

THOMÆ SYDENHAM

MED. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

Bridault Celeberrimi medecin

OPERA MEDICA;

in Tomos duos divisa.

EDITIO NOVISSIMA aliis omnibus quæ præcesserunt multò emaculatior, & novis Additamentis ditior. Imò Indice Alphabeticô locupletissimô in locum ELENCHI RERUM suffectò, utilissimè ornata.

TOMUS SECUNDUS.

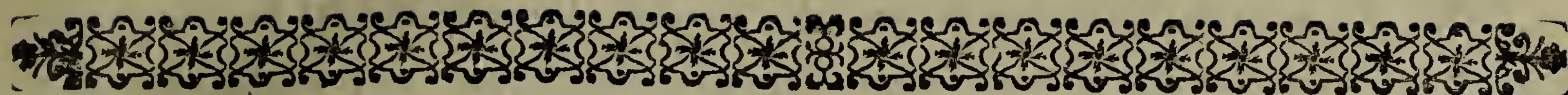

Bridault medecin

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XLIX.

CATALOGUS
CONSTITUTIONUM EPIDEMICARUM
hôc Tomô Secundô contentarum, cum GUILHELMI MUSGRAVE de Arthritide Symptomaticâ & Anomalâ Tractatibus.

BErnardini Ramazzini, in Mutinensi Lycæo Medicinæ Professoris, *Dissertationes tres, de Constitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinensi Civitate & illius Ditione.*

Lucæ Schroeckii, Academ. Cæsar. Leopold. Natur. Curiosor. Præsidis, *Historia Constitutionis Epidemicæ Augustanæ, anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1693. *&* 1694.

Johannis Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1695.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1695.

Michaelis Bernardini Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1695.

Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1696.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1696.

Conradi Bertholdi Behrens, *Constitutio Epidemica Hildesiensis, anni* 1695. *&* 1696.

Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, annorum* 1697. *&* 1698.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1697. *&* 1698.

Sylvestri Samuelis Anhornii, *Constit. Epidem. Sangallensis, anni* 1697.

Caroli Raygeri, *Constit. Epidem. Posoniensis, annorum* 1695. 1696. *&* 1697.

Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1699. *&* 1700.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1699.

Joh. Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1699.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis &c. anni* 1699. *&* 1700.

Ambrosii Stegmanni, *Constit. Epidem. Mansfeldiaca, anni* 1697. *&* 1698.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1700.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis, annorum 1699. 1700. 1701.

Constitutio Epidemica Berolinensis, anni 1702.

Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, anni* 1701. *& sequentium.*

Joh. Jacobi Harderi, *Constit. Epidem. Basileensis, anni* 1700. *&* 1701.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1701.

Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1703.

Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis*, *anni* 1704.
Guntheri Christophori Schelhameri, *Constitutio Epidemica Holsatica*, *anni* 1706.
Marci Gerbezii, *Constitutio Epidemica Labacensis*, *anni* 1709.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis*, *anni* 1710.
Joh. Georgii Hoyeri, *Constitutio Epidemica Mulhusina*, *anni* 1700.
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis anni* 1701.
Ejusdem, *Schediasma ad Historiam Epidemicam*, *anni* 1702.
Johannes Guilhelmus Baierus *de frigore Hyemali*, *anni* 1709.
Bernardinus Ramazzinus *de frigore Hyemali*, *anni* 1709.
Joh. Adami Genselii, *Constitutio Epidemica Inferioris Hungariæ anni* 1711. 1712. & 1713.
Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana*, *anni* 1711. 1712. 1713. 1715. 1716. & 1717.
Marci Gerbezii *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1712.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1713.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1714.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1715.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1716.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1717.
Josephi Lanzonii *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni* 1715.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni* 1716. & 1717.
Dn. D. Caroli Friderici Loew, *de Febre Petechiali ann.* 1683. Posonii grassatâ, & cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss. Dn. Francisc. Frider. Possinger, Archiatrum Cæsareum.
Dn. D. Andreæ Loew *Historia Epidemica Hungariæ*, *annorum* 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. ab ejusdem filiô Dn. D. Carolô Frider. Loew, Perillustri Lucæ Schroeckio, Academ. Natur. Curios. Præsidi, &c. annô 1726. communicata.
Dn. D. Josephi Lanzoni *Constitutio Epidemica Ferrariensis*, *ann.* 1729.
Dn. D. Caroli Frider. Low, *Historia Febris Catarrhalis*, *quæ ann.* 1729. *Mense Novembri & Decembri*, *per Europam Epidemicè grassata est*; *cui accedit Constitutio Epidemica anni* 1730.
Dn. D. Caroli Richa *Constitutio Epidemica Taurinensis annorum* 1720. 1721. 1722.
Dn. D. Guilhelmi Musgrave *de Arthritide Symptomatica*, *Dissertatio.*
Ejusdem *de Arthritide Anomalâ*, *sive Internâ*, *Dissertatio.*

THOMÆ SYDENHAM

OPERUM

TOMUS SECUNDUS.

N primô horum Operum Tomô vidimus, Clarissimum Autorem nostrum Constitutiones Epidemicas Londinenses Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. *imò ex parte usque ad annũ* 1685. *magnâ curâ describentem. Utinam alii plures eidem studio incubuissent! Historia morborum sic minùs manca foret, & iisdem recurrentibus constitutionibus, in subsequentibus annis, apertior, ac multò facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verùm pauci admodum diligentioris observationis negotium, non parùm sanè difficile, in se suscipere dignati sunt; inter quos si insigniores aliquot seligeremus, atque hìc insertos traderemus, ut sic aliquatenus plenior fieret Constitutionum Epidemicarum Historia, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati sumus. Sunt autem Præclarissimi illi Observatores quos in Scenam jam producimus, Bernardinus Ramazzini; Lucas Schrôckius; Michael Bernardus Valentinus; Johann. Jacob. Harderus; Gustavus Casimirus Gahrliep; Conradus Bertholdus Behrens; Rudolphus Jacobus Camerarius; Ambrosius Stegmannus; Medici Uratislavienses; & aliorum, tum Germanorum, tum Hungarorum, tum Italorum &c. non mediocris numerus.*

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinensi Lycæo Medicinæ Professoris

DISSERTATIONES TRES

De CONSTITUTIONIBUS Annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. in Mutinensi Civitate & illius Ditione.

Dissertatio Prima.

De CONSTITUTIONE Anni 1690.

SOlemnis Astrologorum, quos Judiciarios appellant, ferè ubique est Consuetudo, ut cum Annus extremo senio confectus est, & ad sui finem properat, illicò successuri Anni genesim in antecessum describant, & ex Astrorum positu illius Indolem, genium, mores, num salubris, an insalubris, num frugifer, an sterilis futurus sit, suas Ephemerides evulgando prænuntient. Contraria quidem, sed tutiori methodo mihi visum est incedere, siquidem Anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui Morbi grassati fuerint, quæ remedia Praxis salutaria deprehenderit; quæ noxia, compendiosè enarrare constitui, quod Institutum posthac singulis Annis prosequi mihi in animo est, donec Operis filum abrumpat

—— *Mors ultima linea rerum.*

Id autem Ingenuis Professoribus nec injucundum, nec Praxi prorsùs inutile futurum credidi, quando Ars Medica solis Observationibus ortum suum, ac progressum debet, majorem quoque in dies habitura, si ea quæ in morborum Curationibus nova, & insolita quotidiè accidunt, accuratiùs observarentur. Erit tamen, non secùs ac in Astrologorum Ephemeridibus, hic quoque Divinationi locus; non enim ea solùm quæ hoc Anno apud Nostrates acciderint, referre satis duxi, sed pensum meum existimavi, ulterius causas disquirere, undenam tàm copiosa morborum seges in agris nostris prodierit, ac si non philosophari, saltem divinare, quem exitum habitura sit hæc Epidemica Affectio. In rebus autem abstrusis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multòque minus in Arte Medica, quando ipse Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam*, *&* *Vaticina-*

tio-

tionem esse valdè cognatas, cum ambarum Artium unus sit Apollo Progenitor.

II. Exactè perdiscendam *Temporum Constitutionem & quemque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in Constitutione aut in morbo*, verba sunt, immo Oraculum Hippocratis in libro de diebus Judicatoriis; nam ut ibidem ait, *Plerumque Hominis Natura Universi potestatem non superat.* Nomine autem Universi procul dubio Divinus Senex Aëris potestatem nobis designavit, ex cujus vitio omnes ferè Epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tum ad prænoscendos futuros morbos, tum ad eosdem profligandos, & rectam victus rationem instituendam, quæ à morbis vulgaribus Optima Præservatrix dicitur, plurimum inquam momenti habere, non solum præsentem temporum Constitutionem, sed etiam anteactas diligenter observare, nemo non videt, cum ex iis, tanquam ex sua radice, variæ, & insolentes Aëris alterationes progerminent, quæ modò hanc, modò illam morbi popularis speciem quandoque inferant. Antequam ergò Epidemici Affectus, qui Colonos nostros, & Cispadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, descriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægressas Constitutiones paululum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque Annos non vulgaris siccitatis in tota penè Italia præcessisse jam satis constat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & satis prospera valetudine in universum uti concessum fuit; adeò verum deprehensum est vulgatum illud, quòd *in siccitatibus omnia sint salubriora.* Anno verò huic præcedenti circa Vernale Aequinoctium ingentes pluviæ cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æstas subsecuta, & ipsa fuit magna ex parte pluviosa. Circa Solstitium signa Rubiginis in frugibus observari cœpta, quæ Rubigo sensim augescens triticeam segetem maximè corripuit, frumenti culmos usque ad aristam maculis veluti sanguineis adspergens. Eadem pestis fabas quoque, ac reliqua legumina obsedit, adeò ut spem præconceptam de Anni fertilitate pauci dies eluserint; solabatur tamen Annorum antecedentium fœlix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Sub initium Septembris, ac multò magis sub Æquinoctium ipsum largiores pluviæ delapsæ, quæ per totum Octobris mensem perseverarunt, ut Flumina immensam aquarum vim intrà suos aggeres non nisi improbo labore continuerint. Postremi duo menses ferè impluvii fuerunt, & annum 1689. satis placidè clausere. In prædictis Constitutionibus non nisi morbi Sporadici observati sunt, nec multa funera Annum infestarunt.

IV. Ineunte autem Anno 1690. (quem Rubigalis lues, fruges & quodcunque fructuum genus depascendo, & Febrium Ilias primò Rusticanam gentem, mox Urbanam quoque corripiendo, nefastum reddidere) Constitutio pluvialis postliminiò, sed gravior recurrens, ac ferè continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam, nimbosam cum exiguo frigore, nivibus vix delapsis illicò tabescentibus,

bus, ægrè transegimus. Martius mensis porrò sine pluviis præter morem, & magna aëris tranquillitate usque ad Aequinoctium exactus, animos erexerat, cùm Cœlum denuò omnes quas in sinu suo contineret aquas visum est super nos effudisse. Unius Nychthemeri spatio aquis oppleta sunt omnia, ut hæc Civitas Insulæ specimen præferret. Horret animus Agricolarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper ararat.

Neque id solum visum est in Mutinensi agro, sed etiam in Finalensi, Mirandulano, & Ferrariensi, qui situs pars olim fuit antiquæ Vallis Padusæ, in quā omnia Flumina ex Appennino descendentia, à Placentina Urbe usq;ad Adriaticum Mare, Strabone teste exonerabantur, antequam structis aggeribus Padum subire cogerentur; quarè in his locis ad longum tempus stagnârunt aquæ, non admittente Pado ad satietatem pleno, non solum circumjacentes aquas, sed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros nostros eructante. Perstitit deinde eadem pluviosa Constitutio non solum toto Veris tempore, sed per totam ferè Æstatem, ut nulla penè dies sine pluvia visa fuerit. Hinc factum, quod unà cum pluviis flante ut plurimùm Boreâ, nulla unquam Æstas nostro in hoc Climate extiterit, in qua remissior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris; unde nunquam serior fuit frugum maturitas, messe Julio mense peracta. In Barometris quoque observatum est multò clariorem quàm aliàs fuisse Mercurium, Aëre crasso, & nebuloso existente. Cicadæ hoc anno ut plurimùm aphonæ observatæ sunt, illarum loco per totam ferè Æstatem coaxantibus Ranis; sic pro Vere hyemem, & pro Æstate Ver sortiti fuimus.

V. Nullus Annus in his Regionibus pisculentior unquam fuit, quare cum Pisces ubique pretio vilissimo prostarent, plebs Urbana hoc alimenti genere familiariter usa est, multoq; magis plebs Agrestis, quæ facili negotio propriis in agris, & in ipsis laribus pisces captabat. *Neptuno pro Cerere victum subministrante*, ut de Ichthyophagis scripsit Diodorus Siculus, donec super cibo isto levissimo nauseante rusticano stomacho, sicut olim gens Hebræa in Deserto, Allia, & Cœpas appeterent. Ab amico Mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hisce temporibus peragravit, ut Sericum emeret, accepi, Rusticos illos ægrotis suis febricitantibus, & nauseabundis Allia, & Cœpas coctas pro ferculo præbuisse, quod cùm in aliquibus fœliciter cessisset, passim exindè hoc remedii genus, tanquam Elixir proprietatis, quo mirificè recreabantur, valdè ex usu fuit.

VI. Sub initium Junii denuò, sicut Anno ante acto, apparuere signa Rubiginis. Vim Rubigalis morbi prima persensit Morus, nec illi quicquam profuit ipsius Prudentia, cujus Symbolum in censu Plantarum audit. Mox eadem Rubigo, pessimus omnium frugum morbus, & paulatim augescens, Frumenta, & omnium legumina, sed præsertim Fabas, occupavit, neque solùm in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, sed etiam in editioribus, ut supra Viam Æmiliam, & in ipsis Collibus. Luctuosum sanè, ac deplorandum spectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non vi-

virentes, ſed atratos, & fuliginoſos intueri; ſicut enim Anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc Anno, *non Creta, ſed Carbone notando*, eaſdem magna atredine reſperſerat. Sic frumentatio peſſum ivit, Frumento partim à Rubigine abſumpto, partim ob aquarum colluviem in Lolium converſo. Sed neque Plantarum fructibus, qui Æſtatis principio, vel ſub Opora matureſcunt, peſtis hæc pepercit. Nunquam in tota Eſtenſi Ditione Uvarum, ſicuti rerum omnium maximè ferace, parcior fuit Vindemia, botris ab eadem peſte paulatim exeſis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc Rubigalis lues non nocuit. At neque hortenſis familia vim hujus morbi cuncta depaſcentis effugit, nam Olera ferè omnia ſydereo veluti afflatu uſtulata ſunt, adjecta quoque altera clades, nam Erucæ, & Bruchi hortos omnes depopulati ſunt, nudis Stolonibus relictis. Melonum, ſicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipſa Animalia illorum eſum quandoque reſpuerent.

VII. Vix riſum forſan tenebit aliquis, quòd res tàm minutas adeò curiosè perſequar; at is ſciat quòd magnarum calamitatum non raró exigua ſunt ſigna, &

Sæpe exiguus mus
Augurium tibi triſte dabit.

Quemadmodum in re Nauticâ ex levi nebula magnæ tempeſtatis ſigna captantur, ita & in re Medicâ ab exilibus indiciis magni morbi impendentes non raró prævidentur, quarè Hippocrates: *Nihil negligere.* Sic non immeritò Cleombrotus apud Plutarchum, Demetriū dicentem, ridiculum eſſe ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis. *Artem Medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare, atque ex foliis ficulneis, quando Vere Cornicis pedem referunt, quis confitebitur qui res puſillas ſtatuat veſtigia non eſſe magnarum?*

VIII. Pluvioſam Conſtitutionem quæ ab anni principio uſque ad totum Julii menſem obſtinatè perſtiterat, magna poſtmodum ſiccitas per duos ferè integros menſes excepit; hujuſmodi tamen ſiccitatem non multa caliditas comitata eſt, & qualis cæteris Annis apud nos perſentiri ſolet, præſertim cum *Procyon furit*,

Sole dies referente ſiccos.

Poſt æquinoctium verò cœperunt denuò apparere pluviæ, ad quarum primum adſpectum nemo non expavit, fuere tamen valdè moderatæ, & quantum ſufficerent ad terram ſtrigoſam, ac veluti ſaxeam ob prægreſſam ſiccitatem emolliendam, adeò ut Colonorum votis pro deſiderata frumenti ſatione reſponderit. Ultimi duo menſes, ſicuti priori anno cum perpetua ferè ſerenitate, & modico frigore, quantum prima pars hyemis poſtulabat, Anni curſum abſolverunt.

IX. Hæc itaque fuit hujus Anni Conſtitutio, omnium non ſolum Vegetabilium, ſed etiam Animantium naturæ, ut modò videbimus, valdè infeſta. Quamvis ergo hyems adeò intempeſtiva fuerit, nihil tamen contigiſſe ſcio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neque id mirum, nam tunc temporis cudebantur morbi ſuo tempore, & loco erupturi. Epi-

demicos Affectus, non præſentium Conſtitutionum, ſed præcedentium eſſe productum, & ſobolem ſcitè annotatunt Montanus, & Valleſius, duo clariſſima Medicinæ lumina, idque apertis verbis ipſe quoque Hippocrates aſſeruit. *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem ſalubriter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbidè.* Succedente itaque Verno tempore, ac circa medium Aprilis menſem magna febrium ſeges in Mutinenſi agro intrà Viam Æmiliam, aliiſque proximis locis, ubi diù ſtagnârant aquæ, ex improviſo caput extulit. Tertianæ omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novi, qui in principio hujus Epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiſcriminatim Ruricolæ omnes, cujuſcunque ſexus, ætatis, temperamenti, vitæ generis, corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore, interdum quoque vomitione accedebant hæ Febres; copioſi quidem ſudores in principio hujus Epidemici Affectus ipſas comitabantur, qui poſteà in morbi progreſſu remittebant; pauci integrè judicati ſunt, ſed omnes ferè, qui evaſiſſe videbantur, experti ſunt recidivas; neminem tamen hujuſmodi Febrium genus licet tàm populariter graſſatæ fuerint, quod ſciam, ſuſtulit. Multoties accidit, ut cum in die intermiſſionis celebraretur phlebotomia, eadem die Febris corriperet, & de ſimplici Tertiana duplex fieret. Nec id ſolum Ruri obſervatum eſt, ſed etiam in Oppidis, & in hac Civitate, cum eodem tempore Oppidani quoque & Plebs Urbana iiſdem Tertianis febribus intermittentibus exercerentur, ſed longè inferiori numero, ac gens Ruſticana.

X. Perſeverârunt itaque hujuſmodi Febres per totum Veris tempus, cum ejuſmodi typo; accedente verò Æſtate, in duplices Tertianas omnes converſæ, & quæ de novo acceſſerunt, hujuſmodi typum ſervârunt. Duplici Tertiana igitur omnes fere Agricolæ eodem tempore laborârunt, quæ quidem ut plurimum intermittens erat, ſed valdè protracta, ut paucæ horæ pro apyrexia numerarentur. Veſpere ut plurimum exacerbabantur, illas ſtipante magno Symptomatum ſatellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine, in nonnullis ſtupiditate, in aliis mentis emotione; quod autem non rarò mihi obſervatum eſt, magna erat virium nocturna proſtratio, ac interdum cum aſphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, manè cuncta hæc remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, è lectulis exſurgentes ſe exponebant, ac vitales ſpiritus ex inexhauſto illo luminis, & caloris Fonte veluti potabant. Cùm hôc Annô curioſiùs ruſticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non ſemel admiratus ſum, quo modo Aegri, qui tota nocte cum Morte luctabant, manè ſub Porticibus, velut Angues ad Solem cutem curantes, erecti ſtarent, ac tantum virium iis ſuperfuiſſet, ut campos etiam peragrarent; perſtitit tamen in omnibus ſatis commoda cibi appetentia, quin perſæpè non paucos audivi de nimis parca alimonia conqueren-

tes,

tes ; ac revera hujusmodi Febres, quantum observare licuit, fuere magis famelicæ, quàm siticulosæ.

XI. Verminatio nunquam aliàs major fuit, nec solum in Pueris, sed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidisse Rusticum quendam annorum circiter 40. sub Porticu ad Solem ex Febris accessu rigentem, atque unà valdè singultientem, à quo cum sciscitatus essem, num Vermes rejecisset, ac ille respondisset, se aliquot Vermes inferiùs, ac superiùs dejecisse, Singultum, à cujus molestia se potissimùm liberari instabat, à Vermibus stomachum lacessantibus fieri asserui ; cùm autem fortè pulverem Chinæ-Chinæ sibi à Medico Forensi præscriptum in promtu haberet, permisi ut illum assumeret. Siluit pertinax Singultus unà cum febre, quæ tamen paucis post diebus rediit, sed sine tàm molesto Symptomate. Aliàs posteà expertus sum hujusmodi remedii genus in lumbricis puerorum enecandis, quod mihi feliciter cessit.

XII. Sanguis, qui in hac Constitutione secta Vena educebatur, ut plurimùm crassus, & subpallidus apparuit; in non nullis etiam Icterodes observabatur, quamvis exteriùs in Corpore similis color non floreret. Alvi excrementa in omnibus ferè febricitantibus crassa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur subacida potiùs erant, quàm amara. Urinæ ut plurimum crassæ, ac turbidæ multumque lateritii sedimenti habentes reddebantur, ac persæpè in febribus, in quibus nulla erat cacoethiæ suspicio; Hypochondria in omnibus dura, ac distenta.

XIII. Quibusdam, postquam illos hujusmodi tertianæ febres diù exercuissent, apparuere Parotides, quæ ut plurimùm suppurabant, at neque hoc pacto contumacissimæ febres summovebantur. Curavi Mulierem utero gerentem, quæ, cùm per integrum Septembris Mensem febricitasset, oborta Parotide, ac feliciter suppurata, & ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam Anni finis imminet, à febre immunis est; adeò contumax, ac penè indomabilis erat fomes, cui hærebant hæ febres. Cæterùm nunquam visæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum industriam eluderent; siquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec mille alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere. Immò observatum, citiùs ac tutiùs restitutos, quibus nec sanguis ductus, nec purgantia exhibita, nec ullum aliud remedii genus administratum, toto salutis negotio Naturæ morborum Medicatrici commisso. Feliciùs tamen cessit, quibus purgationes, & vomitiones præscriptæ, quàm quibus pluries secta est Vena; ii namque in deterius semper labebantur. Vidi pauperem Agricolam à duplici tertiana ad longum tempus conflictatum, & jam in magno discrimine versantem, cui nec detractus fuerat sanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, solo Vini generosi potu, meo consilio propinati, feliciter convaluisse ; sic multos alios novi hoc solo cardiaco restitutos, aquæ usu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum

XIV. Cum autem hujusmodi Tertianæ febres non solùm Colonos, sed etiam Oppidorum majorum, & Urbium Incolas, si non tam populariter, saltem eadem contumacia fatigarent, ac usu potiùs remediorum exasperarentur, quàm mitescerent, mihi visum est hoc Anno apud nos contigisse id quod apud Plutarchum legimus in libro de Oraculorum defectu, quod nempe in hac Constitutione, quædam Medicæ Artis Oracula obmutuerint, dum causam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum supra morbos quocumque potestate, Tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citra malignitatis suspicionem, minimè auscultarent; quarè locum habuit Virgilianum illud

—— cessere Magistri,
Phillyrides Chiron, Amptaoniusque Melampus.

XV. Major itaque pars Medentium apud Nostrates, ut vulgi calumniis, & assiduis ægrorum querimoniis se subducerent, in hac Tempestate ad Peruviani Corticis sacram Anchoram confugêre, at parum prosperè; nam in periculosiores scopulos ægrotantes suos persæpè deduxere. Usu febrifugi per aliquot dies equidem sub doloso cinere latebat ignis, verùm postliminiô violentior recandescebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quàm propriæ ambitioni consultum volebant, *Nabant sine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tempore processit Febrilis acies per totam Æstatem, ac totum Autumnum, Rura, & Oppida infestando, frustrà *Quartanam spectantibus ægris*, & intervallum aliquod à quotidianis paroxysmis expectantibus; nam pauci hoc Anno visi sunt Quartanarii; sicuti nec observare contigit Synochas ullas, vel Febres ardentes, sed solùm Tertianas, quæ quidem sub finem Autumni, & prima parte Hyemis rariores fuere, sed graviores, intermittentes quidem in principio, sed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimùm cum solita periodo circa Vesperas Ægris horrescentibus.

XVII. Febrili huic Exercitui, qui stativa castra posuerat inter Padum, & Viam Aemiliam, quam transgredi ausus non est, (cum in toto illo tractu, qui Colles, & hanc Viam interjacet, inculpata Valetudine, & secura rusticatione uti concessum fuerit) multi alii Morbi junxere se comites, qui sporadicè vagantes multas prædas agebant ut Alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique Affectus. Qui Dysenteria hoc Anno laborârunt citiùs, ac fœliciùs evasere, quàm qui Diarrhœa.

XVIII. Vim hujus Constitutionis Viri robustiores, & adulti facilius tolerarunt, minùs Fœminæ, ac Pueri, quorum qui infra trimatum erant, ferè omnes periere. In solo Finalis Oppido plus quàm tercentum Pueros referunt extinctos, ut ex ejusdem Oppidi Necrologio constat. Magna quoque fuit Infantilis strages in Mirandulano agro, & Novellariensi. Ad dies aliquot febriles paroxysmos tolerabant, postmodùm fiebant Icterici, ac paulò post Epilepticis insultibus correpti occumbebant. Cæterùm præ multitudine hominum decumbentium pauci sunt extincti,

ac

ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quàm ex Febris vehementia succubuere; qui tamen fuere superstites magna ex parte facti sunt Icterici, Lienosi, & Cachectici.

XIX. Vim hujus malè moratæ Constitutionis experta quoque sunt cujuscunque generis Animalia, quæ in magno numero interiere; sicut autem in ea quam describit Silius Italicus, quæ sicca fuit, & præfervida, *Vim primi sensere Canes*, ita in hac frigida, & præhumida clades Pecudum fuit, quibus, postquàm per dies aliquot ægrotassent, veluti per crisim apparebant Variolæ in capite, & collo, ac plerumque ab iisdem excœcabantur; sic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabescebant. Sues quoque turmatim suffocati moriebantur. Vidit etiam persæpe infœlix Arator concidere

Inter opus Tauros, medioque recumbere sulco.

Nunquam parciùs nobis mellificarunt Apes, vel propriis in sedibus extinctæ, vel aliò migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant, qui verò superstites fuere in ipso Opificio semianimes, & ignavi concidebant. Nimius essem si cuncta singillatim recensere vellem. Extispicium aliquod, Pecudum præcipuè, quarum major fuit strages, identidem celebrare, ac hariolari quænam esset talium morborum causa, non abs re fuisset, si per tempus licuisset.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quòd ad Veterinariam transgrediar; oblatrent quantum velint, quòd talia observare Medicam Artem profitenti indecorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem non puduit scrutari, quare Bobus faciliùs quàm cæteris Animalibus excidant femora, hæc autem sunt illius verba, nemini, quod sciam, observata. *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuissimi existunt, fiunt autem tenuissimi Boves ad finem hyemis. Tunc etiam maximè luxantur, si tamen, & hujusmodi quiddam in Medicina scribere convenit. Verùm convenit utique.* Atqui si celebriores Anatomici tot sectiones, tot experimenta per mortes Brutorum agunt, ut Anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina desiderari dictum erat Sapientissimi Baconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morbosos affectus observare? Quin Medico Chirurgo licere interdum absque Artis dedecore Bestiis mederi, ostendit Eruditissimus Vir Carolus Patinus in sua elegantissima Oratione in Archi-Lycæo Patavino Anno 1682. habita.

XXI. Atque hæc sunt quæ in morbida hujus Anni Constitutione magna ex parte ipsemet observavi, & quæ ab ingenuis Professoribus, & fidis Amicis mihi communicata sunt, quæ quidem referre prout obvenerint, non magni negotii est, at illorum causas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatrosophorum, & Eruditorum hominum palato sapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

——*Tentanda via est, quâ me*
quoque possim
Tollere humo.——

XXII. Communes morbos, quos Populares, & Epidemicos appellant, à Com-

Communibus causis progigni extra omnem controversiæ aleam est; Communes autem causæ sunt potissimum Aër nobis circumfluus, [aliundè tamen, sive ex superioribus, sive ex inferioribus infectus] Communia Alimenta mali succi, & Aquæ corruptæ. Ex his omnibus, sed promptiùs ab Aëre, tanquam è communissimo Fonte è quo nemo non potare cogitur, Morbos quosdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter est consensus. Ad hanc verò nostram Ruralem Epidemiam excitandam in unum convenisse & Aërem vitiatum, & prava Alimenta ingesta, fas est arbitrari. Primum quidem locum Aëri à sua naturali temperie non solum secundum Anni tempora recedendi, sed particulis humanæ naturæ incongruis ad satietatem pleno, concedendum putârim; secundum autem locum pravis Alimentis, & Aquis vitiatis. Quamvis autem de Miasmate Contagioso aliqua posset esse suspicio, dum uno in aliqua familia à Febre correpto, cæteri paulò post ex eadem Febre decumberent, id tamen potius in communem Diathesim ad maturitatem eodem tempore evectam, non secùs ac cum Autumno fructus eodem tempore maturescunt, referendum duxerim, quàm in effluvium aliquod contagiosum, quod è primo ægrotante expirans cæteros afficeret.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam Valetudinem in Aëre puro & à fœdis exhalationibus maximè remoto degere, nemo non novit; nam sicuti Pisces fœliciùs degunt, ac esca salubrior sunt, si in aqua pura, ac sincera vivant, secùs verò si in aqua fœda, & corrupta; ita homines fœliciorem vitam, ac longæviorem ducunt, si Aër sincerus sit, secus autem si crassus, & nebulosus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales sint Corporis nostri humores, ac spiritus, qualis sit Aër; hinc iis in locis ubi Aër tenuior est ac defæcatior, vividiora, & acutiora ingenia florere solent, ubi verò crassior, hebetiora, ac stolidiora, quare Bœotii, & Batavi antiquitùs malè audiebant, unde Horatius.

Bœotum in crasso jurares aëre natum.

XXIV. Non vacat hîc disquirere, quare ad Vitam perennandam adeò necessarius sit Aëris usus, quomodò in Vascula Pulmonum se insinuet, quid in massa sanguinea efficiat, dum illi permiscetùr; circà id insudârunt Doctissimi Viri, ac ultimò Ettmullerus in elegantissima sua Dissertatione de Abstruso Respirationis negotio; solummodò circa illa examinanda immorabor, quæ insignem Aëri mutationem inferre possunt, ac illum à sua naturali mediocritate dejicere. Certum est enim, quod si Aër Respirationi idoneus esse debet, & consequenter ad vitalia munera, necesse est, ut quandam servet mediocritatem, ut neque supra modum crassus sit, nec nimis tenuis, nam si tenuior sit, ac rarior quàm par est, Respirationi inidoneus evadit, ut Machina Boyliana satis evincit, ac testantur qui in editissimis Montibus difficiliorem experti sunt Respirationem, quàm in imis Vallibus, id annotante Thomâ Corneliô; si verò crassior sit, & ad saturitatem Vaporibus, & exhalationibus oppletus, ad

ad Respirationis munus obeundum minimè aptus est, immò suffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet; & Metallorum fossores in fodinis sæpenumero experiuntur, qua de causa Hippocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipse ait, commendabat, nimirum, ut Valesius, & Balloniùs interpretantur, dormiendum esse in amplo Conclavi, sed corpore stragulis benè contecto, qua ratione facilior est anhelitus, nec à frigido Aëre partes sentientes pungente interturbatur somnus.

XXV. Notabiles autem in Aëre alterationes, (non de iis loquor, quæ secundum Naturæ leges, & varia Anni tempora ex necessitate fiunt, sed de intempestivis) Venti potissimùm, & imbres copiosi efficiunt: Solares enim radii, ob æqualem Solis ad nostrum Verticem accessum, Aërem semper æqualiter calefacerent, si is aliundè alterationem non susciperet. Haud secùs Terræ exhalationes, ex paludibus, & stagnis, seù nimis uliginoso solo eundem non rarò contaminant. In nostro verò Aërem à copiosis imbribus, & lutulenta Constitutione vitiatum fuisse existimandum est, sicuti etiam à Ventis Borealibus intempestivum redditum, qui cum Verno tempore, ac per totam ferè Æstatem nunquam siluissent, Solarium radiorum vim hebetando, Vaporum à leni calore elevatorum discussionem prohibuerint, & volatiles Spiritus, quos in suo ad nostrum Verticem accessu Sol quaquaversùm diffundit, versùs Australem plagam retro pulerint. Ex quo factùm, ut iis in locis, ubi statariæ fuerant Aquæ, Aër circa Veris principium tepescens, multos vapores, & tetras exhalationes in sinu suo exceperit; Aër verò sic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ à Sole promanant, ulteriùs destitutus, dum intra Corpora eorum qui his in locis degebant admitteretur, totius massæ sanguineæ crasim, & cæterorum fluidorum systasim naturalem perturbârit.

XXVI. Reor itaque à naturali suæ dulcedinis, & fluiditatis statu, massam sanguineam desciviffe, & crassiorem consistentiam, quàm par est, acquisivisse; sicuti, & proportionem ablatam inter Bilem, & succum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E Cœlo potissimùm Volatiles Spiritus in Terram defluere, è Terra verò utpotè succis mineralibus referta continuò acidas particulas sursùm efferri, ingeniosum est clarissimi Sylvii excogitatum, sed rationibus, & experimentis confirmatum. Quare cùm in hujus Anni pluviosa, & frigida Constitutione Aër partium volatilium, & spirituosarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis è terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maximè abundaret, mirum non est, si postmodum intrà Vitæ hospitia exceptus talem diathesim induxerit, è qua tam magna febrium propago emanârit. Acidam verò dyscrasiam potiùs, quàm biliosam, & alcalinam in universum prævaluisse, duo potissimum evincunt, primum, quòd hoc Anno in tàm ampla Febrium segete nullam Synochum, nullam Febrem ardentem observare contigerit, alterum, quòd hujusmodi Febres, ut plurimum, velùti superiùs annotavimus,

potius famelicæ fuerint, quàm siticulosæ.

Nec miretur quispiam, quòd Tertianæ febris naturam ex prædominio Acidæ Mineræ potiùs deducam, quàm Alcalinæ, qualis censetur Biliosus humor, nam ex quanam materia, quæso, in hac Constitutione tàm horrida, procellosa, ac media Æstate frigida, post usum ciborum pituitosi succi, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit, quæ sufficeret ad procreandam tam numerosam Febrium sobolem, ac illam tamdiù alendam? Nec desunt Professores celeberrimi, qui ab hoc non multum dissentiunt, inter quos Ettmullerus, qui pro causa proxima Tertianæ febris intermittentis statuit fermentum salino-acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & subjecto viscido irretitum in nothis.

XXVII. Præter Aëris malam Constitutionem, tanquam hujus Epidemici Affectus communissimam causam, aliæ quoque, nec parvi momenti in idem conspirârunt, scilicet ut humores ad acidam dyscrasiam disponerent; nimirùm prava alimenta ingesta, ut fructus horæi à rubigali lue vitiati, nimia Piscium ingurgitatio, edulii genus nostris Agricolis insolens, in quorum stomacho cibis fortioribus assueto facilè putrescebat, hoc est facilè acescebat, cum nullo evidentiori signo putrescentia se prodat, quàm per acorem; his addi possunt Puteales aquæ ex nimia illuvione cœnosæ, & semiputridæ, ac denique Boreales Venti, qui Acidi nitrosi Promuscondus appellantur. Ex his itaque Communibus Causis, ceù Fontibus, harum Febrium originem probabilius, quàm à quacumque alia deduxerim; neque enim ad cœlestes influxus recurrendum, quasi Astra maligniori lumine Rusticanam gentem potiùs, quàm Urbanam, veluti innocentiorem adspicerent, cum præter id, improbabile sit, quòd cœlestes influxus tam arcto spatio potuerint circumscribi, sicuti neque subterraneæ exhalationes culpari poterant, cum Terræ motus nullus præcesserit, neque in hac nostra magna Planitie Cispadana, & Transpadana extent Antra, & Terræ hiatus Charonei, à quibus perniciosa effluvia possent erumpere, & Aërem inquinare.

XXVIII. Quod spectat ad Causam internam, quam Conjunctam appellant, hæc non nisi ad crassam, & viscidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel stabulantem in stomacho, ut placet Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut statuit Sylvius, quæ materia in Venas transfusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta febrilem effervescentiam excitaret; ut ut enim cruoris massa effœta sit, & vapida, semper tamen aliquid oleosi, & sulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam sufficiat. Focus itaque febrilis hospitabatur extra Vasa sanguinea, quemadmodum in febribus omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile sit Intermittentes febres ab iis quæ verè Continuæ sunt distinguere, cujusmodi Febres Ignis nomine Divinus Præceptor insignire consuevit, ut ex variis historiis in libris Epidemicorum videre est. Non enim concipi potest, aiebat scientissimus

ſimus Carteſius, quænam poſſit eſſe Circuitus cauſa, niſi materia quædam quæ maturatione indigeat, antequam maſſæ ſanguineæ miſceatur, quæ per venas ad Cor delata potis eſt tot excitare turbas, & febrilem tempeſtatem ciere, quæ non alio pacto ſedetur, quàm eadem hoſtili materia ſub forma ſudoris per corporis ambitum diſcuſſa, vel per Urinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem eſſe, quòd Tertianæ febres Epidemicè ex Aëris vitio obſerventur, ait Doctiſſimus Ettmullerus, ac revera Febres, quæ alicujus pravi Seminii in Aëre latentis ſoboles ſunt, nullum certum ordinem ſervare ſolent, multòque rarius eſt, quod ſint de genere Intermittentium: hoc Anno tamen hujuſmodi febrium genus in hiſce Regionibus populariter graſſatum fuiſſe, tàm Ruri, quàm in Oppidis (quamvis poſteà ob diuturnitatem in continuas, & lentas migrarent) ſat perſpectum eſt. Haud abſimilem Conſtitutionem, quæ in Anglia Anno 1658. ac magis per Rura, & Pagos, quàm per Oppida, & Urbes deſæviit, Doctiſſimus Vuillis in ſuo Tractatu de Febribus deſcribit; ſuæ tamen Febrilis Epidemiæ originem, & cauſam procatarcticam non Aëris vitium Vir ille Peritiſſimus refert, ſed potiùs in prægreſſam Conſtitutionem nimis æſtuoſam, & illi Climati inſolentem; Febrem Tertianam intermittentem Epidemiam obſervavit quoque Celeberrimus Bartholinus Hafniæ, anno 1652. ſed & ipſe illius cauſam calidiſſimæ, & ſicciſſimæ Æſtati, præter morem, & conſuetudinem illius Cœli adſcribit; hanc verò noſtram Ruralem Epidemiam lubet referre in Conſtitutionem præhumidam, ac frigidam, huic Cœlo inſolitam, ac ſimul in Aërem ob cœnoſam colluviem vitiatum. Si enim hujus Epidemici Affectus cauſa eſſet ex totius Anni intempeſtiva Conſtitutione, quæ frigida, & procelloſa toti penè Italiæ communis fuit, non ſatis conſtat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi ſtagnarint aquæ, ſedem fixerit, & non ampliora ſpatia occupârit; cùm tamen Incolæ cæterarum regionum quæ ab hujuſmodi atmoſphæra remotiores erant, [ut totus tractus ſupra Viam Æmiliam verſus Colles] nunquam aliàs à Febribus magis ſecuros ſe vixiſſe meminerint.

XXX. Qua de cauſa porrò, à Conſtitutionibus tantæ ſiccitatis, quales, ut dixi, ad plures Annos experti fuimus, ad Conſtitutionem imbrium adeò feracem talis factus fuerit tranſitus, certè hìc mihi *hæret aqua*, ut dici ſolet, & ad hanc Veritatem eruendam *Delio natatore* opus eſſet. Nullus profectò Aſtrologorum, qui ex imaginariis Aſtrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici poſſe exiſtimant, tàm magnam illuvionem prædixit, neque poſtquam facta eſt, rationem ullam attulit, cur ita fieri deberet. Sint utique Aſtrorum in hæc inferiora Influxus, quos velle negare magnæ dementiæ eſſet, at modus quo agant, id omninò indeprehenſibile eſt. Rectè quidem Ptolomæus in libro qui *Aliarba* inſcribitur, Stellarum effectus incertos eſſe, & varios pronunciavit, quoniam incertum eſt qua ratione materia ſubjecta influxum recipiat. Obſer-

vandas quidem magnas Temporum mutationes, Æquinoctia scilicet, & Solstitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeam, neque uramus, neque secemus*, pluribus in locis monuit Hipp. sicuti etiam considerandos exortus Canis, Arcturi, & Pleiadum occasum, nam ut idem ait, *morbi his maximè diebus judicantur, alii perimunt, aut in speciem aliam transmutantur*; quare verò tàm magnæ alterationes, tum in magno, tum in parvo Mundo dictis temporibus fiant, scrutari velle, id esset merè divinare. Satis sit igitur quoad rem nostram, quòd hoc Anno tam magna, & insolita aquarum inundatio morbosam hanc Constitutionem invexerit, contrario prorsus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad instar, solet pestem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam Aëris in salubriorem statum ad Nili incrementum subsequentem in Etesias videatur potiùs referre, quæ tunc temporis, Sole signum Cancri subeunte, & septentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campsinos Ventos pestis Vectores repellant. Quæcunque ea causa sit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, salubritatem invehat, certum est tamen, ad illius incrementum Morbos populariter grassantes decrescere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum est illud Celsi; *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus esse Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia.* Annus jam agitur centesimus, ex quo haud absimilis inundatio Cispadanam, & Transpadanam Regionem occupavit, undè posteà subsecuta est summa Annonæ caritas, tritico in lolium converso, ut refert Paulus Crassus Corrigiensis in doctissimo suo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circa Maii principium pluviæ, quæ postea per totam Æstatem obstinatissimè perdurarunt. Observantur itaque per intervalla quædam eædem Temporum Constitutiones recurrere, sive in Astrorum vim nobis ignotam id referamus, sive in justam Dei vindictam, qui sicut olim Universali Diluvio totum Orbem puniit, ita particularibus eluvionibus quasdam particulares Regiones aliquando plectit.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad Morbosam hanc Constitutionem contulisse superiùs dixi; at ne id gratis, ac veluti Dictatoriè pronunciasse videar, libeat in disquirenda, & examinanda Rubiginis natura paululum immorari. De Rubigine multa quidem Veteres scripsere, at de illa secundùm suæ Philosophiæ Systemata ratiocinati sunt; In sacris quoque Codicibus Rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluti iræ suæ ministra, Deus populo suo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret, non nulli verò ex Recentioribus de hac peste aliquid scripsere, ut Ruvellius, Levinus Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, sed ea quæ à veteribus scripta fuerant recoxere. Vegetabilem itaque Familiam suis Morbis laborare, iisque diversi generis, multosque gravissimos Auctores de iis scripsisse, ut Varronem, Plinium, Columellam, aliosque jam satis perspectum est. Rubiginem verò, frugum omnium, & fructuum com-

communem morbum, ut illam Theophrastus appellat, adeò exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc pestem sibi Deum finxerint, quem Robigum, teste Varrone, appellabant, unde Rubigalia festa emanarunt, quæ à Numa Pompilio Regni sui Anno XI. referente Plinio, instituta sunt, & ad 7. Cal. Maii celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujusmodi sacrificio, undè Columella.

Hinc mala Rubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis Catuli placatur, & extis.

Litabant autem lactentem Catulum eò quòd à Rubigali Numine, mediante maligno Canis Syderis influxu, putarent hanc labem in terras immitti; quare cœca superstitione, ac non nisi habita ratione nominis, id agebatur sacrificium, ut ingenuè Ovidius.

Pro Cane sydereo Canis hic imponitur Aræ.
Et quare id fiat, nil nisi nomen habet.

XXXII. Rubigalia itaque sacra, sicut & Floralia, ut cuncta benè deflorescerent, instituta sunt, ac celebrari solita, sub finem Aprilis, proptereà, quòd hujusmodi tempore à Rubigine frugibus, & fructibus valdè metuerent, occidente tunc temporis Cane, Sydere per se vehementissimo, qui occasus ex Plinii observatione tunc in 4. Cal. Maii incidebat. Observabant autem Veteres multa attentione Canis Occasum, ubi nos vix Ortum, qui persæpè credimus eodem tempore ubique inchoare dies Caniculares, veluti non raròdoctos alioquin, & celebres Professores, ita quidem, sed turpiter sentientes, audire contigit, cum tamen juxtà diversam latitudinem, quam variæ regiones habent, varii ac diversi sint Astrorum Ortus & Occasus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Æquinoctia, tùm Solstitia, Astrorum verò Ortus, & Occasus communes esse iis solum qui sub eodem vertice habitant.

XXXIII. Hanc pestem Græci Ερυσιβην, Latini Rubiginis nomine appellavere, sive à rodendo, ut Varroni placet, seu quod rubro colore fruges inficiat, Uredinem quoque seu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc Anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocábulo utamur. Hos equidem Rubiginis noxios effectus observare, & contemplari licuit; at quænam sit hujus pestis natura, & indoles, non tàm facile est decernere. Sapere ignis naturam, seu acrimoniam lixivialem, & Alcalinam ex Sale acri, & volatili, proclive quidem esset asserere; at multa obstant, ne in hanc sententiam eam. Gigni Rubiginem ex Rore, sed vitiato, serenis noctibus, vel in plenilunio, vel interlunio, quibus temporibus Luna frigidius lumen ad nos reflectit, (cum in Plenilunio, Æstivo tempore à nostro vertice multùm absit, in interlunio verò totum lumen, quod à Sole recipit eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci subscripsere, inter quos Ludovicus Vives, in doctissimis suis Commentariis in librum D. Augustini de Civitate Dei, ubi scripsit, *Rubiginem*

nem esse Rorem putrefactum, fruges tenues corrumpentem, & friantem. Generari utique Rubiginem ex Rore, serenis noctibus, (cum Ros non decidat nisi sereno Cœlo) & silente Luna, veritati valdè congruum videtur, nam re vera sub initium Junii, propè Interlunium, signa Rubiginis observari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus distincta, puncticulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujusmodi stygmata à Roris guttulis, ubi diù hæserant, fuisse inusta.

In Rore [quem Lunæ, & Aëris filium Alcmon dixit, & à raritate ita appellatum Isidorus tradidit, eò quòd non sit crassus ut pluvia) multum liquoris volatilis Salini, ratione cujus abstergit, & alvum solvit, omnes docent Chymici, qui pro egregio menstruo ipsum commendant ad extrahendas omnium Vegetabilium Tincturas: ex eôdem quoque tradunt elici spiritum qui ad metalla dissolvenda efficax sit, quo spiritu utebatur Cnôfelius ad parandam Coralliorum Tincturam, ignita Corallia in Roris spiritum projiciendo. Vim hujus Salis sentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes scabræ fiunt, idque ob salinas, & nitrosas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea Mulieres habitiores illius usu nimiam polysarciam emendare. Sale sacchazino pariter divitem esse Rorem, ut multis morbis opituletur per analysim, & ignis examen se deprehendisse testatur Helmontius. Multa de Roris viribus scripsit in doctissimis suis Animadversionibus Excellentissimus D. Ioseph Lanzonus, Medicus Ferrariensis, cui non parum debeo, quòd ea quæ in hac Constitutione ipse observavit, mihi per literas benignè communicârit.

XXXV. Hæ sunt nativæ dotes matutini Roris, ac præsertim Maialis, in salubri tamen Constitutione, ac solo minimè uliginoso, nec palustri; at si ex malis temporum Constitutionibus, & noxiis afflatibus, seu pravis è Terra exhalationibus Ros vitietur, in Rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius est, & cui, ut ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam Annonæ intulere caritatem.* Gigni Rubiginem itaque ex Rore existimo, dum multa nitrosa, & acida corpuscula è solo elata, & per aërem undequaque dispersa, salinis particulis, quibus naturaliter Ros abundat, sociantur, quæ simul in magno Aëris Receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui posteà sub forma Roris deciduus & plantis inhærens, easdem maculis diversi coloris sugillet, uti apud nos factum his duobus annis, cùm in priori, Plantæ omnes, & fructus rubris veluti peticulis, hôc Annô verò nigris laborare viderentur. Præpollere aquæ in Rubigine acrimoniam acidam, & corrosivam, haud absimilem Aquis stygiis, & Spiritibus Nitri, & Vitrioli, longè verisimiliùs, quàm Alcalinam ex sale Acri, & caustico, quando nulla causa animo fingi possit quæ

in

in tam remissis caloribus hujus Constitutionis ustionem, & acredinem accersere potuerit.

XXXVI. Neque huic meæ opinioni quicquam refragari S. Scripturæ auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio Rubiginis his verbis. *Percussi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum vestrorum, & Vinearum vestrarum, Oliveta vestra & ficeta comedit Eruca.* Cùm non magis Austrini flatus sua caliditate, quàm

—— *Boreæ penetrabile frigus adurat.*

XXXVII. Displicet quidem, quòd eo tempore quo sæviit Rubigalis lues, aliquo experimento non pertentârim, ut certiùs illius naturam explorarem; siquidem nimis serò animum subiit cogitatio de hac Rurali Epidemia, & Rubigali peste describenda. Non destiti tamen, quin postmodùm variis experimentis pervestigarim, nùm ea quæ mente excogitâram Veritati congruerent; expertus itaque sum variis liquoribus modò acidis, modò alcalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adspergendo, attentè observans, quis inde color emergeret; folia itaque recentia Fabarum, quæ apud nos circa finem Octobris seri solent, Spiritu Vitrioli irroravi, & non multò post flaventes maculæ, ubi guttulæ liquoris hæserant, apparuere; placuit autem magis in Fabis experiri, tum quia in hoc leguminis genere, vim suam magis exercuit Rubigo, tum quia Theophrastus testatur, *Fabam inter legumina magis æruginem sentire.* Fabarum itidem folia liquore alcalico, & urinoso, ac lixivio acerrimo adspersi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque Plantis, ac variis Oleribus, ut foliis Lactucæ, Brassicæ idem pertentavi, & ab acidis Spiritibus seu Vitrioli, seu Nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, observare contigit. Rubiginis itaque Naturam in Acida potiùs acrimonia quàm Alcalica lubet statuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in strage Animalium evenere; nam, præter malam Aëris diathesim Brutis quoque noxiam, ob pascua rubiginosa Sanguine acidiori reddito, ac in motu suo præpedito, vel subitæ mortes integros greges Pecorum sustulere, vel obortæ sunt Variolæ, quas ex sanguinis stagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis est recentiorum Opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum visebantur, revera Variolas fuisse, licet profectò asserere, quando nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo solvebantur, post suppurationem nigra crusta superstite, quicquam à Puerorum Variolis discrepabant. Nihilo seciùs eadem pascua infecta cæteris Animalibus cladem intulere. Sic Apes haud amplius ex florum Calicibus nectareum laticem, sed acidum stagma delibantes, partim extinctæ sunt, vel aliò suas Colonias transtulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc Anno Cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint, cum, præter remissum Æstatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cieret, vel nutritium Rorem nactæ non fue-

fuerint, [si tamen verum quod Rore pascantur] vel quod majori ex parte perierint. A Cicadarum obmutescentia malas Temporum Constitutiones prænunciari, scripsit Doctissimus Mercurialis, qui Anno 1577. observavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rarissimas Cicadas cecinisse, undè posteà gravis subsecuta est Epidemia. Cicadas autem re ipsa Rore nutriri fabulosum non esse reor, etenim non in Arboribus pernoctare, sed super solum ipsum, & in aprico loco ad Rorem faciliùs excipiendum, manè autem ad Solis ortum super Arbores evolare ex Agricola quodam didici; à quô cùm sciscitatus essem, quare in Villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta sit Æstate Cicadarum copia, ut illic hujusmodi Insecti genus suum habere videatur Emporium, id fieri dixit ille, quia solum illud arenosum sit; in quo faciliùs quàm in solo argilloso parva foramina efficiant, in quibus deponant Ova pro fœtura in secuturam Æstatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque Rubiginis naturam satis in propatulo statuere videntur, luem meherclè, & Animalibus, & Plantis valdè perniciosam. Quare autem solæ Nuces Rubiginis noxam non senserint, id fortasse in causa fuit, vel quòd hujusmodi fructus gemino operimento sit munitus, vel quòd Corticalis substantia multo Sale Volatili abundet, qui diversam indolem ab Acido possidet. Succum è viridi cortice Nucis Juglandis, tanquam remedium à se repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmonas tollendas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præstare hunc succum, eòquòd vi adstrictoria polleret; & simul tenuium esset partium, ex tinctura penè ineluibili, quâ manus tractantis inficit, partium tenuitatem deducens, vim autem adstringendi à salubri effectu, quem observabat, dum inflammationi mederetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quòd in principio Phlegmonis utendum esset repellentibus, & adstringentibus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tàm facilè reciperet, quod etiamnum apud non paucos Professores frequenti in usu est, quod num rectè, an perperàm fiat, non est hujus loci disquirere. Hujus succi efficaciam ad inflammationes sanandas agnoscunt quoque Recentiores, vim autem adstrictoriam prorsus negant, immò vim dissolventem ipsi adscribunt, inter quos Leonardus è Capua, qui Corticem Nucum viridium multo Sale volatili divitem esse ait, & qui potis sit grumos Sanguinis dissolvere: & illius acetositatem emendare, quo pacto non sanguinis fluxum in partem adstringendo prohibet, sed sanguinis refluxum per Venas ad Cor referando promovet. Sicuti autem priscis ignoscendum, si ob ignoratum sanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum ætiologias afferebant, ita nostro huic seculo gratulandum, de quo veriùs pronunciare libeat id quod de suo ævo scripsit Plinius, scilicet: *Non minus ingeniosam fuisse antiquitùs observationem, quàm nunc rationem.* Ex Nucum viridi Cortice parari Decoctum in Anglia exper-

expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in Acidi prædominio statuunt, nuper accepi à Cl. D. Nathan Lacy Medico Anglo, & insigni Anatomico. Cum itaque Nucum putamen multo Sale volatili abundet, mirum non est, si Rubigini obstiterit, & inclusum nucleum à communi lue præservarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modò superest, ut Symptomatum, & quarundam observationum perquirantur causæ; Adnotatum, vespertinis horis has Febres exacerbari consuevisse, unà cum Virium nocturna prostratione, ut ægri morituri viderentur, manè verò oriente Sole, veluti redivivos tantum virium habuisse, ut è lectulis exurgentes deambularent. *Quale est vesperi exacerbari, tale ipsius morbi, & cujuscunque constitutionis ad se mutuò* ajebat Hipp. Vespertinæ itaque exacerbationes morbi naturam superiùs descriptam, & causas morbificas satis indicabant. Virium autem dejectionem noctu factam, & matutinam earum veluti redintegrationem in Solis recessum & accessum, & acidæ Dyscrasiæ prædominium referendam putarim; Sole namque occumbente, & volatiles spiritus per Aërem dispersos secum trahente, Spiritus Vitales Sanguinis ab Acido coagulante figebantur, unde Facultatum omnium torpor, qui porrò ab iisdem Solaribus radiis matutinis discutiebatur, non secùs, ac quando è brumali frigore fluentium aquarum cursus noctu intercipitur, qui postea à Sole novo lumine Terras lustrante, restituitur. In hac rerum Universitate nihil esse utilius Sale, & Sole scripsit Plinius; sic Celsus Leucophlegmatiâ laborantes Soli subjici oportere aiebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui sal, & nitrum, & olei paulum esset adjectum. Mirum itaque non erat si in casu nostro à blando Solis calore liquato veluti pituitæ gelu, Cruor solitum cursum per sua Vasa repeteret, & consopitæ Facultates ad consueta munia exercenda revocarentur.

XXXX. Præ cæteris notatu dignis observavimus inexpugnabilem harum febrium contumaciam, ut non solum omnem Medicorum industriam eluderent, (cum neque Venæ-sectionibus, neque Purgationibus, neque Cardiacis quicquam auscultarent) sed usu remediorum magis exasperarentur; quod factum existimo ob malam Aëris diathesim, quæ Morbum aleret; quare licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, immò sæviebat magis, ac satiùs profectò fuisset multis hanc Camarinam non movere; tanti est Oraculum illud Hippocratis, quod initio hujus Dissertationis attuli, nempè, quòd *Hominis Natura interdum universi potestatem non superat*, quæ Hippocratis verba si Medentes attentè perpenderent, tot Medicamentis ægros non fatigarent, in Epidemicis præsertim Affectibus, quorum vera Curatio non innotescit, nisi cum Busta plena fuerint.

XXXXI. Venæsectio profectò in his Febribus non fuit saluberrimum remedium, nec quenquam novi, de quo dici potuerit cum Galeno, quòd

illius Febris sanguinis missione jugulata fuerit, quin ubi pluries celebrata est phlebotomia, magis attritæ sunt Vires, & Febres magis protractæ ægros vel ad Mortem, vel ad Cachexiam deduxere. Cur autem in his Febribus tàm improsperè cesserit Sanguinis detractio, obviam est arbitrari, Massam sanguineam sale volatili & particulis Spirituosis, ob malam aëris diathesin, & Diætæ errores effætam, per Venæ sectionem pauperiorem redditam, unde major Acidi præpollentia, & Bilis depressio consequeretur, Febrisque exinde protractior fieret. Venæ sectionem Febribus intermittentibus non esse per se aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra Vasa sanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune est recentiorum Assertum, sed solummodo per accidens convenire ajunt, quatenùs obviam iri possit multis symptomatibus, ac periculis quæ in Corpore præsertim plethorico nimiam effervescentiam subsequi possent, scilicet inflammationes, & Vasorum disruptiones, qualis fuit casus à Ballonio memoratus, de quodam nobili Viro, cui Tertiana Febre laboranti ob neglectam sanguinis detractionem ruptæ sunt Venæ in quarto paroxysmo, & tanta foras sanguinis excretio est consecuta, ut eo ipso die illi obeundum fuerit. In hac verò nostra Rurali Epidemia sanguinis effervescentia non adeò magna fuit, ut de ejusmodi periculo metuendum esset, immò potius lenta, ex Acidi prædominio, & propter bilem enervatam, quæ in confluxu cum succo pancreatico, & cum lympha minus efferveſceret: propterea V. S. non adeò proficuum fuit remedium, ut in prægressis præcedentium Annorum Constitutionibus, quas valdè siccas, & æstuosas esse diximus, quare cum in iis valdè turgeret bilis & sanguis facilè exardesceret, mirum non erat si tunc adeò conferret V. S. & à periculis præcaveret, quæ nimiam sanguinis effervescentiam, & rarefactionem comitantur; assueti autem Professores Venam facilè tundere ubi constaret esse febrem, ac nullum alium scopum sibi præfigentes, quàm solam caloris febrilis attemperationem, in hac Constitutione, à cæteris toto Cœlo diversa, repetita Venæ sectione utentes, ægros persæpè in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quòd quis me inter hæmatophobos recenseat, sed nec inter hæmatochitas numerari velim. Est ubi liberaliter sanguinem demamus, est ubi parcè, est ubi nihil, licèt sit eadem affectus species. In Stymargi famula usque ad animi defectum sanguinem detraxit Hipp. licet frigido Affectu laboraret; rationem autem addidit. *Oportet enim*, inquit ille, *devenire ad Occasionem*, *& Occasionis initium.* Causa morbi nimirum est attendenda, ex qua potissimæ desumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis*, *contrarium autem facere Causam*, monitum est ejusdem Hippocratis, nam re vera cognita causa, non tàm facilè à recto tramite, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim Celeberrimus Parisiensis, cur phlebotomia febres quasdam miraculi ad instar tollat, alias potiùs exasperet; paucis quidem re-

respondet, at illius verba ponderanda sunt, non numeranda. *Febres*, ait ille, *aliæ sunt Venosæ, aliæ Gastricæ, id est quædam phlogosim sequuntur potiùs Venosi generis, quàm vitium humorum in præcordiis contentorum; quæ Venosi sunt generis, hæ primo quoque tempore per phlebotomiam cessant, quæ aliùs sunt generis non facilè phlebotomia solvuntur, contrà potiùs cathartico egent.* Tales erant Tertianæ istæ intermittentes hujus nostræ Constitutionis, erant enim potiùs Gastricæ, quàm Venosæ, ac propterea ad Venæ sectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, magis autem prósperè cesserunt purgationes, & Vomitiones usu Emeticorum, quibus non raró penitus avulsus est febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadversione ejusdem Ballonii in eos, qui ut nil non agant, ex quacunque re occasionem captant mittendi sanguinis. *Nam si induxerint in animum* [inquit ille] *Venam reserare, & id cunctanter faciunt, si guttula sanguinis è nare fluat, tunc quasi trophæum reportantes, clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occasionem; si luculenta sit hæmorrhagia audacius secant, quia naturam copia gravari aiunt, si infrà modum sanguis fluat, compensandum istum defectum apertione Venæ contendunt.*

XXXXIII. Non minus disquisitione dignum est, cur in hac Constitutione tam sæpè contigerit, quod Tertiana simplex in duplicem migrarit ea ipsa die, qua secta est Vena. Id olim observarunt Amatus Lusitanus, & B. Castellus, nec quemquam scio, qui præter hos hujusmodi phœnomeni, quod aliquando in praxi observatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuiquam juveni 25. Annorum Tertiana febre laboranti, cum Venam die intermissionis secuisset, vesperi febrem ex simplici factam fuisse duplicem, hujusce rei rationem reddit his verbis. *Nec enim credere est, ob sanguinis extractionem, ex simplici duplicem factam fuisse, quum dubio procul nisi sanguis extractus esset, in Tertianam continuam futurus erat morbus*; hujusmodi excusationis genus plerique Medicorum nostris etiam temporibus in promptu habent, quotiescunque ex aliquo malè administrato remedio pejùs Æger se habeat; statim enim obtrudunt, quòd multò deteriùs se haberet, nisi tali remedio usus fuisset; meliorem itaque Ætiologiam, & ævo nostro accommodam perquiràmus; puto ergo in illo casu, (sicuti & in nostra Constitutione) culpandam potius Venæ sectionem, quàm Febrem, quæ ex sui natura proclivis esset, ut in Tertianam continuam migraret. Refert Amatus Juvenem illum vigente Autumno ægrotasse, sanguinem in prima pelvicula exceptum atrum fuisse, in secunda rubicundum sine ulla aquositate; rationi congruum est igitur in illo Juvene ob prægressos æstatis calores, partes magis spirituosas, & volatiles sanguinis absumptas, ac posteà massam sanguineam Autumnali tempore in acidam dyscrasiam degenerasse, eo prorsus modo, quo Vina postquam per æstivos calores ebullierint, Autumno facilè acescunt, (ut ex atro sanguine primæ pelviculæ) nam san-

guis secundæ rubicundior erat, quia arteriosus) secta itaque Vena, & Systasi cruoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit si Acidum prævalens, ac veluti sine Adversario licentiùs insultaret, ex quo Tertiana simplex in duplicem transierit. Convaluit autem Juvenis ille post bonam purgationem ex pharmaco, nam Febris illa fortasse fuit potius *Gastrica*, *quàm Venosa*. In hac verò Constitutione non ab exhausto spirituum ob nimium æstum massam sanguineam acorem contraxisse arbitror, sed potiùs ob frigidam Anni Constitutionem ac Diætæ errores, obruta Bile, & concentratis partibus cruoris magis spirituosis, Acidum Stomachi fermentum, & succum Pancreaticum magis viguisse, & post celebratam phlebotomiam vim majorem acquisivisse, unde Febris simplicis in duplicem Tertianam fieret conversio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his casibus est Venæ sectio tamquàm non aptum remedium, quàm quicquam aliud, quod idem sensisse existimo B. Castellum, (si rectè memini, & in Adversariis meis benè adnotavi) in aureo suo libello de Abusu Venæ sectionis, quem libellum mihi olim Romæ ostendit D. Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctissimus, & immensæ Eruditionis, aderatque Excellentissimus D. Hieronymus Brasavola nunc Romæ Professor celeberrimus, & mihi conjunctissimus, cum tunc in Urbe ageretur, quare interdum contingat, quòd Tertianæ simplices, sanguine die intermissionis detracto, duplices evadant. Opponet, scio, aliquis harum Febrium propensionem ut in duplices transirent, cum spontè, ut superiùs dictum, sub initium Æstatis Tertianæ omnes simplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas ferè duplices Tertianas toto Veris tempore visas esse, tùm Ruri, tùm in hac Urbe, nisi eas quas Venæ sectio geminârit, quarè non video, quomodo ab hoc crimine Phlebotomia tanquam innocens possit absolvi.

XXXXV. Eandem ob causam, nihilo seciùs quàm Venæ sectio, noxius fuit in hac Constitutione Aquæ usus, etenim in frigida, & humida tempestate, Bile valdè refracta, & Acido exuberante, quid opis expectandum erat in his Febribus ab aquæ potu? non nisi mehercle, ut Aqualiculo infracto, & distento, Cacochylia cumularetur, sanguis pigriori lapsu per sua Vasa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes succederent. Novi juvenem in hac Civitate, qui in Hydropem ascitem incidit, cùm illi Tertiana Febre laboranti suasisset Medicus, ut biberet quantum vellet, immo interdum coëgisset. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in Scenam inducitur.

Quod jussi ei date bibere, & quantum
imperavi date,
Mox huc revertar.

Multòque magis noxius fuit hoc Anno aquæ usus, ac Ruri præsertim, quòd ob pluviarum assiduitatem, aquæ cœnosæ, & graveolentes essent; in hac verò Urbe non adeò gravem noxam intulit aquæ usus; hæc enim Civitas purissimos habet Fontes, & admirandæ originis, quorum Fontium historiam brevi editurum me spero. Invaluit autem apud Nostrates Opi-

nio,

nio, quòd Venæ sectioni, & Aquæ potui, tanquàm duabus solidissimis Columnis, tota curandarum Febrium Moles innititur. At nùm id rectè? Profectò in hac Constitutione neutrum ex usu fuit. Haud sum nescius scripsisse Hippocratem, *Aquam non præstare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates Febres continuas, & essentialiter tales, non verò intermittentes, summatim *Venosas*, *non Gastricas*. At forsan aliquando si otium suppetet, de Aquæ abusu in Febribus aliquid conscribam.

XLVI. Verùm quali potu, inquiet aliquis, utendum erat in his Febribus? Ego certè Vini usum raрò, quod sciam, interdixi, immò suasi, ut modico Vino uterentur, eoque non olygophoro, sed mediocriter generoso, multosque ab Orci faucibus hoc solum Cardiacum eripuit; Bilis enim erat potiùs acuenda, quàm sufflaminanda; & partes sanguinis spirituosæ in motum ciendæ, quod præstare poterat Vini usus, & ea remedia quorum vis in Alcali volatili sita est, quod solo naturæ ductu in agro Mantuano fecere Agricolæ, qui suis febricitantibus Allia, & Cepas cum salubri eventu præbuere. Morbos quosdam Chronicos, parvis eduliis [sed quæ verè in censu Medicamentorum, casu potiùs, quàm arte repertorum reponi debeant) aliquando sanari compertum est; sic diuturnas Quartanas Allii usu cum multo meraco sanatas observarunt Anconius Benivenius, & Amatus Lusitanus. Vino autem generoso, potiùs quàm tenui, utendum duxi, nihil metuens à febrili effervescentia; in hoc enim sæpiùs peccatur, quod rem agi sine periculo creditur, si Vinum tenue in diuturnis Febribus, & chronicis morbis permittatur; at hujusmodi Vina ut plurimum acidiuscula sunt, & acorem sanguinis exaltando, morbi causam deteriorem efficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in Podagra sicuti Vinum meracum, sed in modica quantitate commendat, ità Vina tenuia improbat, quæ Venas multa serositate impleant, quod idem sentit Willis; sicut enim à Vini spiritu dulcificantur Spiritus salis ac nitri; ita quoque à Vini generosioris temperato usu Sanguis ad acorem vergens dulcescit. Variantibus itaque Temporum Constitutionibus varianda est methodus, & ut ait Sulmonensis Poëta.

Nam quoniam variant morbi, variabimus artes,
Mille mali species, mille salutis erunt.

XLVII. Sic neque Peruviani Corticis usus hoc Anno, ut superiùs adnotavimus, admodum salubris fuit, immò in extremum Vitæ discrimen Ægros non raró deduxit. Id ego in non paucis observavi, sed præcipuè in nobili Virgine, quæ cum ad 40. dies duplici Tertiana conflictata fuisset, & post solita remedia administrata, ex meo consilio, assentiente quoque Excellentissimo D. Antonio Abbate Serenissimi Ducis Nostri Archiatro, Chinam Chinam sub forma boli assumpsisset, cum in Vino infusam respueret, postmodùm stupida, & comatosa evasit, cum pulsu adeò exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum spatio in tali statu perstitit; donec

donec soliti paroxysmi redeuntes stuporem discusserint. Insalubrem autem fuisse hujus remedii usum crediderim, eò quia, cum massa Sanguinea multis cruditatibus scateret, ac crassiorem haberet consistentiam (ut ex sanguine per Venam sectam educto satis patebat) ideòque segnis esset ad motum, quotidiana illa febrilis effervescentia esset loco remedii, qua cessante, fieret quædam veluti in Vasis stagnatio, & congelatio, undè functionum Animalium torpor, & Vitalium quoque interceptio; adeò verum est illud Celsi, quòd febrem lentam interdùm augere oporteat, *fortasse enim*, ait ille, *curationi opportunior fiet.*

Scio equidem hujusmodi doctrinam non solùm plerisque Medicorum, sed etiam aliis, qui Artem Medicam non profitentur, esse suspectam, ut ipsi Senecæ, qui beneficium sanationis levioris morbi factæ à graviori morbo exprobrat his verbis. *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria sanarent, non potuerunt discutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt.* In hac tamen Constitutione experientia ipsa satis evicit, febrilem effervescentiam stimulandam potiùs fuisse, quàm frænandam, & usum calidorum magis profuisse, quàm frigidorum; sicuti in historia Polycratis, vice versa, frigida magis, quàm calida juvisse scripsit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi judicium, ut illud ipsemet Experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Observatum est tamen fœliciori eventu exhibitam Chinam Chinam Agrestibus, quàm Oppidanis, & Urbium Incolis; Gens enim rusticana ubi tantillum à morbi fasce levata est, illicò laboribus, & exercitiis se dedit, quarè non erat metuendum, ut tam perniciosi effectus in iis consequerentur, quales in Urbanis observabantur. Sic Doctissimus Etmullerus tradidit, non tàm facilè pati recidivas post assumptum hoc febrifugum homines exercitiis, ac laboribus deditos, sicuti desidiosos, & otio innutritos. De hac nostra itaque Constitutione libet proferre id quod olim de quadam simili scripsit Hippocrates, ingenua certè confessione, more tamen magnorum Virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non Ventris turbatio, non Venæ-sectio, neque quacumque alia tentavi.*

XLVIII. Nullas Febres Synochas, vel Ardentes hoc Anno, quod sciam, observatas diximus, sicuti paucas Quartanas: de prioribus quidem non est quòd miremur, nam partibus spirituosis, & ad conflagrationem aptis non adeò turgebat massa Sanguinea, immò crassis, & frigidis succis abundabat: sic Vina tenuia, & acidiuscula non tam facilè fervorem concipiunt, veluti Vina generosa, ubi Æstivum calorem senserint; magis quidem mirum est, quod in tanta Febricitantium frequentia tam pauci visi Quartanarii, idque magis, si verum esset quod non nulli asserunt, non nisi ex majori visciditate materiæ differre Quartanas à Tertianis. Consuetam itaque Febris Quartanæ genesim animadvertens, & hujusmodi

di Febrem, tanquam fructum Autumno maturescentem, considerans, cujus uberior est proventus, cum Æstas magis fervida ac torrida præcesserit, præterea rationi congruum est, quod in hac Constitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium serosarum per Cutis poros difflatio, succum Pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, evehi non potuisse, seu quidquam aliud defuisse, quod humana imbecillitas assequi nequit, cum nihil sit quod ipsos Medicinæ Proceres magis transversos agat, quàm pervestigatio causæ, cur statis horis recurrant febriles paroxysmi, ac tàm exactè, ut ipsa Automata aliquando superent.

XXXXIX. Verminationem in his Febribus satis familiarem, & præsertim in Rusticana gente superiùs recensuimus, cujus rei causam fuisse reor, tum prava Alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere Pisces, & fructus horæi; tum Ventriculi fermentum ex mala constitutione vitiatum, & improportionatum ad cibum rectè subigendum: quare Vermium seminibus, seu ut lubet Ovulis, quæ in alimentis ipsis laterent, integris manentibus, & à tenui calore fotis, mirum non fuit, si facilè in magna copia prodiderit Verminosa soboles. Usum Chinæ Chinæ valdè proficuum ad necandos Vermes expertus sum, quod præstare ob insignem amarorem quem possidet hic Cortex, non abs re crediderim, tamen tutior est Praxis, quæ Verminosos Affectus curat per aloëtica potiùs quàm per saccharata, & mellita. Haud sum nescius apud Nostrates quoque facta fuisse experimenta, & observatum, quod Lumbrici in aqua ubi dissolutum fuerit Mel, vel Saccharum, citissimè moriantur, in amarissimis verò liquoribus ad integros dies vixerint; ast ab iis quæ extrinsecùs apparent, medicamentorum vires metiri velle, non adeò tutum existimo, quin errandi periculum subsit. Suspicari enim licet, quòd medicamenta propinata, quæcumque ea sint, iis quibus armantur viribus citò spolientur, dum primò cum stomachico fermento, cujus vim transmutativam nemo non novit, mox in Intestinis cum Bile, qui humor suapte natura ferox est, & cum succo Pancreatico spiculis armato congredi debent; quod si ulteriùs pervadant, cum lympha quoque in communi Receptaculo iisdem sit concertandum. Sic Crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Junchen, nisi acidum superfluum reperiat in Ventriculo à quo solvatur, Adstringens evadit. Id ipsum quoque testatur Chirurgia Infusoria, qua constat, quod liquor purgans in venas Canis infusus magnam excitat purgationem, nullam verò, vel paucam si per os idem liquor, vel in majori dosi, injiciatur, idque ob Acidi copiam quo Caninus stomachus abundat, quod Acidum vim catharticam, & emeticam potenter infringit. Hanc ob causam venena quædam, ut ait Celsus, non gustu, sed vulnere nocent, & Psylli è Serpentum morsibus venenum innoxiè exugebant. Quot verò, & quantas subeant mutationes medicamenta per os assumpta, dum varias corporis regiones prælabantur, ingeniosissimè explicat Bellinus, ut nihil præstantiùs. Reor

itaque ex medicamento assumpto, & succis quibus commiscetur, gigni novum concretum, è quo illæ operationes, quæ postea consequuntur, promanant, & quæ solius medicamenti efficaciæ solent adscribi.

L. Postquam hujusmodi Febres miseros ægrotantes diù fatigassent, diximus non nullis apparuisse Parotides, quibus licet suppuratis, eadem tamen pervicacia Febres perstabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto Venoso genere significabat, sed hanc non esse potissimam harum Febrium causam, & fomitem satis demonstrabant, qui Fomes, in Ventriculo, & Pancreate præcipuè sedem fixerat. In non nullis pariter post multos Febriles paroxysmos, supervenerunt Diarrhoeæ, ac Dysenteriæ, irritata ad expulsionem Natura, tum à copia, tum à pravitate succorum; neque enim hæsitationi locus, quin etiam aliquando malignum quid subesset in his Febribus, quamvis intermitterent; plures tamen sustulit Diarrhoea, quàm Dysenteria, eò quòd forsan in iis qui Diarrhoea laborarent communicata esset labes massæ sanguineæ, quæ serum acre per glandulas intestinales excerneret, in iis verò qui Dysenteria vexarentur, mali fomes esset extra Venas, viscida nempè, & acida pituita Intestina abradente, & excoriante. Frequentes porrò fuere Recidivæ non solùm ob diætæ errata, sed ob communem causam, Aërem nempè vitiatum, qui febrile Miasma ad aliquod tempus consopitum in novos motus, & exorbitantias cieret; eandem quoque ob causam adeò contumaces fuerunt hæ Febres, cum nihil sufficeret ad abstergendam labem illam, quam Aër continuò inspiratus ferè ineluibilem redderet; adeò gravis est Morbus, quem Cœlum fecerit. Sic pacari non visa est affectio, nisi cum sub Anni finem humidæ, & nebulosæ tempestati sicca, & serena successit: quare sicuti ex Hippocrate: *Quicunque Morbi Æstate augescunt, Hyeme desinere solent*, idque non nisi ob naturalem Temporum mutationem; ita in hoc Epidemico Affectu optimi remedii loco esse cœpit Aëris in vitalem temperiem restitutio.

LI. Præ multitudine ægrotantium tàm ex genere Agresti, quàm Urbano paucos interiisse superiùs monuimus; quod sanè præter opinionem Medentium contigit, qui majorem stragem pertimescebant. Duas potissimum ob causas in Epidemiis Affectibus pereunt homines, vel ob humorum διάχυσιν vel στάσιν ut ipsis vocibus Hippocraticis utar, id est vel ob Massæ Sanguineæ diffusionem à Sale acri, & Alcalico factam, vel ob ejusdem concretionem, ab Acido exuperante, frequentiora tamen funera sanguinis διάχυσις, quam στάσις solet inferre: propterea, grassante pestilentia, ut plurimùm Acida primas tenent. Cum ergo in hac nostra Constitutione Acidum quidem præpolleret, sed non earum esset virium, reluctante præsertim Febrili effervescentia, ut potis esset lethalem stagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum Sanguinis prohibere, hinc est quòd, licèt hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in Libitinæ censum venerint. Sic mirum non est, quòd Fœminæ, & Pueri ob molliorem habitum, & vitam mi-

nùs

nùs actuosam, hujus Epidemiæ vim magis senserint, ac multò magis lactentes Pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, faciliùs sanguinis statio succederet, sic narrat Hippocrates in quadam Constitutione, *ex laborantibus mortuos esse maximè Pueros, Adolescentes, vigentes ætate, glabros, subalbidos, & qui in socordia vixerint.* Fiebant autem Pueri Icterici ob Hepar obstructum à viscida pituita redundante, ac à febrili calore in motum concita, quæ in Hepatis substantia defixa, Bilis secretionem prohiberet, cujus signum erat, quod in omnibus tensum, ac durum Hepar persentiretur; sero autem acri, & acido in Cerebri membranas transfuso, convulsi moriebantur, morbo alioquin Pueris familiari, sed huic Constitutioni magis proprio, ut potè valdè aptæ ad acorem massæ sanguineæ conciliandum.

LII. Si verò quærat aliquis, cur hæc mala Constitutio Agricolas magis, quàm Oppidanos, & Urbium Incolas vexarit, videtur satisfieri posse dicendo, potissimam causam fuisse Aërem à fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & Agricolarum domos inundarit, non sic Urbes, & Oppida in editioribus locis posita; huic causæ addi poterit Victus pravus, & insalubris, ac præsertim nimia Piscium ingurgitatio, alimenti genus Colonis nostris insuetum, & quod in illorum stomacho facilè putresceret. Scio equidem à non vulgaribus Medicis Pisces ægris quoque exhiberi solitos, tamquam laudabile alimentum, ac multò magis sanis corporibus, verum, ut ait doctissimus Plempius, illorum usus *Athletis non convenit, non castra sequentibus*, non Agricolis addam ego, quibus utilior est caro bubula, & suilla. Id ipsum testatur Galenus, qui Piscium usum in hominibus otiosis, Senibus, & ægrotis commendat, non sic verò in iis qui corpus exercent; his addendum, quid sicuti Pisces, qui in rapidissimis fluviis capiuntur, ex Athenæi sententia, omnium sunt optimi, ità hi essent omnium pessimi, quòd in aquis stagnantibus fieret illorum captura.

LIII. His quoque causis accenseri possunt labores, & exercitia sub assiduis imbribus, unde pororum Cutis constrictio, sudoris parcitas, ob frigidam, & humidam Anni intemperiem, cùm aliàs per Æstatem sub assiduis laboribus copiosissimè sudare consuevissent, quas causas in Oppidanis, & Civibus, qui meliori victu utuntur, nec Aëris injuriis sunt ità expositi, non tàm facilè quis reperiat. Sedes prætereà hujus Ruralis Epidemiæ à Civitatibus, & Oppidis majoribus circumscribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eò quòd essent veluti in circumferentia, & Apennino proximiores, minus hanc labem sensere, magis autem Ferraria, & Oppida Mantuanæ Ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quem ad modum à variis Professoribus, ac aliis per literas accepi. Magna verò hæc Planities his locis circumscripta, & tota Colonis oppleta, in cujus sinu ad longum tempus stagnarunt aquæ, hujus Epidemii Affectus Sedes, ac Domicilium fuit.

LIV. Circà cæterorum Affectuum examen, qui has Febres comitati sunt, quales fuerunt Apoplexiæ, Epilepsiæ, Catarrhi præfocativi, Cachexiæ, & Hydropes, non multùm immorabor; ejusdem enim Constitutionis soboles fuerunt, & Acidi prædominium significabant, vel sanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel nervosum Systema occupantis; hæc omnia itaque verissimum esse Divini Senis Oraculum comprobarunt, quòd *Morbi in pluviarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circa res venturas Conjectoris quoque partes agamus, superest videndum, num sperare liceat, postquam pacata est non parum hæc Affectio, an in totum ea desitura sit, an potiùs hæc eadem, vel deterior exsuscitari possit. Sperare licet utique, malam hanc Constitutionem emendandam, cum postremi hi duo Menses cum perpetua ferè serenitate, & Aëris tranquillo statu Annum jam clauserint, nam ut ait Montanus, *Tempora consequentia secundum naturam existentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam existentium*; at metus subest, ne ob aliquam Annonæ caritatem infœlices Coloni, qui ad sedandam latrantis stomachi rabiem atro pane, & confusaneo uti cogentur;

(*Nam tener, & niveus, mollique siligine factus*
Servatur Dominis,)

Metus inquam subest, ne proximo Vere, & æstate novis calamitatibus vexentur. Sic in Æno Civitate Thraciæ, ex Hippocrate, *usu leguminum continenter utentes Fœminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam historiam citat Galenus, aitque sæpe evenire, ut ob caritatem Annonæ exitiales morbi oriantur. Vox Λιμὸς, quæ famem significat, non nisi per solam diphthongum discrepat ab ea quæ perniciosam Epidemiam denotat, unde effluxit dictum illud Ἐκ λιμοῦ λοιμός. Quamvis enim Edulia mali succi videantur aliquando sat benè concoqui, attamen ut egregiè monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus succus ex ipsis post longum tempus in Venis colligitur, qui posteà exiguam ad putredinem occasionem nactus febres malignas accendit.* Quodcunque malum avertat Divina Clementia, & priorem salubritatem huic Cœlo restituat.

T*Alis fuit Anni M. DC. XC. apud nos Constitutio, atque hæc indoles Epidemii Affectus, qui Colonos nostros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Astrologi pro suo lubitu, & ex syderalibus schematismis Anni, qui modo successit, præsagia deduxerint, quòd ego ejusdem, postquam cursum suum absolverit, si fata dabunt, medicam historiam conscribam.*

BER-

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Secunda.

De CONSTITUTIONE Anni 1691.

RUralem Epidemiam, quæ præcedenti Anno Mutinensis Agri, & proximarum Regionum Colonos graviter afflixit, Urbana Epidemia hoc Anno excepit, quæ nihil urbanitatis, imò insolentiæ plurimum in infœlicem plebeculam potissimùm exercuit. Instituto itaque meo inhærens prægressam Constitutionem, qualiscunque ea fuerit, in fine cujuslibet Anni describendi, eò libentiùs id exequar, quòd hæc Constitutio ab ea, quam superiori Anno experti fuimus, toto Cœlo differens satis uberem materiam suggerat mentem exercendi, quando in re medica nil foret utilius, quàm succedentes sibi ad invicem Constitutiones conferre, ut recta medendi methodus institui posset, quoties eadem tempora, ac iidem morbi recurrerent. Quæ si attentiùs à Professoribus observarentur, non esset forsan, quod Medicina comparata desideraretur, sicuti Anatomiam comparatam desiderari aiebat Sapientissimus Verulamius, quæ si haberetur, ut ille ait, & Individuorum interiores Structuræ ad invicem componerentur, non tam pro morborum causis culparentur humores, quàm mechanicum viscerum artificium, quod cum ut plurimùm inemendabile sit, omnem medicam opem, & magnos Promissores sæpissimè eludit.

II. Superioris Anni Constitutio, ut in mea Dissertatione super illam edita, ob assiduos, & copiosos imbres impensè humida, & lutulenta in universum extitit, unde gravis Epidemia unà cum Annonæ Caritate effluxit; hujus Anni verò Constitutio ex opposito maximè sicca, & pulverulenta, primò quidem ob Aquilonares Ventos, postmodùm verò ob continuum, & flagrantem æstum meritò audiit. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ antecedentem Annum clausit, statum satis placidum, ac serenum, ut diximus, sortita est, ita pars altera, quæ huic Anno fores aperuit, eandem serenitatem, ac tranquillitatem secum invexit, donec Januario mense ad finem vergente, flantibus Ventis Septentrionalibus, frigora adeò intensa fieri cœpta, ut illicò conglaciatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horrescerent. Cum autem nullæ prorsus nives decidissent, hyemem non solùm algidissimam, sed siccissimam exegimus, ità ut in tota Cispadana, & Transpadana Regione pulverulentæ essent Viæ, non secùs ac Augusto mense, cum insana Canicula campos torret, quod apud nos prorsus insolens est, ex quo factum, ut Boreæ penetrabile frigus sata consueto nivali vellere destituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hisce temporibus vagabantur, erant Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi suffocativi, Anginæ, Erysipelata; præ cæteris tamen affectibus, morbi pectoris grassabantur magis, ac busta implebant. Sanguis qui secta

Vena educebatur multum pituitæ, & polyposæ concretionis præferebat. In nostro hoc Nosocomio variis Cadaveribus dissectis, præcipuè in Cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris, reperti sunt Polypi, non solùm intra Cordis sinus, sed etiam intra ipsam Aortam. Remedia quæ magis ex usu erant, & quibus promptiùs morbus auscultaret, ea fuere, quæ vi pollerent crasim Sanguinis compactam reserandi, & fluxibiliorem reddendi, ut Spiritus Salis Armoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sperma Ceti, & similia. Non deerant tamen qui cum alioquin scirent, quòd Sulphur Balsamum Pulmonum passim audiat, in hujusmodi Affectibus spiritum Sulphuris exhiberent cum suis aquis Pectoralibus; at num rectè & ex arte id agerent, ipsi viderint; indubium tamen est, quòd partes integrales Concreti longè diversas possident qualitates ac ipsum Concretum, sicuti verò verius, Spiritum Sulphuris alterius esse indolis ac ipsum Sulphur. Repetita sanguinis missio non adeò fœlicem sortiebatur eventum, ut aliàs. In hac tam rigida, ac horrida Constitutione magis exercebatur Plebs Urbana, quàm Agrestis, ac Senes valdè periclitabantur, quare Medicis sæpenumerò nil tale cogitantibus, Morbus plus habens in recessu quàm in fronte facilè imponebat; nam ex improviso, cum priùs satis commodè cœnassent, tanquam confectô Silicerniô, paulò post occumbebant, ac citiùs quibus detractus fuisset sanguis.

IV. Horum Affectuum tam multiplex, ac discolor Sylva ab eadem prorsus radice succreverat, ac proptereà eodem modo averruncanda: omnium itaque unam, ac eandem esse Theoriam, ac Praxim dictabat ratio; veram autem, ac potissimam causam fas erat referre in pravam diathesim quam sanguis haberet ad concrescendum. Cùm enim ex præcedentis Anni frigidâ, & lutulentâ Constitutione, nec non ex pravo victu ob rei Annonariæ angustiam, talis esset in universum massæ sanguineæ dispositio, mirum non fuit, si succedente posteà hyeme tam rigida, ac summè Aquilonari, majorem promptitudinem ad grumescendum adsciverit, unde pullularint morbi, qui ex sanguinis stagnatione variis partibus, ob retardatùm illius circularem motum, genesim suam deduxerint.

V. Apoplexias autem, Pleuritides, Peripneumonias, Catarrhos suffocativos, Erysipelata, ac reliquos memoratos Affectus à sanguinis stagnatione, ob prædictam ad concrescendùm dispositionem generari, unanimis est Recentiorum omnium consensus, quidquid circa horum Affectuum Theoriam in contrarium senserint antiquiores Medici, qui in hujusmodi Affectibus partem aliquam Mittentem robustam, & aliam Recipientem imbecilliorem imaginabantur. Duplicem Fluxionum causam commentus est Galenus, unam in qua Pars ipsa humorem ad se traheret, aliam in qua humor à parte robustiori ad debiliorem transmitteretur. Hujusmodi doctrinam primus forsan cœpit convellere Helmontius; nullam enim in fluxionibus partem Mandantem, Dirigentem, nec Sagittarium, aut Scopum agnoscit hic Auctor; qui tamen exemplo spinæ digito infixæ, & in-

indignantis Archei, non satis exposuit ob ignoratum Sanguinis circulum, quomodo fiant humorum decubitus, quod solùm accidit eò quia præpedito, & intercepto Sanguinis per Venas refluxu, vel propter fibrarum crispaturam (ut in vehementi dolore) vel propter massæ sanguineæ nimis crassam ac densam texturam, humores circa Vasorum extremitates, vel in carnium porositatibus detineantur; quare si congruè loqui velimus, Detentiones potiùs, quàm Fluxiones sunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit, ut aliquibus à præjudiciis occupatis persuaderem erroneum prorsùs esse comminisci, quòd cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem assurgit, tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur, quàm ad alias, si vera est, non commentitia lex Circularis motus sanguinis, qua stante, stant ac stabunt perpetuò tot clarissima Recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt Antiquiorum placita; nam revera si mentis aciem intendamus, pigriori lapsu sanguis movetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quàm ad alias ubi expeditæ sunt Viæ, ac nullum repagulum, quod sanguinis cursum remoretur. Quidam autem res in cute solùm, non intùs reputantes, cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in Phlegmone, putant sanguinem pleno fluento eò confluere, quod sanè locum habet cum Vas aliquod sanguiferum disruptum est, & in aliquam cavitatem sanguis decidit, vel extra Corpus effunditur, non ita verò in Phlegmonum, & aliorum tumorum generatione, qui non aliam ob causam fiunt, quàm quòd præpedito circulari sanguinis motu, plus fit quod Arteriæ ad partem deferant, quàm quòd Venæ referant, sive id fiat ob lutulentam sanguinis crasim, sive ob fibrarum motricium crispaturam ex vi dolorificæ passionis, ut in vulneribus, ac Nervorum puncturis. Huic autem Veritati fortasse manus darent, si cum brachio vinculum injicitur ad celebrandam phlebotomiam, veram causam perpenderent, quare infra nexum tumeant Venæ unà cum mole carnea, quod non fit, quia tunc temporis sanguis eò rapidiùs moveatur, (multo enim velociùs ante eò propellebatur, ubi nullus erat obex, ac minor resistentia superanda, sed quia ibi detinetur ob incerceptum ejusdem per Venas ad Cor refluxum.

VII. Haud absimilis quoque est Catarrhi generatio, de cujus natura ac ortu inter Medicos non satis convenit. Popularis, ac vetus opinio est, Caput Catarrhi Fontem, ac Scaturiginem esse, unde frequens proluvium in fauces, & pectus, ac etiam usque ad extremos artus. Opinionem hanc de Catarrhi ortu, ac descensu, ex quo Etymon desumpsit, (cum non nisi descensum, ac defluxum hæc vox sonet, unde voces κατάῤῥοος & ἀνάῤῥοος à Galeno usurpatæ, ut humorum descensum, vel ascensum innueret,) hanc inquam opinionem eliminarunt è Scholis recentiores omnes Anatomici ut Willisius, Richardus Louver, Stenon, Rolfinckius, Ettmullerus, Blancardus, ac inter

inter Italos nostros Doctissimus Bellinus. Hi omnes ad Anatomicum Tribunal, omnibus indiciis, quibus Caput hujus criminis Auctor insimulatur, diligenti examine perpensis, nullaque apparente via per quam Caput sordes suas in fauces, ac Thoracem exspuat, ipsum plenis suffragiis absolvunt; Non desunt tamen adhuc qui

Obstipo capite, & figentes lumine terram,

Antiquorum placitum veluti mordicùs tueri, nec desinant in morbis pectoris Caput non solùm pharmacis, sed ferro, & igne tamquam reum plectere. Per quos porrò ductus Cerebrum superfluitates suas quibus procul dubio, diffluit, possit excernere, inter quærenda esse ait Celeberrimus Stenon, nisi tamen per observatos à Blancardo ductus in jugulares Venas fiat hujusmodi excretio.

VIII. Catarrhi Fontem non veriti sunt alii astruere esse ipsum Vitæ Fontem, Cor scilicet, quod per arteriarum ductus circumquaque Catarrhi materiam deferat; hinc Rheumatismi & tumores, & quidquid nomine fluxionum venit; quod Assertum est Rolfinckii cui consentiunt Schneiderus, Wedelius, & alii, qui Catarrhum à massæ sanguineæ sero prodire variis observationibus testantur. Sat celebre est experimentum Richardi Louver de Cane, cui cum arctè Venas Jugulares vinxisset, partes omnes supra ligaturam tumefieri, nec non copiosas lacrimas ex oculis, & plurimam salivam ex ore profluere observavit, quo tandem tanquam ex Angina suffocato ac dissecto, nullæ partes sanguine perfusæ repertæ sunt, sed solùm musculi omnes, & glandulæ sero limpido distentæ apparuere. Ab hac opinione non multum dissentientes alii Glandulas Catarrhi Fontes statuunt, ut Stenon, Ettmullerus, & alii; si enim Glandularum structuram accuratiùs perpendamus, constabit eas esse fasciculum Arteriarum, Venarum, Nervorum, & Vasorum excretoriorum; ideòque in illarum sinum deponi serum ab Arteriis, & superflui aliquid à Nervis, quæ opinio valdè probabilis est, & usibus Glandulis à Natura destinatis magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de Catarrhi origine ex sanguinis latice in Glandularum substantiam rejecto ex Helmontio habemus, qui primus forsan Caput insons à Catarrhi infamia vindicavit, ob quam tam sæpè inurebatur. Hic enim Auctor licet motum sanguinis circularem ignoraret, mente tamen concepit, id quod credebatur è Cerebro depluere, nil aliud esse quàm laticem serosum huc, & illuc delatum *à Spiritu impetum faciente, ac initio Vitali*, ut ipse ait, nimirum è Corde, tanquam primo Impulsore, quin & ad Glandulas ipsas ablegari, quas non ut Vasorum Pulvinaria essent, à Natura constructas fuisse astruit, sed ad emunctionem laticis è massa Cruoris; Ac re vera hic latex serosus Helmontii, præter alios usus hunc habet potissimum, quod sanguini socius, ac totum corpus pervadens ad variarum partium culinas everrendas inserviat, & sales dissolutos combibendos, ut exinde per Glandulas excretrices extrudatur, & sic tota cruoris massa de-

defæcatior evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copiosas Glandulas Natura construxit, ut sanguis arteriosus, qui per Carotides ad Cerebrum deferri debet pro nervosi succi, & Spirituum Animalium elaboratione, sincerior reddatur, mucosa parte per has Glandulas repurgata in statu etiam naturali, quando alia ex parte constat eos qui sunt emunctæ naris, nec multum Desputores, lubricæ sanitatis esse, ut referunt de Francisco Galliarum Rege, qui cum esset ἀμυξώδης, aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

XI. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus muci excretio iis etiam qui satis commoda Valetudine fruuntur familiaris esse solet; cæterùm ubi Corpus cacochymum sit, ac serosus latex luxuriet, qui suoptè genio promptus est ad concrescendum, mirum non est si accedente Boreali Constitutione, qualis fuit de qua hìc sermo, tunc temporis grassentur populariter Tusses, Rheumatismi, & quodcunque aliud morbi genus, quod in fluxionum censu reponitur, detenta in Glandulis vitiata, ac superexcedente lympha, non ex Naturæ providentia, quæ se hoc fasce levare satagens noxium humorem ad extrema detrudat, sed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias Aëris alterationes, ea lege, ut decubitus ibi fiant, ubi major est dispositio ut humores detineantur. Neque id fieri in nostris Corporibus magis miremur, quàm in Automato alioquin benè constructo, quod interdum ad quasdam Aëris alterationes à solito suo munere aberrat, & ab ignaro popello tanquam insanum ridetur. Mira est autem, ac penè divina vis Ventorum in Aëre alterando; talem enim Affectionem Aër possidet, qualem Ventus qui perflat, ac talis est Sanguinis dispositio, qualis est Aër quem inspiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Urbs in Lesbo erat quidem magnificenter extructa, sed non prudenter posita) cùm flabat Auster, homines ægrotabant, quando Corus, tussiebant, cum Septentrio, restituebantur in salutem. M. Varro quoque cum Romana Classis Corcyræ esset ac tota penè ægrotaret, *immisso fenestris novis Aquilone, & obstructis pestilentibus, suos incolumes reduxit.*

XII. At quorsum tot speculationes, inquiet aliquis? Ut juxta veram horum Affectuum Theoriam congrua medendi methodus instituatur, regeram ego; Ubi enim ingruunt hi morbi qui non è capite decidui, sed ab humorum stagnatione pendent, illicò ad vehementia Cathartica, Inustiones, Phænigmos, Cucurbitulas, ad Narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, suspendendam quoque, ut putant, Ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi causa, ad quam oppugnandam seriò, ac omnibus nervis esset incumbendum, ut postquam sufficiens evacuatio est facta, usu alterantium, ac naturalem sanguinis texturam restituentium, fluidæ substantiæ æquabili tenore per suos ductus cursum repeterent. Quot verò modis per Venæ sectionem peccatur? Jam Phlebotomus veluti

gladius Delphicus passim tam in magnis, quàm in levibus morbis stringitur ad innocentes Victimas sæpiùs mactandas, quàm graves affectus jugulandos.

XIII. Postquam Mundo innotuit circularis sanguinis motus, Scopi equidem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere supponuntur, sibi proposuerant Medici, non tanti sunt ponderis ut creditur. Certè Intercipientia locum nullum habent, quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per Arteriam fluentem nisi Arteriam ipsam vinciat? neque enim jure postliminii, aut redhibitionis actione redire potest humor unde est egressus nisi per circulum. Revulsio verò per V. S. de Throno suo jam decidit; imò si strictè loquamur, ferè nulla est, quî enim fiat, ut humor per Arteriam fluens per eandem possit revelli? Profectò si qua fit per V. S. Revulsio, per id solum tempus fit quo Vena est aperta, tunc enim Sanguis per Venam sectam, ac pariter per proximam Arteriam quæ illi humorem suggerit, majori velocitate movetur quàm per alia Vasa, illâ verò clausâ, cessat hæc in velocitate inæqualitas, ut ingeniosissimè ad demonstrationem usque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminutâ sanguinis copiâ minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus sit sanguinis stagnantis incrementum. Quanti autem sit facienda per V. S. Revulsio, & quàm facilè quibusdam imponat, qui hoc nomine inscitiæ suæ velum prætendunt, explicat egregiè Andreas Cnöffellius in quâdam suâ Consultatione pro Jo. Casimiro Poloniæ Rege, cui ob immodicum hæmorrhoidalis sanguinis fluxum laboranti, cùm magni nominis Medici frequentem sanguinis missionem è brachio suaderent ad revellendum sanguinem fluentem, ac ipse acriter renueret, hæc scripsit verba, quæ ut potè elegantissima, & magni ponderis hìc libuit apponere. *Et quomodo sanguini ad peremptoriam medicæ Revulsionis citationem, dicam, & locum, scribere possumus, qui privilegio speciali vitalitatis in circulum, & in se ipsum rediens cum spiritu suo hospite nullius loci, & temporis leges respicit, neque locum standi ullum in universo corporis foro agnoscit?*

XIV. Revellenda itaque esset ex quorundam animis, quibus altè insedit hæc de vi Revulsionis per V. S. opinio, cum revera non nisi ad demendam plenitudinem conferat Venæ sectio. Condonandum quidem aliquid Æmilio Parisano, & Primirosio, qui non aliam ob causam, ut ait Leonardus è Capua, in Harvæum Stylum acuerunt, nisi quia stante Sanguinis Circuitu viderent Revulsionem, per tot sæcula adeò celebre præsidium, ferè penitus corruere, non ità verò nostrorum temporum Professoribus in tam clara luce cæcutientibus. Multum profectò *Hippocrates* Revulsioni in fluxionibus detulit, ut passim in illius Operibus videre est; locus tamen insignis apud eundem extat qui Revulsioni videtur parum favere. Ad sistendum immodicum mensium fluxum jubet ille ut vincula injiciantur supra genua, verum quidem est, quòd præcipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc solve-

re

re annisi sunt Rorarius, & Fonseca, sed non planè satisfaciunt; meum sanè non est hujusmodi scrupulos dissolvere, meliori enim vindice dignus est hic nodus, proferam tamen quod sentio. Quidquid sit de efficacia hujus remedii, & num eventui respondeat, videtur *Hippocrates* mente attigisse motum sanguinis perennem per suos ductus, multis enim in locis mentionem habet de sanguinis stasi, & interceptione Venarum, quam φλεβῶν ἀπόλειπσιν appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, sanguinis stationem, seu saltem remoram aliquam humoribus impetrandam curabat, tam in partibus supra, quàm infra Cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quòd ligaturæ supra genua ad Uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improviso hæmorrhagias sistit, quàm superveniens animi deliquium, cui necessariò consectaria est Cordis à motu feriatio, ac eodem tempore sanguinis stasis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum prorsus Inventum Circularis motus sanguinis, quod unicum φαινόμενον innumeras discussit errorum tenebras, effecitque ut humani Corporis, cæterorumque Animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina Oeconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici, quo Corpus universum sustentatur, Promus, & Condus est, habens ad latera Arterias, & Venas administras; Arteriæ è sinistro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotissimis dispensant. Venæ assidentes quod à nutritione reliquum fuit suis radicibus, tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum Cordis Condum comportant. Iisdem Venis medio in itinere succenturiant Venæ lacteæ, quæ novum commeatum sanguini sub forma candidi laticis refundunt, qui postea in Pulmonibus admirando artificio purpurascit. Hæc est Vitalis Facultatis vera, & naturalis Oeconomia, cui non parvas suppetias fert Animalis Potestas, quæ pro beneficio purioris sanguinis ad Cerebrum delati uberem spirituum influxum per nervos Cordi suppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ istæ Potentiæ, licet sedibus, & regimine distinctæ, tanquam fœderatæ Provinciæ, sibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in Civitate benè constituta, quò usque legibus suus vigor perstat, summa tranquillitate degitur, iis autem pessundatis, turbarum plena sunt omnia, ita in humano corpore Circularis motus sanguinis lege servata, sarta tecta Valetudo est; ea verò infracta, susque deque aguntur omnia, ac intestinæ seditiones subsequuntur.

XVI. Quamvis autem Lex ista, quam primus tulit Harvæus, vel cujus prima fundamenta jecere Itali nostri, ut Andreas Cæsalpinus, Realdus Columbus Cremonensis, pro rata, imò sacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Piso Medicus Cremonensis, qui edito libello sub titulo *Ultionis Antiquitatis* Circularem sanguinis motum tanquam Recentiorum Commentum traduxit. Hìc mihi non vacat ejusdem rationes, ac fundamenta

expendere, solùm hoc innuam, quòd illius primum argumentum ab hujus legis inobservantia petitum, (eò quod Medicorum quotidiana praxis, præcipuè circa usum V. S. suppositæ doctrinæ de sanguinis circuitu quicquam non respondeat) Professoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum est, ac maximè dolendum, cùm innumeri penè sint, qui passim crepent hunc circularem sanguinis motum, sed postmodùm, vel ob inscitiam, vel oscitantiam, non benè pensitatis iis, quæ ex tali principio consequuntur, operibus tollant quod magnifico verborum apparatu statuerant. Verùm cum huic malo medelam aliquam apponere sit necesse, Professor in hac Civitate mihi jam dudum conjunctissimus, Opus jam molitur, cui hunc vult esse titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo summatim, ac veluti facta supputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Seculi Arti Medicæ, tàm quoad Theoriam, quàm quoad Praxim accesserit.* Habent Mercatores sua Rationaria, sicuti & diligentes Oeconomi, habent & Principes, ut olim Augustus, qui diuturnæ valetudinis tædio Rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forsan erit si Medica Respublica Rationarium suum habeat, quod monstret quantum Medicinæ pomeria ampliârit hoc nostrum fortunatissimum Sæculum, & quod simul pro saniori medendi methodo inserviat. Hujus operis editionem usque ad finem hujus Sæculi animus illi esset differre, spe forsan quòd novo aliquo Invento Sæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii Viri novarum rerum Repertores, inter quos Celeberrimus Malpighius, qui Romæ nunc degit ad Pontificiæ Valetudinis custodiam; verùm ego non desino Collegam hunc meum urgere, ut ad meditata seriò incumbat, ad utinam eo usque illi fata Vitæ lineam protendant, ut Opus hujusmodi ad umbilicum deducat. Verùm è Diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo Affectibus, qui ab humorum fluxione fieri supponuntur, iterata V. S. ad tot scopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi causam persæpè deteriorem efficit. Ubi enim Vasorum plenitudini quæ vires premit factum fuerit satis, seu ad humorum Orgasmum sufflaminandum si adsit, sanguinis sufficiens copia detracta fuerit, satiùs profectò esset iis hærere remediis quæ sanguini debitam crasin restituere nata sint. Certè in hac hyemali Constitutione Catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeò salubriter cessit. Multos Pleuriticos certò scio inopinatò periisse, postquam bis, vel ter secta fuisset Vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex Pleuritide laborans, postquàm tertia vice detractus est sanguis, eadem die interiit. Non solùm autem turpis est calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut aiebat *Hippocrates*, sed etiam si detracto sanguine paulò post intereat. Senioribus verò in hac tam rigida tempestate periculosum fuit Sanguinem etiam semel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex Pleuritide spuria decumbens, cùm instaret ut sibi tunderetur Vena, ac ego renuerem, alter Medicus accer-

situs

situs illi morem gessit, & citissimè eam sustulit.

XVIII. Ut constet quali cautione in Senum regimine sit procedendum quotiescunque ab aliquo Rheumatico Affectu premantur, in Boreali præsertim Constitutione, insignem oppidò, ac notatu dignam *Hippocratis* historiam hìc lubet apponere. *Halicarnassensis qui in domo Xantippi diversabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem Annorum circiter 50. Vena secta est juxta Mneximachum, læsum est caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta est suppuratio. Phreneticus factus est, & mortuus.* Tot circumstantias hìc apposuit *Divinus Præceptor*, ut credi possit historiam hanc plus continere in recessu, quàm in fronte; raro fit, nec scio quod alibi in ullo ægrotante annorum numerum definierit *Hippocrates*; considerandа igitur erant ætas ad senectutem vergens, Anni tempus hyemale, humor peccans crassus nempe, ac frigidus, ætati ac tempori congruens, qui obstructionem faceret, ac tensionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præscripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeò familiare) missus est sanguis, at quonam eventu? perfrigeratum est cerebrum, subsequente caloris nativi necrosi, ac prohibita est suppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Vallesius, adjecit *Hippocrates* illa verba, *non facta est suppuratio*; perniciosum enim effectum ex intempestiva V. S. sequutum innuere voluit, prohibitam scilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potiùs, quàm verè Phreneticum factum fuisse interpretatur Vallesius, cum in libris Epidemiorum quoscumque delirantes Phreneticos Senex Cous appellare consueverit.

XIX. Sæpiùs quoque mihi advertere obtigit, quòd in hac Rheumatica Constitutione, si febre superveniente missus fuerit sanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funesto eventu. Ut plurimùm ubi Catharri urgent, vel in pectore, vel quacumque alia parte, si febris superaccesserit, multis ex Professoribus solenne est ad Phlebotomiam, tanquam ad sacram Anchoram, confugere. An tùm Navis securior? Periti Nautæ ventis etiam adversis aliquando utuntur ut Portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum est Monstrum, quod etiam à perito Artifice sub jugum mitti nequeat, nec sine aliquo emolumento. Est ubi Febris sanguinis missionem hortetur, est etiam ubi dehortetur; sed opus est Diorismo. Si nimis densam compagem sanguis adsciverit, & ad stasim aptus vel in pectore, vel in capite restagnet, si febris postmodùm accendatur, vel parcè, vel nullo modo sanguis mittendus; sæpè etenim Naturæ ipsi manu gladium abripimus quo morbum se sola potuisset conficere; si verò contrariam diathesim sanguis habeat, & ob orgasmum aliquem ad διαχυσιν seu diffusionem promptior sit, febris superaccedens V. S. hortatur. Locus est insignis apud *Hippocratem* quem hìc referre non abs re fuerit. *Quicumque derepente obmutescunt, si sine febre fuerint, ipsis Venam secato.* Solenne est *Hippocrati* in libris Epidemio-

 rum

rum illud verum adjicere ἀπύρετ@; magni enim ponderis ad rectam curationem est hæc consideratio, num Affectus sit cum febre, vel sine febre, non solum enim à febris præsentia, sed etiam ab ejusdem carentia desumendæ sunt Indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, ubi crassi humores Naturam onerent, ac periculum sit ne calor innatus suffocetur. Videant ergo quantum à Via quam trivit *Hippocrates* deflectant qui à Febre alicui Affectui superveniente illicò oblatum sibi scopum tundendæ Venæ ad ravim usque conclamant.

XX. Præ oculis itaque semper habenda Anni Conditio; etenim sicuti in maxima frugum abundantia, *Annus est, non Terra quæ fructificat*, ut ait Theophrastus, ita in quibusdam temporibus non particularis Corporum dispositio, sed Anni Constitutio ea est quæ morbos progerminat; attentè idcircò observandum quam Diathesim sanguis asciscat, sive id in sensibiles qualitates, sive in insolita effluvia è Terra expirantia referre placeat, & quænam remedia prosperum sortiantur eventum; sæpè etenim fit, quemadmodum scitè advertit Thom. Sydenham, Morborum Epidemicorum accuratissimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quasdam species fœliciter curaverit, vertente Anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenuè fatetur, se nunquam satis cavisse, ne qui primi se illius curæ commisissent, vita periclitarentur, donec multiplici observatione, ac perspecto morbi genio, ad veram Curationem recto pede procederet. Sic Phlebotomia, quæ aliàs in memoratis Affectibus salubris esse consueverat, in hac Constitutione non insignem operam præstitit, quod procul dubio referendum erat in prægressam antecedentis Anni Constitutionem frigidam, ac nimbosam, & subsequentem hyemem nimis horridam, ob quam adeò crassam compagem, sanguis contraxerat, ut si plus æquo detraheretur sanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac faciliùs concrescerent. Talem autem fuisse sanguinis texturam ejusdem sanguinis conditio multam pultem in superficie præ se ferentis, nec non multi Polypi in dissectis Cadaveribus, ac denatis ex Catarrho intra cordis sinus, & ipsa Vasa sanguifera reperti satis demonstrarunt.

XXI. Frequens autem hisce temporibus in demortuis ex repentino casu Polyporum observatio, si non aliud, id saltem præstat, quòd vera quorundam Affectuum causa innotescat, & culpa vacare credatur Medicus, si monstret quàm mala Bestia cubet in Præcordiis. Id prætereà consequimur, ne diversa morborum nomina nobis imponant; Syncope enim Cardiaca, Catarrhus suffocativus, & Apoplexiæ species quædam non aliam persæpè agnoscunt causam, quàm polyposas concretiones in Corde, vel in Vasis sanguiferis stabulantes. P. Salius particulare caput de Syncope Cardiaca instituit, aitque illam fieri ex sanguine in Venis, & Arteriis coalescente, sic casum refert Puellæ subitâ morte extinctæ, cujus Cadavere dissecto, ex Arteria magna sanguis concretus eductus est; non aliter

aliter quàm gladius è vagina extrahi ſolet. Refert quoque Riverius Puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, poſtmodum lypothymia correptum ſubitò interiiſſe ; aperto verò Cadavere, in ſiniſtra Cordis auricula materiam craſſam, & compactam repertam fuiſſe, quæ, ut ipſe ait, laridum coctum referret, cui Polypi nomen non indidit hic Auctor, cùm nondum in Microcoſmico Erythræo Polypos expiſcata eſſet Anatomicorum ſolertia. Nuper apud nos Vir ſexagenarius, præpinguis habitus, ſubitâ morte oppetiit, diſſecto Cadavere ad explorandam mortis cauſam, ex Pericardio ferè duæ libræ concreti ſanguinis extractæ ſunt, ac in Trunco Arteriæ magnæ aſcendentis inventus Polypus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens. Intercepto itaque ob hujuſmodi extranea Corpora ſanguinis in orbem itu, ac reditu,& mutuo inter Cor, & Cerebrum interrupto commercio, non ſuggerente Corde ſanguinem Cerebro per Arterias pro ſpirituum Animalium generatione, nec Cerebro Cordi ſpiritus Animales ad perennandum illius motum, [quando Cordi à motu nullæ ſunt feriæ] neceſſe eſt, ut ſubitus ſubſequatur interitus. Caſus autem hujuſmodi vel à Syncope cardiaca, vel à Catarrho ſuffocativo, vel etiam ab Apoplexia fieri dicamus, parùm refert. Binas Apoplexiæ ſpecies ſtatuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀπόλειψιν, id eſt ob prohibitum ſanguinis in Cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum ſpirituum Animalium è Cerebro effluxum. Tres verò Apoplexiæ ſpecies ex *Hippocratis* doctrina tradit Martianus, quas tamen in eſſentia convenire, & à ſanguinis στάσει pendere autumat,quæ quidem ſanguinis ſtatio à Polypoſo craſſamento induci poteſt, cujus generatio, ut ut non ſit momentanea, accedente tamen aliqua cauſa, quæ ſanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexiſtente prava totius maſſæ ſanguineæ diſpoſitione ad grumeſcendum, mirum non eſt ſi ſanguinis ſtagnationes ex improviſo contingant, ac interrupto ſpirituum vitalium radio, qui à Corde jugiter influunt, Cerebrum, Lunare Sydus Microcoſmi, Eclypſim patiatur. De hac Apoplexiæ ſpecie, in qua morbi cauſa eſt extra Cerebrum, pluribus in locis agens *Divinus Præceptor*, in libro de Morbis hæc habet ipſa verba, quæ ut potè notatu digna, & ſanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte hùc transferre placuit: αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑαυτὰς ἐρύσωσι φλέγμα, ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος τοῦ φλέγματος τὸ αἷμα ἑστάναι μᾶλλον νῦν . . . . μὴ κινευμένου δὲ τοῦ αἵματος οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ, καὶ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν, καὶ κεκοφῶσθαι. id eſt; *poſtquam Venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem tunc magis ſiſti . . . . dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat.*

XXII. In Apoplexia, ac præſertim ubi in Paralyſim degenerat, ſæpiùs obſervavi, modò loquelam amitti voce ſuperſtite, modò utrumque; quod quidem obſervatione dignum, tum ad prognoſim, tum ad curationem; non enim idem ſunt deſtitui loquela, ac voce deſtitui. αὐδὴ loquelam ſignificat, φωνὴ vocem, quæ duo

diverſis

diversis organis perficiuntur, sermonis enim Lingua est dædala, vocis autem Larynx, & Trachea. Observatio Doctissimi Willisii est, ad gravis vocis efformationem truncum asperæ arteriæ deprimi, ad vocem autem acutam efformandam sursum attolli; quem motum alternum præstari ait à ramulo nervi recurrentis cartilagineos annulos deorsum trahente, & à nervo altero à plexu paris vagi eosdem sursum attollente; sic exolutis nervis ad linguam pertingentibus ἀναυδία subsequitur, ἀφωνία verò si exolvantur qui ad Laryngem, & Tracheam dimittuntur; poterit ergo aliquis esse ἄναυδος, & non ἄφωνος, ut muti, ac infantes recens nati, qui sonos edunt licet non articulatos, non tamen è converso potest esse quis ἄφωνος, & non ἄναυδος. Quare *Hippocrates* in historia Pythionis, qui postea die 10. mortuus est, scripsit hæc verba. *Circa vesperam omnia exacerbata sunt*, ἄναυδος, ἄφωνος. Loquela destitui malum quidem signum est, perniciosius verò etiam voce privari, idcirco *Divinus Præceptor* ut pessimum Pythionis statum indicaret, has binas voces apposuit. Æquè verò tamen Aphonia, quàm Anaudia fieri possunt, tum ob exolutionem, tum ob convulsionem; procul dubio in Pythione aphonia convulsiva erat, nam die 6. dolores vehementes ipsum tenebant; in hoc itaque distinguuntur, quòd Aphonia quæ in tensione consistit, fatalis est ad crudelissimam mortem, quæ verò in exolutione, moriendi sensum adimit, ut ait Doctissimus Duretus. Cùm itaque tam ob nervorum, & musculorum vocalium tensionem, quàm ob laxitatem, fieri possit aphonia, quotiescumque illa appareat, diligenter advertendum num convulsoria sit, vel exolutoria, ut apta remedia præscribantur, τάσις enim, & λύσις contrarii sunt Affectus. Sæpè autem fit, ut si in maligna febre aphonia superveniat, ad aliquam excusationem apud vulgus aucupandam soleant nonnulli magna utique confidentia pronunciare, ægrum apoplecticô insultu correptum fuisse, cùm tamen aphonia illa convulsiva sit; perrarò enim in acuta febre aphonia apoplectica succedit, quod tamen aliquando observatur, & qualem casum nuper habui præ manibus. Vir enim robusti alioquin habitus, post 12. paroxysmum Tertianæ fabris factus est ἄναυδος, καὶ ἄφωνος, resolutô eôdem tempore brachiô, & crure dextrô; ac jam vocem ex integro recuperavit, sed nondum perfectum sermonem. Narrat Forestus Textorem quendam ob leve vulnus in extremitate pollicis in dextra manu obmutuisse, quem veluti linguæ paralysi affectum à se curatum ait, ego autem pace hujus Celeberrimi Viri, crediderim obmutescentiam illam ortam fuisse potiùs ex convulsione linguæ, nam æger ille, & nutu, & scripto, ut idem Auctor refert, indicabat sibi linguam tanquam filo constringi.

XXIII. Atque hi quidem vagabantur affectus ob superiùs memoratas causas, quibus addendum, quòd cum Anni prava Constitutione conspiraverat rei Annonariæ penuria, quæ sola potis est crassis humoribus corpora infarcire, ob prava alimenta, ac præcipuè ob usum leguminum,

quæ

quæ suapta natura ægrè coquuntur; unde Cacochymia; propterea urgente frugum inopia, cautè usurpanda magna remedia, præsertim in Popularibus, quod in Praxi diligenter observandum. Sicuti enim ex *Hippocrate* difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo, eò quòd illorum Corpora, ut Galenus interpretatur, citò exolvantur, vel ob Syncopem Stomachicam, in quam facilè incidunt Cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud secùs per V. S. quoque in summum discrimen adducuntur, uti frequenti observatione mihi compertum. In quibusdam Oppidis hujus Ditionis, ac præcipuè Castrovitri, & Scandiani, idem accidisse accepi, quod apud Ænum Civitatem Thraciæ ob Annonæ caritatem evenisse scripsit *Hippocrates*, ut multi ob usum leguminum, ac Ervi præsertim, in Crurum exolutionem inciderint. In hujusmodi ergo Calamitatibus cautum esse oportet Medicum, nec adeò liberalem in profundendo humano sanguine, uti quibusdam aliis temporibus. Ad has itaque Circumstantias, & præcipuè ad anni Constitutionem, tanquam ad Versoriam, mentis acies potiùs convertenda, quàm ad decerpendum ex libris, generales morborum Curationes, ne vetus Parœmia obtrudatur, *Nauta ex libro.*

XXIV. Quare autem Plebs Urbana in hac Constitutione prædictis Affectibus magis obnoxia fuerit, quàm Agrestis, id forsan factum crediderim, quòd Rusticana gens vitam actuosiorem degens, sanguinem magis fluxilem haberet, ac minùs aptum ad stagnationem, seù quòd in Rurali Epidemiâ in alterâ meâ Dissertatione descriptâ, febres diuturnæ, quæ agrestem populum exercuerunt, vicem Criseos suppleverint, sanguinis fæculentias sensim repurgando, ac ad meliorem crasim totam massam humoralem perducendo.

XXV. Circà Æquinoctium cœpit frigus mitescere, ac tam subita facta est permutatio ab intenso frigore ad immoderatum æstum, ut ab Æquinoctio usque ad Martii finem calor haud multum distaret ab æstivo, Sole in occasu flammeo apparente, non secus ac Augusto mense; subsecuta quidem postmodum Aprilis mense aliqua caloris remissio, sed firma semper, & constans perstitit siccitas, sereno, ac præsudo Cœlo; cùm itaque nulli prorsus imbres per totum Aprilis mensem decidissent, non lenis timor omnes corripuit de Anno parum frugifero; non modici tamen solaminis erant Plantæ omnes fructiferæ floribus passim albescentes, quæ fructus tum præcoces, tum horæos abundè pollicebantur, uti re vera contigit, hoc Anno laboranti Cereri succenturiante Pomona. His addebatur quòd calor non proportionatè ad Solis accessum augescens, siccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore Terra non minùs arida, ac dehiscens visebatur, quàm cum *findit Canis æstifer arva.* Perseverante pariter Majo mense hâc aridâ Constitutione, nisi identidem, ac sporadicè modicis imbribus delapsis, magna herbarum inopia hoc Annô laboratum est, fabis quoque ac omnibus ferè leguminibus, ob humidi defe-

defectum areſactis, exigua quoque ſpe ſuperſtite, quòd eandem ob cauſam triticea meſſis ad bonam frugem perduci poſſet.

XXVI. In hac Vernali tempeſtate, ac præcipuè in prima Veris parte, iidem pectoris morbi, non adeò tamen graves, ut hyeme, perſeverarunt. Sub finem autem Veris Tertianæ febres, tanquam ſpicilegium prægreſſæ meſſis, caput denuò extulerunt. Nunquam apud nos Annus Scabioſior viſus eſt, omnibus ferè Urbanis, ac Ruricolis quoque, fœda ſcabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas Phlebotomias quicquam miteſcebat; Sanguis qui ſecta vena educebatur multum ſeri flavi præferebat, ac Urinæ valdè coloratæ apparebant. Haud ſecus quàm Annô elapsô magna fuit Animalium ſtrages, ac Pecudum præcipuè, ita ut Ovillus grex totus penè deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus Morbus adeò popularis eſt ac Sabies (ſi tamen illam in Morborum Claſſe licet reponere, quando Hippocrates ſcabiem turpitudinem potiùs quàm morbum appellat, & Plato malum vocat mixtum ex dolore, & voluptate, ac propterea græcè dicitur πάθος γλυκύπικρος) quoniam inquam, nullus affectus adeò familiaris eſt, & qui medicos conatus magis eludat, ut hinc anſam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi ſub titulo *Scabiei, & Ulceris Scholarum*, perfricemus paululùm, ſi licet, hoc Ulcus. Ingenuo pudore profectò fateri licet, nihil ferè laudis Medicinæ profeſſoribus ex Scabiei curatione accedere, imò non rarò iis palmam præripi à ſuperveniente Vetula, quæ ſolo linimento interdum præſtat, quod magna remediorum ſupellectile præſtitiſſe non potuerunt qui morbos Herculeos ſe perdomuiſſe deprædicant, quin interdum, ut ait Poëta,

Inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſuntque Auctoribus Artes.

Quam labem omni ſtudio ac juxta omnes Politicæ regulas à ſe debet arcere ex Galeni conſilio quiſquis Medicus, nam Scabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoſcumque tenet, multò magis Medicum Clinicum deformem, & horrendum efficit, cui hac fœditate laborante obtrudi poſſit dictum illud Poëtæ Tragœdi, quod affert Plutarchus.

Ἀλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,
id eſt, *Aliis medens, at ipſe ulceribus ſcatens.*

XXVIII. Scabiei curationem ſolis topicis eſſe perficiendam, ablegatis omnibus internis remediis, quæ Corpora in caſſum fatigant, vult Helmontius; obſervans enim quàm facili negotio Corpus exactè ſanum ex ſolo contactu alicujus Scabioſi infici poſſit, credidit Scabiem pendere à pravo Cutis fermento, quod ejuſdem alimentum corrumpat, nequaquam verò ab interno Viſcerum vitio, quare ſolis topicis ſuadet abigendam; aſt hujuſmodi opus periculoſæ plenum aleæ meritò cenſetur. Ballonii itaque celeberrimi Practici conſilio hærere placet, qui cum dioriſmo procedens explicat ex mente Hippocratis, quando Scabies ſit morbus, & quando abſceſſus, hoc eſt rectam ſemitam indigitat, qua Medicus certo pede ad

Sca-

Scabiei curationem procedat, lubet autem hìc ipsum Hippocratis locum afferre. *Impetigines, & lepræ, & vitiligines albæ, quibus quidem Juvenibus horum factum est, aut paulatim conspectum multo tempore augescit, his non putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed morbum; quibus verò horum aliquid est factum multum, & derepentè, hoc sanè fuerit abscessus.* Hunc locum pariter observans doctissimus Mercurialis, *Quid sit*, ait, *abscessum esse, & non morbum, atque è controverso, non omnes intelligunt.* Scabies itaque, aliique cutanei affectus in morborum classe sunt recensendi quando paulatim fiunt; quando verò confertim, ac præcipuè post gravem aliquam ægritudinem, non morbi nomine, sed Ἀποςάσεως insigniri debent, est ergo in Scabie, ubi liceat solis topicis incumbere, ait Ballonius, cum nimirum Scabies est solius Cutis morbus, est etiam ubi necesse sit internis partibus prospicere usu purgantium, & alterantium, ac nefas sit solis topicis Scabiem exterminare velle, hoc est cum Scabies est alterius morbi soboles, ut in Cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam esse naturam, ut qui *hyeme augescunt æstate desinere soleant, qui verò æstate hyeme finire debeant*, scripsit Hippocrates. Hanc autem esse Scabiei indolem, ut hyeme luxuriet, ac magis sæviat, æstate verò evanescat, vel saltem mitescat, jam norunt omnes. Quando igitur Scabiosus aliquis curandus suscipitur, liberè protestandum esset, non instituì curationem nisi ut faciliùs æstivo tempore tam fœdus morbus extirpetur, atque hanc esse hujus pestis naturam, apud nos saltem, (de lepra non loquor morbo Ægyptiis endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam cœnosam, & salitos pisces, quorum usus apud illos valdè familiaris est) ut æstivi caloris beneficio faciliùs, quàm cichoraceis abigatur; satis abundè testante experientia, quòd nulla prævia purgatione, vel Phlebotomia, ulloque alio remedio, quotquot agrestes per hyemem scabie laborarint, superveniente æstate, non secùs ac Angues, psoræ exuvias deponant, ac illis niteat *assiduo curata cuticula Sole.* Verùm hujusmodi protestatio ad avertendam calumniam quandoque non satis est. Laborabat olim F. Petracha sicca scabie, ut ipse refert, ac postquam à medicamentorum diuturno usu se frustra exhaustum videret, Medicos, quibus ex sua natura infensus erat, objurgare cœpit, ac iis respondentibus, expectandam asse Æstatem, ira percitus eosdem dimisit his verbis. *Ego autem neque Medicis credo, neque ab Æstate spero quicquam, sed ab illo de quo scriptum est. Æstatem, & Ver tu plasmasti.* Psoræ itaque potissimùm remedium ab æstivo calore pendet, qui potis est novam crasim in massam sanguineam invehere, ac illam particulis spirituosis saturare, quo pacto Acidum illud luxurians, quod cutem exarabat, infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ, iteratæ V. S. illitiones, Balnea, & omnis Medicus apparatus persæpè præstare nequeunt quod solus Aër æstivus. Cùm hoc Vere cuidam Docto Amico meo levem

F 2 pur-

purgationem ad ſanandam Scabiem, quâ vexabatur, præſcripſiſſem, nec ideò melius haberet, ac illo urgente quid agendum ſupereſſet, per jocum remedii loco dictum illud Satyrici adduxiſſem.

Durate, atque expectate Cicadas, ille ad me converſus, & Tu quoque, inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Utriuſque caſus duo habemus notatu digna exempla apud *Hippocratem* in libris Epidemiorum, quæ hìc lubet afferre. *Latæ puſtulæ non valdè pruriginoſæ, quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem ſentiebat. Vomitus non proderat.* Manifeſtum ſpecimen hìc habemus Scabiei cum morbus eſt; nam ex facta inunctione, vel in ipſa hyeme, opem ſentiebat; ſi enim Scabies illa fuiſſet abſceſſus, ac alterius morbi productum, non ſolùm ex intempeſtiva unctione nil opis ſenſiſſet, ſed gravem noxam expertus fuiſſet. Obſervanda quoque illa verba. *Vomitus non proderat*; ſignum evidens, Corpus illud fuiſſe ſanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitiſſe. Corpora ſana difficulter ferre purgationes effatum eſt ejuſdem *Hippocratis*, qui pariter ubi fauces ægrotant, aut turbercula in corpore naſcuntur, præcipit ut dejectiones inſpiciantur, quæ ſi ſint ſimiles ſanis, ait tutum eſſe corpus alere, ſin minùs purgationem inſtituendam; fieri enim poteſt, ac ſæpenumero contingit, ut Corpore ſano intus exiſtente, tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud Scabiei, prout Abſceſſus dici meretur, ſequens eſt. *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & Cutis craſſa erat & velut lepra aſpectu; huic nemo opitulari potuit; tranſgreſſus ad Melum, ubi ſunt calidæ Balneæ, à pruritu quidem, & Cutis craſſitudine liberatus eſt, ſed hydropicus factus mortuus eſt.* In hoc caſu certè affectio illa pruriginoſa abſceſſus erat, ac fructus morboſæ radicis in Viſceribus implantatæ; vel immoderatè, ut putat Valleſius in Commento, aquis illis thermalibus uſus fuerit homo ille, ut ſuffocato innato calore ceſſarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari ſolita, vel ut veriſimiliùs interpretatur Martianus noſter, aquæ illæ ſulphuratæ eſſent, ac propterea, ut idem ait, *denſata à balneo cute humores pruritum excitantes ad Hepar retrocedentes ſcyrrhum induxerint*, ex quo factus fuerit hydropicus, ſatis ſit quòd illi magis conſultum fuiſſet, proſpexiſſe ad id quod latebat intus, quàm quod in cute apparebat.

XXXII. Ut ad rem noſtram hactenùs dicta applicemus, popularis hæc Scabies in Claſſe abſceſſuum profectò erat collocanda, utpotè productum præcedentis Conſtitutionis nimis pluvioſæ, nec non & pravi victus ob Annonæ caritatem; ſic refert *Galenus* ſua ætate cùm plurimas, Romano imperio ſubditas gentes vexaret fames, ac frugibus omnibus in Urbem aſportatis, Agreſtes, quibus relicta fuerant ſolùm ὄσπρια καὶ χέδροπα, ac etiam in exigna copia, ut fruticum germinibus, & bulbis veſci cogerentur, omnes ſub Veris finem

à va-

à variis cutaneis affectibus conflictatos fuisse; quorum alii Erysipelas referrent, alii herpetem, & alii psoram, impetiginem, & lepram. In hac itaque nostra populari Scabie solis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot sive spontè, sive alieno consilio, Scabiem Unguentis antipsoricis abigere tentarunt, id suo periculo sunt experti. Rem oppidò notatu dignam hac occasione mihi observare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fœdi morbi Unguentis Scabiem exterminare etiam in ipso Vere tentarunt, sed postmodum Scabie retropulsa febre correptos, Urinas nigras, & fuliginosas illicò reddidisse; cùm autem usu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur Scabies, Urinæ sanis similes reddebantur; denuò autem retrocedente Scabie, vel rursus erumpente, hæc reciproca in Urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujusmodi Urinæ cum parva febre, quæ malignitatis speciem aliquam præferret, me suspectum non parum haberent, sollicitus tamen circa Scabiei reproductionem semper bonam spem alui, & quotquot habui præ manibus vidi tandem à morbo superstites. Animo autem versans quare ad Scabiei retrocessionem Urinæ redderentur fuliginosæ, id fieri posse credidi, quòd Acidum in Cute luxurians, & Psoram efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, à Venis resorptum, & cum Alcali sanguineo permixtum serum sanguinis atredine infuscarit, non secus ac quando limpida Vitrioli solutione cum infusione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda verò Scabie, non semel, nec sine prospero eventu usus sum remedio à Zacuto Lusitano proposito, & ab Etmullero commendato, jubendo, ut æger, cui retrocessisset Scabies, decumberet in linteis ab aliquo Scabioso infectis. Remedia porrò quæ magis ex usu fuere, si non ad Scabiem extirpandam, saltem ad eam moderandam, ut superveniente æstate faciliùs aboleri posset, fuere præsertim ea quæ ex Viperis parantur, quibus multos vidi fœliciter sanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad Scabiem radicitùs extirpandam, nihil profectò consultius quàm ad diaphoretica confugere, non secùs ac fit in lue gallica; sicuti enim inter hos duos Affectus magna est cognatio, ita eadem ferè methodo curandi. Sic Heurnius ad Psoram debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni indici, ac Salsæ decoctum valdè commendat; ait enim quòd hoc remedio facilè expirat concepta in habitu Corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent non nulli in Scabie, aliisque cutaneis affectibus, cane pejus & angue Viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & ustionis nota Hepati, & toti massæ sanguineæ imprimatur; ast ego magis horreo nimium refrigerantium usum, nec quemquam novi, qui exhaustis integris Ptisanis, seu post diuturnum Seri, & Cichoraceorum usum à Scabie, ut ut sicca, & arente, liber evaserit; scio equidem penè assiduas esse Scabiosorum querelas de nimio calore tum interna tum externa perurente, at iis præbendæ non sunt aures; graviter quoque Pueri, quibus Perniones ob violentum frigus oborti

 sunt,

sunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec sine ratione, ob subsequutam aliquam inflammationem, an ideò in Pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi causam animosè aggredi, sanguinis vitiosam crasim emendando, remediis potissimùm quæ illius acorem temperent, qualia sunt ex Viperis parata, quæ Sale volatili abundant. Quidquid sit de Viperæ temperie, de quo consulatur Jo. Baptista Spontonus in sua Echidnologia, experientia satis planum facit nihil esse ad psoram, ac lepram quoque perdomandam efficacius, quàm Viperina medicamenta, (quando tamen id agere liceat, nec satius sit hunc hostem inquilinum alere) nec adeò nos sollicitos esse debere ne plùs æquo incalescant Viscera, dummodò tam fœdi morbi seminium penitus restringuatur. At nunquam cessaret scalpendi libido, tam ferax est observationum hæc materia, nisi ad alia festinaret Calamus.

XXXIV. Exacto Vere Ætas successit adeò fervens, ut nunquam huic similis visa fuerit, idque præsertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum Aër excanduit caliditatis excessu suprá reliquos Annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus ascendente. In hisce ardoribus identidem cecidere pluviæ, sed nihilo seciùs remittebatur æstus, qui constans perstitit per totum ferè Septembris Mensem; hac Æstate nullatenus spirarunt Etesiæ, unde è continuo æstu nullum levamen, hanc ob causam multa Animalia, ac præsertim Canes, agebantur in rabiem. Nunquam aliàs cecidere crebriora fulmina, à quorum uno ictus est agricola, indumentis omnibus perustis, præter lora coriacea; is ad non nullos dies attonitus jacuit, sed postea sine ullo remedio in se rediit, & adhuc superstes est: hisce temporibus febrium Cohors derepentè incubuit, ac passim per vulgus grassabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, densiorque erat ægrotantium numerus ea in parte Civitatis, ubi magis patulæ sunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in Arce reperti sunt, simul ex febre decumbebant, ut rusticanam militiam accersere oportuerit ad illius custodiam. In Septo Hebræorum, ubi Vici angusti, ac Ædes altissimæ, caligantesque fenestræ, nulli ferè hoc saltem tempore ægrotarunt, cùm tamen cæteris Annis primi sint Recutiti, qui æstivarum ægritudinum impetum sustineant. Ruricolæ licet diurnis laboribus ad Solis radios ferè in sudores solverentur, cùm tamen sub dio suis in plaustris per noctem somnum captare soleant, immunes ut plurimùm degebant; sola itaque Plebs Urbana, & omnes, quibus & domus, & res angusta domi esset, exercebantur; salubris tamen erat morbus, nam febres istæ Tertianæ Intermittentes erant, ac ut plurimùm exquisitæ, & quæ die septima, ac etiam citiùs, post unam vel alteram phlebotomiam per sudores judicarentur. Nullus Annus Medicis quæstuosior, & gloriosior unquam fuit, cum ægri omnes fermè incolumes evaderent: medicum fastum tamen parumper temperavit Autumnus θανασιςατ@; nam protractiores erant febres, & aliquan-

quando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant Venæ ſectio, & frigidæ uſus; hæc enim utramque paginam, ut dici ſolet, implebant; qui verò parva attollentes, ut plura videntur præſtitiſſe, vel ut Seplaſiarios benevolos haberent, Cardiacis calidioribus uſi ſunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum ſuccus, ſpiritus Vitrioli, Sulphuris, & ſimilia erant egregia Cardiaca; diverſis itaque artibus, ac diverſo telorum genere, cum hoc febrili exercitu congrediendum fuit; Anno ſuperiori hoſtis irritandus erat ad pugnam, hoc verò illius impetus parumper ſuſtinendus, & acutis telis frangendus, qualia ſunt Acida omnia. Sanguis qui ſecta Vena educebatur ſpumeus erat, & croceus, Urinæ ſimiliter multa bile ſaturatæ. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præſertim Pueris, quales efflореſcentiæ Variolarum erant veluti Prodromi. Variolæ quidem per æſtatem paucos ſuſtulerunt, aſt autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minùs iis quibus detractus fuiſſet ſanguis. Multis Tertianæ febres in quartanas migrabant; ſicuti autem præcedenti Anno Peruviani Corticis uſus in Quartanis, ac diuturnis febribus improſperè ceſſit, ità hoc Anno ſaluberrimus fuit, & ii qui paſſi ſunt recidivas, febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet perfectè convaluerunt. Ubi primùm æſtus cœpit miteſcere, quod circa Æquinoctium contingit, viſa eſt pacari febrilis tempeſtas, quæ ſenſim in ſummam tranquillitatem ceſſit, adeò ut duobus poſtremis decedentis Anni Menſibus in Foro Medico penè continuè eſſent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempeſtatis cauſam ſaltem occaſionalem in immodicum Aëris æſtum referre placuit, qui potis fuerit Bili nimiam acrimoniam adſciſcere, ut cum ſucco pancreatico, minùs aptè quàm par eſt, ebulliret, & in maſſa ſanguinea febrilem efferveſcentiam cieret. Neque mirum ſit quòd exiguo tempore adeò permutata fuerit ſanguinis, & omnium fluidorum craſis; magna eſt enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, Calorem Qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ ſuaptè natura dulcia ſunt ad ignem amareſcere, alia verò magis dulceſcere quotidiè obſervamus; ſic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem ſervans ubi Æſtatem ſenſerit auſterum ſit, niſi in Hypogæis, & frigidioribus locis aſſervetur. Calor itaque ac frigus, ſive ſint cauſæ immediatæ, ſive excitantes, & occaſionales, ſubitas mutationes, in noſtris Corporibus parere poſſunt & humorum texturam, citiùs quàm quis putet, invertere. Narrationem oppido curioſam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragœda [ſic enim illam appellare liceat] quæ Abderitas temporis ferè momento invaſit. Egerat Archelaus Poëta Tragicus media Æſtate, multoque æſtu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac univerſi poſtmodum febre graviſſima correpti fuerint,

rint, quæ die ſeptima plurimo ſudore erumpente, nec non ſanguine è naribus profluente, ſolvebatur, ſuperſtite tamen ridicula quadam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, *omnes quaſi ad Tragœdias agendas impellebantur, & Jambica perſonabant, multumque vociferabantur, maximè autem Euripidis Andromedam canticis referebant, plenaque adeò Civitas erat pallidis, ac macilentis illis Tragœdis ſeptimanis.* Haud aliter apud nos immodicus æſtus Plebem Urbanam inter anguſtias ſuarum ædicularum concluſum in febres agebat, adſpectu quidem terribiles, nec ſine mentis emotione, ſed quæ poſtea die ſeptima, oborto ſudore poſt celebratam liberali manu phlebotomiam ſolverentur. Hac de cauſa eos qui circa Urbis pomœria lares habebant, ſeu ubi magis patula, & ampla ſunt Viarum ſtrata, ut in ea parte quæ *Herculea Additio* appellatur, faciliùs febres adoriebantur; ubi verò Urbs magis conferta eſt, & Vici anguſti, & anfractuoſi, minùs à febribus populares exercebantur. Neque fortuitò Urbium Conditores, anguſtas, & anfractuoſas vias eſſe voluiſſe cenſendum eſt, ut in iis Urbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis retinent, qualis eſt Mutina, ut nempè magis ſalubritati, quàm pulchritudini conſulerent. Sic Nero poſtquam flammis Romam abſumpſit, intentus poſtmodum illius reparationi, dimenſis viarum ordinibus, ac latis ſpatiis, ſplendidiorem quidem Urbem pro Imperii majeſtate, ſed minùs ſalubrem reddidit; nam, ut ait Tacitus, compertum eſt *veterem illam formam ſalubritati magis conduxiſſe, quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perrumperentur.* Hanc ob cauſam opulentiores Cives, qui in amplis Conclavibus à tecto remotioribus degebant, ſicuti etiam populus Apella, vim febrilis hujus tempeſtatis minùs ſenſere. Magni profectò momenti eſt ad præſervationem à morbis æſtivis in amplo, ac frigido Conclavi degere, ac ſomnum capere, ut à diurno calore attritæ vires per nocturnum ſomnum reparentur. *Somnum in frigore cooperto* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Diſſertatione expoſui; ſi ergo vel in ipſa hyeme præſtat quieſcere in loco ubi ſit aura frigidior, idque in gratiam Reſpirationis, dum modò totum Corpus ſtragulis ſit coopertum, ne à frigore carnes pungente interturbetur ſopor, multò magis æſtate præſtabit in frigido Conclavi ſomno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus Aëris fervor ſi febrem hanc popularem excitavit; viam quoque aperuit ut citiùs reſeratis poris, per ſudorem febrilis materia evaneſceret, idque beneficii ſequutum, ut exterminata radicitus Scabie, Plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profectò gravis hæc morborum Tempeſtas omninò deſiiſſet, ni Variolæ, quò magis ambientis calor tepeſcebat, eò ferociùs ſæviiſſent, cùm non ſolum puellarem ætatem demeterent, ſed etiam grandævos, ac præcipuè Utero gerentes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & cauſis, cum tot extent doctiſſimorum hominum ſcripta,

ta, nil addam, nisi quòd in hac Variolosa Constitutione, quæ circa Autumni finem vim suam magis exercuit, facilius evaserint ii quibus nec detractus fuit sanguis, nec ullum administratum remedium, toto curationis negotio Naturæ commisso. Neque mirum quòd V. S. noxia fuerit; si enim ex Hippocrate *Autumno paucissimus sanguis sit in homine* ob prægressam Æstatem, quæ Corpora exhaurit, id certè apud nos hoc Anno locum habuit, quare Virtus jam debilis ab exhaustu ob præcedentem æstivum fervorem, secta Vena illicò labascere videbatur, ac fieri minùs apta ut noxium humorem ad Cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in superioris Anni Constitutione noxius fuit Chinæ Chinæ usus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diversa, valdè salubris compertus est; & multi quidem Quartanarii hoc autumno per Urbem vagari visebantur, sed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integrè sunt restituti, vel si non nulli recidivas passi sunt, paulò post convaluere; hinc practicam Cautionem, ulteriori tamen observatione confirmandam, elicio, securiorem esse Chinæ Chinæ usum, quando humores fræno potiùs egeant, quàm stimulo. Anno elapso ob frigidam, & humidam Constitutionem tota humoralis massa, ut pote crassa, ac segniùs fluens stimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æstate verò, ad orgasmum prona, ac nesciens stare loco, erat potiùs sufflaminanda, quod mirè præstabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compescendo. Eandem ob causam aquæ usus in altera Constitutione adeò noxius in hac saluberrimus fuit, sicuti pariter Acida omnia, quæ celebrioribus Cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alchalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum est, Alchalia per Acida, & Acida per Alchalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus Anni Constitutione, tumultuariè fateor, ac inter armorum strepitus, visum est conscribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æstate in Pedemontana Regione adversus Gallos militarunt; cæterùm, urgente adhuc rei Annonariæ angustia, vereri licet, ne venturo quoque Anno popularium morborum nova seges succrescat, quod omen despuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Tertia.

De CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

INtermissam varias quidem ob causas, sed potissimùm ob parùm prosperam Valetudinem, Operis incœpti texturam resumens, Morbos qui hisce tribus Annis apud Nostrates populariter vagati sunt, nec non rariora quædam quæ peculiari observatione digna credidi, compendiosè referam,

ram, haud dubiâ ſpe quòd apud cordatiores Medicos veniam ſim impetraturus, ſi minùs aptè quàm par eſt res exponatur, modò fideliter (quod in hiſtoricâ narratione potiſſimùm expetitur) id fiat, quod me præſtiturum ſanctè polliceor. Horum verò trium Annorum Conſtitutiones non ſejunctim, ut priores duas, exponere, ſed unico faſce ſimul complecti libuit, ne eadem chordâ, cum riſu oberrans, res eaſdem repetere deberem, quando unica & eadem ferè morboſa Tragœdia totum hoc triennale ſpatium abſumpſit, nec exodium obtinuit, donec Cœli temperies in ſtatum Cœlo diverſum permutata novos morbos in Scenam produxerit.

II. Ut ergo à Conſtitutione Anni 1692. extraordinaria, Hyems ſatis regularis fuit, ac legitima, nec quid inſolens habuit quod noſtro huic Climati non congrueret; primò quidem Boreales Venti ad aliquot dies ſatis validè perflarunt, Terrâ nondum nivali vellere adopertâ, unde metus erat ne Sata exurerentur, ſed Ventis poſtmodùm ſilentibus, ac modicis nivibus delapſis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de Aëre, Aq. & Loc. *num.* 25. recenſuit Hippocrates, nimirum ut ſit *moderata, neque valdè clemens, neque frigiditate excedat.* Morbi itaque hyemales obſervati ſunt, ut Tuſſes, Pleuritides, Eryſipelata, Apoplexiæ, ac in iis præcipuè qui præcedenti Anno à gravi aliquo Morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evaſit, demptis paucis quibuſdam è Senioribus, & Silicernio jam proximis. Nihil itaque hyemali tempore obſervare licuit quod τὸν ἐπιδήμιον redoleret.

III. Neque verò à ſibi debitâ temperie multum deſcivit Vernale tempus; ſatis enim moderatæ fuerunt pluviæ, ac interpolatæ, quales Agricolarum votis reſponderent, ſicuti Æſtas quæ ſucceſſit non admodùm fervida, ut præcedenti Anno, neque nimis ſicca extitit, ſed pluviis identidem labentibus, ac Eteſiis ſuo tempore flantibus, talis fuit qualis noſtro Cœlo congrueret; quare meſſem ſi non planè frugiferam, qualem publica neceſſitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud ſecùs Autumnus ſtadium ſuum regulariter percurrens, cum primâ parte hyemis non admodum rigidâ, Annum clauſit. Sic totum Annum ſatis placidum, ac Auſtrinum quoad primam Qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non eâ verò moderatione ſequens Annus proceſſit, illum enim totum intemperatum, ac prorſus exlegem experti fuimus, Hyemem totam cum perpetuâ Cœli ſerenitate, & mitiſſimis frigoribus tranſegimus ſine pluviis, ac ſine nivibus, neque ſolùm in hac planitie noſtrâ, ubi ſedet Mutina, ſed neque in editiſſimis Appennini jugis, quæ aliàs per totam hyemem, & vernum quoque tempus albeſcunt, Mari ſupero, & infero canum verticem oſtentantes; ſic neque Gabellas, & Scultena (inter quæ flumina Urbs hæc poſita eſt) glaciem, ut cæteris Annis, ſenſere, quod multum contulit ad Annonæ caritatem levandam, cum totâ hyeme per hæc flumina Frumentatores è proximis regionibus commeatus ad nos abundè conveherent, ad plebem noſtram,

ſtram, & Germanos Milites alendos, qui hoc Anno quoque apud nos hybernarunt. Sic Veris ſpeciem Hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum Ver ſucceſſit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim uſque ferè ad Solſtitium perpetua ferè fuerunt frigora cum Ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviæ, eæque adeò ingentes, ut paſſim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefaſtum Annum, & inſalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum ſunt ſeminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis ſigna Rubiginis, quæ ſterilitatis prodroma eſt, ut Annis ſuperioribus ſummâ totius Ciſpadanæ, & Tranſpadanæ regionis calamitate experti fuimus. Eodem modo ſubſequuta Æſtas uſque ad Caniculares dies Veris ſpeciem exhibuit, quo tempore ſatis curioſum fuit, apud nos ſaltem, Luſcinias audire pro Cicadis arbuſta rumpentes. Sic ventum eſt ad Æſtatem cum mitiſſimâ Aëris temperie, nobis tamen impropriam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob ſolum valdè uliginoſum, & ſatis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac denſitatem omne frugum genus excrevit, ut metus Anni parùm frugiferi ex omnium animis ferè exciderit; at improviſa Rubigo, cujus non obſcura indicia, ut dixi, apparuerant, ſpem omnium repente eluſit; illicò enim frumenta, fabæ, & quæcunque leguminum genera ſydereo afflatu veluti percuſſa exaruere. Inopinus itaque caſus cum Agricolas, tum Urbanos quoque perculit: ſummam enim frugum penuriam non ante viſam impendere præſentiebant omnes, quando ex præcedentium Annorum ſterilitate exhauſta eſſent tum publica tum privata horrea, nec aliundè commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrarienſi agro, poſſent ſuppetere, cum eadem Rubigalis contagio totam Ciſpadanam, ac Tranſpadanam Regionem pervaſiſſet.

VI. At non ſolùm Cereales opes abſumpſit hæc peſtis, ſed omne etiam ſubſidium, quod Pomifer Autumnus ſolet ſuggerere, eodem tempore ſuſtulit; ſolum enim acerbis adhuc fructibus paſſim reſperſum ſpectabatur, quin & Plantæ ipſæ honore frondium orbatæ mediâ æſtate viſebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus ſperabatur, ob eandem cauſam non niſi parciſſimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum Agricolæ in agris non tererent niſi leves culmos, ſtipulaſque volantes, quare ſine Cereris, & Bachi muneribus in omnium præcordiis frigebat ſanguis. Harum calamitatum cauſa potiſſima frigida, & pluvioſa Conſtitutio paſſim culpabatur, quoties enim in hiſce Regionibus Æſtas ſicca, & fervens præceſſit, numquam frumenti inopiâ laboratum eſt, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum *Geor.* 1. illud coli poſſit.

Magnaque cum magno veniet
tritura calore.

VII. Autumnus porrò Æſtatis vicem ſupplens ſummis fervoribus & obſtinatiſſimâ ſiccitate totam humiditatem quam Terra poſt tam ingentes pluvias ad ſatietatem hauſerat, abſumpſit, nec calor remiſit niſi circa

primam partem adventantis hyemis, quæ & ipsa leges suas nullatenùs servans, verùm satis placida, & mitis decedenti Anno Vale dixit. Sic in hujus Anni 1693. Constitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem servavit, sed una alterius vices subeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem Annum clausit, satis placida, ut modò dixi, extitit, ità pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, asperrimâ, ac rigidissimâ facie apparuit, per totum enim ferè Januarii mensem flarunt Boreales Venti cum perpetuâ Cœli serenitate, ut squalidum, ac pulverulentum solum undequaque viseretur, non secùs ac æstivis mensibus, quod apud nos prorsus insolens est, sic totam hyemem serenam sine aquæ guttulâ è Cœlo deciduâ traduximus; apparente autem Verno Æquinoctio Cœlum Votis communibus respondit largis imbribus effusis, qui usque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus postea, flante Austro, ingens caliditas successit, ut die quintâ Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quò interdum neque Junio mense devenire consuevit. Reliquum porrò Veris, ac totam Æstatem cum pertinacissimâ siccitate, & immoderato calore transegimus, Autumno quoque eundem tenorem, quod siccitatem spectat, servante: quare Annum signare licuit præ cæteris valdè siccum, & squalidum, Colonis tamen non prorsus ingratum, cùm frugum, & Vini proventum non improbandum suppeditarit.

IX. Fusiùs forsan quàm res ipsa videatur exigere horum trium Annorum Constitutiones me prosecutum fuisse putabit aliquis, cum in cujuscumque Anni Constitutionibus sigillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam spectant, & quod meum institutum est, attigerim, quasi πάρεργον ἔργῳ præmiserim; verùm id consultò egisse me fateor, siquidem, cum ex superiùs memoratis pateat quàm dissimilis, & discolor fuerit harum trium Constitutionum facies, & aliâ ex parte cum eadem prorsus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, grassata fuerit, satis liquere potest, quàm parum firmo talo stet illorum Opinio qui ex manifestis Aëris Qualitatibus, Caloris scilicet, Frigoris &c. putant satis explicari posse Epidemicorum Affectuum genesim, ac indolem, ut etiam ex prægressis Constitutionibus prænuntiari possint ægritudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem Divinus Præceptor, ut ex Sectione tertiâ Aphorismorum, *Aph.* 11. & libro de Aëre, Aq. & Locis satis liquet, nam ex prægressâ Hyeme siccâ, & Aquilonia, & Vere pluvioso, & Australi pronunciavit *necessum esse*, ut Æstate acutæ febres fierent, lippitudines, & Intestinorum difficultates; sicuti ex hyeme Australi pluviosa (& serena) Vere autem sicco, & Aquilonio, Mulieres gravidas abortivos foetus edituras, cæteros verò Mortales difficultatibus Intestinorum, & siccis lippitudinibus obnoxios fore: Verùm Galenus, 3. *de diff. Resp. c.* 1. licèt Hippocraticæ doctrinæ ità addictus, ut Hippocratis libris etiam spuriis usurum se scripserit, asserere non est

veritus in citati Aphorismi commentario, Hippocratem usum potius fuisse rationali methodo quàm observatione, & experientiâ. Huic Galeni interpretationi nullatenus assentiens doctissimus Mercurialis ait, nil tale de Sapientissimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciasset *necessum esse*, ut positâ tali Constitutione temporum tales ægritudines emergere debeant, nisi ratione, & multiplici experientiâ fuisset abundè instructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis suis Commentariis in Hippocratis Aphorismos asserit observationibus potiùs, & iteratis experimentis, quàm confictis argumentis, Hippocratem ità pronunciasse, nullâ ratione apparente quæ suadeat isthæc eventura; ingenuè enim fatetur Vir egregius sibi observatum quòd post hybernam tempestatem siccam, & Ver pluviosum subsequutæ non fuerint acutæ ægritudines.

XI. Quot porrò disceptationes inter ipsos Medicinæ Proceres pro genuinâ Aph. 13. tertiæ sect. *Si verò hyems Austrina, & pluviosa, & serena fuerit &c.* [cum tot sint interpretationes quot interpretes] jam satis constat: Manardus etiam *l.9. Ep.* 1. vocem illam εὔδιος volebat expungendam, tanquam suppostitiam, cùm intelligi nequeat quomodò vox illa εὔδιος, quæ Serenitatem ex illius interpretatione significat, aliis cohæreat quæ hyemem pluviosam, & Australem repræsentant; Leonicenus verò in omnibus antiquis Codicibus vocem illam reperiri ait, ac pro placiditate, & clementiâ interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos Viros pro simplici voculâ talia orta sunt dissidia, adeò ut, referente Brasavolâ in citati Aphorismi commento, *Seniores illi, alioqui reverendi, apud multos pro re tam levi prœliantes in derisum venerint, cum à rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quisquis in suo sensu ut lubet, & ex Anni temporum in manifestis qualitatibus exorbitantiis tamquam ex fonte morbosas Constitutiones derivet, ego sanè ex quo ad Epidemicorum Affectuum naturâ contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnificè proferuntur experientiam respondere non video, & quod me angit, in hac Provinciâ quotannis Hospitem me agnosco; licet enim videam quò passim itur, non satis tamen video quà sit eundum, nisi postquam à viâ longè aberraverim. Profectò si rem accuratiùs perpendamus, quilibet Annus semper Affectus aliquos secum infert, qui τὸν ἐπιδήμιον sapiunt, nec tales putantur, quia aliquando leves sunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parùm, quomodò insurgente aliquâ populari tempestate Medentum plerique nullatenus Affectûs ingenium perpendentes, nec quâ methodo Natura ipsum sponte expugnet, illicò totis viribus, & vulgari Methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem insurgant, & remediorum multitudine indiscretâ, & frequenti visitatione muneri suo satisfactum existiment. Mundus autem, qui vult decipi, intempestivam hujusmodi sollicitudinem magis commendat, quàm prudentem cunctatio-

 nem,

nem, magnisque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait Sidonius, *parùm docti, satis seduli, multos ægros officiosissimè occidunt.*

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hisce Annis in suis Constitutionibus inter se tam dissimilibus cùm Urbem, tum Villas, & vicina Oppida multis funeribus infestavit, fuit Febris Purpurata, seu Petechialis, ut appellant, quæ aliquando quidem post multam stragem editam, visa est velle receptui canere, sed postmodum auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter grassabatur. Circa Æquinoctium Vernale Anni 1692. hæc Febris primò caput extulit, ac sub initium levi quadam velitatione discurrens, mox per totum Veris tempus, & partem Æstatis usque ad Canis exortum sub peticulari larva sævitiem suam exercuit. Ubi ergo Æstas incanduit, Febris hæc Purpuram deposuit, nec illam resumpsit donec calor æstivus cœperit remittere, circà nimirum Arcturi exortum, quem morem Annis quoque sequentibus ritè servavit, vestem quidem, sed mores, ac genium haud quaquam mutans. Febres enim quæ in summo æstu sine Peticulis visebantur, haud secus malignæ erant indolis, quam Vibices post mortem apparentes satis demonstrabant.

XIV. Observatione verò dignum fuit, quòd post plenilunium, ac multò magis silente Lunâ ferociebat hæc Febris, quæ postea ad novum ejusdem lumen mitescebat, nec mea tantum, sed aliorum quoque Professorum constans fuit Observatio, quod non parùm contulit ad hujus Febris Prognosim, & Curationem; num verò super Epidemicos Affectus peculiare jus aliquod habeat Lunare Sydus, ut illius mutationibus, & variis phasibus auscultent, non indignum est observatione.

XV. Admirandum certè fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem Lunari Eclypsi major pars ægrotantium obiit, ac eadem penè hora, qua nimirum Luna laborabat; quin & non nulli repentina morte occubuere, unde per totam sequentem diem magno strepitu, ut hîc vetus consuetudo obtinuit, personantibus Campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipse novitatem hanc perpendens admirari cœpi, quomodo Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præsertim cœlestium Observator, qui in libro de Aëre, Aqu. & Loc. *num.* 30. periculosissima ambo Solstitia pronunciavit, maximè verò æstivum, sicuti & utrumque Æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujusmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque secemus, sicuti Astrorum ortus, & occasus, ut Canis, Plejadum, Arcturi observandos esse præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. num.* 5. 1. *in* 6. *Epid. de Diæt. num.* 2. 4. *Epid. num.* 11. videre est, & Cometis à se observati mentionem facit, quem subsecutus est Terræ motus, Luminarium porrò defectus altô silentiô transegerit. Quin & Practici ferè omnes Solis, vel Lunæ defectus non pluris faciunt, quàm eorundem Syderum oppositiones, & ordinarias coitiones. Unus, quod sciam, Gulielmus Ballonius lib. pri-

primo suorum Epidemiorum insignem casum refert; ait enim Parisiis accidisse, quòd dum plures Medici apud illustrem Mulierem ægrotantem consulturi simul convenissent, ac tunc temporis Solis defectus contigisset, illique ad contemplandum Solis defectum in Vase aquâ pleno, ut solet fieri, sublimiorem Ædium partem conscendissent, illicò ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum Solis defectus perduravit animam agere visa est, neque è gravi periculo evasit, nisi postquam Sol in apertum erupit, claràque in luce refulsit.

XVI. Alterationem in Aëre oppido insignem in Solis defectu observare mihi licuit Anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem Anno editis annotavi; nam in ipso Solaris Eclypsis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro se extulit, hoc est Aër temporis ferè momento gravior est redditus, ac idoneus propterea ad subitas in Microcosmo alterationes producendas; quare si ex Divini Præceptoris sententiâ ad Æquinoctia, & Solstitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, si Medentes Clinici ad Luminarium defectus, oculos non solum, sed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quòd rerum agendarum scopi ex corporum Cœlestium vario situ, & configuratione desumi debeant, nam ubi morbi sævities urget, Lotium potius quàm Astra contemplari necessum est, ut ajebat Manardus, & opportuna remedia vel reclamante Cœlo, sunt adhibenda, quando *omnis dilatio est Animæ periculum*; in morbis tamen popularibus, qui non raro à caussis superioribus natales suos deducunt, & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorsus alienum est talia respicere; nam ubi agitur de humano corio, *Nihil temerè*, *nihil negligere*, ex Divini Præceptoris 2. *in* 6. *Epid.* Oraculo.

XVII. Verùm è diverticulis in viam; Symptomata quæ Febrem hanc malignam comitabantur, antequam Peticulæ apparerent, erant ingens totius Dorsi lassitudo, Capitis dolor, Aurium surditas, Faucium ardor, Mentis stupiditas, Præcordiorum anxietas, & totius corporis segnities; Dorsi verò, & regionis lumbaris lassitudo adeò certum erat Febris peticularis signum, ut raro falleret: quin sub initium hujus pravæ Constitutionis, antequam Febres istæ palàm grassarentur, Mulieres quæ ad morborum Symptomata aliquando attentiores sunt quàm Medentes ipsi, ex hujusmodi suorum ægrorum querelâ Febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cauto opus esse, nec temerè celebrandam phlebotomiam, quarum dictis, ac præsagitionibus cum persæpè Medentes non auscultarent, apparentibus posteà maculis, multa probra ab iisdem cum Artis dedecore perferre cogebantur. Si verò faucium ardor cum genarum rubore accessisset, hostem detectum clamabant, nec amplius hæsitandum de febris naturâ, jam in faucibus prodentibus se Peticulis. Profectò in hac maligna-

rum Febrium pertinaci Constitutione quæ per triennium sæviit, Medicis non minus cum Mulierculis, quàm cum Febre luctandum fuit, adeò ut (quod fateri non pudet) necesse fuerit, sicuti inferiùs exponam, illarum consiliis, & monitis morem gerere, non tam ad illarum importunitatem declinandam, quàm quòd re vera Experientiæ rerum magistræ esset obsecundandum.

XVIII. Pulsus parvi erant, & valde compressi, unà cum magnâ virium prostratione, primis etiam diebus, quæ morbo augescente languidiores fiebant, adeò ut ægrotantes veluti Statuæ in Lectulis decumbentes jacerent, integro ferè carnium, & totius corporis habitu, quodque admiratione dignum fuit, quotquot hujus Febris violentiæ succumbebant, pleni, ac succulenti veluti pingues Mortis Victimæ Libitinariis tradebantur; fortiores autem, ac robustiores cùm Fœminas, tum Viros adortæ sunt hæ Febres, non ità verò Seniores, nec eos qui vitam degebant valetudinariam. Urinæ verò vel in ipso hujus Febris principio perturbatæ, plus minùs, apparebant, prout major, vel minor morbi esset sævities, nec nisi in fine morbi in iis qui evasere ad naturalem statum redibant.

XIX. Peticulæ verò, ut plurimum quartâ die, & septimâ erumpebant, & ii quibus primis diebus apparuere, omnes ferè sublati sunt, primùm autem in Collo, Dorso, & Pectore visendas se præbebant; observatumque neminem evasisse, nisi tandem ad extremos pedum ungues maculæ illæ se expandissent, in superioribus partibus paulatim evanescendo, quibus autem Pectoris, & Dorsi fines non transilierunt Peticulæ, mortem obtigisse: variæ autem, ac diversicolores erant, prout varii, ac diversi erant ægrotantium habitus; aliæ erant rubræ, aliæ pallidæ, aliæ fusci coloris, aliæ parvæ, aliæ latæ, aliæ in summo, aliæ in profundo, & quas non nisi oculis transversa truentibus liceret inspicere: quod genus Peticularum fuit valdè ominosum.

XX. Faucium inflammationem comitem hæ Febres ut plurimùm sibi junxere, quæ inflammatio in Morbi vigore in crustam albam, & ulcerosam degenerabat, quod non minus negotium Medicis facessebat, quàm Febris ipsa, cum ægri ob id omnem cùm cibum, tum medicamentum aversarentur, & multi, qui cæteroqui pacatâ aliorum Symptomatum tempestate evasuri credebantur, in ipso veluti Portu naufragium perpessi fuerint. Sitis porrò in his Febribus non adeò ingens erat, ut in aliis acutis Febribus assolet, nec multæ querelæ exaudiebantur, sivè non sitirent, sivè mens obscurè ægrotaret.

XXI. Quicunque ex hac febrili incursione Fati ope, vel Medici evasere, nulli excretioni vel per sudorem, vel per Urinam, vel alias vias, per quas Natura crises suas moliri solet, salutem acceptam referre poterant, sed solùm Peticularum suo loco, & tempore apparitioni, & earundem per totum corpus expansioni, lentæque evanescentiæ, salutis beneficium debebant: quin iis quibus alvi fluxus supervenere funestum fuit; Alvi fluxus autem Anno præcipuè 1693. hisce Febribus Peticularibus per Autum-

tumnum supervenere; quo tempore Dysenteriæ graves Hebræos potissimùm exercuerunt; culpabantur Fructus horæi, quibus Gens Recutita nunquam satis impletur, sed aliæ caussæ altiores subesse poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his Febribus Singultus, quamvis parvæ Febres viderentur, Symptoma quidem non minùs molestum, quàm ferale, & funestum; quotquot enim in hac febre Singultuosi comperti sunt, omnes in Libitinæ censum devenere. Vix obtinui, ut Singultuosi Cadaver dissecaretur, ac Ventriculus nigris notis sparsim compunctus repertus est. Verminatio quoque multa passim extitit, & ii quibus ab initio Vermes per Os prodiere, omnes ferè extincti sunt.

XXIII. Non nullis suppressa est Urina, vacuâ prorsus existente Vesicâ, præcipuè verò id observatum in iis quibus pulsus erant parvi, ac penè obliterati, ut contigit in Juvene quodam Hebræo, qui cum asphyxiâ, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec Urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iste obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus, [nullibi Arteriis micantibus] adeò robustus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipsâ die, qua è vivorum statione decessit, à lectulo surrexerit, & suas Vestes induerit.

XXIV. Non pauci post exantlatum Morbum veternosi fiebant, ac stupidi, rerumque peractarum prorsùs immemores, nec nisi post multos dies sibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his Febribus gravem surditatem perpessi fuerant. Mercator quidam cum ex Peticulari Febre præter omnium opinionem convaluisset, surdus omninò ad 40. dies perstitit, ac postmodùm paulatim ex asse restitutus est.

XXV. Frequentiora in Urbe quàm in proximis Agris fuere funera, ac feliciùs plebs Ruralis sine ullo ut plurimùm remedii genere vim morbi eludebat, sivè quòd in Aëre salubri degerent, sivè quòd Medicis carerent; non semel idcircò mentem subiit Virgilianum illud, *l.* 2. *Geor.*

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas.

Ac utinam Medentes, cùm aliquis popularis morbus deabachatur, curiosiùs scrutarentur à rusticana gente, quæ magis fidit Parocho, quàm Medico, quali methodo Natura usa fuerit in sanandis morbis eorum qui evaserint; sic enim Naturam tanquam optimum Ducem sequentes, minùs à recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros sibi commissos procederent. Cùm autem in his casibus sibi quisque pro ingenii sui modulo Regulam confingat, secundum quam Opus suum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diversa remediorum genera in usum revocentur, meritò cum Celso *l.*7. *in Prooem.* cum quis convaluit, dubitare *potest secunda Valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit.* Indubium tamen est, quòd in communi morbo, sicuti communis est caussa, ità communia, & eadem ferè deberent esse præsidia. Quotquot autem ex Viris Agrestibus, quos è Peticulari Febre evasisse novi, & interrogare potui, non alio modo convaluisse referebant, quàm macu-

larum circà septimam diem per totum corpus, & usque ad extremos artus expansione, & earundem lentâ evanescentia sine ullâ sensibili humorum excretione.

XXVI. Quo tempore in hac Urbe, & in totâ campestri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc Febris, in vicinis Collibus, ut in Saxolensi, & Scandianensi ditione, nulli ferè ægrotantes visebantur, neque eò pervasit maculosa hæc Febris, quæ tantùm in editioribus locis, & in ipsis Apennini jugis (veluti saltu quodam exiliens) vim suam pariter ac in nostrâ planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porrò qui sectâ Venâ, vel Cucurbitulis scarificatis, sivè Venis sedalibus apertis, educebatur in universum satis laudabiles notas præferebat, quantum oculorum acie licebat assequi, satis enim floridus, ac rubicundus apparebat, multoque magis qui à Naturâ per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuscunque temperamenti sanguinem extractum videre datum est, qui glutinis speciem aliquam præferret.

XXVIII. Profectò mihi fateri necesse est in hac Peticularium Febrium Constitutione, adeò improsperè Venæ sectionem cessisse, ut omnes ægri exhorrescerent quoties sanguinis missio per Venæ Sectionem proponeretur, eam verò fuisse popularem confidentiam in usu Cucurbitularum scarificatarum, ut ægros interdùm decipere oportuerit, quoties urgeret necessitas sanguinem ex Vasis majoribus ob plethoricam dispositionem educendi, sinendo ut ægris Cucurbitulæ Dorso, & Scapulis applicarentur modicum sanguinem extrahendo, deinde paucas post horas sanguine ex Venâ largiori manu educto; Ea enim hæserat opinio, nec solùm apud Vulgus imperitum; sed etiam apud Sapientiores, quòd ubi præmissæ fuissent Cucurbitulæ scarificatæ, nullus amplius esset timor de Peticularum retrocessione, quamvis post modum non semel ex Venâ mitteretur sanguis; sic curiosum erat Chirurgos passim videre cum Sacculis Cucurbitularum plenis per Urbem cursitantes; dum inconsultis Medicis Plebeculæ hoc remedii genus administrarent. Suspectam itaque, ne dicam infamem, ut Scopulos Acroceraunia, Venæ sectionem in hisce Febribus fuisse fateri lubet, sicuti ex adverso gloriosam Cucurbitularum tum scarificatarum, tum siccarum appositionem, sivè id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficaciâ, sivè quòd re vera in illo aliquid abditum esset quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porrò remedia quibus hujus Febris oppugnatio tentabatur eò collimabant, ut humorum motum ad Corporis ambitum promoverent, qualia sunt quæ Sale volatili abundant; sic nullum non ex Diaphoreticis in usum revocatum, nihilo feliciùs tamen prodibant maculæ, ni forsan hoc pacto, Oleum Camino addendo, ut dici solet, febrilis incandescentia augebatur, (quæ sibi relicta humorum fugam maturasset) & distrahebatur Natura, quæ non tam properè depingebat in cute quod intus moliebatur. Ego meherclè parùm profici observans, per

Alca-

Alcalica, ad Acida confugi, monente Hippocrate, *De loc. in hom. num.* 20. quòd *si quis non profuerit ad contraria se convertat*, nec inprosperum successum ex illorum usu adverti, sufflaminato aliquantisper humorum Orgasmo. Non ausim tamen asserere, vi hujus, vel illius remedii evasisse, vel periisse quemquam, cum Andabatarum ritu necesse fuerit cum hac Febre dimicare, neque magis felices in suis Curationibus fuisse Medicos Seniores, & longo usu expertos, quàm Juniores, ac è Scholis nuper egressos, cum in tenebris tam videant Cœci, quàm Oculati.

XXX. Ad sollicitandam Peticularum eruptionem passim frictiones humidæ ex Unctione Aëtii ex usu erant, sicuti & Vesicantia Brachiis, & Cruribus apposita; sed hæc magis Medicorum existimationi apud Vulgus, ne quid inausum, aut intentatum fuisset, conducere visa sunt, quàm ægrotantium saluti, quibus acuebatur Febris, nec propterea facilior contingebat Peticularum eruptio, nisi forsan ob id retardabantur; factâ serosæ materiæ per vias Urinæ profusione. Sic in hac febrili incursione omnibus remediis tum internis, tum externis parùm proficientibus satius erat lentè festinare, & humorum maturescentiam opperiri, spretis querelis adstantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici solet, ingruenti tempestati occurrendum, & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adversis clamoribus Medentes non ausi obsistere, intempestiva, & incerta remedia præscribendo, sibi è manibus victoriam eripi viderunt, non secùs ac Pompejus M. qui cum tergiversando hostem commeatuum inopiâ laborantem facilè vinci posse cognosceret, militibus tamen, & sociis moram increpantibus, prælium miserabili eventu commisit, oblitus solitum *se laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulsissent.*

XXXI. Cum primùm grassari cœpit Peticularis hæc Febris, nec dum suspicio esset de populari Affectu, (Febribus diversæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hìc fieri assolet, in morborum principio, per medicamenta Minorativa dicta instituebantur, sed paulò post prodentibus se Peticulis, sudabant Medico tacitâ præcordia culpâ, ob metum ne hujusmodi purgatio Exanthematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, Peticulis tamen postmodùm feliciter erumpentibus, & stadium suum absolventibus, Professores qui attentiùs res observabant, experientiâ edocti, à blandâ purgatione non abhorrebant; Ego sanè ubi tempestivè accersitus fui, & Stomachum impuritatibus oneratum esse conjectavi, quamvis certus de Peticulari Febre, levem purgationem præscripsi, neque non solum ullam noxam exinde proficisci, sed faciliùs Exanthemata apparere observavi. Similem casum refert Ballonius, qui *l.* 1. *&* 2. *Epid.* ingenuè fatetur, in Febribus, quas de genere Peticularium non putarat, Medicamentum purgans, & Venæ sectionem præscripsisse, & innocuum utrumque remedium reperisse. Id est quod monebat Di-

vinus Præceptor, *l.* 1. *de Morb. num.* 1. *&* 7. observandum esse *quæ bona per fortuitum successum Medici ægrotos curantes faciunt.*

XXXII. Ad oppugnandam verò tam infensi hostis pervicaciam in subsidium quoque accitus est Peruvianus Cortex, qui cæteris remediis succenturiaret; præcipuus autem illius usus fuit in iis qui evaserant ex morbo non benè, ut par fuisset, judicato per debitam suo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evanescentiam, iis enim diuturnis Febribus vexatis, Febrifugum istud exhibebatur, cujus usus non multum contulit, ægris subinde in stupiditatem, & soporem delapsis.

XXXIII. Dysenteriis porrò, quas Anno 1693. per Autumnum Peticulari Febri supervenisse superiùs dixi, egregiè contulisse Opiatorum usum observavi; nec forsan ulla est Affectio in quâ securiùs, & liberaliori dosi exhiberi possit hoc remedii genus, quàm in hujusmodi morbo, fractis licet, ac penè attritis viribus. Cuidam acerrimâ Dysenteriâ laboranti, pluries exhibui Laudanum Opiatum ad 3. & 4. grana, sed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omninò gelidus, ac sine pulsu, vires tamen non erant adeò languidæ, ut huc, & illuc se jactare non posset; verebar ne largiori dosi exhibitum Laudanum, reliquum flammæ Vitalis quæ supererat, restingueret; Laudanum rursus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placidè dormivit, & excalefactus est, quod non tam doloris, qui Dysenterias comitatur, sedatione factum crediderim, quàm propter virtutem Opii Diaphoreticam. Cum satis obvium esset in hac Constitutione [ac præsertim grassantibus Dysenteriis, & Verminosâ Affectione) hujusmodi in toto Corpore perfrigerationem, unà cum Pulsus abolitione, observare, non semel subiit admiratio quare in Ventriculi, & intestinorum Affectibus, tam frequens sit talis perfrigeratio, ac pulsus obscuratio, non ita verò in morbis Pectoris ut in Pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipsæ membranosæ sint, & Cordi proximiores, ni forsan id fiat, quòd numerosior nervorum soboles in Intestinis, & Ventriculo implantetur quàm in Pleurâ, & pulmonum membranâ, & ob doloris sensum acutiorem, tracto in consensum Cerebro, Spirituum Animalium ad Cor influxus intercipiatur, unde posteà silente Pulsu totum Corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus Purpuratæ Febris Indoles, ac talia Symptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracastorium *De morb. Contag. l.* 2. *c.* 6. leguntur descripta, qui Auctor caput particulare instituens de Lenticulari Febre, quæ Anno 1528. in Italiâ primùm grassata est, mentionem expressam habet de lassitudine, & fractione, ut ipse ait, in toto corpore, sensuum hebetudine, oculorum rubore, pulsu humili, Urinæ suppressione (quod pessimum signum fuisse ait) macularum circà quartam, & septimam eruptione, siti paucâ, ac ferè nullâ, hocque præcipuè annotat, Senes paucissimos Febre hac laborasse, sed Pueros multos, ac Juvenes robustos. Mihi sanè dum caput

illud

illud perlegerem, non parvæ admirationi fuit, quòd Febris Lenticularis à Fracastorio descriptæ, & Petechialis nostræ (ut communi utar vocabulo) tam similis fuerit facies, ac ingenium, ut hanc esse veluti sobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extulisse arbitrari quodammodò liceat. Advertens tamen Febrem illam easdem penè Regiones, & Populos eodem ferè victu utentes infestasse, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctissimus, circà illius Febris causas, ut Padi, & Athesis inundationes, fructus, & olera à rubigine exusta, mirari desii; si enim major diligentia in conscribendis Morborum Annalibus à Medicis adhiberetur, iisdem temporum vicissitudinibus recurrentibus, eosdem penè morbos recurrere, & Naturam eundem morem in illis abigendis servare facili negotio observaremus; nam sicut in Politicis, ut ait Tacitus, *potiùs alii homines, quàm alii mores*, ita in re medica potiùs aliud hominum, quàm aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Disceptationes circà causas illius Febris, & rectum curationis modum, ut penè ludibrio haberentur, veluti ipse Fracastorius refert, cum non solùm circà præsidia Chirurgica, & Pharmaceutica administranda, sed etiam circà victus regimen diffiderent, ut apud eundem Auctorem, non sine risu primò, sed postea non sine commiseratione legi potest; sic pariter inter Nostrates Professores non minores fuerunt controversiæ, publicis ob id disputationibus habitis, & quod magis dolendum est inter celeberrimos nostri ævi Scriptores magnæ sunt dissensiones circa Febris Purpuratæ causam, & genuinum curationis modum, ex quo satis constat quàm parùm post tot gloriosa Inventa à Fracastorii ævo usque ad nostra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi constet de Malignarum causis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verùm his omissis, quæ Medicæ Artis infirmitatem satis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare saltem, si non statuere, quæ fuerint hujus Febris germanæ Causæ, & qualis esset in febrientium Corporibus sanguinis, & aliorum liquidorum status, & conditio, quod ex habitis observationibus, & morborum eventu elici posse arbitror, quidquid Poëta dixerit, successus improsperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medicâ à juvantibus, & nocentibus securius quàm aliundè potiores petantur Indicationes, Eventum & Experientiam, tanquam Optimos Duces, sequi oportet, siquidem illorum vestigiis inhærendo, tutiori, & compendiosiori viâ Veritatem attingimus.

Quid norunt homines, nisi quantum lumina possunt
Tendere?

XXXVII. Cum ergo isthæc Maligna Febris promiscuè cujuscumque sortis homines adorta fuerit, tam egenos, quàm divites, otiosos pariter, ac negotiosos, & in omnibus idem penè Drama luserit, communem fuisse illius causam, procul dubio statuendum est, eamque ex aliqua ex sex rebus non naturalibus licet de-

deducere. Alimenta quæ Terra suggerit, ut Cereales fruges, Olera, Plantarum fructus, Carnes Animalium (cum ex Herbis, & Terræ fructibus alantur) à rubiginosa lue vitiari potuisse, & hoc pacto in massam sanguineam pravos succos invehere, ut exindè malignis Febribus primus fomes succreverit, non prorsùs à ratione alienum videtur; at cum in Constitutione An. 1690. undè labor hic meus Exordium sumpsit, sævissima Rubigo fruges omnes, & fructus pestifero afflatu absumpserit, neque per totum Annum illum, ne unam quidem malignam Febrem, sivè Peticularem, sivè sine Peticulis, mihi saltem, observare licuerit, sed tantum Ruralis Epidemia Tertianarum Febrium Intermittentium per totam Estensem Ditionem, & proximas Regiones oberrarit, ac talis, ut nullus ex Ruricolis penè fuerit qui Tertianâ Febri Intermittenti non litarit, ego non satis video quomodò corrupta Alimenta à rubigali peste pro potissimâ causâ culpari debeant; neque pariter caritatem Annonæ, quæ ad multos Annos Regiones istas exerceret, incusare licet; quamvis enim ex Hippocrate 4. *in* 2. *Epid.* in Æno ob esum leguminum Crura, & Genua multis vitiata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quàm qui confusaneo vescebantur eâdem peticulari Febre cum iisdem Symptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multò minùs aquas (quarum usus tam necessarius est ad hominum Vitam sustentandam) causari licet: quamvis enim aliquando Aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen de Aquis nostris suspicari nequaquam licet; Regiones enim istæ Aquis salubribus abundant, ac præsertim Urbs ista, quæ Divino munere non aliis dato, Fontes habet, qui purissimam aquam, non temporariam, sed perennem æquo semper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admirandâ Fontium Mutinensium Scaturigine satis exposui.

XXXIX. Cum ergo inter sex res non naturales nullam aliam communiorem causam reperire sit præter Aërem, quo nihil communius, & æquè necessarium; (cum unum, & eundem locum incolentibus diversa esse possint Ciborum, & potionum genera) Aër verò ejusdem ferè sit naturæ, ad occultam aliquam Aëris labem, & inquinamentum recurrendum est, quòd in massam sanguineam tales invexerit dispositiones, ut ad excitandam hanc malignam Febrem satis virium habuerint. Quænam verò, & quales essent hujusmodi Aëris dispositiones non adeò obvium est exponere; profectò in solas Qualitates elementares pravam illius diathesim referre non adeò tutum est, nec animus Veritatis avidus tàm facilè acquiescit, multòque minùs cùm per totum hoc triennium, ut superiùs annotavi, tam dissimiles fuerint cujusque Anni Constitutiones, ac nihilo seciùs Purpurata Febris eodem ferè tenore tyrannidem suam exercuerit. Pro re indubiâ tamen habendum, Aërem hunc quem inspiramus, ac totam Atmosphæram varias, ac diversi generis particulas, tum ex superioribus, tum inferioribus Corporibus in sinum suum suscipere, Cœlum nempè, seu Astra,

ut Solem, Lunam, & reliqua Sydera, lumine ſuo potiſſimùm, quod inficiari non poſſumus, in Aëre profundere, & ejaculari, ut ex Solarium macularum evaneſcentia licet conjicere, ac Globum Terraqueum eodem modo in ejuſdem gremium omnigenas ſubſtantias eructare, non tam vi Solaris lumine quod illum plus minus modò in hac, modò in illa parte calefacit, quàm vi caloris centralis, & Ignium quos ipſa Terra intrà ſua Viſcera recondit, ex quo conjicere eſt (quamvis oculorum acie id percipi nequeat) nihil eſſe in hac rerum Univerſitate quod ſit magis heterogeneum, utpotè particeps terreſtrium impuritatum, & cœleſtium effluviorum, quàm Aëreus Oceanus.

XL. Hinc ergò expiſcari licet hujus noſtræ Epidemiæ cauſam, ex Aëre nimirùm ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipuè ab Auſtrali plagâ ſuſceptis vitiato, cum hiſce Annis Auſtrini flatus dominatum obtinuerint, ſilentibus ut plurimùm Borealibus Ventis, qui nubila detegunt, & Aëris impuritates eò repellunt, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicet plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Quòd verò in hâc Tragœdiâ præcipui Actores fuerint Auſtrales flatus hinc conjectare licet, quòd dum in hac Urbe, & in campeſtri regione graſſaretur hæc Febris, Villæ, & Oppida ad Collium radices poſita ſatis ſalubriter degerent, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium, utpotè ab Apennini jugis protecta ne ab Auſtrinis flatibus adeò infeſtarentur, non ita verò loca in ſublimiori parte Apennini ſita, ſicut & Urbs noſtra cum totâ planitie iiſdem flatibus magis expoſita.

XLI. Quàm malè autem apud nos, ac ferè ubique Auſter audire ſoleat, nemo non novit, cum non ſolùm Medici, ſed Populares quoque, tanquam morborum peſtilentium Parentem Auſtrum deprædicent. Quid verò ſecum ad nos comportet Ventus iſte, num gravis ſit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen ſumpſit, (Auſter enim Νότ@ græcè dicitur) an quia Lybiæ deſerta venenatis animalibus infecta transgrediens, ut putat Langius *l.* 1. *Ep.* 19. collectum virus ad nos deferat, non tam facile eſt decernere, id certum tamen, ac ipſis ſenſibus obvium, nihil magis, ac temporis penè momento Aëris ſtatum immutare poſſe, quàm flantem Auſtrum, ut Aër ex ponderoſo levior reddatur, ac ob id forſan nobis infenſus, & vitalibus muniis minùs idoneus, veluti ſat manifeſtis notis teſtatur Barometer; nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc Anno 1694. editis annotavi, quoties ex Auſtrali plagâ flant Venti, illicò Mercurius è ſua ſublimitate ad infimam uſque ſtationem decidit, quâ minor in Barometro non obſervatur. Cur autem Auſtrina Conſtitutio Aërem leviorem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimiâ humiditate diffluunt, quæſita quidem mihi eſt ratio, num verò reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici conſuevit.

XLII. Auſtrinam ergo Conſtitutionem Aërem vitiantem, magis quàm

quàm qudcumque aliud culpare licet, ità tamen ut à causis procatarcticis hujus peticularis Febris non excludam Alimenta à Rubigali lue vitiata, tanquam communem causam cuicunque hominum generi, illegitimas Anni temporum vicissitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, compluriuin causarum Syndromem, unde humoralis massa à naturali sua temperie degenerans, talem dispositionem nacta fuerit, ut hæc maligna Febris emerserit, quæ eò usque perdurarit, donec Aëre in contrarium statum migrante, Sanguis, ac Spiritus crasim priori contrariam adsciverint.

XLIII. Qualis porrò grassante hac Febre fuerit Sanguinis, & aliorum liquidorum status, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non satis constare visum est. Reverâ, si tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula consulamus, tam varia, ac diffidentia inter se responsa pro statuenda genuinâ, ac vera Febrium malignarum causâ referentur, ut quilibet ex librorum lectione animo potiùs distractus, quàm instructus abscedat. Hîc mihi non vacat, nec multum refert, longâ nomenclaturâ nostri ævi Scriptores in binas Acies divisos, tanquam ex adverso dimicantes recensere, quorum alii proximam, & immediatam malignitatis causam in sanguinis promptitudine, ob Acidi præpollentiam, & Gorgonios Spiritùs, ut ajunt, ad concrescendum constituunt, alii in sanguine nimis dissoluto, & ad fluorem evecto ob Sal Volatile, & Alcali acerrimum illi permixtum, adeò ut in hoc bivio, in quam partem quis se dedat magnos habiturus sit Patronos, quibus causam suam tueatur non ex voto res successerit. Sic in re tanti momenti qualis est maligni morbi cognitio, tam parum inter ipsos Medicinæ Antesignanos convenit, ut post tot gloriosa Anatomica, & Chymica Inventa adhuc nesciatur quid sit sentiendum, nec quà sit eundum.

XLIV. Despicatui tamen nequaquam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicinâ Infusoriâ desumpta nobis suggerunt; siquidem acidis liquoribus in Venas Animalium vivorum injectis, & iisdem Animalibus post mortem dissectis, sanguis in Venis, & in ipso Corde concretus, & grumefactus, sat manifestè conspicitur, sicuti liquoribus lixivialibus, & Alcalicis similiter infusis sanguis sine fibris, ac totus dissolutus observatur, adeò, ut ex hujusmodi observatione omnia Venena tam externa, quàm intus genita ad alterutram ex his Classibus satis commodè referri possint. Debemus hoc sanè Medicorum nostræ ætatis solertiæ, qui hujusmodi experimentis, & sensuum ministerio, lucem aliquam mentibus nostris affundunt, quomodo scilicet, & quibus spiculis armentur in nostris corporibus humores alibiles, cum venenatam naturam accersunt, & malignas Febres accendunt, ut potis sint modò sanguinem coagulare, modò fundere, atque dissolvere, quod non parvi momenti est, ut in morbis malignis (acri judicio re prius pensitatâ) recta Curatio institui possit, nec indiscriminatim Alexipharmaca exhibeantur, Alcalicis stimulis Equum currentem in-

interdum incitando, cum Acidorum fræno opus esset.

XLV. Quamvis autem Venenorum naturam, tum eorum quæ propinantur, seu ab Animalibus per morsum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in Corporibus nostris progigni solent, & malignos morbos excitant, revera feliciùs explicent recentiores Medici, quàm priores qui ad publicum occultarum Qualitatum Asylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quàm olim, corrigendo nimirum per Acida enormitates ab Alcali productas, & per Alcalica quæ ab Acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos non prorsus latuisse censendum est. Ab hisce duabus oppositis in sanguine dispositionibus, nimiâ scilicet laxitate, & adstrictione Morbos omnes deduci, opinio fuit Asclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. *de Elem. c.*3. quod idem sensisse visus est Vegetius in Arte Veterinariâ l. 1. *c.* 28. pro medelâ sanguinis nimis adstricti Venæ-sectionem commendans. Extat apud Hippocratem 7. *Epid. nu.* 39. sat insignis historia, verè memoratu digna, ex quâ satis liquet, priscos illos in malignis morbis, non quæcumque Antidoti nomine insignita essent præscripsisse, ut etiamnum à non nullis factitari video, qui ubi constiterit Febrem esse malignantis naturæ, Cœlum Terræ miscent, nullum non Alexipharmaci genus præscribendo. Malignâ Febre laboravit Nicoxenus, *lingua ardebat*, ait Hippocrates, *calor forinsecus non valdè fortis, exolutio Corporis vehemens, vox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen, tempora collapsa, oculi cavi, pedes molles, ac tepidi, juxta splenem distensio, Urina clara, decubitus supinus, crura diducta, ac disparata ob exolutionem, penitus vigil.* Et quid non ut malignissimæ Febris Ideam quis concipiat? Superstes tamen evasit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine? Domitor ille Morborum Febrem hanc adeò mortiferam subegit? *Potus erat aqua de Farina crassa in ipsa macerata, sed, & de pomis simulque mali punici succus, & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta.* Verba sunt Divini Senis; quibus autem remediis nostrâ hac ætate tentaretur hujusmodi Febris curatio novit Deus; certè timendum esset, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Erasistratus, ut scilicet ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκρανόντας. At quæsò Vallesii egregii Commentatoris expositionem audiamus, *Animadvertendum*, ait ille, *aliquando Febrem malignam cum Exanthematis pituitosam, aliquando biliosam, aliquando etiam atrabilariam, & curationem ità variare; huic non tam crassorum, quàm acrium, & tenuium humorum fuisse redundantiam indicavit ustio, & pervigilium. Ob id contulerunt illæ potiones, quæ aliis fuissent adversissimæ; fuisset tamen huic adversissimum, Theriaca uti, aut decoctis, & herbis calidis, quamvis essent Alexipharmacæ, ut Dictami, & Scabiosæ, & Cardui benedicti, quod aliis talia solent esse usui.*

XLVI. Sicuti autem in determinandâ

nandâ Malignarum causâ in genere adeò inter se dissentientes sunt Medicinæ Proceres, sic multò minus in explicanda Febris Peticularis Naturâ & causis consentiunt; neque recentes ac nostrorum temporum tantummodò sunt Controversiæ, etenim An. 1528. grassante per Italiam Lenticulari Febre, ut Claris. Fracastorius *l.* 2. *de Contag. Morb. c.* 6. refert, tanta fuit pro hujus Febris curatione inter Medicos discordia, ut penè ludibrio haberentur, cum ob ignoratam Febris Causam, & morem, neque in victu instituendo, neque in alio remediorum genere administrando convenirent, adeò, ut eodem referente, inter has Controversias *magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit.* Nostrâ hac ætate, tanquam in binas acies oppositas, medicinæ Scriptores divisos observo Peticularis Febris naturam, vel per sanguinis coagulationem, vel per ejusdem dissolutionem exponentes. Celeberrimus willis, Simon Pauli, Auctores Zod. Med. Gallici, aliique plausibili sanè ratiocinio putant in hujusmodi Febre naturalem Systasin Sanguinis in crassam, ac nimis lentam secedere ob Acidi pædominium, adeò ut, dum Sanguis in Orbem agitur, illius particulæ fixiores à Venarum extremitatibus haud ritè absorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Ettmullerus, Sylvius, Menjotius, aliique hujus Febris naturam, & Peticularum generationem à fibris Sanguinis dissolutis è suâ statione dimotis, ob Sal acre, & volatile Sanguinem ad fusionem disponens deducunt, quo pacto similiter cruore ab arteriolarum osculis effuso illius partes tenuiores, tanquam transfugæ, à circulari motu exorbitant, ac sui erroris notas in cute designant.

XLVII. Ne verò in recensendis aliarum placitis ulteriùs immorer, arbitrari licet in hac Febre nostrâ Peticulari Cruoris massam ad fluorem potiùs quàm ad concretionem pronam fuisse, cujus asserti præcipuam conjecturam stabilire licet super manifestas notas quas sanguis eductus præferebat, semper enim roseus ac purpureus, nihilque glutinosi præsens, mihi aliisque Professoribus apparuit, tam æstivo tempore quàm hyemali. Cum Sanguis ergo emissus toto Cœlo differret ab eo qui solet educi in quibusdam Morbis, ut Pleuritide, Peripneumoniâ, Erysipelate, aliisque Affectibus interdum Popularibus, in quibus sanguis colore, & lentore vitium suum prodit, mihi visum est, *Oculis magis quàm Opinioni credendum* (ut ipsius Hippocratis 1. *de Diæta n.* 5. verbis utar) & accensionem quandam partium tenuiorum Sanguinis, & præcipuè seri è Vasis diffusionem, ex quâ tot symptomatum enarratorum diritas ortum duceret. Talem autem Massæ Sanguineæ adfuisse dispositionem multa alia atteſtabantur, ut primò quidem quòd truculenta hæc Febris Juvenes habitiores, & succulentos corriperet, ut superiùs annotavimus, Valetudinarios verò, & Seniores præteriret, non secus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves.* Seminium enim illud intus per inspiratum, vel quomodocunque ab Aëre susceptum, & quod multum Alcalicæ acrimoniæ occuleret promptiùs dynamin suam exerebat in iis in

quibus

quibus Sanguis optimus esset ac particulis spirituosis refertus, quàm in Valetudinariis, & Senibus quibus Sanguis est effœtus, ideoque aptior ad retundenda acuta spicula, quibus armatum erat malignum miasma, quæ forsan est ratio, cur Senes *Pestilentiam minimè sentiant*, ut scripsit Plinius, *l.* 7. *H. N. c.* 50. seu Pesti minùs sint obnoxii quàm Juvenes, de quo Zarotus in Martialem. Sicuti enim Vina generosa æstivo tempore faciliùs putrescunt quàm dilutiora, (saltem in hac Urbe, quæ ob aquarum subterranearum copiam Hypogæis caret) cum Vina meraca, & generosa sub Aëre æstuante ob copiosos spiritus quibus turgent facillimè in Zymosin corruptivam urgeantur, non ità verò Vina Olygophora ob partes aquosas quibus abundè scatent. Talem quoque Sanguinis Diathesim testabantur Virium subita prostratio, Pulsus parvi, quæ duo satis constant, ac vigent in iis morbis, (ut in Affectibus Pectoris) in quibus Sanguis per venam Sectam emissus manifestam præbet concrescentiam. Usus prætereà Acidorum salubrior compertus quàm Alcalium, sicuti, & Vesicantium applicatio minùs prospera, ut quæ Sanguini ad fluorem prono stimulos adjicerent, idem confirmare videbantur, quibus accenseri poterat V. S. parùm salutaris, à quâ agrotantes Cane pejus, & Angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improsperè cessisse Venæ Sectionem superstite hujus modi humorum dispositione, quod ut plurimùm in Epidemicis, & Pestilentibus Constitutionibus evenit, in quibus Phlebotomia non admodùm benè audit, cum perrarò contingat ut ejusmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potiùs ad liquationem tendant ob aëreum Venenum satis tenue, partibus Sanguinis spirituosioribus nimis hostile. Eandem ob causam in omnibus malignis Febribus suspenso pede ad Venæ Sectionem progredi solet ob metum ne unà cum Sanguine collabascant Vires; idcircò Celsus de Febris Pestilentis curâ *l.*3. *c.* 7. ajebat, *Sanguinem non facilè mittere, Alvum non facilè ducere*, ac valdè rationabiliter Doctissimus Vir Jo. Baptista Scaramuccius, Urbini Medicus Primarius, in Theorematibus suis Physico-Medicis *Theo.* 1. Sanguinis missionem improbat ubi Sales lixiviales præpolleant, à quibus aliqua dissolutio possit emergere.

XLIX. At cur talia è Cucurbitulis scacrificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quasi Sanguis per eas emissus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per Venam Sectam educitur, ni forsan floridior etiam sit is, qui per Cucurbitulas extrahitur sectis multis arteriolis? Non ibo certè inficias Sanguinem per Cucurbitulas eductum vividiorem esse, fuisse tamen magis proficuum Cucurbitularũ usum, quàm Phlebotomiam, non popularis confidentia, sed Experientia quæ ratiociniis nostris persæpè illudit, satis evicit. Neque suarum rationum fulcimento carebat hoc præsidii genus. In hac enim Febre in quâ humores à Naturâ ab intimis ad extima propellebantur, hoc pacto magis promovebatur ad Corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis incisa Cute expirabat aliquantis-

quantisper occultum illud Venenum quod ad Cutem protrusum inibi hærebat ab Aëre ambiente repercussum.

L. Huic præpostero, ut rebar, Cucurbitularum usui & ipse sub initium hujusce Popularis Morbi non parùm obstiti, urgebamque levandam prius per Venæ sectionem Naturam eo quo premebatur fasce, nec intempestivâ Cucurbitularum appositione solicitandum humorum motum, tempore præsertim ebullitionis; reclamabam Sanguinis missionem nullatenus trahere à circumferentiâ ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta sit Vena, majori nisu ad eam partem quàm ad reliquas Sanguinem moveri, fidendumque potiùs Rationi quàm Eventui, quem Stultorum Magistrum esse aiebat Q. Fabius M. apud Livium l.22. At sors melior eorum qui hoc Præsidii genere, vel in ipso Morbi principio, utebantur, vellebat Aurem, monebatque vertendum Stylum, nec tanti faciendas esse rationes confictas, quanti Experientiam ipsam. Extant sanè multa apud Auctores de Cucurbitularum usu, ac si placet etiam de abusu, (ut Hippolytus Obicius in suo libro de multiplici in Medicinâ abusu *c.*7.) ac revera omnes ferè in acutorum Morborum principio (nisi prius per V. S. plenitudini provisum fuerit) illarum usum improbant. Fracastorius tamen in Febre Lenticulari, quæ ipsius ætate, ut superiùs memoravimus, pervagata est, Venæ Sectioni parcendum volebat, ubi præsertim valdè sparsa contagio esset, & Cucurbitularum appositionem commendabat, nisi magna adesset plenitudo. Quanti porrò faceret in hac Febre Cucurbitularum usum P. Alpinus ex solo capite quod in libro de Medicinâ Ægyptiorum *l.* 2. *c.*16. instituit, dignosci potest; disquirit enim, *An errent Ægytii Medici utentes Cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus verò P. Borellus annotavit Anno 1648. Febres malignas Epidemicas purpuratas cum magnâ clade grassatas fuisse, & frequentem Cucurbitularum usum valdè profuisse.

LI. Hinc mihi visum est considerandas non esse Peticulas ut simplex Malignæ Febris signum, veluti communis fert opinio, nec à Criticarum excretionum censu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii observatione, qui Peticularum historiam egregiè absolvit, confirmari potest; refert enim hic Auctor sibi observatum in denatis ex Purpuratâ Febre partes omnes internas Peticulis obsitas esse, quod tamen multò ante, si non oculorum, saltem mentis acie, pertigerant Vallesius in historiâ Simonis, Ballonius in suis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem Cadaver ullum dissecare non licuit, ut ex autopsiâ peticularis hujusce diffusionis per interiora Corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quisquam ex Plebeculâ Cadaver aliquod ex suis domesticis pro simplici inspectione permitteret) constans tamen observatio, quòd ii qui ex hâc tempestate evaserunt per nullam sensibilem humorum excretionem convaluerint, ut superiùs annotavi, sed per solam Peticularum suo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expansionem, lentamque earun-

rundem evaneſcentiam, ad credendum compellit, Naturam poſt factam primis diebus juſtam humorum ebullitionem virulenrum illum ichorem deſpumaſſe, ac illum primò quidem in partibus internis, mox in externis quoque depoſuiſſe, ut hoc pacto per mille Arteriarum oſcula tetro illo miaſmate exantlato tota maſſa ſanguinea priſtino ſuo nitori redderetur. Curioſum autem eſt id quod Diemerbroechius refert ſibi in Cadavere ex hac Febre extincto obſervatum, nimirùm, maculas haſce ab ipſo Perioſtio initium ducere, & latâ baſi inſtar fumi Lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tàm modicum igitur eſſe illud quod in Peticulari Febre è ſanguineo penu ſecernitur cenſendum eſt, imo toto eo tempore quo hujus morbi hiſtoria abſolvitur, talem eſſe diacriſim, quæ in Criticarum cenſu reponi poſſit, quamvis non adeò ſenſibilis ſit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ inſenſibiliter expirat, tum quòd illius pars major per interiora Corporis diffundatur, in cute Pyramidis tantum apice apparente: Sic non ineptè explicari poſſe crediderim ſuperiùs enarrata Symptomata, quæ Febrim hanc comitabantur, ſicuti & modum quo Natura harum Febrium curationem moliebatur: Dorſi enim, ac totius Corporis laſſitudo, qualis in Febribus, quæ κοπιώδεις dicuntur, non aliunde quàm ab ichore illo ab Arteriarum oſculis in membranas, & muſculorum fibras refuſo ortum ducebat, ſicuti & Præcordiorum Anxietas, Faucium ardor, Aurium ſurditas, Mentis ſtupor, ab eadem materia pendebant ad partes tranſmiſsâ ubi functiones Animales, & Vitales exercentur. Cum enim Natura totum Venoſum genus à pravo illo miaſmate expurgare vellet, non unam ſibi viam eligebat, quò noxios humores eliminaret, [ut aliquando per Vomitum, Alvi fluxum, Urinarias vias, Cutis poros ſolet efficere] ſed tot ſibi fores aperuit quot ſunt Arteriarum oſcula, idcircò omnes ferè Corporis partes noxam ſentiebant, donec rejectamentis illis diſcuſſis priorem tonum recuperarent. Cum hoc modo itaque in hac Febre expugnandâ Natura procederet, mirum non eſt ſi ſuſpenſo pede ad Venæ ſectionem, aliaque remedia adminiſtranda procedendum erat, ne diſtraheretur Natura, & cur feliciùs res ceſſerit Medicis ſanguinis abſtemiis quàm Philematicis, quam ob cauſam Pagani faciliùs evadebant, quàm Urbani qui perſæpè medendo ægreſcebant.

LIII. Ubi verò malignum illud Virus præpollebat ad internecionem uſque ſpirituum Animalium, & Vitalium cuncta in pejus citiſſimè ruebant, Peticulis ſeu vix ſe prodentibus, ſeu ſubitò evaneſcentibus, quibus præſtò aderant ſumma virium proſtratio, Aſphyxiæ, totius corporis perfrigerationes, Singultus, & Iſchuriæ ſpuriæ, quæ ſatis frequentes fuerunt; ceſſante enim Spirituum Animalium influxu, & feriante Corde à naturali motu, nullus fiebat arterioſi ſanguinis ad Renes appulſus, & conſequenter nulla ſeri ſecretio; qui autem ex hac Febre occumbebant pleni, & ſucculenti, ut diximus, efferebantur, eò quòd non ingens eſſet

calor, qui Febres istas comitaretur, (quam ob causam non admodum sitirent) & quia pertenue esset quod per transpiratum exhalaret. Cur verò decrescenre Lunâ, ac eâdem silente, magis sæviret hæc Febris [si in re tam abstrusâ licet aliquid conjicere] id fieri potuisse crediderim eò quòd sicuti in Macrocosmo dicitur Luna Gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni Æquor obtemperet, sic super Microcosmi lympham dominatum obtineat, & quemadmodum *omnia in Plenilunio Maria purgantur*, ut ait Plinius *l.* 2. *H.N. c.*98. ità in hac Febre, dum Luna pleno lumine vigeret, sanguineum serum in motum cieret, unde promptiùs macularum eruptio, & totius massæ humoralis repurgatio contingeret, ejus verò lumine deficiente, ac per totum tempus illune, segniùs moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & sic conclusi Febrem augerent.

LIV. Quoad reliqua Symptomata, quæ hisce Febribus in progressu superveniebant, ut Singultus, Alvi fluxus, Verminosa soboles, hæc non solùm morbi sævitiam prodebant, sed primam regionem crudis humoribus oneratam fuisse demonstrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum Febrium Peticularium non prorsus fuit incommoda, quamvis casu instituta, nec credita Febribus hujus prosapiæ multum conferre: leniter enim eductâ humorum Saburrâ in stomacho contentâ, Natura exinde ad perficiendum opus suum pro massæ sanguineæ à pravo miasmate expurgatione per macularum diffusionem ad cutem usque faciliùs procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parùm salutare creditum non levi damno ægrotantibus fuisse crediderim, præpeditis enim, ac conspurcatis primis viis, Cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat Febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat Cruoris sedem, & Cordis penetralia nonnisi deturpatâ facie subire. Hanc ob causam suspecta sunt Alexipharmaca in Malignarum principiis nisi ab obstructionibus expeditæ sint viæ, ut apud Galenum 5. *de San. tu.cap.*6. Septalium, *Caut. Med. l.* 5. *n.* 47. *l.* 2. *c.* 13. & alios videre est, quidquid in contrarium sentiat Manelphus in libro suo de Febribus.

LV. Haud me latet non adeò probari à multis in principio harum Febrium purgationem hanc per Medicamenta Syrmesma dicta, ut P. à Castro in aureo suo Opusculo de Puncticulari Febre, ubi in specie Electuarium Lenitivum improbat, Antonio Ponce à S. Cruce, Vallesio in commento historiæ Simonis apud Hippocratem, ac inter recentiores Ettmullero, qui suspectos habet in Purpuratis Febribus Clysteres ipsos, nedum Purgantia; non desunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalius qui Galenum *l.* 5. *Anim. n.* 47. ipsum testem adducit in famosâ historiâ Simonis, *cui lata Exanthemata erant*, purgationem aliquandò commendantem.

LVI. Usus porrò Peruviani Corticis parùm salutaris compertus est, vel quòd tunc temporis exhiberetur cum stimulo opus esset non fræno, dum Remedium istud, ut diximus, præ-

præscriberetur in Febre lenta Peticulari Febri non benè judicatæ superstite, vel quòd tale præsidii genus Febribus hujus prosapiæ non conveniret. Variè profectò audit, ac variam experitur sortem, vel in iisdem locis, ac regionibus, famosum istud Febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probrosis, modò magnificis titulis vocetur. Medicinam dolosam Peruvianum Corticem vocat Willisius *de Febr. c.7.* Richardus verò Mortonus Medicus Anglus *in Pyrethologia*, Plantam è quâ detrahitur Cortex iste, Arborem Vitæ appellat, num id contingat ob remedii inefficaciam, quòd non omnibus Febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob Medentium incuriam; qui non ritè suo loco, & tempore illud exhibeant, meritò ambigi potest. Meherclè omne Febrium genus tàm magnas, quàm parvas, intermittentes pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle summa dementia est, & funesti casus ubique memorantur, in quibus China China inauspicatò assumpta Ægrotantes, vel inopinatò sustulit, vel ad insanabiles Ægritudines sensim deduxit. Cautiones certè notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ usu videre est apud Celeberrimum Ettmullerum in Dissertatione de usu, & abusu Præcipitantium, ubi Spiritum Salis Armoniaci proponit ad excitandam Febrem à Chinâ Chinâ sopitam, quotiescunque, Abdominis dolores, Artuum ostocops, Alvi occlusio, nocturni sudores, aliaque mala supervenerint; refert enim observatum Spiritum Salis Armoniaci Febres ab hoc Cortice fugatas promptè revocasse. Non est hujus loci in usum, & Naturam tam celebris Febrifugi altiùs inquirere, solum hac occasione memorare libeat, annotasse me in primâ meâ Dissertatione de Constitutione Anni 1690. (quod ulteriori observatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis Constitutionibus, quæ Corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parùm salutarem esse Corticis Peruviani usum, in calidis verò, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent sufflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse.

LVII. Quamvis autem in hac meâ Dissertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ Febris, quæ tamdiù pervagata est, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præsidiis illius oppugnatio tentata fuerit, non ideò tamen inficias ibo multas alias graves Ægritudines sporadicas eodem tempore hunc vel illum afflixisse, ac etiam sustulisse, quales sunt morbi particulares secundum varia Anni tempora, ut Æstate Choleræ, Autumno Febres erraticæ, & Quartanæ, & modò morbi Hyemales, & Vernales, sed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea silentio transigere volui, quandò illorum Theoria, & Therapœia apud Practicos Scriptores satis vulgata est, nec illorum curatione quicquam magis desideratur quàm Medentis judicium, & prudentia. Quia verò in morbis vulgaribus [qui ut plurimùm satis vulgari diligentiâ tractari solent] memorandum illud τὸ θεῖον Hippocratis delitescere video, in illorum inda-

dagine potissimùm mihi desudandum fuit, nec unquam desistam quin Professores exhorter, ut in hunc Campum pedem immittant ubi non spicilegium, sed segetem amplissimam contemplationum semper invenient, & quæ ipsis decori, & ægris saluti futuræ sint.

LVIII. Ad duos fines nos militare scripsit Divinus Senex, *in Epist. ad Cratenam, unum Hominis, alterum Artis*; nostrâ verò hac ætate nescio quo genio, Medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod Arti, sed nullum pænè Ægrotantibus præsidium possint inferre sunt occupatissimi; cum enim toti sint in minimis explorandis, ac tanquam in haruspicinâ ad extispicia intenti, ex Viscerum fibris Naturæ opera, ac magisteria alioquin deprehensibilia divinare præsumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam solùm incumbunt, quasi eò res deducta fuerit, ut in re Medicâ non nisi Professoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid si Aristophanes hodiè viveret? quibus Salibus, curiosam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius Versiculos, qui in sua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergo Socratis Discipulus à Therpsiade per quamnam viam canerent Culices, num per superiora, an per inferiora.

> ἔφασκεν εἶναι τονυτερον τῆς ἐμπίδος
> στενὸν διαλέπτου δόντος αὐτοῦ τὴν πνοὴν
> βία βαδίζειν εὐθὺ τὸ ὐρροπυγίου.
> ἔπει. τ᾽ ἀκοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,
> τὸν βρωκτὸν ἠχεῖν ὑπὸ βίας τοῦ πνεύματος.

Id est ex versione Andreæ Divi Justinopolitani.

> *Dixit esse Intestinum Culicis*
> *Angustum, per parvi autem existentis ipsius spiritum*
> *Ut ire recta in podicem,*
> *Posteà concavum ad angustum adjacentem*
> *Podicem sonare à vi spiritus.*

LIX. Absit tamen quòd Anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam, solùm dolendum videtur, quòd cum Spartam hanc satis ornatam, & excultam esse pateat quantùm Praxis Medica exigit, omnes ferè qui ingenio magis præstant in id usque ad temporis dispendium incumbant, cum ad alia magis usui futura mentem ac vires possent intendere, inter quæ non postremum sanè locum meretur Epidemicorum Affectuum Historia, quâ nihil in re medicâ forsan magis desideratur, & minùs excolitur.

HISTO-

HISTORIA EPIDEMICA GERMANIÆ.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1695.

Dn. D. Lucæ Schröckii,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

PRæclarum inſtitutum, quo ſingulorum Annorum Epidemias erudito calamo conſcribere nuper incepit Italiæ ſuæ ornamentum, Illuſtr. *D. Bernardinus Ramazzinus*, Archiater & Profeſſor Mutinenſis meritiſſimus, inſigni utilitate cum ſeſe commendet, ſimile quid etiam in Germania noſtra moliri, & breviores de epidemica Annorum conſtitutione Relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Auguſtam, vicinumque diſtrictum, quantum obſervare mihi datum fuit, ſimplici hiſtoria fideliter tentare, ſimulque Nobiliſſimos meos Dn. Collegas Naturæ Curioſos ad ſimilem, obſervatâ poſſibili brevitate, præſtandam operam humaniter invitare libuit. Eò majorem autem ad hoc perſenſi ſtimulum, cum noſtri quondam *Neſtoris I.* celeb. *Dn. Georgii Hieronymi Welſchii* manuſcriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inſcripſit, ab Anno Chr. uſque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi huc uſque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicum emittere nunquam animus mihi fuerit, Welſchianis illis partim nimis ſuccinctis, partim & imperfectis exſiſtentibus, meis autem Collectaneis in propriæ ſolùm memoriæ ſubſidium deſtinatis, ſi tamen vel tantillum utilitatis in Rem medicam ac Poſteritatem inde reſultare poſſet, publico, qualecunque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem Anni 1695. ſtatum exordiar; poſtquam Solſtitium hyemale frigore intenſo Annum 1694. terminavit, non minus inſequens Annus, multis nebulis comitatus, frigore moleſtus intravit; & quamvis paulò poſt temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, Euro tamen & Auſtro circa finem Januarii St. Greg. nives ſpargentibus, inſignes frigoris moleſtias denuò perſenſimus, eaſque, licet poſt Bacchanalia mitior aura per aliquot dies ſpiraſſet, uſque ad Æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aëris anomalia non potuit non inſignis in ſanguine mutatio contingere, & cumprimis lympha non tantum ab intromiſſis ex pluvioſa conſtitutione copioſioribus aqueis

moleculis multum augeri, sed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior superveniens denuò condensare, inque liberiore transpiratione impedire, ac passim stagnationem inducere valuit: quo in statu cum nec digestiones aut debitæ secretiones sufficienter celebrari, nec sanguinis motus placidè promoveri, spirituumve puritas aut vigor conservari queat, facilè colligere datur, quàm variæ in œconomia animali & vitali turbæ excitentur, eò graviores futuræ, si unà impuriores, salsæ sulphureæque lateant particulæ, quæ hinc fermentatione conceptâ malignam vel venenatam quasi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram suscitent. Cum verò aliquot jam per annos tale quid in urbe nostra sedem fixisse comperiamus, ut, licet cessare non nunquam per unam alteramve septimanam videatur, mox tamen exserere se denuò incipiat, quin & contagio se haud obscurè propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuisse obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum consuetis symptomatibus, tum maculis peticularibus ostendebant, quibus aquosæ pustulæ, ut plurimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris symptomatumque exacerbatione, in multis superveniebant: paucissimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleuritidem primò, vel catarrhum mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens esset, & aliquos graviter, quin & pustulis illis miliaribus malignis simul adfligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remissior equidem in vere, frigidâ cum mitiore aura semper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejusdem seri hîc ibi stagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catarrhi pectori infesti, & non nullos cum febrili effervescentia occupantes, accedebant, quotidianæ verò & erraticæ febres, hecticarum ferè æmulæ, magis magisque se diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate constitutos graviter adfligebant, Medicisque ob mali pertinaciam multum negotii, ferè usque ad autumnale Æquinoctium faciebant: aderat in omnibus circa orificium ventriculi superius præcordiorum compressio, appetitus prostratus, virium lassitudo, corporis extenuatio, caloris incertô, vespertinô tamen utplurimum tempore exacerbatio; in quibusdam exiguus hujus, in aliis ferè continuus sensus, sudoris rara eruptio, ardor verò & dolor tensivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos perseverante adhuc morbo, loquela, sine deperdito tamen linguæ motu, destituerat, aliquibus etiam surditas, & aliqualis sensuum internorum stupor, per plures dies, vel duas tresve hebdomadas accesserant; malo hoc postea, recedente febre, sponte quasi iterum cessante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea, quæ genus nervosum ac spiritus confortare &c. poterant, ex. gr. speci-

cificum

cificum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirium proprietatis beat. nostri Clauderi, essentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; sicut Tincturam bezoardicam D. Mich. sal cornu cervini volatile, essentiam mumiæ Clauderianam, Diascordium Fracastorii, Theriacam cœlestem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubeum Pannonicum, cum antimonio diaphoretico, unicornu fossili & marino, pro subjectorum & symptomatum varietate, in tempore & providè propinata, non inefficacia in malignis fuisse, experientia docuit.

Cum Sol Gemellorum signum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, Catarrhi frequentes esse cœperant, tonsillarum imprimis intumescentiam inducentes, (consuetisque seri coagulum externè & internè resolventibus medicamentis obtemperantes) præcipuè cum frigus insolitum, de quo alibi locorum non minus passim conquerebantur, æstatem subinde odiosam reddidisset.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore molestum, humorosum convulsivum asthma in puerilem ætatem sæviebat, aliquos etiam trucidabat. Postea tamen, licet haud clementior esset aëris, pluviosa nempe & frigidiuscula utplurimum temperies, imò post medium Octobrem, totum insequentem mensem, nec non dimidium Decembrem frequentissimæ nebulæ, ac per plures sæpè dies continuæ aërem occuparent, Morbo attamen magnas dabat inducias; quæ verò collectâ interea ex vaporosis istis halitibus novo infirmitatum adparatu & serosâ colluvie, eò acriùs insurgebat, & Sole Scorpionis signum egressuro, arthritides vagas, rheumatismos, in quibusdam intenso dolore nucham, frequentissimè autem pectus tussi graviori excruciantes, in senibus quoque apoplexias fortes lethales accersebat; quin & febres denuò malignæ, petechiis & pustulis stipatæ, hactenus rariores observatæ, majori jam impetu pluribus insultabant, cephalalgiâ in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intensis dorsi doloribus, præcordiorum compressione, tussi, alvi constipatione molestæ; cùm interea urinæ color non multum à statu naturali recederet, vel justo dilutior compareret, nec pulsus admodum irregularis esset. Frigore autem ultimum Anni mensem, satisque intenso ejusdem exitum comitante, pacatiora rursus tempora, atque populariter grassantibus morbis liberiora sequebantur, postquam febrium malignitas supra dictis remediis, rheumatismi autem infusi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. succinatorum, saliumque volatilium urinosorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, inprimis pilularum de cynoglossa Nic. usu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibusdam febrilem aliquem insultum alternis diebus deprehenderem, kin-kina, quibus subinde blandior ex pauco scammonii sulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum sævitia per demulcentia inprimis cataplasmata, (spirituosis & oleosis eam magis exasperantibus) mitigabatur, essent devicta.

Cum etiam Excellentissimorum Dominorum Collegarum Curiosorum aliqui petito meo, in simili materia submittenda, benevolè subscripserint, eorundem historias subnectere, & ordine, quo fuêre transmissæ, adducere lubet.

Constitutio Epidemica Hassiaca Anni 1693. & 1694.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI, *Missa d.* 5. *Aprilis An.* 1695. *Gissâ Augustam Vindelicorum.*

Præcedente Hyeme pluvioso, sed in fine gelidissimo, sub primo Vere & insolitus aëris fervor ingruebat, qualis & per omnem æstatis cursum observabatur: quæ mutatio subitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & spirituum motum causare, quem & hominum & brutorum strages insecuta est. Boves sanè & vaccæ catervatim succumbebant, cujus rei causa statuebatur inter alia ros corrosivus, lintea maculis plus minus luteis conspurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantissimè D. Ramazzini. Ex carnificum observatione plerunque phtisi pulmonali necabantur, ad quam sine dubio haustus frigidæ copiosior post æstum intensissimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dysenteriam & febres malignas sub finem Junii & initium Augusti hîc locorum infensa erat febris quædam intermittens, ut plurimum tertiana, sive simplex sive duplex, solo ferè calore molesta, ut à plurimis ab acutis vix distingui potuerit. Præcedenti enim levi frigusculo calor intensissimus, virium summa prostratio, anorexia &c. accedebant, quæ præmisso vomitorio, corticis Peruviani usu plerunque curabantur, cui regulus antimonii medicinalis quandoque præmittebatur, Venæ sectio, quam vel ipsi urgebant aliquando ægri, nunquam non noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum summam, fugatâ licet febri, virium debilitatem inducebat.

Hanc sequebatur paulò alia

Constitutio Anni 1694.

in qua Hyemem satis inclementem calor Veris extraordinarius excipiebat, ut arbores brevi admodum in flores se induerent, qui tamen omnem, quam primùm injecerant, spem eludebant, postquam frigore subito superveniente prorsus emarcuerant. Sequebatur Æstas summè calida, quâ ultra hominum memoriam vix siccior observata fuit, sub cujus cursu morbilli, sed benigni ferè moris grassabantur, aut sponte aut bezoardicis & expellentibus solitis cedentes, in quibus tussis & asthma præprimis erat molesta, quæ spiritu salis armoniaci anisato, seu ut hîc locorum audit, spiritu pectorali anisato optimè sistebantur. Annonæ summa fertilitas, duplicato modium infarciens, quæ frumentorum caritas heic subitò sublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variisque catarrhis, pleuro-pneumoniis & febribus malignis à milite è castris ad hyberna redeunte fere allatis, plurimisque funestis, erant molesta, quæ omnia frigus horrendum sub cœpti modo anni 1695. initia excepit.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1695.

Dn. D. JOHANNIS JACOBI HARDERI,

Missa die 20. April. Ann. 1695. Basileâ Augustam Vindelicorum.

Morbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemicè ferè grassabantur, sunt colicæ passiones pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ essent erupturæ, præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminosis: apud adultos quoque febres verminosæ: jam verò præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides & pleuropneumoniæ: singuli aëris variam constitutionem, & subitaneam immutationem, pro secunda matre agnoscentes.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1695.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GARLIEP *von der Mühlen*,

Missa die 5. Januarii Ann. 1696. Berolino Augustam Vindelicorum.

Dn. Præside me ad id excitante, 1. Januar. 1695. [22. Decembr. 1694.] cœpi dietim mutationem aëris ac tempestatum notare, ac observavi à plenilunio die proximè præcedenti 31. [21.] Decembr. illucescente frigus, quod hactenus satis temperatum fuerat, paulatim invalescere, nivibus subinde permixtum. 8. Januarii [29. Decembr.] autem, sub ultima quadra aëre nimboso rursus parumper remittere. Sequentibus verò diebus denuò ingravescere, moderato tamen adhuc ad usque novilunium 14. [4.] Januarii ingruens. Quod subitam gelu remissionem cum nivium ac ventorum copiâ; postea nubilo cœlo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem usque 18. [8.] induxit. A quo solutâ rursus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam Lunæ quadram in 22. [12.] incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroso gelu transegit, ut & plenilunium 30. [20.] lucens, sicque primum hunc mensem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. [28. Jan.] orientem ad 13. (3.) usque transiens, atque remissionem sic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paululum mitigato, rigore pensans duravit. Tum verò accedente eodem die 13. (3.) novilunio, rursus aliquantulum remittens pluviis glaciem quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus restabat, copiosâ nive intermixti, quoque procellis tegens, mox insequenti mane ad ingenium rediit, perque biduum gelando continuavit. Mox verò 17. (7.) rursus remisit; Ast sequenti die denuò redintegrato vigore, prima quadrâ 20. (10.) apparente, nec quicquam obstante ad 23. (13.) usque perrexit. Quo die remisso paululum rigore pluvias nivibus succenturiavit

unicâ tantum die: Graviori enim impetu interpolatis subinde sereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatriduum ad 28. (18.) usque hujus secundi mensis adeoque ultimum perstitit.

Quo die à violentia priori desciscens nivibus ac grandini pluvias interspersit, sed sequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuo vim pristinam induens non modo pristinum exeruit robur, sed & auxit. Verùm vix biduum servavit, ab illa sævitia 3. Martii (21. Febr.) deficiens, ac nocturnum frigus & quandoque gelu diurnis pluviis ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & sequentis postremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium usque 15. (5.) accedens vario & mutabili cœlo transiit. Tum priorem indolem Borea flante induit, sereno cœlo gelu, nocturnum præcipuè, satis validum reducens ad post primam quadram 22. (12.) radiantem ad 24. (14.) usque continuando. Inde variam cœlo faciem sumente, nunc serenam nunc nubilam, nunc undosam, nunc siccam, nunc tranquillam; nunc turbidam cum plenilunio 30. (20.) lucente & sequenti die 31. (21.) Martium cum trimestri primo terminante, ad ultimam usque quadram etiam 6. Aprilis (26. Martii) subsequentem, die noctuque alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimestris initio reliquiæ fuêre præcedentis varii & inconstantis autumni, diarrhoeæ, dysenteriæ, febres variæ, & quartanæ præsertim & duplices tertianæ, erraticæ non nullæ. Quibus sese junxêre pleuritides, peripneumoniæ sed raræ, tusses siccæ & humidæ, harumque soboles phthisis ut & hecticæ, sed paucæ, malignæ item febres variolis præcipuè, morbillis, purpura, nonnunquam, rarius tamen petechiis, sic satis adhuc benignis, intermixtis. Tertio mense accessere prioribus etiam apoplexiæ subitò quosdam perimentes, & paralyses quandoque reparabiles, catarrhi contumaces, ac tusses implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces, & dolores ac defluxiones aliæ scorbuticæ pertinaces, plerique tamen horum morborum præter variolas sporadici fuerunt non Epidemici.

Secundi trimestris exordium à primâ Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadram 6. Aprilis (27. Martii) accedentium usque de amœnitate præcedentis mensis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicto ultima quadra degeneravit, ac ingratum denuò frigus nocturnum, aërem tempestuosum, nives, grandines, pruinas, similesque inacceptos Veri hospites advexit, ad 10. Aprilis, (31. Martii) usque, qui Æthere mitius paulò aspirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, sparsit. Sequentes duo pluvias vento impetuoso ac frigori haud usque quaque grato miscuêre, atque aëri turbulento, non tamen planè gelido, ac novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placidè ingruenti præmisêre. Verùm 14. (4) ad pristinum statum tetricum, turbidum, frigidum & immitem rediens 15. (5.) gelu nocturnum ac serenius paulò cœlum induxit. Cui mox gravius gelu noctur-

ctūrnum ſudo interdiu mitigatum per biduum, huicque rursùs aër temperatus ac ſerenus alterum biduum durans ſucceſſit. Quod nubilum rurſus & frigidum excepit, ſuccedentibus nocte ſequenti nivibus, quas primæ quadræ 21. [11.] appropinquantis prodromos mane pluviæ ſunt ſubſequutæ, à meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinoſam noctem declinans inque temperatum inſequens manè ac vernum tandem de die aërem deſinens. Qui poſt noctem placidam ac manè ventos non nullos pluviolis madentes, amœnum poſterâ die produxit 24. [14.] per biduum durans, tandemque tertiâ 26. [16.] die in æſtivum ferè Solis ardorem, pluviæ admodum fertilis prænuntium tranſiens. Cui gratum ſucceſſit ſequentibus diebus ſudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. [19.] uſque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, eteſias dixiſſes, intercalante. Sequens dies ſerenus tonitru pomeridie inexſpectato & maturè nimis pluvia copioſa ſtipatum, primâ hoc anno vice ſubmiſit, ſicque finem primo huic ſecundi trimeſtris menſi impoſuit.

Sequens 1. Maii (21. April.) amœnâ ſerenitate inclytus, ſucceſſorem habuit ſui ferè ſimilem, paulò tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo Solèque calente abblandientes ad 5. Maii (15. Aprilis) ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloſo & ſparſis ſubinde pluviis ab amœnitate illâ degeneranti, procelloſum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum acceſſit biduum. Illique rurſus ad 10. Maii [30. Aprilis] ingratum frigidum, udum ac pluvioſum cœlum. Donec 13. [3.] Maii appropinquans novilunium poſt temperatum ſereno magis aëre unicum diem inconſtantem & variam, pluviis, ventis, frigore, moderato tamen intermixtam tempeſtatem induxiſſet, nubilum Æther rariùs ſolaribus radiis pervium ad 17. (7.) uſque continuavit, ſudo tandem ſemet rurſus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviæ demum ingratæ triduum continuantes & in grave tandem tonitru deſinentes 21. [11.] ipſo primæ quadræ die, ſecutæ. Haſque rurſus ſudum in pluvias ac tonitru à meridie terminans. Atque iſtas denuò ſequenti manè ſereno aëre, frigus, hoc pluviæ lenes, clementiori paulò cœlo exceptæ, illud denique ſereni aliquot rurſus dies aëris clementiæ ac vernæ amœnitatis poſtliminio quaſi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis, ac ad 31. [21.] uſque menſis hujus Maii terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuò ac ventos fatiſcentis quaſi præcurſores.

A primo enim Junii (22. Maii) ingrata pluviis ac nimbis tempeſtas, noctes gelidæ ac pruinoſæ, venti Boreales, dies à nocturno gelu rigidi, nec niſi à meridie paulum à Sole luminante degelantes ſucceſſère, ad ultimam uſque quadram 5. Junii [26. Maii) apparentem ſævientes. Hæc commodiori rurſus tempeſtati locum dedit, cœlo ſereno & amœno, calore grato, pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maii) uſque durantibus; Mox verò ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioſo, ad novilunium uſque 11. [1.] accedens perſeverantibus permutatæ. Hoc inſe-

insequens dies Solis radios sereniore cœlo, frigore tamen molesto admisit 13. (3.) denuo in pluviosum pristinum ac nubilum statum transiit. 14. [4] Nubilum sudo temperavit, subsequentibus hunc aliquot ad primam usque quadram 19. [9] illucescentem & comites ejus 25. (15.) solo, qui frigidior, nubilus ac pluviosus, excepto, serenis ac paulò mitioribus. Ipso etiam plenilunio his accensendo ut & reliquis, præter 30. [20.] qui mensem hunc, simulque trimestre secundum tonitru ac imbre clausit.

Cujus trimestris primus mensis catarrhis, rheumatismis, tussibus, febribus catarrhalibus, aliisque diversorum generum, tertianis simplicibus ac duplicibus satis frequentibus, paucis quartanis, affectibus scorbuticis, hîc endemiis, variis varios variè affligentibus infestus.

Alter, quà morbos, priori ferè affinis, nisi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & spuriæ, petechiæ febrium ardentium malignarum non nullarum comites, colicæ & hystericæ passiones, hypochondriaci affectus, anginæ sese quandoque parciùs tamen offerrent.

Tertius præter præcedentium non nullos, menstrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhœas &c. tulit.

Mensis Julii, qui tertii trimestris primus, initium præcedentis Junii fini postremum si exceperis diem, ultimâ quoque quadrâ 3. Julii (23. Junii) lucente, computatâ ad 7. Julii (27. Junii) usque aëris serenitate & sic satis jucunda tempestate respondit. Hic verò nubilus fuit ac turbidus, cujus morem sequentes ex parte imitati manè sereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluviosum subjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rursus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluviosus adeoque extremè ingratus fuit, subsequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum sudo correxit, hâcque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) usque commodâ satis tempestate exemplo quasi præivit. Ille autem à præcedentium more desciscens nubilus frigidus ac pluviosus successores habuit se ipso meliores ac mitiores, æstivo calore, ac sæpius de die sudo, noctu quandoque pluviâ moderatâ commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens, perseverantes & usque 29. (19.) qui, insolito hoc tempore, frigore, pluviis, ac circa vesperam tonitru varius, similes sui sequaces habuit, præsertim 31. [21.] frigidum valde, breveque sudum imbre copioso pensantem, sicque mensem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Successit eodem ferè tenore 1. Augusti [22. Julii] primam quadram advehens, simulque aërem instabilem, frigidum, ventosum, tonitru & pluviis quibusdam mixtum; Huic æqualis ferè 2. Aug. [23. Jul.] sudum, frigidum, pluviis ac ventis subinde varians 3. Aug. [24. Jul.] ad meridiem usque 4. Aug. [25. Jul.] amœnam reduxit serenitatem, sed instabilem ac imbre pomeridiano dilutam. 5. Aug. [26. Jul.] turbidus manè & imbribus udus, à meridie quidem siccior, sed frigore horridus. 6. Aug. [27. Jul.] totus

totus pluviosus & imbribus madens, perinde uti & sequens 7. Aug. (28. Jul.) ingrato turbido & pluvioso aëre fœdus. Omnes hi & præcedentes non nulli, quod Julii potiorem partem, & Augusti initium insolito hoc anni tempore frigore, sereno licet non nunquam intercedente cœlo, æstivam aliàs his temporibus debitam amœnitatem, deturparint, simulque satorum proventum, incrementum, & maturitatem impediverint, sicque annonæ caritatem induxerint, infames meritò audiunt & infausti dies, 8. Aug. (29. Jul.) novilunii 9. Aug. (30. Julii) apparentis antesignanus, & sequentes gratam ac æstate dignam, sed heu! serò nimis reduxerunt tempestatem, præter 13. (3.) qui eam à meridie pluviâ, vento ac tonitru paululum turbavit, stabilem aliquando, ac nisi quod amœnitati pluviolam quandoque interspargerent, ad ultimam usque quadram, simulque terminum hujus mensis 31. (21.) nempe ejus, paululo prioribus frigidiorem diem percurabilem.

Septembris exordium 1. Sept. (22. Aug.) præcedentis tempestatem æmulatum, cum tonitru pluviam admisit, sic temperato aëre ac sereno ut plurimum cœlo lenibus non nunquam pluviis à meridie præsertim alterato, reliqui subsequentes ad novilunium 8. Sept. (29. Aug.) incidens, quod temperatum aliàs udam imbribus junxit vesperam, hâcque ratione 15. (5) addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6) orientem paulò præcedentibus frigidiorem procedendo, varioque sequentibus diebus, cœlo 20. (10) temperando nubila serenis, moderato quandoque quoque frigore & pluviis ad plenilunium 22. (12. radians, imò ipsam ultimam quadram exiguo discrimine à præcedaneis discrepantes perrexerunt, sic simul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimestris mensem absolverunt.

Morbi hujus trimestris primo mense, Julio nimirum præter scorbuticos affectus & hypochondriacos, alii non adeò frequentes fuerunt, febres fortassis non nullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam verâ quàm spuriâ stipatæ, colicæ passiones, hemicraniæ, catharri.

Secundi, Augusti nimirùm febres variæ ardentes præsertim acutæ & continuæ cum & sine delirio, cephalæa enormi, & similibus febrium symptomatis comitatæ, non nunquam & diarrhœâ contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis, purpurâ, petechiis, raro tamen nec usque quaque malignis. Nec defuerunt scotomiæ, lipothymiis non nunquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rursus variæ, catarrhales præsertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuis quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatiæ, vertigines, cephalææ graves & continuæ febrium præcedentis mensis ardentium & continuarum asseclæ & pedissequæ, pleuritici dolores spurii.

Primordium ultimi trimestris mensis Octobris triste fuit 1. Oct. (21. Sept.) cœlo existente frigido, turbido, ac pluvioso. Sequentes & quidem 2. Oct. [22. Sept.] frigida ac serena, 3. Oct. [23. Sept.] manè frigida & pluviosa, à meridie siccior & mitior, 4. Oct. [24. Sept.] manè nebulosa & frigidula, à meridie serena

& amœna 5. Octob. (25. Sept.) cum primâ quadrâ constantem ad 10. Oct. (30. Sept.) usque tempestatis amœnæ serenitatem induxit. Hæc decima nebulosa ac turbida tota fuit 11. (1.) & 12. (2.) plenilunio insignis; manè nebulosæ, à meridie serenitate aërem temperaverunt, quas sequentes ad 26. (16.) imitatæ. Hæc verò à præcedentibus turbidiore paulò calidiore ac udo aëre diversa, socias sibi sequentes duas ascivit, 29. (19.) à meridie serena, 30. (20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubilosa. Sequens 31. (21.) sicque mensis hujus postrema manè præcedenti similis, à meridie undosa fuit.

Morbos hic mensis paucos habuit, eosque scorbuto ut plurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres non nullas tam intermittentes, quàm continuas, malignas rariùs, diarrhœas, haud tamen frequentes, dysenterias paucissimas, epilepsias infantum quasdam, dentitioni plurimùm imputandas, arthritides vagas, sed & has scorbuticas, hystericas passiones.

November secundus quarti trimestris mensis à 1. Nov. (22. Oct.) ad 4. Nov. (25. Oct.) à pluviâ immunes nubilos tamen dies præbuit, quarta serena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebulosi, turbidi, frigidi & ingrati excepêre dies, quos inter & 6. Nov. (27. Octobr.) Nova Lunâ distinctus, tempestate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29.) Oct. ejusdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebulosum, turbidum & frigidum tulit aërem, sic & sequentes ad primam usque quadram 13. (3.) lucentem continuarunt, 14. (4.) præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus similis fuit. Cujus defectum sequens 15. (5.) pluviâ pensavit. 16. (6.) & 17. (7.) prioribus incommodis ventus addidere frigidos & immites. 18. (8.) à pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. (9.) ad ingenium undosum rediit. 20. (10.) cum plenilunio mitiorem paulò reduxit, sed turbidum etiamnum aërem ad noctem usque Lunæ radiis illustrem, quam frigidus, pluviosus ac procellosus secutus. 21. (11.) in gelu primum hoc anno desinens, ac 22. (12.) ut & 23. (13.) continuans. 24. (14.) à Serenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miscuit. A quo dissimilis 25. (15.) gelidus fuit atque serenus. 26. (16.) perinde cœpit, sed in pluviam desiit. 27. (17.) amœnâ & serenâ tempestate, 28. (18.) ultimæ Lunæ quadræ, sudo, miti ac sereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, sic grato præivit. Sed æmulum nullum nec imitatorem invenit. 29. (19.) à serenitate illa mox descivit, temperatus tamen adhuc & siccus noctem habuit pluviosam, à sequente 30. (20.) ac hactenus ultimo hujus mensis die sicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diversam.

Morbi, quos hic mensis aluit, haud frequentes fuerunt scorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potissimùm partes passim invadentes, febribus catarrhalibus complicatæ, catarrhi quoque alii, ac tusses, eæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ non nullæ, colicæ passiones & nephriti-

phriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quàm spuriæ, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ, sed parcæ, dysenteriæ adhuc parciores. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valdè concisum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius, arborum floribus infestum, ne in fructus erumpere possent, obfuit, ac quidquid etiam hujus offensam effugerat, à frigore æstatis insolito & autumni, ne vel adolesceret, vel maturesceret impeditum fuit; hinc sublatâ causâ sublatus quoque fuit effectus.

Postremus hujus ut quarti trimestris, hic anni mensis December primâ die (21. Nov.) turbidus fuit, procellosus ac frigidus. 2. Dec. (22. Nov.) serenior cum frigore gelu reduxit, sequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. (26. Nov.) apparens & sequentes etiam usque ad 9. Dec. (29. Nov.) continuans. Qui glacialis initio in pluviam subitò liquescens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. [1.] primæ quadræ 12. (2.) lucentis anteambulo, cum serenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. (5.) vesperam usque perdurans, 16. (6.) gelu mitiori aëre turbido temperavit. Hanc verò insequens 17. [7.] manè gelu rigidus, à meridie austro satis austerè flante degelavit. 18. (8.] primas hoc anno nives plenilunii 19. (9. appropinquantis præcones sparsit, respirante simul aliquatenus gelu. Cui tamen rursus dies noctesque gelidæ & quidem non nullæ satis intensæ successêre, nivibus quandoque 21. (11.) & 22. (12.) præsertim, qui densam manè adjecit nebulam, in aërem tamen elevatam, ac nivis raræ speciem stellularum ad instar recidentem; nec non 25. [15.] & præcipuè 26. (16.) ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. (7.) ultimæ quadræ præcursor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadra 28. (18.) splendens copiosas nives primùm leni cum gelu tulit, mox flante circa vesperam Favonio planè eas colliquans: Quas tamen nox sequens rursus gelida quadantenus constrinxit; Sol verò 29. (19.) denuò solvit ac leniter degelavit. 30. (20.) gelu pristinum recuperavit vigorem, ac satis intenso rigore 31. (21.) mensem hunc simul Annum ipsum terminavit.

Morbos hic ultimus mensis genuit ad instar præcedentis febres sporadicas, primùm varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas; catarrhales, malignas etiam, purpurâ, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catarrhos, erysipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas non nullas, & tusses contumaces.

Constitutio Epidemica Hassiaca Anni 1695.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDINI VALENTINI.

Missa d. 27. Aprilis An. 1696. Gissâ Augustam Vindelicorum.

Constitutionem epidemicam Anni 1695. quod attinet, illa heîc locorum tolerabilis, & quæ DEI est clementia, benigna, ferè fuit, ita

quidem ut plures, qui ob tempestatum varietatem, & Proteiformes temporum mutationes morbos nobis fonticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim Hyemem habuerimus variam & inconstantem, mox frigore, mox pluviis molestam, succedente Vere præmaturo quidem, sed pariter inconstante: Licet quoque Æstas cum Autumno pluvia utplurimum & uliginosa fuerit, interpositis æstibus quibusdam Solis subitaneis, affectus tamen leviusculos, sensibus magis, quàm vitæ incommodantes observavimus. Si enim ullus, hic anni cursus sensoriis externis summopere infensus erat. Sub Æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemicæ grassabantur, interpositis verò Martio & Aprili pleuræ collique inflammationibus, à ventis inclementioribus præmaturum Veris calorem suffocantibus & humorum stases promoventibus, sine dubio exortis, quæ tamen suetis medicamentis diaphoreticis & discutientibus facilè cedebant. Post Solstitium æstivale mense Julio ulcera aurium quamplures infestabant, suppurata plerumque, quæ vel spontè, vel sudoriferis & balsamicis curabantur. Tandem sub Æquinoctiô autumnali Augustô decrepitô, inflammatio gingivarum, linguæ & oris in hominibus, in brutis verò pedum inflammationes observavi hinc inde, quarum priores præmissis præmittendis, Tinctura ligni sancti felicissimè sustuli, posterioribus Veterinariis relictis.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1696.

Dn. D. Lucæ Schrôckii,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

QUamvis Anni hujus ingressus aërem serenum, nebulis tamen matutinis & vespertinis utplurimùm comitatum, cum acri frigore ostenderit, mox tamen temperatior ac serenus, quàm subinde frigidiusculus, ut & mutabili sub Euri Zephyrique flatu pluviosus, rariùs nivosus intercedebat, fuit subsecutus; à Solis præcipuè in Pisces ingressu, usque dum Arietis signum attingeret, blanda adeò spirabat aura, ut arbores consueto citiùs gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adesse videretur. Quæ tamen constitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum semina suscitaverat; unde ineunte mox anno seri in faucibus stagnationes catarrhosæ, tussesque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infestantes, ut & postea febres purpureæ, variolæ, intermittentesque febres oboriebantur. Quas tusses, præter Pilulas de cynoglossa, vel styrace, nocturnum quietem, serum acrius contemperando, spiritusque agitatos sopiendo, parvâ dosi sumptas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, Aquis, sirupis, Pulveribus, Electuariis, Tincturis, fibras partium spiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ spicula obtundentibus, ejusve

ve viſciditatem reſolventibus, interpoſitis blandiſſimis laxativis, præſertim Infuſo thee vel veronicæ, aut hydromelite, foliis ſennæ impraegnatis, profligare datum fuit. Phthiſicos tamen aliquot citatiori gradu ad ſepulchrum deductos vidimus. Febres purpureæ in adultum uſque Ver non puerilem ſaltem ætatem, ſed provectiorem quoque, adoleſcentes æquè ac ſeniores, paſſim invadebant; aliquos mitiſſimè habebant, ut nec lecto ſe committere opus haberent, neque etiam liberiori aëri expoſiti læderentur, ac ſine ullo medicamento, intrà biduum vel triduum convaleſcerent; in non nullis verò graviùs inſurgebant, & cum notabili calore, debilitate, ac præcordiorum compreſſione, vigiliiſque, lecto per octiduum, vel longiùs affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatis, cinnabarinis &c. efferveſcentiam impuriorum maſſæ ſanguineæ particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant: nec deerat in quibuſdam contagium, quod uxori à marito, & vice versâ communicatum obſervavimus: oriebantur, præcedaneo ut plurimum horrore, primò per univerſum corpus parvæ, rubræ maculæ, ſenſim dein majorem in amplitudinem ſe dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorſo imprimis, ſquamularum inſtar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus: in non nullis rubedo, tuſſis moleſta, corporiſque pruritus. Quibuſdam eryſipelatis nomine donabatur, mihi febris purpureæ benignæ ſpecies, quæ D. Thomæ Sydenhamio in obſ. med. circa morbos acut. ſect. 6. c. 2. febris ſcarlatina audit, commodiſſimè appellari poſſe videbatur, quamvis hanc ipſam commodè quoque ad morbillos referri potuiſſe, cum D. Richardo Mortono, Pyretolog. part. 2. exerc. 3. c. 5. non negaverim; quo etiam nomine Vulgo noſtro communiter appellabatur. Variolæ puerili ſaltem ætati infeſtæ, primò mitiſſimæ comparuerunt; quamvis enim pro more ſuo ante eruptionem calore præternaturali, capitis, oculorum, ventriſque dolore, vomitu, levioribus convulſionibus, atque deliriis, timorem in quibuſdam incuterent, ubi tamen prodire inceperant, cuncta pacatiora fuerunt reddita, atque inter paucorum medicamentorum, v. gr. antimonii diaphoretici, cornu cervini philoſophicè præparati, lapillorum gammarorum &c. vitioſæ lymphæ turgeſcentiam moderantium, & acriores ejus particulas abſorbentium, uſum, tempus ſuum abſque inſigni moleſtia decurrerunt: inprimis ubi primæ corporis viæ priùs lenioribus laxativis fuerunt mundatæ, à qua luſtratione vidi, qui, ſigna imminentium variolarum, cephalalgia, dolor ventris, & calor febrilis, licet jam comparerent, ipſique in eodem cum aliis varioloſis loco decumberent, ſine iis convaluerunt. Poſtea tamen, vere adulto, quoſdam vehementiùs, & non ſine malignitatis nota, adfligere ceperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella ſeptennis facilè earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, præſertim in facie, die quinto, poſt iteratos aquæ frigidæ potus, quaſi ſubſiſtentes, cruſtâ ſaltem

quasi aliquâ depressione, eandem obducebant, sanguis alvò crebrior excernebatur, & hinc inde, in faucibus potissimùm, nigræ pustulæ comparebant; cæterùm mente sibi constans, nec aliàs malè se habere adstantibus visa, die septimo obiit; postquam ejusdem sororcula, paucis ante diebus, sine ulla ferè cura medica decumbens, depressionibus etiam variolaceis crustsi ubique obducta, itidem esset demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis observabantur; quos tamen invadebant, in iis sine intenso calore, aut siti, nulloque, ut plurimùm cum horrore, alternis, aut singulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxysmo præsente, maxima de præcordiorum compressione, atque in regione dorsi his opposita, usque ad nucham se extendente dolore, querelæ audiebantur, ab austeriori lympha, quæ in glandulis stomachicis & œsophagi colligebatur, spasmodicasque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia etiam ægri constitutione, varia alia symptomata concurrebant: virum consistentis ætatis curandum habui, qui post superatam feliciter febrem continuam, paulò post alterâ illâ, non tantùm die recurrentem, & tertio paroxysmo terminatam, intensissima cum pectoris & præcordiorum compressione, pulsu debili, respiratione tamen liberâ, correptus fuit; cujus etiam uxor, septimo mense gravida, post unicum talem eodem tempore perpessum vehementem paroxysmum, immediatè partus doloribus prehensa, sævissimisque totius corporis convulsionibus exagitata, fœtum vivum, paucùlos post dies demortuum, inscia excluserat, sensimque denuò convaluerat. Cæterùm pro morboso austero viscidoque humore attenuando & enervando, præter urinosa volatilia, cortex Peruvianus suo hîc egregiè fungebatur officio; ita tamen ut alvus simul esset sollicitanda, partitisque vicibus excrementitii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hysterici adfectus non multùm diversa à causa oborti, atque loco tantùm, in quo sedem fixerat illa, fortasse discrepantes, hîc reticendi erunt, qui hoc tempore aliquo maritatas fœminas, non gravidas, tum quæ menstruæ sanguinis evacuationi erant expositæ, tum quæ per ætatem eâdem destituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore molestissimi, versusque pubem se extendentes, ac incertis periodis quotidiè ferè adfligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea, multùm demulcere, essentiaque castorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Post Æquinoctium vernum horridior magis constitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabilisque primò aëris temperies, mox frigore & Euri inclementiâ molestior fuerat; quam Sole in Tauro versante, calidior, pluviis tamen subinde comitata, exceperat; & postquam die 11. (21.) Maii horâ decimâ vespertinâ levior terræ motus, quem post quinquehorium vehementior subsequebatur, Urbem concussisset, atque manè densior nebula, (utrùm à vaporibus motu illo ex terra in auram emissis elevata? nescio; quamvis per integros

gros duos menses, neque ante, neque post hanc terræ conquassationem ulla alia Urbem nostram ambierit) à sole tamen orto facilè discussa, successisset, frigidiorem subinde Jovem, & ubi sereno calore mitiorem quandoque se præberet, mox à tempestate ingruente denuò defervescentem, crebrisque pluviis terram madefacientem, persensimus; iterea verò, præter dictas purpuras, tusses, variolasque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cæterisque consuetis symptomatibus, exserere se cœperunt, à venæ-sectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticisque absorbentibus dictis, & expectoıantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum Sol ad Gemellos accederet, (præter tertianas & leviores ad guttur catarrhos ac uvulæ prolapsus) febres petechiales, in superiori ferè Civitatis parte tantùm, quà meridiem spectat, inprimis etiam in Xenodochio publico, stragem multorum è plebe edentes; quarum contagium ex vicinia à famulitio Xenodochii allatum credibile erat. Mihi quamvis paucissimi talium ægrorum tractandi occurrerint, deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adstrictam Antimonii diaphoretici largiori dosi, paucissimis Diacrydii sulfurati granis permixti, multis inde excretionibus subsequentibus, expurgarant, evasisse; aliis duabus fœminis, quæ sine tali medicamento fuerant, mortuis; quamvis utramque diu morbum celasse, & non nisi extremè ab eo coactas, lecto ac medicamentis se commisisse, sicque morbi periculosi principia neglexisse, fatendum sit.

Toto ferè Mense Junio, & Julii principio, Zephyri ferè semper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quòd terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimùm exsiccaret, frigore etiam ingratissimo corpora nostra offendebat, sicque à natura sua planè descivisse videbatur, cum aliàs humidam calidioremque temperiem nobis conciliare soleat; Euro è contra, serenitatis aliàs & siccitatis nobis indice non fallaci, in mensis Junii initio pluvias præter morem accumulante. Sed ante solis in Leonis signum ingressum, posteaque ad ejusdem usque inde egressum, calores huic tempori convenientes satis insignes persensimus; quos tamen continua ferè ventorum, Zephyri imprimis spiratio, pluviis subinde intermistis, nunquam diuturnos esse permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, nisi quòd circa Caniculæ occasum variolæ & morbilli (qui posteriores per reliquam subsequentem anni partem in aliquibus paucioribus sparsim efflorescere pergebant) denuò puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benignè invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, sine Medici opera convalesceret.

Et quamvis, à lymphæ, ob turbatam insensibilem transpirationem, viscidioris coacervatione, & hinc in varias stagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor postremis mensibus, vagi articulorum dolores, primâ in aliquibus invasione coxæ tantùm infesti; Mense Septembri insuper, post frigidos sic-

cosque

cosque Zephyri impetus, diarrhoeæ & dysenteriæ; Octobri, tolerabiliorem aëris temperiem usque ad Decembris finem, qui frigore intenso nivibusque stipato comparuit, educente, præter febres petechiales, immaturæ æquè ac provectiori virginum ætati, nescio quo fato, imprimis infestas, catarrhi, qui tussis molestiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, leviorem ve desinebant, observarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarum tumores Oedematosos, tussem humidam, asthma, in quibusdam febre intensâ comitatum, & catarrhos suffocativos produceret, non adeò multi tamen hisce epidemicè, morbisvè aliis sporadicè ægrotare deprehendebantur, tamque otiosa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauseam usque, aliquorum, quibus ex morboso aliorum infortunio lucrum capere volupe est, querelæ subinde exaudirentur, cùm interea, quæ lymphæ stagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare volebant, medicamenta salutarem operam navarent.

Constitutio Epidemica Berolinensis An. 1696.

Dn. D. Gustavi Casimiri Gahrliep missa d. 25. Februarii An. 1697. Berolino Augustam Vindelicorum.

ANni 1695. mensis ultimus vario variatus Æthere, temperatū rigido miscuerat gelu. Hoc ipso tenore, in gelu tamen adhuc quàm calorem magis propenso, Januarius sequentis Millesimi, Sexcentesimi nonagesimi sexti anni initium, stylum Gregorianum si sequaris, ad 10. ejusdem usque perseveravit, à 1. 10. st. Juliano ad ultimum ejusdem seu 22. 31. aëri udo, pluviis ac nivibus quandòque intermixtis, paucis tantum sparsim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc serenis, remisso ferè penè penitus frigore delens, hyemis, aliàs ordinariæ hoc mense, loco veris primordia substituens, integrum sui dimensum absolvit.

Successit hinc Veris quasi prænuncius Februarius, quem, si paucas noctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnullosque dies nubilos ac pluviosos, serenitate atque amœnitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque, floribus, Colchico, Croco vernali, & similibus præcocibus, cum vere certantem, Majum potius, quàm Februarium dixisses.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præsertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum solis splendore sed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17.27. usque qui cum sequentibus verno sudo ac tepore gratus hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, sic in sequentibus fuerunt pro Ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Ja-

Januarii morbi fuerunt præcipui, Febres ardentes ac malignæ diversis symptomatis stipatæ, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præsertim variolis, epidemicè grassantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ à subsequentibus postea morbillis exceptæ non nunquam & petechiis mixtæ.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignæ etiam, petechiis & morbillis suspectæ, ut & pleuritides non nullæ fuerunt.

Martio mense rariores fuêre febres, molestæ tamen ac quædam malignitatis non expertes: præterea & intermittentes non nullæ, tertianæ potissimùm, raræ quartanæ. Ophthalmiæ denique & oculorum inflammationes, tam hoc, quàm præcedentibus & sequentibus mensibus frequentes, contumaces valdè, ac quædam etiam periculosæ. Defluxiones ut plurimum à capite ad partes subjacentes, pro causa agnoscentes.

Febrium illarum epidemiarum occasionem præter ætheris & aëris perpetuâ varietate turbati, varia contenta cum aëre haûsta, ac in corporibus continuâ illâ aëris mutatione, accedente diætæ non nunquam inordinatæ vitiis, sic vel aliter prædispositis, humores fermentando moventia, & in orgasmum illum præternaturalem cientia, sicque nunc hâc nunc aliâ ratione exagitantia, atque ad separationem & expulsionem particularum noxiarum ipsis communicatarum, sed iisdem infestarum stimulantia. Qualia autem sint illa miasmata, cujus naturæ, substantiæ, materiæ, formæ, quarumve qualitatum & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam transcendit, ut ipsum Æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, sphæram, hujusmodi subtilitatibus neutiquam quadrantem.

Aprilis à primo die styli Gregoriani aut 22. Martii Juliani, paucissimis sparsim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa vesperam, ac quibusdam ventosis uti 5. 15. 8. 18. 9. 19. 10. 20. 13. 23. & sequenti ad meridiem usque, omnes ferè à frigore nocturno, diurno verò tepore remittentes, ad æstivum calorem paulatim & serenitatem transeuntes, æstatem penè loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet non nihil & aucto dierum ab æstiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluviosorum numero & ordine, processit ac transiit.

Junius magis fuit Majo & quotidie ferè, serenitate tamen nonnunquam sed transitoria intercedente, pluviosus & quandoque nimbosus.

Morbi mense Aprili parci fuerunt, paucisque funesti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, sparsasque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas & quartanas simplices & duplices, sed raras, quàm continuas, imo & quasdam malignas erysipelatodes, pleuriticas, & morbillosas, vix alii occurrerunt hoc mense morbi.

Majus paulò copiosiores morbos

tulit, sed Epidemium nullum, nisi prædictas sæpius ophthalmias & inflammationes oculorum, febresque quas cum Aprili ferè communes ac convenientes habuit.

Junio Mense, pauciores adhuc, scorbutum, præcedentibus quoque mensibus non rarum, & veneream luem, sororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis spurcæ, sed sub illius larvâ sæpius latentis, stigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, si demseris, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimestri fuerunt morbi, cum prioris trimestris morbis genio & moribus fere convenerint, causæ quoque eædem aut parum diversæ procul dubio eos produxerunt, insolitus præsertim his locis hoc anni tempore calor æstivus ferè; Quod verò rariores fuerint, aëris æquabilitas & perpetua fere calori moderato juncta temperies, serenitas & amœnitas. Talis enim cùm fuisset Aprilis, nec Majus ab eâ admodum deflecteret, paulò quidem plures, sed ejusdem ferè farinæ morbos aluit: Prædictos si exceperis, qui omnium hîc temporum dici merentur, sicque ex parte endemii. Qui etiam Junio mense magis, ob aëris majores turbas, frigusque cum cœlo pluvioso quandoque recrudescens, illis affectibus præcipuè infestum malitiæ suæ & infamiæ notas exseruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii facesserunt.

Julii initium turbido primâ die cœlo, tonitru secunda superaddidit. Succedente æstivo unius alteriusve diei æstu, pluvias tandem sudo ac tranquillo temperatoque aëri nonnunquam intersparsit ad Caniculæ usque ortum, qui aliam aëri faciem frigidam procellosam ac nimbosam induit, sudo tamen sequentibus diebus interpolatam, ac æstu gratis subinde Etesiis, ac pluviolis suavibus temperato emendatam.

Augustus Julio, vario tamen non nihil mutationum tam aëris quàm æstus ordine, amœnitate ac temperamento respondit.

September 22. Aug. st. v. 1mo die mox procelloso & nimboso ab æstivo aliquatenus calore, simulque amœnitate præcedentium mensium gratia recessit, atque frequentiores aëris turbas, ventos, pluvias, temperamento præcedentium addidit.

Morbi mense Julio, præteriti Junii morbos tam paucitate quàm moribus æquarunt, propter affinitatem forte temperiei aëris. Nisi quod Catarrhi ac tusses ob repentinam cum Caniculâ ingruentem caloris æstivi præcedentis in frigus, pluvias & nimbos mutationem, ac effectus alii scorbutici paulò frequentiores hoc mense, quàm præcedenti fuerint, pleuritides quoque non nullæ, & anginæ satis frequentes, à defluxionibus scorbuticis ortæ, valdè contumaces ac periculosæ, eo præsertim symptomate, quod ut plurimum in tumorem grandem ac apostema tandem juncturam ac processus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus insignibus, donec nimirum maturuerit ac internè spontè crepuerit, maxillam immobilem reddens, sicque oris apertionem ac cibi assumtionem plures dies præcluderent, fame ferè pereundum fuerit affectis, desierint.

Quod tamen incommodum & periculum non nulli impoſito maturè emplaſtro reſolvente & diſcutiente, ſicque diſcuſſo tumore evaſerunt.

Cauſam hujus ſymptomatis ſanè peculiaris, ſi quis præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & ſtagnationem incraſſati aëre prædictô, frigidô ac uvidô ſanguinis, deſideraverit, ac cur juncturam illam potiùs quàm illam faciei aut colli partem affecerit? quæſierit & flagitarit è principiis mechanicis eruendam juxta hodiernam Medicinæ theoriam, hunc ad perſpicaciores me, nondum in his apicibus ſatis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Auguſtus, ut & ex parte September ſequens, quasdam adhuc affectus ſervavit reliquias, in cæteris quoque Julio menſi morborum varietate ac febrium præter catarrhales non nullas, raritate conformis.

September prædictis febres quasdam, etiam ardentes, aſthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque ſimilia ſymptomata ſuperaddidit, aëris procul dubio ab æſtivo fervore in autumnale frigus & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, ſoboles.

Octobris primum biduum Septembris æquavit exordium frigore, aëre turbido, ac pluviis. Alterum biduum ſudo ac temperatè calido Æthere acceptum, ſequens triduum pluviis, vento frigido, ac aëre turbido incommodum, quatriduo tandem amœniori rurſus penſatum. Cæteri ad 10. 20. uſque, vario cœlo, ſi frigus autumnale, moderatum tamen exceperis, temperati, pruinâ nocturnâ ſequentis gelu nocturni, prænuntiâ, hyemem præcocem minatâ, dubiam reliquis diebus ſerenitate ſatis ſtabili ventis rariùs pluviiſque interpellatâ, cœli faciem, ac frigoris intenſioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November à primo, excepto ſolum 27. 7. Octobris, qui totus undoſus, ad 5. 15. uſque ſerenitate ac amœnitate aëris, Verni ferè commendabilis, frigore poſtea auctiori & intercalatis diebus nubilis, ventoſis atque pluvioſis paulò inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium ſatis tolerabile, ad ipſum uſque ſui finem effecit.

A Decembri non minus, quà initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris uſque ſerenum ac gelidum. Qui mutatâ facie nivem primam pluviis non nullis intermixtam, ſequenti mane tulit, cui gelu poſteà, ad ipſum uſque ſui ipſius & anni finem, remiſſius quidem non nunquam, ac nivibus paucis interpolatum continuans ſucceſſit.

Morbos October præter prædictam in guttur & Maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, defluxionem, nondum planè deſævientem, Arthritidem vagam ſcorbuticam, Nephritim, Hypochondriacos quoſdam affectus & ſcorbuticos aluit. Præterea diarrhoeas non nullas, parcas tamen, choleram: Dyſenteriæ verò, utut proventus hoc anno fructuum arboreorum ſatis fuerit, gulâ adhæc non otiante, oppidò raræ, id quod admiratione non indignum.

November Pleuritides frequentiores, ut & affectus non nullos hyſte-

ricos, colicos, ſcorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tuſſes, & id genus alios, autumno frigido & pluvioſo, nimboſo & aliàs variato Ætheri debitos; Febres præterea catarrhales, continuas initio, mox acceſſionibus & paroxyſmis interpellatas, in ardentes quoque quandoque eaſque malignas degenerantes induxit.

December præter enumeratos Hæmoptoën quandoque, etiam non præſente aut præcedente pleuritide, Rheumatiſmos, aliaſque defluxiones varias, ſcorbutis non nunquam mixtas prodidit.

Cauſas horum morborum, & ſymptomatum eos ſtipantium, præter diætæ vitia, & obnoxiam hinc fortè aut ob nativitatis ſtigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aëre frigido & humido autumnali, frigido vero & ſicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis moleſtias ac viciſſitudines prædiſpoſitorum diatheſin, indeque naſcentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias aſſignare aut determinare vix auſim; Quod ſi verò quis certa quædam, ſed vix præcognita aut dignoſcenda, nedum definienda Ætheris miaſmata, occultis, ſed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accuſare velit, huic haud difficulter aſtipulabor.

Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Academiæ Præſidi, Per Illuſtri ac Generoſo Domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæſareæ Majeſtatis Archiatro, ejuſque Perſonæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæſareæ, Palatii Lateranenſis, & Conſiſtorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Auguſtanæ phyſico ordinario, Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officioſam

Conradus Bertholdus BEHRENS.

CUm nullas unquam ab Illuſtri Generoſitate Tua literas accipiam, in quibus non ſubinde, continuationem hiſtoriæ Epidemicæ ſemel cœptæ, hortaris: Tum imprimis ſingulare illud Societatem noſtram exornandi, ac medicam rem promovendi ſtudium, ex proximis luculenter apparet. Ego verò, quamvis hactenus urgentibus viris magnis, & quorum juſſa capeſſere fas eſt, Genealogicis edendis occupatus ſim, non tamen parerga hæc, tanto apud me loco ſunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis ſcilicet noſtræ, ſive apud ægros faciendæ, ſive ſcriptis illuſtrandæ iis poſtponam; Ac propterea multo citius Generoſa Tua magnificentia me officio meo defunctum vidiſſet, modò materia hiſtoriæ Epidemicæ conſignandæ apta ſe obtuliſſet.

2. Poſt

2. Post solstitium enim vernum anni elapsi, & luctuosissimam patriæ nostræ variolarum luem, vix cum media æstate deferveſcentem, quin adhuc sporadicè grassantem, parum dein ea æstate circa morbos accidit, quod quidem Epidemici nomen mereri, aut scriptioni ansam suppeditare posset; Neque enim quod unus atque alter inordinatæ diætæ usus, animique affectibus abreptus, tertiana seu duplici, seu simplici, colico dolore, vel si sexum attendas hysterico corripiatur, hic sanguinem spuat, istum calculus torqueat, hypochondriaci aëre nubilo, & circa solstitia magis angantur, alius alio modo laboret, Epidemium statim est; si quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex causa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumoniæ pituitosæ uti apud nos omnium temporum morbi sunt, ita & subinde iis quidam tam adultæ, quàm minoris ætatis decumbunt, verùm nec illæ singulari aliquo symptomate, ceu vulgo in constitutionibus Epidemiis fieri solet, stipatæ erant, nec causæ alicujus universalitas accusari poterat, inter sporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud verò forte huc referri posset, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter mensium spatium non paucas novi, circa æstatis declinationem frequentes effluxus essent; cum mensibus per duos tresve circuitus subsistentibus, & nausea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumescentia superveniente, gravidas se arbitrarentur, postea verò obortis derepentè dorsi lumborumque doloribus, parturientium haud absimilibus, cum maxima anxietate, hystericaque syncope, grumi sanguinis enormes, massula informis, substantiam modò vesicalem, modò pinguedinem membranosam referens, in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac sanguis primò fœtidus, grumosus, dein verò floridus in magna copia excerneretur, & ægræ, veluti puerperæ, per aliquot septimanas lecto affixæ decumberent, donec sensim restitutæ, pristinæ sanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis & pariendi negotium epidemici quippiam accidere posset, egoque ipse primò anceps hæsi: Cum verò annum hujus seculi octuagesimum quintum gravidis valde noxium & perniciosum exstitisse, & haud absimiles abortus provenisse diversis in locis, Excellentissimi Viri *Hannæus* & *Müllerus*, in Decuria secunda, anno quarto & sexto Miscellaneorum nostrorum, notarint, expedita res est, nec video quo pacto & effluxus ejusmodi Epidemicè contingere posse quispiam negare posset; Ab aëre verò sanguineam massam concitante eosdem dependisse non arbitror, namque eo modo & alios ejusmodi fermentativos effectus, diarrhœas scilicet contagiosas & dysenterias habuissemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, siquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quasdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis aliàs ad constitutiones morborum

 epi-

epidemias suum symbolum conferant, hìc quippiam attulisse opiner, alterius enim sexus tantùm labes erat, & personarum in statu certo constitutarum. Arbitror verò ejusmodi mulieres, individuali, si ita loqui liceat, sua corporis massæque sanguineæ constitutione ad effectus hujusmodi concurrisse. Cùm enim pleræque illarum circa tempus vernum febriles insultus perpessæ fuissent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc massa sanguinea nondum debitè restaurata, nec spiritus animales vigorosos suppeditante, ovula quoque muliebria debitè constituta esse non potuerunt, ut ea propter, quamvis à semine virili foecundata, & ad uterum promota, tamen contentorum staminumque expansionem pro corpusculo foetus sensim effigurando, adipisci non potuerint, sed in informes massulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejusmodi & effluxus stimularint, conferente symbolum suum sanguine matris ichoroso & acriori. Rem certè ita se habuisse, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad statum naturalem devenientibus. Cum verò debilis ejusmodi constitutio à causa communi, febribus scilicet vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemia effluxuum magis patescit. Uti enim rectè observat Illustris *Ramazzinus* in Dissertatione prima, Epidemii morbi non constitutionum præsentium, sed præcedentium producta sunt.

4. Et hæc quidem ante solstitium hyemale; Illo verò ingruente, ac aëre magis boreali existente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maximè infestabant tusses acres & convulsivæ, peripneumoniæ, febresque forte eandem ob rationem, quod digestione scilicet ab eo tempore imbecilliori existente, sensim sensimque exhalantibus scilicet per æstatem partibus tenuioribus, multa viscida ac acris pituita in præcordiis se accumularit, & superveniente aëre boreali, acorem contraxerit, similique modo sanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quasi in peripneumonias & pleuritides nothas, aut quoque simplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulsivæ tusses sunt, collimarent. Atque uti in tussi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi, laxativorum imprimis beneficio, in integrum restituebantur, non pauci tamen convulsionibus supervenientibus, ante primum septendium suffocabantur.

5. In Adultis verò eo tempore præ cæteris quoque affligebant peripneumoniæ, pleuritides, phthises, arthritides vagæ. Peripneumoniæ, pleuritidesque, post solstitium hybernum in majori copia, pituitosæ magis, ac tunc quidem senibus maximè lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tensivo, dorsi quoque ac cordis angustiis. In quibusdam pleuritide notha decumbentibus, & quibus aliàs hypochondrii sinistri dolores molesti erant, diarrhoea quædam serosa, ramentis interdum sanguineis comitata, cum levamine superveniebat.

6. Phthiſes quidem omnium annorum circa autumnum morbi ſunt, tum tamen vitio magis præcordiorum exiſtere videbantur, cum eorundem, hypochondriique imprimis ſiniſtri dolores frequenter concurrerent, flatulentiæ vomitusque æruginoſi, nec ſputum cruentum eſſet, quod ipſum tamen, ſiquidem phthiſes hæ primariò à pulmonum ulcere dependiſſent, continuò cruentum eſſe debuiſſet. Non autem novum, dari phthiſicos toto morbi decurſu nihil omnino cruoris ejicientes, notavitque poſt alios id anno nono Decuriæ primæ Miſcellaneorum noſtrûm Excellentiſſ. *Dn. D. Scharfius*, in juvene phthiſi ex ſputo ſenſim poſt nimium opiatorum uſum ſuppreſſo, exemplo licet huc non admodum quadrante, illud tamen, quod volo, abundè probante. *Zacutus Luſitanus* ejuſmodi phthiſes incruentas Aſthmaticas vocat, quæ ipſa tamen denotatio apud ægros noſtros locum non invenit, non enim memini quoſdam ex iis Aſthmate ſimul laboraſſe, nec in iis qui forte obierunt, Vomicas ſimul adfuiſſe ſuſpicor. Phthiſes enim noſtræ pleræque vel ex catarrhis exiſtebant, vel ab humoribus in præcordiis corroſivam ferè aciditatem contrahentibus, ſimilique qualitate ſerum ſanguinis, ſputi materiam imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non uno ſputa æruginoſa notabantur, in aliis etiam biliosa; Non tamen adeò ſemper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, ſolo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam ſatis laudato, corroſivam ejuſmodi ſuccorum ſanguiniſque acrimoniam corrigente, partim reſtitui, partim adhuc Servo, cum reliqua auxilia acori oppoſita, modò ignea ſuâ volatilitate febrem comitem augerent, modò ſalinis ſpiculis tuſſim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent. Lac verò ipſum, methodicè tamen uſurpatum, notante id ſimul Illuſtri *Wepfero*, Medico quondam nulli ſecundo, in Epiſtola ad Verzaſcham, hypochondria emendet, febri lentæ reſiſtat, habitum firmiorem, colorem nitidiorem, vireſque robuſtiores conciliet, quin novos planè homines efformet, methodicè dico uſurpatum; namque in biliosis complexionibus, aut ructibus jam exiſtentibus acidis aſſumptum, per Vomitum inſtar materiæ caſeoſæ rejectum vidi, quique in prandio piſces, aut alios cibos inconvenientes ſubjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartaniſque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac aliàs inſignis dorſi dolor notabatur, & vomitus in paroxyſmis moleſti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles exiſtebant; & aliquot vulgatiſſima methodo, & remediis fere domeſticis abſque corticis Peruviani uſu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præludia erant ſcorbuti cum novo anno ſecuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, deſilientes, in quibuſdam etiam tubercula ſubitò erumpebant, mox iterum evaneſcentia, cum ſubſequente leviore paralyſi. Inter conſueta contra hunc morbum remedia mixturam ſimplicem ſatis

tis laudare nequeo; quæ uti aliàs divinum remedium in plurimis morbis exiſtit, ita & hìc debita cum circumſpectione uſurpata, nunquam me quod ſciam refellit.

9. Cum novo verò anno aër, rariſſimo valde, nec ſenibus obſervato exemplo, planè æſtivus, tepidus ac humidus, ultra duos menſes conſtanter perſtitit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipſum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot ſeptimanas valde aſpera, unde & morbi tum majori numero ingruebant, ceu fieri conſuevit temporibus anni debitam ſuam conſtitutionem non ſervantibus. Ex iis verò erant Apoplexiæ, defluxiones, Febres varii generis, cachexiæ, ſcorbutus.

10. Apoplexiæ, non ſenibus tantùm, quorum aliàs morbus eſt, ſed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; Ægri ſubito animo linqui videbantur, quibuſdam per ſomnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, ſed lympha nervoſarum partium obſtructionem extravaſatione ſua cauſante, ſeu ope ſudoriferorum volatilium, ſeu quoque propter febrim interdum unà ſupervenientem reſoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerumque terminabantur, abſque remanente paralyſi. Quibuſdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab inſultu die ſuperveniebat, quæ tamen topicis reſolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui ſubitò ita interibant apoplexiâ propriè dictâ extinctos opiner. Quidam non infimæ ſortis vix trigeſimum ætatis annum excedens, & ex frequentiori eryſipelate ſiniſtrum pedem tumidiorem gerens, per occiduum de gravitate cordis ac oppreſſione ejuſdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, ſanguine nimis largiter educto. Altero veſperi inter choreas ſubitò animo defecit, ſtertit & dicto citius exſtinguitur, cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario iſto caſu licuit, perveſtigatum, viſcera parteſque omnes, præterquam pulmones ſanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejuſdem per tranſverſum diſſectum, abſceſſibus ſinuoſis obſeſſum ſe præbuit, haud abſimilem in modum, quem notarunt in Miſcellaneis noſtris Excellentiſſimi Viri, & quidem Decade prima, Anno ſecundo *Dn. Winclerus*, Decade ſecunda, Anno octavo, *Dn. Dolæus* & Anno decimo, *Dn. Hartmannus*. Præterea attactu diffluebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo ſanguis per choreas ejuſmodi concitatior redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquiſitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumeſcentis copia exiſtebat, ſufflaminatus fuerit, illeque quaſi ſyncope correptus, momento citius exſpirârit. Nulla interim in cute livoris macula, aut ſanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo pleroſque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud paſſim ſubitanea morte obibant; Vix octiduo poſt, alius ſubitò inter eundum in platea expirabat, veſperi; ſexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius,

xius. Animo ſenſim defeciſſe, & ſe deficientem de momento in momentum percepiſſe ſupervenientes notarunt. Poſt mortem pars illa ſiniſtri lateris, à collo ad coſtarum notharum extremitatem livida deprehenſa, quod etiam ſanguinis in corde & vicina regione grumeſcentiam arguit.

11. Febres varii generis erant ſine dubio juxta temperamentorum, conſtitutionumque in individuis varietates ita diſcrepantes. Aliquibus ephemeræ, ſed adhuc ſemel poſt unum alterumve diem repetentes. Quædam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein verò evadebant continuæ. Vere verò intermittentes, quò magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ verò primo ſtatim inſultu continuæ apparebant, in iis modò calor, modò frigus, de cætero acutæ valde, cum dolore nuchæ invadentes, & levi delirio primis ſtatim diebus, circa diem nonum pleræque ſeu ad ſalutem, ſeu ad mortem terminabantur. In quibuſdam petechiæ apparebant, quas à malignitate ſcorbutica haut erroneè quiſpiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis anguſtiis, & comitante delirio proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provectos, ſervatos memini, cum aliàs in malignis pro peſſimo ſigno vermium in principio excretio habeatur. Quorum verò ſanguis per venam ſectam eductus in ſuperficie inſtar pultis albæ concreſcebat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti ſymptomata adeſſent, tamen circa ſeptimum calore remittente tuſſis, & phlegmatum expectoratio ſuperveniebat. Malignitas verò major, quo magis ad æquinoctium accedebant. Quibuſdam in locis adeo acutæ & contagioſæ, ut ægros altero die obiiſſe, ſuperveniente puſtula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alia in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor ſuperveniebat. Quidam circa diem octavum melius habentes, & ſanorum ſimillimi, imprimis quibus urina poſt quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum malignè relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervoſi ſymptomatibus, in quibus deſperata res erat. Video hoc ipſum ab Excellentiſſimo *Ridlino*, Anno primo Linearum medicarum, vocari Febrium malignarum inducias, nec ineleganter, noſtri tamen ægri in medicamentorum uſu continuabant, & nihilo minus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur reſtituti, levi circa res non naturales commiſſo errore recidebant. Certâ verò methodô omnes ii, qui continuò ægrotabant, tractari non poterant, citius verò evadebant, qui temperato tam medicamentorum, quàm aliarum rerum regimine tractabantur, imprimis verò acidorum medicamentorum uſui, ſi quidem pectoris conſtitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo abſurda ſemper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus deſcenſus omnino accidat, & evidenti exemplo à Generoſa T. Magnif. anno tertio, decuriæ ſecundæ Miſcellaneorum no-

ſtrorum probatus, & à me quoque circa initium Februarii, in quodam Societatis Jeſu Profeſſore obſervatus, cui poſt acerbum ſcapulæ ſiniſtræ dolorem juxta tractum ſpinæ dorſi humor ſenſibiliter deorſum ruebat, ad os ſacrum uſque, ubi per aliquot dies ſubſtitit. Exin tam diaphoreticis internis quàm topicis reſolutus quaſi, ſeu potius mobilis factus, per femur iſtius lateris & pedem ad plantam uſque deſcendit; de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus planè diſcuteretur. Defluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, cum ejuſdem & faucium eroſione interdum, ad pectus, ſcapulas, & quorſum non. Interdum ſubitò, ut ita loquar recedebant, calore aliquo febrili & laſſitudine per octiduum ſubſequente, in quibuſdam verò membrorum contractura, aliiſque latentis ſcorbuti ſymptomatibus. Imprimis quoque frequens humorum ſeroſorum ad ſiniſtrum ſcrotum decubitus, præcedente quadam quaſi horripilatione, ſiniſtri hypochondrii dolore, & in inguine tenſione. Ad hydroceles verò pertinebant, hydragogiſque internis, & topicis his in caſibus conſuetis curabantur.

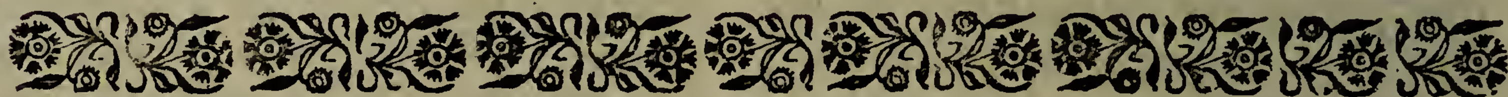
13. Cachexiæ pedumque tumores imprimis circa æquinoctium vernum notabantur, præſertim in iis, qui Aſthmati & catarrhis obnoxii erant: In pleriſque cum diminuta urinæ excretione, eaque modò viſcidum & album, modò rubrum ſedimentum referente. Etiam in puerperis quibuſdam obſervatum hoc malum, quibus aliàs nihilo minus lochia rite fluebant. Cauſa verò imminutæ hujus excretionis, cum nulla circa veſicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in maſſa potiùs ſero - ſanguinea nimis viſcoſa, tenaciori quærenda, cui etiam curatio conſentit: namque ægri à nullis remediis melius habebant, quàm ab attenuantibus incidentibuſque, ſalibus ſcilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Reſtat ſcorbutus qui ipſe quamvis Endemium apud nos malum ſit, non memini tamen intra aliquot annorum ſpatium, adeo frequentem extitiſſe, ac poſt ſolſtitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes medicos interdum ejuſmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac cauſas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis ſubtilitatem capere nequeunt, ſcorbuti nomine efferre, nec minus & illud commune dicterium me latet, ſcorbutum eſſe aſylum ignorantiæ medicæ, plurimoſque affectus, quorum nomine eum incuſamus, vel morborum fientium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta eſſe, vel etiam infelices reliquias exiſtere morbi alicujus nondum penitus deſtructi, à quibus ſanguis & cæteri humores contaminentur, ceu utrumque rectè animadvertit *Sydenhamius*. Cùm tamen ſuperioris ævi medicis placuerit ejuſmodi dyſcraſiæ maſſæ ſero-ſanguineæ, in qua partes nitroſulphureæ cum quadam viſcoſitate, præ cæteris magis exaltatæ, & ſpiritus vitales (utor termino communi) ſimul depreſſi exiſtant, ſcorbuti nomen imponere, & verba uſu valeant, ceu nummi, hinc quoque præ-

præsente ejusmodi sanguinis statu, ac symptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, nescio quæ animi singularis opinio existeret. Et certè non apud adultos solum, sed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia constituti, frequentia ejus generis symptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommodè quis in diathesi scorbutica quæsiverit, in aliis lassitudines, hæmorrhagiæ, qualem insignem in puella octo annorum deprehendi, quam suppressam maculæ magnæ sanguineæ in pectore & pedibus sequebantur, cum vermium excretione. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa vesperam intumescuntia; In Adultis verò, non modò morbis suprà enumeratis comitem se adjungebat scorbutus, sed & insuper aliis symptomatibus molestus erat. Hinc frequentes de lassitudine cùm appetitu prostrato, sudoribus nimiis, ptyalismo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate & contracturis querelæ, alii tuberculis infestabantur, maculisque, quidam verò tantum, quando in lecto incalescerent, gingivæ plurimis sanguinolentæ, & in iis qui aliàs per totam vitam nec quicquam de scorbuto perceperant, quique diætæ malum hoc causanti non assueti erant. Aliis phlogoses erysipelatosæ in facie partibusque externis, quibus cessantibus punctiones in præcordiis cum febre erratica superveniebant, phthisin minantes, nisi præventum fuisset. Singulare in vitriario quodam, alias arthritidi scorbuticæ obnoxio, linguæ symptoma initio hujus mensis deprehendi. Huic cùm per aliquot dies ptyalismus præcessisset, subito palpitatio tremula apicis linguæ cum aphonia supervenit, sectione venæ raninæ sublata. Exemplo *Augustini Thonneri* symptoma hoc ad scorbutum refero, qui haut absimilem linguæ convulsionem, in quodam arthritide scorbutica laborante observavit. Ex sola certè lingua excoriata, pustulisque in eadem valde dolentibus latentis scorbuti indicia desumpsit Excellentiss. *Ridlinus*, Linearum medicarum Anno primo, medela opinionem comprobante. Ad scorbuticam quoque classem symptomata à spirituum defectu existentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, sive illis inordinatæ diætæ, animique alterationes prægressæ, sive in altero sexu menses suppressi & graviditas ansam darent. Denique nec illius obliviscendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuisse, quibus ex sui cœtus instituto tempore quadragesimæ piscium esus incumbit, quam digestionis debilitatem, an ad spirituum propter diathesin scorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non satis exaltatum rectè referam, penes alios judicium esto. In curatione verò symptomatum scorbuticorum illud imprimis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis suis observationibus meminit Illustris *Pechlinus*, acidiusculos liquores, amaritudine balsamica delibutos palmam obtinere. Siquidem si quopiam in morbo, certè in scorbuto ebullitionis tempora, à reliquo ejus motu, massæ-

que sero-sanguineæ statu probè dignoscenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de constitutione morborum apud nos à solstitio æstivo anni superioris communicare potui; Non quidem talia sunt, quæ ab aliis consignari non potuissent, sed quorum continuationem à me fieri posse Illustris T. Magnif. censuit, ego verò maximè vellem. Quod superest, neque enim ulterius progredi termini Epistolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præses, ut in præsidium ac incrementum artis societatisque nostræ, quin & totius Reip. literariæ in multos annos quàm felicissimè superstitem Deus servet, ex animo voveo, & nemo non ex societate mecum, quo summas ingenii dotes, atque elegans imprimis maximeque subactum judicium practicum in lectissimis scholiis ulterius demirari liceat. Ipse ego profectò tota vita mihi gratulabor, quòd ILLUSTRI SCHROECKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactus sim, quâ in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto, imposterum cum Exercitatissimis in arte viris conferendi occasio mihi suppeditetur. Scripsi Hildesii d. XXVIII. Aprilis Anni CIↃ IↃC LXXXXVI.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1697.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII,

Academ. Cæsar. Leopold. Naturæ Curiosorum Præsidis.

QUam Morbona Anno elapso ad finem vergente quietem Medicis Augustanis concesserat, multam hoc quoque continuaverat, ita ut licet morbi aliqui epidemicè Urbem infestarent, rarò tamen multos invadere deprehenderentur. Morbilli inprimis & Variolæ, tum benigniores, tum confluentes, gravibusque symptomatibus stipatæ, puerilem æquè ac juvenilem ætatem invadebant, & cladem iisdem inferebant. Dn. G. mercatoris filiolus novem annorum, cum Variolas feliciter superasset, paulo post mense April. in tres etiam sorores fratremque octo annos natum contagium derivaverat; inter quas sororcula triennis, ad medicamenta sumenda difficilis, atque pustulis non adeo multis licèt laboraret, ob crassæ lymphæ bronchia obviscantis abundantiam gravius respirans, nec non cephalalgia intensa, cum subsequo ex aure dextra purulenti humoris, parciori tamen effluxu tentata, accedentibus convulsionibus sensim defecit; in altera autem sorore, decimum ætatis annum agente, non admodum ægro-

ægrotare visa, variolæ quidem plurimæ, nec difficulter prodierunt, ulla tamen arte, in justas pustulas extolli atque suppurari recusarunt, ut & ipsa tertia hebdomade obierit; tertia verò soror sedecim annos nata, atque confluentibus Variolis obsita, de intenso totius corporis ardore, quem & ipse rubens cutis color testabatur, potissimùm conquesta, feliciter emersit; cumque ipse frater, qui Variolas discretas mediocri numero efflorescentes, nec symptomatum aliorum concursu graves licet pateretur, decimo tamen à decubitu die, magnam narium hæmorrhagiam subiit, quæ per quatriduum subinde recurrens, Variolarum tamen neque ad interiora ingressum, neque mortem induxit, sed temperatiorum emulsionum post usum cessavit, quam Variolis jam exsiccatis, icterus plurium dierum excepit, à quo jusculis, herbis recentibus bellidis &c. medicatis sensim convaluit.

Pleuritides etiam veræ, & Peripneumoniæ, in principio si negligebantur, senibus inprimis funestæ;quin & Catarrhi graviores faucibus molesti, ac ferè suffocativi, Tussesque humidæ notabantur: in illustrissimo quodam Barone fauces constringebantur, ut suffocationis in periculo versaretur, cui Elixir proprietatis Claud. cum spiritu cornu cervini mixtum præsentaneam opem præstitit, & recurrentem aliquoties insultum potiuncula laxativa, subductis serosis viscositatibus, penitus abegit.In aliis decocta herbæ veronicæ, radicis liquiritiæ, seminis anisi &c. aliaque serum stagnans dissolvendi vi pollentia, & quæ illius abundantiam blandè eliminabant, laxativa se commendarunt. Non nullis, facta serosæ materiæ in ventrem inferiorem metastasi, cum subsequa diarrhœa, aut febre tertiana, morbus fuit solutus; quidam virili in ætate constitutus, cum faciei intumescentiam, intenso calori, cephalalgiæ & virium debilitati junctam incidisset, paulo pòst, à propinata bis sudorifera potione, cessante tumore atque dolore, serum peccans inde per anteriorem corporis partem defluere, scrotumque in molem insignem extendere sensit, eodem tamen tumore, post propinatum binis solum vicibus diascordium Fracastorii, alvumve sicciorem per folia sennæ prunorum Damascenorum decocto infusa reseratam, à cataplasmate ex resolventibus & discutientibus pulveribus cum lacte coctis parato, facile iterum evanescente.

Ut porrò Arthritides vagas, Ischiadicos dolores in Anni præcedentis exitu memoratos,& huc usque urbem infestantes taceam, Febres etiam ardentes in pustulosas sæpe & maculosas efflorescentias, non absque malignitatis aut contagii nota, & cum dorsi præcipuè ac capitis magno dolore in principio conjunctas, abeuntes; præcipuè autem, præter erraticas, quotidianæ ac tertianæ notabantur; quæ cum primum invaderent, continuarum in aliquibus metum, vehementi suo calore, cephalalgia, deliriis ac virium debilitate, incusserant, brevi autem tempore, à propinato, varia sub forma, chinchinæ cortice, &, sine quo difficilis ac ferè frustranea reddebatur cura interposito quandoque blandiorum evacuantium

tium usu, absque recidivæ metu, nî gravis in diæta error committeretur, recesserant; prout nec continuæ febres, bezoardicis & diaphoreticis continuatis haut immorigeræ, perfectam sanitatem semper admittebant, nisi superstitem vitiosæ lymphæ abundantiam, ventriculo inprimis atque intestinis molestam, in fine morbi Lenitivis commodè educere studuissent. Nobil. Matrona, floridæ ætatis, sanguineæque constitutionis, in fine secundi mensis gravida, post cibos concoctu difficiliores ingestos, in tertianam incidit, cum permolesto tensivo dolore, à quo, post biduanum specifici stomachici Poteriani usum, pulveris Peruviani scrupulum unum in tantillo vini Neccarini rubri subadstringentis, mane & vesperi per duos dies sumpsisset, libera quidem evasit, insignem verò uteri hæmorrhagiam, cum abortus periculo incurrit, quæ tamen à coralliorum rubrorum pulvere tum solitario, tum lapidi hæmatiti ac terræ sigillatæ commixto, successivè exhibito, imperata simul quiete, sensim cessavit, alvo interea sicciori & flatibus gravata, cibis lubricantibus minimè, foliolis autem sennæ parva quantitate decocto prunorum Damasc. infusis, obsecundante, partu verò filiolum justo tempore sanum & vegetum excludente.

Pluribus Ophthalmiæ, & genarum non tantum œdematosos tumores, modo indolentes, modò odontalgiæ, in ulcuscula buccarum interna aliquibus terminatæ, juncti, molestiam magis quàm periculum creaverunt, sed Parotides etiam glandulas, modò in uno, modo utroque latere, cum præcedanea febrili effervescentia, in pueris quandoque ad delirium usque spiritus magis mobiles exagitante, lymphæ lentescentis stagnatio, M. Maio occupaverat; nec catarrhosæ capitis & pectoris gravedines M. Junio omnino aberant. Ophthalmiæ ardorem nihil feliciùs quàm vini spiritus linteolo exceptus & impositus compescebat. Parotides autem, juxta cum diaphoreticorum usu, emplastrum malacticum August. simplex discutiebat.

Infirmitatibus hisce, quæ à seri stagnationibus ac coacervationibus, nec non ob sufflaminatam insensibilem transpirationem, variarum impuriorum particularum inquinationibus commodè derivari amant, producendis frigidi aëris inclementia, & postea inæqualitas plurimum contulisse videbatur; cum enim primus Anni mensis frigore, admodum quandoque intenso, crebrisque comitato nebulis, infestus esset, quas M. Februario frequentes nives, præter frigoris continuationem, vespertinis autem horis remissionem excipiebant, Martius & Aprilis principium inconstantia sua modò nebulas, pluvias, nives, modò serenitates, aëris teporem frigusve produxerant; usque dum sol ad Tauri signum propius accedens, amœnioris Veris spem faceret, inque Maio calores æstivis ferè æquales primo excitaret, quos tempestates non infrequentes, nobis equidem per DEI gratiam clementiores, viciniæ autem nostræ, atque remotissimis etiam in locis, inprimis d. 21. st. n. grandine insolita [nobis equidem è longinquo saltem comparente] admodum damno-

noſæ ſequebantur ; quam intemperiem ſuccedens Zephyri vehementia d.27. nivem copioſam adduxerat, aërem que poſtea ad pruinas matutinas uſque, in fine Maii, ſub crebriori Euri flatu, ac cœli ſerenitate refrigeraverat ; cum cæteroquin temperatior aëris ſtatus & grata caloris variatio M. Junio nihil inconſueti corporibus noſtris inferret ; accedente præterea crebriori ventorum alternatione, qui modò ab orientali, modò occidentali imprimis plaga, Urbem huc uſque perflaverant, terramque à pluviis licet multoties madefactam iterum exſiccaverant, quin & ſimul continuo iſto aëris motu plurima morborum miaſmata, diſcuſſerant.

Nec aliam Æſtas faciem induerat. Sole autem Leonis ſignum percurrente, frigidiuſculam frequenter auram, & crebriores pluvias, meſſis collectioni multum damnoſas, Zephyrus adduxerat ; quæ ipſa temporis conſtitutio, præſertim horæorum fructuum abundantia cum daretur, Diarrhœas non paucas, minus tamen periculoſas aut refractarias pariebat ; uſque dum Sol Virginem tenebat, ubi meridionalis ventus nubila diſcutiens, ſerenius, veſpertina tamen & matutino frigore horridiuſculum cœlum reddiderat. Cum Æquinoctio tamen autumnali crebriores Zephyri impetus plurimas denuo pluvias, frigore comitatas, adduxerant : quæ pluvioſa, ventoſa & frigida facies, uſque ad Solis in Scorpionem adventum continuaverat ; ubi ſub ulteriori varia ventorum alternatione, frigida aëris intemperies, quam Sole ſagittarii ſignum ingreſſo, diuturnæ nebulæ & poſtea crebriores nives comitabantur, nec non circa hyemale Solſtitium pluviæ ac temperatior aura exceperant ; finem autem Anni frigidus ac nebuloſus aër clauſerat.

Interea Variolæ, quamvis malignitate carere viſæ, atque Odontalgiæ nunquam receſſerant ; ante Æquinoctium autumnale Febres etiam quotidianæ & tertianæ, nec non Tuſſes humidæ æquè ac convulſivi quid habentes, contumaciores, in puerili præcipuè, ſed adulta quoque ætate, nec non poſt Æquinoctium Rheumatiſmi ad brachia, atque ſeneſcente Autumno Febres petechiales notabantur, quin & Iſchiatica paſſio, cum præcedaneo vel comitante circa os ſacrum dolore, haud infrequenter occurrebat ; quæ etiam extra Urbem infeſta erat, quin multis in Sueviæ locis plurimos excruciare ſerebatur.

Odontalgiæ quidem majorem pene incolarum partem adfligebant, ut raræ in Civitate domus eſſent, in quibus malum hoc non inveniret hoſpitium ; à medicamentis verò ſerum ex corpore ſubducentibus, ac præterea ſpiritus ferocientes demulcentibus opiatis, noctu parva doſi ſucceſſivè exhibitis, certius, quàm aliis artificiis, expelli aptum : qui verò dentium ab evulſione lenimentum ſperaverant, pertinaciorem ut plurimum dolorem experti fuerunt.

Rheumatiſmos ad brachia, in quibus nec rubedo nec tumor notabatur, capitis dolor, aut gravedo prægreſſa, à ſeri ex cerebro in nervos decubitu, productos fuiſſe indicabat ; quorum difficilis erat cura ; quæ etiam reiterato laxantium ab uſu promtius, quàm ſudoriferorum ſucceſſerat ; externè autem crebriori ſpiritus vini camphorati

rati

rati aut similium inunctione symbolum conferente.

Qua ipsa etiam methodo coxarum dolor tractari volebat, à simili in nervos seri abundantis translatione dubio procul ortus, præcipuè cum illum ab ossis sacri regione potissimum principium sumsisse, ex ægrotorum relatione constiterit.

Febres petechialas minùs erant lethiferæ, pleuritides ut plurimum in principio mentiebantur, dolore capitis semper, deliriis tamen nunquam, vel rarioribus infestæ. Sic Vir quadragenario major, J. C. S. melancholici temperamenti, d. 22. Novemb. st. n. subitò horrore cum calore alternante, intensa cephalalgia, vigiliis, virium prostratione, lateris sinistri dolore punctorio, & appetitu prostrato prehensus, Tincturam bezoardiacam sumsit, sine ullo levamine. Die morbi tertio vocatus, potionem diaphoreticam ex diascordio Fracast. sale cornu cervi volatili, & pulvere rubeo Pannonico duabus vicibus sumendam præscripsi; nox inquieta; d. quarto horror & dolor lateris remisere, capitis verò erat tolerabilior, urina paulo minus tincta quàm præcedenti die, idem medicamentum mane continuavit, vesperi ad alia nauseabundus, Tinctura bezoardicam solam admisit, nocte quietiore subsequente; d. 5. eadem, sitis adaucta, quam aqua pomis citris medicata, demulcebat; Tincturam continuavit; quam tamen postea sibi nocere imaginatus est; successit tussis sicca, molesta, fortasse à potu frigidiore; nox inquieta; d. 6. dolor in capitis tantum dextra parte recruduit, tantus, ut nec manus attactum ferret, ab imposita verò herba recenti rutæ, cum baccis juniperi contusis, atque inter sudandum (quæ continua diaphoresis, sub temperato aëris regimine per Bolum ex diascordio, sale C.C. vol. & antimonio diaphoretico, quavis sexta hora exhibitum, sensim promovebatur) cùm halitum quasi aliquem ex aure dextra erupisse sensisset, remisit; d. 7. in meliori statu versabatur, urina minus tincta & petechiales maculæ cum intermistis plurimis pustulis aqueis in collo, pectore, & dorso erumpebant, sicque successivè alias etiam partes, d. 8. 9. 10. occupabant; quas, earum ante ignarus, d. 11. in manibus etiam obortas cum conspiceret, valde contristatus inde & perterritus fuit; urina quoad colorem naturali similis, noctu largiori rivo effluxit; d. 12. tussicula continuavit, sitis intensa, urina maxima in quantitate, & longè ultra potus sumti mensuram excernebatur, aquea prorsus, cum summa virium prostratione: unde vinum sive succum cydoniorum saccharatum aqua dilutum bibere vesperi jussus est: cuncta mala inde mitigari visa, nocte etiam quieta succedente, calori interea adhuc gliscenti moderato bezoardicorum, & tandem unicornu marini matutino ac vespertino usu, obviam ibatur; d. 16. noctu sudor magnus cum totali morbi cessatione erupit.

Mulierem juvenculam, J. L. tertio mense gravidam, eadem symptomata d. 21. Novembr. invaserant, altero die meam opem domi tantum desideravit; d. 4. ut ipse accederem rogatus, magnum sanguinis æstum & præcordiorum angustiam adesse observavi, dolor lateris erat remissior, urina

na tincta, sed copioso viscido sedimento referta, vesperi & noctu aliquoties narium hæmorrhagiam moderatam patiebatur; d. 5. dolor capitis tolerabilior, cor liberum, vesperi dolor colicus; qui d.6. à sumto amygdalorum dulcium oleo, & bino subsecuto vomitu cessavit, remanente tamen stomachi ardore; petechiæ adparent; nox insomnis, sed alvus soluta; d. 9. stomachus pacatior, noctu parum deliravit; d. 8. somno, quamvis interrupto non nunquam fruebatur; d. 9. non nihil cibi sumpsit, sicque continuans, d. 13. vesperi cibo se replevit, unde adpetitus denuo prostratus; cæterum d. 14. satis commodè vixit, sumptaque tinctura bezoardica, (quam aliquoties per morbi decursum, juxta cum temperatiorum diaphoreticorum, alexipharmacorum uti pulveris rub. Pannon. specier. diacret. Mynf. &c. usu adhibuerat) noctu alvus cum torminibus soluta est; petechiæ sensim disparuerunt; è contra febris quotidiana, vesperi calore infesta successit: quam chinchinæ infusum, cum aqua cichorii factum, post colaturam paulatim ebibitum, brevi profligavit; ipsâ ægrotâ postea debitô tempore puerperâ feliciter redditâ.

Virginem N.J. unum supra viginti annum natam, eadem febris, similibus symptomatibus stipata, d. 24. Novembr. occupaverat, præterquam quod dolor pleuritico similis non adesset, hypochondrium verò sinistrum doluerat; sumpsit ex matris consilio purgans, quæ d.3. meam opem domi imploravit, cui potionem diaphoreticam bis sumendam ordinavi; d. 4. ipse eam visitans, petechiis & pustulis totam maculatam, cæterum melius se habentem deprehendi; & cum diebus sequentibus quatuor, tincturam bezoardicam, reliquis medicamentis fastiditis, diligenter sumsisset, d. 9. ob alvum constipatam suprà memoratum infusum sennatum bibit, à cujus usu circa vesperam ingentem quantitatem excrementorum pituitosorum, sanguini & puri permixtorum, unica dejectione emisit, sicque protinus convaluit.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1698.

Laudatissimi Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

ANni principium equidem aurâ temperatiori, pluviis stipatâ illuxit, paulò post tamen nivosum & frigore horridum comparuit; & quamvis mitiorem interdum temperiem, atque post Februarii initium Zephyrus pluvias adduceret, mox tamen Eurus nives & frigus intensius reduxerat, usque dum circa Æquinoctium vernale, Zephyrus vehementer spirans crebriores pluvias concitaret, alternante subinde cum ipso Euri impetu, utroque autem terra imbribus sæpiùs irrigante, sicque ad finem usque Maii, qui ideo, ut passim alibi in remotioribus etiam locis, frigore horridiusculus comparuit, continuante.

Interea pauci ægrotabant; Tusses tamen graviores ac contumaces, nec non pleuritides, non nullis ob vehementiam lethales, Variolæ, Febres con-

continuæ, paucæ malignæ, Icterus, (cui martialia medicamenta, acidulæ Egranæ, essentia mineræ Martis Haff. opitulabantur) ob aëris inæqualitatem sparsim notabantur.

Circa Solis autem in Taurum ingressum Febres tertianæ, intenso circa scrobiculum cordis compressivo, in regione etiam dorsi opposita, molesto dolore, cephalalgia, interdum & vomitu stipatæ, plures invaserant, sed à sumpto purgante, & chinchinæ parciori etiam dosi facilè curatæ: Virgo viginti annorum, eâdem prehensa, à frigidæ potu die morbi sexto, cessante febre, mox sinistri lateris sævum punctorium dolorem cum febre acuta, sputoque cruento incidit, quod in purulentum die octavo morbi mutatum, sumptâ binis vicibus olei amygdalini recenter expressi dimidiâ uncia, copiosè per alvum fuit ejectum, sicque cessante tussis ferociâ, & calore præternaturali, (cui Antimonii diaphoretici largâ dosi obviam ivi) ab iterato dicti olei usu, die nono convaluit.

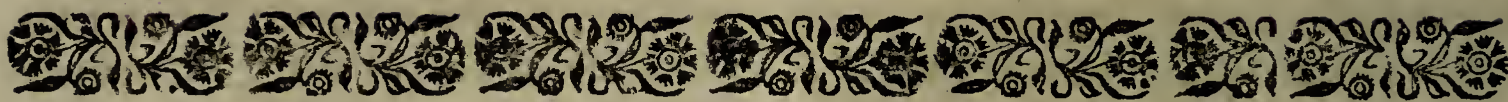
Post tot tandem pluvias cum jamjam Junius appropinquaret, serenior aura comparuit, caloreque fortiori terram iterum exsiccavit, Cereri autem & Floræ Bacchoque vires crescendi attulit, quæ serenitas, à pluviis tamen sæpius interrupta, calorque toto Mense illo continuarunt: Julius verò crebrioribus imbribus & nimbis, Zephyri vehementiâ subinde comitatis, infestus successit; quam humidam aëris constitutionem Augustus etiam mensis induit, frigoreque insolito, sub Euri dominio, austeriorem reddidit, ut ita messis non tantum serius inciperet, sed non exiguo etiam in periculo corruptionis versaretur, quam tamen blandior cœli facies, post Solis in signum Virginis progressum, satis exoptatam in vicinia nostra reddidit, ut quæ subsecuta fuit annonæ caritas, non tam Cereri deficienti, quàm ad commune aliarum regionum exemplum compositæ, impiæ institorum avaritiæ imputari debuerit. Inclementior autem September, præter multiplicem ventorum variationem, diversam etiam aëris temperiem, ut plurimum tamen humidam & frigidam produxerat, donec d. 5. Octobr. st. n. Sol discussis nubibus, decendio sereno nos reficeret; postea tamen austerior Favonius cum aëri pluviis iterantibus multum frigoris impressisset, November præmaturum hyemis adventum dabat, crebrioresque nives spargebat, ita tamen ut varia tempestas subinde intercurreret, nebulis, pluviis, serenitate, ventisque modò ab occidentali, modò orientali aut meridionali plaga spirantibus molesta, atque hyemale usque ad Solstitium continuans; quo præterlapso, Zephyrus vehemens, pluviis stipatus temperatiorem aërem effecerat.

Interea, mense nempe Junio & præsertim Julio, Morbilli puerilem ætatem invaserant, perplurimosque lecto adfixerant, non adeo difficulter tamen, temperatiori sub regimine, & absorbentium dictorum ac diaphoreticorum blandorum, Pulveris rubei Pannon. Oculor. cancr. &c. usu curabiles; donec sub Æquinoctium autumnale planè disparerent. In non paucis quidem hecticâ dispositione, tussique pertinaci, sive ob diætæ errores, sive præexistentem acriorem

san-

ſanguinis conſtitutionem ſuperſtite, diligentiori tamen ſanguinem contemperantium uſu, non neglectis, ubi opus, laxantibus, & quæ vermibus, quorum veſtigia non rarò notabantur, reſiſtunt, tandem devictæ. Licet crebriora quoque funera puerilia numerare tum temporis datum fuerit, non tam morti, noſtrorum Medicorum artem haud adeo eludentis, malignitati, quàm incuriæ potius, vel perverſæ muliebri ſapientiæ, aut medicaſtrorum imperitiæ adſcribenda.

Cæterùm rariores apud nos hoc tempore ægrotabant alii, nec epidemicorum morborum tyrannis major notabatur. Julius quidem Febres quotidianas, tertianas, Catarrhos pectoris moleſtos; Auguſtus Colicas, Dyſenterias; September præter cruentos hos fluxus, Variolas majores, ulceroſas, (*Schafblattern* noſtratibus dictas.) Octobris initium ſtrangurias ſeniles; adultus, cum ſubſequis Menſibus., Pleuritides veras ac ſpurias; December Catarrhos ad fauces ruentes, (Morbos omnes ex coacervata in ſanguine ſenſim per tot aëris anomalias, frigidas præſertim & humidas, viſcidiori lympha ortos, quæ tandem per varios in diæta errores hîc vel ibi ſtagnabat, aut etiam eandem ob cauſam, vel ſponte in orgaſmum concitabatur) alebat, non adeo multi tamen eorum impetum experiebantur. Febres interdum præcipitantibus ſic appellatis, chinchinæ autem parciori etiam doſi ſumptæ facilius; Catarrhi continuato expectorantium uſui, non poſthabita, quæ ſæpe conjungebatur, febris intermittentis cura, & corpore ſemper blande evacuato, cedebant; Colicæ, quæ flatuoſa quidem dici merebatur, non ſine convulſiva tamen labe erat, atque ideo lumborum conjuncto dolore, & urinæ ſuppreſſione, nephritidem ſimulabat, demulcentia & potiſſimum laxantia, ſive ore ſumpta, ſive clyſteris formâ adhibita; Dyſenteriæ, tormentillæ, vel catechu eſſentiâ aut extractum, cum pauco opiô maritatum, & parca doſi ſæpius adſumptum, medebatur; Variolæ benigniſſimæ, cum febrili tamen calore, vehementiori quandoque, paucarum tamen horarum ſpatio finito, invadentes, ulla ferè ſine medicinæ ope., ſenſim ſponte exſiccabantur; Stranguriæ illæ, quæ viſciditatem lymphæ imprimis corrigunt, perque urinarios meatus educunt, uti eſſentia carminativa Wedeliana, ſpiritus nitri, tincturæ cortic. aurantior. mixtus &c. Pleuritidi verò noſtris in pharmacopoliis uſualis pulvis, cum antimonio diaphoretico, lapillis gammarorum &c. medelam conferebant.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1699. *&* 1700.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

UTI Anni proximè præcedentis exitum Zephyri, pluviosi & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præsens Annus 1699. simili cum austrina temperie incepit, atque tam constans venti hujus, cum Austro tamen & Africo subinde reciprocantis, ferocia usque ad Solis in Aquarii signum accessum notabatur, ut Incolarum nemo tam diu horum impetum continuasse recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis austrina constitutio aliàs pessimè Medicis, ipsi etiam Hippocrati Sect.3. aph.5. non bene audire soleat, hic tamen vires exserere suas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aërem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique discutiente; impedire tamen eadem non prorsus poterat, quò minùs ex collectis jam antea, & porrò huc usque coacervatis lymphæ superfluitatibus, aëreque interdum frigido insensibilem transpirationem retardante, Pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægresso Decembri faucibus infesti, nunc magnam Incolarum partem, gravius mitiusve, & modò fauces solas, sed rariùs modò, simul & frequentius pectus, sive glandulosam asperæ arteriæ texturam ex improviso, cum horrore occuparent, concomitante ut plurimum capitis dolore, & febrili intenso calore subsequente, (sed diaphoretico sumto paucas intra horas denuò recedente) nec non diuturniore, dum reconvalescentes aëri citius quàm decebat se exponebant, tussi humida superstite, quâ multum crassi sputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ species hyemali tempore, quòd epidemica evaserit, quæ aliàs inter vernales morbos ab Hippocrate Sect.3. aph.20. refertur, minùs mirari licuit, cum præsens hyems naturam primi veris induerit, sicque prægressum mensibus prioribus frigus viscosi seri collectioni ansam cum dedisset, mitior illa succedens temperies fluxionem ejusdem, sive liquationem promoverit. In ipsa morbi invasione, quæ suffocationis metum sæpe incutiebat, aliquot olei amygdalarum dulcium, aut olivarum cochlearia, præsentaneo cum emolumento fuére propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliisque pro circumstantiarum & symptomatum diversitate, externis etiam,

etiam, emplastro de meliloto, malactico simplici, & Officinis nostris dicto filii Zachariæ, non inanes suppetias ferentibus, absolutum fuit. Qui ipsi Catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infensi, in vernum usque tempus, mitiores tamen ut plurimum, epidemicè grassari continuarunt. Præter hos Morbilli quoque plurimos in puerili imprimis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaserant, & per aliquot, vernales etiam, menses se exseruerant; benigni tamen & facilè iterum dissipati, quamvis intenso ut plurimum calore incipientes, quin & capitis Erysipelas in multis notabatur, molesta quidem febrili incalescentia, tumore & pruritu periodum suam decurrens, ast cum cuticulæ desquamatione, moderatoque sub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum evanescens.

Erant eodem, & subsequo tempore, quibus febricula, hecticæ ferè æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi superius orificium compressione, incerta periodo recurrens, cum appetitu imminuto, siti vel nulla, vel tolerabili, & virium lassitudine, infesta fuerat. Tinctura autem bezoardica bis in die, sine sudoris coactione, sumta, interpositoque pilularum nostratibus Immanuelis nomine venientium usu, citiori vel tardiori circuitu, prout causa morbifica, viscosa, in glandulis fortasse minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, sine periculo finita. Licet & hecticæ febriculæ puerili ætate infestæ essent, à collectis viscidis acidisque in sanguine particulis, & glandulosas in primis viis partes obstruentibus oriri à me creditæ, Essentiisque alcalicis, & absorbentibus terrestribus medicamentis, post laxativorum usum, maturè propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc Eurus penetrante quidem frigore, serenos tamen dies comitante, nos aliquamdiu infestabat, cùm sol in Aquarii signo esset constitutus; quo tamen dimidio emenso, novas Zephyri, ab Africo sæpius intercurrente adjuti, impetus ingruebat, ac nives plures spargebat, quæ verò brevi, cum aëris temperies ut plurimum ad temperatiorem statum inclinaret, iterum liquescebant; usque dum aër non multum amplius à ventis agitatus, aliquot ante Æquinoctium vernale diebus copiosam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos afficeret, sub potiori Zephyri dominio, qui post Calendas Majales vehementia sua vernalium deliciarum proventum tardabat, tandemque in longiores pluvias resolvebatur; cui cum circa Solis in Geminos ingressum Eurus succedens serenitate, grataque calidiore temperie nos refecisset, lætior terræ facies vernantes suas amœnitates eò liberalius protruserat. Sub vario deinde, modò pluvioso, modò sereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, Zephyri potissimum nova violentia cœcuti aër cœpit, usque dum Euro leniori spirante, calor æstivus mense Julio cõstantior ingrueret, Siriusque campos exsiccaret, messem quidem ita maturiorem, nec illaudabilem reddens, succum tamen granis cerealibus, ut justò macriora existerent

ſterent, ſubduceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque inſuper puſtulis miliaribus aquoſis ſtipatæ, interdum verò malignitate equidem non carentes, ſine tamen iſtiuſmodi effloreſcentiis periodum ſuam abſolventes, cum horrore, virium proſtratione, cephalalgia, dorſi dolore quandoque & ſiti non admodum moleſta, nec appetitu prorsus proſtrato incipientes, per urbem, uſque dum Virginem ſol accederet, notabantur: non paucis, inter ſuccedentia in morbi progreſſu deliria & faucium ariditates, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decũbentes immorigeri monitis Medicorum fuerant; quam ipſam ob cauſam habitantibus in pagis viciniæ noſtræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant, Laniorum etiam familias in Urbe, quas præ aliis invaſerant, crebris funeribus contriſtaverant; aſt in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur, herba oppreſſas, paucoque alexipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœleſtis, cum chinchinæ extracto &c. uſu abactas non una vice notaverim; ſicut etiam reliqui ſub tepidiori per morbi decurſum corporis cuſtodia, per continuatum diaphoreticorum uſum haud difficulter evaſerant. Alvus in nonnullis obſtructa per plures dies nullum incommodum attuliſſe, nec ſomnolentia in morbi decremento diutius inſtans nocuiſſe obſervabatur.

Sole in Virgine verſante, cœlum, Eurô crebriùs perflatum, humidius & frigidiuſculum primò, poſtea conſtanti radiorum ſolarium præſentia animatum, denuò excalefactum cum eſſet, Diarrhœæ ſimplices, paucioribus cruentæ, tenellam præſertim puerilem ætatem, imò vix dum in lucem editos fœtus, hoc æſtivo tempore infeſtarunt, excretione aquoſa, pituitoſa, acidum redolente; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum & qui curam puerorum agebant, negligentiam, remediorumque intermiſſionem trucidarunt: quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evaſiſſe, atque coraliorum imprimis aut terræ ſignatæ pulverem, cum theriacæ cœleſtis tantillo maritatum, aliaque ſtomachi fibras roborantia conduxiſſe notavi, cauſam vix aliam fuiſſe ſuſpicatus ſum, quàm pulmentorum ex farina cum lacte coctorum eſum, quæ ipſa farina ex tritico ante annum tempore humido cælo collecto, atque exactam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas abſconditas, non infrequenter mucidam, quod ſapor odorque teſtabatur, corruptionem expertas habuit, quæ dein tenero in puſionum ventriculo in liquorem acido viſcidum abeuntes, digeſtionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis Eclipſis d. 23. Septemb. comparuit, quam multi noſtratum ex plebe, vana perſuaſione seducti, licèt multum reformidaſſent, ut ſanitatis inde jacturam ſi feciſſent, haud mirari quis potuiſſet; quamvis nec tunc temporis, nec poſtea ullos morboſos effectus obſervare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ ſtagnationes in plurimis odontalgias & Catarrhos leviores produxerant,

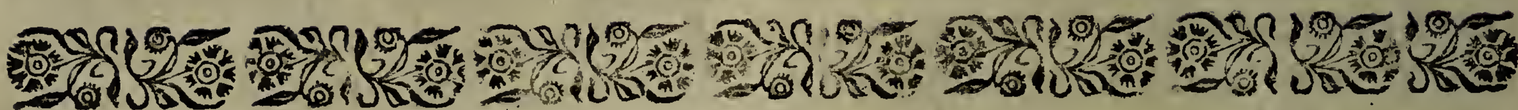
rant, aëris potius, quæ Eclypsin à d. 27. Sept. usque ad d. 27. Octob. insecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur. Ipsa Solis obumbratio, quam cœlo prius admodum sereno, nubium sparsarum ob orientali plaga progressus antecesserat, cum sensim incresceret, remissioremque caliginem induceret, Eurus subitò exoriens, non tamen impetuosus horridiusculam auram reddidit, campique, ex non nullorum relatione, quasi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione cessante & ipsa recesserunt.

Sol in Scorpionis signum ubi pervenerat, & Eurus præsertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans spirabat, plures serenos frigidiusculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos. Novembre autem ineunte Zephyrus (qui altero post Solis in Sagittarium ingressum die vehementissimus erat) temperatiores eos, varieque constitutos, ut plurimum tamen serenos reddidit, & tandem sub multivaria in Decembri aëris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primùm cum Euro frigido, circa medium mensem Austro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives & frigus despumabat. Nec singulares morbi notabantur, nisi quod in dicto mense ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benignissimæ, quas nostrates aureas dicunt, quibus verò majores pustulæ, longiori quàm priores decursu finitæ, in non nullis interspersæ fuerant, occuparent, omnes tamen absque singulari periculo paucis temperatioribus remediis, blando externo regimine facilè abigerentur; insuperque Febres quotidianæ, quales jam circa Anni principium infestæ fuerant, repullulascerent: quæ majori cum calore, sine horroris ut plurimum sensu ingruebant, & facilè in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant, tandem tamen, cum interpolato laxativorum usu, pulveribus absorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium Anni 1700. serenitate, frigori junctâ, cum se commendasset, paulò post varia cœli facies, nebulosa, nubila, nivosa, pluviosa, serena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarii tonitru ac fulgure tempestuosa exstitit, cum per aliquot dies Zephyrus, huc usque semper, nisi quòd ad semimeridionalem plagam sæpius inclinaret, se exserens aërem multum priùs concussisset; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus constans inter nives sæpius delapsas, induxerunt; quod circa Solis in Pisces ingressum ab Euro incrementum sumpsit, nivesque, in M. Martio sensim liquatas, subinde spargere non intermisit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis Anni memoratas producere non prorsus cessabat; & non nullos Apoplexia, diverso fato terminata, alios Rheumatismo artuum superiorum, qui usque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque à repetitis sudoribus, præcipuè quos Laconicum coriariorum proliciebat, soluto, infestabat;

ſtabat ; Infantes autem in glandulis faucium ipſiſque pulmonum veſiculis , non ſine febrili incaleſcentia invadens , atque grave aſthma inducens, ſtagnatio periculo non levi exposuit , multoſque eorum , præſertim aut ſeriùs, aut negligentiùs curæ commiſſos , in ſepulchrum præcipitavit , cùm reliqui orgaſmum iſtum refrenantium abſorbentium, & viſcoſam colluviem blandè per alvum ſputumque educentium uſum ſalutarem experirentur : Quæ cuncta ſicut inæqualitati aëris , lympham modò incraſſantis , modò in fluorem iterum eliquantis, deberi arbitror,ita ejuſdem etiam aëris effectum fuiſſe non dubito , quòd diverſas puerperas abdominis , præcipuè in hypogaſtrica regione tormina corriperent , eaque lochiorum evacuationem non ad votum ſuccedentem, & hinc ex ſanguinis ſtagnatione nervoſam fibrarum tenſionem inducentem comitem haberent ; quæ ipſa medicamentis caſtorinis , aliiſque fluorem ſanguini debitum blandè reſtituentibus, ac viſcoſas impuritates unà per alvum eliminantibus ideò cedebant. Ab eadem aëris inæqualitate etiam , antequam Æquinoctium vernum adveniſſet , Icteri , Martialibus remediis debellati , & Febres petechiales continuæ, cum cephalalgia ingruentes , in quibuſdam Pleuritide comitatæ cæterùm nihil ſingulare oſtendentes , nec admodum lethales , uſque in Aprilem, frigidum & primò quidem ab Euro ſerenum , poſtea ſuccedente Zephyro cum ſemimeridionali vento alternante pluvioſum , ſparſim ut vix epidemicos inter morbos referri mererentur , notabantur , ſed Majus , crebros Zephyri flatus expertus gratiori cœli amœnitate illuxit , in fine tamen frigidus evaſit , morborumque ſeminia [præter Variolarum , nunquam uti hactenus , ita per totum reliquum Anni decurſum planè ceſſantium] prorſus ſuppreſſiſſe viſus eſt ; quos nec poſtea repullulare variorum ventorum , aërea , ſi quæ ingruerent , inquinamenta ex omni mundi plaga diſſipantium viciſſitudo , ſub grata calidioris , nec non temperatioris auræ alternatione , permiſerat. Quamvis poſtea per æſtatem Febres quotidianæ & Rheumatiſmi ſubinde denuò caput extollere conarentur , inque Menſe Auguſto Dyſenteriæ aliqua veſtigia notarentur , vix tamen memorari hìc merentur. Poſt caniculares dies primò frigidiuſcula aura ſpirabat , poſtea longior aëris ſerenitas non levem terræ ſiccitatem inducebat , uſque dum poſt Æquinoctium autumnale Zephyri vehementia , ab aliis ventis ſæpe interrupta , crebras pluvias ſuſcitaret , tepidioremque ut plurimum auram redderet , quæ auſtrina conſtitutio , paulò poſt non tantùm Variolas in plures infantes diffuderat , ſed etiam Tuſſes contumaces in multis, & Febres petechiales in quibuſdam produxerat; & has quidem non ſine contagii nota , ut integræ etiam domus alicubi inficerentur , & non pauci ſuccumberent , quos tamen non tam morbi violentia , quàm quòd negligenter & imperitè , præſertim à ſtupida fœdi carnificis temeritate , quæ neſcio quo infortunio plures dementaverat , tractarentur , mortis prædam

dam fecerat, cum alii ritè & maturè curati, paucis assumptis alexipharmacis, primos morbi impetus prorsus, vel intra biduum retunderent, vel salvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, subitam virium prostrationem & præcordiorum oppressionem patiebantur; non nulli cephalalgiâ per initia torquebantur, deliria verò & inquietudines interdum subsequebantur, sitis rariùs urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant, urina ut plurimum & pulsus non multùm à naturali statu recedebant. Talia etiam Civis cujusdam uxorem cum filio 17. annorum invaserant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expositi mortui sunt; filia autem 19. annorum eodem malo correpta, in morbi augmento vermem duas spithamas longum mortuum vomitu excreverat, motibusque membrorum convulsivis & continuis deliriis agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius assumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ essent, & muco viscidissimo incrustarentur, per biduum respuerat; quæ tamen, cum utrique humero vesicatoria applicare curassem, tumque ipsa deglutire iterum aliquid inciperet, sicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret, mentem paulatim & membrorum tranquillitatem resumserat, & circa tertiæ hebdomadis à decubitu finem, subortâ diarrhoeâ evaserat; altera filia duodecennis tertio & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat, datâ verò theriacâ cœlesti cum chinchinæ extracto motus ille ventriculi perversus sedatus est, die autem decimo caput intumescere, & immensum dolere cœpit, sed propinatis ibidem cephalicis & alexipharmacis, nec non vesicatoriis utrique humero impositis, parotidisque sinistræ tumore suborto, postquam ille à cataplasmatis usu discussus fuisset, atque diarrhoea supervenisset, convaluit. Filia 14. annos nata, & filius undecennis cum parem morbi insultum passi, intra octiduum sanitatem recuperarunt. In omnibus his sudor ferè nullus prolici poterat: maculæ etiam puncticulares lentè nec satis ad votum prodierant: Pater prima morbi indicia sentiens, sumtâ bis Tincturâ bezoardica ejus violentiam elisit, inter medicamenta etiam Pulveris nostri alexipharmaci officinalis, qui ex terr. sigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. componitur, repetitum usum imprimis proficuum expertus sum; qui non tantùm lymphæ viscíditatem corrigere, ejusque coagulum resolvere, sicque ad diaphoresin disponere, sed etiam balsamicis suis partibus sanguinem à corruptione præservare valuit. Tusses magnâ vehementiâ adultis æquè ac pueris infestæ, convulsivi aliquid alere visæ fuerunt, & magnam humoris viscidi copiam excreverunt; quibus verò, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infusæ usum præcipuam medelam attulisse observavi. Quo sub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem imprimis auram producens, transegimus.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1699.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

JAnuarii 1ma dies tota pluviosa, vespertino tonitru sexies satis vehementer roboante, insolito & hoc saltem tempore raro phænomeno, tremendum edidit ostentum. 2da inconstans manè ex parte serena & sicca, reliquo nimbis ingrata. 3tia manè pluviis molesta in Caurum à meridie valdè impetuosum desiit. Sequentes ad decimum varii ut plurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, non nunquam frigore temperato, in grave tandem gelu degenerante distincti, succedente demum nive, hisque pluviis, vernam ferè cum sudo temperiem ad 19num usque reducentes. Cœlo nimirum de die sereno, noctu verò gelido, revertente sic paulatim fortiori gelu, triduum durante: tum verò rursus in pluvias ac temperiem aëris leniorem per quatriduum declinante, ac succedente denuò 28vo gelu satis acri, sed ephemero, in nebulosum & pluviosum quatriduum unà cum mense terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox verò 2do, succedente gelu ad 11mum usque continuavit, in pluviolam vesperi solutum, sed 12mus manè rursus gelidus, cœlo quidem obscuro & flocculos subinde niveos spargente, octiduum continuavit, 19nus tandem remissior toto biduo pluviosus ac nimbosus. Verum 22do post mane obscurum sequens 23us sereno cœlo pluvias ac grandinem miscuit, succedente post pacatiori 24to, rursusque nimboso ac nivoso 25to, tandem à modico manè gelu in amœnum triduum 28vo, & ultimo transiit.

Martius à pauca nive, sereno mox rursus cœlo exorsus variis & inter se alternantibus tempestatum vicissitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miscens ad 12mum usque perrexit. Constantiori postmodum frigore, sereno ut plurimum cœlo, nivibus, non nunquam parvis interpolato ad 24tum usque continuavit. Inde remittens, post biduum pluviolis quibusdam aspersum, vesperam versus clarescens, 27mo in amœnam serenitatem, sequenti tamen 28vo turbida tempestate, nimbis, pluviis ac grandine fœdâ interceptam, mox verò tolerabiliori biduo redditam, 30mo unà cum trimestri hoc primo in vernam amœnitatem desiit.

Morbi hujus trimestris initio frequen-

quentiores,ac Epidemicæ fuerunt præcipuè febres peculiares catarrhales, malignitatis non expertes, difficiles, periculosæ & quibusdam exitiosæ, quibus ardentes postea successere, pleuritide ut plurimum comitatæ, eaque acuta quandoque & maligna, nonnullis lethali, tandem variolæ. His ob varium adeò coelum Februario mense substitutæ febres acutæ ardentes & continuæ intermittentes, aut subinde potius exacerbatæ, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulò mitiores quidem, sed variis exanthematis, purpura, morbillis, malignitatis latentis indicibus, foetæ, quæ & sequenti Martio, totoque adeo trimestri & ultra durarunt ac haud paucos ad plures miserunt.

Aprilis primus coeptam sub finem mensis præcedentis amoenitatem vernam, quibusdam 4to præsertim, 6to & 8vo cum æstivis de serenitate & æstu certantibus, nonum usque serie vix interrupta, nisi nubilum, utut rarius, horis potissimùm pomeridianis intercedens, coelum variationis insimulaveris, continuavit. Sequens quatriduum à nono ad 13-um serenitati pluvias induxit leves ac foecundas. Inde ad 18vum Euro in Aquilonem paulatim deviante, aër quandoque serenus, ut plurimum turbidus, siccus tamen, simulque frigidus, non nunquam ventosus. 18-vus serenus ferè totus, circa vesperam foecundam sparsit pluviam. Succedente hinc cum sudo temperato & amoeno octiduo, 21mum procellosum & subfrigidum si exceperis, ad vigesimum septimum usque, qui varius, manè turbidus à meridie tonitru, pluvia ac grandine horridus, circa vesperam demum serenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam sub ipso mensis exordio delicuit.

Majus totâ & amoenâ serenitate ver initiavit, sed à successore paulò asperiore, Aquilone nimirum afflante, destitutus, Zephyro tandem subeunte in pluviosum transiit quatriduum à biduo sereno denuò exceptum, sed 10mo sub vespera pauca aspersum pluvia. 11mus manè serenus à meridie udus, successore 12mo sereno ac sicco interserto, pluvium & circa vesperam tempestuosum substituit triduum. Cui biduum æquè turbidum, sed præcedenti ternario siccius accessit, donec 18vus serenus & amoenus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua serie ad ipsum usque mensis terminum durantem redintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo ad vesperam usq; sereno continuavit, in pluviam verò satis grandem aut imbrem potius & tonitru circa hanc defecit. 4tus nubilosus & frigidulus, siccus tamen successorem tota die Cauro impetuosius flante nimbosum habuit, triduum tamen serenius & amoenius accersentem, ad nonæ (quæ pentecostes prima erat) usque meridiem in pluvias fatiscentem. 10mo succedenti vario, turbido ac subinde madido, 11mo manè nubiloso à meridie claro 12mo sereno amoeno ac temperato toto. Huic 13us manè serenus ac ventosus, à meridie pluviosus, Iride bis apparente, ac biduanam serenitatem nunciante, notabilis successit. Quæ

tamen à biduo inconſtante excepta, quatriduum addidit paulò conſtantius, mox tamen in biduum è ſudo & pluviis mixtum deſciſens, 21 mum totum pluvioſum ad meridiem uſque 22di, à meridie clareſcentis ſuccedaneum habuit, 23tius ſudo & æſtivo calore gratus, 24tum ejuſdem amœnitatis ad occaſum uſque ſolis imbre degenerem, ſocium ſibi aſcivit, ut & triduum ſequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28vus pluvioſus, à 29no ſicco & à meridie ſereno correctus, cum 30mo toto æſtu ac ſudo acceptiſſimo ultimum ſecundæ hujus anni quadræ menſem clauſit. Trimeſtre hoc ſecundum morbos haud adeò frequentes aluit præter ſcorbuticos non nullos aliis ut plurimum complicatos, utpote Arthritidi vagæ, Nephritidi, Colicæ. Febres quaſdam Catarrhales, quandoque, utut rariùs malignas. Majus ſcorbuticis prædictis hypochondriacos quoſdam, &, at rarò maniacos junxit. Hiſque Epilepſias infantum præſertim, & puerorum diarrhœas, ſubinde & dyſenterias, hoc anni tempore aliàs inſolitas, febres quaſdam cum colica ſcorbutica aut hyſtericis paſſionibus combinatas accenſuit. Junius his malignas non nullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes, exanthematum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechiis, iiſque periculoſis ac quibuſdam lethalibus, infames ſuperaddidit.

Julii primus dies ſudum ultimo Junii inchoatum per quatriduum ad 5tum uſque propagavit, cujus veſpera pluviolam ſparſit raram. Sextus manè ſerenus, rorantibus ſubinde tamen pluviarum guttulis aſperſus, à meridie imbrem ſudit valdè largum, ſequentes ſeptem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cœlo varii fuerunt. 14tus æſtivum redintegravit ſudum, ac excepto 10no tonitru & pluviis circa veſperam turbido, & 21mo pluvia veſpertina madente, ad 28vum uſque jugi ſudo & æſtu gaviſus eſt; Hic tandem ſerenitati huic ſatis durabili triduum tonitruoſum, pluvioſum ac quandoque grandinoſum ſuccenturiavit, ac 31mo demum ſereno & amœno finiit.

Auguſtus à triduo ſic ſatis ſereno, pluviis tamen quandoque interpolato exorſus, 4to ſudum produxit amœnum, ad veſperam uſque ſequentis durans, tum verò tonitru horrendo ac imbre valdè largo turbatum, 6to ſudo ſubinde pluvias miſcuit, 7mo tonitru ſuperaddidit, ſubſequente vario quandoque ventoſo, turbido ac pluvioſo ad 20mum uſque cœlo, poſtea verò ſereniori ac tranquilliori, non tamen omnino à pluviis immuni ætheri abblandivit ad 28vum uſque; una cum triduo ſereno toto, ac æſtivo calore amœno, menſem hunc claudentem.

September ſudum æſtivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do à meridie pluviolas quaſdam miſcuit, ſequens nubibus id ſubinde temperavit, 5tus idem reparavit, à meridie pluviolam aſperſit, 6tus à pluviis immunis, 7mus & 8vus raras ſereno pluvias intercalavit; A nono ad 18vum æther æſtivum, ſudo rurſus & temperato calore amœnum affulſit, 18vus pluviæ pauxillô aſperſô, 19no & 20mo redintegratum ſed frigidulum, 21mo & ſub-

& subsequente biduo paulò mitius, 24to nebulosum, sed mox rursus serenum cum successore toto 26to sudum pluvia matutina modica ac nubilo postea interpolatum ad 30mum usque adeoque postremum reduxit, sicque trimestri huic tertio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimestris à priori haud multùm abludentis Julius hypochondriacas non nullas & scorbuticas affectiones variis comitatas symptomatis, & hæc inter præcordiorum præcipuè oppressionibus & angoribus molestas; febres continuas ardentes, aliasque paroxysmis subinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes, symptomata periculosa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phrenesin durantia, inducentes. Epilepticos insultus, frequentissimè, adeoque epidemicè diarrhœas non nunquam & dysenterias periculosas, à tergo trahentes. Augustus eodem fere tenore transiit, nisi quòd febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque stipatæ successerint, atque Septembri quoque continuarint, in hecticam haud rarò, tusses contumacissimas, colicas quoque passiones, diarrhœas, & dysenterias transeuntes, periculosas, rarò tamen lethales, purpura sæpius, variolis rarò, morbillis frequentius notatas.

October autumno congener à primo ad 19num usque vario cœlo sæpius pluvio, rarò sereno, semper horridulo transiit; Hic Serenus, præter parum pluviæ 23tio sparsæ octiduum adduxit serenum, & 25to præsertim æstivo sudo ferè compari, à biduo paulò nebulosiori exceptum, 29no nebuloso, turbido ac pluviis raris tamen interpolatum, biduo alio sereniori, sed Euro afflante frigidulo surrogata compensavit, tandem postremo biduo in primam glaciem sub ipso exitu diriguit.

Novembris primus, ejusdem cum prædictis postremis genii, serenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, sed nubilosus ac turbidus sequenti nocte primas sparsit nives, remittente parum gelu, noctu rursus pruinam, tum manè nebulam in pluviolam deliquescentem tulit. Subsequente 5to sicco, mitiori æthere grato, tum pluviosa nocte ad meridiem usque sequentis interserta, inde clarescente rursus aëre post turbidum 7mum, triduum subsecutum sudo temperato valdè amœnum ad vesperam usque 11mi pluvia rorantem, cui quatriduum rursus serenum successit, ac 18vum manè pluviolam spargentem, si exceperis, ad 21. usque à meridie pluvia quoque rara cum sequentibus duobus madentem. 24tus ejusque successor nimbosi asseclas habuere turbidos ac pluviosos, solo 30mo mensis nimirum ultimo sereno ac temperato excepto.

Decembris primus & secundus alternatim pluvias serenitati, ille manè, hic vesperi subordinarunt, 3tius in gelu pronus à nocte gelida, meridie nivoso, reliquo sereno in triduum brumali frigore rigens transiit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu serenus: 10mus totus nivosus à procellosa nocte in serenum ac temperatum gelu migravit, quod 11mo fortius; 12mo subturbido cœlo per triduum subsequens satis rigorosum, in gelici-

gelicidium tandem desiit, 16to nebuloso cum sequente, cœlo etiam sereno paululum remittens, biduum substituit penitus degelascens, sed redintegrato 20mô gelu ad meridiem usque mitiorem, 21mo & 22do nebulosis ac pluviosis, 23. à nocte serena gelicidium à meridie adduxit ad 24ti usque sequentis meridiem, in pluviam tandem fatiscentem. 25tus nebulosus ac nubilosus totus mite restituit gelu, cœlo sereno cum nivibus quandoque alternante; ad 31mum usque & postremum hujus ut trimestris sic anni totius, robur successivè validius acquirens.

Postremum hoc trimestre, perinde uti priora, febres obtulit varias, satis frequentes satisque vehementes, acutas & ardentes non nullas simulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimùm funestis, diarrhœa, cholera, Ictero, Catarrhis cum defluxionibus molestis in dentes, tonsillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus, Cephalæa, cardialgia, palpitationibus cordis intensis, purpura subinde, morbillis, variolis & haud rarò petechiis stipatas. Præcipuè autem Colica quædam scorbutica valdè frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti visa, mox verò nunc diarrhœæ, nunc dysenteriæ, nunc pluritidis in peripneumoniam sæpè degenerantis, contumacis, periculosæ, & haud rarò lethalis, Protei instar larvas induens.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1699.

Dn. D. Joh. Jacobi Harderi.

PRincipium Januarii ferè ad usque hujus medium, varia tempestatis eaque subita dyscrasia ac mutatione, novi anni auspiciis prælusit: imminente paulatim novilunio cœlum læta serenitate, aërque desiderato Pruinæ incremento ac siccitate ad usque finem hujus mensis favere perrexit: inde verò obscurior aër ingruit, Februariique initium nunc nebulosum fuit, nunc pluviosa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter spirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catarrhi ferini iisdem pepercerunt, variolis teneriori infantiæ subinde infestis.

Martii principium pluvialis nix ingratum reddidit, quæ instante Plenilunio, magnâ & insolita cohorte, arva montesque adeo obsedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obstaculo: inde blandiore accedente aëre, nix paulatim fundi, & fertilis tempestatis spes major affulgere cœpit: usque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviæ, eandem rursum extinguere cœperunt. 8. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium reficiente, noctu verò pluvia cum tantilla nive idem irrigante, febres continuæ hoc tempore satis adhuc infestabant.

Die 12. April. calidiusculæ pluviæ fugata in arvis, montibusque adhuc dum hospitans nix maxima sui parte, affid-

affulgente deinceps ſerena tempeſtate, cum exoptato calore ſolis, florum fructuumque fœcundo parente, tantum non prorſus evanuit.

Maii initium multa pluvia comitabatur, in montibus heic illic nive per intervalla interſperſa, inde optata tempeſtas ingruit, ſolis deſiderato calore ſingulis terræ fructibus & ſeminibus, in vitam excitatis, cujuſmodi in Junium uſque & ultra fœcundiſſimè continuavit: Julius quem canicula promittit fervorem, minus largum ſenſit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Auguſtus majori calore, quem ab hujus medio ad finem uſque demum experti ſumus ſarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præſtolantur, verſus finem uſque hujus à nobis deſiderata fuit, & quamvis dies calidi interpolatè alluxerint, noctes tamen frigidiuſculæ, eandem non parum ſufflaminarunt; ſub finem Octobris nivalis tempeſtas jam ingruere cœpit, quæ ſubſequentibus hinc Novembri & Decembri menſibus, inprimis circa medium finemque hujus cùm multa Brumæ ſævitia, ingravuit; præter febres continuas & in quibuſdam locis ſatis malignas, alii morbi rariùs frequentes erant.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerarii,

Academici Naturæ Curioſi,

Schediaſma Tubingâ miſſum ad Hiſtoriam Epidemicam.

Ann. 1699. & 1700.

LAudabile eſt inſtitutum hiſtoriæ epidemicæ Germaniæ, in appendicem Ephemeridum ab annis aliquot referri ſolitæ, quod ex multitudine obſervationum per diverſas provincias collectarum progreſſu temporis acquirendam ſpondet notitiam meliorem & pleniorem de ſubdolis aliàs & occultè, utut populariter, graſſantibus morbis. Hanc ego collectaneorum ſupellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam deſcriptionem conſtitutionum utriuſque anni hìc inſerere neceſſe duco; Quoniam qui ſuis temporibus graſſari ſolebant catarrhi, & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrebant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemiarum autem febrium priſtina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obtinebat: Sed ea fata, quæ per triſtes olim annos communiter plures experiri ſolebant, jam paucis & vel uni atque alteri ſolùm obtingere, idque modo quodam ſporadico potius quàm epidemico, hoc annotare cùm licuerit, communicare etiam operæ pretium viſum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem

faciat singulare pro anno 1699. suppetit in una domo: Scilicet Aprili mense primus in familia pater, vir robustus, idemque hactenus sanus bibliopegus, febre maligna planè ex improviso modoque acuto abripitur, hunc post breve tempus, liberis interim etiam correptis, sed evadentibus omnibus, intra mensem ultima sequitur in familia mater; sic viduata domus, cùm altum de simili malo in urbe esset silentium, nec per hunc annum antè & post ita acutè abriperetur quisquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui aliàs tristes illas ædes visitarunt. De causa illa manifesta non constabat: Audiebantur quidem tum temporis hinc indè varii pauperum morbi sub annonæ caritate ob diætæ vitia, vertigines, tormina, alvi fluxus, sed hæc in pagis potissimùm, minus in urbe; Constitutio autem aëris per istum mensem, utut sæpè blanda, mitis, velut æstiva, hinc & leviter tempestuosa, in principio tamen & fine fuit frigida, humida, cùm & vicinis Alpibus diu inhæreret nix, quin nova sub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo suppetunt exempla, notata in binis ædibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum est à mense Aprili, qua sub ejus finem correptus fuit sartoris filius, absque omni, quantùm quidem constat, causa evidenti, nec ab alio quocunque infectus; Hunc sequitur soror major, hanc minor natu; omnes medico nullo consulto vel absque vel cum medicamentis ut aiunt domesticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & sex septimanas protenderetur apud singulos plena convalescentia. Quarta in ordine mater demum die septimo vel octavo Junii (non enim simul tres priores personæ decubuerant, sed una ferè resurgente dejecta fuerat altera) cum malè habere circa præcordia inciperet, sumit purgans, nescio quale aut cujus suasu, & movetur fortiter, sed abhinc statim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clausam, tunc suppositoriis & enemate tardè & parcè motam, jacet soporosa, omnium negligens, excitata & interrogata sibi non malè esse dicit, tandem subdelira, nullis usa medicamentis, in tertia demum septimana die vigesimo quarto Junii moritur, lividè post mortem nigricans. Ipso die sepulturæ frater defunctæ, lanio robustus, quinquagenarius, tabellarius, post varios quidem errores diætæ, largos certè in vino excessus, ægrotare incipit, sc. prævio horrore malignè dejicitur die vigesimo sexto Junii; Dicitur autem turbatus & vestibus indutus diu mansisse extra lectum, ludens, garriens, cum pulsus præ spasmis jam explorari vix posset, & ut ajunt pleuriticus. Quidquid sit de ipso, quem non vidi, moritur satis acutè mane diei secundi Julii, convulsus. Abhinc terrore perculsa alterius fratris uxor etiam dejicitur, sed evadit; Cum verò insuper binæ personæ aliis in ædibus, quibus cum ista familia nihil intercesserat commercii, febre, sed mitiore & remittente, corriperentur, caderetque vir sanus hactenus ex improviso apoplecticus lethaliter, imò de subitaneis per patriam casibus tristes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavidorum

rum commotio. Sed redeundum ad ædes sartoris; Die altero post sepulturam matris, filia annorum septendecim nondum menstruata, manè circa horam octavam ægrotare incipit, friget, à meridie incalescit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum planè non degere, quin sæpè in eo ne quidem se erigere posset, plerisque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem sentiret exacerbationes omnium symptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis & ut ajebat cordis, cum levi tussicula, alvo tarda, pauca, siti non nimia, appetitu nunquàm plenè abolito, lingua mucosa, molestia quadam deglutitionis, absque maculis, (uti & priores omnes) absque singulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula post moram crassa albidè pallida: Hæc filia post dies quatuordecim evadit feliciter, usa decocto rasur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. sem. fœnicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hìc in officinis juxta descriptionem B. Parentis in gratiam pauperum prostant minus pretiosi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, descriptionis ejusdem, cum vehiculo & mixturâ aquarum melissæ, card. bened. cerasor. tiliæ, Syr. acetosit. citr. cui addebantur cornu cervi ustum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos porrò sumere recusaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Julii languere visus, sibique metuens, ne ordo jam ipsum tangeret, à deglutitis noctu septem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hausta, largiter sudans præservatur, nilque ultra mali passus, finem ita imponit malæ febri, inducias hinc iterum urbi nostræ (utinam benè longas) concedenti.

Hæc de hac familia: Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum ista muliere, sc. die octavo Julii, post loturam linteorum, sub horam vespertinam septimam horrore gravi correpta, hinc ob æstum, sitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tussim frustraneam, dolores costarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junii manè venam secari jubet in brachio, (unde sanguis extractus mora temporis nullam contraxit crustam, sed mundam servavit superficiem) decursu dierum mane & meridie melius, à vespera in noctem semper pejus habet, tum dyspnoica subindè & subdelira; Die decimo tertio mensis observantur in collo ipsius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum efflorescentes vesiculæ miliares; Alvus die decimo quarto ante meridiem spontè novies non torminosè soluta, per morbi decursum manet lubrica, laxior communiter sub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerumque turbida, cum sedimento post moram laxo, crasso, pallido. Sic afflicta fœmina sub usu prædictorum medicamentorum, quibus hic accesserat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diascordium, & cortex Peruvianus evasit feliciter; equidem in sexta septimana jam iterum lotri-

cem agens, notabile adhuc ſub declinatione emergens narravit phænomenon, pruritum ſc. ferè univerſalem, valdeque moleſtum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in ſquamulas elevata & exſiccata cuticula abſceſſerat paſſim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, ſive nemo ab ea laboravit ſimiliter, niſi quòd filiola annorum quatuor eam videretur ſequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus veſpertinis, ſine maculis, convaluit autem abſque medici ope, cùm poſt longam anorexiam & abſtinentiam, appetitu ferebatur in lac acidum eoque ſatiaretur.

Hæc ſunt fata familiarum, quas in alta velut pace ſecuras hoſtis improviſus diverſimodè aggreſſus graviter exercuit, modò unam & alteram in domo eligens perſonam, reliquis parcens, aliàs nulla prætermiſſa paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo perſiſtens, decurſu intra breve tempus abſoluto, hic extra domum ad conſanguineos & affines ſeſe extendens, diu tamen protracta ſucceſſione in eadem, ad menſem ſc. uſque tertium. Illum aliàs novimus morem talium febrium, quòd cum epidemiam minantur invaſionem, accedentes ſubdolè & ſparſim ſe prodant, & cum finis earum adeſt, recedentes ſubindè tamen, cùm minimè credis recurrant; Hic autem neutrum locum habere videtur, ſed alia ratione triſtem ſui memoriam renovaſſe malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quàm æſtivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quieſcit, & qua mediocre fuit annonæ pretium. Addendum hac occaſione poſt hyemem inconſtantem, ventoſam, lutulentam & gelidam, non minus varium ſucceſſiſſe vernum tempus, nive iterum Alpibus diu, ad finem uſque Aprilis, inhærente; Junium in ſpecie ſæpe, ipſo die ſeptimo fuiſſe pluvioſum, ad exundationem fluviorum in utramque circa urbem valle. Reſpondebant interim tali conſtitutioni morbi varii, inter quos præcipuæ hybernæ variolæ, vernæ ſcabies, pleuritides, peripneumoniæ, ſub initium Maii perquàm frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos obſervabatur ſingularis illa malignitas, ad paucas determinata perſonas. Quibus ſub finem pro declaranda temporum iſtorum de cætero bonitate addi poteſt, quòd à quo tempore fama de novo remedio antidyſenterico percrebuit, nullus obſervatus inter nos fuerit æger, quocum ejus periculum fieri potuerit.

Serius

Serius Missa Dn. D. AMBROSII STEGMANNI

Historia Epidemica Mansfeldiaca Anni 1697.

CUM Temporum inæqualitas, Hippocrate & Experientia teste, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, judice PerIllustri Domino Præside ex Epidemica Annorum constitutione, diligentique illorum observatione resultet in Rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mansfeldiacum ex epidemica constitutione propullulantes morbos, quantum mihi observare datum fuit, annotarem & Ephemeridibus adderem. Ab Anno itaque 1697. bono cum DEO, initium faciam:Cujus Mensis JANUARIUS incepit gelu rigoroso congelare aquas, & nive conspergere terram ad 5tum usque diem, quem inconstans ingruente ultima Lunæ quadra, aëris tempestas excepit, & per reliquos hujus mensis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI: Per hunc mensem tumores insoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quos tamen sudorifera & vesicatoria optimè dissiparunt. Sic & Pleuritis notha in gravidas nimium quantum sæviit. Nec non catarrhi suffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaserunt, qui Affectus tamen appropriatis suis remediis auscultarunt.

FEBRUARIUS inconstante Aëris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & vespertinis ad nonum usque diem continuavit, quo frigus intensum ingruit & ad 24. duravit, reliquos hujus mensis dies rursùs Aër pluviosus, udosus & nebulosus excepit.

MORBI: Mense hoc Morbus Hungaricus, superveniente ut pl. 7timo die Anginâ, Febresque Petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in plerisque absque ullis datis Medicamentis 2do statim & 3to die maximâ cum virium prostratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes sanis similes viderentur, tamen præter omnium opinionem die 7timo extincti sunt. Die 5to ut pl. in sexu nobiliori hæmorrhagiæ narium, in sequiori menstrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium superveniebat, morbo absolvebantur; sic & diversos ex pauperioris sortis hominibus vidi superstites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant nec ullam sui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam sunt passi, ita, ut intra mensem bis fuerint petechiis insigniti, qui tamen omnes vitâ privati sunt. In quibusdam febre hac demortuis, facies vivorum simillima & sudore guttatim conspicua, deprehensa est. Admirationem etiam subit, quod bubones pestilentiales, in quibusdam peste, tempore ultimæ contagionis, olim infectis,

hoc mense rursus intumuerint, purulentamque materiam de se dederint. Optima Bezoardica lege Artis & summo studio adhibita respuebat omnia hæc febris; Idemque vomitoria & Venæ sect. in principio etiam administrata erant de nihilo. Sola vesicatoria, quæ tamen plurimi recusabant, primis statim diebus in diversis corporis partibus simul applicata, multos eripiebant è faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt suos dies.

MORBI: Catarrhi & tusses nimium quantum infestarunt Homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloss. associatis Elixiriis pectoralibus multum profuerunt.

MAJUS insolito Aëris fervore & tonitru ingruit, & usque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus mensis dies pluviosi & ventosi, noctes verò ob flantem Boream summè frigidæ extiterunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore sint tactæ & læsæ.

MORBI. Hoc mense Pleuritis, Hæmoptysis, Arthritis vaga scorbutica, & imprimis febres Catarrhales multò infestarunt.

JUNIUS intravit rursus insolito Aëris fervore, cujus XI. mum diem Boreas excepit & usque ad XX. diem duravit, quo rursus Aëris fervor cum tonitru ingruit, & mensem finiit.

MORBI. Hoc Mense Melancholia multos utriusque Sexûs homines invasit, qui truculentas manus sibi suisque intulerunt, supervenit & quibusdam Melancholicis Epilepsia paucas post horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum mensem ita molestus fuit, ut Vulcanus tunc temporis superbiret in nostris fornacibus.

MORBI. Hoc mense febres Tertianæ & Quartanæ, it. Partus difficiles sequiori sexui periculosi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluviosi & ventosi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catarrhi, Tusses, & Pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maximè inæquales fuerunt, & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt suos dies.

MORBI. His mensibus Icterus in quibusdam cum diarrhoea, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris observatus est, & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & Sale Cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & Arthritis vaga Scorbutica & Podagra multos infestavit.

Epidemia Mansfeldiaca Anni 1698.

JANUARIUS frigore intenso per 4. dies spirante Subsolano continuavit, 5to die Aër nebulosus ingruit. 6to & 7timo Aquilo nivem, d. 12. 13. 14. Zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-Notus nivem & intensum frigus reddidit. Reliqui mensis

sis dies, flante Zephyro, rursus pluviosi extiterunt.

MORBI. Tussis, Catarrhi & Pleuritis notha multis molesti fuere.

FEBRUARIUS pluvioso & australi aëre usque ad Sextum continuavit diem, 7mo frigus intensum, spirante Euronoto, ingruit, & per reliquos hujus mensis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores sub axillis, & morbilli admodum familiares fuere hoc mense omnis ætatis hominibus.

MARTII primi VI. dies flante Zephyro, pluviosi extiterunt, VII. frigus, spirante Euro-noto, intensum rursus ingruit, & usque ad XX. continuavit, quos reliquos mensis hujus dies aër meridionalis cum pluviis & tonitru absolvit.

APRILIS totus pluviosus, spirante aëre meridionali extitit.

MAJUS eodem aëre & pluviis usque ad 18. diem continuavit, d.19. Subsolanus radiis Solaribus terram siccavit, quam tamen d. 27. pluviæ & grandines rursus humectarunt, & ad finem usque hujus mensis perdurarunt.

JUNIUS, JULIUS, AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER mox pluviis, mox radiis Solaribus & aëre validiori, mox frigidiori, variante Aquilone & Austro admodum molesti, extiterunt.

MORBI. Licet maxima Aëris inæqualitas per totum fermè Annum extiterit, minimi tamen morbi has oras visitarunt. Nam præter Melancholiam, Maniam & furorem uterinum, planè nullus alius in Comitatu Mansfeldiaco per Mensem Julium, Junium & Augustum observatus est morbus. Hi autem affectus permultis familiares fuerunt. Nam XV. Melancholiâ, VII. mania, & octodecim furore uterino laborantes meam solummodo implorarunt opem, quibus etiam ad unum omnibus appropriatis suis remediis, & imprimis vesicatoriis, & Venæ Sect. Deo auxiliante pristinam reddidi sanitatem. Nymphamaniacæ imprimis mira passæ sunt symptomata. Quædam nil nisi obscœna proferebant verba, veneremque intendebant. Quædam insomnia phantastica recitabant, & modò hunc, modò illum Sanctum, l. Principem, l. alium Magnum pro sponsis habebant. Aliæ cantabant, saltabant & modò in caput, modò in pedes se conjiciebant, variaque absurda immiscebant. Aliæ rythmos componebant, totas paginas è Bibliis recitabant & Chiliastas se profitebantur. Extitit autem, quod mirandum, furor uterinus contagiosus, nam iisdem in ædibus sæpè 2.3. & plures decumbebant mulieres hoc affectu. Vidi etiam meis oculis: Quòd præfecti cujusdam uxor in paroxysmo ejusmodi furente constituta, ex adstantibus mulierculis rusticam quandam virginem ad osculandam manibus arriperet, recusantique colaphum impingeret, ex quo terrore rustica hæc, altero die post, eôdem affectu infecta fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum fuit, reliqui verò ejusdem dies mox pluviis, mox nive rursus molesti extiterunt.

DECEMBER mox frigore, mox pluviis, mox nive, mox turbinibus Annum absolvit.

MORBI. Hisce mensibus vario-

læ suis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines signarunt. Vidi enim vetulam septuagenario propinquiorem, & virum sexagenario majorem, variolis absque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta à variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, utpote anseres & gallinæ, tùm domesticæ, tùm indicæ, hisce infecta perierunt ferme omnia. Oves & porci verò, quibus expellentia (utpote cineres ex stipitibus fabarum, vel frumento secalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.) ab Oeconomiis curiosis propinata sunt, ut pl. evaserunt superstites.

Constitutio Epidemica Berolinensis Ann. 1700.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

JAnuarii imus st. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelascente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad festum Apparitionis s. ut vulgo vocant trium Regum usque continuavit, sequenti festum die gelu cælo sereno vires recuperavit, ac per triduum servavit, 10mo rursus & sequentibus; 12mum gelu aliquali & nivibus diversum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cœlo nubiloso à meridie pluviis rorantibus, si exceperis ad 25tum usque remittens, 26tus priorem vigorem reassumsit, illique nives superaddidit; eoque tenore sequentibus, 29no excepto, ad 30mum usque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius mensis, pluvioso, à meridie vario desiit æthere.

Februarius temperato quidem frigore cœpit, sed nivibus, quandoque aliàs pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum usque, à quo redintegrato per triduum brumali rigore, sereno interdum cœlo, 25to sensim remittente, 28vo circa vesperam in pluviam tandem delicuit.

Quam prima Martii serenus excepit dies, huncque sequentibus gelu nocturnum, subinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, succedentibus à 5to ad 11mum satis rigidum, remittens 12mo ad 25tum usque Cauro impetuosius flante noctu valdè gelidum & hujus sequaces ad finem usque mensis, Cauro licet ab Aquilone repulso ac hinc 30mo succedente Euro eodem ferè tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter scorbutum ferè endemium ejusque asseclas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores Catarrhi, tusses, febribus, quandoque Catarrhalibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, scapulas, ipsum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam verâ, quàm spuria, indeque ut plurimùm pullulante hæmoptoë, hancque non nunquam excipiente, aut Phthisi, aut hectica, haud rarò etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ, inter-

interque illas quædam malignitate non vacantes, morbillis, & variolis, & purpura ſeſe prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto ſpirante paulò remiſſior, 6to Vernæ amœnitatis prænuntio, variantibus ſubinde ventis & non nunquam ſatis aſperè flantibus, ſereno tamen plerumque cœlo, rarius pluvias rorantes ſpargens, ad extremum uſque diem temperatus fuit.

Cui Majus ferè totus reſpondit, frigidior equidem, paulò præter 12mum & 17mum ſudo & tepore verno amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa veſperam cum ſequenti toto & 24to manè udo ſolutum, ſuccedente biduo ſereno ac temperato, poſtque 27mo manè pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum ſerenus & amœnus.

Junius ſerenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti uſque veſperam cum pluvia tonitru advehentem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubiloſiores, circa veſperam rurſus pluvii fuerunt, reliqui ad 12mum obſcuri & frigidi, ſicci tamen; à 12mo verò, 20mo manè pluvioſo, veſperi tonitruoſo excepto, ad 22dum & 23. ſerena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum& 17mum æſtivo ferè æſtu graves fuerunt, ſubſequentes pluvioſi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum uſque & ultimum manè nubilum, poſtea præcedentibus ſereniorem.

Morbos hoc trimeſtre præter prædictum ſcorbutum & ab illo dependentes Cachexiam, dolores, tumores & id genus alia ſymptomata, febres genuit omnis generis, communes, Ephemeras, intermittentes varias, etiam ſeptiduanam, paroxyſmo ſeptimo quoquo die recurrente, rariùs, ſi unquam antehac in praxi occurrentem; continuas, ardentes, cum & ſine exacerbationibus, Catarrhales, malignas haud raró, pleuritide, arthritide, Catarrhis aliiſque variis defluxionibus, tuſſi, doloribus præcordiorum, & hypochondriorum, aſthmate, interdum convulſivo infeſtas, purpura, morbillis, atque variolis, aliiſque exanthematis fœdas, paſſiones item hyſtericas, nephritides, diarrhœas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies ſerenitatem ultima Junii cœptam continuavit; Verùm ſequentes menſe ferè toto alternis diebus ſudum cum pluviis nunc parcioribus, nunc copioſioribus alternando, æſtivum ſereni cœli æſtum ſic imbribus & pluviis temperarunt.

Auguſtus à primo ad 7mum ferè pluvioſus, triduum ad 10mum uſque ſerenum intercalavit, ſequens triduum manè ſiccum veſperi pluvia maduit; 14tus vento nubes diſſipante ſerenus, 15tum ſucceſſorem habuit totum udum & imbroſum, 16tum manè pluvium, poſtea ſerenum, ſerenitate triduum continuante, biduum rurſus mane nebuloſum, poſt raras ſpargendo pluvias vidimus. Sudo 22do interſerto 23io nubilo, tonitruoſo ac pluvioſo in ſerenitatem tandem declinanti, 24tus ſucceſſit ſerenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviis ſubinde madens ad finem uſque menſis ſeptendium.

September facie à primo rorante nonnunquam aliàs ſereno, in ſudum æſtu ſæpiùs grave mutata, ad 13ium

uſque

usque manè serenum, licet à meridie post tonitru grave imbridum, commendabilis, triduum accivit varium pluviis serenitati interspersis, ac frigore, moderato tamen, non usquequaque gratum; triduo alio sudo gratiori exceptum, biduo rursus interpolatum vario, 22do sicco, 23. toto ferè pluvio ac frigido, 24to manè nebuloso ac nubilo, à meridie sereno, substituti triduum ejusdem ferè tenoris, frigidum, tum serenitas bidui postremi; mensem nunc simulque trimestre hoc absolvit.

Quoad morbos id præcedenti ferè compar, nisi quòd frequentiores adhuc fuerint febres præsertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides in phtisin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dysenteriæ & diarrhoea, æstui partim & inordinatæ, in potu præsertim & fructuum hortariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes, non nunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipuè genarum valdè contumacibus.

October à primo ad 4tum usque nubilum & à meridie rorantem, indeque ad 8tavi usque vespertinam pluviam serenus, temperatus ac sudo ferè jugi veris instar amœnus; Noctu inter 8vum & 9num Tonitru horrendo terribilis, nono sparsis à meridie pluviis paulò horridior, 10mo sine pluvia nubilus, 11mo sudum redintegravit, biduo succedente vario ac quandoque pluvio, 16to vesperi pluvia madens, cætera cum sequentibus quinque serenus, 21mo nubilus subindeque rorans ac Austro flante frigidus, 22do manè pluvius ac nubilus cum sequentibus quinque siccus; 27mo nubilus totus ac imbrosus, 28vo Vulturno aspirante nebulosus manè, postea cum insequentibus ad 31mum, ac mensis hujus postremum, paululum rorantem & frigidum, serenus atque siccus.

Novembris primus durante adhuc Vulturno gelu induxit, & per biduum continuavit, quod tertio rorante manè parumper cœlo remisit, succedente 4to toto pluvioso; tum biduo turbido sicco tamen, manè præsertim atque huic ad 12mum usque varia, quandoque nubila, aliàs serena, sicca subinde, rursusque pluvia tempestate; tandem Cauro afflante gelu 13tio serenum accessit ac sequenti mane turbido, & à meridie nive prima comitato, usque ad 19num à rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum post biduum pluvium, biduum successit, gelidum, procellosum & grandinosum; huic demum nix manè pluviis mixta, à meridie ac sequenti 24to in imbres deliquescens, sequenti verò nocte Austro flante rursus gelascens, diurno succedente per quatriduum sudo, vesperi vento paulatim ad Eurum regrediente in nivem resoluto ac biduo subsequente toto pluvioso, nebuloso ac inamœno mensem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum usque circa vesperam pluvia sparsa remittentem duravit, hunc sequens biduum adhuc remissius prima die pluvias vespertinas tulit, altera siccius fuit, 8vus manè nebulosus valdè ac pluvius, postea siccior, 9nus, totus nebulosus &

ſus & Zephyro aſpirante imbroſus, 10mus manè paulò ſerenior, veſperi pluvioſus. 11mus mane turbidus, poſt ſerenior tandem nubilus & udus, 12mus blandum gelu, non nunquam nivibus non nunquam gelicidio interpolatum reduxit, ad uſque 20mum, qui rigorem majorem addidit ac quatriduum continuavit, circa veſperam 24ti remittens ac vario cœlo, utplurimum tamen uvido, ad 31mum uſque perſeverans, ſicque hoc trimeſtre ſimulque annum ipſum temperato, at ingrato-frigore claudens.

Ultimum hoc trimeſtre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate nec gravitate cedentes, paſſiones hypochondriacas, Iliacas, Colicas, hyſtericas, nephriticas, Febres varias, præſertim acutas, ardentes continuas, catarrhales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames & quandoque funeſtas. Defluxiones & Catarrhos, ſuffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Aſthmata convulſiva quoque non nunquam & anginas cauſantes. Diarrhœas & dyſenterias, Cephalalgias, hemicranias, cardialgias, odontalgias, hemiplegias, Apoplexias, Epilepſias, præſertim infantum. Tumores varios & dolores, ut plurimùm contumaces, & innumera alia ſcorbuto præſertim & Venereæ lui familiaria ſymptomata, brumali frigori, cœlique frigiodiri ac humidæ conſtitutioni variabili & inconſtanti ex parte tribuenda.

Conſtitutio Epidemica URATISLAVIENSIS.

Anni 1699. 1700. & 1701.

EXcellentiſſimi Domini Uratislavienſes uti hactenus inter Naturæ Curioſos ſolertiæ & curioſitatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborârunt, ita laudabili inſtituto, circa conſcribendam morborum in Germania epidemicorum hiſtoriam, & ipſi favere, ac Patriæ ſuæ celeberrimæ ſimilem ſtatum delineare decreverunt; Cujus priores tres Anni de Morbis qui Anno 1699.1700. & 1701.Uratislaviæ graſſati ſunt, publicis typis jam exſcripti legantur, & cùm pro hoc noſtro Volumine paulò prolixiores ſint, ſynopſin eorum hîc dare libuit, omiſſis iis morbis, qui epidemicorum cenſum haud ingrediuntur.

Cum Anni milleſimi, ſexcenteſimi, nonageſimi noni Januarium horridum Uratislavienſibus reddidiſſent Nebulæ & Venti, variis viciſſitudinibus, potiſſimùm intercurrente pluviâ, ſubinde tamen & frigore, quamvis remiſſiore, graves, initium quoque, imò majorem ferè partem Februarii ſub eadem cœli inconſtantia tranſegerunt, niſi quòd alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aër circa plenilunium ſerenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia ineunte menſe Martio continuavit, non rarò tamen effuſis ad plenilunium uſque, quæ illicò tabeſcebant, nivibus, & terra pruinis horrente,

rente; cùm è contra melior aër, vergente ad finem menſe, ac ſudum tellurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans ferè decurſu exceſſit in humida conſtitutione, quam etiam accuratæ tam barometricæ, quàm thermometricæ obſervationes confirmarunt. Quo tempore, cumprimis ſub Januarii principium, Dolores ſpaſmodici ſanguineo-cholericos, & melancholico-phlegmaticos affligebant, frequens erat Arthritis, prædominabatur tamen in ſubjectis iracundiæ obnoxiis, & diætæ aromaticæ ac vinoſæ deditis, præcipuè liberaliori vini Hungarici, à ſolo calce vivâ ferè penitus ſubſtrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempeſtivo frigidi & humidi aëris accurſu admiſſo, Pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quàm diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos infeſtante conqueſti, pro nephriticis promiſcuè à Medicis non ſatis exercitatis, & vulgo habiti fuerunt, cum tamen non ſemper renes, ſed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, adfici poſſe, ſagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejuſdem menſis in ſcenam prodibat Febris petechialis, quæ licet poſt 14. Aprilis diem conticeſceret, menſe tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho ſuffocativo, præprimis in ætate teneriori incipiebat, ac non æquè in infantes, pueros & ſenes, ſed in fœminas, & frequentiùs in mares ſanguineos & ſanguineo-phlegmaticos ſæviit, ac præprimis iis gravis ac infeſta incubuit, qui vino atque ſpiritu vini ſe obruerant, ac corpus cacochymicum pravâ victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tuſſi, imò & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps ſubita virium proſtratio, pulſus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem ſequebatur, in ſanguineis intenſior totum corpus occupabat, maximè verò caput, undè in fluidioris habitus corporibus, cephalalgia acutior, rubor faciei, oculi ſcintillantes, vigiliæ, deliria furioſa, jactatio corporis, ſitis &c. in ſanguineo-phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, color multò mitior apparebat, qui non paucis imponere ſolet ægris & Medicis, ut parum periculi ſubeſſe, cum magno ſuo diſcrimine credant; à quo fallaci calore forte febris illa maligna vocari meruit, ſumptâ metaphorâ ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis receſſu premunt; in his calori reſpondebat ſitis tolerabilis, & quies corporis ſine manifeſta jectigatione, ſed debilitas gravis ac continua in ſomnum propenſio, ac non conſulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modò lento ſucco obducta, modò fiſſuris aſperis & ſcabris dehiſcens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multi hac infirmitate detenti fuerunt, ſtatim ab aſſumpto alimento vel medicamento, flatus & hypochondriorum murmura. Cholerici loquacitate ſuâ aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum urebant.

Omnes

Omnes cujuscunque complexionis, graviter nausea cibi & appetitus dejectio infestabat. Sensim deinde æstus invalescebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant se etiam dolores varii, modò pungentes, modò mordicantes. Circa quartum, septimum, imò etiam undecimum diem, in pectore, dorso, brachiis, lumbis, & cruribus, maculæ rubentes, puncturis pulicum similes, sine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquantes; rubræ illæ meliores, deteriores verò citrinæ, lividæ, violaceæ, imprimis si hæmorrhagia gingivarum circa dentes incisorios superioris maxillæ enormior juncta fuerit; nigræ, præprimis majores, omnium pessimæ. Urina non uno modo comparata erat; nec alvi excretio; hæc liberalior salutaris admodum post diem septimum observata, & accedente sudore solutionem morbi promittebat; cùm è contra siccitatem alvi hæc febris pessimè tulerit. Vermes per alvum cum sedibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis assumptorum, aut etiam inanis cum nausea & cardialgia affligebant, præsertim si singultus iis se comitem adjungeret. Sudores primis statim morbi temporibus sine levamine, sed post quartum morbi diem, circa septimum, undecimum &c. felicioris eventus indices erant: cadaverosus erat funestus. Cum hæmorrhagiis quidam evaserunt. Morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, sed ad 21. imò & ultra ad 40. usque extendebatur. Solvebatur rarissimè per hæmorrhagiam, aliquando per abscessum, frequenter per sudores, sæpissimè autem tum per hos, tum per diarrhœam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cùm primis in ano, per exanthemata miliaria, pedum scabiem, icterum &c. Cura sine V.S. (qua sanguis eductus in superiori parte, crusta albâ spissâ, tenacissimâ obductus, in inferiori verò, modò floridus & fluidus, modò concretus & coagulatus suit deprehensus) peracta felicius successit. Quibus statim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum superarunt, quale fuit potio Sydenhamiana in dosi aliquantùm minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato, ac grano j. vel ij. scam. sulphur. additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ simul ad malignitatem habent respectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robustis & nauseantibus, præsenti conatu vomendi, interdum cum successu data. Cæterùm ferè tota cura per placidum sudorem, seu potiùs madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rhumbaum*, *Doring.* Pannon. rub. &c. Mist. simpl. Essentia scordii saturatiori, myrrhâ, diascordio, absoluta; fortiora, volatilia salia, bezoardica calida ac spirituosa omissa, quia obfuerunt: camphora planè præterita, cum vis ejus alexiteria non nisi nuda traditione & opinione hominum nitatur, & internè plus detrimenti quàm auxilii spondeat. Diarrhœam, nisi esset colliquativa, aut inflammationi in-

testinorum superveniret, nequaquam supprimere studuerunt; quin imo non rarò laxans ordinarunt, ac internè per totum morbi cursum nitrosa cum sufficienti potus quantitate eâ intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & intestinorum volumina ritè abstergerentur, & materia biliosa acris ac urens è corpore proscriberetur; alvi tamen profluviis modum excedentibus nitro in exigua dosi exhibito, interpositisque terreis, pulveribus, aut diascordio Fracast. frenum injecerunt; reliquis etiam symptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario Odontalgiâ seu Hemicraniâ laborabant istæ potissimùm mulieres, quibus negotium mensium magis impeditum; non nulli erant, qui Ophthalmiâ vexarentur; Illis Tinctura odontalgica Mynf. & Wedelii &c. his decoctum cort. granator. &c. profuit. Occurrebant etiam, quos Icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipuè cum salinis, aliisque juvabant.

Mense Februario, præter Variolas & Morbillos, aliæ quoque Maculæ cum febre sub noctem ingravescente, & tussi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, Morbillis non admodum dissimiles in facie, minutissimæ verò & puniceæ in dorso, lumbis & pectore; non nullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore molestissimæ, tandem per abscessionem epidermidis in squamulas resolvebantur. Grassabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, à forma acuminata *die Spitzblattern* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blattern* nominant, pustulæ scil. latiores minusque acuminatæ. Graviores ob intensiorem æstum erant Rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuêre etiã qui difficulter admodum respirabant, & de gravedine solùm quadam ventriculi conquerebantur, paratam in scorbuticis medelam invenientes, acetosa, acetosella, rad. ari, helenii &c. non in cochlearia, si maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes Tussis convulsiva fatigabat satis frequenter, in qua Pulvis antepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactantes æquè ac ablactati, omni hyeme Atrophiâ corripiuntur, cum febricula circa vesperam ingruente, inquietudine & siti nocturnâ, fame, torpore, abdomineque tumente; à ductuum lacteorum & glandularum, viscerumque glandulosorum lenta ac viscida obstructione, in qua Tinctura ♂ aperitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. prosunt.

Erant etiam quidam Hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui sine noxa evaserunt, in lentam tabem & phtisin præcipuè prolapsi; V. S. malum hoc cessisse compertum est, nec non largiori nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, solitis stipatum symptomatibus, hypochondriorum distensione, ventriculi concoctione languidâ, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, sputatione crebrâ, alvo segni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in somno, aurium tinnitu, doloribusque variis.

Cura

Cura eorum in crassis humoribus attenuandis erat, per nodulos aperientes, martialia, urinosa volatil. myrrham, crocum, mixturam simpl. tincturam vitriol. ♂. tart. D. L.

Illucescente Martio turmatim scabiosi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis imprimis fuit præstitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat molestissimus pruritus, præprimis senibus & cœlibibus gravissimus, ac inter hos hominibus siccioris constitutionis. Conducebant iis medicamenta nitrosa, & diuretica saponaria, quæ salsos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies serenus illuxit, & calore suo Veris delitias sperare jussit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit, nam nebulæ & pluviæ à meridie primis diebus gratum solis adspectum ad breve tempus ademerunt. Qui secuti dies, vernali tepore ad plenilunium, omnia brumali aurâ quasi rigentia blandè vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum serenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo aliàs omnia rident, & est formosissimus annus, nebulis, pluviis & ventis, si paucos amœniores dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac serenior aër, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo degustare licuit, comparuit; neque tamen ad finem processit sine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno sanitatis & facultatum experti sunt. Grassabantur tum morbi plerique ab Hippocrate enumerati, ubi de vernalibus ei sermo, furores, melancholiæ, epilepsiæ, fluxiones sanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores, febres insuper intermittentes: in ætate puerili & adolescentia, sanguinis excretiones è naribus, hæmoptyses juvenibus magis familiariter evenêre, quemadmodum vomitus cruenti viris & fœminis, vitæque sedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulò annosioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus sanguis erumpit, ingeniosissimum D. Stahlium, Hallensium Practicum, & Professorem secuti, spasmodicas passiones, sanguinis congestionem, vasorum & pororum tensionem, atque turgescentiam, cum sensu ardoris, lancinationis & pulsationis observarunt, quin etiam fere ad ejus mentem, curam felici cum successu instituerunt: violentioribus vero sanguinis depauperationibus, efficacissimis remediis occurrerunt. Insolita uteri hæmorrhagia septuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus febrium intermittentium non unius generis erat: non nullis paroxysmi omni die, aliis tertio quovis molesti erant; erant, quibus quovis die duo paroxysmi erant superandi. Nec infrequentes tertianæ duplices in quibus paroxysmo primo non respondet secundus, sed tertius, secundo quartus, tertio quintus, quarto sextus &c. ita tamen, ut non tantùm tertio die, sed etiam in-

intercalati febricitarent. Semitertiana paulò quidem rarior, at non prorsus desuêre, qui omni die quidem febre corriperentur, sed tertio quovis die duorum paroxysmorum impetum sustinerent. Vigebant quoque febres erraticæ; quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in censum febrium intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam à calore satis intenso auspicabantur; nam utut ἀπυρεξία, quæ initio adesse videtur, genium intermittentis redoleat, languor tamen magnus, pulsus aliqua agitatio, & cætera symptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem ferè mens erat de illis quibus malignitas conjuncta est, & tamen remissione quadam non carent, sc. doloso intermissionis cineri primorum dierum suppositum fuisse ignem continuatum, elucet ex eo, quòd sequentibus exacerbationem quidem caloris & symptomatum, non item veram remissionem observare liceat. V. S. omissa, Vomitoriorum tempore intermissionis frequentior usus fuerat; nec purgantia omissa. Quoniam verò hæ febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præsertim tartaro vitriolato, arcano dupl. sale lixiv. absinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria sint, incidunt, dissolvunt pituitam, & reluctantur acido, addita iis, præprimis post aliquot febrilium paroxysmorum decursum, subinde præcipitantia; in exanthematica, antiscorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus, in pulvere vel electuario, cum essentia segnior sit; in vino generoso albo maceratus rarissimè spem expectationemque implevit: in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehensus, in febribus etiam aliis calidioribus obscurè remittentibus funestus fuit; quibus non alia, quàm quæ malignis debetur, ratione medendùm: & eximiæ prudentiæ medicæ statuitur, etiam verè intermittentes, epidemicè grassanti aliquâ malignâ febri, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemicam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgescentes nutricum, & ipsorum infantium humores.

Sæviebant quoque pathemata spasmodica, ac Epilepsia passim pusillorum corpora hoc mense torquebat, multosque jugulabat: In symptomatica, fomitem in pituita viscida & acida habente, resolventia, incidentia, & modestè evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica quò te vertas, vix apparet, specificis voto non respondentibus.

Multis negotium facessere visa est Cardialgia: alii morsus, punctiones & lancinationes, alii rosiones sese percipere aiebant: nonnulli de tensivo & compressivo tantùm dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus instar constringente conquerebantur: plurimi verò gemitibus & altè ductis suspiriis, anxietatis interpretibus, adstantium aures obtundebant. Inanes vomitus utplurimum cardiagmi erant comites, quos imperiti emetica indicare cre-

credebant; sæpe etiam in fœminis, passionibus hystericis obnoxiis, deliquia superveniebant; singultus etiam jungebatur.

Nonnulli Bubonibus infestabantur; alii tumoribus aliis, præprimis Parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, discutientia, his verò non satisfacientibus, suppurantia.

Frequens erat illis diebus Coryza, conjuncta cum καρηβαρία, dolore capitis, sternutatione; nec non depravata auditio, modò enim erant, qui sonum talem quod tintinnabulum pulsatum edit, sibi percipere viderentur, modò qui de sibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulsationem intra aurem sentirent; pulsus autem ille exactè cum pulsu arteriæ convenit, nec aliunde, nisi ab arteria dilata pendere verisimile est; senes nonnulli sonum fluctuum allisioni similem, vel strepitus varios in auribus suis excitari ajebant: ubi sanè aër aliis fætus corpusculis in ejusmodi sonitu non tantùm organum immediatum auditus, sed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eo ipso varios sonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam surditatem abeunti opposita, non semper optatum eventum consecuta fuerunt.

Raucedo etsi hyberno tempore maximopere soleat esse frequens, ac facilè curetur, quia fortassis tantùm ab exasperatione superficiei glottidis, à frigore aut acribus salsisque humoribus inducta, dependet, occurrerunt tamen aliquot etiam in Majo exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Mense Junio aliquot Anginæ exempla oblata fuêre, i. e. laryngis seu pharingis inflammationis, in juvenibus potissimùm sanguineæ constitutionis, post motus corporis impetuosiores, aut nimias spirituosorum potuum ingurgitationes; horrorem ingens æstus cum siti Tantalea excipiebat, pulsus erat frequens, durus, inæqualis, urina saturatissimè rubra, magna aderat respirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri spiritum ducebant, & crescente malo strangulationis periculum instabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium angustias vix superaret, quin sæpe in nares refunderetur; in faucium isthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior est, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis verò, quorum vita in majori periculo, nullus planè tumor deprehendebatur. Non tantùm isthmus ita exurebatur, sed spectabatur simul in ore rubor flammeus, urgebat dolor acutus pulsatorius & punctorius, lingua tumida, obscurè rubra canum instar exerebatur, fauces arebant; si ægrotantium os aperias, omnia tensa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes & sanguine suffusi, præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens sedendi cupiditas. Ingens præ foribus periculum, cùm articuli gelido torpore rigebant, vultus livescebat, vox intercipiebatur, & stridor quasi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors instat, de-

ficiente pulsu & voce quasi in caninam mutatâ, apparente etiam subinde spumâ oris. Omnia verò symptomata sunt mitiora in notha Angina. In vera, post venæ sectionem, leniorem purgationem, resolventia seu discutientia, & in sanguine visidiori etiam attenuantia profuêre, non neglectis lenissimis adstringentibus; si verò conatus discutiendi essent irriti, & dolor pulsatorius quarto vel quinto die suppurationis admoneret, eadem fuit debitè promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, post V. Snem in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit sublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum sedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, signis vulgò traditis fallacibus; cùm è contra curandi eos methodus una eademque observari tutò possit; quæ in stasi sanguinis discutienda consistit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non exclusis in phlegmatico-sanguineis volatilibus in dosi valdè mediocri; externè verò per vini spiritum camphoratum.

Julius naturam suam planè exuerat, ac majori ex parte imbribus, procellosis aëris agitationibus, ac frigore squalidus erat; benignior Augustus, non tamen absque pluviis cursum absolvit. Æstiva amoenitas verò denuò in Septembri affulsit.

Mense Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus mensibus stragem ediderant, sed præ reliquis ferociebant Catarrhi, qui difficillimè, medicamentis compescebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui sedem in artubus, & potissimum in superiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imò etiam tumore aliquo, sine inflammationis signis, ex decubitu serosæ materiæ oriundo cognoscebantur; Unde lympham stagnantem vel motui suo restituere, vel ex corpore, ac præcipuè partibus laborantibus evacuare decuit.

Catarrhalis quoque prosapiæ alii morbi notati, Otalgia scilicet & Tumores palati; nec non Diarrhoeæ frequentiores comparuerunt, quas rhabarbarum tostum, c. nuce mosch. & bolus Tockaviensis ac caryophyllata compescuerunt.

Obvenêre etiam quædam melancholicæ foeminæ 30. ætatis annum supergressæ, moestæ, alta suspiria ducentes, taciturnæ, à communi hominum consortio se subtrahentes, & ad nescio quem strepitum expavescentes, ac mirabilibus suspicionum procellis jactatæ, levique causâ in epilepsiam hystericam devolutæ. Cùm verò dyscrasia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menstruæ morâ adesset, post venæ sectionem, vomitoria, pediluvia, sanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, sudorifera, martialia &c.

Mense Augusto nonnulli laborabant febri, quam veteres dixerunt biliosam, (quæ subinde in lipyriam abit), cum gravitate & angustia in scrobiculo cordis, conjuncta, non raro cum nausea incipiens; aderat horripilatio non nimia, sed frequenter

ter recurrens, capitis turbatio, & sanguineo-cholericis etiam dolor. Exacerbabatur quotidie horis matutinis, subsequis vel vomitu vel sedibus; quæ si deessent, æstus gravior, fauces aridæ, & sub finem deliria comatosa, semper ferè funestum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbissimis puncturis infestabantur. Juscula tenuissima, nitrosa, theriaca, optimo cum successu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam synocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii causum nominant; scilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæ sectioni assueti, ante solis ortum horrore quodam corripiebantur, subsequente æstu valdè gravi, respiratione anhelosâ, & suspiriosâ, lipothymiâ ac ἐφυδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines indivulsi comites erant; tensiones dorsi & artuum non minori molestiâ afficiebant; sitis premebat maxima, ejus defectus non semper malus, in junioribus circa diem septimam hæmorrhagia narium largior morbum solvebat, in paulò annosioribus die 14. copiosis cessabat sudoribus; calamitosa autem horum sors, si soporosi supervenirent affectus. Eximius usus V. S. in principio hujus febris, modò illa non ortum trahat à nimiis laboribus, aut quòd neonuptis aliquando accidit, abusu veneris; Cæterùm bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in usum venerunt.

Spectatæ insuper fuere aliæ febrium species, assodes, elodes, syncopales.

Mense Septembri Ophthalmia frequentiùs occurrit; cui interdum venæ sectio, purgantia ferè omnibus aliquod auxilium attulerunt, diaphoretica apprimè juvarunt.

Diarrhœæ satis erant frequentes, neque tamen nisi ad medium mensis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, lassitudine ulcerosa &c. quæ bezoardicis fixis & temperatis optimè curabantur.

Plurimæ fœminæ de mensium perturbatione & suppressione conquerebantur, quæ cùm ab ingurgitatione ciborum insalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum salutari effectu data sunt; reliquis verò lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus subveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat Dysenteria; qua de prolixum discursum Excellentiss. Dn. D. Helvvichii in ipso tractatu legere licet.

Initia mensis Octobris æstivâ amœnitate abblandiebantur, & à novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat sudum, quod reliquis hujus mensis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis sæpe obscurabatur, donec Luna denuò nasceretur mense Novembri, ubi iterum benignior aëris temperies: sed ad breve tempus, nam primus Lunæ aspectus ad plenilunium usque, rigido frigore horrescebat, quod quidem iterum minuebatur, ac insigniter remittebat, sed ut tantò major vaporum copia ex terra humida ascenderet, ac craf-

crassiores inde nascerentur nebulæ, sæpe propter admixtiones sulphureas, tetrum spirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatæ, donec in pluviam fatiscerent. Sub exordium Decembris tempestas varia, ac inconstans erat; circa medium mensis, & Anno in finem vergente intensius frigus dominabatur.

In Octobri, præter febres tertianas, etiam quartanæ occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac segnioris naturæ, qui jam ætatis provectioris erant, adoriebantur, aut etiam febres malè curatas, aut diarrhœas ab Empiricis suppressas sequebantur, in cujusvis temperamenti & ætatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Præter vomitoria in robustioribus, aliis verò lenissima evacuantia, aperientia imprimis data; quorum usu cum impetus febris quodammodo fractus esset, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo consilio confugiunt) plerumque subjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus febrium lentarum & hecticarum, quæ partim quartanis malè curatis, partim hæmorrhagiis, per adstringentia interna & frigida externa cohibitis, aliisve morbis succedebant; quæ, causam earum per resolventia, mundificantia & balsamica tollendo, & excedentem corporis calorem debitè temperando, exturbatis acribus recrementis per absorbentia lenia, diaphoretica, & diuretica, inprimis nitrosa, nec non corpora vix ossibus hærentia commodè restaurando, curatæ fuerunt.

Eodem mense Variolæ infantibus erant infestæ, quas aphthæ ac tussis pertinacissima comitabatur. Adultos febres continuæ cum levi rigore, æstu mitiori, dolore capitis & pleuræ, lumborum & artuum infestabant, sub finem verò in remittentes mutabantur, ac diarrhœis quasi criticis, non tamen sine omnibus torminibus, finiebantur.

Fœminis solito frequentiùs hæmorrhagiæ uteri erant molestæ. Longè autem communissima erant apostemata ac ulcera, quæ non tantùm callosa, varicosa, & sinuosa, ac cum carie ossium conjuncta, aut quæ circa articulos erant, aut partes glandulosas, membranosas obsidebant, Chirurgis crucem figebant; sed alia benigniora in iis etiam corporibus, quæ cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & symptomata, singulis autumnis, plura eàque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri Tumores circa latus sinistrum (quos antiscorbutica, resolventia, & distentionem ac flacciditatem fibrarum respicientia juvant) in hypochondriacis, ac minimè raro in mulieribus hystericis spectati; molles ii & fungosi, in non paucis ferè universam sinistri abdominis partem obsidebant; ferè sub costis nothis incipiunt, & quando supini jacent ægri, lineam albam aut transcendunt, aut proximè attingunt, & vacuum spatium inter costas & spinam ilii implent; tactu interprete non obscurè constabat, quod tumefactus lien supra mesenterium, intestina, ventriculi partem,

tem, ac in mulieribus ſupra uterum emineat.

Phlegmatici & phlegmatico-melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catarrho correpti, quotiescunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejectio non ritè procedebat, in febrem incidebant catarrhalem, ſeu continuam periodicam quotidianam veterum; ſcilicet poſt quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur ferè per horam unam, ſuccedit calor acris, & fermè per noctem durat; lingua eſt albo & lento humore obducta; non urget magnopere ſitis, pulſus eſt frequens, non adeo magnus, urinæ colorem aurantiorum æmulantur, ac poſt brevem moram, parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; laſſitudo artuum gravis eſt; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium ſuſurro, ut & tuſſi, quæ tamen nec patientes, nec Medicum terrere debent; aliquid tamen monſtri alunt pleuritides & deliria, periculum autem maximum denunciant anginæ & aphthæ, ſi quando cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate reſolvendi mucum, & ſalia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum ſatisfecerunt.

Nephriticæ paſſiones etiam, ferè in ſanguineis, & hæmorrhagiis antea aſſuetis, obſervatæ, ſive renum inflammationes, quas non ſolùm dolor & ardor vehemens comitatur, ſed & dyſuria, fibroſæ excretiones, arenoſæ cum ſanguine aliquo, ſubſequâ ordinariò lithogeneſi. In quo affectu inprimis decoctum Foreſti, & pulvis famigeratiſſimi noſtri quondam Præſidis Volckameri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore ſatis erant communes; quibus in paroxyſmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, ſine ſudore coacto; pomeridiano aperientia, ac ſub noctem pulveres nitroſi, cinnabarini &c. exhibita; externè camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis,

Anno 1700.

IN Januario frigus uſque ad Lunam πανσέληνον ſatis erat remiſſum, quod nec nerveas fibras ſpaſmodicè corrugare, nec glandularum ſubcutanearum meatus conſtringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis verò ejuſdem menſis diebus uſque ad Interlunium nebulæ corporibus infeſtæ, aërque humidus, & ſeri copiam accumulare, hujuſque inter glandulas laxiores ſtagnationi anſam præbere, tonumque relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum Solis jubar illuſtrabat, jam pluviis & nivibus expoſita torporem corpora ægrè declinare poterant; frigus verò per aliquot dierum intervalla quodammodo adurebat, cum Luna tota nocte luceret. Uſque ad medium ferè Martii perpetuæ frigidi & tepidi aëris viciſſitudines notabantur, quas ad finem menſis uſque turbida

ventis ac pluviis molesta tempestas excipiebat.

Præter morbos superiori Anno enumeratos Variolæ grassabantur, & quidem multò frequentiùs distinctæ, quàm confluentes. Primis ab invasione diebus, seu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes satis incertæ, nisi quòd tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris suspicionem moverent; præcedebant ferè lassitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oscitationes, dorsi lumborumque dolores, pulsus ad spinam dorsi, & sensus pruritus ac punctionis in cute, sed horror & rigor, præsertim recurrens, rariùs vulgò; frequenter vomitus à primo morbi insultu fatigabant, iique interdum immanes, aut si hi abessent, præcordiales anxietates gravissimæ, cum inani vomendi conatu conjunctæ, ægris negotium facescebant, alvi fluxus rariores observati; in pluribus alvus sine damno ad aliquot dies adstricta; in paucissimis etiam urina suppressa; vix visi qui sæpe se ad reddendam urinam urgeri conquererentur. Urina varia erat, quorundam flammea, & intensè rubra, nonnullorum turbida, & opaca, qualis jumentorum esse solet, quæ post eruptionem variolarum interdum clarior reddebatur; interdum verò per aliquot dies à protrusione adhuc turbida excernebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; nares frequenter sanguinem stillabant. Propensio in sudorem ingens; nonnulli, præprimis qui erant temperamenti phlegmatici, dormituriebant; alii de turbulentis conquerebantur insomniis, ac sæpe expavescebant, ac altos subinde in illis tollebant clamores; capitis dolores, jam gravativi, jam punctorii, cum temporum pulsationibus molesti; facies tumebat, atque maxillæ rubebant, oculi prurientes, rubentes, ac splendentes, quin imo aquâ suffusi, palpebræ ac nares dolore pruriginoso vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca, tussis sicca, cordis palpitationes, & tandem etiam deliquia non rarò observabantur; in aliquibus habitu corporis densiori præditis, etiam saliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus variè jactitabat; in genere musculoso subinde motitationes; minimè etiam rarò teneriores invaserunt motus convulsivi, iique vel particulares in labiis, oculis, vel magis universales, in multis deliria. Ordinario die quarto prorumpebant, in quibusdam tardiùs vel citiùs, subruptæ pustulæ tenuissimarum acicularum puncta æquantes, sensim dein subeunte humore agebantur in altum, & evadebant fastigiatæ, ac distinctæ, quæ multò erant tutiores, si in basi essent rubræ, suprà autem albæ, eminentes & molles, quàm illæ quæ in latum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeò frequentes, lividæ, violaceæ; certi verò lethi prænunciæ, quæ maculâ nigrâ in medio deformabantur. In quibusdam cacochymicis corporibus notatæ fuerunt in interstitiis variolarum petechiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam vesiculæ aqueæ, cum funesti ut plurimum eventus præsagio: Nonnulli etiam post eruptionem nihilo minus febri, difficultate spirandi, anxie-

anxietate, cruciatibus insignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum constituti; evasêre nihilo minus plerique, modò abessent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis, crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulsivi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admisso frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non sine summo discrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla pustularum priùs alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tensivo affici; extendebantur palpebræ, & ut vesica inflata, haut rarò oculos claudebant; proximè dein intumescebant manus, digitique distendebantur. Calamitosum, si pustulæ subitò iterum conciderent. Tandem pus fundebant satis coctum, quod sensim exsiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exsiccatis, majores tumores & abscessus subinde in artubus observati, pus acerrimum plorantes, & nisi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes consumentes, ac ipsa ossa vitiantes, membrisque omne robur adimentes. Omissis calidioribus remediis, si motus & agitatio sanguinis jam satis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatissimè calidus aër fuit commendatus; in effervescentia justò minori lenis & blanda diaphoresis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. ♉ diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulsionibus; ægris phlegmaticis etiam calidiora, Tinct. bez. El. myrrh. scordii &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & pustulis non debitè se attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, suppetias tulêre exoptatas: planè maturæ & pure acriori turgentes quibusdam non malè apertæ: dum exarescerent, pulveribus suprà dictis lapides cancr. additi: In Macularum vestigiis certò tutoque sapo Neapolitanus balsamicus profuit.

Variæ morborum spasmodicorum species eodem tempore, ac convulsionum non unum genus visum. In spasmo cynico topica non tantùm in principio nervorum, sed & bono cum successu musculis in latere opposito applicata. Satis communis erat in fœminis hystericis ac spleneticis illud deliquium, quo omnium sensuum ac motus exercitio privabantur, & concidebant, quod vulgò audit epilepsia uterina, & curabatur methodo à Practicis præscripta. E contrario interdum corpus variis motibus concussum, sensusque maximam partem fuisse integros notatum fuit, ita ut omnium, quæ circumstantes egerant, recordarentur, finito paroxysmo.

Erat etiam hisce diebus Odontalgia non paucis molesta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus esse solet, quando aër frigidus, humidus, & pluviosus existit, quanquam & plurimis aliis à causis eadem aliàs oriebatur. Unde etiam varia opponenda sunt remedia.

In Aprili terra blando tepebat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero ferè semper grato Solis jubare illustrabatur.

In Majo major aëris inconſtantia erat, viſus poſt nubila Phœbus, ac poſt Phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor Solis temperatus refocillabat, qui etiam in procedente menſe, non tamen abſque intermixtis pluviis, recreabat; circa finem verò turbida fuit tempeſtas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimeſtris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam, ut ut paulò rariùs, quartanas degenerabant.

Paſſim verò tum temporis Eryſipelate infeſtabantur, præprimis ſanguinei, & ſanguineo-cholerici, rarius ſanguineo-Phlegmatici, & tantò magis, ſi conſuetæ ſanguinis evacuationes ad tempus ſuppreſſæ, aut patientes terroribus, aliiſve animi pathematibus concuſſi fuiſſent: Præcedit ferè horripilatio, ſequitur verò calor præternaturalis totius, æquabilis & ferè vaporoſus, cum aliqua tamen acredine & morſicatione conjunctus, ac cætera adſunt, quæ alias in inflammationibus obſervantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumeſcentia. Cura ſine V. S. & purgatione abſolvi poteſt, ſolis diaphoreticis, & externè diſcutientibus.

Purpura alba ſolito frequentiùs hiſce diebus infantes, pueros ac fœminas, & imprimis puerperas cholerico-ſanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore poſt lochia ſuppreſſa invadere ſuevit, at verò ſi hæc cauſa abſit, nec iracundia gravior, ac illa quidem ferè ſuppreſſa præceſſerit, aliis anni partibus non æquè multis infeſta eſt: Typus morbi ſequens eſt: Initio quidem mediocri corripiuntur horripilatione, quam excipit æſtus non adeo vehemens; magis moleſta eſt anguſtia præcordiorum, quàm dolor capitis, qui non acutus, ſed ferè turbulentus exiſtit; adeſt enim faucium dolor & ardor; Somnus propemodum omnis ceſſat, & paucæ ſunt quæ ſub initium morbi, per unam alteramve noctem ſomno non interrupto fruantur, alvus plerumque officio non ſatisfacit; pulſus celer eſt & quaſi oppreſſus: urina cruda ineunte morbo, ſub exitum ſatis copioſum deponit ſedimentum, appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citiùs illud fiat, in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, inſtar cutis anſerinæ, ac ſenſim oriuntur numeroſiſſimæ puſtulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes, aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in ſiccioribus ſatis maturè ferè intra 24. horas exſiccantur; In humidioribus & junioribus aliquantò diutiùs, eroſâ cute, aliquid humoris exſtillant, non ſine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix obſervabatur. Conveniunt nitroſa & ſalina aliquoties per diem exhibita, & præmiſſis manè diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, ſambuco cum ſero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat Fluor albus uterinus in fœminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentiùs tamen paulò provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis eſt cura, quippe in qua & viſcerum chyli ſecre-

cretioni, & seri depurationi inservientium, & lymphæ ratio habenda; ut nempe abundantia seri excrementitii ac viscosi ex corpore eliminetur, materiæ fluxum hunc constituentis proventus impediatur, & uterus corroboretur, imprimis per nodulos ex stomachicis, uterinis ac purgantibus, & diuterica, succinata, terebinthina &c. per diaphoretica, ☿. ♂. lignorum decocta, Salivatio generosum illud remedium est, quo etiam inveterati fluxus debellari possunt &c.

Qui isto tempore in ætate puerili fuerant immunes ab exanthematibus, sub finem Veris, Achoribus & Tineâ infestabantur; ubi optimè conducunt, quæ aliàs in scabie prosunt: non sine fundamento Nicotiana laudatur, at camphoratorum usus noxius, & tantum excitant dolorem, ac si carbones vivi capitibus impositi essent.

In Julio terra per totum mensis cursum benigno Solis calore animabatur, ac simul calidis fovebatur pluviis, subinde tamen etiam tonitrua audiebantur. Per Augustum eædem gratæ inter Phœbum & nubila vices durabant. Nec alia aëris in Septembri constitutio, nisi quod frigidior aura post benignum Solis calorem allaberetur corpori ac aliquam ei afferret molestiam.

Hoc tempore grassabantur febres continuæ intermittentes, cum dolore hypochondrii dextri, Pleuritides spuriæ, in infantilibus corporibus exeretio miliaris notabatur. Multos choleræ, Diarrhœæ ac Dysenteriæ fatigabant. Multi Catarrhis obnoxii degebant, ac pertinacissimis Tussibus concutiebantur.

Vidimus etiam in æstate motus quosdam febriles, qui nullum typum observabant, neque statis exacerbabantur periodis. Mirabilis in istis vicissitudo est, eaque satis crebra: qui hac hora ex angustia cordis gemit & trepidat, de fatigatione summa conqueritur, post unius alteriusve horæ spatium, erecti animi est, & frontis exporrectæ. Propemodum autem febriles ejusmodi excandescentias experiuntur homines scorbuticis maculis modò rubicundis, modò lividis deformes. Hæ quando numerosiores in corpore comparent, ferè abest ejusmodi ebullitio, sed quando pauciores adsunt præprimis in loco minùs consueto, tum ejusmodi alterationes sentiuntur, præsens quoque est manifesta coloris macularum mutatio. Non carent hæ inordinatæ febres suis symptomatibus; nam & anxietates gravissimæ præcordia premunt, languor totius corporis & ossifraga omnium membrorum lassitudo invadit, ac interdum alii graves impetus ac tumultus corpus affligunt; partes autem maculis obsideri solitas dolor tensivus, gravativus, imo & rigor occupat, adest vertigo, non raro æstuantem calorem sequuntur horripilationes; pulsus ferè magnus est, interdum aliquo modo inæqualis & parvus; urina ferè crassa est, & statim, postquam reddita est, conturbatur, ac deponit corpora rotunda, instar arenularum, & superior substantia nihilo minus crassa manet, & quasi pinguedo quædam vitri parietibus adhæret; vix post sumpta cathartica, ut aliàs fieri solet, clarescit, sed turbida manet. Prodest excretionem macularum promove-

movere, aut materiam earum ſubigere & corrigere, cum antiſebrilia ſola non ſufficiant.

Viciſſim eodem tempore excruciabantur aliqui dolore artuum, ſtatis horis, ſingulis diebus per aliquot ſeptimanas redeuntibus, ſine ullo febris ſigno. In cortice Peruviano inventum eſt remedium.

Vir quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lypothymiam uſque, interdum certis tantùm in partibus, præſertim ano & pudendis, fuerunt conqueſti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas ſeptimanas ſuſtinuerunt. Qui nón tam ab humoribus acribus, quàm à vermium morſu excitatus fuiſſe videtur, præſertim quòd remedia anthelmintica præ cæteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo ſereno & calenti frequentiſſimæ erant ſternutationes, & jungebantur hæ etiam morbis tum graſſantibus. Præter hydragoga, ſuus ſudorificis hîc conſtat honos; eximiè verò præ cæteris juvant frictiones & ligaturæ extremorum, ut V.S. nec non Spiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem menſis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamœniores erant. In Novembri temperatus erat aër, uſque ad plenilunium, poſtea autem nebuloſus ac pluvioſus, menſe ad finem vergente, inconſtans ingruebat frigus, ut plurimum tamen ſatis remiſſum. December inter nebulas, ventos & pluvias tranſactus. Multi ſub hac aëris conſtitutione tuſſi infeſtabantur. Regnabant etiam febres cum mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorſi, ſiti immodicâ, exanthematibus ſeroſis, purpurâ, pleuritide, ictero, & diarrhœâ, ſingultuque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnatæ fuerunt. Jungebantur etiam paralyſes linguæ, & inſultus apoplectici, ſine evidenti periculo. Circa ſolſtitium hybernum etiam Aſthma convulſivum, aliquando Parotides ſupervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & ſpaſmodicas vellicationes ac contorſiones in diverſis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, ſuſpicio fuit, iiſdem autem Eſſent. carm. D. Mich. D. Wedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat inflatio ventriculi, interdum ſatis enormis, quam ructus, difficultas deglutiendi comitabantur, per evacuantia, & carminantia non nimiùm calida facilè curabilis.

Alii Lienteria corripiebantur, & egregiè ſtomachicis ſublevabantur, præprimis ex mentha & abſinthio paratis, niſi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicaretur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iiſdem remediis ſanabantur. Exempla etiam Aſthmatis ſtomachalis offerebantur, ſive cruditates in flatus reſolutæ diaphragma comprimerent, ſive ventriculus à contentis ſuis in ſpaſmum concitatus, contiguum ſibi diaphragma ſimul afficeret; imò unum alterumve datum fuit exemplum febris anheloſæ & aſthmaticæ, quam deſcribit Sylvius

vius l. 1. prax. c.30. Cura in euemetis, ubi circumstantiæ permittunt, vomitorio expediri potest.

Consilium Medicorum hoc tempore à Chirurgis non minus requisitum fuit, quomodo in ulceribus sinuosis inveteratis internè ortis & oblongis, exterius verò callosis, ritè sese gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratislaviæ, tum maximè in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum imprimis ductum discindere, callosam cavitatem septicis tollere, consolidationem balsamicis promovere &c. consultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummata Gallica observantur, maximoperè tamen circa autumnum sæviunt, quæ post sanguinis depurationem, eorundem per emplastrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c. putrefactione, per causticum apertione, unguento basilico, mundificatione, inprimis curata fuerunt.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis.

Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris vicissitudines, modò enim aër liquescere, & quodammodo diffluere, ac in ampliora spatia sese diffundere videbatur, modò autem frigore constipatus in angustum cogebatur; finem verò mensis imponebant nebulæ illæ insalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus, & æquabilis aëris fluxus observabantur. Sub initium Martii frigidiuscula aura subito cum blandiori aëre commutabatur; nec tamen Mensis ad finem sine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, sic tamen ut blandus solis calor in his aëris varietatibus non nunquam Silesiæ incolas exhilararet.

Mense Januario febres continuæ periodicæ, variis stipatæ Symptomatibus præprimis autem cardialgia, vomitu, spasmis, hypochondriacis &c. non paucis erant molestæ. Grassabatur etiam Pleuritis Spuria; erant quos Erysipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, molestiam creabat. Nec minus febres petechiales satis erant frequentes, quæ etiam ad domesticos incautè cum ægris conversantes, præprimis si hi essent meticulosiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non sine felici successu, methodo superius adumbrata.

Catarrhi, Tusses ferinæ &c. etiam grassatæ sunt; in quibus hoc tempore opiata minimè profuerunt.

Mense Aprili admodum inclemens erat aëris constitutio, & miris ventorum, frigoris, grandinum, nebularum, nivium, pluviarum vicissitudinibus, etsi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, sed subturbido, & nebulis obducto, ac pluviô

viô cœlô major mensis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio Solis calor, qui tamen & ipse pluviis & tonitru subinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres grassabantur; præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem observabat: primo die horror satis gravis homines catarrho obnoxios & crassiori victui assuetos, aërisque injuriis crebriùs expositos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem sequebatur calor valde inæqualis, pulsus autem ferè debilis erat; æstus per horas modò pauciores septem, novem, modò plures, v. g. 12. 14. &c. perseverabat, post quem aliquibus sudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plenè tamen non cessabat. Erant qui post calorem nondum sopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant molesti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur, die secundo perseverante adhuc calore, denuo propemodum eâdem horâ, quâ primo, miseros opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui sensim augebatur, sed tamen longè adhuc aberat à ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, sed neque tot horis, quàm illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quartus iterum secundo respondebat; verbo; semper uno die febris erat gravior & quasi composita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhœam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus scabies succedebat per totum corpus diffusa. Cedunt etiam hæ febres adhibitâ ordinariâ methodo curandi superiùs adumbratâ. Lenia evacuantia eximiè profuerunt secundo aut quarto die, imò & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia Symptomata erant leviora, si illis diebus, quibus unus tantùm affligit paroxysmus, sub declinationem blanda dabantur alexipharmaca. Ante paroxysmos præcipitantia cum salibus alcalinis & nitro, rectè etiam morbo huic opponuntur omisâ venæ sectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingravescebant, sed absque rigore & horrore stata observantes tempora, nisi quòd rigore ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως inordinatè & erraticè, non unà cum paroxysmo invaderent. Non mali videbantur esse moris ab initio, sed procedente morbo ferè in pejus ruebant, ac criticis præsertim diebus excandescebant; aderat morsus ventriculi, aliaque symptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigiliæ cum deliriis conjunctæ; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigebant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare observatum, nisi quòd è re fuerit, superato rigore, ad æqualem sanguinis distributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres ferè omnes conjunctæ erant cum Ontalgia, quæ certè & ægris & Medicis facessit negotium. Omissis emeticis, purgantibus, & V. S. fuerunt internè exhibita, quæ aliàs in viscerum & meningum inflamma-

mationibus præſcribi conſueverunt ; externè verò potiſſimùm linimenta ſpirituoſa , & hæc quidem camphorata & crocata ſæpius applicata : aliquod etiam in pediluviis ſolatium , ſi dolor ille , quod tum temporis obſervatum , ſolitariè abſque febri affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis , imò & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hiſce diebus ferè omnes conquerebantur de dolore compreſſivo ſatis vehementi in dorſo, quem nec mulierculæ ſuis remediis domeſticis , nec Medici ſelectis etiam pharmacis depellere poterant. Acerbiores erant cruciatus earum , quæ juſculis conſummatis , ut vocant , lapſas reponere vires geſtiebant , præprimis ſi infantes eſſent debiliores , & in uberibus ſolicitandis negligentiores. Nihil æquè his profuit , quàm victus tenuior , & evacuatio lactis ex mammis liberalior , evidenti certè argumento , dolorem hunc non aliunde pendere , quàm ex vaſorum lacteorum, ipſiuſque ductus thoracici chyloſam materiam pro lactis generatione advehentium repletione , ac nimia diſtenſione.

Præcipuè autem hoc tempore communes de vertigine , tinnitu aurium comitatâ , querelæ audiebantur. Occurrebant ſatis multi , quibus caput , & viſus objecta circumagi videbantur. Non nulli erant , quorum oculis tenebræ , aut intra tenebras ſplendida quædam obſervabantur , & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur , qui in otio viventes liberalius ſubinde ſe vino invitarunt , aut qui antea hæmorrhagiam narium , vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant ; aut qui aliàs catharſi fuerunt aſſueti eandemque omiſerant. In cura V. S. imprimis , frictiones etiam , ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita , poſt V. S. purgantia , rarò emetica in plethoricis data ; inter ſudorifera Tinctura bez. D. M. omnium minimè expectationi ſatisfecit , ut & ſpirituoſa aromatica , aliaque plura. Aliquantò major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter uſitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hiſce diebus motibus convulſivis concutiebantur , quorum non pauci à parentibus ſuis per mortem avellebantur ; nec infrequens in illis erat Ranula.

Sub illud tempus , quo fraga & ribium baccæ paſſim apponebantur , & avidè , ut fit , ingerebantur , alii Diarrhoeâ corripiebantur , alii autem Cholerâ , præprimis ſi vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholerici non tantum ſurſum & deorſum magno cum impetu humores bilioſos egerebant , ſed & ingenti ſiti torquebantur , & aſſidua corporis jectigatione fatigabantur : mens eorum percellebatur , aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ ſymptomata , niſi ſtatim ab initio blanda data abſtergentia aut leviſſima evacuantia , ac præcipitantia , cum diaphoreticis & diſcutientibus , ipſa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant Epiphorâ , & tenuis humor calidus & mordax, lachrymarum ſpe-

cie in oculos irruebat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapsi non modò molestiæ levamen ex febre superveniente non senserunt, sed & dolorem augeri, eo quòd fortè acerrimum remaneret, dissipatis humidis & aquosis particulis, crebro conquesti sunt. Alios acres & salsi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant satis squalidi, & vasa supra modum extumescebant, & tamen totum malum remediis debitis facilè tollebatur. Nonnunquam verò inflammatio multò minor erat, & tamen quicquid etiam ageretur, frustrà tentabatur. Erat autem hoc in casu cum opththalmia dolor capitis diuturnus indissolubili nexu conjunctus, qui satis ostendit, in consortium mali meninges & intimas cerebri partes trahi, quod etiam subinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi scripto de Fibra motr. Visus autem eorum, qui ita affecti erant, in dies magis obscurabantur, nec in minimo cœcitatis secuturæ periculo versabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, sive sponte naturâ motum, sive pharmacis excitatum, ophthalmicis esse admodum utile.

Porrò sæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remediorum applicationem eludebant.

Mulieres etiam sanguineæ constitutionis, quæ paulò liberaliùs vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum. Spirandi aderat difficultas sine tussi, quæ in horas increbescebat; accedebat nonnunquam febricula, quæ dolorem, modò is esset mediocris, ne ad claviculam aut ilia pertingeret, solvebat; de quo ipso dolore loqui videtur Hippocrates l.6. aph.40. Nihil æquè profuit, quàm primo quovis tempore sanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento est, aut hepar phlogosi in hoc dolore corripi, aut sanguinem in trunco venæ portæ vicinisque ramis stagnare. Difficilior est cura, si dolor hic sit conjunctus cum tussicula inani, ex hoc enim non vanè colligi potest, etiam diaphragma in societatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, utpote quæ propius diaphragma attingit. Si paulò gravior sit inflammatio, ne digitorum quidem pulsum ægrotantes ferre possunt; jactantur plurimum, lingua arida & scabra est ob ingens in sanguine incendium.

Mensis Julius erat amœnissimus, nam & gratum solis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æstus erat in principio Augusti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ subsequebantur pluviæ. Etesiæ quoque gratè spirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aëris constitutio in Septembri, nisi quòd circa Novilunium rigidior aër corporibus esset molestus.

Præter morbos æstivales in præcedenti enumeratos, scenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dysentericæ, quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando symptomata remittunt, & scybala minus sunt cruenta, nec sedes adeò tormi-

nosæ,

nosæ, sed ad legem naturæ accedentes, nec non somnus recurrit, & denuo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri sunt, ex improviso sequebatur diarrhœa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil sinistri portendebat, sed, etiamsi vires aliquo modo dejiceret, firmiorem imposterum sanitatem pollicebatur; conf. Hipp. sect. 7. aph.77.

Post propulsas ejus temporis febres, in diversis hinc inde corporis partibus, præsertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvalescentibus epidermis discedebat, & quasi per squamas abradebatur.

Aliàs iisdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur Porrigine, præter blandam catharsin, diaphoresin, & diuresin, juxta cum diæta laudabili, topicis abstergentibus circumspectè adhibitis curata.

In hac ipsa æstate passim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potissimùm multis infestus erat: hunc alii tensivum, alii obtusum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem, in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita describebant, ut dicerent, malleolis sibi quasi crura contundi: Nec minùs brachia gravissimis torquebantur doloribus, qui non secus ac à lue venerea oriundi nocturno tempore ingravescebant. Alii per intervalla luctabantur cum doloribus & lancinationibus intestinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebantur. His autem aliisque variarum partium cruciatibus obnoxii illi erant, qui cibis crassis, salitis, pane non benè à furfuribus purgato, cerevisia crassa, turbida & feculenta, aut vino nondum satis benè defecato, vel nescio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unicè antiscorbutica cum rad. chinæ, salsaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modo ægris erant solatio; quibus ipsis etiam remediis sublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præsente morbo, lassitudine totius corporis cum aliqua oris siccitate conquesti fuerunt.

Multi in teneriori ætate constituti, circa dies caniculares, etiamsi nulla dysenteria aut diarrhœa essent correpti, assidua desidendi cupiditate, cum torminibus quibusdam conjuncta vexabantur. Post frustra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab ascaridibus malum foveri suspicio esset, majori cum successu anthelmintica enematibus addita atque per os data fuerunt.

Initia mensis Octobris blando calore grata, sed plerique sequentium dierum ventis, pluviis & variis aëris mutationibus horrida erant. In Novembri modò pluviæ decidebant, modò nives; & utut aura subinde esset satis temperata, nonnunquam corpora frigore rigebant; hoc autem in Decembri erat intensius, præprimis circa Plenilunium; at paulò post & intercurrentes nebulæ & pluviæ, Solisque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non rarò occurrebat Gonorrhœa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amasios mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus

minùs favet, inclementiùs fævit.

Porrò inter communiores morbos erant febres, quæ nec ftatum tempus fervabant, nec eodem modo femper invadebant, fed modò diebus fingulis, diverfis tamen horis, modo alternis homines opprimebant; jam diurno, jam nocturno tempore ingravefcebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem fine fenfu frigoris paroxyfmus ingruebat; hodie immani cardialgia molefta erat; cras ventris tormina affligebant; jam hoc fymptoma, jam aliud miferos magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis confilium llb. de rat. vict. in acut. *inconftantes & erraticos morbos curare non expedit, priufquam conftiterint*, feu certum typum & periodum obfervaverint, quod circa feptimum diem hîc evenire folebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanæ quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebeiis quibufdam illa non malè ceffit temeritas, qua febricitantes fubito terrore graviter percellunt, fi vel fedes, ut fit, vel deinceps fudores copiofi, aut alia quædam evacuatio largior fuccederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmiffis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehenfa eft.

Præterea urinæ ftillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod verifimilius, à renum ulcere oriunda exafperabantur. Trichiafis in quibusdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curata. Tabici pejus habebant. Graffabantur etiam iterum ifchiatici dolores. Multi qui cœlo pluvio fub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludofis locis manuum opera exercuerunt, difficili refpiratione & orthopnœa fine conchis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quàm evacuantia, diuretica & fudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erat. Aliquos paffio iliaca horrendo modo afflixit.

Conftitutio Epidemica Berolinenfis.

Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remiffiorem nivibus afperfis degelantem fubftitutis, 4tus gelu rigidum redintegravit, fed fequente 5to poft gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no poft pruinam matutinam fereno exceptis, folutus toto menfis reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulò ferenior, circa vefperam in pluviam, 2do toto durantem, & 3tio ferenitate aliquali interpolatam defiit. 4tus ferenus ac frigidus. 5tus totus paucâ intercedente ferenitate pluviofus. 6tus & fequentes (11mo & 17mo manè pruinofis exceptis)

exceptis) ad 18vum usque Verna serenitate ferè & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem usque mensis varii, alii uti 19nus & 20mus ante meridiem sicci & frigidi, circa vesperam pluvii sereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23. cum frigore manè sereni, pòst turbidi, alii uti 24tus manè udi, à meridie sereni, alii uti 25tus post pluviam rorans mane sicci & turbidi. Alii manè nebulosi post sereni, à meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus succedente procellâ & 28vo adhuc continuante & admixtâ nive grandine & gelu, redditâ tandem cum meridie serenitate mensem terminante.

Martius frigus cum nive continuatum primo biduo, interspersis de die serenitati nivibus interpolavit, 3tio, in pluviam matutinam descivit, recuperatâ tamen à meridie serenitate, 4to quoque continuante ad vespertinam usque pluviam, 5tus serenus quidem sed algidus, grandines nonnunquam Favonio flante sparsit, quatridui sereni gelidi & pruinosi prodromus, 10. biduum successit, Africo tumultuante turbidum, procellosum grandinosum aç nimbosum. 12mus serenitatem restituit matutinam nivibus à meridie comitatam, atque biduum sequens gelidum & serenum induxit, moxque intercalato 15to remissiori, sereno tamen adhuc, gelu satis hactenus rigidum cœlo sereno Boreâ aspirante, ac succedente huic post Euro, ad 23tium usque serenitate vernâ cum sequente biduo commendabilem reduxit. 26tum mane turbidum algidum ac ventosum cum triduo succedente turbulento, secutus pluviolis quidem sparsis à prioribus diversis 30mus 31mo socio manè quidem pruinoso, serenitate tamen commendabili biduo mensem hunc simul ac trimestre finiit.

Morbi hoc trimestri præter scorbutum endemium, febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæâ ac hemicraniâ valde molestas continuas, malignas paucas, variolis ac purpurâ notatas, catarrhales & pleuriticas sporadicas, Epidemici ferè nulli fuere, nisi catarrhos & tusses, hæmoptoes quasdam & pleuritides, ut & arthritides, præsertim vagas scorbuticas, ob hybernas aëris varias turbas indeque nascentia sanitatis incommoda, satis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum cæterà serenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem usque nubilum in pluviolas circa vesperam solutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die precellosus ac nimbosus. 6tus nivibus sereno cœlo mixtis varius & inconstans successit. Huic congener 7timus, Octavus nocte à nivibus fœta frigidulus & potissimam partem turbidus, post noctem gelidam, nonum frigidum & serenum, post quæ nocturnas denuo nives biduum degelascens ac pluviosum induxit. Sequentes, prætor 12mum sic satis serenum, vesperi tamen adhuc specade rorantem, eique similem 23-ium & 24tum totum serenum omnes ad finem usque mensis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivosi, nimbosi, quandoque & procellosi fuerunt.

Maii primus vernâ serenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc

Euro noto flante, triduum ſequens turbidum paucis aſperſis pluviolis udum ac horridum adduxit, ſuccedente vernâ amœnitate integrum menſem reliquum, paucis 11mo nimirum mane turbido à meridie ſpecade grato, 17mo vento, 23io procellâ 25. pluviâ vento miſtâ, 27. grandine ac imbre, ut & 31mo ſeu poſtremo paululum ventoſo exceptis durante.

Junii primus ultimo Maii compar, à biduo ſereno ac temperato exceptus, 4tum obſcurum in veſperam & noctem pluviam deficientem, cum ſubſequente biduo ſibi non abſimili ſucceſſorem habuit, quos biduum aliud ſerenum ac temperatum correxit; ſucceſſit huic 9nus totus turbidus in pluviam veſpertinam deſinens, quem temperatus ac ſiccus 11mus, atque 12mus ſudo æſtivo inſignis ſecutus. Huic biduum rurſus obſcurum ac frigidum in pluviam tandem fatiſcens ſucceſſit, eique quatriduum ſudum ac æſtivo ardore ferè moleſtum, ſubſequente 19no tonitru temperatum, 20mum pluviâ nocturnâ quandoque & diurna fœcundum, triduum verſus ſerenum ac temperatum ſecutum in pluviolam veſperi 23tio ſolutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 27mum manè obſcurum à meridie ſerenum, & 29num frigidulum ſed ſerenum, ſi exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimboſo, rarius ſereno inamœni, menſi triſtem addidere colophonem.

Morbos hoc trimeſtre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes Cephalalgiâ & Cardialgiâ infeſtæ, Catarrhales tuſſi & Aſthmate moleſtæ, quandoque & anginâ, oculorum & gutturis ac tonſillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoës, Arthritides univerſales, & vagæ quoque Scorbuticæ, Cachexiæ & Cacochymiæ paſſionibus hypochondriacis & Hyſtericis, pleuritide, imò & paralyſi & apoplexiâ nonnunquam ſtipatæ, acceſſere.

Julii dies quinque priores æſtivo calore inſignes, 3tius præſertim fervore æſtuoſo moleſtus; Quibus biduum ſucceſſit ventoſum ac ſubinde pluvioſum, huic 8vus obſcurus ac frigidulus, ut & 9nus ſudo & temperato calore amœnus. 10mus poſt pluvias nocturnas cum ſeptem ſubſequentibus ſudo ac æſtu genium hujus menſis exprimentibus 16to ſub veſperam, ac 18vo à meridie, 19no, mane pluvio à meridie tonitru addidit. Sequens triduum ſudo pluvias miſcuit, ſuccedente quatriduo imbroſo. Unde ad finem uſque menſis ſereni & æſtivo ſudo grati ſucceſſere dies.

Auguſti primus ſudo æſtuoſo gravis, veſperi tonitru leve cum pluviâ moderatâ, ſequenti verò triduo poſt pluviam matutinam modicam temperiem amœnam ſubſtituit. Quæ triduo alio ob temperatum ſudum commendabili ſuccedente, ac octavo ante & poſt meridiem lene ſtillicidium intercalante à biduo pluvioſo excepta. Cui aliud rurſus biduum verè æſtivum ac ſerenum ſucceſſit atque huic 13tus mane ſpecade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera ſerenus. 15tus manè ſerenus, circa veſperam tonitru horrendum procelloſum ac nimboſum tulit.

16tus

16tus manè ſerenus poſt fuſas à meridie pluvias frigidior. 17mus ſerenus ac temperatus, 18mus à pluviâ matutinâ ſeptem ſubſequentes dies ſerenos, ac non nunquam ſatis æſtuoſos, ſi 25tum excluſeris manè pluviolis madentem, adduxit. 27. cæteroquin ſerenus pluviam veſpertinam in noctem uſque intempeſtam protraxit; 28vum frigidulum, licet ſereno; 29num totum pluvium & imbroſum ac ſubfrigidum, 30mum pluviolis quandoque rorantem, tandemque 21mum & poſtremum menſis ſiccum quidem & ſerenum, ſed frigidum pariter ſucceſſores habuit.

Septembris primordium 1. & 2dâ die ſerenâ & amœnâ temperie acceptum, circa veſperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; à 3tio ad 24tum vario, quandoque ſubfrigido, quandoque æſtivo calore, plerumque ſudo pluviis ac ſpecade interpolato, temperatoque æthere continuavit; 25to ventoſiori paulo & pluvio biduum ſucceſſit procelloſum & nimboſum, atque huic aliud ſedatius, ſed ad veſperam uſque pluvioſum; inde ſerenitas gratâ comitata temperie, 31mum ſimulque menſem & trimeſtre tertium abſolvit.

Morbos æſtiva Ætheris cum temperie cambiens ſubinde intemperies, præcedentis æſtatis frequens æſtus præter endemios penè, ſcorbutum illique affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes quàm continuas, cauſos aliaſque ardentes paroxyſmis interpolatas, quaſdam planè inordinatas nullum typum ſervantes, catharrales nonnullas malignas quoque exanthematis variis, miliaribus præſertim ſemet prodentes, pleuriticas inſuper, aliàs Cephalæâ, cardialgiâ, colicâ, hæmoptoë, defluxionibus in bucca gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum, indeque ophthalmiis, gutturis tuſſibus porro variis, quibuſdam etiam ex illarum numero, quas convulſivas Williſius appellat; Preterea Epilepſias præſertim infantum, Arthritides tam univerſales quàm particulares, unius lateris, Iſchiadicas, vagas ſcorbuticas ſatis frequentes, omnium tamen frequentiſſimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperātem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ uſum, Choleras, diarrhœas, Lienterias & dyſenterias copioſiſſimas; eaſque ſatis vehementes, pertinaces, periculoſas, ac ſæpenumero lethales.

October poſt pluviam 1mo matutinam, triduo ſereno ac gratâ temperie amœno æſtu, ſucceſſit triduum nimboſum, ſubinde grandinoſum; tandem & pluviis, nivibus pruinâ vacuum ac frigidum. Illi rurſus quatriduum, autumnalis temporis ratione ſatis temperatum ac gratum. 14tus manè ad meridiem uſque nebuloſus, inde ſerenus fuit. 15mus ſerenus ac temperatus à meridie paucas ſparſit pluvias; A 16to ad 20mum æſtivo ferè calore ſerenum & amœnum quatriduum, à 20mo, 28vo ſereno ac temperato excepto, obſcuri ac frigiduli, interſperſis 23io, 24. 26to, utut rarius pluviis ad 31. adeoque extremum uſque menſis, dies ſecuti menſem terminarunt.

November à ſiccitate ac frigore aliquali auſpicatus, ad ſerenitatem ac

ac rigorem ſatis validum, ſed ephemerum tranſiit triduum obſcurum ac ſpecade ſubinde udum inducens. Quod quatriduum à ſiccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu ſatis rigidum pergens, ſecutum. Cui 9nus nivem copioſam aſperſit, perſeverante 10mo adhuc gelu atque poſt denſam 11mo nebulam, & ſubſequentem ſerenitatem, ad 14mum uſque paulò mitiorem in perſpeadem à meridie fatiſcentem continuante. 15tus præcedenti ferè ſimilis ſpecade pariter udus, 16tus ad veſperam uſque ſiccus, poſtea pluvioſus, 17mum procelloſum & nimboſum aſcivit. 18vus à pluvia modica matutinâ in ſerenitatem, 19mo adhuc ad veſperam uſque pluviam durantem tranſiit, ſuccedente 20mo ſereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc ſiccum ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibuſdam, ut 22do, 24to & 25to mutato cœlo, ſuccedente biduo paulò gelidiore & nebuloſo, aſperſa tandem quoque nive, alioque rurſus biduo pluvioſo totæ ad veſperam uſque 29mi à pluvia inclareſcentem, ſicque 30mo Æthere ſic ſatis ſereno & frigido menſem ſimul claudentem.

December ſubfrigido, vernâ tamen fere temperie præter morem accepto biduo orſus, 3tium manè pluvium, cætera turbidum ſed ſiccum, poſteaque triduum temperatum attulit, ſub veſperâ 6ti nive parcâ aſperſum. 7timus à gelu nocturno ſerenus triduum ſibi quadantenus excepta ſerenitate nivibus & nubibus interpolatâ conforme adduxit. 11mo obſcuro in pluvias deliqueſcenti, ac 12mo ſereno poſt ſpecades ſubſtituenti, biduum turbidum ac algidum ſucceſſit, mox poſt 15tum manè pluvioſum, poſtea triduum, à nive ac gelu moderato & Æthere ſereno, in horridum mutatum ſubſtituit; ſed 19no ac 20mo rurſus poſt gelicidium & nivem cœlo ſereno remittente, 21mo manè ſpecade rorante à ſerenitate Aëris, 22do in gelu ſatis rigidum abiit, rurſuſque 23tio poſt gelicidium matutinum in pluvias, 24to à procellâ, aëre turbido ſicco tamen ad veſperam in pluvias, 25tum totum durantes fatiſcentem. 27mo nivem noctu diuque ſpargit, 28vum moderatum gelu, & circa veſperam nix pauca excepit. 29nus totâ die gelu rigidus fuit; 30mus à gelu in nivem, à nive in gelicidium, à gelicidio in pluviam, toto ferè 31mo durantem, ſicque Æthere nimboſo, hunc menſem ſimulque trimeſtre ultimum adeoque annum hunc 1702. finientem deſiit.

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrerunt ſatis frequentes, Febres intermittentes variæ, continuæ, hæque ſæpius intermittentibus ſociatæ, ſimulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conſpicuæ; præterea Catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, Eryſipelatodes, aliæque diverſis & periculoſis nonnunquam ſymptomatis, alia inter Paralyſi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, Rheumatiſmo, Cardialgiâ, Cephalæâ periodicâ nonnunquam, Hemicraniâ, Hæmorrhagiâ narium vehementi & periculoſa comitatæ. Præterque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces, ſolitariæ, aut aliis morbis ſociatæ. Diarrhœæ & Dyſenteriæ

mali-

malignitatis nonnunquam participes excessuum autumnalium reliquiæ, Colicæ & hystericæ passiones scorbuto sæpius complicatæ, tandem & Epilepsiæ cum primis Infantum, nonnunquam & adultorum Hemiplegiæ & Apoplexiæ vehementes & ut plurimum lethales.

Constitutio Epidemica Augustana

Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium Anni 1701. *frigidum comparuisset &c. &c. &c.*
In hisce quoque deprehensum fuisse animadverto.

QUalem Anni præcedentis exitus habuit aëris constitutionem, talis per biduum etiam primum Anni 1703. continuavit; & quamvis Zephyrus prædominium porrò obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, sæpius tamen ab iis diversis ventis excipiebatur, Eurusque inprimis ante Solis in Aquarium ingressum, à die 18. Januarii usque ad d. 26. frigore intenso molestus erat, multis subinde interea nebulis, & nive, paucioribus serenis diebus observatis; à quo dein tempore inconstans admodum aëris ventorumque, Austro tamen prævalente, alternatio, usque dum Sol in Piscium signo versaretur, ubi post nivosum Boream, Zephyrus temperatiorem ut plurimum & pluviosam auram redderet; quæ post Æquinoctium vernale variis mutationibus, præsertim frigidis humidisque obnoxia, vernali amœnitati multum obstitit, ac tardiorem plantarum vegetationem effecit: Quæ eò felicior postea successit, cum grata temperies fertilitatem admodum promoveret. Interea morbi, præter Tusses in hyeme non insolitas, & omnibus ferè aliis morbis se complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invasiones contumacioresque patiebantur, nec non Febres quotidianæ, non intermittente calore suo continuas sæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (post sumtum vel purgans, vel vomitorium, quod solum quandoque febrilem fomitem expellebat) arcano duplicato ubi biliosa impuritas, unicornu fossili ubi acidæ particulæ, chinachina verò dum viscidior pituita prævalebant, utræque facilè curabiles, in primis mensibus deprehendebantur, in pueris potissimum, vermium suspicionem ob victum prægressum, calorem faciei luridum, ventris morsicationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recensita, cinnabaris nativæ, terræ signatæ, mithridatii &c. usum salutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, post hor-

rores, magno calore circa vesperam increscente, nec non cephalalgia & virium languore periodum suam decurrentes, sed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum usui cedentes. Intermittentes illæ præsertim tertianæ, in æstate se in plures utriusque sexus, omniumque ætatum diffundebant; imò in autumnum usque passim se exserebant; nec deerant in diebus canicularibus,calore non admodum molestis, sed per primum decendium inprimis frigidiusculis & humidis, postea serenis & calidis, circa finem autem pluviosis, quos malignæ, pustulis crystallinis stipatæ, & nisi alexipharmacis mox atque sedulò obviam ipsis iretur,lethales invaderent.

Post caniculares varia aëris temperies, Zephyrique & Euri alternatio, illo autem circa d. 8. Semptembris prævalente, plurima pluvia & horridiuscula aura per aliquot dies infesta erant; cui fortasse Dysenteria tum ingruens non malè adscribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ Urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, incessum, quin & cerevisiæ recenter coctæ nec satis defecatæ potum contulisse suum symbolum, sit credibile; quibus tonum ventriculi atque intestinorum labefactati, succosque naturales visciditatem & acorem contrahere, non est dubium. Quamvis illa rarò graviori insultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potiùs inducta videretur, cùm sine prævio vel notabili calore aliisve symptomatibus, præter tormina tolerabiliora & stomachi gravitatem, mox in principio cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, post rhabarbari tosti, (quod solum quandoque curæ sufficiebat) & moderatum stypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii accessu, usum recederet: in nonnullis, ubi stomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum suppeditabat, opem tulisse observatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, postea Diarrhoea quoque frequenter ingruebat, eadem fere methodo curata. In Autumno insuper Morbilli frequentissimi, & solitis symptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium usque intensa sanguinis effervescentia, tussi, oculorum inflammatione stipati, cæterum sine magno discrimine (ita ut non pauci etiam sine decubitu, & pharmacis easdem paterentur) suum decursum intra breve tempus, octiduum ut plurimum, sub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. usu feliciter absolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter, pari sed intensiori insultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum Zephyro austrinam utplurimum constitutionem adducebat, usque ad Novembris initium, ubi Eurus crebrior serenos ac nebulosos dies aliquandiu interponebat; quem post medium Novembrem excipiens Auster plures serenos dies quoque producebat. Tandem verò December multas nebulas & magnos Zephyri impetus, cum vario aëris, nebuloso tamen potissimum ac nubiloso statu adferebat; post Solstitium autem hyemale Eurus horridio-

ridiorem auram ac frigus intensum pariebat, sicque cum anni fine præsentiam hyemis ostendebat. Interea febres malignæ superiùs indicatæ in plures se diffundebant, multosque trucidabant, præcipuè cum Urbs diuturna quasi è longinquo obsidione cincta, vario infortunio quin & postea hostili insultu, (ubi cives insueta continua per aliquot dies sub Jove frigido & humido in excubiis statione plurimum defatigabantur) atque fatali, præcipuè igne gravissimo premeretur, ac subsequa infelici deditione multivaria torqueretur, ac enervaretur: quanta verò ab externa hac aëris & fati iniquitate sanguini labes fuerit impressa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febri decumbentes, atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem Urbis partem deportati, quantum scio, perierunt; infantes etiam morbillosi eandem ob causam ignis metui subducti, diuturniori postea tussi & hecticæ discrimine salutem hanc suam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando Eurus multum perrexit, usque dum post Solis in signum Aquarii ingressum Zephyrus, pluviis crebrioribus, cum nive tamen & serenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis constitutio deinde citius, quàm pluribus aliis præcedentibus annis compareret, atque cum aëris ac ventorum non adeò ingrata mutatione diu, usque in mensem Junium perduraret: quamvis circa Solstitium æstivum pluviæ frequentiores essent, major tamen serenitas, silentibus ut plurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipsa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu subinde mitigatos efficeret; usque dum occidente Sirio, à d. 19. Augusti ad finem usque ejusdem mensis, Solis nunquam à nubibus interrupti radii fervorem intenderent; sed cum d. 2. Septembris acrior insurgens Zephyrus frigidiusculum ac pluviosum aërem per quintiduum produxisset, & succedens ipsi Eurus quatriduum serenitate ornasset, Zephyrus tamen mox iterum dominio potitus, frigidos ac pluviosos dies (serenis tamen quandoque intercurrentibus) reproduxit. Interea Febrium puncticularium malignitas (horrore, virium lapsu, appetitu prostrato, capitisque ac dorsi dolore primò se prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi seroso, bilioso, quandoque sanguinolento, tussi &c. concurrente) magnam circa anni principium incolarum stragem dare continuavit, ut quinque primis mensibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quàm centum & quinquaginta milites Galli fuerant) tum aliis morbis, tum hac febri potissimùm demortuos numerare licuerit; cum aliàs per integrum annum tot Urbs non videbat. Ubi quidem tantæ cladis causam non tam morbi atrociam, quàm ægrotorum in prima morbi invasione ab ipsis parum æstimati negligentiam, atque ob prægressas ac indies renascentes, quin majores subinde ab infensissimo inquilino hoste pertimescenda calamitas, vitalium succorum enervationem ac depravationem accusare possum.

possum. Quæ ipsæ etiam miseriæ aliis morbis, Ictero imprimis, verno tempore multos invadenti, ansam suppeditare, bilemque justo viscidiorem, atque ita ad obstructiones excitandas proniorem reddere potuerunt; prout non minus eodem ex fonte Tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam anni partibus se exerentes, profluxisse credibile est: Unde etiam haud differentibus remediis ut plurimum, & quidem facilè tolli potuerunt; quæ inter arcanum duplicatum, non saltem vi quâ pollet incidendi & aperiendi, sed quoque correctas hac ratione biliosas impuritates in multis per alvum educendi, egregiè profuisse expertus sum. Cæterum mense Junio Dysenteriæ in scenam prodire, & usque in Octobrem observari, in Augusto imprimis plures invadere cœperunt, ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; atque licet malignitate carere viderentur, plurimos tamen, minoris æquè ac profectioris ætatis homines trucidarunt, ut defunctorum numerus, qui mense Junio & Julio nonnihil decrescere inceperat, in Augusto & Septembri admodum augeretur; quod equidem non morbi truculentiæ, sed incauto in cura regimini adscribendum arbitror; cum variis domesticis, ut vocant, præter rationem propinatis remediis unicè confidens incauta plebecula, vel etiam multivariè diætam negligendo, aut justo tardius Medici opem implorando, vehementer peccaverit; neque tamen negari potest, aliquot ægrotantes brevi tempore, deglutito ex. gr. cochleari Spiritus vini cum pulvere nucis moschatæ, morbi primordia elusisse; ubi nempe non tam Dysenteria, quàm simplicior Diarrhœa, à ventriculo cruditatibus labefactato, adesset; prout etiam non paucos sumpto mox rhabarbaro nonnihil tosto, vel sibi relicto, immunes esse factos scio. Quod etiam rhabarbarum in principio curæ, vel durante morbo, ubi stomachus gravari sentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fui usus, neque ejusdem vi emetica opus habui; aliquibus verò, quibus vomendi conatus erat molestus, cum convulsivi quid adesse ostenderet, præter externa calefacientia spirituosa, idem rhabarbarum in pauca quantitate ad gr. xij. xx. cum coralliis rubris, vel terra sig. &c. mixtum, felici cum successu propinavi. Reliquum curæ per absorbentia, & acredinem humorum temperantia potissimum fuit peractum; ubi præter dictam terram sigillatam, corallia, flores ferri, crystallus imprimis montana egregiam opem attulit; quibus ubi nimiæ dejectiones molestæ erant, adstringentia ex catechu, radice tormentillæ &c. in pulvere, electuario, pilulis, tinctura, dosi non nimis larga, sed sæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœlestis moderatè addita, profuerunt: potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum sicca, cum pauco cinnamomo & saccharo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tyrolense antiquum rubrum noxam attulit, cum raro febrilis calor jungeretur. Undenam verò origo hujus mali sit deducenda, anceps hæreo.

reo. Fructuum horæorum immoderatum esum multis nocuisse non dubito; cerevisiæ haud probè defecatæ potum plurimos in hunc morbum præcipitasse, eò magis est credibile, cum non paucos jam convalescentes, vel cum malo adhuc confligtantes, unico etiam haustu cerevisiæ in recidivam lethalem incidisse, aut doloribus auctis, gangrænâ intestinorum obiisse noverim; contagium insuper non rarò ægrorum numerum auxisse, successiva in una eademque domo invasio suadere posset; bellicæ vix tolerabiles adversitates, cum fœtoribus ex varia militis Galli spurcitie, & excrementis equinis stramini semiputrefacto immixtis, quorum copiam insignis equorum multitudo indies publicè in plateis, nec non in ædibus cumulaverat, quid efficere valuerint, neminem fugere potest; intensus ille aëris calor, spirituum & sanguinis vigorem minuendo, quantum obesse queat, in me ipso sum expertus, qui nullo in cibo potuve errore commisso, ob continuas tamen per integros dies Sirio urente, ægrotorum visitationes, & sudorum inde largiores effusiones, defatigatus, post biduanam levem diarrhœam, eundem cruentum fluxum pati coactus fui; qui licet magnopere me non adfligeret, vires tamen mox adeo debilitaverat, ut diuturniori earum recollectione opus habuerim, ad roscidas nempe & balsamicas lymphæ particulas restituendas, ac segnius per vasa circulantes vitales humores ad naturalem motum reducendos, cum lymphæ depauperationem & crassitiem ex variis signis colligere licuerit, unde salinæ acriores in ea particulæ concentratæ per tubulos minimos intestinales segnius moveri, spiculisque suis pungendo nocere potuerunt. Erant quibus inconsuetæ muscarum multitudini causam adscribere placuit, quarum nempe excrementis cibus potusvè contaminatus turbas hasce in corpore concitaverit, quod suis domesticis ut persuaderet curiosior aliquis pater familias, carnem spurcitie tali imbutam cani devorandam dederat, qui ipse mox fœdo isto morbo correptus fuerat. Neque tamen alii etiam morbi per æstatem & autumnum aberant: Ut Variolas pueris æquè ac adolescētibus magis molestas quàm periculosas, adultiores etiam non paucos in exigua copia & ferè sine morbi sensu invadentes, Febres insuper petechiales, nec non puerorum verminosas, & cum uterinis malis sociatas M. Julio observatas taceam, M. Augusto Arthritis vaga masculinum præsertim sexum satis obstinata, multos etiam Angina notha, promptè remediis cedens, excruciaverant. In adulto autem Septembri, nec non Octobris initio Febres continuæ pustulosæ plurimos in adulta æquè ac puerili ætate constitutos cum præcordiorum angustia, inquietudine, deliriis, angina spuria, pustulis albicantibus, universam corporis peripheriam occupantibus, rarius inferiorem saltem abdominis partem occupantibus, invaserunt, in cuticulæ tandem desquamationem, prævio tædioso pruritu, abeuntes. Quas (præter Icterum, martiatis remediis, acidulis præsertim & Essentiæ Martis D. Ludovici haud ægrè cedentem) Tertianæ & Quotidianæ irregularibus

bus paroxyſmis Medicorum exercentes patientiam, exceperant; ibi alexipharmacis temperatis, hîc pro diverſa morbi natura, bilioſam tamen intemperiem ut plurimum oſtendente, arcano duplicato & cortice Peruviano officium ſuum egregiè præſtantibus.

Reliquum anni, ſub moderato aëris & ventorum alternantium ſtatu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis ceſſantibus, ac reliquis etiam, quos ſporadicos vocamus, rariùs occurrentibus; cum cœli non tantum clementia, ſed etiam ob hoſtes ex Urbe profugos, totaque vicinia expulſos, civium animi novo vigore animali, morboſas diſpoſitiones feliciter averterent.

Cum Zephyrus, Anno 1705. illuceſcente, moderatis nivibus terram conſperſiſſet, Eurus ſuccedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, aëremque per biduum ſerenavit, mox tamen iterum nubibus texit; quibus circa finem primi menſis denuò diſcuſſis, d. 8. Februarii, poſt nebulas, cum Zephyro crebriores nives deciderunt; & aliis quandoque ventis, Euro noto inprimis, Auſtro, & Zephyro borea interpolatus Zephyrus diverſas aëri temperies impreſſit, donec circa finem menſis Eurus ſerenitati favens, nivium liquationem ſucceſſivè promoveret; Quæ ſerenitas ad vernale uſque Æquinoctium continuavit rarius nebulis, & ſemel nive interrupta, frigore autem comitata.

Poſt Æquinoctium variæ ſubinde ventorum mutationes, & frequentiores pluviæ vernalem gratiam retardarunt, atque Aprilem potiſſimum, (cujus dies decimus nonus veſperi, alta, ſed paulò poſt rurſus liquata nive, ſine Cereris & Pomonæ noxa, terram oneraverat,) nec non Majum valde inamœnum atque frigidiuſculum reddiderant, ſicque morboſas corporibus humanis diſpoſitiones, & tertianas præcipuè febres procrearunt; quæ licet jam in Januario ſparſim comparerent, in Martio tamen, Aprili & Majo plures invadere cœperunt, gravi cephalalgia & præcordiorum preſſione, rarius præcedaneo horrore, moleſtæ, ſed poſt chologogi aut emetici uſum, chinchinatis medicamentis ut plurimum non difficulter ſuperari potuerunt; quod obſervare etiam licuit, cùm circa finem Maji vires ſumendo, plurimos in Urbe, quin & vicino agro invaderent, poſt horrorem magno, atque ſæpe ad deliria uſque intenſo calore ægros torquentes. In Martio quoque Pleuritides veræ, non admodum vehementes & exquiſitæ, blandioribuſque diaphoreticis & pectoralibus, ſine venæ ſectione, interdum etiam abſque ſuppuratione, curabiles; circa Aprilis autem finem Apoplexiæ lethales paſſim obſervatæ fuerunt. Febris porrò ſcarlatina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, ſexus & conditionis homines, quin totas etiam in familias ſeſe diffudit, poſt exiguum, aut nullum horroris ſenſum, faciem primò inflans & rubore ſuffundens, poſtea univerſam cutem maculis vel tuberculis rubris, crebrioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus quàm in Morbillis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quaſi macula tingens, ad duas treſve potiſſimùm dies perſi-

persistens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modò in squamulas abiens, modò insensibiliter discussa. Nullum equidem vidi qui periculosè ex ea ægrotaret, non nullis tamen, ob majorem sanguinis effervescentiam, diaphoreticis temperatioribus, antimonio diaphor. terra sigillata, unicornu fossili &c. succurrere opus fuit; aliquibus libero se exposuisse aëri, & sine medicamentorum usu, nunquam decubuisse haud nocuit. Quo in morbo licet Clariss. *Thom. Sydenham.in observ. med. circa morb. acut. historiam sect. 6. cap. 2.* omnem medicamentorum usum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ se fert, & *Processus integros in morbis curandis* ab eo conscriptos exhibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta suprà memoratis similia non improbari deprehenditur; cujus eò lubentius mentionem facio, cum Libellus iste in *Ephemeridum nostrar. Dec. 2. Ann. 10. Appendice* recusus censuram acerbiorem cujusdam Anonymi subierit, qui Anno 1693. Londini eundem denuò impressum publicare voluit, nostrum *incepta mole inutilem*, nescio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi specimine sit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impressa) ab Exc. *D. D. Mich. Fausto*, Argentoratensi, jam Medico Francofurtensi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioso, cum ex Anglia redux Norimbergam transiret, beato nostro Præsidi, incomparabili *D. Volckamero*, tunc temporis in edenda prædicta Appendice occupato, communicatum, ingenuè recusum fuerat; ut ita quo pacto non irrepsisse, sed accessisse Ephemeridibus nostris dicendus sit, Lector benevolus inde cognoscere valeat.

Mensis Junius multam ventorum omnium vicissitudinem ostendere pergens, serenitate quidem ut plurimum gaudens, cerebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapso autem primo octiduo, constantior Zephyrus, post pluviarum frequentiam, temperatiorem auram reddidit; quam ante Solstitium æstivum, calores, circa finem mensis remissiores facti, insequebantur; cum interea serenos dies pluviosi sæpius interpolarent, ideoque tolerabili sæpius temperiei ac telluris fœcunditati faverent; usque dum una cum sirii ortu calores ingravescerent, & usque post ejus occasum continuarent, multamque terræ siccitatem adferrent; nisi quod sextiduum ante occasum caniculæ decidius cum tonitru & fulgure pluviis eadem refocillarent; quas eò uberiores postea per Septembrem Zephyrus adduxerat, post intensiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiusculam reddiderat, simulque catarrhis glandulosas in primis & musculosas colli exterioris partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aëris regimini non difficulter cedentibus.

Post æstivum Æquinoctium continuante ventorum varietate, serenos dies plures usque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia sunt secuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aër turbidus, atque modò in pluvias, modò nives resolutus, humidam admodum constitutionem effecerat, us-

que dum tandem post hyemale solstitium, prævalente cæteris ventis Austro, quæ ab eo denominatur, austrina temperies succederet. Interea lymphæ viscidæ & salsæ (ab humida aëris post magnos æstivos calores intemperie probabiliter coacervatæ) stagnationes non deerant, Odontalgiæ præcipuè, sed tolerabilis, in pluribus ob conjunctam cephalalgiam magis molestæ; quin & tussis humidæ contumacioris, nec facilè sine absorbentibus abigendæ feraces. A qua etiam Hecticæ febris, quæ non nullis insidiabatur, & non minus medicamentis potissimùm acredinem temperantibus haud difficulter cedebant, originem derivare licebat.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1697.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

JAnuarius Styli Gregoriani, gelu non nunquam satis rigido, Boreâ ut plurimum flante, paucâ nive quandoque interspersâ cœpit, quod ad quintum usque duravit, tunc succedente Causo paululum triduo continuo regelascens, 19no gelu redintegravit, & 21mum si exceperis, tolerabiliorem, ut & 28vum vulturno spirante remittentem, ad ipsum usque finem, ac subsequentis *Februarii* 9num continuavit. A quo tempore rigor ille remisit, atque blandiori æthere, non nunquam apprimè amœno, gelu interpolavit, ad 20mum usque, qui frigore rigidiore recrudescente, noctu præsertim, de die verò parum mitescente, ad finem ac porrò quintum usque *Martii* transiit. A quo rigore paulatim desæviente, mitiora tempora veris prodromos, nebulas pluviis & sudo intercalatas tulêre ad 14 tum usque vernâ sed ephemerâ serenitate & amœnitate commendabilem, succedente cum vulturno nubilo & horrido triduo, sed pluribus ad 24 tum usque suavioribus pensato. Hic 24tus, repedante vulturno, variam & ingratam, Aprili aliàs familiarem, aëris intemperiem tulit, frigore, pluviis, nive quandoque, & grandine, nocturno quoque gelu non nunquam distinctam, ad 30mum usque, adeoque ultimum durante, sparsâ noctu nive copiosâ, à succedente diurnâ serenitate ac aliquali amœnitate rursus colliquatâ notabilem, primum sic trimestre grato fine terminantem.

Morbi hoc trimestri non adeò frequentes aut populariter grassantes fuerunt, nisi fortè ob variabile gelidum initio & horridum, humidum postea plerumque & tempestuosum cœlum, catarrhos quis aut tusses febribus ut plurimum

plurimum comitatas hùc trahere velit, defluxiones in uvulam & tonſillas, præteriti anni defluxionibus moleſtiâ & pertinaciâ analogas; Prætereaque pleuritides non nullas, variolas interſperſas, paucos adultos, plures infantes adorientes, malignas quaſdam ac periculoſas, benignas plures, paucas lethales. Paralyſes item & Apoplexias quibuſdam exitioſas, Arthritides vagas ſcorbuticas, ut & febres varias, quandoque & acutas & continuas, exanthematis etiam ſcorbuticam malignitatem teſtantes.

Aprilis temperato ſed pluvioſo facto exordio, unico interpoſito ſereniori die, nimirum ſecundo ad 9num uſque nocturno gelu, diurniſque nimbis ac imbribus horridum proceſſit. Poſtea amœniore paululum cœlo, noctibus tamen adhuc gelidis, quandoque & nivibus, pluviis ac ventis quibuſdam variato, ad 19num tranſiit amœnitate Vernâ & ſerenitate ferè ſtabili, cum ſuccedentibus, 23tio ſolùm frigido ac procelloſo excepto, ad 30mum uſque adeoque ultimum Menſis, abblandientem.

Succeſſit *Maius* frigore moderato, interdum tamen, initio præſertim Boreâ interſpirante, rigidiuſculo. Poſteà ſereno cœlo admixtis licèt ſub finem, præcipuè non nullis pluviolis ſic ſatis amœnus & ad fertilitatem, 31mum eumque poſtremum, grandine nimis aſperum & nocivum ſi demſeris, pronus.

Huic rurſus *Junius* pari ferè amœnitate ac ſerenitate, paucis, ſecundo fortè & quinto blandè rorantibus, 7mo & 8vo, illo turbido, hoc Africo flante nimboſo, 12mo & 24to imbre fœcundo arva rigantibus, 26to imbri tonitru jungente, 27mo, Africo rurſus pluvias ſpargente, udo, variantibus diebus exceptis, conformis, totus propè ad finem uſque temperatus.

Morbos trimeſtre perinde non multos genuit. Præter enim febres nonnullas, paucas intermittentes, pauciores continuas, & catarrhales pauciſſimas, variolas ſi dempſeris & Epilepſias Infantibus quibuſdam infeſtas, rariſſimè tamen lethales, pleuritides quaſdam & arthritides vagas ſcorbuticas, cardialgias, Cephalæas, Odontalgias & Aſthmaticos affectus parciſſimos, parum negotii Medicis fecerunt alii morbi. Id quod aëris clementiæ adeò ſtabili, Maio præſertim & Junio, humores in laudabili ac moderato ſtatu conſervanti, nec nimio æſtu exagitanti tribuendum eſſe reor.

Julius trimeſtris tertii initium pari cum præcedentibus amœnitate, clementiâ ac ſerenitate Cœli, ſecundum & tertium fœcundis imbribus temperans fecit; Verùm ſequenti ſexto ſudum diurnum circa noctem horrendo tonitruum identidem reboante fragore, & fulgetris ferè continuis animos & oculos immenſum perculit. Septimus quoque, octavus & decimus mitiùs tamen paulò, ſerenum diei cœlum veſperi tempeſtuoſo tonitru fœdarunt. Reliquum ad finem uſque menſis vario, ſed non adeo turbulento, udo tamen non nunquam & nimboſo aëre tranſiit.

Talis quoque *Auguſti*, 7mum, 8vum, 10mum, 12mum, 16tum, 17mum, 30mum, & 31mum adeoque poſtremum, ſerenos & amœnos

 dies,

dies, si exceperis, status fuit.

Nec procul ab his ultimis diebus ablusit *Septembris* initium, primum nimirum biduum sic satis serenum & amoenum, cui quatriduum successit, autumni præludium, imbridum ac frigidum. Quod septimus æstivum sudum æmulatus correxit, cui 8vus paulò frigidior, sed adhuc & 9nus, 10mus, 11mus, ad 18vum usque, qui imbris vespertinis aliquod interscenium inseruit, sereni successerunt, sequentes ad 22dum usque, ejusdem quo præcedentis tenoris, temperatâ nimirum serenitate commendabiles, ut & reliqui ad 27mum usque, paulò, cum sequentibus tribus postremis, turbidiorem, frigidiorem, & aspersis subinde pluviis ac ventis asperiorem.

Rari admodum hoc trimestri fuere morbi, nec præter diarrhoeas atque dysenterias, utut pro proventu omnis generis fructuum valdè, DEO largiente, uberi, nec gula illecebris suis parcente, admodum paucas, tusses non nullas, parcissimas febres, pleuriticos quosdam, & Asthmaticos affectus, nec non unum alterumve Paralyseos & Arthritidis scorbuticæ casum, alii ferè nulli occurrerunt.

October mixtâ pluviis frequentibus serenitate paucâ accessit, ac quatriduum hâc ratione processit. Quintum serenum & amoenum totum, sextus totus undosus secutus; Sed septimus & sequentes ad usque mensis finem sexto serenitate penè pares, præter nonum & ejus sequaces cum sudo Borea spirante frigidulos, 13um roridum, 17mum imbre madentem, 24tum, 27mum, & 28vum pluvias non nullas spargentes, 29num verò & 30mum sicque ultimum Cæciam, frigoris intensioris authorem ascendendo horridos, in procellam tandem valdè impetuosam primâ *Novembris* degenerantem; Verum secundo & tertio paululum desævientem. Quartus & quintus tranquilliores fuerunt ac sereniores, rigidi tamen adhuc, sextus manè nebulosus, postea præcedentibus similis, septimus frigidus ac nubilosus, octavus ad sequens usque manè nimbosus, ex quo serenior 9nus 10mus primam tulit glaciem, ad noctem usque 12mi durantem, pluviâ subsequentium 13tii & 14tii rursus liquatam. Quos 15to sudum admodum gratum, cum æstiva amoenitate quasi certans, sed ephemerum excepit. Ab illâ brevi serenitate matutinis & vespertinis pluviis, in procellam 17mo exæstuavit horrendam 18vo quidem desinentem, sed hujus & sequentium antemeridianum cum pomeridiano, pluvias inter & turbidum, siccum tamen coelum partiendo, ad 25. usque, si 21mum, serenum totum & amoenum excluseris, & 25tum sequentes duos boreali sudo commendabiles. Tandem 28vus Divo Simoni Judæ dicatus frigidus & turbidus, 29nus pluviis horridus mixtus, 30mus demum serenus denuò totus, sed Borea paulò acriùs spirante gelidus agmen dierum Novembris clausit. Successit December primo die rigorem præcedentis primâ nive sparsâ temperans, at secundò gelu redintegrans, sequentibus cum nive pluvias alternavit ad 11mum usque, qui Cauro aspirante raro gelicidio gelu satis intensum substituit, qui sequens nivem rursus submisit, atque huic, Boreâ

Cau-

Cauro ſuccedente ſequentes duo gelu prius moderatum, decimo ſexto in rigidum valde degenerans, decimo ſeptimo nive copiosâ paulò temperatius, decimo octavo verò & vigeſimo magis, accedente copioſa nive, invaleſcens, vigeſimo primo rurſus, vento remittente ac nive repedante, miteſcens. Triduum ſequens mitius adhuc, vigeſimo tertio pluvias immiſcuit, ad veſperam uſque vigeſimi quarti ſereniorem at gelidiorem, ſubſequente quatriduano vehementi gelu, vigeſimo nono demum remittente, ac poſt nebulam toto die trigeſimo cœlum obſcurantem; trigeſimo primo verò diſcuſsâ nebulâ ſudo redintegrato, ſimulque gelu reddente, ultimum hoc trimeſtre ſicque totum annum 1697. terminante.

Morbi hoc ultimo trimeſtri paulò quàm præcedentibus frequentiores fuerunt, ob Ætheris & aëris nunc ſereni, nunc turbidi, nunc ſicci nunc humidi ac pluvioſi, nunc tranquilli nunc turbulenti & procelloſi, nunc temperati ac remiſſi, nunc gelidi ac horridi, variè invicem alternantis, ſicque pro diverſitate conſtitutionis ſuæ, humorum quoque diatheſin & craſin, communicatis tum per inſpirationem, tum per ambientes, & poros corporis ſubeuntes variorum tam Ætheris, quàm aëris miaſmatum particulas, diverſis fortè ut formis, ſic qualitatibus inſtructas diverſimodè moventibus, alterantibus, ac ad varias ebullitiones, orgaſmos, metaſtaſes, quandoque ſed rarò in melius, ſæpiùs in pejus diſponentibus atomis, mutantis. Hinc exorti diverſo tempore diverſi morbi Medicorum animos & curas exercuerunt. Inter quos potiores fuerunt febres variæ tum intermittentes, tum continuæ, haſque inter non nullæ etiam malignæ, exanthematis quoque variis, purpura, morbillis & variolis ſtipatæ, non tamen adeò frequentes ut Epidemicarum nomen juſto titulo mererentur, præterea Catarrhales, tuſſi, vertigine, odontalgiis, inflammationibus gutturis & tonſillarum, uvulæ laxationibus, anginâ, ſuffocationibus, hypochondriacas imitantibus, præcordiorum oppreſſionibus ſcorbuto familiaribus, comitatæ, arthriticæ, pleuriticæ, nephriticæ, colicæ paſſiones, Epilepſiæ ſed raræ, ut & paralyſes tam particulares quàm univerſales, apoplexiæ & has inter quædam funeſtæ & lethales.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Ann. 1698.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

PRimum menſis Januarii ſt. Greg. biduum ſerenum ac gelidum remiſſius, excepit degelaſcens ac pluvioſum ſex dierum intervallum. Nono temperato diei, decimus ſucceſſit frigidus paucâ nive caneſcens dies, triduo turbido in Boream tandem, ſatis vehementer exæſtuantem, deſpumante comitatus, ac altero triduo mitiori nivibus, nebula ac pluviis ex parte interpolato exceptus. Inde ingraveſcens paulatim gelu vulturno Boreæ ſuccedente vigeſimo menſis die, octiduum continuavit, poſtea mitiùs aliquanto factum, ac nives glaciei deliqueſcenti interſperſæ, donec

repedante unà cum Aquilone, ultimis hujus primi menſis ac quatuor Februarii diebus graviori gelu ſerenius cœlum illuxit; mox verò rurſus remittente, ac in pluvias nivi mixtas fatiſcente obſcurum æther ad decimum ſeptimum uſque penitus degelantem perdurans. Inde gelu, Euro flante paulatim denuo vires reſumere cœpit, ac ſuccedente Aquilone, & Aquiloni tandem Aparctiâ, huic verò rurſus Euro, validè inſurgente, paucis tantum intermixtis nivibus, ac paucioribus blandis remiſſionibus, ad finem uſque Februarii & ſequentis Martii nonum continuavit. Tunc verna de die amœnitas, ſereno æthere ridens, Auſtro aſpirante advecta, abblandiri quatriduum viſa eſt, noctibus interea adhuc gelidis ſubſecutum, Boreâ priſtinam recuperante ſedem, gelu minantibus, Euroque Boreæ ſuccedente æther, unico vigeſimo ſeptimo ſereno ac temperato die excepto, ad trigeſimum uſque, Primum Paſchatis Gregoriani die feſtum turbantibus, qui ipſe à nocte gelidâ, reductâ aliquali temperie, ſequentem medium feſti ac ultimum menſis ut & trimeſtris hujus primi diem ſudo ac ſereno aëre beavit.

Morbos primum hoc trimeſtre, præter ſcorbutum indigenam, pro variâ aëris mutatione varios exhibuit, quos inter febres tam intermittentes, quàm continuæ, eæque ardentes ſatis frequentes, ac quaſi epidemicæ, malignæ quoque non nullæ variolis, præſertim confluentibus, uti dicuntur, conſpicuæ eminuêre, valdè non nullis infeſtæ ac periculoſæ, pleuritides hiſque affines affectus, peripneumoniæ, hæmoptoë non nunquam comitatæ, & catarrhales, variis defluxionibus moleſtæ: tuſſes contumaces, aſthmaticæ quandoque & ſuffocativæ, Arthritides vagæ, hypochondriacæ, Colicæ, Nephriticæ paſſiones & Hyſtericæ, ſed hæ poſteriores prioribus rariores.

Aprilis primus ſecundi trimeſtris, feſtique prædicti Paſchatis poſtremus dies, æſtivum manè æmulatus ſudum à meridie primo tonitru ſat gravis fragore animos amœnitate ac feſtivitate diei in hortos & campos proléctorum, atque ludis & Genio indulgentium validè perculit, ſubſequentibus hunc primum pluribus ad 28. uſque Aprilis continuavit ſerenis ac amœnis diebus, noctibus interea gelidis intercalatis, prima fronte abblandientibus, mutati verò vigeſima octava ſparſis tota die pluviolis facie, variam, ut plurimum turbidam, horridam ac inamœnam Aprili genuinam induit.

Quam etiam primus Maii retinuit, & paucis interſertis ſudis, ut 2. 5. 10. 17. 23. ad 27um uſque continuavit, qui vigeſimus ſeptimus vernâ temperie ac ſerenitate acceptus, cum ſequentibus nativam huic menſi gratiam redintegravit.

Eidem ſequentem Junium, (octavo ſolum excepto, Cauro nimirum amœnitatem præcedentium pluviis interſparſis turbante, ac duodecima cum ſucceſſore decimo quarto in turbidum & undoſum degenerante) ſerenis ac amœnis, nec niſi pauciſſimis non nunquam ventis ac pluviolis paululum exaſperatis, ad ipſum uſque finem commendavit.

Secundum hoc trimeſtre cœli benignioris ac ſtabilioris favore morborum quoque ratione mitiùs aliquantò prio-

priori egit: præter enim ſcorbuticos quoſdam affectus, febres, catarrhales quoque non nullas ſparſim infeſtantes, acutas & ardentes paucas, malignas raras morbillis ſubinde ſociatas, hypochondriacas non nullas paſſiones, pleuritides pauciſſimas, aſthmata, cardialgias ac cephalæas, vix alios produxit.

Julius, præcedentis Junii ſudum continuando, huic ad decimum tertium uſque duranti, pluvioſum & quandoque nimboſum ac ſubfrigidum triduum ſuccenturiavit, cui triduum rurſus ſerenum ac gratum ſucceſſit, à biduo turbidiori paulò & inconſtanti, vento ac pluviis ſubinde interpellato, exceptum, recuperatâ tamen priſtinâ amoenitate, uno fortè alterove paululùm degenerantibus, ac pluvias non nullas aſpergentibus, ad trigeſimum primum uſque, adeoque ultimum menſis continuavit.

Auguſtus mox ab ingreſſu procellâ turbatus, ſeveriorem paulò frontem induit, ac quintò ſolùm ſudo & temperato, ut & decimo inter ſerenum antemeridianum ac pluvioſum & tonitru fragoſo, horridum pomeridianum penſum ſuum partiente, nec non vigeſimum octavum æſtivum adhuc amœnitatem redolente, paucíſque aliis paulò mitioribus exceptis, totus varius, turbidus, frigidus, pluvioſus & nimboſus fuit, unico poſtremo trigeſimo primo ſereno & amœno, gratiæ priſtinæ factam quaſi jacturam quadantenus reparante, ac

Subſequenti Septembri conſervandam tradente, qui eam ſeptimo, octavo & nono à tonitru nocturno frigidis & plurimùm pluvioſis, tanquam triduo degeneri decimo quinto, decimo ſexto & decimo ſeptimo turbido rurſus & frigido triduo, ut & vigeſimo primo & vigeſimo ſecundo ejuſdem farinæ, biduo excluſis, ad vigeſimum quartum uſque ſervavit intemeratam; donec autumni tempeſtuoſæ & inconſtanti indoli cedens horridiorem ac tempeſtuoſam aſſumpſit larvam.

Morbi hoc tertio trimeſtri vario & mutabili frequentiores paulò quàm ſecundo fuerunt, febres præſertim tam begnignæ quàm malignæ, ſymptomatis varii generis ſtipatæ, rariùs intermittentes, ſæpiùs continuæ & ardentes, Catarrhales quoque & pleuriticæ in hecticam & phthiſin proclives, malignæ quoque, aphthis, quandoque purpurâ, non nunquam morbillis, frequentius variolis, raró petechiis, ſæpiùs infames, lethales quoque & epidemicæ graſſantes, & has præter Cephalalgiæ, Cardialgiæ, aſthmata, arthritides ſtatæ & vagæ intercurrentes.

October ultimi trimeſtris primus detractâ anteceſſori ſuo horrida, quam ſub exordio ſumpſerat, larvâ, gratiori vultu ſcenam ingreſſus, Sexto die æſtivæ amœnitatis perſonam ad 16tum uſque ſerenâ & exporrectâ fronte egit. Exinde paulò auſterior, nubiloſo ut plurimùm ac ventoſo cœlo varius, vigeſimo ſexto & vigeſimo ſeptimo, biduo ſereno præmiſſo, vigeſimo octavo, primam ſparſit nivem, mox in pluviam poſtea fatiſcentem, nocte ſuccedente gelidâ, pruinam à ſudo gelaſcente exceptam tulit, cui biduum ſucceſſit amœnum ac temperatum, ſubſequente turbido manè cœlo trigeſimo primo in pluvias, tonitru hoc tempore inſolito comitatas, circa noctem deficiens.

No-

November initio inconſtans, mox Euro flante ſerenior gelu induxit, remiſſius quidem primò nebulis ſubinde intermixtis, circa quam tamen Aquilone irruente ſatis rigidum; Nivem copioſam valdè præter expectationem, Cauro ſufflante in horridum & intenſum gelu quinque dies durans erupit: decimo ſexto tamen deſæviens noctu remittere ac ſubſequente decimo ſeptimo ſudo penitus degelare cœpit. Inde rurſus inſtabilis, nunc turbido cœlo aſperior, nunc ſereno temperatior, poſt nives vigeſimo tertio denuo ſparſas, vigeſimo quarto gelu ſatis intenſum redintegravit, ac ad finem prope menſis continuavit, poſtremo menſis die Libanoto aſpirante, degelaſcens.

December à primo ad octavum paulo gelidiorem, varius pluvioſus ac nimboſus, ab octavo ad decimum quartum gelu, ſed interſperſis, ut ut raris nivibus mite ac temperatum induxit, à decimo quarto præcedentibus algidiore varium aſperum, ventis ſubinde ac nimbis horridum cœlum ad finem uſque menſis continuavit, tandemque circa veſperam trigeſimi primi, adeoque ultimi hujus menſis & anni diei, ſenis tonitru, hoc anni tempore planè inſoliti ac portentoſi, pluribuſque funeſti fragoribus Anno huic 1689. valedixit.

Morbi hoc trimeſtri præter febres quaſdam continuas ardentes, ab omni malignitate haud vacuas, purpurâ & morbillis eam prodentibus, catarrhales ſatis frequentes, tuſſi contumaci & ferina, catarrhis & defluxionibus ſcorbuticis debitâ, valdè infeſtæ & moleſtæ fuerunt, variæ, inconſtanti horridæ ac immiti cœli conſtitutioni natales ſuos debentes. Præterea arthritides vagæ, præſertim ſcorbuticæ, pleuritides, diarrhœæ & lienteriæ frequentes, dyſenteriæ tamen raræ, pro proventu prunorum hoc autumno valdè uberi, Cardialgiæ, & hæmoptoës nonnullæ. Sub fine tamen & ſoporoſi ac comatoſi nonnulli affectus, quibuſdam lethales, eidem frigidæ ac humidæ aëris intemperiei hâc hyeme prædominanti, omni procul dubio imputandi.

Conſtitutio Epidemica Sangallenſis, finis Anni 1696. *& principii* 1697.

Dn. Doct. SYLVESTRI SAMUELIS ANHORNII, *De Hartviſs.*

VIX Dyſenteria æſtiva graſſari deſiit, autumnus ſucceſſit, ventis Auſtrinis die noćteque ſpirantibus, uvis fructibuſque maturandis coaptatus, infantibus verò in hoc fatalis, dum inſolito tepore diurno atque nocturno, ad turgeſcentiam motus ſanguis puerorum tenerior, morbillos varioláſque excluſit, quas perpaucis effugiſſe datum fuit, fuerunt, qui febre continuâ cum inquietudine, deliriis, & multis deterioris notæ ſymptomatibus ad ſeptimum diem dubiè agitati, exhibitis ex aq. ulmar. CC. Citrat. ac diaphoreticis temperatis ex Magiſt. antimon. diaph. CC. ph. ppt. & unicorn. foſſili, per ſudorem vel hæmorrhagiam ſubſequuta criſi con-

convaluerunt. Plures vix ac auræ liberiori commissi, insuper morbillis, hosque adhuc excipientibus variolis correpti fuerunt. Declinante autumno, & æstu remittente, mixtim grassari cœperunt febres & Variolæ, plurimum tamen morbilli. Mense Novembri & Decembri initio varia fuit cœli facies, tempestas aquilonia, nebulosa, pluviosa, frigidior, morbillos qui vix superârunt, jam cum variolis colluctavere, febricitantes visi non sunt, & morbilli perpauci, Variolæ solæ, candidâ veste terrâ tectâ, magis magisque propullulârunt. Fuerunt autem optimæ indolis, citò erumpentes, rubræ, molles, fastigiatæ, distinctæ, citò maturæ, nec foveas relinquentes.

Deterior sors fuit illorum, qui serius, non quidem maturâ tempestate, in principio Anni 1697. iisdem decubuêre. In plurimis copiosiores ac confluentes visæ sunt. Multi cum febre intensa, convulsionibus, ventris meteorismo & dolore intenso, ac alvo constipatissima, pustulis tandem violaceis, lividis, nigris notati interiêrunt. Id verò est quod notari meretur, non alios præter lanionum infantes, & quidem trinos quandoque, & binos unâ in domo (ceu quòd sordibus & squalore ex pellibus ad exsiccandum expositis, cruore & carne præ aliis sordescant illorum domus, vel quòd minus ac alii curam infantum habere possint) hoc ventris meteorismo, petechiisque lividis fuisse correptos, atque sublatos. Si quando in aliis etiam domibus variolæ bonæ notæ, tres, quatuorve hujusmodi maculas interspersas habuerunt, mox illæ lanceola parumper scarificatæ, digestivo suppuratæ, & ad separationem escharæ perductæ fuerunt, hâc tandem separatâ, fovea illa nunquam non instar fonticuli, nunc latior nunc profundior relictâ novâ carne expleta atque consolidata fuit.

Inter adultos hoc hyemis decursu, quamvis omnia frigore horruerint, nihil epidemii observatum est.

Ver vario ingruit cœlo, æstum subitaneum pluviæ repentinæ cum ventis septentrionalibus exceperunt. Discordiæ accesserunt à Vicinis commotæ, quæ cruentum nonnullis excidium minitari visæ sunt: Inter sexum muliebrem hoc terrore perculsum crebri abortus conspiciebantur. Nonnullis tempestiva Venæ sectio & instituti sudores cum Bezoardicis quæ Sanguinis coagulum tollunt, bono auxilio fuerunt. Nati abhinc infantes multi convulsionibus occubuerunt. Viri verò insuetas horrido imbribus cœlo excubias diu noctuque strenuè agentes, omnem tempestatem innoxiè tolerarunt. Perpaucos tussis prævia corripuit.

Æstas & autumnus ex frequentibus quamvis pluviis injucundi, insalubres non adeò fuerunt.

Mense Septembri Apoplexia nonnullos corripuit.

Fœmina provectioris ætatis ex paralysi lateris dextri, præmisso vomitorio, sudoriferis atque specificis, in & externis apoplecticis usitatis, intra triduum convaluit.

In alia Nobilis Familiæ Matrona, Paralysis manus dextræ cum interceptâ bihorium loquelâ, aquis ant-apoplecticis, frictionibus, sudoriferis &c. restituta fuit.

Vir Septuagenario major, Reip.

Senator, recidivam passus ex instituto vomitu loquelam statim temperavit, at paralyticus in latere sinistro permanet, dum per phlogoses & stragulas ferendi impotentiam, propter tumorem sensumque hepatis exquisitum, ad sudorem se componere hactenus non voluit: Qui tamen præterito anno, toto latere paralyticus, sudoribus quotidie institutis, integrè convaluit. Interim hepatis inflammationi convenientibus, in & externis prospicitur, inter quæ emplastrum Norimbergense impositum, ceu præsentissimum sibi Paregoricum, summè extollit. Fotus etiam particulares cum decocto herbarum, non sine levamine instituuntur.

Alius Sexagenarius inter pocula sensu motuque privatus concidit, cum stertore Spiritum duxit, in manu nullus, pede verò aliqualis motus restabat, concitato syropo Emetico vomitu, & deinceps in usum vocatis frictionibus, lotionibus, aliisque usitatis ant-apoplecticis, paucas intra hebdomadas in pristinum rediit.

Neogamus dissolutè vivens, dum in templo Sacris interesset, subitò expalluit, concidit, & ἄφωνος domum deportatur, per hypocaustum tractus, varieque agitatus, ubique elanguidus movere ne digitum valuit, pulsus fuit tardus & debilis, externa frigebant, jacuit stertens à nona matutina ad primam, sine sensu & motu, ingesta difficulter deglutiit, ego accersitus ex uno cochleari syrupi Emet. porrexi gr. iij. tart. Emet. Operatio demùm post bihorium successit. Phlegmata porracea frequenti vomitu reddidit; Sudore toto corpore diffluxit, Sanguis è naribus protrusus est, sicque corporis motus, linguæ ac rationis usus paulatim redierunt.

Infelicior sors fuit Puellæ aliàs præ cæteris venustæ, quæ novendecim annos nata menses nunquam vidit. Hinc sensim expalluit, macilentior, tristior, & difficilis ad motum evasit, scabie vexata, unguenta Tartarea cum Mercurio præcipitato adhibuit, tempestate frigidiore pluviosâ, vestibus malè munita, è domo exiens frigori pluviisque pro expediendis negotiis incautè se credidit, post horam domum deportatur ἄφωνος sensu motuque privata, stertens, & Apoplectica, crebroque vomendi tentata Conatu. Vicinus vocatur Chirurgus, qui venam ipsi secat. Sanguis non nisi guttatim prodiit; Dantur spiritus Cerasorum, aqua Vitæ naribus Spirituosa admovetur: Capiti imponitur aq. Reginæ Hungariæ, interim ego advocatus Syrupum Emeticum propinari jubeo, quem vix medium deglutiit; dum exspectatur operatio, accedunt convulsiones, quæ miseræ circa vesperam finem vitæ faciunt.

Constitutio Epidemica Posoniensis

Annorum MDCXCV. MDCXCVI. MDCXCVII.

Dn. D. Caroli Raygeri.

QUantum intersit Medico nosse & observare aëris constitutionem ac inde resultantes morbos, jam suo tempore agnovit graviterque incul-

culcavit Hippocrates, dum ita librum suum de Aër. Aqu. & Loc. auspicatur. *Quicunque artem Medicam integrè assequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis sunt, mutationes.* Hinc qui morbi singulis anni temporibus proprii qualesque fiant in illis mutationes, tam prolixè tota describit Sectione III. Aphorismorum. Nec dubitavit Galenus τὸ Θεῖον in morbis ambientis nos aëris constitutionem appellare, quam quidem sententiam fusius examinat & pertractat *Celeberrimus D. D. Melchior Sebiz. in Dissertatione sua de eo quod Divinum est in morbis.* Sanè rem tam salutarem reique medicæ summoperè proficuam jam pridem mecum animo revolvens, statim ac manum praxi admovi, constitui singulas aëris & temporum vices, indeque exortorum morborum generationes & mutationes diligenter observare, annuatim colligere, ac Endemiis & Epidemiis meis Hungariæ, cum tempore prodituris inserere. Id cum etiam à XXV. annis scilicet ad annum usque 1695. pro meis usibus præstitissem, communicatur mihi à Perillustri ac Magnifico Domino Præside laudatissimum suum institutum, quo voluit, ut, qualis in diversis Regionibus & provinciis fuerit aëris constitutio Epidemica, observaretur, & quotannis Ephemeridibus curiosis insereretur. Quo intellecto substiti in privato studio, & quæ ab illo tempore hac in materia à me observata atque annotata in publicum contribuere decrevi, modò initium facturus ab

Anno M. DC. XCV.

Cujus constitutio hìc Posonii in Hungaria fuit talis.

HYems rigidissima, nix plurima, gelu in Martium usque durans. Frigus immediatè post solstitium incepit, & toto Januario sine remissione continuavit, nives cecidere supra nives, gelu supra gelu. Nec mitior Februarius ipseque Martius adhuc frigore & gelu horridus.

Mense Jan. plurimos observavi ex castris redeuntes colica laborasse convulsiva, absque dubio ex febribus autumnalibus, partim non bene curatis; partim malè circa solstitium hybernum judicatis. Rarò quartana scilicet febris ut ut tractetur, recedit, quin vel hæmorrhagiam narium, vel laterum duritiem, vel pedum tumorem œdematosum, vel languorem & dolorem artuum, sæpissimè verò Colicam convulsivam post se relinquat. Mense Februario & Martio grassabatur quoddam genus febrium cum latente malignitate. Imponebat plurimis Catarrhus cum dolore capitis gravativo, febricula lenta, tussi sicca, coryza vehementi invadens: mox nona, vel nonnunquam undecima demum post primam invasionem die exasperari cœpit morbus, & graviora reddi symptomata; accessere enim vigiliæ, de-

liria, nonnunquam ipſæ petechiæ, ſubſequente morte. Servati autem omnes qui non tantum alexipharmaca ab initio adhibuere, ſed & ea uſque ad nonum vel decimum diem continuavere.

Ab æquinoctio Vernali uſque ad ſolſtitium æſtivum tempus varium, mox frigidum, mox calidum, modo pluvioſum, modo ſerenum. Initium Aprilis adhuc brumale, circa medium verò & finem calor prope æſtivus. Succeſſit Majus pluviis mixtus, cum frigore & calore alternante. Prima & ſecunda dies Junii ventis turbida, tertia ſerenari de nocte cœpit, cœlum cum pruina matutina valde noxia, id quod apud nos valdè rarum, & vix à ſeculo obſervatum. Segetibus nihil nocuit hoc gelu matutinum, nec deſtructæ vineæ, præterquàm illæ quæ verſus plagam occidentalem ſitæ; quarta Jun. iterum pruina ſed planè innocua. Septima ros mane cecidit purpurei coloris, obſervatus in foliis arborum & vitium, ut & hominum in vineis loborantium linteaminibus, in quibus, (prout ego obſervavi) exactè referebat colorem macularum ex ſucco mororum aut ceraſorum. Circa id tempus morbi fuere nulli, ut plerumque fieri ſolet menſe Junio, febres quidem comparebant tertianæ, ſed adeò mites, ut etiam in quam plurimis poſt tertium vel quartum paroxyſmum ſine medicamentis aut ſola purgatione & venæ ſectione adhibita ceſſaverint. Variolis quoque corripiebantur parvuli parvulæque, ſed illæ cum nullis feris aut gravioribus ſymptomatibus, hinc omnes ſervati, qui non incuriâ neglecti aut minus rite, prout à plebe quandoque fieri ſolet, tractati fuere.

Succeſſit æſtas plus frigida quàm calida, magis humida quàm ſicca: Finis tamen Junii & initium Julii gaudebant aliqua ſerenitate, mox nubibus exaſperatum cœlum & largiſſimam aliquot diebus effudit pluviam, unde intumeſcens Danubius littora ſupergreſſus longe lateque ſe per prata & agros diffudit cum maximo damno ruricolarum, tam fœniſecum quàm meſſorum. Rediit ſub initium Auguſti calor, iſque intenſiſſimus, ſed ultra ſeptem vel novem dies non perdurans, inſequentibus pluviis uſque ad Octobrem. Inter iſtas tam varias mutationes vix tamen aliquid morborum obſervatum; niſi quòd in Septembri plurimi infantes, adulti non item, correpti fuerunt Dyſenteria, iique fermè omnes lactantes; credo ex lympha plus juſto acriori ad inteſtina delata illaque lædente. Errorem quippe illi in eſu fructuum horæorum non committere poterant, nec commiſere nutrices ſedulò examinatæ & obſervatæ, pauciſſimi tamen periere, ſed omnes convenienter Clyſteriis, imprimis ex lacte & decocto capitis vervecini tractati, convaluere.

Poſt æquinoctium, qui ſecutus Autumnus, fermè totus fuit pluvioſus, October ſubinde ſerenus, November inæqualis, jam ad hyemem inclinans, & prout reliquum Decembris uſque ad Solſtitium, frigidus cum floccis nivium & creberrimis pluviis. Hinc vinum nec quantitate nec qualitate laudabile crevit. Circa initium Octobris frequenter hinc inde in civitate comparuere febres erraticæ nullum typum ſervantes, invadebant propè omnes cum frigore aliquando

trium

trium horarum, insequente calore ultra horas 15. durante, post apyrexiam aliquot saltem interjectis horis nova febris affligebat. Memini me habuisse quendam in quo calor ultra 48. horas duravit, cum terribili capitis dolore, siti vehementi, squalore linguæ & faucium, summaque virium debilitate, ita ut febrim continuam fore metuerim, tamen post venæ sectionem remisit calor, morbusque in melius mutatus. In alia Illustrissima persona similem protractionem paroxysmi primi notavi, similiter post venæ sectionem remittentem & intermittentem, sed tertia die redeuntem, hinc propinatus cortex Peruvianus in aqua cichorii alvum movit, id quod nunquam in aliis, ausim dicere millenis, cui corticem hunc exhibui, factum observavi: Credidi prima vice fortuitò factum, turgente forte & ad exitum per se tendente materia vitiosa in corpore, sed & post secundam imò etiam post tertiam exhibitionem idem factum, movit autem alvum semper sexies, septies sine nausea. Alius pariter febri corripiebatur levi ab initio & cito remittente. Tertia die media nocte in lecto suo dormientem horribile invasit frigus trium vel quatuor horarum spatio, subsequente calore in alteram noctem perdurante, cum pedis dextri ingenti dolore, accepit sudoriferum, unde optimè sudavit, moxque apparuit ingens rubedo & inflammatio in pede dolente, factumque Erysipelas, quod facile, convenientibus remediis tractatum, sublatum est.

Annus M. DC. XCVI.

Jurasset quispiam permutata fuisse tempora; Præteritam æstatem fuisse Brumam; nunc autem æstatis vicem obire hyemem, usque adeò in Bruma nihil brumale, & in frigidissimis aliàs mensibus, nullum frigus, nullum gelu, nullæ nives, breviter hyems fuit clementissima. Januarius aliquo modo ventis turbidus, nebulosus, pluviosus. Februarius quasi totus serenus, siccus, sine notabili frigore, nisi matutino tempore, ubi aura parum frigidiuscula, mox surgente sole temperata. Huic ad æquinoctium usque planè similis Martius, nisi quod parum ventosior, hinc etiam salubrior. Nam totis hisce mensibus vix præter catarrhos aliquid notabile occurrit in Medicina. Post æquinoctium verò & aër & morbi cœpere mutari. In fine quippe Martii longè majora frigora, major cœli inclementia, de nocte gelu & nives, minus tamen durabiles, sed in pluvias ferme continuas de die abeuntes. Nec mitior Aprilis sua natura variabilis, sub finem tamen siccior. Meliora tempora sperabantur sub gemellis, sed & Majus ipse cum initio Junii usque ad solstitium valdè inæqualis. Nunc grata & vernalia serenatum pollicebatur cœlum, tempora, mox atris iterum inhorruit nubibus, tempusque reddidit turbato aëre frigidisque pluviis minus vernale, minus majale. Hinc non mirum, cum Ver simile factum fuerit hyemi, non vernales sed hyemales fuisse exortas ægritudines.

Nam quas in hyemem relegavit pleuritides *Hippocrates III. Aphor.* 23. eas

23. eas circa hæc tempora deprehendere licuit valde frequentes. Inter has imprimis notabilis fuit illa cujusdam Generalis quartiriorum Magistri (ut communiter vocatur) maligna ferisque comitata symptomatibus. Excesserat ille multum in vino & commessationibus tempore Bacchanaliorum, hinc catharrum acquisivit cum tussi vehementi & lateris puncturis. Apertâ venâ, suasi purgationem, quam tamen vocatus Medicus dissuasit. Ille autem reluctans consuetum sibi sumpsit laxativum, unde sibi videbatur melius valere; sed mox sequenti nocte omnia in deterius, aucta in summo gradu febris, accessit furibundum delirium, sputum crassum, crudum, sanguineum, idque perpaucum, quæ omnia extrema minabantur; Vocatus ego, exhibui sudoriferum, jussi applicari vesicatoria, dedi oleum lini, sic remisere symptomata, illeque ex lethi faucibus ereptus ad castra perrexit. In Majo notavi in nonnullis febres malignas, cum exanthematibus, minimè tamen funestas, nisi in duabus personis, in servo quodam qui illa pro morbillis habuit, nec aliud nisi myrrham & semen napi accepit; hinc accedentibus gravioribus symptomatibus expiravit. Altera erat puerpera quæ febrim lacteam aut puerperalem esse credens, neglectis alexipharmacis solum potum aquæ chamæpythios cum sacharo adhibuit, nostris puerperis in hoc casu consuetum, tandem conspectu exanthematum hinc inde erumpentium perterrita, Medicum vocavit quidem, sed nimis tardè, accedente enim diarrhœa, delirio, & tandem convulsione, mortua.

Jam ad æstatem devenio, in qua mense Julio & Augusto subinde calor intensus, nonnunquam, sed raro durans, intermixtis subinde pluviis frigidis usque in medium Septembrem. Notabiles erant mense Augusto Dysenteriæ in infantibus lactantibus & ablactatis, planè ut ante annum, valde frequentes, sed ut plurimum funestæ, statim enim post unam vel alteram dejectionem comparuit sanguis, mox extrema debilitas & mors, paucissimi ad decimum diem servati, qui tamen mortui. Adultiores facilius curabantur. Valde insuper contagiosa fuit ista dysenteria, nam facile corripiebat adstantes & infantibus ministrantes, ex quibus tamen nulli obiere. Credo malignitatis hanc luem non fuisse expertem, quæ quidem tenellulis mortem intulit ob nimis teneram constitutionem, in adultis autem ita vim exerere nequivit, sed facile fuit suppressa.

Tandem in Autumno comparuit æstas. Scilicet ab æquinoctio usque ad Decembrem, per totum Octobrem & Nov. serenitas, cum frigidiuscula tamen aura matutina, hinc præter spem etiam melius crevit vinum quàm ante annum, non tamen in abundantia, aut illa bonitate prout aliàs apud nos fieri solet. In Decembri mutatus aër, tempusque redditum turbidum ventis, nebulis atque pluviis, duodecima cecidit nix alta, quam ita solidavit subsequens rigidissimum frigus, ut supercadentibus consequenter aliis nivibus, prima manserit usque in Aprilem sequentis Anni. Morbi circa hoc tempus nulli notabiles. Hinc progredior ad

Annum

Annum M. DC. XCVII.

HUjus initium fuit ſicut finis præteriti. Scilicet à ſolſtitio hyemali uſque ad æquinoctium vernale, frigus acerrimum ſine remiſſione, congelatus Danubius ſtatim in Januario, manſitque pons iſte glacialis ultra octo ſeptimanas firmus & conſtans, quod alias valdè rarum apud nos. Fuit inſuper hoc memorabile, quod ſub denſiſſimis pariter ac profundiſſimis nivibus terra ſemper manſerit aperta, ita ut, remotis illis, hæc non aliter ac in vere fodi potuerit. Periere & computruere ſub hac mole nivium, fere omnes ſegetes & olera hortenſia, frigus hyemale aliàs tolerantia, quæ, liquefactis nivibus, non aliter ac mucago quædam viridis terræ incubabant, ac in lutum reſolvebantur; non levi inſequente imprimis frumenti penuria. Cæterùm quod *Hippocrates III. Aphor.*7. dicit, Magnis ſiccitatibus fieri morbos acutos, hoc vice verſa hiſce temporibus meliori jure dici potuiſſet, de magnis frigoribus. Iiſdemque durantibus circa finem Februarii, febres acutæ malignæ per totam graſſabantur civitatem. Invadebant pleroſque leviſſimo rigore, ſuccedente calore non adeo forti, & quandoque iterum remittente primis diebus, mox circa quartum vel ſextum diem augeri cœpit calor, & notæ hinc inde in ſuperficie cutis apparuere malignitatis. Pulſus ab initio valde erat ſanorum ſimilis, ut & urinæ, ſed ubi calor auctus rubicundæ inſtar ſanguinis factæ; Deliria circa nonum vel decimum demum diem comparuere, in quibuſdam vehementia & ad decimum ſeptimum uſque durantia, in quibuſdam remiſſiora & breviora; Maculæ erant parvæ inſtar morſus pulicum, obſcurè purpuraſcentes, circa decimum octavum aut etiam circa vigeſimum primum diſparentes. Non valde lethales erant hæ febres, ſed ſupra modum contagioſæ, (quod aliàs non ſemper fieri ſolet) nam in aliquot ædibus ne unum omiſit, quem non corripuiſſet, rarò in una aut altera perſona ceſſavit. Duravit hæc lues in Majum uſque, ubi incaleſcente aëre remiſit.

Hyemem excepit Ver, ſed & hujus initia adhuc ſatis ventis & nivibus turbida. Succeſſit Aprilis totus ſerenus, ſiccus, abſque pluviis, cum calore pro tempore inſolito. Majus variabilis, nunc calidus, nunc frigidus, mox ſerenus, iterum pluvioſus, talis etiam totus Junius. Circa hæc tempora vix ullus notabilis occurrit morbus, ceſſantibus etiam ut ſuprà dictum febribus malignis.

Æſtas fermè prioris anni æſtati ſimilis, mediocriter calida, & matutinis horis ſubinde frigida, vigeſima nona Auguſti, trigeſima & trigeſima prima mane pruinæ fuerùnt, ſed plane innocuæ, noſtrates appellant *ein Waſſer Reiff*, id quod tamen apud nos inſolitum, ubi tales pruinæ raró ante feſtum S. Michaëlis obſervantur. Hoc tempore frequentes erant Icteri, qui flavedine ſua plurimos deformabant. Sentiebant, qui corripiebantur, aliquam cordis compreſſionem, nauſeam, anorexiã, & non raró vomitum, mox flavo colore toto corpore perfun-

fundebantur, sed qua velocitate venit, eadem iterum abivit. Post unum vel alterum laxativum disparuit flavedo, rediitque sanitas cum bono appetitu.

Qui subsecutus Autumnus semper erat variabilis & inconstans, usque in Decembrẽ, cum quo hyems ante hyemem, id est ante solstitium gelu & nivibus suum sumpsit initium. Febres quæ circa hoc tempus grassabantur ut plurimum erant tertianæ duplices, rarò quartanæ & præter morem autumnalium nec longæ nec lethales, sed convenienter tractatæ, facile curabantur.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1701. *& sequentium.*

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

LIcet initium anni 1701. frigidum comparuisset, triduo tamen post mitior aëris temperies, sub mutabili ventorum, Zephyri tamen prævalenti, crebrioresque nives, subinde verò etiam pluvias adducentis flatu, excepit, usque dum ante, & circa Æquinoctium vernale magis constantem serenitatem Eurus largiretur: paulò post ventis priorem inconstantiam resumentibus, hyememque protractiorem, quin & gravem terræ siccitatem circa Solis in Tauri signum ingressum, cum sensibili frigoris molestia, sereno quidem cœlo, producentibus, ut Cereris etiam, Pomonæ & Floræ sinus tardius panderetur, atque Maii principium vernalis amœnitatis parum ostenderet, quæ postea eo largior comparuit; atque, Gemellorum signum cum Sol occupasset, aërem multum delinivit, & in tantum calefecit, ut, ni Zephyrus, Euronotus, & Auster subinde pluvias interspersissent, nimia siccitate, præcipuè quia ventorum perpetuus quasi motus continuabat, terra plurimùm laborasset. Interea prior morborum in Anno prægresso observatorum facies continuavit, quam itaque depingere superfluum foret, Variolarum puta, Febrium petechialium, Tussisque humidæ; in mense Februario insuper, duobusque eum excipientibus, Pleuritides veræ, in suppurationem abeuntes, sed diligenti pectoralium & diaphoreticorum temperatorum usu, sine etiam venæ sectione, curabiles accesserunt; quibus in non nullis M. Aprili, cum morbus jam in decrementum vergeret, nova febrilis effervescentia supervenit, cum eruptione per totum corpus pustularum aquearum, majus periculum minitantium, ægrotis tamen per continuatam alexipharmacorum blandiorum adhibitionem intra primum, quandoque secundum octiduum reconvalescentibus. Mense Majo & Junio, præter dictas puncticulares, (quæ jam sine magna præcordiorum oppressione, cum horrore, lassitudine, lumborum, nuchæ, & capitis dolore ut plurimum ingruebant) purpuratæ etiam febres teneriorem inprimis ætatem, non admodum periculosè invaserunt; nec melancholici insultus maritatis fœminis, menstruis quidem rite se habentibus, infrequentes fuerunt, venæ sectione quidem mi-

mitigati, paulò post tamen recidivi facti, acidularum verò martialium potu curati.

Post Solis ingressum in Cancri signum crebriores primò pluviæ, postea cum plurimarum tempestatum graviorum impetu, calores, circa caniculares inprimis dies intensi, & qui ad Æquinoctium autumnale usque, paucis frigidiusculis diebus intervenientibus, continuabant, fuêre notati; quo tempore frequentia morborum defuit, nisi quod ibi ob transpirationem fortasse ab aëre humidiore & frigidiusculo non nihil cohibitam, Febres quotidianæ, post exiguum horrorem intensiori calore invadentes, & facile curabiles, hîc ob sanguinem aëris calore nimis rarefactum Febriculæ scarlatinæ, sine magno corporis æstu aut gravibus symptomatibus, sed levi saltem præcordiorum compressione præcedente, non minus brevi & sponte quasi cessantes observarentur. Alii autem, quibus probabiliter lympha viscidior in sanguine erat, non maculis istis pingebantur, sed pustulis albicantibus, majoribus minoribusve, cum interspersis quandoque vesiculis parvis limpidis, pruritu comite, tandem exsiccatis ac in squamulas secedentibus, per totum corpus, sine vitæ periculo, & prævio non admodum intenso calore, onerabantur. Nec infrequentes erant Diarrhœæ, quibus interdum, sed rariùs Dysenteriæ succedebant, ex negligentiori, ut mihi videbatur, corporis ab aëre externo custodia, & liberaliori potus ingurgitatione, hincque stomachi tono labefactato subortæ, quæ etiam facile, vel solius rhabarbari cum terra signata, aut coralliis rubris mixti usu, vel insuper Essentia catechu, lenibusve aliis adstringentibus & stomachicis absorbentibus curabantur. Plurimos etiam Odontalgia correptos licuit conspicere, quæ licet rarius Medicorum consilio exponeretur, quantum tamen dijudicare valui, ex eadem ventriculi imbecillitate, & chyli vel lymphæ crudioris circa dentes stagnatione citabatur. Erant insuper, fœminæ præsertim, quas sinistræ axillæ intensus dolor, sine tumoris vel inflammationis indicio excruciabat, periodicè ut plurimum & circa vesperam recurrens, cujus radicem circa ventriculum pariter hærere, tùm notatæ ibidem, imprimis sinistro in hypochondrio molestiæ, tum salutaris curandi ratio conjecturari faciebant: credidissem, chylum viscidiorem & crudiorem, per ductùm Pecquetianum ad venam subclaviam sinistram delatum, & cum obvio ibi sanguine permixtum, agitationem præternaturalem ibi excitasse, partesque illas dolorificè hac ratione distendisse, nisi dextrum humerum in fœmina quadam idem malum tunc occupasse notassem, cum insolitam ductus illius ad partem dextram declinationem sine urgentiori causa hîc fingere non audeam; quamvis in eadem rheumaticum potius affectum subfuisse credere malim, præsertim cum dolor ille dicto modo quidem intensior per intervalla redderetur, nunquam tamen planè intermiserit, ac tandem brachii tumor supervenerit, diaphoreticorum, emplastri oxycrocei, & laconici coriarii usu omninò sublatus. In cæteris repetitus leniter evacuantium & hu-

humores corrigentium, præsertim acidularum martialium usus proficuus exstitit; remedia autem externa nullum levamen dederunt.

Eandem chyli & lymphæ vitiosæ in stomacho nidulantis labem Febres quotidianæ epidemicæ, incerto quandoque paroxysmi tempore invadentes testabantur; quæ nullo prævio horrore, magna præcordiorum ad oppositam in dorso regionem se extendente oppressione, & nullo sensibili, vel tolerabili saltem excipiente calore, infestæ erant, atque propinatis, pro exigente necessitate, emeticis, vel repetitis laxantibus & absorbentibus, amaricantibus, absinthio, chinchina &c. curabantur.

Post Æquinoctium autumnale primò aëris serenitas & siccitas continuabant, mox pruinæ, nebulæ, d.17. & 18. Octobr. copiosæ nives, pluviæ postea, & venti modò ex hac, modò ex alia mundi plaga, imprimis ex septentrione frequentius irruentes comparuerunt; Sol autem ubi ad Scorpionis signum pervenit, denuò per aliquot dies serenitatem, terræque siccitatem conciliavit; variâ dein aëris temperie, ut plurimum tamen austrinâ subsequente; & cùm aër parum à ventis jam agitaretur, vapores in eo hospitantes parcè dispellebantur; unde iidem corporibus humanis copiosiores communicati, variis ægritudinibus producendis patrocinabantur; hinc non tantùm Variolæ iterum se exserebant, Pleuritides veræ, atque Febres continuæ, catarrhales, magno cum æstu, cephalalgia & tussi, pueros æquè ac maturiorem ætatem invadentes, nec, ubi debitè tractabantur, lethales subortæ, sed frequens etiam Catarrhorum cohors, Coryza, Odontalgiâ, Raucedine, Tussi infesta Urbi incubuit. Muliebris sexus non minus habuit, de quo speciatim conquereretur, uteri nimirum hæmorrhagia, cui non gravidæ saltem, ultimis præsertim duobus graviditatis mensibus, sed aliæ quoque plures obnoxiæ erant; quem sanguinis orgasmum non commodius quàm absorbentibus martialibus &c. uti hæmatite, croco Martis adstringente, item bolo armena, coralliis rubris &c. haud neglecto, ubi opus erat, pauco opii additamento, sedatum expertus sum. Memorari etiam merentur Apoplexiæ crebræ, utplurimum exitiosæ: memini egregium quendam virum mihi aliquando narrasse, quòd jam olim fuerit observatum, post crebriorem aquilonium flatum Apoplexias frequentes hîc contigisse; neque admodum in dubium id vocare vellem, cùm ab illô ventô nescio quæ atomi impuræ nobis inferantur; id quod civem quendam nostratem industrium non latet, qui ceræ dealbandæ in horto suo Boreæ multum exposito operam navans, eandem infesta flavedine ab eo infici notavit; unde quamprimum spirare eundem observat, ceram studiosè tegere, mediâ etiam, si is tum ingruat, nocte properat, quem in finem machinulam artificiosam excogitavit, quæ à vento hoc commota somnum excutiat. Ubi in memoriam mihi revoco, quæ noster quondam Æsculapius, Phil. Hœchstetterus, in Scholio ad Dec. 4. obs. med. cas. 1. protulit, ubi urbis nostræ descriptionem exhibens, Zephyrum ex depressis & alicubi paludosis Marchionatus Burgavien-

viensis locis inquinamenta secum rapere & huc advehere scribit; quæ sanè de Borea quoque nobis, & non minori jure pronunciare licet, qui ex locis humidis Danubio proximis putridas particulas abripere, atque in capita nostra effundere valet.

Tandem cum circa mensis Decembris principium Zephyri impetus major denuo insurrexisset, d. 10. eundem Eurus compescuit, frigore, creberrimisque nebulis, quibus præsertim à d. 17. usque ad d. 23. Decembris continuis Civitas obtecta fuit, stipatus, usque dum circa finem anni Zephyro Boreas succedens auram tolerabiliorem redderet, niviumque crebritate colophonem imponereet. Quo tempore, præter memoratas Pleuritides, Variolas, & Febres continuas, in pueris etiam quotidianæ Febres, tussi humida & cephalalgia graves, nec non Icteri, in adultis autem malignæ petechiales, utplurimum pustulis limpidis miliaribus post macularum eruptionem comparentibus, comitatæ observabantur: hæ in principio post horrorem lassitudinemque, tolerabili calore, intenso capitis dolore (quem paulo post recedentem tussis, non quidem diu durans, & sicca magis quàm humida, atque calor auctior cum deliriis nocturnis insequebantur) se prodebant, contagia quandoque in alios se diffundebant, rariusque, ubi temperatioribus alexipharmacis tempestivè obviam itum est, occidebant: in Pleuritide verò continuatus diaphoreticorum, præcipitantium dictorum, usus coagulum sanguinis feliciter resolvebat; qualia medicamenta etiam contra quotidianas Febres, ut & juxta cum martialium usu adversus Icterum, promptum auxilium ferebant.

Eurus in Anni 1702. introitu serenitatem cum frigore molesto induxerat, quarto tamen mox die Zephyrus pluviosam primò constitutionem, postea ventorum frequens mutatio tempestatis etiam varietatem multam subinde attulit, semper tamen humida ex pluviis, & temperatiore paululum, sub dominio Zephyri, post Solis in Pisces ingressum diu impetuosi, prævalente, ut hyems non admodum rigorosa quidem, protractior tamen fieret; præsertim cum post Æquinoctium vernale Eurus non solum magis spiraret, & post serenos plures dies circa initium Aprilis rediens Zephyri ferocia crebriores nives spargeret, qua sub eodem sæviente, licet ab aliis ventis sæpe interrumperetur, frequentes pluviæ, cum Sol ad Tauri signum adpropinquaret, exceperunt, usque dum post Maii principium Eurus sereniorem & vernæ temperiei magis conformem aërem redderet, siccitate tamen terræ exinde non parva inducta, ut Flora suas amœnitates non nisi serius expromere valuerit. Hoc toto tempore eadem morborum facies, imprimis verò Pleuritides, utplurimùm sine suppuratione curabiles, usque in Aprilem continuabant. In quo & Majo mense Febres continuæ, in paucis cum miliari efflorescentia, semper autem prævio horrore, (sine intenso calore) magno virium debilitate, & cephalalgia gravi, rarò deliriis, aliisve gravioribus symptomatibus comitatæ, atque alexipharmacorum & diaphoreticorum usui cedentes, hìc ibi propullulabant. Majori verò numero

Febres quotidianæ & pauciores tertianæ ingruebant; illæ tantum non in omnibus, qui se curæ meæ commiserant, insignem capitis dolorem in paroxysmo inducebant, viresque prosternebant; in multis prima sub invasione, & sæpe aliquot per dies continuarum typum, vix perceptibili caloris & cephalalgiæ remissione, referebant; chinchinatis autem medicamentis, vel arcano duplicato facile curabantur; quibus non minus tertianæ, post emetici, vel scammonii sulfurati, ubi opus erat, adhibitionem brevissimè abigebantur.

Circa Æquinoctium dictum arthriticis adfectibus obnoxii fere omnes, quotquot mihi noti, insultus ut plurimum non admodum feroces patiebantur, atque ubi post exantlatam periodum justo citius aëri se exposuerunt vel artus delassarunt, recidivas experiebantur. Plurimos etiam infantes Epilepsia è medio sustulit, quæ ex lymphæ acido-viscidæ in cerebro stagnatione, præsertim dentitione difficili accedente, ortum traxisse visa est. Istæ autem lymphæ crassioris collectiones non minus in aliis frequentes admodum fuerunt, ut non tantum crebriores Tusses, Coryzæ, Odontalgiæ exinde obortæ fuerint, sed frequentissimè aliis etiam morbis epidemicè & sporadicè grassantibus, Tussis se adsociaverit.

Cum Junio Zephyrus Euro successit, pluviarum multarum ferax, paucis diebus serenis intermixtis; qui in Julio quidem per primum triduum cum calore non mediocri continuabant, ast mox aëre in fulgura & tonitrua despumante, in pluviosos juxta & frigidiusculos, ac postea temperatos mutabantur, usque dum post Canis exortum Eurus, sæpe ad meridionalem plagam inclinans serenitatem non sine calore reduceret. Magna dehinc ventorum varietas fuit notata, (nisi quod post autumnale Æquinoctium à d.24. Septembr. usque ad d. 5. Octobr. Zephyrus impetuosè admodum dominaretur, à frigido & non minus per triduum vehementi Euro tandem quasi in fugam conjectus) quæ diversam quoque aëris temperiem, potissimùm tamen calidam & serenam in Augusto effecit. Ast in Novembri multa hyemis præludia, imo præmaturus adventus ejusdem, crebro, & quandoque intenso frigore, niveque repetita, quam benignior aura & interpolatæ pluviæ denuò liquabant, molestus exstitit. Quæ ipsa mutabilis constitutio, tum ningendo, tum præsertim pluendo, frigore modò aucto, modò remisso, Zephyro reliquis ventis prævalente, & circa, nec non post Solstitium hyemale, usque ad finem anni, multum sæviente, nubibus autem continuò ferè Solem obducentibus, integrum præsertim Decembrem fastidiosum admodum reddidit. Morbi interea longiores inducias dederunt, tales tamen, quibus aliqualis epidemicæ luis præsentia non prorsus excluderetur; uti præsertim in Febribus quotidianis suprà memoratis, passim per Junium & subsequentes menses usque in Novembrem observari poterat; quæ tandem in non paucis, cum autumnus adventaret, hecticæ metum injecerunt, quibus tamen juxta cum aliis coagulum lymphæ acidum destruentibus, specificum inprimis antihecticum Poterii, lapilli gammarorum

rum &c. salutarem opem præstiterunt. Circa Solstitium hyemale Variolæ benignæ in pueris se exseruerunt, cum magno quidem calore ingruentes, à pulvere tamen rubeo Pannonico, antimonio diaphoretico, unicornu marino &c. quin imo quandoque etiam sine medicamentis celeriter periodum suam absolventes, & cum fine anni jam iterum omnino disparentes. Quod tandem de ægritudinibus aliis, quibus semper fere tussis se sociaverat, dictum, in hisce quoque deprehensum fuit.

Quæ Annorum sequentium, videl. 1703. 1704. *&* 1705. *constitutio fuerit, legi potest; cui nempe typothetæ negligentia antecedentem præfigere intermisit.*

Anno 1706. hyemale frigus, ob austrinam aëris temperiem, qualis Anni prægressi in fine observata fuerat, & usque dum Sol Aquarii signum attingeret, continuaverat, hactenus ut plurimum tolerabile, nunc magis se exseruit, præsertim cùm orientalis ventus in Februario constanter, interdum ad meridionalem plagam inclinans, spiraret, ac continuæ fere nebulæ usque ad Solis in Pisces ingressum, ubi serenus aër frigus augebat, nos cingerent. Cum interea Hecticæ febris insultui [Coryzas & Tusses humidas, tanquam indivulsos quasi hyemis comites, nec non Odontalgias ut taceam] denuo plures deponerentur, sed facile etiam medicamentis acredinem temperantibus abigerentur.

Circa vernale Æquinoctium Zephyrus potissimùm dominio potitus, atque, à reliquis tamen ventis non nunquam interruptus, multum invalescens, diversam etiam temperiem, austrinam præcipuè excitavit, ac vernali amœnitati subinde obstitit. Sub qua constitutione Febres quotidianæ, & plures tertianæ ingruerunt, magno cum impetu, in quibusdam etiam cum deliriis, sine tamen cephalalgia utplurimum, & quæ post sumptum cholagogum, vel emeticum, absorbentibus non difficulter, promtè etiam chinchinatis cesserunt. Plures insuper circa Solis in Gemellos transitum nephriticis doloribus, non admodum refractariis, obnoxii fuerunt.

Postea sub mutabili valde ventorum vicissitudine, ante & post Solstitium æstivum, plures serenos calidosque dies experti fuimus, qui etiam diu continuarunt, multamque ideò terræ siccitatem, præsertim à ventis adjuti, attulerunt; cui interea Febres prædictas, sensim declinantes, neque tamen per reliquum postea annum prorsus silentes, crebræ Odontalgiæ, (quæ etiam per totum hunc annum fuerunt observatæ) tusses, interdum convulsivi quid habentes, & Coryzæ, adultos æquè ac juniores adfligerent, & cum negligentior diæta accederet, diu durarent. Quas molestias magnæ illi & totali solari eclipsi, quæ d. 12. Maii contigit, adscribere multis placuit. Et quamvis subita illa aëris calidi, interceptos ob Solis radios, in frigidum; hisque non minus celeriter redditis, in calidum rursus mutatio, juxta cum animorum, ex insperata illa & nulli unquam visa caligine, consternatione, aliquid contribuisse videri posset, cùm tamen jam ante eclipsin istæ lymphæ stases contigerint, vix

 locum

locum illa opinio inveniet; negari tamen nequit, frequentiores post illam Solis obscurationem, & circa Solstitium æstivum illas occurrisse; ideoque non prorsus improbabile est, spiritus à phænomeno isto terrifico labefactatos, (qui sanè terror in nonnullis tantus fuit, ut lipothymiam ipsis induxerit) lymphamque simul crassiorem redditam, quin & à frigore illo insolito magis condensatam, ad catarrhales has stagnationes disposuisse.

Mensis Julius quamvis pariter multa serenitate gauderet, nonnunquam tamen pluviis sitientem terram refocillavit; post Caniculæ verò exortum calores admodum invaluerunt, & usque ad occasum perseverarunt; quin licet temperatior ob pluvias, parciores equidem, aura per paucos dies succederet; ad pristinum tamen genium mox reversa est, usque dum d. 7. Septembr. cum Luna inchoante, Zephyrus pluvias sæpius adduceret. Quo tempore Dysenteriæ grassari cœperunt, & infantibus non levem stragem intulerunt, adultis verò nec tam frequenter, nec etiam lethaliter eâ decumbentibus. Ubi quidem hisce fructuum horariorum intemperantiori ab esu, vel liberaliori ob caniculares æstus potu, præsertim cerevisiæ, nobis albæ dictæ, propter tenuitatem suam & imperfectam à parca fermentatione depurationem, in acorem pronæ, illam obtigisse verisimile est; illis autem, quorum major pars ob tenellam ætatem nihil horum degustaverat, cur adeò fatalis fuerit difficulter determinari potest. Utrum in lacte vaccino aliquod adversi delituerit, quo cum nempe pulmenta in eorum cibum coqui solent, adfirmare nequeo; cum tamen alia causa non suppetat, in vaccarum sanguine, ob aëris fervorem, pratorum siccitatem, & pabuli inde ortam penuriam, temperatas balsamicas particulas multum fuisse immutatas, acrioresque redditas, haud incredibile videtur, quæ lacti communicatæ vim suam in tenerrimis infantum corpusculis exserere, eorumque destructioni, quin & epilepsiæ aliis quibusdam tum temporis funestæ, ansam dare valuerunt; & cum muliebris imperita industria pusionum curæ se sufficere utplurimum persuasa sit, aut saltem Medicum desperato jam morbo advocet, funerum multiplicatio facile contingere potuit; præsertim ubi difficilior fortasse progressus partus fœtui debilitatem aliquam antea impresserat, cùm, incertum quâ de causâ, hoc anno de Dystokia & præmaturo partu non levibus querelis Urbs perstrepuerit.

Reliquum anni, unà cum ventorum continua mutabilitate, nebulas inter & pluvias frequentiores, aërem temperatiorem quoad activam ejus qualitatem, (nisi quod paulo ante Solstitium hybernum Eurus eundem nivibus asperiorem per triduum reddiderit) expertum fuit, multasque nobis inducias concessit, si rheumaticas post Solstitium dictum, musculis caput attollentibus fastidiosas, lymphæ stases exceperis, quæ solo tamen tum hypocausti calore, tum suffituum mastichinorum &c. ope, haud difficulter resolvi potuerunt.

Plurimas inter nebulas temperatioremque auram non saltem Annum 1707. inchoavimus, sed porrò etiam clementem, & Sole in Aquario versante, humidam aëris temperiem experti

perti fuimus, raro, nec diu durabili frigore; ac multo rarius nive comparente; neque etiam multi, humidas nempe & nocivas aliàs in aëre particulas frequenti ventorum variorum agitatione dispellente, morbi populares aderant, nisi quod Rheumatismi præfati, nec non Febres intermittentes, quamvis pauciores, atque post sumptum lene laxans, essentia corticis Peruviani facile abigendæ, continuarent; quosdam verò Pleuritides veræ, in suppurationem ut plurimum terminatæ, nec tamen admodum acutæ, & antimonio diaphoretico, pulveri pleuritico Aug. promtè cedentes, puerilem autem ætatem sparsim Variolæ, nulla malignitate suspectæ, ac per totum postea anni decursum observatæ; alios denique Icteri non adeò contumaces, præsertim sub crebriori essentiæ Mart. D. Lud. usu, invaderent.

Licet autem circa Martii initium frigus intensum ingruerit, mox tamen post quatriduum temperatiorem in statum denuò fuit mutatum, ut Veris præludia multa comparerent; cujus verò amœnitatem ventorum diversorum, Euri imprimis austeritas, cui nebulæ crebræ jungebantur, multum retardavit, aëremque frigore horridiusculum reddidit; quo ipso insensibilis transpiratio admodum sufflaminata, serum in corpore auxisse, atque creberrimas ad stagnationes disposuisse visa est, ut major incolarum pars catarrhosis ægritudinibus, pectus, vel nares, aures, faucesve occupantibus adfligeretur; in quibusdam fluxu celerrimè, vehementerque gravi cum cephalalgia & febrili incalescentia invadente. Quo tempore etiam Febres, tum quotidianæ, tum tertianæ, ex eadem dubio procul causa, multiplicabantur, atque non raro graviores in principio, magna utpote cum cephalalgia, virium debilitate, & calore, ut continuæ quasi typum referrent, oriebantur, postea verò medicamentis oppugnatæ, promtè etiam recedebant; facile tamen ab aëris frigidi admissione, vel cerevisiæ potu recidivam passæ; quæ etiam Febres in autumnum usque continuarunt; qui humidus admodum & graviori Zephyri vehementia fastidiosus exstitit. Postquam æstas, Sole Cancri signum occupante, magno æstu, rarius à ventis pluviisque temperato, primò sat gravis, ab ingressu autem Solis in Leonem, crebriores propter pluvias, Zephyrique impetus, frigidulus utplurimum fuerat; & sic (ut crebriores Catarrhos dentibus præcipuè infestos taceam) non saltem in nonnullis quartanæ, longiori horrore & calore multum molestæ, eoque contumaciores, quo minus ii, qui eadem adflicti ex plebe meam opem implorarunt, in diæta convenienti, medicamentorumque usu morigeros se præbuerunt, sed etiam Arthritidis vagæ, pulveribus ex coralliis, spodio foss. lap. gammar. cinnabari, aliisque antimoniatis fixis, opii tantillo addito, præter interpolatum laxantium usum, haud difficulter cedentis, generationi ansam dederunt. Hyemis præsentiam in Decembris initio præmaturum frigus & nives copiosæ ab Aquilone adductæ, indicarunt; quæ tamen post decendium à pluviis eliquatæ, quas Zephyrus ante Solstitium hyemale vehementissimus concitaverat; cui cùm Caurus, & postea Euronotus successissent, aëre nubilo-

bilofo & nebulofo, ac moderarè frigido, morbis filentibus, reddito, anni exordium fecerunt.

Anno 1708. diffipatis nubibus, benignior Euronotus per duas primas hebdomadas ferenitatem, aliqua tamen nebulofa caligine ut plurimum fe immifcente, produxit; quam poftea humida ac pluviofa conftitutio excepit, præfertim cùm quatriduana circa Solis in fignum Aquarii ingreffum Zephyri vehementia ingruiffet; cui fub ventorum mutabilitate prior ferenitas circa finem hujus menfis primi, & principium fecundi fucceffit, atque temperatam adeò brumam, uti paffim alibi locorum, experti fuimus, ut multa Veris indicia oftenderet; donec Euronotus d. 10. Febr. cum nivibus frigus adduceret, humida verò paucos poft dies, cum intermixto quandoque frigore, intemperies à Zephyro reduceretur. Quamvis autem hac fub infolita aëris clementia multi graves effe oborituros morbos vererentur, nihil tamen epidemici, (ut Febres quotidianas & tertianas fparfim & rarius adhuc occurrentes taceam) præter Variolas, ufque dum Sol Tauri fignum accederet, continuantes, & confueta hoc tempore catarrhalia incommoda, Tuffes præfertim humidas, & ab eadem feri ftagnatione capitis Eryfipelas in fexu muliebri, produxit, quod ex negligentiori fortaffe partis iftius cuftodia, præviis in collo tenfivis doloribus, cum febrili incalefcentia invafit, & moderato lecti calore, præfertim diaphoreticorum terreorũ ufu accedente, non difficulter difcuffum fuit.

Humidus autem hic aëris ftatus ante & poft Æquinoctium vernale continuabat, ut pauci fereni dies nobis obtingerent, & licet Solis quandoque radii refocillarent, nebulofæ tamen exhalationes ejufdem fæpiffimè deturparunt; ufque dum aufterior Eurus d. 27. April. aërem ferenaret, atque ab eo, & alternante Cauro molestum frigus terræque ficcitas producerentur, quæ in adultum ufque Majum, in quo diverfæ ventorum ex omni plaga mutationes notatæ, continuabant, donec d. 15. poft fulmina & tonitrua in crebras pluvias mutarentur; quæ dein humida facies Zephyro & Borea alternantibus, ufque ad principium Augufti perdurabat, ubi Zephyro potiffimum dominante, calores magni & multa ferenitas, fæpe tamen matutinis nebulofis evaporationibus gravata, ufque ad Caniculæ occafum ingruebant, pluviofo ac frigidiufculo aëre fuccedente; qui etiam, rara intercurrente ferenitate, ufque ad Æquinoctium autumnale continuabat. Interea frequentes Febres hecticis fimiles, tuffi præfertim & caloribus lentis inordinatis ftipatæ, atque continuato abforbentium fixorum ufui obtemperantes, notabantur. Variolas autem circa Maii finem ceffantes, Morbilli excipiebant, non tantum in infantibus, qui priùs fani fuerant, fed etiam, qui paulo ante Variolis laboraverant, nec non in adultioribus, ut & non paucis morbum hunc jam olim expertis, abfque tamen malignitatis nota, & fub blandorum diaphoreticorum ufu paucos intra dies periodum fuam abfolventes; qui tamen in menfe Julio iterum ceffaverant; quo tempore poftea Odontalgiæ, Ophthalmiæ, nec non dolores fpafmodici uterini in foemi-

fœminis, Ischiadicique præcipuè in viris frequenter occurrebant, ex lymphæ, uti mihi videbatur, ab aëris inclementia viscidioris, atque ideò ad stagnationem proclivioris redditæ vitio generati, præsertim cum cerevisiæ acescentis, quâ de plurimæ passim querelæ fiebant, potus accederet, & nervis ad coxas ac uterum tendentibus spicula sua infigeret, ubi præter lenia eccoprotica, hystericis medicamenta castorina, cinnabarina &c. & ischiadicis blandam per vices diaphoresin promoventia, non neglecta ut plurimum opiatorum succisa miscella, profuisse expertus sum.

Circa Æquinoctium autumnale per 16. dies serenitas adfuit, rarò nubibus aut pluviæ exposita, nebulis tamen crebris matutinis stipata, quibus post multam ventorum varietatem, subseqq. etiam diebus observatam, Boreas per 14. dies nubes adduxit, à Zephyro postea in pluvias resolutas; quin & post Solis in signum Scorpionis ingressum, Euro flante, nix decidua præmaturum quasi hyemale frigus efficiebat. Ineunte Novembri multa quidem usque ad Solis in Sagittarium ingressum serenitas, crebrò tamen nebulosa, præsertim matutina, caligine inquinata; succedente usque ad d. 15. Decembris fastidiosâ, frigida, ob nives, nubila, nebulas, intemperie; ubi quidem Sol nubibus discussis, serenitatem non sine multo frigore, crebris etiam nebulis interruptam, reddidit. Interim, præter frequentes Odontalgias, Catarrhi inprimis, capitis & pectori infesti, plurimos in M. Novembri infestarunt, tantumque incrementum sumserunt, ut in M. Decembris paucissimi in Urbe essent, quos molestia illa non tentaverat; multos etiam gravius tractaret, qui nempe prægresso acri horrore, febriles effervescentias, intensas cephalalgias, aut capitis stupores, virium prostrationes, quandoque faucium spasticas strangulationes, vel dolores pleuræ spurios experti fuerunt. Causam continuæ quasi nebulosæ aëris tempestatis potissimum adscripserim, quæ non solum particulas suas humidas, impuras, per inspirationem corpori communicare, sicque serosam colluviem augere, & sanguinem inquinare potuit, sed etiam frigore & gravitate sua poros constringendo, ac transpirationem excrementitiorum humorum impediendo, eosdem cumulare, incrassare, atque in subtilissimis cerebri, narium, tracheæ glandulis, ac tubulis stagnare fecit. Cui itaque præter moderatum aëris regimen, medicamentis resolventibus, attenuantibus, absorbentibus, demulcentibus &c. pro subjectorum & symptomatum diversitate, ubi morbi gravitas id deposcebat, succurrendum fuit, eo cum successu, ut nullus, qui Libitinæ censum subiisset, mihi innotuerit.

Principium Anni 1709. spirante Euronoto, nebulosum fuerat, altero autem & subsequentibus diebus Zephyrus vehemens, pluvias, & noctu, inter d. 5. & 6. Januarii plurimam nivem Eurus, versus Aquilonem inclinans, cum intenso frigore adduxerat; quod indies fere, inter matutinas præcipuè nebulas, diesque & noctes serenas, crescendo eâ vehementiâ nos adflixit, quâ de longè lateque querelas multiplicare Eu-

ropæ contigit, donec d.24. prægreſſa nivoſa, veſperi Auſter temperatiorem & pluvioſam auram induceret. Licet autem ineunte Februario frigus iterum, tolerabilius quidem, intenderetur, ac variis ſub ventis aërisque mutationibus, nive quandoque rariore decidente, ad diem uſque decimum continuaret, Zephyrus tamen temperatiorem tunc aërem reddidit, uſque dum d. 16. orientalis ventus, ad Septentrionem nonnihil denuo deflectens, & præſertim biduo poſt acriter ſpirans, novo gelu affligeret; quod incrementa ſubinde ſumens, eo rigore inhorruit, ut d. 27. Febr. intenſiſſimo frigori, d. 21. Januarii obſervato, (teſtante id ſpiritu vini in meo thermometro, utrobiqe matutino tempore ante Solis ortum, ad gradum uſque ſeptimum, veſpertino autem poſt Solis occaſum ad nonum gradum depreſſo) parum ceſſerit: quod dein multas inter ventorum mutationes, variaſque aëris, humidam imprimis, conſtitutiones, tolerabilius redditum, ſed d.12. Martii, & inſequente triduo iterum auctum fuerat, ſpiritumque vini in thermometro ad gradum nonum cum dimidio, veſperi autem ad undecimum atque dimidium depreſſerat: tandem autem remittens, d. 16. dicti menſis ſpiritum ad gradum undecimum, & ſic ſenſim magis ſurſum extolli permiſerat, ut d.17. Aprilis gradum decimum quintum mane attingeret. Interea non tantum ventorum mutabilitas, ſed aëris etiam, ob crebriores pluvias, humida ac frigidiuſcula, interveniente tamen ſubinde ſerenitate atque calore, ante & circa Solis in Tauri ſignum ingreſſum intenſiori, continuarunt, ut fœcunditati terræ non modicè faverent, matutinæ quoque nebulæ tenuiores, ubi pluviæ aberant cœlumque ſerenum erat, tunc & per totum reliquum annum, ſemper obſervabantur. Et quamvis poſt reſeratos terræ ab inſolito frigore profundè conſtrictos meatus, indeque diu repreſſas exhalationes, vapores iſti liberiores facti multis gravium ſubſequendarum ægritudinum metum excitarent, contrarium tamen per DEI gratiam evenit, conglaciata iſta terræ cruſta ſenſim reſoluta, ſicque vaporibus non confertim erumpentibus, ſed paulatim exhalantibus, atque ventorum perpetua agitatione particulas iſtas humidas impuras diſſipante. Tot tamen aquæ in athmoſphæra oberrantes particulæ non poterant non ſeri proventum nimium in corpore adcumulare; præſertim cum per totum reliquum anni decurſum mutabilis ſubinde, præſertim humida & frigidiuſcula temperies (niſi quod Syrius ante & circa ſui exortum finemque Zephyro, uti hîc, ita etiam reliquo tempore, potiſſimum prævalente, quandoque per pauculos dies acrius ureret) & hinc catarrhoſarum moleſtiarum, cum hectici caloris in quibuſdam metu, in naribus, bronchiis, dentibus, artubus, per totum anni decurſum, & quæ omnibus fere aliis morbis ſeſe jungebant, frequentiam excitaret; præter quas etiam, in vere & æſtate, Febres quotidianæ & tertianæ, interdum gravibus ſymptomatibus, præſertim in morbi principio, uti deliriis, cephalalgiis, ſpaſtico nuchæ dolore, narium hæmorrhagia, vomitu &c. ſtipatæ, ex tranſpiratione inſenſibili, ob temperiem

aëris sæpius variantem, impedita obortæ, minus tamen refractariæ, non paucæ notabantur. Inter remedia, juxta cum eccoproticis, blanda diaphoretica & absorbentia potissimam curæ partem absolverant.

Constitutio Anni 1710. cum humida & moderatè frigida, sub ventorum, Zephyro tamen prævalente, alternatione, primo continuaret, adfectus etiam catarrhosi, imprimis Arthritides nondum desierunt, & mense Martio Febres tertianæ, cephalalgia, deliriis, vomituque in prima invasione sæpius molestæ, non paucos invaserunt; quibus tamen, post pulveris Cornachini, & ubi ventriculus viscido muco obrutus videbatur, lenioris emetici usum, cortex Peruvianus ad ʒß. ℈ij. &c. semel vel bis in die sumtus, præsentaneam opem ferebat, ut post secundum, aut quartum paroxysmum, sine recidivæ incommodo, ut plurimum cessarent.

Postquam in Arietis signum Sol pervenit, cum serenitate, (ita tamen, ut hic quoque Annus, cœlo sereno, Soleque oriente, nebulosum nonnihil aërem semper experiretur) triduanum quidem intensum calorem, Africo flante, excitaverat, quem tamen Zephyrus pluviosus creber iterum dissipaverat, qualem etiam sextiduanum calorem, antequam Sol in Tauri signum progressus esset, Euro spirante, sensimus, ab occidentali tamen pluvioso vento iterum temperatum. Et hæc aëris, modo humidi, modo sicci, calidi, frigidiusculi, sæpiùs nebulosi, ventorum etiam crebra permutatio in posterum usque ad finem Anni perseveravit, prævalente tamen semper humida constitutione; unde hæc vicissitudo primò terræ fœcunditati multum, postea etiam hyems ut longius abesset, simul tamen variæ catarrhosæ & rheumaticæ invasiones ut frequenter orirentur, effecit. Febres etiam tertianæ, quamvis non frequentes, nec non quotidianæ, hecticæque per totum annum observabantur; mense autem Majo & Junio Morbillis plures infantes, cum vehementi tussi, oculorum gravedine, hæmorrhagia sæpe prævia, decumbebant; Variolæ quoque in multis, non quidem malignitate, sed copia, & symptomatum consuetorum vehementia, & pustularum, rariori tamen, confluxu infestæ notabantur. In cura omnium horum morborum remediis, in præcedentibus historiis memoratis, non infeliciter uti datum fuit.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1700. & 1701.

Dn. D. JOHANNIS JACOBI HARDERI.

Æstivus calor diebus Canicularibus Anno 1700. temperiem suam non excessit, quin ventis quandoque placidis perflaretur, neque corporis incommodum facesseret: Imò Augusto mense, pluviis præter votum quandoque infringebatur; September insequens siccus & calidus illô magis fuit, nec tamen sufficiens, qui uvas ad optatam maturitatem undique per-

perduceret; neque etiam morborum ferax ista anni constitutio fuit: October nebulosa, ut solet, & sæpiuscule pluviosa tempestate, hyemalem brumam antevertit; hæc ipsa autem per Novembrem & Decembrem mitior extitit, & quamvis multâ nive montes & juga altiora integerentur, ingruente tamen pluvioso, & hoc quandoque udoso aëre, ab eadem promptè liberata fuerunt; ista autem aëris διάθεσις, non modo catarrhalibus frebribus, sed Pleuritidi ac Pleuropneumoniæ, etiam sparsim ansam præbuit.

Anno 1701. Januarii initium Boreali vento magis perflabatur, aërisque serenitate animum refecit; imprimis verò sub meridiem propius accedentes solares radii Brumæ matutinæ spicula ex voto pepulerunt, & continuatâ in Februarium usque sua activitate fere inconcussâ, nives Boreamque in arvis campisque tantum non intempestivè fugârunt, siquidem subsequente Martio ac Aprili, quibus blandiorem Solis Calorem, & hinc pluvias amicabili austro mitigatas sperabamus, Brumæ rigorem majorem, nivalisque tempestatis, ac nivis copiosè delabentis spicula, frequenter experti sumus.

Maii delitias, si quas matutinæ auræ fulgor interdum promisit, mox nebularum crassiorum cohors, nunc calor subsequens intensior, mox irruentes grandinosæ tempestates, omni modo amarulentas reddiderunt. Ante Caniculæ autem exortum, & hac durante, Solis æstus longè intensior & tantum non exurens calor, animantibus brutis non minus, quàm homini, valde molestus fuit, febrium intermittentium ferax mater, & quem neque tempestates horrendæ, crebrius ingruentes, usque attemperare valuerunt.

Post Caniculam increbescens tantisper pluviosa & hinc temperatior aëris constitutio, placidiorem motum videbatur promittere; verum alcyonia hæc non diu durarunt, quin redeunte intensiore aëris siccitate, sereno cœlo, si nebulas Septembri mense, minus tamen frequentes, manè excipias, in Octobris usque principium, calor insuetus & immoderatior perstitit, exarescentiæ æquè, si non magis, quàm majoris fructuum maturescentiæ parens, & dysenteriæ satis atrocis apud nos, aliisque in locis fœcundus genitor, cui, num pluviæ à diebus aliquot, arva præ siccitate hiscentia blandè irrigantes, atque hominibus gratissimæ, obicem sint posituræ, horæ subsecuturæ docebunt.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1701.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

ANnum Seculi septimi primum prima Januarii, turbido, sed sicco cœlo inchoavit, & in vesperam pluviosam desiit. Sequens secunda pluviis nivem ad meridiem usque miscuit, post discussis nubibus serenior gelu moderatum adduxit. Quod sequenti tertiâ continuans ac per quatridu-

triduum ingravescens, rursusque in nives & pluvias procellæ junctas per triduum delicuit. Cui denuò undecimâ cum nive copiosa leve successit gelu, atque octiduum pauciori quandoque, quandoque copiosiori nive adspersum duravit. Vigesima nebulâ densâ mutationis prænuntiâ, sequentibus tribus, interspersis quandoque pluviis, tandemque gelicidio degelavit. Vigesima quarta Iris matutina turbidi atque pluvii ætheris nuntia apparuit, sequente per triduum, gelu moderato ac parcis nonnunquam nivibus stipato, quod quatriduum rursus nocturno ac matutino gelu, à meridie ut plurimum degelante variū ad finem usque mensis excepit. Februarius nebula densa cum gelu moderato, sed mox in pluvias fatiscente cœpit, cui nubilum successit cœlum, remittente gelu, & in imbrem circa vesperam deliquescente. Mox, tertiâ procellosâ, siccâ & clarâ, à nivosa nocte, die verò, licet Boreâ flante remisso, ac egelido, nocte tamen rigidâ succedente, ac die nivosa, sed temperata sequente, à triduo gelido iterum excepta. Nona tempestuosa cum successore decimo gelu in nives deliquescentes resolvit. Quas sequentes duæ noctes in glaciem rursus densarunt, de die parumper degelantem. Decima tertia nimbosa rursus nives parcas sparsit, mox aëre temperato solutas. Decimam quartam cœlo sereno gratam, gelidum excepit biduum, quod gelu nocturno & matutino temperato, pomeridianum adhuc mitius substituit. Huic aliud successit biduum ventosum, ab octiduo gelido & ut plurimum sereno comitatum, 25tâ quidem turbidâ & uvidâ interruptum, sed triduo rursus gelido, & ex parte obscuro redintegratum, & pluviis nonnullis interpolatum, 28. unà cum mense desinens.

Martius vernâ temperie initiatus, vario cœlo, nunc placido, nunc turbulento, ventoso, frigido, diversimodè alterato, ad nonum usque & decimum gelidus transiit. Tum remittens, octiduo temperato, ac vernâ amœnitate grato, ad vigesimum pluvium initio, tandem rursus clarescentem duravit, à quatriduo perinde variato exceptum, in noctes gelidas, sexque dies serenos desiit.

Morbos trimestre hoc, præter scorbutum endemium & illius assecla & affines aluit febres diversarum specierum, malignas quasdam variolis notatas, alias ardentes, continuas ac intermittentes, catarrhales, pleuriticas nonnullas, aliàs tussibus vehementibus ac diuturnis, Cephalæa, asthmate affligentes, in phthises quandoque degenerantes; præterea Cardialgias, hypochondriacas & colicas passiones.

Aprilis, quo Martius tramite desiit, rursus incepit, nisi quod serenitatem præcedentem cum turbido ac ventoso cœlo commutavit, & à sexto per quatriduum, nives quandoque utut raras pluviolis nonnullis interseruerit, tum gelu nocturno dies serenos, & haud inamœnos ad 14tum usque substituerit. Cui cum 15to pluviâ nivibus mixtâ nimbosis, quatriduum successit serenum ac frigidum, huic verò biduum turbidū pluviis subinde & nonnunquam grandine interpolatum. 24to & 25. serenis ac vernâ gratiâ temperatis, reliqui ad tri

gesimum usque successerunt inconstantes, pluviosi & nimbosi.

Majus turbido, sed mox sereniori inchoavit biduo, subsequente triduo nubilo ac frigido, sparsis quoque nonnunquam pluviis ex parte uvido, ad septimum totum pluviosum & octavum varium, tandemque nonum serenum ac æstivo calore gratum perrexit. Cui triduo quatriduum, intercalato decimo tertio pauca pluvia irrigato, addidit. Tum 6. dierum sudo planè æstivo ad 20. usque continuavit. Cui alii sex non æquè sereni, sed varietate pluviolis nonnunquam temperata, adeoque non inamœnâ distincti successerunt, tandemque reliqui ad finem usque mensis verno temperamento commendabiles.

Junius à principio ad 12mum usque in eâ temperie, pluviolis tamen quandoque interpolata perseveravit. A 13tia verna temperies, in æstum sæpius satis grandem mutata, & præter nocturnas 16ti & 20mi pluvias ferè torridum, ad 22dum usque pluviâ nocturnâ ac tonitru matutino fractum, cui ad 26tum pluviâ moderatâ madentem, quatriduum temperatum, huic verò 27mus paulo calidior, 28vus cum 29no pluviis modicis irrigui successerunt, tandem 30mus sereno & temperato cœlo amœnus, mensem simulque trimestre finiit.

Morbi hujus trimestris præter prædictos endemios, maligni & epidemici, quantum mihi quidem innotuit, pauci fuerunt, sporadici, plures, febres pleuriticæ, ardentes, continuæ, asthmate, nausea, vomitu, cephalæis molestæ, intermittentes quædam, hemicraniâ, cardiogmo, cœliaca passione, diarrhoea, dysenteria aliisque symptomatis exacerbatæ, lipyria quoque, sed unica sola.

Julius sudo ac calore æstivo, quo præcedens recessit, denuò accessit, ac ad 13tium usque serenitate jugi ac æstu indies ingravescente, si 5tum excipias temperatiorem reliquis, ac 6tum pauca pluviâ irriguum, continuavit. Sequentes etesiis nonnunquam & pluviolis alterati, unico 27mo à meridie spargente exempto, ad finem usque mensis serenitate, ac temperie laudabili excelluerunt.

Augustus eodem ferè cœli, utut quandoque rorantis inchoans, mox variabilis fuit: Secundus enim fervidior & siccior. Tertius tonitru imbrem, totâ nocte durantem, addidit. Quartus mane frigidus, sudum diurnum cum æstu substituit. Quintus manè pluviosus, reliquo diei priore temperatior. Septimus sudum nubibus interpolavit, cui cætera similis octavus, in tonitru horrendum vesperi & imbrem desiit. Nono sudo antemeridiano pluvias, à meridie copiosas; Decimus antemeridiano sudo vespertinas submisit. Undecimus paucis pluviis matutinis, sudum pomeridianum, huic verò vespertinum tonitru fragosum cum fulgetris fere perpetuis, nimboque densissimo. Duodecimus præcedenti, tonitru si demseris & fulgura, compar. His hactenus variis ad vigesimum usque octiduum æquabile, sudo ac æstu paucissimis pluviis temperato gratum, huicque aliud octiduum nebulosum magis, ventis pluviisque subinde madens, ilique biduum serenum quidem & siccum, sed vento frigido stante haud

adeò

adeò gratum ſucceſſit, Tandemque 31mus ſudo ac temperato æthere menſem terminavit.

September triduo ſereno ac moderato ſex dies, pluviis ſerenitati variè interpolatæ mixtos inſeruit. Quibus poſt noctem procelloſam, quatriduum ſerenum & temperatum, quandoque tamen ventoſum & pluviis parcè ſparſis roſcidum ſucceſſit, ſex diebus ſerenis aliis æſtu æſtivo fere compari amœnis exceptum. Vigeſimus biduum reduxit paucarum pluviarum aſpergine, ut & nebulâ roridum, cui triduum ſerenum quidem, ſed algidum & ventoſum, illique rurſum aliud temperatius ſucceſſit, & menſem ſimul ac trimeſtre abſolvit.

Morbos præter ſcorbutum & ejus appendices, ut & ejus affinem ante hîc raram, nunc ab adventu Gallorum exulum, inter Germanos etiam, infantes præſertim, ferè endemiam Rachitidem, hoc trimeſtre tam ſporadicos, quàm Epidemicos plures tulit. Et hos inter febres malignas & contagioſas, haud paucis exitioſas, variis ut ſymptomatis, ſic exanthematis miliaribus, purpurâ, morbillis, variolis, petechiis quoque inſignitas & diſtinctas. Præterea ardentes etiam continuas & intermittentes, catarrhales, eryſipelatodes, pleuriticas, erraticas etiam. Diarrhœas item ac Dyſenterias, Lienterias, Colicas, Cardialgias, Tuſſes ferinas ab æſtu præſertim humores colliquante oriundas, Hæmoptoes, Cephalæas, Hemicranias, Colicas & Hypochondriacas paſſiones cum obſtructionibus nonnunquam valde contumacibus, Icteros, Scabies & Pſoras.

October ſerenitatem Septembris, præter pluvias ſecundi veſpertinas, quatriduo ſatis grato orſus, ſexto & ſeptimo frigidulis & pluvia matutina madentibus, interpoſitis, quatriduum rurſus vernâ temperie gratum dedit. Cui 12mus matutina, 13tius veſpertinâ, 14tus nocturnâ pluviâ madidi ſucceſſerunt, illiſque 15tus totus pluvius ac nimboſus. Quem rurſus 16tus cum quatriduo perinde procelloſo & ſubinde nimboſo ſecutus. Vigeſimus primus ſparſa circa decimam pluviolâ rorans, quatriduo ſicciori & amœniori locum fecit. Subſequens quatriduum, vario, nebuloſo ac quandoque rorante cœlo frigidulum, 31mo turbido æthere, geluque moderato menſi finem impoſuit.

Decembris primus totus pluvius, ſecundus à meridie tantum pluvias ſparſit. His ſucceſſit triduum ſiccum, ſed nubilum & frigidum. Sextus mane nebuloſus parcè pluit, à meridie ſiccus. Septimus udoſus, octavus ſerenior, procelloſus ſimul & frigidus. Nonus abſque procellâ præcedenti ſimilis. Decimus nives addidit ac gelu, ſed hactenus moderatum, ab 11mo ad 23um rigidum, ſereno ut plurimum cœlo, præter 12. mane ac veſperi, & 17mum veſperi tantum nebuloſum. 24to remittens atque circa veſperam pluviolas ſpargens, noctu gelicidium, 26to ſubſequente nebulâ liqueſcens, à meridie cum ſerenitate frigus, ſed temperatum per biduum ſtabile reddens, 28vo nives ſuperaddens, 29no ingraveſcens, 30mo nivoſum, 31 abſque nive perdurans, ſicque cum menſe trimeſtri ipſique anno colophonem imponens.

Morbi

Morbi hoc ultimo trimestri occurrentes, præter endemios scorbuticos, arthritides præsertim & asthmata scorbuto originem debentia, & venereos, Epidemici fuerunt catarrhales præcipuè febres, gravedine molestâ, & tussi gravi & diuturnâ infestantes, ardentes præterea tam continuæ, quàm intermittentes variæ, malignæ quoque variolis, sæpiùs confluentibus ac petechiis infames, pleuritides graves & quandoque funestæ, Cephalalgiæ, Diarrhoeæ, & Dysenteriæ pertinaces, Nephriticæ, Colicæ & hystericæ passiones.

Constitutio Epidemica aëris Berolinensis Anni 1703.

JAnuarius primo mane coepit gelu, coelo succedente sereno, post obscuro, tandemque pluvioso. Secundus siccus ventosus & frigidus cum gelu moderato, successores habuit tertium circa vesperam pluviolam spargentem, reliquos ad octavum usque siccos; hunc verò totum nivosum æthere temperato. Nonus miti coelò pluviolis subinde uvidus. Decimus imbrosus. Undecimus parum gelascens, cætera siccus. Duodecimus cum decimo tertio coelo turbido gelidiores. Decimus quartus vernâ serenitate ac tempore gratus, vesperi nebulosus. Decimus quintus & Decimus sextus Vernæ ferè amoenitatis æmuli. Decimus septimus nebulosus; tandemque imbrosus. Decimus octavus vicissim siccus & serenus. Decimus nonus cum sequentibus ad vigesimum sextum usque satis rigidè gelidi. Vigesimus sextus parum nivis addidit. Vigesimus septimus noctu plusculum ejus sparsit æthere temperato. Vigesimus octavus sereno coelo validè gelidus, ut & vigesimus nonus. Trigesimus nubilus pauloque mitior. Tandem trigesimus primus mitiori, sicco tamen coelo, mensem hunc primum clausit.

Februarius temperato gelu, sed turbido siccoque coelo orsus. Secundus gelu satis rigido sereno coelo, nonnunquam tamen parum remittente ad septimum usque cum gelicidio grandinem submittentem, postque degelantem continuavit. Octavus regelascens cum nono ac decimo parum sereno & amoeno coelo gelidis. Undecimus gelu paulo intensius coelo obscuro induxit; ac ad decimum quartum cum sequentibus ad vigesimum usque, paulò cum sequenti biduo mitiorem porrexit. Vigesimus tertius densâ nebulâ antemeridianâ remissior. Vigesimus quartus mane turbidus, postea serenus. Vigesimus quintus nebulosus ac ventosus, parum nivis sparsit. Vigesimus sextus intensè gelidus ut & vigesimus septimus, simulque cum vento nivosi. Vigesimus octavus nive copiosa mensi coronidem imposuit.

Martius biduano gelu intenso coepit. Tertius noctu gelidus, è meridie remissior, circa vesperam pluviosus ac ventosus. Quartus eodem tenore totâ die continuavit. Quintus gelidus ac nivosus, tandem pluviosus. Sextus totus pluviosus ac ventosus. Septimus manè sparsâ copiosâ nive, mox postea in pluviam deliquit. Octavus perinde continuavit. Nonus satis intensè gelavit, parumque nivis spar-

ſparſit. Decimus copiosè noctu ninxit, poſtea remiſsè cum parcâ nive gelavit. Sic & undecimus, decimo quarto nebulâ matutina diverſo, ad decimum quintum uſque ſereno cœlo continuavit. Hinc manè nivis pauxillum ſparſit, poſt leniter degelavit. Decimus ſextus totus fere pluvioſus. Decimus ſeptimus noctu gelidus, poſt ſparsâ nive mitior, ut & Decimus octavus cum paucâ nive gelaſcens. Decimus nonus poſt pluviam gelidus ac nivoſus, pòſt ſerenior. Vigeſimus quoque gelu cum parcâ nive miſcuit, in pluviam tandem deliqueſcens. Viceſimus primus totâ die udoſus. Viceſimus ſecundus manè & circa veſperam pluvius. Vigeſimus tertius manè parum pluviæ, poſt vernam temperiem ſubmiſit. Viceſimo quarto manè parum nebuloſo,æther ſerenus ſucceſſit ac ſiccus. Vigeſimus quintus ventoſus, æthere ſereno nivium aſpergine ſubinde variato. Vigeſimus ſextus perinde ventoſus nivem cum pluviâ ac ſereno ſæpius cambiit. Viceſimus ſeptimus matutino tempore ſerenus, poſt turbidus ac ventoſus. Vigeſimus octavus mane nivoſus, à meridie pluvioſus. Vigeſimus nonus nubiloſus, temperatus tamen. Triduo ſequente ſereno, temperato ac verna amœnitate & tepore grato, menſem ſimul ac trimeſtre primum finiit.

Morbi præter ſcorbutum, Proteum illum plurimorum ſymptomatū ſyndrome variatum, ac hìc loci endemium, frequentiores fuerunt febres variæ, continuæ & intermittentes, benignæ & malignæ, catarrhales & cauſodes, purpureæ, pleuritide ac arthritide quandoque comitatæ, cephalalgiæ, vertigines, paſſiones hyſtericæ, aſthmata, cachexiæ, & cacochymiæ.

Aprilis primus dies vernæ ſerenitatis ac temperiei particeps, circa veſperam pluviola madidus fuit. Secundus manè obſcurus, à meridie ſerenus ac frigidulus. Tertius, quartus & quintus primo ex aſſe ſimiles, niſi quod poſtremus paulò frigidior. Sextus manè turbidus cum aſpergine pluviolæ, poſtea ſerenus. Septimus ſerenus, ſed frigidulus. Octavus ad decimum tertium uſque ſudo ac temperie, præter decimum paulo calidiorem, amœni. Decimus tertius turbidus ac ventoſus manè, poſt ſerenitatem pluviolis miſcuit. Decimus quartus frigidulus ac ventoſus cum aſpergine pluviarum. Decimus quintus totus pluvioſus, ut & decimus ſextus, ſubinde tamen paulò ſerenior. Decimus ſeptimus manè pluvias ſparſit pauco grandine mixtas, à meridie ſerenus. Decimus octavus ſerenus, temperatus & amœnus, nec non decimus nonus exceptâ pruinâ nocturnâ talis. Vigeſimus cum vigeſimo primo & ſecundo vernâ amœnitate grati, niſi quod poſtremus unà cum biduo ſequenti pluviolarum aſpergine ſub veſperam roridi. Viceſimus quintus obſcurus ac nubiloſus, raroque intercedente ſudo ſiccus. Vigeſimus ſextus vernâ temperie ac pluviolæ ſubinde aſpergine, cum ſequenti biduo ſiccus. Vigeſimus nonus variato identidem æthere pluvias ſudo miſcuit. Trigeſimus poſt pluviam matutinam ſiccus menſem hunc abſolvit.

Maii primus temperato cœlo ad ſecundum mane pluviolæ aſpergine uvidum poſt ſerenum proceſſit. Se-

cutus tertius manè frigidulus, post serenus & amœnus, cui compar ferè quartus aspergine pluviolæ roridus, cui biduum serenum, siccum & calidum successit, à meridie tamen sexti pluviolam aspergens. Septimus manè serenus, à meridie nubilus. Octavus ad decimum tertium usque sereni ac vernâ varietate accepti, rarâ pluviarum aspergine temperati, præter duodecimum cum vento tonitru adducentem. Decimus quartus à meridie modicè, decimus quintus validè tonuit; quos biduum decimo & septimo excepit sudo ac calore verno gratum. Decimus octavus manè nubilus ac vento, pluviolis quoque subinde sparsis turbidus. Decimus nonus similis, absque tamen pluvia siccus, ac tandem serenus, à vigesimo sereno ac amœno exceptus temperatus ad vigesimum secundum & sequentes calidiores, vigesimum sextum æstu gravem, & vigesimum nonum vernâ temperie & amœnitate gratum transiit. Reliquum triduum manè serenum, vesperi pluviolis uvidum, trigesimo primo modico fulgurum additamento mensem hunc circumscripsit.

Junii primus nocturno imbre, diurno sudo & æstu orsus; secundum serenum & vesperi pluviolæ aspergine udum comitem habuit. Tertius manè ad meridiem usque pluvius, post temperatus ac siccus, quartum manè subinde pluentem aliàs amœnum ac temperatum præcessit, sequente biduo sereno ac temperato. Septimus pluvius, post ventis flantibus siccus. Octavus serenâ temperie amœnus. Nonus pluviolis serenitatem subinde variavit. Decimus manè ad meridiem usque imbrosus. Decimus semel à meridie imbre molestus, aliàs serenus. Duodecimus pluviolarum aspergine quandoque varius. Decimus tertius serenus ac siccus, ventosus tamen simul ac frigidus, compares habuit decimum quartum, quintum & sextum, hunc æstuosum simul valde ac procellosum. Decimus septimus nubilus ac ventosus cum aspergine pluviolarum nonnunquam mixtus. Decimus octavus amœnâ temperie gratus. Decimus nonus nubilus ac frigidulus pluviolis subinde rorans, cui vigesimus post noctem pluviosam æqualis, temperatâ amœnitate ventis placidis velut Etesiis interpolatus. Vigesimus primus denuò serenus ac calidus. Vigesimus secundus æstu paulò gravior. Vicesimus tertius sudo simul & æstu molestus. Vicesimus quartus æstu, ventis paulò temperatiori. Vigesimus quintus pluviola moderatus. Vicesimus sextus totus ferè cum tonitru pluviosus. Vigesimus septimus manè & vesperi parum pluvius. Vigesimus octavus manè nubilus, postea clarescens. Vigesimus nonus manè serenus, à meridie pluviosus. Tricesimus manè ad meridiem usque serenus, à meridie quandoque pluvius, mensem simul & trimestre secundum finiit.

Morbi hoc secundo trimestri infensiores fuêre Cacochymiæ & Cachexiæ scorbuticæ variique alii affectus ejusdem farinæ, febres variæ continuæ & intermittentes, tertianæ, catarrhales, ardentes benignæ ac malignæ, variolis quandoque comitatæ & morbillis, pleuritides veræ ut plurimum, nonnunquam spuriæ, hypochondriacæ affectiones & passiones hyste-

hystericæ, tusses inveteratæ & graves, phtiseos & hecticæ comites. Icteri, colicæ passiones, choleræ, diarrhœæ.

Augusti primus nubilus ac pluviosus. Secundus obscurus & ventosus subinde pluviolas spargens. Tertius manè nubilus ac parcè pluvius à meridie serenus, triduano sudo ac calido acceptus. Septimus post manè aspergine varium, à meridie tonitru terruit. Octavus manè serenus, à meridie modicè pluvius. Nonus sudum, Decimus idem etesiis temperatum, Undecimus sudum æstuosum, æstivum, ut & duodecimus etesiis mixtum induxerunt, reliqui, excepti decimo tertio his destituto, decimo octavo manè semel pluvio, vigesimo quarto vesperi cum imbre tonitru inducente, vigesimo quinto manè nubilo, ac ventis turbido, omnes ad finem usque mensis æstivo æstu perseverarunt, præter trigesimum primum, mensem hunc cœlo turbido vesperi claudentem.

Septembris primum biduum sudo & etesiis gratum. Tertius nubilus & procellosus. Quartus mane frigidus & serenus, à meridie nubilus ac turbidus, triduo pluvioso, frigido, ac ventoso exceptus. Octavus cum nono paulo temperatiores ac calidiores. Decimus serenus ac temperie amœnus. Undecimus sæpius pluviosus ac tandem imbrosus. Duodecimus, decimus tertius & quartus cum sequentibus ad vigesimum primum usque præter morem æstivo calore & amœnitate grati serenitate pluvias vicerunt. Vigesimus secundus ad meridiem usque manè pluviosus, post serenus, ut & vigesimus tertius & quartus æstivo calore commendabiles. Biduo intercedente pluvioso rursus ad vigesimum octavum usque nubilum, sereno tepore laudabiles. Vigesimus nonus aspergine vespertina pluviolarum, trigesimus nubilo cœlo à prioribus diversi, tandem serenitate reduce mensem hunc ac simul trimestre coronide ornarunt.

Morbi hujus trimestris fuêre præter scorbuticas ac hypochondriacas affectiones, colicæ, diarrhœæ, ac dysenteriæ, Febres variæ intermittentes & continuæ ardentes, etiam malignæ, variolis, morbillis ac purpurâ nonnunquam suspectæ, pleuritides utriusque generis, athritides vagæ scorbuticæ, paralyses & apoplexiæ, asthmata, dyspnœæ, tusses graves ac diuturnæ, cachexiæ.

Octobris primus nubilus ac ventosus, sudo tamen subinde mixtus. Secundus manè serenus à meridie nubilus. Tertius manè serenus, à meridie turbidus ac pluviosus. Quartus & quintus manè nubili, cum aspergine pluviarum. Sextus vice versa manè serenus, à meridie pluvius. Septimus post nebulam serenus & amœnus. Octavus manè pluviâ parum roridus, aliàs amœnus, nono quoque ac decimo sicque ad undecimum nubilum ac subinde pluvium transiit. Duodecimus nubilus & subsequenter imbrosus. Decimus tertius procellosus ac sæpius nimbosus. Decimus quartus frigidulus ac ventosus manè, à meridie serenus, semel tamen imbre madens. Decimus quintus serenus manè ac frigidus, à meridie parum pluviæ spargens. Decimus sextus manè nebulosus, post nubilus ac frigidus. Decimus septimus frigidus & pluviis mixtus. Decimus octavus frigido cœlo serenus. Decimus

nonus primam nivem ſparſit ſerenante poſtea cœlo. Viceſimo & viceſimo primo totâ die cum nive pluviæ. Vigeſimo ſecundo cum ſudo frigus ac gelu moderatum. Vigeſimus tertius poſt manè gelidum pluvias dedit degelaſcentes. Vigeſimus quartus manè turbidus, poſtea clareſcens. Vigeqmus quintus manè pluvius, à meridie nubilus cum pluviolarum aſpergine. Vigeſimus ſextus manè pluvioſus, poſtea ſerenitatis parum ſubinde miſcens. Vigeſimus ſeptimus ſiccus, ſed nubilus, ſolis ſplendore pauco interdum interlucente. Vigeſimus octavus ad meridiem uſque pluviolarum aſpergine madens, à meridie nubilus ac ſiccus. Vigeſimus nonus manè nubilus, poſtea ſerenus, ſed frigidulus. Trigeſimus frigidus & pruinoſus. Trigeſimus primus temperie autumnali gratâ menſem finiit.

Novembris primus ac ſecundus frigidi ſparſa parumper nive, poſtque pluviolâ. Tertius & quartus temperati & amœni, ut & quintus, niſi ſparsâ ſub finem pluviolâ turbidus. Sextus manè nebuloſus, pòſt vento frigido moleſtus. Septimus nubilo mitior. Octavus nubilus ac frigidus. Nono ſucceſſit ſimile biduum cum ſudo frigidulum. Duodecimus nubilus ac ſubfrigidus. Decimus tertius ſatis temperatus. Decimus quartus manè ad meridiem uſque nubilus, à meridie pluvioſus. Decimus quintus manè pluvius, pòſt turbidus ac humidus. Decimus ſextus nubilus, frigidus ac ſiccus. Decimus ſeptimus idem, paucis interſperſis nivium micis. Decimus octavus perinde ſed ſine nive gelidus. Decimo nono ut & vigeſimo ſudum ſubſequente noctu rigido gelu. Vigeſimus primus nubilus, ut & vigeſimus ſecundus tandem pluviolæ aſpergine miteſcens. Vigeſimus tertius manè nubilus, aſpergine pluviolarum modicâ ſub veſperâ rorans. Vigeſimus quartus totus nubilus ac frigidus, ut & vigeſimus quintus veſperi pluvius. Vigeſimus ſextus cum ſeptimo temperati & amœni. Vigeſimus octavus nubiloſus ac frigidus, ſiccus tamen. Vigeſimus nonus, manè nubilus, pòſt ſerenus ac temperatus. Trigeſimus poſt modicam pruinam manè ſerenus ac temperatus, circà veſperam pluvia menſem terminavit.

Decembris primus poſt nebulam matutinam, ut & ſecundus ſereni ac temperati, nec non tertius unica pluviolæ aſpergine roridus. Quartus poſt nebulam matutinam ſerenus. Quintus ſudo frigidus. Sextus quarto ſimilis. Septimus totâ die ſerenus, circa veſperam maduit. Octavus ſereno cœlo procelloſus, nonô quoque continuante procellâ, & pluviâ à meridie interſperſa. Decimus manè ad meridiem pluvius, pòſt ſerenus ac ſedatâ procellâ placidus. Undecimus manè ſerenus, à meridie parum pluvius. Duodecimus totus pluvioſus. Decimus tertius manè ſerenus, à meridie pluviolæ aſpergine udus. Decimus quartus totâ ferè die pluvioſus & imbroſus, ut & decimus quintus totus nimboſus, & ſub veſperam procelloſus. Decimus ſextus manè gelidus, poſt totâ die ſerenus ac frigidus. Decimus ſeptimus manè nubilus, ac mitis tandem in pluviæ aſperginem deſinens. Decimus octavus manè nebuloſus, poſt pluvioſus. Decimus nonus gelidus manè, ac ſerenus

nus. Vicesimus aëre obscuro gelidus. Vigesimus primus cum sudo gelascens. Vigesimus secundus rigidè gelans. Vigesimus tertius noctu nivem sparsit, post degelascens pluviolas. Vigesimus quartus nubilus ac humidus. Vigesimus quintus cœlo sereno gelascens. Vigesimus sextus noctu nivosus, pòst nubilus, mox tandem serenus ac gelidus, ut & vigesimus octavus à meridie serenus. Vigesimus nonus cœlo sereno rigidè gelans. Trigesimus ut & trigesimus primus ex parte, ningentes mensem hunc simul & trimestre quartum ut & annum 1703. absolverunt.

Morbi huic trimestri familiares, præter endemios sæpius indigitatos, fuerunt febres omnis generis ferè, ardentes, malignæ, variolis suspectæ, intermittentes tertianæ, quartanæ, ephemeræ, catarrhales, hecticæ, phthises, tusses ferinæ & inveteratæ, Colicæ passiones; scorbuticæ etiam, diarrhoeæ, Arthritides scorbuticæ, vagæ & fixæ, paralyses, Cephalææ contumaces, hemicraniæ, passiones hypochondriacæ & hystericæ &c.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1704.

JAnuarii primus paucis nimium flocculis gelu orsus, paululum mox rursus remisit. Successit huic triduum cœlo sereno gelidum. Quintus cum sexto noctu totoque sequenti die nives sparsit, quorum postremus cessante nive turbidus ac frigidus. Septimus cum biduo sequenti cœlo quandoque sereno gelidus. Decimus paucâ interspersa nive circa vesperam remissior. Undecimus cum sequenti duodecimo ventosi ac procellosi. Decimus tertius rigido gelu horridus. Decimus quartus paululum remissior. Decimus quintus rigidum decimi tertii gelu redintegravit. Decimus sextus manè remissior, à meridie robur prioris resumsit, cum sequenti decimo septimo paucos nivium flocculos aspergente. Decimus octavus noctu nives parumper auxit. Decimus nonus gelu pauculos denuo nivium flocculos miscuit, noctu auctiores cum gelu satis rigido. Vigesimo nox cum nive copiosa procellosa inter vigesimum primum & vigesimum secundùm sine nive gelidum successit, ut & sequens vigesimus tertius paucâ nive præmissâ serenus. Vigesimus quartus satis rigidè gelidus circa vesperam nivosus ac ventosus. Vigesimus sextus noctu cum pluviâ regelans, tandem serenus ac temperatus. Vigesimus septimus eâ temperie sine pluvia ac nive continuavit. Ut & vigesimus octavus circa vesperam cum sequenti vigesimo nono procellosus ac parum pluvius. Trigesimus post gelu modicum à meridie serenus, tandem cum nive ventosus. Trigesimus primus, mensis postremus, procellosus admodum ac subinde pluviosus.

Februarii primi nox tempestuosa, succedens dies pluviosus, grandinosus ac procellosus. Secundus illi ex parte similis modicè gelascens, manè parum ac vesperi ningens. Tertius vento cum pluviis & pluviolis mixto varius. Quartus noctu gelidus, postea serenus, ac vernâ quasi temperie amoenus. Quintus manè parum gelascens, cætera turbidus, siccus, tan-

tandemque temperatus. Sextus absque omni gelu priori similis. Septimus turbidus ac ventosus, à meridie cum nive nimbosus. Cui triduum successit temperatum, siccum ac tranquillum. Undecimus remissior, sparsis quandoque pluviis udus ac ventosus. Duodecimus demtâ pluviâ priori æqualis. Decimus tertius turbidus, sparsis quandoque pluviis ac pluviolis cum sequenti decimo quarto à priori diversus. Decimus quintus cum decimo sexto noctu gelidi, de die cum serenitate procellosi. Triduum sequens noctu gelidum manè nivosum, tandemque pluviolis aspersis uvidum. Vigesimus noctu gelidus ac nivosus, post paulò serenior. Vigesimus primus cœlo sereno gelidus, pauco grandine niveo interserto. Vigesimus secundus & vigesimus tertius manè cœlo sereno satis gelidi, à meridie remissiores. Triduum subsequens rigidè gelans. Biduum sequens nive admistâ paulò remissius. Vigesimus nonus nive vacuus mensem absolvit hunc intercalarem.

Martii primus manè gelidus, cætera serenus ac remissior, unà cum sequenti quatriduo vernâ temperie ac amœnitate commendabilis. Sextus satis gelidus, turbidus ac procellosus, ut & septimus, tandem serenior. Octavus paucâ nive turbidus ac aliquantò remissior, ut & nonus ac decimus totâ die tales, prætereaque turbidi ac ventosi. Undecimus serenus vernaque temperie gratus, cum biduo sequenti, cujus tamen postremus decimus tertius paulò obscurior ac noctu gelidior. Decimus quartus cum undecimo vernâ serenitate certans. Decimus quintus manè pluviâ cum tepore fœcundâ vernâ amœnitate commendabilis. Decimus sextus turbidus ac ventosus, pluviola quandoque riguus. Decimus septimus manè sparsis subinde pluviolis turbidior; serenitate postmodum gratâ amœnus. Decimus octavus toto mane turbidus a meridie pluviosus. Decimus nonus cum sequenti triduo manè pluvius, post frigidulus, ast siccus. Vigesimus tertius manè gelidus, paulò post serenus, frigidulus ac parum ventosus. Sequens quatriduum temperatè frigidum, ventosum ac obscurum. 28vus mane paulo obscurior, postea sudo ac serenâ temperie acceptus, ut & sequens 29nus, vento frigidiore solùm diversus. 30mus nubilosus, frigidulus subindeque pluvius. Postremus 31mus vento austrino frigido serenitati aspirante temperatus, trimestre primum terminavit.

Morbi hac anni quadrâ præter scorbutum endemium, & luem fere epidemicam, febres fuêre variæ, cum tertianâ, duplicatæ, continuæ, & ardentes, benignæ, & malignæ, catarrhales, & acutæ variis symptomatis stipatæ, cum & sine tussi, hecticæ, in phthisin declives, pleuritides, asthmata, dispnœæ, arthritides statæ, & vagæ scorbuticæ, icteri, cardialgiæ, hæmorrhagiæ uteri.

Aprilis 1mus nubilosus, pluviolis subinde aspersis frigidus. 2dus manè pluvius post aliquantò serenior, 3tius serenus ac temperatus vesperi pluviosus. Cui congener 4tus subinde pluviolas spargens. 5tus noctu tonuit, à meridie pluit, cætera serenus ac calidus, 6tus vernâ serenitate, ac tepore gratus cum biduo sequenti, 7mus tamen paulò frigidior ac vento-

tosus. 9nus manè turbidus ac frigidulus, tandem post pluviam fœcundam serenus. 10mus æthere fœcundâ serenitate, pluviolis interdum interpolatâ, laudabilis. 11mus cum sequentibus duobus verna temperie ac serenitate commendabiles, ut & 13mus circa vesperam paulum pluviæ aspergens. 14tus sudum cum nubilo ac pluviis quibusdam miscuit. 15tus cum sequente fœcundo cœlo frigidulo parumper temperati. 17mus exiguum matutinum gelu sudo temperans, sequentibus ad 23tium usque, 19no ac 20mo præsertim æstivo fere calore amœnis, 23io paululum pluviæ addidit. Sequens triduum temperatâ serenitate ad vesperam usque postremi paulò obscuriorem continuavit. 17mus manè pluvius, post frigidulus & nubilosus, perinde ut & 28vus absque tamen pluviâ. 29us temperatus cum 30. mensis postremo, paulò tamen frigidiore & ventoso.

Majus eodem tenore cœpit pluviolas interdum miscens. 2dus serenior paulo & siccior. 3tius ut & sequentes ad 7timum usque sparsis quandoque pluviolis udi & subfrigidi, postremus 7timus noctu cum pruinâ grandinosus, manè serenus. 8vus manè frigidus ac ventosus à meridie serenus ac calidus. 9nus vernâ temperie amœnus, ut & 10mus circa vesperam parumper pluvius, 11mus serenus ac calidus. 12mus adhuc calidior subsequente sero pluvio. 13ius absque pluviâ similis. 14tus manè ad meridiem usque nubilus ac subfrigidus, postea serenus. 15tus & sequentes vernâ serenitate ac spirantibus quandoque etesiis quasi æstiva temperie commendabiles, ad 20mum usque obscurum, pluviâ moderatâ subinde interpolatum, 21mus cum sequente triduo serenus, calidus & amœnus, parum ventosus ad 24tum usque post tonitru moderatum à vento impetuoso frigidiorem. Quatriduum sequens obscurum quandoque, cum, aliàs sine pluviâ, ad 29num usque perinde turbidum sæpiusque pluvium. 30mus cum 31mo, mensis hujus postremo, sine pluviâ nubilosi.

Junii primus temperata serenitate ad vesperam usque parumper pluviam, amœnus. 2dus turbidior ac frigidior manè, à meridie serenitatem aliqualem subinde pluviis miscuit. Sequentes sudo temperati, calidi ac sicci ad 9num usque vesperi parum pluentem. 10mus cum 11mo frigidi ac ventosi. 12mus cum sequentibus sereni, calidi ac placidi, præter 13um paulò obscuriorem, ad 17mum tota die pluvium. 18vus frigidulus & obscurus, serenitate nonnunquam interpolatus, vesperi pluviosus. 19nus ventosus & à meridie imbrosus. 20mus temperatus, ut 21mus sero parum pluens. 22dus obscurior paulò, siccus tamen, temperatus. 23ius serenior præcedenti. 24tus cum triduo sequenti serenitatem pluviis intercalavit, ad 28vum usque & 29num serenos, temperatos, siccos & amœnos, 30mus paucis pluviis quandoque intermixtis obscurus, mensem simul cum hoc anni quadrante clausit.

Morbi hôc trimestri priori ferè fuerunt analogi, præter nimirum geminos illos endemios, febres rursùs varii generis, intermittentes, tertianæ simplices ac duplices, quartanæ, & continuæ ardentes, benignæ & malignæ, variis symptomatis comitatæ,

tatæ, cum & fine exanthematis, catarrhales, pleuriticæ, in hecticam & phthifin pronæ, variolæ, morbilli, diarrhœæ, colicæ paffiones, choleræ, Melancholiæ, hypochondriacæ paffiones, Cephalææ, Hemicraniæ, paralyfes, Epilepfiæ, Afthmata cum & fine hydrope, Rachitides.

Julii primus ferenus atque ficcus. 2dus fudo pluvias mifcuit. 3tius ferenus ac temperatus, vefperi pluviolas fparfit. 4tus priori ferè fimilis, nifi quod procellæ femel pluviolam afperfit. 5tus fudo abfque pluviis, ventum impetuofum intercalavit. 6tus nubilo cœlo ferenum abfque pluviâ induxit æther. 7mus ferenus. 8vus fudo æftivus. 9no manè pluvio, ferenitas calorem intenfum addidit. 10mus pluvias cum fudo alternavit, perinde & 11mus cum nubilo cœlo fudum. 12mus temperatus ac ficcus. 13ius, ferenus & æftuofus. 14tus cum biduo fequenti, manè ac vefperi pluvii, cætera fereni, 17mus toto ferè die pluvius. 18vus manè ad meridiem ufq; pluviofus & ventofus. 19nus manè ferenus à meridie bis pluit. 20mus pluviam cum fudo campfit, frigidulus & ventofus. 21mus manè obfcurus pluviolas poft quandoque fparfit. 22dus manè quidem ferenus, fubfrigidus tamen, à meridie pluviolas difperfit. 23tius temperatus, ferenus partim, partim pluvius. 24tus amœnus, calidus ac ficcus, cum quatriduo fequenti æftuofo. 29nus poft pluviam matutinam nubilofus, frigidulus ac ventofus. 30mus temperatus & amœnus. 31mus poft matutinam pluviam ferenitate menfem finiit.

Augufti primus ad meridiem ufque ferenus, à meridie parumper pluvius. 2dus manè nubilus, poftea ferenus & amœnus. 3tius manè parum pluens, poftea ficcus & obfcurus. 4tus totâ die fine pluviâ nubilus. 5tus manè turbidus, pòft ferenus. 6tus ferenus, calidus & amœnus. 7timus nubilus ac calidus, pluviolas fubinde fpargens. 8vus fine pluviâ ferenus ac calidus. 9nus ferenus & temperatus in æftum vergens. 10mus huic præcedenti analogus : vefperi tonuit. 11mus nubilum cum fudo alternans vento fubinde pluviolas afperfit. Cui 12mus fimilis femel pluviolâ maduit. 13ius manè nubilus ac frigidulus abfque pluviâ. 14tus pluvias nonnunquam addidit. 15tus procellam impetuofam, 16to parum remittentem. 17mus manè nubilus circa vefperam ferenus ac calidus. 18vus ferenus & ob calorem temperatum amœnus. 19nus æftuofior paulò. 20mus remiffior manè ac modicâ pluvia fœcundus:21mus ferenus, calidus ac ficcus, præter 23um valde æftuofum, ad 26tum nubilum mane ac fubfrigidum. 27mus cum 28vo pluviolarum quandoque afpergine ventofi. Biduum fequens ferenum ac calidum. 31mus menfis poftremus etefiis æftum præcedentem temperavit.

Septembris primus nubilus manè, poft ob ventum frigidulus. 2dus paulo temperatior, 3tius primo ferè fimilis, fubinde pluvius. Triduum fequens manè pluviofum, à meridie ferenum. 7mus nubilus, frigidus & ficcus, ad ufque vefperam pluviolam fpargentem. 8vus perinde frigidus, fed fæpius pluviolis madens. 9nus manè ad meridiem ufque 7mo compar, à meridie pluit, tandem ferenior

nior. 10mus temperatus ac ſerenus totus, ut & triduum ſequens ad meridiem uſque 13ii, à meridie quandoque pluentis. Pariter & 14tus circa meridiem ſemel pluens. 15tus ventoſus ſubinde ac pluvioſus. 16tus cum 17mo ſicci, temperati & amœni. 18vo ſudum ut plurimum pluviis ſparſim mixtum. 19mus temperatus, ſerenus & amœnus. 20mus manè & à meridie quandoque pluvius, cætera temperatus, ſerenus & amœnus. 21mus circa primam pomeridianam parum pluit, reliquo temperatus & ſerenus. Biduum ſequens turbidum, frigidum & ventoſum, ſubinde pluens. 24tus nimboſus ac procelloſus. 25tus ut & 26tus nonnunquam pluvias fundens. 27mus toto ferè die pluvioſus. 28vus poſt pluviam matutinam ſubfrigidus & ſerenus. 29nus temperatus, ſerenus & amœnus, 30mus æſtiva ſerenitate & calore menſem hunc ſimulque trimeſtre anni tertium abſolvit.

Morbi hujus trimeſtris haud multum abludunt à prioribus; gemini nempe illorum Choragi cum aſſeclis ſuis in hâc quoque tragœdiâ perſonas ſuas egerunt, præterque illos Febres omnis ferè generis Ephemeræ, hemitritææ, tertianæ ſimplices & duplices, erraticæ & exquiſitæ, quotidianæ, intermittentes & continuæ, putridæ, ut olim audierunt, & cauſodes, quartanæ quoque, benignæ pariter & malignæ exanthematis ſe prodentes, variolæ & morbilli, pleuriticæ, Eryſipelatodes, hecticæ & phthiſicæ, Catarrhales tandem, Cephalææ pertinaces & enormes, paralyſes, Epilepſiæ, tuſſes contumaces, aſthmata ſubinde convulſiva, inflammationes gutturis, anginæ, hæmoptoës, ſtranguriæ, hydropes, Hypochondriaci affectus, Hyſtericæ paſſiones, Choleræ, diarrhœæ & dyſenteriæ, Rheumatiſmi, Chloroſes, Hæmorrhoides cœcæ & cruentæ.

Octobris primus ſerenus ac temperatus. 2dus manè obſcurus, poſt ſerenior. 3tius manè nebuloſus, mox ſerenus. 4tus manè pluvius, veſperi ſerenus & frigidulus. 5tus procellâ pluviis mixta tempeſtuoſus. 6tus de die frigidus & ſiccus, veſperi pluvioſus. 7timus cum pluviâ modicâ procelloſus. 8vus ſerenior, quandoque tamen pluvius. 9nus cum 10mo temperate ſereni. 11mus tempeſtuoſus, frigidus ac pluvioſus. 12mus ſerenus & ſubfrigidus. 13tius manè ſerenus, poſtea impetuoſus ac frigidus. 14tus ad 23tium manè pluvioſum uſque ſereni, ſicci ac temperati, præter 16tum, 19num & 22dum manè paulò obſcuriores. 24tus manè turbidus ac frigidus, poſtea ſerenus. 25tus pruinoſus & glacialis, cætera ſerenus. 26tus valide gelans. 27mus paulò remiſſior. 28vus cum 29no rigidè gelidi. 30mus cum 31mo poſtremo hujus menſis manè pluvii, ſereni.

Novembris primus & ſecundus mane nubili, poſt ſubinde pluvii. 3tius ſerenus & temperatus. 4tus mane gelidus, poſtea ſerenus. 5tus cum modicâ nebulâ gelidus. 6tus & 7mus manè gelidi, veſperi remiſſiores. 8vus cœlo ſereno remiſſus. 9nus noctu remiſſe gelaſcens, aliàs cum ſerenitate amœnè temperatus, cui compar fere 10mus, obſcurior tamen paulò, ſparſis nonnunquam modicè pluviolis. 11mus huic ſimilis veſperi pluvius, 12mus ſatis aliàs ſerenus, ſemel parum pluviolæ ſparſit. 13tius tota fere

die pluviosus. 14tus siccus ac frigidus. 15tus manè pluviosus cum siccitate postea alternavit. 16tus cum 17mo pluviosus. 18vus vento satis forti aspirante serenior, pluviolam raram serò spargens. 19nus frigidus sæpiusque pluviosus. 20mus procellosus insuper. 21mus cum 22do grandinosus quoque, 23tius cum 24to perinde, quandoque tamen sereni. 25tus sudum cum nubilo, sicco sufflante vento campsit. 26tus toto fere die imbrosus. 27mus serenus ac subgelidus. 28vus manè gelidus, pòst nebulosus. 29nus nebulosus ac frigidus. 30mus mensis postremus spirante Aquilone turbidus, humidus ac frigidus.

Decembris primus postremo Novembris ex asse similis, turbidus, humidus ac frigidus, ut & secundus, sed siccior paulò. 3tius sereno cœlo gelidus. 4tus post matutinum gelicidium, cum 5to continuè pluens. 6tus quandoque tantum pluviolas sparsit. 7mus nubilus, siccus tamen. 8vus noctu gelavit, de die serenus. 9nus noctu ninxit, de die sereno cœlo gelavit. 10mus satis rigidè gelans, 11mus regelavit, 12mus remissè gelidus manè absque pluviâ, 13ius & 14tus, ut & 15tus cum sequenti triduo cum pluviâ remissiores. 18vus manè etiam imbre maduit, à meridie sole eluctante parum inclaruit. 15tus gelidus ac nivosus. 20mus ad 23ium usque sine nive gelidus cœlo sereno. 23ius remissior nubilus & nebulosus. 24tus cum 25to post nebulam matutinam imbrosi, triduum sequens ventosum regelans ac pluviosum. 29nus parum gelascens atque ningens. 30mus & 31mus rigido gelu mensi huic & trimestri, simulque anno 1704. colophonem imposuit.

Morbi, si scorbutum ejusque comites, & sub illius larvâ sæpius latitantem infamem illam luem, cum appendicibus illorum exceperis, morbi hoc trimestri non adeò frequentes fuere ac præcedentibus. Febres nonnullæ ardentes & malignæ, quæ morbillis aut variolis ut plurimum stipatæ, catarrhales, pleuriticæ in tusses & Phthisin declinantes, vagæ quandoque, catarrhis suffocativis sociatæ, melancholiæ hypochondriacæ, & passiones hystericæ, cephalææ & cachexiæ, tusses contumaces admodum &c.

Constitutio Epidemica Holsatica Anni 1706.

Dn. D. GüNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMERI.

HIc jam morbi penitus silent, toto autem hoc anno variolæ confluētes sævissimè sunt grassatæ, multaque propemodum dixerim millia infantum, maximè tum & juvenum & adultorum rapuere, per Holsatiam & Hamburgi. Prorsus autem tales se exhibuere, quales Sydenhamius describit. In principio mites, mox 2. vel 3. die erumpentes, optimè sibi constantes, neque gravioribus symptomatibus stipatæ, præterquam quòd deliria statim ab initio usque ad finem, levia tamen, adessent. Ubi verò ad statum perveniebant, & suppurabantur, nihil remittebat calor, pul-

pulsus semper frequens & celer, æqualis tamen nec admodum debilis erat, sed die 9. 10. vel 11. ubi ad summum ascendere oportebat, subito, & quasi in momento foveam ostendebant, confluebant, concidebant, pallebant, instar lepræ, in facie præsertim, & tum actum erat. Alexipharmacis & calidis exhibitis, iterum tumebant quidem, sed mox redibant ad pristinum. V.S. ubi adhiberi poterat initio, optimè cedebat, etiam in infantibus. Non nunquam petechiæ conjungebantur in principio. Ubi verò evadebant ægri, fœditate maximè faciei pulchritudo evertebatur, oculi contorti, imo cœcitas etiam, ingentes furunculi, aut fistulæ ossa etiam exedentes, brevi sequebantur, & sphacelus.

Constitutio Anni 1709. *Apud Labacenses in Carniola notata*

à Dn. D. MARCO GERBEZIO.

POsteaquã præteriisset anni 1708. autumnus ferè in meris nivium cum pluviis, nebulisque vicissitudinibus, subingressus erat annus jamjam ad exitum properans 1709. cum eis nivibus, frigoribusque, quantorum ferè non recordamur unquam. Hippocrates 3. *Aph.*17. quidem laudavit frigidas aëris constitutiones, dum dixit, *aquilonias constitutiones cogere corpora, firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddere.* Quantam tamen vim eæ ferè universæ naturæ inferre valeant, si frigus suos limites transcendat, quemadmodum factum anno ad finem decurrente 1709. experta est cum maximâ calamitate universa Europa: & propterea quoque nos Labacenses ipsi, quibus planè terra ipsa fuerat à frigoris in Aprilem usque protensi, rarissimisque vicibus ab austris paulisper retusi inclementiâ adeò effœta, & infœcunda reddita, ut Colonis pro suis laboribus vix satorum semen, & illud ipsum effœtum, & ærugine corrugatum reddiderit. Arbores frugiferæ, è quibus persicæ ferè cunctæ sideratæ, aut nullum, aut parcissimum, & eum ferè verminosum, corrugatum, & certis nigris stigmatibus ab ærugine maculatum fructum portavêre: Vites similiter usque ad radices emortuæ, omni botrorum opimitate destitutæ, & sic de aliis. Quin saxa ipsa observabantur alicubi præ frigore in arenas comminuta. Et parvi demum æstimari poterat istud, si hujusmodi strages non etiam animata, & inter ea quoque hominem ipsum contigisset: verùm deploravimus, & deploramus etiamnum, quòd (ut reliqua animantia silentio prætercam, quorum tamen plurima fuêre frigore exanimata) ejus inclementia quoque ex incolis nostris plurimi, & nonnulli singularissimi viri propriæ vitæ internecione luerint. Tot siquidem vix unquam vidimus apoplexiis repentè sublatos, tot vertiginosos, arthriticos, catarrhosos, pleuriticos, phtisicos &c. quot hoc ipso anno. Cui alteri autem imputari poterat strages isthæc, quàm rectà enarratæ immensi frigoris immanitati? Cujus, cùm juxta à nobis in

Chronologia nostra medica Anni I. §.XXII. & alibi dicta vis sit refrigerare, condensare, incrassare, coagulare, adstringere, & sanguinem cum reliquis corporum succis ob inhærentes sibi magnâ quantitate nitrosas, vitriolicas, & alias salinas atomos acrem reddere; qui aliter fieri potuit, quàm, quòd intolerabilitate illâ frigoris, occlusi cutis pori ingentem aliàs per insensibilem perspirationem excludendam noxiorum humorum saburram in corporibus retinuerint: quæ intùs coagulata facilè in cerebri meatibus substitit, desuperque aut repentinâ corporum in excalefactis hypocausti incalescentiâ, aut aliâ quâcunque occasione attenuata, & dissoluta eatenus diffluxit, ut universos, vel saltem potissimos cerebri meatus, & nervorum inde in reliquum corpus protensorum origines inundârit, obstruxeritque; eoque ipso spiritibus animalibus suam circulationem, & consuetum in subjectas partes influxum præpedierit. Unde repentinæ illæ, de quibus suprà, apoplexiæ; vel si quà obstructiones tantæ non fuêre, tantæ tamen, ut præ iis spiritus animales cursum suum debito sibi tramite prosequi non potuerint, sed potiùs in gyrum acti fuerint; vertigines illæ, vel saltem certæ fluctuationes cerebri sæpe sæpius apoplexiarum, vel epilepsiarum prodromi; de quibus hoc anno plurimi non solùm fuêre lamentati, sed quipiam planè apoplectici successivè, vel epileptici facti. Quod si autem tales coagulationes, & subsistentiæ, seu stagnationes dictorum humorum simili modo in aliis corporis partibus quandoque accidêre, aliæ ibidem evenêre indispositiones: veluti in pulmonibus vomicæ, ad quas postea consecutæ sunt primùm tussitationes inanes, successivè humidæ, & sæpe cruentæ; ultimatim planè purulentæ, cum totius corporis contabescentia phthiseos nomine veniente, & interitu ipso: In collo scrophulæ, alibi alterius generis tumores. Quatenus tales humores autem copiosiùs ad nares destillabant, ad fauces, aut alias partes, evadebant gravedinum, raucedinum, tussium, & aliarum vulgò dictarum defluxionum causa, sicut arthriticorum, & rheumaticorum dolorum, si ii à frigore justò acriores redditi, inque periostiis articulorum, vel etiam interjacentium partium depositi, ea suâ acredine rodebant, lancinabantque &c.

Sicut autem reliquus anni decursus erat quoad aëris temperiem ordinatior, ita erat sanitati humanæ conferentior: excepto, quòd vere Aprilis fuerit repentè à præter morem vigorosis & constantibus Solis radiis adeò excalefactus, ut auræ temperie ferè æstatem præ se ferret: Majus è contra ob prædominantem cum Euro Boream, pluviisque adeò rursus perfrigeratus, ut præ se ferret autumnum, quod ominosum Hippocrati *3. aph. 1.* quod tempus propterea etiam notabiliter plurium erat ferax morborum. Æstate è contra & autumno, utpote quoad auræ temperiem regulatioribus, tantò salubrius videbatur, neque observabantur in eis facilè aliæ indispositiones, (exceptis variolis toti anno communibus) præterquam sporadicæ, & quæ potius erroribus circa victus rationem commissis videbantur esse imputandæ, quàm aëris vitiis;

vitiis; febres puta potissimum intermittentes, vomitiones, alvi fluxus, colici dolores &c. quamvis & ad hos poterat jam prius aliquod fundamentum jecisse prægressum adeò rigidum hyemale frigus saltem suâ acredine: sicut pariter ad vertigines illas, & apoplexias, quæ quibusdam etiam æstate ipsa, & autumno fuêre perniciosæ. Probatum siquidem fuit à nobis in præcitatæ nostræ *Chronologiæ Med. Ann. I. §.* XLIII. morbos qui in temporibus accidunt, non tam ex præsentibus, quàm ex præteritis aëris morbidis constitutionibus esse dimetiendos.

Nunc, qui præterit December jam in alteram hebdomadam constantibus zephyris perflatur cœlo nunc nubilo, nunc pluvioso, jugiter autem vaporoso, existente. Metuo valde, ne cum tempore sinistri quid parturiat! Curationes denique hactenus enarratorum, & aliorum brevitatis gratiâ præteritorum morborum quod concernit, eæ quidem nihil singulare præ se tulêre, utpote remediis nobis familiaribus, & in similibus casibus in *Chronologia nostra Medica* hinc & inde notatis communiter feliciter institutæ; sicut tamen apoplexiæ communiter fuêre *fortes*, adeoque ex sententia *Hipp.* 2. *aph.* 42. *incurabiles*: ita nullam recepêre curationem, uti neque confirmatæ phthises. Quæ apoplexiæ autem fuêre leviores, eæ quidem demum rursus fuere superatæ, sed valde lentè: quemadmodum in certo arcium præfecto, quamvis ego eum non tam pro apoplectico habuerim, quàm cui memoria adeò erat læsa, ut sui idiomatis omnimode per aliquot hebdomadas oblitus fuerit. Reliqui siquidem Sensus utcunque sibi constabant, ille se etiam, quantum ex signis colligebatur, super omnia reflectebat: solùm (quod quid est planè singulare) nullam prorsus rem significativa aliquâ voce nominare poterat; verùm quæcunque ad se explicandum loquebatur, vel etiam scribebat, erant articulata quidem, sed nihil significativa, qui nunc demum tamen ad tot usurpata eatenus se recollegit, ut ob defectum vocabulorum significativorum intrà loquendum raro tantisper subsistat.

Coxæ dolores fuêre etiam plerumque adeò contumaces, ut etiamnum sint, qui eis jam à Vere hoc acerrimè detinentur. Certus Juris Consultus ex eis suppuratis planè interiit. In quo illud admirabar ego, quod priusquam moreretur ille, tussire, pectore dolere, & cruenta rejicere, purulentaque incœperit, ante nunquam pectore indispositus. Procul dubio pus à venis in ulcere absorptum, & circulando ad pulmones delatum, eos adeò corroserat, ut & illi suppurati successivè in tabem abierint; Sed sic fit, dum Empiricis, sicut in hoc casu, confiditur: ubi prætermissa methodo curandi artificiali bonus patiens se totum Empericis concredideraт.

In Variolis denique, quarum curationes similiter feliciter succedebant remediis à nobis in Chronologia nostra Medica descriptis, (nisi eis accesserint vel petechiæ vel alvi fluxus) mirabar ego, quòd quantumvis illæ fuerint satis aliàs malignæ, & propterea multis perniciosæ; nullas tamen post se relinquere solitæ sint

foveas. Uti & , quòd eas hactenus nondum consecutæ sint febres petechiales ; quod tamen, quantum hactenus observavi ; communiter accidere solet. Nisi id forte primò fiat. Earum siquidem nondum est factus finis.

Quia , quibus accesserant alvi fluxus , communiter obierant , lubet curam pro Coronide adjungere, quam ego cum felici successu peregi in puellula novem annorum. Illa sub principium invasionis per superna aliquoties vermes rejecerat , per decursum autem dejiciebat frequentissimè cum torminibus cruenta , atque adeò versabatur juxta dicta in manifesto vitæ periculo : postquam tamen sequentia ordine usurpâsset, convaluit felicissimè. Omnium autem primò ipsi injiciebatur talis clyster abstergens : R. Decoct. hordei , cum rad. torment. ℥ij. flor. rof. rub. p.1. facti ℔. ß. mell. rof. col. ℥ß. m. f. clyster. Cui paulò post succedebat talis adstringens : Rec. Lact. vaccin. chalyb. in quo decoctæ fuêre rad. torment. ℥ij. herb. polygon. flor. hyperic. & verbasc. ana p. 1. ℥v. Adde mell. rof. col. ℥ß. ter. sigil. pulv. ʒiß. m. f. Clyster , qui per decursum etiam sæpius repetebatur.

Secundò per os quotidie assumebatur talis bolus : R. Conserv. menth. Elect. diascord. Frac. troch. de ter. sigil. ana ℈ß. unicorn. foss. gr. v. lap. bezoard. or. gr. iij. M. cum Syr. coral. f. bolulus. Cui semper superbibebatur tantillum de vino cydoniorum.

Tertiò externè abdomini admovebantur calidè, à post & ante, sacculi herb. chamæm. absynth. menth. polygon. & rof. rub. referti, & in vino rubro decocti. Potus denique erat decoctum torment. gran. mastic. & crustæ panis. Cibus oryza , panatellæ ex bis cocto , &c.

Constitutio Anni 1710.

QUantum in conservanda , vel lædenda humanorum corporum valetudine valeant salubres, vel insalubres aëris constitutiones , dedimus pluribus in *Chronologia nostra Medica* , & docuit nos proximè valedicturus annus 1710. utpote qui sicut hyeme fuit paucis nivibus perspersus , & propterea toleranter frigidus , ita fuit paucissimis morbis, & eis potius sporadicis , ac ab inordinata victûs ratione , quàm epidemicis , ac ab insalubri aëris temperie dependentibus obnoxius , planâ aliter , ac postremo præterlapsus annus 1709. quem utpote nivosissimum , frigidissimumque ante annum recensueramus , fuisse apoplexiis , epilepsiis , vertiginibus , gravedinibus , cephalæis , pleuritidibus, raucedinibus, tussibus , hæmoptysibus & omnis generis aliis defluxionibus quàm plenissimum. Est verum quidem neque hanc hyemem eis ipsis affectibus omnino caruisse : certum tamen æquè est , eis longissimè minus fuisse obnoxiam. Neque sine ratione : quando enim tempora in sibi connata temperie citra singulares, repentinas , & multùm sensibiles de calido in frigidum &c. mutationes (qualiter factum hâc hyeme toleranter boreali , & æquali-

qualiter frigida) decurrunt; ſicut in corporibus non accedunt ſingulares alterationes, ita neque ſingulares morbi. *Mutationes* ſiquidem *temporum* teſte Hipp. 3. aph. 1. *potiſſimùm pariunt morbos, & in ipſis temporibus magnæ mutationes aut frigoris aut caloris.* Quales proinde cùm non acciderint hâc hyeme, ea non potuit fuiſſe ſingulariter morboſa. Quod ea verò interea tamen morbis non caruerit, fecêre, uti dixi, potius ſubinde commiſſi in victûs ratione errores, quàm aëris morboſa conſtitutio.

Ver autem ſicut erat nonnihil inordinarius, & à ſeptima Aprilis uſque ad undecimam ad prægreſſam mitiorem auram nivoſo pluvioſum, & ex Borea ſenſibiliùs frigidum. In Junio etiam ſæpe ſæpius tempeſtuoſo grandinoſum, conſequenter pariter ultra modum aſperum; ita memoratis defluxionibus tantò magis dives. Cæterùm verò tamen ob prægreſſam, uti dictum, mitem, & nivibus ferè expertem hyemem adeò acceptum, ut jam ſub dimidio Aprilis omnia eſſent in virore, & flore: 21. Aprilis etiam præter ſolitum ſiligo actu ariſtas protruderet.

Quod nunc dictum eſt de Vere, idem planè accipiendum venit de æſtate, utpote ſimiliter variâ ſæpius pluvioſo tonitruoſa, & ex potiſſimùm prædominante Boreâ ſæpe etiam ſub ipſis canicularibus potiùs frigidâ, quàm more ſibi debito æſtuoſa, & præterea etiam præterquam ſatis, vineiſque nocivâ, Catarrhorum, tuſſium, arthritidum, & morborum autumnalium, ſi quæ alia, ferace. *Per anni* ſiquidem *tempeſtates* teſte Hipp. 3. aph. 4. *quando eodem die, modo calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.* Teſte Valeriolâ etiam de loc. com. lib. 2. cap. 4. *Si viciſſitudine quâdam aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi ſequentur.*

Autumnus denique non fuit quidem adeò varius, ac communiter eſſe ſolet, eò quòd excepto fine Octobris, quo ex diutiùs protractis pluviis omnia aquis inundabantur, non fuerit admodum pluvioſus, neque conſueta ventorum alternatione multùm inæqualis: in eo tamen erat præ aliis hujus anni temporibus inſalubris, quòd ferè inceſſanter aut prædominarentur Auſtri, venti teſte Hipp. 3. aph. 5. inſaluberrimi, aut aura fuiſſet nebuloſa, craſſa, humida, vapida, & veluti ſtagnans diutiſſimè Solis radiis orbata, ac propterea maximè tetrica, & præſertim melancholicis adverſa, merarum obſtructionum fabricatrix. Hinc etiam ferè nunquam tot Conſilia medica circa affectiones hypochondriacas habita, quàm rectè hoc autumno. Quamvis præterea plurima paſſi fuerint etiam arthritici, quartanarii, & colicis doloribus torti cum non rarò deſuper conſecutis epilepticis convulſionibus, aut pareſibus. Taceo catarrhos, & omnis generis defluxiones, quorum utinam majores effectus non primò in futurum experiremur, vel etiam peſtiferæ luis, cum de ejus ſævitia aliàs, jam multùm ſpargatur, ulteriorem progreſſum! Nulla ſiquidem aëris conſtitutio ſolet eſſe hujuſmodi malignitatis adeò ferax, quàm rectè talis. Quamvis, uti

uti in *Vindiciis meis medicis auræ Labacensis* §. XXIX. memini, apud nos non eò usque; ob vicinitatem maris Adriatici, ex quo in transitu flatibus austrinis multùm particularum salinarum volatilium admiscetur, quibus putridinosa illorum malignitas corrigitur. Plurimùm sunt passæ etiam in uteris gerentes, propterea sæpius vel ante destinatum tempus puerperæ factæ, vel morbosos fœtus enixæ ob acetabula uterorum mucore ex tantis aëris humiditatibus contracto referta.

Curabantur autem colicis doloribus torti feliciter lenibus laxativis per intervalla propinatis, anodynis, quale fuit præprimis ol. amygd. dulc. & carminativis, quale erat decoctum florum chamomil. rom. cum additione succi stercoris equini avenâ pasti, & Syr. de althæâ Fern. quartanarii præmissis præmittendis tali specifico: Rec. Cort. peruv. alcohol. ℈ij. flor. Salis Armoniaci, Antimonii diaphor. ana ℈ß. M. f. pulv. detur mane & vesperi, sed methodo tali, ut febris non solùm emaneat, quod plerumque intra hebdomadam fit, verùm etiam nunquam ampliùs revertatur, quod etiam facilè præcavetur.

Arthritici denique suis specificis, præsertim off. microcos. phil. pp. Antimonio diaph. cinnab. nativ. mixturâ simplici, lumbr. terr. &c.

DISSERTATIO EPISTOLICA

De Mulhusini Territorii finitimorumque locorum Constitutione Epidemica *Anno* 1700. *observata*,

Ad DOMINUM LUC. SCHROECKIUM,

Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Præsidem &c. *Augustam Vindelicorum transmissa*

à JOHANNE GEORGIO HOYERO,

Philosopho, Med. Doctore & Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Collega Apollodoro dicto.

§. I.

Licet in historia morborum epidemicorum primus vetustissimorum scriptorum Hippocrates desudaverit, & digito quasi filiis artis usus tanti laboris prorsus insignes monstraverit, nescio tamen, quo fato sequentium temporum scriptores negligentius ferme tractaverint Epidemica. Postquam autem postliminio exteri Medici, celeberrimus Sydenhamius de Constitutione Londinensi, atque splendidissimum Italiæ sidus excellentissimus Ramazzinus de Constitutione agri Mutinensis scripta divulgarunt, genus horum scriptorum non solum ab omnibus solidè doctis

doctis semper fuit expectatum, sed & eorum vicit opinionem.

§. 2. Enim vero cum non minus Climata, sub quibus laudatissimi Viri suas observationes consignarunt, ut & vitæ genus seu rerum sex non naturalium usus aliaque à nostratibus diversissima sint, ipsique Germani, dum pati videntur idem quod Græci, Angli, vel Itali, idem profecto non sit, quis obsecro non commendet, quæ plures excellentissimi Viri de diversarum Germaniæ nostræ provinciarum Constitutionibus Epidemicis conscribere operæ pretium putarunt? Quibus eruditissimis, si parva magnis componere licet, Epidemicam Territorii patrii Mulhusini Constitutionem superaddere, ac perillustri Tuo nomini inscribere non erubesco. Fateor enim, à singulari gratia Tua erga me, de quâ suavissimè in literis tuis ad me datis scripsisti, magis me affectum fuisse, quàm Herculem Xenophontium illum à Voluptate, ut ea adducar ad hoc suscipiendum amorique tuo plusculum etiam, quàm facultas & copia mea forsan concedit, largiar.

§. 3. Laudatum itaque liberæ hujus, & Imperialis Civitatis territorium sub elevatione poli 51. grad. 20. minut. in Thuringiæ & Hassiæ confiniis situm ampla & amœna planitie conspicuum, soli polique singulari clementia beatum, quamvis præ finitimis locis saluberrimum quidem putatum, nihilo minus tam ab aëris & tempestatum injuriis, quàm ab epidemicis & contagiosis morbis minimè fuit immune. Nam ut à fine lapsi præcedentis seculi potissimum exordiar, (pluribus aliis, quæ duobus lustris, licet minus perfectè notaverim, data occasione intermiscendis) hyemale tempus tam finiti 1699. quàm auspicati 1700. anni nobis prorsus inconstans erat: nunc rigido Borea ab axe reunte, mox pluvioso nobis Libanoto (vento inter Austrum & Favonium medio) spirante; nunc maxima nivis copia defluente, mox nebulosa ac nubilosa, maximam verò partem pluviosa, rarius procellosa intempestate, varias subinde molestias creante.

§. 4. Durabat hæc tempestatis varietas ad æquinoctium usque vernum: & sicut his mensibus varius macrocosmi status, ita microcosmus etiam variis symptomatibus & ægritudinibus erat obnoxius. Tenellorum, qui nutricationis annos nondum excesserant, plures febribus catarrhalibus, non nulli catarrhis suffocativis decumbebant, qui tamen omnes ferme post adhibita pectoralia, balsamica diaphoreticis maritata, laxativis & emeticis pro re nata interpolatis ex voto convalescebant. Sub finem mensis Januarii, Morbillis affligi cœperunt, benignis quidem, adeò ut pluribus, modici caloris temperamento servato, sine medicamentorum usu morbilli copiosi erumperent, ac tempore solito rursus evanescerent. Paucis atrocius afflictis bezoardica fixiora, aquæ destillatæ & papaveracea proderant, quorum nonnullis, qui medicamenta neglexerant prorsus, post exantlatos morbillos tussis cum febre hectica difficilius curanda eveniebat.

§. 5. Adultorum quidam doloribus Arthriticis, tum vagabundis scorbuticis, tum fixioribus (quales morbi nobis

nobis endemii quasi sunt) menses hyemales fere durantibus discruciabantur, qui tandem per medicamenta specifica, sudorifera interna, nervina & spirituosa externa, Venæ sectiones & scarificationes iteratas &c. unguinosis & emplasticis [nodos & affectus chronicos imo prorsus incurabiles causantibus) vitatis, feliciter sopiebantur. Alii febribus ardentibus & malignis, periculosis phænomenis, pleuritide, deliriis, convulsionibus &c. stipatis corripiebantur, non tamen ut annis præcedentibus æquè lethiferis, nisi forsan unus & alter, vel ab empirica manu, vel negligentius tractatus ad plures abierit.

§. 6. Imminente tempore vernali anni 1700. humidiorem tempestatem status aëris temperatior & siccior excipiebat, qui per hos menses Euro subinde spirante continuabatur: Adeo ut pluviæ vernales fertilitatem præsagientes rariones, ipsaque tellus pulverulenta quasi notaretur, & hinc frugum æstivarum spes agricolis dubia redderetur. Id quod eventus ipse pluribus in agris tardius satis comprobabat. Neque enim hordei, avenæ, leguminum, pluriumve æstivorum opimam æque quam hybernorum frumentorum, siliginis & tritici messem vidimus.

§. 7. Jam Morbillos excipiebant Variolæ apud alios interstinctæ, apud alios confluentes: quamvis tam vernalibus hisce, quàm mensibus æstivis, paucis exceptis, qui diætæ limites excesserant liberius, minus funestæ. Neque febres more malignarum decurrentes jam cessabant, nonnullis medicamenta prorsus insuper habentibus in nostro territorio lethales. Vicinorum autem locorum, imprimis septentrionem versus sitorum, Liberæ Imperialis Northusæ & aliorum finitimorum oppidorum & pagorum incolis, & Hercyniæ Sylvæ accolis, tam præterito brumali, quàm hoc vernali tempore magis infensæ & pluribus exitiosæ.

§. 8. His ita contingentibus non potui non ruminari prognosticon, quod anno superiori 1699. grana illa nigricantia majora in siligine copiosissimè reperta, & per magnum Thuringiæ tractum ab Hercyniâ ad Semanam usque sylvata observata (vernaculâ linguâ *Mutter korn* appellata) curiosis subministrabant: videlicet ab usu monstrosorum ejusmodi granorum inevitabili, non sanè farina laudabili & altrice, sed inutili, depravata & insalubri protinus materia ipsis etiam brutis nauseam movente refertorum, variis morbis, febribus, variolis, morbillis, aliis, afflictum iri genus humanum.

§. 9. Cui præsagio cum jam responderet eventus, illorum sententiam confirmare videbatur, qui morbos epidemicos non præsentium, sed præcedentium effectus esse persuasum sibi habent. Quamvis à mente mea impetrare nondum potuerim, ut hoc assertum κατὰ παντὸς affirmari posse credam. Certissimum quidem est, prava & depravata alimenta ab annis præcedentibus nobis suppeditata, multo usu continuata, epidemicos affectus sæpe producere: Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus talis sanguis, qualis sanguis talis valetudinis nostræ status. Enim vero constitutiones præsentes non solum plures Epi-

Epidemicos morbos, alimentis etiam ſanis exiſtentibus, parere, ſed illos etiam, quos vitioſis cibis debemus, quaſi modificare ſeu intendere & remittere cum magno Hippocrate, rerum magiſtra quotidiana experientia teſtatur. Ecquis enim dubitavit frigidum, humidum, & cœnoſum atmoſphæræ ſtatum (qualis ſupra citata noſtra hyemalis erat) ἀδιαπνευστίαν (quæ illuſtri *Wedelio* teſte *Theorem. Med. part. IV. Sect.* 2. *th.* 3. *infinitorum morborum & febrium mater eſt*) peperiſſe? De quo pluribus *ingenioſiſſimus Sanctorius in Medicina Statica Sect.* 2. *aphoriſm. VI. & VIII. &c.* videndus.

Ecquis negabit aëris noſtri verni & mox dicendi æſtivi ſtatum ſereniorem epidemicos hos affectus benigniores nobis reddidiſſe? Ut jam ea, quæ ſuperioribus annis, de periculoſioribus affectibus epidemicis à præſenti conſtitutione unicè quaſi derivandis notavi, nunc mittam, neque de contagio, de nebulis, de roribus vitioſis & aliis mille malis, (queis atmoſphæra noſtra in dies & horas obnoxia) machinæ humanæ mediante reſpiratione, dictum factum exitioſis hìc quicquam memorem.

§. 10. Ampliſſimus hic aperiretur campus de nebulis, de roribus, imprimis autem de cauſa dictorum corruptorum ſiligineorum granorum, rore puta vitioſo, mellei ſaporis & conſiſtentiæ, [noſtratibus *Honigthau* nuncupato] differendi: ſed ne juſto prolixior ſim, ea, quæ hîc inſerere potuiſſem, ad obſervationes anno futuro, DEO volente, Ephemeridibus Germanorum, communicandas reſervo.

§. 11. Poſt Solſtitium tempus æſtivum calidius & ſiccius uſque ad æquinoctium autumnale permanebat: Pluviis enim non, niſi expectatiſſimis evenientibus, cœli ſerenitas conſtantiſſima ridebat, lætamque meſſem & optatam, flantibus ſuaviter Eteſiis, nobis reddebat. Exoptatiſſimus omnibus erat hujus temporis ſtatus: Poſtquam enim caritas annonæ mortalium myriadas partim fame emaciaverat, partim ad incitas redegerat, jam jam ſub auſpicium ſeculi, velut è cornu copiæ, omnium rerum pro vita ſuſtentanda neceſſariarum Divina Munificentia largiebatur opimam meſſem. Horrea frumentorum ad laxiorem annonam redeuntium abundantiam vix capiebant: Conclavia, cellæ, pavimenta, larga rerum copia & opibus Cerealibus quaſi ſcatebant: Neque vini ultra duo luſtra deſiderati, ſpes concepta autumno ſequente decollabat. Tantæ felicitatis non ultimam ſanè cauſam laudatiſſimum calorem æſtivum putandum eſſe jam dudum præſagivit Virgilianum veriloquium Georgic. I. *Magnaque cum magno veniet tritura calore.* Cujus veritatem ſicut præcedentium quorundam annorum ſterilitas, ita ſanè præſentis fertilitas per univerſam Europam ſatis confirmabat.

§. 12. Interea temporis non ceſſabant affectus epidemici, videlicet variolæ continuatæ benigniorum more ſua tempora decurrebant, neque malignitas earum jam creſcebat. Præter haſce quotidianæ, tertianæ tam continuæ quàm intermittentes & quartanæ febres, minus tamen rebelles & rariores obſervatæ & poſt ad-

adhibita probata remedia brevi fugatæ. Febres ardentes autem ſuo contagio eo latiùs ſerpebant, quò intenſior his diebus ſentiebatur æſtus. Mirum profectò febres haſce ſymptomatibus malignis horrendas, minimè tamen lethales, hoc potiſſimum tempore, quod ſaluberrimum videbatur, invaluiſſe. Nec inanem locabo operam ſi plenius paulo, tam phænomenorum, quàm curationis hiſtoriam breviſſimis hìc tradam.

§. 13. Corripiebantur hac Febre non ſolum juvenes, ſed mediæ ætatis utriuſque ſexus homines, quin etiam ſenes. In plurimis horrorem prævium calor totius ſummè efferatus ſubſequebatur: Hinc ſitis, vigiliæ & atroces dolores capitis & aliorum membrorum circa articulos præſertim ſe exerentes, notabantur. Arthriticis hiſce doloribus vexati paralyticorum more decumbebant, adeo ut neque pedes, neque manus ſuis fungi poſſent muniis. Nonnullis alvus & urina vel invitis per aliquot dies effluebat. Deliria leviora paucis ſaltem aderant: Vires autem omnibus pene valde proſtratæ. Aliis vomitus bilioſi, aliis diarrhœæ ſatis moleſtæ. Quibuſdam fluxus hæmorrhoidum nimius, ab imperitis pro fluxu dyſenterico habitus: Plurimis hymorrhagiæ narium largiſſimæ imo prorſus enormes eveniebant. Cumprimis verò quoſdam Cardialgiæ ſummè dolorificæ tantopere diſcruciabant, ut de ſalute corporis deſperantes ſacram Euchariſtiam moribundi, velut ultimam ad conſequendam æternam ſalutem medicinam, unicè expeterent, quin imo à Syncopticis & moribundis diſcerni vix poſſent.

§. 14. Neque contagii expers erat hoc malum, dum unico decumbente, plerumque reliqui, quotquot aderant, domeſtici vel unâ vel aliquandiu poſt eadem febre corripiebantur. Ut enim reliquos tam in civitate & ſuburbiis, quàm in pagis decumbentes ſilentio prætereain, exempli loco adducam milites à Centurionibus ſive Capitaneis quibuſdam nutu potentiſſimi Daniæ atque Norvvegiæ Monarchæ noviter hìc conſcriptos, quorum unus & alter hoc febris genere cum forte vexatus fuiſſet, brevi poſt eôdem malo plures afficiebantur, adeo ut intra duorum vel trium menſium ſpacium plures quinquaginta curationi meæ traderentur.

§. 15. Ex phænomenis citatis, velut ex ungue leonem, cauſam febris hujus proximam particulas alcalinas maſſæ ſanguineæ craſin ſeu mixtionem nimis rarefaciendo turbantes, facile dijudicare poteram. Ex quo fundamento curationis methodum formare non adeò difficile erat. Scilicet calor æſtivus intenſior, ætatis vigor, potus cereviſiæ noſtratis ſatis lupulatæ calidior & copioſior, enormes hæmorrhagiæ, omnia & ſingula phlebotomiam præprimis poſtulare videbantur, quam pleriſque ſemel, quibuſdam pro indicationis modulo bis adminiſtrare ſuadebam. Sanguine vix evacuato, ſingulari ſtratagemate ſudorem quem quidem Celeberrimus *Baglivus*, *Medicus Romanus* Prax. med. lib. 1. poſt ſanguinis miſſionem cum levamine patientis ſtatim apparere ſcribit, medicamentis procurabam. Quo fine pulveres ex bezoardicis fixioribus C. C. phil. præparat. oc. cancr. antimon. diaphoret.

phoret. rad. contrajerv. corall. rubr. terra ſigillata, nitr. anodyn. vel pulv. bez. Wed. addito camphoræ tantillo loco ſudoriferi nonnullis eximio cum ſucceſſu propinabam, atque febrem in prima quaſi herba citius ac felicius quàm Emeticis vel Purgantibus ſine ſingulari ſucceſſu quibuſdam datis, ſuffocabam. Morbo nihilo minus ingraveſcente, dolorum capitis mitigandorum, & delirii præcavendi causâ, Veſicatoria optato cum levamine nuchæ applicare ſuadebam. Morbo durante balſamica & bezoardicare media ex Tinctur. prophylact. m.d. eſſ. myrrh. ſimpl. & balſam. Scordii, Mixtur. ſimpl. Elix. p. p. &c. præſcribebam. Ad reſtinguendam ſitim, loco potus ordinarii, vel infuſum veronicæ, vel cereviſia ſecundaria tenuis valde, cui vel Tinct. roſar. vel papav. errat. vel violar. vel ipſe ſpiritus vitrioli ſedulò inſtillatus commendabatur.

§. 16. Interim verò ſymptomatibus reliquis, vel ex maligna morbi natura, vel errore diætæ individuo contingentibus, aptis remediis obviam ire non negligebam. Nam ut verum fatear, majorem curam talia ἐπιγενόμενα poſtulare videbantur, quàm ipſe febrilis affectus. Sic urgentiſſimum ſymptoma Cardialgia, quod nonnullos tantopere diſcruciabat, ut ab agonizantibus diſcerni vix poſſent, ſpirituoſis aromaticis carminativis, vel imprimis pulvere abſorbente *Wedelii* plerumque curabatur. Dolores Arthritici contumaciores ſpiritu volatili urinoſo bezoardico, eſſ. anod. nec non pulveribus bezoardicis diaphoreticis cinnabarinis, tardius quidem, feliciter tamen mitigabantur, additis præſertim anodynis. Opiata enim, quæ febre Arthritica epidemica anno 1699. graſſante, inſtar ſalivæ viperinæ vitanda, jam velut anchora ſacra nobis erant. Vomitus ſpontanei, vel bilioſi, vel aſſumtorum, ut & alvi profluvia, quando diutius durabant, Mixturis ex eſſ. theriacal. tinct. terræ catechu, & tinct. opii, cum ſucco cydoniorum per fermentationem parata, nec non pilulis ſtypticis m. d. pulveribus ex terra ſigill. bol. armen. C. C. Uſt. rad. biſtort. pulv. bez. *wed.* &c. compeſcebantur. Hæmorrhagiæ narium, aliis quarto, aliis ſeptimo, aliis nono, vel undecimo die contingentes, quæ multum negotii faceſſere ſolebant, ultra euphoriam, & ad lipothymiam uſque durantes, præter interna refrigerantia & incraſſantia, externo probatiſſimo ſtyptico Anglicano, ſive in forma ſicca, ſive ſpiſſa cum aceto & goſſypio, applicato: Hæmorrhoides nimis fluentes, præter pulveres è ſtypticis & bezoardicis conflatos, eſſent. theriac. traumat. *Wed. à Beato Hagendornio in tr. de terrâ Catechu* deſcripta, ſiſtebantur. Taceo pleuritidem, tam veram, quàm ſpuriam, anginam, alvum per multos dies adſtrictam, alia remediis aptis aliis curata. Adeò ſingula phænomena, quamvis periculoſa putata, facili negotio tollebantur, & quæ à Practicis infidæ criſes paſſim notatæ, jam fidæ, perfectæ & ſalutares erant. Hoc apparatu perexiguo, tum laudatus gregarius miles, cum plures vilioris conditionis homines, DEO benedicente, ex voto curabantur.

tur. Delicatioribus nonnullis, præter dicta, potiones cordiales confortantes, & pulveres bezoardici pretioſiores proderant.

§. 17. Quod verò admiratione maximè dignum, ne unicum ſatis periculoſe licet decumbentium, menſibus quidem æſtivis vivere deſiiſſe memini. Neque Lunæ phaſes notabilem his febribus alterationem attuliſſe vidi, qualem tamen, cum præcedentibus annis 1698. & 99. febris epidemica, quæ nonnullis petechialis erat, hîc loci graſſaretur, multoties mecum plures curioſi, præſertim menſibus hyemalibus & autumnalibus obſervabant. Menſibus enim his ſingulis omnibus fere, Luna decreſcente vel ſilente nonnulli febricitantes, tam illi, qui ab experientiſſimis Medicis ſummâ induſtriâ probatis medicamentis curabantur, quàm qui naturæ, morborum medicatricis, ope freti, ſine ullo remedii genere decumbebant, celerius opinione Libitinæ tradebantur: convaleſcentibus pleriſque, qui poſt Novilunium ad creſcentem uſque Lunam manebant ſuperſtites.

§. 18. Vix attentius hæc mentis lance trutinaſſem, niſi laudatiſſimum *Ramazzinum*, febre petechiali in civitate & agro Mutinenſi graſſante, idem illud obſervaſſe, diſſertationis ejus *decuriæ quartæ*, *Ephemeridum Germanorum anno quarto inſertæ paragraphus* XVI. teſtaretur, aliosque, ut lunæ phaſes in morbis epidemicis animadverterent, hortaretur. Quam ob rem non deſii cauſam rimari, cur febres continuæ malignæ, non tamen æquè omnes pro mutationibus lunæ, adeo ſubitaneis alterationibus, mortem ipſam portendentibus, ſint obnoxiæ? Cujus phænomeni cauſa quo dilucidius explicetur, ſuppono

I. Juxta tritum:

Ad lunæ curſum variant animalia corpus, lunarem influxum (reliquis tam ſuperſtitioſis quàm ſanioribus aſtrologorum opinionibus juxta recentiorum quorundam hypotheſes jam ſemotis) eſſe extra ullum dubium ſtatuendum, imprimis in morbida animalium corpora, de quo cùm laudatus *Wedelius in theorem. med. part. 3. ſect. 6.* tum præprimis philoſophorum recentiorum Celeberrimus & accuratiſſimus *Sturmius in Philoſophia Eclectica diſp. de ſiderum influxu p. m. 632. ſeqq.* legi merentur.

II. Influentias haſce lunares, quas vel alia ſublunaria, vel ipſa præprimis ægrotantium corpora ſentiunt, vix aliunde quàm à lumine lunæ dependere, & ſicut tempore interlunii nullum lumen, ita neque influentias habere lunam; videatur *Sturmius loco citato.*

III. Influentias tales eſſe ſubtiliſſimas & quaſi ſpirituales, ideoque ſubtiliſſimum ſuccum nervoſum, quem ſpirituum animalium nomine indigitant, potiſſimum concernere, id quod exempla Epilepticorum &c. toto die manifeſtum faciunt.

IV. Dari febres, quæ ſuccum nervoſum ſubtiliſſimum, ſeu ſpiritus animales, magis afficiunt & quaſi depauperant quàm maſſam ſanguineam. De quibus Celeberrimi *Würdigii Medicina ſpirituum* pluribus conſulenda. Ut jam non laudem quotidianam experientiam, quando Medici

dici clinicam praxin exercentes ingeminant : *Urina bona, pulsus bonus, æger moritur :* præsente puta malignitate non æquè vitales quàm spiritus animales pessundante. Ex his colligere licet, utique ab influxu, lunari tempore lunæ decrescentis & interlunii debiliori existente, dependere lethiferas ejusmodi alterationes, in febribus præsertim nervosum genus seu spiritus animales potius quàm massam sanguineam afficientibus. Nimirum spiritus animales ab inimico miasmate febrili depauperati, tantisper refocillantur subinde per influentias lunares lunæ crescentis & plenilunii tempore fortiores, hisce verò tanquam aliquali fomento luna decrescente vel silente deficientibus, spiritus ipsi magis magisque deficiunt, deficientibus spiritibus vita deficit, & ægrotus vivere desinit. Vix opus est disquirere prolixius, num febres petechiales agro Mutinensi, & malignæ territorio Mulhusino annis 1698. & 1699. citatis molestæ, nervosum genus magis affecerint quàm massam sanguineam ? cum ipsæ spirituum & sensuum læsiones variæ, Syncope, lipothymiæ, convulsiones epilepticæ, deliria phrenitica & alia symptomata, quæ febribus illis frequentia fuerunt, id satis evincant. E contrario, cujus occasione hæc dicta sunt, æstivam nostram in massa sanguinea radicatam, & hinc pro phasibus lunæ tantis alterationibus minus obnoxiam fuisse, per suprà memorata clarissimum est.

§. 19. Sed ut è diverticulo redeam in viam, ex illis sanè, quæ de morbis æstivis superius allata, luce meridiana clarius elucescit veritas eorum, quæ divinus præceptor *Hippocrates de Constitutione temporum* passim in operibus suis commentatur : quicquid alii in contrarium afferre sustinent. Ita sanè velut è tripode Apollinis dicta, quæ *libro de aëre, aquis & locis* §. III. *p. m.* 330. rectè divinat : *Siquidem æstas sicca fuerit, citius sedantur morbi : Si verò pluviosa, diuturni fiunt. &* 3. *aphorism.* 15. *Inter anni status omnino siccitates imbribus assiduis sunt salubriores, minusque funestæ.*

§. 20. Quæ quàm consentanea vero sint, ipse equidem, qui sequebatur Autumnus satis pluviosus etiam contrario exemplo confirmabat. Quippe post Æquinoctium autumnale circa Michaëlis festivitatem mira cœli clementia huc usque continuata pluviis assiduis permutabatur, intercurrentibus nonnunquam ventorum injuriis ; Quibus ad finem mensis Octobris perdurantibus, Sole ad scorpium accedente, circa vindemiam nebulæ pluribus diebus constantes cum frigore satis acri in scenam prodibant. Mensis sequentis Novembris auspicium austrinum erat cum pluviis copiosissimis. Hisce post novilunium, aliquandiu cessantibus frigora nocturna, Sole interdiu splendente, ventoque inter Zephyrum & aquilonium medio spirante vix diutius durantia notabantur.

Mox nivem primam vidimus, sed pluviis subsequentibus ad finem mensis durantibus alternantem. Sole medios Sagittarii gradus perambulante furere cœpit Aquilonius nive & frigore comitatus, phœbo dies quosdam serenante : Sed brevi post Carbas

bas rediit pluvioſiſſimus. Frigore tandem brumali leniori ad ſolſtitium uſque perdurante, tempus autumnale finiente.

§. 21. Tempeſtas itaque pluvioſiſſima per maximam autumni partem notata, non ſolum deteriorem reddebat recenſitum hactenus affectum epidemicum Variolarum, ſed novum inſuper morbum, Tuſſim puta contumaciſſimam, tenellis itidem magis quàm adultis exitioſam, chronicam ferme difficulter curandam, & hinc tam medentibus quàm ægrotantibus moleſtiſſimam, præprimis circa vindemiæ tempus, poſt nebulam illam dies aliquot durantem, in ſcenam producebat. Ab hâc tuſſe afflicti, materiam quaſi purulentam veluti phthiſici conſummati, copioſiſſimam nonnulli ob tuſſis vehementiam ſanguinolentam (ruptis à motus vehementiâ & materiæ acrimonia venis pulmonaribus) exſcreabant. His pectoralia, reſolventia, balſamica, diaphoretica, nervina, anodyna, diluentia decocta levamen quidem afferebant, quibus verò laxativa ſubinde ſuperaddita, non niſi poſt hebdomadum plurium decurſum curam tandem ſigillabant.

§. 22. Delineata interim febris epidemica poſtquam depontanis quibuſdam ſenibus finem vitæ fecerat, contagio ſuo plures haud afficiebat, ſed cum calore æſtivo ferme ceſſabat. Variolæ verò, quas per menſes vernales & æſtivos benignas deprædicavimus, cum mutabili tempeſtate ſuum quoque mutaſſe genium videbantur, ex benignis & diſtinctis malignæ, confluentes & quaſi ἐπιδημικώτατα factæ. Exiſtimarem profectò cœli & tempeſtatis ſingularem clementiam, qua tum verno, tum æſtivo tempore gaviſi eramus, variolas huc uſque nobis conſervaſſe benignas, niſi annus præteriti ſeculi 1689. contrarium me edocuiſſet. Licet enim annus citatus pari, ſi non majori, cœli clementia rideret, nihilo minus Variolæ Brunſvigæ & Hafniæ eôdem tempore æſtivo graſſantes, genii malignioris erant, ipſiſque Hafnienſibus imprimis adeo infenſæ, ut plus mille hominibus, atque inter eos pluribus primariis, & ipſis juventutis Principibus, epicedia pararent: Autumnalibus verò menſibus anni citati, præſertim menſe Octobri, brumali frigore ingruente, prorſus evaneſcerent: Ut hinc in aprico ſit, neque à temporis & atmoſphæræ ſtatu Epidemicam conſtitutionem unicè derivandam, ſed alias circumſtantias, de quibus ſuprà diximus, ſemper ſimul & quaſi conjunctim conſiderandas eſſe.

§. 23. Noſtrarum itaque Variolarum genium, graphicè quaſi delineatum, laudatiſſimus *Dn. Sydenhamius in obſerv. Med. Sect.* III. *cap.* I. exhibet, quando ſcribit. *Appetente æquinoctio verno, Variolæ caput cœperunt attollere, jamque indies latius graſſantes ſub autumno ἐπιδημικώτατα factæ ſunt.* Cujus quidem phænomeni cauſam, quam ſilentii peplo involvit, capite ſubſequente ſecundo paucis innuere voluiſſe videtur, quando, *Variolæ*, inquit, *quibus annis epidemicè graſſantur, ſi regulares etiam ſint atque mitiores, circa æquinoctium vernum ingrediuntur: Quibus verò annis non tantum graſſantur epidemicè, ſed*

sed & irregulares atque periculosioris sunt generis, maturiùs nonnunquam, mense puta Januario invadunt. Quasi dicere voluisset: pro varietate causæ nunc maturius & maligniores, nunc tardius & benigniores contingunt variolæ. Videlicet Massa sanguinea particulis recrementitiis, serosis, sulphureis, salinis volatilibus & fermentificis copiosioribus inquinata, Variolæ progenerantur maturius & malignæ: iisdem verò in minori quantitate præsentibus, tardius & benignæ fiunt. Peregrinas verò ac morbificas ejusmodi particulas massam sanguineam inquinantes, nostrarum Variolarum causas, partim ob vitiosæ siliginis usum, partim ob fructuum Cerealium esum in tenerioribus imprimis comite ἀδδηφαγία extitisse facile colligere licet. Quamvis interim non negem, esum carnium ex laudatissimi *Wedelii* sententia, in *Doctrina manuscripta de febribus cap.* 18. videnda, in locis mediterraneis, sicuti piscium in maritimis, hunc morbum non parum vulgare.

§. 24. Inde verò manifestissimum fieri censeo, nodum in scirpo quærere, qui Variolas à sanguine menstruo materno veluti causa accersere laborant. Vellem sanè ac possem falsam ejusmodi hypothesin ab Arabibus, imprimis maximo Arabicæ scholæ Magistro *Ebusina seu Avicenna lib. IV. Fen. I. tract. IV. c.* 11. *pag.* 434. effictam, & adhuc hodie in scholis receptam, & ad ravim usque defensam, pluribus rationibus, phænomenis, observationibus, tam à priori, quàm à posteriori refellere, nisi Celeberrimus *D. Behrens*, Practicus Hildesiensis, in peculiari *Epistola de Variolis epidemicis ad* Perillustrem *Dn. Frankum de Frankenau,* S. R. I. Equitem, Archiatrum Danicum &c. data, *Ephemeridibus Germanorum Dec. III. ann.* 3. *insertâ*, idem satis abunde fecisset.

§. 25. Id saltim nostra ætate vetustæ illius sententiæ Patroni explicent mihi velim, cur ex eâdem parente prognatorum unus variolis laboret, reliquis sine exanthematibus vel febricitantibus vel etiam belle valentibus? Cur vice versa plures decumbant Variolis, uno vel febricitante vel bene valente? aut quod magis mirandum foret, cur gemellorum unus variolis laboret, altero salvo permanente? Dicant mihi quæso ex fictitia hypothesi, cur unus, vel unâ, plus unâ, secunda scilicet, & tertia vice, quod multoties observavi, Variolis affligi possit. Dicant denique quomodo nonnulli, qui per totum vitæ decursum à Variolarum contagio liberi permanserunt, in extrema demum senecta, quod nuper vidi, corripiantur iisdem? In quibus quæso ductibus, tubulis, meatibus, vel venarum & vasorum anfractibus, veluti latibulis delituisse putandum fermentum illud in utero susceptum, & per tantam annorum seriem à nullis febribus, vel aliô morbô, à nulla tempestate, à nullis cibis, à nullis medicamentis etiam fortissimis & volatilibus, per circulationis leges, angustissimos machinæ humanæ ductus & poros permeantibus, extricandum vel eliminandum?

§. 26. Ex causis itaque citatis per menses vernos & æstivos variolæ benignæ cum symptomatibus consuetis

& benignis eveniebant, nisi fortassis error individuus diætæ uni vel alteri maligniores redderet. Quo pacto puella quædam satis bella & sana, dum cerevisiam recentem non satis defecatam largius biberet, variolis malignis & confluentibus correpta & convulsa moriebatur, convalescentibus reliquis omnibus, quotquot eodem tempore decumbebant: adauctâ scilicet causâ morbificâ à fecibus cerevisiæ recenti permixtis.

§. 27. Autumnalibus verò mensibus intempestate tepidâ & humidâ diutius continuata, accedente frugum Cerealium (quarum equidem maximam abundantiam ex hortis suburbanis, queis hæc urbs veluti densâ & ampla quadam sylvâ cingitur, annis fertilioribus colligere solemus) usu abundantiori & iterato, plurimis periculosiores nec paucis lethales eveniebant.

§. 28. Jam præter symptomata ab aliis recensita Diarrhœam, Salivationem, phrenitidem & alia, frequenter notabantur pandiculationes, sternutationes, stridor dentium, angina, vellicationes labiorum & narium. Ex his stridor dentium motibus convulsivis accensendus, periculosus, non tamen omnibus æquè lethalis erat. Sed periculosior angina, ipsi etiam *Avicennæ* loco citato dudum suspecta, à variolis fauces & pectora obsidentibus, tam deglutitionem, quàm respirationem ipsam inhibentibus, sæpe sæpius omnimodam quasi suffocationem inferentibus. Ut hinc rectè *Lomnius*, *in observationibus Medicalibus* pag. m. 295. *Quisquis huic malo succumbit ferè, tanquam ex anginâ præfocatus moritur.* Ingenuè fateor me huic malo, postquam radices egerat, hactenus nondum mederi potuisse, quanquam à phrenitide, diarrhœâ pluribusque phænomenis [à scriptoribus, pro perniciosis habitis] vexatos, feliciter cum DEO liberaverim. Id tamen silentio non prætereundum, me certè habere persuasum, posse tale symptoma potu calido præcaveri: Cum neminem decocta, vel alium potum calidum, nec non juscula avenacea &c. absorbentem, licet linguam & fauces copiosæ variolæ obsiderent, angina correptum vel mortuum fuisse meminerim. Neque assiduæ vellicationes labiorum, & narium, ab ἀῤῥωστία διανοίας, perinde ut floccorum compilatio in adultis, febribus malignis lethaliter decumbentibus deducendæ, periculo vacabant.

§. 29. Revalescentibus præter moderatum caloris regimen & victum tenuem, pulveres bezoardicos Sennerti, Wedelii, epilepticum Marchionis, vel ex antimonio diaphoretico, Corn. Cerv. philosophicè calcinato, unicornu vero philosophico, perlis, coralliis, conchiis præparatis, nitro anodyno pulv. anod. cordiali, camphorâ, lapide bezoar orientali, occidentali, conflatos, magis quam volatilia spirituosa &c. proficua fuisse vidi. Præprimis à solo dicti lapidis Bezoar Orientalis usu plurimos sine præsentia Medici ex voto à Variolis liberatos fuisse multoties observavi. Incredibile profecto dictû, quàm cito & quàm bene ab usu lapidis hujus omnia symptomata, convulsiones, anxietates & alii eruptionis prodromi conquieverint,

rint, ipsis variolis egregio ægrotantium cum levamine erumpentibus. Hinc non possum non mirari eos, qui pretiosum hunc lapidem, quem factitium putant, infra dignitatem nativorum verbi gratia lapidum cancrorum, concharum, vel aliorum dejicere frustra laborant. Refragantibus quotidianis experimentis,& Medicorum principum testimoniis. Quorum plures ut jam non laudem, ipsum equidem Perillustrem atque Magnificum Dominum *Illmerum de & in Wartemberg*, Consiliarium & Archiatrum Cæsareum & Regium &c. lapidem bezoar orientalem magni æstimare, atque agonizantibus & alterum pedem velut in tumulo habentibus, tanquam ultimum remedium non absque pereximio successu cum aliis exhibendum suadere *ex Decuriæ* III. *Ann.* I. *Observat.* LXVIII. *Ephemerid. German.* pluribus elucescit. Præterea decoctum euporiston ex Corn. Cerv. raspat. glycyrrhiza, scorzoner. passulis min. hordeo, lentibus, nec non Emulsiones & potiones bezoardicas cordiales, vel expellentibus, vel temperantibus pro re nata variatas, instillatis tenui potui Mixturis ex Tinc. papav. rhoead. non acidulata, clysso antimon. sulphurat. spiritu nitri dulci &c. multum profuisse notavi. Neque balsamica & bezoardica media, verbi causa Tinctura prophylactica m. d. [quam præservandi fine, tam in Hafniensibus anno 1689. quàm nostratibus utilem deprehendi] eff. myrrh. balsam. Mixt. Simpl. successu carebant.

§. 30. Nonnulli denique, postquam à malignitate Variolarum prorsus liberati quidem videbantur, vel à materia morbificâ non penitus eliminata, vel ab aëris injuriis, vel diætâ neglecta, vel alia causa procatarctica nescio qua levissima, periculosis, imo lethalibus affectibus aliis denuo corripiebantur. Quod licet nonnullis prædicebatur; tantum tamen aberat, ut haberetur fides, donec propriis exemplis confirmarent *Hippocratis lib.* 2. *aphorism.* 12. *Morborum reliquias, quæ à crisi supersunt, recidivos morbos parere.* Plurimos hoc pacto tussis contumacissima, vomitu quandoque comitata vexabat, febre lenta simul afflictos, qui multis pectoralibus, diluentibus, humectantibus, nervinis, balsamicis & laxativis curari vix poterant. Aliis abdomen intumescebat, facie inflata, infra caput macie conspicua, quasi rachitide laborantibus. Taceo tumorem pedum, scabiem tam siccam quàm humidam, tineam variaque ulcera, quibus affligebantur alii. Quorum quidem plurimis siquidem vires mediocres suppetebant, Laxativa iterata, ex resinâ gialappæ cum spiritu appropriato decenter solutâ, cinnabari nativa, antimonio diaphoretico, confect. alkermes syrup. rosar. vel violar. &c. & Balnea ex herbis siderit. conyz. tabac. saponar. origan. serpill. flor. chamæm. ocul. popul. &c. instar anchoræ sacræ subveniebant. Reliquos tabes sensim consumebat.

§. 31. Cæterum nec tempore hyemali imminente cessantem Variolarum luem, sed satis licenter vagantem, ne limites epistolaris Dissertationis digrediar, alia occasione plenius delineandam reservo.

§. 32. Has verò Observatio-

nes ad Te deferre persuasit, tam non obscura tua in me benevolentia, quàm peracre tuum in his judicium. Demonstrasti enim te tritas habere manus notandis ejusmodi observationibus & consuetudine legendi. Singularem verò tuam benevolentiam nisi exoscularer, ferreus essem, dum tot Illustribus atque Excellentissimis Viris in Cæsareo-Leopoldina Naturæ Curiosorum Academia me quoque Collegam forte indignum adscribere non dedignatus. Stabat quidem sententia Cydoniologiam ad normam & formam Academiæ nostræ tractatam publicæ luci nunc exponere; Enim vero postquam Excellentissimum *D. D. Georg. Sebast. Jungium*, *Aulæ Cæsareæ Medicum*, Tractatum de Cydoniis Viennæ impressum [nuspiam à me visum] conscripsisse, honoratissimæ Tuæ literæ d. 9. Decembris anni proximè finiti ad me datæ pluribus dixere, mentem mutavi, ipsasque schedulas, in quibus hujus pomi Virtutes & usus sanè insignes rudi quasi penicillo delineaveram, abjeci, ne fortassis Iliada post Homerum scribere putarer. Interim observantiæ ergo, quam Tuo nomini debeo, hoc qualecunque Praxeos clinicæ specimen gratique animi mei symbolum exhibere volui, debui, quod ut æqui bonique accipere velis est, quod summopere contendo.

Apollodorus.

Scribebam Mulhusæ Imperialis d. 25. *Januarii*, *Anno Christi* 1701.

Constitutio Epidemica Tubingensis Anni 1701.

Dn. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

Quanquam de raris & epidemiis verum fortè sit illud Galeni, se observandi morbos occasionem præ Hippocrate habuisse commodiorem, cùm unus Romæ vicus plures habuerit incolas, quàm integra urbs Græciæ, atque adeò ex tantis urbibus, uti & è castris, historia hujus anni epidemia plurimum sibi promittat, non tamen parva negligenda putem, sed & ex talium particularium collectione formandum aliquid universale, imò juvat nosse, quibus fatis diversa loca ex diversis causis in pace aut in bello fuerint exercita, ut pateat, quid universale anni vel particulare loci fuerit. Decimus per Dei gratiam completur annus, à quo Tubingam liberam reliquit dysenteria, quæ cùm per tres annos prioris seculi octuagesimum nonum, nonagesimum, nonagesimum primum, belli injuriis aliàs graves, ab æstate in autumnum epidemiè fuisset grassata, tum more etiam epidemio requievit, ut cùm interim fama publicaret ipecacoannam novum antidysentericum, eo hactenus opus nobis non fuerit, nec experimentis ejus laudes comprobatæ; quibus tamen multum derogat, si verum, quod in novellis legi, pro Gallorum exercitu aliud novum remedium antidysentericum in Italiam fuisse mittendum. Nostram pacem sive illas inducias

ducias rupit nupera æſtas, & alvi fluxus noviter urbi intulit. Quam prior illa æſtas, quæ ante decennium finem dyſenteriæ tulit, ſicco calore prævaluit duas præcedaneas, tam ultima hæc nupera omnes hactenus intermedias; quanquam illa nonageſimi tertii æſtas, dyſenteriæ apud nos non ferax, æſtuoſæ ſiccitatis teſtimonium habuerit in bonitate ſui vini & frumenti. Recordor quoque anni nonageſimi noni, quòd menſe Junio ſatis etiam calido & ſicco, diarrhœas quaſdam concitarit, & metum mali gravius invalituri jam tum incuſſerit, ſed in herbâ velut ſuffocatum malum brevi evanuit, quanquam & illa æſtas tulerit vinum & frumentum bonum, calidæ temperiei fructus. Quæ itaque & qualis fuerit labentis hujus anni æſtas, notoria quidem, determinanda tamen: Primò enim frigida veris conſtitutio, diu nimis durans, & ad finem uſque Aprilis ſe extendens, nec Majus ſivit incaleſcere, ſub inconſtante adhuc aëre, niſi verſus finem; abhinc autem invaluit æſtuoſa temperies, an potius intemperies, audiebantur paſſim triſtes novellæ de calamitatibus graviſſimarum tempeſtatum, quæ per DEI gratiam ſuper capita noſtra tranſierunt ferè innoxiæ; raræ parcæque pluviæ ſiccitatem contemperare non valebant, uſque dum finis Auguſti aliquale frigus ferret, novam autem denuò ſubſequam æſtatem terminaret pruinoſus ſub finem September, prævalente hactenus ſiccitate. Aſtra qui volet, his applicabit & determinabit ex ephemeridibus. Reſpondit iſtis, poſt tardam utique germinationem, contra ſpem bona & meſſis & vindemia, etenim uvas ab immaturâ putredine, quam minabantur plurium acinorum hoſpites vermiculi, quò minus latius ſerperet, cohibuit illa ſiccitas: Poma autem & pyra verminoſa pleraque præcociter ceciderant, nec diu aſſervari potuerunt, in putredinem nimis proclivia, ne de fagorum foliis, gallarum extraordinariâ copiâ obſitis, de braſſicâ ab erucis depaſtâ, &c. dicam. Prius verò & ex vicino quodam vaccarum grege (ſalvo noſtro) hydrops pectoris multas abſtulerat, & anſerum juniorum ſtrages aliquibus locis tanta fuerat, ut præ fœtore ſepeliri debuerint. Hæc igitur æſtas iterum inter nos alvum fluere fecit; primi qui laborare cœperunt, erant infantes, menſe ſtatim Junio, plures ſequenti Julio, quo etiam adultos (non tamen ex illis diætæ erroribus famoſos) invaſit diarrhœa quædam torminoſa, acuta, imò cum vomitibus ſpaſmoque ſurarum, cholera. Tandem rari in urbe dyſenteriæ, non ita malignæ, caſus, frequentiores ex pagis aliiſque locis audiebantur, nec tamen ullus illorum fluxuum, uti quidem minitari videbantur, nimis apud nos invaluit, nec ſtragem edidit, non deſideratis niſi paucis infantibus: Inſuper autumno in totum ſat cito hìc loci omnis lues requievit. Meæ tum curæ concreditis ſuccurri, præter uſum pulverum pannonici, antimonii diaphoretici, gelatinæ cornu cervi ſiccæ, ſeminis plantaginis, in congruis vehiculis, methodo inprimis Mortonianâ, ſucceſſum ſecundante Deo, jungens corticem peruvianum cum electuario diaſcordio

per syrupos in bolos, vel ejus extractum cum nostro bezoardico aut theriacâ cœlesti in pilulas formando. Ultra illos alvi fluxus nil epidemii tulit æstas, nisi quòd eodem tempore puerorum genæ communiter intumuerint, auditi quoque fuerint catarrhi æstivi, sive tusses plerunque siccæ, quibus addi possunt tres studiosi unius collegii, quorum unus hæmorrhagiâ narium enormi, alter hæmoptoe largâ, tertius vomitu cruento sub idem tempus laborarunt. Hæc est nostra æstivi fluxûs historia, quam propterea notare volui, ut conferri possit cum aliis, utpote spe fretus, fore vel tandem clariorem causam, cur non omnibus, sed certis annis fiant talium epidemiorum recursus?

Ejusdem Schediasma ad Historiam Epidemicam Anni 1702.

QUandoquidem adhuc super nos manet DEI benignitas, quam prioribus annis deprædicavi, quod pristinam epidemiorum morborum malitiam Tubingæ gravem represserit, nec sinat huc usque iterum invalescere, idcircò historiæ illorum pro hoc anno per modum appendicis tria solum breviter subjungam, quæ notari poterant.

Ante omnia inconstantiæ & anomaliæ, quæ per ultimam hyemem, uti & per duas priores fuit, non satis videntur respondere morbosi effectus; Major illa fuit, & omninò talis, ut sub eâ sanitatem mortalium adeò benè sibi potuisse constare, sæpè admirationem moverit, dum pauci utique per urbem illo tempore ægrotarent, & malignorum epidemia planè exularet, eorum autem morborum, qui quadranti anni sunt congrui, nec magnus numerus, nec extraordinaria esset ferocia: Hoc est paradoxum, quod vexare possit & soleat practicos, sævire luem eandem sub diverso aëre, & silere ipsam sub tali, quem morbiferum accusaveras.

Quia verò morbosi effectus non statim ipso mense vel quadrante erumpere, sed sequenti demùm succedere perhibentur, huc proin referri poterit, quod secundò notari meretur, scilicet utut interdum propriè epidemium in urbe nihil sit, sed sporadicè multi ægrotent, certo tamen tempore plures ægros abripi, quàm alio, per morbos diversos & dispersos: Tale fuit tempus vernum hujus anni sub finem Aprilis & principium Maii, quô personæ diu infirmæ, senes, viduæ, infantes, plures quàm aliàs fuerunt abreptæ: Quomodò singulorum ita fata concurrant, vel in quantum debilitas eorum non ferendo conveniat, facilius est determinatu in thesi, quàm hypothesi.

Tertiò, quæ de fluxibus alvi mediocritatem adhuc servantibus per æstatem ad annum præteritum notavi, huc repeti possunt pro hoc anno; nam pariter cum æstate redeuntes non invaluerunt ultra gradum pristinum. Illud modò addam, aliundè ad nos advectum fuisse quid mali gravioris. Inter reduces ex castris ad Landavium, qui febre tertianâ & diarrhoeâ laborarunt, unus ex civibus sub finem obsidionis, ibi & Philipsburgi non

non niſi per diem unum & alterum commoratus, vix domum attigerat poſt medium Septembris, cum dyſenteriâ dejiceretur atroci. Hæc uti per contagium hauſta fuiſſe videtur, quia non tam errores in diætâ commiſſos novit, quàm conceptum inter infectos horrorem ipſe accuſat, ita domi etiam ſe diffundit ad plures, obſervans quidem fatalem illum morem, quo certæ ſolùm perſonæ ſolent corripi, ſalvis aliis: Nam conjux omnium ſordium injuriis expoſita manſit intacta, conjugis autem ſoror ipſo die ſeptimo, à decubitu viri completo dejecta fuit, & die ſequente filiolus trimulus ſedes torminosè cruentas frequentare cœpit; evaſit tamen illa triga feliciter, & perſtitit hanc intra domum lues. Multo autem gravior fuit hujus viri dyſenteria peregrè allata, quàm ulla per urbem ſpontè oborta, non ſolùm duratione in tertiam ſeptimanam & dejectionum nimis citatâ frequentiâ, ſed & excreti diu ſinceri cruoris, dein non muci verum flavo-viridis liquaminis, copiâ perquàm magnâ, ſtipata etiam ſymptomatum moleſtiſſimâ vehementiâ, præter oppreſſionem præcordialem, tormina, teneſmum, inprimis, dyſuriâ, & tantum non jugi ſingultu, de quibus ultra decem dies, & præ reliquis majores audiebantur ægri querelæ. Cùm die ſextô, quô demùm, poſt tentata domi varia, conſuli cœptum, ut & diebus ſequentibus nullæ diſtingui poſſent remiſſionum & exacerbationum viciſſitudines, & urina omnis rubedinis expers, flava & clara, ſed turbata admodùm facilis, offerretur, paucis, cùm non tam febris (nec aphthæ unquam nec deliria ſupervenerunt) quàm fluxus & vires urgere viderentur, æger item à meridie per veſperam ſumtas ana duas corticis peruviani & electuarii diaſcordii drachmas, ut ingratam ſibi formulam, porrò nauſearet, inde purioris cruoris copiam citari prætendens: Itaque pro nocte primùm modicam narcotici doſin extractis corticis, tormentillæ & bezoardico addere conſultum videbatur, & ob bonum effectum continuare alternatim tales pilulas & emulſiones ex ſemine papaveris albi, plantaginis, amygdalorum, in congruo vehiculo, edulcoratas cum abſorbentibus & pulvere anodino, ſemper ita doſi nocturnæ reſervando vim opiati: Per dies verò ſuis horis dabantur quater ſcrupuli pulveris ex unicornu foſſili, coralliis, ſemine plantaginis, priapo cervi, dente hippopotami, pannonico, itidem in conſimili vehiculo; Quibus tandem acceſſerunt datæ ſubin guttæ balſami peruviani, cum cochleari ſyruporum papaveris erratici, roſarum rubrarum, ſymphyti, & electuarium temperatum cordiale ſtomachicum. Dubia movit potus, cùm ab aquâ cieri alvum, à vino æſtum prætenderet æger; Videbatur ergò medium tenendum, conceſſo modico vino vetere pro paſtu, etiam ob languorem & anorexiam perparco, extra id tempus præſcripto decocto ex raſurâ cornu cervi, maſtiche, & cinnamomo: Serum lactis commendatum neſcio cur citò nauſeavit æger, multum autem gelatinæ cornu cervi hauſit ſolutæ in vario vehiculo calido. Externa ſcrobiculo cordis, ſedi, membro, ro-

bo-

boris & linimenti ergò admota, & cætera, prolixiùs recensere opus non fuerit. Illud addendum, dysenteriam fœminæ cruore multo, magnis torminibus, ad usque deliquia, non impediisse tamen, quò minùs die quarto, stato utique tempore, venirent menses, & durarent aliquandiu, citiùs tamen finiti, quibus etiam id dandum videbatur, ut interim parciùs insisteretur usui ischæmorum.

Quam in Ephemeridibus Meteorologicis Tubingensibus olim exhibui Tabulam motuum mercurialium per triennium, eam ulterius ad præsens tempus continuatam, perque annos adeò plusquàm octodecim extensam, quia brevis est, publicè hîc propono, dum ephemerides ipsæ tot annorum domi latent prolixiores. Observationes quidem circa Experimentum Torricellianum fuerunt inscriptæ alicubi difficiles Nugæ; habuerunt tamen suos vindices. Transeat, aut maneat liberum, quorumcunque judicium: meam ego tabulam illis modò destinavi, qui nihil temerè prætermittentes etiam Perpetuo tali Mobili delectantur, utuntur. Horum non modò Curiositas cum propriis conferre alienas amabit observationes, verùm etiam sagacitas per earum sylvam venabitur prædam aut scrutabitur vias, quas in Meteorologiâ non minus ac in Epidemiâ occulit Natura. Ne asymbolos ipse sim, excerpam unum alterumque casum, cui applicari possint, quæ in tabulâ exhibentur stationes: Si prius monuero, sermonem adhuc esse de uno eodemque Barometro illo simplici, cui scalam admotam fuisse olim monui minutorum decem, qualium palmo Romano dat P. Lana; Illam hâc vice subdivisi in gradus viginti, ut evitarem numerorum fractiones. Sic omnium suprema statio & altitudo mercurii designatur per semiminuta 20. medium scalæ habet 10. imum 0.

Horum sive decem palmi minutorum sive viginti scalæ graduum varietate absolvuntur motus mercurii intra tubum, quibus extrà respondent motus aëris tanti & tales, ac per hos annos contigisse meminimus magnâ copiâ & differentiâ. Variant anni, interdum nec ad summum nec ad imum scalæ deducunt mercurium, variant menses, interdum diu quasi in eodem tenent ipsum, sub exiguâ motuum differentiâ; aliàs intra paucos dies fit lapsus à summo ad imum, aut ascensus ab hoc ad illud. Itaque si cui libuerit comparare annos annorumque partes inter se, habebit, in quo se exerceat: occurret autem ipsi communius hyeme gradus supremus, interdum quoque autumno, rarius primo vere, nunquam æstate. Quibus autem mensibus supremus, iisdem quoque infimus: sic æstivis neuter. Adeoque differentia illa motuum maximam decem, novem minutorum est hyberna: autumnalis nunquam minor quinque minutis; sæpe fuit major: His æstiva nunquam major, sæpè minor. Dantur autem menses omnium anni partium, quibus non nisi trium min. est differentia: uti dantur interdum dies, quibus quasi suorum motuum deméminisse videtur mercurius, hærens diu in eodem.

Sed ad ea, quæ promisi, specialia.

lia. *Diluvium tempeſtuoſum* anno 1702. d. 13. Jul. de quo in ENC. 3. 7. 137. non fuit cum illâ menſis ſtatione humili, quam exhibet tabula, ſed cum medio ſcalæ: Præceſſerat deſcenſus non niſi per gradum unum; planè non pro ratione talis ac tantæ exonerationis, tàm venientis quàm fientis & factæ. Belli fluctus, quorum omen illud tunc metuebatur, irruerunt utique nimis heu graves, tranſierunt tamen DEI gratiâ; quæ vel tandem plenè ipſos compeſcat! Nondum quippe ceſſant. Nam nupero demum Auguſto hujus anni 1710. noviter fuit præceps vallium noſtrarum inundatio; iterum non cum humilitate, quanta ſolet eſſe cum talibus exonerationibus aëris hybernis, ſed cum gradu modò ſcalæ ſexto.

Ominoſum quoque inter alia nimis multa triſtia ſigna videbatur *fulmen extraordinarium*, cùm nocte præcisè mediâ inter ultimum Decembris An. 1702. & primum Januarii An. 1703. ad ſonum ferè duodecimæ graviter detonaret vetus, aut intonaret novus annus: Utique triſtis recordationis. Tulerat ſerus & ultimus veſper lapſum ad imum illud ſcalæ, quod in tabulâ, ſub auſtrino, laxo & humido aëre. Manſit diu tunc humilis mercurius, imò quod non aliàs factum, deſcendit adhuc infra illum ſcalæ imum: Ut non niſi illâ vice differentia motuum fieret major decem minutis. Citò enim, ejuſdem quippe Januarii ſub finem, conſpicuus iterum fuit in altiore gradu illo, quem tabula exhibet. Neſcio, num ad cauſas vel ſigna fatorum talium ſpectet, quod ſingulare tunc videbatur ſpectaculum: Mars accedens ad vicinos Saturnum & Jovem; hoc ſubinnuiſſe modò ſufficiat.

Anno 1705. ad gradum ſcalæ, quem tabula offert, ſextum cecidit Majo menſe *intempeſtiva nix*; nobis quidem pluvia, vicinis autem Alpibus utique nix copioſa. Scribebatur tunc ex provinciis Germaniæ ſeptentrionalioribus, gravem pati arbores calamitatem, præ nivis mole avulſos vel grandes tiliarum ramos: Ad Alpes noſtras multâ nive tectæ & preſſæ ſegetes & vinearum frondes, manſerunt tamen in ſalvo, poſt paucos dies reſurgebant & lætè virebant; retardata modò, non uti aliàs à pruinis, læſa fuit germinatio. Succeſſit brevi, ſc. nivi diei 25. aliud die 29. meteorum, cùm jam ſupremam menſis ſtationem occupaſſet mercurius, ſub aëre nondum quieto, dejiciebat enim granedulæ copiam, Apriliformis.

Ex An. 1706. *Eclipſis Solis* memorabilis fuit neque cum ſupremâ neque cum infima Maii menſis ſtatione, ſed cum mediâ: Et quod ſub Eclipſi ſolari partiali, magnâ tamen, An. 1699. in ENC. 3. 7. 88. annotavi, de barometri nullâ prorſus factâ mutatione, per omne illud obſcurationis tempus, idem ſub Totali nobis & Annulari pariter omninò ſe habuit. Stetit mercurius obſcuro illo tempore, quaſi crepuſculo, fixus, planè invariatus, ne pili latitudine vel demiſſus vel elevatus, utut thermometri fide aër benè refrigeraretur. Veſperi autem comparuit per quartam minuti partem humilior: Tunc nubes pomeridianas qui-

quidem difflarat eurus, sequens mane tamen tulit pluviam; & serus vesper signum gratiæ, Iridem, cùm altior jam ac ante eclipsin esset mercurius.

Annorum 1707. & 1708. *hyemes austrinæ* non tulerunt consuetam altitudinem. Januarius 1708. vernus potius, quàm hybernus; quo in pratis colchicum, mezereon in silvis floruerunt. Et insolita tamen illius temporis lenitas & temperies docente thermometro fuisset nobis per æstatem summa rigiditas. Nunquam illo mense altus mercurius, vix semel, nec diu, venit ac stetit ultra scalæ medium, plerumque multùm infra ipsum. Cùm in imo hæreret per decimum & sequentes dies, mirum non fuit cum aëre turbulento, sed satis quieto, grato, apud nos, post nebulam aut flavedinem vel rubedinem matutinam, tunc frequentem, non pluviosus, sed vel serenus vel nubibus Solisque radiis alternans. Alibi forsan se exoneravit. Die illius Januarii 20. & seqq. cùm perturbaret aërem ventorum vis, & ferret fulgura, irides, pluvias, mercurius quidem descenderat, sed non eo usque. Interim passim quoque scribitur aliundè, visa meteora varia, facta diluvia, delapsos ignes, &c. Communiter autem, ex Septentrione, esse potius ver, quàm hyemem. Prægressus December 1707. fuerat non minus & aëris & mercurii motu Apriliformis; differentiam suam quatuor minutorum absolvens, vel viginti quatuor horarum spatio, à nive ad ejus solutionem: Nec ad imum nec ad summum scalæ, ut aliàs hyeme solet, unquam pertigit.

Anno 1709. Januarii *hyems sine pari*, sive gelu extraordinariè longum & magnum, non obstitit, quò minus caderet mercurius, scilicet ad venturam opportunè nivem, tegmentum segeti. Certè per diem duodecimum & tres sequentes benè humilis, etiam post nivem adhuc, sub aëre sereno, constanter gelido: Atqui mediâ æstate communiter illa statio solet esse tempestuosa. Non nisi uno minuto humilior stetit die quinto, ante gelu illud, qui tamen fuerat toto cœlo diversus, scilicet austrinus, laxus, pluvius, quem rigor venti nocturnus strinxit & mutavit in planè alium; tunc enim nix & gelu hyemis illius acerrimæ principium. Hinc decimo sexto motus per scalam sursum, nondum tamen ad summum: quò pertigit demum die decimo nono serenato post nebulas constanter aëre. Tales tunc dies quatuor, inter quos unus ex frigidissimis totius mensis, & per quos tamen descensus duorum minutorum. Cùm verò intra breve tempus per tria minuta fieret ulterior lapsus ad scalæ medium, tunc alia venit nix, & comparuit ad vesperam pruina murorum; Hinc molestissimi rigoris, vel tandem aliqua relaxatio. Fuit, siquidem Astrologos audire lubet, prævia laxitas austrina sub oppositione Martis & Solis. Superveniens oppositio Saturni & Mercurii dedit principium hyemis per stringentem euroboream. Finem fecit oppositio Saturni & Veneris cum PL. & aliis ad diem Pauli. Supremam interim mensis stationem & inclementiam fuisse non sub istis, sed sub quadrato Jovis & Solis, mirum fortè cuipiam videri posset.

Sic

Sic utique viſum quondam fuit *M. Slutero*, occupato in dextrâ applicatione principiorum *W. Cokii* ad conſtitutionem meteorologicam anni 1695. ubi tractat inter benè multa notatu digna quæſtionem : cur calefaciens alias quadratum Jovis & Solis die ſexto Decembris forte gelu tulerit ? Tranſeat hîc examen rationum, hoc ſolum addam : Ante ſeculum *Helis. Roeslinum* in d. navig. Septentr. [laudato Belgis libello] de hoc paradoxo jam monuiſſe Aſtrologos. Scilicet hybernum gelu à Saturni configuratione cum aliquo planeta fuiſſe mitigatum. Contrà, Solem, Jovem, Martem, Mercurium tunc configuratos frigus intendiſſe. Exemplis annorum 1608. 1609. Quo ipſo ſimul innuitur alterum Sluteri dubium, quòd ſcilicet conjunctio Saturni & Solis uno anno liquationem, altero gelu tulerit. Etenim d. 18. Dec.94. ſub illa intenſum frigus : anno 95. d. 8. Jan. ſub conjunctione Martis & Solis liquatio, ad imum ſcalæ : d.13. Jan. poſt conjunctionem Saturni & Mercurii gelu fuit, ad ſupremam menſis ſtationem; Et ad analogiam cum aſpectibus & meteoris Jan. anno 1709. Cæterùm, priores illæ hyemes auſtrinæ uti videbantur fovere Peſtem Polonicam, ita ſuccedens borealis eandem ſperabatur extinctura : Et erat utique ſilentium aliquandiu : verum enim verò triſtia porrò leguntur in novellis publicis. Opponam adhuc illi gelu, *æſtum*, quem ſuſtinuimus per dies Julii anno 1707. quatuor, ſcilicet d. 19. 20. 21. 22. inſolitum ; non tamen cum humili mercurio, nec cum magna motuum differentia, ſed à ſupremô hujus menſis, & communiter æſtatis gradu, à nebula per ſerenitatem extremè calidam ad tempeſtatem

TABULA
Motuum Mercurialium.

	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699
Januarius		20 2	20 10	19 6	16 1	20 4	18 4	14 0	20 0
Februarius		14 1	19 4	19 10	18 4	18 4	16 0	16 6	16 4
Martius		15 2	14 2	15 5	14 4	14 0	18 0	16 8	17 0
Aprilis		14 2	12 6	15 6	10 3	14 5	14 5	12 4	14 0
Majus		13 4	12 4	12 5	13 4	16 7	14 8	14 6	14 5
Junius		12 5	13 6	13 8	16 6	15 5	14 4	15 8	16 4
Julius	13 7	13 5	13 8	14 7	13 8	14 6	14 7	14 8	14 6
Auguſtus	14 9	13 6	13 6	12 7	16 6	16 8	16 5	14 6	15 8
September	16 8	16 6	15 4	15 4	12 4	17 1	14 4	14 6	16 6
October	16 9	15 6	17 4	16 0	19 6	14 4	18 5	10 0	16 5
November	15 0	14 4	15 4	14 0	16 11	10 0	16 0	15 3	20 0
December	18 7	20 2	18 0	19 5	14 2	18 4	14 8	18 2	20 0

nocturnam, sensim facto descensu non nisi per quatuor gradus, nec infra scalæ medium. Interim, qui primo die aspirarat adhuc aër lenis, dispellens nubeculas (quæ quidem solet esse gratia *Etesiarum*, sive euroboreæ & euri, pomeridianum aërem temperantium) emanebat prorsus, ne auræ quidem appulsus sentiebatur, urgebat autem calor, quantum thermometri testimonio ab illo tempore nullus annorum sequentium tulit. Hæc, ut dixi ad tempestatem; cui cùm succederent ulteriores binis diebus sequentibus, & obtineret insignis temperati jam, imò refrigerati, aëris inconstantia, tunc quod siccus calor non potuit, procuravit laxa humiditas, scilicet descensum ulteriorem, ut differentia tamen stationum sub tam diverso aëre fieret octo tantum graduum. Si cui libeat recurrere ad Ephemerides illius temporis astrologicas, inveniet Jovem apud Martem, & aspectus forsitan pro etesiis quoque & subsequa inconstantia.

Cùm reviderem Tabulam, offendi, quod æstate rarum, *scalæ imum* ipso *Julio* anni 1703. Itaque recurrens ad Ephemerides, deprehendo lapsum per quatuor minuta factum intra 24. horas, & mox reascensum intra horas non plures, per quinque minuta, die mensis sexto, sub aëre non calido, cum pluviæ copia ventique impetu: Flabat ille ex plaga à meridie ad occasum, versus quam nobis situs est *Lacus Podamicus.* Atqui hic ipse tum dicebatur intumuisse ultra modum; An perturbatus appulsu hostis viciniæ graviter minacis?

Video etiam, quod vix aliàs factum, *Decembri non* stetisse *humilem mercurium*, sed tenuisse octavum scalæ gradum anno eodem 1703. Inspicienti autem ephemerides occurrit

sive
Stationes Barometri supremæ & infimæ.

1700	1701	1702	1703	1704	1705	1706	1707	1708	1709	1710
20 0	14 2	18 0	18 0	16 0	18 6	16 10	16 8	12 0	18 2	16 0
14 2	16 2	20 0	10 2	18 2	19 0	16 4	14 8	16 2	16 2	16 8
18 6	12 0	16 4	16 6	12 2	18 0	16 6	16 6	12 2	14 4	14 0
16 2	14 4	—	14 2	14 4	16 2	14 4	14 0	12 2	14 4	14 2
14 5	14 6		14 4	12 5	14 6	14 6	12 6	14 4	12 4	16 6
14 4	16 8	11 6	14 6	14 4	14 4	14 6	14 6	12 4	14 6	14 8
16 8	14 4	12 6	14 0	14 6	14 7	14 8	14 6	14 6	14 6	14 6
14 8	16 6	14 4	12 6	14 8	14 6	14 8	12 2	14 6	14 8	14 6
14 8	16 12	14 4	14 2	13 2	16 2	16 4	14 4	14 4	16 6	16 6
14 5	18 6	16 0	14 2	18 6	14 4	14 6	14 0	14 4	16 2	—
20 0	18 2	16 0	18 4	16 2	16 6	14 0	18 4	18 4	18 6	—
19 6	16 6	16 0	19 8	18 2	14 0	18 0	12 4	14 2	18 0	

rit illa ſtatio die Decembris octavo nubilo, inconſtanti, ventoſo, *tempeſtas* horrenda cum fulg. ton. vi venti inſolitâ, vix ſine terræ motu fuiſſe credita, quæ in *Angliâ*, *Belgio*, & *ad mare Balticum* valdè ſæviit, & ruinam multis intentavit vel intulit, ſcribebatur tunc nocte inter 7. & 8. Dec. incepiſſe ex SVV. & duraſſe ad meridiem octavi; qui turbulentus, ut dictum, apud nos, non tamen tempeſtuoſus, tranſiit de cætero ſine damnis. Cur ſub tali aëre non humilior mercurius? An medius inter oppoſitiones & poſt conjunctiones trigonus id non permiſit? [Illa verò videſis apud Aſtronomos] Certè à NL. tunc ecliptico properavit ad ſupremam, quæ in tabulâ ibi ſtationem intra triduum.

Denique finem his impoſituro ad manus venit *la connoiſſance des temps*, quam Gallica ſcientiarum Academia publicari facit, ubi de anno 1708. ſcribitur, ſupremam per ipſum elevationem mercurii fuiſſe obſervatam *d.* 17. *Novembr.* 28. poll. 1. lin. $\frac{1}{8}$: *Infimam d.* 10. *Januarii* 26. poll. 9. lin. $\frac{1}{2}$. Hæc planè conveniunt cum obſervationibus meis: Etenim ſcalæ meæ gradus decimus octavus, qui in tabulâ ad annum 1708. Novembri reſpondet, etiam non fuit per hunc annum, niſi mane iſtius diei 17. quo longam nebulam excepit ſerenitas: Frigidnm utique fuit illud mane, minus tamen, quàm ſequens, quod habuit mercutium tribus jam gradibus inferiorem. Alterum huic oppoſitum, ex Januario ejuſdem anni, eſt illud ipſum ſcalæ imum, de quo ſuprà, ad hyemem auſtrinam, quod mirabar fuiſſe ſine aëris turbulentiâ. In quo itaque ſubſiſto: Ad occaſionem quamcunque aliam reſervans plura.

De frigore hyemali Anni MDCCIX.

FRigoris vehementia, quæ Anni 1709. principium memorabile reddidit, digna eſt habita, quæ Curioſorum conſiderationem eruditam ſubeat, quos inter præcipuè Exc. D. Joh. Guilielmus Bajerus, in Ill. Noricorum Univerſitate Altdorfina Profeſſor publicus, in diſſertatione d. 15. Februarii edita cauſam ejus expoſuit; & celeberrimus D. Bernardinus Ramazzinus in Antenoreo Lyceo primarius practicæ Medicinæ Profeſſor in Oratione die 13. Maii anni prædicti publicè habita, præter cauſas; in effectus etiam morbiferos algidiſſimæ hujus conſtitutionis inquirere voluit. Horum itaque propria verba Lectoris in gratiam, cum paucorum in manus Opuſcula devenerint, Hiſtoriæ noſtræ epidemicæ ſubjicere libuit.

Dn. *Johannes Guilielmus Bajerus.*

§. 1. FRigoris illius poſt hominum memoriam maximi, quod menſe proximo per Europam ſæviit, rationes breviter evoluturi, meritò præmittimus recenſionem quorundam phænomenorum tam anteceden-

tium, quàm durante ejus vi in aëre terraque nostra observatorum, unde totius rei cognitio facile ducitur.

§. 2. Erant jam tum Decembris dies plurimi gelidi satis ac nivosi, terra frigore tam altè constricta, ut currus onustos superficie sua ferret; neque omnino solvebatur, tametsi per intervalla tepidi venti aërem agitarent, & post Calendas Januarias ad Nonas usque pluvia tempestas impenderet.

§. 3. Ipso Nonarum die, cum aquis nivalibus pluviisque telluris facies undique maderet, (latente tamen adhuc subtus glacie) circa vesperam demum quam maximè humidam, ventus orientalis spirare primum leniter, sed provecta nocte vehementius, cœpit; post quem sub auroram statim terra omnis nive & pruina visa est obriguisse.

§. 4. Ventum hunc, per sequens biduum & ultra cum assiduo frigoris incremento, sed diverso impetu continuatum, paulo antea Mercurii in Barometro per plures gradus ascensio subito prænunciavit, cum prius ad vesperam usque diei V. Jan. multum infra mediocritatem lapsus esset.

§. 5. Thermometrorum ex adverso liquores subinde majores frigoris gradus notabant ad medium usque Januarium; quo cum ad tantam vehementiam gelu processisset, quantam in nostris regionibus vix attingere posse credebatur, circa diem XVIII. observatum esse remisisse paululum, sed non diu neque constanter: quandoquidem & per brevia intervalla rursus crevit decrevitque, & diei XXIII. tempore matutino majorem quàm antea unquam vim in nostris Thermoscopiis ostendit, post meridiem autem notabiliter defecit.

§. 6. Mercurius interim in Barometro alterno ascensu descensuque ventorum potius, elaterem aëris variantium, vicissitudines indicabat, quàm frigoris incrementa & decrementa; nobis quidem haud mirantibus, qui pridem noveramus, & calorem & frigus, & serenitatem & perturbationem cœli cum diverso elateris aërii statu per accidens saltem conjungi: tametsi vulgo ista qualitatum aëris temperatio, Barometrorum scalis pro regula consueverit adscribi.

§. 7. Quemadmodum igitur istas Barometri mutationes, utpote parum ad hoc negotium conferentes, sigillatim exponere supersedemus; ita nec operæ pretium fore arbitramur gradus thermometrorum hìc enumerare, qui diversi sine dubio sunt non solum in diversis machinarum generibus, (unde eodem tempore v. g. Hamburgi liquor à gr. 60. ad 86. ascendisse, Francofurti ad gr. 21. descendisse, in diariis publicis memoratur) sed diversi quoque in singulis speciebus, pro diversitate scalarum, liquorum, variaque altitudine & amplitudine vitrorum. Quare facile conjicimus, neminem ex hujusmodi recensione animo percepturum quid res sit, nisi qui vel thermometra nostra oculis usurparit, vel prolixam eorum legerit descriptionem.

§. 8. Cætera licet eandem ob rationem, ex observatis Berolinensium, Francofurtensium, Dantiscanorum, Hamburgensium, Rostochiensium, Stetinensium, aliisque, quorum copiam diaria publica fecerunt, colligi satis tutò non possit, ubi-

ubinam locorum maximè frigus dominatum fuerit, quique gradûs diversis locis intercesserint; tamen hæc certa & notatu digna sunt, quod 1. [eadem nocte universam Germaniam invaserit gelu,) 2. eadem proportione ubivis creverit decreveritque, 3. (ad supremum ubique culmen, pro climatis ratione, & ultra quam putabatur, pervenerit, 4.) calidiores Europæ in tractus, Galliam & Italiam, simili cum rigore penetrarit, quin etiam, incredibile dictu, ipsas Thermas Aquisgranenses congelarit.

§. 9. Nec præterire possum, quin memorem, frigus decrescente Lunari lumine invaluisse, & biduo ante plenilunium maximè remisisse, secus ac vulgo creditur fieri. Quin & cæterorum aspectus Planetarum tanti non erant, ut exinde talem effectum ominarentur Astrologorum regulæ: nisi dicere velis, ☍ ♄ ☿, quæ die VII. Jan. contigit, biduo antequam fieret, istam mutationem aëri intulisse. Sed nec desunt Calendariorum artifices, qui Jovem beneficum hyemis istius præsidem declararent, & hinc Januario mensi insignem frigoris temperaturam promitterent.

§. 10. Jam verò ut ad causas eventus hujus inexpectati accedamus, è modo dictis patet facile, quàm debile, imo nullum subsidium ab Astrologia sit sperandum: Quare missis ambagibus originem memorati frigoris ducimus à vento orientali præcedente (vid. *Phæn.* III.) hujus autem occasionem ab impedito aëris nostri, per priorum dierum turbulentam tempestatem, elatere, de quo *Phæn.* II. & V. loquuntur. Etenim cum venti tepidi humidique d. IV. V. Jan. leniter spirantes tenuiorem fecissent: aërem regionum planarum illo, qui silvosis montibus, nive & glacie rigentibus [Bohemicos intelligo Carpathiosque] imminebat, fieri non poterant, quin sublato sic aëris utriusque æquilibrio, hic in istum gravis irrueret, advectisque secum spiculis glacialibus totum impleret. Ita verò & illi vapores, qui prius atmosphæram nostram confertim occuparant, excusso calore modico simul in pruinas abierunt, & aquam in superficie telluris fluentem pariter suo attactu congelarunt. Namque ipsum terræ solum jam tunc priore à frigore jacuisse constrictum, *Phænom.* I. observavimus.

§. 11. Quid verò sic cœlo soloque juxta gravi ad consummatum frigus deerat? quidve poterat impedire, quo minus ille ventus Orientalis, æqualem per Germaniam statum aëris offendens (quod relationes publicæ docebant) eadem nocte eam totam pervaserit, & per aliquot dies continuatus, contiguo nostris tractibus aëri similem rigorem longe lateque induceret? quo facto, etiam venti australes & occidentales, aliàs calorem humoremque nobis adspirantes, jam non nisi vapores pruinosos dabant, & si quando aër superior modico tempore tangeretur, ille tamen solvendis his inferioribus nimium algentibus haud sufficiebat; usque dum sol, quotidie nobis sublimior factus, primo australiorum terrarum infregit rigorem, & mox inde potentiores ventos calidos ad nos transmisit.

§. 12. Equidem facile prævidemus,

mus, adductas in medium rationes non ſtatim omnibus ſatis facturas cogitantibus, quod intra ſeculum proximum haud dubiè ſæpius venti orientales ſupervenerint hyemi liqueſcenti, (quam nos hos anno occaſionem tali vento fuiſſe faſſi ſumus) nec tamen frigoris tantam ſævitiem aſportarint. Sed hæc objecta dimovere nos de ſententia non valebunt, niſi conſtiterit, omnes, quæ nuper ad effectum conſpirabant, cauſas & circumſtantias, etiam alio tempore & crebriùs fuiſſe conjunctas: ut ventus flaverit è regione ſolido ac diuturno frigore horrente, ut inciderit in aërem tot vaporibus refertum terramque intus jam congelatam, ut contrariis ventis non impeditus per pluſculos dies regnaverit; & quæ huc pertinent alia. Neque verò vel noſtra memoria deſtituitur exemplo ſimili: quandoquidem anno 1697. circa II. poſt Epiphan. Dominic. & Januarium medium, tam ſubito & acri frigore tellus humida corripiebatur, eodem vento Orientali intercedente, ut parum differret à ſtatu nupero, præterquam diuturnitate, quæ tunc minor, etiam minorem ſibi peperit famam.

§. 13. Quando ea inter portentoſo huic frigori è natura cauſas aſſignamus, haudquaquam excluſam volumus ſingularem quandam Numinis providentiam, quæ forte naturalium corporum actiones ſolito firmius in iſtum effectum direxit, eo quidem fini, ut homines, heu nimis cito Dei obliti ſuisque innixi viribus, novum impotentiæ ſuæ caperent documentum, utque armis hoſtilibus, per hyemem quoque non quieturis neceſſarias faceret inducias. Huic ergo Numini ſupremo omnis ſapientiæ, potentiæ, clementiæ laus & gloria ſempiterna tribuatur.

Dn. D. *Bernardinus Ramazzimus.*

LUbet in prægreſſæ hyemis algidam & nivoſam tempeſtatem, quæ frigoris vehementia atque aſperitate non ſolum Italiam, verum univerſam Europam tanta hominum, ut omnium cujuſque generis viventiûm ſtrage malè mulctavit, philoſophica & medica indagine inquirere; quòd ſi tam portentoſi frigoris veram & germanam cauſam in apricum eruere non dabitur, non abs re forſan neque ad ſanitatis cuſtodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æſtate ex hac tam malè morata conſtitutione timeri poſſit.

Nolo autem hujus hyberni frigoris, quod annum hunc nefaſtum fecit, & ad multa Secula memorandum faciet, inclementiam non dicam, ſed inſolentiam longo verborum ambitu deſcribere; quotus enim quiſque repertus eſt tam denſo corio, ac tàm forti à natura temperie donatus, qui non in cute ſolùm, ſed intus quoque & intra ipſa præcordia, ubi veſtalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidiſſimi aëris inſpiratu noxam aliquam non perſenſerit? Magna ſunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto, tam alto gelu adſtricta, ut armentis, plauſtris onuſtis, & ipſis quoque exercitibus tranſvehendis ſufficerent. Vidimus ad binos & ampliùs men-

menses vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut solet, ad instar velleris labentem, sed magno cum impetu in solum projectam, & quod magis mirere sub Æquinoctium ipsum, quod in hac Civitate prodigio par est. Vidimus in partibus Aedium interioribus, & in ipsis hypogeis fluida quæque congelari solidioribus vasis ex opere figulari disruptis, ac dum cibum capturi mensæ accumberemus, non procul à luculento igne, vidimus fumantes epulas temporis momento gelascere. At vulgaria sunt isthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam nisi navigiis cum terra fuit commercium, continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem solidatis, ut ad septem passuum millia ultrò citroque longo agmine commearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales suppetias ferrent. Quàm admiranda porrò, imò quàm miseranda sunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non solùm magnis fluminibus marinum æstum pati solitis, sed Oceano ipso conglaciato, ut sublatis commerciis centenæ hominum chiliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morsus miserè perierint, ac ex iis, qui militiæ sacramento erant auctorati longè plures in castris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam transierint. Profectò si cujusque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus, in quibus eorum, qui è vita decesserint nomenclatura continetur, ac ratio iniri posset, quot hominum myriades duorum vel trium mensium spatio in Libitinæ censum deduxerit intolerando suo frigore funesta hæc hyems, nulla certè pestis ut ut truculenta & pernicialis, nec ea, quæ apud Historicos, & Poëtas adeò pervulgata, quæ universam Græciam depopulata est, algidissimæ hujus constitutionis pesti, si ita fas loqui, ullo pacto esset conferenda.

Ast undenam quæso tam violenti frigoris petenda est origo? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & silicernio jam proximi, tam enorme frigus nunquam se persensisse meminerint, nec scriptorum quisquam prodigium hujusmodi literis prodiderit. Scire optatis, quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate observare mihi datum, summum frigus? Psicrometro teste proportionem habuit sesquialteram, hoc est ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno supra cæteros excessus, qui in regnum quoque vegetabile desæviens, non solum plantas, quæ hortorum ornamenta sunt, sed quod dolendum, Oleas & Vites ad internecionem usque absumpsit. Meherclè si in hujusmodi tempora incidisset Cardanus, eam, quam de frigoris natura opinionem mordicùs tenuit, dubio procul abjecisset; non esse frigus quid re vera subsistens, sed simplicem caloris privationem, ventosque omnes plùs mi-

nùs calidos esse, inter suas subtilitates recensuit Vir ille, quem censoria virgula sugillans, severissimus ille Cardanomastyx hisce verbis sic eum interpellavit. *Abjice soleas, ac pileum, Cardane, suo tempore ex Alpibus Rhæticis urit vos Boreas, frigidus enim, & siccus est.* Hìc autem mihi haud quaquam mens est in frigoris naturam curiosiùs inquirere, neque quodnam primum sit frigidorum, num Aqua, ut Aristoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aërem comprimendo frigus efficiant, aut illius Vectores sint, cujusmodi quæstiones Philosophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent, sed solum in votis mihi esset causam perspectam habere, quæ hac hyeme tantum frigoris, ac tam ex improviso exciverit. Jam præcedens brumale solstitium exegisse nos, & Annum cum satis placido aëris statu clausisse lætabamur, ut spes esset hyemis reliquum eodem tenore processurum. Ast tanto impetu nascenti anno Janus fores aperuit, ut nobis ferale bellum indicere visus fuerit; illicò enim, ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrori essent, illos acerrimo frigore comitante, & continuo nivium descensu subsequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigisse credendum est, quod tam subitam in aëreo mari magno tempestatem excitarit? Anne magnum aliquem terræ hiatum ex improviso apertum fuisse putandum est, unde una cum ventis algidissimis tanta nitrosi spiritus copia eruperit, quæ totam atmosphæram frigorificis particulis ad saturitatem usque opplerit. Quanta vi polleat nitrum ad sensum frigoris inducendum, satis commonstrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua dissolvendo modum habemus, quo media æstate vino & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quàm è terræ sinu tam horrendi frigoris causam deducendam arbitror; ad tam subitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aërea regione intra polarem circulum fingere oporteret, in quo spiritus adeò furentes conclusi essent, & effracto carcere subitò erumperent, quod tamen Poëtæ, quibus quidlibet audendi data est potestas, ausi non sunt, qui ventorum turbam in antris terræ obscurioribus abditam esse voluerunt, ac insuper Regem illis statuere, qui imperio premeret, & laxas sciret dare jussus habenas. Minùs porrò rationi congruum videtur cœlestia illa corpora culpare velle, quæ suo lumine & afflatu in nostram perniciem conspirarint. Quid novi enim in Cœlo à syderalis scientiæ peritis antea fuerat observatum? Num ferales Cometæ visi sunt aut alia hujusmodi portenta? Num planetæ in choreis suis agendis à præscriptis sibi legibus exorbitarunt, ut novis syzigiis & insolitis motionibus Cœlestem illam harmoniam perturbarint, ut postea propter illorum aberrationes nos plectendi essemus.

Sit quidem, ut aiunt, multum pollere lunare Sydus ad perfrigerandum, ad illius lumen ad nos reflexum, licet à Sole prodeat actu frigidum

gidum esse, seu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & aëris ad se elicere sicque frigefaciendi vim habere, at forsan Luna hoc anno propiùs ad nos accessit. Haud sum nescius ab Astronomis, à veteribus Agricolis, à Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoscendam futuræ hyemis indolem observari solitum plejadum occasum, & ortum Arcturi, atque ut monebat Virgilius *Georg. I.*

Frigida Saturni sese quò Stella receptet?

At isthæc singulis annis observantur & adventantis hyemis signa sunt potiùs quàm causæ. E magnæ Parentis utero itaque monstrosum hoc frigus prodiisse, à vero non prorsùs alienum videtur; Terra enim tota intus cavernosa est, & non secùs ac animalium corpora suos habet ventres distinctos & magnas cavitates, in quibus non hospitantur tantummodò silentes umbræ, & segnis aër; sed varia & admiranda intercurrente spiritu exercentur opificia. Nusquam certè operosior Natura est quàm in subterraneis officinis ad generationem intenta tot pretiosorum lapidum, fossilium, mineralium, & metallorum, quæ si hominum avaritia potiùs quàm curiositas, & abditiora quæquæ investigandi cupido surripiat effossis terræ visceribus, non minùs natura sollicita est in illis suo tempore reponendis, & damno resarciendo. Hinc innumeri penè fontes è terræ scatebris erumpunt, non solùm aquarum dulcium, sed medicatarum quoque, quales sunt ferratæ, æneæ, sulphureæ, aluminosæ, nitrosæ, aliæque omnigenæ. Cum autem borealis plaga in sinu suo nitri multum recondat, quod satis norunt nitri Collectores pro tormentario pulvere conflando, qui è parietibus & locis boream respicientibus longè plus nitri obtinent quàm ab iis qui Austrum, cur suspicari non liceat in regione illa inhospita, & Solis radiis ad plures menses inaccessa, ex subito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapsu, ut in Apennino & Alpibus aliquando contigisse legimus, portam ingentem algidissimis ventis & nitrosæ exhalationi apertam fuisse, unde tam horrida tempestas hac hyeme ortum duxerit? In Islandia magnam cavernam esse referunt, ex qua venti frigidissimi expirent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulsinensium ad radicem cujusdam montis Boream versus antrum extat, in cujus latere rima visitur, ex qua, æstate præcipuè, ventus efflat adeò frigidus, ut sine noxa perferri nequeat, in quo specu si vina reponantur, ad pauca temporis minuta penè gelascunt, & fructus pruinosi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia, quæ ab Indigenis illis cum Procyon furit, celebrari solent. In Peruvia duo Oppida Platam, & Potosam describit Acosta, quæ non multum inter se distent, ac utraque in montanis locis posita, quorum unum, Potosa scilicet, temperaturam hyemis habeat, Plata verò vernali similem, cujus prodigii in calidissima regione causam in argenti fodinas referunt, & terræ spiracula, unde aura algidissima expiret. Quanto igitur longè probabilius est frigus

ab imis terræ viſceribus in aërem efferri, quàm ab ætherea regione in hæc inferiora deſcendere, tam grandis Phænomeni, quod hæc hyems præ ſe tulit, & cui aliud ſimile ulla ætas non vidit, nullam aliam cauſam comminiſci poſſum, quàm magnam terræ ſciſſuram recens factam, paratum tamen me proteſtans ad expuendum ex animo meum hoc commentum, ſicubi aliqui feliciori ſorte meliora proferant. Si ergo forte ita evenit uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tantarum nivium deſcenſus cauſam tenere mihi viderer; Nitroſa enim emanatio illa unà cum ventis validiſſimis longè latèque diffuſa, tam magnum algorem efficere, & vapores, aquei elementi ſobolem, in aëre ſuſpenſos arripiens, iiſque ſe conſocians nivem conformare potuit, atque illi ſuis capillamentis ſexangularem & ſtellatam figuram impertiri. Non adſpernandam nitri portionem nivibus ineſſe chymica encheireſis oſtendit, qua nitrum in ſinu nivis deliteſcens educitur, & Medicus uſus comprobat, dum ex aqua nivis ratione nitri in illa contenti parantur remedia in æſtuoſiſſimis febribus exhiberi ſolita.

Verùm dictum illud è ſacris paginis mihi forſan obtrudet aliquis. *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis*, tu, qui adeò fidenter modum tradis, quo in aëre conflentur nives? Ultrò fateor, non eſſe apud me ipſum tanti ponderis, quas produxi de nivis conformatione, & credito terræ hiatu conjecturas, ut veram & germanam tam inuſitati frigoris cauſam è Democriti puteo hauſiſſe me perſuaſum habeam; Conjectoris tamen non prorſus improbandi munus obiiſſe me arbitrabor, ſi in negotio tam abſtruſo ita fieri potuiſſe naturæ legibus non repugnet, nil enim ampliùs à rerum naturalium ſcrutatore in re obſcura exigebat Peripateticorum Princeps. Quid ergo in quæſtione tam ardua & impervia dicendum? Num ad effugium illud hiſtrioniam exercentibus adeò familiare recurrendum, qui ubi fabulæ negotium ita implexum & involutum eſt, ut nodo ſolvendo humani ingenii acies non ſit ſatis, pro more habent, Deum aliquem è machina in Scenam inducere? ita ſanè. Ut ergo aliquid proferam, quod pro vero accipi poſſit, de hac tam horrida Conſtitutione dicam, quod magnus Hippocrates de morbis populariter graſſantibus, ubi Phænomena quædam apparerent, quorum ratio in abdito eſſet, dicere conſueverat: ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔν ἐςιν ἐν τῇσι νούσοισι, *conſiderandum an ſit quid divinum in morbis*, illud itaque θεῖον apud Medicos tàm in morbis, quàm in remediis adeò celebre hìc quoque vim habuiſſe cenſendum eſt, ab ipſo Deo nimirùm tam rigidam tempeſtatem fuiſſe excitatam, ut corruptos Seculi mores & vitia novo & inuſitato pœnæ genere expiaret. Neque enim in ſuis armamentariis juſtiſſimum illum criminum vindicem ſolum ignem & fulmina habere credendum eſt, quæ multorum metu & paucorum periculo jaculetur in terras; in iiſdem enim habet, *Glaciem, & Nives, quæ faciunt verbum ejus.* Ille eſt qui, ut cecinit Regius Vates, de theſauris ſuis ventos educit, qui temporis momento aërem non minùs

nùs quàm maria, in magnas tempestates agant, & palam faciant, cui serviant, cui militent. Illud sanè admirationi fuit, quod toto eo tempore, quo à sexta Januarii usque ad Æquinoctium ferè pertinacissimum perstitit frigus, nunquam hiscere ausi fuerunt australes venti, quod in hisce regionibus perrarum est, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre soleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeò ut ex improviso liquescant nives & regelent flumina, si quæ priùs glacie erant adstricta, ut quandoque campos inundent, quasi Deus borealium ventorum ministerio plectere nos volens australes flatus intra suos lares, unde ortum habent conclusos voluerit, ne blando suo tepore inflictæ pœnæ rigorem delinirent. Sic eleganter non minùs quàm ingeniosè Ovidius Jovem, qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere statuerat, finxit reposuisse tela manibus fabricata Cyclopum, in antris autem æoliis Aquilonem aliosque ventos nebulas fugare solitos clausisse, emisisse autem Notos, Euronotos, atque Austrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujusce anni felicior sit exitus, quàm fuit initium. Quàm infesta, quàm pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc constitutio, & quænam morborum genera invexerit, nemo est qui ignoret. Frequentissima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla penè domus visa est, quæ pullam vestem non induerit. Primò quidem teneros infantes, decrepitos senes, & valetudinarios fere omnes, mox juvenes, & robustiores viros, nec solum minutam plebem, sed non paucos quoque ex Procerum ordinibus hyberni frigoris violentia in Libitinæ censum deduxit. Tusses, destillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyspnœæ, & morbi id genus dominatum obtinuere. Rationi autem consonum fuit, ut hujusmodi affectus populariter grassarentur; sicuti enim austrina tempestas capiti infensa est, ita Aquilonaris spiritalibus organis est maximè infesta. Possumus equidem adscititiis comis, adversus aëris injurias calvariam munire, ac bene chlamydati, & palliolati corporis extima à frigoris rabie & morsu possumus tutari; at quomodo visceribus in pectoris cavea contentis ab aëre rigidiori prospici potest, si ab indesinenti & reciprocante aëris inspiratu & expiratu vitam precariam habemus? Non est ergo quod miremur, si hæc hyems, glaciali aura per ostium patens thoracis penetralia subeunte, tam diram hominum & cujusque generis animantium cladem ediderit.

Verùm anne putandum hanc malè moratam constitutionem totam sævitiem suam explevisse, ut in nostris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æstate non possit arcessere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen ascivit, oraculum adeamus, responsa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De temporibus*, ajebat ille, *si quidem hyems sicca & aquilonia fuerit, ver autem pluviosum & austrinum, necesse est æstate acutas febres fieri*, lip-

lippitudines , *& intestinorum difficultates.* Observatione profectò dignum est, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautissimus, tam fidenter & absolutè pronunciarit, quòd si hyemem aquilonarem, Ver austrinum & pluviosum exceperit, ex necessitate subsequi debeant æstate acutæ febres, & alvi profluvia. Ast ratio sic fieri oportere satis evincit; etenim si hyems plus æquo algida & nivosa sit, parum perspirant humana corpora, ac ea præsertim, quæ debiliora sunt, unde serosam colluviem cumulari necesse est, eamque augescere si ver pluviosum successerit, quâ postea per æstivum calorem diffusâ & in motum concitatâ, acutæ febres & alvi fluxus oriantur necesse est. Nec quis putet Hippocratem nisi experientia priùs edoctum tam grande effatum pronunciasse; in libris enim Epidemiorum Constitutionem habet, in qua pars hyemis posterior, ut in nostra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver successit pluviosum, unde postea memorati affectus Æstate & Autumno apparuerint.

Ver equidem, quod modò excurrit & cujus medium jam tenemus, atque hyemi algidissimæ successit, sub initium visum est ad pluviosum propendere velle, non paucos tamen Aprilis mense dies habuimus siccos, sine ullis omninò imbribus, sed ita calentes, ut à canicularium dierum æstu parum differrent, sub finem tamen mensis tam magna ac subita facta est à calore ad frigus conversio, ut unica ferè die rariores synthefes & holoserica deponere necesse fuerit, ac è vestiario pannosas vestes reposcere, quam mutationem postea subsecutæ sunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera processura sit, solus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum est hujusmodi temporum anomalias, & à sua temperie aberrationes ominosas esse, & morborum mali moris, quod Superi avertant, prænuncias. Nam ex eodem Hippocrate, *in legitimis temporibus, & convenientem servantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii fiunt; in intempestivis autem non legitimi & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujusmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & sanitatis custodiam? Paucis dicam quod sentio. Adversus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præsidium Temperantia, neque solùm in victu, sed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes instituere, & si opus fuerit sanguinem mittere. *Quibuscunque convenit venæ sectio vel purgatio, hos Vere purgare, vel venam secare oportet*, ajebat idem Hippocrates: Magna certè animadversione particula illa disjunctiva digna est; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere sibi viderentur, si purgationem verno tempore instituentes venam simul non tunderent. Ast quàm longè à divini Præceptoris vestigiis aberrent, nemo non videt. Est ubi tantum sanguinem mittere oporteat, est ubi solùm purgare liceat, est ubi utrumque remedium conveniat. Si verò aliquis ex memoratis affectibus hac

æstate

æſtate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit, non tam properè & inauſpicatò communibus remediis, ut in morbis ſporadicis, curationes aggredi, rectè propterea Celſus de peſtilenti febre verba faciens ajebat, *ſanguinem non facilè mittere, alvum non facilè ducere.* Suſpenſo pede igitur producendum erit, atque attentè obſervandum, qua methodo Natura morborum medicatrix in iis utatur, qui ſpontè aut paucis remediis evadant; illa enim ſibi vias & egreſſiones invenit, quas prænoſcere & divinare non poſſumus; fateamur enim neceſſe eſt, quandocunque aliqua epidemica affectio ex improviſo ſe prodat, eſſe nos juvenes ac tyrones, licet medendo ætatem triverimus, ideòque oportere, ut Naturæ quam αὐτοδίδακτον & doctam ſine Magiſtro Hippocrates dixit, nos erudiendos tradamus.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1711.

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

HYems ſat rigoroſa, Euro dominante, nivibus copioſis, purpura rubra maligna multos, præſertim verò infantes corripuit, ſecunda & tertia die accedentibus convulſionibus, quinta & ſeptima lethalis. Manus, pedes, dorſum poſt mortem atra ſummæ malignitatis ſigna conſpiciebantur, in duobus facta anatome pulmones & hepar lividis conſperſa maculis inveni.

Ver nimis ſiccum, 25. Aprilis hora X. ſol duobus ſtipatus pareliis obſervatus, quorum unus vividiſſimi erat coloris, ſubſequente Majo æſtu fervente cum fulminibus & fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, ſcarabæorum, erucarum, aliorumque inſectorum ferax, circa finem æſtuoſus. Variolæ & morbilli invaleſcebant, aliquibus etiam funeſtæ, illis præprimis, quos vetulæ curabant, parotides crebræ erant, aſt paucæ ſuppurabantur, vel enim à natura ſponte reſolvebantur, vel emollientibus & reſolventibus diſcutiebantur, ſudoris guttulis in cute & emplaſtris inſtar roris conſpicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quæ cum ab incauto barbitonſore contra nutum apertæ fuiſſent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interſperſa quandoque pluvia frigida. Auguſtus in initio ſerenus & temperatus, circa medium frigidiuſculus & pluvius. Septembris major pars ſerena & calida.

Febres tertianæ abſque ullo rigore graſſabantur, per 24. horas & ultra durantes, quinque & ſex ad ſummum ſeptem terminabantur paroxyſmis: petechiæ quoque ſporadicè vagabantur, cum dyſenteria ſeptima & nona lethales. Fœmina 57. annorum gravida, pro hydropica à medicaſtro quodam reputata, cum ſtupore omnium puellam vegetam ac ſanam enixa eſt. Octobris & Novembris Conſtitutio pluvioſa & nimboſa, flante pluviarum pincerna auſtro, ſeptem enim

fere

fere continuos dies & noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventoſum, at ob auſtrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbeſcebant, diarrhœæ item, rheumatiſmi ac aſthmata ob ἀδιαπνευςίαν ab humido cœnoſo atmoſphæræ ſtatu cauſatam, apoplexiæ quoque & paralyſes frequentes erant, ut & variolæ & morbilli, in infante trium annorum, motibus convulſivis in dentitione difficili mortuo, dentes atros & ob gangrænam carie infectos ſua ſponte excidentes obſervavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generoſum ac optimæ notæ.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1712.

Cum hiſtoricis, & meteorologicis Obſervationibus,

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

PRincipium Januarii rigido gelu fuit horridum & ventoſum cum nivibus copioſiſſimis, adeo ut in quibuſdam locis novem pedes ſuperarent altitudine, circa medium menſis nix cœpit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam reſolutis, circa finem intenſum frigus gravidis imprimis valde pernicioſum, abortus quippe epidemicus plurimis lethalis graſſabatur, vid. Hipp. aph. 12. ſect. 3. ob inæqualitatem & improportionem ætheris, quædam apoplexia tactæ ἄφωναι reddebantur, quædam pleuritide, multæ purpura alba correptæ exſpirabant, febres etiam intermittentes invaleſcebant, vario typo anomalo revireſcentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium & finem temperatus. *Martius* circa medium procelloſus ac nivoſus, cum tonitruis & pluviis circa finem, febres cauſavit acutas, ſumma cum vehementia prima & ſecunda die ſævientes, quinta & ſeptima ſubſequentibus deliriis fatales. Ver pluvioſum cum terræ motu trematorio ſat notabili in noſtris partibus, imprimis Neoſtadii, ubi multæ fornices dirutæ ac domus ruinatæ à motu illo concuſſorio conſpiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut planè diluvium quaſi appareret in quibuſdam Hungariæ locis, imprimis in Holing, ubi vites è terra evulſit, & domus aqua vix non cooperuit. Hoc menſe miræ fuerunt metamorphoſes febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remiſit, quinta paroxyſmus bis mane ſcilicet & circa noctem invaſit ægros, die ſexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, ſervato ternis vicibus typo ordinario, hinc rurſus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxyſmus affiixit ægros, & porro cum in tertianas degeneraſſent, adhibitis temperantibus, mineram bilioſam præcipitantibus, leniterque evacuantibus, ceſſaverunt, & cum natura eò quò vergit ducenda ſit, hic ad ſudorem criticè vergebat, ideo diaphoreticis

ticis illam cum εὐφορία juvimus: qui verò inscio medico denuo naturam turbarunt, venæ sectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam passi sunt, quæ enim judicantur & judicata sunt integrè, neque movere, neque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quòd hoc mense temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam sextam frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, & appetente vespera observabatur calor, quæ vicissitudines aëris subitaneæ non parum ad hasce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. & 4. sect. 3. quo major est aëris inæqualitas, imprimis citiori vicissitudine, eo magis corpus alterat & afficit, motus enim contrarios minus sufferre potest natura, si quidem valde à se differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Mense Junio & Julio* æstus magnus, & copia insectorum, imprimis reptilium, & in specie serpentum, qui ruricolas sæpius infestarunt, morsuque communicatum miasma venenosum, fermento bilioso volatili sulphureo-salino inquinatum, totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna subsequente strage, ex hominibus multi, non adhibitis prima statim die remediis, veneno illo exstincti sunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis fœtidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem superstitiosum & fatidico-credulum vulgus sanguinem esse dicebat, inductum argumentis ab odore & consistentia illius ad coagulum accedente desumptis, post aliquot dies limpidum iterum acquisivit colorem; per chymiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem instar boli vel cinnabaris, particulis nitrosis & vitriolicis mixtam, ab æstivo solis calore percoctam, quam in cavernis subterraneis alluebat, illaque tingebatur, fœtorem verò attribui materiæ viscidæ bituminosæ asphaltum redolenti, ut adeo non necesse sit ad supernaturalia confugere & mysteria, si naturales prostent causæ & principia, in quæ iterum resolvi possunt mechanice. Vid. Ephemerid. N.C.A. 1712. appendic. p. 193. & 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. mens. Mart. p. 103. *Augusto* nimis pluvioso increbuerunt febres erraticæ bis de die ægros invadentes cum deliriis continuis, suspiriis ac ejulationibus, multi attoniti & quasi cataleptici sine usu rationis neminem agnoscentes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta & sexta. Eodem mense strages pecorum invalescebat, corripiebantur scilicet certis pustulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus dissectis materia purulenta mephitim spirans effluxit, ex faucibus quoque fœtor morticinus intolerabilis, ad aliquot sensibilis passus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranosa dura aciem cultri vix non eludente instructi; feræ quoque omnis generis

ad Somogy in copia periere, & in nemoribus passim à rusticis repertæ fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quàm pecorum prædictorum rabidi facti, à quorum morsu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam & rabiem imitati canum, morsibus in adstantes sævire tristi cum spectaculo cœperunt, imo aliqui remedium laturi, aceto & sale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miasmate, id quod & Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Diosc. observavit: multæ nihilo minus bestiæ rabidæ servatæ fuere, data statim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raso pulverisato.

Principio autumni exundationes fuere maximæ, in unico pago quadraginta & ultra periere personæ, medium autumni itidem pluviosum cum tonitruis, assiduisque imbribus, qui febres, dysenterias, catarrhos, & in multis apoplexias causarunt, juxta Hipp. aph. 16. sect.3. à frequentibus quippe imbribus, ob insensibilem prohibitam transpirationem succi corporis redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, spirituumque & seri inferuntur morbi. In vineis maxima sterilitas, generositate vini quadantenus eandem compensante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingressum solis in signum Capricorni, variolæ regulares & idcirco mitiores quoque observabantur, tardius tamen (quàm ordinariè fieri solet) suam absolverunt periodum, licet absque ulla fuerint malignitate, nec foveas solitas post se reliquerunt. Notatu dignum senem 65. annorum variolis correptum, feliciter restitutum fuisse, pulsus in eo observabatur oppido curiosus, intra momenti spatium ex celeri & inæquali tardus & æqualis, mox ex parvo magnus & vice versa. Cum jam videam institutum hoc anxiè huc usque desideratum, multis probatum fuisse, imprimis Schelhamero Kiloniensi Machaoni in sua medendi methodo, animus est imposterum quoque constitutiones epidemicas inferioris Hungariæ, summo adspirante Numine continuare, dummodo Academia nostra Mecœnatum suffulciatur munificentia.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1713.

Unà cum historicis & meteorologicis observationibus,

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

PRincipium Januarii temperatum, humidum ac nebulosum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare cœpit, in omnium dierum operosa enumeratione non ero multus & molestus, cum inutile sit & tædiosum verborum inanitate aures defatigare. Vigesima pluvia, sequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc mense febres quartanæ grassabantur, quæ dato cathartico in veras degenerarunt tertianas, quatuor & quinque accessionibus suam absolventes periodum. Variolæ continuarunt,

runt, aſt malignæ & confluentes, illiſque funeſtæ, qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica & bezoardica, omiſſis volatilibus generoſioribus. Vigevanno fama ad nos deferebatur, intra montes cecidiſſe nivem rubram ad ſpithamæ altitudinem, quæ ab exhalationibus terræ rubræ procul dubio ſuam traxit originem.

Menſe Februario creſcente luna ingraveſcebat etiam frigus, quod ſexta remiſit, decima pluviæ calidæ, duodecima caligo cum pruina ſubſequente pluvia per tres dies, circa finem cœlum ſerenum abſque ullis nivibus. Hoc menſe obſervavi digitorum apices duarum puellarum ſine dolore ſua ſponte abſque ulla vulneratione, aut cicatriculæ ſigno ſanguine floridum curioſo ſpectaculo guttatim ſtillaſſe: in alia puella idem obſervavi in facie. vide Ephem. N.C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lipſ. An. 1686. Menſ. Auguſt. p. 387. febres malignæ petechiales inceperunt graſſari, quinta lethales cum ferocibus deliriis: verum pulſu [quod notatu dignum] tardo & æquali, ſanorum pulſui ſimillimo. In adoleſcente 13. annorum loco tibiæ carioſæ, per manus chirurgi fere ad patellam uſque genu forfice excerptæ, cartilago quædam uſque ad oſſa tarſi vices tibiæ obiens ſuccrevit, qua etiamnum oſſeſcente nititur, & pedetentim ambulat, provida certo natura defectum oſſis à vicinia ſuperioris proceſſus oſſis tibiæ ſupplevit.

Principium Martii ſerenum & temperatum, octava primæ cecidere nives copioſæ, ſequente die liquefactæ pluvia per ſex dies continuos, hinc exundationes damnoſæ fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque ſtrage. Continuarunt febres malignæ multis funeſtæ.

Aprilis uſque ad 15. contra morem ſuum ſerenus, aſt frigidulus, decima octava pluviæ frigidæ furente aquilone in nives hoc anno ſecundas verſæ quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentiſſimis procellis, maximas campanas ad ſonum impellentibus, ſubſequente exceſſivo frigore in regnum animale & vegetabile deſæviente cum internecione, gemmarum in arboribus & proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum & cornicum. Vigeſima ſeptima grando cum turbine, ne prior calamitas ſola eſſet, admiratione autem dignum, quòd in diverſis grandinis granis vermes ac ſcarabæi inventi fuerint, quos in præſentia multorum oculis meis uſurpavi: utrum è ſeminibus in nubes elevatis, ibidemque excluſis & nutritis oriantur, an aliunde accedant, curioſioribus relinquo; ex atmoſphæra ſaltem noſtra ob penuriam moræ vix abripi poſſunt. Confer de hac materia Jonſton. taumatograph. claſſ. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scotus phyſic. curioſ. libr. 2. Ephemerid. Germ. D.I. An. IV. & D. II. An. II. III. Ruſticus quidam calcem vivam clam ſurripiens, cum domum properaret, nimis feſtinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc ſubito calcis vivæ ebullitione & impetuoſa efferveſcentia orta, ſtramen adjunctum flammam concepit, quæ aſſeres contiguos accendit curioſo ſpectaculo,

totuſque conflagraſſet currus, niſi ei ſuccurriſſent.

Principium Maii cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, uſque ad 17. ventoſum ac nubiloſum, vigeſima pluviæ copioſæ, vigeſima quarta calor ingens ſubſequente fulgure & tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigeſima ſexta imber, reliquum nubilum. Bruchi & volucræ numeroſæ, (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos & uvas præroſerunt immenſo damno: infauſta hæc & damnifica animalcula, vites conſumere nata in lingua ſancta appellantur ילק à radice לקק lingere, lambere, [vid. Joël. c. 1. v. 4.] quod lambendo quaſi virulentia ſua uvas inficiant, eaſque abſumant, græcè vocantur ἶπες & epides ab ἴπτειν lædere, nocere, quod vites ſummopere ab iis lædantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, & volvoces, Columellæ volucræ, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Ciſtell. Act. 4. ſc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes ſe involvant & implicent, illaque proboſcide ſua virulenta quaſi conglutinent. Ipſo corpore ceruleo, pedibus obſcure luteſcentibus, naſcitur ex ovis, bombycum ovis ſimilibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia & in his ſua ova reponit; germani antiphraſtice vocant *Weinzedel* vel *Weinzierl*, quod minimè vineas ornent & excolant, ſed potius deturpent, & ad incitas redigant ſummitates palmitum, uvarumque gemmas depaſcendo. Oriuntur ut plurimum ſpirante auſtro, flante verò borea pereunt. Confer Samuel. Bocharti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Ulyſſes Aldrovand. L. IV. de inſect. c. 1. iconiſmum tamen ipidis minùs accuratum exhibet. C. V. Italis ruſticis eſt tagliadizzo, Ringavis *Rebſtichel*, Hungaris Vinzellir, proprium illarum eſt in vitibus verſari, eaſque ut & cornua arrodere. Qui ſerpentis genus eſſe putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonſton. L. 3. H. N. p. 86. ſeq. quid quod ex vitis pampinis enaſcantur vermiculi, qui pubeſcentes uvas prærodunt. vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Ereſio L. 3. de cauſ. plant. C. 27. ips vitiarius beſtia nominatur damnifica, quæ in pampini folio intorta implicet ſe. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, eſt autem melolontha ſcarabæi genus, quod alio nomine teſte Heſychio χρυσοκάνθαρος h. e. aureus vocatur, de quo Geſnerus ait: μηλολόνθη eſt galleruca inſectum pennatum, ſcarabæo ſimile χρυσοκάνταρος dictum; à quibuſdam verò ea animalcula hac voce deſignari exiſtimantur, quæ Galli Hanetons nominant, (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur Dors. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. & Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σκνῖπες pro ἶπες cum dicit: ἀμπελίτιδα γῆν perdere τοὺς γεννωμένους ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς σκνῖπας ὀνομάζουσιν, ubi etiam notandum, quod ipes certam ſpeciem locuſtarum in vitibus generari idem aſſerat, cui adſtipulatur Theophraſtus l. c. de Cauſ. plant. c. 27. cauſam hanc ſubnectit, utpote cum vites humeſcant, atque aër fœtificet, tum

ipes

ipes quoque materiem sibi congenerem statim erodunt, addens: vitibus hoc potissimum evenit, quia natura præhumidæ sunt, & humor earum insipidus sit atque aquosus, humor enim qui talis est, facillime affici potest, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, scilicet loco placidi spiritus, neque humido, neque succoso. Non solum autem illo anno, quo vites infestat & veneno quasi inficit, colluvies hæc exitiosa existit, sed etiam futuris, hinc inter seculi incommoda & res orbi noxias numerantur ab Arnobio L. 1. adversus gentes, quibus negotia incursantur humana, aspectu quidem sunt pulchra, coloribus rutilantia diversis, ast summè damnifica & maligna. vid. Salmasius in exercit. Plinianis ad Solin. p. 272. Joh. Frischmuth dissert. 1. de hirco emissario. c. 1. §. 5. D. Dan. Henrici dissert. V. de relig. Zwingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibusdam insectis Hungaricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hist. Ticin. L. 4. inquit: dirum hoc animal frequentissimum esse prope Alagniam in Lomellino agro urbem, ubi vitis folia depascunt, quibus ablatis arescunt exiles & immaturi racemi sine umbra relicti, ab uvarum verò cupidis sturnis postmodum castigari. vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202. seq. Cornar. in Theolog. Vit. L. 1. c. 17 p. 205. D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograph. L. 1. c. 6. p. 47. Moufeti theatr. insect. L. 1. c. 19. p. 142. seq. imprimis D. Joh. Theod. Mœren Observ. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. passim per vineta volitat animalculum magnitudine pisi, scarabæi parvi figuram corporis referens, variegati plurimũ coloris &c. Græci duas res æqualiter malas exprimere volentes, dicere solebant: κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δ' ἐ ἶπες, mala quidem thripes, mala rursum ipes: thripes culicibus similes, sunt teredines sive cossi arborum fructus, ipes verò uvarum germina prærodentes, de quibus *Prudentius in* Hamartigen. v. 266. seq. canit:

Quamvis maceries florentes ambiat hortos
Sepibus, & densis vallentur vitea rura,
Aut populator edet gemmantia germina bruchus,
Aut avibus discerpta feris lacerabitur uva.

Majores nostri vix observarunt, quòd horrenda istorum depopulantiũ animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, subque nive & glacie illæsa tam in limosis quàm saxosis locis, imprimis intra cortices arborum permanserit. De hujus insecti exstirpatione video sollicitos antiquos pariter & recentiores, operosa subministrantes remedia; quidam vineta sulphure herbisque graveolentibus suffiebant, alii vites illinebant terra ampelitide, ut docet Galenus L. 9. simpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioscorides L. 5. eò quòd vitium morbo medeatur. Laboriosius exstirpant perniciem hanc Ringavi & Sempronienses, assignatis enim temporibus quisque patrum familias mittit suos homines, qui è vitibus colligant ipsum animal, & convoluta folia ovis fœta, urceoque aqua semipleno injiciant, ut vesperi in unum cumulum ante Prætoris vel heri ædes, aut in foro coacerventur, & superstructo igne comburantur. Vide D. Mœren

 l. c.

l. c. Petr. And. Matthiol. L. 3. Epist. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curios. P.1.p.341. & 481. D.Samuel Ledelii relationem in Ephem.Dec.III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Constantino Porphyrogenetæ adscribuntur) tria grana sinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. sic sonant: περὶ τὸ στέλεχος τῆς ἀμπέλου παρὰ τὴν ῥίζαν τρεῖς κόκκους σινήπεως χῶσον φυτευόμενα, γάρ ταῦτα τῇ ὀδμῇ τὸν βροῦχον ἀναιρεῖ: cum verò in nostris regionibus semen sinapis nimis tardè procrescat, vix finem suum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati sunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illiniunt, ita Plinius Hist. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in crassitudinem mellis, rursusque cum bituminis tertia parte, & sulphuris quarta sub dio coqui, usque quo exardescat sub tecto, hoc vites circa capita & sub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti sunt fumo hujus mixturæ suffire vineas secundo flatu continuo triduo, plerisque non minus auxilii & alimenti arbitrantur in urina, quàm Cato de re Rustica c. 95. in amurca, addita modo aquæ pari portione, quoniam per se noceat: alii falces cùm sint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut sanguine ursino liniri volunt post putationem easdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. sequentia contra cantharides (forsan & ipides) remedia tradit: Baptista pius in suis ad Plauti comœdias contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit cantharides, quas in rosis invenire consuevimus, si oleo immergantur, ne in tabem resolvantur, alii non observantes, quo loco, aut qua in herba nascantur, ipsas qualescunque sunt, cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem præsidium præstabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum sanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, quâ falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, stercoris bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum sit, suffitu procul abigit, cum spirant auræ. Fabulosum remedium narrat Claudius Ælianus, mulierem scilicet mensibus laborantem erucis & scarabæis perniciem afferre. Ethnici pro pœna à Diis immissa, insecta agnoscentes, idolis suis sacrificabant, certaque instituebant festa, de quibus videatur Cœlius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc & idolum Ekronis vocatur בעל זבוב Deus muscarum, vid. Bochart. l. c. P. II. L.4. c. 9. & p. 1. L.1.c.5.& Hercules appellatur ἰποκτόνος ipidum occisor. confer Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L.2. c. 14. Cœl. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laboriosum remedium est, illos maturè & indefessè è vitibus colligere, ac unà cum ovulis comburere.

Hoc mense in Austria, imprimis Viennæ, febres malignæ cum atris exanthematibus & bubonibus, (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate grassabantur, quidam exsectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum absque ejus noxa dabant, & ex hoc pestem

pestem negabant, cum tamen longè alia sit ratio carbunculi & bubonis in corpore vivo, quàm ex cadavere secti, & juxta Celsum nihil sit ineptius, quàm quale quidque in homine vivo est, tale existimare esse moriente vel mortuo, & vice versa: accidit quod ex bubonibus pestilentialibus & carbunculis nonnulli per chymiam spiritum antipestilentialem & ⊖ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in schediasmate de differentia pestis humanæ & brutorum; licet itaque morbum tantum contagiosum vocaverint, pestemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat pestilentialis, quod & internecio tot hominum, præcipuè verò decem Medicorum comprobat, vide Francisci Xaverii Bensæ historicam relationem pestis Austriam & conterminas partes infestantis, Viennæ A. 1717. 8.

Junii principium pluviosum, ventosum atque frigidum cum exundationibus torrentum & fluviorum damnosis, octava æstus usque ad duodecimam, 13a pluviæ subsequente frigore, medium serenum & calidum cum intermixtis imbribus ac procellis: circa finem pluviæ furente Euro, pestis in Austria incrementum sumpsit ut & Posonii in Hungaria.

Julius usque ad 5tum serenus, ventosus & frigidus, sexta calor mediocris, septima pluviæ copiosæ cum frigore extraordinario, usque ad finem mensis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Pestis in Austria, & aliquibus partibus inferioris Hungariæ, ut & Posonii valde sæviit; meteora quædam lucida sub forma draconis apparebant, ab exhalationibus sulphureo ⊕sis in sublime evectis, per continuum attritum incalescentibus, tandem accensis, ac in tonitrua & fulmina fatiscentibus, subsequentibus inundationibus & fragminibus nubium.

Principium Augusti pluviosum & frigidum, à quarta usque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubilum insequentibus pluviis ingentibus, rubigine & uredine vitibus & frugibus summè perniciosis, circa finem nebulæ densissimæ quasi hybernæ in altum evectæ, & in pluvias frigidas resolutæ cum tonitru & fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis & concutientis, partim fusus, partim fissus observabatur, globum quoque igneum seu glomerem flammeum in terram delapsum conspexerunt maximo cum fragore dissilientem, tetrumque odorem & fumum spargentem, incrudescente magis magisque tempestate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Pestis tam in Austria quàm Hungaria continuavit sævire, grassabantur etiam variolæ malignæ confluentes cum petechiis intermixtis, illisque qui non statim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam suppuratæ, rursus materia ichorosa repletæ conspiciebantur, & secunda vice ad suppurationem pervenere, inque interstitiis suppuratarum novæ subinde oriebantur variolæ, in defunctis per nares, aures, & oculos sanguis prorupit copiosus, nonnulli à barbitonsoribus imperitis malè tractati, tubercula circa artuum juncturas, & his retropulsis per topica, totalem reportarunt contracturam, alii cœcita-

tem,

tem, strumososque colli tumores quibus evanescentibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium & caliginosum, octava Eurus effluvia humida dissipando serenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem serenum & frigidum. Sempronii quoque morbi contagiosi cœperunt grassari cum vomitu, & ardore in abdomine tertia & quinta lethales, petechiæ item atræ cum dysenteria, pustulis in scapulis, ac bubonibus sub axillis & in inguine, septima & nona funestæ, nec vomitoria, nec purgantia, nec venæ sectio in principio conducebant, nec ⊕sa aut acida, sed bezoardica balsamica cum volatilibus refracta dosi mixta, imprimis tinctura nostra antipestilentialis cum spiritu CC. maritata, quæ & in peste Ratisponæ salutari effectu se probavit. Lanio quidam nomine Lidel dysenteria exstinctus, herniam habuit raram, non quippe in scroto, sed intra cutem & musculos ad femur usque intestinum ileon prolapsum observabatur, hanc herniam à casu cum equo ante decennium reportabat: in visitatione medicus pestilentiarius tumorem hunc herniosum, (qualem antea nunquam viderat) pro bubone pestilentiali sat crassè reputabat; domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minimè erat, obsignabat. Similem herniam extraordinariam ex prolapso intestino ad femur observavit Barbette c. 7. chirurg. & B. D. Petermannus in viro septuagenario; ultra triginta annos eadem laborante, & ego in Italia bis talem conspexi: Stalpart van der Wiel quoque in Observat. medico-chirurg. rarior. Observ. 54. Cent. I. similem errorem medici cujusdam & chirurgi rudis detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone pestilentiali cum læsione ipsius intestini aperientium. vide Rhod. Observ. M. Cent. 2. c. 72. Hœchstetter. Dec. 10. Variolæ confluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiæ quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluviosæ hujus anni Constitutioni adscribendi, juxta Hipp. Aph. XI. sect. III. *si ver pluviosum* & *australe fuerit*, *necesse est febres acutas*, *&* *dysenterias fieri.* & aph. 16. morbi in pluviosis constitutionibus plerumque fiunt febres, putredines, siderationes &c.

Principium Octobris serenum & tẽperatum, quarta æther nimbis cinctus usque ad septimum cum frigore, 14a pluviæ cum insolitis nivibus flante vulturno, cæteris fermè omnibus, vel caliginosis, vel pluviosis existentibus diebus. Febres increbuerunt tertianæ duplices gravidis exitiosæ cum vomitu, cardialgia & diarrhœa, febres continuas mentientes, in quibusdam cum deliriis, invitaque secum excretione, octo & novem accessionibus periodum suam absolventes, febris quoque pestilentialis continuabat, sed sporadicè tantum cum pulsu tardo & inæquali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus, chirurgus expositus egregio bubone (ita enim Pestilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnosa & inconsiderata venæ sectione, vix non omnibus illo tempore funesta, prouti & in peste comitatus Castri ferrei agrum depopulante, Anno MDCCX. observavi, de qua peculiarem dissertationem

nem editurus sum. Cæterum erysipelas, atheromata, steatomata, aliique affectus cutanei etiam minimi in quibusdam subjectis pro signis pestilentialibus ex ignorantia invincibili & crassa reputabantur.

Prima Novembris imber atrox sed calidus, tonitrua insolita & terribilia cum fulminibus, aliquibus in locis urentibus, & grandine, à tertia usque ad decimam pluviæ, undecima nives secundæ cum frigore extraordinario, furente aquilone, quatuor pedes altæ, circa finem frigus intensum cum sævis turbinibus. Febres acutæ cum petechiis & bubonibus subreptitiè quasi hinc inde homines invadebant, in autumno enim morbi acutissimi & omnino mortiferi, juxta effatum Hippocratis aph. IX. sect. III.

Circa Neostadium terra dehiscente agri portio viginti aliquot orgyarum unà cum arboribus (absque sensibili terræ motu) hiatu vasto aperto sive chasmate periit, relicto post se lacu. *Hoc anno annonæ ubertas erat & vilitas, vini autem & fructuum maxima sterilitas & caritas, etiam racematione* (ob vindemiam imprudenter à nonnullis ante nives neglectam) *in maximis nivibus instituta, vinum erat tenue, insipidum ac vappescens.*

Decembris principium horridum cum procellis, nivibus & gelu immani usque ad duodecimam, reliquum temperatum, variabile & pluvium. Bubones adhuc vagabantur, sed benigniores, rigore fortè temporis malo hoc mitigato: febres verò quartanæ mirum quantum invaluerunt, rebelles admodum & contumaces.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1711. *& sequentium.*

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Aëris status, quo Annus prægressus fuit finitus, in principio quoque Anni 1711. perstitit, humidus nempe ac multo frigore molestus, variorumque ventorum agitationi expositus, usque dum d. 7. Eurus serenitatem, & post octiduum Zephyrus pluvias, tandemque nives frequentiores adduceret; circa finem autem mensis hujus primi Eurus denuo prævalens, cum serenitate frigus diuturnum & intensum excitaret, ut mei Thermometri liquor ad gradum 8. (quod etiam d. 3. & 13. Februarii contigit) descenderet, præcipuè postquam Zephyrus d. 4. Febr. & Caurus post quatriduum, nec non Eurus quintiduo abhinc nivem admodum copiosam sparserant; quæ sub Africo, comite pluvias & frigoris remissione, d. 18. Febr. liquari cœpit; & quamvis nova subinde nix, occidentali vento (sæpe ad meridionalem, quandoque etiam septentrionalem plagam inclinante, rarius verò ab aliis ventis interpolato) spirante, usque ad d. 10. Martii caderet, eadem tamen pluviis supervenientibus brevi denuo resolvebatur. Interea, præter Febres quotidie vel alternis diebus recurrentes, licet rariores, in vere tamen crebriores, & in principio sæpe continuarum speciem præ se ferentes, primum teneriori

ætati, in progressu autem adultis magis infestas, ut & catarrhosarum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ inprimis, usque in Aprilem frequentes, ast circa Solis in signum Cancri ingressum, unà cum Febribus evanescentes, continuarunt, nec non Pleuritis notha, atque Coxendicum dolor (diaphoreticis, Tinctura præsertim Bezoardica, juxta cum eccoproticis, utrique malo opem ferentibus) multos lecto adfixerunt.

Ver cum ventorum varietate, Zephyro tamen prævalente, aura nebulosa, humida & temperata (catarrhosis ideo morbis, præsertim Odontalgiis, Apoplexiis etiam letalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in serenitatem mutabatur. Majus frigidiusculus potissimum Euro spirante comparuit, in medio tamen caloris sat acris per decendium particeps, paucosque dies serenos per totum reliquum suum decursum numerans, crebrioribus autem tempestatibus grandinosis, è longinquo tamen nobis tantum se ostendentibus, viciniæ aurem admodum damnosus. Cum Junio Eurus, interdum ab aliis diversis ventis interceptus, serenitatem caloresque magnos proferebat, usque dum post solstitium æstivum Zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aëris statum, sæpius verò pluviosum producebat; quæ humida aëris intemperies postea etiam continuabat, diesque caniculares magis temperatos quàm fervidos efficiebat. Et licet postmodum cum Sol in Libra versaretur, Eurus serenitatem quandoque redderet; antequam tamen signo hoc excedebat, Zephyrus, aliquoties valde impetuosus, pluviis frigidis denuo molestus exstitit, quin & pluviosa illa intemperies usque ad finem Anni perstitit, nisi quòd in Decembri crebræ nebulæ, & Serenitates quandoque, Euro præcipuè, Austro & Africo intervenientibus, comparerent. Cæterùm præter Catarrhos nihil epidemicorum malorum prioribus istis temporibus observabatur; post Canis tamen occasum Variolæ denuò multos infantes invaserunt, confluentium jam specie gravius aliquos adfligentes & negligentius habitæ non paucis letiferæ; paulo post tamen, usque ad Anni exitum, & in Januarium usque Anni sequentis, ulteriusque, sed rariores discretæ mitioresque comparentes. Diarrhoeæ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio ut plurimum vomitu, torminibusque stipatæ, promptè tamen stomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem æstatis, & per autumnum Lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infesta fuit, postquam ex Hungaria versus Danubium sensim progressa, ubique luctuosa sui vestigia reliquit, nostra quoque confinia attigit, ac insignem stragem, integra etiam numerosa bovilia evacuantem, apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aëris ex vitio, sed contagio per boves ex regno illo adductos exortam fuisse, vel inde satis nobis notuit, quòd illa primum loca, ubi pascuis frui illis advenis contigit, invaserit, armentis verò omnino

omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi consortium illorum, ad quos contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miasma verò hoc per salivam animalium infectorum, quo gramina inter pascendum conspurcarunt, se primo, postea etiam per exhalantes vitiosas à corruptis humoribus visceribusque particulas ulterius, his in terris, propagasse, atque caustica acredine infestum, fauces, ventriculos ac intestina hostiliter invasisse, inque spasmodicos motus non tantum nervosas partes irritasse, sicque ob constrictos exin vasorum sanguiferorum tubulos inflammationem excitasse, sed ipsam etiam eorum substantiam ad putrilaginem disposuisse, credibile videtur: Id quod lingua in quibusdam inflammata, & vesiculis rubris referta, ventriculi, præsertim omasus, & intestina non minus inflammata, & non tantum sanguineæ, sed fœtidæ etiam & purulentæ excretiones, ut Dysenteriæ malignæ speciem ut plurimum præ se tulerint, nec non intestina hepati contigua bile suffusa testabantur. Unde etiam, quæ in prima invasione notata fuerunt symptomata potiora, adpetitus nempe dejectus, difficilis respiratio, calorque præternaturalis ortum habuisse videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum boum quamvis pluribus, egenis præcipuè in cibum primo venerit, nec sinistri quid ipsis inde accidisse rescitum fuerit, tutius tamen esse iisdem abstinere, tum ratio suadet, qua ex viscerum observata labe promtè etiam eandem carnibus communicari, quia & nauseam, facile exin oriundam, multum nocere posse evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque exstitisse carnium contagiosa labe infectorum animalium esum constat: Vid. præter alios Nob. D. Rosini Lentilii Miscell. med. pract. part. 2. pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Johanne Meyero, Arch. Elect. Palat. & Physico Neoburgensi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perscriptum, duobus nempe rusticis, cum bovem ægrotantem mactassent, &, quia lienem pulmonesque malè constitutos invenerunt, sepeliissent, carbunculos in brachiis fuisse exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhœa, duos autem canes, qui carnes istas degustaverant, eodem die mortuos fuisse. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum boum dysenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini insignes pronunciarunt, ast tutius esse talibus abstinere, celeberrimi olim Jenenses Medici, Guern. Rolfinckius in Ord. & meth. spec. comm. lib. 2. sect. 3. cap. 60. & Joh. Theodor. Schenckius hist. gener. humor. cap. 2. judicarunt. Prout etiam Collegium Medicum Augustanum circa Casum hunc ab Illustr. Senatu requisitum, hujusmodi carnium ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, dissuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. Zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, sed rariorem sparserat; & licet sæpius aër serenus postea redderetur, semper tamen nebulosus unà fu-

erat: frigus quidem in Progressu remissius, ast brevi post, flante Euro vel Austro, denuo intensius factum est: usque dum d. 3. Febr. Zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis cessarunt. Varius abhinc aëris status, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, usque dum circa Æquinoctium vernum Eurus temperatiorem aërem redderet, mox verò diversis sub ventis humida & pluviosa constitutio usque ad Solis in signum Tauri ingressum valde molesta exstitit, quam Euro prædominante, calida & sicca excepit, sæpius tamen postea variando: Sole verò Leonis signum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Augusti cum serenitate calores magni oborti fuerunt; qui etiam, licet circa finem mensis hujus, delapsis pluviis, remiserint, mox tamen denuo comparuerunt. Cæterum huc usque præter consuetos hyemales catarrhosos insultus, in mensibus vernalibus Tusses ferinæ puerilem ætatem admodum adflixerunt, eccoproticis repetitis, absorbentibusque, nervinis, ac demulcentibus ægrè profligatæ; Febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibusque præmissis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c. devictæ, per æstatem plures occurrerunt; in Augusto autem non paucæ Diarrhoeæ, in nonnullis quoque Dysenteriæ, ut & Choleræ, sed benignæ, omnes facile, post rhabarbari nonnihil tosti usum, in primis pulveribus dictis præcipitantibus, coralliis, unicornus fossili, quandoque etiam tormentilla, succo catechu &c. curatæ. Hasce ægritudines in progressu mensis Febris catarrhalis exceperat, sine sexus ætatisve discrimine, magis tamen adultos quàm pueros, cum febrili inhorrescentia, subsequente calore, cum cephalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorsi & artuum dolore, ac tussi ut plurimum invadens, & instar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, sponte; aut impetus ubi vehementior erat, post moderatum sudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro subjectorum diversitate, excitatum, recedens; nisi quòd tussis quandoque pertinacius insisteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita nostra quoque in Urbe plurimos invaserat, ut vix domus esset, ubi eo laborantes non deprehendebantur; atque nobis ex prægressa humida aëris intemperie, similes in corpore nostro particulas augente, ac magnis dein ejusdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, subito tamen tempestatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ transpirationem ob poros inde occlusos sufflaminabat, condensatam generata mihi videbatur. Nec aliam causam Pleuritides hanc in mense Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo sudoriferis moderatis præcipue, ac satis promptè cedebant. Aliorum morborum minimè ferax erat Autumnus, qui satis temperatus & serenus in principio, in progressu autem, præsertim Zephyro (ut plurimum, & quidem nonnunquam multa-

ta cum vehementia ſpirante, humidus ac pariter temperatus ſe habuit: ſicque continuavit hæc temperies: ante ſolſtitium tamen quatriduanum frigus, & tale etiam in fine Anni, Euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hìc eſt Lues admodum gravis & funeſta, quæ in Vere equos potiſſimum extra Urbem & in Vicinia, rariſſimos in Urbe invaſit, multoſque trucidavit, poſtea etiam bobus, feris, quin & porcis, anſeribus atque gallopavonibus, quibuſdam in locis, non pepercit, & adultum uſque in Julium tragœdiam ſuam ludere perrexit. Oriebantur fere ſemper in pectore, aut etiam in inguine, aliiſque locis tumores duri, qui paulo poſt in amplius ſpatium ſe diffundebant, & intra breve temporis ſpatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine inſolita prædití obſervabantur, ortum habuiſſe mihi credibile videbatur. Uti verò cadavera boum elapſo anno demortuorum, nec ubique altè ſatis in terram defoſſorum & putreſcentium, Inſectis hiſce pabulum gratum exhibuiſſe, (in cavernis enim & ſub terra nidos ab eis fieri, carnibuſque veſci, Ariſtoteles lib. 5. hiſt. animal. cap. 23. Plinius lib. 11. hiſt. nat. cap. 21. aliique teſtantur) ſicque multiplicationi & augmento eorum, humoriſque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Johannis Muralti relationem in Eph. noſtr. Dec. 2. Ann. 1. obſ. 56. implantatus eſt, majori acredini veliſicaſſe, non improbabile eſt: ita venenatæ etiam hæ atomi in humoribus animalium ab eis ictorum ſeſe multiplicare, atque dein alia quoque animalia ſic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illuſtr. cujuſdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non alte ſatis effoſſa, terra obrutum exhibuiſſe ſcio, cujus ideo pes unus extra terram prominens à ſervo cum ſecuri amputaretur, proſiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & ſucceſſive totum caput occupantem, atque cum ope medica, deſtitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adverſus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Caſp. Schwenckfeldius Theriotr. Sileſ. pag. 526. remedio eſſe tradunt, eque veſtigio ſuxiſſe vehementius, ſuctuque infixos aculeos, vel potius humorem virulentum revulſiſſe: Inter alia ſanè remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibuſdam (uti etiam in ſuperius memorata boum lue) profuiſſe, ab aliis non infeliciter tumores ſcarificatos, aut etiam ex inciſa cute fuiſſe extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, ſub variis ventis, potiſſimum occidentalibus, frigore, quod cum primis in medio Menſis Januarii intenſum valde fuerat, & ſerenitate, uſque dum Sol Piſcium ſigno adproximaret, gaudebat: Ubi poſt plurimas pluvias cœlum nebuloſum, verſus finem autem Februarii ſerenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, ſub mutabili cœli facie etiam uſque ad Æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus verna-

lis & æstivus decursus quandoque temperatus, ut plurimum autem pluviosus, & sæpe una frigidiusculus exstitit. Mensem verò Septembrem, in quo Eurus spirabat, serenitas commendabat; in reliquis autem tribus mensibus crebræ nebulæ pluviæque (quibus in Octobri nives sæpe intermiscebantur) aderant. Humida hæc præpollens aëris constitutio, Zephyro majori ex parte comite, multorum superveniendorum morborum timorem nonnullis pariebat, nihil tamen singulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrhosas molestias, Variolæ discretæ, rariùs confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen post solstitium æstivum, & per reliquum Anni; præterea etiam Febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque Icteri, facilè omnes sanationem admittentes, sparsim, in Majo plures infantes Morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci Febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum grassantis contagium in Urbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum cessare contigit.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1715.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

HYemale frigus uti in fine Anni præteriti, ita jam quoque tolerabile exstitit, & raro, nec diu intensius redditum fuit; interea mutabilem aëris, inprimis autem nebulosam & humidam intemperiem experti fuimus; & quamvis ventorum esset varia mutatio, Zephyrus tamen utplurimum prævaluit; qui noctu d. 8. Februarii vehemens redditus, postea d. 11. & 12. invaluit, imo d. 2. & 4. Martii, omnium maximè verò d. 3. ejusdem, in magnum furorem erupit, & non ea quidem damnorum multitudine, qua in Anglia, Hollandia &c. infamis, non tamen planè insons desæviit, cœlo interim nebuloso, cum intervenientibus, parcioribus quidem, nivibus, comparente; tempèrie autem paulo prius nominata continuante; usque dum d. 5. Aprilis Eurus aërem serenaret & excalefaceret, redeunte tamen circa Solis in signum Tauri ingressum, sub diversa ventorum facie, humida ob pluvias frequentiores intemperie. M. Majo vernalis amœnitas usque in adultum Junium comparuit; & licet Sol quandoque acrius ureret, pluviæ tamen intervenientes, & tempestates, attamen nobis non admodum graves aut damnosæ, calores temperabant. Sol postquam Cancri in signum pervenit, Euro flante, æstivos calores experti fuimus; quos verò, Zephyro succedente, M. Julio temperatior aura excepit, pluviis subinde æstum temperantibus; talique statu usque ad d. 15. Decembris ut plurimum permanente; ubi hyemale frigus, aëre sereno per sextiduum, postea fere semper nebuloso usque ad finem anni durante, admodum penetrans Eurus excitavit. Cæterum humida hæc aëris constitutio catarrhosas infirmitates, leviores tamen, oculis, dentibus, fau-

faucibus & pectori creavit, atque in autumno & hyemis principio, multis infantibus tussi & catarrho suffocativo, præsertim post Morbillos, exitialis fuit: postquam enim Variolæ præteritis duobus annis frequentes fuerunt, hoc anno quoque, & quidem mensibus æstivis vehementiores, confluentium naturam in multis induentes, in pueris continuarunt, & præter eas morbilli benigniores in vere supervenerunt, atque post inducias æstivas, in mense Novembri atque Decembri gravius adfligentes recurrerunt, pluribusque, qui aut gravius, corpore inprimis vitioso sero laborante, iis infestabantur, aut cura negligentiore tractabantur, mortem accelerarunt; quod aliis etiam infantibus multis ex catarrho suffocativo, aut insultibus epilepticis contigit.

Anni 1716.

FRigus anno superiore obortum, Anno 1716. quoque continuavit, & inprimis d. 17. 18. & 19. Januarii adeo invaluit, ut frigori Anni 1709. ubi in Thermometro meo spiritus vini ad septimum usque gradum descenderat, æquale comparuerit, imo d. 18. illud dimidio gradu superaverit. Quæ austerior aura etiam usque in adultum Majum, rarius temperatiori interveniente, perseveravit; & licet alibi, etiam in vicinia nostra, nives crebriores & copiosæ admodum delapsæ fuerint, in urbe tamen nostra altitudinem alibi observatam non attigerunt. Cæterùm multa ventorum mutatio & rarior serenitas semper occurrit, præterquam quod in Aprili Eurus plures dies serenos efficeret. Unde vernalis amoenitas & rarior, & sera admodum obtigit, ut incrementum Floræ, Cereris & Pomonæ multum retardaverit.

Nec Æstas multo melius se habuit, crebris ventorum alternationibus, pluviisque obnoxia, exceptis diebus canicularibus, qui plures sereni, non tamen calore nimio infensi exstiterunt.

Autumnus non minus, sub Zephyri, præsertim post Æquinoctium, & primis Decembris diebus admodum vehementis, prædominio, frigidus humidusque, & in Novembri crebris nebulis infestus, atque circa finem denuò pluviosus exstitit.

Post Solstitium quoque hyemale crebræ rursus nebulæ comparuerunt.

Ex humida autem hac aëris constitutione catarrhosæ infirmitates fere nunquam non per totum annum fuerunt obortæ; & inprimis circa Anni principium Apoplexiæ adultis, ac Tusses convulsivæ pariter ac humidæ puerili ætati, non sine multorum internecione infestæ: nec deerant Pleuritides veræ, diaphoreticis tamen & pectoralibus non difficulter curabiles; in quinque primis mensibus Febres insuper intermittentes, tertianæ & quartanæ, non paucis molestæ, sed facilè, chinchinæ, observatis observandis, cedentes.

Nec Variolæ prorsus cessarunt, sparsim subinde comparentes, in Autumno tamen plures invaserunt, & confluentium naturam in quibusdam induendo, malignitatis etiam notas exhibuerunt, ac ita aliquibus funestæ evaserunt.

Anni

Anni 1717.

CUm post Anni principium nix crebrior decidisset, cælumque serenum redditum esset, frigus sub Euronoto obortum est, quod usque ad principium Februarii continuavit; ubi á zephiro, interdum & Africo, nivis liquatio sensim successit; die autem 9. novum obortum frigus, euro præpollente, per undecim dies duravit; & diebus 18. 19. ac 20. adeo intensum fuit redditum, ut fere frigus Anni 1709. æquaverit, sed zephyro tum oborto mitius cœlum evasit. Ubi etiam variolæ sensim disparuerunt, postquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non sine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infestæ esse perrexerunt: Erant, in quibus pustulæ nigræ interspersæ notabantur, morte subsequente. Puerulo sexenni, sub temperato regimine, variolæ discretæ rite prodierunt, die verò morbi sexto passim pustulæ sanguine turgidæ sunt redditæ, cum mictu sanguinis, deliriis, magna inquietudine, & letali die 8. morbi eventu: Erant, qui per totum morbi decursum de alterutrius pedis vel genu dolore, sine tumore & inflammatione, conquerebantur, cum variolarum exsiccatione iterum sponte cessante.

Martius, Aprilis & Majus varia constitutione, præsertim autem humida ac frigidiuscula præditi, adventum veris valdè retardarunt; sed post solis in Gemellorum signum ingressum temperatius cœlum, & sæpius valde calidum, intermissis tamen crebrioribus pluviis, ventis ut plurimum ab occidente vel septentrione spirantibus, factum est, & imprimis sirius, sub Euri prædominio, magnum æstum excitavit. Ubi, cum hactenus rariores ægrotassent, jam dysenteria multis potissimum ex plebeia gente, & adulta ætate, cum majori malignitatis, quàm caloris sensu, ex magna virium prostratione, contagii labe, breviorique morbi decursu, [infantibus nonnunquam intra triduum succumbentibus] colligenda, usque ad Æquinoctium autumnale infesta esse cepit; quæ postea ulterius progressa, puerili imprimis ætati multam stragem, non tantum ob teneram corporis dispositionem, sed medicamentorum etiam difficiliorem, tardiorem & incongruum usum, intulit. Causa potissima ab aëris varia intemperie, primo frigida & humida, postmodum calida, ibi transpirationem sufflaminante, & collectioni serosarum salsarum particularum favente, hic easdem in orgasmum concitante, imputari potuit; præcipuè cum cerevisiæ minus defæcatæ & acescentis frequentior potus accessisset. Ex medicamentis, quæ non tantum malignitati resistere, sed acres etiam humores edulcare, fibras leniter stringere, & dolores mitigare valent, sub varia forma, provide administrata conduxerunt: qualia erant Unicornu fossile, Corallia rubra, bolus Armena, Terra sigillata, smaragdus, Hæmatites, Tormentilla, succus Catechu &c. cum & sine opiatorum moderato accessu; Balsamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum subactum, in clysteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tulisse observavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone,

lone, denuo prævalente, (& illo quidem, sæpe vehementer, præcipuè autem à die 24. Decembris, ubi vesperi impetuosissimus, sine tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, secus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo &c. tum temporis contigerat, per quatriduum furente (humidus admodum ob nebulas & pluvias, exstitit; talisque aëris conditio ad finem usque anni, cujus ultima nox fulguribus illustrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemicè, paucissimis etiam sporadicè se offerentibus, præter odantalgias & consuetas hoc tempore tusses & coryzas.

Constitutio Anni 1712. *Apud Labacenses in Carniolia*,

à Dn. D. MARCO GERBEZIO,

Apud eosdem Physico, & Medico ord. medicè considerata, & Augustam Vindelicorum d. 28. *Decembris* 1712. *communicata.*

FRigori aliàs Hippocrates non videtur imputare singularem insalubritatem, dum 3. Aph. 17. ab eo *corpora firma, agilia, & bene colorata* reddi asserit: quàm id tamen insalubre esse soleat, saltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. si quæ alia nivosa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demissiores nives, & frequentes aquilonares ventos similiter ultra modum frigida. Sub ejus siquidem decursu plurimi à febribus catarrhalibus, tussibus, raucedinibus, pleuritidibus, phthisibus, cephalalgiis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis à variis modis peccante lympha dependentibus indispositionibus, fuere apprehensi. Quamvis tamen forte per se non tam frigus fuerit causa tantarum indispositionum, quàm prægressa elapsi Anni 1711. austrina, & pluviosa autumni constitutio, quæ à præsentis anni perrigida hyeme excepta humiditates, elapso autumno in corporibus aggregatas, occlusis cutis poris, & per id impedita insensibili transpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, stagnare, & extravasari fecit, præsertim dum subinde tamen etiam intercurrerint austrini flatus, qui eas rursus solverunt, & exundare fecerunt. *Si vicissitudine quadam*, dicit Valeriola lib. 2. cap. 4. locor. com. *aquilonius flatus austrinum sequatur, fluxionum tùm morbi fiunt.* Quemadmodum & nos *in Chronologiæ nostræ Med. An.* 1. *XX. & XXI.*

Sic Ego ipse mox sub anni ingressu cum pluribus aliis à febri catarrhali apprehensus eram, sed brevi liberatus introsumptione mannæ granatæ in jure dissolutæ quantitate unc. trium, & sudatione ad tales pulveres specificos mane cum decocto herbæ theæ assumptos, ℞. Spec. diamarg. frig. diatrag. frig. ℥ ij. diaphor. ana. ℈ß. succin. alb. præp. flor. ♀. ana gr. iij. M. f. pulv. in triplo. Aliis præterea subinde venæ sectione sanguinem imminuebam, & alia pecto-

ralia propinabam, puta decoctum pectorale cum syr. de alth. Fern. de farfara, aut similibus specificis dulcificatum. Item Trochisc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum sacch. cando, vel Julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis, & reliqui corporis scabie abigenda, nescio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyspnoeam inciderat, ut suffocandus videretur. In subsidium vocatus suaseram, ut eum syr. Mannati unc. I. & jalap. pulv. ℈j. expurgarent. Hinc in jure dissolutam spermat. Ceti ʒj. propinarent. Nec non ad sudorem cogerent his pulvisculis: ℞. Spec. diamarg. frig. ♁. diaphor. ana ℈ß. pulv. March. succin. alb. præp. ana. gr. iij. flor. ♃. gr. j. sacch. perl. gr. iij. M. F. pulv. in triplo. Et sæpius cochleatim propinarent de tali mixtura appropriata: ℞. Extract. helen. fumar. ana ʒj. croci gr. V. subigantur in Aq. asthmat. chærefol. ana ℥iß. syr. de hyssopo ℥ß. M. f. potio. Atque, nisi malum remitteret, utrique brachio vesicatoria applicarent. Dictum, factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amoenitate excipere velle videbatur Ver, utpote sub cujus ingressu ex amoenis Solis radiis adhuc residuæ nives successivè optatissimè dissolvebantur. Postquam autem in Aprilis progressu sæpius intercurrere incæpissent pluviæ austrinæ, à 20. Aprilis usque ad 25. autem ex Euro pristina hyemalis auræ asperitas, adeo desolati evadere incæperamus, ut adhuc vel tunc nobis non meliora de corporum valetudine, quàm de futura satorum ubertate ominari tristes occæpissemus. Quando enim in nostris oris nives, & hyemale frigus eo usque, & ultra æquinoctium vernum protrahuntur, experientia annua edocti nunquam messem opimam, fructus arborum copiosos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus. Emori siquidem accidit vel in ipsa radice hyemalia sata, flores arborum fructiferarum emarcescere, & primos vitium pampinos à pruinis, & nocturnis auræ asperitatibus exitialiter aduri: quemadmodum id etiam, ut postea dicetur, hoc ipso anno evenit. Nec minorem stragem valetudo humana perpessa est. Corpora siquidem hyemali asperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ vicissitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non solum ab adhuc hyemalibus indispositionibus opprimi, verum & vernis subjacere, potissimum eis, quæ à peccante lympha, quales sunt omnis generis vulgo defluxionibus imputari soliti affectus, produci solent. Non minus autem Majus erat inconstans, & inamoenus, quàm Aprilis, utpote fere quotidie versus vesperam pluviosus, quin imo subinde & tempestuosus, quemadmodum secunda Maji, qua excussum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte disjecerat. Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & versus exitum utcunque æstivus, aliquoties tamen æque tempestuosus: quin imo ad festum S. Medardi ex aquilone plane frigidus. Ut adeo neque ipse pla-

ne

ne inculpatè transire potuerit.

Certus archi-hypochondriacus, jam tribus annis consequenter semper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præsertim de capitis gravitate & obfuscatione quadam lamentatus, 13. Aprilis inexpectatè factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiisse quoque observati sunt alii repente eodem tempore facti epileptici. Memorabile est à jam dicto hypochondriaco notatum discrimen inter auram civicam, seu Urbis arci subjacentis, & inter auram sublimem arcis ipsius Labacensis. Asserebat is enim, quod quoties adiisset (solebat autem diebus amœnis facere frequentissimè) arcem, consedissetque aliquamdiu sub tilia, supremitatem montis amœne coronante, vel obambulasset; se semper notabiliter melius sensisse, caputque habuisse serenius; quam primum verò redux domum versus subjacenti urbi appropinquasset, se illico rursus deterius sensisse. Ut adeo planè dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos in *vindiciis nostris Medicis de aura Labacensi* §. 37. de discrimine inter salubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expositorum, campestriumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa festum S. Medardi perfrigerationem, pleuriticus factus Jacobus Ubez, expertus Chirurgus, corpore ultra modum obesus, & plethoricus, elusis quibuscunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterùm homo apparenter sanissimus. *Obesi* videlicet *faciliùs moriuntur*, *quà graciles* ex Hippocrate.

Æstas habuit quidem sua intervalla utcunque connaturalia; quod toties tamen intercurrissent tempestuosæ pluviæ cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, subinde etiam cum grandine, cum communiter subsecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Augusti, qua mane hora media septima fulmen in suburbio Tyrnau dicto octo nautarum casas, non obstante densissima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem assecuta haberi poterat. Ob quam causam sata tardius maturata messem tristissimam colonis præbuerant.

Adhuc parum siquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives subterfugerat, perque vernas pluvias in lolium conversum non erat, per toties iteratas coruscationes adeo exustum fuit, ut aristæ vel steriles planè evaserint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progenerarint.

Neque humana valetudo interea minimum passa. Vidimus siquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decursum ob imminutas successivè per hyemem, & Ver in corporibus aggregatas humiditates, utcunque subsidere inceperat, mox sub Augusto labascere visa sit à febribus tertianis intermittentibus, subinde & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, dysenteriis, vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere singulares, quod non solùm raro consuetum typum in paroxysmis observaverint; verùm etiam, quòd communiter post aliquot paroxysmos in continuas mutari solitæ fuerint,

similiter adeo inordinatas, ut etsi typum tertianarum duplicium præ se ferre viderentur, tamen subinde 24. & plures horæ intercurrerint, quibus in pulsu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere crassis, & lateritio sedimento refertis existentibus, desuper verò tamen rursus insistente continua alteratione, persæpe cum maculis petechialibus scarlatinis, saltem per brachia dispersis, sæpe etiam cum diarrhoeis & vomitionibus, vel copiosissimis sudoribus: vix tamen aliquando cum ægrorum interitu, etsi semper cum tardissima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum succo pancreatico justo acidiore effervescenti bili, sed multæ pituitæ admistæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutasve febres producenti, quàm potius nothas, minus acutas, & diuturnas. *Quando æstas fit similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, si quandoque perstitere intermittentes, pulvere Cornach. diebus à febri liberis justa dosi assumpto, & sale febrili Mynf. una alterave hora ante paroxysmos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Si qua verò eas in continuas degenerare accideret, præterea venæsectio celebrabatur in petechialium macularum absentia, aliàs verò scarificatio dorsi cum subjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumve opificem, cui etiam actu prostantibus petechiis, sed pro pulicum morsibus habitis, erat sanguis venæsectione emissus, & qui tamen æquè convaluit, ac alii, quibus sanguis emissus non erat. Unde conjicere licebat eas solita sibi malignitate non fuisse præditas. Per reliquum morbi decursum autem insistebatur usui pulverum pan. rub. de gem. frig. CC. phil. præp. ♀ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, si diarrhoea symptomatica urgebat, troch. de terr. sigill. unicorn. foss. &c.

Certa filiola, quæ simili febre continua cum maculis petechialibus, & dysenteria detinebatur, convaluit ad subinde pro necessitate injectos clysteres, primum abstergentes, postea adstringentes, & ad quotidianam intro sumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. sigil. CC. phil. præp. unicorn. foss. & smaragd. præp. cum sacch. rosato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilagine sem. cydon. aqua prunell. extr. addito Rob. diamor. & lap. prunell. eluebatque frequenter os aqua & aceto invicem commistis, abstersa lingua dentiscalpio, non intermissis externis astringentibus.

Certus nobilis denique planè adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is verò hemitritæo, febre ex æstu febrili continuo, & febre intermittente cum rigore & duplicato æstu alternis diebus intercurrente constante, & quod deterius erat, semper cum quadam veluti Cholera seu excretionibus numerosissimis per superna, & inferna materiæ variæ veluti æruginosæ. Hic erat primum purgatus decocto sen. c. rhab. Mynf. Hinc ipsi vena secabatur, & pro attemperatione æstus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. CC. phil.

præp.

præp. ♁ium diaphor. arcan. dupl. Aſt intercurrerat tertius paroxyſmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, ſi ſæpius taliter invaderetur, malo ſuccubiturus metueretur. Hinc poſtridie illius paroxyſmi loco arcani duplicati memorato, pulveri Cort. peruviani & troch. de terr. ſigill. ana ℈j. erat additus. Veſperi autem ante ſomnum pridie quarti paroxyſmi febris intermittentis talis bolus: ♃. Conſerv. menth. roſar. Elect. diaſcord. frac. ana ʒß. cort. peruv. ſubtil. pulv. ℈ij. troch. de terr. ſig. gr. vij. M. cum ſacch. F. bolus. Et non ſolum quieverat ea nocte utcunque æger, verum & à vomitionibus illis, aliiſque dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & à continuante æſtu febris continuæ totus anxioſus. Qui propterea pro poſſibili cordialibus & caponis jure cum gelatina permiſto reficiebatur. Quodque expectaretur acceſſus quarti paroxyſmi mox à meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura ſpecifica propinata: ♃. Aq. cord. ſaxon. ſecundæ, card. ben. ana ℥ß. ſyr. coral. ʒij. cort. peruv. ſubtil. pulv. ʒß. ⊖ abſint. gr. V. M. f. pot. Et deſideratiſſimè emanſerat, quem adeo non minus nos, quàm æger ipſe metuerat, paroxyſmus. Ut adeo nobis nihil ſuperfuerit expugnandum, quàm adhuc febris illa continua, viriumque proſtratio: quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. CC. phil. præp. ♁ij. diaphor. & ⊖ perlat. nec non mixturis cordialibus opem ferre eo uſque conabamur, uſque dum ſucceſſivè & iſta feliciter ſopita fuere. Certè ſi in quo alio, in hoc manifeſtè periculoſo caſu ſe Herculem exhibuit cortex peruvianus, rite ob conjunctam Choleram ſtomachicis aſſociatus.

Autumnus denique uſque ad extremum Octobris erat ſatis commodus, ut adeo Vindemiæ quidem in optata aëris temperie potuerint peragi, ſed vel ex eo triſtes, quod magna botrorum pars, uti in conſtitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuiſſet, aut æſtate à tantis corruſcationibus, & rubiginoſis pluviis, ipſis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copioſiſſimis maculis notatis, & ad putredinem proniſſimis notanter inſenſis, aduſta penitus arida è vitibus decidiſſent, poſtea autem, & toto Novembri, Decembrique Menſibus uſque ad 13. Decembris adeo pluvioſus, ut fere non interceſſerit dies, qua non pluiſſet, aut ſaltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuiſſet, & ex Auſtro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex Euro ceciderant, & 8. Decembr. quâ per quinque continuos dies Aphricus vehementiſſime furebat) ſtante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quòd interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus, è contra turmatim irruiſſent febres Catarrhales, hemicraniæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & poſt 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tuſſes, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex Aphricum excipiente leni Aquilone, demùm ſaltem à prandiis ſerenum cum ſucceſſiva aëris perfrigeratione uſque fere ad

 anni

anni exitum, nisi quòd postremis diebus constanter obnubilatum cœlum nos Solis radiis privaverit. Atque adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ saltem frigoris acerbitate excesserat, fuisse valde insalubrem, & ob tot pluvias, coruscationes, & potissimum prævalentes ventos Meridionales, non minus terræ fructibus, quàm hominibus magnopere infensum. Num verò & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? sub judice lis est. Interea certum est, tot ærugi-nosas pluvias eorum pascua non reddidisse salubria, quin potius insalubria. Quamvis probabilius videatur, istam interitus animalium continuationem potius contagii semel eis impressi propagationi esse imputandam, quàm pascuorum vitio: eò, quòd & alibi terrarum grassetur tale malum, ubi forte tamen tot corrosivæ pluviæ non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere planè æqualiter affecti, id est uterque cum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione: ℞. Mass. pil. cochiar. ʒj. dissolvatur in tantillo aq. apopl. adde syr. de stœchad. ʒij. spir. lil. convall. gutt. VII. M. f. potio. Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorso, mediante scarificatione, circiter quatuor unciæ sanguinis. Utrique verò erat injunctum, ut pro corroboratione spirituum bis de die assumerent, castaneæ quantitate, de hac opiata: ℞. conserv. flor. beton. salviæ, anthos, majoran. ana. ℥ß. spec. contra apoplex. ʒiß. specific. cephal. Michaël. ℈j. spir. ceras. nigr. lilii conval. ana. parum M. cum syr. flor. tunicæ F. opiata. Cui superbibatur unum vel alterum Cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut spinam dorsi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. utque os frequenter eluerent spiritu lil. convall. cui theriaca esset admista.

Quinta morbi die fuit repetita potio purgans, atque subsequentibus septem diebus sudor procuratus decocto lignorum cum ligno rorismar. & visco querc. Et, uti dixi, successivè convaluit uterque.

Non multo absimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia saltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus subsidium occludere non posset, resolutionem passus. Purgabatur is nempe his pilulis: ℞. Extr. cephal. ʒß. castor. gr. j. Resin. jalap. pin. sub. gr. VII. spir. mac. gutt. j. M. cum spiritu ceras. nigr. f. pil. No. IX. Nucham calidè unxerat ung. nervino & ol. succini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & post triduum repetitis pillulis sudabat ad potum decocti sudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat sacculis speciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et eatenus restitutus fuit successivè, ut vix animadvertatur, quòd aliquando fuisset læsus.

Armamentarii Cæsarei præfectus tamen, postquam jam antehac ter

fuisset

fuiſſet à ſimillima hemiplexia ſimillimis remediis feliciter reſtitutus, circa dimidium Novembris brachio ſiniſtro, quod alias prioribus vicibus erat intactum, reſolutus cum omnimoda loquendi impotentia, fruſtra adhibitis quibuſcunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus ſexagenarius ad ſolas has pilulas: ℞. pil. tart. Schrœd. ʒß. extr. gentian. cent. min. ana gr. IV. Reſin. jalap. pin. ſubr. gr. V. M. cum tinct. tart. f. pil. No. IX. Et ad ſectionem ſalvatellæ manus ſiniſtræ, atque ad gr. iij. tart. emet. Nec non ad continuatum uſum hujus tincturæ convaluit: ℞. Eſſent. abſynth. Elix. propr. parac. tinct. tart. ſpir. ⊖. ✱ci ana ʒj. M. Doſis gutt. XXX. ex aqua abſynthii. Alii tres quartanarii verò priuſquam fuere liberati, præterea uſi ſunt ſuis temporibus his pulveribus ſpecificis: ℞. cort. peruv. ſubtiliſſimè pulv. ℈ij. ⊖✱ci, ♁ diaphor. ana gr. x. M. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote magis obvias, ſtudio prætermitto, excepto ſolo adhuc Materialiſta illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus Carpentarii ad eccleſiam S. Floriani, ex diuturnis Coli inteſtini doloribus, & oſſis pubis, iliique apoſtemate obiit. In eo ſiquidem illud erat ſingulare, quòd ex aperto apoſtemate in femore aliquot digitis infra os pubis, ob commodiorem puris evacuationem, cum pure genuinæ alvi fæces profluere animadverſæ fuerint. Propterea demortuo poſt octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhauſto, erat inquiſitum in dictarum fæcum tranſitum; & deprehenſum, quod colon inteſtinum, ea, quæ coxam ſpectat, parte fuerit ad imperialis nummi amplitudinem exeſum, perforatumque, & inde facto ſucceſſivè cuniculo per pure excavatos muſculos, partes illas contegentes, penetraſſe ex læſo inteſtino fæces illas alvinas uſque ad inciſum locum. *Induta eſt ſcilicet caro hominis putredine, & ſordibus.* Job. cap. 7.

Conſtitutio Anni 1713.

à Dn. D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacenſi, communicata d. 15. *Januarii An.* 1714.

ADeo varius erat apud nos Labacenſes, quoad auræ temperiem hujus anni 1713. decurſus, ut fere vix prætererit octiduum, quo ob jugem omnis generis intercurrentium ventorum viciſſitudinem, alia non fuiſſet introducta aëris conſtitutio. Solus Januarius ſibi hyeme aliqualiter conſtabat, æſtate Auguſtus, & autumno poſterior Novembris, & anterior Decembris pars cœlo ex ſolito maturius partis nivibus, eaſque ſecuto flatu aquilonio ſerenato. Cæterum verò toto reliquo tempore varietas, potiſſimum cum pluviis, & auræ aſperitate conjuncta: proindeque ſicut terræ frugibus maximè incommoda, (qui propterea exceptis montanis locis, ubi ſolum natura ſuas aridius eſt, non ſolum creve-

re

re perpauci, verum & impuri, & viciis, zizaniisque plenissimi, arboreis fructibus quidem itidem saltem in montanis existentibus utcunque copiosis, verum & ipsis ob nimias pluvias veluti eviratis, & solita sapiditate destitutis, consequenter minus sanis, plurimisque hominum eis indiscretè vescentium febrium diarrhœarum, dysenteriarum, vomitionum, & ventris corrosionum causa) ita sanitati humanæ maximè importuna. *Mutationes* siquidem *temporum*, teste Hipp. 3. aph. 1. *pariunt morbos.* Quod ea tamen non tulerit singulares aliquas, præter copiosas defluxiones, epidemias, qualium aliàs feraces esse solent similes annorum constitutiones, existimo in singulare nostrum commodum fecisse, quòd dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, sed successivè, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perseverarint, neque magnæ fuerint: quod tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aëre morbos populares. *Magnas* siquidem, dicit Hipp. citato loco, *mutationes facere morbos*, 3. aph. 7. autem dicit: *si annus magna ex parte talis fuerit.* Quod ipsum sentit & Galenus *Comment.* 1. *in lib.* 1. *Hipp. de morbis vulgaribus.* Quandoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentissimè pluviosus: tales constitutiones verò solent esse defluxionum, seu morborum à peccante lympha dependentium feraces, mirum non est, quòd potissimo tempore præ quibuscunque aliis affectibus viguerint defluxionum morbi.

Curationes eorum non adduco, sed relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapso Vere Francofurti unà cum Intricato Extricato meo Medico recusam. Ne vacuæ tamen omnino sint hæ paginæ, aliorum morborum hoc tempore observatorum, & solùm breviter meminisse hìc lubet certæ nobilis Matronæ, elapsa quadragesima à me hydrope ascite feliciter percuratæ, elapso autumno verò ex eodem malo tamen, sed per errorem defunctæ. Hæc tota elapsa æstate citra querelam vixerat: quòd ea verò horariis fructibus nimium indulsisset, & aliàs licentiosiùs pro ordinario muliercularum more victitasset, sub initium autumni de novo cruribus intumescere occæperat, successivè & abdomine; sed quod cum nescio quo in ventre motu, se concepisse suspicari inceperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortus periculo sese exponeret, negligere, usque dum exacto, sua opinione, gestationis tempore, dum parituram sese existimaret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea Cadaver, ut fœtus eximeretur: ast ejus loco aliud non repertum, quàm ingens in abdomine aquarum colluvies. Ut adeo manifestè conjicere licuerit, motum illum, quem fœtui illa imputabat, aliunde non fuisse, quàm à flatibus, aut colluviei illius aquosæ in abdomine contentæ, & sub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier, aliàs tempestivè ad rem fecisset, (quamvis gravidas à similibus generosis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, sit ex nostra in Intricato

Ex-

Extricato nostro medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuisset, quàm adjuta à me fuit Sutorissa illa, cujus ut talis curatio proposita fuit *in Chronologia mea Med. Anno* 1. §. CXXI. In simili siquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam fœtum, utpote rem domesticam, & naturæ congenerem, quàm humorem peccantem, utpote quid à natura alienum, citra abortus consecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum à me fuit in jam allegata *Chronol. mea Med. Anno II.* §. CXXVII. & alibi. Ut taceam, quod in tali casu præstare videatur saltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo salvare, quàm Matrem & fœtum evidenti periculo expositum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias si quis plura legere cupit, inspicere potest Sachsium *in Scholio ad observ. I. Anno I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curios.*

Meminisse item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in sextum usque mensem intermittenter febricitabat, non obstantibus variis à suis Medicis sibi ordinatis remediis, quos Ego tamen solis sequentibus mox ad anni principium celerrimè liberaveram. ℞. *Pil. tartarear. Schrœd.* ʒß. *extr. gentian. cent. min. ana gr.* iv. *Resin. jalap. pin. sub. gr.* vii. *ol. mac. gutt.* ij. *M. cum tinctura tartari. F. pil. N. IX.* Sumantur die à paroxysmo libera. Hinc pro ventriculi corroboratione, & cruditatum correctione sumantur quotidie mane ex jusculo de sequenti tinctura in diuturnis febribus specifica guttæ XXX. ♃. *Essent. absinth. agrimon. Elix. propriet. parac. s. acido, tinct. tart. spir. sal.* ✶ *ci ana.* ʒj. *M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur Emplastrum *de Cicuta cum ammon.*

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc semel iterentur. Et exactè observata interea victus regula uterque constanter convaluit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum sæpe sæpius ventris corrosionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando consilio vocatus, dùm vidissem, quod ei à Medico suo Ord. frequentissimè ad vesperum pilulæ de cynoglossa aliquot granis laud. op. acuatæ concederentur; earundem tam frequentem usum absolutè dissuaseram veritus, ne eæ forte successivè caput ad apoplexiam disponerent. Quod in eo verò mihi non obsequeretur patiens, utpote ab earum usu semper, uti ipse asserebat, alleviari solitus; ei ultimatim cum suo interitu obtigerat, quod Ego ipsi pridem prædixeram. Sæpe siquidem etiam ea, quæ prodesse videntur, obsunt.

Prosperiore forte sibi è contra procuratum fuisse per sex hebdomadas frustra desideratum in arthritide vaga somnum, mihi eodem tempore fide dignissimus narraverat certus Soc. JESU pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria asservabatur crocus, capiti obvoluta. Ut adeo non vanè suaserit wedelius apud Friccium in singulari suo tractatu *de virtute Venenorum Medica cap.* XXIII. *de croco*, crocum sacculo inclusum, & infantum, si qua dormi-

dormire non possunt, capitibus suppositum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium soporem inducat, postquam obdormivere, is iterum subtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & justo copiosiorem crudæ & facto haustui analogæ urinæ profusionem, Diabetem vocant Medici, succinctam, sed felicissimè peractam curationem. Certus in honorifica dignitate constitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque sedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia successivè demum etiam de urinæ ardore, & multo in urina sabulo lamentari cœperat. Hinc præter referandis obstructionibus dicata plurima remedia etiam abstergentibus, leniter diureticis, & urinæ acrimoniam obtundentibus usus est, quale præ aliis erat decoctum Foresti, & syr. de althæa Fernel. Taceo stomachica, & alia, quæ subinde ab urgentibus circumstantiis exigi videbantur. Inde sublatus quidem fuit molestissimus ille urinæ ardor, sublatum etiam cum urina excerni solitum sabulum; verùm ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore planè analogæ urinæ profusio cum ea marasmodica corporis contabescentia, ut venerabilis æger omni prorsus appetentia, & somno destitutus, sine fine sitibundus, proximè interiturus videretur.

Hinc itum in consilium, & conclusum, ut posthac cura tota eò dirigeretur, quo urinæ nimiæ illi profusioni corporis substantiam eatenus depascenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digestibili abstineret, vitaret vinum, & ejus loco pro siti, quamvis pulsum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine per præviam per pannum lineum colaturam liberatum, subinde autem emulsionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque sitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipsis pomorum granatorum. Pro cibo vesceretur juribus caponis, in quibus concussus sit vitellus ovi rec. contusus, amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pultibus ex ovis, & pulpa panis triticei paratis, malis cotoneis &c. sique posset, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & vesperi assumeret bonæ castaneæ magnitudinem de hoc specifico.

℞. *Conserv. ros. rub.* ℥iij.
rad. symphyt. maj. ℥ij.
spec. diatrag. frig. ℥ß.
coral. rub. præp.
terræ sigil. ana ʒj. *M.*
cum syr. cydon. F. electuarium.

Regionem renum ungeret ungu. rosato, refriger. Gal. & Comitissæ. Spinam dorsi autem & pectus ungu. resumptivo. Quibus constanter continuatis rediit successivè tantus appetitus, ut sibi à cibis vix temperare valuerit. Item somnus, vires, & carnium consumptarum recuperatio ad admirationem.

Anni 1714.

SI unquam aliquis annus fuit irregulariter constitutus, fuit apud nos Labacenses annus 1714. cujus constitutionem quoad aëris temperiem in præsenti communicamus: excepta siquidem sola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & sicca, totum reliquum ejus residuum, Ver videlicet, æstas & autumnus, excepto Novembri mense & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aëris amœnitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviis subjectum. Unde tot, tantæque aquarum exundationes, ut nec sata maturescere, nec gramina defalcari, siccarique, nec semina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorsus non adoleverant, in semine suffocata, aut adulta à meris viciis, zizaniis, & loliis adeo conspurcabantur, ut usui esse vix potuerint, aut ab uredine adusta grana effæta, & farina fere destituta tulerint. Unde insueta annonæ penuria, & propterea præsertim Croatiam versus, fere communis inter plebejos fames.

Qua stante aëris constitutione qualiter humana valetudo substiterit? nemini credo difficile fore conjicere, qui ex Hippocratis *lib. tertio aphor.* & aliàs novit, qualium tales annorum constitutiones soleant esse feraces corporum indispositionum; præsertim, si is præterea perpenderit, qualem victus rationem in simili rerum penuria, & caritate fuerit observare necesse, & quali, quamve insalubri qualitate debuere fuisse præditi non solum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exesi, adustique, ut vix fuerit reperire pyrum, pomum, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali suo sapore præditus fuisset: quamvis & talium parcissimus fuerit quæstus. Substitit, videlicet, si unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod similes temporum constitutiones, soleant esse ex Hipp. citato loco, & nostra *in Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feracissimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremur, utpote quæ utcunque tolerabili suo frigore siccitateque corpora potius reddebat *firma*, *agilia*, *& bene colorata*, adeoque bene valentia, quosque tulerat morbos, eorum saltem solùm accidentalis extitit causa; quatenus videlicet humiditates à prægresso pluvioso anno in corporibus nostris aggregatas altius impresserat, coagularat, & à discussione per insensibilem perspirationem impediverat.

Quod ipsum puta & de Novembri mense, Decembrisque anteriore dimidio, utpote similiter leni aquilone perflatis, & potissimùm amœna serenitate illustratis. Ast tanto majores querelæ nobis fuere contra Veris, æstatis, & reliqui autumni [utpote adeo pluviosorum, ut vix intercurrerit duorum triumve dierum serenitas, Solisve illustratio, quæ à pluviis, aut saltem nubilo cœlo cum planè insueta aëris asperitate non fuisset interrupta] decursum: Qui propterea tantis cum ægrotis nego-

tiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix ſuffecerimus. Quin imo, poſtquam affinem nobis Styriam ad Judenburgum peſte infectam perceperamus, nobis planè de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præſervavit nos hactenus gratioſum Numen.

Morbi autem, à quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones ſimilibus temporum conſtitutionibus ſemper familiares, arthritides, colici dolores, pleuritides, hydropes, febres tam intermittentes, quàm continuæ, & ex eis multæ planè malignæ, diarrhoeæ, dyſenteriæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funeſtiores, quàm febres petechiales, & præſertim Decembri Menſe variolæ. Quibus propterea etiam multi præſertim Auguſto menſe, & Septembri planè ſuccubuere. Quamvis, qui victus rationem obſervarant, riteque curabantur, potiſſimum reconvaleſcerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Utrumque prævio totius corporis rigore febrilis incaleſcentia apprehenderat. Hinc planè intolerabiles lumborum Puncturæ. Deſuper unum petechiæ ſcarlatinæ ſeu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ puriſſimo ſanguine ſoliti puris loco ſuffuſæ. Et ille tertia morbi die, hic ſeptima inopinatè ſuccubuit.

Certa etiam 10. annorum herula cortice peruviano vix à febre quartana liberata in variolas confluentes denſiſſimas inciderat, quæ ſucceſſivè etiam eo perductæ fuere, ut contractis cruſtis inſtantaneè abſceſſuræ crederentur, herulamque priſtinæ valetudini more ſolito reſtituturæ. Aſt ecce quàm inexpectatum fatum! præterquam enim, quod cruſtæ etiam ſæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus receſſiſſent, (perſiſtente interea ſemper febre acuta continua, & tuſſicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut ſi quàm caſu tamen abſcedere accideret, ea poſt ſe ardentiſſimum ulcus abſque omni pure relinqueret, uſque dum miſerabili herulæ ultimatim, 21. ſcilicet morbi die, è vita excedere fuerit neceſſe. Uſque adeo de variolis, niſi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intenſiſſima & ea continua febri in maximo frigore delatus, de intenſiſſimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: à quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed deſuper [perſiſtente adhuc febre] toto corpore minutis, & denſiſſimis hydatidibus, ſeu veſiculis aqua refertis, adeo fuit perſperſus, ut quis eum undique fervidiſſima aqua fuiſſe perfuſum, peruſtumve citra dubitationem juraſſet. Et non obſtantibus quibuſcunque remediis quoque ipſe 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro è contra uſque ad deſperationem aſciticus, dum proximè expiraturus crederetur, ſuperveniente tumidiſſimo ſcroto, inflammatione, & abſceſſu, ſponteque evacuatis inde aquis, præter omnem expectationem convaluit. Uſque adeo deſperandum nunquam: ſed

ſed dum ſpiramus, ſperemus.

Carbonum ſuffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti conſuevere, vapores eſſe nocentiſſimos, nemo facile eſt, qui neſciat: noxios verò æquè eſſe ordinarios illos ab aperto igne combuſtis lignis relictos, non facile credo fuiſſe obſervatum. Accidit tamen, quòd elapſo Decembri ex intenſo frigore domum reverſus faber ferrarius ſeptuagenarius, eò, quòd ſeſe ad talium carbonum ignem excalefeciſſet, in eum ſoporem, cum maximo ſtertore inciderit, ut is ab adſtantibus omnibus pro fortiſſimè apoplectico, adeoque ex ſententia Hipp. 2. *aph.* 42. pro omnibus deſperato haberetur, ſucceſſivè quidem clyſtere acri, frictionibus, ſternutatoriis, veſicantibus, & volatilioribus antiapoplecticis rurſus excitatus, ultimatim verò, decima tertia videlicet morbi die tamen è vivis ſublatus.

Simillimum fatum accidiſſe recordor ante annos Iggenſi ruſtico in noviter calefacto, & non pridem exſtructo fornicato cubili, qui verò libero aëri expoſitus ſeſe tamen rurſus recollegerat. Sed ſeptuagenario illo longè junior erat.

Singularis molis calculum in veſica geſtare abſque eô, quòd ab eô ſaltem ſubinde urinæ excretio intercipiatur, meo judicio pro raro habendum eſt. Factum id tamen fuiſſe detexerat nobis nuperrimè diſſectum corpus noſtri Labacenſis Eccleſiæ Decani. In ejus ſiquidem veſica ad digiti craſſitiem corrugata deprehenſus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam intercepiſſe fuit obſervatus; quin potius is, poſtremo præſertim anno, continui urinæ crudiſſimæ profluvii extitit cauſa. Sed ſciendum venit, calculum hunc ab ægro ſemper fuiſſe pro hernia habitum, quem propterea à pluribus annis ſemper ſurſum cingulo hernioſis conſueto religatum geſtabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad veſicæ orificium devolvi, & urinam omnino præcludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ veſicæ ſpatium ſua mole occupabat, cauſa erat, ne à renibus jugiter affluens urina ibidem ſubſiſtere potuerit, ſed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juvaret propterea quoque fortè aliàs (niſi lithotomiæ remedio periculoſo & ſæpe impoſſibili ſeſe ſubjicere mallent) tali medio uti, ut taliter ſaltem ab eis aliàs conſueta urinæ præcluſione liberi viverent.

Anni 1715.

QUem non piget revolvere conſtitutiones anni 1713. & 1714. à me notatas, & poſtremo Ephem. Nat. Cur. tomo inſertas, is facile conjiciet, qualiter ſaltem per hyemem currentis anni 1715. ſubſtiterit inter noſtrates Labacenſes humana valetudo. Ex temporum ſiquidem ſalubribus, vel inſalubribus aëris conſtitutionibus potiſſimùm dependere humanorum corporum bonam, vel malam valetudinem, demonſtravi luculenter in Chronologia mea Med. Quandoquidem igitur ex dictorum annorum conſtitutionibus eluceſcit, eorum tempora potiſſimùm fuiſſe varia, aſpera, & pluvioſa; talia autem ſolere eſſe flu-

xionum, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundarum indiſpoſitionum feracia; arguere proniſſimum eſt, ſaltem hyemem memoratos annos immediatè conſecutam debuiſſe fluxionibus, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundis indiſpoſitionibus fuiſſe obnoxiam, non obſtante, quòd ea de ſe adeo inſalubris non fuerit, utpote potiori ex parte aquilonia, toleranter frigida & ſicca, adeoque ex ſententia Hippocratis utcunque ſalubris. Corpora ſiquidem per antecedentem talem inſalubrem aëris conſtitutionē vitioſis humoribus ſemel referta, præſertim hyemali tempore, quo cutis pori ab externo frigore occluſi, talium humorum debitæ per inſenſibilem perſpirationem depurationi obſiſtunt, per ſubſequentem, etſi etiam utcunque ſalubrem aëris conſtitutionem, ſibi adeo reſtitui vix poſſunt tam celeriter, ut in affectus à tali putredine, & corruptione oriundos non incidant, eo ſaltem uſque inſiſtentes, donec à ſalubriori, & ea contraria, calida videlicet aëris temperie in contrarium non alterentur. Hinc etiam obſervatum fuit, non obſtante juxta dicta de ſe aliàs utcunque ſalutari hyemis conſtitutione, plurimos Labacenſium incidiſſe, præter omnis generis defluxionum morbos, quoque in febres malignas, morbillaceis & varii generis etiam aliis cutis efflorecentiis adeo periculoſis, & contagioſis ſtipatas, ut potiſſimæ urbis domus eis fuerint coinquinatæ: magna etiam incolarum pars, præſertim pauperum, utpote & competente victu, & neceſſariis remediis deſtitutorum, planè è medio ſublata. Dictum ſiquidem fuit præterlapſum annum 1714. fuiſſe adeo ſterilem, & inſuper fructibus, quos protulerat, vitiatum, ut inde in corporibus ab eis nutritis alii ſucci progenerari non potuerint, præterquam morboſi. Acceſſerat & mortalitas animalium, quorum, etſi nondum actu ægrotorum, re ipſa verò tamen actu infectorum comeſtas carnes probabile eſt, etiam quidpiam ad humanorum corporum inſalubritatem contuliſſe. Item inter plebem famem ipſam, quæ propterea tot mendicos ad urbem compulerat, ut non pauci eorum conquiſito ibidem cibo ſaturati mox animo, & vita etiam in publicis plateis concidere viſi fuerint, uſque dum eis in publico Lazareto, aliàs pro impeſtatis deſtinato, ex collectitia eleemoſyna neceſſaria ſuſtentatio à Magiſtratu ſuppeditaretur.

Petechiales, ſeu ſcarlatinæ illæ maculæ, quas vulgo petechias nominamus, vix apud ullum ægrum obſervabantur: morbillaceæ verò, aliàs rubeolæ dictæ, quales Ego Anno 1699. per æſtatem hìc graſſatos fuiſſe *Anno* III. *meæ Chronolog. Med.* §. *XL.* & ſequent. deſcripſi, communiter apud omnes, præcipuè in dorſo magis conſpicuæ: quibus tamen non rarò eleVatæ quæpiam puſtulæ inſtar variolarum interſpergebantur, ſæpe etiam diſcuſſis jam illis exanthematibus undecima morbi die, 14. vel etiam tardius ſuperveniebant, miliares quædam puſtulæ totum corpus denſiſſimè cum pruritu obſidentes: ſubinde verò hydatides, ſeu limpidiſſimo ſero repletæ veſiculæ, eis ex aſſe ſimillimæ, quæ perfuſione cutis aqua fervidiſſima excitari ſolent. Et iſtæ potiſſimum

poſt

poſt ſe traxere ægri, utpote aliunde jam prius enervati, inevitabilem interitum, ſicut illæ non facile.

Variolæ quidem, & morbilli etiamnum quoque adhuc unà graſſabantur inter infantes, & adultos, minori tamen cum ſævitie, quàm elapſo Decembri, præter unicam Monialem, apud quam variolis denſiſſimè perſperſam uſque ad duodecimam morbi diem omnia ſecuriſſimè procedere videbantur; duodecima autem epidermis, ſeu extrema illa cuticula, quæ veram cutim contegit, adeo elevata conſpiciebatur per faciem, & totum reliquum corpus, præcipuè brachia, latentibus ſubtus variolis, ut ad humerum digitis apprehenſa, per totum brachium uno tractu detrahi potuerit, idem puta de facie. Et iſta 13. morbi die obiit. Plura hìc mihi eſſent adhuc de epidemia hac valde multis fatali commemoranda; quod ea verò potiſſimùm tetigerim in Chronol. mea Med. loco citato deſcribendo febrim morbillarem apud nos Anno 1699. ſimiliter, etſi non adeo ferociter, ſævientem, Benevolum Lectorem eò ablego. Interea ſolum adhuc id hîc adjiciens, quòd Epidemia iſthæc malignitate parum à peſte ipſa recedens, tota hyeme, & Vere, præcipuè Majo menſe, uſque in Junium, qui erat amœniſſimus, eatenus, in omnem ætatem, & ſexum, præſertim in quoad faciem cæterum ſaniſſimos ſævierit, ut tale quid noſtra memoria hìc Labaci adhuc nunquam fuerit obſervatum. Neque hoc ſolùm hìc Labaci, ſed ſucceſſivè & per reliquam provinciam, præſertim circa Sitticium in parochia S. Viti, & circa Rudolphsbertum in parochia S. Ruperti, ubi maximam ſubditorum partem è medio ſuſtulit.

Ex ſexu Muliebri tamen utero gerentes præ aliis impegerant, utpote communiter abortum paſſæ, & retractis à lochiali fluxu ad interiora exanthematibus. Idem fere puta de eis mulieribus, quibus mox in mali principio, aut ſub ipſa exanthematum eruptione menſtrua proruperant.

A Junio uſque ad exitum Auguſti erant fere omnia benigna, de variolis autem, & Morbillis nec auditum quidem: è contra febres tertianæ, præſertim Octobri Menſe (quamvis is fuerit unà cum Septembri, imo & Novembri, præter ſolitum amœnus) adeo contumaces, & inconſtantes, ut poſt tertium, vel quartum paroxyſmum communiter degenerarint in lentas continuas per plures hebdomadas, non obſtantibus idoneis remediis, continuantes; ultimatim verò rurſus in intermittentes terminatæ: quæ verò erraticè ægros apprehendebant, ſerius, aut citius in quartanas mutabantur, quas tamen omnes ſequenti methodo, & remediis, propterea bene annotandis, feliciter cicurabam. Primò purgabam corpus ter, quater, vel quinquies (pro exigentia videlicet cacochymiæ, vel cachexiæ) communiter pridie paroxyſmi (quia ea die tolerantius ſe habere ſolent ægri) tali ptiſſana: ℞. fol. ſen. ſ. ſt. ℥iij. Salis Tartari ℨß. flor. viol. martial. paſſul. min. mund. ana p. 1. f. per noctem infuſio in loco calido in ſ. q. aq. agrimon. vel borrag. vel aq. com. vel etiam in jure pulli pro colaturæ ℥iv. Mane prævia levi ebullitione f. expreſſio, & potio. Vel talibus pilulis. ℞. Pil. Tartar. Schrœd. ℨß. ext. gentian.

tian. cent.min. ana gr. IV. resin.jalap. pin. sub. gr. V. vel vij. M. cum Tinct. Tart. f. pil. N.IX. Intermediis diebus fiat humorum digestio, & obstructionum reseratio : ℞. Essent. absynt. agrimoniæ, Elixir propr. parac. tinct. tartar. martis aperit. spir. salis ammon. ana ℥j. M. Dosis mane, & vesperi gutt. XXX. ultimatim : ♃. Pulv. patrum ℥iß. conf. Alkerm. ʒij. Antimon. diaph. ʒiß. arcan. dupl. Salis absynt.cent. min. card.ben. ammon. ana ʒß.M.cum conditura cort.citr. f.elect. molle. Dosis diebus apyrexias mane & à prandiis tribus horis ante pastum castaneæ magnitudo, superbibendo aliquid aq. card. bened. vel vini melioris : die febrili autem eadem quantitas in declinatione æstus febrilis, continuando id saltem semel de die per 4. circiter hebdomadas etiam post expugnatam febrim,cum exacta diætæ observantia.

Qua ratione autem feliciter cesserit febrium malignarum, & petechialium curatio eis rusticis, de quibus mihi ex Comitatu Cilliensi perscripserat certus Amicus, quòd illi sese in summo febrili æstu frigidæ immergere soliti sint? Ego non capio. Quod verò pedibus, & reliquo corpore tumefacti ad potum cent. min. & immersionem pedum in aquam fimi detumuerint, ejus demùm ratio reddi jam potest.

Anni 1716.

A Tricennio huc recordor, nos quidem varias hyemes ob non minus copiosas nives, quàm asperam auram perdifficulter superasse, imprimis hyemem anni 1709. à me in Ephem. Nat. Cur. Centur.1. & 2. sub titulo : Constitutio anni 1709. descriptam ; nullam tamen fere difficilius, quàm cujus Constitutionē nunc communico ; hyemem videlicet currentis anni 1716. Ista siquidem vix aliquando, ab intercurrentibus brevissimis austris aliquantum refracta nivium copia, & frigoris asperitate per totum adeo sævierat, ut æquinoctium vernum, quod aliàs apud nos hyemis finis esse solet, longè excesserit, obque indesinenter furentes aquilonares ventos, indeque summa ariditate constrictam terram arbores, non, nisi primo circa dimidium Maji in folia, & flores, idem puta de satis in aristas, erumpere siverit: exemplo aliàs nostra memoria nunquam viso, præterquam ante annos circiter 50. quo recenset certus septuagenarius illius hyemis frigus usque ad Maji exitum adeo instititisse, ut passim necesse fuerit sese à frigoris intolerabilitate lignis excalefactis fornacibus tueri. Omnes tunc, addit dictus seniculus, desperaverant de satorum fere emortuorum, & frugum vel tolerabili ubertate ; interea verò tamen consecutum fuisse annum adeo fertilem, ut is raros sibi habuerit pares. Quemadmodum idem ipsum inexpectata Dei benedictione factum admiramur & nos currente hoc anno.

A dimidio Maji demum prægressis pluviis tempus vernum, & successivè terræ viror, efflorescentiaque ; quam vernam amœnitatem continuarat & Junius, cum Julio, & Augusto Mensibus, terræ frugibus vel propterea opportunis, quod fertilibus, eisque brevibus pluviis sæpius ad colonorum votum interspergerentur. Sique September jam nominatorum mensium temperiem saltem proportionatè secundasset ; uberiorem annum optare non

non potuissemus. Quod hic verò per totum fuerit pluviosus & frigidus, maturandoque fagotritico, nostrorum colonorum pani quotidiano, uvisque planè importunus; factum est, quod fagotriticum vix maturatum, uvæ verò planè fere non. Unde vina non minus pauca, quàm ultra modum acerba: procul dubio in futurum Colicorum, & arthriticorum, nec non aliorum ab acido, & austero oriundorum, affectuum causa extitura. Arborei fructus è contra, præsertim poma, fuere copiosissima.

Veluti exhaustis demùm per pluviosissimum Septembrem nubibus autumnus subsecutus fuit præter morem, & expectationem acceptus, terra nivibus non nisi 11. Decembris, cum intenso tamen frigore, cooperta.

Hinc humana corpora sicut per hyemis decursum multum fuere ab omnis generis defluxionibus perpessa, ita verno tempore præsertim à pectoris affectibus; adeo ut de actu phthisicis nemo mortem evaserit, plurimi alii verò eidem obnoxii prima sibi ejusdem injecta fuisse fundamenta etiamnum deplorent. Per reliquum anni decursum verò demum fere meræ indispositiones sporadicæ.

Qualis erat, ut saltem unam vel alteram curationem pro usu medico subjungam, heruli illius, qui pridem cachecticus, & scabiosus veluti repente fuit à scabie per se liberatus, inciderat è contra in vehementes hepatis puncturas, febrim acutam continuam, sitim, tussim, vigilias &c. Huic præmisso clystere fuere sanguinis ex basilica brachii dextri emissæ unciæ V. Hinc pro febris sufflaminatione talis pulvis bis quotidie intro sumendus datus: ℞. Spec. de gem. frigidis, diatrag. frig. antim. diaph. ocul.69. ana gr. V. nitr. perl. iij. M.f. pulv. Et ab extra præmissa unctione ungu. de althæ. anodyn. & ol. viol. iterato superpositum tale cataplasma. ℞. Herb. malv. althæ. melil. flor. rof. rub. ana Mj. herb. hyosc. M. ß. farin. sem. lini, fœnugr. ana ℥j. M. dentur minut. concisa pro sacculo in lacte decoquendo. Et intra novem dies obortis interea sæpius sudoribus habuimus levamen desideratissimum, adeo, ut aliis ulterius non indiguerimus, quàm corporis expurgatione, & quibusdam levibus becchicis.

Item certæ Comitissæ dysuria cum intolerabili regionis vesicæ sive à simplici urinæ acrimonia, sive à viscositatibus (de arena siquidem nihil fuit animadversum) oriundo dolore: quæ tamen intra 12. horas cesserat (frustra prius applicatis quatuor Clysteribus, tot unctionibus, & cataplasmatibus ex parietaria &c. combinatis) ad ab extra applicatam dolenti regioni theriacam ol. scorpion. Matth. perspersam, & ab intro sumptam ex vino ʒj. radicis parreiræ bravæ ante biennium per Germaniam à *D.Lochnero*, Illust. nostræ Academiæ Directore, divulgatam. Post trium circiter hebdomadarum intervallum in idem malum reciderat eadem Comitissa cum urinæ cruentæ excretione: & eadem ipsa remedia experta fuit sibi fuisse sicut prius, maximè proficua. Suavissimè siquidem urinam promovet laudata radix quomodocunque intro sumpta, per se, vel cum aliquot granis salis genistæ, & ejus acrimoniam cum admiratione temperat. Quemadmodum id expertus fui quoque in memet ipso,

& primò his diebus apud nephriticis doloribus detentum Jesuitam.

Et denique, ut alias prætercam, Arthritis illa, quam vehementem patiebatur certa puella, intra paucos dies his solis liberata: primò purgabatur hoc bolo specifico, & propterea mihi in arthritide familiari: ♃. Elect. Caryocost. ℥iij. spec. diatereb. Mynf.ʒj. M. cum facch. f. bolus. Hinc ex Ischiatica pedis emiserat unc. V. sanguinis,& sudabat quotidie ad hunc pulverem itidem specificum: ♃. Pulv. March. off. Microcos. phil. præpar. antimon. diaphoret. ana ℈ß. cinnab. nat. præpar. gr. iij. M. f. pulv. qui mane sumatur ex decocto Theæ cum decocto ligni sassafr. visc. querc. & rad. liquir. facto, vesperi verò ex aqua beton. Et convaluerat intra dies duodecim.

His ipsissimis remediis recordor me pluries curasse quoque dolorosissimas Ischiaticas, solis adhuc subinde in subsidium vocatis Cataplasmatibus, seu fomentis anodynis. Est cura compendiosa, commoda, & tamen, si continuantur, magis, quàm quis sibi persuadere possit, efficax.

Anni 1717.

QUantum ad annorum salubritatem, & humanorum corporum valetudinem conferat regulata suis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties à nobis dictum est, præsertim in Chronol. nostra Med. Id quod equidem etiam manifestè comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is siquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, præterquàm circa Februarii dimidium, quo frigore eatenus exhorrescebat, ut inde vel arbores ipsæ fuerint notabile damnum perpessæ, præsertim molliores, quales sunt persicæ; Vere temperatus: æstate saltem Junio, & Julio mensibus æstuosus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi insolenter tempestuosus: autumno fere veris instar amœnus; humana corpora totum adeo bene valuere, ut Medicis fere nullum negotium facesserint, nisi circa sporadicè patientes. Unicum occurrerat, quod videbatur quibuspiam quid ex aëre forte ab astris taliter infecto suam originem traxisse, epilepticæ nimirum convulsiones, quæ Semptembri mense intra eclipsim lunarem, & solarem plures homines unis iisdemque diebus præter omnem expectationem adortæ fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegæ.Duo mei ope divina fuere feliciter ad sanitatem perducti: tertius ille, qui puella septennis erat, è medio sublatus. Duo illi mei non nisi primo exacto integro triduo aliquantum ad se redire & titubanter ferre incipere fuere observati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die succumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratæ eclipses? Astronomiæ cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quæ meos duos pristinæ valetudini restituisse videbantur, breviter specificare lubet, forte in simili casu quoque aliis servitura. Primum autem, à quo curam auspicandam esse judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, specificisque confecti clysteris. Secundum, & priusquam

Clyster

Clyster præpararetur, cochleatim propinandum mixtura hæc antiepileptica: ℞. Aq. hirund. comp. cum castor. epilepticæ Langii, ceras. nigr. flor. tiliæ aa. ℥ß. liquor. CC. succin. ʒj. Essent. anodyn. gr. IX. m.f. potio. Tertium & seqq. frictiones crurum deorsum versus, perunctio verticis ungu. alabastrino cum ol. rutæ, cran. hum. & succin. commisto. Quartum columbarum, & pullorum vivorum recens per dimidium discerptorum vertici raso iterata applicatio. 5mum naribus ⊖ volatil. succini admotio, nec non pulv. sternutatorii per pennam in nares inflatio, successivè verò, & postquam ægri jam nonnihil sese recollegerant, faciliusque quid intro sumere poterant, pulvis March. spec. diacinnab. Myns. & ⊖ volat. succin. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quæ singula quidem etiam sæpius iterare oportuerat, quin & alteri eorum, quæ puella 17. annorum erat, & menstruis deficiebat, venam in talo secare, priusquam plenè convaluerant.

Puellula illa septennis à 4. hebdomadis priùs febricitans, erat post mortem cultro anatomico subjecta, & deprehensum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viscositate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri sero, seu lympha repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulsionum illarum immediata extitisse causa, meatuum cerebri à sero illo inundatio autem mortis ipsius. Prouti ea de re perspicaciter D. Anton. Pacchionus Regiensis Medicus Romanus *in epist. de glandulis conglobatis duræ Meningis* ad Magnif. D. D. Lucam Schroeckium data in *Ephem. Nat. Curios. Dec. 4. An. I. & II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vanè persuadebam quoque meos duos ægrotos ex simillima causa idem ipsum malum primitus contraxisse. Primus siquidem, qui vir obesus erat valde, bibulus, & pridem quoad memoriam defectuosus ad fauces tantas à capite defluxiones patiebatur, ut nisi ei injectionibus per os (postquam is jam aliqualiter sese recollegerat, & os aperire poterat) tempestivè succursum fuisset, ei infallibiliter vel ex solo hoc accidente intereundum fuisset. Adhærebant siquidem frustatim utrinque circa uvulam & fauces ab aëre, qui ob obstructas nares inspirando saltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonnisi dictis injectionibus, & gargarismatis inde avellenda. Frequenter etiam simillima sputa ejiciebat. In puella quidem ista causa sese non adeo clarè manifestabat, conquerebatur tamen, postquam ad se redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, & narium, ac si eo ipsi aliquid defluxisset, qui oculi etiam ipsi diu postea debiles, & vacillantes, præque fibrarum muscularium à sero relaxatione veluti confluentes permanserant. Communiter forte & apud alios similium convulsionum causa est similis cerebri à nimia, eaque acri lympha inundatio, & propterea ei revellendæ, & discutiendæ nihil æquè prodesse solet, quàm tempestivè nuchæ, brachiis, cruribusque, vel ipsi etiam raso vertici adhibita vesicantia, quæ causa forte etiam Florentinis est, quòd infantibus suis vix natis, ut eos ab epilepticis insul-

tibus, quibus illi endemicè obnoxii esse solent, præservent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Aversper-gica ante annos ex epilepsia defunctum infantem, & postea anatomico cultro in mea præsentia subjectum cerebrum simillimè habuisse constitutum.

Reliquos affectus, qui mihi aliàs per anni decursum occurrebant curandi, tractabam feliciter Methodo, & remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, hæmoptyses &c. Rarius tamen quid observaveram in duobus subjectis circa pulsum: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus qui sanus communiter habuerit pulsum adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequabatur antecedentem, facilè apud alium sanum tres pulsationes præterierint: qui tamen postquam elapso Augusto in febrim malignam incidisset, pulsum habuit adeo frequentem, & per omnes vitiosas differentias varium, ut talem nunquam observaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum prædixeram. Tam notabiles siquidem naturæ à connaturali statu recessus non possunt, nisi pessima quæque ominari. Vir aliàs erat robustus, & in actionibus suis accuratus, sed tardissimus, sæpius vertiginosus, & subinde leviter insultibus epilepticis obnoxius.

Alter verò similiter robustus cum in febrim similem incidisset, in decimum usque diem pulsum, & urinam præ se tulerat adeo ordinatum, & naturalem, ut nisi contrarium suasissent pessima quæque, quibus unà detinebatur, symptomata, virium nimirum ingens prostratio, linguæ ariditas, inquietus somnus, delirium, tendinum subsultationes &c. eum quis nullatenus febricitasse, neque singulari periculo fuisse subjectum credidisset: qui 13. morbi die supervenientibus convulsionibus tamen succubuit.

Adeo parum subinde fidere licet etiam optimo pulsui, & urinæ, nisi reliqua ei bonitate correspondeant, parum etiam de præsentia, vel absentia febris redicere: quantumcunque febrium præsentia vulgo communiter arguatur, vel ex sola pulsus frequentia, & inæqualitate; ubi verò hæc duo non animadvertuntur, ibi hoc ipso non censeatur adesse febris.

Constitutio Epidemica Ferrariensis Anni 1715.

Dn. D. JOSEPHI LANZONI.

POstquam Annis proximè elapsis lues pessima boves miserabiliter invasit, atque copiosissimi imbres tellurem inquinaverunt nostram, totumque agrum Ferrariensem stagnantibus aquis pessimè vitiatum vidimus, ita ut semina futuræ messis pro majori parte deperdita fuerint, unde caritas, ac inopia anni 1715. surrexit; facta est etiam sanitatis jactura.

Martio mense vix inchoato, magnus bufonum & ranarum numerus observatus est, & increscente vere innumerabilis culicum, vermium, serpentum, muscarum, papilionum, locustarum, erucarum, aliorumque in-

insectorum copia super terræ faciem apparuit, & liberum aëris campum occupavit, ex quo nonnulli multas ægritudines in humano genere prædixerunt; Verno etiam tempore adhuc currente maximi Solis æstus in Maji fine corpora nostra vexarunt, mox aura nebulosa & humida, dolorum dentium, capitis, & rheumatis parens surrexit, quæ tamen brevi in multam est mutata serenitatem. Accessit Junius, & summis caloribus corpora nostra affecit, hinc exordium habuere febres quædam, quæ prima facie tertianæ simplicis notam præferebant, mox duplicatæ pertinaciter utrumque sexum omnesque ætates invadebant: primò enim rigor incipiebat, qui ad plures horas durabat, vomitus amari succi aderat, cardialgia, dolor capitis, & eximia succedebat sitis; in multis tormina, & ventris fluxus, in aliis summa alvi stypticitas, inappetentia in omnibus, ac vigiliæ aderant; in tali, ac tanto autem numero febres istæ invadebant, ut nulla Religiosorum tam marium, quàm fœminarum Monasteria, nullus denique in urbe locus fuerit ab hoc febrili incendio immunis; miserandum erat videre unum vix in domo ægrotare, dein paucos post dies totam febricitare familiam, sic Cœnobia, xenodochia videbantur, & rura repleta febricitantibus, in timidis nonnullis ac effeminatis contagionis timorem crearunt, ægrotantes crescebant in dies, & sine salute primorum, numerum augebant secundi, ut vix sufficerent Medici ad tantas ægrotorum visitationes, dies enim licet æstivus ad tale ministerium brevis erat. In curatione talium febrium primo lenitiva proponebantur ad educendas pravas materias in primis viis hærentes, & hoc die pari, & vacua fiebat; elapsa autem impari, in qua febris redibat, Venæ-sectio celebrabatur; sed hìc notavi, die talis remedii, quo febris, quia tertiana, abesse debuerat, accessionem reduplicatam, & ex simplici, duplicem factam fuisse, & continuam, sicque majus minari periculum; qua experientia edoctus, imposterum nunquàm in talibus curandis febribus venam secari jussi, sed ubi opus erat, cucurbitulas scarificatas tantummodo applicari mandavi; Alterantia, Cordialia, Clysteria, Narcotica, Diuretica, & Sudorifica incassum semper fuere administrata, imo summum illud remedium, nempe cortex Chinæ Chinæ, per plures dies exhibitum parum aut nihil præstabat auxilii; sive cum vino generoso, sive in bolo cum Syr. absint. confecto in decoctione, tinctura, Extracto, Syrupis, in Rotulis, aliisque modis exhiberetur: Medicorum aliqui istum pulverem cum Rhabarbaro, Zedoaria, Gentiana & centaurio min. mixtum dederunt, aliique pulverem corticum Fraxini, & corticum Aurantiorum, baccarum Juniperi similiter experti sunt. Si in aliquibus cessabat febris, brevi redibat, ac ter & quater recidivam patiebantur ægrotantes. Ego & uxor mea dilectissima, sub Augusti finem ab hac febri correpti, usque ad Novembr. ea laboravimus. Sic inter alios sub festo Paschatis Clariss. Dn. Hieronymus Baruffaldos Philosophiæ Doctor Excellentiss. atque Amicus meus suavissimus, pertinacissimam hanc febrem, pravis stipatam symptomatis,

usque ad æquinoctium autumnale fuit passus; ego optima instituta victus ratione, & ad plures dies assumpto vino generoso, in quo china chinæ infusa fuerat, tandem convalui; uxor verò mea, quia purgata, & aliis pharmaceuticis remediis usa est, sanguine etiam è vena pedis emisso ad febrem cicurandam, semper in pejus ruebat, & majores patiebatur febriles insultus. Modo quartanæ duplices apparebant, modo simplices, hinc tertianæ redibant, inde duplices fiebant, iterum quartana, imo in aliquibus de septima in septimam diem revertebantur febres, pertinacem, & malignam semper servando naturam. Observatum est, non nullos aërem mutavisse, aliaque loca petiisse, ibique morantes sanitatem recuperasse: Reversi verò Ferrariam, illico à nova febri vexati sunt.

Pauca fuere funera, sed longissimæ convalescentiæ, hinc in multis obstructiones obortæ, in aliis crurum, & pedum intumescentia; in aliquibus icteritia, surditas, tremor, ac scabies, signa erant infirmitatis elapsæ. Notatum fuit in pejus semper ruere ægrotos, atque recidivare faciliter, spirante Euro, qui ventus pertinaciter ad plures dies perseverabat. Causam inquirentes nonnulli, nimium sideribus tribuentes, putaverunt, stellarum influxum malignum, primò boves, inde homines affecisse; alii calorem æstatis nimis intensum, longum, atque molestum accusabant, quatenus extenuando corpora, & humores fundendo, nec non ipsos spiritus dissipando, hujusce naturæ febres excitaret; Multi in vino causam horum morborum latitare autumabant, eo quia anno elapso 1714. ob cæli inclementiam ex uvis fere immaturis vinum aciditate abundans cōfectum fuerit, quod assumptum crasim humorum, ac fermentorum vitiando tales febres excitaret; Non pauci cadavera boum, lue pessima anno elapso denatorum, & hinc inde passim sepulta, causam istarum calamitatū agnovere: dicebant enim, particulas nobis infensas, ac mortiferas, à cadaverum corruptione elevatas, atque per porositates terræ ad aërem inquinandum sublevatas, infectionē in humoribus nostris peperisse: nec defuerunt, qui nimis creduli hanc pessimam constitutionē à fascino & maleficarum artibus diabolicè provenire crediderunt. Aliqui, cum quibus ego facio, cogitaverunt causam harum febrium internam fuisse humores viscidos atque tenaces, concoctu difficiles ac vix separabiles, nec sine longo tempore consumi aptos; externam autem causam in vitio terræ constitutam esse, cum enim annis elapsis, ex copiosis imbribus, & fluminum diluvie, tota facies nostræ telluris tecta apparuerit, & per consequens viscera ejus coinquinata à stagnātibus aquis fuissent, unde infectæ ex pravis humoribus herbæ pascua nociva exhibuerint; Ex hoc morbi animalium, arborum multarum obitus, rubigo segetum orta, particulæ enim nitro-sulphureæ assiduè elevabantur, & fructus adhuc tenellos, & uvas nondū maturas adurendo, spem colligendi alimenta furabantur; quin puteorum nostrorum aquæ, quibus juscula, pultes &c. conficiuntur, particulis istis imbutæ, vitium cum alimento præstabant. Qui exactam vivendi normam observabant, sæpe pejus vexabantur, quàm illi, qui diætæ regulas aspernati, omnis generis cibaria pro libitu ac voluntate assumebant;

Aliqui

Aliqui intemperantes, ante accessionem largam vini generosi quantitatem potabant, ac inde se ad somnum & sudorem componebant, & non nulli tali modo sanitati sunt restituti. Alii omnimode se abdicarunt à vino, absque ullo fructu: febres enim pari pertinacia procedebant, atque diætam, quantumvis regulis propriis exercitam, eludebant. Ad effugiendam pessimâ hanc constitutionem ad rura ibant non pauci, verùm quia agri nobis vicini, eadem valetudine afficiebantur, parum utilitatis experti sunt; qui verò extra nostra confinia proficiscebantur, atque vel Bononiam, Mantuam, Patavium, Veronam, Venetias, atque Romandiolæ urbes pergebant, ii sanitatem facile recuperabant. Non minus accidit non nullis, qui tædio affecti ad exteras urbes se contulerunt adhuc febricitantes, ut absque alio remedio pristinam recuperaverint sanitatem, & bene valentes in Patriam redierint. In puellis passim observabatur in præsenti constitutione magna lumbricorum copia, per vomitum enim & per secessum vermes in febrium exordio prodibant, & multi pueri ex hac peste denati sunt. Hystericas insuper affectiones in fœminis, talibus febribus conjunctas præter modum notavi, earumque insultus fortiores, atque frequentiores maximè in febris principio, & augmento. Fructus pene omnes verminosi, ac ingrati saporis, ita ut bonæ substantiæ fuerint illi soli, qui ab exteris ad nos mittebantur, & præsertim illi optimi succi erant, qui à Patavinis montibus veniebant. Postremò tandem observavi per publicas nostras vias, per vicos, & plateas, si quid aquæ, aut alterius humiditatis, ad paucos dies permaneret, viridem colorem, ac fœtorem emittere, quod non tam facilè annis transactis eveniebat. Faxit Deus, ut hæc terminante Anno 1715. finem habeant, atque meliorem anni venturi 1716. Constitutionem possimus sani describere.

Annorum 1716. & 1717.

FRigus hyemale, quod 1715. mense Decembri incepit, anno etiam 1716. usque ad mensem Martii perduravit; multæ nives, cum ventis borealibus super faciem terræ glaciem ad multas hebdomodas conservarunt, & licet remissum sub Martii finem videretur frigus, attamen recruduit mense Aprili, & usque ad Majum non cessavit. Itaque hoc durante frigore, Gravedines multæ, ac Pleuritides observatæ sunt; quin imo oculorum inflammationes passim obortæ & pertinaces adeo extiterunt, ut non nullæ ad mensem usque protractæ, patientes vexarint. Ver accessit, & imbres frequentes tellurem infestabant nostram, flumina augebant, & segetes nimio madore irrigabant, si verò mutatis ventis serenitas apparebat, vix sol igne suo terram fovebat, statim elevatis aqueis vaporibus nebulæ densissimæ obortæ sunt, hinc natæ in hominibus surditates, apostemata, & vagi dolores cum flatibus. Æstas calidissima ineunte Junio derepente invaluit, unde multæ tertianæ febres, tam simplices, quàm duplices obortæ sunt, cum nausea, vomitu materiæ amaricantis, capitis dolore, ac immodica siti, quin imo non nullos tertiana perniciosa vexavit, quæ omnes ope chinæ sanatæ sunt; prius tamen leviter alvo exonerata.

In

In autumni primordiis pluvia multa, qua cessante, serenitas, usque ad kalendas Decembris continuavit, ita ut semina terræ bono omine tradita, & magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima reposita fuerint. Hoc autem tempore, salubritas aëris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita est, ita ut præter aliquas leves quartanas, & placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad salutem Ferrariensibus acciderit; solummodo notatu dignum fuerit, autumni tempore, múltas gravidas abortum passas fuisse sine ulla causa manifesta. December sanus extitit.

Terminato Decembri, mensis Januarius ingreditur anni 1717. & frigus primo remissum apparuit; ast die hujus mensis undecima, aura septentrionalis rigida advenit, & tam fortiter agitavit auras, ut quædam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutæ, ac collapsi ruerint, quatuor dierum spatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo cessante illico magna nivis copia descendit, inde frigida serenitate favente, usque ad secundum anni mensem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, dissolutisque nivibus, sub finem Februarii frigoris sævities evanuit. Hoc verò tempore, anginæ multæ, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quæ postea toto anno 1717. miserrimè perseverans puerorum stragem multiplicavit, & quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quàm senes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multæ nebulæ densiores observabantur, quæ tandem in pluvias terminabant, sequebatur, imo semper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullæ malignæ febres obortæ sunt, quæ in principio leves apparebant, progressu tamen temporis funestæ, ac mortales manifestabantur, ex quibus febribus quatuor nostri medicinæ Doctores, præter alios denati sunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joseph Vaccarius, juvenis optimæ spei, tertius Dn. Cæsar Lollius discipulus meus, & quartus tandem Dn. Franciscus Salmius, ætatis annor. 56. compater meus honoratissimus, & omni scientiarum genere instructus. Partus difficiles multi, & multæ pariter icteritiæ. Accessit æstas, cujus mensibus magna siccitas, & austrini venti calorem augebant; sequebantur malignæ febres, atque nonnullos vexabant tertianæ duplices melioris notæ, cum vomitibus in principio accessionis, ac dolore capitis sævo, qui non nisi declinante febre mitescebat. Mense Augusti nonnullæ occurrerunt dysenteriæ, quæ tamen Deo adjuvante sanatæ omnes fuere. Erat miserandum cernere quotidie infantũ cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio septembris cœlum mutavit faciem, & calore remisso, aquas dedit salutares ad terram irrigandam, sic maligna febrium constitutio mitigata fuit, & tantummodo subortæ vertigines, tusses, ac gravedines. Increscente autumno iterum serenitas rediit, atque aureis solis radiis toto Octobris mense gavisi sumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonæ dona hoc anno non modica fuere collecta, & in valetudines paucæ homines malè habuerunt, non ita tamen in bobus, ac suibus accidit, in illa quippe animalia mors falcem

ſalcem immiſit; unde timor colonos invaſit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. reſurgeret, & lacrymas iterum excitaret.

Cæterum præter dictas febres, & magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. ſalubris dici potuit, nullæ enim Apoplexiæ, paucæ quartanæ, in minima copia ſcabies, ac articulorum dolores. Menſe Decembri hyems apparuit, ſed parum ab autumno differebat, frigus enim tolerabile, ac mite obſervabatur. Quod verò notabile fuit hoc anno, extitit ventorũ frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad noſtra ora, & Pado, aliiſque noſtris fluminibus acciderunt, ſubverſis enim navigiis merces non tantum, ſed homines etiam miſerabiliter deperditi fuere. Æſtivo tempore magis inſectorum copia ſegetes infeſtabat, ac hominibus ruri præſertim degentibus moleſtiam inſerebat. Arthriticos annus præſens modicè infeſtavit, & leviter tantum tacti, cito ad conſueta exercenda munia redibant. Ardente ſirio multi canes in rabiem perciti fuere, quod aliis annis mitiùs evenire obſervatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hyſtericas affectiones, utplurimum mites, & magis in juvenibus, quam ſenibus tuſſes, & gravedines in Autumni principio, hypochondriacis, ac melancholicis præſens annus, nec profuit, nec nocuit, eorum enim ordo, parum conſilia Medicorum imploravit, unuſque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam, non nullæ obſervatæ fuerunt icteritiæ flavæ, abſque præviis morbis, vel doloribus ortæ, quæ tamen adeo leves fuerunt, ut abſque læſione actionum non ſolum apparuerint, verùm ſine ullo prorſus remedio evanuerint ſponte; iſtæ autem potius in juvenibus, quàm in ſenibus obſervatæ ſunt; Lue venerea affectos peſſimè vexatos vidimus, & multos ex hac peſte mortuos, licet multa tentaverint remedia, & ad uſum ipſius mercurii deſperati confugerint; ſic poſtremò Andreas Pareſchius Ferrarienſ. gallica lue affectus poſt decocta ſalſæparil. Ligni Guajac. & ſudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem deſperatus advenit, qua admiſſa gingivæ, linguæ, aliarumque oris partium gangræna ſuborta miſerabile veneris ſectatoribus exemplum, ultimam clauſit diem; in Sanctimonialibus pauciſſimi morbi, & Regularium Religioſorum ſacerdotum non nulla tantum funera; noſterque Antiſtes Cardinalis de Verme ætatis ann. 77. febri maligna correptus ſanctè obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta ſunt pene omnia viſcera ſana. In aliquibus noſtri ſuburbii locis non nullæ febres malignæ peticulares, & contagioſæ naturæ, uno enim ægrotante, brevi temporis intervallo tota ſimul ægrotavit familia; hæc tamen influentia trium tantummodo menſium ſpatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multæ in fine Novembris adultos affecerunt, quæ uſque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio Decembris ophthalmiæ multæ, pertinaces tam in maribus quàm in fœminis. Obſervavi tandem in multis pauperibus ſola diæta multas febres ſanatas, ſicque cum Joh. Damaſceno in ultimo aphoriſmo concludendum, *Diæteticam medicinam præſtantiorem eſſe pharmaceutica, & chirurgica.*

Dn. D. Caroli Friderici Lœw, de Febre Petechiali ann. 1683. Posonii grassatâ, & cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss. D. Francisc. Frideric. Possinger Archiatrum Cæsareum.

VEniam dabit audaciæ meæ, qua *ardua negotia* turbare non sum veritus, par *fastigio Tuo humanitas*: tanto facilius, quo majori fide Tibi affirmare possum, non alia causa, quàm *pietatis lege* impulsum me ad hoc scriptionis genus accessisse, ut extaret aliquando gratæ mentis documentum, pro illo insigni *favore Tuo*, quo Tibi me dudum tam in *publicis*, quàm *privatis consiliis* reddidisti obstrictissimum. Non facile succurrebat, qua ratione Tibi grati animi pietatem probarem: nihil ex propria supellectile, quamvis plurima sese offerrent, ad dandam erga Te mei significationem, dignum esse censui: urgebat interim, quia relaturum me gratiam affirmare non audeo, habendæ saltem, & quavis ratione declarandæ gratiæ officium. Malui proinde ex re, non tamen prorsus aliena, nempe beati parentis, *Virtutum Tuarum* veneratoris, laboribus, aliquid depromere, quod *Magnifico Tuo Nomini* sacrum simul animi, referendæ gratiæ cupidissimi publicum esset documentum. Suscipe igitur serena fronte *historiam morbi petechialis*, qui *anno* 1683. *Posonii epidemicè* grassatus est, a *Parente* meo piè defuncto, solicitè conscriptam, *Illustrique Nomini Tuo* inscriptam in lucem publicam emittendam. Si quantum per *occupationes Tuas gravissimas* licuerit, hanc qualemcunque publico bono destinatam opellam perlustrare volueris, invenies forte non planè contemnenda, & digna, quæ in publicum emittantur. Fiet autem hoc eo felicius, si, pace Tua, *Perillustri Nomine Tuo* sese hoc opusculum multis probaverit. Hujus summa, ut suprà monui, est *expositio morbi petechialis*, qui *Posonii epidemicè* grassatus est, ad fidem scripti, à beato parente relicti. Initium hujus historicæ expositionis ducitur ab anno 1683. quo per Dei gratiam soluta obsidione Viennensi, *regno Hungariæ*, misero fatalique *bello* miserrimè afflicto, sigillatim *mense Septembr.* *pax* restituta fuit. Tunc vero *copiis militaribus* hyberne dimissis, & *Posonii* etiam per suburbia dispositis mali semina sparsa sunt. *Milites* enim, quod *gregatim* in contuberniis *arctius* collocati erant, omnia *squalore*, *tetra immunditie*, & fœdis odoribus compleverunt, ipsumque quasi aerem inquinantes, *catervatim*, & veluti per manipulos in *febrem malignam petechialem* inciderunt. Morbus brevi invalescens, quam plurimos ex illis consumens, in malum tandem *epidemium* degeneravit, & in *incolas* plerosque, sine *ætatis* discrimine, maxime vero in *ju-*

in *juvenes*, maturæ & robustæ ætatis homines, non modo *plebejos*, verum etiam *nobiles* & divites, vehementer grassari cæpit, ita, ut ferme nullam domum intactam reliquerit. Incepit morbus hic epidemius *mense Novemb. anni supra citati*, qui statim *horrore* artus corripuit, interdum *intensiore*, interdum *remissiore*, non nunquam *per intervalla recurrente*, quem presso pede excepit *calor* in principio levis, qui ægrum primis adhuc diebus vix à negotiis solitis detinuit, interiora tamen occupans sensim auctus est. Ob sanguinis ergo rarefactionem majorem, & noxam visceribus impressam multa statim oriebantur *periculosa symptomata*, *nausea*, *anorexia*, *vomitus*, *cardialgia*, *sitis*, non nunquam remittens, *dolor capitis*, *vigiliæ*, *lassitudo spontanea*, quæ *symptomata* ad IV. *diem* sensim aucta perdurabant, tanta interea nonnunquam lenitate, ut quamplurimi vim morbi laxatam crediderint, ejusque *causam in errorem externum* commissum rejecerint. Verùm progressu temporis morbus *malignitatem* suam prodidit, *intensissimi caloris* sui effluvia per totum corpus diffundens, horrendaque producens symptomata. In unico saltem homine *mitior vis morbi* observata fuit: in *blandissimo* per totum morbi decursum *calore* nulla *sitis*, nullum oriebatur *delirium*, de solo *capitis dolore*, & *prostratis viribus* querela fuit. Cæterorum fere omnium, hoc morbo laborantium corpora quasi incendio fumare, *insolito calore* gravari ac corripi visa sunt. Hinc observabatur *lassitudo* & *jactatio totius corporis*, *subita virium prostratio*, in non nullis *vigiliæ diuturnæ*, quas statim excepit *delirium*, non nunquam in *incremento*, non nunquam in *statu morbi*, aliquando *mitius*, & per *unum* saltem *diem* durans, aliquando *ferocius*, non nunquam *mussitando* proditum, non nunquam *nullum* fuit observatum, ut in *pistoris* cujusdam *uxore*, nunquam *delirio* correpta, & tamen *die* VIII. prægressis *convulsionibus* mortua. Sed præstabat *delirium ante nonum* accessisse *diem*, quàm *post nonum*; quoscunque enim *post hunc* invasit, omnes ferè mortui sunt. Horum *delirium* non nunquam degeneravit in *furorem*, quo agitati surrexerunt, & robustissimorum alioqui hominum actiones ediderunt. In *declinatione morbi* non nunquam *somnus* obrepserat continuus, ita, ut ægroti & cibum & potum neglexerint. Sic & *mentis emotiones taciturnæ* in eo, qui alioqui facultate loquendi pollebat, utplurimum erant *periculosæ*, quale exemplum in *saponario* quodam habui. Porro *somnum* ægrotorum plerumque turbabat *inquies nocturna*: hinc *delirare* cœperunt, & absurda loqui. *Tinnitus* & *susurrus aurium* ut plurimum in *incremento* jam huic morbo accedebat, quibus sese *auditus difficultas*, modo *salutaris*, modo *funesta*, collatis nempe reliquis *symptomatibus* periculosis, adjunxit, ut & *oculorum dolor* & *ardor*. Sæpissimè & illis *coruscationes* variique coloris figuræ observabantur. *Vultus*, inprimis apud moribundos, *ferox* fuit. *Tremor manuum frequens*, sed *labiorum continuus*, & semper *exitialis*, & *intra* XXIV. *horas imminentis mortis nuncius*, quod videre licuit in duobus *Viris illustribus*, ut aliorum exempla prætereamus. *Tremorem* autem statim vel sequebantur, vel præcedebant *convulsiones*, non tamen adeo *funestæ*, utut periculoso satis indicio *floccos legere*

gere cœperint decumbentes. Quorum aliqui *motibus* tandem *convulsivis* & ipsa *epilepsia* correpti, violentia morbi consumpti sunt, cujus exemplum præbuit quidam *juvenis* XXI. *annorum*, qui post *convulsiones* incidit in *motus convulsivos*, & ipsam *epilepsiam* LV. *horas* durantem. Curatæ tamen *epilepsiæ* huic morbo *die* XII. supervenientis, & *per integrum diem* observatæ exemplum habui in *juvene* quodam pannifice. Ad unum fere omnes *caput rotari*, seque *vertigine* laborare dixerunt. *Vertiginis* inseparabilis comes erat *dolor capitis*, qui & in *artus* & *lumbos* non nunquam sese diffudit, ut ingentes *nephritides*, *uterique affectus* adesse crediderint, quod in *virgine* quadam observavi, *causam* tamen semper à *miasmate maligno* infestante sanguinem, quod in majoribus venis & arteriis ad illas partes devolvebatur, deducendam esse duxi. *Gustus* sæpissime planè fuit *depravatus* ac perversus in hoc morbo, ut ægroti non nunquam *aquam* pro *vino* biberint, *poma citrina* pro *uvis recentibus*, quod meo exemplo testari possum, comederint. *Aphonia* quoque, non semper tamen *lethalis*, observabatur, cujus per *integrum* ferme *diem* durantis, & tamen *curatæ* exemplum præbebat quidam *juvenis* viginti aliquot annorum. *Respiratio* sæpenumero *difficilis* fuit, & *frequens*, *expiratio* verò non nunquam quasi *flammea*, quæ semper *mala*, uti videre licuit in quodam *saponario*. *Pulsus* non nunquam, inprimis in *principio*, *sanorum* fuit quàm simillimus, non nunquam *celer*, *frequens*, *intermittens*, *debilis*, *inæqualis*, ut sæpissime judicium de *signis* morbi *prognosticis* fefellerit. Erat tamen quoddam genus *pulsuum*, quo præsente *mortem* certo præsagire potuimus, si nempe decumbentes ad contrectationem *pulsus* aut *manus* retraxerint *tremulas*, easque *introrsum* duxerint, vitæ quasi suæ timentes, aut si *tremens*, *palpitans* & *caprizans* observatus fuerit *pulsus*. *Anxietates*, *lipothymiæ*, *syncope*, in hoc morbo maximum cordi facessivere negotium, ut non nunquam per *tres dies* iteratis vicibus continuaverint. *Tussis* non nunquam in *principio*, ut plurimum in *incremento* & *statu*, aliquando *humida*, aliquando *sicca*, sese exerebat, quarum *posterior* pejor, & semper *malignitatis* arguebat præsentiam. *Cardialgia* correpti, præ dolore ingenti, solum de *dolore* & *gravissima mole pectoris* conquesti sunt, existimantes, hoc sublato se pristinam recuperaturos sanitatem. Morbi *principium* semper erat cum *anorexia*, *nausea*, interdum *vomitu*, qui per *aliquot dies* duravit, nullisque *medicamentis* mitigari potuit, neque *macularum* eruptione superveniente cessavit, *funesti* semper exitus erat signum: aliquando *die septimo* aut *octavo* demum oboriebatur. *Sitis* in his symptomatibus cum morbo *incrementum* sumebat; non nunquam tamen ferme *nulla*, præsente licet *ingenti* & totum corpus quasi corripiente *calore*, observata fuit, quod *pessimum* erat *signum*. *Singultu*, huic morbo ut plurimum *in statu* superveniente, plerique, quos sub mea habui cura, sunt *mortui*, quidam tamen etiam *servati*, ut adeo *singultus* non semper *signum* imminentis *mortis* in *febribus acutis* infallibile sit; ut refert *Epiphan. Ferdinandus*. *Hæmorrhagia* quoque sæpissime hunc morbum secuta, *periculosa*

culosa primis diebus, & in ipso *morbi statu*, quod multis exemplis probare possemus, aliquando tamen *critica*, & sibi relicta, *salutaris*; sed imperitia *chirurgorum die septimo suppressa*, funesta. Sequiorem *sexum* morbus iste *duplo gravius* affligebat. Pleræque enim hoc tempore *menses* erant expertæ, aliæ *primis* statim *diebus*, aliæ *nono* demum *die*, qui semper exacerbabant *symptomata*, ut paucissimæ evaserint; *benignior* verò fuit morbi vis in *mensium fluxu* destitutis. Sed nec *puerperæ*, & *gravidæ* ab hoc morbo fuere immunes, licet non omnibus *exitioso*. Soror enim mea hac *febre epidemiali* correpta per Dei gratiam convaluit, & robustum suo tempore enixa est puerum. *Alvus* quamplurimis per *aliquot dies* fuit *obstructa*, ut eam tandem *suppositorio* reserare debuerimus. Non nulli ægrotorum jam in principio *diarrhœam* perpessi sunt, quæ si nullis *medicamentis*, ejusmodi affectibus alioqui maximè accommodatis, cedere voluit, *res desperata* fuit; sæpissime tamen & in *principio*, *incremento*, & *statu*, remediis rite adhibitis, optimo cum successu *sedata* fuit, imo *diarrhœa critica*, *die* VII. cum ægri levamine, quæ sequentibus diebus sua sponte cessavit, oborta est. Et fateri quoque debemus, fluxum alvi *moderatum* sæpissime non fuisse attendendum. Sic *vermes* tam in *principio*, quàm *statu* ἄνω & κάτω sat longos rejectos in duabus personis, quæ tamen evasere, vidi. *Sudores* sæpenumero sua sponte apparebant, interdum *critici*, qui omnes boni, interdum verò *resolutivi*, imminente inprimis morte, qui pessimi; totum enim corpus tunc temporis in vaporem & madorem resolvi videbatur. *Parotides* permultis oboriebantur ut plurimum *die* XIV. & *per* XIV. ferme *dies* durabant, nunquam tamen *lethales*. Adhibitis enim mox *sudoriferis* per insensibilem transpirationem discussæ sunt, sine omni metu recidivæ. *Lingua* sæpissime erat fissa, non nunquam *muco albicante indurato*, inprimis adulto, jam morbo, quasi crusta quadam obducta, ut etiam potulentorum, ob membranearum œsophagi fibrarum à calore ingenti exsiccatarum difficilem constrictionem, *laboriosa* fuerit *deglutitio*; aliquando *nigra*, quæ & *faucibus* peregrinum huncce suum impressit characterem, ut tandem *sphacelo* correptæ & exesæ fuerint, quale exemplum in *puero* VII. *annorum*, hoc *symptomate* affecto, & propterea metu dolorum *viginti* ferme *dies* neque *cibum*, neque *potum*, neque *medicamentum* assumente, habuimus. *Exanthemata* tandem aliis jam II. quod meo exemplo testari possum, aliis & ut plurimum IV. aliis VII. erupere *die*, in aliis non *una vice* exiere, sed *tractu quorundam dierum*; alii secundam quoque *eruptionem die* XIV. experti sunt, cui aliquando superveniebat *vesica* in *dorso*, *nucis* magnitudinem æquans, & *aquam limpidam* continens, *funesta*, quam in *Barone de Nobis* conspeximus. Erant *maculæ*, quantum ad *colorem* attinet, *versicolores*, *rubræ*, *purpureæ*, *fuscæ* & quasi *crocei* coloris, *albæ*, ut in *æthiopico* quodam, *nigræ*, *lividæ*, quæ duæ posteriores *pessimæ*, inprimis in *dorso*, *manibus*, *pectore*, *pedibus*, *natibus*, non nunquam & *facie*, quæ non semper *funestæ*, interdum *magnæ*, interdum *parvæ*, *pulicum morsibus* similes, nullum tamen *punctum* in medio haben-

habentes, non nunquam *sparsim*, nonnunquam *confertim milii solis* & *sudaminum* instar, (*aspredines miliaceæ* dictæ,) quæ etiam *malæ*, per *septem*, *octo*, *novem dies*, conspiciendæ. Sed cum *morbus* hic tam *varius ac multiplex* fuerit, ut non tantum nullo *ætatis* discrimine sævierit; verum etiam in omnes *sporadicos morbos*, si qui ægrum vexabant, sese transformaverit, ut aliquando *tussim*, sæpissimè *catarrhum*, aliquando *colicam*, *podagram*, *pleuritidem*, *febrem tertianam*, servando exactissimè *periodicam exacerbationem*, tempore nempe *apyrexias* evanescentibus *maculis*, ingruente verò *paroxysmo* redeuntibus, mentita fuerit, quis quæso omnia *symptomata*, quibus hic morbus *auctus* & *exacerbatus* est, enarrare queat? Sufficiat ergo, hæc fideliter, prout in *praxi mea* observavi, annotasse. Morbus hic non nunquam *cito*, non nunquam *tardius* sua decurrebat *tempora*, ut etiam XXIV. *dies*; licet rarissimè, *funestus* fuerit; *die* XII. ac XIII. ut plurimum *graviora* ac *vehementiora* erant *symptomata*, proindeque accuratius attendenda. Etsi verò in *Hungaria* frequens est hic *morbus*, & *quotannis* observandus, grassari tamen *vehementius* more solito *hoc anno* cepit, ut ferme in solum *contagium*, corpora *metu* atque *timore* debilitata facilius corripiens, rejicere *causam* ausi fuerimus. *Principium* quidem huic *morbo* dedere *milites*, utpote qui *temperiem* hujus *regionis* nec observantes, nec ferentes, sed *vino* nimium indulgentes in *morbos* inciderunt *malignos*, *gregatim* deinceps in *contubernia arctiora* conjecti non modo *commilitones*, verùm etiam *inquilinos* contagione infecerunt, quæ latius serpendo & eundo tantas acquisivit vires, ut in *morborum epidemialem* degeneraverit, & plures è medio sustulerit. *Anni tempestas* malum hoc insigniter fovebat, nempe ut plurimum *humidior*, cum *pluviis* copiosis & fere continuis, *nebulis* fœtidissimis, creberrimis toto fere *Novembri* & *Decembri*, quo tempore *petechiæ* in homines gravius debacchati sunt. Etsi verò vehementia *frigoris* subsecuti mali hujus vim sublatam aut minutam arbitrati sumus, tantum tamen abfuit, ut cessaverit, ut potius ferme eandem noxam ac *vehementiam*, licet alter *mensis* præ altero fuerit *benignior*, exeruerit, in *mensem Junium* usque eam protraxerit, plures non modo *familiarius* cum ægris versantes, verùm etiam *nullam planè consuetudinem* cum *infectis* habentes, & homines, qui ægrotos visitabant, fugientes, semperque domi quasi fixi hærentes, corripuerit, ut in ejusmodi homines ex sola *imaginatione contagium* manarit, correptosque sustulerit. *Remedium* præcipuum ac præsentissimum fuit *Venæ sectio*, à qua & *curam* semper *ordiri*, eamque *in primis diebus repetere* debuimus. Quam primum verò *maculæ* sese in conspectum dedere, quamvis plerique *auctorum*, & inter eos præcipuus NEUKRANZ *de purp.* id suadeant, penitus tamen *abstinendum* erat ab hoc alioquin præstantissimo remedio. *Purgantia*, quæ ad unum fere omnes admittunt scriptores, *Vomitoria*, etiam *in principio*, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus *Purgantia* exhibita sunt, *brevi post expirarunt*; eorum verò *exanthemata* semper apparebant *latiora*. Ex iis, qui *Vomitoria* assumsere, paucissimi,

nempe

nempe ii solummodo, quorum *robur naturæ* adhuc erat inconcussum, evasere, in quibus & *citius* morbus sua decurrit tempora. *Expellentia*, *alexipharmaca*, *confortantia*, *cordialia*, *temperata*, v. gr. *spec. liberant. sal. volat. C. C. fixat. unicor. mar. C.C. philos. præpar.* item *Emulsiones*, *mixtura* ex *mithridatio*, *confect. alkerm.* & *aqua fumar.* inprimis tempore *continuarum vigiliarum* data, ac sequenti *die* vesperi iterata, quæ ad *somnum* placidum ægrotos disposuit, ac *deliria* mitigavit, *lap. bezoar orient.* præcipuè ubi *cordis anxietates* vehementer urgebant, qui miraculosa fere ratione eas statim sustulit, omne hic tulere punctum. *Symptomatibus* ex proprio fonte erat succurrendum; è contrario *calida* omnia, quæ majorem excitarunt effervescentiam, vitanda. *Antimonium diaphoreticum* quoties fuit datum, fere semper excitavit *diarrhœam*; exhibitum verò *in febribus malignis sine exanthematibus* rarius, facile tamen *terr. sigillat.* vel *mithridat.* sedata fuit. Fœminis, *affectibus hystericis* obnoxiis, *extract. castor.* præsentissimam tulit opem. *Vesicatoria* justo tempore applicata, non modo in *aphonia* sæpissimè ægrotis sermonem reddidere, verum etiam ferociam *deliriorum*, ac quasi *phrenitides* debellarunt. *Opiatorum* usum, utpote in his *regionibus* merito suspectum, experiri nolui, *Topicis* quidem frequenter in perpetuis *vigiliis* & *capitis doloribus*, cum successu admiscui. Quod si jam ad ἀκμὴν pervenit *morbus*, *sudoribus* probè elicitis tandem *spec. de gemm. frigid.* de *hyacinth.* cum *nitro* ordinavi, quorum usum, quo usque *penitus remisit calor*, continuavimus. *Confortantia*, *cordialia* *balsama* in frequenti usu habui. *Restaurantia jusculа* interdiu & noctu aliquoties ægris exhibenda suasi, *vini* ac *cerevisiæ* usu omnes abstinere jussi, *aquam coctam* ex *rad. scorzon.* cum *C. C.* & *ras. ebor. sem. fœnic.* &c. pro *potu ordinario* præscripsi. *Mutationem linteorum* mundorum & *indusiorum* crebram, etsi permittat NEUKRANZ *de purp.* p. 351. semper tamen ego, ob rationes certas & experientia stabilitas, dissuasi. Victo jam penitus *morbo*, & *viribus* aliquantum jam redeuntibus, tandem ad *Purgantia* descendi, quibus reliqui *excrementitii humores*, ne *recidiva* subsequeretur, cum emolumento ægrotantium expellerentur. Hac ratione *quamplurimos* per Dei gratiam *pristinæ sanitati* restituimus. Hæc, VIR, LECTIONE ET EXPERIENTIA CELEBERRIME, sunt, quæ illis temporibus observavit, & bona fide de hoc *morbi* genere literis consignavit *beatus Parens*. Hujus *paternæ* industriæ monumenta plura possideo, *gravissimo Tuo judicio*, una cum *meis rarioribus observationibus*, subjicienda, & , si Tibi ita visum fuerit, *publico bono* non invidenda. Nihil proinde avidius expecto, quàm, quod sine Tua molestia fiat, Tuum de hoc instituto *consilium*. Si Tibi placuisse intellexero, affirmo Tibi, me existimaturum, mihi *gravitate judicii Tui*, & *conatus meos juvandi facilitate* id, quod maximè unquam cupierim, contigisse. Quod superest, Tibi CÆSAREÆ NOSTRÆ ACADEMIÆ spes fortunasque commendo.

mendo, nihil dubitans, quin de hoc meo studio rectè & benignè sis existimaturus. Dab. *Viennæ* die VII. Febr. A. S. R. cIↃIↃccxxx.

Dn. D. *Andreæ Lævv Historia Epidemica Hungariæ, annorum* 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709., *ab ejusdem Filio Dn.* D. *Carolô Friderico Lævv, Perillustri Lucæ Schrœckio, Academiæ Nat. Curiof. Præsidi, &c. ann.* 1726. *communicata.*

ANni tempora, prout variant, suos habere morbos certos jam pridem *lib.* 3. *Aphor.* 21. rectè annotasse *Hippocratem* præsente anno abunde confirmavit experientia. Scilicet *mense Julii & Augusti* cum cœlum quasi flammasset caloribus, & pluviarum ferme toto illo tempore expers fuisset, quibus alias intemperies aëris sicca temperanda & corrigenda, *Febres* solito magis in hac urbe grassari ceperunt. Quarum principia cum horrore, vomitu, nausea ægrum occuparunt, subsequentibus statim caloribus, siti, dolore capitis, virium prostratione summa, cardialgia, ut plurimum dies noctesque durantibus, ast biduo post, adhibitis sudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla secundum suum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæ febres benignitatem in se fovebant, ut rarò administratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti-febrilibus ex* 🜄 *card. ben. absinth. centaur. min. lap. cancr. chinchin. arcan. dupl. flor. nitr.* aliisque, ultra octiduum sese extenderint, quin penitus remiserint. Non senserunt has febres tantùm provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablactati, sine ullo ætatis discrimine. In non nullis deprehendebantur *continuæ*, dies noctesque ægrotos affligentes, & *V. S. sudoriferis ordinariis, nempe spec. de hyacinth. antim. diaph. spec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus* junctis, tractatæ, omnes terminum suum elapso 15. dierum spatio benignissimè absolventes. Hisce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphinx*, vulgo *Nessel-Kranckheit* dicta, tunc temporis grassata, quæ ægrotos, (qui quasi urticæ urentis vim essent experti,) excruciavit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo grossi, modo totius cubiti, superficiem cutis occupante, eamque in vesicas non adeo rubras, sed magis albas attollente, mox recedente, mox redeunte, aliisque symptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benignissi-*

ma

ma adhibito sudorifero intra biduum remittere soleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum sua decurrit tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis, expellentibus temperatis &c.* DEO benedicente apud omnes felicissimè XV. die superata. Observavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium speciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, una die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hemitritæum* appellare placuit. Fuit absque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compressione, ut de continuis constrictionibus pectoris conquesti fuerint, siti inexplebili, intensioribus tamen hisce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhoeis, in primis virium prostratione summa, ut semper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculosa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. sudoriferis, expellentibus, confortantibus mixtis, ordinariis*, ratione tamen habita symptomatum urgentium; tractata felicissimè intra XXI. dies fuit subacta atque ejecta, superstite quidem adhuc aliquali pectoris compressione, *Laxativo* tamen medicamento sub finem exhibito, penitus sublata.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1697.

NOn quivis annus quosvis fovet morbos, multo minus una eademque symptomata. Prouti anni variant tempora, aërisque tempestates, sic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum non nunquam causæ existunt. Hoc jam dudum observavit, ac *toto libro III. Aphorismorum* nobis demonstravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates.* Et quis non videt, diversum aëris statum humores modificare morbificos, eosque disponere, pro diversitate locorum aliarumque circumstantiarum, ad producenda symptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit *anno* 1697. quo *hyemem rigidissimam* experti sumus. Produxit intensissimum illud frigus non solum *varios pectoris morbos, catarrhos, coryzas, gravedines, tussesque vehementiores*, sed & transpiratione impedita, lympham disposuit in coagulum pronam; adventante *vere*, liquatisque macrocosmi humoribus, lympha hactenus torpida apud plurimos varias subiit mutationes; inde in quibusdam *febres tertianæ* subortæ, in plerisque *febres continuæ, pleuritides spuriæ, malignitatis expertes*; in plurimis, imprimis *sub finem Aprilis, Maii, Junii, Julii*, quo tempore magis efferationes biliosæ ob excessivum calorem ambientem notabantur, *febres petechiales Epidemicæ.* Referam ex morbis, quos hoc anno perlustravi, solum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more solito cum rigore, caloribus p. n. siti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, insueto artuum languore, sine causa manifesta, cum insigni extremorum lassitudine, ut plurimum

quarta, aliquando ſeptima demum die maculæ effloruerunt petechiales, in quibuſdam copioſiores majoreſque, in quibuſdam minores ac parciores. Deliria ſexto jam, ſeptimo, octavo morbi die ſupervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obſurdeſcentia, & decima quinta caloris, adeoque morbi ſolutio. Si ſerius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora ſymptomata, nec non malignitatem prænuntiarunt ſummam, nulluſque expectandus fuit motus criticus, ſed paulatina ſolutio. Obſervavi hoc in quamplurimis, in primis in Cive hujus loci primario, ex itinere ſexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero *medicamento expellente, bezoardico*, vidi corpus petechiis copioſiſſimis rubris conſperſum; eodem die notavi ſummam in ſomnum propenſionem, vix non diſpoſitionem lethargicam. Veſicatoria quippe aliquot applicata ægrum à ſomno abſtrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta *expellentia, ſudorifera, epileptica, confortantia* ſedulo aſſumſerit, ſubito nihilo minus in ſomnum recidit, ſalva manente reſpiratione; acceſſerunt 10. die deliria: excitatus enim ex ſuo profundo ſomno, & interrogatus minus appoſitè, minus ordinatè reſpondit, deſubito in ſomnum relabens. Die undecima & ſequentibus ſupervenerunt motus convulſivi, diarrhœæ, involuntarius urinæ fluxus, ſummatim, ſymptomata exitioſa. Decima quinta calores p. n. obſervavi longè remiſſiores, pulſum naturali ſimilem, ſomnum autem adhuc profundum. Si exſuſcitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata muſſitando, minus intelligenter reſpondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum ex *Hippocr. Coac.* nec non 2. *Aphor.* 27. difficillimum ac periculi pleniſſimum pronunciavi. Decima ſeptima demum die, ſuborta obauditione, ad ſe rediit, ſtupidus quidem & oblivioſus, præteritorum immemor, vires tamen brevi reſumſit. Vidi in alio ſubjecto, eundem morbum in optimis ſignis conſtitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis exiſtentibus jam maculis petechialibus, produxiſſe *puſtulas miliares, parvas, albas, acuminatas*, innumeras, exceſſivam ſanguinis ebullitionem, nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, prægreſſis vix momentaneis convulſionibus, funeſtas. Obſervavi, malum hoc fuiſſe *epidemium*, nullumque ætatis habuiſſe diſcrimen, juvenes verò puerosque frequentius invaſiſſe, ac contagium in domo delituiſſe, aut ſubſtitiſſe, donec in reliquos fere omnes ſæviit. Qui valetudinis ſalutiſque ſuæ ſolliciti fueruut, ac in tempore, ſpretis præpoſteris medicationibus, meam poſtularunt curam, ad unum omnes convaluerunt. Incepi, prævio unico *ſudorifero*, pro ætatis diverſitate, prima & ſecunda jam die *à V. S. in brachio*, quam ſequenti die pro rei exigentia *in pede, ante exanthematũ eruptionẽ*, repetii *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hìc ſumma eſt habenda ratio,) *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♁ *diaphor. C. C. philoſ. præpar. lap. bez. orient. mithridat. &c.* mutatis

tis mutandis, ſingulo octihorio exhibui cum ſudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Veſicatoria* nuchæ pedibuſque imponi juſſi, addidique *pulveribus ſudoriferis confortantia*, nec non *epileptica*, *v. gr. pulv. epilept. March. unicorn. mar. ſpecif. cephal. Mich. mag. ungul. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac deliriis ſummis *miſtura mea ex mithridatio cum conf. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c. Syr. papav. in aqu. ſolut.* ut plurimum veſperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum ſtypticis* quandoque ſingulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compeſcui: obſtructionem *enematibus* ſuſtuli. Cum calores p. n. decreſcere inceperunt, quod ſæpiſſimè ſub initium decimi quinti diei contigit, contentus fui ſolis *pulveribus præcipitantibus*, *v. gr. ſpec. de gemm. frig. ℥ analept. C. C. philoſ. ſl. nitr.* quotidie ſemel aut bis in uſum vocatis. Vinum ac cereviſiam prohibui, conceſſique ſolum *aquam ex raſ. C. C. ebor. ſem. fœnicul. rad. ſcorzon. coctam.* Reliquis ſymptomatibus ex ſuis fontibus proſpexi. Sub initium quartæ ſeptimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum.* Et hac methodo, DEO ſint laudes, omnes petechiis etiam peſſimè decumbentes, excepta unica perſona, ſervati ſunt. *Morbilli* menſe *Junio*, *Julio*, omnes fere pervaſerunt domos, & obſervavi illos *epidemialiter* graſſatos, primis quatuor diebus ut plurimum graviſſimos, apparente efflorescentia, quæ elapſo quatriduo evanuit, leviſſimos. Quibus legitima adhibita fuere remedia, *expellentia* nempe, *ſudorifera*, *v. gr. pulv. alexit. lap. bez. C. C. philoſ. unicorn. mar.* omnes ſtando quaſi ac deambulando morbum evaſerunt. Qui in cura ſunt neglecti, aut malè tractati, etiamſi convaluerunt, elapſis aliquot ſeptimanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Roſſaliam* nominare ſolemus, & conſiſtit in maculis rubris, latiſſimis, in toto corpore denſiſſimis, eryſipelas quaſi univerſale referentibus, poſt quartum diem evaneſcentibus, & ſquammularum inſtar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, ſiti magna, aliquando deliriis, nemini exitioſam; aut reportarunt *tumorem flatulentum totius corporis*, permultis funeſtum. Notavi ſimul, quando unus aut duo in domo morbillos ſuperarunt, decimo demum quarto aut quinto alios ejuſdem domus in ægrotantium locum ſucceſſiſſe, adeoque morbilloſum contagium ſerpiens à 14. in 14. delituiſſe ac ſubſtitiſſe. *Menſe Junio*, *Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliquali alteratione, appetitu dejecto, nauſea, ſiti, oris amaritudine, deturpato cutis, imprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cereviſiæ brunaceæ ſimilibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copioſis, ſæpiſſime albis, cinericiis. Obſtructionem ductus choledochi reſeravi, bilemque in maſſam ſanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejuſque acrimoniam ſalino-ſulphuream exceſſivam correxi *aperientibus ſalibus ex pulv. hepat. Tartar. Vitriolato*, *ſale cichor. acetoſell.* additis *granis aliquot diagrydii.* Inſtar omnium fuerunt *acidulæ Croaticæ*, quibus bilem ſufficienter dilui, atque feliciſſi-

mè ſpatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos reſtitui. Præter *hydropes, calculos*, *podagram*, *arthritides &c. tempore autumnali* more ſolito, *Quartana* prodiit *contumaciſſima*, quam, ſi *Venæ ſectione*, *purgatione*, diebus paroxyſmorum inſtituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi, reliqui intactam, optimè gnarus, multitudine atque frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* diſponi, adeoque magis deſtrui. *Naturæ* igitur opus hoc commiſi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuta, quandoque per ſe febrem hanc feliciſſimè ſubigere ſolet.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1699.

De Japonibus ſcribit *Wilhelmus ten Rhyne*, *Diſſert. de Arthrit. in ſuis notis*, *p. m.* 92. quod quidem *peſtem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipſis maximè ſint contagioſæ, atque ſæva & multiplici hominum ſtrage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando ſuccumbat, quàm peſte alibi, atque idcirco præ labis iſtius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia ſunt vel ſanguinis vel thori pignora, relinguant. Unde Japones & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot ſoboles alant? regerunt, totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem reſponſum fere à nobis hoc *anno nonageſimo nono* tuliſſent Curioſi, ſi ex uno alterove quæſiviſſent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam ſuperarunt. Etſi enim apud nos *Variolæ* non adeo aliquando obſervantur funeſtæ, hac tamen *hyeme auſtrali*, *tepidiori ac humidiori* plus minus exiſtente, illæ, peſtis inſtar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eoſque pro diverſitate tempeſtatum, magiſve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore exiſtentium, variè affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intenſus, pulſus fortis, oculi turbidi, ſitis intenſa, aliquando jactatio inquieta, ſternutatio frequens; non nunquam jam primo aut ſecundo ebullitionis die apparuit una vel altera puſtula in facie, dorſo, ut plurimum verò ſub finem tertii aut initium quarti diei eruperunt *variolæ*, primum rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris ſymptomatumque, etiamſi hactenus fuerint graviſſima, atque nervoſo generi periculoſiſſima, remiſſione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, juſtoque tempore exaruerunt jam incruſtatæ. In quibuſdam ſubjectis puſtulæ fuerunt admodum raræ, ſolito tamen majores, hinc inde ſparſæ, valde diſcretæ, ita quidem, ut iiſdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, ſi ipſis conceſſum fuiſſet, quæ variolæ mitiſſimæ ac benigniſſimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis ſuborta omnibus ſaluti fuit, detracta nempe nimium quantum

tum ebullientis ac æstuantis sanguinis, nec non seminii variolosi parte, quod reliquum fuit variolosum fermentum facilius, inprimis jam laxatis venarum spatiis, evolvi, digeri, expellique potuit; & in his *variolas* observavimus discretas, raras, *benignissimas*, saltim hinc inde sparsas. Qualis enim status humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque se exseruit & effloruit in extremis, habitu corporis: unde quo pejor materia ebulliens, eo periculosiores & deteriores variolæ. Sic spiritus quandoque à miasmate varioloso irritatos magis, quàm oppressos observavimus, qui magno sæpe conamine quisquilias suas ad cutem amandarunt, serumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quàm colore & figura regularibus enatis. Notavimus è contra spiritus à miasmate hoc varioloso diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppressos, ut amplius sese sufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta variolosa excutere potuerint. Remansit ergo miasma virulentum in massa sanguinea, quam ad coagulum disposuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quasi erysipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum vestigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorso, natibus, pedibus, manibus, effloruerunt purpureæ, quæ exactè morsus pulicum aliquo modo obsoletos repræsentarunt, copiosæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit pustula, aut ante plenam & sufficientem variolarum eruptionem, quæ semper manserunt parvæ, sessiles, depressæ, confluentes, duræ, septima die lethales. Observabatur in his pulsus debilis, catarrhus suffocativus, ob nervos affectos, insultus epileptici, subsultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latissimæ, ad nigredinem spatio aliquot horarum tendentes, ante, aut post mortem largissimum sanguinis per alvum profluvium. Certissima sanè summæ inflammationis in massa sanguinea latentis, nec non instantis sphaceli, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam disparuerunt, ut aliqualem reconvalescentiæ spem nobis fecerint, ast tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manserunt sessiles, depressæ, duræ, cartilaginosæ quasi, cutis ipsa erysipelate fuit affecta, & intensa rubedine tincta, tumida, symptomata novis accessionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem XV. die funesto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, ejusmodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copiosa IVta die suborta à periculosissimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *petechiis purpureis* laborantes, etiamsi ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *sudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v. gr. spec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. unicorn. mar. diascord. Frac. mithridat. conf. alkerm. &c.* tractati fuerint, mortui sunt. Sine dubio à veneno varioloso pestifero sanguinis compages nimis fuit soluta & jam in fluorem conversa, in primis serum

acre, virulentum redditum, atque diſpoſitum non ſolum viſceribus, ſed & partibus externis, mediante efflo-reſcentia, necroſin induxit funeſtam. Neque *gravidæ*, licet alias naturæ conſilio à morbis epidemiis immuniores ſint, quàm alii, ab hoc variolarum contagio fuere immunes, imo decubuerunt peſſimè; hæ ſemper ſexta aut ſeptima die *abortum* paſſæ ſunt cum *magna Uteri hæmorrhagia*. *Variolæ malignæ* utplurimum inceperũt cum *lumborum & abdominis doloribus*, *qui* ſi cum erupturientibus jam puſtularum notis remiſerunt, *boni*, ſin minus, *mali* fuerunt ominis; utplurimum enim in his variolæ aut non ſufficienter eruperunt, aut, ſi prodierunt, confluxerunt, & tempore maturationis depreſſæ manſerunt, ſæpe refugerunt & in fauces gulamque copioſæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, inprimis circa morbi ſtatum, induxerunt. In permultis ſalivationem in eruptione, & poſt eruptionem, obſervavimus copioſam, qualis à mercurio aſſumpto oriri ſolet. *Diarrhœa* diebus maturationis oborta, *peſſima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo aliorſum materiam varioloſam ſuccumbere debuit, variolis nempe non bene maturatis, quin potius collapſis, aut *catarrhus*, aut *convulſiones* ſupervenerunt funeſtæ. Reſpiratio anxia, interrupta, vel ſublimis, inprimis in morbi ſtatu ſemper fuit convulſiva, & indubitatum ſignum malignitatis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in ſuo motu impedivit, atque ſic lethalitatem intulit. Obſervavi in filiolo trium annorum, tempore eruptionis, die tertia & quarta morbi, ſummam extremorum, pedum nempe, manuum ad carpum uſque, naſi refrigerationem, ſine ullo ſudore, cum pulſu debili, calorem verò in reliquo corpore ſufficientem ac præternaturalem. Metui ſanguinis recurſum, caloris languorem, & necroſin imminentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, in primis materia varioloſa in centro retenta minuſque expulſa, exhibitis tandem *expellentibus* variis, *bezoardicis*, nec non *linteis calidè applicatis*, ſpatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copioſiſſimæ cum ſumma ſymptomatum alleviatione, & maturatis tandem variolis, vitæ conſervatione. *Menſe Aprili*, *Majo* notabantur *morbilli*, qui, ſi ex methodo tractati fuerunt, ſudorque ſucceſſit ex voto, in omnibus *benigni*, neque effloreſcentia inflammatoria diutius manſit, quàm per quatriduum; quo tempore una cum maculis ſquammarum ad inſtar deciduis, calor ceſſavit penitus. Obſervavi autem in quibuſdam morbilloſam hanc inflammationem effloruiſſe in dorſo & facie ad inſtar herpetis, cum puſtulis ſplendentibus, mox in rubedinem morbilloſam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbilloſa mali moris, adeoque in cura probè attendenda, & *expellentibus*, *ſudoriferis*, *alexipharmacis* ſedulo tractanda. *Menſe Aprili*, *Majo*, *Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaſerunt cum horrore levi, nec manifeſta ſanguinis æſtuatione, ſed calore mitiori, quem aëris injuriis adſcripſerunt ægroti, neque crediderunt ſe ægrotare, donec calor, hactenus effectum ſuum occulens, ingraveſcere vireſ-

viresque vacillare cæperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno suo tamdiu contranitentes. Accessit anxietas præcordiorum, sitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, linguæ scabrities, deliria aliaque symptomata. Qui ab initio *Venæ sectiones* admiserunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præscriptove audientes fuerunt, evaserunt omnes; qui verò neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui sunt. Quicunque à *Purgantibus* credentes vitium hærere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes decesserunt, & in illis maculæ observatæ sunt longe majores ac latiores. Qui sudare ad variè assumta *alexipharmaca*, *diaphoretica*, *expellentia* in incremento & progressu morbi non potuerunt, etiamsi bene ac peritè, aliàs tractati fuerint, mortui sunt, mortem verò uno vel altero die præcesserunt *sudores spontanei*, copiosissimi, resolutivi. *Subsultus tendinum* in tangendo pulsu in statu morbi notatus semper *exitialis* fuit. *Convulsiones epilepticæ*, in primis distorsiones in ore & fronte variæ, *funestissimæ*. *Sensus hebetior*, si nempe ægroti se non laborare, sed optimè valere dixerunt, *manus tremulæ*, *respiratio difficilis ac frequens*, *difficillima citra faucium tumorem deglutitio*, *inevitabilem prænuntiarunt mortem*. *Maculæ quo tardiores in efflorescentiæ, eo pejores*, unde apud quos die demum septima, aut nona, prodierunt, ut plurimum observabantur funestæ, secus, si jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore* tendentes in *lividum*, *nigrum*, extremam sanguinis corruptionem indicarunt. Circa *Solstitium, mense Junio*, morbus hic fuit *pessimus multisque exitialis*. Causa hujus febris petechialis malignæ, cum calor sæpe, in primis in initio, non adeo sævus fuerit in prava & maligna indole quærenda fuit, quæ citra insignem calorem vi sua corrodente partes corporis fluidas & solidas corrupit, dissolvit, destruxit, ac violentia sæpe materiam expulit, modo *per alvum*, crisi imperfecta ac funesta, modo *per insensilem transpirationem*, ubi ægroti, in primis sub finem, sudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt resolutivi, pessimi. Sanguinem igitur ac serum in hoc morbo coagulari ac incrassari, sæpissime ex sale corrodente maligno summam contrahere acrimoniam, ex symptomatibus abundè claret.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1700.

HOc anno insueta fere fuit aëris intemperies. *Mense Januario*, *Februario* temperatum frigus extitit, *mense Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempestas nivibus & gelu sævit, quo tempore grassari cœperunt *febres continuæ exanthematicæ*, solis *confortantibus*, *blandissimis diaphoreticis remixtis*, tractandæ. Etenim, qui more solito assumserunt & continuarunt *sudorifera*, *ex spec. de hyacinth. Liberant.* ♁. *diaph.* ⊖ *volat. C. C. mithridat.* illi omnes, viribus exinde exhaustis, & convulsionibus subortis migrarunt ad superos; qui vero in principio tractati sunt *Venæ sectione*, deinde

blan-

blandioribus diaphoreticis, ut plurimũ tamen *confortantibus & epilepticis*, *v. gr. pulv. epilept. M. specif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C. C. unicorn. mar.* convaluere omnes. Calores non adeo intensi fuerunt, debilitates verò summæ cum vigiliis, sudoribus spontaneis, pulsu celeri, frequenti, tremoribus nec non motibus convulsivis. *Mense Junio*, *Julio* plures pluviosæ notabantur dies, quàm serenæ; *mensis Augustus* & *medius September* fuere serenissimi, calidissimi. *Reliquo medio Septembri* & *toto mense Octobri* tanta pluviarum fuit frequentia, ut post hominum memoriam his mensibus visæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe de nocte pluit, imo post 14. dies pluviosos vix duo sereni apparuerunt, quos statim pluviæ exceperunt continuæ. Per has igitur insuetas anni constitutiones sævierunt *Tusses*, *rheumatismi*, *febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis nostris locis fuerunt *epidemicæ*, *apoplexiæ ipsæ*; apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ*. Senes experti sunt *debilitates summas* instar *febrium continuarum*, sed *benignarum*, *recurrentes*, quæ *solis confortantibus medicamentis* cesserunt.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1701.

ANnus ineuntis hujus seculi incepit eadem inconstantia, qua ultimus annus seculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intensa, tertio vel quarto valde remissa, unde ex insuetis his anni mutationibus ortæ sunt *defluxiones biliosæ in brachiis*, *osse ischii*, *pedibus*, summè dolorificæ, utrique sexui infestæ. *Rheumatismi hi biliosi sudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum usu dolores semper exacerbati sunt, meliori verò successu *digestivis ex salibus*, *v. gr. pulv. hepat. rubr.* ⊖ *cichor. acetosell.* ♀ *vitriolat. diagryd. sulphurat.* quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* verò & *medius mensis Maii* ob frigora infantibus funestus, hi nempe valde infestabantur *Vomitibus*, *catarrho suffocativo*, *colicis convulsivis*, *epilepticis*. In *Junio* nil occurrebat notatu dignum, nisi quod mane hoc & præterito mense rorem in foliis arborum, in primis prunorum, instar mellis, nostrates vocant *Hönigthau*, eumque fructiferum indicare annum credunt, copiosum observaverimus. *Julius* totus exæstuavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, nisi *febres tertianas*, (quæ sexto paroxysmo abierunt,) & in senibus, adultis ac infantibus *pustulas*, sive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum molestissimo pruritu. Causa sine dubio quærenda in efferationibus biliosis, in primis lympha ab externo calore valde intenso evocata, sed facile *refrigerationibus*, *v. gr. spec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c.* & *balneis hordeaceis* repressa ac contemperata. Toto mense *Augusto* calores fuere intensissimi, pluviæ paucissimæ, fere nullæ, noctes simul calidæ. Jam valde grassari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, insecutus

est statim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, siti, virium prostratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut jurasses *febrem* imminere *continuam*, sed post adhibita *sudorifera*, *Venæ sectionem*, remisit calor, atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxysmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & sic una febris excepit alteram, afflixitque diu infirmos; rarissimè enim ante nonum paroxysmum terminavit. Si *Venæ sectione*, *diaphoreticis* & *præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractabatur, nulli fuit funesta. Febres hæ maximè sævierunt *mense Septembri*, quem observavimus calidissimum, siccissimum, sine ullis pluviis. *Mensis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, insequentibus mox caloribus insuetis, ac vix post hominum memoriam notatis. Continuaverunt æstuosissimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus senum tantæ æstatis & autumni calidi & constantis recordari potuerit, unde optimum & generosissimum crevit vinum, quod tamen successu temporis minùs generosum evasit. *Morbi* fuere *pauci*, iique ut plurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exasperatum fuit cælum, & terra frigore obriguit.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anno 1702.

HAc hyeme permutata quasi videbantur tempora. Frigora intensa solum durarunt ad sextum *Januarii* diem, septimo supervenerunt pluviæ, subsequentibus diebus nebulæ; cœlum turbidum, nox serena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementissimis ventis, eadem fuit cœli facies, nullum frigus, nullæ nives, ut plurimum siccitas, serenitas, ut credidisses, imminere æstatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura observabatur frigidiuscula, sole tamen oriente statim fuit temperata, unde jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores cerasorum acidorum. *Morbi* his mensibus, præter *catarrhos frequentes* vix notabantur alii. *Martius*, qui insecutus est, fuit siccus, quandoque ventosus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthisicis*, *hecticis*, *hydropicis* valde fuit funestum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copiosæ inter pueros grassari *febres continuæ*, ut plurimum *malignæ*, *petechiales*. Invaserunt illos levissimo rigore, lassitudine spontanea, succedente calore non adeo magno, subinde remittente, sed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo ut plurimum in conspectum venerunt exanthemata, deliria brevi post comparuerunt, in quibusdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibusdam breviora, maculæ erant parvæ instar morsus pulicum. *Febres hæ epidemicæ diaphoreticis*, *præcipitantibus* & *confortantibus temperatis*, non *sudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funestæ, sed valde *contagiosæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas* ut plurimum observavimus *latas*, successerunt statim deliria, convulsiones, epilepsiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit

fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in *Junium* usque, quæ sine dubio magnis siccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adscribenda. *Aprilis* plerumque fuit serenus, calidus, subinde ventosus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, sæpe tamen, præsertim Borea interspirante, rigidiusculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluviosus, mox frigidus, ventosus, unde vitis justo tardius & inæqualiter gemmas suas protrusit. Frequentes hoc mense fuerunt *arthritides vagæ*, quæ solo reiterato *Laxantium*, minus *sudoriferorum*, usu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Augustus*, si exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, *mense Augusto* frequentia, & grandinibus insolitis, quæ aliquoties, præsertim die 12. 13. 18. promontoria nostra fere omnia, & quidem optima, valde destruxerunt remixta. Fructus omnes horæi valde fuere insipidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæ sectione* & *sudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *præcipitantibus & Laxativo* brevi consopitas. *September* comparuit uno alterove die serenus & amœnus, tertius & quartus serenum diei cœlum noctu tempestuoso tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox sereni, mox turbidi, pluviosi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa festum Matthæi bis pruinas, sed planè innocuas. Hoc mense habuimus *Diarrhœas*, *dysenterias*, quibus adhibitis *rhabarbaro tosto cum myrobalanis*, & dein *adstringentibus ex corall. fl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt sereni, amœni, calidi, his quatriduum successit frigidum, ventosum, imbridum, nivosum, autumni præludium, octava mane gelu & pruina nocentissima folia ac uvas nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium mensis* fere octo turbidi, nebulosi, solis expertes, notabantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebulisque discussis cœli facies mutari cœpit, æstasque in autumno constans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore usque ad sextum *Novembrem* serenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; successit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promontoriis existentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amoenior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvasque glacie adstrictas solvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum servarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ sunt. Invaserunt cum horrore, caloribus primis diebus fere continuis, summo virium languore, capitis dolore, siti, oris amarore, siccitate linguæ. Adhibitis *Venæ sectione & sudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxysmos *arcano duplicato*, *sale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* suppressimus. In his notatu dignum fuit,

fuit, quod, etiamsi valde post febres comederunt, vires tamen per longum temporis spatium recuperare nequiverint. His mensibus copiosè grassari cœperunt inter pueros & puellas *variolæ*, quæ observabantur modo *benignæ*, modo *malignæ*, confluentes, depressæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*; sanguinem contemperantibus, v. gr. *pulv. alexit. C. C. philos. pulv. epilept. spec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, si exire noluerunt, addito *sale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar*, nulli funestæ. Accuratam insuper symptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convalescens in *gingivis superioribus* reportaverit *ulcuscula*, quæ primo intuitu ab adstantibus pro *aphthis*, *Mundfäule*, judicata & tractata sunt, elapso 24. horarum spatio corrosivitate sua magnam jam maxillæ superioris & inferioris occuparunt partem cum summo fœtore & nigredine, maximoque imminentis *sphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. aristoloch. iridis flor. mastiche, thure, mundificantia, balsamica, v. gr. elix. Propr. sine acido, bals. peruv.* quibus tandem corrosivitas, fœtor, nigredo recessit, & puerulus pristinæ sanitati restitutus est. Taceo *catarrhos, rheumatismos mense Novembri & Decembri* frequentes. Sine dubio morbi hi ut plurimum ex lympha à varia aëris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, ad viscedinem & spissitatem disposita, quæ in sanguine coacervata eundem in tumultuarios motus concitavit, deducendi.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1703.

ANni hujus principium aura temperatiori, nivibus stipata illuxit, paulo post successit frigus intensum, quod brevi remisit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu sæviit ingens, nivesque ceciderunt sæpissime, mox tamen accedente aura calidiuscula in liquorem solutæ. *Martius* comparuit caloribus amœnissimus, siccissimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* simul præter morem siccus fuit. Habuimus his mensibus ventos vehementes, nives copiosas, quæ terram liquore balsamico sufficienter irrigare potuerunt. *Majus* & *Junius* fuere æstuosissimi cum paucissimis pluviis; unde uvæ circa festum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc semestri notavimus *febres continuas*, non adeò frequentes, nec malignas, sine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus sanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, sessiles, depressas, quæ tamen si rite *bezoardicis temperatis, expellentibus, confortantibus, v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. antimon. diaph. C. C. philos. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ sunt, paucissimis, imo fere nullis funestæ. Et licet plurima tum temporis conspicerentur puerilia funera, causa tamen mortis magis adstantium incuriæ & negligentiæ,

tiæ, aut medicastrorum præposteræ ac perversæ curæ & imperitiæ, quàm malignitati adscribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuisse Comitissam valde sanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic sub prima morbi invasione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compressione, virium languore &c. curavi aperiri *medianam*, præscripsi *bezoardicos expellentes pulveres* more solito, *pulv. alexit. C. C. philos. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copiosissimæ, sexta accessit *immodicus mensium fluxus* ad instar puerperæ, retrocesserunt illico variolæ, quæ absque hoc fuere depressæ, sessiles, confluentes, verbo, pessimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *spec. de hyacinth. corall. rubr. terr. sigill. mithridat. mag. smaragd. pulv. epilept. M.* non omissis *confortantibus.* Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *stypticis* sisti potuit: durante fluxu variolæ non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, sed confluxerunt, majoraque conciliarunt symptomata, etiamsi *expellentia, bezoardica, antepileptica stypticis* semper considerratissimè miscuerimus; octiduo elapso fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ variolæ, non fastigiatæ, maturitatem receperunt, symptomata remiserunt, & Illustrissima Comitissa à variolo so hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac spem, liberata est. Variolæ hæ permultorum oculis valde fuerunt infestæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem deposuerunt contumacem*, ac coagulationi vel condensationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. rosar. chelid. tut. præp. sacch. saturn.* posteriori inflatione *pulveris subtilissimi ex sacch. canariens. antim. crud. lap. sciss il. præp. perl. præp.* & si opus fuit, *Vesicatoriis.* His mensibus varios atque diversos notavimus *hæmoptoicos*, tam senes, quàm juvenes; in quibusdam enim sanguinis ἀθρόως καὶ βιαίως ad aliquot libras *sine ulla prægressa tussi* excretus est, & in his fere nulla adfuit irritatio, sed sanguis floridus lubricavit sibi ipsi viam, & unica irruptione extravasatus per os affectavit exitum; in quibusdam *quasi extussiendo* sanguis pedetentim rejectus est, in his sine dubio vasa pulmonum fuerunt erosa, & salinæ particulæ massæ sanguineæ inexistentes teneras pulmonum vesiculas stimularunt, inde irritatione facta tussis producta fuit cruenta. His feliciter subvenimus *Venæsectione* & *medicamentis adstringentibus ex compos. sperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochisc. de spod. de carabe*, addito *laudano de tribus* in refracta dosi. Si sanguis fuit sedatus, ordinavi *pectoralia traumatica cum resolventibus mixta, v. g. elix. pectorale cum ess. traumatica*, nec non *decocta pectoralia ex fl. & fruct. pectoral. usitat.* item *gelatinam pectoralem ex rasur. C. C. ebor. cum herbis pectoralibus* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. scabios. pyrol. sanicul. millefol tussilag. pulmonar. heder. terrestr. rad. tormentill. sem. anis. fœnic. rad. chin. &c.* Mense *Junio* ex caloribus insolitis, nec non ingurgitatione aquæ frequentiori adultiores æquè ac juvenes reportarunt *febres tertianas* frequentes,

quentes, sed sumtis *salibus absinth. centaur. min. card. ben. cort. peruv.* ac tandem *purgante* brevi curatas. *Julius* non tam amœnus & serenus fuit, quàm pluviosus, nocte dieque frigidus, ventis summe molestus, qui in primis à die quarto ad octavum valde sævierunt, & frumento, quod violentia sua excusserunt, quam maximum intulerunt damnum; circa 24. ad finem usque calidissimi notabantur dies. *Augustus* incepit cum frigore, pluviis, quæ hoc mense fuerunt copiosæ, flante tamen austro suos alternavit dies, fuitque variabilis & inconstans. *September* extitit serenissimus, amœnissimus cum insolito aëris fervore, quandoque pluviis intemperiem solis contemperantibus atque terram irrigantibus. *Octobris* primi octo dies fuerunt pluviosi, frigidi simul, hoc tamen non obstante, tertia & sexta die observavimus tonitrua & fulgura, elapso octiduo cessarunt pluviæ, & subsolanus superveniens radiis solaribus non solum terram madidam siccavit, sed & hortos à nimiis pluviis jam putrefactos valdè exsiccavit, illosque in pulveres fere redegit. Toto *Novembris*, nec non *Decembris* mense cœli temperies notabatur placidissima, ut credidisses vernum adesse tempus. Circa natalitia intensum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc semestre *biliosas* notavimus *febres*, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum angustiis pueros æquè ac adultos invaserunt, primoque intuitu *continuas* mentitæ sunt. Duravit calor ut plurimum 40. horas cum dolore capitis, siti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis verò *Venæ sectione*, *diaphoreticis*, remisit, & in *ordinariam tertianam* cum apyrexia degeneravit, atque *antifebrilibus salibus*, nec non *chinatis* rite tractata sexto paroxysmo cessavit. Memini, me plurimos habuisse, qui octavum sustinuerunt paroxysmum, & hi ex febre reportarunt *icterum*. Calor hic non adeo flavus, sed saturatior & fuscus fuit, sine dubio à particulis acribus, biliosis, sulphureis, quæ copiosius in sanguine collectæ tandem in habitum corporis sese diffuderunt, cutemque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus sufficienter suo fungebatur officio, porum choledochum in duodeni & jejuni confinio non fuisse obstructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur *pulveribus ex sale cichor. arcan. dupl.* aut *tartar. Vitriolat. spir. salis coagulat. pulv. hepat.* additis nonnunquam *aliquot granis diagryd. sulphurati.* Verissimum itaque est *Dioclis* monitum, notante *Celso*, prodesse nempe *icterum*, si post *febrem* oritur. His temporibus aliquos notavi *cachecticos*, nec non *hydropicos*, qui in *icterum flavum* inciderunt, quorum superiora corporis marcescebant, & mirum in modum flavescebant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Vesiculæ in horum pedibus obortæ stillabant liquorem summè croceum. Causa sine dubio salibus lixiviosis sulphur sanguinis ita modificantibus adscribenda. Cura ad tenacissimas obstructiones tartareas, & dyscrasiã viscerũ dirigi debuit, & profuerunt in specie *martialia, pulvis cachecticus*, *Tinctura mart. aperit. Mynf. spir. aperit. Penot. Purgantia* singulo octiduo semel exhiberi debuerunt, v. gr. *Recipe pulv. rhabarb.* ℈j. *gialap.* ℈ß. ⊖ *absinth. gr. vij. g. g.*

gr.ij.ol. mac.gtt.j. M. Quod si venter à *laxantibus* observabatur detumescere, bis cum successu singula hebdomada pro exigentia symptomatum & ratione virium propinari potuerunt; sin tumor post purgantium usum in eodem statu mansit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones sine alleviatione habuit, abstinendum fuit à purgantibus. *Diuretica* in his casibus aliàs omnem absolvere videntur paginam, hic tamen cum summo judicio & discrimine adhiberi debuerunt, & si unquam, certè hic, urinæ status probe considerandus fuit. *Urina* enim *cruda*, *alba*, *tenuis* testabatur de sanguinis textura valde laxa, & hæc pro medela requirebat *salia lixiviosa*, utpote *sal. stipit. fabar. ononid. junip. ebul. absinth. tart.vitriolat.spir.sal. coagul.&c.* *Urina rubra* docuit sanguinis texturam esse valde strictam, atque abundare salibus lixiviosis, unde præscribi debuerunt *salia volatilia*, v. gr. *succin.* ⊖ *volat. tartar. bufon. lumbric. terrestr.* in primis *amara*, *decoctum ex herbis*, *absinth. mij. eupator. mar.* ā ℥ß. *bacc. junip. mj. rhapont. ver.* ℥ß. *m. pro infuso &c.* *Scroto tumenti* maximè profuit *decoctum ex fol.rut. absinth. menth. mil. cumin. cum vino* factum, & cum spongia calidè applicatum. *Febres petechiales*, quæ observabantur, fuerunt valde *benignæ*. Alias, præter morbos ordinarios, *catarrhos* nempe, *tusses*, *raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1704.

JAnuarius ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus, nivosus; *Februarius* è diverso præter morem temperatus, ut plurimum serenus, aliquando pluviosus, aliquando ventosus, quandoque nivosus. *Martius* incepit cum intenso frigore, solis tamen splendore atque serenitate temperato, quinta nix cecidit copiosa, quæ sexta jam in liquorem abiit, septima supervenit tempestas tumultuaria, valde nivosa, octava dies fugatis nubibus purgatoque aëre mira illuxit serenitate, quæ tempestas pulcherrima, ventis mitioribus remixta, sicca, non solum ad *æquinoctium vernale* duravit, sed & uno quasi tenore in *Aprilem* usque continuavit. Imo *Aprilis* sua natura aliàs variabilis, hoc anno fuit amœnissimus, serenus, siccus, absque pluviis fere, cum caloribus ad finem usque prope æstivis: die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus, sol tamen nubila mox serenavit, unde arbores justo citius folia & flores emiserunt suos. Tertia *mensis Maii* dies incepit cum pluviis, quas secuta sunt frigora, & quinta pruina matutina, quæ vineis nostris maximum damnum intulit, aliàs totus mensis fuit serenus, calidus, siccus, ventosus. Successit *Junius* serenissimus, siccissimus, pluviarum expers, ventis tamen mixtus. His mensibus, inprimis superioribus, Morbona æquè ac Bellona apud nos valde sæviit. Hungari quippe à Nostris deditionem civitatis sollicitantes, sed repulsam reportantes, rabie velut accensi hinc inde discurrerunt, nobisque excidium minati sunt. Civitatem d. 18. Febr. è longinquo obsidione cinxerunt, eam tamen superve-

pervenientibus adversis cœli tempestatibus, nivibus nempe & ventis insolitis, intra biduum solvere coacti sunt, interim IX. septimanis nos undique tenuerunt conclusos, ut nullus exire ausus fuerit. Milites Cæsarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis tristi esuritione & aquæ potu valde hactenus debilitati, huc tandem in defensionem civitatis dispositi ad novi desuetique cibi ac vini copiam, quæ miseris nostri largè obtulerunt, gravati in periculosos inciderunt *morbos*, *castrensibus non absimiles*. Conquesti sunt de *languore totius corporis*, *nausea*, *stomachi gravedine*, *caloribus*, *siti*, *dolore capitis*, *vigiliis*, accesserunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, non nunquam *petechiæ*. *Venæ sectio* prima aut altera die instituta, nec non *sudorifera ex spec. de hyacinth. C. C. philos. lap. cancr. antim. diaph. &c.* sæpe in herba suppresserunt malum, unde ægri intra quatriduum convaluerunt. *Purgantia* & *Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt, morbum potiùs exasperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridatium cum confect. alkerm.* & *confortantia* diu continuata sustulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaserunt omnes periculum; qui autem citius justo nosocomiis valedixerunt, etiamsi ferè nullos in diæta errores commiserunt, ut plurimum in priorē morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus prosiliit è lecto, & per fenestram secundæ contignationis sat altæ in fluentum præcipitem sese dedit, in aqua hinc inde discurrit, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum deportatus, adhibitis *alexipharmacis*, *sudoriferis*, *confortantibus* convaluit. *Morbus* hic *epidemius* à victu profectus primo mense militibus gregariis inhæsit, brevi post cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis insuetis defatigati vino horno, generosissimo, dulci, etiam nocturno tempore præter morem indulserunt, invasit, atque in *febres malignas petechiales* degeneravit. Sanguis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitiosam diathesin nactus facillimè malignitatem, concipere potuit. Inceperunt *mense Februario* cum languore summo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, siti intensa, aliisque febrium comitibus symptomatibus. In his si exanthemata prodierunt die quarta, evaserunt omnes ritè tractati periculum die XV. secus si maculæ in conspectum venerunt die septima: infirmi enim periculosissimè tunc temporis decubuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati sunt. *Mense Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ*, *Martio* pejores, *Aprili* pessimæ. Observavi in quodam juvene sat robusto petechiis laborante, *pustulas* XIV. morbi die exeuntes *pellucidas*, ceu *crystallinas*, partim *milii seminis*, partim *lentis*, imo multas *pisi* magnitudine hinc inde per totum corpus disseminatas, in dorso verò numerosissimas, *aqua plenas*, summè *malignas*; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compressionibus, convulsionibus; albescere tandem hæ vesiculæ & suppurare cœperunt, hinc exsiccatæ jam exaruerunt, & squamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem spem feliciter enaviga-

vi

vit periculosissimam hanc charybdim. In *fœminis* semper notavi *mensium fluxum*, aliquando *diarrhœam* simul, quæ omnibus fuit *funesta*. *Deliria præmatura* fuerunt *exitiosa*. Sic robustus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, sexta est mortuus; & fœmina triginta annorum similiter robusta tertia die delirans, quarta est mortua. Horum sanguis prima & secunda morbi die *Venæ sectione* extractus exhibuit in superficie pituitam densissimam instar crustæ vix separabilem, & croco quasi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque sese diffudit in totum corporis habitum; singula mortis prænuntia. In *febribus* hisce *malignis* frequens fuit *attritio* aut *excoriatio in natibus*, non solum à longiori decubitu, quin potius à sanguine suo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, sarcinam suam deponendam & excernendam quæsivit. Latuit autem utplurimum *gangræna* & *sphacelus*, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. *unguent. ægyptiac.* ad os usque excidit cum ægrorum levamine. *Mense Februario morbilli* epidemicè grassari cœperunt, qui tamen ex methodo tractati *benigni* fuerunt, *instante æquinoctio verno* indies magis invaluerunt, & invaserunt infantes æquè ac adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus summis, stillicidio lachrymarum copioso, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tussi ferina, gravitate & compressione pectoris, maculæ effloruerunt ut plurimum secunda morbi die, aliquando quarta, quandoque septima, & perstiterunt quatuor aut quinque dies. Observavi hoc tempore *morbillorum tres species*, *maculas* nempe *latas*, *rubras*, sine pustulis, adeoque *non elevatas*, *neque superficiem cutis superantes*; altera species *cutim solum transparuit*, & hæ duæ species inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retrocessisse putabat; tertia prodiit cum *maculis parvis*, *rubris*, quæ indies auctæ, & *supra cutis superficiem modicum elevatæ* racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto, tactu percipi potuit; post quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latissimæ & maximè rubentes evanuerunt, atque squamularum forma deciderunt, cute farina quasi conspersa relicta. *Morbilli* quò citius prodierunt, eò benigniores, quò tardius, eo pejores fuerunt. Incessit sæpè hic morbus sub vario schemate, vario stipatus satellitio. Sic *mense Aprili* ad puerperam vocatus deprehendi *morbillos* copiosissimos, protuberantes, quibus interspersæ fuerunt *maculæ petechiales*, deliravit valde, imo tubarum in vicinia inflatarum cantus & pulsati tympani sonos, inter difficultates somni per phantasiam oblatos articulatè imitata fuit, frequenter risit, convulsa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis *expellentibus*, *alexipharmacis temperatis*, *cordialibus*, ad se rediit, atque debellatis symptomatibus gravissimis convaluit. Eodem tempore gratiosam habui puellam 6. annorum, *variolis* veris laborantem, supervenerunt nona morbi die, variolis necdum in statu constitutis, *morbilli* copiosi, gravissimè inde decubuit, sed ex duplici hoc morbo feliciter emersit. Verissimum igitur est Axioma medicum: Qualis humor effervescit in corpore, talis

talis efflorescit in cute. *Morbilli* hi, si perite *expellentibus*, *v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. antim. diaph. unicorn. mar.* cum *pectoralibus & confortantibus* mixtis, nec non servato simul idoneo diætæ caloris que temperamento, tractati sunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funesti; neglecta autem, aut præpostera vel perversa morbillorum cura, aut præmatura, superatis jam morbillis, aëris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diæta, præcipitavit quam plurimos *in tussim ferinam*, *febrem continuam*, *respirationem difficilem*, *pectoris compressionem*, *catarrhum* ita dictum *suffocativum*, *lethalem*. Mense *Maio* & *Junio* continuarunt adhuc *morbilli*, *febres centinuæ*, *tertianæ intermittentes*, *variolæ*, quæ *sporadicè* hinc inde vagatæ sunt, sed fuerunt sine malignitate, adeoque convenienter tractatæ facilè curabiles. *Julius* fuit amœnissimus, sed cum summis caloribus, quarta coorta est gravissima tempestas cum frequentissimis tonitrubus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus insolitis, quæ in civitate utplurimum magnitudine juglandis, imò ovi gallinacei, prægresso imbre, ceciderunt, ad vineas tamen sparsim venerunt, adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium *Augusti* remiserunt calores, sed sexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant insolitæ, copiosissimæ, quæ in optimis nostris promontoriis & vites & uvas prorsus destruxerunt. Jam successerunt æstuosissima tempora, quæ vix sustinere potuimus, neque spirarunt etesiæ, nullæ fuerunt pluviæ, quæ fervorem solis contemperassent, imò eadem aëris constitutio erat in *Septembri*, *Octobri* nec non *Novembri*, ut credidisses, autumnum in æstatem fuisse conversum; habuimus quoque d. 25. *Septembris* vesperi tonitrua & fulgura sufficientia, unde in residuis promontoriis, quæ à grandine intacta manserunt, generosum crevit vinum, imò generosius crevisset, si nobis ob metum tumultuantium Hungarorum serius vindemiare licuisset. Finitis enim jam vindemiis æstuosa & sicca adhuc continuarunt tempora, sine ullis ferè pluviis. Sub finem *Novembris* & initium *Decembris* nives deciderunt paucæ, & moderata subsecuta sunt frigora. Mensibus æstivis, *Julio* nempe & *Augusto*, existente cœlo maximè æstuoso, *diarrhœæ* & *dysenteriæ* satis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, senes, minùs infantes sporadicè afflixerunt. Præcessit diarrhœa cum ciborum fastidio, languore totius corporis, siti, dejectionibus copiosissimis, serosis, ut plurimum biliosis, viscosis nec non pituitosis, valdè fœtidis, mox insecuta est dysenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numerosis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miseri vix sellam foricariam deferere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, ut plurimum caloribus; quamvis non adeo urentibus, pulsu celeri, siti, inquietudine, acuto intestinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, desidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progressu morbi blanda ac-

cesserunt deliria, non sine malignitatis nota. Quamdiu sanguis cum materia biliosa, mucosa, purulenta & saniosa, aliquando cum strigmentis & ramentis exivit, tamdiu de vehementibus torminibus & doloribus conquesti sunt. *Dejectiones nigræ, fœtidæ* in morbi statu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifesto, imminere jam *gangrænam* & brevi *sphacelum*, unde in illis dysenteria antea cruenta & torminosa jam observabatur fere indolens, pulsus quasi nullus, extrema frigidissima, sudore copiosissimo resolutivo frigido perfusa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & siti conquesti sunt, imò manibus glaciei instar frigidissimis res aut loco frigida capessere desiderarunt; & hi omnes, salvis tamen sensibus motuque membrorum illæso, elapsis ut plurimum 48. horis, mortui sunt. Causa hujus affectus adscribenda fuit partim copiosis fructibus horæis, acido-aqueo acri fermentifico fœtis, partim caloribus ferventissimis, bile inde acriori lymphaque acidiori & quasi corrosiva reddita. Succi nempe eminenter acres, mordaces nectendo in intestinis diutius, quàm par est, moram, primo absterserunt intestinorum mucum, deinde illorum crustam villosam, sive velamentum bombycinum simul abaserunt, & altius penetrando ipsas glandulas eroserunt, atque ulcus, vel quasi tale, instar vesicantium, induxerunt; inde membranis intestinorum sensim sensimque à sale corrosivo erosis vasorumque osculis reseratis, non solum sanguis frequenter stillavit, sed & tristissimus doloris sensus accessit, imò spasmodica vellicatio, qua intestina spasmo quodam irritata motu quasi vermiculari dolorificè sese torserunt, unde non mirum, successisse tandem *inflammationem*, *gangrænam* ipsam nec non *lethalem sphacelum*. Quò enim major acrimonia, eò major spasmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fusio, glandularum, ductuum & vasorum intestinalium eliquatio, nec non cruoris simul cum plexibus glandulosis ac reliquis intestinorum contentis excretio. Profuerunt sub initium morbi, non obstantibus torminibus & supervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, ut potè *aqua Laxativa cum aqua cinnamomi*, in primis *rhabarbarum tostum*, quod blandè laxando simul ob partes terreas admixtas adstringere, & leniter roborare solet, cum *myrobalanis & elæosacch. cinnamomi* propinata, nec non *clysteres abstersivi ex spec. emoll. hord. vitello ovi*, *cons. rosar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmissis statim deveniendum fuit ad *incrassantia demulcentia*, *adstringentia cum anodynis* mixta, unde singulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem sequentem: ℞. *Corall. rubr. præp.* ℈ß. *lap. hæmatit. terr. Japon.* an. *gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. laud. de trib. gr. ß. M.* mutatis tamen mutandis, addidi sæpè *terr. sigillat. fl. ferr. bol. armen. pulv. stypt. Cr. smaragd. præpar. cryst all. mont. pulv. dysenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall.* constantem, *nuc. mosch. &c.* in primis, ubi calores fuerunt

runt

runt ingentes, *compos. sperniol. Cr. spec. de gemm. frig. unicorn. mar. spec. de hyacinth. &c.* imò moderanda fuerunt medicamenta ad ipsius excretionis, malignitatis & virium modulum. Sæpè videbatur jam alvus adstricta, morbusque sublatus, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando sine cruore materia mucosa in minima quantitate cum summis torminibus alvum ad excretionem stimulans; adhibitis autem frequentioribus *clysteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin.* nec non continuatis *pulveribus adstringentibus*, ex toto cessavit. Tandem, ne propter derasos plexus ilei glandulosos fluxus alvi cœliaco non absimilis remaneat, ordinavi summo cum effectu *balsamica*, *stomachica*, *bals. peruv. opobals. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. stomach. elect. diacinam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et sic dysenterici intra tres septimanas ex integro restituti sunt, quo usque etiam à vino abstinere debuerunt, contenti *aqua cocta ex rad. tormentill. ras. C. C. ebor. mastich. &c.* Quos invasit cum *vomitu*, hi pessimè decubuerunt, & vix servati sunt, optimè autem ipsis profuit *balsamum peruvian.* nec non *opobalsamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Adstringentia*, sine præviis *blandis Laxantibus*, in initio & progressu morbi adhibita protraxerunt morbum, tormina exacerbarunt, & post se utplurimum *febres*, *arthritides*, *pedum tumores*, *lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic ferè omnem absolverunt paginam, imò fateri debeo, me e re nullum dysentericum sine frequentiori exhibitione *laud. de trib.* commodè restituere potuisse; exhiberi autem debuit, antequam dysenteria fuit consummata & planè ulcerosa, aut vasa majuscula exesa, aut sensus doloris jam periit. *Mense Augusto* frequentes habuimus *rheumatismos ad brachia*, *scapulas*, *femora*, *lumbos*, *coxas* productos, sine ulla rubedine, multo minùs tumore, non tam articulis, quàm musculorum interstitiis firmissimè & diutissimè inhærentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati somnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo statu ferè primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & sine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit simul tensio & caloris acriusculi sensatio cum pulsu frequenti. Vulgus hunc affectum nominare solet *delapsum catarrhorum à capite*, *es ist ein Fluss im Arm oder Fuss gefallen.* Statuendum potiùs rheumatismum provenire à sero aut lympha acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in specialem aliquam membranosam, tendinosam, nerveam & musculosam partem delabente, ibique stasin patiente, & partes fibrosas, nerveas tendente, easque tristi sensu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invasit homines prævio horrore instar febris, membranosas ac musculosas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invasit partem, nulla tamen loco ul-

tra 48. horas fixa mansit, remissionem sæpe, relicto solum tumore, simulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in plerisque fuit paroxysmorum invasio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua sinistri pedis; & quo tempore sinistri brachii, eodem dextri pedis partes singulari alternatione & saltu dolorifico infestavit. Similiter hìc peccavit serum, sive lympha acido-acris, sed sale volatili intimius fœta, quæ ad periostium, sive sensibilissimas articulorum mobilium membranas detrusa, eas distendit, vellicavit, ibique sicuti spina infixa sæviit. Cura *arthritidis Vagæ* & *rheumatismi* una eademque fuit. *Venæ sectio*, nisi adfuit magna febrilis alteratio, intensior arteriarum pulsus, nec non præcordiorum compressio, nil profuit, vires potius abstulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exasperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, usus, v. gr. *Rec. pulv. hepat.* ℈ß. *sal. cichor. acetosell.* ā. *gr. v. diagryd. sulphurat. gr. vj. fecul. ari gr. iv. M.* aut *decoctum ex fol. sen. S. S.* ℥iß. *rhabarb.* ℥j. *crem. tartar. in aqu. cichor. infus.* addita *manna & aqua cinnam.* summopere profuit, in primis si vespertino tempore *pulvis confortans* sequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept.* ℈ß. *epilept. gr. viij. lap. cancr. præp. gr. vij. laud. de trib. gr.* ß. *M. opiatorum* enim vires hìc summè deprædicandæ sunt, morbi quidem causam non tollunt, somnum tamen conciliant & dolores mitigant: non autem necessum fuit singulis diebus *opiatis* & *laxantibus* uti, dirigi & moderari potiùs pro re nata morbique indole debuit cura. Ab usu *sudoriferorum* nunquam felicem vidi successum. Post inunctionem *spirituosorum*, v. gr. *spir. vin. camph. formic. sal. armoniac. junip. lumbric. &c.* semper notavi dolores osteocopos, adeoque abstinendum fuit à *spirituosis*, nec non *unguinosis*, *emplasticis*. Optimè autem, in primis sub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenses*, aut *balnea acidularum*, imo in ipso morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati felicissimè intra 20. aut ad summum, si copia peccavit materia, 40. dies restituti sunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ ut ut prima die tragœdiam à pandiculatione, oscitatione, languore, frigore, mox calore satis intenso auspicatæ sunt, cum subsequente secunda die apyrexia, speciem *intermittentis* simulante; supervenientes tamen paroxysmi, qui fuerunt cum languore, pulsu magno, exacerbatione caloris aliorumque symptomatum, confirmarunt intermissionem illam fuisse dolosam, & latuisse sub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipsam. Ex post enim videbantur quandoque, in primis manè, remittere calores, nunquam autem intermiserunt. Crescente morbo, creverunt symptomata, imò convulsiones in statu morbi notavi frequentes. *Deliria serotina*, v. gr. die 11. 12. supervenientia semper fuerunt *exitiosa*. Febres hæ more continuarum

Venæ

Venæ sectione in principio, *diaphoreticis*, *bezoardicis*, *confortantibus* tractari debuerunt. Ultimis tribus mensibus, præter *febres tertianas*, *quartanas*, *catarrhos*, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1705.

QUò clementior anno præterito fuit aëris constitutio, eò rigidior sub ingressum anni 1705. comparuit coeli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imò continuavit frigus toto hoc mense sine remissione, nives ceciderunt paucæ, & spirans Euronotus induxit siccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longè rigidior, sine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratiosa serenitate, & exoptato calore, sed quinta nives ceciderunt magnæ, sexta frigus, quod ad 12. usque duravit diem; circa *æquinoctium vernale*, spirante aëre meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas serena, calida mox insecuta sunt tempora, adeòque Martius ut plurimum siccus extitit. *Aprilis* varias sustinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imò & *Maius* fuit valdè inamoenus, frigidus totus, excepto uno aut altero die, pluviosus. Continuavit pluviosa & frigida hæc aëris constitutio ultra *medium Junii*: unde non mirum, uvas circa festum Viti nec dum florere incepisse. Circa *solstitium æstivum* temperatior aura & calores desiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc semestre inciderunt, erant varii. In *Januario* & *Februario* continuarunt *febres quartanæ*, quæ tamen, uno vel altero *Laxativo* adhibito, nec non *chinatis medicamentis cum arcano duplicato*, præter morem ut plurimum superari potuerunt, neque ullam labem post se reliquerunt. Frequentes erant *rheumatismi in pedibus*, *manibus*, *scapulis*, *lumbis*, cum dolore acerbo, sine inflammatione, sine tumore; hi *diaphoretica* sustinere non potuerunt, sed solis *temperatioribus cholagogis*, v. gr. *infusis ex manna*, *fol. senn. tartaro*, *cum aqu. cichor. &c. clysteribus*, *præcipitantibus*, nec non *balneis hordeaceis*; & pro re nata in summa dolorum exacerbatione, *grano dimidio laudani de tribus*, tractari voluerunt. *Catarrhos* habuimus copiosos, qui in *febres* degenerarunt *continuas*, non adeò funestas. Servati enim omnes sunt, qui statim ab initio adhibuerunt *Alexipharmaca*, eaque continuarunt. Mense *Februario* jam inceperunt *febres petechiales*, quæ *pleuritides* ab initio mentitæ sunt, inceperunt cum horrore levi; febre lenta, tussi sicca, dolore in pectoris regione, ad scapulas, claviculas adcendente, cum molestia ægri, si in partem sanam decumbere voluit; assumtis autem *sudoriferis* evanuerunt dolores, & quarta, imò in plerisque septima demum eruperunt maculæ. In aliis simularunt *febres intermittentes*. Sic in Virgine quadam

dam XVI. annorum, sanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario mensium fluxu laborante, notavi tres paroxysmos, more *febris quotidianæ intermittentis*, mane cum horripilatione, subsequo calore, circa vesperum intermittente, dolore capitis gravativo, siti, lassitudine &c. quotidie recurrentes, quarto *calores continuos*, prioribus longè intensiores, nec non eruptionem macularum, septima hæmorrhagiam narium sat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem molestam, 12. 13. novam copiosorum exanthematum, prioribus jam evanescentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obstante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, septimâ oborta, obiit. Maximam *malignitatem* exanthematica hæc febris in recessu gessit mense *Martio*, *Aprili*. Incepit cum horripilatione, calor in sanguineo-phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, mitis, sed subdolus; in sanguineis intensior; adfuit languor totius corporis, mox subita virium prostratio, membris quasi lassitudine fractis, aut contusis, sitis non adeo magna, nausea, vomitus, pulsus naturali ferè similis, unde magis de languore, quàm calore, conquesti sunt; sexta aut septima æstus invaluit, atque malignitatem suam sequentibus diebus prodidit, supervenientibus gravioribus symptomatibus, ut potè exanthematum eruptione, cardialgia, pulsu celeri, frequenti, vigiliis, vehementissimis capitis doloribus, deliriis, motibus convulsivis, linguæ ariditate & fissuris &c. *Venæ sectiones* prima aut altera die institutæ, nec non repetitæ, valdè profuerunt, serotinæ omnes nocuerunt. *Laxativa*, etiam sub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his *exanthemata longè latiora* prodiisse, quàm in aliis, eosque gravissimis symptomatibus, *tremoribus* nempe *totius corporis*, *deliriis furiosis*, tandem *aphonia*, *convulsionibus epilepticis*, tentatos fuisse, omnesque fatis occubuisse: *clysteriis ex humectantibus & emollientibus* confectis, nec non *suppositoriis* alvum adstrictam commodissimè reserare potuimus. Cura methodica maximè dirigi debuit ad vires, quæ conservari, ad humorum fervorem, qui contemperari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præstitimus hoc *blandis diaphoreticis*, *bezoardicis*, *cordialibus*, *v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. C. C. philos. pulv. analept. epilept. lap. bezoard. orient. antimon. diaphor. unicorn. mar. conf. alkerm. mag. perlar. orient. &c.* exhibito singulo octihorio pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus mansit perspirabile, sanguini sua constitit systasis & crasis, atque malignitas exuperata fuit. A *medicamentis spirituosis*, *volatilibus*, *bezoardicis fortioribus*, *calidis*, quæ in hoc casu magis obfuisse, quàm profuisse, jam à longo tempore in his calidis oris expertus sum, studio abstinui. Vinum omnibus interdixi, *aquam solam ex rad. scorz. ras. C. C. ebor. sem. anis. &c.* concedens. Acutissimos capitis dolores *Vesicatoria* nuchæ

appo-

appoſita ſuſtulerunr. Sæviit vehementer hic morbus æquè in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimeſtres, qui intra aliquot dies mortui ſunt, peperit; altera ſexta morbi die filium æque octimeſtrem, qui ſex diebus vixit, enixa eſt. Fortior hic ſine dubio ſanguinis motio & rarefactio, qua apertæ & laxatæ ſunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valdè debilitatæ, ſed ſolis *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis blandiſſimis*, aliiſque pro morbi & ſymptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaſerunt ex morbo hoc graviſſimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus ſalutaris fuit, ſecus, qui à principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Sileſitam, eadem febre detentum, qui ferè omnia reſpuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi ſubſecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extremè laborante notavi in dorſo, brachiis, pedibus, naribus quam plurima *ulcuſcula*, elevata, dura, cum intenſo dolore, inflammatione, ad inſtar furunculorum, ichore plena, ſed tubercula illa ulceroſa valdè fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem ſphacelata & corroſa, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus*, *Alexipharmacis & mundificantibus externis* præter omnium ſpem ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt. Cæterum. multiplici experientia edoctus ingenuè fateor, etiamſi omnia ſigna fefellerunt, me tamen ſequentia in prognoſi nunquam decepiſſe: deprehendens nempe in tangendo pulſu *contractionem aut ſubſultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *linguæ ariditate*, *fiſſuris*, *aſperitate*, *ſcabritie*, *ſiccitate*, quaſi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, ſi retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *cruſta quadam nigra obducta*, quæ licet *ſæpius os fricando & colluendo deterſa*, *ſtatim tamen nova repullulavit*, infallibile ſummæ interiorum partium inflammationis & ſiderationis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis ſuſpicione ſtatim reſiccare incipit, & creſcente inflammatione creſcit pariter & ſiccitas linguæ. Hoc morbi ſtadium ſæpè ultra XV. morbi diem fuit protenſum, aliquando felici, aliquando funeſto eventu. Sic memini quoſdam 16. alios 18. imò 22. demum morbi die fuiſſe extinctos, alios jam integrè reſtitutos ex leviſſima cauſâ & errore diætæ *recidivam* reportaſſe, quæ tandem, inflammatis glandulis, in pectore, in primis pulmonibus ſitis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* uſu ſuperabiles. Menſe *Maio febres petechiales* deſævierunt, & evaſerunt ex his omnes, qui ex methodo tractati ſunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo ſuo colore deturpavit totum corporis habitum, ſpeciatim verò oculorum politum ebur, nec non tempora. Conqueſti

ſunt

sunt de pruritu in cute, maximè dorso, de caloribus transitoriis, lassitudine ulcerosa, doloribus capitis, somniis turbulentis, intensissima siti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus solito adstrictior, &, quæ exierunt excrementa, penitus albescentia, pauca, viscida, urina crassa, turbida, subnigra, in superficie oleaginosa, crocea fuerunt. Utique hic fuit obstructio tubulorum biliferorum, à viscida lympha hepatis & acinorum glandulosorum, nec non saburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minùs austero, torpidior & spissior reddita, in motu suo impedita, neque per destinatos canales, tum ad vesiculam, tum per ductum cysticum in ductum choledochum ad intestina delapsa, potiùs restitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes suos recessisse, ibique serum cum sangnine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino suo colore infecisse necessum fuit. *Martialia*, *rhabarbarina*, *aperientia* non solum ductus illos obstructos feliciter reserarunt, sed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicrasin, v. gr. *pulv. hepat. cachect. croc. mart. aperit. cum salibus*, *rhabarb. Alex.*, *spir. sal. coagul. sal. acetosell. absinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum successu, aliquando *granis aliquot diagrydii.* Mense *Junio* continuarunt adhuc *febres continuæ*, sed fuerunt valdè *benignæ.* Jam inceperunt *tertianæ*, *quartanæ*, curatu tamen faciles. *Julius* incepit cum caloribus, subinde tamen nubibus exasperatum cœlum, in primis die 19. & sequentibus aliquot diebus, flante Borea, frigidam effudit pluviam. Cum Sirii ortu etiam exorti sunt calores, qui cum insolito & vix tolerabili aëris fervore usque post ejus occasum, imò toto mense *Augusto*, sine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Augusti, quo cum imbribus, tonitrubus & fulgure grandines per mediam horam deciderunt copiosissimi, quæ promontoria nostra ferè omnia destruxerunt. Totus *September* aut ventosus, aut frigidus, aut pluviosus fuit, adeò, ut vix quatuor dies sereni toto mense numerari potuissent. *October* extitit amœnus, calidus, siccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ mansissent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventosum, utcunque siccum fuit, progressus ad finem usque pulcherrimus, serenus, cálidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aër turbidus, frigidus, mox insecuta est amœna, serena sine nivibus tempestas, ad finem mensis durans, nobis quidem grata, sed ob hostium furorem valdè infausta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. Decembris civitatem nostram arctiori obsidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuò ex machinis bellicis majoribus explosis invaserunt. Primam stragem sustinuerunt suburbia (non exclusis

V. do-

V. domibus in civitate interiori existentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diversa incendia sacram Christo nascenti noctem in funestam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis suis globis nova incendia facere, atque residuum in cineres redigere, sed frustra tentarunt; pilis autem suis majoribus igniariis, *Bomben*, ingens damnum ædificiis intulerunt; tandem biduo post, re infecta, discesserunt. His temporibus, mense nempe *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ*, *petechiales*, & notavi inter alia honestas duas fœminas, sorores; quarum una mense *Augusto febre exanthematica* laborans, die X. morbi acquisivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intensissimis, die XII. extrema, sudore resolutivo perfusa, etiamsi de æstu gravissimo, potius anxietatibus, conquesta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic sine dubio *intestinorum sphacelus*. Altera soror mense *Septembri* eadem *febre petechiali* correpta, sumsit sub initium morbi, nil mali suspicans, ante macularum eruptionem, nescio cujus suasu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiserunt, & mens rediit, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis sinistri* ex insperato prorupit *macula nigerrima*, *crustacea*, *instar anthracis*, magnitudine duplicis grossi, quæ igneo suo fervore latiùs sese diffudit, carnem subditam exussit, atque die 21. pauperculam è medio viventium sustulit.

Mense *Decembri* in alia fœmina 46. annorum observavi easdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes, valdè *latas*, non obstante *Venæ sectione* secunda morbi die administrata, tertia incepit delirare, quarta obiit. In his casibus utique peculiaris sanguinis corruptio, & singularis malignitas supponi debuit. Mense *Augusto* ex flagrantissimo sole aërisque siccitate ortæ sunt *diarrhœæ*, *dysenteriæ* cum tenesmo, vomitibus, siti, doloribus abdominis; ut plurimum conjuncti fuerunt *calores*, inde methodo ordinaria tractari non potuerunt, quin potius *alexipharmacis*, *v. gr. terr. sigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. spec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optimè profuerunt *blandè educentia*, in primis *rhabarb. tostum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipsa cum *aqua cinnam.* sub initium exhibita; aut *clysteres abstergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicati. Materiam adhuc resistantem acrem, austeram, acidam, urentem feliciter deinceps *absorbentibus*, *adstringentibus*, *ac incrassantibus*, *v. gr. corall. rubr. alabastr. terr. jap. sigillat. cryst all. mont. &c.* correximus. Sic multum præstitit *opobalsamum*, nec non *oleum nucistæ* internè exhibitum; non minorem utilitatem attulit *Cataplasma* toti abdomini applicatum: *Recip. pulv. centinod. bursf. pastor.* ā. *mß. fol. rosar. rubr. balaust. ana* ℥iij. *diacydoniat. cum spec.* ℥ß. *nuc. mosch. n. ij. mastich.* ʒj. *caryoph.* ℈j. *F. Cataplasma*, adde *ol. myrtin. cydon. mastich.* ā. ℥j. *M.* Hoc mense *erysipelata* frequentissima fuerunt, sed uno vel

vel altero *sudorifero* exhibito extincta. Nec his mensibus conticuerunt *febres quotidianæ*, *tertianæ*, *quartanæ*, quæ circa finem mensis *Octobris* valdè *contumaces* extiterunt, senibusque funestæ. Præter alios affectus, *rheumatismos* nempe, *catarrhos*, *podagricos dolores*, *odontalgias &c.* sequentem notavi casum. Honesta matrona, annorum 45. multarum prolium mater, circa finem mensis *Novembris*, prægressis jam à longo tempore spasmis digitorum manus sinistræ, agonizantem puellam in vicinia visitans, eamque morientem conspiciens, valdè perterrita concidit *epileptica*, deportata domum, & in lectum illata tandem ad se rediit præteritorum fere inscia. Ad ipsam vocatus nil intentatum reliqui, aperui *venam in brachio dextro*, ordinavi clysteres, dedi *antepileptiea*, *v. g. pulv. epilept. spec. cephal. M. castoreum*, *unicorn. mar. ungul. alc. cran. human. aqu. hirund. c. castor. epilept. L. &c.* affectum tamen curatius perpendens deprehendi spasmum, vel potiùs pulsum & subsultum magnum in medio, annulari & auriculari digito sinistræ manus, ubi frequenter & ferè indesinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ sunt; bihorio elapso, majorem persensit in prædictis digitis subsultum, mox paroxysmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti subsultorius, instar pulsus ordinarii, indubitatum instantis paroxysmi fuit præsagium. Sensit autem insecutas exacerbationes omnes manifestam originem traxisse ex extremitatibus trium digitorum sinistræ manus, indeque in momento, quasi volando, auram quandam adscendisse per brachium ad caput, affectoque cerebro, pars corporis sinistri variis motibus valde agitata & concussa fuit, pes tremuit, oculos contorsit, spumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite versus dorsum, adfuit simul omnium sensuum perturbatio. Dira hæc symptomata, si remiserunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem sopore quasi oppressa jacuit, mox gravi suspirio ad se rediit horum omnium inscia, atque solum de gravitate capitis ac lassitudine membrorum conquesta est, ut plurimum, finito paroxysmo, modicum sanguinis ex nimio motu convulsivo in pulmonibus extravasati, ore rejecit. Sæpè velut ab utero suffocata rubebat insigniter, cum lassitudine quadam ac sensim oborientis febriculæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc symptomate, sed interpolatis vicibus, modo seriùs, modo ocius, aliquando quotidie, aliquando tota septimana semel, commiseratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardiùs, auram suam subtilem, vel spiritus suos volatiles emiserit, qui in cerebrum delati irritando sensiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & involuntariam concussionem membrorum, cum conspicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione illius potissimum corporis partis, ex qua malignus vapor speciatim in cerebrum fuit amandatus, conciliarunt, miseram nostram, si extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum

fuit,

fuit, cum per *cathartica*, *v. g. pil. coch. de succin. Cr. extr. castor. cum sir. de cichor. c. rhab. &c.* tum per *Vesicatorium*, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impositum. Caprum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Internè quotidie mane sumsit *pulveres epilepticos ex pulv. epilept. M. gr. viij. mag. cran. hum. gr. v. ungul. alc. præp. gr. vij. unicorn. mar. gr. jv. pulv. castor. gr. v.* vesperi verò mixturæ sequentis guttas 30. *Rec. Elix. uterin. Cr. ess. succin. sal. volat. oleos.* ā. ℥j. *M.* his continuatis remiserunt symptomata, non tamen ex toto cessarunt. Unde sanguinem *cruciatim* ex brachio nempe dextro, & pede sinistro simul & semel detrahi curavi, tandemque *mistur. simpl. cum elix. uterin. Cr. & ess. anod.* exhibui, quorum beneficio malum hoc potissimum, unà cum motu tendinum subsultorio in digitis intra tres menses devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervosarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipsam mense *Majo* sequentis anni ad *Thermas Badavino-Austriacas*, & quidem optimo successu. Pristinam enim recuperavit sanitatem. Thermas autem quotannis visitare debebit, quod licet deinceps non observaverit, nullum tamen similis morbi indicium per multos annos amplius in conspectum prodiit. Et hæc dicta sunt de morbis, qui hoc anno apud nos observati sunt.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1706.

CRedidisses præteriti anni exitu & ferocientium hostium abitu, nos jam calamitatibus, molestiis, periculis vacuos, furoremque hostium erga nos in lenitatem esse conversum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de nostro interitu & civitatis exitio, d. 2. *Januarii* ad pristinam stationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requisitis bellicis probè instructi; 3. die Januar. summo mane, continuis tormentorum & pilarum jactibus tam ardenter ædificia pulsarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo descendisse putasses, imo sparso missilium flammarum imbre nova incendia excitarunt, & quam plurima civium ædificia immani grandine quassata destruxerunt. Sed cum hostes vidissent, se continuo machinarum bellicarum boatu & fragore inconcussam civium fidem & constantiam neutiquam evertere posse, sexto Januarii, summo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaserunt, admotisque quam plurimis scalis, nec non globulis quam plurimis manu injectis, mœnium fastigia, quæ jam attigerunt, transcendissent, nisi nostrorum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuissent, atque continuis scloporum explosionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in subjectas fossas præcipitassent, hostesque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in pristinam suam stationem referre coëgissent. Hostis itaque invictam civium constantiam jam expertus, adversis tempestatibus cœli quotidie magis magisque invalescentibus, die 10. Januarii obsidio-

obsidionem solvit, recessit, sed à longinquo nos cinxit. Cives interea insuetas in excubiis sub Jove frigido & humido per aliquot menses constanter continuarunt suas stationes, atque intrepidè defenderunt sua moenia. Alias hic *mensis* valdè horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aër sub initium *Februarii* observabatur, in progressu remissum aliquod frigus, sub finem nives, subsequo frigore congelatæ. *Martii* ingressus rigidissimus subito cum sereniori ac blandiori aëre commutabatur, circa *æquinoctium* frequentes fuerunt pluviæ, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non siccus, sed humidus extitit. *Aprilis* comparuit nivosus, mox tamen serenior & amoenior factus calore suo veris delitias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem usque siccus ac calidus permansit; die 30. ingens tempestas cum fulgoribus & tonitribus oborta est, quam præcessit magna papilionum cohors occidentem versus volitans. *Majus* ferè totus mane subfrigidus fuit, siccus, circa meridiem calidus, cum paucissimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intensos sæpè venti, quandoque pluviæ nocturnæ contemperarunt amoenissimæ. Medardi dies fuit serenissimus, & die S. Viti uvas in omnibus promontoriis jam defloruisse notavimus, inde nostrates præcocem vindemiam augurari solent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, nostris desideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii febres* notavimus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatismos frequentes biliosos*, *defluxiones seroso-biliosas in capite*, maximè *pone aures*, aliquando cum, aliquando sine tumore, cum modica febrili alteratione, summè dolorificas, *suffumigiis ex olibano & cataplasmatibus emollientibus* curatas. Continuarunt illæ in primis mense *Martio*, & invaserunt articulos maximo cum dolore, inflammatione, tumore, senibus, in primis podagricis, exitiosæ: in his rediit *podagra*, sed sine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus transtulit, ibique *catarrhos lethales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quòd præter hujus mensis indolem nullæ *febres continuæ*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ senibus fuerunt funestæ, obortæ sint, cum tamen foeminæ cum prolibus suis, superioribus mensibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majori securitate diu noctuque squalida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quam maximos excessus sub Jove frigido & humido in vino commiserint, adeoque humores ad morbos generandos, aut suscipiendos dispofuerint, in primis, cum absque hoc *Martius* sit humorum genitor, mororque dolorum. Beneficium hoc adscripsimus vino novo, quod præterito crevit anno, levissimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viscidam bilem diluit, solvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque sanitati nostræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore solis & coeli benignitate ad summam maturitatem pervenerunt, generosa

rosa ac potentia tartaro subtili scatent, oleosa sunt, & nec dum defœcata, largius hausta bilem à naturali sua crasi dejiciunt, alcalicis suis particulis quàm maximè sanguinem accendunt, viscidi- tate autem sua hujus circulum retardãt, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, constipant, imo particulis suis hamosis salino volatiles maximè activas reprimunt, actiones animales simul lædunt, & varios morbos, in primis *febres continuas*, *malignas*, *petechiales* conciliare solent. Mense *Aprili*, *Majo*, *Junio*, repullularunt *febres continuæ*, *petechiales*, quandoque cum, quandoque sine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratiosam filiolam, quinquennem, *febre continua* correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulsivis, & imminentis *epilepsiæ* metu; loqui nil potuit, dolorum autem ejulatu expressit, continuarunt calores sine ulla intermissione ad 21. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi *laudan. de trib. grß.* cum *pulv. epilept. M. castor. unicorn. mar.* ▽ *hirund. c. castor. &c.* laudabili cum successu & subsecuta quiete. Durante morbo, & 6. septimanis post morbum, ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaversum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præscripsi varia, v. gr. *unguentum ex conf. anacardin.* ℨij. *alkerm.* ℨj. *extr. castor. gr. viij. ol. succin. gutt. iij.* pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex *infus. majoran. salv. chamomill. hyssop.* collo, in primis laryngi frequenter applicuimus, donec interior laryngis rima à siccitate coarctata ac constricta, aliquantum iterum humectata officio suo fungi potuit, atque sensim & sensim, licet sub initium difficulter, verba articulata expressit. Humores biliosos ex abdomine ad musculos laryngis, inque nervos vocales, metastasi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam arefacientem, eosdem affecisse, conjiciendum ex prægressis vehementissimis, vix non convulsivis, abdominis doloribus, in tempore consopitis. Iisdem temporibus observavi in filiolo sexenni *calores continuos* sine ulla intermissione, vix remissione; ad 30. diem & ultra, non obstante legitima medicamentorum administratione, extensos, adeoque non sine malignitate, tandem tamen feliciter superatos. His mensibus *rheumatismos & arthritides vagas* notavimus frequentes, methodo autem nostra superius tradita mox profligatas. Mensis *Julius* fuit æstuosissimus, noctes præter morem calidæ, sine ullis fere pluviis: die 16. cœlum opacis & atris nubibus de subito exasperatum effudit imbrem largissimum cum tonitrubus, in vicinia cum grandinibus insolitis, maximo *Rustensium vinearum* damno. Sub ingressum solis in leonem, nisi quandoque grati spirassent etesiæ, calores vix fuissent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægressis noctu crebris tonitrubus nec non fulguribus, gratiosa ac tepida superveniens pluvia cum amœnissimis & subfrigidis ventis ingentissimum auræ calorem contemperavit, terram refocillavit, & omnia recreavit. In *Augusto* terra per totum mensis cursum fervido solis calore fovebatur, subinde tamen nocturno tem-

pore tepidis pluviis animabatur, inde jam sub initium hujus mensis maturas habuimus uvas. *Ægidii dies* mira & exoptata illuxit serenitate, & serenavit totum mensem, exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventosi, pluviosi. Per *Octobrem* totum eadem gratiosa serenitas, siccitas & æstus amœnus duravit, cum nebulis matutinis, solis splendore discussis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui sparserunt pluvias. Hinc vinum crevit generosissimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruinam, & continuarunt amœnissima, calida illa tempora, præter ætatis anni morem, toto mense, nisi quòd 14. 15. intervenerint pluviæ, & 24. nives ceciderint ingentes, sequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempestas continua, serena nempe, calida, aliquando nebulosa fuit usque ad 17. diem *Decembris*, 18. verò, 19. pluviosa, nec non nivosa; die 20. ingruit gelu, quod post biduum remisit, reliquis diebus pluviæ, nebulæ, venti ac calores alternarunt, quæ tempestas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores & turiones sambucinos* elicuit. Mensibus æstivis omnis generis *febres* grassatæ sunt, frequēter autem hinc inde in civitate comparuerunt *febres*, quæ *continuas* mentitæ sunt, nobisque ab initio imposuerunt. Invaserunt hæ cum horripilatione vix sensibili, insequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi siti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum angustia, anxietatibus, virium prostratione, linguæ ac faucium squalore, ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæ sectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel altero *sudorifero*, remisit calor, & tertio aut quarto die ut plurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; ast inter apyrexiam & paroxysmum brevissimum fuit intervallum, imo, saltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, sine ullo frigore, accessio, quæ observabatur una die intensior, & quasi composita ex *tertiana & quotidiana*, altera autem *levior* typum *quotidianæ* referens. Ante paroxysmum dedi *antifebrilia ex salibus, arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus verò diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blanda diaphoretica, utpote lap. bez. orient. pulv. analept. M. C. C. philos. magist. perlar. conf. alkerm. &c.* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intensi, loco *antifebrilium* præscripsi *spirit. sudorif.* ℈j. *cum spirit. anod.* ℈ß. & quidem laudabili successu: non enim tantum dolores remiserunt, sed & paroxysmi febriles brevi cessarunt, & ut plurimum soluti sunt spatio 15. aut 21. dierum. Febres *tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequentes, sed adeo mites, ut post quintum aut sextum paroxysmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antifebrilibus salibus* recesserint. Febribus *continuis* corripiebantur permulti, sed sine gravioribus symptomatibus, & absolverūt jam die 15. suum cursum feliciter; hinc omnes servati, qui nō incuriâ neglecti, sed methodo ordinariâ tractati fuerunt. Mense *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *diarrhœæ*, *dysenteriæ* ex radiorum solarium, æstu invaserunt quamplurimos, sine ætatis discrimine, cum maximis torminibus, tenesmo, dejectionibus copiosissimis, purulētis, cruentis. Principium curæ sumsimus à *rhabarb.*

barb. toſt. myrobal. citrin. aliquando ab *Aqua laxativa*, in primis ſi ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit; acrimoniam humorum temperavimus *abſorbentibus*, *v. gr. coralliis rubris*, *terr. ſigill. ſl. ferr. cryſſtall. mont. &c.* continuas dejectiones & dolores correximus *clyſteriis ex decoct. hord.* aut *oryz. capit. vervec. vitell.* ſæpe injectis, nec non *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *demulcentibus* ſæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dyſent. Cr. terr. catechu &c. mithridat. theriac. cœl. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiamſi ſingulis 5. aut 6. horis medicamenta *adſtringentia* exhibuerim, me tamen ſine *opiatis* nihil profeciſſe, adeoque *Laudanum de trib.* in accifa (refracta) doſi aliis additum & ſæpe repetitum hic optimam tuliſſe opem. In quibuſdam obſervavi neque hæc quicquam profuiſſe, quin potius infirmos aliquando evomuiſſe bilioſa, indicio, ventriculum una cum primis viis, cruditatibus acribus, bilioſis, adeoque cauſa morbifica adhuc eſſe repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro doſi ℈ij. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *anodynis*, v. gr. ſequenti *pulvere* aliquoties exhibito, & ſingulis 6. horis repetito, Recipe *cryſtall. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. jv. laudan. de trib. gr. ß. aliquando gr. j. M.* feliciter peractum fuit. Tres perſonas notavi, quæ, abſumptis jam roſcidis & balſamicis lymphæ particulis, ſpiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis, tandem, ſupervenientibus dejectionibus atris, cadaveroſum odorem ſpirantibus, indolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac ſenſu privatæ *gangræna & ſphacelo inteſtinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præceſſit *ſingultus*, omnem *caſtorinorum & opiatorum* efficaciam eludens, inflammationum & convulſionum internarum, nec non mortis imminentis prænuntius. Menſe *Octobri* in ſcenam prodierunt morbi vitio *renum & veſicæ* orti. Sic in Perilluſtri quodam Domino, ſeptuagenario, alias robuſto, notavi *Iſchuriam*, ſive totalem urinæ ſuppreſſionem, ex *calculo renum* tubulos obſtruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, anguſtiæ & anxietates præcordiorum, obſtinata alvi obſtructio, nullus veſicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæi gravitas, nulli calores, imo pulſus naturali fere ſimilis. Cathetere flexili ſæpe immiſſo ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in veſica latens deprehendi potuit. Adhibuimus ſæpiſſime *clyſteres emollientes*, *balnea aquæ dulcis una cum herb. petroſel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbaſc. ſtram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. roſac. ol. ſcorp. Matth. ſucc. citr. præp. &c.* Interne fere quotidie dedi *decoctum ex ſpec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. ſenn. mechoacann.* quibus magnam ſeroſorum humorum, alias ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius conſtabat ex *ſpec. dialth. Fern. & aperit. For. cum raſ. C. C. ſem. aniſ.* Ex *diureticis*, *lithontripticis*, *pellentibus*, ſumſit *tinct. ſal. tartar. ſpir. ſalis dulc. balſ. ſulphuris terebinth. ſuccinat. ſal. geniſt. ono-*

nid.

nid. fabar. spir. salis. coagul. tartar. Vitriolat. aliaque; imo pro exigentia symptomatum, utpote vigiliarum, dolorum, etiam *laudan. de trib.* in refracta dosi, alvoque libera existente; pro corroboratione virium *confortantia.* Sic tandem septima morbi die robore naturæ moti sunt *calculi* ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapsi in vesicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem sine dolore, emisit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam subcruentam; sine dubio ex laceratis vasculis à calculorum asperitate, excrevit, & post subnigram, tandem, & quidem abundè, pallidam, copiosa materia viscida, sabulosa refertam. Dolores statim post excretionem urinæ evanuerunt omnes, remanente solum lassitudine ulcerosa sensuumque torpore, donec vires suas deperditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore observavi summum *urinæ ardorem*, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quasi rosio. In aliis *Stranguriam* animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum stimulus, nihil tamen, nisi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur *decocto aperit. For. dial. th. Fern. cum fol. senn. clysteris*, nec non *topicis*, *balneis*, aliisque superiùs allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit *Passio Illiaca.* Hac corripiebatur quidam Vir-Juvenis, *hernia scrotali* jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumacissimâ obstructione, vomitibus frequentissimis, doloribus circa umbilicum summis, instituta autem repositione, nec non adhibitis crebrioribus *enematibus*, *aquis laxativis*, *cataplasmatibus ex decoctis emollientibus*, alvus stimulata sui officii memor copiosè excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapsis, nescio quo errore commisso, in eundem morbum recidens, accedenti febre, vomitibus stercoreis, obstinata alvi constipatione, sudore frigido in extremis, doloribus atrocissimis, delirio, singultu, virium languore, & ultima die dejectionibus spontaneis, septima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus est. Jam addam, quæ de *immodico hæmorrhoidum fluxu* notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritissimus, ex familia, cujus indigenis masculis hic affectus quasi proprius, ortus. Is jam in ætate sua juvenili fluxum hunc sanguineum expertus est, qui si statis & definitis temporibus, singulis nempe mensibus, moderatè rediit, sanitati quam maximè profuit; si verò ex voto non successit, statim toti corpori languorem induxit, intestinis tormina, gravitatem circa os sacrum, calores febriles quasi continuos, biliosas capitis defluxiones, oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili sanguis non amplius moderatè ad uncias, sicuti ante, & menstruatim, nescio qua sanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodicè, sed singulis fere septimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclinan-

clinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Sisti cito hic fluxus non debuit; sanguis enim statim regurgitavit ad pectus, & *anxietates præcordiorum*, *respirationem difficilem*, *palpitationes cordis* induxit. Cum verò immodicus hic fluxus latentem hactenus *cacochymiam*, nec non acredinem & salsedinem sanguinis insignem prodiderit, imo aut *hydrops*, aut *phthisis*, aut *apoplexia* exinde metuenda, & vires jam labantes medelam urserint, suasi omnino in brachio *Venæsectionem*, *roborantia & temperantia*, *acidula*, bilem acrem, lentam, rosivam corrigentia, & per epicrasin educentia, v. gr. *Tinct. rosar. corall. mart. aperit. c. succ. oxalid. M. Tinct. feri lact. caprin. cum tamarind. & rhabarb. fact. pulv. hepat. sal. cichor. grana granatorum acidorum succulenta*, quæ masticavit, ejusque succum deglutivit, *pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. smaragd. præp. corall. mag. perlar.* emulsiones *ex sem. frig. cum decoct. hord. & julep. rosac. fact. nitrosa* ipsa, *composs. Sperniol. Cr.* quibus ebullitionem in sanguine nimiam compescuimus; fluxum verò immodicum *blandis adstringentibus* cohibuimus, v. gr. *Tinct. mart. adstring. lap. hæmatit. ess. traumat. sir. de ros. siccis*, *myrtill. trochisc. de spod. carab. croc. mart. adstring. dent. eq. mar. s. hippopotam. succo urticæ express. & depur. infusa millefol. sanguisorbæ*, *vino rubro ex infus. carn. cotoneorum*, aliisque in primis topicis, v. gr. *unguento Comitissæ*, quo inungi debuerunt hæmorrhoides, & dorsum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex *succ. plantag. burs. pastor. verbasc. sangu. dracon. thur. terr. sigill. rad. bistort. tormentill. &c. it. vernice*, in qua intinctus fuit pannus lineus & *cum ol. rosat.* admotus. *Polygonum*, utpote singulare & decantatum euporiston, sub axillis frequenter gestavit. Observari autem diligenter debuit, ne alvus plus solito adstricta fuerit. Hac igitur methodo symptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopæum nostrum ad multos annos conservavimus, donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhaustus placidissimè obiit. Mense *Decembri* luctuosa *epilepsiæ* notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens spectrum ibi perspicit, horrore ac terrore plenus summo cum angore & clamore in hypocaustum & lectum veluti furiatus rediit. Vix sese ad quietem componens tentabatur horrore, sudore frigido, affectibus convulsivis. Mane accersitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concussionem, modo cessantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & secutæ sunt brevi gravissimæ convulsiones nervosi generis, genarum labrorumque terribiles spasmi, adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, lusus, contumacissima alvi adstrictio, nulla spuma circa os, oculi manserunt aperti & irretorti, respiratio libera, oris autem distorsio enormis, largo risu mox superveniente; dentes validè coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, instru-

trumento aperiri debuerint, articulata vox periit, & nil, nisi clamor remansit, mentis operatio defecit, nec sensus nec memoria alicujus rei extitit, sedere, stare, ambulare nequivit, & quando mater ipsum elevare voluit, mox instar globi sese incurvavit, mox in alios incredibiles flexus instar arcus sese præcipitavit; nec paroxysmus inducias concessit, sed duos menses indesinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulsivum produxisse, extra omne dubium est, licet non excluderem *vermes*, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbique vehementia pro demulcendis partibus convulsis, vellicatis ac distortis, *antepileptica specifica* sæpissime exhibita, v. gr. *pulv. epilept. M. spec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungul. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. castor. aqua epilept. Lang. hirund. c. castor. &c.* nullum præstiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. gr. Recipe: *Aquæ laxat.* ℥ij. *sir. Emet. A. S.* ℥ß. *M.* pro una vice, quæ pro educendis humoribus biliosis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, observavi hic felicissimè profuisse. Jam optimo cum successu reiteravi specifica, v. gr. Recip. *Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept.* ℈ß. *castor. gr. vij. ungul. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M.* eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis aquis appropriatis & sirupis, præscripsi, quibus aliquando granum ß. aut ad summum gr. j. *laudan. de tribus* addidi. *Enemata* multum profuerunt. Atque sic post duornm mensium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer sui compos stare, ambulare, sedere, cibum ac potum capessere, articulatè loqui potuerit. Subsecuto mense *Majo*, ne in posterum recidivaret, misi illum ad *Thermas Badavino - Austriacas*, ex quibus redux immunis jam ab hoc execrando morbo vivit, & quod mirandum, sine ulla mentis aut memoriæ labe. Hoc mense duos notavi *Apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine senatorio, prævia vertigine, lassitudine membrorum, de subito *apoplexia* correptus cum sensus ac motus abolitione pulsu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus in cassum adhibitis, secunda morbi die placidissimè obiit. Alter fuit Reverendissimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obesioris. Hic, dum nocte Natalitii Domini hora secunda matutina sacris peragendis intentus, præ verecundia, justo diutius retinuisset urinam, ab altari reversus de torpore, vertigine, anxietatibus conquestus est, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione seri urinosi ad superiora, *Apoplexia* fortissima cum stertore, spuma ante os, tactus, spatio semiquadrantis, adeoque eadem hora, qua sanus fuit, repente interiit.

Consti-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1707.

JAnus bifrons eadem serena fronte, qua veterem annum denis serenissimis diebus clausit, auspicatus est novum totidem serenis, calidis, siccis diebus, unde statim X. die ingruerunt frigora, mox subsecutæ sunt nives copiosæ, quæ congelatæ ad festum purificationis usque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula rusticorum hoc anno verissima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quàm ante. Eo ipso enim die remisit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra septimanam instīterunt, densissimæ, fœtidæ, corporibus nostris valde infestæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boræos, qui siccarunt terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis soluta, sed die 24. Festo Matthæi intensior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus siccus fuit; Bacchanalia amœnissima, serena, calida, dies Cinerum valde frigidus, ventosus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox secutæ sunt pluviæ. Æquinoctiale tempus notabatur valde turbidum, pluviosum, nivosum, lutosum, imo ad finem mensis usque tumultuaria tempestas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, molesta, rarò serena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox insecuta sunt frigora, quæ tempestas tumultuaria X. continuavit diebus, imo totus mensis magis fuit frigidus, ventosus, quàm calidus. Ipso quoque *Majo* cœlum, si paucos amœnos dies exceperis, ut plurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aëre frigidisque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernales, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Mense *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. Medardi dies valde serenus sine ullis pluviis, & rediit nunc calor intensissimus, imo, quod ex tot aëris vicissitudinibus & cœli inclementia, superioribus mensibus prægressa, nullus præsumsisset, multo minus credidisset, jam ante diem Viti copiosè uvas in flore deprehendimus: die XVI. supervenerunt pluviæ gratiosissimæ, fructiferæ, mox æstus increuit, & fere tribus septimanis indesinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehiscere, homines autem ob largiores sudorum effusiones defatigari debuerunt. Febres *continuæ* modo cum, modo sine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quotannis observantur epidemicæ, ita & hoc semestri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, superioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die XV. in alio nono, in uno septimo, prægressa eodem die hæmorrhagia critica, ex voto solutæ. Alios invasit cum maxima malignitate. Sic honesta quædam fœmina, quadragenaria, ex eadem *febre* die morbi demum XI. ince-

pit delirare, quod aliàs pro pessimo & fatali signo habeo, XV. recesserunt calores, sed quinque diebus & noctibus insomnibus continuis transactis, valde delira ab assumto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulv. analept. castor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, somno quidem jucundissimo quievit, sed expergefacta in gravissimas incidit convulsiones, cum continuo tendinum insultu variisque labiorum spasmis: tandem XVIII. die, adhibitis frequentioribus *antepilepticis*, *confortantibus*, nec non *enematibus*, alleviata præter omnium spem convaluit. Et sicuti serotina deliria latentem produnt malignitatem, si non exitium ipsum, ita præmatura funestum semper præsagiunt exitum. Observavi hoc iisdem mensibus in filiolo sex, in juvene XVII. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, sexta convulsi mortui sunt. Alia fœmina melancholica, & simul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus simul & semel mense *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvulæ ac tonsillarum inflammatione* summa, octava recentem enixa est puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhaustis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *sudoriferis*, *confortantibus*, *epilepticis*, rite tractata calores illos intensos ultra XXX. dies sustinuerit, & periculum evaserit, remanente aliquali mentis labe. Mense *Januario* singularis contigit casus: Puella XV. annorum ob leves errores commissos matris castigationem verita sibi ipsi mortem consciscere voluit, sumptisque aliquot granis *mercurii sublimati* incidit de subito in continuos *vomitus*, *alvi fluxus* cum gravissimis intestinorum torminibus, siti magna, linguæ ac faucium ariditate; sed causa horum symptomatum mox patefacta, accersitus exhibui *theriacalia*, in primis *cryst all. mont.* ʒß. *cum ol. amygd. dulc. it. jus cula pinguia*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* suasi; his acidum venenosum absorptum, acrimonia obtusa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia sola corrosivitate agunt, ex qua, si non statim ab initio idoneis medicamentis succurratur, *necrosis*, & ex hac sanguinis, & seri destructio. Hoc videre licuit in fœmina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arsenicum citrinum* malitiosè in jusculo propinatum fuit, intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia, lipothymiis, intensissimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata, post mortem exhibuit stomachum & intestina partim *gangrænata*, partim *sphacelata*, erosa, sanguinem nigerrimum. Eodem tempore Vir quinquagenario major, sanguineus, diu noctuque per triduum somno profundo, *lethargo* vix absimili, quasi sepultus jacuit, sine ulla alteratione febrili, aut pulsus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* sumpta, exper-

pergefactus, sibi optimè præsens, atque ad interrogata appositè respondens, de *prostratione virium*, & sequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, sed *dolore* summo valde conquestus, sexta obortis *caloribus* & supervenientibus *deliriis*, atque omnibus incassum adhibitis, *suffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* sine inflammatione, sine tumoribus valde grassati sunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *præcipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum fol. senn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. sal acetosell. cichor. diagryd. sulphurat. pulv. hepat. flor. nitr. tartar. Vitriolat. &c.* sæpius adhibita omne absolverunt punctum, & intra quadragesimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honesta quadam fœmina iisdem *doloribus* detenta, sed *alvi fluxu* simul laborante, septima die morbum notavi jam solutum. Præstat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quàm adstrictam. Mense *Februario* in ablactatis & lactentibus copiosas observavi *febres catarrhales*, quæ invaserunt tenellos cum tussi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, siti, sternutationibus, respiratione frequentiori, in aliquibus inter respirandum cum stertore & sonitu, utplurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* sæpè adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia, cum *pectoralibus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. spec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philos. sir. pectorales*, inunctiones ex *ungu. pectoral. rubr. potab. cum ol. irin. anis. dest. &c.* ratione simul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad sanitatem perducti sunt; *convulsionibus* autem *epilepticis* simul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthisicis* & *hecticis* valde grave, quam plurimis funestum fuit. Sic inter alios officialis, nec dum tricenarius, ex castris sub finem *Novembris* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans, de tussi vehemente, gravitate pectoris, copiosa materiæ purulentæ expuitione valde conquestus est. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum substantia jam fere consumpta, ex calore non amplius latente, sed jam manifesto, ex pulsu frequentiori & celere, in primis post pastum, ex urina oleaginosa, ex difficili respiratione ad motum quemvis atque aëris alterationes, ex frequentiori tussi, quandoque sicca, quandoque cum sputo purulento, quam ut plurimum, sumptis cibis, secuta est vomitio, *secundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinosam magis substantiam conversum quasi deliquari, sive pulpas carnium hinc inde in corpore manifestè quasi depasci, quæ *species febris Marasmodes* dicitur, judicare debui. Externè pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia*, *abstersiva*, *analeptica*, *refrigerantia*, *traumatica*, *obtundentia*, v. gr. *pulver. anonym. spec. diair. lac sulphur. pulv. Haly*, *lap. cancr.*

ſpec. de gemm. frig. pulv. analept. antihect. Pot. ſpec. pro decoct. flor. & fruct. ſpec. pectoral. (quibus quandoque beneficio alvi non ſuccedente, addidi *mannam electam*,) *Syr. de jujub. flor. papav. loch. ſan. & expert. de pulmon. vulp. conſerv. roſar. bellid. tuſſilag.* emulſiones ex *ſeminibus cum decocto hordei*, *julepo roſaceo & nitro perlato* paratas, *gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum ſaccharo* mane potum, aliaque; externè *unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin.* nec non *emplaſtra pectoralia* uſitata & *cataplaſmata*. Cura hæc hyemalis videbatur ſuccedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiſerunt calores, non niſi poſt paſtum revertentes. Aſt induciæ ſolum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Inſinuavit enim ſe malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, ſæpe velut paroxyſmos febrium æmulantes, ſupervenerunt ſudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium proſtrationes, reſpiratio anheloſa, indicio manifeſto, miaſmata pulmonum ulcerativa in maſſam ſanguineam copioſè delata ibique conſermentata, ignem peregrinum internum non ſolum hactenus foviſſe, imo eroſione ad glottidem producta, vocem raucam conciliaſſe, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia ſua volatili, aut fermento ſuo putrido penitus inquinaſſe & deſtruxiſſe, ut jam corpus maraſmo incurabili conſumptum, pedes verò tumidi, & cutis vix oſſibus hærens, tanquam funeri ſuo propemodum ſuperfuerit, donec tandem lenta morte tabeſcens menſe *Majo* placidiſſimè obiiſſet. *Hecticam ex ſcorbuto calido* natam obſervavi in juvene XVII. annorum. Is aliàs melancholicus, vitæ ſedentariæ amans, ſæpe ſenſit tumorem in ſiniſtro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi tranſeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis moleſtè ſalſi è tonſillis aliiſque oris glandulis rejecti, in primis matutino tempore, exſcreationes. Facies fuit lurida, pallens, ſubtumida, maculis copioſis, lividis, granulatis referta, quaſi pulvere pyrio afflata, indicio certiſſimo, liquores vitales à ſalibus acido-bilioſis, acribus, valde jam eſſe deturpatos, unde particulis ſulphureis rarefactis facillimè *febris lenta*, *hectica*, ſeſe inſinuare potuit. Calor fuit primo occurſu mitis, paulo poſt acer & mordax, qui ſemper circa veſperum ſub ſchemate *febrilis paroxyſmi* rediit, ſed in inflammatorios calores terminavit; obſervabatur jam urina oleaginoſa, reſpiratio difficilis, ſitis magna, appetitus proſtratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppreſſio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde moleſtus, tuſſis cum ſputo purulento, ſpiſſo, fœtido; corpus ſudore tota nocte quaſi diffluxit cum pulſu frequenti & maraſmo, atque contabeſcens torpidus fuit, moroſus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata reſpondit, neque claram, ſed non niſi ſubmiſſam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum ſanie repletorum, qui aëris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen

men notandum, quoties alvus fuit concitatior, & ad *diarrhœam* proclivior, toties alleviationem symptomatum sensit patiens. Accessit tandem facies Hippocratica, nares scilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapsa, genæ exesæ, malæ protuberantes, scapulæ, claviculæ, costæ prominentes, artus cum reliquis musculosis partibus excarnes, verbo: ossa tegit macies, nec juvat ora cibus, & fuit sceleto similis. Adhibuimus ex speciosissimo medicaminum *thoracicorum & scorbuticorum* apparatu satis maturè remedia, v. gr. *pulveres pectorales* superius notatos, *cum pulv. hepat. rad. ari tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulsiones, electuaria, infusa, decocta ex *spec. pro decoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabung. trifol. fibrim. cichor. acetos. hepat. nob. flor. bellid.* aliisque cum *sero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata, imo mense *Majo*, cum animadvertissem, hecticos calores aliquantum deferbuisse, *lac caprillum recens* cum modico *sacchari*, à quo tamen ob acidum vel salsum ventriculi fermentum, anxietates præcordiorum, hypochondriorum tensiones, adauctam inde febrim, mox abstinere debuit. Nil verò magis profuit in *sudoribus nocturnis*, quàm *unguent. resumtiv. in frigid. Gal. cum saccharo saturni* paratum. Ast vehementia & diuturnitas morbi elusit opem & operam omnem; donec tandem medicamentorum pertæsus, accedente extrema virium prostratione, fati necessitatem longiori vita dignus, magno cum parentum luctu persolvisset. Eodem tempore Franciscanus XXX. annorum laboravit *phthisi vera*, sive consumptione partium corporis musculosarum à colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compressione pectoris, difficili respirio, sed fere sine febre; huic præmissis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynoglossa* remixtis, exhibitisque subinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut jusculis ex *herbis pectoralibus*, *resolventibus*, *expectorantibus &c. lactis caprilli* usus optimè cessit. Acrimonia enim humorum salina inde fuit temperata, serum dilutum, corpus humectatum, & ad nutritionem dispositum. In aliquibus observavi *febrem hecticam ex Quartana*, ut plurimum autem ex *febribus continuis* malè judicatis subortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus lymphæ rorem absumsit, inde virium habitusque corporis concidentia; acredo verò, quæ alias per vices accessit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quasi domestica facta *febrem hecticam Marasmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis speciem*, quæ fuit cum *abdominis tensione* & intumescentia, calore intrinsecus aucto, pulsu circa vesperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidissimè comederunt, ita quidem, ut carne jam absumpta, ossa omnia prominuerint, sola cute contecta. Faciei color fuit pallidus, subniger & lividus,

dus, nulla fere adfuit tussis, nullum sputum, respiratio libera, indicio evidentissimo, hos sine pulmonum corruptione, marcore confectos, causam autem fuisse quærendam in *mesenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obstructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utut non negem, *lumbricos* tunc simul in intestinis nasci potuisse, qui quandoque in conspectum venerunt. Unde non mirum, cum universi sanguinis systema sale acri-acido jam scaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidisse maciem. Huic malo quamplurima opposuimus remedia, in primis *aperientia*, *martialia*, v. gr. *croc. mart. aperit. cum salibus*, *arcan. dupl. nitrosa*, *pulv. hepat. sal. C. B. tartar. vitriolat. antihect. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica*, *v. gr. aquam contra verm. cum sir. flor. persic.* aliaque *Topica*, *unguent. contra verm. deoppilat. ol. cappar. tamarisc. colocynth. spirit. sal. ammon. &c.* sed irrito conatu omnia, donec tandem lenta tabe consumti supremum diem clausissent. *Octimestres* aliquot *partus* his mensibus habuimus, quos tamen omnes spatio V. VI. vel VII. dierum mortuos observavimus. *Julius* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviæ lenioresque venti, has die X. habuimus copiosas, quas sequentibus XIV. diebus calores exceperunt intensissimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque sine imbribus; à die XXV. ad finem usque variæ aëris vicissitudines, mox diversi ventorum tumultus, mox frigora, mox pluviæ, rarissimè solis splendor. Integer *Augustus*, si sex aut septem dies amoenos per intervalla calidos, exceperis, pluviis & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviæ continuarunt ipso *Ægydii die*, sequenti autem, discussis jam nubibus nebulosis, cœlum serenatum gratiora nobis promisit tempora, & secuti sunt XIV. ferè dies calidi, sereni, noctes tepidæ, vini culturæ exoptatæ. Medio *Septembris* rursus varias subiit mutationes tempestas, maximæ exortæ nebulæ, solis demum meridiani splendore dissipatæ, sed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinoctiali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventosa ac pluviosa in *Octobrem* usque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digesti justo citius ob excessivum humidum computruerunt, & deciderunt copiosè in terram. Quinta *Octobris* spem fecit haud exiguam serenorum temporum, sed octava valde pluit, á qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato solis splendore corpora nostra incaluerunt, quo ipso ingruerunt pluviæ, XIX. gelu, XX. nives, quorum casus die XXII. cum procellosis aëris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps solutio. Jam imminuerunt *vindemiæ*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Julium* usque, salibus heterogeneis à mucilagine terrestri & sulphurea quasi ligatis, & in fermentationis negotio sufficienti impeditis, permansit turbidum, mucilaginosum, sed sine fœtore; post pluvias autem contraxit fœtorem putridum, quem retinuit

nuit usque ad depurationem, quæ tandem post annum subsecuta est cum grato colore & sapore. Circa finem *Octobris* autumnalis amœnitas nobis iterum affulsit, quæ toto fere *Novembri*, qui siccus extitit, continuavit. *December* varius & inconstans fuit, mox frigidus, mox nebulosus, mox pluviosus, unde nives, quæ die Sancti Andreæ ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc semestri frequentes habuimus *febres Tertianas*, quæ ut plurimum sine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum angustia, vomitibus, siti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intensis inceperunt, & primis IV. diebus magis *continuarum*, quàm *intermittentium* genium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ à *Venæ sectione* sumsi, atque præscripsi *præcipitantia*, *antifebrilia ex lap. cancr. sal. absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antimon. diaphor.* tandem die intermissionis *Laxativum*; quibus feliciter sexto, aut ad summum septimo paroxysmo sublatæ fuerunt. Nec defuerunt *quotidianæ*, *quartanæ*, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt *febres continuæ*, acutæ, quæ sub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem suam prodiderunt malignitatem; calores enim hactenus vix considerandi, jam intensiores facti, immanes produxerunt cephalalgias, vehementissimas virium prostrationes, deliria, vigilias, sitim, linguam scabram, fissam, tendinum contractiones, motus convulsivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore labiorum in chirurgi hujatis facie observavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciscanis lues hæc fuit popularis, eosque fere omnes hic existentes invasit. Illi enim mustum mendicatum & collectum emissi vino novo turbido ac musto se obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad *cacochymiam* disposuerunt. Jam reduces cibis luridis esurialibus, pro more & exigentia temporis, stomachum onerarunt, indeque has *febres continuas* sibi conciliarunt. *Venæ sectiones* sub initium administratæ optimè profuerunt, *diaphoretica expellentia*, v. gr. *antim. diaphor. mithridat. diascord. Frac. spec. de hyacinth. C. C.* cum *confortantibus & antepilepticis* mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex symptomatibus gravidissimis judicabatur pernicialis, ubique septima die, nulla interveniente notabili crisi, represserunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Fœminas notavi aliquas ætatis provectioris, non gravidas, *fluxu mensium immodico* laborantes, qui ut plurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, lassitudine totius corporis, facie pallida, quasi exsangui, inappetentia, siti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Causa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ mensium ordinatè fluentium; & sicuti in hoc sanguis turgescens venulas interiorem vaginæ superficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menstruorum nigricans lentè promanat, donec subsi-

ſubſideat aliquantum ac imminuatur ejus turgeſcentia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnaſ.* 16. *pag.* 254. ita in immodico fluxu eadem vaſorum vaginalium oſcula rupta, necdum occluſa, ſed magis hiantia continuo quaſi fundunt ſanguinem, modo grumoſum, modo ſeroſum, pro habitudine ſanguinis & ſeri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginæ compages admittendis & emittendis ſanguinis menſtrui ordinarii æquè, ac extraordinarii, copiis magis accommodatur, quàm ſolidior ac durior uteri ſubſtantia. Cum verò affectus hic, ſi negligitur, ut plurimum *cachexiam*, *hydropem*, *atrophiam* minari ſoleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem ſanguinis, indeque natam ferocientem turgeſcentiam deplevi *Venæ ſectione in brachio* feliciter inſtituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus bilioſis, acribus, ſalinis volatilibus, ſanguini inductam *uterinis leniter incraſſantibus, & adſtringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmatit. trochiſc. de carab. de ſpod. pulv. Heurn. croc. mart. adſtring. terr. ſigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthiſ. Gr. corall. ſucc. urticæ &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adſtringentibus ſgentia*, *i. e. laudanum de tribus* acciſa doſi maritavi. In *hypochondriacis*, *ſcorbuticis*, ubi ſanguinis impetus ex obſtructione viſcerum, in primis meſenterii, non ſpontaneus fuit, ſed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adſtringentium* uſu *præcordiorum anxietates*, *capitis dolores*, aliaque ſymptomata hyſterica notavi. Hic omnino locum invenerunt *Laxantia*, ſed leniſſima, extra paroxyſmum propinata, v. gr. *decoct. fol. ſenn. tamarind.* & quod ſpecificum fuit, *rhabarb.* ipſum in ſubſtantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per Accidens, cum *confortantibus* mixta, v. gr. *Tinct. tartar. corall. compoſ. ſperniol. Cr.* aliaque *martialia temperata*, acorem ſimul abſorbentia. Pro meliori tandem viſcerum & vaſorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum ſucceſſu ablegavi illas ad thermas *Badavino-Auſtriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menſtruum fluxum expertæ ſunt. In Perilluſtri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris ſinum propendebat, ſed, menſibus non fluentibus, quotidie creſcebat & intumeſcebat valde, menſibus autem fluentibus, qui ſæpe intempeſtivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot ſeptimanas fluxu urgebant, detumeſcebat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus ſubſtantia cum vagina & pudendis abſque hoc ſpongioſa, rugoſa & glanduloſa eſt, in qua varii generis humores ſtagnare & ſubſiſtere poſſunt, inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ*, *decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; ſuaſi tandem *inciſionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenſes*, atque potius naturæ hoc opus committi, quàm crudele & anceps ſectionis remedium experiri decreverunt. Ejuſmodi tumorem utero extrinſecus adnatum, tres libras ponderantem, in virgine XXIV.

anno-

annorum, feliciſſimè ſecuit *Chirurgus Halberſtadienſis*, cujus mentionem facit *Frider. Hoffmannus in annotat. ſuper Poterii opera, cent. III. cap. 47. pag. m. 332.* & ipſe *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus in Collect. Medic. centur. 3. obſerv. 51. pag. 421.* Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans, foraſque propendens, atque interno ejus orificio adnatum obſervavit *Kerkringius Spicileg. Anatom. Obſerv. 53. pag. 114.* ex uteri orificio interiori varias excreſcentias membranaceo-carnoſas propendentes *Ruyſchius, Centur. Obſerv. Anatom. chirurg. 6. pag. 12.* nec non *Bartholinus Centur. 1. hiſtor. 94. pag. 139. Centur. II. hiſtor. 6. pag. 161. Centur. II. hiſtor. 58. pag. 248. Segerus in M.A.C. decen. I. ann. 2. pag. 199.* aliique. Laboravit ſimul *fluore albo*, effluxitque fere indeſinenter è pudendis materia purulenta, fœtida, ſed ſine dolore, indicio certiſſimo, ſerum ſeu lympham hic ſola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiusque vaginam diſſeminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & ſphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique ſolent, à peccantium humorum, qui in vaſis ſunt fluxiles, jam extra vaſa lenteſcentes & inchoreſcentes, mucoſi, copia magis vel minus reſolvuntur. Pro depletione ſeri excrementitii & viſcoſi, cum ſit plethorica, ordinavi *Venæ ſectionem in brachio*, *fonticulos*, *laxantia ex manna, rhabarb. fol. ſenn. diuretica*, *terebinthinata* nempe & *ſuccinata*, *mag. lap. cancr. decoctum dauci*, *aperitivum For. &c.* non omiſſis quandoque *martialibus & tartareis*. Serum corrigere, ejusque quantitatem cum ſanguine contemperare, nec non uterum glandulasque flaccidas roborare voluimus *infuſo ror. mar. cum vino*, *pulv. abſorbente Wedel. pulv. ex ebor. unicorn. foſſil. oſſ. ſep. corall. oſteocoll. teſt. ovorum calcinatis, perlis, alum. pulv. ſacchar. ſaturn. tinctur. corall. eſſent. lign.* in primis *elix. Propriet. rhabarbarino* mane ad 49. guttas; veſperi verò ſequenti pulvere: Recipe *magiſt. oſteocoll. carniol.* āā. ℈ijß. *corall. rubr. præpar. margar. præpar. maſtich. gumm. arab. oſſ. ſep. unicorn. foſſ. ebor.* āā. *gr. XV. ol. lign. ſaſſafr. gttij. M.* & dividatur in V. doſ. it. Recipe *rad. chin. ſarſæparill.* ā. ℥j. *paſſul. min.* ℥iß. *maſtich.* ʒij. *alum. plumoſ.* ℥j. *ſemin. aniſ.* ʒj. *conciſ. D. ad nodul. Spec. Säckel zum Waſſer ſieden*, pro potu ordinario: nec omiſimus *Topica*, inunctiones, ſuffitus ex *ſalvia, maſtiche*, *ſuccino*, *thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus effectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi conſtet, *fluorem* hunc *album* quandoque, in primis valde obeſis, prout noſtra fuit, & jam à lunari tributo fere abſoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, ſi non eſt immodicus, proficuum eſſe, & pro *fonticulo* microcoſmi habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excreſcat molem, abſtinendum jam à medicamentorum uſu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis & gravibus ſymptomatibus his temporibus tentati ſunt; in quibusdam *ventris inferioris viſcera*, in aliis *præ-*

 cordia,

cordia, in aliis *cerebri confinia* maximè affici videbantur. Ex multis unicum saltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo syndrome gravissimorum symptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris, ipso *æquinoctii autumnalis die* incidit in *ventriculi dolorem*, quem presso pede secuti sunt æstus vagi, atrocissimi capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & constrictio in pectore sive gulæ strangulatio, quæ *suffocationem* minabatur, præcordiis enim constrictis, non solùm respiratio difficilis, & ad motum quemvis laboriosa fuit, sed & non rarò supervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & angustiis sudor erupit frigidus; in partibus extremis notabantur spasmi & stupores cum formicationis sensu & tremore undulante, in somno pavores, terrificis insomniis interturbati, continua intestinorum murmura, in ore sapor biliosus, alvus ut plurimum obstructa. Observavi autem ex symptomatum horum confluxu suffocationes has hypochondriacas plerumque fuisse *spasmos* & contractiones partium nervosarum, ortasque à ventosa & humorosa hypochondriorum sentina. Sæpe ex mœstitia nimia, atque diutius continuatâ, nec non excessiva lætitia, in has incidit ægritudines. In paroxysmo, præmissis *clysteribus*, eximiè profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *castorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. castor. gr. viij. epilept. M.* Эß. *specif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M.* it. *mist. simpl. cum ess. castor. anodyna* maritata. Extra paroxysmum in eam maximè incubuimus curam, ut humores viscidos, acidos, obstructionum autores, attenuaremus. Multi in hoc passu multa laudant, atque pro specificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus & blandis laxativis*, v. gr. Rec. *Vitriol. mart. g. j. diagryd. sulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gutt. j.* M. pro. j. vice, indubitatam semper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem sæpe paroxysmum declinavimus; levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. septimanarum, vel minor adhuc ferre posset, sed singulo mense bis eundem *pulverem* in usum vocare debuit, inde alvus octies soluta, & molestissimus affectus sublatus fuit. Non minori voto successerunt *acidulæ Roitschenses*, quarum usu maximam alleviationem sensit. Jam addam, quæ in Viro ecclesiastica dignitate conspicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque aliàs *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam mense *Julio balbutie linguæ* laborare cœpit; non enim tantum in concionibus, sed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi conversatione quasdam syllabas & voces inter pronunciandum absorpsit, vel quasi suppressit, ut vix intelligi potuerit, & sumsit hic affectus sensim atque sensim sua incrementa, donec sub finem *Septembris* mane derepentè incidit in *Anaudiam*, sive *impedimentum sermonis*, ut articulatè nec duo verba proferre quiverit, cum *stupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & gestorum, imo reminiscentia reflexiva læsa; neque enim scribendo mentem suam exprimere potuit. Lin-

guam

guam quaquaverſum movit, volutavit, exporrexit, ſapidiſſimè comedit. Graviora metuens *Venæ ſectionem in brachio* ordinavi ſine mora, nec non medicamenta *nervina*, *cephalica*, v. gr. *ſpec. diamoſch. dulc. diambr. contr. apoplex. ſpec. cephal. M. extr. caſtor. ſal. volat. ſuccin. C. C. ſpir. ſal. ammon.* cum *aqua lil. conv. eſſ. ambr. lign. aloës*, *ſal. volatile oleoſum*, aliaque. Linguam, in primis frenulum, inungi juſſi linimento ex *conſ. anacardina, alkerm. compl. ol. rut. lavend. cinnam. extr. caſtor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die ſeſe recollegit, atque intelligibilius loqui cœpit, redeunte ſimul memoria. Senſus motusque linguæ uſus ſemper perſtitit integer, loquelam nunquam amiſit, quin potius ſermonem exteriorem per motum linguæ exprimere, ob aërem tamen minus ſufficienter inter fluctuãtes gutturis ſinus impulſum & reflexum, non ſatis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque ſexti paris, qui ſunt vocales. Sermo enim impeditus fuit à reſolutis aut relaxatis nimium muſculorum anguſtæ laryngis rimæ conſtringendæ aut anguſtandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ ſine dubio à ſero nimis copioſe; vel per arterias, vel per vaſa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ redditæ rimulam haud ſufficienter pro alliſione & extruſione violenta aëris anguſtare ac diſponere valuerunt. Acceſſit & aliud malum valde ſuſpectum, *faucium conſtrictio*, ſuffocationem, ſive ſtrangulationẽ mentiens. Hæc aliquoties, ſed derepente venit, ipſiusque fauces quaſi laqueo conſtrinxit, liberamque reſpirationem inhibuit, brevi tamen remiſit. Putabant vitium hærere in *pulmonibus*, aut *abſceſſum* inibi latitare, ſed falsò; potius à particulis acidis & auſteris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, muſculos faucium in ſpaſmos cogendo, viam idcirco aëri præcludentibus, ne à muſculis reſpirationi inſervientibus præ anguſtia loci facta ex & impelli queat, deducendum. Cum verò vidiſſet, ſe quidem voces & verba, nondum tamen expeditè, neque ſemper integro ſenſu & phraſi proferri poſſe, urſit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipſi denegavi, eamque ad incrementa dierum diſferre volui. Moræ igitur pertæſus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promiſit, deditque inter alia *Vomitorium*, ipſo ſolſtitio hyberno imminente, quo id aſſecutus eſt, ut quidem magnam humorum ſaburram, fictitium nempe, aut potius *imaginarium pectoris apoſtema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum ſenſerit, paulo poſt tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propenſionem in ſomnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquieſcere voluit, ſed ordinavit *fumiſuctionem nicotianæ*, ipſi aliàs inſuetam, nervis infeſtam imo *nervinis morbis exitioſam*; experientia enim conſtat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* uſum ſæpe invaſiſſe, teſte *Deckero exercit. Pract. p. m.* 89. & *Richardo Carr. epiſt. Med.* 2. *p.* 21. Inde valde oblivioſus factus, & ſub *initium Februarii* ſequentis anni graviſſima *apoplexia* tactus, ſubitò interiit.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1708.

CRedidiſſes hac *hyeme* denuo permutata fuiſſe tempora, atque adeſſe æſtatem etiam in frigidiſſimis aliàs menſibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit ut plurimum pluvioſus, nebuloſus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quaſi totus calidus, amœnus, utplurimum ſerenus, quandoque pluvioſus, ventoſus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio menſe obſervavimus diverſos flores. Huic ad *æquinoctium* fere uſque planè ſimilis *Martius*, amœnus nempe, calidus, qui in copia flores elicuit. Circa *æquinoctium* die XVIII. XIX. XX. ſuborti ſunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, ſed ſub finem menſis aura iterum comparuit turbida, pluvioſa. *Aprilis* præter morem illuxit ſerenus, calidus, planè æſtivus, raro pluvioſus, ſiccior magis. *Majus* variabilis, ad medium uſque frigidus, pluvioſus, à medio ad finem calidus, amœnus: II. autem, III. & IV. fuerunt pruinæ, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluvioſus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptiſta* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus menſis fuit ſine pluviis. Toto *Januario* præter *otalgiam* in Viro, *mictum cruentum* in filiolo quodam poſt partum, *pleuritidem cum diarrhœa*, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis*, *petechiis purpureis*, quarta die antea correptus *hæmorrhagia narium* mortuus eſt. Menſe *Februario* obſervavi *Apoplexias fortiſſimas*, uti quoque *febres continuas* VII. die ſolutas. Hoc menſe fœmina quædam enixa eſt *fœtum mortuum*, *ſecundinæ* remanſerunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam Ruſtenſem *clauſura ani* laborantem habui ſub cura, de quo *Sculteti Armamentarium* videri poteſt: ſuccurri etiam fœminæ *otalgia* laboranti *miſt. ſimpl.* mixta cum *eſſ. caſtor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febribus tertianis*, *continuis*, *variolis* tunc temporis graſſantibus nil adducam. *Aprili*, *Majo*, *Junio* continuarunt *variolæ*, quas tamen modo in filiolo quodam prægreſſa eſt *epilepſia*, modo in puella die III. IV. V. ſecuta eſt *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variolæ* confluebant, quibusdam jungebatur ſub initium *diarrhœa*, quibusdam *epilepſia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœæ* quoque his temporibus in conſpectum prodibant. Menſe tamen *Junio Variolæ* epidemicè graſſantes maximè erant malignæ. Sic eas obſervavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio ſuborti ſunt XII. die *furunculi* inſtar *anthracum*, in aliis *tumores* & *parotides* inſtar *bubonum*; aliis *palatum*, *gingivæ*, fauces fuerunt *exeſæ*: alios conſumpſit *calor hecticus*, inflammatorius, & fuerunt hæ variolæ funeſtæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, ſive venenum varioloſum in Gratioſo parvulo

vulo Ebergeny fuit insanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum *horrore*, quin ingentes exceperunt *calores*, quandoque *deliria*, *sitis magna*, *pulsus celer*, *languores* totius corporis, tertia die eruperunt *variolæ*, quarta *maculæ petechiales coloris purpurei*, guttarum instar copiosè per cutem dispersæ, inde variolarum excretio retardata fuit, quæ tandem omnes coierunt in *unam*, totamque faciem *crusta*, sanie fœtidissima referta, contexerunt. Undecima die supervenit *diarrhœa*, brevi tamen consopita, die XII. aliæ effloruerunt *vesicæ, aqua limpida flava*, quandoq; *sanguine remixto*, plenæ, quæ ordinarias contexerunt *variolas*, magnitudine *ovi columbini*, imo *ovi gallinacei. Sie haben ausgesehen vvie die* ordinair*en Zangen - Blattern*, *so durch ein* Vesicatorium *aufgezogen vverden*, *oder als vvenn man sich in heiss - siedend Wasser verbrennt hätte*, & steterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorso lateris dextri *tumorem*, qui nullo modo maturari potuit, sed resolutus tandem collum occupavit, omnemque maturationem respuit, imo sese resolvit: interea *calores* continuarunt intensi, accessit *tussis* cum expuitione *materiæ purulentæ*, quandoque *sanguinis*, *fœtor oris* fuit cadaverosus: indicio certissimo, pulmones variolis refertos, valde esse inflammatos, exulceratos, utplurimum consumptos, si non *sphacelatos* XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhaustus obiit. Post mortem observata tota *facies* & *abdomen nigerrimum*, ex quo colligendum, non solum totam massam sanguineam, verum etiam omnia viscera corrosivo hoc veneno variolosa fuisse infecta, tandem *sphacelata*. *Julius* magis pluviosus fuit, quàm serenus. *Augusti* initium æque pluviosum, quinta inceperunt calores, qui toto mense continuarunt. *Ægidii dies* sine pluviis, & per totum *Septembrem* mira aëris siccitas, calores præfervidi, intensissimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt usque *æquinoctium*, mane ros cecidit, & supervenerunt nebulæ fructiferæ. Flavit ut plurimum hoc tempore auster, bonum alias constantis tempestatis signum. *October* ultra medium serenissimus, pulcherrimus, calidus, d. XIX. XV. noctes frigidæ, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, superveniente tamen solis splendore statim regelati; d. XXVII. ante festum Simonis & Judæ ingentes ceciderunt nives, dies festivus, nempe XXVIII. valde serenus, sed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, sed tertia nix absumpsit priores, ut jam sine damno vindemias nostras uberiores, præter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conservarunt botros à frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generosissimum, suavissimum, dulce. In *Novembri* aëris temperies longè benignior, & quidem calidior affulsit. *Decembri* aëre mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copiosæ, profundæ, mox secuta frigora, & circa finem denuo nives. Mense *Julio* continuarunt *Variolæ malignæ*, neminem tamen, qui X. annum excessit, hoc tempore invaserunt. Accedebant semper cum *somno*, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. *Au-*

gust.

gusto nulli fere morbi visebantur præter *diarrhœas* & *dysenterias*. Circa finē ob continuas aëris siccitates, calores præfervidos, Sirio insigniter urente, inceperunt *febres erraticæ*, quæ nullum typum servarunt, invaserunt cum aliquali *frigore*, insequente *calore*, aliquando ultra XX. aliquando ultra 40. horas durante, post apyrexiam aliquot saltim interjectis horis novus paroxysmus accessit, cum *capitis dolore*, *siti*, *linguæ & faucium squalore virium debilitate*, ita ut *febrem continuam* fore judicasses, donec tandem transactis aliquot paroxysmis in *tertianam ordinariam* degeneravit, quod utplurimum circa septimum diem contigit. Adhibui *V. S. diaphoretica*, *præcipitantia*, quamprimum verò notavi *tertianas*, aut *tertianas duplices*, exhibui statim *chinata cum arcan. dupl.* optimo cum successu. *Septembri* continuarunt *febres tertianæ*, sexto paroxysmo solutæ, ubi optimè profuerunt *chinata &c.* De his febribus erraticis vid. M. N. C. *Dec. III. ann. VI. p. m.* 177. *app. nec non H. M. V. p.* 300. Inter alia notavi, *animi affectus* quid possint. Officialis quidam incidit in ejusmodi *febres*, præcessit horror, secuti sunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cū anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compressione, ut sæpe in lecto erectus sedere debuerit, cum capitis dolore, siti, deliriis &c. Adhibita *Venæ sectione in brachio & pede* quinta die remisit calor, qui tandem undecima intermisit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid fit, accepto tristi & ingrato nuncio derepente incidit in *somnum profundum* & quasi in ecstasin, ut exinde expergefieri non potuerit, tandem applicatis *clysteriis*, nec non *Vesicatoriis* intra XV. horas ad se rediit, omnium rerum inscius, vix loqui valens præ nimiis debilitatibus, ast eodem die relabitur in priorem *somnum profundum*, sicque elapsis vix XII. horis, accedentibus *convulsionibus*, *sine febre comatosus* fatis cessit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamenti seroso-biliosi, habitus carnosioris, in sterili matrimonio semper existens, tributum tamen lunare suum accuratè, sed largissimè persolvens, *hypochondriacis* nec non *hystericis passionibus* valde obnoxia, jam à longo tempore valetudinaria, incidit sub finem *mensis Septembris* in *febrem continuæ subsimilem*, quæ rite tractata degeneravit in *tertianam exquisitam* septimo paroxysmo judicatam. Reliquit autem post se *summam virium prostrationem*, *anorexiam*, *capitis gravitatem*, *anxietates*, *cachexiam* ipsam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum sedimento copiosissimo, mucoso, coloris rosei, non tamen fœtens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus *digestivis*, *aperientibus*, v. gr. *pulv. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. sal. cichor. lap. cancr. tinct. sal. tartar.* tandem *decoct. aperit. For. cum fol. senn. & manna* acuato. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, sed torminosa in intestinis *hypercatharsi* ad biduum; qua sedata melius sese habuit, atque *ordinarius mensium fluxus* institit. Octiduo post, i. e. quarta *Februarii*, observavi pulsum alteratum, justo cele-

celeriorem, ſexta veſperi *affectum ſoporoſum*, propenſionem nempe gravem & invincibilem in ſomnum, re ipſa dormivit, & excitata oculos aperuit, ad interrogata paucis, ſed appoſitè reſpondit, de nullis doloribus conqueſta, mox relapſa in ſomnum; ſi adſtantes devotas ac pias cantilenas canere inceperunt, ipſa ſimul expergefacta ſtatim cecinit, neque ante cantare deſtitit, quàm inchoatam abſolvit ſtropham, adeoque ſemper ſibi fuit præſens, omnes cognovit, nunquam ſenſibus neque internis, neque externis, neque motu deſtituta, ſed valde debilitata, & ad actiones more ſolito obeundas languida, reſpiratio fuit integra. Calor febrilis notabatur p. n. lentus, acris & mordax, qui veſpertino tamen & nocturno tempore intenſior, pulſus celer, mollis, facies pallida, ſubtumida, quaſi *leucophlegmatica*, oculi ultimis diebus quaſi turbidi, lachrymabundi. Oppoſui huic *Comati ſoporoſo* varia, v. gr. *caſtorina*, *cinnabarina*, *jovialia*, *ſal. volatilia*, *ſuccin. C. C.* cum pulveribus *epilepticis & confortantibus* remixta, nec non *Veſicatorium* nuchæ applicatum, ſed ſine operatione, imo irrito ſucceſſu omnia, donec tandem ſomnus hic p. n. ſeptima die corpus fratri ſuo morti tradidit. Paulo poſt mortem è naribus copioſè ſtillavit *ichor ſeroſus*. Veriſſima igitur manet *obſervatio Wedelii opiologiæ* inſerta, *p. m.* 46. qua fatetur, ſe nunquam vidiſſe *affectum ſoporoſum* verè talem, ubi non adfuiſſet *calor p. n.* ſimul, quod & ipſe aliquoties jam in praxi obſervavi. Eodem menſe *Illuſtriſſima Comitiſſa* gratioſam enixa eſt filiam, quæ *lac ſugere ex papilla non potuit*, ſed id per nares ſumma cum moleſtia & anxietate reddere debuit. Examinatis faucibus, *columella & tonſillæ cum poſtica parte palati* abfuerunt, unde lac, quod deglutire non potuit, per nares reſultavit. Non diu ſuperſtes fuit, tertio enim à nativitate die, accedentibus *motibus convulſivis* fatis ceſſit. In cauſas inquiſituri, quare natura in formando corpore à recta formatione & ſcopo deflexit, harumque partiũ deficientium oblita fuit, ſciant, *Illuſtriſſimam matrem libenter & quidem attentè ac conſideratè ſæpe in diſtractos canum & felium rictus ludendo inſpexiſſe*, adeoque horum ſtructuram fortiter ſibi impreſſiſſe. Interim *Wedelianum poriſma*, uvulam nempe ad deglutitionem eximiè facere, manet veriſſimum. Parallela aliquo modo hiſce exempla, ſi cui volupe fuerit legere, adeat *Obſervationes Wedelii recenſitas in M. A. N. C.* legat *Dec. II. Obſerv. 5. ann. 5. M. A. N. C. p.* 12. nec non *Salmuth. obſerv. med. 6. cent. 3. pag.* 115. ubi ſimiles reperiuntur caſus. *Febres erraticæ* adhucdum *Octobri* continuarunt, calores autem non adeo fuere intenſi, interim obſervavi *hæmitritæos*, ubi *febris una die bis venit, & altera ſemel.* Vice-Colonellus quidam ex *febre colica billioſa* cum *vomitu* correptus incidit in *deliria*, ex his in *convulſiones epilepticas*, qui tamen evaſit. Sic alius quidam Vir laboravit *febre continua* cum *maximis debilitatibus*, *capitis dolore*, corroſione & *torminibus ventris*, ſexta ſupervenit *fluxus alvi*, ſeptima *icterus*, qui occupavit totum habitum corporis, cum *dejectionibus*

albis, *urina ſaturatiori*, *nigricante*, *oleaginoſa*, *proclivitate in ſomnum*, & ſolvit calores. Ab initio dedi *diaphoretica* cum *confortantibus* mixta, caloribus verò jam abactis *ſpec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. ſal. cichor. trochiſc. de eupator. &c. Novembri* inceperunt graſſari *morbilli* ut plurimum *benigni. Tuſſes ferinæ* atque *catarrhi* frequentiſſimi. Menſe *Decembri* continuarunt adhuc *morbilli*, qui tamen ſub finem anni maximam induerunt *malignitatem*, fuerunt valde *parvi cum maximis catarrhis*, *fuerint &c.* Quidam correptus ex *febre maligna cum diarrhœa*, *vomitibus*, *ſingultu continuo*, tandem adhibitis *V.S. ſtypticis*, *caſtorinis*, nec non *opiatis*, quæ pro doſi *ad gr. iß.* præſcripſi, nona die convaluit præter omnium expectationem.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1709.

J*Anuarius* incepit cum frigore, quod à die V. ad XII. valde exaſperatum, imo poſt hominum memoriam acerbiſſimum fuit, remiſit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. verò iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt ſupra nives, gelu ſupra gelu, & continuavit per totum menſem. Menſe *Februario* continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copioſiſſimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempeſtatem nemo unquam obſervavit, adeoque vera fuit ruſticorum obſervatio: Sole micante, die purificante, nix major erit, quàm ante. Sol enim hoc die ſplendebat. Poſt *novilunium* remiſit gelu, ſed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempeſtatum inſolitarum, frigorum & ventorum genere, quæ præcluſerunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias deuſſerunt cunctas. Duravit hoc in *Martium* usque. Continuavit enim & hoc menſe gelu una cum nivibus, quæ copioſè ceciderunt, *ad æquinoctium* uſque, adeoque *hyems hujus anni fuit ſumma*, tempeſtas ſæviſſima, *nivis altitudo maxima*, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam miteſcente hyeme jucundiora & calidiora affulſerunt tempora. *Aprilis* enim fuit valde amœnus, ſerenus, calidus. *Majus* tamen erat frigidus, pluvioſus, XVII. die ninxit. *Junio* denuo calida, ſicca tempeſtas obſervabatur. Menſe *Januario* continuarunt adhuc *morbilli cum tuſſibus vehementiſſimis*, *catarrhi*; *febres continuæ* ſeptima die ſolutæ, quæ tamen leviſſima occaſione redierunt. Hoc menſe in *puella octenni* obſervavi *menſes ordinarios. Februario* graſſabantur *petechiæ*, *febres continuæ*, & matrona quædam mortua eſt *comate ſomnolento* ſeptima morbi die, *Martio* viſebantur *morbilli*, *herpes miliaris ex puerperio. Catarrhi* fuerunt frequentiſſimi, & apud infantes *cum febre continua. Febres continuæ*, *petechiales* adultos quoque invadebant, quæ poſteriores per totum *Aprilem* obſervabantur. Menſe *Majo* morbi præter *catarrhos*, *febres intermittentes*, ferè nulli. Virgo tamen

quæ-

quædam nobilis hoc menſe *ſphacelo ex colica bilioſa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipſa virgo XXXII. annorum, atrabilaria, quæ d.IX. *Maji* derepente veſperi incidit in ſæviſſimos & *acutiſſimos ventris dolores*, qui *dextra magis parte* cruciarunt, atque modo ſurſum, modo deorſum iverunt, in primis verò *regionem umbilici uſque ad ſcrobiculum cordis* occuparunt, tanta ſævitie, ut exiſtimaverit ſe veru ignito perfodi, uiſerunt *vomitus*, *anxietates ſummæ*, adfuit *omnimoda excrementorum & flatuum retentio*; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera verò retinuit, irrito tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menſes coloris nigerrimi*, acceſſit paulo poſt *ſingultus*, mox *totalis fere* tum *pulſus*, tum *caloris extinctio*, ſalvis ſenſibus motuque membrorum illæſo, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intenſiſſimis caloribus internis, quaſi candenti ferro intus aduſta fuiſſet, conqueſta, manibus glaciei inſtar rigidiſſimis ſubinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. ſecunda *Martii* veſperi mentis tamen compos, velociter, ſed feliciter humanis rebus erepta eſt. Succi hic inteſtinales, in primis bilioſi, acres inter plexus nerveos meſentericos, nec non fibras inteſtinales hærentes, atque in illarum anfractibus concluſi, acrimonia ſua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & ſingultum ſtimularunt, arſenicalem autem naturam mox induentes inteſtina inſtar mineralis veneni aſſumti corroſerunt, dilacerarunt, atque in ea more perforantis terebellæ, aut ſpinæ infixæ, ſe infixerunt, inflammationem conciliarunt, & ſtagnante in capillaribus ſanguine, acrimonia ſua corroſiva in momento fere inteſtina ſphacelarunt, quaſi in ferventiſſimam aquam immerſa fuiſſent. Similes caſus vid. apud *Joh.Sophron. Kozack de ſale*, *cap. 6. ſect. 15. pag. 260. Dominic. Panarolum Obſerv. Med. 50. Pentecoſt. 4. p. m. 139. Segerum obſerv. 82. dec. I. ann.III. M. A. N. C.* Menſe *Junio* morbos nullos obſervavi, exceptis *febribus tertianis*, nec non caſu infelici cujuſdam Domini, *febre continua* laborantis, quam die IX. exceperunt *terribiles convulſiones epilepticæ*, inde ſecuta *deliria &c. Calores* intermiſerunt, *deliria* vera remanſerunt. Sub initium quartæ ſeptimanæ obſervavi novos *calores* ex *ſcorbuto* ortos, cum *maculis ſcorbuticis purpureis*, *vigiliis*, *continuis*, *deliriis*, nec non *copioſa ſanguinis per inferiora* partim grumoſi, partim floridi ad tres medias *ejectione*, inde ſumma virium proſtratio, & cum fine quintæ ſeptimanæ mors. *Julius* hujus anni fuit valde ventoſus, quandoque præter morem auſterus, frigidus, ſine pluviis fere. Totus *Auguſtus* erat valde calidus, exceptis ſub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventoſi, frigidi. Frigus quoque obſervabatur per totum *Septembrem*, qui ut plurimum pluvioſus fuit. Ægidii die uſque ad prandium pluebat, in Feſto Matthæi circa veſperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, ſed ſine grandinibus. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Octobri inſolitæ* ſine ætatis diſcrimine ſævierunt *febres*, peculiarem enim habue-

runt naturam, invaserunt cum modico *horrore*, mox *caloribus continuis*, ut etiam peritissimi credidissent, adesse *febres continuas malignas*, *vomitibus*, *alvi fluxu*, *siti*, *doloribus capitis*, *vigiliis*, V. demum die remittente calore degenerarunt in *intermittentes exquisitas*, quæ pro subjectorum temperamentis, sanguinisque ac humorum constitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt. Paroxysmum imminentem ut plurimum comitabantur frequentes *dejectiones biliosæ*, nec non *Vomitus* terribiles *choleræ* instar. Evomuerunt quippe modo frusta *pituitæ* coagulatæ, viscidæ, modo *bilem flavam*, modo *viridem*, modo *vermes* ἄνω & κάτω copiosos, diebus intercalaribus cessarũt vomitus, alvique fluxus. Versipellis hæc *febris epidemica* quosdam invasit cum *exanthematibus urticæ puncturis* similibus, quæ calore retrocedente recesserunt, & calore redeunte redierunt. In duabus personis, una XVII. altera XXX. annorum, observavi his *febribus* supervenisse *apoplexias fortissimas lethales*. Raro servarunt stata sua tempora, sed quandoque X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam suam ad 30. aliquot, imo 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxysmus excepit alterum, donec tandem peregrino materiæ miasmate sufficienter dissipato & extincto, septimo, aut ad summum octavo paroxysmo terminatæ sunt, relictis post se *pustulis & fissuris in lingua*, *inflammatione faucium*, *abscessibus*, semper autem *virium prostratione* summa. *Venæ sectio* etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius *febrilis paroxysmus* post ejus administrationem incrementum sumsit, sanguis autem extractus floridissimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt *blanda diaphoretica*, quæ paroxysmos in ordinem redegerunt, & post tertium paroxysmum *laxantia* die à febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad *antifebrilia*, uti sunt *salia amariuscula*, quæ incidunt, serumque attenuant, v. g. *sal absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl.* nec non *alcalica fixa*, *pulveres* nempe *insipidos ac terreos*, quales sunt *lap. cancr. specif. febril. Cr.* Omne autem fere punctum absolvit decantatissimus *cort. peruv. cum salibus* mixtus, & *evacuato jam corpore*, i. e. ante accessum V. VI. & paroxysmi propinatus, septimum vel ad summum octavum paroxysmum subegit, atque hac ratione *febrem* hanc jugulavit. Rimatus causas procatarcticas epidemialis hujus febris, aëris anomaliæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adscribendam duxi. *Augustus* enim, qui fuit calidissimus, poris nimium apertis corpora sudore copioso manare fecit, inde serum absumptum, aut subtractis partibus tenuioribus biliosæ particulæ auctæ, atque hoc modo acrimonia biliosa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet à largiori potu dilui, & serum refundi videretur; Ventriculi tamen & intestinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ἄνω καὶ κάτω plus justo contenta citavit. Utut non negandum, *febres has epidemicas* ex miasmate, aëris sobole, simul aliquid participasse. Non fuerunt *contagiosæ*, imo si rite tractabantur, nulli funestæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicastrorum

rum præpostera & perversa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitiosæ. Et hæc ratio est, quòd in aliquibus locis Hungariæ ex defectu medicorum & medicamentorum, aut perversa, aut neglecta cura hæ febres *malignitatem pestiferam* assumserint, in primis si ex miasmate, aëris sobole, aliquid participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumno præcipiti quotannis sunt frequentissimæ, hoc anno vix observavi, & si vidi, fuerunt *benignæ*. *Diarrhœæ atque dysenteriæ* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, si superarunt *nonum diem*, evaserunt.

Dn. D. Josephi Lanzoni Constitutio Epidemica Ferrariensis Anni 1729.

O Quam amara est, ac semper erit, apud Ferrarienses memoria anni hujus 1729.; cujus calamitatis initium fuit Lunaris cursus Septemb. anni elapsi 1728. Tunc enim austro spirante

Post largos imbres pluviamque madentem

inceperunt aquæ pertinaciter adeò super terræ faciem effusæ, ut totam telluris superficiem aquis pluvialibus contectam, semina futuræ messis respuentem, inspicere fuerit coactus infælix noster Agricola:

Hinc moderatrix Cynthia noctis

in quavis periodo aqua pluviali scatebat, & usque ad Majales dies cœli claritas non effulsit, sic corruptæ in imis vallibus aquæ fœtentes dabant nebulas, & in illis, non ex illis, penè infinita oriebantur insecta, hinc erucæ, culices, muscæ, & varia ranarum & bufonum genera totam terræ superficiem infecere, quod fortè corruptionis aquarum ac aëris signum evidens fuit; sic apud *Plutarchum* legitur, artem medicam pestilentem æstatem ex aranearum frequentia prænunciare; Accessere æstivæ Luces, cum derepente in Vinariis cellis totus Bromii liquor excanduit, qui erat solatium cordis, & in ipso excitata præternaturali fermentatione, mutato colore, sapore, ac motu, ejus omnis compages vitiata computruit; unde rectè caneret *Silius*

Et marcida vina largiuntur;

Hic ego exclamavi cum discipulis meis, ô nos infælices, ex vini corruptione humorũ dyscrasiam experiemur; inter vinum & sanguinem enim intercedit mutua analogia; unde ex illius putrescentia corruptio humorum nostrorum erit timenda; & hic coepere in hominibus *febres*, primò sub *tertianæ* figura cum vomitibus, ac alvi fluxibus biliosis, aliisque pravis stipatæ symptomatibus; nullis cedebant remediis, à Venæ sectione complicabantur. Et hic bilem continere ne-

queo, cum enim in meis publicis ac privatis Lectionibus, in meis scriptis, typis datis, docuerim venæ sectionem Panaceam non esse, imò suadente *Celso* anceps esse ac periculosum præsidii tale genus, attamen, velut si esset aqua fluminis, sanguis inutiliter, imo damnosè, disperditur, & cū venæ sectio sit magnū remedium, non nisi urgente necessitate in morbis magnis, ac internis inflammationibus, apoplexiis usurpari deberet; Ast in tertiana suasu Doctorum, & speciatim *Joh. Fortis, Ramazzini, Rolarii &c.* Venæ sectio usurpata duplicat febrem, ut in praxi faciendâ meis ostendi Tyronibus; ex missione enim sanguinis fomes tertianæ febris, stabulans in primis viis, mutato loco in venas transit, unde ardens facta morbus evadit lethalis; & ut verum candidè dicam, nescio in quo libro Doctorum legerint hæc isti nostri Pseudo-Medici vel non studentes, vel non legentes, aut non intelligentes, quod pejus est: Ast redeamus in viam; si à cortice Peruviano sistebantur istæ *febres*, post paucos dies in fortiores redibant, imo invaso tota afficiebatur familia,

Cui latebat in corpore pestis,

& brevi temporis intervallo repleta Nosocomia, & nulla penè domus à furore hujus febris exempta; omnia monasteria ægrotabant, & nullus in urbe locus ab hac lue immunis evasit: In multis causa mutato loco *febres* produxit ardentes, unde ad plures, sivè ad Alibanthas, migrarunt,

Quos labor & duræ rapuit inclementia Mortis.

Nec audax lues timuit Principis habitaculum, sed sacram illius ædem ingressa ejusdem turbavit venas, & pene totam illius familiam solita febri affecit, atque multos aulicos enecavit,

Perque omnes sævit Mors inopina vias.

Sanctimonialium Septa pene omnia febricitabant, multæ Ecclesiæ absque sacerdotibus erant; & sine sacrificio populus remanebat, præsertim ruri, ubi pessima ista lues totum expandit vexillum. Hìc mihi notare liceat plebeios non nullos, neglectis remediis, *solo usu vini generosi* convaluisse, & ego justè fateri possum me, meosque familiares, hac febre affectos fuisse, & nunquam vini potum reliquisse, & ego in hac constitutione recidivans solo usu pul. Chinæchinæ, aut Cascarillæ cum vino malvatico ad plures vices assumpto, convalui, cujus pulveris ac vini potioni successit alvi fluxus, ac si assumpsissem Cassiam, vel Mannam.

Accessit Autūnale æquinoctium, quo tempore putarunt multi hujus constitutionis finem videre; sed incassum spes ivit, nam post æquinoctiales dies multi denuo ægrotarunt, aliique nondum *febrem* passi, Octobris diebus, hac febri affecti, affectionis hujus tyrannidē experti, in febriles insultus incidere: Sic Mater ministrans filiis ægrotavit, sic Dominus servis, sic maritus conjugi, sic familiares invicem sibi effervescentias febriles communicabant, ita ut omnis penè familia ægrotaverit. In nonnullis variabat febris, & præsertim in *recidivis*, unde modo sub forma *hemitritæi*, nunc *rheumaticæ febris*, nunc delirae

ræ &c. morbus redibat, aliquando absque ullo remedio cessabat, nunc in quartanam transibat, modo in pustulas, ac scabiem commutabatur: in aliquibus apparuerunt vermes, per vomitum & alvum excreti, modo vivi, nunc mortui, quod fortè indicium erat summæ corruptionis humorum in primis viis stabulantium, urina in aliquibus turbida reddebatur, ac penè jumentorum lotio similis, in aliis albescens, subviridis, russa, sabulosa, ac fætentissima; unde judicavi concoctiones non fieri in corpore, sub potus corruptione; Liberi enim à *febre* pristinum colorem non recuperabant, vires non redibant, nutritio impediebatur, & excrementa semper biliosa, vel cruda, concoctionis signa non dabant. Bombyces in veris initio catervatim peribant, volucres fugêre, pisces soluminodo crescebant. Nonnullis apertis Corporibus hoc morbo denatis, in ventriculo ac omnibus inteninis inventa est magna Copia humoris viscido flavo-viridis, una cum aliquibus maculis lividis in ipsis intestinorum tunicis; vesica fellis erat in statu præternaturali, nam liquor felleus penè gypseus erat, mutato sapore, sicuti succus pancreatis austerus apparuit, cætera vero viscera erant sana, & ne minimum quidem à statu naturali recedebant; in aliquibus non nulli vermes in intestinis reperti sunt, in aliis non.

Communes autem morbos à communibus causis progigni certum est, ut etiam fatetur Cl. *Ramazzinus*; communes verò causæ sunt potissimum aër, alimenta mali succi, & aquæ corruptæ, ita in nostrâ urbe, & agris, hæc fuere morborum hujus constitutionis causæ, & semina, ex his ergo omnibus, sed promptius ab aëre tanquam è communi fonte, è quo nemo non potare cogitur, morbos quosdam derivari, qui multos eodē tempore afficiant, omnium pariter est consensus. Ad hanc porro nostram *epidemiam* excitandam, in unum convenisse, & aërem vitiatum, & prava alimenta ingesta fas est arbitrari; primum quidem locum aëri à sua naturali temperie, non solum secundum anni tempora recedenti, sed particulis humanæ naturæ incongruis ad satietatem pleno concedendum dixit Cl. *Ramazzinus*; secundum autem locum pravis alimentis & aquis vitiatis; Quamvis autem de miasmate contagioso aliqua posset esse suspicio, namque in unâ domo uno infecto, statim alii ejusdem familiæ febricitabant; id tamen potius in communem diathesim ad maturitatem eodem tempore evectam, non secus ac cum Autumno fructus omnes eodem tempore maturescunt, referendum puto potius, quàm in effluvium aliquod contagiosum, exiens è corpore primi ægrotantis; Hìc autem non pigeat referre *remedia*, quæ, ut sciam, fuere ægris apposita, ut hæc febrilis prava constitutio evinceretur; Primò non nulli medici in principio leniens pharmacum exhibebant, mox cucurbitulas scarificatas dorso applicabant, inde pul. Chinæchinæ propinabant, & febris sistebatur saltem per aliquot dies, si verò redibat, iterum China porrigebatur, ita ut aliquis fuerit qui plures libras talis pulveris sumserit: Alii porrò medici sanguinis missionem celebrabant, & febres duplicabantur; multi assumpsere pulverem rad. contrajervæ, corticum aurantiorum, corticum

ticum med. fraxini, decoctum amarum D. *Lemeri*, coriandr. pulv. Theriacam *Andromachi*, rad. Carlinæ; alii experti sunt Mithridatii usum frequentem; Diascordion *Fracastorii*, Decoctum centaur. & verbenæ, vinum absynthio correctum, Chinæ corticem actuabant alii addendo modo rhabarbarum, modo cremor. tartar. vel Sal. catharticum Angliæ, ad hoc, ut fusi humores corrupti in primis viis facilius per alvum exirent; Ego verò, quod ad me, quotiescumque assumo in vino pulverem chinæ febrifugæ, statim alvi fluxum patior, ac si cassiam, vel mannam, susciperem; Ol. nostrum contra pestem, vulgò *del Cartagna*, à multis adhibitum fuit, sicut etiam vomitoria ipsa, & immensus aquarum potus; verum ait *Ramazzinus*, quid opis expectandum in his febribus ab aquæ potu? imo ex ejus usu sanguis pigriore motu per vasa efflueret, ac tandem cachexiæ & hydropes succederent; uti accidit in Juvene à *Ramazzino* memorato; ego certè modico vino sum usus, nec unquam vidi aliquem pravum effectum ab eo: Infinita propemodum curavi corpora in hac constitutione, & justè fateri possum, neminem affectum febri talis constitutionis, à me curatum, mortuum fuisse, præter duas fæminas, unam 65. annorum iliaca passione necatam, aliam ex suppressione mensium, inflammatione cerebri extinctam. Hæc currenti Calamo scripta sint in memoriam hujus constitutionis pessimæ. (*Ferraria Altorfium m. Febr. An.* 1730. *missa.*)

Dn. D. Caroli Friderici Lœvv Historia Febris Catarrhalis, quæ annô 1729. *Mens. Novembri & Decembri per Europam Epidemicè grassata est, cui accedit Constitutio Epidemica Anni* 1730.

QUanto, quamque indefesso labore Societas Imperialis L. C. Nat. Cur. cum in *rariorum* perscrutatione, tum in *utilium* tam *physicalium*, quàm *medicinalium* rerum detectione à primis incunabulis ad hæc usque tempora, usa sit, Acta atque Volumina nostra satis superque testantur. Laudem merentur *Bauschius*, *Fehrius*, *Volckamerus*, *Schrœckius*, aliique tanto majorem, quo sæpius à *Membris* Academicis eorum communicationem petierint, quæ *utilitate majori* se commendaverint. Atque hinc est, quòd toties de *constitutione aëris* non modo, sed & de *morbis epidemicis* accuratiorem descriptionem efflagitarint. Quo magis autem hac ratione inductus Parens piè defunctus, & de *mutationum aëris* genuina annotatione, & de *affectuum* inde dependentium diligentiori observatione, & de *probatissimorum remediorum* consignatione Societati per multos annos solicitum sese præstitit; hoc fidelius hæc ipsa ex Auctoris schedis posthumis æque recensita, ac in ordinem digesta, sub titulo

Histo-

Historiæ Epidemicæ Hungariæ, Act. Phys. Med. A. C. L. C. N. C. Volumini I. deinde à me sunt annexa. Neque per plures annos à me conscriptum, atque publico bono destinatum opusculum de *epidemica Viennensi constitutione* denegaturus, si sese hæc qualiscunque opella lectori probaverit. Hujus summa est oppositio *febris catarrhalis*, quæ *An.* 1729. sigillatim mense *Septembris* atque *Octobris*, Viennæ epidemicè grassata est, atque eo accuratiori delineatione opus habet, quòd hujus mali semina non tantum per *Sueciam*, *Daniam*, *Hollandiam*, *Angliam*, *Hispaniam*, *Galliam*, *Helvetiam*, *Italiam*, *Austriam*, *Germaniæ partes reliquas*, *Hungariam*, *Poloniam*, totamque *Europam* eodem tempore sparsa sint; verum & in curatione *cautelæ* non nullæ occurrerint, ut non adducam, morbum hunc esse *rariorem*, neque quotannis *obvium* neque ab ullo sufficienter *descriptum*. Utut enim & *Schenckius* in Præfat. ad *Libr.obs.* mentionem faciat *febris catarrhalis*, quæ *anno* 1580. præter *Germaniam*, *Italiam* adeo afflarat, ut vel *Romæ* saltim ultra 9000. hominum illata strages excreverit: & *Antonius Menjotius* in *Dissertat. Patholog.* p. 140. *tussim* ferinam, contagiosam, malignam, avorum memoria *populatim* sævientem, & à *cucullo*, quo capita solebant operire, *coqueluche* vulgo dictam recenseat: & *Nicol. de Blegny* in *Zodiac. Med. Gallic.* sive *Miscel. Med. Phys. Gallic. Ann. I.* p. 184. paucula quædam de *catarrho* anno 1679. epidemio, tussi perpetua, vigiliis, oppressionibus, febre continua, dyspnœa, pleuripneumonia stipato, multis lethali, atque remediis *ordinariis* non cedente, nobis reliquerit; superficiaria tamen sunt, neque animum curiosiorem exsatiant. Adeat, cui volupe est *Thomam Sydenham*, Practicum quondam Londinensem celeberrimum, ubi præter ea, quæ Doctissimus *Carolus Raygerus*, Pannoniæ decus illustre, atque *Paulus de Sorbait* nobis de *tussibus* tradidere, quæ *anno* 1675. per *autumnum* longè lateque depopulatæ sunt, plura adhuc inveniet. Quod enim *Car. Raygerus Ephem. Germ. Dec. I. Ann.* VI. & VII. p. 312. annotavit, dum per totum *Septembrem*, mediumque *Octobris* anni citati, ob *insolitam* aëris temperaturam, æstatem *pluviosam*, insequentem autumnum *inæqualem*, modo serenum, modo pluviosum, insolitos etiam catarrhos *Posonii*, *Viennæ*, per totam *Austriam*, in *Silesia*, inprimis *Uratislaviæ*, imo per totam *Germaniam*, homines eodem tempore, eodemque prope *modo* cum *rigore* & *calore* invasisse, nemini tamen exitiosos fuisse scribit, illud *Thom. Sydenham* in *Praxi Med. Experimentali* p. 275. & 304. seq. non solum confirmat, dum sub finem *Octobris* ob *tepidam*, atque ad instar æstatis placidam tempestatem, derepente in *frigidam humidamque* mutatam, *tusses* numerosiores grassatas adducit, quàm alio quovis, quod meminit, tempore, nemini fere parcentes, cujuscunque is fuerit sive *ætatis*, sive *temperamenti*, integras verò familias simul pervadentes; sed etiam evincit, febrem hanc *catarrhalem* fuisse *eandem* epidemicā quæ *Julio* 1673. *ingressa* progrediebatur, cum & *hæc* antequam *catarrhi* se ostenderent, & *illa*, quæ post catarrhos permansit, æquè, ac *catarrha-*

lis, ſemper cum *dolore* capitis, dorſi, atque artuum quoslibet aggreſſa ſit, atque V.S. aliiſque ſimilibus medicamentis tractari debuerit. Idem & nos *anno* 1729. experti ſumus, cum per totum anni decurſum uſque in ſequentem, *epidemica* quædam *febris* ſeſe exeruerit, quæ & ante *catarrhalis* acceſſum, & poſt ejus *declinationem* pro diverſa *mutatione aëris*, aliarumque circumſtantiarum, diverſos *affectus* quidem ſimulavit, ſemper autem cum ſumma *laſſitudine*, *dolore* capitis, dorſi, atque artuum *initium* ſumſit, atq; V. S. ſimilibuſque *remediis*, quibus *catarrhalis*, ſublata eſt. Licet ergo menſe *Jan.Febr.* & *Mart.* anni 1729. non nulli *hepatitidem*, aliaſque febres *inflammatorias* incurrerint, in plurimis verò *catarrhales* malignæ petechizantes in conſpectum prodierint: *April. Maj.* & *Jun.* tam *benignæ* quàm *malignæ* catarrhales, cum *variolis* malignitate non carentibus, continuaverint: *Jul. Aug.* & *Septembr.* non modo *catarrhales* malignæ, aliæque *continuæ*, atque ipſa *purpura alba* in puerperis; ſed & frequentiores atque pertinaciores *diarrhœæ* æquè, ac *tertianæ duplicatæ* obſervatæ ſint: menſe *Octobr.* multi *anginæ*, *peripneumoniæ*, *pleuritidi*, aliiſque febribus *inflammatoriis* obnoxii fuerint: die 21. *Novembr.* tepidiorem excipiente humido-frigida tempeſtate, præter *malignas*, ſæpius adducta *catarrhalis* oborta ſit, per *Decembrem* inaudito modo ſæviens, atque 4. *Jan.*1730. non niſi *nivibus*, atque vento *frigidiori* cedens: licet tandem *Jan.Febr.* & *Mart.* anni 1730. *anginæ*, *pleuritides*, *febres malignæ*, *petechiales* viſæ ſint; ſemper tamen *prior* illa *epidemica* ſub iiſdem latuit.

Hoc certius, quòd hæc *catarrhalis*, alias tum *abundantia* ſive *ſanguinis*, ſive *ſeri*, non nunquam *viſcidioris*, non nunquam *impurioris*, præditos, hincq; *ſanguineo-phlegmaticos* magis invadẽs, tum *ſenſibilioribus*, *relaxatis*, vel ob obeſiorem, ſpongioſioremque conſtitutionẽ *rarioribus* fibris, vaſis *minoribus*, *majoribuſque* poris inſtructos afficiens, tum ratione *ætatis*, modo *infantibus* ob temperamentum *calido-humidum*, *teneriorem* texturam, majoremque *ſenſibilitatem* ab aëre externo familiaris, modo *adultis* ob naturam *ſicciorem*, firmiorem atque *compactiorem* ſtructuram hincque ob majorem *congeſtionem* verſus pectus tuſſi *ſicca* moleſta, modo *ſenioribus* ob humores *ſpiſſiores*, fibraſque de ſuo *tono* dejectas incommoda: tum ratione ſexus, *ſequiorem*, ob majorem *ſenſibilitatem* infeſtans: tum eos occupans, qui vel alias huic obnoxii, vel *læſionem* in pectore ſentiunt, vel *meticuloſi* exiſtunt, vel partes *capitis* atque *colli* glanduloſas ab aëre *humido-frigidiori* non ſatis defendunt; quòd inquam, hæc *febris* præterito *anno* tam *contagioſa* fuerit, ut fere *omnes* homines, ſine ullo *diſcrimine*, & eodem *tempore*, & eadem *ratione*, iiſdemque *circumſtantiis* & *ſymptomatibus*, more omnium epidemicorum morborum, tam per totam *Europam*, quàm *Viennæ*, multo celerius, vehementiuſque petierit, quàm ullo unquam tempore. Unde etiam eſt, quod in hac *Civitate* non 60000. hominum, quod novellæ tradidere, ſed longè *major numerus* hanc perpeſſus ſit. Neque enim eadem *cholerico*, neque aliis temperamentis pepercit, ſive deinde fuerint *plethorici*, ſive *minori* quantitate ſan-

guinis præditi. Neque in hominibus *viscido* abundantibus solum erant spectabiles, sed etiam in illis, qui sanguinem *fluidiorem*, sufficientique *sero* dilutum obtinuere. Æquè in *macilentos*, ac *obesiores*, æque in robustos ac *debiliores* & sensibiliores, æquè in *infantes* ac *adultos*, non modo *juvenes*, verum etiam seniores, cujuscunque *sexus* fuerint, tam extra *conjugium*, quàm in illo viventes, imo & in ipsas *gravidas*, ab epidemicis affectibus alias magis immunes, vehementer grassari cœpit, ita ut neque *domi* hærentes, neque in *itinere* constitutos intactos reliquerit, sive *diætam* accuratiorem observaverint, sive minus. Etsi verò etiam *injuriis aëris* alias *adsuetos* sæpius aggressa sit, tantum tamen abest, ut hac vice *omnes*, in quibus ob majorem *sensibilitatem* alias continui, gravioresque *catarrhi* vigebant, in eandem inciderint, ut *multi* potius immunes manserint, *Perillustris* quidam *Dominus* mutato *climate* nulla febre *catarrhali*, licet alvi contumacissima *obstructione* laboraverit, correptus fuerit, atque ex *gravidis*, quamvis in plerisque *debilitates syncopticæ*, *abortus*, aliaque periculosa Symptomata supervenerint, quædam tamen reperta sit, quæ sanguine *viscidiori* non obstante, nihil de eadem perceperit. Gravius decumbebant, nullis *medicamentis* utentes, hocque magis, si corpore calefacto, atque ad *sudorem* disposito, aëri *humido-frigido* sese exposuerint, quod in duabus *Serenissimorum Principum* aulis conspeximus. *Contagium* per totam *Europam* præ se ferebat, ut & *activam*, & ad *corruptionem* pronam materiã præsupponat. Quamvis autem *Viennæ* non tanta *malignitate* comparuerit, quanta quidem in *agro Bononiensi*, inque quibusdam locis *Angliæ*, cum ibi *petechiæ*, aliaque periculosiora Symptomata insimul accesserint, atque homines intra *paucos* dies instar pestis è medio sustulerint, nihilo minus tamen & hic in altero præ altero major *malignitas* sese prodebat, prouti nempe vel *simplicem* regularem febrem catarrhalem, vel *aliis* morbis gravioribus junctam expertus fuerit, cum hi *posteriores* non solum *anxietates*, pathemata *syncoptica*, *vigilias* extraordinarias, aliaque vehementiora symptomata post se traxerint; sed & in causa fuerint, quòd quibusdam non IV. vel VII. sed XIV. vel XXI. demum die febris hæc valedixerit. In *omnibus* malum hoc epidemium *initium* sumsit cum spontanea *lassitudine*, *vigiliis*, *calore* majori, sine ulla tamen *siti*, *pulsu* tardiori, debiliori, suppresso fere, aliisque quæ *malignitati* tribui solent, Symptomatibus, quæ comitabatur *inappetentia*, & *tussicula sicca*, tam ob *continuitatem*, quàm ob *vehementiam* molesta. *Plerique* horum conquesti modo de *pectoris*, modo de *capitis* congestione, interdum *graviore*, interdum *leviore*, quam presso pede excepit non nunquam *respiratio difficilis*, non nunquam *vertigo*, ut & *gravitas capitis*, & *delirium*, & *coryza*, & *sternutatio*. Porro *quam plurimi* præter symptomata recensita afficiebantur vel *dolore dorsi* satis atroci, vel *stupore*, & *dolore articulorum*, *artuumque* tensivo, vel *horrore*, vel *diarrhœa*.

In *quibusdam* tamen & alia notatu digna phænomena complicabantur, quæ pro diversitate *subjecti* fuere diversa, ita, ut alii non tam *horripilatione*, quàm *horrore intensiori*, atque per *aliquot horas* durante correpti sint, alii *raucedine* laboraverint, alii ob plethoram, *calorem* majorem, *faciei inflationem*, *rheumatismum*, *obnubilationem* atque *obscuritatem visus* experti sint, alios alia occupaverint. Non attingam *dorsi* atque *abdominis* dolorem in *gravidis*, neque mentionem injiciam *anxietatum*, quæ *meticulosos* obruebant sæpius, neque *vomitus* atque *dolores* lumborum in *calculosis* observatos, neque pertinacem sensum *frigoris* in *hystericis* circa suturam sagittalem annotatum adducam; hoc saltim addam, in iis, ubi graviores *morbi* prægressi sunt, non tantum debilitates *syncopticas*; sed & *periculosiora* in conspectum prodiisse pathemata, quod tum in aliis, tum in *Viro* quodam *Juvene*, nobisque *amico* videre licuit. Is enim existens *habitus* macilentioris, *temperamenti* sanguineo-melancholici, atque ad *hæmorrhoides cœcas* inclinans, licet ex *febre*, quæ post prægressam *iram*, *diætam* neglectam in itinere, *acidulas Selteranas*, neque decenti *tempore*, neque decenti *modo* in usum vocatas, non tantum febris *continuæ*, *malignæ*, atque ob calorem summum, sudorem ferè colliquativum, alvi pertinacem obstructionem, vigilias continuas, deliria, debilitatem pulsus, spasticas torsiones oris, floccorum lectionem, *periculosissimæ* typum præ se ferebat; sed & die XV. in *tertianam duplicatam* transiit, sequente deinceps triplici *tertianæ* simplicis *recidiva*, quarum *quælibet*, etsi *excessum* in *diæta* pro fundamento habuerit, *diversissimis* tamen *remediis* tractanda erat, ut & *postrema* partim die *vacuo* initium sumsit, partim loco *anticipationis* in prioribus spectabilis, *postposuit*, terminando deinde in febriculam *lentam* cum summa *debilitate*, continuo *sudore*, fœtorem de se spirante, *purpura alba*, *tussicula sicca*, *œdematibus*, aliisque; licet, inquam, hic Vir optimus ex hac febre *periculosissima* æquè ac *intricatissima* restitutus fuerit, *viresque* jam aliquantum redierint; eidem tamen *catarrhali* mense *Decembris* expositus erat, hocque gravius, quòd *deliriis* ferocioribus, *calore* summo, *vigiliis* ad diem vij. solutionis usque stipata fuerit. Progressu temporis, atque morbo in *statu* suo constituto, & *Symptomata* sensim aucta sunt. Pulsus, qui in *principio* fuit *debilis*, jam *fortior*, *celerior* reddebatur, ut de doloribus *pectoris* versus *hypochondria* sese extendentibus nil dicam. *Deliria* in quibusdam continuabant, plerisque *dolores* maximum facessivere negotium, ut neque tussire potuerint, ad unum omnes, qui præsente morbo auræ *frigidiori* temere sese commisere, sudoremque neglexere, vel *gravius*, vel *diutius* decumbebant. Conspexi id ipsum in *Illustriss.* atque *Excellentiss.* quodam sene, plethorico, *binis* vicibus, cum & post *primum* exitum, *catarrho* nondum penitus discusso, multa statim orta sint periculosa Symptomata, *congestio* versus *pectus*, *caput*, *ophthalmia*, *respiratio*

ratio difficilis, *anxietates*, *hæmoptysis*, *plenitudo pectoris* è spumido quasi sono inter respirandum colligenda, *pulsus suppressus*, *inquies nocturna* somnum turbans, *lassitudo* summa: & *altera* vice, etsi morbus ad *declinationem* pervenerit, ita, ut sub blanda *diapnoë* blandior *somnus* & *respiratio* accesserint, tantæ tamen *alterationes*, *vigiliæ*, *debilitates* eundem de novo invaserint, ut graviora metuenda fuissent, nisi V. S. *præservandi* fine instituta æquè, ac continuis blandis excretionibus, tam per *poros cutis*, quàm per *vias urinarias*, atque *alvum* sub specie *diarrhϾ*, quam denique per *tussim* vim morbi à vij. ad XIV. diem laxatam vidissemus. Adducta confirmat mors pauperculi, *hydrocele* simul laborantis, quæ *intumescentiam* totius corporis, ob denegatam *diapnoën* in hypocausto frigidiori excipiebat. Porro *infantes* ob deglutitionem materiæ rejectæ *torminibus* affligebantur: hinc erat *inquies* nocturna. Sic & in *puella* dilatationem *peritonæi* circa inguen dextrum cum metu herniæ, ob tussim *vehementiorem* non modo observavi, verum etiam in *gravida*, præter *dolorem*, qui & in *dorsum*, & *abdomen* sese diffudit, debilitates *syncopticas*, tonsillarum *inflammationem*, *lactisque* è mammis *eruptionem* deprehendi. *Lipothymiæ* ut plurimum in *prædebilitatis* increbescebant, ut & *spasticæ strictura* circa *nucham* in vetula quadam, quæ *apoplexia* ante aliquot annos tacta erat. Sed cum morbus hic tam *varius* fuerit, sese transformaverit, ut aliquando febrem *continentem*, sæpissimè *continuam*, aliquando *intermittentem* mentitus fuerit, quis quæso omnia *Symptomata*, quibus hic morbus exacerbatus est, enarrare queat. Sufficiat ergo, *horrorem* interdum *remissiorem*, interdum *intensiorem*, & per aliquot horas in IV. personis continuantem, *altera vice* non accessisse, cujus per *octo horas* cum *calore* majori, *sudore* copiosiori, *artuum dolore* immani, atque *hæmoptysi*, durantis, & tamen *secunda* vice non annotati, exemplum præbebat *fœmina* quædam Juvenis, ut & *alius* febrem *catarrhalem* negligens, ex itinere *Taurinensi* redux. Sicuti autem in hoc *horroris* comes erat *dolor pectoris acutus*, *respiratio difficilior*, *calor* intensus, quæ partim ob *calidiorum* adhibitionem, partim ob *loci* in morbo mutationem, *graviora* sequebantur *Symptomata*, *strictura pectoris*, aliarumque partium pertinaciores, *deliria*, *urinæ suppressio*, *subsultus tendinum*, *vigiliæ*, *pulsus debilis*: ita & XI. die rejectio *materiæ* copiosioris & *rubicundæ*, & *fœtorem* de se spirantis sub *tussi* fortiori in *eodem loco* junctum habuit *dolorem*, ut de *critica* atque salutari excretione per *poros cutis*, *vias urinarias*, *alvum* sub formâ *udoris* æquè, ac *diarrhœa*, quæ à vij. usque ad XIV. perdurabant diem, nil adducam. Febres *compositæ* plerumque ex duabus constabant *acutis*, *continente* nempe atque *continua*. Atque harum *tres species* occurrebant. Vel enim *catarrhalis* & *biliosa*, sicque duæ *continuæ*, vomitu *bilioso* initium sumentes, complicabantur, vel *catarrhalis* sociam habuit *continentem*, hincque in aliis, *juvenibus*

non modo, verum etiam *ſenioribus*, ut plurimum IV. vel VII. demum die *hæmorrhagia narium* ſalutari, in aliis *hæmoptyſi*, in aliis *vomitu cruento*, in aliis ſequioris ſexus *hæmorrhagia uteri*, in aliis quatuor tam adſuetis, quàm non adſuetis perſonis *hæmorrhoidibus* conſpicua erat, imo *hæmorrhagia* critica per *alvum*, copioſiſſima, ſine ullo incommodo in Juvene XX. circiter annorum, die VII. cum ægri levamine oborta eſt, vel *catarrhali* jungebatur in plethoricis, ſanguine *viſcidiori* præditis; tum *continens*, tum *continua* alia *inflammatoria*. Hinc conquerebantur ſæpius de *phrenitide*, febribus *anginoſis*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, aliiſque. Pleuritidem *veram* animadverti in *gravida*, eaque juvene, plethorica, congeſtionibus pectoris dedita. Atque licet hæc, præter Symptomata *ordinaria* in febre *catarrhali* perſpecta, & *ſitim intenſam*, *vomitus*, *dolores dorſi* atque *ſcapularum* experta ſit, & II. die morbi V.S. celebrata inſignem *horrorem* obſervaverit, & III. partim ultra duas horas infantis *motum* ſenſerit, partim dolor *latius*, verſuſque *anteriora* extenſus fuerit, & V. ob doloris *vehementiam* tuſſire vix potuerit, donec VI. VII. VIII. *anxietates*, *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhœa* ſeſe exeruerint, & XI. etiam *melius* diſpoſita ſub blando *udore*, atque *urina* ſedimentum jam jam deponente, *abortum* perpeſſa fuerit; tamen per Dei gratiam priſtinæ *ſanitati* reſtituta eſt, poſtquam nempe multum *ſanguinis grumoſi* per uterum excretum, aliquid *membranoſi* à natura ejectum fuerit, atque tandem morbo *purpura rubra* ſupervenerit. Puer, quem enixa eſt, cum *ſeptimeſtris* fuerit, atque in pectore, dorſo, capite *inflammatio* adfuerit, diu non vixit, licet S.Baptiſmate adhuc tinctus ſit. Angina *contagioſa* cum *febre* intenſiori, majori *congeſtione* verſus caput, *coryza*, *gravitate auditus*, difficultate *reſpirationis*, *deglutitionis*, *locutionis*, *vigiliis*, *alvi obſtructione* tum Illuſtriſſ. quendam Dominum, tum & Eidem à ſervitiis exiſtentem *circumſtantiis* iiſdem eodem infeſtabat tempore. In utroque enim non modo morbus repetitis V. S. *reſolventibus* atque *diſcutientibus* temperatis, cum *internè*, tum *externè* adhibitis, *clyſteribus*, aliiſque facta die IV. *diſcuſſione* atque excretione *ſanguinis* grumoſi per *nares* imminuebatur; ſed & febris *catarrhalis*, morbo vix ad *declinationem* accedente, ſeſe prodebat, quæ tamen in priori *dolore auris* atque excretione *materiæ* cujuſdam ſolvebatur, licet *angina*, quæ ſublata videbatur, ob præmaturam *aëris* mutationem recruduerit. In *declinatione* morbi materiæ *viſcoſæ* facilior per *tuſſim* ſuccedebat excretio, quam blandus *udor*, modo citius, modo tardius, comitabatur, ut & *urinæ turbatio*. Ut plurimum hæc *tenuiſſimam cutem*, vitio adhæreſcentem oſtendebat cum ſedimento *roſeo-pallido*. Dolor æquè in *pectore*, ac circa *hypochondria* remiſit, non nunquam facta diſſipatione in *artus*, quod in *gravida* ſpectare mihi contigit, non nunquam *auris* dolore ſequente, Joh. Nic. *Pechlinus obſ. med.* 45. L. II. p. 320. ſcribit, notum eſſe, quod vellicata *membrana* tympani, tremula vibratio cum *nervoſa* epiglottidis, ſicque concuſſis pulmonibus,

nibus, ob consensum *tussis* producatur. Unde & ille *dolor* circa *aures* vel consensui *nervorum*, vel congestioni *humorum* tribuendus est. Hoc cessante plerisque, qui *vigiliis* diuturnioribus torquebantur antea, *somnus* obrepserat continuus. Etsi verò excretione materiæ peccantis per *sudorem*, febris hujus vis sublata aut minuta sit, nullaque *exanthemata* sese ostenderint, comparebant tamen in iis, qui *sudorem* neglexere. Hinc non modo post *inunctiones* crebriores puerpera & *rubra*, & ejusdem filia *alba* tentabatur *purpura*; verum etiam facta præmatura *frigoris* admissione non nulli ob materiam incrassatam *parotidibus*, *bubonibus*, aliisque tumoribus glandulosis infestabantur. Adducta *symptomata* non nisi per *aliquot* dies perstabant. Erant tamen & alia, quæ per *totum* morbi *decursum* urgebant. Sic inter *omnes* extraordinaria *lassitudo* dominabatur. *Non nullis* ægrotorum *fluxus hæmorrhoidalis*, aliis *sudor* continuus, aliis *diarrhœa*, aliis *vigiliæ* perpetuæ obortæ sunt, quas per *septiduum* durantes deprehendi in *duabus* personis, altera *pleuritica*, altera verò ab aliquot annis suppressione *hæmorrhoidum* laborante, V. S. *solitam* prætermittente, alvi *obstructioni*, animi *pathematibus*, affectui *oculi* obnoxia, atque *anno* 1729. mense *Septembris* febre *catarrhali* correpta. Febre autem sensim evanescente *lassitudo* in *omnibus* adhuc diu permansit: imo aëri *frigidiori*, sive nocturno, sive alteri sese exponentes, *tussi* diuturniori, *dolorosis stricturis* circa *scapulas*, aliisque atrocioribus vexabantur symptomatibus. Veram atque genuinam *causam* quod attinet, præ aliis noscenda est *proxima*, sive *immediata*, qua detecta non modo *proximiores*, tam *naturales*, quàm *non naturales*, aliæque patescent. Certum autem atque evictum est, *immediatam*, modo *pulmonum*, modo *faucium*, modo *vicinarum* partium *stasin* constituisse. Hinc enim *motus* humorum *impeditior*, hinc ad easdem partes *affluxus* copiosior, hinc ipsa tandem *febris* secundaria, *catarrhalis*. Ex mediatis *proximioribus* humorosa malum hoc insigniter fovebat cum ob nimiam humorum *quantitatem*, ab aëre *humido-frigidiori*, transpirationem impediente, inductam, tum ob *qualitatem* in aliis *spissiorem*, in aliis *acriorem*, ob eandem rationem enatam, tum denique ob *motum* humorum *progressivum*, & ratione *totius* massæ sanguineæ, & ratione *pulmonum* vehementiorem. Quamvis verò aliis *temperamentum*, *constitutio corporis*, *fibrarum*, *pororum*, *ætas*, *sexus*, *vitæ genus*, *aliaque*, quæ partium *solidarum* & *fluidarum* dispositionem *naturalem* ostendunt, atque remotiores *naturales* audiunt, plurimum ad hunc morbum faciant, tantum tamen abest, ut hac vice aliquid contribuerint, ut potius *aër*, *cibus*, aliæque causæ *remotiores non naturales* attendendæ fuerint. *Aërem* si spectes, ubique *insolita* vigebat constitutio, quæ tamen hinc inde vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *motu* diversa fuit. Unde & *aër* corpora, dum eadem modo *ambit*, modo *intrat*, innumeris *modis* afficiens, non modo huic febri *catarrhali* per totam *Europam*; sed & hinc inde *diversis*

Sympto-

Symptomatibus principium dedit. Sic circa *Bononiam*, vicinasque provincias, in primis in *convallibus* depressioribus, incolæ hoc *gravioribus* pathematibus affligebantur, quo major *pressio* ab aëre *graviori* nebuloso in pulmones ibidem exercebatur. Sicuti verò aër *figuræ* atque *proportioni* contentorum acceptum referre debet, quòd jam hanc vel illam *qualitatem* obtineat: ita etiam *effluvia* tam *ordinaria*, quàm *extraordinaria*, mense *Novembris* atque *Decembris* anni supra citati in aëre per totam Europam dispersa, *qualitatem* illam *vitiosam* cum eadem communicarunt, à qua nominata *febris* proficiscebatur. Hic loci enim mense *Octobris* tempestas *placida* ac tepens observabatur, quam sub initium *Novembris* excipiebat illa multum diversa, *frigida* scilicet aque *humida*, *nebulosa* subito ingruens, ut non attingam, aëris *intemperiem*, modo *nebulis* fœtidissimis, modo *cœlo* magis *sereno*, conspicuam, interdum *pluviis*, atque *frigore*, interdum *calore* sese exerentem, præter solitum per totum *Novembrem* & *Decembrem* perseverasse, usque dum *ventus* septentrionalis *nitrosis* atque *nivosis* corpusculis, quorum copiam huc secum deferebat, aëris labes noxias IV. die *Jan.* 1730. elueret. Neque *Viennæ* tantum *inconstans* aëris constitutio erat spectabilis; sed etiam iisdem mensibus per *Hungariam*, *Poloniam*, *Saxoniam*, *Angliam*, *Hispaniam*, *Galliam*, *Italiam*, inundationem alicualem ob *pluvias* copiosiores perpessam, *Daniam*, *Sueciam*, *Moscoviam*, aliasque regiones visebatur. Cum ergo à copiosioribus *aqueis* particulis, & aër *humidiorem* æquè, ac *frigidiorem* qualitatem per totam *Europam* sub initium *Novembris* nactus sit, atque ab eadem *relaxatis* fibris, porisque *constrictis* transpiratio *impeditior*, hincque partium *biliosarum*, aliarumque *inutilium* excretio imminuta, atque humorum ad *corruptionem* producta dispositio, mirum non est, ingruente *placidiori* tempestate, humoribus ad vitiosam *resolutionem* jamjam inclinantibus *orgasmum* illatum, sicque febri *catarrhali*, malignæ, datam fuisse occasionem. Evincitur id ipsum ex eo, quòd hæc *febris* & sub *initium* Novembris, præsente ubique *simili* constitutione aëris, in *Gallia*, *Anglia*, *Hispania*, *Italia*, *Austria*, *Hungaria*, *Polonia*, licet in *Suecia* prius, in *Helvetia* verò tardius, comparuerit, & sub *finem* Decembris, atque circa principium *anni* 1730. vehementia *frigoris* subsecuti mali hujus vis ubique sublata sit. Licet enim recedente febre *catarrhali* per *Austriam*, aliasque provincias *aliæ* febres spargi cœperint, nec tamen ita prorsus *epidemicæ*, nec iisdem *Symptomatibus* amplius stipatæ fuere. Sicuti verò particulæ *aqueæ* atque *igneæ*, etsi semper in aëre sint præsentes, alias neque *aëri*, neque *homini* tam subitaneam alterationem inducunt: ita in earundem *abundantiam* mense *Nov.* atque *Decembr.* præteriti anni perspectam unicè causam rejiciendam censeo. Huic constitutioni favebant & alia *impuriora*, atque *extraordinaria* effluvia, sive à rebus *inanimatis*, sive ab *animatis* in aërem deducta

deducta perpendamus. Quod ad primum momentum spectat, nil dicam de influentiis *siderum*; utut veritati consonum, pro diverso situ, atque conjunctione *solis* cum *planetis* diversam materiam *subtilem* in terram deferri, hincque diversas corporis *affectiones* proficisci; paucis saltim addam, *anno* 1729. cum circa *Romam*, *Neapolim*, aliaque loca *Italiæ*, crebriores *terræ motus*, ob *Vesuvium* diutius occlusum sensisse incolas, qui 20. *Decembris* & per *Ducatum Mediolanensem*, & per *Helvetiam* se ostendebant, tum eosdem 24. *Octobris* hora vj. *matutina* arcem *Fridericianam Hallensem Norvvegorum* æquè, ac in *Nericia* civitatem *crebro* hora viij. tanta vehementia occupasse, ut *caminos* decidentes viderint, tum denique *montem Islandicum*, *Schvvefelberg* dictum, talem concepisse *flammam*, qua territorium ad distantiam ij. milliarium destructum, licet tandem *nivibus* copiosioribus extincta fuerit. Cumque hic ignis occultæ atque *subterraneæ* vi *Heclæ* adscribendus sit, neque illi *motus* Italiæ aliam, nisi similem efficaciam *Vesuvii* pro causa agnoscant, dubium non est, quin hac occasione & *Sulphureæ*, & aliæ *vitiosæ* particulæ per *aërem* longè lateque disseminatæ sint. Harum præsentiam probant *tempestates* cum inauditis atque insolitis *fulminibus* atque *tonitrubus*, & mense *Nov.* atque *Dec.* versus *Neapolim*, in *Monte Pessulano*, circa *Constantiam*, & circa *Hafniam*, *Uratislaviam* &c. *anno* 1730. mense *Jan.* sicque *inconsueto* tempore annotatæ non modo; sed & *phænomena* illa, quæ partim die 16. *Novembris* 1729. in *Hollandia*, *Coloniæ Agrippinæ*, *Francofurti*, *Hanoviæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, *Varsoviæ*, partim die 15. *Febr.* 1730. *Viennæ*, circa *Coloniam Allobrogum*, aliaque loca *Helvetiæ*, in *aëre* conspicere licuit. Accedit & hoc, quod civitatibus *populosioribus* incumbens aër *fumeis*, aut aliusmodi *heterogeneis* effluviis scateat. Unde in his & *gravior*, & *acrior* redditur, præstans deinceps majorem *pressionem* in pulmonibus, ut & *irritationem*. Atque hinc tam illud est, quod *Viennenses*, præsentibus die 4. *Dec.* *nebulis* oculum *vellicantibus*, frequentiori *screatui*, crebrioribusque *tussibus* expositi fuerint, quàm quod *vehementiora* Symptomata in *majoribus* Civitatibus viventes sint perpessi. *Uliginosas* regiones si quis adeat, deprehendet aërem multo *humidiorem*. Hinc minor *motus* elevatarum *aquosarum* particularum, hinc tandem major ad *corruptionem* dispositio, cujus testes sunt nebulæ *crassiores*, *fœtidissimæ*. In his ergo locis *gravius* ægrotabant decumbentes, hocque magis, si & aliæ causæ *occasionales* sociæ fuerint. Plurimum huc faciebant effluvia *animatorum*. Cum enim *semina* morborum *contagiosa* in subtilissimo, activissimo, corruptionique obnoxio *miasmate* consistant, atque hinc ab *animantibus* longè lateque *fermentescentes* particulæ in aërem deferantur, patet, non modo ab *ægrotis*, hæc febre contagiosa laborantibus, in familiarius cum illis versantes effluvia vel per *pulmones*, vel per *poros cutis* derivata; verum etiam ob *luem* illam, quæ

in *Italia*, *Palatinatu*, *Austria*, *Pannonia*, *Valachia*, *Podolia*, *Wollinia*, *Polonia*, inter *pecora* hinc inde serpebat, innumera *putredinosa* miasmata eodem anno in aërem fuisse dispersa. Hæc deinde & alios *contagione* infecerunt. Etsi enim quidam statuant, quòd *contagium* nonnisi in *sua specie* radices agat, atque hinc defendant, *hominum* pestem *bruta* non afficere, *equorum* luem non nisi in *equos*, *boum* in *boves*, & *suum* in *suillum genus* tantum ire, in alienum minus; vel inde tamen contrarium elucescit, quod & *Moscoviæ*, testante id ipsum *Gothofr. in Chron.* peste *anno* 1655. tantopere sæviente, ut & *corpora* terræ nondum commissa in plateis à *canibus* devorata sint, iidem *rabie* correpti, homines *vivos* dilacerarint; & interdum à *piscibus mortuis* contagio ortum duxerit, & nostro ævo *lues pecorum* tam in *Hungaria*, quàm *Austria*, mense *Oct.* & *Nov.* 1729. se prodens febrem *catarrhalem*, initium sumentem cum *turbatione capitis*, atque intra quatriduum vel *hæmorrhagia narium*, vel hæmorrhagia per *alvum*, vel etiam *vomitu stercoreo* terminantem, junctam habuerit, & eodem tempore in *apris* aliquid *purulenti*, innuentis *corruptionem*, inventum sit. Neque est, cur dubitemus, per *cibos* contagium quoque in homines manasse, cum non modo certo constet, cujusdem nebulonis audaciam eo processisse, ut *pecora* lue hac *demortua* hominibus vendere non erubuerit; verum etiam probabile sit, pecora fuisse consumpta, in quibus *dispositio morbosa* adfuerat. Producuntur tales morbi eo felicius, si sive *solis*, sive *ignis subterranei* calore in aërem elevatæ *particulæ* decentem *motum* non obtineant. Conclusas enim *aqueas* mox sequitur *corruptio*. Hinc & in multis locis prope litora *Africæ* occidua à *tranquillitatibus*, quam à *procellis* impendentibus magis terra marique timetur, & in insula *Sancti Thomæ* statim à solstitio brumali menses duos, aut amplius *ventis silentibus* incolarum plerique languent, & *tranquillo* tempore *pestis* vehementius in homines grassatur, & circa *Bononiam* in convallibus, ob minorem *circulationem* aëris multi periere. Quemadmodum ergo *motus* aëris, qui *ventum* constituit, sanitati magis conducit: ita & aërem effluviis *pestilentibus* inquinatum emendat sæpius *tonitru* & *fulgur*, unde in tempestate pestilente in quibusdam urbibus populosis *machinæ murales* crebro disploduntur, & pulsantur *campanæ*. Neque tamen hinc omnis ventus pro *salubri* habendus est, cum *meridianus* corruptioni faveat, atque solus *Septentrionalis*, à plagis *nivosis* impetuosè descendens, particulasque *nitrosas* secum ferens, aërem *puriorem* reddat. Atque hæc est ratio, cur non modo in *Lesbo*, flante *Austro*, incolæ ægrotent, *Coo* tussire ferantur, superveniente *Aquilone* protinus convalescant; sed & vento *frigidiori* suborto febris *catarrhalis* vis minuta atque sublata sit. *Prognosin* ratione *vitæ* & *mortis* quod attinet, tenendum est, febrem hanc, quamquam *Viennæ* omnes cum summa *lassitudine*, *vigiliis* continuis, *deliriis*, *dissimulatione* symptomatum, aliisque *signis malignitatis* aggressa sit, atque

gravidæ non nunquam debilitatibus *syncopticis*, non nunquam *abortui* expositæ fuerint, in aliis *hæmoptysin*, *vomitum cruentum*, *phrenitidem*, *anginam*, *peripneumoniam*, *pleuritidem*, *hepatitidem*, aliaque *periculosiora* Symptomata socia habuerit, qualia in *plethoricis*, defectu *visceris* laborantibus, inprimis *humoribus* malè constitutis, animadvertimus, neminem tamen è *medio* sustulisse. In *Helvetia* ab eadem, quam modo descripsi, febre nemo enectus. At è contra *Lutetiæ Parisiorum* multis *exitiosa* erat, utut in *Anglia*, *Hispania*, *Italia*, atque *Polonia* adhuc pluribus *funesta* fuerit. Etenim *Leopoli* pauci servati; *Ferrariæ* atque *Ravennæ* tot tantique hominum obiere, ut magistratus *Bononiensis* incolis accessum denegare voluerit; imo *Londini* medio *Novemb.* intra *septimanam* 908. atque deinde *majorem numerum*, quam quidem *anno* 1665. tempore *pestis*, illata strages excrevit. Si *prognosin* ratione *modi* eventus attendamus, terminabatur partim *staseos* rheumaticæ *dissipatione*, partim materiæ peccantis *excretione* salutari. Sic *somnus*, atque *respiratio* facilior sub continua *diapnoë* æquè, ac *turbatione urinæ*, in aliis jam post *primam exacerbationem*, in aliis, & ut plurimum IV. vel VII. in aliis quoque XIV. die accedebant; ut taceam de ejectione *copiosioris* materiæ per *tussim*, atque *rubicundæ* illius *fœtidæ*, quam in *pleuritico* gravius decumbente XI. cum levamine rejectam conspeximus. Febris *continentis* interdum conjunctæ inseparabilis comes erat *hæmorrhagia*, non nunquam per *nares*, non nunquam per *vasa hæmorrhoidalia*, aliquando IV. aliquando vij. die, non nunquam *parcior*, non nunquam *copiosior* fuit observata, ut in Juvene XX. annorum, nunquam *hæmorrhoides* experto, & tamen die vij. ultra mensuram *sanguinis floridioris* cum *solutione* morbi dejiciente. Sic & *uteri hæmorrhagia* largior in *puerpera*, quæ XI. die *abortum* perpessa est, oborta *salutaris*, qualia exempla in *vaccis* quidam habuere. Staseos rheumaticæ *dissipationem* probat *dolor pectoris* versus *hypochondria* descendens, qui & in *artus*, & *aurem* non nunquam sese diffudit; ut & excretio lymphæ *cruentæ* secuta sit. Diarrhœa neque *solvebatur*, neque *gravior* reddebatur morbus. Non nulli ægrotorum modo *liberiori aëri* sese exponentes maturius, modo *inunctiones* in usum vocantes, *sudorem* neglexere, quorum hi *symptomata acerbiora* non modo, verum etiam in *declinatione* morbi *purpuram* incurrebant, illi verò vel vehementiores *congestiones* versus *caput*, *pectus*, *ophthalmiam*, *catarrhum suffocativum*, *hæmoptysin* sensere, vel de *chronico* atque *pertinaciori* catarrho conquesti, vel etiam *tumoribus glandulosis* interdum circa *aures*, interdum circa *tonsillas*, interdum circa *inguen* infestabantur. Ex omnibus, quos sub mea habui *cura*, habui autem quamplurimos, atque ultra ducentos, non nisi *duo* sunt mortui, quorum alter *itineri*, durante morbo sese committens, alibi in *lethalem* morbum incidit, alter verò pauperculus, ob *sudoris* neglectionem, aliasque circumstantias *hy-*

drope funesto occupabatur. At *petechiis*, huic morbo in *agro Bononiensi*, *Britannia minori*, *Anglia* supervenientibus plerique sunt enecti. *Angina* quoque *Lincoloniæ* comparuit, quod pessimum atque *exitiosum* erat signum. Affectus hic, ratione *temporis* eventus, instar aliarum febrium *malignarum* cito sua decurrebat tempora, ita, ut plurimum *Viennæ* vel IV. vel VII. die crisi *salutari* solutus sit. Etsi verò in *Anglia* idem sub *initium* annotatum sit, grassari tamen *vehementius* deinde & in his locis, & circa *Bononiam*, *Florentiæ*, *Mediolani*, & per totam *Podoliam* cepit, ut intra *paucos* dies instar pestis plurimos è medio sustulerit. *Venæ Sectio* in *tussi* illa epidemica, quæ *anno* 1669. *æstivo* tempore cum *pleuritide* in conspectum prodiit, atque de qua *Thom. Bartholinus Ephem. Germ. D. I. A. I. p.* 130. agit, locum non habuit. E contrario in febre catarrhali, *anno* 1675. *Viennæ*, *Posonii*, aliisque in locis *populatim* sæviente, multi auctorum, & inter eos præcipui *Car. Raygerus*, *Thom. Sydenham*, & *Paul. de Sorbait* l. c. *Venæ Sectionem* extollunt tanquam remedium præcipuum ac præsentissimum. In nostra deprehendimus, Venæ sectionem in *plethoricis*, *gravidis*, *adsuetis* ad *apoplexiam*, *catarrhum suffocativum* dispositis, vel *angina*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, *hæmoptysi*, *vomitu cruento*, atque febre *continente* laborantibus, sub *initium* institutam, non modo *lassitudinem*, *cephalalgiam*, *vigilias*, *spasticas stricturas in pectore*, *dorso*, aliisque partibus sustulisse; verum etiam omnia *Symptomata* reliqua minuisse. Sicuti igitur in his subjectis ventilatio sanguinis & *utilis*, & *necessaria* erat: ita in iis, qui vel à prægressis *morbis* gravioribus *prædebilitati* fuere, vel me *non statim* in consilium vocarunt, vel *brevi antea* V. S. usi sunt, eandem *nunquam* celebravi. In *omnibus* porro eò in primis intentio dirigenda erat, ut *maligna* atque contagiosa illa materia, quam brevi temporis spatio intima *corruptio* sæpiùs excipit, in tempore ex corpore *eliminaretur*. Cumque hæc sub *halitus* forma corpus occupaverit, hinc eadem rursus per *poros cutis* sub continua, blanda, atque æquali *diapnoë* discutienda erat. Unde temperata *diapnoica*, *diaphoretica* fixa, *antimon. diaph.* aliaque, quæ absque vehementiori commotione operationem suam edunt, *absorbentia ostracodermata*, quæ *acrimoniam* salino-sulphuream, sanguini *orgasmum* inducentem, atque *sudorem* impedientem, partim *absorbendo* corrigunt, partim per *diuresin* educunt, omne hîc tulere punctum. Eadem remedia cum celeberrimus *Car. Raygerus* in Pannonia, tum *Adamus à Lebenvvaldt* in febre *catarrhali* epidemicè dominante in *Stiria*, tum *Londinenses* hac vice cum V. S. sub *initium* cum successu adhibuere. In *plethoricis*, quibus alexipharmaca calidiora, sudorifera, *Spir. Sal. armon.* similiaque propinata fuere, sequebantur *congestiones majores* versus superiora, *deliria*, *fortiores pectoris oppressiones*, *inquietudines*, *subsultus tendinum*, *suppressio urinæ*, quibus & *temperatiora* deinde medicamenta exhibenda erant.

erant. *Purgantia*, quæ non nulli assumsere, *vomitoria*, nullum hîc invenere locum, imo omnes, quibus præscripta sunt, majores *stafeos* materiæ acris *commotiones* incurrebant, eorum etiam una *hæmoptysi* corripiebatur. Sufficientem opem omnibus tulit modo *pulvisculus* ex absorbente, antim. diaph. arcan. dupl. addito interdum nitr. dep. concinnatus, modo *potio* ex aquis diapnoicis, absorbentibus, atque antimon. diaph. constans, modo *emulsio* parata ex semine card. Mar. *Symptomatibus* ex proprio *fonte* succurrebam, ita, ut *spasticis stricturis* præsentibus *cinnabarina* addiderim, *alvi obstructioni humectantia* opposuerim, in *diarrhœa* non modo *arcan. dupl.* omiserim, verum etiam regimen *diapnoicum* tanto magis injunxerim. *Adstringentium*, *narcoticorum*, *opiatorum* usum, quamvis multi Auctorum ea suadeant, experiri nolui, cum *Olaus Borrichius de somno & somniferis p. m.* 34. referat, quendam applicato *empl. opiato* solum in *raso vertice*, ex *catarrho pituitoso* in gravem *paralysin* incidisse. *Nitroso-cinnabarina*, *emulsiones*, *potiones analepticæ* conjunctis *bezoardicis*, tempore continuarum *vigiliarum* data, ad *somnum* placidum ægrotos disposuere. Quod si affectus *anginosi* supervenerunt, repetitis *Venæ sectionibus* atque *clysteribus*, tandem interne *digestiva* cum temperatioribus *diapnoicis* ordinavi, externè verò *Cataplasmata discutientia*, *Gargarismata*, atque *injectiones* commendavi, quorum usum, quo usque penitus remisit morbus, continuavimus. Ab *expectorantibus* in tussi *sicca* penitus abstinui. Ex iis, qui in *publicum* prodire coacti sunt, nulli *diapnoica* dedi, insistens magis *præcipitantibus*, utut non nisi blandioribus *diapnoicis* & *materia noxia* in *declinatione* mali penitus proscribenda fuerit, & *dolores* circa *scapulas* in quibusdam remanentes auscultaverint. *Diætam* quod spectat, neque *durante* morbo, neque eo *superato*, auræ *frigidiori* committendus erat æger, hocque minus, si *diarrhœa* adfuerit. Victa etiam febre, omnis tamen *excessus* ratione *cibi* & *potus* vitandus erat. Juscula, atque infusa instar thee ex *rad. scorzon.* cum *hyssop. veron.* atque *sem. fœnic.* in frequenti usu habui. Et animadverti, tam his observatis, quam accedente insimul cum *corporis*, tum *animi* continentia tranquilla, omnes per Dei gratiam pristinæ restitutos esse sanitati.

Constitutio Epidemica Anni 1730.

QUalem sub *exitu anni* 1729. constitutionem *aëris* generalem habuimus, talis per *triduum* etiam *primum* Anni 1730. *Viennæ* stetit, nempe ut plurimum *humidior*, *frigidior*, cum *nebulis* in *pluvias* abeuntibus. Atque licet vehementia *Aquilonis* cum *nivibus* 4. *Jan.* sese exerentis, vitiosam hanc atque *inconstantem* aëris qualitatem sublatam arbitrati sumus, tantum tamen abfuit, ut cessaverit, ut potius eadem *inconstantia* redierit, tempestatem *frigidam* die 10. *placidior* ac *pluviosa*

viosa exceperit, huic non modo 16. *frigidior*, *nivibus* atque *ventis* tumultuaria, verum etiam 30. denuo alia multum *diversa*, atque eadem die mane *calidiori*, à meridie *frigidiori* vento, modo *pluviis*, modo *nivibus* conspicua, successerit. Similis aëris *alternatio* spectabilis erat per totum *Februarium*. Sub *initium* enim aër *frigidior* cum *nivibus* ingruebat, in *progressu tepidior*, ut plurimum *nebulis*, vel matutinis, vel vespertinis, quandoque & *pluviis* nocturnis sese prodens, qualis ad *postremos* usque *Februarii* dies perseverabat, ut de *cœli ardentis* phænomeno, quod 15. die circa vesperam *Viennensium* oculos ac mentem in se converterat, nil dicam. *Martii* ingressus *nivosus* subito cum *pluvioso* aëre commutabatur, imo ob pluvias *copiosas* & frequentes, cum cœlum, si paucos *amœnos* dies exceperis, plerumque *obnubilum*, & obsitum tenebris erat, tum ad *finem* usque mensis iste *humido - frigidus* permansit. Similes *vicissitudines* ratione *frigoris* eadem *hyeme* per totam *Europam* observare licuit. *Januarii* enim constitutionem si examines, & *Halæ Saxonum* erat *pluviosa* die ij. qua hora viij. vespertina sese incolis in nubibus aliquantulum nebulosis *halo* obtulit, & *Londini* xij. *placidior*, tamque *nebulosa* comparuit, ut jam *quarta* pomeridiana faces accendere coacti fuerint, & *Neapoli* XVII. aërem blandiorem *frigidior* æquè, ac *tumultuosior* secutus est, flamma *Vesuvii* etiam invalescente, & *Varsoviæ* XIX. *frigus* intendebatur, *Hafniæ*, *Uratislaviæ*, *Soraviæ*que ingens sub *exitu* tempestas cum *fulguribus* & *tonitrubus*, *nivibus* ac *pluviis* oborta est. Sic *Februarius* tam *frigidior* atque *nivosus* sub *principium*, non solum *Varsoviæ*, sed & *Venetiis*, quam *tepidior* magisque *pluviosus* postmodum in posteriori loco, *Monte Pessulano*, *Alesia*, *S. Hypolyto*, aliisque Civitatibus vicinis in conspectum prodiit, ita, ut Constitutionem *Viennensem* ubique ferè repræsentaverit. Sed nec *lumen boreale* extraneos fugiebat, licet neque eadem *die*, neque iisdem *circumstantiis* Europam omnem sua luce compleverit. Alibi enim jam IV. quod *Moscoviæ*, *Petripoli*, *Revaliæ*que degentes testantur, alibi, & quidem *Varsoviæ*, *Uratislaviæ*, *Tiguri*, *Bernæ*, *Coloniæ Allobrogum*, *Romæ* atque *Florentiæ* XV. visebatur, alibi aliæ quoque *circumstantiæ* accessere. Non adducam, præter *phænomena* huic lumini *communia*, & in *Helvetia*, & *Petriburgi* binos *arcus* oculis occurrisse, altero in *boreali*, altero in *australi* plaga apparente: neque attingam, materiam *phosphorescentem*, radiis ex *priori arcu* exurgentibus, atque variis *coruscationibus* conspicuam, tandem & in *alterum* fuisse compulsam, ibique *clariori* reluxisse luce, disparentibus in *priori* successivè *columnis* radiantibus: neque mentionem injiciam *susurri* illius, quem *Petripoli* radiis motu tremulo procurrentibus non nulli perceperunt, multo minus *colorum* sæpius jam annotatorum. Hoc saltim addam, idem non modo *Romæ* atque *Revaliæ* diutius durasse; verum etiam *Moscoviæ* sequenti nocte recurrisse, utut minoris fuerit momenti. *Martius* ut plurimum *nivosus*, *pluviosus* fuit.

Hinc

Hinc obſervabatur aura *humidior* & *frigidior*, in non nullis locis *aquæ nivalis* major *confluxus*, qualem in circulo Suevico *Hornbergenſes* maximo ſuo damno experti ſunt. *Leopoli* tamen atque in *Suecia* *nives* copioſiores circa *æquinoctium* vernale cadentes, acerbiſſimum excipiebat *frigus*, ut & *Holmiæ* lacus per totam hanc hyemem non concreſcentes tandem frigoribus conglaciarint. Eadem ergo perquam anomala atque *irregulari* craſi aëris per omnem *hyemem* ubique manente, mirum non eſt, hanc & eoſdem peperiſſe *morbos* alibi, quos genuerat *Viennæ*. Hoc tum in aliis liquebat *febribus*, tum magis peculiariter in *catarrhalibus* menſis *Sept.* & *Dec.* 1729. Sicuti enim hæ *poſteriores*, quæ *anno* citato epidemicè per *Europam* graſſatæ ſunt, ſenſibili aëris *qualitati* in acceptum referri debent, quod illis *menſibus* exortæ ſint; ita etiam qualitati *frigidiori*, quæ in *Januarium* incidebat, earum *imminutionem* unicè adſcribendam eſſe cenſeo. Unde etiam eſt, quòd *Viennæ* IV. *Jan.* vehementia *frigoris* derepente ſublatæ ſint, alibi verò ob frigus *tardius* ingruens *diutius* continuaverint. Hinc *Bononiæ*, in *Ducatu Mantuano*, *Ferrarienſi*, *Mutinenſi*, aliiſque *Longobardiæ* partibus, itemque in *Sabaudia*, *Delphinatu*, *Marſiliæ*, perdiu perſeverarunt. His recedentibus novæ *febres* invaleſcebant. Neque *numero* tantum erant ſpectabiles in *Agro Brixiano*, ſed etiam ob anceps illud *periculum*, in quod eos, quos in *Podalia*, *Britannia minori*, *Florentiæ* affecerant, conjiciebant. *Viennæ* febris hæc *maligna* ſub *diverſo ſchemate* prodiit, ita, ut in aliis *ſimplicem* continuam, non nunquam nullis *exanthematibus* ſtipatam, & tamen *diarrhœa*, *vigiliis*, *deliriis*, *motibus convulſivis*, aliiſque periculoſioribus ſymptomatibus ſeſe exerentem, non nunquam *petechialem* repræſentaverit, in aliis etiam *complicata*, atque modo cum *inflammatoria*, vel *angina* vera, graviori, vel *pleuritide* interdum *vera* cum ſputo cruento, interdum *ſpuria*, vel *hepatitide* periculoſiori, ob diarrhœam, vigilias, deliria, conjuncta fuerit, modo cum *intermittente* comparuerit. Nullis *exanthematibus* conſpicua, continua aliquando jam IV. quod in *teneriori* ætate annotare licuit, ut plurimum XIV. die in *adultis* diſparuit, ſemper tamen ſub blanda *diapnoë* atque *turbatione* urinæ ſolvebatur. In *petechiali* decens regimen *diapnoicum* præ aliis attendendum erat, quo non obſervato *Symptomata* exacerbabantur, ut pauciſſimi evaſerint, ſive deinde V. S. in uſum vocaverint, ſive minus, quorum *poſteriores* hoc proximiores morti fuere, ſi & in morbo *purgans* aliquod aſſumſerint. Sic *Domina* ſenectute confecta, atque alias interdum *calculo*, interdum *hæmorrhagiis narium*, nimiis obnoxia, tam V. S. quàm *diapnoë*, aliiſque neglectis, non modo *hæmorrhagias*, *diarrhœam*, *catarrhum ſuffocativum*, *deliria* continua incurrit; ſed & IX. die violentia morbi conſumta eſt. Aliud exemplum præbuit quidam *Juvenis*, viginti aliquot annorum, qui, etſi ſtatim ſub *initium* V. S. inſtituta ſit, *probatiſſimaque* remedia exhibita fuerint, poſt frequentiorem tamen, alvo reſpondente, corporis *refrigeratio-*

rationem incidit in *diarrhœam*, *vigilias*, *deliria* continua, *hæmorrhagiam narium* symptomaticam, & die viij. *purpuram albam*, ipsamque *aphoniam* lethalem. Tandem unus, prætermissa *Venæ Sectione*, in eadem febre petechiali *purgans*, me nondum in consilium vocato adhibuit, ubi res desperata fuit. Sequebantur enim multa statim periculosa symptomata, *diarrhœa*, *animi abjectio*, *anxietates*, *vultus ferox*, *vigiliæ* continuæ, *deliria*, atque die XII. ipsa *mors*, utut vij. *hæmorrhagia narium* oborta sit, *sudor* accesserit, *urina* sedimentum deposuerit, *diarrhœa* cessaverit, atque *vesicatoria* sufficientem effectum ediderint. Fatendum etiam est, peculiarem *Januarii* indolem atque constitutionem, cum *quartanam* illam *duplicem* chronicam, *œdematibus*, *infarctuque lienis* occurrentem, atque *incidentibus*, *digestivis*, *blandioribus laxantibus*, febrifugoque *Nic. de Blegny*, ex malis aurantiis amaris cum vino albo parato cedentem, tum *tertianas* diuturniores, aliasque multum fuisse, quod aliæ *intermittentes* hoc, & sequenti *mense* invadentes testatum faciunt. Aliquando enim his sub *initium* jungebatur *continua*, remanente deinceps *simplice*, sive *tertiana*, sive *quotidiana*; aliquando etiam sub *finem* accedebat; ut in Juvene quodam, cui mense *Februario* in *quotidiana* chronica supervenit *purpura*. Sicuti verò nominato mense *Febr.* non solum febres *catarrhales Lutetiæ Parisiorum*, *Versaliæ*, *Gratianopoli*, *Marsiliæ*, *Camberii*, *Romæ*, *Liburni*, perque *Ducatum Mutinensem* adhuc dum spargebantur; verum etiam aliæ funestæ, *Augustæ Taurinorum*, *Mediolani*, *Bononiæque* visebantur, ut de *lue pecorum* circa *Laudensem agrum* infestante nil tradam: ita *Viennæ* præter *congestiones* versus partes superiores, *rheumatismos*, modo *clavum hystericum*, cujus comes erat *febricula* stata hora rediens, modo *odontalgiam* contumaciorem post se trahentes, atque *apoplexias*, febres *continuæ malignæ* continuarunt. Harum aliæ fuerunt *exanthematicæ*, erumpentibus vel *petechiis*, vel *purpura*, vel *morbillis*, aliæ *nullas* ad corporis peripheriam *ejectiones* proferebant, quarum tamen posterioribus, ob summam *virium prostrationem*, *vigilias*, *deliria*, *motus convulsivos* neque *hîc* loci, neque *Rustini* in *Hungaria* multum fidei habendum erat. Etsi verò multi ægrotorum, quod suprà monui, curam à *purgantibus* incipiant, & ex his in febre *petechiali* nullum unquam restitutum fuisse scribat Parens piè defunctus, in *Historia Epidemica Hungariæ*, idemque & ego in mea praxi notaverim, *fœmina* tamen quædam hoc *mense* etiam servata. Hoc autem notatu dignior est hic casus, quòd eadem persona febre *petechiali* detenta, & *laxans* sub initium assumserit, & *exanthematibus* jam præsentibus V. S. celebrandam curaverit. Unde accersitus tandem deprehendi *exanthematum* retrocessionem. Affectus hinc indies invaluit, & secuta sunt non solùm brevi *deglutitio difficilis*, *anxietates*, *subsultus tendinum*, *pavores sub somno*, *deliria*; sed & XIII. die tam *petechiæ nigræ*, quàm *purpura alba*, quibus sese *auditus difficultas*,

cultas, atque *rigiditas totius corporis* adjunxere, ut & *soporosa affectio*. Morbum igitur hunc in pessimis signis constitutum, atque *lethalem* pronuntiavi. Sed tantum abest, ut *exitiosus* decumbenti fuerit, ut potius adhibitis maturè *Vesicatoriis*, blandamque *diapnoën* promoventibus, sensim atque sensim sub *secunda* purpuræ *albæ* eruptione, *quarta* septimana contingente Symptomata remiserint, atque patiens ab hoc affectu *periculosissimo*, præter omnium opinionem ac spem liberata sit. Mense *Martio* partim *catarrhales Florentiæ*, *Neapoli*, *Anticariæ*, partim *morbilli Lutetiæ Parisiorum*, partim aliæ *malignæ*, atque intra paucos dies *lethales Bialæ Polonorum* sese sistebant. Eodem tempore *Viennæ* sese offerebant *congestiones*, tam in *junioribus*, quam in *media*, quam etiam in *consistente* ætate, jam versus *nares*, jam versus *pulmones* magis tendentes. Non nunquam evacuatio *sanguinis* per *nares*, non nunquam excretio *seroso-mucidæ* materiæ vel in *coryza*, vel in *tussi humida* succedebat, quandoque *nulla* fuit observata, humoribus nempe congestis in *stagnationem* deductis. Unde varii denuo *affectus* pendebant. Inde enim non tantum *tumor* non nihil rubicundus, sed nequaquam inflammatorius, *Cheilocace* dictus, de quo *Arnoldus Bootius obs. med. de affectibus omissis* p. 30. C. X. pluribus egit, in *adulto* nascebatur: verum etiam *inflammationes*, nunc in partibus *externis*, *tonsillis* atque *dentium periosteo*, nunc in *internis*, sive *anginam* veram cum febre, sive *splenitidem* mensibus instantibus spectes, obortæ sunt. Neque *malignæ* febres minuebantur, sed in aliis sub *simplicis*, in aliis sub *compositæ* adparuere schemate, quarum *prior* aliquando *continentis*, plerumque verò indolem *continuæ* habuit. Atque hæc *posterior* huic ob *cephalalgiam*, *dolorem pectoris* molesta erat, illi gravior ob *catarrhum*, atque *debilitates syncopticas*, isti periculosior ob *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, *torsiones oris* XI. die apparentes, in omnibus ob *anxietates*, *abjectionem animi*, *summam virium prostrationem* vehementior, hocque magis, si *purpura alba*, vel *petechiis* supervenientibus non ritè tractata fuerit. Sic in robusto quodam Juvene notavi febrem *petechialem*, ob *purgans* repetitis vicibus sub *initium* morbi assumptum, intra paucos dies *funestam* æque, ac *latioribus livescentibusque* exanthematibus stipatam. In *fœmina*, quæ in *purpura* doloribus *spastico-arthriticis* varia *unguenta* & *linimenta* opposuit, ob impeditam hinc *transpirationem*, *menses*, mox disparentes, *Venæ Sectionemque* neglectam, quæ hic loci ut plurimum necessaria est, non modo *graviorem* statum animadverti; sed & *periculosiorem* judicavi. Sed ecce, *temperatis diapnoicis* per aliquot dies usurpatis, erumpente purpura *alba* copiosissima & *dolores*, aliaque symptomata mitigabantur, & *febris* hæc intra spatium XXI. dierum solvebatur, etsi *dolores arthriticos* diutius adhuc senserit, sublatos successivè *antispasticis*, *laxantibusque* blandioribus. *Simplex* hæc *maligna* febris interdum *inflammatoriam*, interdum *continentem* junc-

tam

tam habuit, ubi remedium præcipuum erat V. S. Hac verò prætermissa, quamvis optima etiam *medicamenta* propinata fuerint, irrita sæpè fuere omnia. Id ipsum videre licuit in *virgine* quadam juvene. Licet enim in eadem ob *plethoram*, *menses* alias *parciores*, tanto magis V. S. in *continente* febre commendaverim, monito tamen hoc salutari non auscultabat Parens. Unde mirum non est, quod *mensibus* sub *initium* quidem accedentibus, mox tamen iterum cessantibus, *summam lassitudinem*, *dolores spastico-arthriticos*, *cephalalgiam*, *vigilias* sub *principium* jam præsentes, plura secuta sint periculosa symptomata, *dolor dorsi*, *major congestio versus caput*, *acerbior dolor capitis*, *propensio ad somnum profundiorem*, *auditus difficultas*, *hæmorrhagiæ largiores*, *ad debilitates syncopticas usque*, *sudor frigidus*, atque die viij. *motus convulsivi*, ipsaque *mors*. Aprilis, sicuti sua natura aliàs *mutabilis*, ita & hoc anno Viennæ *inconstantiam* suam prodidit. Sub *initium* enim *serenus* comparuit, sed *triduo* elapso alia multum diversa *tempestas* ingruebat, nunc *pluviis*, nunc *nivibus* sese exerens. *Humidam* hanc atque *frigidam* in *progressu tepidior* ac *amœnior* excipiebat, imo & huic *postremis tribus* diebus denuo *horrida* magis, atque *tumultuosa* ob *ventos*, *pluvias*, *nives* succedebat. *Majus* ut plurimum, in primis sub principium, *pluviosus*, hincque *humido-frigidus* oboriebatur, quandoque tamen & *serenior*, *placidior*, tam *prioribus* diebus, quàm sigillatim sub *finem* observabatur, ut nec de *tonitrubus* & *fulminibus* crebrioribus die viij. atque XX. recurrentibus, nec de *grandine*, quæ X. cadebat, quicquam adducam. Toto *Junio* exoptata habuimus tempora, *calores*, sæpè *pluviæ* nocturnæ amœnissimæ, interdum mitis atque lenissimus *ventus* contemperabant. *Vere* toto quanto constitutio aëris eadem ferè mansit in aliis *Europæ* regionibus, atque hîc locorum erat. *Aprilis* enim sub introitum *Holmiæ*, remittente *frigore* blandior notabatur, deinceps *Ustæ*, perque totam *Bohemiam* pluviosus, *humido-frigidus* sentiebatur, tandem *calidior* succedens non modo glaciem *Petripoli* solvebat, verum etiam in *Polonia* perexigua & perminuta *flumina* reddebat. *Majus* & *Junius* alibi quoque magis *pluviosi* fuere, cum ille tam ob *nives* junctas *pluviis Cracoviæ*, quàm ob ingentes *tempestates* cum *fulguribus*, *tonitrubus*, horridis *grandinibus*, & *ventis* violentis *Coloniæ Agrippinæ*, *Heudenæ*, variis in locis *provinciæ Ultrajectinæ*, *Dromoriæ*, *Walvici*, *Bardevici*, in *Saveria*, *Episcopatu Monasteriensi*, *Susati*, *Berolini*, *Halæ Saxonum* exortas, *subfrigidus* atque inamœnus permanserit, hic verò posterior tam *turbulenta* tempestate sese exhibuerit, ut modo *fulguribus* gravioribus *Polonis* atque *Berolinensibus*, modo *grandinibus* in *Barcheria*, *Volhynia* degentibus, modo *ventis* vehementioribus incolis *circuli Burgundici* damnum intulerit, modo ob frequentes copiosissimasque *pluvias Molybergæ* intempestivus fuerit, *Cameneciæ* atque circa *Halam Magdeburgicam* viventibus disruptis *piscinis* multum molestiæ

tiæ asperserit, atque in *Valachia* jam *homines*, jam *pecora*, dum circumfluerent aquis, atque in harum abundantia viverent, è medio sustulerit. Si *morbos* cum *vere* surgente increbescentes, atque ad *solstitium* æstivum usque infestantes reputemus, ob similem *aëris* constitutionem ubique vigentem eosdem hic regnasse liquet, qui homines adorti sunt alibi. Mense *Aprili*, *Majo*, *Junio* enim cum *intermittentes*, tertianæ in *Italia*, tum *continuæ*, vel nulla *exanthemata* emittentes, *malignitate* tamen non carentes, atque nunc *catarrhales* anginodes *Lutetiæ Parisiorum*, inque *Ducatu Ferrariensi*, nunc *alias* circa *Guardistallum* repræsentantes; vel *exanthematicæ*, tam sub *vario Moscoviæ*, *Holmiæ*, *Nemausi*, *Cazallæ* sese sistentes, quàm sub *pestis* schemate in *Podolia* adparentes, febres grassabantur. In quibusdam locis & *alii* visebantur morbi. Sic lues *pecora* aggrediebatur in *Germania*, *dysenteria* in castrorum metatione circa *Molybergam* milites afficiebat *Junio*, *apoplexia* atque *podagra* præter solitum eodem mense homines *Moscoviæ* invadebant. *Viennæ* mensibus *vernis* sese offerebant *congestiones* versus *pectus*, *caput* in hæmorrhoidariis, sanguineque *spissiori* præditis, *rheumatismus capitis* ob menses parciores, *lumbago rheumatica*, *cephalæa* cum febre, *ophthalmia*, *odontalgia*, adfectus *spastico - arthritici*, arthritis *fixa* post iram, atque excessus ratione potus in hæmorrhoidario commissos, *malum ischiadicum* refrigeratione prægressa, *chiragra* post animi excandescentiam, *podagra* mensibus post terrorem disparentibus, febres *intermitentes*, *quotidianæ*, etiam *infantibus* familiares, *tertianæ*, in aliis *anticipantes*, in aliis *postponentes*, *quartanæ* si non solis salibus *digestivis*, atque viscidum incidentibus, tamen pulveri Lentilii ex *cort. fraxin. rad. gentian. rubr.* atque *sale absinthii* concinnato cedentes. Præter has *continuæ* continuarunt, non solum *primariæ*, sed & ex *secundariis*, inflammatoriis, *peripneumonia* atque *pleuripneumonia*. Posteriori juncto sputo *cruento*, atque graviori *febre* laborabat quidam *Juvenis*, prior verò reperiebatur cum *aphonia* in *ancilla*, utraque V. S. atque *diapnoicis temperatis* sublata. Frequentes erant *malignæ*, interdum *simplices*, interdum *compositæ* existentes. Quandoque enim *continua* complicabatur cum *continente*, qualem *hæmorrhagiis*, atque *sudore* intra *primum* septenarium solutam videre licuit in Illustriss. quadam filia XIII. annorum, quandoque & *intermittentem* habuit comitem, ita, ut aliquando sub *tertianæ* schemate incesserit, aliquando etiam mitiùs tractata in *tertianam* sive *simplicem*, sive *duplicatam*, pulvere ex *fl. chamom. sale absinth.* atque *antim. diaph.* parato, brevi curatam, transierit. Non nulli horum jam in *principio* hæmorrhagiam *narium*, vel *hæmophtysin* perpessi sunt; quædam tamen fœmina & sub *paroxysmo* intermittentis *vomitu cruento* correpta est, unde in iis quoque V. S. cum successu sub *initium* celebrabatur. Sæviit hæc *maligna* febris æquè in *gravidas*, atque alias. Rariorem *Leytheponti* habui casum.

Etsi enim fœmina quædam juvenis, & sub initium *purgans* assumserit, & die vij. V. S. in eadem instituta sit, & nimias ob *vigilias* huic pharmacopœus *narcotica* exhibuerit, & post incongrua hæc artificia multa statim enata sint *periculosa* symptomata, *vigiliæ continuæ*, *deliria* non interrupta, *lypothymiæ*, *tremor artuum*, *floccorum lectio*, aliaque; tantum tamen abfuit, ut obierit, ut potius *Vesicatoriis* nuchæ, pedibusque applicatis denuo ad se redierit, vocatis deinde in usum *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis* temperatis *pueros geminos* enixa sit, atque præter omnium spem ex morbo gravissimo evaserit. Neque *exanthematicæ* nostris ullas dederunt inducias. *Catarrhalis*, licet in infante cum *inflammatione* tonsillarum, *deliriis*, IV. die, superveniente *hæmorrhagia narium* largiori, *sudore*, urina *turbida* & inquinata, remiserit, alterationes tamen *febriles* post se relinquens, non nisi *purpura alba* subpullulante penitus disparuit. *Petechialis* ægrotis eo plus negotii facessebat, quo minùs studiosa, minusque decens adhibita fuerit curatio. *Laxantia* etiam sub *introitum* morbi noxæ erant, & nemini fabrum aurarium, ob propinatum *purgans*, atque *refrigerationem* factam, *lypothymiis*, *vigiliis*, *deliriis* tentatum die vij. è medio esse sublatum. Neglectam *petechialem*, hincque *confusam* animadverti in *tribus* Juvenibus, quorum unus *prioribus* diebus in summam *virium* prostrationem, *gravitatem pectoris*, *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, die vj. in *subsultus tendinum*, *singultum*, vij. in *petechias nigras*, viij. in *soporem*, sequente in *purpuram albam*, *motus convulsivos* incidens IX. die mortuus. Ceterorum alter non modo sub *principium vertiginem*, *dolorem gravativum pectoris*, alternisque diebus *exacerbationem* percipiens; sed & in *progressu* febris *vigilias*, *deliria*, *manuum tremorem*, *floccorum lectionem*, *torsionem oris*, alvi *involuntariam* excretionem incurrens die XII. fato succubuit, alter *biliosus*, variis *excessibus* deditus, præviis *vigiliis*, *deliriis*, *diarrhœa*, die vij. *sopore*, *aphonia*, *urinæ suppressione*, IX. *artuum tremore*, X. *urinæ involuntaria emissione*, *tremore labiorum*, *subsultu tendinum*, *adspectu torvo*, XI. *floccorum lectione*, *torsione oris*, *alvi dejectione involuntaria*, *motibus convulsivis* periit, quamvis ubique nihil non tentatum sit, imo tardius accersitus iisdem, *sanguinis* detractione in *statu* amplius locum non habente, pro re nata *bezoardica temperata*, *confortantia*, *subadstringentia*, *antispastica*, *vesicatoria*, aliaque longo usu atque experientia probata *remedia* suaserim. Eodem tempore multos occupabat *purpura*, quæ tamen prudenter tractata nulli funesta fuit. Spargebantur præter febrem *scarlatinam in teneriori* ætate cum *vomitu*, *tussicula*, *cephalalgia*, *motibus spasticis*, *convulsivis*, *deliriis* præmaturis occurrentem, atque blandis *diapnoicis*, *antispasmodicis*, *sudoreque* die vij. victam, & aliæ duæ species, *purpura* nempe *rubra*, atque *alba*. Atque hæc quidem etiam *infantes* febre *catarrhali* licet superata vehementer affligebat, quendam

dam verò ex *adultis* ob *refrigerationem* summo periculo exponebat. Cum enim proclivior sit febris hæc materiam morbificam per *poros cutis* proscribere, mirum non est, mutatione *lecti*, atque aëris *frigidioris* admissione facta die vj. in subjecto nostro *plethorico*, *cacochymico*, ob *sudoris* retrocessionem, majores statim *anxietates*, *inquietudines*, *vigilias*, *mentis alienationes* usque ad XI. diem durantes, in conspectum prodiisse. Gravius sic decumbente ægro in consilium quoque vocabatur Archiatrorum Cæsareorum Comes, Perill. atque Magnif. *D. de Longobardi*, cujus nomen, dum audio, veneror. Tametsi verò *Lectione* & *experientia* hic Vir Celeberrimus serio imperaverit, ut & *continentiam* tranquillam sibi commendatam haberet, & medicamenta *diapnoica*, *antispastica* à me præscripta subinde repeteret, & aliis salutaribus *monitis* auscultaret, impedire tamen non potuit, quin *adstantes* suasi aliorum medicorum, contra *obstructionem* per *quatriduum* præsentem *clysterem* applicandum curassent, nisi eadem die XII. *purpuram albam* copiosissimè erumpentem detegissem, atque sic Patientem ab orci faucibus liberassem, quem mox clystere jugulassent. *Julius* ultra dimidium *pluviis* conspicuus erat, ita tamen, ut tempestas *pluviosa* cum *sereniori* per totum *mensis* decursum alternaverit. Unde *gratus* atque exoptatus observabatur, quamvis & die XIII. *violenta* tempestas non tantum *Viennæ* cum frequentissimis *tonitrubus*, flammarumque *fulgoribus*, sed & in *vicinia* cum *grandinibus* insolitis, maximo *vinearum* damno, oborta, & *postremis* diebus ob copiosiores pluvias *horridior* secuta sit. Similes *vicissitudines* ratione *caloris*, atque *siccitatis*, per totum *Augustum* sentiebamus. *Calor* enim semper moderabatur *pluviis*, aliquando *citius*, aliquando *tardius*. Non nunquam mane *optima* tempestas comparuit, *spurca* succedente vesperi, non nunquam *calorem* per *aliquot* dies durantem pluviarum *continuitas* excipiebat, imo & sub *finem* æstus *diuturnior* imbres *largiores* prægressus est. Atque ob *pluvias* tam sub *initium* mensis *sequentis* ingruentes, quàm circa æquinoctium *autumnale* continuantes tempestas *frigida* atque *humida* ad *postremos* usque *Septembris* dies perseverabat, *reliquis*, à *tertia* nempe ad XVIII. *Serenis* atque *æqualibus* existentibus. Anni *æstatem*, cum ineuntem, tum adultam, tum præcipitem *pluviosam* & alibi deprehendimus. Sive enim *tempestates* graviores, atque *numero* non modo spectabiles, verum etiam ob *fulmina* vehementiora, *tonitrua* horrenda, *grandines* immanes, in *Volhynia*, *Leopoli*, circa *Lovitium*, *Upsalæ*, in *Ducatu Bremensi*, *Dresdæ*, *Augustæ Vindelicorum*, *Francofurti*, *Londini*, *Suffolciæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, in Civitate *Remensi*, *Picardia*, *Genuæ* attendamus, sive *imbres* largiores, atque per copiam, & aquarum *pluvialium* affluentiam vel *animatorum*, vel *oppidorum*, *vicorum*, *vinearum*, *agrorum*, *pratorum*, aliarumque rerum *inanimatarum* jacturam factam in *insula Cituorum minori*, *Cremesiæ*, in *Austria*

superiori, *Bohemia*, *Palatinatu*, *Brüxellis*, *Hallæ Saxonum*, circa *Berolinum* consideramus, luce meridianâ clarius id ipsum est; utut *Holmiæ*, atque in *Moscovia* major *calor* majorque *siccitas* cum *nebulis* fœtidissimis, quam ab XI. annis sese exeruerit, ut & *pisces* inde in *Suecia* perierint. Hic tamen temperabatur calor *pluviis* adhuc dum *Julio* cadentibus, illinc frangebatur *Augusto* accedente *frigore*, quod æquinoctio *autumnali* appropinquante & *Moscoviæ*, & *Ottoniæ* majus incrementum sumsit. Denique & notatu perdignum, ea, quæ ruti à *grandinibus* intacta permanserunt, à *cicadis* turmatim *Poloniam*, *Lusatiam* Superiorem & Inferiorem, atque *Marchiam Brandenburgicam* ingredientibus, intra Spatium XXIV. horarum ferè omnia fuisse consumta, irreparabili incolarum damno. His mensibus *æstivis*, præter *apoplexias Hagæ Comitum* ingressas, *arthritidem Londini* infestantem, atque *podagram Romæ*, *Moscoviæque* increbescentem, diversæ *febres* adhuc dum spargebantur, ita, ut ex continuis *inflammatoriæ*, quales sunt *pleuritides* atque *peripneumoniæ*, *Gallos* invaserint, *malignæ* modo in *Salopia* Anglis intra quatriduum funestæ, modo in *Apulia* militibus Cæsareis lethales, modo *Cazallæ* degentibus periculum minantes grassatæ sint, *catarrhales* in Ducatu *Mantuano* regnaverint, *variolæ Romæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, inque *Campinia* viguerint, *dysenteria* in *Italia* homines adorta sit, *pestis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* sævierit, imo denique & lues quædam *pecora* circa *Camenetiam*, *Chotimiam*, inque *Spirensi Episcopatu* occupaverit. Eodem tempore *Viennæ* commotioni humorum supervenire solebant *hæmorrhagicæ* congestiones, quas pro diversitate loci nunc *hæmorrhagia narium*, nunc *hæmoptysis* comitabatur. Quin etiam ansa hinc arrepta in *mensium* retentione *visus hebetudinem* habuerunt sociam, cedentem non solum *antorgasticis*, atque *antispasmodicis*, verùm etiam *fluxu menstruo* redeunte penitus disparentem. Sicuti verò *rheumatismos* hinc inde videre licuit; ita similis *congestio* per totum latus *dextrum* sese extendebat in *sene* plethorico, & *podagrico* alias; & brevi ante morbum de *Stranguria* æquè, atque *catarrho* conquesto. In hujus facie periculosa sese sistebant Symptomata, *inflatio*, *ophthalmia*, *oris tortura*, partium adfectarum *actio* læsa, ut neque comedere, multo minus fistulare potuerit. Atque hic mihi suppetias præ ceteris ferebant *diapnoica*, *antispasmodica*, *nervina* vel in *infuso*, vel in *decocto* pro oris eluitione, vel *linimenti* forma præscripta, quæ post V. S. reiteratam adductis *Symptomatibus* superatis, imo *rheumatismo* circa claviculam subsequente etiam discusso, successivè ægro sanitatem reddebant, licet maturius aëri *frigidiori*, atque *humidiori* se exponens *podagram* tandem incurrerit. Sunt & alii adhuc *morbi*, qui subpullularunt. In ætate graviori *raucedo* sese prodebat, *tussis* vehementior eandem affligebat, in primis *hypochondriaca*, quali Illustriss. quædam *Domina* septuagenaria, juncto dolore *hepatis*, laborabat. In subjecto

jecto Sanguineo - cholerico, atque podagrico, *nephritidem calculosam*, cum doloribus acutissimis, *clysteribus*, *digestivo - antispasticis*, *ol. amygd. dulc. balneis* relaxantibus, *unguentis* emollientibus, quæ *calculi* secessum facillitabant, sustuli. Affectibus *Spastico - arthriticis* ex proprio fonte erat succurrendum. Sic in *hemicrania* chronica, *malo ischiadico*, *podagra antorgastica*, *digestiva*, *diapnoica*, *antispasmodica* majorem opem ferebant, quàm ab ullo alio remedio epectari poteſt. In arthritide *fixa* cum *tumore* manus hæc quidem non sufficiebant, sed pulvis ex *sale cichor. fecul. ari*, *pulv. hepat. rubr.* atque *diagryd. Sulphurat.* paratus, laudatis *interpositus* ferè punctum tulit, cujus hinc usum, quo usque penitus remisit dolor, continuavimus. Occurrebant etiam in *adulta* virgine plethorica motus *convulsivi* contumaciores, durantes per *triduum*, artusque adeo torquentes, ut in *luxationem* cubiti inciderit. In *causam* mali inquirens animadverti, eosdem sine *manifesta* causa fuisse enatos, neque unquam, si *convulsiones* ob *terrorem* post *morsum* canis in Juventute perceptas excipias, ab eadem antea perpessos. Remedium præcipuum ac præsentissimum fuit pulvisculus ex *matr. perl. præp. antim. diaph. nitr. dep. lumbric. terr. præp.* atque *cinnab.* constans, quem aliis non juvantibus exhibui, eumque deinde, applicato quoque *clystere* repetii. Nec defuerunt febres *malignæ*, acutæ, interdum sub *continentis*, interdum sub schemate *continuæ* apparentes. Quam plurimæ fuere *exanthematicæ*. Sæpe enim complicabatur *purpura rubra*, in primis in *infantibus*, sæpè *petechias* emittebat hæc febris. Atque *petechialis* denuo duabus personis, quod *purgans* assumserint, à *vino* non abstinuerint, *diapnoen* neglexerint, *tremoribus* totius corporis, *vigiliis* perpetuis, *deliriis* furiosis sese repræsentans, funesta erat. Alios affecit sine *exanthematibus*, quod tum *catarrhales*, tum *dysentericæ* sub finem *Septembris* invalescentes satis superque probant. Quædam jam in *principio* dysenteriæ *menses* expertæ sunt, in quibus *pilulas Stahl.* subjunctis *spec. de hyacinth.* atque *corall. rubr. præp.* cum successu adhibui. Taceo *quotidianam*, *tertianam duplicatam*, *ischuriam* gravissimam V. S. in pede decrescentem, *diarrhœam* torminosam post iram *nitrosis* atque *præcipitantibus* victam, aliosque *morbos* his mensibus sese offerentes. *Octobris* initium *serenum*, utcunque *placidum* fuit, *progressus* ad *finem* usque *nebulis*, *pluviis*, *nivibus*, *grandinibus* conspicuus, *humido frigidus*. Totus *November* aut *nebulosus*, aut *pluviosus*, aut *ventosus*, aut *nivosus* erat, adeo, ut eodem mense neque *quatuor* dies *tranquilli* & *sereni* numerari potuerint, neque *frigida* atque *humida* tempestas unquam minuta sit. Quamvis autem & *December pluviosus* comparuerit, *tepens* tamen atque æstatis simillima tempestas eidem jungebatur, quam vix per IV. dies stantem excipiebat alia multum *diversa*. Sequebatur enim *ventosa*, *nivosa*, *rigidior*, quàm ullo, quod memini tempore, *frigori* acriori die XX. atque XXI. obortis *pluviis* quidem remittente, sed

sed XXIII. majori vehementia cum *Aquilone* atque *nivibus* redeunte. Siculi verò *priores* Octobris dies, tam ob cœlum *splendore* plenum in *Palatinatu*, quàm ob *siccitatem* in Ducatu *Montano*, ac *Dresdæ calidiores* quoque fuisse intelligimus: ita & *sequentes* atque *postremos* jam *venti* rigidiores *Venetiis*, in *Hispania*, jam *pluviæ* non interruptæ circa *Scaphusiam*, in *agro Bononiensi*, Ducatu *Guardistallensi*, insula *Junonis*, aliis provinciis *Hispaniæ*, *Camenecia*, jam *nives Holmiæ*, *Petripoli*, in Ducatu *Novogardiæ inferioris*, *Cameneciæque* humido - frigidiores reddebant. Atque hæc, *frigida* scilicet, atque *humida* tempestas, cum ob *ventos* circa *Portum ostium*, *Dublinum* violentiores, tum ob *pluvias* in *Palatinatu*, *Coloniæ*, *Brüxellis*, *Lutetiæ Parisiorum*, *Romæ*, *Genovæ*, *Calpe* copiosiores; tum ob *glaciem*, *nivesque* in *Moscovia*, *Polonia*, *Suecia*, recurrente *placidiori* aëre solutas per omnem *Novembrem* continuabat. Denique & *December* aura *temperatiori*, *pluviis* frequentioribus stipata, *Batavis*, *Gallis*, *Germanis*, *Polonis*, aliisque illuxit, tantumque abest, ut talis permanserit, ut potius *turbidus* successerit. Testes sunt non modo *venti* vehementiores *Romæ*, *Liburni*, *Venetiis*, *Neapoli*, in *Lacu Lemano*, *Maclopoli*, *Rupellæ*, *Hanoveræ*, *Coloniæ Agrippinæ*, in *Franconia*, *Hafniæ*, in mari *Balthico* sese exerentes, verum etiam *nives* cum acerbissimo *gelu* in *Moscovia*, *Polonia*, *Suecia*, *Holsatia*, *Saxonia*, *Gallia*, *Helvetia*, *Hispania*, *Bavaria* invalescentes. Remisit quidem *frigus* in *Bavaria*, *Polonia*, aliisque regionibus per paucos dies, mox tamen rediit *intensissimum*, cum omni tempestatum insolitarum, *nivium* & *ventorum*, genere. *Autumno* nunc *arthritis Londini* increbescebat, nunc *podagra Romæ*, *Mediolani*, *Genuæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, in *Batavia*, *Berolini* affligebat. *Romæ* eodem tempore *pleuritides*, *peripneumoniæ*, *anginæ*, aliæque febres *inflammatoriæ* frequentes erant. *Malignæ* & in *Palatinatu* inferiori, & in agro *Lunensi*, & *Genovæ*, & in insula *Junonis* in homines sæviebant. Non defendam easdem vel *classicula Hispanorum præsidiaria* mediante ex *America* in locum posteriorem fuisse delatas, vel ex *fonte* quodam impuriori ortum sumsisse, hoc saltim addam, has modo *continentis* Schema, modo indolem *continuæ* exhibuisse, cutem aliquando *maculis*, aliquando *nullis* fuisse interstinctam, ut de *duplicatis* in quibusdam perspectis nil adducam. *Variolæ Coloniæ Ubiorum*, *Londini*, *Lutetiæ Parisiorum*, *Versaliis*, circa *Autricum Carnutum*, in *Lunæ Villa*, in *Hispania* regnantes, si morbos reliquos non exuperabant, numero tamen æquabant. Neque *pestis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* decrescebat, neque lues *pecora* occupans remittebat; sed latius serpendo & eundo tantas acquisivit vires, ut eorum quantitatem maximam in *Bohemia*, circa *Posonium*, *Zamoscii*, in *Lithuania*, *Marchia Brandenburgica*, versus Ducatum *Magdeburgicum*, aliisque in locis *Saxoniæ* è medio sustulerit, cui malo in pos-

tremis

ſtremis regionibus multum favebant miaſmata putredinoſa à *cicadis* relicta. Cæterum præter *paralyſes*, *apoplexias Romæ*, *Mediolani*, *Bernæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Hamburgi* ſe ſe ſiſtentes, nil memoratu dignum mihi occurrit. Iiſdem menſibus Virgo quædam Viennenſis poſt V. S. ob menſes *parciores* in *pede* inſtitutam, *crocique eſſentiam* adhibitam, fluxum menſium *nimium* incurrit, quem *adſtringentibus* ab ordinario præſcriptis expugnare per vij. Septimanas, ſed fruſtra erat conata: hic ego ad repetitum *antorgaſticorum* uſum confugi, neque pœnitenda opera, quamdiu enim iſta propinarentur, ſatis rectè habuit, ſed cum his *moderaretur* tantum fluxus, non *tolleretur*, V. S. in *manu* ſuaſi, qua celebrata ſine *antorgaſticorum* præſidio omnino convaleſcebat. In aliis *rheumaticos* decubitus verſus *faciem*, in aliis *otalgiam*, in alia poſt *refrigerationem*, atque aliqualem *lochiorum* ſuppreſſionem *odontalgiam* vidimus, in alio *puero* ob neglectam *diapnoën* diu *purpuram* perpeſſo ſeſe offerebat *cheilocace*, ſive labro - ſulcium, cum exulceratione labii ſuperioris oris gravius, ac quaſi *hæreditarium*, alii *coryza*, *angina*, *tuſſibus* laborabant; in aliis affectus *ſpaſtico - arthritici*, *digeſtivo - diapnoico - antiſpaſticis* ſublati invaleſcebant. Innumeræ quoque hinc inde ſpargebantur febres, *inflammatoriæ*, *malignæ*, *catarrhales*, *exanthematicæ*, *intermittentes*, *tertianæ*, aliæ: ſed præ omnibus *purpura alba*. Invadebat enim non tantum *infantes*, maturius in febre *ſcarlatina* menſe *Junio* aëri liberiori commiſſos, ſed & *adultos*. Sequiorem *ſexum* duplo gravius afficiebat. Sic affectus *hyſterici*, *animi abjectio*, *ardor* atque *anxietas cordis*, *cephalalgia*, *vigiliæ*, *deliria* uſque ad XVI. diem continuantia in Juvene quadam Domina *purpuræ albæ* ſuperveniebant, quibus ſeſe excretiò *critica* partim per *ſudorem* die vij. apparentem, partim per *hæmorrhagiam narium* largiorem XIV. obortam, ſequentibus XVI. etiam *menſibus*, adjunxit, ut & *exanthematum* eruptio XI. & XVIII. *ſecunda* vice cum levamine ſeſe prodens. Duæ ex *puerperis* hac febre laborantes meam implorarunt opem, quarum alteri *camphorata*, *myrrhata*, ſimiliaque internè dederunt, alteri tincturas *ſpirituoſiores* præſcripſere Medici. Etſi verò *calidiora* utrique diſſuaſerim, atque ob vigilias & deliria, *temperantiora* laudaverim, tantum tamen abfuit, ut id ipſum in *priori* obſervatum fuerit, ut potiùs maſſam humorum *commoventia* repetierint, ſicque imperitè tractata, nulla de *ſiti*, nullo de *dolore* conquerens, urinâ etiam *naturali* fere exiſtente, die XI. ſublata ſit. Poſterior, quæ non modo *ſpongioſioris* atque *plethorici* habitus erat, verum etiam ante annum cum ſub *initium* geſtationis menſes *continuos*, tum *medio* tempore *fluorem album*, tum vij. menſe *abortum* experta eſt, hoc gravius decumbebat, quod & in *abortum* denuo abſque cauſa *manifeſta* inciderit, *duabus* inſimul *molis* ſecedentibus, & ob violentiorem *ſecundinarum* diutius remanentium extractionem debilitates *ſyncopticas* ſenſerit, & die vij. *ſudore* præſente aërem *liberiorem* admiſerit,

& viij. *exanthematibus* jam prodeuntibus *enematis* injectio facta fuerit, & ob neglectam *diapnoën*, dum ſurgeret maturius, atque *purpura* ſub blando *udore* ſenſim evaneſcente, *rheumatiſmo* pedis ſummè dolorifico tentata ſit. Serio hinc imperavi, ut ſub continentia tranquilla regimen *diapnoicum* ſibi commendatum haberet. *Variolæ* copioſiores, *ordinariis* quidem *majores*, atque ſub initium *pellucidæ*; deinde tamen ad ambitum *inflammatæ*, juncta febre exquiſita, vigiliis, deliriis *ſuppuraſcentes* æquè, ac die XIV. *exiccatæ*, decidenteſque cum ſolutione mali ſub blanda *diapnoë*, urinæque *turbatione*, viſebantur in filia jam adultiori, cujus in fratre mitiorem vim morbi animadverti. Nil dicam de *pleuritide* in Juvene vij. die ſudori cedente. Neque vel de *cachexia* cum *nodis* atque *abſceſſu* mammæ in *puerpera* à *purgantibus* fortioribus, ſuaſu barbitonſoris aſſumtis aucta, *digeſtivo-diapnoico-antiſpaſticis* autem à me ordinatis, ſub copioſiori *ſudore*, copioſiorique *urinæ* excretione ſucceſſivè penitus diſparente, vel de aliis morbis *ſporadicis* quicquam adducam. Hoc ſaltim addam, *mortuorum* numerum, ſicuti *Londini* 26761. *Amſtelodami* 8911. *Brunſvici* 1233. *Lycaoniæ* 400. *Berolini* 2691. *Wittenbergæ* 260. *Dreſdæ* 1740. attigerat, ita *Viennæ* ad 8493. ſeſe extendiſſe. Sufficiat hæc de conſtitutione *epidemica* hujus *anni* fideliter, prout & in alieno, & in mea praxi occurrebant, annotaſſe.

Dn. D. CAROLI RICHA, Philoſ. & Med. Doct.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1720.

I. HUmanum Corpus variis paſſim advenientibus impreſſionibus excipiendis aptum, variis idem malis affici notum eſt, quæ quidem modò ab occulta aëris diatheſi ortum habent, modò intimè profecta à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, ut aiunt; ſeù rectiùs ab alterato fluidarum cum ſolidis partibus æquilibrio, ad cujus legem mechanicis præceptis illud idem comparatum eſt, ſubnaſcuntur. Hinc multiplex morborum cohors ab omni ævo terris incubuit, ſeu ab hac, vel illa peculiari corporum particularium anomalia, ſeu à cauſſa magis generali producantur; Hoſce poſtremos propriè *Epidemicos* dicimus, vel indiſcriminatim, nulloque ſervato ordine homines invadant, vel continuâ quâdam ſerie, ceu facto circulo ſe ſe invicem excipiant, ſtatiſque temporibus oriantur.

II. Si quibus autem in morbis *divinum* illud ab Hippocrate proditum elucet; id ſanè in epidemicis cernere eſt, quorum cauſſam rectiſſimè venerandus idem ſenex in anni tempora rejicit, quæ prout conſtitutionem ſuam naturalem ſervaverint, vel ab ea receſſerint ſanum, vel ægrotum corpus efficiunt, variaſque ægritudines producunt. Nihil ſanè quicquam

quam animum universæ, quâ patet, Medicinæ pomœria perlustrantem tantâ admiratione percellit, quam discolor illa, & planè sui dissimilis istiusmodi morborum facies, tum quâ varias ejusdem anni tempestates, tùm quâ discrepantes diversorum ab invicem annorum constitutiones referunt, ab iisque dependent; ut verè *divinum* quid dixeris inesse iis, nec immeritò *divino* laudis honore celebrandos, qui occultam illam, atque inexplicabilem aeris influentiam, unàque simul desævientes morbos scitè norunt expendere, ac prænunciare.

III. Atque id quidem ritè assequi res est multi otii, ac summè ardua; Opus utique verè magnum, cui fortasse unius Medici ætas non sufficerit. Diu namque, ut ut improbus, exantlandus labor est, antequàm nos aliquid memoratu dignum in hôcce fodiendô Isthmô, inque tàm multifariâ horum morborum serie extricandâ præstitisse jure possimus gloriari. Neque is ego sum, qui me in his, quæ jam trado, omnem absolvisse numerum credam: Novi enim *quo ex luto mihi finxerit præcordia Titan*; *Quamve sit mihi curta supellex*. Satis erit ad laudem inchoasse telam quove pacto se res habuit nuper, quod ad hanc scilicet, in qua degimus, Urbem, ejusque agrum pertinet, enarrare.

IV. Quod ut ego felici calamo assequi pergam, ac dilucidè, quantum fieri potest, quotannis prosequi, ac illustrare; consentaneum duxi, quæ propria ac sua sit hujusce Cæli natura, quidve in hoc, quem premimus, Agro laudandum, quid culpandum sit, antequàm ad alia progrediar, paucis exponere. Meâ etenim, immò Hippocratis sententiâ, id scitu maximè est necessarium, nemoque Cinicorum alicubi esse potest, vel mediocri famâ celebratus, quin ante omnia locorum, in quibus se velit exercere, cum positiones, ac ventos, tum aquas, & cæteras aëris, & alimentorum qualitates (quæ Urbium Cælum constituere videntur) probè cognoverit.

V. Eaque quidem omnia ad commendationem Taurini agri concurrunt. Enim verò Taurinorum Augusta, si modo ejusdem positionem spectemus, mirabili certè vel casu, vel consilio haud longè ab Alpium radicibus in amœnâ planitie excitata fuit ad lævam Eridani Fluviorum Regis, *nulli amnium*, ut Plinius ait, *claritate inferioris*. Hinc lætissimi Colles, quà Orientem adspicit, trans Padum nitidissimo prospectu consurgunt oppositam imminentibus Alpium ad occasum Solis fastigiis faciem præbentes; Hinc effusissimus ager, quà Boream, ac Meridiem spectat, protenditur, quem *Taurinates campos* vocat Anonymus in Panegyrico ad Constantinum; *Taurinos* ego potius dixerim elegantiore vocabulo, quo quidem usus est Ptolomæus, Tacitus, Plinius, & alii quam plures. Sic etiam Taurini Populi dicti sunt, qui antiquâ Ligurum stirpe huc primi confluxere.

VI. Isque est Urbis, tum Agri conspectus, verè, si fas est ita loqui, *Elisius*; Ecquis enim haud videt ex tot hisce inter se non diversis mòdò, sed quasi contrariis locis, Collibus nempè, Alpiumque cervicibus

haud longè ab Urbe impendentibus, amplissimâque interjectâ planitie mixtam veluti quamdam ex omnibus, ac libratam Atmosphæram consurgere; fluidumque aera, quem à Sole potissimùm, Luna, ventisque inæqualiter premitur, perenni motu agitatum, minimo illud negotio à finitimis Montibus in patentem planitiem, & vice versâ contendere, sursùm illud prementibus, urgentibusque partim domorum ignibus, partim æris campani pulsu, & discurrentium Civium miscelâ.

VII. Sic verò præsertim comparata Urbs est, ut liberum habeat Solis tum ortum, tum occasum; quâ namque parte Orientem intuetur Solem, ita compositi sunt interjecti Colles, ut ejus illa radiis nullâ, vel exiguâ diei parte defraudetur; quâ verò Occidentem adspicit, dissitæ Alpes, ferè sexto ab ipsa lapide, Occidui morientis Solis aspectum nullimodè inhibent; quin immò radios quoquo modo reflectendo, ac declinando hilarem, lætissimumque vespera incolis ferunt.

VIII. Insuper præstant modo dictæ Alpes, quòd excelsis illis, quibus eminent, cervicibus, lenes, mitesque occidentales ventos, quos cæterum impetuosos maximè, ac insalubres potissimum Gallis occidentalibus novimus, lenes inquam, mitesque subalpinis ferant, eâ quidem ratione, quod uberrimam illam, si quid ego hìc judico, vaporum aquosorum copiam, quam hi secum ex Oceano Atlantico vehunt, magnâ ex parte per vastissimum totius Galliæ occidentalis tractum dimiserunt, tùm si quid adhuc retinent, antequàm Alpes pervadant, deponunt, quò scilicet dein lenes ii, ac temperati subalpinas hasce Regiones benigno afflatu recreent.

IX. Quod verò orientales ventos attinet, hosce libere per universum Agrum Pedemontanum perflare sinût exarati Colles ad Orientalem Urbis plagam compositi: nec humiles nimis, nec elati; ità tamen dispositi, ut nonnisi purissimum ætherem, leniterque retusum, ac mitigatum ad nos primâ luce appellere permittant, perque patentes campos discurrere.

X. Neque diffiteor haud adeò infensum nobis fore Boream, atque illi oppositum Austrum, si quid opportunè illis opponeretur, quod medium veluti libramentum eorumdem vim frangeret, ac temperaret. Cum verò liberè hi tum à Septentrionali nivibus obsitâ, tum à Meridionali vaporibus aquosis divite plagâ, nullo interjecto obice discurrant; furentes indè, ac debacchantes sævissimo plerumque flamine Incolas verberant, vel eo maxime, quòd assurgentes utrinque montes, apertum iis campum, ac quemdam veluti alveum, quo magè sæviant, præbent. Longè verò Meridionali infensior Boreas est, quòd ille inquinamenta, quæ secum vehit, medio quasi in itinere, antequam in obviam illi planitiem illabatur, interjacentibus maritimis Alpibus, quæ à meridie imminent, ac Niciensem ditionem à Pedemontio disterminant, dimittere cogatur aliquandò. Boreas verò è Montibus glacie, nivibusque tectis spontè ruens subjectos campos pervadit, liberèque furens non modo aerem valdè condensatum, & compressum adducit,

sed

sed & minuta corpora nitrosa non parum infensa secum advehit, erodendi, irritandique facultate prædita, quod apertè quidem ipsamet ostendunt ædificia, quæ cum maximè inveterascunt, adversâ Septentrioni facie, non leves corrosionis notas præ se ferunt. Equidem ut rem omnem in pauca contraham, ex hisce omnibus ventis, quibus Taurinus Ager perflatur, neminem agnoscimus Orientalibus salubriorem, neminem insuper infensiorem Boreâ, atque Austro, infensosque denique minus, ac fortè etiam salubres, cum maximè moderatè flaverint, Occidentales didicimus.

XI. Plures verò fluentes aquæ uberi gurgite hosce campos alluunt, haud exiguâ incolarum felicitate; Hinc enim rivulos penè innumeros cernere est per universum agrum longè, latèque eximiâ, nec unquam satis laudatâ Colonorum industriâ disseminatos, qui rursus dein unà omnes in unũ, alterumque amnem, majoremque alveum excurrunt. Hosce inter amnes aquis, tùm munere præclariores sunt Padus, ac Duria; Ille è gremio Vesuli montis celsissimum in cacumen elati, finibus Ligurum Vagiennorum, visendo fonte profluens, condensque se se cuniculo, mox in Forobiviensium agro iterum exoriens, placidissimo motu, quâ præsertim aprici colles eminent, juxta Urbis mœnia præterlabitur; ultròque dein pergens mutato itinere Orientem versùs excurrit, quò tandem aquis dives in Adriaticum mare tergeminis ostiis se se exoneret. Hæc ex Alpibus Cottiis præcipiti tramite decurrens altero sui alveo Pado adfunditur, altero in rivos divisо per Urbis semitas salubriter devolvitur, immundiciarum faciem, impurum spiritum, & caussas gravioris Cæli secum unà removens, auferensque.

XII. Sunt enim Alpes ità dispositæ, ac comparatæ, ut si quo in loco, hic sanè admirabilem lusum excelsis earumdem cervicibus præbeant, uberesque effundant in subjectam planitiem aquarum latices ex intimo earumdem gremio prosilientium, perque tot amphractus, ac mœandros lætò, gratoque murmure decurrẽtium. Hinc soli bonitas aliis longè telluribus, quæ clementissimo Cælo gaudent, profectò non inferioris. Hinc frugum omnium, ac rerum proventus uberrimus, nullo non tempore, parvo etiam pretio copiosâ tellure salutarem incolis, ac hospitibus victum largiter subministrante. Hinc benigna aëris nativa indoles, quod caput est maximum, potissimum repetenda; Sicuti enim secundùm Theophrasti (*a*) axioma, *talis est aqua, qualis est terra, per quam ipsa percolatur.* Ità quoque, me judice, plurimum unà simul conspirant, atque invicem juvantur, læduntur que, aer, & aqua: nilque adeò magis ad aeris, quem scilicet ceu immensam quasi spongiam minutissimorum corporum, quæ à terraqueo orbe, perenni tùm externo, tùm interno molimine excitantur, concipimus, puritatem, bonitatemque, ac locorum proindè felicitatem, atque incolumitatem conducit, quàm dulces, probatæque aquæ suos per alveos, & canales liberè excurrentes.

XIII. Ecquis verò lymphas, tùm quæ ex intimis Alpium Amphracti-

 bus

(*a*) *De caus. plant. lib.* 6. *c.* 3.

bus ſcaturiunt, tùm quæ ſpontè ubique in univerſo agro proſiliunt, tot inquàm inſontes lymphas crimine, aut malitiâ culpaverit, quarum bonitatem certiſſimo argumento, præter ſpagiricam analyſin, longa diu experientia, probatuſque apud incolas uſus teſtatur? Quis limpidiſſimos ubique orientes fontes criminabitur, ad quorum quamplures, tamquam ad ſacras Thermas concurrere ægros novimus, eorumque auxilio diuturnis ipſos malis evadere? Quis puteales ipſas, quæ tùm in Urbe, tùm in finitimis Oppidis paſſim proſtant, aquas vitio redarguerit, quas, aut ſaltem pleraſque, longo ùſu, optimas eſſe didicimus? Quod enim harum pleræque putidæ alicubi reperiantur, malum hoc acceptum referendum eſt non lympharum venulis, ſed modò corporibus facilè putreſcentibus, quæ in puteos ipſos præcipitata ſunt, modò nimiæ quieti earumdem putealium aquarum, modò tandem, quod frequenter accidit, Architectorum imperitiæ, qui puteos cavant juxtà latrinas, aut cloacas quarum ſepulta lues inſontes aquas contemerat.

XIV. Scio quidem fluviales maximè, non omnino inſontes haberi, utpote quæ exoticis particulis, cùm præſertim nives æſtivis menſibus liqueſcunt, inquinatæ ſunt. Atqui adventitia hæc labes hujuſmodi aquarum eſt, quam facili ego aliquando marte diluam peculiari quodam, quem mihi olim elaborandum conſtitui, tractatu, *de morbis endemiis*, *ſeu de Medicina domeſtica Subalpinorum*; In quo quidem tractatu tùm nativas, tùm adventitias hujuſce, in quo degimus Cæli qualitates fuſiùs, ac elaboratiùs exponam, tùm, quæ præcipua res erit, naturalem Pedemontani agri hiſtoriam à nemine, quod ſciam, tentatam adhuc, atque ab amicis diù expetitam, accurato, quantum fieri poterit, ſtylo perſequar. Hæc interim ſatis erunt impræſentiarum pro ea, quam modò aggredior, feliciqué omine proſequi in dies cogito, exornandâ Provinciâ. Manus itaque ad Tabulam.

XV. Utque ab ante acti anni 1719. exitu, Hippocratis more, incipiam. Fervidiſſimam, ac pulverulentam æſtatem ſicciſſimi veris, ac hyemis ſobolem, pluvioſus, ac lutulentus Autumnus excepit. Nulla ſcilicet viſa dies ab autumnali æquinoctio ad hyemale ſolſtitium uſque nubibus expers, ac læto Cælo. Nec diu quidem ſe ſe prodere diſtulit morboſa proles ſub febrium larva nullo ferè typo ſuborientium, quæve morbilloſarum, ac varioloſarum indolem præ ſe ferebant, deliteſcens. Et ſanè morbilli, qui præcedentibus annis totam penè Pedemontanam Regionem longe, lateque infeſtarunt, jam fatiſcentes dein, variolis locum ceſſere, quæ ineunte æſtate ſubortæ, autumno maximè debacchatæ ſunt, deplorandâ tenellæ præſertim ætatis clade. Curioſum ſanè erat, quo hæ pacto ab uno ad alterum finitimum oppidum migrabant, ac ſe ſe invicem excipiebant, perpendere, eumdem ſcilicet quo anteà morbilli apparuerant, ordinem ſervantes, ac morem, ingeniumque. Alpina namque loca ab hiſce primò, mox univerſus denique Pedemontanus ager funeſtatus eſt. Diceres ab Alpibus illas ad ſubalpinas Urbes tranſiiſſe: unde demum facto velùt agmine, ac impetu à finitimis regionibus ad magis

gis diffitas, à Subalpinis ad Insubriam, ab Insubriâ ad Mutinensem agrum, ab hoc ad Romanum, totamque dein extremam usque Italiam propagatæ sunt. Quodque mirum magis est, ac considerandum maximè; quod lethale esse solet hisce erumpentibus, nigroque propemodum lapillo signandum; id ferè proficuum extitit, ac salutare: motus nempe per alvum spontaneus ab ipso variolarum erumpentium exordio ad usque supremum earumdem stadium perdurans, cujus beneficio haud paucos memini, jam penè Orco proximos, ex insperatô servatos. In quo quidem id ego potissimum didici, variolas nempè, cum maximè symptomaticè, ut ajunt, erumpunt, alio utique more curari, tum judicari, ac illas, quæ essentialiter se se produnt.

Variolarum Classi meritò adnumerabantur putridæ febres, variolosæ, inflammatoriæ, ut subinnuimus, & hujusmodi aliæ, quæ æstivis mensibus suboriri cœperant, ac tum fortè cudebantur, subsequenti postmodùm Autumno, ac Hyeme erupturæ. Hisce se se addidere comites Pleuritides spuriæ, Ophtalmiæ, Anginæ, Dysenteriæ, Stranguriæ, atque hisce affinium morborum prolixa Cohors, quorum una simul, atque eadem omnium origo est; unum, idemque incrementum.

XVI. Atqui desiit tandem, accedente hiberno solstitio, pluviosa Autumni constitutio, lætioremque temporum indolem prænunciare visus est novus oriens Annus (1720.) sereno, mitique adeò Cælo, ut medio ferè Januario Veris exordia præludere jam tum cœperint, Occidentalibus ventis præmaturè spirantibus, quibus æquo pede identidem præter morem Australes succedebant. Quis ægrorum status in illâ verè insolenti conditione temporum fuerit? Quid inde subsequenti æquinoctio pertimescendum maximè, facilè is conjicere poterit, qui quod Hippocrates ipse in hujusmodi (*b*) inordinatis temporum vicibus portendit, planè didicerit? Et sanè vix à pluviosâ ad siccissimam rursus vergere visa est temporum constitutio; ut illicò putridas febres in petechiales, ac malè moratas illis affines, ac consanguineas evadere adnotavimus, sensim evanescentibus variolis, nigramque facem exaratis petechialibus, ac mali moris febribus, quæ de die in diem invalescebant, tradentibus. In hac postrema variolarum scena adultos maximè correptos vidimus, secùs ac cum primitùs apparere illæ cœperant, primævos tunc flores tantùm, tenellosque infantes adortæ.

XVII. Quæ igitur ineunte Januario exoriri cœperant malignæ febres, eædem, appropinquante vere, quàm immanissimè debacchabantur, ac velut rupto aggere torrens longè, lateque per universa quæque Subalpina Oppida crudeli more desæviebant. Addiderant hisce vim, atque robur ingens in illa siccitate temporum, in quam ex pluvioso Autumno inauspicatò incidimus, hiscentes ab Australibus oris assidui flatus, infesti quantùm! Prælüserant hisce quoque denso agmine morbilli, ac succedentes variolæ, quæ superioribus annis, ac præcipuè exactâ nuper æstate, maximam infantium cladem edidere. Facile hinc conjicere erat iis potissimùm

(*b*) *lib. de aëre, locis, & aquis.*

mùm vexatos iri labente anno Subalpinos Incolas, ni quæ impendebant mala averterent Superi, miserasque terras defenderent. Auditum tunc quoque est Romæ hujusmodi febres, tùm anginas, ac pleuritides desævire, quæ multa hominum millia utriusque sexus, & omnis ætatis, ac dignitatis interfecere. Quod ego quidem non absque ingenti animi dolore meminisse videor, cum præclarissimum, & amicissimum virum *Joannem Mariam Lancisium*, Summi Pontificis nuper quoque dum hæc ego scriberem, in Cælum elati Archiatrum, & Cubicularium intimum, de re medica, ac literaria optimè meritum, cui ego plurimum debeo, in luctuosissima illa rerum scena è vivis sublatum, & adhùc lugeam, & mecum unà lugeat universa Litteratorum Respublica. Mylis quoque in Sicilia, haud absimiles morbos jam tùm superiori Æstate, Autumnoque extulisse caput, inque dies ingravescere magis, ingenti militum tùm Hispanorum, cùm Germanorum, ac Incolarum funere audivimus.

XVIII. Exaratis febribus spasmodici pectoris affectus, sub ipsum Æquinoctium, ac diu adhuc post ipsum consociabantur, sævissimoque inito fœdere, auctis veluti viribus, juniores maximè, ac robustiores ausi sunt lacessere, inque Libitinæ censum deducere. Hisce quoque Comites aderant, subque iis merebantur Ignes sacri, anginæ, arthritides, erysipelata, & alia id genus mala, quæ quidem eò magis recrudescere, quò parcius sæviebant exaratæ febres, ac spasmodici pectoris affectus, fatiscere rursùs, ac cedere, quo immaniter magis illi increbescebant, ac ita vicissim reciprocantibus imperiis ludere pluries observavimus. Qui verò chronicis morbis, ac tabe potissimùm, ne quidquid ad historicam morborum narrationem desit, jam diù conflictabantur, hosce initio veris ex omni prorsùs spe decidere, adque interitum properare celeriùs fortè, quàm par erat, adnotavimus; Quin insuper multis de tabe in dubium venientibus, ipsa tunc est confirmata, atque haud scio si quis ex iis etiam modico tempore superfuit.

XIX. Isque fuit Austrinus hyemis status. Raro scilicet, aut nunquàm *Boreæ penetrabile frigus* persensimus, quin insuper nivali vellere defraudatâ terrâ, eâ saltèm quantitate, quæ nostro huic Cælo congrueret, metus aderat, nè parùm indè frugifera futura messis evaderet. Solabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Equidem exarati affectus, si modò Arthritides excipias, quæ quoque satis aptè ad vernales morbos referri queunt, exarati inquàm affectus veris potiùs, quàm hyemis ingenium redolebant. Et reverà non aliunde excitatas, ac penè dixerim expergefactas, novâ veluti prole sobolescere crediderìm præfatas affectiones, quibus tunc obruebamur, nisi ab Austrinis sævientibus flatibus, atquè hinc præter morem serenâ, ac veris speciem referente hyeme, cui pluviosus Autumnus post ingentem illam temporum siccitatem prægressus fuerat. Hinc enim præludente, præmaturo afflatu, vere, ut vegetantia quæque in agris, ità & humani corporis liquida intestino motu fermentescere cœperunt magis, ac agitari.

XX.

XX. Cum verò impar incœpto absolvendo muneri, ac minùs congrua foret liquidorum maſſa, tùm ob alternantium ventorum indolem, qui plerumque humidi, mox ſicci iterùm perflantes, modò in motum data liquida ciere magis, modò illa cohibere, ac minùs apta ſuſcepto muneri reddere videbantur, leviorem modò, mox graviorem aera, ac condenſatum magis adducendo; tùm ob particularum ſanguinis ſpirituoſiorum præconceptam, ante actâ potiſſimùm æſtate, ac vere, Phlogoſim, cujus veluti proludia extiterant deſævientes morbilli, atquè iis affines variolæ, impendentium jam tùm malignarum febrium præſagia, ac incrementa; Tùm deniquè ob pluvioſam Autumni, habitudinem, morborum parentis, omnium Medicorum ore feraciſſimi; evidens eſt ad minimum adauctum momentum motûs, quod reliquum erat balſamici, ut mea fert opinio, oleoſi, aquoſi, ac dulcis plus juſtò diſſipatum iri, tùm multigenos dein intra prædiſpoſita civium corpora collectos Sales acres, erodentes, abſque Autumni pluviis in fluorem evectos, ac recens ab Auſtro ulterius fuſos, accedente noviſſimâ quacumque cauſſâ, tùm maximè exoticorum quorumdam miſcelâ principiorum, vincula quæque diſciſſuros obvia, hinc turbata ſolidarum partium reſiſtentia, univerſam humorum maſſam, fortè minus, quàm par erat, ſibi invicem hærentem, quàm citiſſimè fermentativarum particularum præſentiâ diſſolvi. Ea namque eſt unius fluidi ad alterum æquilibrii ratio, ut unum veluti ab altero pendeat, eaque viciſſim inter ſe unà ſimul conſpirent, ac ludant. Ubi verò quid infenſum evenit, tamque pulchrè inter ſe invicem comparatæ partes non eam amplius obſervant æquilibrii legem, tunc univerſam penitùs maſſam inteſtino, ac penè dixerim, civili bello perfractam, ni quam primùm periclitanti, ubi fortè defecerit, naturæ opem præbeat ars, obeundis functionibus imparem evadere, ac tandem collabi penitus neceſſe eſt.

XXI. Quod quidem conceſſum tum exoticis, tum indigenis fermentativis particulis iraſcendi imperium ingeniumque, evidenter, ac præclarè ſatis, tum quæ potiſſimùm graſſabatur febris, tum quæ paſſim ſub illius exortu, ac incremento ſeſe prodiderant phœnomena, oſtendebant. Enim verò quotquot ægrotare cœperant, hoſce, pleroſque ſaltem, febris indeſinenter ferè, nullâ quidem conſpicua, & peculiari acceſſione ſæviſſimè divexabat, quouſque ſcilicet maculis purpureis conſperſa, ac fœdata cutis emergeret, aut quidquid aliud præludens præſentaneum interitum prænunciaret; afficiebantur autem potiſſimùm Menynges, aut Septum tranſverſum, aut Hepar, iiſque finitimæ partes. Multis primò inſultu rigor, ac horror ſupervenit, quemadmodum in febribus intermittentibus videre eſt; ſæpè etiam intermittentis typum mentiebatur, ſubque illius larva ad ſeptimum ferè diem, non nunquam ad undecimum uſque nec ultra ludere viſa febris, mox in malignam evadebat, qualis ab ipſo initio reverà aderat, eò quidem magis læthalis, ac periculoſior, quo diutiùs latens, non juniores tantùm, ſed ſenes, ac ſapientiores fortè ſefellit. Nec tamen ſeſe ità prorſùs abſcondi noverat illa unquam, quin ali-

quam subesse fraudem suspicio, aut metus foret, quidve mali moris, ac re ipsâ divinum, vel intermissionis, vel vexationis die appareret; alii namque de immani capitis dolore, alii de ingenti æstu, ac totius corporis lassitudine conquerebantur. Quidam siticulosi aderant, ac diù vigiles. Haud paucos gravis adeò sopor, ut vix excitari potuerint, occupaverat; atque horum neminem servatum memini.

XXII. Ubi denique conspergi, ac fœdari maculis cutis, aut principes partes periclitari videbantur, tùm mitescere febris, frangi, consternarique vires, squallescere visa facies, laborantis, ac pene jàm deficientis naturæ præludia, quæ nullo amplius revocari poterat Cardiaco, aut Alexipharmaco qualicumque. Hæ verò peticulæ, ut plurimum quartâ die, & septimâ erumpebant; primò quidem in dorso, collo, & pectore conspicuæ, mox ad extremos usque pedum ungues sese expandentes; Observatumque paucos evasisse, quibus primis diebus illæ apparuerunt. Miles, cui tertio morbi die maculæ illæ ingenti agmine proruperant, sexto celerrimè periit. Puella decennis olitoris filia vehementissimâ febri cum horrore, ac frigore correpta fuit; statim per exordia sitis multa aderat, & incontinens corporis jactatio. Postridiè periculis penè lenticularibus tota visa conspergi cutis. Tertiò parum synceri sanguinis è naribus stillavit. Urinæ crassæ, mox tenues, postremò nigræ. Dejectiones alvi biliosæ, spumantes. Quartò deliravit. Quintò syncerus iterùm sanguis è naribus effluxit. Sextò rigor febrilis rediit, multa, nigra, fœtida vomuit; sub Solis occasum mortua est.

Puellam alteram meminisse non sine lacrymis lubet Uxoris meæ sororem, hujusmodi febri prehensam, cum illi fluerent de more muliebria; eaque ad quartum usque diem perdurarunt. Quintò nauseabunda aderat, insomnis, toto corpore dolens. Multa vomuit biliosa, ac virulenta. Sextò ad meridiem, novus subortus est rigor extemplò; urinæ per initia tenues, postmodùm crassæ, rubræ, quæ in matula depositæ non subsidebant. Postridiè ejus diei, quo cessarunt menstrua, ingentes maculæ purpureæ in dorso, pectore, & collo conspiciebantur, quæ dein novo exorto rigore febris, penitus evanuerunt. Septimò verba cum delirio; ex alvo dejectiones biliosæ, graveolentes; nox laboriosa, lentor dentium. Octavò remissa sunt omnia. Nonò maculæ illæ densiore examine rediere: crebra spiratio, ad vesperam multum deliravit. Decimò intercisa, & deficiens respiratio, aurium surditas; circa meridiem valdè deliravit, confestimque rursus ad mentem rediit. Ex alvo irritatâ nihil secessit. Paulò post oborto stertore celeritèr expiravit. Ætas erat annorum ferè septendecim.

Nec diverso prorsus more, duo Chirurgiæ studiosi, in Regio SS. Mauritii, & Lazari Nosocomio degentes, quorum alteri ingens macularum examen secundo die, alteri quarto, apparuerat, defuncti sunt; Prior quidem decimo; alter verò decimo quarto; Neutri conturbata alvus; irritata eadem pauca demisit tenuia, biliosa, mordacia; uterque diebus paribus graviùs habebat. Alterum memini haud absimili fato demortuum, cui prodire

modò,

modò, mox regredi visæ peticulæ sunt ad plures vices. Hæ autem statim ab initio confestim eruperant. Robustus erat, ac ætate florens. Universa corporis lassitudine, & fractione, ut ipse ajebat, conquerebatur. Sitibundus valdè; Secundum, tertium, ac quartum diem eodem more transegit. Quintò exasperata sunt omnia, pauca, biliosa, tenuia ex alvo reddidit. Urinæ impensè rubræ, oculi scintillantes, ac lucidi. Sextò evanuerunt maculæ; nihil ab alvo dejecit, deliravit. Septimò convulsiones. Octavò vox obscurè se prodebat, extrema, frigida, livida, stillæ sanguinis è naso. Nonò ad intelligentiam rediit, pauca dejecit nigra, graveolentia. Undecimò convulsiones iterùm visæ, totaque maculis denuò fœdata cutis. Decimo tertiò vox penè defecit, vesperè obiit. Juris consultum juxtà D. Paulli ædem decumbentem febris acuta continua cum dolore lateris corripuit. Sitibundus admodum aderat, & pervigil; urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec dedepositæ subsidebant. Alvus commodè habebat. Quinto die vehemens æstuatio, & stomachi fastidium adfuit. Potum continere minimè valebat. Urinæ eædem. Indistinctis, ac penè inconspicuis maculis fœdata cutis. Sextò deliravit. Sub vesperam mitiùs se habuit, commota spontè alvus, dormivit. Septimò multa ex alvo secesserunt spontè, probæ indolis; urinæ copiosæ, concoctæ, in quibus multùm subsidebat, profluxere; sitis desiit. Octavò motus ad alvum intermisit; mens emota. Undecimò conturbata iterum alvo, febre liberatus, atque omninò judicatione absolutus. Huic cum primùm conturbari visa fuit alvus, multus ex utraque nare sanguis erupit.

XXIII. Profectò quotquot ab hac febri, fati ope, vel Medici, evasere (haud paucos autem evasisse memini,) hosce utique omnes sponte oborta ventris turbatio, eaque criticè ad perfectam usque judicationem recurrens, integrè absolvit. Sanè neminem, quod sanctè profiteor, è vivis sublatum vidi, quotquot is spontè evenit ad alvum motus, cui copiosa plerumque sanguinis è naribus, quandoque etiam ab hæmorrhoidalium venarum osculis effusio præludebat. Sudores, tùm cæteræ quæque evacuationes, vel per urinam, vel per alias vias, per quas natura crises suas moliri solet, vel suppressæ penitus, vel irritæ plerumque aderant, ac nihil decernentes; saltem vix quidquàm sperandum ab iis; Quodve mirere magis, sub ipsam peticularum eruptionem, earumque per totùm corporis habitum effusionem, sæpè oborto ad alvum motu, haud paucos, quos prolixum nimis foret referre, ex insperatô, velùt ab Orco revocatos vidimus, ac restitutos; Quod jam tùm anteà desævientibus superiori æstate, Autumnoque variolis observare contigit haud exiguo ægrorum numero, assiduâ spontè obortâ diarrhæâ, mox ab ipso variolarum exortu, aut incremento præter spem servato.

XXIV. Noxia ut plurimum venæ sectio aderat, tùm cætera quæque instituta remedia, si modò illa excipias, quæ collabentibus tuendis viribus, ne-ve sanguinis compages penitùs dissiliret, inque pejus rueret, opportunè occurrebant; cardiaca nempè grata aciditate præstantia, aut acidis consociata. Neque calidiora quæque quid-

quam præstabant, nisi forsan hoc pacto *camino oleum*, ut fertur, addere; Frœno namque magis, quàm stimulo egebant humores jàm ad orgasmum proni, ac nescii stare loco. Cunctando potiùs restituenda erat res, quam velis, & remis occurrendo. Ad humorum impetum compescendum egregiè etiam præstitit Peruvianus Cortex opportunè adhibitus. Ejus enim præsidio plures vel integrè sunt restituti, vel si fortè non nulli recidivas passi sunt, paullò post convaluere. Cæterùm æquè ac V. S. minùs prosperè cessere vesicantia, ut quæ sanguini ad fluorem apto habenas potiùs mitterent, quàm coercerent.

XXV. Quod si antè quartum diem materies turgeret, primæque viæ, ut aiunt, cruditatibus, ac inquinamentis scaterent; Emetico prudenter administrato, aut blandâ purgatione tempestivè institutâ, neque non solùm ullam unquàm noxam exindè profectam memini, sed feliciùs indè eductâ humorum saburrâ in stomacho contentâ, exanthemata apparere, collapsas vires restitui, naturam denique ipsam ad perficiendum opus suum pro massæ sanguineæ à pravo miasmate expurgatione aptiorem consurgere, validioremque effici, ac veluti ab interitu revocari, observavi.

XXVI. Equidem cum primùm suboriri cœperant hæ mali moris febres; purgationes passim per exordia, ut mos est, à Medicis adhibebantur; ipseque ego ab hujusmodi methodo minimè abhorrebam, vel ob id maximè, quòd ventriculum impuritatibus oneratum, in plerisque noveram, minimèque cunctandum in iis casibus esse sapienter Medicos admoneat, Hippocrates in (*c*) aphorismis. Ubi verò prodire maculæ, totaque illis fœdari cutis videbatur, sacro quodam metu percelli mihi animum, commoveri, perturbari senseram, maximèque extimescere, ne fortè retractis ad interna humoribus, omnia in pejus quàm celerrimè ruerent. Cum autem nihil indè noxæ proficisci, quin immò mitiora quæque evadere animadverterim, turbatoque lenitèr plerisque ventre haud paucos hoc more servatos observaverim, secùs ac illos, quibus aut in principio neglectum fuerat, aut parùm salutare creditum hujusmodi auxilium, cunctis dein, modò tempestivè, ac bono fato accersitus fuerim, blandam purgationem, aut etiam robustioribus leve emeticum præscripsi, læto persæpè eventu; Cardiacis namque remediis, quibus oppugnanda aderat febris, tùm Peruviano Cortici, si fortè hunc etiam in subsidium acciri opus erat, reserabantur fores, licebatque iis sanguineam massam minimè deturpatâ facie subire.

XXVII. Atque ob hanc fortè caussam celebriores Practici suspecta conclamant alexipharmaca per initia febrium malignarum, nisi exonerato ab impuritatibus stomacho, primisque viis ab obstructionibus expeditis. Neque is tamen ego sum, qui indiscriminatim purganda esse corpora statim ab initio contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilii, quod modò haud paucos revocavit ad vitam, necem alio tempore ægris inferat, quod maximè observandum esse docebat memoratus Hippocrates l. 1. de morb. n. 1. & 2. *quæ scilicet bona per fortuitum successum Medici ægrotos curan-*

(*c*) 4. *Aph.* 10.

curantes faciant. Sæpè visum est in febribus alvi profluvia noxia fore, mortemque inferre, quæ aliquando salutaria extitisse novimus. Idque est Epidemicorum hujusmodi morborum ingenium, ut quâ methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ anno jam vertente forsitan è medio tolles. Spontè obortâ hæmorrhagiâ plerosque servatos refert (*d*) Diemerbroeck in Peste Neomagensi; Secùs hanc olim læthalem experti sunt Tolosates, ac Lugdunenses. Ità scilicèt ludunt morbi; Ingens proindè adhibenda cautela est; omnibusque animi nervis contendendum Medico, quo tandem investigato, ac perspecto morbi genio ad eundem perdomandum recto pede, & intrepidus procedat.

XXVIII. Cæterùm novum minimè est per hujusmodi febrium initia purgationes adhiberi; Id quoque olim proficuum experti sunt Ballonius lib. 1. Epid. Septalius caut. med. l. 5. n. 47. Manardus Ferrariensis 5. Epist. 3. & 13. Epist. 1. Victor Trincavellius, Gentilis Fulginas, & plerique alii; Morbosam Constitutionem huic nostræ ferè similem describit Galenus, in quâ ii facilè sanati sunt, quibus (*e*) *præexsiccatum*, sic ille inquit, *præpurgatumq; corpus fuerit; quippe quod*, ait ille, *evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit*; Atque hinc quidem didicimus sæpè in primis viis latere hostem, qui nisi *protinùs* (*f*) ejiciatur è sede, evellaturque, *quod alienum à natura est*, frustra tentabit Medicus in fine propellere. Fortè etiam Subalpinis ob lautiorem victum major iis necessitas adest purgandi corpora per acutarum initia ægritudinum, quæ omnes præ cæteris ortum potissimùm habent à stomacho. Didicimus insuper exanthemata, ac excretiones quascumque, quæ in principio, vel augmento accidunt, nullas ferè esse criticas, sed symptomaticas, cujusmodi hæ fuerunt, nihil sanè decernentes, tum periclitantis naturæ præludia, tum plerumque turgentis, morbumque facientis materiæ hinc indè latæ, ac stare nesciæ, certissimum argumentum. Ubi autem in acutis materiam turgere, ac putridorum, aut malorum humorum copiam (si fas est ità dicere, & antiquissima verba usúrpare) subesse animadvertimus, eâdem die purgandum esse Hippocrates jubet 4. Aphor. 10. Turgentem verò materiam subesse, virulentam, vagam, ac certam sedem non habentem ex variis, ac vehementibus, quæ suboriuntur, symptomatibus facile colligi, ac dignosci potest; cùm scilicet natura à multâ, aut pravâ qualitate affecta, concitatâ materiâ, tentat inter initia eam expellere, excretionibus per alvum, per vomitum, per sudores, per urinas, per cutis efflorescentias, &c. Nùm id turgere materiam docet? Nùm evacuanda eadem quàm citissimè, ac statim ab initio? Ne fortè, ut (*g*) laudatus Septalius ait, *ad princeps aliquod membrum repat*, aut ad terminum eum ducantur humores, de quo locutus est Galenus libro adversùs Julianum.

XXIX. Nec me quidèm latet paradoxam fortè non nullis videri hanc locutionem, qui omni labore exanthemata,

(*d*) *Lib. pr. de Peste.*
(*e*) 5. *Meth. Med. cap.* 12.
(*f*) 4. *de tuenda valet.* 4.
(*g*) *Sept. Animadvers. Med. lib.* 5. *num.* 47.

mata, ubi ſemel apparuerint, per fortiora cardiaca magis promovere, aut retrocedentia eadem expellere iterùm ac provocare omnibus nervis contendunt, rati ſcilicèt ita ſalvari debere patientem, quem virus aliàs jugularet, quem tamen hæc ipſa nimis operoſa methodus promptiùs enecat. Aſt vulgaris hæc opinio eſt longè ab Hippocraticâ Scholâ recedens. Diſtinguendæ namque ſunt quæcunque contingant, excretiones in acutis, nùm ſcilicèt ſalutari quadam eveniant criſi, nùm erroneo potiùs, ac deleterio naturæ conamine; Utque ſinere illas, intercipere haſce, aut ſaltem minimè deterreri æquum eſt. Sic idem ipſe Galenus in famoſa Hiſtoria Simonis, in quo lata exanthemata erant, minimè veritus eſt purgationem aliquandò commendare. (*h*)

XXX. Cum verò invaluerit malum, aut primæ criſeos periodus præterlapſa, ſatiùs aderat ab omni remediorum genere abſtinere; exaſperari namque morbum, atque omnia celeriter magis in pejus ruere exindè vidimus, collapſis jam tùm viribus, neque ampliùs vim remedii ſuſtinere aptâ laborante, ac penè jam deficiente naturâ; quod ſi minimè ampliùs prodeſſe poſſe nouimus, ne ſaltèm remediis nóceamus, conclamant omnes, quod & magno, & bono viro dignum inquit Celſus, ne quidquid præcipiamus, quod confirmatam artis auctoritatem malevolentiſſimorum hominum calumniæ ſubjicere queat. Neque autem adulto tantùm morbo à remediis omnibus abſtinere ſatius fuit; quin id quoque ſalutare, ac proficuum maximè experti fuerimus, vel in ipſo hujuſmodi febrium exordio, quæ ſolâ plerumque purgatione, ut ſubinnuimus, tempeſtivè inſtitutâ, feliciùs ceſſere, quàm repetitis phlebotomiis, purgationibus, aut mille alexipharmacis, quæ pleno gutture, tanquàm Deorum munera, receptariorum Chorus adeò celebrat, adhibitis. Equidem ut rerum experientiâ, ità & remediorum delectu Græcorum Medicinam Arabum ſcholis longè præſtantiorem nemo non videt; ii namque à maſculâ illâ Græcorum medicinâ recedentes tantam adeò remediorum farraginem contulerunt, ut iis obrui potiùs quàm diteſcere etiamnum videamur. Et verò ſi illud eſt, quod maximè cavendum Oratori, & prævidendum putat Antonius apud Marcum Tullium, quodque eum ſollicitare ſummè ſolet, non tàm ut proſit cauſſis elaborare ſolere, quàm ut ne quid obſit: non quin enitendum ſit in utroque, ſed quod multò turpiùs eſt Oratori, nocuiſſe videri cauſſæ, quàm non profuiſſe: id profectò longè æquiſſimum in ſalutis cauſsâ, atque ubi præſertim de humano corio luditur, videri debet, in quâ vel levis offenſio non ſine magno corporis diſpendio ſuſcipi poteſt.

XXXI. Atque his quidem artibus Sapienti Viro mihi amiciſſimo, juxtà ſacram Divæ Virginis Conſolatricis ædem decumbenti, graviter hujuſce proſapiæ febri, exeunte Februario ægrotanti opem tuli. Is præſtanti corpore, atque animo, ac veluti ad Polycleti ſtatuam compoſitus, ſimplici tertianâ paulò poſt æquinoctium autumnale ſuperioris anni ad aliquot dies laboraverat. Rediit illa hyeme, aut ſaltem illius indolem, ac genium primo

(*h*) 2. *de morbis vulgaribus* 6.

mo intuitu referebat, quod horrore, ac frigore ſuas quaſque acceſſiones metiri conſueſceret; Atqui poſt ſeptimum diem ingraveſcens magis, atque ex ſimplici duplex continua evadens, quid reverà infenſum, ac exitiale prœludebat. Urinæ tenues aderant, conatus vomendi inanes, pulſus durus, intermittens, diffuſæ ubique maculæ, vixque conſpicuæ ad cutem, ſub Solis occaſum omnino deliteſcentes. Decimo quartô miteſcere viſa omnia, dejectiones ex alvo copioſæ, frequentes, ſpontaneæ; Pulſus æquior; Urinæ magis coloratæ. Decimo ſeptimo, ac decimo octavo recruduit iterùm febris, intermiſſo ad alvum motu. Præcordiorum contentio ad umbilicum utrinque promiſſa: ipſe animo vacillans, vix benè ſui compos, pervigil, ſub veſperam delirans. Decimo nonò minùs lugubris ſcena; multa ex alvo proba demiſit ſpontè; dormivit. Vigeſimo quartô ingraveſcere iterùm viſa febris; Genarum rubor, lingua exareſcens, reſpiratio difficilis, pulſus intermittentior, urinæ ſubrubræ, turbulentæ, quæ nec depoſitæ ſubſederunt. Abdomen inflatum, ac ſummè tenſum. Irritata clyſtere alvus nihil dejecit. Vigeſimo ſeptimo multa rursùs ab alvo ſeceſſerunt unà cum concreto ſanguine, fœculento, nigro; mitiùs ſe habuit. Vigeſimo octavo, vigeſimo nono, trigeſimo primo idem obortus ad alvum motus, aſſiduè perſeveravit ad quadrageſimum uſque, cui tandem perfecta judicatio ſucceſſit. Mirum ſanè, ut tantam adeò concreti, ac nigerrimi ſanguinis quantitatem dejecerit, quæ ſingulis ferè diebus ubi dejicere primùm ex alvo ſanguinem cœpit, ad geminas ferè circiter libras accedebat. Hæc illa erat turgens materia, quæ cùm nondum ad excretionem comparata foret, ubique errans, ac impetum faciens ſæva illa ſymptomata induxit, quæ in toto hujuſce morbi decurſu illuxerunt. Hæc illa inquam eſt, quæ præpurgato ſtatim ab initio corpore, magnam in partem imminuta fuit; unde remiſsâ ſemel impetûs continuitate, recreandis viribus ſpatium dedit, quæ & pluribus præliis redintegratæ, & plurium dierum decretoriorum opportunitatibus, ceù firmiſſimis ſtationibus collocatis, auctæ, alioqui animoſum hoſtem maturâ cunctatione fregerunt. Ecquid autem agendum Medico erat, præterquàm vires tueri, tùm ſtrenuè congredientem naturam paſſim erigere, quo tandèm novo velut delectu habito par illa foret, conſtitutis, ac velut deſtinatis ad conflictum diebus, quidquid infenſum ſibi erat ſuis è finibus amovere, expellere, eliminare. Ex quibus omnibus efficitur, in inveteraſcentibus morbis excitatâ ad judicationem naturâ, intermiſſum eſſe, & quodammodò interruptum, minimè quidem continuum ſolutionum impetum; id quod luculentiſſimis verbis docet toties laudatus Galenus *cap.* 5. *lib.* 2. *de dieb. decret.* Cæterùm haud paucis in hâc febrili incurſione unà cum ſpontè oborto ad alvum motu multum ſanguinis ex hæmorrhoidalibus vaſis profluxiſſe, jàm ferè inclinatis rebus, ac penè conclamatis adverti, atque horum neminem interiiſſe.

XXXII. Nunc de veſicantibus, quorum applicatio minùs proſpera comperta eſt, pauca manent attingenda. Sanè in febribus malignis, ac peſtilentibus, in quibus ſanguis ad coagulationem

con-

contendit, nihil iis præstantiùs, nihil aptiùs itidem, aut proficuum magis. Ast ubi humores ad fluorem proni sunt, ubi acriores iidem, ac effrænes, ubi sufflaminandus potiùs quàm stimulandus cruor est, nihil iis noxium magis, nihil magis perniciosum. Id olim quoque in Epidemica sui temporis constitutione rectè adnotaverat P. à Castro, Vir insignis; ego meherclè multos absque iis perfectè liberatos vidi.

XXXIII. Ex adverso egregiam ægrotantibus opem tulit Corticis Peruviani usus debito tempore, ac arte institutus. Is enim humorum massam coercere, excitatumque in sanguine orgasmum, meâ, ac doctissimorum Virorum, inter quos clarissimus Ramazzinus dignus utique est recenseri, meâ inquàm, ac aliorum, quos ego summoperè veneror, sententiâ sistere, ac cohibere par est, quod unum maximè expetebatur in illa rerum caligine. Equidèm quidquid de hoc exotico antifebrili, tùm de cæteris celebrioribus specificis, quæ huc usque in usum medicum advecta sunt, scripserint magni nominis Viri, præstat adhuc plura admirari magis, quàm intelligere; saltem de iis nihil hactenùs perspicuum, quodque animum veritatis avidum expleat, allatum est. Si quid verò unquàm lucis sperandum, totùm lubet ab eventu ediscere. Ab hoc juvat famosi hujus Apyretici, aut cujuscumque specifici naturam, ac vires expendere, metiri, decernere; Hoc dignum Philosopho, hoc dignum Medico Viro institutum; minimè verò ratiunculas ad libidinem comparatas, & ipsius imaginationis ludibria effingere. Hinc culpari ab uno, laudari ab altero, modò probrosis titulis, modò magnificentissimè vocari passim novimus celebre istud febrifugium. Neque enim tanta adeò opinionum inter se dissensio proficisci aliundè potest, quàm quòd secùs ac reverà attingi debent res, eædem plerumque expendantur, minùs fortè æquâ ingenii statice, aut mente præjudiciis occupatissimâ. Ego quidem hujusce, quod adeò apud nos invaluit præsidii efficaciam utique veneror, ac si superis placet, ad Astra feram. Ast illud ceu Panaceam è Cælo delapsam omnibus remediis præferre, atque in omnibus febribus indiscriminatim exhibere, haud parum tutam rem esse judico, nec medentibus decoram; æquè ac si quis Opium, quod mirabile, ac magnum est sedativum, sine ullo fortè delectu in omnibus morbis, ubi compescere opus est, adhiberet. Nec verò semper ubi fræno humores egent, Cortice coercendos puto; sæpè enim plus periculi timendum est à subito, & intempestivo sufflamine, quàm non erat anteà. Quamobrèm in Corticis exhibitione respiciendum est ad id quod intus molitur natura; humorum status expendendus; nùm ad fixitatem scilicèt, nùm ad fluorem contendant. Quid cavendum deniquè, quid experiundum; vividâ mentis acie examinandum. Est quid *divinum* in remediorum usu, ut quid (*i*) *divinum* etiam in morbis inesse prodidit Divinus senex. Atque id quidem ab eorum majori, vel minori efficaciâ, aut ab secreto, ac penè inexplicabili eorum quorundam agendi modo minimè petendum est, sed ab eorum administrationis more, quod caput est maximum, & administrationis tempore; ad quæ duo potissimùm capita cautiones Medicæ refe-

(*i*) 2. *Progn.*

referendæ sunt. Sapienti pauca.

XXXIV. Ego sanè quidquid boni ab hoc præsidio in hac febrili scenâ ægrotantibus accessisse comperi; id totum illius, quâ pollet, efficaciæ, figendi humores, eosque aut à se invicem dissilientes, aut cohærentes minùs, cogendi unà simul, cohibendique tribuendum puto. Hinc sanè aliquando minùs ex asse voto respondisse Corticem auditum est in quibusdam febribus, quòd fortè humores minimè ad liquationem vergerent, ejusque diathesis essent ii, quæ stimulari potiùs egeret, quàm coerceri. Quinquinam autem potestatem fluida quæque in nostris corporibus figendi, cogendique habere pro re certâ suppono. I. Quòd motum sanguinis & spirituum compescat, & alvum ipsam densiorem, obstipatioremque reddat; compertum namque est iis, qui ad plures dies hoc remedio usi fuerint, ventrem adstringi, ut clysteribus indigeant. II. Stiptica ferè gustu, ac moderatè subastringens deprehenditur, ut patet. III. Si quis illâ febres fugaverit, hasce spiritu salis armoniaci, qui summè potens est, humores coactos lacessere, & ad motum ciere promptè revocamus. Atque ob hanc utique caussam haud auspicatò cessisse nonnullis Peruvianum corticem olim scio, & funestos casus memorari. Uratislaviensibus in constitutione quadam anni 1699. valde funestum illius usum ferunt Acta Eruditorum anni 1701., (*k*) quòd scilicèt infarcta crassis humoribus corpora, in frigidâ illâ, & humidâ prægressâ temporum habitudine, remedia expeterent, quæ segniùs labentia fluida urgerent potiùs, quàm figerent, aut saltem obortam febrim, quæ fortè auspicatò contigerat, haud ita citò fugarent. Sæpè non modò utilis res febris est, sed & hanc profuit accendere; Fortasse enim, ut Celsus ait, *curationi opportunior fiet*, ut *humidioribus agris ignis*;

sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor.

Secùs res tamen evenit aliquando; Nosque id ipsum salutare experti nuper sumus, ac verè proficuum, quod noxam olim fortè, ac detrimentum attulit. Juvat hinc adnotare quantùm profutura medentibus sit, quantum artis decori, ægris verò saluti, ac emolumento futura exacta temporum cognitio. Sicuti enim apud Agricolas, *annus est, non terra, quæ fructificat*, ita & nos persæpè videmus, ac ferè acu tangere fas est, non à particulari corporum dispositione, sed ab anni, temporúmve constitutionibus diversos passim morbos exoriri, quos sæpè prodest diverso modo subigere.

XXXV. Cum verò ab eventu res nobis expendendæ sint, præstat nunc hujusce corticis usum, quem auspicatò nobis cessisse novimus, maximè commendare iis, quibus opus est, aut concitatum orgasmum coercere, aut effrænem impetum sistere, aut tendentes ad liquationem humores figere; quò saltem, aut remissâ impetus continuitate, aut coercito orgasmo, aut humoribus, ne à se invicem penitùs dissilirent, interceptis, aut si qua fortè excandesceret nimis, mitigatâ febri, redintegrata, auctaque viribus natura vincere queat, ac superare hostem. Neque exigua certè res est specificum habere, (liceat mihi eo nomine exoticum istud

(*k*) *pag.* 523. *mensis Novembris.*

istud febrifugum vocare) huic præstando muneri aptum. Cæterùm quidquid de hujus usu in morbis afferi unquàm poterit, aut excogitari, id lucis quidpiam utique, at parùm certè, afferet, *Vincet enim semper latendi natura*, ut olim de Nili origine aiebat Lucanus.

XXXVI. Modo superest de sanguinis missione pauca effari. Profectò nunquàm non noxia in hujusmodi febribus comperta hæc est; ab eâ namque atteri magis, ac deficere vires, quod unum præ cæteris magis funestum, ac certissimum impendentis jacturæ præsagium observatum fuit, dejici animum, perfrigerari extrema, inque summum discrimen adduci ægros frequenti observatione adnotavimus. Quod mirari utique subest, tùm maximè quod nullum aptius, nullum idem in hisce Regionibus (quod sanctè testari possum) tutius expertum præsidium sit, quam venæ sectio, sivè ob Cæli hujusce nativas qualitates, sivè ob Subalpinorum temperamenta huic climati, ac Cælo congrua. In hac autem Epidemicâ constitutione totum mutatum ab illo cruorem augurari licebat, & ad fluorem pronum magis, tùm ob fervidissimam temporum præcedentium indolem, tùm ob exlegem, Austrinam, consuetumque morem minimè observantem hyemem; ac proindè nil mirum improsperè cessisse venæ sectionem, quin immò ab illâ cane pejus, & angue abstinendum; etiamsi, ut aurea Hippocratis affert sententia, qui in haud absimili anni constitutione sanguinis missionem (*l*) valdè quoque improbat, *morbus magnus sit*, *vigensque ætate homo*, ne scilicèt major fibrarum cruoris dimotio contingeret, à quâ non nisi extrema quæque discrimina expectanda sunt.

XXXVII. Ne verò id gratis, aut Dictatoriè me pronunciasse quis credat, decet paullò altiùs hujusce depravatæ sanguinis diathesis, ejusque ad fluorem potiùs ad concretionem tendentiæ originem, ac caussas inquirere, quæ & eadem hujusmodi febrium, eisque affinium affectionum, quæ per ea tempora desæviebant, origo extitit, ac incrementum. Ac primò effingere lubet animo quidquid dissolvere, aut coagulare par est, illud idem agens quoddam esse valdè potens, quod proùt vel ad acidum, vel ad acre magis accedit, coagulare, aut dissolvere aptum est, potestatemque induit obvia quæque fluida, aut ad concretionem, aut ad colliquationem inducendi. Hæc duo insuper diversa principia perpetuò nostris corporibus inesse fatemur, atqui ità simul æquilibrata, ac æquâ invicem proportione instituta, ut quo usque in mutuâ vicissim actione permanent, nec ab externo quopiam agente alterutrum ad motum urgetur, nulla exindè incommoda corporibus inferant, quin immò tutam, ac firmam servent cruoris massam, tùm Vestalis Ignis nativos lares, & focum. Ubi verò à principio quodam extrinseco eorum alterutrum supra alterum efferri, ac dominatum acquirere contingit; tùm obrutam penitùs fluidorum massam cernere est, institutas æquilibrii leges minimè servari ampliùs, ad lentorem indè aut ad fluorem liquida vergere: prout acidum illud est, aut acre, quod prædominatur, & vim suam exerit, suprà cætera principia elementaria evectum agens.

(*l*) *l.* 4. *de rat. victus t.* 19.

agens. Hinc patet quàm diverſo telorum ictu, ac diverſis penè dixerim artibus occurrendum ſit, ubi ſcilicèt aut unum, aut alterum horum præpollet ſanguinis diatheſin immutare aptum, ac diverſos proindè effectus inducere.

XXXVIII. Illud autem externum agens, quod intus latentem, ac veluti coercitum ignem laceſſere, ac excitare par eſt, ab iis, quæ nos ambiunt, aut nobis imminent rebus, petendum eſſe extrà omnem controverſiæ aleam poſitum eſt; nec aliundè quidem profluere poſſe videtur, quàm ab aere nobis circumfluo, cui quandòque accedunt, atque ad excitandos populares morbos in unum conveniunt modò corruptæ, ac ſtagnantes aquæ, modò alimenta mali ſucci, & pleraque alia. Potiſſima verò, ut incolumitatis, ac ſalubritatis, ita morborum communis cauſſa aer eſt, vel rarefactus nimis, vel condenſatus, tùm particulis heterogeneis, extraneis, ac humanæ naturæ incongruis dives. Hæ namque ſunt, quæ in rarefacto aere, magis, aut minùs exaltatæ, inque vitæ hoſpitia exceptæ vitiatam in fluidis diatheſin inducere queunt, à quâ diverſa morborum proles enaſcitur.

XXXIX. Neque autem de aere loquens, eum criminis reum eſſe contendo; At qui unà cum illo miſcentur, extraneos, tùm exoticos ſales, hoſce ego alterationum omnium, quæ ab aere profluunt, morborumque parentes agnoſco. Aer namque elementum incorruptibile eſt, ac reliqua elementa, tùm aqua potiſſimùm conſervandæ, ac tuendæ hominum incolumitati illo haud minùs neceſſaria, ac opportuna. Si quam verò alterationem aer concipit aliquando, hanc utique ab extraneis corporibus, tùm heterogeneis particulis, quæ unà cum illo commiſcentur, excipit, iiſque inficitur, ſatis aptus idem eaſdem à ſe removere, atque protruderē, cùm nullum obvium ſibi obicem offendit, quo minùs illas à ſe expellere potens ſit. Ut ſtagnantium, ac putreſcentium lympharum in limpidum quempiam amnem irruptio fluminis aquas confundit, ac turbidas reddit, atqui hæ priſtinam iterùm puritatem redeunt perenni aquarum gurgite uberi alveo aſſiduè decurrentium; Sic aer quandòque ab exoticis ventorum afflatu elatis ſalibus inquinatus, novo irrruente vento iiſdem liberatur, ac purus redit; neque enim etſi aliquandò majori cum energiâ iidem agant, diù perdurare queunt, quin aut ſenſim fatiſcant, aut tandem integrè abeant, ac diſſipentur.

XL. Quæ quidem ſatis ſuperque evincunt, cur infenſos nobis experiamur Boream, & Auſtrum, atque iis potiſſimùm, quæ hiſce præter morem perflantibus, ſuboriuntur, ægritudinibus obnoxii ſint Subalpini Incolæ. Enim verò cum nitroſi, acidique exotici ſales à Boreali plagâ, ſecùs verò lixiviales, ac urinoſi ab Auſtralibùs oris continuò profluant; abque hinc perflantes venti liberè per univerſum Agrum Pedemontanum diſcurrant, nullo, ut innuimus, ſaltem exiguo, quâ ſævit Auſter, interjecto obice, qui effrænem eorum motum, ac vim compeſcat; conjicere quiſquis poteſt, quàm facili negotio irruentes venti extraneos hujuſmodi ſales ad nos vehant, iiſdemque corpora inficiantur, eò quidem magis, quò diutiùs perdurant ejuſmodi venti, aut alterius ſibi oppoſiti ſilentio, eos à ſe protrudere

aer minimè par eſt, ac removere. Si quis interim modum ſcire cupit, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infenſis particulis imbuitur, & quomodò is interdùm per ventos hùc, illucque transferatur; plenè id habebit à Fr. de le Boe Sylvio.

XLI. Ut verò ab nitroſis ſalibus, quos ſubacidos eſſe contendimus morbos omnes oriri novimus ab humorum fixitate, ac lentore progenitos, utpotè quod fluida quæque cogi ab acidorum præſentiâ, atque intercipi conſpicuum eſt; ita ab lixivialibus, ac urinoſis particulis ab Auſtro delatis eas potiſſimum affectiones, ac funeſtas paſſim ægritudines enaſci experimur, quæ ab humorum colliquatione, ac fluore dependent. Ut enim figendi acida; ſic diſſolvendi facultatem acria, ac lixivialia præbent. Sic nunquàm hiſcere audentibus aquilonaribus ventis, tùm ſuperiori anno, tùm labente hyeme, qui Auſtralium aſſiduè perflantium ventorum vim frangerent, aut eorum ſaltem ſævitiem compeſcerent; Nil mirum, ut hi acria corpuſcula ſummè infenſa vehentes ſecum, ſæviſſimas illas febres induxerint, quæ ſe ſe novo oriente anno prodiderunt.

XLII. Hinc enim è ſalibus acribus præter morem elatis, ſtimulique vicem agentibus commoveri ſanguinis maſſa, turbari illa, accendi febris, mox ſæva quæque ſymptomata ludere viſa ſunt naturalis humorum textura diſſolvi, ejus vincula diſcindi, diffluere ſeroſæ molleculæ; rutilæ, ac gelatinoſæ à ſe invicem ſecedere celerrimo, præcipitique tramite, ni quàm primùm, antequàm totum illicò ſanguinem pervadat, fermentum illud acre, irritans, hærens, evellatur, ejus vis, ac ſævities maxima infringatur, demulceantur ſpicula, imminens, aut jam ortus orgaſmus coerceatur, temperetur impetus, præbeaturque tantumdem naturæ ſpatii, quo inire illa pugnam queat, animosè congredi, materiam morbi ſubigere, ſolvere, movere, ſecernere, excernere, verè illa *morborum medicatrix*, utque Hippocrates ait, *docta ſine magiſtro*. (*m*)

XLIII. Quæ ſi quis omnia attentè perſpiciet, conjiciet equidem, ac facili negotio concipiet, quæ fuerint horum malorum exordia: tùm rationem, cur utilis extiterit acidorum uſus? cur temperantia, nimium humorum impetum infringentia, modicè figentia, ſtiptica opportunè adhibita, utilia eadem, ac tuta? cur auſpicata minùs, funeſta, nunquàm non noxia venæ ſectio, ac veſicantia? cur turgente materiâ voto ex aſſe reſpondens purgatio, primis diebus, ab initio, ſtatim inſtituta? cur excretiones per alvum, per vomitum, per macularum diffuſionem ad habitum corporis in principio morbi lethales? cur exeunte ad judicationem morbo motus ad alvum, aut hæmorrhagia ſuperveniens bonum? cur proſtratæ initio vires, languidiores eædem, ac penè emortuæ? quæ ratio ſymptomatum omnium, quæ ſe ſe exordio, incremento, ac ſtatu febris prodidere? Inſuetus, ac minùs frequens Subalpinis, ſecùs ac Boreas, Auſter eſt; neque enim ſæviſſimo adeò flamine illum deſæviſſe unquàm, ut hiſce temporibus diù compertum eſt; Hinc fortè ea, quæ profuiſſe olim didicimus, nocuiſſe nuper, ac funeſta deprehendimus. In universùm verò Auſtrum maximè, atque

(*m*) 5. *in* 6. *Epid.*

que illi affines ventos malè passim audiri novimus; quin immò, quod fortè peculiari quarumdam regionum temperamento tribuendum est harum nonnullas is quàm immanissimè verberare solet.

XLIV. Cur autem nitrosæ ab Aquilone particulæ, lixiviales, ac summè acres ab Austro ferantur, nimis prolixa res foret attingere; Neque id ad institutum nostrum profectò attinet. Equidem nullum ventum per se singulari, & specificâ virtute, ac qualitate pollere, nisi quæ à loci, undè oritur, naturâ, nec non medii, per quod transit, indole derivanda sit, pro re certâ habeo. Ex quacumque enim parte nivibus obsitâ, sivè ad Austrum, sivè ad Septentrionem, Orientem, vel Occidentem posita illa sit, frigidos perflantes ventos experimur, secùs ac illos, qui paludes, terrasque stagnantibus aquis perfusas transeunt, aut qui per arenosa deserta, æstu Solis adusta loca perspirant. Cum verò Boreas ex terris gelu constrictissimis, & à Sole remotis assiduo flamine spiret, & mare glaciale, ac altissimos montes perpetuâ glacie, nivibusque obsitos pervadat; Tùm ex adversò Auster ex percalidis, & arenosis Africæ locis veniat, Zonamque torridam, nec non Mare Mediterraneum percurrat; Facilè hinc edifcere est, exoticas ab utroque, ac summè infensas particulas ad nos advehi, nitrosas quidem ab Aquilone; volatiles, acrioresque ab Austro. Norunt id planè, qui hisce magis obnoxii sunt, quàm graves iis, sævosque morbos inferat tùm frigoris Promocondus Aquilo, tùm *plumbeus Auster*. Quod enim juxta diversas Epidemicorum morborum habitudines experimur, qui pro diversâ temporum conditione, diversis telorum ictibus oppugnantur; præclarum id nobis documentum præbet, cur quæ Septentrioni magis subjecta loca sunt, aut econtrà, aut quæ Borealibus ventis magis infestantur, vel Australibus, peculiaribus illa morbis, ac unicuique regioni propriis divexantur magis; quæve e. g. prosunt Anglis, eadem fortè Romanis noceant remedia, ni fortè toto mutato Cœlo, nova ingruat morborum proles novo, ac diverso more oppugnanda; adeò verum est illud Celsi (*n*) *differre pro naturâ locorum*; addam ego & temporum, *genera medicinæ, & aliud opus esse Romæ, aliud in Ægypto*; *aliud in Gallia*; aliud insuper sæviente Austro, aliud flante Borea, aliud Euro. Cur verò Austrina hujusmodi constitutio diu adeò, ac præter consuetudinem desævierit, neque hiscere unquàm auserint Aquilonares venti, qui eorumdem sævitiem infringerent, quæsita quidem mihi est ratio, num verò reperta fuerit, *mihi hæret aqua*, ut dici consuevit.

XLV. Austrinos ergò flatus, ceu præcipuos in hâc Tragœdiâ Actores culpare licet, qui in massam sanguineam tales invexerint dispositiones, ut ad excitandam hanc malignam febrim satis virium habuerint, silentibus ut plurimum Borealibus ventis, qui nubila detergent, & aëris impuritates eò repellerent, unde decesserant, ad Australes scilicèt plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum suspicari fas est. Nihil magis ac penè momento temporis aeris statum immutare posse, quàm flantem Austrum, ut ex ponderoso levior reddatur, jam dudùm novimus,

(*n*) *pag.* 3. *in Procemio.*

vimus, docente Barometro. Quod denique præcipua hujusmodi mali moris febrium ratio ab Austrinis flatibus petenda sit, hinc conjectari licet, quòd ea salubriter degerent loca, ac veluti in portu aliorum spectarent naufragium quæ obverso multorum collium dorso protecta sævientes flatus eludebant, dùm in hâc Urbe, ac totô ferè circumjectô agrô exaratæ febres grassarentur, ac desævirent.

XLVI. Sed quæ jam innuimus enucleatiùs repetamus, & clariùs. Austrina hyems, quæ pluvioso Autumno successerat, exaratis febribus occasionem præbuit, exoticis, acribus, ac heterogeneis particulis unà cum inspirato aere cruori admixtis, quarum præsentiâ, & miscelâ, ceu totidem sævientibus stimulis acriores mollleculæ extricatæ magis, suique juris factæ totam invertere humoralis massæ texturam, ejusque vincula tandem discindere ausæ sunt. Equidem liquida ad fluorem potiùs, quàm ad concretionem prona fuisse præter alia multa, quæ talem adfuisse sanguineæ massæ dispositionem attestabantur, id ipsum conjectari fas erat à manifestis notis, quas eductus è secta vena sanguis præferebat; semper enim roseus, ac purpureus, nihilque glutinosi præferens mihi, aliisque Professoribus apparuit, ac toto Cælo diversùs ab eo, qui solet educi in quibusdam morbis, ut Pleuritide, Peripneumonia, aliisque affectibus interdùm popularibus, in quibus manifesta lentoris vestigia cernere est. Quod ad exanthemata attinet, hæc etsi plausibili quidèm ratiocinio Villisius, aliique coagulationis potiùs, quàm fusionis humorum præludia esse contendant ob fixiores sanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes; vero similitèr magis crediderim, à fibris illa sanguinis dissolutis, èque suâ statione dimotis ob sal acre illud, & volatile sanguinem ad fluorem disponens, ortum ducere, quo pacto similiter effusus ab arteriolarum osculis cruor tenuiores sui partes dimittit, quæ hinc indè diffugientes, ac profugæ sui fortè erroris notas in cute designant.

XLVII. Hæc per hyemem gesta. Veris initio Cælum votis communibus respondit moderatis imbribus delapsis, quos novam, lætamque faciem periclitantibus rebus allaturos augurari fas erat, si qui totâ penè hyeme hiscere nunquam auserat, sævus Aquilo, silentibus tandèm per intervalla austris, erumpere tunc minimè visus foret, insuetumque frigus media inter primordia Veris inducere. Huic quandòque Occidentales Venti mitiore flatu adspirantes succedebant, recurrentibus mox Austris iterùm, tantâ adeò varietate rerum, ut sæpè unius diei spatio, æstatis, hyemis, veris, atque autumni vices contingerent, modò sereno, pacatoque Cælo, modò turbido, nubilo, pluvioso. Curiosum aderat Mercurii errores in Barometro adnotare, qui elatus modò, mox humilis, ceù nescius stare loco, incertas temporum, aerisque vices prodebat. Nunquàm adeò tàm infida, ac sibi invicem adversa diù visa aderant tempora, quæve tàm longe ab instituto more deflecterent.

XLVIII. Nova hinc diræ indolis acutorum morborum proles sporadicè desævientium caput extulit, ac præcipuè spasmodicarum ægritudinum, quibus gliscentibus diuturniores ejus-

modi

modi aliæ ſe ſe prodere auſæ ſunt. Inter cæteros verò quàm immaniſſimè cruciabatur Podagricorum cohors, tùm qui Nephriticis, Scorbuticis, aliiſque id genus affectionibus obnoxii paſſim aderant. Nec hyſtericæ quidem mulieres immunes viſæ; hæ ſiquidem ſpaſmodicis cruciatibus dirum in modum, ac diu magis quàm unquam conſueverant, vexatæ ſunt. Apoplecticos quoque plures, quàm unquàm contigit, enumeravimus, conſpirantibus unà ſimul hemicraniis, vertiginoſis affectibus, aliiſque hiſce affinibus, aut conſanguineis. Notatu dignum eſt, vix quempiam ab acutâ ægritudine omninò evaſiſſe, quin in diuturniorem, ac inveteraſcentem morbum incideret; Veſtalem novi in Monaſterio *del Crocifiſſo* degentem acutâ febri paullò poſt æquinoctium ægrotantem, quæ ſuperatâ tandem febri, pertinaciſſimo capitis dolore divexari cæpit, quo & adhuc (dum hæc ego ſcribo) illa ſæviſſimè plectitur. Ipſa ſuperiori ſolſtitio variolis correpta fuerat, quæ tunc temporis longè latèque ſæviebant.

XLIX. Hiſce vigentibus intercurrentibus morbis febrium malignarum ſævities remitti quidem, atqui hæ iterùm, velùt auctæ viribus ſtatim ferè recrudeſcere viſæ, ac magis, magiſque debacchari, quibus plures per ea tempora fatis defuncti ſunt. Tùm præcipuè cùm aut diuturnis illæ affectionibus ſuccedebant, aut gravioribus aliis ſtipatæ iraſcebantur, inito ſimùl fœdere, quo truculentiores evaderent. Harum unum, atque alterum exemplum lubet recenſere. Pia mulier tertio febris inſultu, ſpaſmodico pectoris affectu correpta, quarto obiit. Sacerdos ſanioſis puſtulis toto corpore diù ſcatens, quæ ſtatis temporibus magis, aut minùs deſæviebant, cùm amico cuidam ſibi obvio occurreret, fallente pedem veſtigio, in terram incidit: mox obſcurari lumina, ſanguis ex utrâque nare profluere, ipſe veluti oborto rigore contremiſcere viſus eſt. Poſtridiè mitiora omnia evaſere; Nec ipſe lecto ſeſe affigi paſſus eſt, amicorum conſilia, ac preces eludens. Undecimo febris acuta ſupervenit caligantibus oculis, deficiente voce, vix mente compos. Latæ maculæ denſiſſimis examinibus totam cutim fœdabant; Urinæ rubræ, per initia tenues, nihil ſubſidentes. Decimo nono ingenti oborto ſopore, expiravit. Secto cranio pia mater cum vaſis ſolitò tumidioribus ſe nobis præbuit, tùm ſiniſtri Hemiſpherii amphractus diloricati invicem, ac dimoti; Multum in utroque ventriculo ſerum; Sinus majores, choroidæus plexus, tùm cætera quæque ſanguinea vaſa copioſo dilutoque ſanguine tumentia; Diffuſæ ad cutim maculæ latiores in cadavere apparebant. Dubium adeò, nùm à lapſu potiùs, nùm verò malignâ obortâ febri deceſſerit; an utroque, junctis unà viribus, quo citiùs ægrum perimerent. Frequentiores iis temporibus ephemeras febres, quàm intermittentes, obſervavi.

L. Lubet hinc conjicere magis, ut quæ toties dicta ſunt, iterùm repetam, quæ fuerit Auſtri ſævientis indoles, quæve ſit Auſtrinâ vigente conſtitutione temporum, metuenda morborum proles? Quod ſi & ultrò pergere quis velit, expiſcari fas quoque foret, & magnorum virorum more magnam rerum fiduciam habentium decernere,

nere, quid ex adversâ, si quæ contigerit fortè, constitutione, annique habitudine prænunciandum? Profectò si rem paullò accuratiùs perpendamus, quilibet Annus semper aliquos affectus secùm unà infert, qui reverà quid Epidemicum redolent, quos, etsi leves aliquandò, ac tenuioris momenti, haud ità facilè tamen curari cernimus, quin priùs à vulgari methodo discedamus, eaque iis præsidia adhibeantur, quæ, expenso ingruentium affectuum genio, profutura magis conjicimus. Lubet hinc etiam ediscere morborum quorumdam genesin, qui sporadicè passim, nulloque non tempore, quo Epidemici sæviunt, contingunt. Hosce quidem feliciùs aliquandò cedere novi, eâdem methodo, ac iisdem ferè remediis, quorum olim eluserant illi vim. Id mihi haud ita pridèm adnotandum, cum fortè fortunâ quidpiam de epidemicorum affectuum indole, à quorum utique studio, ac inquisitione nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse, ab illo sciscitarer, ac expendendum maximè Author adfuit, ac Præceptor idem, Ornatissimus vir, de Medicâ omni, tùm literariâ re meritissimus Joannes Fantonus, Regii Subalpinorum Principis à cubiculo Medicus, ac Primarius in Taurinensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Antecessor. Rectè scilicèt perpendenda est annorum constitutio, ut ex illâ, tamquam ex fonte, genuinum cujusque morbi genium repetere, tùm æquam illi curationem adhibere valeamus.

LI. Equidem ephemeras modò dictas febres, tùm spasmodicos affectus, qui eâ tempestate percrudescebant, ad principem affectum reduci posse, unàque omnes ab eodem amne ortum ducere, satis dilucidè innotescit. Atque id quidē rectè norit, qui quotquot in sanguine ex doctissimi Gulielmini calculo subeunt variæ, ac diversæ combinationes, quas ferè sexcentas olim recensuit Hippocrates, animo expenderit.

LII. Utque ab ephemeris febribus exordiar aliquando; Hasce quidem ab intermittentibus, nec genio tantùm, sed re, ac origine toto Cælo differre neminem latet, si quis utriusque indolem, ac genesin attentè adnotaverit. Acidi mineram, quam nemo in ephemerâ febri culpaverit unquàm, seù pituitam præter modum viscidam, cui acidum fermentum magis, vel minùs irretitum hæret, intermittenti febri præludere, vel stabulantem in stomacho, ut placet (*o*) Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut (*p*) statuit Sylvius, communis Medicorum sententia est; Quæ quidem pituita, seu materies, in venas effusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta potis est, tot excitare turbas, & febrilem, (*q*) ut aiebat Cartesius, *tempestatem ciere*. Quidquid scilicèt ad acidam discrasiam humores disponere par est, id intermittentibus febribus incunabula, ac focum præbet. Quod quàm longè ab Ephemeræ genio, ac more discedat, conspicuum est; Hæc namque continuarum simplicissima, quam habet accensionis febrilis caussam, hanc minimè extra vasa hospitantem habet, ast intimè in universa liquidorum massâ ludentem. Simplex, ac levissima molecularum sanguinis commotio ephemeram febrim in-

(*o*) *De febrib. c.* 17.

(*p*) *Tr.* 10.

(*q*) *P.* 1. *Ep.* 51. & 88.

inducere apta est, quæ brevi compescitur. Nec ineptum omninò proindè foret conjicere, quas Auster diù sæviens attulerat acriores, volatilioresque particulas, sin minùs universum humorũ massam in robustioribus corporibus inficere, saltem turbare illam exoticorum salium miscelam potuisse, ob atq; ephemeras febres inducere. Cur verò Peruvianus Cortex, quem ego superiùs salutarem extitisse in iis febribus, quæ in hâc exaratâ constitutione suboriebantur, adnotaveram, ob figendi illius, cogendique facultatem; cur idem ipse cortex in intermittentibus, quarum quidem indolẽ ex prædominio acidæ mineræ deduximus, cujus vis est cogere quidquid, ac figere; cur inquam in intermittentibus idem proficuus experiatur, tutissimumque præsidium passim audiat, atque ajunt specificum Antipyreticum magnis adeò laudibus decantatum? Res nimis operosa foret decernere. Nùm ludere remedia, ut morbi, dixerim? Nùm me potiùs inanes conjecturas effingentem quis arguet?

LIII. Opus hìc esset exotici hujus febrifugi naturam paullò fusiùs, quàm superiùs attigimus, explicare; Fortè, & magnificos titulos, magnaque illa elogia, quibus apud quamplures vocari illud etiamnùm solet, excutere; quòd tamen nec mei muneris esse scio; nec hujusce utique Spartæ, quam exornandam ego, ac illustrandam suscepi. De illius abusu peculiarem, ac deciès legi dignum tractatum edidit Celeberrimus Ramazzinus, minimè veritus se quandoque, nec dùm cùm juvenis adhùc foret, sed cum jàm virili togâ incederet, illo familiariter usum fateri, procedente verò ætate experientiâ edoctum à priori sententia recessisse; Ita scilicèt ait Vir doctrinâ, tùm animi candore dignus inter magnos Viros recenseri. Fortè alchali illud volatile, acerrimumque ab Austrinis flatibus delatis lixivialibus salibus, atque una cum aere inspiratis, magis evectum, inque sanguineâ massâ impetum faciens, quæ potissima fuit febrium, quæ in hacce constitutione desævierunt, caussa, alchali fixo Chinæ emendari, aut saltèm cohiberi contigit. Nec fortè etiam abs re erit suspicari, quæ quoque Clarissimi, atque amicissimi Viri A. M. Reina, Celebriorumque in hâc Urbe Medicorum sententia est, ex mixtione Chinæ Chinæ unà cum acido prædominante in febribus intermittentibus, inque primis viis obvio, quid emergere febrilis fermenti (sit verbo venia) crasin invertere aptum, ac excitatos motus compescere. Ex solutionis vitrioli permixtione cum solutione Chinæ Chinæ speciem quamdam atramenti idem laudatus Ramazzinus, & alii adnotarunt.

LIV. Nunc cæteros affectus, saltèm præcipuos, quorum tàm discolor, & ingens sylva ab unâ radice succreverat, lubet expendere. Horum verò plerique ab ipso solidô malè affecto proficiscebantur. Adeò facile est, inducto semel in liquidis vitio, aut iis ab instituto more deflectentibus, solida quoque crimine culpari, quæ unà cum illis invicem comparata sunt; Juxtà namque id quod intimè latet in sanguine vitium, solida modò tendi, ac summè elastica fieri, modò laxa eadem, ac debilia prorsùs, imminutâ elasticitate; observamus, utraque dein inveterascentium morborum, diuturniorumque in-

incrementa ægritudinum. Equidèm quos potissimùm hac tempestate desæviisse adverti spasmodicos affectus, ab eodem illos genio, à quo acutæ febres prodierant, derivasse arbitror, ab illâ scilicèt acrimoniâ in fluidis inductâ, cujus præsentiâ solida quæque diversimodè pungi, vellicari, ac irritari perspicuum est. Quæ namque desævierant diuturnæ ægritudines, hæ utique fibram admodùm tensam, crispatam, rigidam nimis, ostendebant, plerumque effrænem.

LV. Mulierem novi hystericis affectibus jam dudùm olim per intervalla obnoxiam, iisdem sævissimè, toto anno divexatam, ac tandèm fato defunctam. Stupendum equidem erat tot, ac tàm diversas impetum facientis solidi incursiones, ac penè dixerim, explosiones cernere, ceù Protei in morem ludentis. Sæpè visa spasmis tota convelli, præcordiis valdè tumentibus, multa evomens biliosa, mordacia. Desinente Vere iidem spasmodici affectus assiduo more irascebantur, mox in supremo quoque ventre, haùd absimilem scenam ab illâ, quæ in abdomine jam pridèm egerant, ludere cœperant, quæ tandèm in certam quandam amentiæ speciem degeneravit, cujus miratus sæpenumerò sum nullam ab Authoribus mentionem factam fuisse unquàm, cum tamen haùd rarò diuturniores hystericos affectus illi prolusisse adnotaverim. Sæpè in risum, & lacrymas effusissimas ridiculè erumpebat. Aliquando ditiorem quàm reverà foret, modò alteram è nobilioribus Reginæ asseclis sese jactabat; Frons, oculi, vultus amentem fæminam redolebant. Accedente Autumno, suique compos magis facta, sæviore more hystericis insultibus vexata fuit, qui ab infimo ventre ad Thoracem propagabantur, ut ferè suffocationis periculum impenderet. Raròvisa febris, quæ nec typum, nec genium prodidit unquàm. Sub initium hyemis adstringi sibi adeò fauces persenserat, ut vix quidquam deglutire par foret. Atque tunc temporis ad ipsam vocatus fui, ad illum diem usque ab Agyrtâ quodam inconsideratè, inclementerque curatam; Cumque faucium affectio jam penè desierit, nedùm tamen spasmorum caussa deerat penitùs; quin immò hi ferocius recrudescentes quandoque, tympanitidis in morem abdomen distendebant. Quâ de re in consilium quoque advocato Clarissimo, Doctissimoque Viro Jacobo Cicognino Augustæ Regis Matris Medico Primario, & Consil., ejus sententiâ, & authoritate celebriora quæque antispasmodica expertus sum, eaque omnia, quæ promptiora compescendis, coercendisque insultibus, tùm quòd magni momenti aderat, emendandæ acrimoniæ humorum aptiora credebantur. Meliusculè habuit; Atqui haùd paucis patratis in victu erroribus, tùm ob sæva animi pathemata, hysterici spasmi pristino iterùm more ludere, ac frequentiores suboriri, tumere crura, venter, præcordia, ac denique atrociùs sævire omnia cœperant rursùs; Ipsaque tandèm paullò post hyemale solstitium defuncta est.

LVI. Nec longè ab eodem spasmorum tramite abludebant, ab acrimoniâ illâ scilicèt Austrinis flatibus evectâ, atque ad activiorem sublimitatem elatâ, immanes, sævissimique progeniti Podagrici, tùm nephritici affectus, quorum ingens visa soboles, ægro-

rum-

rumque cohors, quàm acerbè ingemiſcentium ob ſævos, diroſque cruciatus, ac diuturnam, quâ immaniter torquebantur, carnificinam, nullo pacto exorabilem. Valdè affines inter ſe geminas haſce ægritudines arbitror; Utrique harum obnoxii valdè ſunt Subalpini, quòd nativis fortè Cæli qualitatibus, aut generoſioris vini potationi, lautiorique victui referri poteſt. Utramque verè ſpaſmodicam, abſque ſummè criſpato ſolido profectam, facilè erat conjicere, tùm ab enormi cruciatu, quo vexabantur ægri, tùm à cæteris, quibus utraque comitabatur, Phænomenis; Cernere namque erat nullum in nodis artuum tumoris veſtigium, ut fieri ſolet, in quo tophacea materies plerumque reperitur iis, qui Podagrâ laborant, aùt quidpiam aliud conſimile, præter intenſum nonnullis dolentis partis ruborem, adurentemque calorem: Nulla quoque in pleriſque nephritide detentis, renibus, aùt quâ aliâ cunque parte calculi impacti ſuſpicio, aùt ejuſdem futuri proludia in urinis; nihil fere perſentientibus ægris aliud, quàm tenſionem violentam, acerbiſſimoſque dolores fixos plerumque, ac prementes, ac ſi fibræ quæque nerveæ ſpaſmis rigerent, aùt preſſuram quandam, & coarctationem, ut ità loquar, experirentur; Utrique parùm profuerant remedia, quæque adhiberi ſolita; Quæ ſolidum affectum demulcere, acrimoniam in fluidis elatam compeſcere, lixivialia ſpicula, acerrimoſque ſales coercere magis apta erant, multis profuere; Diluentia, anodyna, emollientia tùm internè, tùm externè adhibita utramque paginam, ut ajunt, implebant. Longè tamen in univerſum miſerior nephriticis Podagricorum proſapia eſt. Hiſce namque nec in hac modò conſtitutione, ſed ferè ſemper, & olim adhùc minùs efficacia, ac damnoſa ſæpè comperta ſunt univerſa, quæ paſſim deprædicantur, medicamenta tàm externa, quàm interna, quorum uberrimam ſegetem videre eſt apud Lucianum: Elegans eſt ac mirè jucunda, quæ apud illum Podagræ allocutio legitur ad illos, qui ſecreta quædam remedia ſe habere jactitant, quibus elidere ejus potentiam queant. Hujus aliquot verſus è Græco ſic ipſe ego verteram olim.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat Podagram in terrâ mortalium!
Quam neque Thuris vapor placat.
Neque effuſus ſanguis aras ad incenſas,
Non templum divitiarum undique
ſuſpenſis ornatum donariis:
Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet,
Omnium Medicus in Cælo Deorum;
Non filius Apollinis Doctiſſimus Æſculapius, &c.

Ea ſcilicèt natura Podagræ eſt, ut omnibus æquè plorare illa imperet, eam verò irritantibus occurrere ſoleat multò iracundior, diriorque.

LVII. Cæterùm qui calculo ſivè renum, ſeu veſicæ jam diù laborabant, hi ſæviùs omnes, atrociùſque divexabantur; Haud pauci ex iis mortui ſunt; Libet hìc rariſſimum ingentis calculi veſicæ exemplum narrare, quod mihi eo ferè tempore adnotare contigit, Sacerdos quidam Gallus Romam contendens, acerbiſſimis cruciatibus veſicæ, ſæviſſimâque ſtranguriâ correptus, in Noſocomium SS. Mauritii, & Lazari menſe Julio ſe contulit.

Fatebatur olim hujusmodi doloribus vexatum fuisse Lutetiæ Parisiorum, cùm adolescens adhùc foret, iisdemque liberatum celebris Lithotomi ope, exiguo feliciter extracto calculo. Adultior factus iisdem per intervalla recurrentibus affligebatur, nunquàm tamen dirè adeò crudeliterque. Septimo dein die mille inter conamina, ejulatusque expiravit. Secto cadavere, insignis in vesicâ repertus est calculus, perpolitus undique, & lævigatus, ponderis tredecim unciarum cùm dimidiâ, durus adeò, ac reverà Siliceus, ut verè quid lapideum quis diceret è marmore resiliens. Renis dextri substantia penè exesa aderat, alter præter morem grandior, nigerrimus, ac ferè putridus; Vesica crassa valdè, ac ferè carnea; Uterque ureter solito amplior. In horum altero quà in vesicam desinit, sex, vel septem exigui calculi occurrebant taliter invicem impacti, & cuneati, ut præclusâ omninò viâ urinæ, enormiter expansus canalis, alterius veluti ideâ vesicæ rudiores deluderet, quasi re ipsâ, foret vesica duplex. Ac fortè in hunc crassum, atque supinum errorem Medicos Casauboni incidisse puto, dùm viri tanti vesicam urinariam nobis geminam obtrudunt. In sinistro uretere nullos quidem calculos, at urinæ quantitatem summè olentis, ac fætidissimæ comperi.

LVIII. Exaratis spasmodicis ægritudinibus meritò quoque accensebantur quotquot cæteræ per ea tempora desæviebant magis, ut hemicraniæ, vertigines, acutorum illæ morborum reliquiæ, aut diuturniorum affectionum proludia. Unum scilicèt harum omnium Parentem Austrum contendimus; Una omnium scena; Unus idem ludendi genius, ac mos, etsi pro diversâ solidorum resistentiâ, magisque aut minùs adauctâ elasticitate eorumdem dispares adeò, ac discolores affectus Subluderent. Qui Spasmorum doctrinam intimè callet, vimque, & potestatem solidorum in corpore viventi sedulò expendit unquàm; Is Vates esto. Reverà quidèm *id morborũ genus*, ait Doctissimus Baglivius nulli in hâc arenâ secundus, (*r*) *ab spasmodicâ fibrarum oscillatione pendet, totiusque curationis scopus dirigi debet in eâ primò tollendâ*, *aut saltèm compescendâ*, *deindè fluido peccanti incumbendum.* Diuturnâ olim hemicraniâ laborantem senem Paralysi dein & artuum contracturâ correptum memini. Mulierem hystericam novi, cui quotiès insultus eminebat, sævissima illi proludebat hemicrania. Amicus meus diris nephriticis doloribus per intervalla vexatus, hosce sibi impendentes præviâ vertigine, oculorum caligine, auditusque hebetudine didicit, eò atrociùs sævientes, quo dirior Auster persspirat. Novit id unum Magnus Senex, ac quantùm solido infensi sint Austrini flatus, compertum Posteris tullit, *illo* (*s*) inquiens, *auditum hebetari*, *caliginem visui offundi*, *gravari caput*, *tarditatem*, *& languorem induci.* Nec quis putet Hippocratem, nisi experientiâ priùs edoctum tam grande effatum, tàm fidenter, & absolutè pronunciasse; In libris enim Epidemiorum Constitutionem habet Austrinam huic nostræ haud absimilem, cui magna etiam antecedentium temporum siccitas

(*r*) *De fibra motrice specimen pag. mihi* 231.

(*s*) 3. *Aph.* 5.

citas præcesserat, unde posteà consimiles affectus hyeme, ac vere apparuerint. Equidem sicuti Aquilonaris tempestas spiritualibus organis infesta est, ob serosam colluviem, quam parum perspirantia corpora abundè cumulant, ita Austrinam capiti, quod Spasmis sedem præbet, ac incrementum, maximè infensam didicimus. (*t*) *Ut verò in Imperiis, sic in corporibus gravissimum esse morbum, qui à capite diffunditur*, aiebat Plinius.

LIX. Nec verò rarum adeò, ac incongruum forte quis credat spasmodicas ægritudines ex aeris vitio observari? Quàm facilè ab aereo hocce, in quo degimus, Oceano, aut rectiùs ab exoticis particulis unà cum illo exceptis, humani corporis liquida quæque inficiantur, fusè superiùs attigimus. Hisce autem inquinatis semel, stimulique vicem agentibus, quàm facile unà invicem conspirantia solida afficiantur, irritentur, convellanturque, diuturniore, aut graviore Scenâ juxta individuorum diversitatem ipso quoque fluido hujusce turbationis causâ summoperè magis effecto, conspicuum est? Insolitum morbum spasmodicum convulsivum variis in locis Electoratûs Saxonici, & Marchionatus Lusatiæ superioris nuper Epidemicè grassatum legimus apud Gælichium (*u*). Alterum huic haud absimilem affectum describit Sennertus sub nomine spasmi maligni, & Epidemii cum febre, de quo An. 1596. Facultas Medica Academiæ Marpurgensis consulta consilium Medicum impertita est à Gregorio Horstio, in Operibus Medico - Practicis publicatum, & à Gregorio Leisnero denuò excusum. Simile quid etiam Parisiensibus olim, diù nebuloso existente acre, qualis revera esse apud nos solet flante Austro, evenisse refert Eruditissimus Fantonus (*x*). Id curiosorum ingenia dudùm exercuit. Equidem pauci, ac fortè vix ullus visus est iis temporibus morbus, qui aliquid spasmodici haud præ se ferret.

LX. Sed ab affectibus spasmodicis divelli nequeo citra historiam unam, ac alteram. Vestalem vidi è Monasterio Cælestinarum Sanctissimæ Virginis Annunciationis, Scorbuto, Proteo illo scilicèt plurimorum symptomatum sindrome diu olim, tum quàm acerbissimè hoc anno divexatam, quæ sanato derepente cruris ulcere, quo totâ ferè hyeme laboraverat, miro quodam spasmo musculorum capitis, & colli correpta, ut os minime aperire potuerit, trium dierum spatio velociter obiit. Altera Historia haud ita recens est, sed Pæonio stylo notanda, ab Adversariis b. m. Venerandi Senis, Avique mei, Archiatrorum Comitis, haud exiguo bonorum, ac doctorum hominum mœrore non ità pridem defuncti, excerpta. „ Vidi ego, ait,
„ Mulierem stupendo convulsionis
„ genere vexatam, in quo se se ne
„ per momentum quidem quietam
„ continere poterat, sedens in lecto,
„ & mentis omnino compos. Torque-
„ batur se se mirè ægrota, & mem-
„ bra cum capite in gyrum veluti con-
„ torquebat. Si quando aquam pete-
„ ret bibitura, necesse erat poculum

(*t*) *Lib.* 4. *Epistol.*

(*u*) *Exercit. sub feciv. Francof. T.* 2. *sect.* 1.

(*x*) *Dissertat. Anat.* 13. *de org. respir.* 327.

„ ori prudenter admovere, & ipsius „ motui circulari obsequi, poculum „ elevando circumducere, donec si- „ tis esset sedata. Cùm autem bibisset, „ fatebatur liquorem non recta des- „ cendere, sed in circulum circum- „ agi, & veluti per gradus, tro- „ chleæ, aut helicis in morem, des- „ cendere, usque dùm in ventricu- „ lum delaberetur.„ Feliciter tamen, quod ab illo audiisse memini, evasit.

LXI. Reliquum est de scorbuto, tùm subitaneis necibus pauca dicere. Quod ad illum attinet, veteribus minimè prætervisum utique; Licèt haud ita Subalpinis familiaris sit, ac gelidiori sub climate viventibus, ubi dirè sævit, illo tamen immunes omninò haud esse Italos, cæterosque Meridionales Incolas jàm dudùm novimus. Neque enim illum semper ab humorum stasi ortum ducere, vel ipsi Septentrionales Incolæ norunt; Quandoque scilicèt ab cruorosi laticis fluore initium habet, sæviitque miseros torquet. Hinc forte tolerabilior audit apud Danos, Norvegos, Batavos, ac toto divisos Orbe Britannos, quod ibidem magis ille ab humorum lentore pendeat, secùs ac apud calidiores oras, Austrinis flatibus magis obnoxias, acerrimis salibus cruori affusis dissolvere potiùs quàm cogere aptis. Utque rarò apud Septentrionales cacochymia, seù Scorbutus, (idem namque esse puto cacochymiam veterum, ac modernorum Scorbutum, saltem æqualia habere fata) ut, inquam, rarò apud Septentrionales Scorbutus occurrit ab colliquatione humorum, ità apud nos ab eorumdem lentore ortus. Id ego olim tùm rerum usu, tùm longâ apud Anglos, ac Batavos morâ didici, haud exiguo ægrorum meorum emolumento.

LXII. Atque hujus potissimùm indolis, qui modo hoc anno sæviit, Scorbutum fuisse, adverto, tùm ob latices ad liquationem pronos, tùm ob Austrinam totius Anni constitutionem eò diriorem, quò acriores sales ob defectum humidi in tam ingenti siccitate temporum elati magis aderant, ac sui juris. Profectò temperantia quæque, leniter refrigerantia, nitrosa, acida acrioribus cæteris fortioribus, abstergentibus, colliquantibus, orgasmum facilè inducentibus, quorum tàm magna seges, palmam præripuerunt. Ejus quippe genio, non nomini studendum erat, quod si quo in morbo, in hoc præsertim accuratè investigandum, & distinguendum monet Clarissimus Boerhaave. (y) Sedum verminculare, cochlearia, trifolium fibrinum, sempervivum minùs acre, Zingiber, acerrima quæque apud Anglos commendata maximè scio; An hæc tuta æquè, ac ejusdem sint efficaciæ apud illos, qui sub calidiore climate vivunt, judicent docti? Mihi quidem methodum placidam, successivam, continuam, quæ magis humores compescit, quàm stimulat; Quæ-ve *nostris nascuntur in hortis*, indigenas plantas minùs acri sale præditas, Septentrionalium methodo, ac exoticis celebrioribus præferendas compertum est, *exemplo monstrante viam*. Notissima est observatio de memorato sedo vermicula-

(y) *Aph. de cognosc. & curand. morbis n.* 1153.

culari Actis N. C. inserta, quod scilicèt in expeditione Danicâ multi per illud in formam decocti exhibitum, à Paralysi scorbuticâ restituti sint, evacuato per vomitum muco admodùm viscido; An id hisce in oris proficuum æquè, profecto ambigo. Forte etiam nusquam visus est Scorbutus alteri similis, aut quorum eadem essent Phænomena; Sæpe vidi huic hecticam febrim accessisse; Sæpe illum memini in Asciten, mentiendo tympanitidem degenerasse; Utrique latæ maculæ rubræ ad cutim diffusæ, aut icterus multiplex sæpe prolusit.

LXIII. Exarata sanguinis ad fluorem tendentia subitaneis forte etiam mortibus occasionem dedit, quibus ab hyemali solstitio superioris anni ad æstivum usque, decem circitèr intrà Urbis moenia ex tempore sublatos audivimus, tùm viros, cùm fæminas, puerosque. Illi scilicet toties memorati exotici, acerrimique sales ab pluvioso Autumno, Austrinâque hyeme ulteriùs fusi, ac evecti, inque se ipsis magis existentes, ut Hippocratis verbo utar, occurrente fortè, aut prævio pravorum humorum apparatu paulatim collecto, aut peculiari alia quacumque dispositione, promptiores aliquandò, ac potentiores tùm ad solida irritandum, scindendumque tùm ad fluida dissolvendum redditi fuere, proindeque apti magis, præcipites adeò mortes inducere. Cæterùm frequentiores hujusmodi neces, cùm maxime sævit Auster, satis quidem evincunt, earum plerasque ab humorum fusione ortum ducere; Quæ verò flante Boreâ persæpè etiam contingunt, hasce ab humorum lentore potiùs, aut ab organico vitio pendere.

LXIV. Ver igitur egimus Austrinùm, insolens. Sub initium Maii æstuosum præter morem extitit Cælum, Sole in Occasu flammeo apparente, non secùs ac Julio, aut Augusto mense. Huic immoderato calori proluserant,

Ætheris impulsi fremitus, Cælique fragores.

Remitti mox cœpit æstus, quodve supererat Veris, satis beatè transegimus. Pulchrum erat Mercurii lusus in Barometro, cum magna fortè impenderet tempestas, cernere; Is namque illicò ad extremos fines momento temporis descendere, moxque iterùm restitutâ serenitate sursùm emergere videbatur. Cæterùm cum Austrina extiterit totius ferè Anni constitutio, nunquàm visus est in sublimiora loca ille se recipere, haùd ausus unquam ultrà vigesimam lineam evadere, quæ illius major excelsitas fuit. Præclarè hinc, ac dilucidè pleraque explicari queunt Phænomena, tum quæsita quare ad Austrinos flatus difficilis sit respiratio, ut de quadam veluti suffocatione conquerantur omnes? Cur Urinatores quidam, hominesque, penè dixerim, amphibii ad plures horas sub aquis degant? Cur, quod haud præter rationem, etsi paradoxum videatur, scripsit Th. Cornelius, aer crassis vaporibus refertus ad vitalia munera obeunda aptior sit, quàm aer tenuior? Cur, in Phtysi pulmonari, famosæ, & magnæ Urbes magis commendentur, quàm Villæ, aut Oppida, quæ aere claro, & perflato gaudent? Cur humidus, & minimè perflatus aer nulli salubris? quæ sanè omnia à majori, aut minori pressione aeris rarefacti, aut condensati magis, perflati, rari,

purioris, aut humidioris pendent, ut palam faciunt experimenta in machinâ pneumaticâ circa animalia facta; neque ob aliam caussam in editissimis montibus gravem duci anhelitum credendum est, nisi quòd inibi minor sit aëris pressio, quàm in imis Vallibus. Sed è diverticulo in viam.

LXV. Exacto Vere Æstas successit mox ab ingressu turbata ventis, lætior dein, amæniorque, blandè adspirantibus Etesiis. Sæpè auditum circumfremere Cælum, ingentes resonare tonitrus, magno misceri murmure Æther, quin vel minimum plueret unquàm, *Sole dies referente siccos*. Post caniculares, varia aeris temperies, Zephyrique, & Austri alternatio; Illo autem circa Septembris initia prævalente, plurima pluvia, & horridiuscula aura per aliquot dies infesta. Æstatis reliquum moderato ventorum flatu tranquillè peractum, felicioribus auspiciis arridente Æquinoctio.

LXVI. Fatiscere enim sensim adulta æstate exitiales febres, tùm spasmodicæ ægritudines observatæ sunt, facemque tradere intermittentibus febribus, quæ Augusto, & Septembri mense illucescentes, subque ipsum dein Æquinoctium vulgares factæ magis, stativa castra ponere cœperant, palmamque illis eripere, aeris procùl dubio ab æstivo fervore in autumnale frigus degenerantis proludia. Scenam quoque ingredi visæ continuæ quædam, aliæque ardentes paroxysmis interpolatæ, catarrhales tussi, & asthmate molestæ, quandòque & anginâ, oculorum, ac tonsillarum inflammationibus, quæ dein intermittentes migrabant. Mediâ æstate ob fructuum fortè intemperantem ingluviem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ usum, Diarrhoeæ, ac dysenteriæ comparuerunt, quæ difficillimè medicamentis compescebantur. Verminosa quoque spectata proles ludere, sævaque symptomata producere in adultis æquè, ac in teneriori ætate constitutis; Horum non nulli etiamsi nulla dysenteriâ, aut Diarrhoeâ essent correpti, assiduâ desidendi cupiditate cùm torminibus quibusdam conjunctâ vexabantur; Post frustrà adhibita enemata lenia, evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea; tandem cùm ad Ascaridibus malum foveri suspicio foret, majori cùm successu anthelmintica enematibus addita, perque os data fuerunt.

LXVII. Haud paucos etiam Colica dira corripuit; Nullum iis præstantius auxilii genus, quàm fotus ex lacte recenti, additâ modicâ dosi Laudani liquidi. Mirùm sanè ut concitatum dolorificum spasmum, sive is ab violentâ abdominalium musculorum contractione, quos ego Principem ludere in hisce diuturnioribus affectibus scenam arbitror; sivè ut perperam visum est, à convolutione intestinorum pendeat, undè decantatus ille oritur antiperistalticus motus; mirùm inquam, ut illum præfatus illicò fotus temporis momento compescat, contractasque partes pristino genio restituat, moremque ferat clysteribus, aliisque præsidiis opportunè institutis, convoluta, si quæ fuerint, intestina explicandi, aut veriùs in Thoracem illa ultrò propulsa fortè, in situm naturalem reducendi.

LXVIII. Ego quidem diù mecum animo expendens diros, acerrimosque do-

dolores, quos persæpè advehit hujusmodi affectus, quid altiùs subesse illi suspicatus sum aliquando; saltem non semper illum, aut sæpiùs sedem habere, ut vulgò ferunt, in Colo. Idem olim à Carolo Pisone, doctissimo sui temporis Medico excogitatum scio, qui forte in hâc eâdem arenâ Villisio præluxit. Uterque haud multum à vero aberravit; Quid enim utrique visum est, in nervoso systemate latens, quod nemo unquàm expenderat. Sanè quidpiam minimè vulgare in hoc affectu proludere compertum; Nec opus quidem antiperistalticum motum, aut convoluta intestina effingere. Hujusmodi figmentum nuper (z) in Regiâ scientiarum Academiâ Lutetiæ Parisiorum à præclarissimo Viro strenuè explosum est. Equidem ut chylus tot inter molimina, tùm ascensus, ac descensus momenta elaboretur, perficiaturque; Ut idem celeriore tramite lactearum oscula subeat; Ut alvinæ fæces, quâ datâ portâ, ruant, excernanturque, fibras intestinorum ita compositas adverto, ut oscillantes illæ, ac circumprementes invicem perenni ludant more, exaratis muneribus comparatæ. Isque ille est peristalticus, seù circumpressorius motus, rectiùs fortè vermicularis, dictus Anatomicis; Qui verò, cum, iisdem abludentibus fibris, ingesta sursùm egeruntur, perque os ejici contenta quæque in ventriculo, ac intestinis cernimus, ut in Colicis affectionibus contingit passim, id opposito motu fieri contendunt, quem *Antiperistalticum* vocant, aut fibrarum structuram, ac leges minimè norunt, aut festivis appellationibus oblectantur. Si quis Enterocelen expenderit unquàm, hujusque phænomena cum illis contulerit, quæ in Colicâ sæpè subludunt, facilè inveniet, quàm affinis invicem affectus uterque sit? Quo enim more prolapsa intestina, ni quamprimùm doctâ manu reponantur, convolvulum sæpè, ac mortem inferunt; ita & eadem in Thoracem ab violento musculorum abdominalium conatu adacta, perque septum abrepta haud impari ludunt discrimine. Ecquis autem in herniâ intestinorum, in quâ sæpè etiam Ægri fæces alvi evomunt, antiperistalticum motum effinxit unquam? Quòd si atrocissima quæque symptomata ab strangulatione intestinorum ob musculos abdominis validè meatum obstringentes, satis illa aptè deduci queunt; Quidni & colici dolores ab eorumdem intestinorum, quæ ultrò in Thoracem adegit nitentium musculorum spasmus, ac vis, strangulatione ob septum transversum, meatum, per quod illa fortè abrepta fuere, constringens, totam proindè tàm sævi, acerbique mali Theoriam, non à convolutione intestinorum, atqui ab violentâ contractione musculorum abdominis deducere fas erit, quorum nisu per septum transversum abripiantur intestina, inque Thoracem adigantur, propellanturque? Est altera Herniæ species, quam cruralem vocant, cæteris longè sævior, sæpè colicam mentiens aliquando, in qua intestinorum portio intimè infixa reperitur, quâ cruralia vasa eminent. In hâc & diris cruciatibus affligi miseros, & fœces per superiora ejici, constipatam alvum, tendique ventrem cernimus, immane quantùm! Num

(z) *Vide Reg. Scient. Acad. Acta anni* 1713. *pag.* 470. *edit. Amstelod.*

Num intestinum etiam aliquod, sivè tenue illud fuerit, aut crassum, dilatato fortè diaphragmate, obque ingentem contranitentium musculorum tensionem infixum ibidem, adactumque, quà potissimum nervi intercostales emergunt, tùm ab eodem diaphragmate penè dixerim, strangulatum eadem inducere haud poterit Phænomena, nullo præludenti antiperistaltico motu, ut in utraque allatâ herniæ specie contingit? Colicæ cujusdam memini apud veteres Medicinæ Principes sermonem haberi, in quâ nedùm intestina tantùm unà cum Omento, at Pancreas ipsum, Mesenterium, Lienem per Septum transversum, scissis retinaculis abripi ferunt; Chordapsum hanc vocat Celsus, alii *Volvulum*, aut *Miserere*, cujus prolixam descriptionem, & expositionem egregiè tradidit Lindanus *(a)*; Hinc intestinorum inflammatio eorumdem sphacelo præludens; hinc affinium viscerum, ac diaphragmatis præsertim labes in velocem gangrænam desinens, læthifero proludente singultu. Cæterùm colicos hujusmodi dolores, sivè illorum phænomena, sivè sedem considerem, æstate populariter ingruentes, iis accensendos crediderim, qui verè potissimùm sub diversa spasmodicorum specie ludebant, ab eâdem scilicèt vulgari, communique caussâ nervoso generi summè infensa productos; cujusmodi exempla videre est apud Æginetam, Zacutum, Cratonem, Ballonium, & alios quamplures.

LXIX. Nec abs re futurum arbitror quædam innuere de Massiliensium Peste, quæ æstatis initio magnam in illâ Urbe stragem edere nùntiatum est. Illius incrementi hæc fuisse ferunt: Navis oneraria ab Orientalibus Oris profecta, ubi dira Pestis sæviebat, Massiliam appulerat infectis Mercibus dives, quarum contactu mox quidam extemplò è viventium numero sublati sunt; hinc semel orta labes ad miseros Cives propagata. Brevi temporis spatio illustris, copiosa, & florentissima Urbs, ac circumjectus ager ingenti clade deletus penè, ac vastatus magnum finitimis æquè, ac dissitis gentibus metum injecerat, ne fœdo afflatu diu, ac longè manaret lues, adque affines ultrò pervaderet. Quas ideò præcautiones hisce in casibus humana solertia adhibere solet, eas provido consilio præoccupavit Invictissimus REX NOSTER, Italiæ totius incolumitati, cujus jam dudùm ipse Patronus, ac Vindex est, dùm suorum bono consuleret, prospiciens. Ubi enim primùm de pestilenti lue, quæ Massilienses infestabat, rumor Taurinum pervasit, totum illicò ingentem Alpium tractum, quæ Galliam ab Italiâ disterminant, numeroso milite custodiri jussit, ne cuiquam permitteretur ingressus, ullaque aura pestifera per eos, quos opposuit Natura Montes, ab infestis locis per aliquam secretam viam hasce Regiones adiret, inficeretque. Nec satis cautùm existimans, non multò post cùm externis, atque etiam finitimis Civitatibus commercia intercepit non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam Subditorum salutem. Instituta quoque sunt eodem tempore publicæ preces, ad iram Supremi Numinis

(a) *Exercit. IV.*

minis placandam, magno ad celebriora Urbis Templa Civium confluxu, ut nunquàm aliàs tantus in unum populi conventus fuerit observatus, tantaque ergà Superos Reverentia, ac Pietas; IPSO AUGUSTISSIMO REGE unà cum Piissimâ Regina, ac Regio principe magna suis pietatis exempla ferente, verè optimo, adque omnium nostrum felicitatem cælitùs demisso REGE.

LXX. In dies interim magis percrebescere auditum pestiferam luem, adque Aquas Sextias dein totius Provinciæ Caput, Tarasconem, Arelatum, Telonem Martium, ac finitima quæque Oppida longè latèque diffusam. Multi nullo proludente signo, è vestigio interibant. Nonnulli ut ab fide dignis hominibus accepimus, intrà paucos dies, prævio vomitu, deliquiis animi, prostratione virium, sævissimoque dolore capitis è vivis migrabant. Haud paucis carbunculi, exanthemata, maculæ, fœdaque ulcera, apparuerunt, funesta prorsùs. Quosdam ferunt, quibus Bubones rite proruperant, ex insperato servatos. Infanda nimis, luctuosaque res est singula quæque recensere; Nec profectò absque lachrymis legi potest sincera malorum Historia accuratè, fideliterque ab Doctissimis Viris Galliarum Regis mandato Massiliam missis, ut Medicam opem Civibus ferrent, inter mortes, ac funera exarata. Hanc recens in Italicum vertit, ac criticis notis erudito calamo illustravit Clarissimus Muratorius Serenissimi Ducis Mutinæ à consiliis, ac Bibliothecâ. Quædam enim visa sunt Sapientissimo Viro, quod ad Pestis naturam, ac ingenium spectat, parùm vero similia, saltem congrua minùs, nec satis apta, quibus vera, ac genuina Pestis Theoria inniti queat, ac explicari. Ediderat idem Clarissimus Vir superioribus annis elaboratissimum Tractatum, *Del Governo della Peste*, cùm dira Viennæ orta lues, totâ Austriâ serperet. Eundem diversis in locis nuper, Mediolani, Brixiæ, ac Taurini quàm elegantissimis Typis editum, nunc iterum Mutinæ *apud Solianum* cudi audio ab Doctissimo Authore magnam in partem adauctum, & locupletatum.

LXXI. Hac autem serie fœda adeò lues se se prodere visa est. Principio multis lingua, osque viscido, lentoque humore oppletum aderat. Nonnullis obstipata alvus; Haud pauci oborta Diarrhæa, aut effusione sanguinis, celeriter defuncti sunt. Vomitus, deliquia animi, ac sævus capitis dolor in singulis fere præluserant. Plures intrà biduum, vel triduum alto sopore, alii Phrenitide correpti è vita migrarunt. Sæpè obvia verminosa soboles perniciosis symptomatibus stipata; Plerisque nihil hujusmodi proludebat. Cadaverum sectionibus maxima intus visa Phlogosis, ac intestinorum sphacæla. Diriùs in pueros, ac fæminas sævitum. Cæterùm ab æstivo solstitio ad autumnale æquinoctium usque, plusquàm quinquaginta hominum millia cujuscumque sexus, ac ætatis unà in Massiliæ Urbe, ejusque agro interiere.

LXXII. Hæc funestæ adeò luis indoles. Quæ verò præcipua illius caussa extiterit, modestè inquit se illam minimè penetrare ausum Clariss. Chicoineau, ex iis, qui Massiliam

missi sunt, Medicis alter, (*b*) ratus utique, ac scitè conscius nihil attingi posse verosimile; quodve hùc usque quoad cujuscunque Pestis genesin, ac naturam proditum est, hypotheticum esse, nilque prorsùs ad ægrorum curationem conferre. Quamobrem sedulò idem admonet ad res magis evidentes advertendum. Quæ scilicèt fuerint pestis initia, quæ illius incunabula, quidve *originis principium*, ut Hippocratis verbo utar, animo, atque oculis expendendum. Utinam sanè Vir Doctissimus moderatè adeò de hujusce Pestis propagatione, tùm præcautionibus adhiberi solitis effatus foret; Ait enim Pestilentiam sese contactu minimè diffundi, ast verò miasmatum, seu corpusculorum ope ex infectis mercibus, Terræque abditis, aut è superiori quopiam fonte exhalantium manare, quæ per æthera inane dispersa dein, ac simul unà cum potu, ac cibo suscepta in sanguine ludunt, eumque inficiunt, quo pronus ille magis, aut labem suscipere aptus est, sivè ob congestorum humorum colluviem, sivè ob terrorem, aut metum animo injectum. Intrepidè ideò se se afferit ægris tulisse opem, nullâ unquàm contractâ labe, omnia quæque remedia præservationis, aut præcautionis jure celebrata hactenùs noxia potiùs, quàm proficua esse contendens.

LXXIII. Velim ego attentiùs ad tàm fœdæ pestis, quæ Massilienses crudeli flamine etiamnùm verberat, initia animum adhibuisset Vir Clarissimus; nec profectò crediderim insontem adeò contactum infectarum rerum ab illo celebrari. Equidem pestifera quæque lues, ut de febribus malignis olim eruditè ajebat Præclarissimus Sydenhamius, non omnium morbus est, nec longè illa pergere potest, nisi alias, ac ut ita loquar, pennas illi præbuerint homines. Novimus in recenti luctuosâ Boum clade quàm utile fuerit rem in tuto ponere, cumque infectis stabulis commercia quæq; intercipere. Idem quotquot de hominum Peste scripsere, consilium est; Idem Sapientissimorum Magistratuum institutum; Idem acceptus ubique gentium usus, ac mos. Neque aliud hactenùs aptius ad hujusmodi labem præcavendam documentum, aut præsidium scio, quàm terrâ marique ad fines, & loca suspecta idoneos viros mittere, qui solitis cautionibus ad rem tanti momenti assiduò invigilent, nullique, sive exterorum, sive Subditorum sine datis sanitatis vadibus, aut præviâ, ubi opus fuerit in designato quopiam loco, constitutis diebus, morâ, ingressum concedant. Hisce artibus unius ferè sæculi spatio magna Italiæ pars, tùm præsertim An. 1656. cùm dira lues Romæ, Neapoli, ac Genuæ quàm immanissimè desæviret, servata est. Iisdem nos tutos, ac sospites fore beneficentissimi REGIS curâ, & studio speramus, foresque Pesti, atque omnem illi aditum ad hasce Regiones præcludere. Intrepidum quidem se se gerere summè laudo; Nihil in Pestibus perniciosius unquam, quàm injectus animis timor. Sola sæpè metus, ac terroris imago absque præsentia pestis graves intulit ægritudines. Ast cætera quæque præsidia, ceù noxia potiùs, contemnere, peri-

(*b*) *Vide opusculum inscriptum:* Relation de la Peste de Marseille, &c.

periculoſæ plena aleæ opinio eſt, abſurda prorsùs, atque ipſâ, propè dixerim, Peſte exitioſior; Utque ait laudatus Muratorius [c] *Da cacciarſi via colle pertiche, anche ſenza eſaminarla, non eſſendo ſaviezza, &c. E tanto più poi,* (d) inquit Vir Doctiſſimus, *perche non ſi ſa intendere, come mai venga ne pure in penſiero a perſone, che riflettano alquanto ai paſſi d' una Peſte, ch' ella non ſi comunichi per Contatto, ò Contagio.* Stet quidem ſuus invicto animo honos; Stet ſua illi gloria. Nec tamen æqua laudis pars auferenda eſt cautionibus cæteris ab Sapientibus Viris ſummoperè commendatis, abque diuturno rerum uſu probatis.

LXXIV. Quod verò ad Peſtis naturam attinet; Minimè reticenda eſt Doctorum quorumdam virorum hujuſce ætatis ſententia, qui veneficam luem conſiſtere aiunt in verminoſâ quâdam putredine tot tantaſque edere ſtrages, ſeque vel proximè per contactum vel remotè per fomitem de infectis in ſana corpora propagari aptâ. Ingenioſum utique excogitatum, ac fortè etiam admodùm probabile, neque à recentioribus tantùm vindicatum illud, excitatumque Ath. Kirchero, Fabro Chymiatro, Langio, Cogroſſio, Valliſnerio, Corte, † ac pluribus conjecturis aſſertum, ſed à priſcis etiam graviſſimis Authoribus diligenter ſcriptis commendatum; Et quidem huic ipſe opinioni lubens, ut fieri debet, Sententiam meam adjungerem, ſi quæ omnia occurrunt Phænomena dilucidè explicari, quidve certi de hujuſmodi argumento decerni poſſet. Atqui ut doctè advertit Eruditiſſimus, ac amiciſſimus Peſtaloſſius, (e) Celeberrimus apud Lugdunenſes Medicinæ Profeſſor, ſuos hujuſmodi hypotheſis, graveſque patitur Manes, nec dùm adhuc extra omnem dubitationis aleam poſita eſt. Enim verò, qui fiat ut in Urbe quapiam, aut Agro, ubi longo temporum ſpatio nulla ſæviit lues, eaque proindè infecta, aut peculiarium vermiculorum examina haud ampliùs aerem occuparunt diù, qui fiat inquàm, ut horum progenies à remotiſſimâ plagâ advecta ſemel tam facilè illicò multiplicari; Ut brevi dierum intervallo univerſam Atmoſphæram inficere, perque ora, nares, ac patentiores quaſque vias intùs excepta, tàm difficiles morbos efficere, ſeque ad affines agros, ac regiones propagari poſſit, anceps hæreo; Equidem ut propriis nondùm illa oculis, ita, &

Eee 3 men-

[c] *Oſſervazioni intorno alla Relazione della Peſte di Marſiglia pag.* 24.

(d) *Ibidem.*

† *In id etiam ſtrenuè incumbit Eruditiſſimus P. Saguens tot editis operibus celeberrimus, elaboratumque opus brevi ſe daturum luci, in quo cauſſam peſtis ab præfatis animalculis deducere nititur; ipſe doctiſſimus Author nuper pollicitus eſt in literis ad Clariſſimum P. Romam Regium in Taurin. Archi-Gymnaſio experimentalis Philoſophiæ Anteceſſorem.*

(e) *Avis de précaution contre la Maladie contagieuſe de Marſeille pag.* 31.

mente assequi haud posse unquam tot minuta animalia crediderim, queis progigni semel, ac longè lateque dein manare Pestis queat, tamque sæpè diverso more proludere?

LXXV. Quod autem dicatur ab aliquibus in emisso ab affectis hominibus sanguine, aut etiam microscopio armatis oculis vermes inspectos fuisse; Id minimè satis esse ad hujusmodi hypothesin tuendam, vel ex eo deduci potest, quod nedum in affectis Peste, at vel in ipsis etiam sanis hominibus continuò hisce scateat cruor. Dein verò hi soboles potiùs, quàm Parentes, aut Pestilentiarum Authores esse videntur; Neque enim illos adeò minutos repertos unquàm memini, cujus reverà exiguissimæ esse molis effingi debuerint, aut mente concipi. Cæterùm si minutâ hæc animalia in sanguine, aut fluido quopiam, ceu in proprio elemento degunt; Ut vivere illa diù, ac latere queunt extrà propriam sedem? Ut sese recèns excitare dein, explicare illa, ac suopte ingenio è vestigio multiplicari? Crediderim potiùs (eòque fidenter magis id ego aio, quod solidioribus rationibus hæc mea sententia innitatur, & Magnorum Virorum nedùm inter exteros, sed & inter nostrates, quorùm consuetudine, ac judiciis uti in hâc Civitate soleo, ac præsertim Illustrissimi, Amplissimique Viri I. A. Manzini Regis Medici Ord. & Cons., Clariss. Jo. Fantoni, Cicognini, ac Parentis quoque mei Ven., quem silentio præterire nefas foret, Medicorum Regis Primarii, & Consiliarii, suffragio comprobari illam noverim:) Crediderim inquàm verosimiliter magis pestiferam quamlibet eo nomine dictam luem, tum quæ præsertim Massilienses tam dirè adeò, crudelitèrque exagitat, ortam esse à peculiari quodam veneno, cujus inanime perpetuum seminarium in vastis illis Asiæ Regionibus effingere lubet, inque Europam advectum aliquando. Nec fortè incongruum erit quandoque veneficam hujusmodi luem hisce ab oris repetere, nostro illam sub Cælo natam, adultamque concipere, quod mediùs fidiùs mirum neutiquàm videri poterit reputanti, ut rem magis exemplis illustrem, tot passim morbos contagiosos intrà nos ipsos sæpè progenitos, unde postmodùm obvia quæque corpora teterrimo afflatu inficiuntur. Neque verò novum est, ut olim de hydrophobiâ Cælius (*f*) Aurelianus tradidit, *in animalium corporibus peculiare venenum innasci, quod postmodùm cætera contagione corrumpat.* Quæ ab exotico hujusmodi veneno, aut fermento (nam quo alio usurpato à Medicis nomine clariùs nunc referam imaginem pestiferi illius principii, undè læthalis hæc labes exoritur, nequaquàm invenio) producitur Pestis, diriùs sævit, quàm quæ ab nativo alio quopiam, seu indigenâ oritur.

LXXVI. Possem utrumque venenum illud, tùm adventitium, tùm nativum cum Arsenico, & Sublimato comparare, nam in solidis partibus reverà pares cum erodentibus venenis invehit effectus; Ab instituendâ tamen hujusmodi comparatione me lubens cohibeo, minimè ignarus innumeras & esse, & excogitari posse veneficorum miasmatum conjunctiones, undè variæ, difficilesque prodeunt nocendi artes.

(*f*) *Lib. 3. acut. morbor. cap. 9.*

artes. Neque id est hujusce loci exponere, cùm præsertim id eos tantùm ignorare accidat, qui hospites in chymicâ, & Anatomicâ arte non sine ingenti piaculo diversantur. Cur autem, quâve actione fermentum illud, sive adventitium, sive nativum fuerit, sese sano in corpore insinuare, excitatumque semel sedem ibi figere, tùm sese in alios homines propagare momento temporis queat, pulveris Pyrii exemplo satis præclarè explicatur. Atqui sive animatum in sanguine seminarium, vel inanime prorsùs miasma pro verâ Pestis caussâ statuatur; Lugendum utiquè est, tùm olim, tùm nuper apud Massilienses nondùm inventum fuisse verum, certumque præsidii genus, quo tam fœda, sævaque lues curari queat.

LXXVII. Ad Subalpinos redeo; Utque rem omnem in pauca contraham: Pluviosus Autumnus extitit: Hyems Austrina; Ver insolens; Lætior Æstas, temperata, amæna. Bombycum soboles exigua. Tritici, ac frugum ubertas copiosa satis. Puteales aquæ multo cæno refertæ. Inops Flora. Mellis parca perceptio. Vini proventus ingens, quem nemo sperare auserit unquàm initio Veris. Adeò fortè quæ tritico, ac frugibus haud læta omninò tempestas est, ipsa vinetis, ac orientibus uvis, vitibusque secunda magis est, ac felicior. Erucæ, & Bruchi hortos omnes medio Vere depopulati sunt; Redierant hi Æstatis initio, at lenis aura ab Orientalibus oris adspirans citò in fugam illos convertit. Qui Hyeme, ac Vere proluserant Vulgares affectus, hosce adultâ Æstate fatiscere penitus, inque Scenam sese prodere intermittentes febres adverteram. Sævire quoque desierant Æstate, saltèm mitiore flamine perflare cœperant Austrini flatus. Nunquàm amænioris Autumni lætiora initia extiterant, aut felicioribus auspiciis propè visa splendescere Libra. Iis ego sequentem protinus telam exordiar, cæptumque semel opus pro viribus persequar, non exiguo quidem labore, nec tenui fortassis laude; Si quem Numina sinunt,

Auditque vocatus Apollo.

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1721.

I. INstituto meo inhærens prægressam Constitutionem, qualiscumque ea fuerit, in fine cujuslibet anni describendi, eò libentiùs id exequor, quòd exacti nuper Constitutio anni ab eâ, quam superiori experti fuimus, toto penè cœlo diversa uberem explicet contemplationum segetem, quo nihil in re Medicâ tractandâ utilius unquam, tùm rectæ medendi methodo, (quod Venerandi olim Senis, idemque Magni illius Angliæ Cancellarii votum fuit, consiliumque,) appositum magis, aut accommodatum: Satque prolixam dicendi materiem suggerat, quod alterum quoque magnam profectò rebus lucem, ac perspicuitatem afferre poterit aliquandò. Deinde etiam animosum me effecerant magis, majoresque ad rem sedu-

ſedulò, alacriterque gerendam, ac munus quod mihi perſolvendum quotannis conſtitui, ritè, diligenterque perficiendum, addiderant vires, ac velut impulerant Eruditi quotquot in Italia, tùm extra Italiam degunt Clariſſimi Viri de re omni medicâ, ac literariâ optimè meriti, ad quos prima hujuſce Telæ ſtamina, primaque ſtudiorum meorum incrementa pervenere.

II. Ut igitur, ubi ſuperiore anno deſiit Oratio mea, inde initium ducam, blandiores unquam amæniores que Autumni dies haud illuxerant diù, hiſcentibus per intervalla ab Aquilonaribus Oris, tùm ab iis, quæ ab gelidâ Arcto ad Orientem declinant, lætioribus ventis, qui temperato inducto frigore ſalubriorem temporum conditionem induxere, ſilentibus omninò dirorum morborum, quos paſſi ſumus, Parentibus Auſtris. Plurima namque pluvia Septembris initio delapſa, mox ſubſequens horridiuſcula aura, quæ ſuperiore Autumno, perque hyemem dein, ac ante actam æſtatem ſe ſe prodiderant, exitiales febres Variolarum, ac Morbillorum, quæ facem illis prætulerant, veſtigia inſequentes ac morem, heù infandum nimis, in fugam verterat; ortumque dederat intermittentibus febribus, quæ jam tùm proludere cæperant, lætioremque, ſaltem funeſtam minus, Subalpinis futuram rerum ſcenam polliceri. Subiraſcebantur utique ac quandoque remigrare rurſus, pedemque referre, ac ſubludere videbantur nondum deletæ illæ penitùs, atque harum aſſeclæ, comiteſque, immanes, immiteſque Colicæ, Nephritici, ac Podagrici affectus, tùm Spaſmodicæ ægritudines cæteræ ſuperiore anno exaratæ. Earum tamen vis nec diù quidem, nec imperiosè adeò ſævire, nec præterquam ad paucos tantum, unum ſcilicet atque alterum extendi viſa; Quibus vel familiares jam diù aderant illæ, vel recrudeſcentes potiùs reliquiæ, ac priorum morborum ſoboles; Ceù propè interitum, ac jam delinquens candelæ, aut ellychnii lumen per intervalla adhuc reviviſcens dein omninò deficit, extinguiturque. Fortè etiam ob uberrimum vini proventum liberiore pede ſibimet unicuique indulgendi conceſſa facultas, lætiſſimis Autumni diebus, ortum exaratis recrudeſcentibus ægritudinibus dedit, ſæviendique adhuc imperium. Strenuus Miles, cum veſpere cibo, ac recentis meri potationi nimis intemperanter indulſerit, dimidiâ nocte diris ventris cruciatibus angi cœpit, unà cum vomitionibus inanibus, ac irrito deſidendi conatu; Summo manè cum jam fere animam agere videretur, elato nimirum, ac tympani in morem protenſo ventre, fotu, balneo, anodynis, ac oleoſis pleriſque opportunè adhibitis, feliciter evaſit. Minus læta res obtigit Prænobili alteri, ac Præclaro Viro, qui cùm unà cùm amicis ruri degeret, recentioris vini potu, etſi modum, ac ſobrietatis limites minimè exceſſerit, Colicis doloribus, quibus obnoxius olim fuerat, extemplò correptus, celeri fato occubuit. Aperto cadavere abdominis muſculos, tùm obliquos præſertim, tranſverſoſque intenſos admodùm reperimus, atque adeò prærigidos, intentoſque, ut perquàm acuto cultro difficile adhuc foret illos abſcindere: Ventriculus, ac Duodenum inteſti-

testinum vacuum penitùs occurrit, secùs Jejunum, ac illi affine Ileum, quod utrumque flatu tumens, ac valdè tensum se se intuentibus obtulit, adeò ut obliteratæ ferè vix conspicerentur ampliùs in horum altero valvulæ, quas numerosas plerumque cernere in illo est *conniventes* dictas Anatomicis, rectiùs fortè *rugas*, aut *juga*: Rugarum enim hæ potiùs instar se habent ab pariete interno intestini efformatæ, ceù juga quædam præterlabenti liquido remoram modò, modò eidèm per varios amfractus, ac orbes contendenti opem præbentia auxiliatricem. In externâ porrò Ilei facie ingens visum diverticulum paullò infrà illius exordium, duos transversos digitos longum, ceù processus alter vermiformis, eâdem quâ Ileum figurâ, latitudine, atque substantiâ, cumque ejusdem intestini tubo, lato orificio, communicans. Sæpè ego hujusmodi diverticula, seù processus, ut illa vocat *Verhejenius*, in Ileo reperisse, olim memini in cadaveribus præcipuè Virorum, quibus colicæ humorales, ut ajunt Practici, frequentes obtigerant. An id quidquam lucis allaturum magis in re medicâ; An & hinc potiùs ortus ducat peculiaris affectus alter, de quo haud ità pridèm meminerant (*a*) Viri Doctissimi in *Commentariis Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis*, cum nempè haud ipse intestini tubus, sed ea dumtaxat diverticula intra herniæ sacculum coercentur, exercitatioribus. Medicis decernendum relinquo. Plura quoque de hisce Ilei, tùm Recti diverticulis, herniisque, in quibus illa intercipiuntur, verba facit, ubi & suas itidem observationes addidit, Clarissimus, ac toto Orbe Celeberrimus *Morgagnius*, (*b*) Anatomicorum hujusce Ævi facile Princeps, cujus eruditioni, peritiæ, ac Doctrinæ levis nimis hæc est æqua laudis Præfatio. Optandum utique, quod *Bartholinus*, *Diemerbroechius*, *Verhejenius*, tùm & *Riolanus* ipse (*c*) audacior æquo criticus, rerum Anatomicarum, ac Medicarum scientiâ insignis, qui laudatis viris facem tulit, idemque tria non nunquàm hujusmodi diverticula, seù processus adnotasse ait, morborum historiam sincerè nobis, fideliterque exarassent illorum, quorum in cadaveribus id observaverant; Fortè enim quidquam ex hoc dilucidè, ac præclarè magis nobis in hac re modò innotesceret. Sed de his aliàs: Neque enim fas est in ipso Orationis limine diutiùs extra orbitam divagari.

III. Prodigiorum verò, ut institutam semel Anatomicam cadaveris sectionem prosequar; Prodigiorum maximum, ac celeris necis caussa penès Septum transversum latens in conspectum tandem sese prodidit, quod dilatatum aderat, immane quantum! Ibi potissimum quò intercostalis nervus ad imi ventris viscera abit. Per hunc namque ingentem hiatum, quâ datâ portâ viam sibi ultrò in Thoracem fecere Colon, Pancreas, tùm Epiploi magna pars. Plurimum in sinistro Thoracis claustro effusi sanguinis ab disruptâ Pancreatis venâ conspiciebatur, ac sinister Pulmonis lobus totus penè sub scaleno musculo altè

(*a*) *Vide Comment. Reg. Scient. Acad. Paris. ann.* 1700.

(*b*) *Advers. Anat. III. animadvers. V. pag.* 8.

(*c*) *Anthrop. lib.* 2. *c.* 14.

altè abſconditus, adactuſque. Quæ quidem omnia eò libentius à me adnotata ſunt, diligentérque exarata, quò vera Colici ſic dicti affectus Idea nobis eluceſcat magis, quæve tot ſæculorum ſpatio Arabum mentibus excogitata invaluit, diu Antiperiſtaltici motûs doctrina, ceu fictitia, ac mechanicis legibus adverſa omninò, tandem aliquando obſoleſcat, aboleaturque, facem ferentibus laudatiſſimis, tum in Angliâ, tum in Galliâ viris, qui detegendo in dies Vero unicè, ac gnaviter jamdudum incumbunt. Ad vulgares febres, quæ ſub ipſum Æquinoctium, ac diù adhuc poſt ipſum toto Octobri, ac Novembri menſe exeuntis Anni 1720. caput extulerant, me confero.

IV. Hæ quidem utut intermittentium indolem, ac morem toto ſui decurſu quodammodo prætulerint, ingeniumque; Attamen quid inſolentis, quodve reipsâ vulgare quidpiam, ac reverà *Divinum* ineſſe iis ominabatur, præ ſe ferebant. Neque enim diuturniores adeo extitere, quas quiſque Medicorum jure meritò ſuſpicabatur, quaſve futuras, vel ipſa quoque Anni temporis conditio ſuadere poterat. Dolor inſuper intenſus capitis, idemque aſſiduus febrilis paroxyſmi aſſecla, eique ſæpè proludens; Oculorum rubor; Pulſus parvi, humileſque; Ingens corporis jactatio, quid denique in ipſo ægrotantium vultu, ac urinis facilè conſpicuum intuentibus, quid intimè latens, aut ſuperioris fortè ludentis adhuc conſtitutionis reſiduum, aut illi quæ jam propè impendebat, antecurrens, quid inquam ab conſueto intermittentium febrium genio, ac more diverſum ſubludere ſignificabat. Jam tùm ſcilicèt cudebantur mox eruptura mala, aut propè orientia eadem anteire cœperant, ac eluceſcere. Atque hæc quidem potiſſima eſſe debet ſolertis, ac diligentis Medici cura, ingruentium nempè morborum excurſus ſedulò adnotare, vel minutiſſimas circumſtantias, ac occaſiones caſtigatiſſimo examine expendere, atque uno verbo *primam*, ut ajebat *Hippocrates*, *malorum originem* detegere; Unde futuros rerum eventus magnâ ſui laude prædicere queat, iiſque occurrere.

V. Nec equidem omen fefellit exitus. Propè namque ingens illicò, imminente ſolſtitio, Eryſipelatum numeroſa cohors, tùm intrà Urbis muros, tùm longe, lateque per univerſum agrum, atque ad finitimas uſque regiones propagata eſt, ſilentibus tum temporis, aut ſaltem ferocitate depoſitâ parciùs ſævientibus, præfatis intermittentibus ſic dictis febribus, diviſo velut inter alterutrum imperio, ac facultate ludendi. Raræ tunc, ac inſenſæ minùs ægritudines cæteræ quæ appetente hyeme ſolent potiſſimùm in Subalpinam gentem ſe ſe immittere. Omne adeò imperium ſibi, poteſtatemque iraſcendi erogaverat præfata morborum progenies, infeſta initio multis, funeſta paucis.

VI. Ejus namque aderant moris, atque indolis, ut ludere magis quàm ſævire, laceſſere potiùs, quàm vincere velle viderentur. Favebat ludentibus læta hyems Auſtris perflata frequentibus, at qui mox ſubſequenti Subſolano, aut altero quopiam è gelidioribus ventis terga dabant victoribus. Ludere ventos reverà quiſpiam dixerit inter ſe invicem, ſe ſe viciſ-

ſim

ſim excipientibus Auſtralibus modò, modò Orientalibus, immitique Boreâ, atque ità reciprocantibus imperiis altero alterius iram coercente, ſævitiemque. Præ cæteris verò Orientales maximè ab medio circitèr Januario ad finem uſque Februarii leniſſimè perflarunt, tranquillo, amæno, & ſedato prorſus Cælo. Atque id quidem obſervare erat, quod cùm primùm hi ſpirare cæperant Septembri menſe, fugatis illicò Auſtris, qui heù luctuosè nimis ſævierant diù, exaratæ ſtatim febres intermittentes prodiere, quæ quidèm rursùs hiſcentibus iterum Auſtralibus ventis imminui, aut ſaltem mitiùs ludere videbantur; Recrudeſcere hæ verò dein, cum ſilentibus illis prorsùs, Orientales perflabant, aut gelidus Boreas, quorum utrique eadem fermè efficacia conceſſa eſt, quia eâdem, ſimilique ratione condenſatum, ac frigidum aera ex vicinis montibus adferunt. Sæpè etiam memini medio Vere, aut impendente propè Æſtate in noſtris regionibus, iiſdem perflantibus, tùm Orientalibus præcipuè, frigus plerumque recrudeſcere magis; Quòd evenire arbitror, cum nives in toto excelſo Alpium, quæ ad Boream imminent, tùm abrupto Apennini tractu jacentes, altiori Sole facto liqueſcant, frigidaſque partes in noſtrum aerem vehunt. Quantum namque frigus immittat Atmoſphæræ nix, vel glacies ſoluta præclaro experimento inde demonſtrari poteſt, quòd Spiritus vini rectificatus nivi adfuſus tantum gelu efficiat, ut liquor aqueus in propinquo mox in glaciem convertatur.

VII. Hoſce inter ventorum, ac morborum luſus cernere erat, modò Eryſipelata, modò exaratas febres intra ſuum ſe ſe alveum condere, ac propè extingui; Nullus verò præfatis febribus, etſi ingruente hyeme in fugam verti viderentur prorsùs, nullus inquam iis negaverit unquã omnium, qui labente anno erupturi erant, morborum principatum, ac veluti prædominium. Quiſquis namque morborum circa æquinoctium autumnale maximoperè furit, is totius anni conſtitutioni nomen impertit ſuum; quod à Doctiſſimis Viris jam diù adnotatum ſcio: atque ob id fortè mos erat *Hippocrati* Conſtitutiones Epidemicas, quas ſermone eleganti adeò, atque ad rei naturam appoſito exaratas reliquit, ab Autumnali Æquinoctio inchoare, propè occidentibus Vergiliis. Nec inſolita quidem res eſt Epidemicorum Principem, qui ſub Æquinoctio Autumnali præ cæteris invaluit, initio hyemis mitiùs laceſſere aliquandò, *cum ex adverſo*, ut rectè advertit magni nominis Vir *Sydenhamius*, (*a*) *Epidemici inferioris ordinis, qui ſub eo merentur, tunc temporis præſertim ingraveſcant, & rerum potiantur, donec dictus anni Princeps eorum vires frangat, & deleat nomen.* Hujuſmodi aderant memorata Eryſipelata, quæ ludentibus vix orta hyeme Auſtris caput extulerant. Cæperant quidem illa primò paucos tantum invadere; mox verò ceu *rupto aggere torrens* in apertum magis erumpere, hoſque atque illos nullo diſcrimine aggredi, nec Civibus modò, ſed & univerſis penè Subalpinis gentibus infenſa, atque illis præſertim, quæ iis in locis degebant, quæ ab Auſtralibus ventis verberari magis conſueverant.

Fff 2

(*a*) *Morb. acut. ſect.* 1. *cap.* 2.

verant. Quod vel ipsa intra Urbis mœnia advertere erat: Eâ namque parte numerosiore agmine sævire illa visa sunt, quæ meridiem adspicit, *nova Urbs* dicta ab Immortalis memoriæ Principe CAROLO EMMANUELE SECUNDO inchoata, aucta dein, perfectaque ad Piissimâ, atque ad Magnarum Principum, ac Reginarũ exemplar natâ MARIA JOANNA BAPTISTA, tùm ab AUGUSTISSIMO REGE NOSTRO VICTORIO AMEDEO, præclarâ Domorum structurâ, eleganti Viarum amplitudine, editisque Templorum cervicibus nulli pulcherrimæ Urbium secunda. Ea scilicet ventorum indoles est, ut sivè lenitèr, mitique flamine spirent, sivè ruptô ceù turbine, feraque miscentes murmura præcipites ruant, quidquid in altum tollitur, ac inane per æthera fertur, secum unà ferant per mille id ipsum vias, ac itinera mille necem hominibus adferre potens. Uter verò in universum exitialis magis Boreas ne aut sævus ab alto ruens Aquilo, an circa terram serpens illi oppositus Auster? an qui ab ortu incumbunt, aut qui *vespere ab atro* consurgunt, decernere nemo ausus adhuc, cùm læthiferos quisque effectus induxerit sæpè; tùm maximè cùm vel diù nimis, vel minimè servatâ temporum lege dirè, crudelitèrque desæviunt? Ediscere id quidem, ac prænoscere par ille unicè erit, qui locorum positiones, temperiemque Cæli uniuscujusque Urbium propriam rectè expenderit, tùm plures unà invicem observationes, Astronomorum more, ac exemplo, instituerit diù, aut ritè contulerit institutas.

VIII. Utque Erysipelatum morem, quo ea scilicet pacto eruperant, fusiùs, ac propiùs exponam; Plerisque illa absque ullo proludente signo in hac, aut illâ corporis parte inopinatò apparebant. Aliis vehementissima febris prodituro Erysipelati facem tulerat, eratque jam propè erumpere impendentis Erysipelatis indicium certissimum, ipsa remissa extemplò febris, deficiensque. Ejusmodi aderant febres, quas reverà erysipelatosas dicere fas est, quæ superioribus annis, cum latissimè sævientes variolæ cumulatissimam edidere stragem, hisce præire consueverant, ac propè jam eminentes prænunciare. Eruperant autem in vultu potissimum; Non nullis humeri, aut crura obsidebantur. Statim verò ac detumescere videbatur facies, aut quælibet alia affecta pars; Conturbari hinc cæperat lenitèr alvus, atque hoc pacto intra paucissimos dies morbus integrè absolvebatur. Haud paùcis hæmorrhagia primis periodis è naribus prorũpens felici sidere restituit rem. Huic proludebant Hypochondria dura, tumida, dolorosa, aut intensus capitis dolor, aut oculorum rubor, aut tinnitus aurium. Cæteræ quæque Crises, quas sæpè moliri Naturam novimus, iisque morbo exitum dare, aut impares prorsùs aderant, aut illas experiri malum. Totum quod erat Artis opus, in eo innitebatur, ut ipsa Medicatrix Natura eò libenter contenderet, quò duci annuebat. Quòd si oneri ferendo impar foret, haud deerant Medentibus Artes, quibus labentem erigerent, ac sublevarent, quo læta dein crisis per eas, quas ostenderat illa vias, succederet.

IX.

IX. Et sanè haud paucos memini nullius Artis ope, solâ Medicatrice Naturâ sanatos: Haud exigua saltem spes salutis erat, totum concredere opus Naturæ, aut ejus motibus per opportuna remedia obsequi. Equidem ut in morbis omnibus, ità in acutis potissimùm, tùm in Erysipelate præsertim, ac morbo omni inflammatorio haud exiguâ Medico opus est doctrinâ, prudentiâ, & sagaci cunctatione, imò religiosâ naturæ motuum observatione, aliter perniciosi nascentur errores. Magna utique Sapientiæ pars est mentem à præjudiciis liberam servare, nec dirigentis Naturæ motus per intempestiva Medicamenta prævertere. Novit id unum Magnus *Hippocrates* Jatricæ facultatis Parens, atque ex illo celebri *Macrobii* elogio *fallere nescius, & falli*; qui diversis passim in locis, tùm præcipuè in libro de *veteri Medicinâ*, quâ summâ incumbendum sit prudentiâ, & circumspectione in re Sacrâ tractandâ, sic ille vocat medendi Artem, præclarè admonet Medicos, quorum plerosque jam tùm temporis idem in se admittere noverat, quod imperiti Navigantes: *Etenim, qui in tranquillitate,* ait, *navim gubernantes delinquunt, manifesti non fiunt; At si ventus magnus, ac tempestas ipsos deprehenderit, tunc conspicui fiunt palàm omnibus hominibus, quod ignorantiæ, & erroris sui culpâ navim perdiderint.* Pervenustam, pulcherrimamque de hoc argumento Orationem olim in Patavino Lyceo habüit Clarissimus *Ramazzinus*, quam unà cum cæteris ejusdem celeberrimi Viri operibus Genevenses Typographi superioribus annis edidere.

X. Atque hìc loci mihi de Erysipelate, tùm in universum, tùm in specie, ejus scilicet quod totâ in Urbe, atque Agro tunc temporis sæviebat maximè, verba facienti, in mentem subit Consilium Medicum quod Latino Carmine nunquam satis laudatus Vir exaravit ad præclarissimum nostri sæculi Poetam diro hujusmodi in cruribus Erysipelate laborantem. Quàm pulchrè, quàm eleganter, quàm doctè Divini Senis Oracula elegiacis versibus expressit, ac propè dixerim illustravit! Hos ego haud abs re futurum duxi Orationi meæ adnectere, ceù gemmam, aut monile quodpiam eximii fulgoris.

Ad Ill., & Rev. Dom. Abbatem
MICHAELEM CAPELLARIUM
Poetam Celeberrimum Erysipelate laborantem Consilium Medicum.

CRura Tibi, ut scribis, dirum Erysipelas adurit,
Vir bone, nec reperis qui levet arte malum.
Plurima promittent Medici, namque id Medicorum est,
Sed Tu ne fidas, nam dare verba solent.

A pingui, atque oleo, veluti cane (a) & angue caveto,
Unguina succenso dant alimenta foco.
Pinguia quin faciunt partem (b) putrere perustam,
Nascceturque ulcus, quod cachoetes erit.
Nec minùs herbarum succos apponere tentes,
Crura nec ut mos est, lacte fovere velis.
Talia quippe nocent, coguntque recurrere morbum,
Qui ex imo ad summum proliciendus (c) erat.
Quid faciam ergò inquis? Tu sustine, & abstine, talis
Decubitus criseos est, mihi crede, loco.
Intereà in lecto recuba, & suffusa rubore
Aere ab externo membra tuere precor.
Sic etenim poterit sensim expirare quod urit,
Hæc sat nota Coi sunt documenta Senis.
Tutè ergò observa ac tristes animo expue curas,
Sitque bene ut valeas unica cura Tibi.
Noli dum langues, Musis, Phœboque videri
Tam charus, quin sis charior ipse Tibi.

Aureum itaque hoc maximè præceptum in mentem sæpè revocandum, tùm in Erysipelate curando præsertim, quod idem amico Poetæ laboranti consulebat Vir Doctissimus: *sustine* nempe, & *abstine.* Talis enim decubitus Naturæ victricis conamen est, ac criseos loco, quam si aliò avocare contendis, *putredo*, ac *suppuratio* expectanda illicò, funestâ quantùm!

XI. Totum ideò, ut quæ semel dicta sunt, iterum repetam, concredendum aderat Naturæ opus, cùm præsertim, quod moliebatur, conficiundo muneri par illa foret, nec administram Medici opem efflagitaret. Advocanda utique quandoque erat in auxilium Ars, quæ quidem copiosâ celebratâ semel, aut etiam repetitâ, si vires tulerint, Sanguinis missione è cubiti Venâ, aut è Saphenâ, ubi opus adesset, hoc uno plerumque subsidio *utramque*, ut ajunt, *paginam* adimplebat, tum apparente nondum, aut propè jam eminente Erysipelate, tum etiam ipso jam adulto pene, nedum tamen remissâ penitùs febri, aut alio quopiam adhuc perseverante, quod urgebat magis, fero, immitique Symptomate. Hæc una aderat potior solertis Medici cura; Quod reliquum erat faustè id celeritèrque absolvebatur quiete, victu tenui, liquido, antiphlogistico, potu simili, medicamentis diluentibus, & refrigerantibus simul, vel singulari dote acri specifico oppositâ præditis.

XII. Hostile namque acre illud Austrinis flatibus elatum, quod idem superioribus annis diras pepererat ægritudines, id ipsum, si quid ego hic judico, nedum subactum penitus, diversi tamen generis particulis commixtum, quas gelidus Boreas superiore Autumno præmaturè adtulerat, cruoris rubri arteriosi, inque minimis cana-

(a) *Hipp. de affect. n.* 57.
(b) *Hipp.* 7. *aph.* 20.
(c) *Id.* 6. *Aph.* 25.

canalibus ſtagnantis attritum efficere par erat, atque hinc *phlogoſes* inducere, vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arterioſis, dilatatis oſculis, admiſſos globulos rubros per fines tranſmittere non potentibus. Quidquid enim erodendo, criſpando, adurendo vaſorum extrema ita arctat in Conicis, Cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro Sphæræ Sanguinis minor; Quidquid cruorem aut lympham cogit ut coeat, aut eidem violentum motum præbet, quorum utrumque ab acriorum corporum præſentiâ explicari ſat aptè poteſt; quemcúmque id inflammatorium morbum, Ignem, ut aiebat *Hippocrates*, aut *phlegmona*, qui omnes ob cauſſæ, & effectuum ſimilitudinem ab Igne nomen habent, gignere ſatis eſt in minimis æquè arteriis, ac Lymphæ ductibus. Ut enim in cruore rubra, ſic in lymphâ alia eſt forte pars craſſior reliquis.

XIII. Quoties verò inducta ſemel ſtagnatio liquidi in vaſis eſt, ſive acre illud ſpecificum, ſive aliud quodcumque ſit quod lympham aut cruorem cogat, fineſque vaſorum urat, erodat, aut diſtrahat; Acti adhuc ab ſuperſtite vitâ cruoris vis, eos ipſa effectus inducere par eſt, erupturi, aut propè jam erumpentis, aut erupti tandem Eryſipelatis, aut phlegmonis proludia, ac incrementa: Arteriæ namque primò minutæ, vixque viſibiles obſtructæ jam à Sanguine diſtendente augentur; Hinc tumor ruber, ſive prima Eryſipelatis Scena. Vaſa mox lymphatica arterioſa anteà pellucida, & inviſibilia eadem patiuntur; Unde augmentum rubedinis; Diſtenta dein vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis, ac valdè invicē compinguntur liquida, & ſolida; Hinc dolor punctorius, durities, renixuſque partis adulto jam propè Eryſipelate, adauctoque. Cætera hinc repetenda Phænomena, rubedo ſplendens, calor, æſtus, debilitas, moleſtia, febris, ab attritu partium liquidi inter ſe in ſolidum, tum ſolidi in illas, ab rubro accumulato, ab irritatis fibris, ab celeriùs per aperta viarum acto ſanguine, Mechanicis hæc eadem omnia legibus præclariora, atque illuſtriora.

XIV. Exorientis hæc adultique Eryſipelatis proludia. Poſteriorem illius Scenam exegerat Natura, quod incæperat illa opus, abſolvens. Id verò reſolvendo potiſſimum aſſequebatur, qui idem lætiſſimus ac tutior modus eſt, quo morbi inflammatorii exire ſolent. Obque id præcipuè Artis Magiſtri, ac Principes Viri ab oleoſis ac pinguibus, tum topicis, quæcumque ea ſint, refrigerantibus, anodynis cavere jubent, ne aut pinguior factus humor, ac ſpiſſior, effuſus idem, tum glutinoſus magis ſuppurationi præbeat facem, qui alter modus eſt quo terminatur inflammatio; aut retropulſo forte, inque parte affecta hærente adhuc atroque facto magis, *gangræna*, aut *Scirrhus* oriatur, tertius illa, hic quartus abeuntium inflammationum finis. Hinc ubi ſæpe occulta manent Eryſipelata, atque intima illa obſident delubra, in acutas, aut lentas ægritudines deſinunt; Velocis eadem aut lentæ mortis cauſſa, cum ſcilicet, aut in ſphacelum, ſive ut ait *Duretus* Subalpinorum Medicinæ decus eximium, *in Syſtrophen phlegmonicam* abeunt inflammatæ partes ut in lypiria febri, ſeù, ut

illam

illam vocat *Baglivius*, *Erysipelate alvi*; aut coacta eadem forte in glanduloso tuberculo iners materies in Scirrhum tandem degenerat, qui ut Sphacelo, gangræna, carcinomati idem, seù cancro à similitudine sic dicto, præludit inevitabili fato, ut in diuturnis obstructionibus glandularum contingere sæpè videmus, post assiduas febres neglectas, aut malè curatas, atque earum præsertim glandularum, quæ liquorem facilius inspissandum obtinent, vel ratione loci stagnare plus cogunt.

XV. Mihi equidem numerosam adeò tunc dierum latissimè oberrantium Erysipelatum cohortem vix ingruente hyeme extemplò editam adultamque animo reputanti, haud inanis utique metus subiit ne forte appetente Vere acriora facta spicula, sævientibus maximè atque unà invicem assiduo more inter se confligentibus Australibus, ac Borealibus ventis, ditioribus malis ortum præberent, ac incunabula, quibus jam tum proludere illa videbantur. Metuendum scilicet ne hujusmodi *Systrophes phlegmonicæ* intrà pulmones tandem, ceù in Principe Theatro subluderent aliquando; Statim atque hyberno exacto frigore, ac novo concitato tumultu in liquidis aptior foret præfatis, exoticis particulis, aditus, quo intra eademmet liquida eâ, quâ pollebant diù, crudelitate sævirent; Notum jam tum scilicet erat perspectumque mihi, quàm mala cubaret in præcordiis labes. Nec vanum utique, atque inanem prorsus metum effecerat ventorum unà ludentium indoles; Utriusque enim flatus sæpenumero Subalpinis potissimùm exitiosi extitere, tum maximè, cùm se se vicissim excipientes, atque alterno ludentes flamine varias, ac discrepantes inter se invicem alterationes aëris gignunt. Cùm verò aëreo hocce fluido nobis circumfluo, tum liquida, cùm solida æquilibrii perennitatem illius acceptam ferant, quo vita ipsa cæpit semel, ac servatur diù; Sitque inter duo hæc nostri corporis componentia, liquida nempè, & solida ipse aër veluti libræ *canon*, atque *examen* cui utraque parent, ac obsequuntur. Conspicua res est alterato libræ *canone* servatura eadem haud amplius esse instituti æquilibrii legem, ac proindè tot inter discrimina rerum jure meritò suspicari fas esse imminente propiùs vere nova oritura mala, quibus nigram facem jam tùm præbuerant ludentia passim Erysipelata, tùm pronus heù nimium hoc anno ad *Stasin* cruor, tùm quæ *Epidemici primi Ordinis*, seù anni Principis Morbi dignitatem sibi comparaverant exortæ paullò ante Arcturum febres, quas etsi intermittentium plerasque morem servasse meminerim, quid tamen *Sacrum* ac re ipsâ ingens inesse iis, solertibus Viris jam tum visum aderat, perspectumque.

XVI. Sanè ut ab Erysipelatum narratione ad exaratas febres gradum faciam, exercitationibus utique haud imposuerant illæ, vel primo sui initio, quippe eam, quam prætulerant primo adspectu faciem, facile conjicere erat simulatam esse, subque eâ Larvâ, ac simulationis artificio magnum latere aliquid se se manifestiùs ostensurum aliquando. Enim verò cum nihil hujusmodi unquam superiore anno contigerit, eruere erat statum liqui-

qui-

quidorum toto jam penitùs Cælo discrepare ab eo, quem ipsamet liquida dudum obtinuerant: Ad *Stasin* scilicet magis illa vergere, eaque proinde præcavenda mala, quæ ab prono ad concretionem sanguine ortum ducere novimus. Atque hanc quidem novam rerum Scenam induxerat nova anni Constitutio apparente Librâ, statim atque hiscere cæperant ab gelido Aquilone Septembri mense flatus, qui diathesin Aeris extemplo prope immutarunt.

XVII. Memini equidem me pluries tùm temporis de iis quæ Subalpinis propè impendebant currentis decursu anni, ægritudinibus, sermonem habuisse cum celebrioribus Artis Magistris, quos eximiæ mihi laudi foret debitâ honoris præfatione singillatim recensere, si prolixiorem me esse sineret dicendarum rerum magna seges, ac dignitas. Edoctum fecerat ante acta superioris anni Constitutio, quæ ab sanguinis fluore, quæ ex adverso ab eodem ad fixitatem ac lentorem properante, quæ rursùs ab hac vel illa aëris crasi timenda magis, ac prævidenda sunt. Ecquid autem perspicuum magis, quàm ab tendente ad concretionem Sanguine ea quidem prænoscere, ac prænunciare, quæ ab minus veloci tramite progredientibus liquidis, hinc ab consueto eorumdem more abludentibus solidis necessario subsequi, atque expectanda esse Mechanicæ nos leges docent, quibus tùm liquida, tùm solida inter se invicem eleganti ludunt spectaculo? Ut exacto anno prodierant mali ingenii febres, tùm quæ sub iis merebantur spasmodicæ ægritudines cæteræ, illæ ab sanguinis fluore ortæ, hæ ab exoticarum particularum spiculis, quas unà secum invexerant dirè, ac diù sævientes Austri; Novâ modò rebus inductâ facie à priori diversâ prorsùs, nova quoque morborum proles caput extulit, quos anteire, ac ceu prima acies celeritate vincere visæ fuerant recèns enatæ Autumno febres. Tantùm scilicet adhùc intra liquida res erat brevibus circumscripta finibus, propagatâ nondum ad solidas partes labe. Et sanè ut parva sæpè scintilla magnum excitavit incendium, novæ hinc, totque ortum duxerant ægritudines, quæ omnes quidem ab uno fonte progerminarunt, unâ omnes, ac eâdem methodo profligandæ, etsi pro diversâ, quam induerant, larvâ inter se invicem differre quodammodo viderentur.

XVIII. Enim verò si præfatas febres attentiùs expenderit quispiam, si harum ortum, ac incunabula, morem, ingeniumque, otiosè singula, & consideratè perpendimus, atque hæc omnia in animo verè cogitamus, nullam prorsùs illas inter ac febres intermittentes, ita vulgò dictas, originis affinitatem comperimus. Sic quidem illas vocare lubet ab intervallo paroxysmi interjecto, ut morem Practicis veteribus geram, quibus olim appellationes febrium, quibus dignoscuntur, à quâlibet sanguinis alteratione, vel symptomate particulari desumere satius visum fuit, quæ diversæ speciei febribus pari jure possunt competere. Quidquam tamen inesse iis peculiare, arcanæ anni Constitutioni referendum, nilque penitus cum intermittentibus vulgò dictis commune, aut hisce proprium tum ipsa febris indoles, tùm quæ sub illâ ludebant per hye-

hyemem Erysipelata, ad quorùm adspectum sese illa toties abscondere visa est, tùm quæ deinceps proximo Vere, ac æstate sese prodiderant ægritudines apertè satis ostenderant. Nec quidquam vetat *Erysipelatosas* nuncupare, aut si mavis dicere, *Igneas*, ab urente sensu caloris, inductâ in liquidis stasi; *Hemitritæos*, sive *Semitertianas* dixere Veteres, de qua febre doctissimum vide *Duretum*, in Coac. & suum, quem ita benè commentatus est *Divinum Senem* I. *Epid. com.* 3. *aph.* 5. Neque enim abs re erit hasce febres concipere, ceù accensionem quandam erysipelatosam cruoris ad fixitatem vergentis, qui idem statim ac perflantes Austri rarefactum magis aëra effecere, ante acti lentoris vestigia in hac, vel illâ externâ corporis parte deposuit; Ubi verò denuò hiscente Boreâ constrictus magis, condensatus ac compressus aër evadebat, docente Barometro, eædem iterum redibant febres, intra ipsamet liquida rursùs sese condente igne; Qui idem aut Phrenitides plerumque, aut funestas huc illuc *systrophes* ludens pepererat.

XIX. Ac revera intervallum illud Paroxysmi interjectum larva erat, seù simulationis integumentum, quo incautiores aliquandò hujusmodi febres fefellerant. Cernere erat in hoc apyrexiæ statu, si modò ita dicere fas est, ægros non ut mos est in cæteris febribus, penè omninò sublevatos pleno inter duos quoque paroxysmos intercedente intervallo, ast potiùs vexatos penè dixerim magis, anxios, pervigiles, siticulosos, ore, oculis, ac fronte turbatos; Pulsus aderat parvus, humilis; urina impensè rubra; tensivus capitis dolor, dirus, ac immitis prorsùs, æquè ac sub ipso febris statu, ac incremento; Nullus quoque tùm accensionis initio vomendi conatus, aut ullum vel levioris nauseæ vestigium, quod hærentem in primis viis mali fomitem ostenderet, quàm citissimè removendum; tùm declinante paroxysmo emergens sudor, quo apparente solent intermittentes febres per vices desinere. Summa namque rerum, ac potissima morbi caussa ab Phlogisticâ liquidorum crasi, ac proindè turbato eorundem progressu repetenda erat. Quod quidem probè distinguere, tùm probè noscere opus aderat, ut inde curativæ indicationes ritè dirigerentur; Aliter exulcerabatur magis res, stupente Medico, ac morbi malignitatem perperã accusante. Neq; etiam,ne quis me immemorem prorsùs credat,ac rerum,quas sub oculis habuimus nuper, oblitum,eadem aderat singulis æqua rigoris accessio. Quidam enim exiguo horroris vestigio; Plerique valde sensibili rigore corripiebantur. Non nullis primo tantum accessu, ac febris aditu, haud paucis ad singulas accessiones, ac vices idem rigor, ac horror supervenit. Horum plurimi toto apparentis Apyrexiæ decursu molesto quodam frigoris sensu detinebantur, pulsu vix elato, ceù exquisitâ tertianâ laborantibus aliquot ante accessionem febris horis contingere solet. Quidam etiam properante ad exitum morbô, unà cum judicatione majori horrore obriguere. Sæpè id latentis diù vomicæ inopinatò disruptæ præludium extitit; Autumno quidem, ac per hyemem omninò pauci: Vere,ac æstate longè plurimi. Vix quem-

quam

quam novi absque sanguinis è naribus, aut ab hæmorrhoidalibus venis profluvio sanatum. Utrique horum conturbata sæpè alvus prolusit, aut quod inchoaverant opus, absolvit. Quibus nihil hujusmodi obtigit, Phrenitide per hyemem, ac Veris initia correpti sunt, quorum neminem servatum vidi. Orto autem Vere plerique lætâ pulmonum suppuratione, dummodò in docti, ac solertis Medici manus inciderent, incolumes evasere. Quæ quidem sequentibus ægrorum recensionibus illustriora efficere pergam.

Æger Primus.

SUtoris Uxorē, propter Regias Archigymnasii Ædes degentem, quas superioribus annis vix confecto bello, Magno ac Rege digno sumptu è fundamentis erexit, atque hoc ipso Anno MDCCXX. XIII. Kal. Decembris festissimâ pompâ, omnique lætitiæ apparatu, Musis reseravit INVICTISSIMUS REX, ignis ut *Hippocratis* verbo utar, hoc est vehementissima febris cum rigore prehendit. Huic inter exordia intensus capitis dolor contigit, lumborumque, ac præcordiorum dextrorum, quæ quidem mox fluentibus mensibus allevata sunt. Sexto die rursùs suborto rigore exasperata sunt omnia. Somnia non aderant, extrema frigida, pulsus parvus, sitibunda erat, adusta alvus pauca demittebat. Septimo pulsus elatior, urinas reddidit impensè rubras, levius habuit. Octavo rediit rigor, capitis lumborumque dolores intensi magis, lingua sicca, urens, fuliginosa. Nono quievit; Undecimo sub noctem conturbata est alvus, multaque prodiere cum bilioso affluxu. Decimo quarto perturbatâ iterum alvo perfectâ judicatione absoluta fuit.

Æger Secundus.

MUlierem quamdam gemellas laboriosè enixam, cum non admodùm partûs purgamenta processissent, primum quidē febris corripuit horroris sensu haud exiguo; Mox capitis, & cervicis gravitas non sine dolore tenuit. Postridiè molestè habuit, non dormivit. Tertio die repetiit unà cum rigore febris, pulsu parvo, humili prorsùs, abjecto, præcordiorum anxietate magnâ, siti multâ, inordinatè quidem, & inconstanter perturbatâ, rursùsque consistente alvo. Septimo paullò elatior pulsus; sub Vesperam febris rediit, exiguo præludente rigore. Octavo lochia repentè fluere, atque uno, eodemque temporis momento latis pustulis subrubris fœdari visa cutis, quæ ad tertiam usque vicem sese ostenderant, condebantque vicissim. Capitis mox, ac cervicis dolor remiserat. Quievit. Undecimo copiosè adhuc fluentibus lochiis integrè convaluit.

Æger Tertius.

PRæsul dignissimus, qui juxtà Dianæ Templum, nunc Sacram *Confraternitatis Sancti Spiritus* ædem decumbebat, febri acuta correptus est cum rigore. Lingua resiccata erat, siticulosus, bile abundans, somnum non cepit. Postridiè vix horum vestigium aderat. Tertio, quinto, ac septimo per vices repetiit febris unà cum

intenſo dolore capitis, qui interjecto paroxyſmi intervallo augebatur magis, quin etiam vix elatus pulſus toto Apyrexiæ tempore percipiebatur. Nono in ſiniſtro femore ſplendens rubedo apparere viſa in Orbem veluti, ceu lata macula paullò ſupra femoris articulationem cum Tibiâ, quæ citò priorem deſerens locum in ſuperiori femoris parte ſeſe prodidit, mox in ejuſdem lateris Tibiâ haud longè ab malleolo interno, Thaleri Imperialis magnitudinem haud multum ſuperans, *Eryſipelas volaticum* appellant. Decimo quarto copioſa è naribus hæmorrhagia ſuperveniens morbum feliciter abſolvit. Huic alvus ab initio continenter bilioſis liquidis multis diffluebat, aut ſi conſiſteret, fervida, & cruda deiiciebat. Urinæ per totum morbi decurſum rubræ admodùm ſublime quid in medio ſuſpenſum habentes.

Æger Quartus.

NObiliſſima Mulier, quæ propè Collegium Patrum *Societatis Jeſu* habitabat, ubi filiam enixa eſt, nec purgationes irent, eam tertio die acuta febris cum horrore corripuit. Octavo deliravit, ſtatimque ad intelligentiam rediit. Undecimo per intervalla ſoporis quâdam ſpecie detinebatur. Sub noctem extrema paullùm perfrixere, ſed mox recaluit: Mente non nihil mota eſt mediâ nocte: Duodecimo ſub tempus matutinum latenter obiit. Apertò cadavere plurimum grumoſi ſanguinis in cavo uteri repertum, tùm vaſa quæque uteri ſanguinea diſtenta valdè, ac ferè varicoſa; Inteſtinorum externa facies atro ſuffuſa colore; Hepar prægrande admodum. Potiſſima verò mortis cauſſa in dextrâ uteri tubâ ſeſe prodidit, ubi diſrupti recèns tumoris veſtigium aderat, ac inundantis adhuc materiæ albæ, fædæ, teterrimæ. Plura mihi quoad morbi hiſtoriam, tùm anatomicam cadaveris adminiſtrationem ſcire haud licuit ab Medicis, qui tùm curationi, tùm ſectioni intererant. Sanè ejuſdem, ac reliquæ, quæ tùm temporis ſæviebant febres, indolis hanc fuiſſe, quâ nobiliſſima Mulier fato ceſſit, fidem fecerat indubia *Archigenis* conjectura, tùm quæ illam ſequebantur Phænomena, tùm quæ in cadavere obviam venerat puris copia, diſruptus Tubæ abſceſſus, vaſorumque per uteri ſubſtantiam repentium varicoſa tenſio, ab lenteſcente cruore, unde phlogiſtica primùm labes, mox ſuppuratio ortum tulit.

Æger Quintus.

ADoleſcens tùm illuſtri ſtemmate, tùm morum candore, ac probitate præclarus, qui propè Templum *B. V. Angelorum*, decumbebat cum ejuſmodi Eryſipelate, cujus ſuprà memini *ægroto tertio* per Autumnum laboraſſet, quò crura modò, modò pubes, ac finitimæ Scroto partes infeſtabantur; Mox auriginoſus extemplò factus, acutâ dein febri, extremâ hyeme, quæ cum exiguo rigore primùm, mox abſque ullo rigore per vices repetiit, correptus fuit; Pulſu vix elato, qui idem per totum morbum permanſerat, magnâ capitis gravitate, ſiti ingenti, aduſtâ alvo. Quod poſtremum quidem in omnibus ferè hujuſ-

hujusmodi febribus ægrotantibus adnotare erat. Reliqua, quæ ad morbi decursum pertinebant, cum ea distinctè unquam scire mihi concessum haud fuerit, reticere magis lubet quàm exarare. Sextò ingenti oborto stertore celerrimè periit, enatâ fortè, ut ego suspicor, ac propagatâ ad pulmones labe, quæ tùm per hyemem simulatè incedens proximo mox Vere larvam abjecit.

Æger Sextus.

JUrisconsultum juxta *Theatinorum domum*, quâ ad forum itur Olitorium, febris à cœnâ vehemens prehendit; Noctem laboriosam transegit. Postridiè per totum pedem ad talum usque tumor subruber, ac tensus valdè apparuit, cujus in centro atrum quid aderat, ac subnigrum. Insaniâ correptus est; Ex alvo merè biliosa plurima processere. Paullò post convulsionibus à capite subortis celeri fato interiit. Ingenii erat tetrici admodum, atroque vultu, abque hominum consortio omninò alienus, ceu *Mysanthropos* alter.

Æger Septimus.

PAri quoque etsi veloci minùs fato sublatus est piissimus Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Philippi Nerii*, mihi amicissimus; Is cum initio hyemis diro cruris Erysipelate laborasset, paullò post, medio scilicet Januario desipere leviter cæpit, mox in furorem repentè agi unà cum febri acutâ statis vicibus repetente. Urinæ aderant pallidæ, decolores, tenues, atro quodam in iis suspenso, quod in acutis plerumque morbis Phrenitidem præsagire solet; Oculi protuberantes, trucesque; Facies tetra, vultuosa, horrenda adspectû; Lingua nigra, pulsus durus, respiratio rara, & magna; fæces albæ; collectio floccorum. Præcesserant hisce somni turbulenti, Stillicidium narium, oblivio subitanea, alvus suppressa diù, ac mæror ingens tùm propè imminentis, tùm præsentis mali præludium idem, ac comes. Rogatus ego unà cum Parente meo, ut ægrotanti opem præberem, ejus sententiâ, & auctoritate nihil præsentaneum magis visum fuit, quàm ea citissimè validissima remedia adhibere, quibus tolli posset inflammatio ad cerebri arterias orta; Missiones nempè sanguinis repetitas, diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis affatim exhibita, pediluvia, Epispastica, Cucurbitas, clysmata, & his similia, quibus ex voto obtigit ferocitatem morbi compescere; apparente iterùm ad crura Erysipelate, cujus præsentiâ, ceu læto enitente sidere exarata symptomata quæque mitiùs extemplo lacessere, ac dein sese subducere prorsùs visa sunt. Hæc una namque salutis spes erat materiam morbificam, ut cum Practicis loquar, in parte Principe dirè ludentem, quam vincere prorsùs haud poterat Ars, ad crura revocare, quò illa primum erroris sui notam reliquerat. Atqui evanescens brevi recèns ortum Erysipelas, omnemque deindè eludens Artis opem sævioris mali omen tulit. Factâ namque ad pectus indomiti humoris metastasi, inque exili pulmonum membranâ, ac tenellis vasorum reticulis obortâ phlogosi,

lethalis Peripneumonia impedito sanguinis trajectu successit, quæ nullum faciendæ ampliùs Medicinæ locum reliquit. Nil melius *bonâ crisi*; Nil pejus, & mortiferum magis, quàm prava metastasis, vel egressionis progressus ad pessimam *Epigenesin*. Mala enim orta magis gravissima inferunt mala, quæ sunt veluti soboles quædam tùm *Phlegmones*, tùm qualitatis malignæ, & partium oppressarum.

XX. Atque hæ sunt selectiores Ægrorum historiæ eâ, quâ passim in adversariis festinante calamo exaratæ fuerant, styli perspicuitate, ac brevitate, quod in historicâ narratione potissimùm expetitur, conscriptæ. Quæ quidem haud exiguam lucem afferent, tùm iis quæ superiùs attuleram, tùm quæ adhuc dicenda manent plura, per Autumnum, ac hyemem gesta, perque totum dein currentis anni decursum. Enim verò, ut de harum postremâ tantum eloquar, quantum ab hac una lucis in morborum successionibus dignoscendis, præcavendisque, quam sibi illustrandam, exornandamque Spartam constituerat seriore Libitinâ dignus Illustris *Baglivius*; Quantùm inquam lucis, claritatisque eniteat nemo non videt. Equidem magna hæc est Sapientiæ laus morborum conversiones, non leves illas utique, & parvi momenti, quæ frequentissimè occurrunt, & succedendi progressum, ac normam constantem servant, at quæ vel solertioribus sæpè negotium facessunt Viris, futuras nosse, ac velut è specula prævidere; Sæpè hinc novum orientem, aut recens ortum morbum vel ipsa inter exordia reprimere contigit auspicatò.

XXI. Timendas morborum successiones scitè non minùs, quàm doctè admonuit ex *Galeno Ballonius*, ac diu olim, qui utrique præluxit, Magnus Artis Dictator *Hippocrates*; Timendas utique, atque eò magis considerandas, quòd hasce inter conversiones, ac transmutationes morborum multa passim symptomata contingant, quæ bonis, & eruditis Medicis ob similitudinem, & fallaciam persæpe imponunt, & novi morbi tamquàm rediviva soboles, ex aliis subindè consequantur, atque repullulent. In universum verò calamitosior est morbus, qui alteri succedit per metastasim materiæ morbificæ in Partem Principem fractis jam viribus. Nemo namque dubitat, quòd materia prioris morbi mitior sit, quàm secundi per metastasim nati.

XXII. Nec difficile erat conjicere tot inter nova orta mala imparem, ac propè effætam Naturam haud posse ampliùs diu ludentis impetum eludere, illius vim, feritatemque compescere. Simile quid olim Panormi obtigisse memini Præclaro Equiti Triremium Præfecto, cui ad tertiam usque vicem enormem Tragœdiam dirum luserat in crure Erysipelas, totidemque illud vicibus gravior alter morbus exceperat, quò tandem, nùm auxiliatricis Artis ope, an Naturæ potiùs victricis auxilio incertum adhuc, utriusque saltem beneficio, conturbata spontè alvus, tùm copiosa contingens ab hæmorrhoidalibus venis sanguinis evacuatio, desperatam jam penè rem opportunè restituit. Nihil autem hujusmodi, quidquid molita fuerit Ars, Piissimo Viro contigit; Errabûda namque materies vix erroris monu-

monumenta prodidit ; Magnum profectò lentoris argumentum, quo ceù compede obstricta liquidá haud poterant ampliùs in libertatem adigi, ac certanti Naturæ obsequi. Neque enim Criseos loco erat, ast imparem potiùs Naturæ conatum ostenderat recurrens ad crura Erysipelas, quod lethali tandem Peripneumoniæ *lampada* præbuit ; nil namque paullum criticum unquàm. Pro morbi verò magnitudine impar heù nimis aderat Erysipelatis in crure vestigium ; Ita *Temeni Nepti* (*a*) apud Senem Magnum, in acuta, & magnâ febre metastasis facta est ad digitum, & mortua est, *cum non sufficeret ad suscipiendum* exigua adeò pars, quidquid expellere Natura tentaverat. Cœperat ipsa quidem, nec potis fuerat inchoatum motum absolvere, infausto prorsùs judicio, exituque infelici : Ceu cùm exhibitum olim venenum post multos annos, derepentè exorto in parte aliquâ externâ dolore homines celeriter extinguit. Atque tunc ego quidem cùm recurrere vidi Erysipelas absque ullâ aliâ manifestâ crisi, dirioris mali omen adstantibus haud sine magnâ Artis laude prænunciavi (*b*) *Avicennæ* consilio edoctus, cujus utique fraudis, & inemendabilis doli infinita propè exempla legere est apud *Hippoc. &* *Galenum*, aliosque Medicinæ Principes, atque Antesignanos. (*c*)

XXIII. Dignaque sanè quæ attentiùs expendatur, hæc ipsa aderat tot invicem morborum conversio, atque successio. Erysipelati namque, quod primùm in crure proluserat, Phrenitis successit, hinc alterâ vice Erysipelas, atque huic postremò Peripneumonia, quâ tandem vitâ defunctus est æger. Totidem malorum successionibus totidem quoque cernere erat ludentis unà tempestatis mutationes obsequi. Cum primò enim Erysipelas præluxerat, Austrina Constitutio vigebat, quæ ad plures dies propè appetente Solstitio perduravit. Successerat hinc gelidus mox ab Aquilone flatus, ac tùm quidem in Phrenitidem factus est transitus. Dein verò repetentibus Austris, Erysipelatis iterum in crure vestigia graviori morbo pælusere ; Novo namque inducto repentè frigore, Borealium ventorum afflatu, postremum Tragœdiæ actum absolvit inopinatò oborta lethalis ima intrà præcordia *Systrophe*, quâ tunc dierum plures celeriter è vita migrarunt, atque hos inter Senes potissimùm, tùm qui serosâ ad pectus colluvie conflictabantur diù. Tot scilicet malorum transmutationes ab diversâ Aeris Diathesi, quod *Divinum* illud est, ac reverà Sacrum Mortalibus, proficiscebantur, impendentium morborum proludia, ac incrementa.

XXIV. Propè namque imminebat prævisa diu nova malorum Soboles, quorum præcipua Scena intrà Thoracis delubra parabatur. Prodire quidem jam tùm per hyemem cœperant exitiales pectoris ægritudines, at errantis potiùs in morem nedum ause-

rant

(*a*) *Sect.* 1. *lib.* 2. *Epidem.*
(*b*) 2. 4. *tract.* 1. *c.* 29.
(*c*) *l.* 4. *Epid. tract.* 81.
Id. l. 3. *Epid. tract.* 2.
Id. l. 1. *Prorrhetic. sect.* 2. *com.* 17.
Petrus à Castro sect. 4. *§.* 44. *& seq.*
Bagliv. Pract. Med. lib. 1. *pag.* 51.

rant adhuc sese palàm, apertoque Marte prodere. Nondum enim larvam abjecerant penitùs exortæ Autumno febres; Quin imò attollere hæ magis caput properante Vere visæ sunt, novo recèns, atque acerbissimo oborto frigore, quod luctuosam rerum faciem ipsa inter Veris exordia reddiderat. Denso hinc agmine visæ foras erumpere Arthritides, Hemicraniæ, Anginæ, atque unà cum toties exaratis febribus ultrò, citròque ludere, quibus illæ ceù ingruente hyeme Erysipelata, ac Epidemici inferioris subsellii famulabantur. Uno in Monialium Cœtu *Divæ Mariæ Magdalenæ* omnes ferè Vestales anginâ correptæ, extremos morituræ hyemis conatus dirè pertulerant. Quidam quoque è Civibus, cum magis ingravesceret frigus, repentinâ morte sublati sunt. Quosdam etiam memini hosce inter tumultus repentè insanientes, quibus nil tale unquam contigerat. Plerisque ulcera per hyemem prodiere maximè in pueris, & præcipuè pedibus, digitisque eorum, nonnullis etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri aderat. Haud paucis pustulæ oriebantur, dein exulceratio, Prurigo modica, dolor ingens; Multis humor exibat, sed non admodùm, qui referre, vel pus, vel saniem videbatur. Dira æquè iis quoque extitit hyems, quos diuturniores ægritudines dudùm vexaverant; Plerique horum namque ad interitum justo celeriùs forte properarunt, atque hi potissimùm, qui Scorbuto, Phtysi, aut Hydrope laborabant dudùm. Hos inter Scorbuticis præcipuè frequentissimæ obtigere hæmorrhagiæ lethales ex ipsâ cute externâ non apparente vulnere, quod, mirabile dictu, observatum fuit in Pictoris filio septenni propè *Collegium Nobilium Patrum Jesuitarum*; In Cauponis uxore ad *Forum Carolinum* jam quinquagenariâ propè, tùm in Quæstoris famulo haud longè ab Foro *Castri* dicto; Potissimùm verò ex labiis, gingivis, ore, naribus, utero hujusmodi excretiones obtigerant. Memorandum Mulieris exemplum adhuc subit lethali hujusmodi ex raninis venis hæmorrhagiâ brevi temporis intervallo peremptæ. Cæperat illa diù olim Scorbuto dirè vexari innupta adhuc. Nupta dein sævius per vices recurrere sæpè malum consueverat, quod quidem ingravescere magis, ac *vires acquirere eundo* ostenderat difficilis magis, anhelosa, ad motus vel paucos ferè deficiens respiratio; Dolores varii, ac vagi per omnes internas, externasque corporis partes mira producentes tormina Colica, Hysterica, Iliaca; Rubræ modò, modò flavæ, ac violaceæ maculæ in cute apparentes; Crurum tumor accedens, recedensque; Oris fætor; Gingivæ tumentes, adque minimam pressionem evomentes cruorem; Dentium vacillatio, ac nigredo; Quodque funestissimum aderat, varicosi annuli ad raninas venas, quibus inopinatò reseratis lethalis oborta est hæmorrhagia, cui obsistere nulla Ars potuit unquam. Huic Soror aderat, quæ atrocibus æquè conflictata malis haud absimili prorsus fato biennio ante vitam cum morte commutaverat. Utrique harum cum tenellâ adhuc ætate forent dira scabies, ac improba ulcera futuri incrementa mali præluserant, quibus sicca dein ac lenis Elephantia-

phantiasis successit.

XXV. Horum alteri, quos tùm temporis repentè è vivis sublatos memini, latæ admodùm maculæ, ut ab Chirurgi ore didici, qui inspiciendo cadaveri accitus fuit, ut quæ celeris adeò, citæque necis caussa fuerit ad eos, ad quos id spectat, renunciaret; latæ inquam admodùm maculæ in universo coporis ambitu conspiciebantur; colore violaceo, ac ferè subnigro, tùm quæ præsertim præcordia, cruraque, ac totum vertebrarum tractum occupaverant. Magnæ id quidem inductæ in liquidis stagnationis monumentum. Id namque est exiguas inter, quas *exanthemata* Græci vocant, ac latas maculas discrimen, quòd illæ fusionis, (*a*) ut superiore anno adnotavimus; hæ coagulationis potiùs, ut ajunt, præludia sint, quod idem mihi assidua per sexdecim ferè annos apud Subalpinos praxis edocuit. Illæ febribus continuis, mali moris, exitialibus morem gerunt, hæ diuturnioribus passim malis, ac Scorbuto potissimùm facem præferre visæ, tùm persæpè etiam repentinam mortem prosequi, aut illi proludere, ut in repentè denatorum Cadaveribus cernere est aliquando. Illæ rursùs rubræ magis occurrunt ob tenuiores quas effusus ab arteriarum osculis cruor dimiserat, profugas, ac diffugientes hinc inde partes; Hæ verò subnigræ, ac sublividæ prorsùs ob fixiores sanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes, ut ait *Willisius*. Illæ sanguinis Phænomena coire amplius haud potentis, hæ futuri, ac propè imminentis lentoris exordia. Hasce inter postremas, quæ sublividæ sunt, prolixioribus illæ malis, quæ nigræ verò subito, aut celeri fato præludere solent. Nuper desideratus omnibus, dum hæc scribo, celeriter obiit Amicus meus, qui ad novum Urbis ambitum *apud Portam Secusinam* habitabat, cui perquam latis hujusmodi maculis summo quodam manè, cùm aliàs sanissimè degeret, interstincta illicò cutis apparuit: Vespere cùm ad cœnam lætus accederet, è vivis repentè excessit. Nuper etiam diuturno confectus morbo ad plures abiit Piissimus Vir propè Templum *Divi Francisci de Paula*, cui biennio ante sublividæ maculæ Veris initio, mox fædus Icterus nullâ proludente febri inopinatò obtigit, præduris diù, ac tensis admodùm Hypochondriis; Aperto Cadavere vel minimam bilis copiam in cystide, ac nigerrimam prorsùs, atramenti ad instar observavi. Idem olim in mortuis derepentè adnotavit *Fernelius*.

XXVI. Atque hoc quidem sensu ajebat *Duretus*, livores pejores esse quàm nigredines, in Chronicis nempè affectibus, ubi illæ è malis veniunt per mala; successione veluti, ac conversione unius morbi in alium; metuenda quantum. Secus utique in acutis, in quibus *palindromes*, *ac gangrænæ* propè jam factæ indicio nigredines sunt. Sive verò sublividæ, sive nigræ sint ad cutim maculæ; Utrisque diuturna jecoris ægritudo aut vehementissimus dolor præludere consuevit. Hinc sublividis potissimùm Icterus sæpè, aut illæ Ictero fatali prolusere. In hac ego Icteri specie ab viscidi tate, & ab amurcosa bilis qualitate ortâ tartareis, veluti pro secreto, uti soleo, & aquâ Nucerianâ Sale-

(*a*) *Constit. Epid.* 1720. *pag.* 64.

le admixto prunellæ, repetitâ per duas, vel tres vices purgatione alternis diebus ex Rhabarbaro, quod olim jure meritò *Patrem Hepatis* ob specificam ejusdem ad plerosque Hepatis affectus curandos virtutem dixere *Arabes*; Deinde ad Serum lactis veniendum cum marrubio bullitum, & singulo manè calidè dandum; Quod si nimiùm fuerit amurcosa bilis circa jecur impacta, aut magna ejusdem viscidæ, nigræque prorsùs copia, addi poterit cum sero in maceratione drachma una hellebori nigri præparati alternis diebus vel cochlear unum, aut alterum *Syrupi cachectici Fernelii* cum helleboro, qui syrupus magnarum est virium in Chronicis; Et demùm omni bile hac methodo expurgatâ, (hic primus curationis scopus prudentis Medici esse debet) chalybeata, & roborantia usurpanda, nunquam infelici successu.

XXVII. Neque enim raræ omnes Icteri species tantùm, quotquot recenseantur à Practicis, tùm hujusmodi exarata modò, cui sublividæ sæpè maculæ anteire solent, sed Chronici ferè morbi omnes ab malè affecto Hepate ortum habent. *Tantæ* scilicet *molis* adest hæc una haud immeritò Princeps pars inter cæteras, quas præclaro quodam munere in œconomiâ animali fungi novimus; Ut contabescant hæ sensim necesse fit illâ laborante, ac pereant tandem, ni ab imminenti exitio quàm citissimè tueatur. Hystericis, Calculosis, Colicis, Scorbuticis, Lienosis, Asciticis, Tympaniticis, ac innumeris id genus aliis nunquam observatum incolume hepar, quin imo ab hoc uno malorum fomes, ac origo sæpè repetenda, obstructo scilicet, inflammato, aut schirrhoso, quæ tria duritatis nomine vocat *Hippocrates* (*a*); Quod autem horum aderit, stercorosæ dejectiones ostendent.

XXVIII. In hac perturbatione rerum, totque inter exaratas ægritudines diuturnas, quæ impendente Vere, aut ægros ad interitum celeriùs fortè quàm par foret, ducere, aut exacerbari magis visæ fuerant, obviam veniunt peculiares Virginum affectus, qui, si dirè crudelitèrque unquam, tùm per hyemem maximè ergà insontes Puellas tyrannidem sævissimè exercuere, ab copiosiore liquido iidem potiùs stagnante, ac pressis nimiùm proindè vasis orti, quàm ab effæto eodem, pravo, ac vappido, ut etiamnùm ferunt exercitatissimi Viri. Proderat hinc iis magis, quàm celebriora quæque chalybeata usurpari solita, iterata venæ sectio in pede. Ipsa dein vasa à plethora nimis debilitata adstringentibus opportunè roborando, ac confirmando. Quibus confestim ad Martialia properatum est, magna iis repentè excitata Phlogosis graviora intulit mala. Ars quippè erat iis consuetam Artis opem haud adhibere, quod quidem ab Constitutione Anni ediscere est, ejusque Principis ingenio Morbi, cujus imaginem sæpè etiam referunt diuturnæ quotquot eo tempore sæviunt ægritudines cæteræ.

XXIX. Haud paucæ quoque Mulieres visæ fluore albo per hyemem laborantes, tùm subsequenti potissimum Vere, ac Æstate; Atque illæ quidem præsertim, quæ hystericis olim

(*a*) *Coac.* 30.

olim insultibus vexari consueverant. Ars quoque iis erat non equidem effæto, pravoque cruori suæ restituendo indoli, non fermento ulli uterino emendando, aut exaltatæ bili demulcendæ incumbere, aut erodentibus salibus coercendis, inutili remediorum apparatu; Ast potiùs, ut ego arbitror, profectum ab universali caussâ malum, antequam radices ageret, aut adhæresceret magis, elidere; Radicatum verò si quod foret, ac missis stirpibus firmatum proprio in solo, ac delubro reprimere. Utor ego frequentissimè in hoc morbo, quo potissimùm Nostrates Mulieres laborare solent, ter quaterve purgato corpore (si hysterica fuerit bis purgasse suffecerit) injectione alicujus liquoris appropriati.

XXX. Quod ad hujus fluoris scaturigines attinet, in obscuro adhuc res latet. Nemo sanè, quod sciam, acu illam tetigit hactenùs. Crediderim ego haud aliunde petendas esse illas, quàm ab iisdemmet menstruorum fontibus. Nec profectò ab verosimili prorsùs aliena hæc hypothesis est. In quotquot enim, quæ hujusmodi profluvio diù laborantes è vitâ migrarunt, nihil in utero compertum memini, præterquàm seri aliquod in ejus fundo effusi, quodve adhuc exiguâ copiâ premente digito ab hiantibus fortè vasorũ orificiis guttatim prosiliebat, ceù in iis quoque intueri est, quæ inchoante fluxu menstruo, aut penè jam peracto, defunctæ sunt. Quamobrem ut satis est ea foramina, per quæ uteri sinus cum hujus cavea communicare Clariss. Viri observarunt, propè imminente menstruo fluxu à vi erumpentis sanguinis tantùmodò diduci; quò sanguis subindè effluat periodo nulli ignotâ, desinens idẽ fluere, mox ac imminutâ vi, tùm quantitate liquidi, quæ unica est periodici ejusdem fluxus potissima caussa, sese contrahentibus circumjectis fibris, exarata foramina occluduntur, aut saltem tantùm patent adhuc, quantùm satis est exiguo sero jugiter transmittendo, quo uteri cavea humecta servetur. Ita laxatis fortè fibris, aut iisdem à nimio sanguinis affluentis impetu debilitatis seri fluxum contingere puto magis, aut minus diuturnum, quò major, aut minor est fibrarum laxitas, quove magis illæ aut minus sese restituere queunt, inque proprios systalticos nisus consurgere. Raro, ac vix raro quidem puellas, aut virgines hujusmodi affectu correptas memini, sæpè equidem nuptas, tùm quas hysterici insultus frequentissimè lacessere consuevere; Plerasque etiam novi ab difficili partu in hanc ægritudinem incidisse, non nullas post assiduam uteri hæmorrhagiam; Neminem unquam quinquagenariâ majorem, aut quibus menses defecerint. Quàm facilè verò laxari vasorum uteri fibræ, quàm levi de caussâ ea foramina diducta semel haud occludi penitùs dein, quàm celeri tramite per tot implicatissimos uteri sinus affluens liquidum, tùm gravitate suâ, tùm fortè etiam copiâ, uteri vasa distendere, villosque divellere repetitis arietationibus, & gravidationibus queat, neminem latet! Obscurior res est quænam illa sint, quove more se habeant exarata foramina, per quæ ab erumpentis sanguinis impetu diducta leviter, aut diducta semel, nondum penitùs occlusa ampliùs, tùm menstruâ evacua-

tione cruor, tùm serum diuturno fluxu secedit. Nùm villi illa fortè arteriarum uteri evanescentium, seu venarum ejusdem primò nascentium, vel earum limites? Sed de his pro instituto satis. Ad Arthritides modò, Hemicranias, Anginas, quæ ruente ex alto Boreâ Veris initia præcesserant, mea sese convertit Oratio; Ne quid per hyemem gestum prætermittam. Neque enim tantùm juvat delibare rem, sed & amplius lubet excurrere, quove illa omine præluxerit, aut obtigerit, expendere.

XXXI. Una eademque aderat harum omnium ægritudinum curationis ratio, si modò ad Principem ludentem affectum mentis acies dirigebatur. Sive enim ad fauces, sive ad artus, sive ad involucra cerebri, sive ad oculos, (Ophthalmiæ namque plurimæ sub id quoque tempus proluserant,) præcipuam ageret Scenam Morbus; Unus idemque erat vincendus hostis, idem omninò curandi scopus in singulis, idem pariter, si ab hoc quispiam Medicorum tantisper abluderet scopo, expectandum ægrotantibus fatum, *Ostendit autem sanatio*. Neque enim purgantia, neque anodyna, neque alia quæque hisce olim conducentia auxiliorum genera, profuisse visa, præter venæ sectionem, quæ feliciter sæpè restituit rem, tum ea unà simul exhibita remedia, quæ aut præsenti Phlogistico affectui compescendo, aut impendenti liquidorum præcavendæ labi, ex qua hujus, vel alterius Partis Principis imminens aderat Sphacelus, *Natura monstrante viam*, citiùs occurrerent. Princeps namque ad Principis morbi vim reprimendam, coercendamque, cujus imaginem referebant exaratæ omnes ægritudines, Princeps inquam præsidii genus id erat, quod stagnationem, ac lentorem liquidi eluderet, hoc uno affecti crimine, nimiâ scilicet sui copiâ, ac pondere, quo lentescere idem in vasis opus erat, aut saltem si non omninò adhuc lentescere videretur, ad concretionem, ac fixitatem celeri gradu contenderat; Quodque idem ob prægressas Constitutiones annorum magnâ ex parte Australium id amiserat sui, quod illud poterat perenni actum in Orbem more tueri, abque propè impendenti exitio, ac jacturâ vindicare.

XXXII. Agebatur siquidem de sanguine, qui mole suâ sibimet ipsi erat noxæ, ac detrimenti; Nullus hìc proinde cunctationi locus. Timendum enim, *ne dum Romæ consuleretur, Saguntus expugnaretur*. Si qua in re periculum fecit mora, aut *Præceps*, commonente (*a*) *Hippocrate*, visa *occasio* fuit: In hac equidem illa eluxit maximè. Ipseque ego quod sanctè assero nulli ex iis, qui per ea tempora ægrotaverant, aut Arthritide, aut alio quopiam ex prænarratis affectibus, tùm aliis plerisque diuturnioribus, inauspicatò cessisse hujusmodi præsidium memini, dummodò opportunè administratum, *dum præsens aderat indicans*, ut Practici ajunt. Ejus namque erant hujusmodi omnes affectus indolis, ingeniique, ut liquido gravitate peccanti morem gererent, cui haud lætius unquàm, ac feliciore sidere occurrere Ars novit, quàm venæ sectione repetitâ, quo usque ità ad solidorum libellam se se haberent fluida, ut restitutâ invicem præ-

(*a*) 1. *Aph. sect.* 1.

præclarâ æquilibrii, ac conspirationis lege, sarta, tectaque res foret, supremum heù subitura propè discrimen! Cur verò lentore peccans cruor meninges modò, modò fauces, oculosque, ac artus lacessat inermes, modò insontes aliquando pulmones, quod sæpissimè obtigit, haud ità implicata res est, ut Dædali ingenio opus sit ad id revelandum, demonstrandumque? Excelsa profectò magis eadem, ac digna Philosopho *originis principium* harum ægritudinum, quas præsens currentis anni Constitutio in Scenam tulit, tùm earum genium, ac morem propiùs inquirere. Cur eædem Arthritides, quæ tàm dirè adeò crudeliterque superiore anno sub Principe ludente affectu militaverant diù, diversum ab iis, quæ modò per hyemem potissimùm extulerant signa, toto cælo præsidium expeterent? Cur illæ spasmodicis cruciatibus molestæ magis, hæ nihil hujusmodi prætulerant? Cur raræ hoc anno hystericæ mulierum affectiones extiterant, quæ olim paucis pepercerant? Cur nullæ prorsùs, aut vix paucæ ephemeræ visæ febres, aut diariæ, ut vocant, quartanæ, ac hujusmodi aliæ ægritudines cæteræ, quæ nullo non tempore proludere solent, tùm ultrò citroque ire nullius in servitutem redactæ?

XXXIII. Cæterùm ab lentore sanguinis, tot omnes etsi discrepantes invicem ægritudines prodiisse ipse extractus è venâ cruor colore, habituque apertè satis manifestabat. Quidpiam namque instar pelliculæ, aut exilis membranæ in ejus superficie conspiciebatur, qua disrupta viscosus, ac nigerrimus sanguis in fundo vasis supererat. Sæpè alterâ, ac tertiâ vice opus extitit sanguinem mittere, imperante morbo quantum demendum aderat cruoris, non equidem illius colore, aut habitu, ut adhuc plerique autumant *Celsi* (*a*) authoritate suffulti, qui ait, *cum sanguis profluit, colorem habitumque ejus attendere opus est; nam si is crassus, & niger est, vitiosus est, ideòque utiliter effunditur:* Quod quidem idem *Celsus* accepisse videtur ab *Hippocrate*, dum dixit in Pleuritide sanguinem esse mittendum, donec melior, aut ex nigro ruber appareat. Sanè hujusmodi sententia, ut ut improbanda omninò non sit, reticere tamen haud possum hinc sæpè decipi Medicos; eamque nullo unquàm in morbo curando satis esse constantem, aut sufficientem metam, & periculo non vacantem superfluæ evacuationis, aut suspicione diminutæ; Perinde ac vetustissimam alteram *Galeni* ævo percelebrem ad animi usque deliquium. Habent id quæ à Majoribus tradita nobis oracula sunt cum cæteris rebus commune longâ vetustate præclaris, ut illa frequentius in medium afferri soleant, quàm rectè intelligi, & convenienter usurpari. Non enim quia purus, aut quia mutatio in meliorem non fit, semper continuanda est missio; Neque quia mittitur, supprimendus est: Sed donec aliqua utilitas appareat, aut confertim, aut per vices educendus est, maximè in acutis morbis, & suo initio, quo, (si particulares sunt, ut Pleuritis, Phrenitis, Peripneumonia, Angina, & aliæ inflammationes internæ, quibus suppuratis necessariò ut plurimùm mors sequitur, aut etiam

(*a*) *Lib.* 2. *cap.* 10.

non raró suppurationem præcedit) dempta in tempore morbi materia, quæ in venis est, maturè etiam cesset discrimen à morbo. Quod similiter in ardentibus febribus, & synochis faciendum est. Detrahendus scilicet sanguis non sumptâ metâ à colore, & substantiâ ejus, sed à morbi magnitudine, statu, & Patientis viribus. *Leonard. Bottallus de curat. per sang. mission. cap.* 27. Nihil sanè Artem Medicam æquè conjecturalem facit, quàm medicamentorum quantitas, *quæ*, ut habet *Galenus* (*a*) *neque dici, neque scribi, neque definiri omninò potest.*

XXXIV. Detrahendus verò statim aderat sanguis, ac febrilis Scena exordiebatur, aut præfatæ particulares ægritudines proludebant; Ut desistendum illicò, ac conjicere erat parem fore Naturam obeundo certamini. Hæc meta, is scopus erat mittendi sanguinis, *servare vires.* Equidem raró ullus gravissimus morbus, ut Cynanche, Peripneumonia, Phrenitis, Febris ardens, cujus fortè genium prætulerant exortæ Autumno febres, ne quid de cæteris dicam, non citissimè, & felicissimè curantur, dummodò *opportunè* convenienti remedio illis succurratur. Atque hanc utique opportunitatem, seù *occasionem*, aut tempus conveniens *albo signandum lapillo* iidemmet morborum motus indicabant, potissimùm quidem per horum initia, sæpè etiam sub eorum decursu, aut illis jam ad exitum properantibus. Nulla namque expectanda unquàm remissio febris, quæ si obtigerat aliquando, haud læti ominis erat; Nullus hìc advocandus dierum numerus, aut exoranda Crisis. Ejusmodi quidem aderant exaratæ ægritudines, quas ipse olim *Galenus* (*b*) tradiderat, in quibus nihil tale quidquam attendendum esse ajebat, *imò quocumque die mittendi sanguinis scopum in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibendum.*

XXXV. At urget, ajunt hìc loci quam plures, urget in hac parte, *Celsi* sententia dicentis (*c*) *quòd si vehemens febris adest, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est.* Fateor id ego quidem, nec quidquam Magni Viri laudi demptum velim unquàm, quem ego tàm præstantem doctrina fuisse reor, ut paucos ei anteponendos Latium protulisse censeã: Atque is fortè Magnorum Virorum instar multa maluit seris Nepotibus in obscuro relinquere. De his proindè suspicari fas est locutum esse febribus (*d*) *purissimum Scriptorem*, ac propè dixerim (*e*) *Medicorum Deum*, quæ certam observant intermissionem, aut saltem per vices impetum remittunt, etsi semper durent. *Intermittentes* illas dicimus, has *continuas remittentes*; Quamvis etiam tunc vel in ipso impetu majore febris nocere nunquam, sed potiùs juvare venæ sectionem compertum sit.

XXXVI. Secùs equidẽ censendum de iis, quas *Causos*, seù *Ardentes* vocant, ob frequentiam, discrimen, sanandique laborem funestas sæpè: Cujusmodi aderant, quæ Autumno primum se se prodiderant, ac toto ferè An-

(*a*) *Meth. Med.* 7.

(*b*) *Lib. de cur. rat. per sang. miss.*

(*c*) *L.* 1. *cap.* 10.

(*d*) *Vossius de Vit. sermon.* 1. *cap.* 16.

(*e*) *Casaub. ep.* 29.

Anni decurſu ultrò citròque oberrarunt. Et ſanè ut *famulante Naturâ* brevi ſolvebantur copiosâ narium hæmorrhagiâ, ut pleriſque eo tempore obtigit, aut eâdem *Naturâ* Duce, opportunè celebrata. Phlebotomiâ quàm citiſſimè per initia, atque in ipſo earum impetu jugulabantur; Secùs aut ultimam rebus jacturam celeri nece adtulerant, aut in diuturnos affectus diros admodum, ac graves quamquàm minus calamitoſos abiere. Quibus poſtremis quidem nihil præſentaneum magis, aut opportunius unquam, quàm ſanguinis detractio; Atque hæc quidem per hyemem, Autumnumque. Orto autem jam Vere in Peripneumonias deſiere lethales prorsùs. Hæ namque ut mox addam, aut velox inducto Sephacelo fatum, aut lentam ægritudinem factâ ſuppuratione tulere; Cui imminenti exitio, antequàm ſcilicet ſivè Sphacelus, ſivè abſceſſus propè eſſet, nil præſtantius unquam docuit Ars, quàm ſanguinem demere lato vulnere, ac repetitis vicibus, dum vires ferant. De febribus loquor, quæ ab *ſtaſi cruoris* proficiſcuntur, cujuſmodi potiſſimùm aderant, quæ exaratâ Conſtitutione viguerant, iis ferè conſimiles, quas tùm olim *impetuoſas* vocaverat memoratus *Galenus* (*a*), quaſve idem prolixâ ſanguinis miſſione ſæpiſſimè, ſubque ipſo earumdem impetu, exortu, ac incremento jugulaſſe fatetur. Hoſce inter, queis copioſa narium hæmorrhagia morbum abſolvit, pueros præſertim hac ope ſervatos vidi. Adulti verò, aut provectiores ætate Viri, quibus id copiosè minus contigit, haud pauci in Arthritides, ac Hemicranias incidere graves admodùm.

XXXVII. Nec citrà operis pretium fore puto, ſi quod accidit mihi vidiſſe, hìc enarravero, quod ad exaratos affectus, qui unà cum ardentibus febribus longè latèque ſævierant, præſertim attinet, atque Arthritides potiſſimùm, tùm Hemicranias. Anginæ enim, quæ novo repentè exorto frigore facem præbuerant cæteris, brevi conſtitutos ſibi fines perſolverant; Adque primos mitiore flamine adſpirantium ventorum flatus omninò deſierant. Utque ab Arthritide initium feram: Ejus hæ aderant moris ut Vertebrarum tractum, tùm anteriorem Thoracis partem, ipſaſque adeò Coſtas, earumque interſtitia laceſſerent magis, quàm Ilia, extremoſque Artus. Præcipuus namque hic ludebatur Tragœdiæ Actus, cum maximè haud convenienti tempore, aut venâ remediorum farragine orientibus malis ſuccurrebatur. Plures fefellerat nempè conſuetus hujuſmodi ægritudinum mos; ſtupebantque admodùm cum eludere illas cætera quæque uſurpari Practicis ſolita remedia videbant, ac contumaciores effici, delato mox ad univerſos Artus Malo, quod hanc primò, aut illam tantùmmodò partem occupaverat; quodque præcavere utique poterant præſtantis auxilii genere, quod ludentis morbi indoles initio ſuaſerat, ſuadebatque adhuc pari ſecuritate, ac fiduciâ.

XXXVIII. Hiſce artibus affini meo, cui dira Arthritis hos modò, ac illos artus crudeliter divexabat, opem attuli, ac incolumem illum citiùs fortè, quàm ipſe ſibi ſpem fecerat;

(*a*) *Meth. Med. c.* 4.

cerat, reddidi. Huic sub finem hyemis febris occurrit, quæ tertio die mitiùs lacessere statim cœpit: Atqui ferus universam Spinam, imaque occupans præcordia, mox ad omnes ferè artus delatus dolor acerbiorem intulit ægritudinem, cui frustrà lenientibus, purgantibus, diureticis usque adhuc opitulabatur. Rogatus ego, malorumque origine, ac successione sedulò exploratâ, jussi sanguinem detrahi ad uncias decem; Diætam quod attinet, juscula hordeacea, avenacea, panatellam, atque ejusmodi alia de more præscripsi, tùm ptisanam ex hordeo, ac rad. liquiritiæ, acetosæ in aquâ fontanâ incoctis, pro potu, ac denique *Sydenhamii* consilio, ut æger per aliquot horas singulis diebus lecto se se abstineret, præceperam, cum calor jugi decubitu, ut citatus Author ait, morbum sæpè promoveat, intendatque. Die sequenti sanguinis tantundem detrahi jusseram; mox tertiò dein, ac ultimò, uno alterove die interjecto. Plerisque memini quartò, ut plurimum, venæ sectionem hujusmodi affectu ægrotantibus nunquam infelici exitu adhibitam; Raro tamen obtigit ultrà quartam vicem venam incidisse, nisi vel regimen justo calidius præcesserit, vel medicamina calidiora ægro præter necessitatem fuerint exhibita. Paregorica, sive *anodyna* quæque valere omninò jussi, ut ut sæviret dolor. Noveram enim illorum usu morbum magis figi, neque tam facilè dein venæ sectioni cedere, quæ ideò ob hæc ipsa medicamenta officiosè nimis exhibita sæpiùs quàm par erat opus, celebranda fuerat aliquandiù. Neque enim arbitror eam illa, quam titulo pollicentur, *analgesian* præstare. Mirum equidem, ut his ritè peractis, mox potione cathartica è lenitivis exhibitâ ægri dolores imminuti fuere, quò tandem resarcitâ, quam fecerat sanguinis detractio, jacturâ virium, Veris beneficio quod opportunè occurrerat, omninò evanuerunt.

XXXIX. Arthriticos alios quamplures novi per ea tempora diris cruciatibus divexatos, quibus ortum, ac incrementum præbuit prægressa febris contrario modo, ac pustulabat, tractata, hoc ipso more feliciter sanatos. Nec atrociter minus sæviebant Hemicraniæ, quæ modò unà cum febri comite, modò etiam absque febri subludere videbantur. Harum magna pars copiosâ effusione sanguinis, sponte è naribus obortâ ludere desiit extemplò. Huic propè erupturæ, aut pleno erumpenti alveo prælusit sæpè hærens diù, quâ Sagittalis Sutura per capitis longitudinem rectà pergens supra coronalem ad angulos æquales incidit, ferus dolor, prosiliente sanguine paullatim desinens. Pluries hinc mihi animo subit, nùm eligenda fortè in hoc affectu curando peculiaris vena tùm origine, tùm vicinitate præclara, quæ opus feliciter magis absolveret; Occurrebant ejusmodi plures ad Tempora potissimùm, mediâ in fronte, secus Aures, ad Nasum, ac *Jugulares* præsertim, quæ iis omnibus ortum præbent; Atque ab hisce quidem tutò fuit auspicia desumere, sive quod pleniore fluento, quod unum expectabatur magis, exitus concedebatur cruori, sive quod ab Jugulari, tùm externâ, cùm internâ, citior aderat expectanda *Derivatio*, tùm *Revulsio*, quàm ab reliquis me-

memoratis venis, quæ illius propagines sunt. Evicit inquàm præ cæteris Jugularium Sectio, ac magnum fuit periclitantibus subsidium. Visus namque illicò mitescere capitis dolor, ac ferè penitùs desinere; Non nullis, quibus id præsidii experiri, horroris erat, etsi nihil omninò fuerit extimescendũ, affixæ Temporibus hirudines haud imparem attulere opem, etsi modicò velociter minùs, ac in ipso præsentis discriminis articulo opus aderat, quod unicè sperari poterat ab apertis Jugularibus. Consultius erat huic sanguinis missionem præmittere è Brachii venâ, aut si urgeret opus, è longinquiore alterâ in Pede. Hacque methodo haud paucis quos atroces hujusmodi Hemicraniæ dirè vexaverant diù, penè extemplò subventum est.

XXXX. Cæterùm ne ultrà supràque quàm sit æquum in his moram faciam, meminisse lubet peculiaris cujusdam mirum in modum ludentis Hemicraniæ hisce artibus feliciter curatæ. Jurisconsultus, qui in eâ Urbis parte habitabat, quâ supremum Arcis Propugnaculum eminet ab *Emmanuele Philiberto* olim ad Regni tutelam, defensionemque excitatæ, ac novis subinde munitionibus, cuniculis, aggeribus, operibusque tum ab Successoribus Ducibus, tùm ab Invictissimo Rege VICTORE AMEDEO instructæ, quibus obsidentium Gallorum superioribus annis impetum elusit ac vim. Is inquàm cùm summo quodam mane ad forensis Palæstræ negotia obeunda è lecto surgeret, gravi admodùm capitis dolore vexari cœpit in sinistrâ parte ad Tempora usque: Quem quidem haudquaquam magni fore momenti ratus ad plures dies æquo animo adversam valetudinem invictè sustulit. Quo usque tandem cùm mihi quâdã die forte fortunâ haud longè ab foro occurrerit, auxilii à me quidquam rogavit lubens omnem mihi referens mali historiam oppidò raram. Narraverat enim se horâ circiter octavâ matutina alternis diebus hujusmodi dolore perquàm acuto corripi, qui ad quartam usque Pomeridianam perdurabat, quo tempore collecto animo, ac re omni compositâ se se paullatim recipiebat, adque consueta sibi munera redibat, ceù nihil hujusmodi obtigerit unquàm. In ipso autem aditu Paroxysmi, ut ita loquar, magna Capitis gravitas proludebat futuri prænuncia doloris, exeunte verò paroxysmo, quod præcipuè etiam adnotandum subit, modico sudore perfusa Tempora aderant, quo doloris Scena terminabatur. Addiderat sibi ab Amico propositum Occipiti admovendum vesicatorium, tùm ano Hirudines, quod utrumque præsidii genus experiri ait sibi vetitum hactenùs ab gravi, quo premebatur, rerum onere; Se tamen jam modò negotiis omnibus valedicturum prorsùs, nec ampliùs perpeti diutius posse Mali acerbitatem. Quamobrem omni cunctatione abjectâ sanguinem detrahi jubeo è Brachio, mox altera vice intermissionis die lato vulnere è Jugulari sinistrâ, quibus ac balnei usu, fotûs, diluentium, quiete, ac æquiore victûs ratione, brevi convaluit. Idem Pistoris uxori contigit, juxta Sacram *Divi Dominici* Ædem, Bibliopolæ filio septenni, propter *Turrim publicam* excelso vertice præclaram, Mercatori ditissimo propè Tem-

plum *Divi Rochi*; Adolescenti Juris studioso in vico *Divi Thomæ*; ac plerisque aliis, quibus recensendis haud immoror. Neque enim huic persolvendo muneri tempus suppetit.

XXXXI. Sanguinis ex Jugularibus mittendi mos est satis antiquus, utcumque inter paucos obtinuerit, de quo si perbrevis historia præmissa sit, haud illam puto legentibus fore injucundam omninò. Sunt, qui *Galenum* secuisse Jugulares tradunt; Ille tamen ni fallor non sectionem ipsam imperare videtur, sed si casu aliquo secentur, curationis modum præscribere. In *vivorum Anatome*, qui sanè perridiculus liber est, & ab Arabe quodam, ut videtur confictus, atque adeò perperam *Galeno* adscriptus, *Jugulares aperiri jubentur in principio Lepræ, & Anginæ, angustique anhelitus, in Asthmate acuto, in raucedine vocis, in abscessu Pulmonis, in spirandi difficultate, & in Splenis, & laterum morbis.* Eadem prope memorat *Sorani Ephesii introductio*: Sed cum hoc itidem opusculum planè commentitium sit, cùmque *Cælius Aurelianus*, qui se in omnibus ferè *Soranum* sequi profitetur, de hac re omninò sileat; nihil hinc quod ejusmodi Medicinæ antiquitatem probat colligendum est. Sufficiet itaque has venas secandi originem (*a*) ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere, qui Jugulares à se sectas esse scribit, maximèque profuisse. Hanc ut quibusdam familiarem ævo suo curationem refert (*b*) *Actuarius*, quam itaque in Catoche, & Phrenitide deprædicat. Eam in omnibus morbis capitis adhiberi jubent Arabes, neque in iis solum, sed in Leprâ, acutisque Thoracis affectibus: Unde fortè consuetudo illa ad Ægyptios manavit, quam apud eos etiam tùm, cùm Alexandriæ esset, viguisse perhibet oculatus Testis *Alpinus*: Post Arabum tempora, nisi in *Bertruccio*, & *Arnoldo Villanovano*, qui hoc ex iis ad verbum exprimunt, (uti ferè ex Græcis Arabes) vix ulla est de hujusmodi venæ sectione mentio, donec anno circiter 1500. Anatomes studium penè intermortuũ revocavit *Jacobus Carpensis*, modumque incidendi Jugulares fusè descripsit. Quo quidem seculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus; Sed longè abfuit, ut in consuetudinem venerit; Quippè *Botallus*, qui circa annum 1570. scripsit, disertè dicit se neque hoc unquàm à Medico præscriptum, neque à Chirurgo tentatum vidisse, adeòque aut nunquàm in usu fuisse, aut esse tùm penitùs exoletum: Et quamquam ipse primus venæ sectionis usum in Galliam induxerit, venamque quamlibet in quocumque ferè morbo secuerit, fatetur, quod in jugularibus id experiri minimè ausus sit, *reformidans* (*a*) *ne propter illius magnitudinem, & magni trunci vicinitatem non satis citò, neque tutò sanguis cohiberi possit.* Imò *Riolanus* Pater, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de Apoplexiâ locutus in hæc verba prorumpit, *Jugulares ausi sunt quidam secare pro extremo remedio.* Etiam *Fabricius Hildanus*, qui Ophthalmiis, Hemicraniis, cerebrique inflammationibus hanc à se Medicinã cum efficacissimo subsidio sæpius adhibitam esse prædicat in Epistolâ, quam

(*a*) *Lib.* 4.
(*b*) *Lib.* 3. *c.* 1.

(*a*) *Curat. per V. S. cap.* 40.

quam (*a*) ad Doringium 1614. exaravit, *perpaucos tamen Medicos, qui sectionem harum venarum approbarunt, sibi innotuisse* scribit, eamque *periculosam* agnoscit, *nisi expertus affuerit Chirurgus*. Quin imò in scriptis eodem anno editis *Julius Guastavinus* Professor Pisanus, has venas non sine periculo secari posse pronunciat. Ita plerosque ab hoc auxilii genere deterritos fuisse constat, sive quòd Jugularium vulnera aliquando lethalia esse observaverint, perperamque sibi persuaserint idem ex earum sectione eventurum; Sivè potiùs, quod ut sæpè fit, facta hæc à manu imperitâ sectio, parùm feliciter cesserit, notamque infamiæ experimento inusserit. Hoc nimirùm usu frequenter venit, ut quod remedii genus ignorantiâ semel notaverit unius inscitia, dignitati suæ vix restituere queat scientium universa consensio. Utcumque verò ea res se habuerit olim, nullum est in Historiâ Medicâ exemplum, ubi ritè peracta sectio aliquid adtulerit mali: Imò sæpissimè usus ostendit morbis compluribus, atque iis præsertim, qui caput attingunt, nullo modo meliùs succurri.

XXXXII. Quod quidem, cui scilicet fundamento innitatur facta in capitis, ac cerebri potissimùm morbis Jugularium sectio, tùm hujusmodi venarum, tùm arteriarum, quarum ope sanguis per cerebrum, ac caput ultrò citròque commeat, structuram, & distributionẽ penitiùs ex Anatomicis delibanti cuique facili Marte elucescit. Enim verò Jugularis vena vel externa est, vel interna: Quarum hæc multò grandior uti eam post *Nicolaum Massam* (*a*) accuratissimè descripsit *Fallopius* (*b*) licet in Brutis, à quibus harum venarum figuras apud *Vesalium* (*c*) expressas habemus, contrarium prorsùs reperiatur. *Externæ* ramusculi extremi ab ore, à faucibus, à facie, ab oculorum tunicis, ab universâ denique capitis cute atque musculis nascuntur. *Interna*, quæ multò altiùs delitescit, quamquàm aliquandò partibus jam memoratis surculos aliquos impertiat, ad imum cranii rectà assurgit, inque *duræ matris* sinus laterales immergitur. Ità ut jugularis externæ propagines extremæ, arteriæ Carotidis externæ ramis inserantur: Interna itidem Jugularis, ac Carotis interna vasculis duræ matris intervenientibus conjungantur, ac confluant. Sæpè etiam vidi utriusque venæ ramos aliquot opposito tramite, externæ scilicet ad ima cranii, internæ ad maxillæ glandulas, ad fauces, atque externas quasque partes deduci; Quod à nemine usque adhuc præterquam ab prælaudato *Fallopio* visum, compertumque ego quidem superioribus annis coram Chirurgis Taurinensibus in Theatro Anatomico, cum ibi jubente, ac annuente Rege Prælectiones Anatomicas, alterâ vice haberem, attentiùs hujusmodi venarum distributionem inquirens apertissimè ostendi. Jam tùm scilicet altè insederat animo hujusmodi auxilii genus ad praxim utiliter revocandum aliquandò.

XXXXIII. Equidem Artis cùm sit Naturæ ductum sequi; cùmque sanguinis è naribus eruptio (ne extra

Iii 2 oleas

(*a*) *Cent.* 4. 14.

(*a*) *Introd. Anat.* 62.

(*b*) *Observ. Anat.*

(*c*) *Lib.* 3. 7.

oleas digredi videar) uti maximè naturale, ità præsentissimum nuper visum fuerit vitæ præsidiũ; Conspicuum erat in hujusmodi rerum angustiis nihil præsentaneum magis fore quàm easdemmet venas; aut ex eodem derivatas alveo aperire. Quænam autem scalpello tàm opportunæ aderant, quàm ipsæ (unde cæteræ omnes per caput dispositæ exoriuntur) *Jugulares*? Sivè revellendi, sivè derivandi gratiâ incidi illas opus sit. Utrumque enim horũ assequi earundem sectione fas est. Quod sanè etsi Paradoxũ videri queat nonnullis, doctè tamen, ac scitè admodum recèns persolvit Vir doctissimus (*a*) *in aureis de Febribus commentariis ad lib*.1.& 3. *Epidem.Hippocratis*. Est namque ubi Derivationis loco, ut ubi Revulsionis caussa hasce aliquando obtingit secare venas. Quæ quidem vocabula, licet satis antiqua sint, tamen nemo unquàm intelligere poterit, nec proindè secandi leges in alterutro genere rectè statuere, nisi accesserit accurata de vasorum structurâ, motuque sanguinis cognitio. Hocque verissimum esse facilè agnoscet, qui Scriptorem qualemcumque ante ostensam sanguinis circulationem, atque adeò *Harveii* ætate superiorem perlegerit. Neque alia ratione Saphenæ sectio modò Menses deducit, modò eadem inconsultiùs facta eosdẽ potenter supprimit: æquè ac medicamenta discutientia, quæ tempestiviùs adhibita tumorem prorsùs dissipant, seriùs admota excitant, atque attollunt, & in Pus demùm resolvunt.

XXXXIV. Derivando equidem magis quàm revellendo præstitam nuper ab hisce opem novimus; Usus namque, & ratio ostenderat, priùs tundendam fuisse in brachio, aut in aliâ quâpiã parte venam quamlibet, quàm Jugulares; Sic enim humorum impetu, atque ardore jam elanguescente enata ad extrema vasorum obstructio revellentibus labefactata leviore tandem negotio derivantibus funditùs tolli poterat; Eadem planè ratione ac tumoribus cum inflammatione subortis occurri Practicis mos est, præmissis scilicet ex aliâ parte longinquiore revellentibus, antequã derivantia adhibeantur. Hinc in illustri illâ historiâ quam de gravi Oculi dextri inflammatione ad hunc modum sanata narrat memoratus *Hildanus*, primo die vena in brachio dextro secta dicitur, proximo exhibitum Catharticum, tertio demùm Jugularis aperta. Eodem fundamento nititur consuetudo illa, quâ ingravescente Anginâ post revellentia felicissimo successu Jugularem internam circà inferioris maxillæ angulum incidimus; Neque enim irrisione tàm dignum est, quàm *Cælio Aureliano* (*a*) videretur, quod de venis mammariis in eodem morbo secandis scribit *Hippocrates*; (*b*) Nam & istæ quemadmodum primus docuit *Fallopius* (*c*) originem aliquandò à Jugularibus ducunt.

XXXXV. Sivè autẽ Jugularis interna, sivè externa sit, sivè temporales, sive aliæ quæpiam hisce affines venæ, perinde est. Usus quidem edocuit citiùs, securiùsque rem absolvi apertis Jugularibus, in quas tamquàm in communem alveum omnes illæ venulæ exonerantur. Tutiùs fortè etiam, ac citiùs temporalium arteriarum sectio idem persolveret, propter eum, quo sanguis effunditur, impetum, si modò

(*a*) *Jo.Freind. pag*.23. *comment*.2.

(*a*) *Lib*. 3. 4.

(*b*) *De Morbis* 3. 11.

(*c*) *Observ. Anat*.

modò pleno flumine exiliat ; Atqui hæc ſectio , ut feliciter cedat , non nihil difficultatis habet : Etiam aliquandò cum periculo fit ; Quare vix auſerim eam in medium afferre , niſi hujus olim *Galenum* meminiſſe noverim , ejuſque abſolvendæ modum tradere. Secuiſſe olim arterias , idque ſatis frequenter Veteres conſuevere ; conſuetudinemque eam ità apud Ægyptios invaluiſſe ſcribit *Alpinus* , ut has illi haud rariùs , quàm venas ſcinderent. Nuperrimè memini Præclaram Veſtalem , cui diuturnâ Ophthalmiâ laboranti pleraque paſſim adhibita fuerant præſidia , nullo aut vix exiguo prorsùs levamine, affixis tandem me jubente *Temporibus* hirudinibus mirâ celeritate reſtitutam. Harum quippè altera cùm ſe ſe ità arteriæ Temporum fortè fortunâ agglutinaverit, ut vix inde aufferri poſſet, plurimum effudit cruoris magno impetu proſilientis, quive ægrè admodùm cohibere , nec abſque magno labore potuit. Huic revellentia quæque , tùm cætera Artis ſubſidia, quorum prolixam ſeriem ferunt Practici , diù ante uſurpata poſtremo huic præſidio adhibendo illuxere. Nec longè quidem ab hujuſmodi auxilii genere abludunt inſtitutæ aliquandò in vetustis hujuſmodi affectibus ſcarificationes juxta ima , atque ad eorumdemmet oculorum latera , tùm propè ſummitatem Naſi , quâ ejuſdem vena ignoto pleriſque tramite pergit. Antiquiſſimum id erat præſidii genus , cujus ratio & modus unam habent univerſalem cauſſam , nempè ut pars , cui infliguntur , exoneretur. Venulæ quippè plures vix conſpicuæ ſub univerſa cute feruntur , quæ hoc more ſectæ celerem aliquandò opem præſtitere , quam vix ſperare erat ab alia quapiam majoris venæ ſectione ; Sivè quod illæ arteriarum finibus propiores ſint , ſivè quòd arteriolæ pariter, quibus ſumma inſtructa refertaque cutis eſt, unà invicem ſcindantur , incidanturque ; Sivè quod ibidem fortè , in exilibus nempè vaſorum meatibus , ac propè eorumdem fines lenteſcere primò incipit cruor , dirarum hinc ſæpè ægritudinum ortus, ac incunabula. Quoad adminiſtrandi modum , duplex is eſt apud *Oribaſium* ; vel enim *Catà Phlighin* fit , ideſt verberatim , & punctim , vel *Catà Sirmon* h. e. per tractum , & cæſim , qui poſtremus modus magis in uſu *Italis* eſt. Atque hæc quidem ad Æquinoctium uſque geſta.

XXXXVI. Haud lætiora minùs extiterant initia Veris. Orientales namque , ac Boreales invicem diù ludentes venti ad aliquot dies adhuc dirè perflarunt , ſilente tùm temporis, ſuaque in clauſtra recepto Auſtro. Erupit is tandem leviter , perque totum deinde quod ſupererat Veris reliquum, ac Æſtatem mitiſſimo flamine perſpiravit , ruente viciſſim per intervalla Borea , cujus gelido afflatu ſæpè repentè viſa recurrere media Æſtate hyems. Conſueto hinc nivali vellere defraudata tellus, inopes aquis fontes, infeſta præmaturæ rubiginis veſtigia , magna ubique ſiccitas, ac perturbatio rerum. Rupicapras ipſas , quæ ſilveſtris, & montana Fera eſt, ſumma Alpium faſtigia perpetuò inhabitans ſpecie ac mole vulgaris Capræ, ſed paullò celſior cruribus , quàm eſſe ſolet caprinum genus , (per ſubjectam planitiem excurrere aſſertum propter inopiam lympharum. In animalis hujus

ventriculo reperiuntur ſæpenumerò globuli quidam adeò cardiaci, & alexicaci, ut lapides Bezoardicos virtutibus longè antecellant, ſi credimus *Welſchio*, qui peculiarem de iis ſcripſit tractatum titulo de *Ægagropilis*. Sæpe quidem Aprili menſe exigua viſa pluvia, at quæ vix Colonorum votis ſufficeret; Quo uſque tandem Majo uberiùs pluit, novaque, ac lætior rebus affulſit ſpes. Kalendis Junii hora quarta circiter pomeridiana, nitido exiſtente Cælo, Sol viſus extemplò coloris ferè cuprei, quo uſque occiderit penitùs; Sequenti die ater idem præluxit ad octavam uſque horam circiter;Mox fragores auditi protinùs, ac horrendis tonitribus circumfremere,ceù diruptis nubibus Cœlum. Æſtas hinc temperata ſucceſſit, ac lætiſſima prorsùs ſi procellis commota minùs extitiſſet, aut furentium ventorum immodicis flatibus. Nunquàm enim majoribus grumis grandinare perſpectum, frequenterque adeò ab omni parte Cœli emicare repentè fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita. Sæpè etiam fulmina cecidiſſe viſa, hucque ac illuc ludendo prorumpere. Appetente Autumno Grues ingenti exercitu aëra ad plures dies obumbrarunt. Ferri autem hæ videbantur magnis itineribus ab Oriente ad Occidentem, ſublime editèque admodùm, ac cum ſilentio volantes, quod ſerenitatem præſagire ajunt, ſecùs ac ſi obſtreperis vocibus frequentiores ſuſurros excitent. Pulchrum erat integras cohortes cernere modò in cornua diviſas, modò in unum collectas triangulum efficere circumeunte Duce, ceù exercitûs Præſide, ac Rectore. Viſa & Avis quædam Subalpinis ignota, ſubnigra roſtro, ſubrubra pectore, ſubflava alis, ſubviridis pede, mole Turturis inſtar, *Garrulus Bohemicus* dicta *Geſnero*, de quo mira ſcribunt, tàm quoad internam viſcerum conſtitutionem, quàm quoad ingenium; Rectiùs fortè *Rubicella*, ſeù *Pyrrhula*, aut *Ampelides Aldrovandi*. Seriùs quàm olim advenerant Hirundines, tùm ſeriùs etiam diſceſſere. Inſecta quod attinet, horum numeroſam adeò extitiſſe progeniem haud meminimus unquàm,ac eorum præſertim, quæ *Coleoptera*, ſeù *vaginapennia* nuncupantur, quod alas ſuas velut in vagina recondant; Hæc inter novum quoddam ſpectatum animalculum albis nigriſque maculis tàm pulchrè variegatum, ut Veſtem Damaſcenam Phrygia acu intertextam jurares. Medio Vere, cum floreſcere primùm cæpit frumentum ſecundarium, (Secale vocant Noſtrates,) ſummo illud manè exoriri, perque aëra vehi denſo examine viſum; Veſpere dein ſeſe ſuper ſpicea ſerta colligere, ac mori infeſto prorsùs aculeo; Hæc namque cernere erat ſequenti manè exuſta prorsùs, ac ferè abſumpta. Odore teterrimum aderat; Fortè *Scarabæus minimus*, ſeù *Fullo Charletoni*, ſi molem, ac veſtem vario artificio fulgentem ſpectamus: *Ephemeri* verò ſpecies potiùs, ſi vitæ illius brevitatem reſpicimus. Erucarum ac Bruchorum magna ſoboles; velox interitus, ut & animalculi cujuſdam vitibus ſummè infenſi, Italis *Taliadizzo*, Græcis *Ips*, ab *Ipto*, i. e. *Blapto*, *Noceo*; Quia proprium ejus eſt in vitibus verſari, eaſque erodere; Hinc vini proventus modicus, cui tamen tùm aëris fortè, tum ventorum ſævities, ac inclementia haud parùm

tulit.

tulit. Vix paucæ per Æstatem obstrepere auditæ Cicadæ. Subdulce mel, & subaquosum. Fæni exigua perceptio; Serici haud ingens; Copositor Tritici. Hocce in horreis collecto sobolescere visa insecta quædam non alata illius summitates diro spiculo depascentia instar Teredinis. Toto deliquit anno Mercurius, nec unquàm visus ultrà 20. lineam ascendere, ceù constitutam sibi metam, ultrà quam pergere vetitum.

XXXXVII. Ad Morbos venio, qui reliquo hocce anni decursu subluserant. Hos intes Variolæ visæ extemplò, adque primos Ventorum Meridionalium afflatus proludere, perque universum agrum errantis in morē huc illuc divagari, haud exiguo perculsis timore Civibus, eam nempè, quam hæ superioribus annis ediderant cladem, adhuc dùm animo expendentibus. Vix auserant illæ tamen Suburbia ipsa, nedum Urbem attingere. Citiùs etiam quàm credebatur, se se subduxerant; Nec diræ adeò, atrocesque, cujusmodi extiterant olim. Insolentiùs quidem intrà Urbis mænia debacchabantur recèns ortæ ægritudines, quæ sanè etsi diversæ ab iis primo intuitu viderentur non nullis, quæ exacta hyeme, ac Autumno sævierunt, haud absimile tamen ingenium, irascendique morem præbuere; Quod rem attentiùs consideranti facile erat decernere. Enim verò vix mitior arriserat Veris Constitutio; Vix leniores perflaverant Venti, ut illicò erumpere visæ foras pleno velut agmine Pleuritides, rectiùs forte *Peripneumoniæ*, atque unà simul ruere iis comites assiduæ febres, ardentesque. Sæpè etiam caput attollere videbantur Erysipelata, hosque ac illos indiscriminatim lacessere, at ludentis instar potiùs: Aut enim præludere hæc exaratis affectibus, aut iis obsequi magis, quàm sibi quidquam addicere, perspicuum erat. Lusus illa reverà aderant, quibus morbifica huc illuc pergens materies, aut jam fortè vitalia claustra obsidens, etiamnùm incautiores fefellerat. Præcipuè enim hosce inter rerum fluctus metuendum erat de vitali Theatro, ubi dein ceù ablato Sipario postremus plerumque ludebatur Tragœdiæ Actus. Id unum solerti prudentique Viro prævidendum erat, ac totis viribus enitendum maximè, ne *fracto aggere* ad pectus illaberetur errabunda materies, vel illabens illa, aut jam fortasse elapsa, quàm citissimè illinc revocaretur. Hæ Medico erant artes, queis vindicanda, ac servanda erat res.

XXXXVIII. Et sanè de iis tuendis potissimùm partibus agebatur, à quibus prima vitæ stamina proficiscuntur. Huc tota Belli moles incubuerat; Huc pugnæ locus, huc prælii campus, huc denique rerum summa gerebatur, heù funesto plerumque exitu. Nunquam frequentiores obviæ Vomicæ, ac dira pectoris mala; Quodve mirere magis, cernere erat haud paucis vomicam penè ex abrupto sese prodere nulla proludente febri, aut alio quopiam signo, quod sæpè latens intrà præcordia quidpiam prænunciare solet. Non nullis vix una, ac altera febris accessio præcessit. Plerisq; anxietas maxima, febris acuta, Tussis, sæpè etiam dolor lateris punctorius, pulsus mollis, velox, ac inæqualis, præcalidus spiritus, seù ingens in spiran-

ſpirando fervor, ſputa per initia liquidiora, cruenta, fæda, lingua urens, turbata alvus, ſanguinis ſtillæ è naribus, extremorum frigus. Hæc prior mali Scena, cui niſi initio ſtatim occurrebatur, inevitabile erat inducto velociter Sphacelo fatum; Sæpè hinc congeſto in parte aliquâ pectoris pure, Vomica tandem in apertum ſuo tempore prodibat felici plerumque omine. Quamplures hâc viâ per æſtatem lætâ ſuppuratione evaſerunt.

XXXXIX. Atque hinc luce meridianâ clariùs patet, quàm falsò Pleuritidis nomine id mali genus tum temporis indigitaretur; Siquidem nec *Tuſſis*, nec *ſputorum exſcreatio* inter ſigna, quibus ſecernitur Pleuritis, recenſenda minimè veniant, quæ potiùs ad alium morbum huicque in multis diſſimilem *Peripneumoniam* nimirum pertinent. Mirabar ego Celebriores Viros in hunc errorem incidiſſe, hancque pectoris ægritudinem, quæ nihil commune habebat cum Pleuritico affectu, Pleuritidem nullo diſcrimine appellitari. Hinc tot auditæ per Urbem ſævire Pleuritides, quæ æquiore jure Peripneumoniæ dici debuerant. Aderat & perennis altera, ac conſtans harum nota, quæ nullo modo Pleuritidi unquàm competit: *Magnus* ſcilicet *in ſpirando æſtus*, ob turbatiorem ac magis feſtinatam reſpirationem, oppreſſis magno onere Pulmonibus. Scio inventa Practicis vocabula quædam, quibus id ipſum explicant; Aſt ſi fas eſt, quid ipſe ſentiam, apertè dicere, aſyla hæc potiùs ſunt ignorantiæ Medicorum, atque eorum quidem, qui, ut rectè olim ajebat *Verulamius*, *fingunt ſimul, creduntque*; *Neque unquàm nobiliores animos erexere*. Quantùm verò conferat in re Medicâ præſertim rem unâ ab aliâ ſecernere; Quantum inde Arti laudis, ægris emolumenti accedat, nemo non videt? Legitur apud *Dodonæum* hiſtoria Peripneumoniæ popularis, quæ tunc temporis, annis nempè 1557. & 1565. graſſata eſt, huic noſtræ haud abſimilis: Atque is quidem ad extremum narratiunculam ſuam ſic claudit, quod ſcilicet (*a*) *morbum hunc non Pleuritidem, ſed Peripneumoniam fuiſſe mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderant*; & hoc utique innuere modeſtè videtur Vir Doctiſſimus Medicorum ſui temporis errorem, qui fortè de eo tanquàm de Pleuritico affectu judicium fecerant.

L. Nec difficile quidem erat conjicere, vel ab ipſo unicè pulſu nihil hujuſmodi ægritudinem affine habere prorsùs cum eâ, quæ à Pleuræ inflammatione oritur, etſi Tuſſis adfuerit, ac dolor lateris punctorius. Nunquàm enim aut ſaltem compertam paucis memini pulſuum duritiem, quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quæ Pleuritidi conveniunt, quàm cum *Galeno* Tuſſim. Cujus ſanè ſententiam uti ſæpiùs datâ operâ aſpernari, & reſpuere hominis eſſet valdè arrogantis, ita in omnibus ſequi velle, ſuperſtitioſi eſt. Neque enim Authores in Medicinâ faciendâ, ſed rationis momenta quærenda ſunt. Confuſa hinc ac implicata, & à veteribus, & à recentioribus tradita huc uſque eſt utriuſque hujus morbi deſcriptio. Etenim ſi veterum ſcripta perlegimus, hi quidem eos inter ſe diſtingui ſcribunt, ſed eaſdem utrique notas aſſignant: Idque facile animadvertere licet,

licet, quod quæ apud illos de Pleuritidis charactere habentur, ad Peripneumoniam meliore jure referenda sint. Recentiorum verò plerique vix ullum inter hos morbos discrimen ponunt, gradu tantùm dissimiles esse volunt. Non nulli etiam Pleuritidem dari haud contendunt, quæ Peripneumoniam non habuerit conjunctam, ac vicissim inflammari haud posse Pulmones, insonte Pleurâ; Quod tamen & ratio, & historia Medica falsum ostendunt. Multa namque Pleuriticorum cadavera secta sunt, in quibus Pleura corrupta integro Pulmone reperta est; Secùs quidem, si unà cum inflammatione Pleuræ vitium quoque in Pulmonibus, sivè quod idem redit, Peripneumonia adfuerit; cujus utique, ut quæ toties dicta sunt, iterùm repetam, cujus inquam propria, & minimè ementientia signa sunt unà cum acutâ febri *Pulmonum gravitas*, *Tussis*, *sputorum excreatio*, *atque ingens in spirando fervor*; *Illius verò*, Pleuritidis nempè, *anhelitus difficilis*, *pulsuum durities* (Quod caput est maximum,) *Febris*, *pungensque ac vehemens lateris assiduus dolor*. Equidem nedum magna, sed omnis, ut ità loquar, Medicis lux ab Arte Anatomicâ petenda est, quâ morborum plurimorum, & proprias Sedes eruere, & signa legitima secernere queant. Eam ob caussam factum arbitror, ut *Celsus* elegantissimam illam humani corporis descriptionem curandi præceptis inseruerit: Utque eadem vestigia persecutus breve quoddam de partium structurâ commentariolum morborum Historiis præmiserit *Areteus*.

LI. Et sanè tota hinc, ausim dicere, pendet curandi Ars: Ut enim in Pleuritide liberior sanguinis detractio sola sæpè absque alio quopiam subsidio morbum absolvit; & hæc quidem, at majori circumspectione instituenda in inflammatione Pulmonum est, cui oleosa omnia, quæve ad sputa elicienda idonea habentur, suum & quoque calculum ferunt; potiore quidem titulo, ac æquiore jure, quàm in Pleuritide verâ. Exemplo est *Anaxion*, cui haud veritus est *Hippocrates* magnâ sui laude octavo die sanguinem mittere, de remediis, quæ sputa extruderent parum sollicitus. Quamquam enim nomen morbi in hac memorabili Historiâ reticeatur, haud difficile tamen est illum pro germanâ Pleuritide agnoscere. Est quid utique reverà *Divinum* in Peripneumoniâ, quod nunquàm, aut raró in Pleuritide occurrit. Etenim intrà parietes Pleuræ arteriolæ multæ à ramo intercostali deductæ effunduntur, quæ levi sæpè de caussâ nimiùm distentæ obstrui solent, inflammationemque pariunt; Ast Peripneumoniam quod attinet, hujus sæpe numerò parens extitit, qui idem

graves morbos mortalibus affert
Multimodè.

LII. *Nec vana loquor:* Eadem namque, quæ superiore Autumno, ac exactâ nuper hyeme eas induxit ægritudines, quas superiùs retuli, ipsa eadem adhùc dùm vigens caussa hujusmodi Peripneumonias Vere ortas, perque Æstatem dein latè sævientes intulit, quæ plerisque in Vomicas haud inauspicatò desiere. Is namque unicus aderat mali exitus, in quo nonnulla saltem posita spes erat adhùc. Curiosum erat processum omnem mor-

bi in suppurationem abeuntis adnotare, cùm scilicet inflammatoria materies ab ipsamet Natura resolvi non potens, nec Arte emendari, blandior tamen, stagnans eadem, calens, pulsaque, coercentia latera extendendo, vel rodendo abscessum vomicamve formabat. Futurum id clarissimo argumento declarabat ipsa morbi indoles satis quidem acris, nec tamen acerrimi, tùm minimè superata adhùc fera symptomata, quodque potissimùm aderat, sputa liquidiora, nec criticis diebus evacuata per ordinem, qui sanationem doceret. Fieri autem jam propè abscessum ostendebant leves, vagæ, sæpè repetentes, sine manifesta caussa horripilationes, stillæ sanguinis è naso, genarum rubor, sitis, pulsus debilis, ac mollis, febricula; Quibus, formato dein tumore, seù abscessu, Tussis unà aderat comes pertinax, sicca, ad pastum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens; decubitus in affectum latus tolerabilis; sudor nocturnus, maximè circà jugulum, & frontem; urina spumosa; pallor, macies, debilitas summa. Proximè hinc impendebat tumoris disruptio, cui aut imminenti propè, aut sæpè etiam sub ipso disruptionis puncto, ac temporis articulo, præludebant deliquia, turbationes alvi, stertor, hæmorrhagia narium, suppressa penitùs sputa, moxque uberiore eadem copiâ educta, sanie commixta, fœda, teterrima. Sæpè purulenta jam facta materies repentè intrà pulmonales venulas resorpta, ac sanguini permixta aliò ferebatur, ceù Præclaro Juveni contigit decumbenti ad *Portam Eridani*, quem ortus inopinatò ad sinistram autem abscessus extremo, quod propè aderat, eripuit fato. Quotquot in cava Thoracis, inque Mediastini dilatata vacua abiisse illam, aut ad hepar verti novimus, omnes periere.

LIII. Una scilicet spes salutis erat, si disrupto abscessu sputa bonis avibus ejiciebantur, suasque illa Phases, ac mutationes obibant *Practicis* notas. Haud paucos hac viâ servatos memini, quorum exempla aliquot hoc in loco perscribere haud puto alienum.

Æger Primus.

COmes juxtà Templum *Divi Francisci de Paula*, temperamenti atro sanguinei, habitûs strigosi, adque bilem generandam, ut aiebat *Hippocr.*, idoneus, medio Vere acuta febri corripitur cum dolore lateris punctorio, Tussi, *gravitate Pulmonum*, pulsu celeri, elato, valido. Idem superiore hyeme diro in facie Erysipelate laboraverat. Sæpè etiam olim Pleuritide vexari consueverat, initio Veris. Postridiè exacerbata sunt omnia; ferus magis doloris sensus, intensior febris, sitis magna, pulsus duriusculus. Quartô stillæ sanguinis è naso; turbata levitèr alvus; Urinæ subrubræ, atque suspensum in iis quidpiam; Somnus nullus; Sputa liquida, pauca; Summa corporis per intervalla frigida. Hactenus ad quatuor vices secta in cubito vena. Quintô Clarissimorum Virorum sententiâ nova imperatur Sanguinis missio, ac dein lenis exhibita potio ex Mannâ. Vespere calor vehementiùs excanduit; Parum adhuc Sanguinis è naso profluxit. Spiratio magis difficilis, pulsus velocior. Iterum ex brachio missus est

San-

Sanguis ad uncias decem. Sextô lateris quidem dolor cessavit, ac ferè ex toto evanuit, at sævior adfuit Tussis, magnaque corporis jactatio; Multa per alvum demisit biliosa. Septimô molestè magis habuit, nam & intendi magis febris, & infestare Tussis, & spiratio ingravescere visa. Conclamata propè res erat gravi præludente stertore; Tùm quidem novus repentè obortus horror, commotaque spontè alvus, ac penè sub idem tempus copiosus ex utrâque nare effusus sanguis spem fecit lætius quidpiam hosce inter tumultus rerum elucescere. Exhibita sunt è vestigio cardiaca, oleosa, sputum moventia, inter quæ ego floribus Belzoin palmam defero; Paullò post multa cæpit, & concocta expuere. Allevatus est; Undecimô Sputa faciliore conatu eliciebantur; lenior febris; Turbata adhuc dùm alvus ter, quaterque per diem concreta pauca demittebat probæ indolis. Sæpè etiam per vices ab disrupto abscessu Sanguis visus è naribus prosilire ad aliquot uncias. Victu tenui utebatur, potu melleo, *hydromeli* vocant Græci, quod liquoris genus est ex purissimâ aquâ, & melle temperatum. Decimo quartô remissa penitùs omnia; In urinis alba, multa subsidebant; Sine siti erat; Benè spirans. Trigesimo quartô absoluta prorsùs suppuratio est felicissimè. Sæpè per id temporis accendi iterùm visa febris, ac excandescere magis Tussis, at citò id, aut uberiore urinæ profluvio, aut commotâ alvô, aut sputô liberiùs elicitô omninò evanescebat. Forte id etiam exigui alterius formati tumoris, aut alterius exiguæ vomicæ extemplò disruptæ præludium aderat. Vix paucis obtigit septimo die læto omine prodiisse vomicam, perque totum morbi decursum assiduo lusu Sanguinem è naribus profluxisse, ac unà simul turbari repentè alvum; quæ quidem omnia amplissimam præbent contemplationum segetem, quô nihil Arti majoris compendii extitit unquàm, ac præstantius idem.

Æger Secundus.

SAcerdos *Congregationis Oratorii Divi Phil. Nerii*, cui flaccidi diù pulmones, ac sæpè morbis conflictati, tùm propè imminens senectus, ex febri tertianâ duplici appetente Æstate decubuit. Comes huic aderant sputa improba, pulmonum gravitas, pulsus intermittens, ac leves animi per intervalla defectiones. Opem illi initiô tulerat Pater meus; At qui cum ipse paucis post diebus ab Urbe abesse coactus foret, gravioribus curis distractus; Ægri tutela mihi relicta est; Cùmque omnia sedulò, ac diligenter expenderim, erupturam propè diem vomicam ægrotanti, ac adstantibus detuli. Die sequenti cùm summo manè ægrotantem inviserem; disrupti noctu abscesûs notam prætulit sputum sanie permixtum, tetrum olens, copiosum. Ipse media circitèr nocte quid insolens persenserat sub imo pectore, ac penè animam agere visus; Diù ante incerti doloris vestigia in utroque Thoracis latere occurrerant, quibus unà sicca, ac fera admodum Tussis proluserat. Selectioribus balsamicis, Traumaticis, Rhypticis in usum adhibitis ritè peracta res est, ac omnis rescissa penitùs mali origo.

Æger Tertius.

REverendissimus Abbas *Congregationis Reformatæ Divi Bernardi*, gravi olim Orthopnæâ diù detentus, ex aliquot dierum itinere, cum sæviùs quàm unquam perflaret Boreas, in febrim acutam incidit unà cum magnâ spirandi difficultate, Tussi, dolore lateris punctorio, pulsu languido, ac inæquali. Mox intensiùs adaucta febris; Spiratio ingravescens magis; Facies, oculique, emortui hominis instar; Mens emota; Sputa initiô liquidiora, viscida modò, ac cruentis lineis interstincta; Urinæ per initia tenues, nihil subsidentes, copiosæ. Brevi ad extremum redacta erat res. Decimo quartô subitæ defectiones animi, vacillans pulsus, frigida repentè extrema; propè erupturæ Vomicæ præluserant; Prodire mox visa sputa puris instar, graveolentia, exiguo conatu, fæda. Septimô & vigesimô obstricta dudùm alvus biliosis multis perturbata est, nec pauco tempore talia multa processere; In totum autem tùm febris reliquerat, tùm sputorum exscreatio lætissimè desiit. Cruenti quidpiam ab hæmorrhoidalibus venis sub morbi decursum effluxit. Secta bis initiô in cubito vena, mox alterâ vice in pede; Hirudines quoque ano affixæ semel; Disrupto tandem apostemate appropriatis remediis opitulatum.

Æger Quartus.

PIstorem propter *Portam Urbis Victoriam*, an potiùs *Victorialem?* Per illam namque INVICTISSIMUS REX, unà cum EUGENIO PRINCIPE, ac cæteris fæderati Exercitûs Ducibus Urbem memorandâ illâ die ingressus est, quâ fractis, & profligatis Hostibus obsessam trium mensium obsidione Civitatem solvit, Italiæ libertatem asseruit, Europæ securitatem restituit; Pistorem inquàm febris acuta prehendit cum dolore lateris punctorio ad dextrum usque Hypochondrium, ac Regionem umbilicalem propagato. Magna abdominis tensio, ac totius corporis lassitudo; Facies mox ab initio subfusca ferè, pulsus humilis, mærentes oculi, respiratio gravis, anhelosa, difficilis. Quartô mitior dolor, pulsus intermittens; commota alvus; Urinæ flagrantes: Sputa pauca, subflava, improba; Nox laboriosa. Septimô delinquens per intervalla è vestigio pulsus, vacillans idem, vix elatus; Paucus sudor circà caput prodiit; Nihil ab alvo dejecit. Nonô sudore per totum corpus diffuso læta sputorum exscreatio obtigit, quæ ad vigesimum usque diem probâ expurgatione perdurarunt. Huic ob virium jacturam, cujus certissimus index erat pulsus humilis propè, deficiensque, semel tantùm parcâ dosi missus fuit sanguis è brachio. Utramque tutiùs paginam implêre Cardiaca, balsamici, Traumatica. Magnam præstitit opem in principio Morbi Theriaca cum vino exhibita, tùm quandòque etiam unà cum aquâ Scabiosæ, ac Syrupo de Papavere erratico; Hoc enim more cocta magis sputa liberiore viâ ex pulmone prodierant; Valentior itidem pulsus, ac validiores vires rediere. Vesicantia quoque bina admota humeris, fotus, moxque ab effracto

to

to apoſtemate Rhyptica, abluentia, conſolidantia feliciter uſurpata, inter quæ Terebinthinata quæque, ac balſamica cætera principem locum obtinent.

Æger Quintus.

OLitoris Uxor juxtà *Hortos Regios* decumbens fædâ per hyemem ſcabie longo intervallo vexata, medio Vere febri acutâ ex levi occaſione corripitur cum rigore, ac dolore Capitis, anhelitu difficili, cui poſtridiè ſeſe unà comitem addidit Tuſſis, ſitis, ac dolor in dextro Pectoris latere per vices repetens. Tertio die febris rediit, mox dirior Tuſſis, abjectus omninò pulſus, ſputa atro colore prædita, pauca eadem, ac ſummè viſcida. Veſpere ſincerus ex dextrâ nare exiguâ copiâ ſanguis effluxit; Alvus autem ſtercora probè demiſit. Quartô rigor repetiit, ſopore aliquantulum detinebatur; Bilioſa, flava, multa vomitione rejecit, paullumque intermittens, virulenta; Pulſus debilior, ac inæqualis; Facies ab ipſo morbi exordio vultuoſa; Sputa liquida; Vires abjectæ prorsùs. Refici hæ viſæ ſenſim, ac recreari, atque unà ſimul erigi pulſus, ſputaque uberiùs ac probè elici, exhilarari vultus ab exhibitâ per vices Theriacâ in aquâ è toto Citro, aut Scabioſæ unà cum modicâ doſi hircini ſanguinis. Gemina quoque admota Tibiis veſicantia. Undecimô febris reliquit penitùs. Trigeſimô quartô exiguâ iterùm proludente febri, ingenti oris ſalivatione correpta eſt, magnâ diu noctuque exundante ſeri copiâ, tenuis, fætidi, aceſcentis. Quod quidem poſtremum repurgato corpore, tùm ſero lactis deſtillato ad aliquot dies præſcripto in totum deſiit. Huic Genitrix ſeptuagenario major, ac Soror aderat natu minor, occulto utraque cancro pectoris dudùm vexata.

Æger Sextus.

ALteram ex abortivo fætu circiter quintum menſem febris acuta corripuit cum exiguo horroris ſenſu, lumborum dolore, & gravitate capitis. Tertiô inaugebantur magis dolores; Reſpiratio difficilis aderat, pulſus debilis, inæqualis, extremitates frigidæ, intus exæſtuans, jactabunda, urês. Quintô ſudor paucus circà caput, ac ſummum pectus dimanavit; Per vices viſa delirare, confeſtimque rursùs ad intelligentiam redire; Sputa ſublivida; Urinæ paucæ, tenues, nigreſcentes. Septimô ſub tempus matutinum è vivis migravit. Alvus huic per totum morbum recrementis multis, crudis, ac tenuibus fluxit.

Æger Septimus.

FAber Ferrarius Athletici habitûs propè *Xenodochium Charitatis* ex febri aſſiduâ decubuit cum dolore lateris gravativo, Tuſſi; pulſu vix elato, inæquali. Sputa per initia liquida, cruenta, pauca; Reſpiratio laborioſa; Oculi micantes; Facies atro colore ſuffuſa; Siticuloſus; Inſomnis. Tertiô extrema livida ferè, & frigida; Præcordiorum contenſio ſubmollis utrinque; Pulſus propè deficiens. Quartô mens perturbata fuit; aliquantulùm inſudavit. Multa per alvum dejecit improba. Quintô obiit,

Aperto cadavere præduros pulmones Hepati substantia, ac colore consimiles comperi, plerisque intimè albicantibus lineis interstinctos, è quibus purulentus, aterque humor prodibat graveolens. Plures insuper intrà cordis delubra exigui Polypi occurrerant, atque horum alter prolixius admodum in pulmonali arteriâ, perque illius ramificationes, ac majores truncos eleganter dispositus. Mirum sanè, (quodque idem maximè lentescentis liquidi, tùm solidi haud ampliùs in proprios systalticos nisus consurgere potentis argumentum extitit;) Ut tàm exiguo tempore tanta pulmonibus labes accesserit, tàm citò hi suppurari, atque hinc intrà horum sinum, ac profundiores recessus tanta congeri potuerit, fæda, ac purulenta materies! Hujusmodi exempla præter multa, quæ à nobis afferri possent, sexto videlicet, septimo, nono die denatorum, in quorum cadaveribus pulmones sanie undique scatentes reperti sunt, legere est apud *Bonetum Anat. Pract. l.* 2. *c.* 4. *Ballonium*, *Riolanum*, *Hollerium*, *Zacutum*, *&c.* Idem quoque in Cadavere Illustris Viri Ludovici Gonzagæ sexto morbi die defuncti observasse refert *Cardanus* (*a*), cui nempè omnia vasa *pulmonis ex triplici genere, magis tamen asperæ arteriæ rami erant pleni sanie simili lacti, adeò ut nullus adesset prorsùs sanguis.* Plerisque horum, qui celeri adeò fato sublati sunt, nigroris unà simul vestigia conspiciebantur, imminentis illa, aut fortè jam facti Sphaceli proludia. Conjicere autem erat propè adesse id ab doloris carentiâ, aut minùs exquisito illius sensu, quod quidem utrumque Sapientes nunquàm fefellit.

LIV. Neque id sanè arduum conceptu est, ut unà simul suppurationis, ac Sphaceli indicia occùrrerint. Nec illa iis prorsùs habenda fides, qui ut id ipsum concipi queat, minimè edocti, hujusmodi nigroris, seù Sphaceli notas in pulmonibus obvias, cadaveris corruptelæ adscribendas malunt. Cur namque ejusmodi nigroris vestigia in omnibus passim haud reperiuntur? Cur in pulmonibus illa potiùs, quàm in intestinis, quæ ob fæcum colluviem citiùs quàm ulla alia pars corrumpi, ac in Sphacelum abire debuerint? Cur denique in uno tantum, aut altero pulmonis lobo, reliquâ illius parte insonte penitùs, ac integrâ? Equidem mali hinc potiùs culpanda sævities, & suppurationem, & Sphacelum inducere celeriter auti, ut præclarè idem explicat laudatus *Ballonius Epid. & Ephem. lib.* 2. *pag.* 165. Inclytæ Reginæ Joannæ exemplum afferens, quæ sexto die defuncta est, inque illius cadavere pulmones unà simul multa sanie plenos, ac Sphacelo obsitos deprehendit.

LV. Isque aderat omnis sævientis morbi processus, quem quidem dum mihi adhuc ob oculos pono, ac mecum tacita cogitatione perpendo, præclarè video, tùm luce meridiana perspicuum magis elucet, quàm opportunum fuerit labentem hæc inter discrimina Naturam erigere, tueri, vindicare; Quàm ex adverso *periculosæ plenum opus aleæ* diversam ab hoc tramite viam insistere. Nullus hìc enim sudorificis locus, aut catharticis, cum maximè in præcipiti

(*a*) *De providentiâ ex anni Constit. pag.* 1052.

piti res erat; Quin imò ipsamet cautè adhibenda remedia, quæ recreandis, confirmandisque viribus dirigebantur. Quot equidem recensere ego possem è medio sublatos, quos hisce artibus, atque adminiculis servari posse evidens erat, ac planè conspicuum; Si modò in doctum ac prudentem Medicum incidissent? Quot *Orco* dedit præceps unius hominis audacia, qui eò temeritatis evasit, ut indiscriminatim singulis decantatum quoddam sudorificum in ejusmodi pectoris ægritudinibus exhiberet, ceù Polychrestum, ac Divinum propè auxilium? Oh quàm perutile foret Reipublicæ hujusmodi pestiferam hominum sobolem de humano Corio impunè ludentium proscribere! Oh quàm miseris ægrotantibus proficuum in solertis ac probi Viri manus devenire! Quantum verò expediat Medico, quæ exhibenda sunt remedia, maturè expendere, eaque pro morborum indole, atque ingenio Exploratoris instar secernere; Ipse Peruvianus Cortex, ut de hoc uno loquar, ostendit. Is namque, qui superiore anno voto feliciter respondit, *Cane* modò pejor, & *Angue* fugiendus nedùm in exaratis sævientibus pectoris affectibus erat, sed & in cæteris ferè, tum potissimùm in ipsis, quæ mox Autumno præluserant, quæve dein toto decursu anni sævierant passim, febribus; Evidenti quidem indicio, stimulo magis, quàm frœno opus esse, secùs ac præterito anno, quo tota humoralis massa ad orgasmum heù prona nimis, ac *nescia stare loco*, coercenda erat potiùs, ac ceù injecto compede suos intrà fines, ac limites, ne diffugeret illa prorsùs, compescenda, quod quidem mirè utique præstare potens est memoratus Cortex, ut Doctissimi Viri adnotarunt. Eamdem ob caussam pariter vesicantia, quæ Superiore Anno noxia valdè extiterant, ac nefasta prorsus, haud exiguam hoc labente anno ægrotantibus opem attulere; Ut & sanguinis missio, quam propè dixerim princeps potissimumque extitisse in hac Constitutione præsidium, ut superiùs ostendi. Equidem ut apud Geometras *curvum* norma sæpè est ac regula recti; fas est exinde decernere, quibus in morbis proficua sit, quibus econtrà noxia venæ sectio, tùm vesicantia, ac cætera quæque consueta Artis præsidia. Profectò si ab *Hippocratis* ævo ad hæc usque tempora hisce vestigiis institissent Medici, optatæ perfectionis apicem jam dudùm attigisset Ars, quæ conjecturis & adhuc jure meritò fœta illis videtur, qui haud sciunt errores non Artis esse, sed Artificum.

LVI. Omne scilicet, ut ad exaratas pectoris ægritudines me conferam, intrà Thoracis claustra intimè latebat malum; Quod quidem, si Erysipelatis morem, incrementa, exitum, quibus id ipsum se se perspicuum præbet aliquando, ac recèns præbuit, attentiùs expendimus, ac utrumque horum invicem comparamus, nihil omninò diversum, ac discrepans reperimus; Quin imò fateri opus est ejusmodi exaratas pectoris ægritudines nil aliud reverà esse, quàm *Erysipelata Pulmonum*, quæ in gangrænam dein, aut suppurationem, aut in utramque tendebant. Febrim quod attinet, ejusdem hæc ipsa erat indolis, ingeniique, ac

illa,

illa, quam jam tùm comitem sibi adsciverant Erysipelata superiore Autumno orta. *Crymodem* vocabat *Aetius*, ut eam ab *Thyphode*, ac *Lypiriâ* secerneret; quæ obsesso Erysipelate hepate, aut ventriculo oritur. Ut autem ad pectus potius, quàm ad aliam quamlibet partem præcipiti gradu rueret morbifica materies, ibidemque phlegmonis modò, modò Syftrophes, aut abscessus more subluderet, totque diras adeò ægritudines gigneret, haud abstrusa res est intellectu. Quandoquidem huc, qui per universum corpus perenni lege fertur cruor, totus pleno alveo pertransit: Huc mirriplicatis generis vasorum textura præclaro invicem ordine ludentium conspicitur; Huc denique aeris alterationes quotquot effingere, aut cogitare animo quispiam potest, vestigia sui relinquunt. Hinc solidis, ac liquidis propagata labes; hinc Phlegmona, hinc Systrophes, hinc enati ad pectus abscessus, quarum omnium ægritudinum parentem caussam lubet ab aere ipso deducere.

LVII. Et sane ut is *acrioribus moleculis* dives superioribus annis, cum assiduè adeò perflarent Austri, ad fluorem liquida coegit, ac dirè admodum si quis unquam, adversùs solida se se præbuit, eadem crispando, vellicando, erodendo, ut tot palàm fecere spasmodicæ affectiones, quæ tum temporis immaniter populabantur: Ut idem *subacidis*, *ac nitrosis Salibus* onustus, quas Boreas vehit, eadem sæpè liquida ad fixitatem deducit; nec solidis parcens ea ab proprio sui elatere cogit recedere, inque sistalticas reflexiones abripi haud sinit ampliùs; Num vicissim ruentibus Austro, ac Boreâ, cujusmodi hæc ipsa extitit labentis anni Constitutio *neutrum* quodpiam corrumpere aptum, ac figere abs re foret excogitare *salinum principium*; quod *in aere ludens* hasce intulerit ægritudines, tum à fixitate, ac *stasi* liquidorum, tum ab putrefactivâ eorumdem, ac solidorum unà invicem conspirantium labe pendentes? Quot enim ludere in mores salia novimus? Quot illa formas induere? In quot se se larvas effingere? Quis omnes horum species recensuit unquàm, *quot nec Proteus quidem lusit*, *nec coloratus spectatur Camæleon?* Quis intimiora hujusmodi Naturæ abdita penetravit? Ut acidum, austerum, acre, &c. sexcenta alia in Sanguine latent inconspicua, ità in aere innumera ludunt, quæ homines *multimodè* afficiunt, ac tot diversa inferunt mala. Equidem in ejusmodi rerum trepidatione, totque inter ventorum oppositos flatus æquum erat internoscere insolitum aliquid *per æthera inane ferri*, quo semel affecta liquida, ac solida fixitatem illa, hæc labem, utraque necrosin, ac gangrænam suscipe-rent.

LVIII. Ejusmodi itaque exoticis salibus imbutus aer obvium quidquid, ac suscipiendæ labi aptum magis inficit, ac lædit. Quæ quidem salia cum diversæ adessent naturæ, diversas quoque affectiones induxerant, *Phlegmona* nempè, *Systrophes*, *Sphacelos*, *Apostemata*, prout figendo, & erodendo apta, aut horum alterum, aut utrumque sæpè pepererant. Nunquàm autem Sphacelo obsita ulla visa pars, quin huic inducta in liquidis stasis proluserit, ortumque dederit, ac

incre-

incrementum. Num verò exitiales ejusmodi moleculæ ab spirantium adverso invicem flamine ventorum concursu, nùm ab alia quâpiam fortè causâ repetendæ sint, decernere nemo ausus unquàm, ac revelare? An Terræ motibus quidquam tribuendum, jure dubitat (*a*) Clar. *Gagliardus* quod idem observationibus longâ annorum, locorumque intercapedine dissidentibus, institutis, ac collatis invicem comprobare nititur. Ast & id ipsum gravibus adhuc laborat difficultatibus, quas quidem prævidit laudatus Author, haùd tamen pro rei dignitate persolvit.

LIX. Hasce inter læthiferas particulas liquidis, ac solidis æquè infensas, exitiosæ, ac perniciosæ magis erant, quæ gangrænosam labem inducendo pollebant magis. Hinc enim enato celeritèr Sphacelo velox discrimen, ut ægroto *sexto*, *ac septimo* obtigit, aliisque non nullis, qui quarto plerumque, quinto, ac sexto die defuncti sunt. Nosse erat hujusmodi figentis veneni vim, (sit verbo venia,) vel ab ipso ore, vultu, oculisque ægrotantium, perturbati instar hominis, attonitique, fero heù, trucique obtutu; Lingua iis urens, ingensque in spirando fervor aderat, ac præcordiorum æstus, sitis Tantalea, dejectiones alvi nigrescentes, extrema frigida, pulsus per totum morbi cursum vix elatus, ac penè delinquens idem deficiensque. Atque iis quidem magni subsidii extitit Theriaca recens unà cum cardiacis assumpta, cujus beneficio haud pauci evasere. Nec exiguam quoque opem attulere vesicantia initio admota, horum quippè auxilio ad loca remotiora protrusis lethiferis, exoticisque salibus, seù, ut Practici ajunt, morbifica materie producta, atque ibidem exonerata, non omnes passim enecabantur, quam plurimi etiam superstites fiebant.

LX. Nec verò quis me fortè putet inconsiderate adeò Theriacam in hujusmodi Phlogisticis, ac mali moris pectoris affectibus adhibuisse. Ecquid enim ex ingenti remediorum segete usu præclariùs, ubicumque internæ viscerum corruptionis, ac Sphaceli metus est, quam Theriaca, quæ lethifera spicula eludat, putredinem arceat, cruorem ne effractis vinculis in fluorem totus abeat, coerceat, ac mobilissimas illius partes retineat? Nùm in Pestibus, quarum Natura in tenuissima, celerrimaque putredine maximè versari, vel ex eo clarum fit, quoniam nullus morbus illis æquè est contagiosus, præsentissimum hæc ipsa auxilium est, cæteris longè præstantius? Narrat (*b*) *Forestus plerosque Hagæ Comitum anno* 1580. cùm ejusmodi ægritudines dirè ibi crudeliterque sævirent, *se ipsos tùm alios absque Medici præsentia curasse assumptâ Theriacâ.* Quod tamen auxilii genus, ut potè vulgare, ac comparatu facile haud ipse omninò probare videtur, ait namque idem, *præstare magis ea omnia adhibere, quæ vera methodus curandi docet, quàm uno calip. dio, ut calcearii, aut uno medicamento omnes curare.* Nunquàm enim fortè noverat adhuc Vir eximius specificorum usum in Medicina, aut quod illius

(*a*) *Relazione de' mali di petto dell' anno* 1720. *p.* 33.

(*b*) *Obs.* 3. *de febr. cum morbo Epid. grassant. p.* 152.

illius ævi mos erat, crediderat ipse sanari haud posse tutò ægritudines, nisi peregrina, ac pretiosa remedia comparentur, quæ

Lucis in ortu
Indus, Arabs, Syrus, diversque Sabæus
Vicino sub sole legit, quæ præbet Orontes,
Eximia ignoto mittit quæ Nilus ab ortu.

vanam scilicet ac futilem Medicinam esse, quæ remedia proponit, ut *Plinius* loquitur, parata vulgò, inventu facilia. Heù quàm miserabilis aderat illis temporibus Reipublicæ nostræ facies, quotve nobilissimam Artem erroribus implicarunt ingenia Arabum?

LXI. Ubi verò inflammatoria materies in suppurationem abierat, perque illam sputum expurgari cæperat, summa erat nitendum ope, ut ritè id leniterque prodiret, tutaque dein, ac subita ulcerosi loci depuratio contingeret. Subit hìc loci, atque in memoriam redit miræ in præclara Vestali curationis exemplum, cui hujusmodi abscessus in Pulmone diù latens erupit tandem, ipsaque unà cum sputo folliculum ipsum (mirabile dictu) quo purulenta materies includebatur, ejecit. Erat is cystidis instar efformatus, inque ejus fundo purulentus humor conspiciebatur ejusdem coloris, ac substantiæ, cujusmodi aderant sputa, quæ jam diù ante prodierant. Vesiculam adfuisse crediderim in hunc morem protensam ex iis, quibus totus undique Pulmo eleganti artificio componitur, in qua ceù in folliculo, aut cystide pus continebatur, atque earum quidem, quæ majoribus Tracheæ ramis proximiores sunt, quo faciliùs assiduis tussiendi conatibus omni, quò adnectebatur, soluta compede aereos tubulos, quorum ad fines exiguæ ejusmodi vesiculæ appenduntur, subire potuerit, perque os dein protrudi. Equidem folliculatas, ut ajunt, Vomicas seù hujusmodi Pulmonum abscessus, qui propriam sibi Cystim comparant, nil aliud esse arbitror, nisi vesiculam quamdam hoc pacto extensam, purulenta in illam materie è finitimis vasis secedente, atque ibidem collecta, quousque tandem ob sui copiam, aut nimiam acrimoniam effracto claustro in asperam arteriam, aut in cava Thoracis effundatur, Anatomica Pulmonum administratio perspicuiorem rem efficit: Quippè sanguifera vasa, quæ per totum Pulmonem innumeris propaginibus disseminantur, quæve admirabilem ibidem contextum explicant, ad universas vesiculas pergunt, juxtà quas illa variis amplexibus, ac gyris unà invicem ludunt, ac desinunt. Ecquid autem conceptu obvium magis, quàm tenellis desinentibus arteriarum, aut venarum orientibus ramulis disruptis, in vesicularum sinus sanguinem sensim effundi, ibidem colligi, ac dein in pus verum abire? Hinc enormes aliquandò ejusmodi Vomicæ, aut plures unà simul eodem tempore, aut successivè erumpentes. Videmus in statu præternaturali aneurismata passim, ac varices ab dilatatis arteriis, aut venis efformari, ac diversas passim glandulas laxiores evadere, intumescere, inque magnam molem consurgere. Num æqua ratione vesiculares pulmonum cellulæ extendi magis, ampliores effici, ac dilatari haud poterunt, subque folliculi imagine minus in Anatomicis peritos eludere? Num & eadem fortè hæmophtiseos incrementa, ac incunabula, totque dirarum pectoris ægritudinum?

LXII.

LXII. Altera Vomicæ species recensetur, quam tamen vix ego Vomicam dixerim: Quando scilicet in pulmonibus foveam unicam, aut fortè binas efformari quandoque contingit, easque circum circà parietes callosos obtinere, ita ut materies ibi collecta in massam sanguineam minimè transferatur, sed quotidiè tota, copiâ licet ingenti, expectoretur; Hi satis sani degunt, benè respirant, comedunt, & dormiunt incolumes, aut saltem in modico corporis habitu perstant, & non rarò persenescunt. Hinc non nulli dicuntur Phtysin per 30. aut 40. annos habuisse. Vivit apud nos Mercatoris Uxor quinquaginta quinque annos prætergressa, plurium liberorum mater, è quibus unus ante biennium Phtysicus obiit: Illa habitu phtysico ab annis plusquàm viginti merè purulenta expuit, sceleton referens, & quamquàm à catarrhis in pulmones crebrò decumbentibus, præter frequentes ex liene ægritudines, fato sæpè fuerit proxima, nostraque cura liberata, periculo tamen semper defungitur, ut in illam quadrare queat, quod eam mulierem, de qua *Hippocrates*: *Quinquies mortua est.* Quemdam olim secui tabe extinctum, cujus dùm pulmones inspicerem binas utrinque cavernulas avellanæ capaces, non tamen exactè rotundas, aut æqualiter cavas reperi, sed quasi laceras, ac si à mustela vel à glire frustulatim portiuncula avulsa pulmones exesi fuissent. In harum altera ulceris callo recens obducti vestigia adhuc supererant. Sæpè is sanguinem tussiendo expuerat, tùm paucis ante obitum diebus magna copia ejecit atri, spumosique.

LXIII. Utque rem in pauca contraham: Ut nullam absque folliculo, seù cystide vomicam concipio; Ità harum quotquot occurrunt, sedem, ac locum in vesicularibus pulmonum cellulis statuendum autumo. Hinc purulenti, ac puris discrimen; Quæ namque ab effracto apostemate expuitur materies, verum illa ac genuinum pus est. Quæ verò purulenti instar se habet magis, hæc nullam prægressam, aut præsentem vomicam, ast aut flaccidos natura pulmones, aut eosdem nimio onere oppressos significat. Quod sanè ritè est secernendum, ne sæpè quamlibet aliam pectoris ægritudinem pro vomica accipiamus. Utriusque, purulenti videlicet ac puris distinctionem præclarè assignat *Divinus Senex lib. de alim.*; Enim verò ut haud concipi unquàm potest ullum fieri posse pus absque suppuratione, quidquam sanè inter hoc, & purulentum intercedere opus est, quòd nempè ad purulentum tantummodò sufficiat sanguinis vitium, secùs ac in pure generando, cui & solida suum quoque calculum præbent. Adversùs *Hippocratem* stare videtur *Galenus* ex sanguine pus fieri ratus, quòd in phlegmone in abscessum abeunte sanguis extrà vasa effusus in pus vertatur. Atqui haud advertit ipse suppurationem haud fieri unquàm posse absque carnis erosione, quod sanè indicat sinus post puris evacuationem sæpè relictus; Sanguis enim fusus, & calefactus, ut antiquissima Verba usurpem in hac parte, humidam, & calidam carnem, quam attingit, corrumpit, ex qua carne, si Natura robusta fuerit, verum pus nascitur, cui non rarò admiscetur aliquid puriformis

ex sanguine, & humoribus extrà vasa effusis. Ego quidem totum, quod adest inter pus, ac purulentum discriminis ab ipsis humoribus petendum existimo : Vel enim sanguis est, vel lympha, quæ in pus abit. Utrumque enim horum per proprios sibi demandatos ductus uberi gurgite excurrit. Utque ab illius vitio verum pus, sic ab lympha pituitam illam putrem, seù purulentum illud, quod à vero pure secernitur, generari puto ; Ad utriusque verò generationem solida æquè concurrunt ; Discindi hæc namque, erodi, aut quocumque alio modo lædi opus est, ut inde ab receptaculis suis, per quæ vehitur, sanguis, aut lympha secedat, inque pus abeat, aut purulentum. Atque hinc e folliculatis vomicis verum pus, secùs verò ab iis, quod foveas dumtaxat, aut cavernulas in pulmonibus obtinent, exire cernimus ; Quòd illæ ab sanguine per ima quotquot Delubra pulmonum discurrente, atque in vesiculas exundante enascantur. Hæ verò ut plurimum in extima pulmonum parte conspiciuntur ; Lymphatica namque vasa superficiem tantum pulmonis attingunt, perque illam assiduo lusu feruntur.

LXIV. Ceterùm quodcumque illud sit discrimen, quod inter purulentum, ac verum pus intercedit; Idem illud facere videtur, quod & alterum. Utrumque enim sæpè inevitabili fato prolusit. Rursùs in hoc etiam differunt, quod pus malum sit ut signum, & ut caussa ; Ut signum quoniam abscessum ; & inflammationem systrophicam præcessisse declarat ; Unde consumptio partis pulmonis sequitur : Ut caussa quia nisi exeat, febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet, & contagio vicinam. Pituita verò putris, seù purulentum, malum est ut caussa tantùm, quoniam afficit Pulmonem ipsum morâ, nisi exitum habeat. Sic in tussibus aliquandò cum pituitâ excernitur, & sputum album, & semiputre, atque ut aiebat *Hippocrates*, simile puri. Quæ huic succedit Phtysis diuturnior, ac propagari aptior alterâ est, quæ ab vomicâ provenit.

LXV. *Verùm illuc, unde cæpi ;* Ejusmodi pectoris ægritudines propè comitabantur anhelationes, quas Græci Asthmata vocant, Tusses, raucedines, capitis dolores, ventris tormina ; atque è chronicorum classe Hydropes, eæque pectoris potissimum, Tympanitides, Tabes, Arthritis, Scabies, postremaque hæc pueris præsertim, ac fœminis. Quædam etiam per æstatem gliscere visæ febres mali ingenii, eòque illæ pejores, truculentioresque, quò Canis instar rabidi hos, atque illos absque latratu lacessebant ; Hisce se se addiderant verminosæ aliæ, hasque inter non nullæ, quæ incerto plerumque circuitu, miti, placidoque vultu ludebant, quæve diriores, inclementioresque evadebant, si quis illas consueto more expugnare tentaverat. Obesiores in universum, quibus

Pinguis aqualiculus propenso sesqui pede extat,

sæviùs, crudelitèrque magis vexati ; Tùm qui antiqua in Cruribus, aut Tibiis ulcera, aut peculiarem quampiam ægritudinem diù fovebant. His namque inopinatò arescente ulcere, aut

aut vetere ſanato malo, pectus illicò afficiebatur infauſto ſucceſſu. Hoc pacto ſublatum initio veris Romanum Pontificem CLEMENTEM XI. audivimus, delatis mox Eccleſiæ clavibus Generis nobilitate, ac moribus Spectatiſſimo Viro *Michaëli Angelo* Cardinali *de Comitibus*, qui nomen ſibi aſſumpſit INNOCENTII XIII. maximo totius Chriſtiani Orbis gaudio, ac plauſu.

LXVI. Invaleſcente Æſtate frequentiores adhuc, quàm unquàm vomicæ extitere, quæ quidem, etſi pari felicitate abſolverentur, non eadem tamen initia, ac incrementa obſervabant, ac quæ anteacto Vere proluſerant. Plurimis namque leviſſimâ de cauſa vomica erupit, nullo ſæpè prævio veſtigio doloris, aut horum quopiam, quæ ſivè futurum, ſivè jam factum abſceſſum, ſivè propè impendentem illius diſruptionem prænunciare conſueverant. Sæpè hos inter fluctus ventorum Variolæ, ac Eryſipelata ſe ſe prodere conabantur, vix tamen quidquam memoratu dignum edidere. Quidam etiam mediâ Æſtate ſubito fato tùm in Urbe, tùm in Agro erepti ſunt. Deſinere tandem, ſaltem haùd ita frequentiores occurrere appetente Autumno cæperant memoratæ vomicæ, ac tùm rursùs quidem, dirèque magis foris prodiere exaratæ febres, quarum tamen vix ullam cernere erat abſque comite Pectoris labe, ſivè hæc illis præcurreret; ſivè in hanc illæ exierint ſæpè. Vix pauci per Æſtatem Dyſenteriâ laborarunt.

LXVII. Primis Auguſti diebus magna caloris vis extitit, mox triduum tonitruoſum, pluvioſum, ac quandoque grandinoſum ſucceſſit. Immotus per id temporis Mercurius conſtitit diù; Viſus hic ima repente petere, ac veluti in Perigæo degere, cùm propè impenderent tonitrus, *Cœlique fragores*. Sæva hinc exarata alvi Tormina acceſſere, quæ etſi primo intuitu lenitèr laceſſere viderentur, in contumaciſſimas dein, periculoſas, ac pleriſque læthales ægritudines accedente Æquinoctio degenerarunt. Ingens quoque hìc loci commemoranda ſubit Puerperarum clades, quarum plurimæ abortivos fætus edidere. Fortè id nedùm liquido ad lentorem totiès memoratum proclivi, quin, & ſolido quoque nimis debili, ac laxo maximè tribuendum; Utrumque ab arcana, ac inexplicabili aeris conſtitutione, undè & cæteri effectus prodierant, repetendum.

LXVIII. Equidem, ut verbo me expediam; Vereor namque ne in magnam nimiùm molem excreſcat Pagina; Si quotquot hoc anno regnarunt, ac longè, latèque ſæviere, malorum indolem, ingeniumque, atque originis principium attentè perſpicimus, nedum video lentoris crimine redarguenda liquida, quin & forte maximam vitii partem ſolidis tribuam nimiâ laxitate peccantibus. Ecquid enim tot vomicæ, ut unam inſtar omnium ægritudinem in exemplum afferam, ecquid inquam tot hoc anno vomicæ, quot nunquàm auditæ olim? niſi ab ſolido in criſpaturas ſuas, ac proprios niſus deduci haud potente ampliùs, ac penè dixerim, deficiente? Anne fortè quis adhuc, fruſtrà declamante *Petronio* (*a*), in eo eſt,

(*a*) *Satyr. pag.* 78.

est, ut totum liquido opus nihil in œconomia animali solido velit adscribere, ignoratione potiùs pertinaci, atque inani sectæ amore, quàm ratione aut consilio? Juvenem nuper secui ex febri acutâ vigesimo morbi die defunctum, cui omnes Peripneumoniæ notæ aderant; Huic universa Pulmonis substantia in strumas veluti composita conspiciebatur, quibus apertis ingens puris copia prosiliebat. Quidam quoque diuturno affectu catarrhali vexatus, qui mox in ascitem degeneravit, cùm vesci ampliùs haud potuerit, inediâ necatus periit; Aperto Cadavere summè flaccidos Pulmones, ac multâ sanie repletos, tùm viscera quæque imi ventris laxa admodùm, ac ventriculum præsertim, comperi occluso penitùs Pyloro, ut nec Stylum quidem admitteret. Nùm id fluidis potiùs, an solidis adscribendum? Nùm & ultrò toti erimus in expendenda *liquidorum intemperie*, Principis illius intemperiei, quæ in solidis est, immemores prorsùs, earum ignari rerum, *per quas vivimus?*

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1722.

I. ANni Historiam perscribere aggredior ab superioribus duobus, qui hunc præcessere, annis parùm, ac vix, toto sui decursu dissimilis, sivè adspirantium Ventorum indolem ac morem spectamus, sivè ingruentium morborum sobolem, ingeniumque. Venti namque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut verissimè ait *Argolus*, *in animantibus salubritatem unicè ingenerant, suscitantque?* totius anni curriculo, assiduo, nec unquàm interrupto flamine diù perspirarunt ab Hyperboreis modò plagis, modò ab Australibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omninò tempora; Prææmatura modò hyems, immitisque; lenis eadem modò, ac Veris potiùs imaginem referens, ac vicem: Proùt nempè aut ruens ab alto Boreas, sævusque Aquilo, aut turbidus Auster perflabat. Recurrere sæpè visa mediâ hyeme æstas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altiùs ab autumnali æquinoctio, ubi superiore anno desii, initium ducere, antequàm ad hyemem ac anni reliquum festinante calamo properet Oratio mea.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempestas Medico maximè diligenterque expendenda est, utpote quòd sub id fermè temporis nova plerumque soleat morborum cohors in scenam prodire, toto deinde anno longè latèque regnatura; Autumnus, inquam, statim ab initiô horridiusculus ad plures dies præluxit, præcipiti ruente Boreâ. Atqui redire protinus, auctusque velut viribus perspirare iterùm, ac sævire magis visus Octobri Auster, quo usque dein validiore impetu erumpere denuò abeunte librâ cæperunt ab Orientalibus primò, mox verò ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obscurato æthere, effusisque super Alpium cacumina, perque subjectam Planitiem, finitimosque agros, vix tertiô ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem

cocem heù, asperamque hyemem portendentibus. Unius adeò mensis spatio urens modò æstas, modò rigida hyems sævivit, extremosque utraque conatus edidit, pugnantibus invicem, ac velut de summâ rerum, quis nempe horum prior terga daret victori, palmamque alteri victus cederet, certantibus inter se ventis. Vicit utique, vicit, diùque ludentium australium iram, sævitiemque tandem omninò fregit iis oppositus Aquilo; Novaque extemplò, etsi mitiore quidem imperio, morborum legio se se palàm ostendit, inque apertum prodiit, quorum vestigia, ac penè dixerim, proludia nosse erat appetente æquinoctio; cùm primùm scilicet horridiuscula aura, silentibus ad aliquot dies, suaque in claustra illicò receptis Austris, dirè perflavit.

III. Cernere quidem erat recèns ortas novæ indolis febres per id temporis subludere ab iis, quæ anteacta æstate, ac superioribus annis ultrò citròque debaccabantur, primo adspectu omninò discrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iisque comites, ac pedissequas veluti, statim ac ruere Boreas cœpit, plerasque passim ægritudines, Asthmata, Lippitudines, Hemoptoses, Paralyses, Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Mesenterii, aliarumque per ima ventris latentium utriusque generis glandularum Obstructiones, contumaces quantùm, ac consuetâ hactenùs Practicis Methodo invictas prorsùs! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceù *ab Trojano Equo* denso agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminarunt, brevi sermone complectar; Dolores acerbissimos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diuturnæ Hemicraniæ, aut suppressa consueta quæpiam de more evacuatio præluserat. Addere hisce fas est lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præsertim, quæ abortivos fœtus pepererant. Senes in universum, diuturnisque malis confecti postremum subiere fatum, quamve diù eluserant mortis vim, hanc tandem obire, ac communem omnibus aleam experiri coacti sunt. Phtysici quoque omnes brevi tempore sublati, ii scilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obsederat dudùm, aut adventitia eadem recèns obtigerat post prægressam vomicam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invalescente hyeme, redeuntibus demùm in scenam Austris, sese condere hæc visa propè; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ sub intermittentium larvâ primo, aut altero accessu delitescebant, moxque dein in subcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo discrimine aggrediebantur. Id tamen minimè quidquam officit, quin totius anni imperium, potestatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliisque præfatis ægritudinibus, quæ sub illis militare videbantur, dominatum inquam, præcipuamque iis sedem tribuamus.

IV. Totius hinc decursu anni præter modò dictas febres intermittentes, dolores potissimùm abdominis, immanes iidem, sæviqúe admodum præ cæteris sæviere; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat statis plerumque horis exiguo

præludente rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris vestigio, ejusmodi dolores recurrere, statisque pariter horis evanescere. Non nullos quidem sine ullâ intermissione iis vexatos memini, atqui ceù in febribus subcontinuis observare est, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti proludia novi, ac dolorifici, ut ita loquar, repetentis paroxysmi. Sed de hisce in præsentiarum satis. Præstat modò, quam exorsus sum, tabem absolvere, rectoque dein tramite, quo unusquisque memoratorum affectuum sese prodiderit, vultum, quem servaverit, typum, quamve præ se tulerit, indolem ac genium explicare.

V. Medio circiter Octobris Orientalis aura uno alterove die læto flamine adspiravit. Mitescere hinc non nihil æstus cœperat, quem reviviscentes iterùm Australes flatus adtulere, insuetumque paullò post frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedùm incolis, Arboribusque, ac plantis, sed & ipsis etiam insontibus aquis præmaturo gelu concretis, ceù sub rigidissimâ hyeme, vix orto Autumno, infensam adnotavimus. Quod quidem nullâ hactenùs hominum memoriâ Subalpinis unquàm obtigerat. Obscurum hinc sæpè cœlum, varium idem, incertumque; mox serenum, atque præclarum, prout Orientales modò, modò Aquilonares venti perflabant. Sæpè etenim visum, ac diutinâ experientiâ compertum, obscurum nubilumque autumnô cœlum reddi Orientalibus ventis spirantibus, serenum verò, nitidumque idem evadere insiante Boreâ. Postremum Octobris diem impetuosus is maximè, præcepsque ruens obsignavit.

VI. Felicioribus auspiciis sese prodidit subsequens Mensis. Lætior namque ab Occasu adspirans Africus sin minimè sævi Aquilonis iram omninò retudit, illi saltèm morem imposuit, vimque, ac sævitiem ejus maximam, magnam in partem, coercuit. Saluberrimos utique, lætissimosque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operæ pretium duxi; cùm primum morborum quot annis apud Subalpinos sævientium historiam, quot annis & illam, quandiù vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, persolvendam conficiendamque daturus; Augustæ Urbis, quæ totius Regni caput est, Regumque inclyta sedes, agrique ejus, ac universi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices insidet, conspectum ac positionem, tum cæteras aeris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum constituunt, descripseram. Furere hinc denuò Boreas visus ad aliquot dies, novo tum rigente gelu tellure, concretisque suis in alveis indomito frigore aquis. Quod supererat mensis reliquum, tùm Decembris initia Auster iterùm funestavit. Observatumque nunquam, sive is, sive alter quispiam ventorum perflaret, perspirare illos cœpisse, quin obscurari è vestigio, cœlum videretur, ac inopinato propè tempestas impenderet. Ad Solstitium hæc usque gesta.

VII. Exordia hyemis tùm modicus effusus imber, tum uberi dein copiâ delapsæ cælo nives fœdarunt. Veris illa potiùs, quam hyemis primordia dixisses. Magna hinc temporum

subse-

ſubſecuta tranquillitas lætaque rerum conditio. Mite prorſus, placidumque cœlum, lenibus per intervalla obſecundantibus ventis ab occaſu modò, modò ab meridionali plaga proficiſcentibus. Haud minus læto omine Januarius illuxit, qui & idem ad poſtremum uſque diem permanſit, hujuſce felicitatis, lætitiæ, ac ſerenitatis Autoribus unicè Occidentalibus flatibus aſſiduo, lenique flamine è propinquis, atque excelſis Alpium faſtigiis perſpirantibus, quæ illorum, ſi quid inſenſum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerumque ventis ſerenitatem debere, cùm ex adverſo impetuoſi hi maximè ac inſalubres Galliæ occidentalis regionibus ſint. Atqui ſi vaſtiſſimum illum tractum mare inter atlanticum, ac Alpes; quæ nobis ad occaſum imminent, animo metimur, ſi ſuprema Alpium faſtigia, ac præcelſos harum vertices intuemur, ità quidem compoſitos comparatoſque, ut inſenſum quidpiam, magnoque impetu ruens compeſcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur ampliùs, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas haſce regiones benigno afflatu pervadant. Uberrimam namque vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano adferunt, magnâ ex parte ſuo in itinere dimittunt, tum ſi quid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omninò deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus ſecus ac Subalpinis, nubilum ac pluvioſum aerem ejuſmodi venti adferre ſolent. Id ſcilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, ſic una diſpoſitis, ac collocatis, ut non niſi placidos pacatoſque ventos ad nos appellere ab ea parte ſinant, perque patentes campos diſcurrere. Secunda Januarii die cùm adveſperaſceret propè, primoribus nempè noctis tenebris, obſcurus quidam auditus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſa, violentiſſimo è Boreali clauſtro ruente turbine meridiem verſus, contremiſcente veluti, ac commoto Solo: Citiſſimè tamen id deſiit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Manè ſequenti ſerenum iterum, ac ſedatum cælum, idemque totius fere menſis ſpatio præluxit.

VIII. Priores Februarii dies fœdi admodum mœſtique extitere, obducto nubibus ſole, denſoque velut ſipario, ac caligine obvelato; Lætiores hiſce ſucceſſerunt ad æquinoctium uſque, occidentalibus iterum per intervalla hiſcentibus ventis, qui itidem ad auſtrum modò, modò ad Boream accedentes pulcherrimam modò, modò lætam minùs rerum ſcenam effecere. Ediſcere erat, ac veluti prænoſcere ejuſmodi ventorum, aeriſque viciſſitudines inſpecto Barometro; quandiu enim perſpirabat ab occaſu lenis aura, videbatur in media veluti ſtatione Mercurius detineri, unoque tantùm alterove gradu ab illa diſcedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Auſtrum modò, aut ad Boream venti declinabant. Propè appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque cœlum extitit furentibus Auſtris; Pluvioſum mox idem, nubilumque; quo uſque tandem nitidus ac lucens Sol in ipſo veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diù, emerſit lætus, beatiſſimoſque dies incolis tulit. Beatiſſimi utique,

que, lætissimique dies, quos præclariores inter aureoque signandos lapillo, jure merito recensere fas est, quippe qui Regiæ Celsitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Augustam Sponsam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM, è Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere, magnô civium, ac subditorum omnium, exterorumque plausû, lætitiâque. Insonant etiamnùm auribus meis publicæ voces hilaritatis obstrepentium passim bombardarum tonitru exaggeratæ. Versatur ob oculos festorum ignium splendor. Occurrit animo triumphalis ingressûs Majestas, ingens omnium ordinum alacritas, confertissima populi multitudo: dubium ut esset, an hæc una in Pedemontio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh superi quàm festa, quàm augusta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus est Medicos hosce fastos tam benè auspicato, fortunatissimoque connubio, ceù præclarâ quâdam, felicissimâque Epochâ obsignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proavisque simillimâ concessâ Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum est, præcipuumque, beneficia compleat, æternetque.

IX. Mitem adeò placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, secus ac portendere videbantur autumni initia, transegimus, vix unâ aut alterâ vice spirante Boreâ, sæpè quidem Occidentalibus ventis, quibus australes etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, obsequebantur. Die Martii vigesima sextâ, cùm Sol ad occasum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremere auditum, abque omni cœli parte emicare visa fulgura, nunc intermitente luce, nunc conditâ, effusâ mox torrentis instar pluviâ grandine commixtâ. Sævissimus hinc, qui diù siluerat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuosissimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundissimi veris præludia, quæ amæniora haud extitere diu, reddiderat. Languere enim omnia illicò vidimus, prataque, agros, ac nemora sidereo veluti afflatu ustulata, quæ paullò ante virentia undique, lætisque decorata floribus cernebantur. Luctuosum utique ac deplorandum spectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus usta pruinis, rigidoque horrida gelu.

X. Aprili mense iidem assiduo, ac diro flamine perspirarunt Boreales venti, obscuro plerumque ac procelloso aere, sparsa quoque subinde pluviâ nivibus mixta nimbosis, cùm potissimùm mitiùs rueret heù tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio scena si quosdam tantùm dies excipias vernâ serenitate, ac spirantibus quandoque etesiis, quasi æstiva temperie, commendabiles. Sic veris speciem hyems tota Austrina exhibuit, cui postmodum ver successit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo subsecuta æstas est usque ad caniculares dies, quo tempore satis curiosum fuit luscinias audire pro cicadis arbusta rumpentes.

XI. Nefastum sanè, & insalubrem annum nemo non præviderat, tùm ob

ap-

apparentia in mororum foliis signa uredinis, quæ sterilitatis Prodroma est, tùm ob pertinacissimam siccitatem telluris, arescentibus ob inopiam humidi plantis, oleribusque. Illarum pleræque mediâ ferè æstate honore frondium orbatæ, ceù appetente hyeme, videbantur. Etsi enim ver pluviosum potiùs signare obtigerit, quàm siccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quàm utilitatis; Nocturno namque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore inspersa manè conspiciebatur. Intemperatum adeò, ac exlegem omninò annum experti sumus, nullâ ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem servante, sed unâ alterius subeunte vices, funesto prorsus discrimine. Æstatis reliquum nunc lenes, placidique anniversarii venti, nunc spirans ex alto Boreas lætum modò, placidumque, perfrigidum modò, ac procellosum, tonitribus intermixtis, cœlique fragoribus tulit.

XII. Antequam verò ad morborum historiam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidem explicandæ illustrandæque morborum indoli, comparandoque eorumdem genio accommodata esse videntur. Sic enim recto velut tramite unà properamus ad metam, quæve inferiùs dicenda manent, conspicua eadem magis evadunt, ac præclariora.

XIII. Quæ altera emiserat folia Morus, (ut ab Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exusta, ac veluti absumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potiùs anceps hæreo; Flavedinis enim vestigia ubique aderant, seu rubiginis minùs intensæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cæteræ ferè arbores, tùm frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Cerasus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tùm steriles, ac infelices, ceù Cornus, Fagus, Oleaster, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipsa dein virgulta, arbustaque, fruges, ac hortensis universa familia haud obscura Epidemicæ hujusce (sit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Uvarum quoque proventus, qui veris initio aureus sperabatur, ob eamdem caussam nonnisi parcissimus extitit.

XIV. Quoad *insecta*, nunquam adeò exiguus spectatus horum numerus, tùm eorum, quæ primo vere, tum quæ invalescente æstate ludere quotannis cernimus, perque aera denso agmine circumferri; *Noctilucas* præsertim, quæ vespertinis horis quasi tot Phosphori æstate potissimùm erumpere solent, vix paucas omninò prælucere observatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maximè, à quibus nitrosas particulas magnâ copiâ advehi compertum est. Et sanè quo in loco hujusmodi insecta advolant, hæc ipsa sulphuris ibidem, quod aptissimum eorundem pabulum videtur, præsentiam comprobant, quod & insuper fœtidi odores, quales ex sulphure & sale unitis percipiuntur, tùm endemii iis in locis, aut per ea tempora morbi ultrò confirmant, ac docent. Atque hinc quidem fit, quod in Russiæ, & novæ Angliæ quibusdam partibus, ubi tum hujusmodi animalcula, tùm Cantharides, Scarabæi, Locustæ, Formicæ, Scorpiones, ac Pediculi alati, tùm alia pleraque hu-

jusce modi insecta rarò, aut nunquàm visuntur, eæ vix ægritudines sæviant, quæ apud nos solent adultâ persæpè æstate caput attollere, ac debacchari magis. Locustas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo-Talpâ*, horrendo visu Insecto quadruplò maximam superante cantharidem, præcipuè ætate si fuerit provectiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quia eumdem fortè cum *Gryllo* stridorem nocte appetente facit; *Talpam* verò, quia terram continuò fodit. Est & altera species Locustæ, cujus præ cæteris magna visa hoc anno soboles, *Italica*, seù *Mantis* dicta, vel quia suo adventu ver præsagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicit, ut *Cælius* annotavit: vel quia anteriores pedes, veluti manus, supplices semper tenet, atque elatas, vatum more, qui eo gestu orationes ad Deum fundere solebant. Tam Divina censetur bestiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de viâ, altero pede extenso rectam monstret, atque rarò vel nunquam fallat. Pulcherrimæ aliæ locustarum species in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera Italicæ magnitudine, & formâ similis, alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula saturatè lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fatiscentes, corpus reliquum amethistinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, è cujus penè vertice duo cornicula latiuscula unciam ferè longa sese erigunt; galerumque illum Turcicum biplumem, quali Janissarii utuntur, superbientem repræsentat.

XV. Prolixa esset res ea omnia recensere insecta, quæ hisce in oris sobolescere quot annis solent, quorum quidem alia periisse brevi, alia verò ne in scenam quidem prodiisse hoc anno visa; Hæc inter Erucæ potissimùm enumerandæ occurrunt, quæ ceù nocendi artis oblitæ prorsùs, ac veluti immemores, inertes passim per agros, ac ferè emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infesto plurimùm aculeo, *Erucæ* sic dictæ, vel ab erodendo, quòd erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apuleio* placet, quod pertinaciter adhærescant: vel à rugis quibus se se vicissim corrugant, erugantque. Distinguuntur à *Mouffeto* in Eterogeneas, sive affines à Papilionibus, & aureliis satas, & Autogeneas suâ ex tribu profectas; Utriusque innumeræ sunt species, ut innumera extant herbarum genera, quibus vescuntur; quælibet namque herba peculiarem alit erucam sui vastatricem.

XVI. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque insecti genus, nec exigui incolis emolumenti. Aliquot illud hebdomadarum spatio albæ Mori frondeâ saginâ sartum, idoneâque ad lanificium materiâ instructum edere deinceps desinit, ramulumque sibi objectum inscendit, ubi ovata figura membranaceum effingat folliculum, circùmque eum bombycia stamina ordiatur, factus *Bombilius*. Neque hic prodigiorum finis. Post exhaustam lanificii materiam ejusdem folliculi cavò se abdit, occlusâ omni ad exitum viâ; paulloque post factus *Necydalus*, hoc est, cornutus, & alatus *Papilio*, nisi matùre præfocatus fuerit, perfossâ membranâ, conscissoque stamine sibi exitum mo-

molitur. Haud minùs exquisito artificio alterum *dulci distendit nectare cellas*, *Apis* sic dictum, vel quòd se pedibus invicem alligent apes: vel quod sine pedibus nasci primò videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgilii*, 4. Georgicon.

Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent.

Pro posteriori militat illud ejusdem,

Trunca pedum primò, mox & stridentia pennis Miscentur.

Deplorandum utique utriusque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore filum*, pretiosaque stamina edidere. Haud modica etiam pars imperfectum opus reliquit. Apes verò cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veluti suos despicere, & *frigida tecta relinquere*, feram increpitantes æstatem, *Zephyrosque morantes.*

XVII. Haud minùs aquaticis quoque, ac terrestribus insectis infestus annus fuit; (sua etenim aquis animalcula adsunt, ut terrestria Solo) sive id ab eadem universali, ac propè inexplicabili aeris constitutione repetendum sit, sive potiùs ab aquarum inopia, amnibus, fluminibusq; ipsoque etiam Pado Fluviorum Rege, exhausto fere aquis, vixque eâ superstite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus sufficeret. Magna hinc piscium egestas, quorum penuriam lacustres affatim compensarunt, tùm è vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant Subalpinis Trotta, Mullus, Timallus, Lucius, Anguilla, Mustella vulgò *Botta*, seù quòd utri similis sit, seù quòd capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; Lampetra à lambendis petris sic dicta: Nobilissimus semper tùm à veteribus, tùm à modernis habitus Piscis, & Apiciis esui mirè expetitus. E lacustribus principem sibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quasi umbra, seù quòd haud exiguam cum umbra pisce fluviatili similitudinem habeat, seù quòd tergus præ multo livore opacum, & veluti umbrosum appareat; *Rondeletio* Salmo lacus lemani, quòd corporis specie, pinnarum numero, situque, & partibus internis Salmonem referat. *Umble Chevalier* communiter dicitur, fortè ob magnitudinem, præstantiam, & robur.

XVIII. Fabulosa non minùs quàm ridicula de Anguillarum ortu, ac propagatione nobis tradidere tùm veteres, cùm recentiores. Incertum diu, saltem nec exploratum satis, an viviparæ forent viperarum ad instar, an revera, ut cæteri pisces, oviparæ; quod postremum haud ita pridem felicissimo conatu detexit Doctissimus ac Præclarissimus *Antonius Vallisnerius*. Comparatum id, ac proprium veluti est magnorum Virorum, cùm verum retegere se haud posse nôrunt, fictitium aliquod in scenam promere ac fabulosum. Sic Jovis hasce filias nonnulli olim credidere referente *Athenæo*, ut Deorum munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac Magnates, aut Reges, quibus vel brevi terminata ævo, vel incerta origo est, consecrare illam, adque Deos autores, aut Heroum quempiam remotissimæ ætatis referre consuevere. Abjecta ex adverso quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim fœcundius illo?* Sed hæc, & his similia, ut & ea

quoque quæ hac in re ridicula prorsus apposuit *Aristoteles*, ut ut antiquitatis laude præclara, haud in magno equidem ponam discrimine. Mirari id magis subit, ut eruditi aliàs, ac percelebres famâ viri, vel nuperrimis hisce temporibus viviparas illas adhuc decernere auserint, suâque Posteris figmenta commendare. Quodve mireris maximè, exiguam nobis vesicam in abdominis cavo locatam, in quâ sæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piscibus, avibusque, imò & in canibus aliquando, ac plerisque brutis videre est vermiculis confertam; hanc inquam vesicam pro utero Anguillarum, vermesque ibidem latentes pro anguillarum fœtibus imposuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hisce fabulis tempus suppetit. Danda hæc vitro venia, quod præjudiciis occupatas quorumdam mentes, *Leeuvvenoeckio* Duce, ac antecessore, densioribus potuit tenebris obvolvere, vel dum clarius, ac dilucidè magis perspici ab illis credebatur. Quod verò quidam asseruerint se in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exsecuisse singulas suis secundinis inclusas, ut *Charletonus* affirmat, sive ut *Elsnerus* ait, in diversis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Posteris impunè tradi. Aut enim quod sibi effinxere animo, ceù visum, ac perspectum oculis nobis dederunt; aut si ejusmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri est aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim, minime verò unquam veros fætus anguillarum. Quod vel ipse quidem *Aristoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem subit Viro, si illius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, verè doctissimo, præfatos vermes pro anguillis agnoscere, quin imò adversùs illos, qui hosce veros ac genuinos esse anguillarum fætus contendebant, acriter admodum insurrexerat; In quo sanè haud exiguam promeruisse laudem videtur. Id ipsum quoque eleganter non minùs, quàm doctè adverterat Præclarissimus *Redi* Hetruriæ suæ sidus fulgentissimum in aureo tractatu: *Delle osservazioni intorno agli animali viventi, che si trovano negli animali viventi.*

XIX. Adverterat sanè præfatus Author, atque è viviparorum classe rejiciendas anguillas contendit; Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Vallisnerium* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientissimum Virum, ac naturæ arcanorum perscrutatorem solertissimum, Philosophos inter ac Medicos hujusce seculi celeberrimum, ac jure merito Principem, honos ac laus, quæ ad hæc usque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctissimum Virum inventi gloria, eò præclarior illa, quò obscuriora, ac cænosiora, ut ita loquar, adsunt earumdem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere est hæc ipsa ovaria secùs Spinam porrecta adiposis ubique striis circũtexta, tenuissimâque membranâ obvelata, quâ detractâ ovula occurrunt, ceù totidem exiguissimi, ac lucidissimi Uniones, suo singula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal suppeditatur. Præclarius id, ac illustriore modo spectatur in prægnanti anguillâ. Quæ cùm rarissimè occurrat, quod tùm tempo-

ris,

ris, ut Cl. Vir observavit, ima petat aquarum; haud mirum hinc quod tot hactenus magnorum eluserit ingenia virorum, obscurumque id, abditumque magis obscuritas ipsa originis fecerit. Laudato utique *Vallisnerio* nostro *Paulinus* præluxit, huic in eâdem arenâ *Severinus*. Is genuinum anguillarum uterum primus vidit. Ille etsi ova haud inspexerit unquam, ex iis tamen illas nasci, naturæ legibus edoctus, contendit: *Nos*, sic ille ait, *ut omnia animalia ex ovis, seù seminiis suis, sic etiam anguillas ex iis nasci dicimus*, licet *Plinius*, *Aristoteles*, *Joh. Vossius*, *Schottus* cum aliis pluribus ova, semenque denegent, clamantes ullam nunquam captam esse, quæ aut semen genitale habuerit, aut ova. Hactenus de Anguillis.

XX. Exacta vix hyeme advenerant Hirundines; citiùs quoque, quàm olim consueverant, eædem discessere. Cæteræ ferè aves, tùm quæ statis temporibus redire solent, tùm quæ totius anni decursu hasce inhabitant oras, raræ admodum extitere. Rarior præ reliquis visa Ficedula, exigua avis, ficubus, ac uvis victitans, ut pulchrè his versibus testatur *Martialis*.

Cùm me ficus alat, & pascar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit Uva mihi?

Idem pariter canoris fatum avibus, iisque præsertim, quas vocant *insectivoras*. Secùs coturnicibus obtigit, túrturibusque, quarum ingens omninò copia conspiciebatur, ut & reliquarum ferè avium, quæ plantis vescuntur; Has inter postremas, si colorem, pulchritudinem, ac elegantiam spectamus, meritò superbit *Pavo*; Si Apiciis credimus, Principem sibi comparat locum, ac dignitatem *Urogallus*, seù *Phasidis ales*, sumpto fortè ab Colchidis amne nomine, ad cujus ostia illos frequentes convenire à Græcis proditum est; unde mox citatus *Martialis* in Xeniis:

Argivâ primùm tùm transportata carinâ,
Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Horum duas habemus species, quarum altera major vulgò dicitur, ac toto ferè corpore nigricat; Minor altera nuncupatur, ac cinereis maximam partem plumis vestitur. Maio mense spectata hùc illùc obvolare Avis, ignota prorsùs incolis, mole Turturis majoris ad instar, fulgentibus plumis, ac prope subflavis. Visa, & altera invisa hactenus properante æstate, rostro contrà omnium avium morem ab utrâque parte recurvo: colore juxta collum subviridi, reliquo corpore, sub obscuro, brevi pede, alisque, ac caudâ exiguâ: *Loxiam* crediderim *Gesneri*, seù ut alii vocant, *Curvirostram*. Ignotas ejusmodi aves unusquisque ferè annus, ut morbos, producere solet, quæ statim ac se se circumvolando produnt, citissimè effugiunt, adque dissitas longè oras emigrant.

XXI. Neve intactum quidquam præteream, quod ad illustrandam, exornandamque morborum historiam quoquomodo facere videtur; numerosa hìc subit haud reticenda Leporum, ac Cuniculorum spectata hoc anno progenies, Glirium itidem, Alpinorumque Murium, Talparumque; Ne scilicèt defuisse fortè videretur in om-

omnibus Natura; aut quod, idque ego putarim magis, toto existente anno magnâ sui parte impluvio, dehiscente præ ingenti siccitate solo, ejusmodi animalibus, quæ aliàs cuniculos sibi fodere in agris, ubi lateant tùm æstate, tùm hyeme, solent, haud ita facilè fuerit cubilia sibi condere; proindèque excurrere illis pro lubitu necessum extiterit, perque arva, *camposque patentes* è propriis velut expulsa sedibus ludere, ac oberrare. 5. Ventriculi janitor lineâ quadam transversâ veluti ligatus atque distinctus. 6. Larynx qualis in testudine terrestri; 7. Mutum enim animal. 8. Panniculus carnosus totus, & mirè commissus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quæ secta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceù roris effudit; eaque insuper, non è consueto loco, quo exire solet Opticus nervus, sed à perreptantibus per cerebri meatus vasis, egrediebatur. Atque hæc quidem in *Talpâ*. In *Marmotâ* verò; seu mure alpino sequentia cernere est: Cæcum peramplum, internè asperum, & reticulatum, in quo valvula insignis introrsum externè; Hepar septenis lobis distinctum; Testes aliquantulùm superiores; Splenem longum hirundinis majoris modo; Ureteres non recto ductu descendentes à renibus, sed dorso adhærentes, & exiguos. Verùm de hisce satis.

XXII. Neve diutiùs in iis, quàm par est, recensendis, immorer, utque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut aiunt, *traham, & terris festinem advertere proram*: Lætissima, ut adnotavimus, exordia Autumni extitere; lætissimus hinc quoque futurus annus, si quem, *rupto ceu aggere torrens*, ruens immitis, ac sævus Aquilo vix orto Autumno haud funestasset. Præmatura hyems, ac extemporanea prorsùs; Mitior eadem, ac Veris temperiem redolens, cùm magis sævire debuerat. Ver illi successit imbriferum, perfrigidum, luctuosum, quò dein furentibus præter morem, appetente solstitio æstivo, nunc ab Austro, nunc ab Arcto ventis, reliquum anni ad æquinoctium usque, ingens, ac pertinacissima diù vigens siccitas memorando ac penè infausto eventu persolvit. Obsignare hinc licet, *nigroque cortice* adnotare annum præ nimiâ siccitate telluris, ventorumque ludentium indole exlegem penitùs, præbente naturâ, quod exiguum nobis dedit, indignabundâ veluti, ac tanquam dirâ novercâ, quæ rerum olim sedula Parens dici gaudebat. Quæ sanè haud arduum erit conjicere, si quæ allata hactenùs sunt, tùm quæ adjiciam deinceps, scitè diligenterque expendamus.

XXIII. Ad morbos me confero, quos vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus sæviant, ac infimæ tantùm sortis, ac notæ homines lacessant magis; sed quia vicissitudines temporum, ac discrepantes invicem annorum tempestates referant potiùs, ab iisque procedant. Ac primò febres occurrunt, quæ omni depositâ ineunte Autumno larvâ, intermittentium reverà typum, ac morem præ se ferebant. Luserant namque illæ diù superiore anno sub intermittentium personato vultu, quò tandem omni abjecto fuco se se tales jam modò ostenderant, quarum ingenium olim simulaverant. Quin imò plerosque horum, quibus acutæ ægritudines in chronicas sensim fatiscente æstate de-

sie-

ſierant, orta repentè Autumno febris è tertianarum genere brevi reſtituit. Lætam hinc augurari fas erat Taurinenſibus rerum ſcenam, ſi hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla ſuccedens, ac ſæviſſimè ludens Auſter haud immutaſſent.

XXIV. Et quidem vix hos, ac illos indiſcriminatim benignis intermittentibus exaratis febribus correptos adnotaveram; vix novam rebus faciem illuceſcere adverteram; Ut mutatam hanc iterum extemplò vidi, ac veteres primo adſpectu reviviſcere morbos, qui recens elapſo anno longè lateque regnarunt. Atque id ſanè probè expendendum Medico eſt, antequam quid ſtatuat decernatque ad curationem morborum conducens; Nùm ſcilicet reviviſcens morbus, aut eandem ferè cum iis, qui ſuperiore tempeſtate luſerant, referens imaginem, iiſdem vincendus ſit artibus, eodem ac qui præceſſere, ſubigendus more: Nùm verò quidam potiùs habendus reſpectus ſit ad id ægritudinum genus, quæ noviſſimè in apertum prodierunt; quibuſve jure ac meritò vulgarium totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpè ego in hâc incertus arenâ extiti; ac tandem rationem habendam eſſe mecum ipſe decrevi ad novam, quæ in ſcenam emergit, morborum ſobolem, etſi hæc non omninò adhuc ſeſe revelaverit, ſuumque omni relictô ſimulationis artificio vultum haud explicaverit prorsùs. Eo quidem conſilio, quòd nempè novâ ortâ tempeſtate, quam inter, ac ſuperiorem magnum ineſt diſcrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis ſcaturigines, ac profundiſſimos receſſus liquidis, ſolidiſque unà ludentibus, ac conſpirantibus invicem, novus inquam vigor acceſſerit *totus mutatus ab illo*. Ut proinde etſi redire quandoque, ac remeare gradum iidem videantur adoleſcente Autumno morbi, qui exactâ æſtate ſæviere, quid tamen latere intùs æquum ſuſpicari ſit, quod doctiores ſæpiſſimè fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempeſtatibus emergunt, attentè expendantur. Quod quidem, quantum interſit Medico noſſe, & obſervare, jam ſuo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*: dùm ita librum ſuum de aere, aquis, & locis auſpicatur. *Quicumque artem Medicam integrè aſſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantùm potentia quodlibet eorum valeat. Non enim ſimile quidquam in illis exiſtit, verùm differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes.*

XXV. Sanè ſi rectâ mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facilè erit conjicere, quænam harum toto vertente anno regnatura ſit, ad quam ſcilicet cæteræ omnes, quæ ſubinde vagantur, ſeſe referunt, ac ſub illâ quodammodo militare videntur, ceù ſtipendio conducti milites. Ejuſmodi aderant affectus ii omnes, qui tùm per Autumnum, hyememque, tùm vere, ac æſtate ſubluſerant, agmen ducentibus, ceù Epidemicis primi ordinis, quaſve ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum principes meritò ſalutare lubet, intermittentibus febribus jam explicatis, tùm fusè modò, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceù inito inter ſe invicem pacto referebantur, facemque

hæ tulerant reliquis; Sic haſce primò deſcribere æquum eſt, ac ſub oculos ponere, quò præclariùs deinde reliquarum ingenium eluceſcat.

XXVI. Vix itaque Libram æquis itineribus ſubierat Sol; Ut illicò tùm qui per ante actam æſtatem ægrotaverant diù, tùm qui ægrotabant adhuc, incertiſque paſſim ac diuturnis morbis conflictabantur, quales ſuperiora tempora adtulere, tùm qui ægrotare tùm cæperant primùm, inque morbos incidere: hi omnes ferè ejuſmodi indolis, ac familiæ febribus decubuere. Viſi namque tùm plures quidem inopinatò è diuturnis malis, hujuſmodi oborta auſpicatò febri, convaleſcere, ceù cùm Thaumantis, & Electræ filia pulcherrima Iris poſt diuturnos imbres, nimboſque perennes, præfulgere tandem nubes inter, atrumque cælum videtur, futuræ ſerenitatis prænuncia

Mille trahens varios adverſo ſole colores.

XXVII. Sperare fas erat Iridis inſtar ejuſmodi febres poſt tot exaratas, quæ ſuperiore anno dirè admodum, inſolenterque debacchabantur, ægritudines læto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, ſedato malorum turbine, allaturas. Nec ſanè vota omninò fefellit exitus. Etſi enim ſeſe abſcondere quandoque viderentur, ac propè extingui; Haud difficile tamen erat, cernere luſum id eſſe, jocumque, quo ſæpè ſolent vulgares hujuſmodi affectus, quibus incunabula præbet Autumnus, ac potiſſimùm horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut doctè advertit *Sydenhamius* Anglorum Hippocrates. Videbantur ſiquidem modò Aſthmatis larvam præ ſe ferre, modò Arthritida ſimulare vultu, nunc etiam ſæpiſſimèque ſub fictâ doloris Colici imagine dirum in modum ægrotantes divexare; Ut infinitas nocendi artes prætercam, quibus hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hoſtem, inſidiaſque ſtruentem, vel ima inter delubra, ſanctioreſque lares appetere, oppugnare, ſubigere, iis quidem telis, quibus præfatæ febres ſubigi conſueverunt. Quos namque ſimulata illa, ac doloſa mali facies pleroſque fefellerat, ægrotantes hi ſuos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis diſcrimina adtulerunt, celerrimamque jacturam. Adeò ſæpè

Delirant Reges, plectuntur Achivi.

XXVIII. Si quâ tamen ſub larvâ ſubludere haſce febres frequentiùs advertimus, dirioremque in morem miſeros ægrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, ſævaque tormina, quæ ſtatis ſæpè etiam horis, ceù ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eumdem prope typum ſervantia, ingeniumque, ac eadem ferè tempora, quibus præfatæ febres circumſcribuntur. Ac quidem meminiſſe obiter juvat exarata ventris tormina, quæ dirè modò, crudeliterque ſæviebant, jam tùm *Julio*, & *Auguſto* (*ann.* 1721.) menſe per æſtatem prodiiſſe in lucem, quibus tonitruoſus cœli ſtatus, procelloſus idem, ac ſæpè etiam grandinoſus, ſubfrigiduſque ad plures dies proluſerat, qualem deindè appetente *librâ*, ac toto paſſim Autumno experti ſumus. Cudebantur ſcilicet jam tum illa, quæ poſtmodùm ſeſe oſtenderant, mala, cæperantque foràs erumpere,

pere, ceù impatiens moræ hostis præceps ruit ad pugnam, aut nullâ vi coercitus torrens oppositas extemplo moles, tùm obvia quæque repagula disjicit, atque disturbat. Pagina mihi deficeret, si quotquot ejusmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recensere velim, quos tamen facilè erat, ac prodigii instar, ab imminenti exitio vindicare, ea adhibendo præsidia, quæ comitem, aut latentem febrim respicerent, Practicis usitata. Hujusmodi ventris dolores hujusce indolis febribus succedentes, aut iisdem complicatos jam pridem adnotaverat Vir Doctissimus *Carolus Piso* pro Colicis habitos; quorum caussam aeris constitutioni *calidæ* impensè, & *siccæ*, qualis reverà hæc ipsa nostra, Autumno præsertim, ac hyeme, toto proinde anno, si modò ver excipimus, extitit, idem adscribit.

XXIX. Equidem si prægressam tot annorum siccitatem adhuc dùm vigentem, constantemque hactenùs, tùm certantium invicem ventorum, qui tùm ante actâ æstate, tùm Autumno, ac toto deinceps anno adspirârunt, vim feritatemque animo metimur; Conjicimus utique, ac dilucidè nobis innotescit, quænam extiterit ejusmodi febrium, ac ægritudinum, tùm harum præsertim, quæ abdita imi ventris loca obsidebant, origo, ac incrementum; atque ut rectiùs loquar, quodve sedulò inquirendum, adnotandumque Medicis præcipit Magnus senex, *occasionis initium*, à quâ omnes hæ ægritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, sero utpote ferè omni defraudatis, nec liberè ampliùs in orbem agi potentibus, solidisque hinc quoque pari modo labentibus expectandum erat, quàm *internæ viscerum Systrophes*, atque in iis potissimùm locis, per quæ aut inertiora suæ indolis liquida excurrere solent, aut eadem magis seri præstantiam efflagitant, quo faciliùs circulum suum, ac munus absolvant? Genuina hæc, ac potissima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultrò citròque progrediebantur, caussa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus præluxere, aut hæ illis lampada tradidere.

XXX. Et sanè uno omnes ore quotquot hactenùs in hac arena insudarunt, febrium periodicarum incunabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Mesenterio, finitimisque, ac per imos quosque recessus discurrentibus vasis posuerunt: Uno verbo mineram febrium intermittentium, sedem, ac *Principem*, penè dixerim, *aram*, ut *Sylvio*, ut *Villisio*, ut *Sacho*, ut universo ferè Medicorum cætui placitum est, ipsa eadem organa suppeditant, comparant, præbent, quæ cōficiendo, ac distribuendo Chylo famulantur. Quandiù enim Ventriculus, Intestina, Hepar, Lien, Mesenterium, Pancreas constitutum sibi quæque munus ritè persolvunt, sive excoquendis illa, retinendisque alimentis, quo usq; in massam chymaceam abeant, & quâ datâ portâ secedant, exprimanturque, dicata sint; sive perficiendo ulteriùs perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; sive quosdam peculiares succos elaborando inserviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles est, ac ingenium; Quandiu hæc omnia inquàm ritè peraguntur in corpore, *sarta tectaque* res est, ac inco-

lumis. Ubi verò, aut exarata organa idonea minùs evadunt comparato sibi absolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tùm quæ ipsa intima superficies intestinorum minutissimis undequaque glandulis obsita jugi fluore extillat, inertiora manent, spissiora eadem, aptaque minùs sese unà cum præterlabente Chylo commiscere, vias expedire, menstrui adeò, ac vehiculi munere fungi, fibrasque motrices stimulare, acria salina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, sit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis assimilare; Quis quæsò erit aditus Chylo lactearum oscula subeunti: quis illius per *galaxïam* iter; quæ ejusdem ad *receptaculum Pecqueti*, adque Thoracicum ductum, ac subclaviam tot inter oppositos aggeres, atque obvia passim molimina profectio, excursus, meta? *Chyli*, inquam, *Chyli*, si enormem illam temporum siccitatem expendimus à nativa sui qualitate degeneris prorsùs, eâ nempè orbati portione seri, qua sine nec miscibilis ipse cruori, nec ire, ac remeare vias par est, per quas excurrere debet, ac pergere.

XXXI. Effingat sibi quisque magnum antè oculos amnem, è quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios subindè exiguos amnes, mox in unum tandem unà omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Ut pulchrum, ut jucundum visu est, purissimos modò, ac limpidissimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, suborientes hinc rivos circumjectam planitiem amæno spectaculo irrigare, variisque flexibus, nullo interposito obice, illabi, quò in unum deindè amnem unà omnes evadant, ubique fontibus suis similes. Fac cænosum quidpiam leniter labentibus aquis commisceatur, aut aliud quodpiam solidioris naturæ, puta, trabes, ligna, saxa, quod placidè manantium lympharum alveum turbet; Ut illicò aut exudare aquas in oppositam ripam, aut easdem ad diversa amnium divortia sistere veluti gradum, ac stagnare videbis, exsurgente lacu, ubi anteà tellus erat, ac viride Solum. Idem prope obtingit Chylo, ubi crassioribus moleculis refertus, deficiente ut potè sero, quod crassa diluat, eumque sanguini miscibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia subit ostiola, ac degener omninò factus Thoracico ductui sese insinuat. Quot enim concipere est futuras tot inter vasorum plexus, ac angusta viarum præterlabentis liquidi stases; quot in tàm prolixo itinere remoras, obicesque.

XXXII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium caussa; Una hæc, ac genuina crudelium adeò ventris cruciatuum, totque passim ægritudinum, quarum sub larvâ, ac simulato vultu ejusmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem ense, ac more subigendis, ac edomandis. Ut ab probo, ingenuoque Chylo probus, ac ingenuus sanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus scilicet, cùm perennando circulo, tùm nutritioni partium, quæ summa sanè res est, ac reliqua inter œconomiæ animalis munera præclarum magis, & majoris momenti. *Tantæ* adeò *molis erat* tàm ingentem instrumentorum apparatum effingere, quæ tanti

tanti ponderis opus absolverent! Non hìc quippe advocandum ullum in scenam *acidum*, non *pituita* præter modum viscida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archæus Helmontii*, aut *Lemures* indignati *Dolæi*; Quæ quidem pituita, seù materies in venas effusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta potis sit tot excitare turbas, ac febrilem tempestatem inducere? Hæc & similia aberrantis ingenii somnia *Etmullero*, *Sylvio*, *Villisio*, *Dolæo*, eorumque assectis sibi pro lubitu effingenda, ac excogitanda, facilè concedam, ut potè qui ea tantum mihi retinenda dudum constitui, quæ in magno Naturæ libro ediscere est; quæ rationi, & *experientiæ rerum magistræ* consentanea video, minimè verò ea, quæ vanæ hominum mentes somniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præludere, aut iis obsequi advertimus aliquando, caussam, ac genuinum fomitem in ventriculo, ac intestinis tenuibus colloco, tùm cæteris, quæ iis propè adjacent, partibus magno Chylificationis negotio inservientibus; Quin acidum, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens abditumque, decantatum adeò, invisum hactenus. Tantum nimius sectæ amor, condendorumque systematum inanis ambitio *potuit suadere malorum!*

XXXIII. Profectò si liquida expendimus in maximâ illâ siccitate temporum sero orbata, æstuantemque adhuc intrà præcordia cruorem animo cogitamus; si memoriâ recolimus ante actas superiorũ annorum ægritudines, ab præfervido sanguine ortas; si luctuosam illam rerum faciem calidam impésè, ac siccam nobis iterùm ante oculos ponimus; Si alimenta denique, queis vescebantur incolæ è terræ sinu deprompta, olera, ac fruges, tùm ipsas animalium carnes præ ariditate Soli exsuccas veluti, ac penè aridas in mentem revocamus: Liquidò constat magnam jam tùm impendere liquidis jacturam, majorem longè illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, statim ac obstipatâ penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *stasin* heù prona nimis, hyemis acerbitatem sensissent. Ni fortè, quod secùs evenit, adproperans Autumnus, madefacto lætis imbribus Solo, mitioreque redditâ aeris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbuisset; quo minus occurrerent, quas timebamus, seri jam prope inertis, ac viscidi congestiones in vasis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatem liquida, ac soluta vinculis, cumque illis vicissim consentientia solida datas æquilibrii leges ad amussim obtinerent, ac observarent.

XXXIV. Secùs tamen, ut dicebam, evenit prorsus; Autumnus namque successit, nunc ingenti inopinato æstu, qualis ne superiore quidem æstate sævierat, præfervidus maximè, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodùm, quanto heù fluentium per corporis abdita, *cæcosque meatus* dispendio liquidorum! Quanto itidem solidorum unà conspirantium detrimento! Vestros revocate animos Subalpini Medici ad præteriti nuper anni, tùm præcedentium duorum annorum memoriam,

quorum ego hystoriam sin minus eleganter, ac doctè, summâ saltèm fide, ac diligentia, quod in historica potissimùm narratione expetitur, conscripsi. Expendite cujusnam indolis aderant tunc temporis liquida, quove eadem more ad Hyperboreas præmaturo flamine erumpentes auras sese habitura forent: Conjiciet hinc nempè vestrum quispiam, quæ aut tùm cudebantur erupturæ brevi, aut sævire jam tùm cæperant per universum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam præsidia facilè adinvenire erit, quæ proficua extitisse dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis est* afferre malis remedia; Futura prænoscere, ac velut è specula prævidere, *Divinum.*

XXXV. Æquum est modò ejusmodi febrium expensâ intimè, ac perlustrata genesi, earundem ulteriùs genium, ac typum delineare paucis, tùm quibus usi sumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendasque enarrare; Antequàm ad cæterorum affectuum historiam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quoque aderant, saltem vix discrepantia, phænomena, quibus manifestabantur. Statim hæ igitur, ac prima ferè accessione, intermittentium morem, ac vultum præ se ferebant, si postremum tantummodo stadium excipias, quo eædem solent quâlibet vice, ingenti oborto sudore, judicari. Non nullis de tertio in tertium diem, Plerisque ad singulos dies febris recurrebat, plenâ tamen inter duos quosque paroxysmos intercedente apyrexiâ. Quandoque etiam continuas æmulari videbantur ob longiores, & duplicatos paroxysmos; Vix paucis per autumnum in acutas periculosas desiisse visæ; Per hyemem verò, & reliquum anni multis, ac potissimùm æstate. Lingua omnibus ferè alba; Urina turbida, & impensè rubens; Dolor capitis ingens, atque assiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulsus lenis ac obsequens, nec inchoante febri citatus nimis, nec properante ad statum illa elatus magis; Vix exiguus sub finem accessionis sudor; Tormina quibusdam abdominis sæva admodùm, dirioremque, ac ipsamet febris, tragœdiam ludentia, nec facilè desinentia eadem, quin imò exhibitis anodynis, oleosis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initiô vomendi conatus, nullum vel levissimum nauseæ vestigium, nulla prorsus oris amarities, consueta olim febrium proludia, earumque comites. Non nunquam commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana simplex sic dicta, subludebantque vicissim. Atque tum quidem, cum hoc illæ pacto errassent dudùm, in acutas demùm Vere plerumque, ac æstate degenerabant, celeri ægrorum fato, nisi in doctum, prudentemque Medicum bona sorte patiens inciderit.

XXXVI. Sæpe hinc memini hasce, ut malignas, statim, ac omnimodam continuitatem simulare videbantur à plerisque tractatas fuisse, cujus imaginariæ, & commentitiæ malignitatis de caussa, innumera hi præscribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter se pugnantia remedia, quod præcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot* heù *simiola hæc malignitatis*, ut verbis

bis utar Clarissimi *Baglivii*, jugulavit, quos facilè erat ab interitu vindicare inspectâ mali origine, ad quam, tanquàm ad Polum, ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturæ scilicet oraculis, & *Magni senis* præceptis auscultandum, quæ si attentiùs excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeò turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuendo tot gravia passim symptomata, quæ rectiùs soboles sunt depravatæ methodi, tracto nimirùm in consortium necis, qui idem insons etiamnùm erat, sanguine, præpostero usu remediorum.

XXXVII. Sanè si earumdem febrium tùm maximè, cùm intermittentes esse desierant, inque acutas migrabant, indolem propiùs spectabamus, & morem; quidquam adhuc observare erat, quod etsi intimè latens, occultumque prorsùs, prioris morbi ingenium referebat, ut ferè idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cujus ille personam induebat. Videre erat sin minùs in oculis, ore, ac vultu ægrotantium, in ipso saltem febris circuitu quidpiam, quod præsentem adhuc veterem febrem significabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hactenus subigi ejusmodi febres solent. Quodve mirere magis; nedum exaratæ febres, tùm quæ typum intermittentium toto sui decursu observarunt, tùm quæ in acutas abiere, aut ejusmodi ab initio extiterant, aliqualem adhuc tamen præfatis intermittentibus morem gerentes, iisque quodammodò obsequentes, hac methodo felicissimè tractabantur: Sed & ipsæ quoque, in quibus nulla ferè intermissionis vestigia unquam præluxere, hoc eodem more citissimè, ac tutò jugulabantur. Citissimè quidem, quævis namque hac in re mora, aut dilatio periculosa, quæ perniciosos sæpe effectus protulit.

XXXIIX. Postremæ hujusce indolis aderant, quæ *Januario*, ac *Februario* mense prodierant, deletis tùm penè, saltem delitescentibus hactenùs memoratis febribus, quæ anteacto Autumno subluserant. Hisce primo tantùm, aut secundo accessu levissimus horror præcesserat. Sæpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore irascebantur, atque ita decurrentes quasdam tantummodò diebus imparibus exacerbationes sustinebant, ut reverà quid in iis tertianarium circuitum redolens suspicari fas esset, etsi primo adspectu nihil omninò hujusmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoriâ recolenti, quæ foret liquidorum per Autumnum conditio; quis unà invicem oscillantium solidorum status? Nil inde mirum, si quæ vigente frigore intermissionis tantùm signa protulerant, silente mox Boreâ, ac præmaturo æstu excandescentibus, intùs cohibitis diù, obque ingentem resolutionem propriæ humiditatis, ut antiquissimo verbo utar in hac parte, exustis succis, ac bile præsertim, quæ sanè in naturalis Oeconomiæ Theatro principem vicem obtinet; eædem ipsæmet febres in acutas dein abierint, aut tales sese ab initio ostenderint, ceù fieri passim videmus media æstate,

Arida cùm sitiens excoquit arva Leo.

Observare erat subcontinuas hasce febres, (sic illas vocare lubet ob continuitatem paroxysmorum) etsi nullo ple-

plerumque horroris præeunte vestigio subluderent, quidquam tamen præ se ferre molestum ægris, quod quidem citissimè evanescebat, ingenti succedente æstu, qui idem & sese celerrimè expandere videbatur, & intimiores quotquot recessus, atque ipsa adeò præcordia momento temporis pervadere; ceù pici, & resinæ evenire novimus, dum succenduntur, quæ licet crassam habeant compagem, ocyssimè inflammantur.

XXXIX. Idem erat tùm harum, tùm quæ iis proluserant, febrium ortus idemque apparatus, etsi pro varia aëris temperatione intermittentium modò indolem æmularentur; modò intermissione paullatim deperdita ad acutas tenderent; modò omni relicta intermissionis effigie subcontinuarum morem præ se ferrent. Utque brevi me expediam; Exarata succorum crassities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primò in scenam prodierant, præbuit, eadem cæteris incrementa dedit, cùm primùm remitti frigus hyeme cæpit, verisque hæc potiùs, quàm hyemis speciem referre. Totum adeò quod metuendum erat maximè, ab crassitie, ac inertia succorum, ac *bilis* potissimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, *vitellinæ* ut ajunt, *prassinæ*, *æruginosæ* pendebat, cujus haud obscura vestigia petere erat ab ipsis excretis, jam tùm quidem, cùm coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec irasci potens, ac suopte ingenio excandescere, febres tantummodò intermittentes adtulerat. Quantum verò ejusmodi humorum excretio, sive sincera, sive variegata sit, Medicis facessat negotii, norunt Practici; Quotiescumque enim apparuerit illa, dat semper ansam suspicandi aliquam pravitatem subesse, quæ morbum reddit non contemptibilem, etsi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

XL. Mites utique aderant, quandiu intra intermittentium limites constitere, etsi minimè contemptibiles memoratæ febres facili tùm Marte superandæ; Ubi verò sævientibus inopinatò Austris in subcontinuas eædem degenerabant, aut ab ipso statim sui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus distare videbantur: Quibus hìc quæso artibus enitendum, quibus occurrendum præsidiis, vi quorum ægri ab imminenti exitio tutò possent evadere? Nullus hìc induciis locus; Nulla hìc *Fabio* spes, quâ *cunctando* possit *restituere rem.* Talis siquidem adest ejusmodi succorum natura, & conditio ut nullam ferant, advertente *Mercato* celeberrimo suorum temporum Viro, & duorum Hispaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, *cùm certum sit nullum posse* beneficium, *gratiam, aut coctionem à natura recipere*; imo, ut inquit *Averroes* 3. *collect.* corrumpant *formam specificam illius.* Magna cæterùm remedia ex mente laudati Authoris, qui perniciosarum hujusmodi febrium ab crassis, adustisque succis originem ducentium descriptionem æquè, ac curationem distinctam pro viribus illius seculi incomparabili sedulitate complexus est, hìc nullum ferè locum habent; Etenim si de purgatione sit sermo: cautè *id facies*, inquit Vir doctissimus, *sive enim purges*,

ges, sive secùs, periculo res non caret; Quippe scimus vel levissimis pharmacis gravissimas accersiri dysenterias, quod si has effugias, contabescet laborans. Quod utrumque nos in diversis passim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac speciatim in nobilissimo Fratrum pari ejusmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium juxtà templum *Divæ Mariæ Consolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi*, quorum alter natu major exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis secum catastrophes tulit, in habitualem febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem, decennis alter gravi ac diuturno alvi fluxu conflictatus est, unà cum magnis, sævissimisque ventris cruciatibus, à quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præsertim acidularum potu *Iaveni* haud procul ab Alpibus limpidissimo fonte emanantium, summæ in hujusmodi dysentericis, cæterisque alvi affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipsa mutatio soli haud parum tulit, incolumis evasit. *In his febribus* (ab hippochondriis ortis, ac Mesenterio) *Barbari etiam, qui cæteroqui facilè purgantibus utuntur, à purgationibus abstinent.* Matth. *Giorgi* Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus *Piso*, *Ballonius*, *Duretus*, aliique plures adverterant. Si verò de Sanguinis missione loquamur *ægrotantes hujusmodi* subdit suprà memoratus *Mercatus*, *tale præsidium non innoxiè ferunt, & plerumque à sanguinis missione continua evadit febris.* Ego quidem hanc adeò noxiam minimè expertus sum in iis præsertim febribus, quæ continuarum morem magis æmulabantur; quin imò largâ dosi, plenoque fluento emissus sæpè initiô sanguis auspicatissimè cessit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportunè, cùmque illud natura exposceret, celebrato, sublatum. Sæpè etenim parandus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam; si quâ anni constitutione, quoque in morbo expetitum magis, in hac sanè opportutunum maximè, ejusque indolis febribus accommodatum.

XLI. Equidem *uno Peruviano cortice* (Is scilicet erat præstantius auxilii genus) tùm quæ primò illuxerant, intermittentes febres, tùm ab iis ortas, aut iis analogas cæteras, quæ caput passim extulerant, subigi penitus, nec reviviscere ampliùs memini, congruâ quidem dosi, tum debito more, administrato. Verè *aureus arbore ramus*, qui furente sparsis quaqua versùm fluctibus torrente procellæ impetum sisteret, excandescentes succos compesceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Verè *Polichrestum*, ac prope dixerim, *Divinum* remedium, cui utinam simile quidpiam ad alios morbos possideremus. Sed paucis demptis, ut ait Vir Clarissimus, ac toto orbe celeberrimus *Franciscus Torti*, Serenissimi Ducis Mutinæ Archiater meritissimus, quorum virtus certa est, & utilitas evidens, ars nostra medicamentis superfluis alioqui ditissima, bonis, certisque, quæ innotuerint, caret, imò forsitan ob hoc ipsum est inops, quia inutilibus superfluit.

XLII. Magnam sanè hisce Paginis laudem, ac lucem Præclarissimi Viri nomen impertit, cui & ego, quòd peramanter me diligat, measque

ab illo primitias studiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimùm sciam, ac summâ humanitate excipi; & omnis unà mecum universa literatorum Respublica multùm debet. Atque eò quidem magis me illi obstrictum profiteor, quòd me minùs olim doctè sentientem de hoc admirabili febrifugo, imô forsan & injuriosè nimis de illo locutum, utpote qui *in verba Magistri* omninò jurabam, benignissimis literis, tùm muneribus ignotum ac immeritum hominem prosequi dignatus est, atque omnibus benevolentiæ officiis complecti; Quò tandem, tùm propriis observationibus edoctus ipse, tùm ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adversùs quosdam meticulosos, vel præjudiciis imbutos, quibus, pauci sint licèt, suspectus etiamnum redditur chinæ chinæ usus, tuetur; errorem ipse meum agnoverim, ac ultrò fatear modò: Incertus, cujus in laudem potiore jure effundi debeam, corticisne, an illius Patroni, strenuique propugnatoris. Quædam scilicet laudis pars est, erraſſe aliquandò, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum consilio, ac doctrina!

XLIII. Ne verò quis me putet vana loqui, lubet methodum, quâ cùm ego, tùm alii plures præstantiſſimi hujusce Civitatis Medici in hujusmodi naturæ febribus curandis usi sumus, fusiùs exponere, eamque non nullis curationum historiis, ac practicis animadversionibus illustrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme perniciosum characterem induerant, utpote quæ nedum securitatem præsidii, sed celeritatem exposcere videbantur magis, quàm cæteræ, quæ superiore Autumno proluserant: Consultum iis erat, Corticem ab initio protinùs exhibere; febrile hoc more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcumque illud sit, vel exiguum prorsùs, ac inconspicuum, vix editum illud edomando statim, ac subigendo penitus, ne elatum magis, evectumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compescendis nulla postmodùm artis præsidia sufficerent. *Quodcumque* aio *fermentum illud sit*, tùm quove in angulo latens, occultumque. Non enim hìc tot inanes conjecturas repetere subit, quas hac in re innumeras excogitatas scio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem suopte ingenio ab vulgi studiis abhorrentem incertis & plerumque falsis opinionibus fædarunt. An *stagnans* aliquid, quod egeat moveri; Nùm *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi; Num quid intempestivè *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obstructum* quid, quod indicet reserari? An *intrà* sanguinem rursùs constituendum illud sit, vel *citrà* sanguinem, vel *ultrà?* Nos hæc linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc sæpe (Dispereat hìc quidem obtrectator ille, cui ea displicent, quæ politioris literaturæ cultoribus arrident magis) *pro Junone amplectuntur*.

XLIV. Illusit mihi aliquandò, cùm Icario ausu febrium intermittentium caussas exquirerem, illusit inquam mihi Phantasma quoddam (sic ego voco ludentis ingenii aereos incertosque volatus medio sæpe in itinere collabes-

abeſcentes) quod quidem, utcumque ſomnium fortaſſe videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num ſcilicet in toto potiùs *Meſenterii* ambitu, aut illius centro conſtituenda foret hujuſmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delubro delitеſcant, ſtatis ſubinde horis erupturæ, magnas ſecum una afferentes turbas, *catervamque malorum?* Si Carteſio immortali Viro, ejuſque aſſeclis placuit incorporeum, ac immateriale principium nobis Divino munere conceſſum, verè *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obſtrictum corporum legibus carceri mancipare ſuo, captivum ducere, inque vincula conjicere; Æquiore ne jure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco conſtituere, ac collocare, per quem omnis generis vaſa diſcurrunt, perreptantque, milleque effingunt gyros, *itinera mille*, viarumque flexus innumeros? Nùm aptior hæc febribus ſcena, quàm alia quæpiam hactenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; ſive intrà ſanguinem cum *Villiſio*, ſive extrà illum cum *Sylvio*, ſive denique in nervoſo latice cum *Guil. Cole* earumdem fodina contineatur? Hùc venæ, hùc arteriæ, hùc lymphæ ductus, hùc lactea, hùc inſperſæ ubique glandulæ, hùc nervei funiculi, aut ſi mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt ſpectaculo. Nùm quod de *Pancreate* ſuo commentus olim eſt *Sylvius*, idem nobis comparatum de *Meſenterio* effari, longè profectò faciliore, & clariore ſuo, quàm ibi, tum ſymptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tùm ipſorum quoque circuituum explicandorum ratione! Haud exiguam ſanè hiſce lucem, ſi quid ego hic judico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto ferè anno unà cùm exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febri, quodve mirandum magis, periodicarum febrium inſtar recurrentia, longè latèque ſævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, præterquàm uno *cortice Peruviano.*

XLV. Videmus ab ulcere, & abſceſſu *glandularum Meſenterii* febres lentas & continuas fieri, quæ priùs glandulis iiſdem tumentibus tantùm, & obſtructis intermittentes extiterant. Videmus ſuborto in pede tuberculo, & tumefacta ſubinde glandula in inguine diariam febrim exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogiſmum quendam haud licitum erit eruere, aliquâ ex glandulis meſentericis inſignioribus ita viſcido infarcta glutine, ut omnem, vel ferè omnem chylo, & lymphæ illàc fluentibus ultra ſe ciſternam versùs progreſſum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab inteſtinis ad glandulam illam protrahitur, chylo ſtagnante intumeſcere, pariterque lymphaticum inferens integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eumdem terminum, lympha ſic ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, repleri; Exoriri hinc febrim, ac ſtatas quaſque periodos, ceù ad regulam quandam, emetiri, prout nempè glutinoſæ hujuſmodi obſtructionis alterna recluſio, atque occluſio contingit, cujus mechanica ratio non eſt hic loci.

Ooo 2 Quan-

Quantum verò visciditatis, glutinis quantum perreptans, cùm ubique per abdita corporis, tùm in hac potissimum parte lympha, atque hinc cætera quæque fluida humani corporis hac tempestate contraxerint, obvium est animadvertere recogitanti cuipiam, ac recolenti animo, tùm superiorum annorum, tùm labentis indolem, ingeniúmque. Quàm facilè hinc per dissita locorum, viásque varios in gyros convolutas contendens influens quicumq; humor, si aliquo lentore peccet, iisdem in locis obstructionem producere potest, lentoremque, ac stagnationem mutuam ceteris per eosdem tramites decurrentibus liquidis impertiri? Quot quæsò nascentibus morbis hujusmodi glandularum mesentericarum infarctus prolusit, aut eosdem diù latentes, occultosque, idem fovit, condiditque sinu, quo usque, ceù disjecto aggere, foras eruperint, eò vividiore conatu, quo diutiùs iidem delituere? Num præcipua hæc ipsa sedes hystericorum insultuum, affectionum hypochondriacarum, Phthiseos chylosæ, cujus exemplum unum atque alterum observare mihi hoc ipso anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophiæ, ac sexcentorum ferè morborum; quorum fera Symptomata novimus, incunabula verò nos omnimodè laterent adhuc, nisi hæc illustriora, ac præclariora in dies efficeret magister in morborum caussis eruendis optimus culter Aatomicus? Nec Indorum morbus à Jac. Bontiô descriptus, hicque familiaris omninò reticendus, eos ad atrophiam deducens, in quibus post sectionem aliquando totum mesenterium occurrit absumtum. Referenda & huc quoque fortassis est *tabes Anglorum* ab calidorum, ac spirituosorum nimio abusu, quibus summoperè rebus Natio illa toto divisa orbe oblectatur, proficiscens.

XLVI. Equidem, si harum febrium tùm intermittentium, tùm subcontinuarum minera, ut ajunt, in primis viis, ceù plerisque videbatur, extitisset, haud video, cur repetitis illa catharticis haud obsequebatur, eductâ hinc purgante medicamento materiâ omni exoticâ, quæ febrim pepererat. Atqui ab purgantium usu contumaces hasce magis evasisse compertũ, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculosas migrasse, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhœa sæpe chylosa unà cum totius corporis emaciatione subsequebatur, proludentibus passim diris ventris cruciatibus; Qui iidem si diutiùs perseverabant, *Phthisin* brevi inducebant, de quâ superiore paragrapho verba fecimus, præfatæ diarrhœæ, aut alvi fluxûs filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter juxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter propè *forum olitorium* decumbebat, quâ fornix viæ antiquissimus spectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regiorum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos festivos ignes Aulæ prospectum Fori, Foro prospectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Posteritati commendato, ab Providentissimis Patriæ curatoribus dirutus, ac solo æquatus. *Phthisin* illam voco, quòd si ægrotantium habitum, ac faciem inspexeris, vix illos ab iis, qui verè *Phthysici* existunt, aut ne vix quidem distin-

distinguas: vera autem morbi caussa, ac præcipua sedes in *Mesenterio* potissimum delitescit, infarctis universis lentore glandulis, ac propè jam in strumoso statu degentibus.

XLVII. Elucet hinc Sole meridiano præclarior ejusmodi febrium tùm præcipui illarum, quod idem sæpè etiam iis absentibus subludebat, symptomatis, dirorum nempè abdominis cruciatuum fomes primarius, ac propè dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir Doctissimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occasionis initio* revelando nulli secundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque desinebant; Nec diffitetur idem procul ab mesenterio quærendam haud esse illarum sedem, ac fomitem. Sæpe adeò nosse est prioris morbi indolem ab symptomatis naturâ ac ingenio, quod aut illi præludit, aut unà cum illo sævire videmus diviso velut inter utrumque imperio, ac potestate irascendi. Neque inficior sæpe etiam ab aliorum quoque viscerum, Jecoris v. g. Pancreatis, Lienis, glandularumque omnium per imum ventrem, ac universum tractum intestinorum denso agmine delitescentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen insonte unquam *Mesenterio*, in quo scilicet tanquam in ampliore Theatro ludere suopte Marte queunt ejusmodi febres, ac quam hæ cumque velint larvam induere. Conspicuum id magis fiet, si quem illi usum, ac munus tribuit Præclarissimus, ac amicissimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut sanguini per mesentericas venas ab intestinis ad hepar ascendenti multas in transitu ex iis, quibus copiosè ornatur, adiposis cellulis particulas oleosas pro separatione bilis admisceat. Confirmant assertum cadaverum lustrationes, in quibus plerumque bile atroflavâ turgida vesicula fellis occurrerat, defectu nempe illius olei, quod in statu naturali unà cum sanguine per mesentericas, quæ sese in portam exonerant, venas hepati suppeditatur; Non nullis totam lapillis refertam invenimus intus forisque ita nigricantibus, potiùs, ut carbones, quàm calculi esse viderentur. Hosce quidam ex iis, qui præsentes aderant, aderant autem quam plures rerum Medicarum, ac Anatomicarum studiosi; observationis confirmandæ percupidi, nùm hi scilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum usque alerent, lucernæ admoverant, sed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non servavere, quod peculiari vitio ejus, in qua concreverant, bilis accidisse arbitror. Nos equidem id ipsum olim aliquoties experti sumus, ac penè totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Musæo inter rariora mea conservo, qui & flammam alunt & omnia ac olim observanda adhuc post multos annos præbent. Subit hìc historia satis curiosa viri cujusdam Religiosi, qui præcedentibus acerbissimis ventris cruciatibus quatuor demùm exiguos ejusmodi calculos per alvum dejecit; quâ dè re, cùm varii varia proferrent, quidve essent, & unde essent, haud facilè intelligerent, ego illos è choledocho ductu in duodenum delapsos, atque hinc per alvum favente motu peristaltico exturbatos contendi; quod

igni admotos comburi illos adnotaverim, teste *Bidloo*, tùm aquis immersi iisdem innatarent, docente *Fernelio*, secùs ac iis, qui de vesicâ urinariâ extrahuntur, cæterisque, qui passim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Jecur primò affectum fuerit, an Mesenterium, ipsa morbi indoles, ac ingenium manifestabit; Qui namque morbus à Mesenterii vitio proficiscitur, raro Catharticis cedit, sæpè etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tùm tormina secum unà adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui verò à jecore procedit, non nisi catharticis frequenter usurpatis expugnatur, nullo ferè, aut vix exiguo ventris cruciatu stipatur, inque colluviem plerumque serosam, si diuturnior extiterit, desinit. Sed tamen fortasse de hac re fusiùs loqui continget aliquandò. Nunc verò ad aliud caput transeat oratio, quæ perquam satis in hisce immorata est.

XLVIII. Hos inter rerum fluctus præstantius, ut retulimus suprà, subsidii, genus ac sacra, penè dixerim, anchora *cortex* erat, sive intermittentis toto sui decursu typum febris retulerit, sive in acutam migraverit illa, sive eadem subcontinua ab ortu extiterit, sæpèque hinc obscura inter simulati velut circuitûs vestigia Medentes eluserit; sive denique nullâ præsenti febri toties exarata alvi tormina tantummodò desævierint. Nulla hìc advocanda sui generis materia, quæ catharticum suaderet, aut expectanda Medicorum scriptis celebrata adeò humorum coctio; ne fortè dum hisce totus incumberet Medicus vota ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quòd adhuc reliquum aderat, sero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingravesceret, ac ut plerisque obtigit, in lentam febrim, ac in maciem denique infausto exitu transitum faceret; præcluso nempè omni itinere chylo, aut si quis adhuc aditum sibi per oppositos aggeres aperiret, viscido eodem, lento, ac inerti propè sanguini occurrente, nullo prorsùs pacto misceri apto cruori, inque nutritium rorem secedere. Duas scilicet ob caussas extenuari sensim corpora videmus respectu succi nutritii, cùm is nempe aut liquidus minùs, quàm par est, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, seù minimè assimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur sensim, ac contabescant. Etsi enim idem ipse nutritius humor in *rorem, gluten*, ac *cambium*, ut veteres aiebant, facessat, opus sit, totque adeò subeat *metamorphoses*, antequàm nutriendæ parti assimiletur: glutinosus proinde evadat necesse sit, ut firmiter magis adhærescat, ac solidi vim, ac robur obtineat; Si verò is minùs jam naturâ fluxilis ad partem, cui comparatus est, accedat, conjicere est, non eum ampliùs acquisiturum glutinositatis gradum, qui necessarius est ad hoc, ut parti similis fiat.

XLIX. Quod si impar idem obvios superare obices, perque infarctas lentore glandulas, obstructasque vias excurrere, regurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam subierat ostiola, sese in intestinorum cavo reci-

recipere, & qua data porta unà cum alvinis fæcibus exire, unde diarrhœa plerisque chylosa, mox phthysis inevitabili fato successit. Huc scilicet tandem casura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportunè cortex subveniret. Ut latens venenosior in herba anguis, ita & majus in mora periculùm.

Ægrotus Primus.

Eximius Jurisconsultus initiô Autumni corripiebatur tertianâ simplici, cum pauco tamen rigore invadente; declinante febri conatus mox ventris acerbissimi subludebant, toto demum Apyrexiæ intervallo perseverantes. Exhibito medicamento purgante tertianæ duplicis typum febris obtinuit, visaque ventris tormina exasperari magis, ac diriora eadem evadere. Fotus adhibiti ex lacte, clysteres emollientes additâ theriacâ recenti, diluentia, paregorica mitiora, & his similia. Monebam ipse, ut statim cortex præscriberetur, quô sine magnam impendere ægrotanti viro jacturam prævidebam. Difficilem tamen assensum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cùm verò omnia in pejus ruere cerneret, sponte tandem, cùm fortè illum sub vesperam inviseret, corticem semel, atque iterum exhibuit modicâ dosi. Manè eâdem, quâ consueverat, horâ febris repetiit, lenior tamen, tùm minùs sævire cœperant alvi tormina, quo dein corticis usu æger perfectè convaluit.

Ægrotus Secundus.

Judæus post febrem primò validam, mox lentiorem, atque diuturnam, insuper diarrhœam contraxit, quæ postmodum in dysenteriam migravit, eâdem durante febriculâ. Demum dysenteriâ rursus in diarrhœam conversâ, cæpit simul febris typum manifestum acquirere tertianæ duplicis intensioris. Hæc autem febris in invasione sua soporem simul adscivit admodùm profundum, quo circa declinationem accessionis evanescente stupidus, attonitus, & immemor ad plures horas æger remanebat. Quæ cum ego sedulò animadvertissem, jussi Medicô curante annuente admoveri occipiti vesicatorium, ac mox corticem Peruvianum largâ dosi exhiberi. Et ecce statim imminuto paroxysmo, oblationem validiusculam corticis subsequente, alteroque prorsùs inhibito, symptoma ipsum soporis simul evanuit, quare brevi à febre, à lethargo, & à diarrhœa liberatus est Æger.

Ægrotus Tertius.

Sacerdos jam proximè octogenarius febrem tertianam patiebatur adeò absconditam, adeòque latentem, ut ea potiùs ex acerbissimo ventris cruciatu cum obscura quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo charactere magis proprio distingueretur. Diù ipse incertus hæsi, an symptoma istud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum scilicet probè conscius periodi tertianarii. Atqui suspicans simul quicquam aliud latere ob insignem pulsûs inæqualitatem, insuperque observans hujuscemodi cruciatus nihil habere commune cum colicis ita dictis doloribus

ribus præter doloris ſenſum, facilè deprehendi doloris originem aliam eſſe ab illa, quam mihi effinxeram. Quâ de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum eſſe exiſtimavi, pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, propè imminente paroxyſmo, eò metuendo magis, quo debilis æger, ac ſenio velut confectus, par haud erat ampliùs diù mali ſævitiem ferre; Libentiſſimè annuit, qui unà mecum aderat Medicus, ac ſtatim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam ſurditatis, cùm jam è morbo convaleſceret, veſtigium ſupervenit, quod idem unà cum febri evanuit omninò.

Ægrotus Quartus.

Primarii Regis Architecti famulus ejuſmodi ventris doloribus laborare cæpit, unà cum febri ſubcontinua, diarrhœa, ſiti magna, urinis ſubrubris, ac velut igneis, pulſu celeri, æſtu, ac vigiliis intenſis. Contractum manu abdomen percipiebatur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod ſedem ipſe mali vocabat, ac centrum doloris. Ad ſeptimum uſque ſubcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis ſanguinis miſſionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipſi poſtremò adminiſtrato, quin imò ad omnimodam continuitatem malignanter tendens delirium ſecum unà adtulerat, feroceſque artuum convulſiones, quarum haud obſcura quidem indicia in carpis obſervare erat poſt quartam aceſſionem, cùm adhuc ſcilicet ſubcontinuæ genium febris ſervaret. Adſtricta poſt ſeptimam ſpontè alvus, irritata eadem vix pauca demiſit, variegata, ſincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatæ, pulſus intermittens. Dimiſſo Cortice Veſicantia humeris, ac Tibiis admota, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, ſectaque iterùm vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbiſſimos ventris cruciatus, membrorumque ſubſultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, ſæpe etiam per vices ſingultu correptus è vita deceſſit.

L. Pleroſque hujuſmodi caſus recenſere poſſem, quibus denegatus cortex, aut dimiſſus idem, cùm adhuc largiore illum doſi exhibere opus erat, rem permiſit in deterius abire. Ut ut enim veſicantia, ac ſanguinis miſſio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitiſſe hac conſtitutione poſt corticem præſidia, in iis potiſſimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur recta adversùs morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem fermè ratio. Ea tamen nihil, aut vix parum quidem, niſi unà cortex adminiſtraretur, adversùs morbi cauſſam profecerant, quæ id namque præſidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque facto ſolido, impervia viarum facili marte pervadere, imoſque receſſus adire poſſet: uno verbo, properantia ad ſtaſin, ſeù ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter ſolida, fluorem illa, hæc vim, ac robur amiſſum reciperent, ad ſtatas utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obſtructionibus viæ, præcaveretur ſuprema, quæ imminebat,

bat, jactura; quod unum sperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effrænis, liceat mihi allatum hìc loci ab præclarissimo, nec unquàm satis laudato Viro exemplum, tùm ipsamet illius verba usurpare; Equus indomitus, inquit, quandòque est febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quò fata sinunt. Medicus moderator est, Aurigæ instar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantùm, vel studebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in fovens hinc indè paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impediet, quin cursum suum Equus expleat, usque quò illi suppetunt vires, & furor, non sine gravi metu, quòd dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

Offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem allisa, malè consistens facilè frangatur machina. Quod si chinâ chinâ utatur Medicus, id aget, ac si retracto magistrâ manû convenienter fræno, Equum vi sistat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti cursûs declinet pericula.

LI. Plerosque utique casus recensere possem ægrotantium, quibus malè cessit res, sive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepentè in acutam transierit, sive haud deleto morbi somite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æquè infelici exitu, quod utrumque discrimen eludere erat exhibito opportunè Cortice. Dixi *haud deleto morbi fomite*; Quotquot enim hoc more lentâ ægritudine occubuerunt, secto Cadavere, Mesenterium compertum est summè putridum, plerisque etiam penè totum absumptum; non nullis sordido ulcere, aut exiguis adhuc abscessibus scatens, ceù totidem latentibus Vomicis, quæ procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem adtulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

Mercator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvi torminibus exeunte hyeme vexari cæperat: inque dies magis, magisque dolor vim cepiebat: tantùmque aberat, ut hujuscemodi doloris abditæ caussæ comprehendi possent, ut numquàm ullis remediis tolli, aut saltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diù vultum retulerat, atque tandem nullam ampliùs circuitûs legem observabat, modò etiam crudelior reviviscere videbatur; Quô urgente magis adhuc, quàm ut tolerari posset, dolore, extenuato propè, ac macie confecto corpore è vita discessit. Cadavere secto sana omnia reperta viscera, præterquàm Mesenterium, quô præcisô, materia multa nigra, fætensque profluxit, encausto sutorio similis.

Ægrotus Sextus.

Honesta Virgo hospitalis Puellarum domûs, vulgò *dell' albergo*, in dolores Colicis similes, ac pro talibus habitos supremâ hyeme incidit, contrà quos cùm nullum remedii genus valeret, misella, febri quotidiè cum rigore insigni repetente doloribus jam dictis associatâ, paucos post menses marasmo consumpta est. Dissecto ven-

ventre ingens copia puris, quo totum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat, erupit. Hoc Natura per renes evacuare frustrà tentaverat, urinis valdè purulentis profluentibus: Cùm renes interim integri, omnique labe carentes conspicerentur, quos nonnulli ulceratos suspicabantur, idque non immeritò, cùm puris mictus diuturnus teste *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut vesicæ exulcerationem significet. Verùm doloris circà renum regionem absentia suspicioni huic non attestabatur.

LII. Cæterùm nec in Mesenterio tantùm, etsi præcipua ibi extiterit morbi scena, sed & in finitimis huic quandoque partibus, hujuscemodi infarctus occurrerant, quorum exempla recensere haud vacat. Tentabat siquidem Natura per ejusmodi abscessus in hac, aut illa parte erumpentes morbum solvere; At cùm hi in abdito adeò loco, imoque delubro contingerent, sequebatur hinc ab eorumdem disruptione totam unà partem putrescere, ac velut absumi. Febris hinc intermittentis incunabula repetenda, nedùm facto, aut tentato abscessu; Ejusdem in acutam migrantis proludia, inchoato propè, ac confecto ipso; lentæ itidem, ac unà simul sævissimorum alvi cruciatuum incrementa, disrupto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in stadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progressum inhibere; Haud ita facile in altero, ni exiguus foret abscessus, aut glandulosa pars, in qua is delitescebat, haud ita dissita ab intestinorum tramite, ut in eorumdem cavo facili negotio posset exundans materies vasorum famulatu exonerari. Difficile omninò, ac penè impossibile in tertio, ac supremo morbi statu; sive hujusmodi concretiones in Mesenterio, ut plerumque obtigit, sive in Pancreate, aut Hepate, sive quod in *Ægroto Sexto* suspicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac ferè absumptos omninò mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem ostenderat solertissimus, ac ingeniosissimus adolescens *Octavius Calastrus* in majori Urbis Nosocomio assistentis Medici munus diligentissimè persolvens.

LIII. Morbos abscessu solvi satis vulgare est, qui frequentissimè quidem febribus, & variolis supervenit, maximè circà aures, atque inguina; non nunquam & toto corpore diffusa excrescunt tubercula, quæ in pus aliquandò resolvuntur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etsi impar illa sæpè haud queat, quod tentaverat opus, absolvere, sæpè etiam ob partis longinquitatem, per quam nempè partem, seù emunctorium haud ita facile est congestam materiam evacuari, ac foràs protrudi. De abscessibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum satis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, si præsertim congruo in loco abscessus fiat, facilè is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici hujusmodi abscessûs hoc pacto felicissimè curati exemplum Parenti olim meo obtigit in Serenissimo

mo Principe N. N. à Sabaudia, cùm illius ægrotationi præesset. Ejusmodi ego alterum in Pancreate in nobilissimâ Muliere hoc more sanatum vidi, diuturnis, dirisque hystericis insultibus divexatâ, cujus adhuc vestigia, eâdem decem fermè post menses defunctâ, cùm filiam peperisset, inspexi, ac Medicis, qui unà mecum curationi aderant, ostendi. Nosse erat abscessûs sedem, ac locum ab doloris vestigio, abque visibili tumoris in eo situ, quo propriè Pancreas latet, præsentiâ, qui dein evacuato sensim per alvum pure imminuebatur.

LIV. At verò nullum adhuc curationis feliciter peractæ exemplum legi latentis in Mesenterio abscessûs, vix unum aut alterum latentis ejusdem in renibus, aut vesicâ, perque urinæ meatus suppurati; cujusmodi historia illa *Pithionis* & *Hippocrate* in principio *tertii Epidemiorum* descripta. Mirum sanè, quantum in hujus explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi consensu morbi liberationem urinæ copiosiùs effusæ tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, sed ad qualitatem potiùs, utpotè quæ fuerit purulenta, referri sanitas debet. Neque leve est, quod *Hippocrates* his in libris sæpiùs observat, urinam quoties materia illa purulenta per vesicam abducta, est, cum difficultate & dolore reddi consuesse, ita ut stranguriâ laboraverit ægrotus. Proferam hìc, quod mihi olim adnotare contigit curiosum satis, huic *Hippocratis* exẽplo planè respondens: ita tamen, ut hoc intersit; quòd utcumque factus abscessus suppurationem obierit, æger tamen sanitati minimè restitutus sit. Atque eò lubentiùs id proferam, quòd sub hac plerumque imagine juniores non modò, sed senes aliquandò decipiantur, ac si calculus reverà adesset, qui tamen nullus postmodùm reperitur.

LV. Sacerdos è Cappucinorum familiâ, & ingenio peracri, & studio flagranti, & doctrina eximia, & memoria singulari excellens, anno ætatis sexagesimo sexto, circà Veris initium valetudinem amisit. Urgebant viscerum dolor, flatus, & quasi quædam convulsio: languescebat admodum stomachus. Post autem aliquantò desidendi aderat, mingendique cupiditas, stranguria, dolor juxtà inguen, & glandem permolestus, præcipuè post extremam mictionem gravissimus; In Perinæo ad vesicæ cervicem pondus; atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque intercisa; deindè magno cum impetu, & sonitu quodam, quasi ventus aliquis erumperet, excreta: In quâ quidem, color inerat naturalis, nihil tamen subsedit. Dolor aut resupinato, aut inclinato, aut etiam cùm distenderetur vesica, levior. Atque hæ inter mingendum molestiæ ad vitæ usque finem perdurabant. Accessit interdum sitis. Hoc ferè modo ad medium Majum traxit: quo tempore dolores statim exacerbescere sensit, siquid paullò calidius hauserat: Per biduum omnia rejecit vomitu; Cruciari sibì intestina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur. Dolor hinc inter meiendum acerrimus; febris cum siti satis acuta: quæ tamen, die tertio elapso, aliquantulum remiserunt. Arenulæ aliquot asperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant,

ejectæ. Color urinæ saturatior: in qua subsedit plurimum muci glutinosi, & subflavi, sanguine hinc inde, aliquandò etiam carunculis, ramentisve respersi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulsus celer & depressus; Lingua arida. Urina sanguine plurimùm tincta; quam quidem non nisi in lecto cubans excernere potuit. Postremò tandem dolorum requies, seù potiùs sensus obtusior. Caput quippe tentari cæpit. Febris, singulis diebus vesperi ingravescere sueta, tandem ferè prorsus elanguit. Spiritus paullo difficilior: Urina mordax, planeque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè excesserit. Huic molorum moli paullatim accessit sensuum stupor. Ita in hoc piissimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius esse poterat, veterno tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiù produxit, vel quod, cùm diutiùs haud sine dolore vivendum esset, vivere desiit? Aperto Cadavere Urinæ iter accuratiùs pervestigatum est. Nam ad sectionem ita animo parati accessimus, quasi qui calculum essemus inventuri. Sed neque in vesica, neque in ureteribus, neque in renibus ipsis, ullum omninò sabuli, nedùm calculi apparuit vestigium. Dum ulteriùs viscera scrutamur; Colon ita pertinaciter vesicæ adhærescere animadversum est, ut ne cultro quidem facilè dividi posset. Quâque in parte adhærescebat: in conspectum venit diametri quasi sesquiuncialis ulcus rotundum, quod non modò Coli ipsius tunicas penitus absumpserat, sed etiam vesicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam vesicæ mediam, sive musculosam perforata est, quæ pennam anserinam reciperet: Unde continuò pus ab ulcere intrà vesicam defluxit, aditusque patuit, quo in urinæ ductum ab intestinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum somniasse perperam credidimus.

LVI. Sed ut ad *Mesenterium* revertar, quod *scenam* constituo sævientium hoc anno malorum; atque ut uno omnia claudam paragrapho: Ars medentis erat, præsidium, quod credebatur præstantius, *citò adhibere*, antequam enatæ hic loci passim concretiones serosæ phlogosin inducendo febrim efficerent intensiorem, aut erumpente abscessu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in substantia ad instar electuarii, sive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque unà cum balsamicis commixtus Cortex exhiberetur, perinde erat; Quamquam & hìc maximè quædam sit Medico cura, ac verè dixerim prævidentia, quæ definiri non potest, multò minùs edoceri. Equidem cùm præcedentium annorum, tùm quæ hoc anno sæviebant, ægritudines mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quòd pulmones modò, lentescens hæc passim, ac sistrophes ubique inducere apta, pectusque, ut superiore anno adnotavimus, modè imi ventris viscera, ac *mesenterium* præcipuè occuparit. Quotiescumque verò, in hac siccitate temporum, tot emortuas huc

illuc

illuc plantas circumspicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum præbet; dilucidè mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui unà eruperant, ratio; curve hi potiùs in *Mesenterio*, quod ager est, campusque patens, insignibus glandulis, rivulisque majoribus refertus, per quem vitalis succus identidem percurrit, ac remeat, cruori aliquandò miscendus, quàm in alia quacumque parte tentoria castra posuerint.

LVII. Exactâ hyeme, eædem visæ febres proludere, novo tamen symptomatis genere distinctæ, ut in *Ægroto* 2. adtulimus; sopore scilicet gravi, ac profundo, imbrifero tùm, ac summè perfrigido existente cœlo, nocturno etiam sæpè gelu concretis ubique per circumjectam planitiem fluentibus aquis. Cernere erat novum hoc symptoma easdem, ac febris, phases obire, cum eadem scilicet crescere, statum attingere, ac demum illâ declinante, declinare sensim, restitante, ut plurimùm, aliquâ in soporem propensione, etiam tempore intermissionis, quæ affectum paullatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonebat. Non nullis quidem intermediâ apyrexiâ nullum aderat soporis vestigium, ejusque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudescentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexiæ tempore, iidem irasci consuevere, evanescentes hi dein, repetente febri, quæ soporosam affectionem secum unà comitem adferebat. Sæpè coævus febri sopor, interdum illi posterior, diarrhoeâ passim, dysenteriâ, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim verò etsi in capite agi videbatur Tragœdia, morbi tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre delitescebant. Atque hinc quidem, cùm accesserat sopor, ex intermittenti, tùm sæpè in acutam degenerabat febris, eâdem protinùs & ipsa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, sacramque aram intimè magis morbus pervaderet. Ominosum erat, propinato Cortice febrim intensiorem adhuc evadere; Ut victoriæ signum, certissimum eamdem denuò in intermittentem desinere, quo usque tandem continuato corticis usu omninò profligaretur. Plerìsque memini loco soporis cardialgiam in principio accessionis supervenisse, paucâ ut plurimum, vel inani vomituritione. Lethale heù prorsùs symptoma, atque eò funestum magis, cùm febris intermittens adhuc persliterit, ac vim illa eluserit præsidii, seriùs fortè etiam, quàm par foret, administrati. Quæ cùm ego memoriâ recolo, ac versicolorem hujusce imaginem febris Vere potissimùm, ac æstate ludentis adverto, animo subit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim unà simul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoste summè commendans.

LVIII. Nunc ad intercurrentes affectus me confero, quibus curandis, sanandisque, etsi nihil prorsus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamen lucem iidem præbuere. Adeò scilicet nedùm, quæ sub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines, haud impari, ac illam, methodo vincere tutum est, sed & quæ ab ea toto penitus cœlo discrepare videntur, nullum-

que omninò cum illis fædus habent, atque consortium. Has inter recensenda primô locô *Asthmata* veniunt, quæ si olim unquàm, hôc potissimùm annò, ac tùm quidem, cùm sæviret ab alto Boreas, frequentissimè prolusérunt, atque ejus præsertim generis, indolisque, quæ *convulsiva* vocat *Villisius*, seù *sicca*. Plerosque horum memini solo Cortice Peruviano sanatos, anodynis unà commixto, quæ aliter per se sola usurpare, perniciosa res erat. Proficua quampluribus venæ sectio, ac quidem *Jugularis*, cujus beneficio haud pauci inopinatò evasere. Miræ curationis exemplum hujusce ingenii Asthmatis enarrare juvat, quod lucem fortasse Practicis hac in re feret, quò citiùs tutiùsque idem, sive recens illud extiterit, sive diuturnum, compescatur, evellaturque radicitùs. Sartoris cujusdam *Galli* (*de la Ruë*) Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui rectâ ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgò *nova* dicitur, ducit, diuturno hujusmodi Asthmate flatulento, ut ajunt, seù periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi præberem, haud libenter, quod ingenuè fateor, curam suscepi; Nihil enim sperabam mihi ex ea laudis accessurum, aut ægro emolumenti. Tentaverant siquidem id ipsum plerique alii, sed frustrà. Invitus denique, ac precibus Parentum indulgens, jubeo, venam in cubito manè sequenti secari, altero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo ferè levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maximè, quod unum inter, ac alterum Paroxysmum plenissima sæpe intermissio succederet. Quem tamen præscribere distuli, mali diuturnitate perterritus, ne scilicet insons alioqui remedium eventûs ambiguitati, ac propè dixerim, sorti subjicerem. Oxymel itaque Asthmaticum *Floyeri*, Viri Doctissimi, ac qui multum gloriæ in hac Provincia sibi comparavit, aureo tractatu de Asthmate, in quo nihil ferè desiderandum reliquit. Oxymel inquam Asthmaticum Floyeri præscripsi, manè, & vesperi sumendum. Leniri hinc malum visum, saltem paroxysmos haud adeò frequenter occurrere, ac repetere anteà consueverunt. Properante hyeme ingravescere illud, ac irasci magis iterum cæpit. Jubeo sanguinem è Jugulari lato vulnere emitti, ipseque locum sectioni aptum Chirurgo designavi; Totum namque recentibus scrophularum vestigiis obsitum undequaque collum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac sequenti benè se habuit Puer; Proximâ huic nocte, cùm Parentes somno placidissimè tenerentur, ingenti exaudito strepitu expergefacta Mater filium reperit humi prostratum, ac penè animam efflantem. Me diris increpat, quod inauditam rem, sic namque vocabat illa recèns factam in Jugulari sectionem, in filiolo tentarim; Atqui vanas hujusmodi Muliercularum querelas parvipendit vir Prudens: Parochum extemplò advocat, qui morienti Puero suprema munera administraret. Dum hæc agerentur, sedari visæ sensim convulsiones, altusque sopor ingruere, qui perennem rebus securitatem adtulit; Ex eo namque tempore pacata sunt omnia, nec ullum vel leve mali vestigium superfuit. Incolumis brevi post Puer unà cum Parente, domi pares

mihi

mihi pro munere grates lætiſſimè egit.

LIX. Sæpè ego ejuſmodi aſthmata in pueris ab obeſitate nimia, ſeù intumeſcentia Thymi ortum ducere haud inani conjecturâ ſuſpicatus ſum; Sivè ejuſdemmet Thymi ſitum, munus, hac habitudinem vividâ mentis acie perpenderim, ſivè enata inde ſymptomata quæque diligenter ad trutinam revocarim. Pondus addiderat conjecturæ meæ demortuorum Puerorum ſectio, quibus frequens id mali genus extiterat. Cùm enim quædam olim mecum ipſe meditabundus cogitarem noxa propè, ad Thymi uſum hactenùs ignotum prorſus, conducentia, inque lucem edenda aliquando; Quotquot hinc fœtus, tenellique infantes mihi occurrerant quopiam morbo denati, hoſce omnes curiosè perluſtrabam, ac Thymum potiſſimùm, quem obeſum, ac inflatum magis, ac ætas poſtulaverat, in iis omnibus deprehendi, quibus quædam aderat ab ortu anhelitûs anguſtia: Ad fœtus verò quod attinet, cùm aer nondum bronchia repleverit, prægrandis utique Thymus in iis conſpicitur, qui demum in adultis ſenſim decreſcit, ut in Senibus ferè idem vix inveniatur. Suſpicabar autem quod cùm Thymus nutritium ſuccum, qui ab ſanguine è magnis, ac proximis vaſis affluente, magnâ copiâ ibidem derivat in fœtu, non equidem, ut ſibi effinxit *Cl. Bellingerus* per excretorios ductus ad oris confinia juxtà linguæ radicem deponat; At, ut ego propria obſervatione edidici, rorem illum nutritium in ipſius œſophagi cavo, exiguis oſculis, breviore itinere conferat, unde in ventriculum, ac inteſtina delabitur, vaſaque lactea percurrit, quin fœtus ore aſſumere alimentum cogatur, quod improprium, ac minimè conveniens vel ipſe olim *Hippocrates* cenſuit: Suſpicabar, inquam, quod idem Thymus, edito jam in lucem fœtu, nimiâ oppletus ſucci quantitate, nec exonerare hanc potens in proximo infundibulo, obſtructis ab ampliato poſt nativitatem œſophago hiantibus in illum oſtiolis, eam tandiù in ſinu ſuo detineat, quandiù à propioribus vaſis abſorbeatur; abſorpta dein eadem, cùm maximè delituerit diù, aut fortè hæreditaria labe acorem contraxerit, tot unà excitet turbas, totque illa parens ſit ægritudinum, quas pueris ſæpè contingere videmus, difficili Marte ſanandas. Atque ob id ſanè pleriſque uſitatum eſt fonticulum in occipite puerulis utiliter inurere, aut ſetaceum, Derivationis gratiâ, cùm maximè eâ ætate pueri gravi ſoleant ſtertore premi, qui nullimodè ab ullo pulmonum infarctu, at potiùs ab nimia Thymi obeſitate proficiſcitur.

LX. Ab eodem, ac memorata Aſthmata, fonte ortum unà, ac incrementa ſuſceperant Paralyſes, Apoplexiæ, Hemoptoes, improba Scabies, Podagra, Nephritis, Phthiſis, ac univerſi propè affectus, quos præſens conſtitutio anni in Scenam tulit, quibus & meritò accenſendi occurrunt fluores albi Mulierum, tùm pallidi Virginum colores, affectus Hyſterici, infandaque Puerperarum Clades; Ab liquidis ſcilicet, aut præ nimiâ glutinoſitate coercitis, aut æqua ſeri portione defraudatis, quo egent, ut ſibi comparata munera obire queant, ac conſtitutas ſibi leges ſervare. Qui hæc omnia ſeriò mente revolverit præterita, aut tùm quidem revolvit, expen-

penditque diligenter, cùm impenderent prope; Is vates esto, ac *Magnus Apollo.* Hæc inter peculiares non nullas historias seligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omninò erunt, aut injucundæ legentibus. 1. Præclara Vestalis Octobri mense, cùm intenso præter morem æstui rigida hyems è vestigio successit; Paralysi dextri lateris unà cum insultibus hystericis perculsa, dirum in modum ludentibus, laboriosam vitam totâ hyeme duxit; Vere appropriatis remediis pristinum valetudinis statum integrè recuperavit, quadam tantummodô superstite tarditate linguæ, per novilunium maximè. Autumno dein sequenti eadem die, ac momento ferè temporis, quo superiore anno in Paralysin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduum decessit. 2. Vestalis altera, cùm, fluentibus menstruis, in aquæ frigidæ balneo diù morata fuerat, internarum partium omnium paralysi extemplò obruta & adhuc luget infelix amissum membrorum usum; Atque hinc sanè explicari posset phænomenon illud gravitatis, seù spasmi, quo in aqua diutiùs morantes plerique corripi solent, ac se se velut à Spectro quodam ad fundum trahi existimant. 3. Mercatoris filia, cui prægrandis diù in abdomine enatus tumor, quà cæcum intestinum ad dextri renis confinia delitescit, Colicos sæpe dolores, ac sævos admodùm inducere consuevit, in paralysin subinde ejusdem lateris desinentes, quæ citissimè solvebatur; ab utroque jam modò affectu Thermarum beneficio immunis, atque incolumis degit, remanente antiqui tumoris in eadem parte vestigio, qui malorum author extiterat. 4. Quidam ex hepatis, & vesicæ bilis obstructione in tertianam notham, deinde in colicam passionem incidit; paullò post paralyticus redditus, sex ferè menses inermis vixit, ad extremum delirio, ac epilepsia correptus occubuit. Paralysis à principio occupavit brachiorum superiores partes, sensim ad extremitates manuum, ultimò ad crura descendit: Æger atrophiâ contabescebat, deque ventriculi ardore, siti, appetitûs edendi prostratione, alvi difficultate, & dolore Ilii sinistri tensivo, gravique (sentire enim sese aiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi massam) conquerebatur. Aperto cadavere Jecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum, obstructioneque minimè vacans; Vesicam bilis crassâ, ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extensum: Colon intestinum malè, ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cæcum situm est, & ubi Colon ventriculo annexum erat, valdè laxum aderat, flatibusque expansum, reliquis in locis ad rectum usque, angustum, fæcibus crassis, durisque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis. Reliqua viscera tam naturalia, quàm spiritualia erant illæsa, & integra. Ex cerebri substantiâ inter dissecandum effluxit aqua tenuis, ac colore subrubicundo, quod vasorum sanguineorum incisioni adscribendum est: nam aqua, quâ omnes ventriculi scatebant, fuit tum tenuissima, tum limpidissima, ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum spatium, quod in Sacrâ fistulâ inter tenuem, & duram membranam est, & ubi nervorum funiculi

funiculi nervos constricturi à spinali medulla recedunt, simili aquâ plenum extitit. Ex qua quidem historia, & symptomatibus, quæ præcurrerunt, conjicere fas est omnium malorum scaturiginem ab Hepatis obstructione prodiisse. 5. Virum novi resolutionem ex moerore, multa sollicitudine, & inedia expertum: deinde sumpto Carthartico, adeò læsum, ut totus ipse immobilis fieret, & propemodùm interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus, tùm potionibus, tùm cibis, & aliis hujusmodi usus fuisset, maximè verò balneis, unctionibus, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristis erat, & ad iram proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario, derepentè interprandendum cum suis Commilitonibus, mortem subit. Consuevit longo anteà tempore de dolore pressorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium siccitate conqueri. In aperto post obitum corpore observata sunt sequentia: Pulmones utrinque cohærentes cum Pleurâ expansi, & turgidi sanguine, dexter tamen lobus minùs sinistro, absque ulla substantiæ labe; Cor flaccidum, Hepar præmagnum. In capite autem propior hærebat hujus inopinati eventûs caussa; Processui nempe falciformi, ubi intra radicem frontis cum osse Ethmoides firmiùs connectitur; accreverat conspicua magna portio instar induratæ, scirrhosæ, & conglomeratæ glandulæ, quæ fronti in isto, quo hanc respicit, latere firmiter cohærebat, ut digito violenter separari opus habuerit. Proxima Cerebri substantia erat siderata, putida, & eliquata; Reliqua illæsa. * Optandum sanè, ut exquisitiorem historiam prægressi morbi, aut adversæ saltem valetudinis hujus Viri habere potuissemus, ast nemo aderat, qui talem subministrare potuerit. Analogum huic casum olim ab Cl. *Terraneo*, nunc Beato, adnotatum memini in Viri cujusdam capite subitâ morte interempti, in quo magna occurrerat fungoso glandulosa, ac fibris distincta portio, anteriora versùs usque ad os frontis, à dextris ad os temporum, à sinistris verò ad duplicaturam Menyngis usque protensa, tres libræ quartas

* *Rariores sunt hi casus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excrescentiam. Placuit* Carolo Fracassato *in Diss. Epistol. ad.*Alphonsum Borellum *tales excrescentias, etiam hic locorum* Polypos medullares *appellare, quam appellationem etiam secutus est* Lancisius *Tract. de mortibus subitaneis; ubi comparem fermè casum recenset lib.* 1. *cap.* 2. *§.* 6. *Quemadmodum enim* Polypi cordis *sanguinis progressivum motum, & omne inde pendens vitæ interesse confundere, imò sufflaminare solent: Ità* Cerebrini medullares *isti* polypi, *quatenus liberum illud ventriculorum spatium, ac vacuum præternaturaliter explent, confundunt motus in hoc vacuo existentes, repræsentativos, reflexivos, collectivos, & discretivos, ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ità* Lancisius *paralyticæ, & aphonæ mulieris repente mortuæ caput aperuit, & invenit sub cerebello ad internum principium Spinalis medullæ,* Glandulam scirrhosam, *de Mort. subit. l.* 1. *cap.* 11. *§.* 11.

quartas pendens. 7. Jurisconsulti Uxor, propè Collegium Clericorum Regularium Divi Pauli, diro, ac diuturno capitis dolore vexata, appetente solstitio æstivo, obortâ febri acutâ, è vivis inter copiosissimos capitis sudores excessit. In hujus capite ingenti seri copiâ subflavi, viscidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam juxta pituitariam disrupti recèns abscessûs vestigia, pure adhuc exurdante teterrimo, fætentique. Tota Cerebri substantia corrupta veluti videbatur, ac coloris subnigri; Nihil econtrà in Cerebello à naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuere; Ipsa verò pavoribus sæpè sub somno, obliviositate, lancinationibus per aures, plerumque etiam molestâ oculorum caligine, spasmo cynico, ac involuntario salivæ effluxu per intervalla diù ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quædam conquerebatur de Cephalalgia singulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut futuræ capitis quasi dehiscerent. Hactenus præsidiis illusit omnibus. Mutato demum consilio suasi pediluvium; Unde factum est, ut aura frigidissima, sic illa aiebat, cum horrore totius corporis à capite ad pedes descenderet, ægraque bis vel ter idem administrando, planè convalesceret. 9. Illustris Mulier recèns connubio juncta ex Mensium suppressione, fastidio ciborum, nauseis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliisque similibus indiciis cùm se gravidam crederet, plaudebat sibi ob felicem hanc conditionem. Quarto circiter mense dolores invadunt parturientium doloribus similes, ac paullò post corpus edidit informe prorsùs, duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac vesiculis conflatum, quarum maximæ ovum columbinum mole, ac figura exactè æmulabantur; minimæ verò vix pisi magnitudinem superabant. Aderant autem centum ferè humore limpido, & seroso repletæ, ac inter se invicem colligatæ, membranosi cujusdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

LXI. Plerasque alias recensere subit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares hujusmodi conceptus edidere; Plerasque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis post diebus, latenter occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno poculo exhibere, quibus tum sanguinis fervor quodammodò compesceretur, tum fluxilis idem magis redditus per consuetas inde vias faciliori negotio educeretur, obsequentibus ab repetito diluentium usu factis fibris, quarum nimia sæpè tensio funestos plerisque exitus tulit. Tota scilicèt malorum ilias ab una, ac eadem universali causa pendebat, ab ea nempe siccitate temporum, ut quæ toties dicta sunt, iterùm repetam, quâ & fervidior intùs cruor, & cætera quæque liquida, ad stasin heù prona nimis; Crispata hinc, ac tensa præter modum solida, sæpè unà Matrem, ac Fœtum inopinatò sustulerunt. Huc quoque enumerandi hysterici insultus, huc cæteræ quotquot referendæ ægritudines, quæ hoc potissimùm anno sequiorem sexum dirum in morem exercuere.

LXII. Dum hæc intrà Urbis mœnia agebantur, haud dissimiles passim affectus Colonos infestabant. Variolæ præ-

præsertim, ac morbilli totâ hyeme inclementer sæviere, adultosque hæ maximè adoriebantur, ac edita magis loca, quàm pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurum, ac pedum erysipelata, sæpè etiam internæ viscerum Phlogoses, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Intestinorum, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salassios, Canapiciensem Agrum, Vercellas, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Universam pene Liguriam, ac Montisferratensem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Niciensem tractum, Provinciam, ac superatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum usque obtinuit, perque æstatem potissimùm sæviit. Febres hinc visæ è Phlogisticarum censu memoratos affectus comitari, ac ultrò citròque ire, suopte marte, ac ingenio. E Chronicis morbis Hydropes in universum, ac Tympanitis maximè, Arthritides, Phtyses, tetraque ulcera Pagos, ac rura fædârunt. *Alladii*, quod præclarum oppidum est *Comitum Sanmartinorum*, Febres Januario vagatæ sunt mali moris, quarum historiam ab Cl. Viro exaratam hìc subnectere æquum duxi, in spem veniens, incitamento id futurum subinde aliis, ut sedulò hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum sæviunt, seù popularium, sive intercurrentium observationes describant.

Illustrissimo, Doctissimoque Viro
CAROLO RICHA
Joannes Thomas Guidetus S. P.

Quod annales Morborum Vulgarium processus eruditissimis animadversionibus contextos, & graphico stylo feliciter exaratos, publico juri elargiris, Vir Amplissime, tibi plurimum debet Medicina nostra Subalpina. Hæc enim in te suum videt restauratorem, quæ à Majoribus tuis Archiatris meritissimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia isthæc indigenæ praxeos monumenta locupletanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in nostra hac Pedemontana ditione, suas quisque appendens observationum schedas, ut olim tabulas in Æsculapii templo appendi usitatum. Hujus ego instituti, tuique consilii optimè conscius silentio ulteriùs præteriri non patiar historiam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Januario proximè elapso datum est observare in Alladiensi oppido unà cum præclarissimis Viris D. D. *Bardesono* Patre, ejusque Filio doctissimo, illic in Patria gloriosè Medicinam profitentibus, ac in tota Salassiorum Provincia de re Medica optimè meritis. Esto itaque.

Cùm Divini Verbi Præcones in præfato oppido prædicationi suæ optimum finem imploraturi sacram instituissent liturgiam, ea fuit hominum accurrentium turba, ut horum conventu inter Ecclesiæ Majoris angustias nedum exæstuaverint corpora, sese arctè foventia, sed & ipsi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentiâ. Complures viros, atque mulieres sudore manantes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, grassari visus est cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nauseâ, linguâ viscidâ, & amurcosâ, pulsu tenui, mentis hebetatione, vaniloquiis &c. Mox accessêre deliria, surditates, aphoniæ, gravesque sopores ad lethargum ducentes.

Eructabant in aliquibus stillæ sanguinis, ceù levis hæmorrhagia è naribus; in quampluribus petechiæ exiguæ brevi evanescentes, in omnibus borborygmi, & lumbricorum excretiones per superiora, & inferiora cum fecibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nócturnis horis catarrhalium more, absque intermissione, clanculùm repetebant. Nullus præcedebat rigor, nullus succedebat æstus ingens, exigua sitis. Urinæ à naturalibus vix abludebant, Sanguis extractus in principio morbi coccineum servabat colorem, aptamque consistentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpè diarrhœa superveniens commodum tulit, ut & in aliquibus sudores. Intereà plerique quinto, vel septimo morbi die non sine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, caussis, symptomatibus, atque inde eventibus seriò consideratis, deduximus unanimes has esse in sua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & malè moratas ex coagulatione lymphæ primùm, exinde sanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines, linguæ viscidítates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphoniæ, alvus pigra, intestinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Posteriorem siderationem elucidabant, reliqua enarrata symptomata perniciem accusantia. Totam denique complebat æthiologiam notitia morbosorum in lympha apparatuum à prægressis tempestatibus, quas tu nobis scitè admodùm diligenterque comparasti, repetenda; Ob id maximè, quòd æstas anteacta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus ventis perflati, unde nulla, vel modica facta èst sudorum effusio, alioqui nostro sub Cœlo consentanea quot annis. Quod si iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum præcipuè corruptelam, nec non aquarum putealium fæculentiam ab inclementia cæli contractas, erues profectò genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ caussam simul, ac genesin lumbricorum.

Cur autem à violenta adeò procatharsi febres hujusmodi, non verò pleuritides, peripneumon., anginæ, erysipelata interna, aliæve hujus farinæ ægritudines emerserint; ex hoc factum puto, quod scilicet hujus Brumæ Constitutio non satis rigida, catarrhales concretiones, stasesque in glandulari systemate, rivulisque lymphaticis congregare apta nata sit potiùs, quàm systrophicas collectiones, ac phlogoses in intimioribus viscerum flexibus. Verumtamen sufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad sanguinem commercio, reliquum est ut & cætera torpeant fluida in suo circulari motu, unde secretionum, excretionumque suppressio, progeniesque malorum. Et siquidem levioribus aliàs de caussis inter hybernas vicissitudines visa sunt pectoris rheumata in acutas peripneumonias degenerare, ita nec mirum, si in datis prædispositionibus, & momentis, expositæ febres à catarrhali exordio in exitiales abierint. Ignotum haud est Medicis praxin excolentibus perniciosas sæpè emergere febres, velut inopinatò, à lymphæ lentore pedetentim collecto, ut probè advertit Doctissimus *Baglivius lib. I. de febribus malignis & mesentericis*, §.I.

Porrò

Porrò ex centenis ægrotis, quos bidui ſpatio inviſimus, vix paucos evaſuros fore ſperandum erat, niſi opportunis extemplò adhibitis præſidiis fuiſſet opitulatum; Utque ſingulis indicationibus ſucceſſivè ſatisfieret: Statuimus primùm alvinas vias ſolemniter expiare, emeticis, clyſteribus, aut catharticis, ſervato ægrorum delectu. Secundò lymphæ fluorem promovere, ductuſque obſtructos reſerare diluentibus calidè pitiſſatis, non omittendo anthelmintica cardiacis mixta, & veſicantia artubus applicita. Tertiò viam ſudoribus ſternere, vel ſaltem adiapneuſtian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut impoſterùm exhibitis diaphoreticis cutanei pori obſequerentur magis. Phlebotomias raro, nec niſi in Plethoricis celebrandas duximus, potiùs de ſaphenâ, quàm de ſuperioribus venis. Reliqua ſub finem morbi adhibenda problematicè ſunt propoſita, juxtà opportunitatem, & exigentiam.

Nec noſtra nos feſellit opinio, quandoquidem tali obſervato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interiiſſe retulit per literas ultimò datas laudatus Doctor, cognatione, & amore mihi devinctiſſimus, *Bardeſonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclariſſime, breve hoc obſervantiæ meæ argumentum; Intereà Spartam, quam ſuſcepiſti, exornare iterum, iterumque ne deſinas; Meque tibi multis de nominibus obſtrictum pergas amare. Non enim me præterit, quàm multa jam tibi debeam ob munera, dulcemque conſuetudinem, quâ me humaniter excipere toties dignatus fuiſti: Nec ulla unquàm ætas conticeſcet, quæ à Majoribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Febr. 1722.

LXIII. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres Viros, & nunc adhuc Pedemontium, obtinet; Neve quidquam intactum hâc quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potiſſimùm explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cæteris, & Meliceriides eminebant, quæ duo quidem tumorum genera, vel in eo maximè conveniunt, quòd in folliculo fluctuet humor. Deſcripſit ea omnium optimè *Aetius*, atque è recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor eſt figura oblongus, & ſublatus, qui ad compreſſionem digitorum ob humoris craſſitudinem tardè cedit, tardèque iis ablatis revertitur, à quo Meliceris differt, quòd & rotundior ſit, & humoris eſſentia tenuior, & hinc ad digitorum compreſſionem celeriùs cedat, & celeriùs etiam revertatur. Non autem hæc ita diſcerni poſſe videntur, ut certò omnia affirmare liceat, quin potiùs, quid intus habeant, ut conjecturâ præſagiri poſſit, ſic ex toto cognoſci, niſi cùm ejecta ſunt, non poſſe, *Celſus* monet, quod tamen non propter humorem, ſed alia quædam ſimul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concretos conſertoſque pilos reperiri: Oſſiculorum recens exemplum eſt legere in Ephemeridibus. Nec minùs notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride ſe vidiſſe, ipſe teſtis eſt: in ejus nempè folliculo alium ejuſdem generis tumo-

 rem,

rem, sed minorem delituisse, sua & ipsum membrana inclusum. Ubi quis cum ranis Æsopi apud Phædrum exclamandum putaverit:

Quid futurum est, si crearit liberos?

Hujusmodi tumores articulos præcipuè occupârunt, ac inferiores potissimum, eò diriores, quò impliciti magis, ac tendinibus musculorum, quorum ibi magna seges, intricati. Nobilissimi Equitis jacturam universa Civitas deflet adhuc, qui, dùm inter Chirurgos de secando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula ejusmodi tumorem, omnem curationem, ac artis præsidia renuentem, febri lenta in dies ingravescente, macie confectus obiit: altè sepultâ, adque totam liquidorum massam propagatâ labe.

LXIV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obsidebant: Durissimum tumorum genus, nucis avellanæ magnitudinem haud superans, doloris expers, manuum juncturas, & talos frequentiùs occupans, rariùs cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex succo nutritio nervosarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri posset lymphaticus humor, qui partes nervosas alluit, nesció quo spiritu Gorgonico afflatus, congelari, nisi sensim excresceret; ex quo apparet per appositionem novi liquoris quotidiè augeri, ubi sensim cæpit, & subtilioribus evaporatis, indurari. An vasculum lymphaticum supra modum expansum, ubi vel ictu vel aliâ violentiâ illatâ urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cæterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod ruptâ membranâ evanescat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manûs allisione, ut oritur, sic & tollitur. Sive autem ab externa quapiam causa, sive ab interna oriatur, potest emolliri primùm, deinde vi dissipari externa, à Chirurgo compressus, quam elegantem rationem apud *Aetium* videre licet. In eo resolvendo quod Hydrargyrum valeat, *Joh. Lossius* mirabili eventu expertus est, ut libro de podagra perhibet, ubi emplastrum addit à *Zacuto Lusitano* sibi communicatum, quod nodos podagricos quoque dissolvat, de quibus, si quis sit sollicitus (constant autem ex iisdem, ex quibus Ganglia, & quasi rasæ cartilagini, ut cum *Celso* loquar, simile quid obtinent) is vel solus optimè satisfecerit. Vidi quemdam, cui uno, ac altero horum dissipato, unum, ac alterum è vestigio alio loco oriebatur, quô dein improba progenies, meo consilio, Mercurii ope omninò deleretur.

LXV. Ruricolæ, atque ex iis potissimum, qui ad Alpium radices degebant, strumis in universum laborarunt. Mulieres præsertim, ac pueri, eò curatu difficilioribus, quò non in collo, ubi hæ prodibant, sed altiùs fortè in ipso Mesenterio earum fomes latebat. Neque novum est tàm altè strumas exoriri, quod equidem post alios nuper *Cl. Bartholinus* nepos advertit, ex *Riolano* Sapiens, qui Scrophulas in corpore numquam erumpere asserit, nisi Mesenterium strumosum fuerit: Hic verò ex *Guidone*, & *Ingrassia* id potest didicisse, qui idem tradidere. Quodve obstupescas magis; utque anni, ac morborum ingenium ediscas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obsignatos, familiari cæterum Subalpinis morbo, ut Polonis Plica, Britannis tabes. Tumor est Thyroidis glandulæ, mollis, ac pendulus, nec molestus modo, & aspectu fœdus, sed etiam si magnus, suffocationis periculum adferens. Vidi ego musculos sternothyroidæos planè emaciatos, & membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta semper. Ut enim Endemius hic Incolis morbus, ita caussas illius removere, à quibus originem habet, difficile prorsùs. Laudantur plerisque tabellæ quædam ex alumine, ac spongia marina confectæ unà cum radicibus pororum; aliis emplastrum de Galbano crocatum Mynsichti. Nonnullis cataplasma ex foliis, & radice cucumeris asinini cum stercore caprillo, quibus & interna jungi possunt, & quidem pulvis ex ossibus Sæpiæ, Mandibulis Lucii piscis, Lapidibus cancrorum, Pipere, Zingibere, Piretro, Testis ovorum, quorum alia exsiccando, alia dissipando agere credi possunt. Potior sanè salutis spes, ac tum quidem, cùm in scirrhum abiit, in sectione consistit, etsi metuenda hinc sit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vasa, quæ ex Carotidibus occurrunt: tùm nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cùm eos unà evelleret, mutum reddidit ægrum; Ob quod maximè hanc operationem omnium difficillimam puto. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocelen*

idem

idem esse putant; Alii, quos inter *Fabritius*, nescio, quod adtulit vitium asperæ arteriæ peculiare, quod eo nomine appellitat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam visam. *Celsus* inter cutem, & asperam arteriam eam ponit. *Aetius* tumorem simpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac sedem illius principem designare fas erat, quam nec ipse *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus disertissimè scripsit, attigerat; Unus, quem reperiam, *Schelhammerus* agnovit, rectèque in Thyroidea glandula collocavit, visam hanc utique, sed non agnitam *Severino* ostendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cujusdam, qui Bronchocelen prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit; Quo dissecto grumos ingentes sanguinis undique circumfusos cum adnatis quibusdam caruncculis offendit. Equidem sine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ præ sanguinis copia distentæ, ac divulsæ in partes, aliis sensim & corruptis, & colliquatis in sanguinem. Et hoc ipsum est, quod Doctissimus *Whartonus* dicit; *Si scrophulæ* (sic namque vocatis *Bronchocelen*, quod notandum est) *rubescant, colorem floridiorem esse, minusque lividum, quàm strumarum.*

LXVI. Inter glandularum ægritudines refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, si acerbiùs unquam, hoc potissimum anno, fœdum in morem correpti sunt improbæ Veneris milites, quosve vix ipse quidem magnæ famæ *Mercurius* solvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem universo corpore verrucosum, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis. Ficosos hosce propriè vocat *Levinus Lemnius* in opere de *naturæ miraculis*, syphilios alii, aut putidè gallicosos appellant. Aderant hi utique sagacis Naturæ teterrimum hujusmodi, ac virosum fomitem abigentis, ac profligantis laudandi conatus, si quæ per vasa corporis, cæcosque meatus effluebat lympha, crassior illa, ac glutinosa, quàm par foret, magis, illi haud obstitisset, verrucas hinc, tubera, ac fungos universo corpore exeitans, horrendum visu spectaculum! Ea namque mira est Naturæ providentia, ac summum ejusdem, ut in omni ferè, ità & in hoc præsertim morbo studium, ut per quàmprimùm loca vitium venit, genitales inquam & his attiguas partes, per has easdem vias, quasi facto recursu, pellat; Ubi verò altiùs irasci malum incœpit, & *se funditùs abdens corpora depascit miserè*; tota conetur adhuc infestum virus, seu exulcerantem intrò putrilaginem, per has, ac illas partes, quas in emissaria torquet, expromere; Rem quidem, quam seriò advertere debent hi, qui Syphiliorum hæc symptomata curant. Ita suis opificiis satagit Natura parens; Ita in adversis prospicit; ita nullam viam intentatam relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

LXVII. Locus esset hujusmodi eruptiones, tùm in morbi inchoantis sive interminati statu, tum in absoluti jam, & latè grassati altero fusiùs describendi; ejusque varios, quos passim inducit, characteres,

Qui casus rerum varii, quæ semina morbum
Insuetum, nec longa ulli per secula visum
Attulerint,

enarrandi unà, ac explicandi; Si hæc omnia possent *brevi oratione* complecti. Satiùs igitur lepidissimi Poetæ *Fracastorii* sit audire rapsodiam:

Ipse ego Cœnomanum memini, quâ pinguia dives
Pascua Sebinâ præterfluit Ollius undâ:
Vidisse insignem juvenem, quo clarior altes
Non fuit, Ausoniâ nec fortunatior omni.
Vix pubescentis florebat vere juventæ,
Divitiis, proavisque potens, & corpore pulchro.
Cui studia, aut pernicis equi compescere cursum,
Aut galeam induere, & pictis splendescere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare palestrâ;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illum omnes Olliquæ Deæ Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deæ, rurisque puellæ:
Omnes optatos suspiravere Hymenæos.
Forsan & ultores superos neglecta vocavit
Non nequidquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimiùm fidentem animis nec tanta timentem
Invasit miserum labes, quâ sævior usquam
Nulla fuit; nulla unquàm aliis spectabitur annis.
Paullatim ver id nitidum flos ille juventæ
Disperiit, vis illa animi: tum squallida tabes
Artus (horrendum) miseros obduxit, & altè
Grandia turgebant fœdis abscessibus ossa.
Ulcera (proh Divûm pietatem!) informia pulchros
Pascebant oculos, & diæ lucis amorem,
Pascebantque acri corrosas vulnere nares;
Quo tandem infelix fato post tempore parvo
Ætheris invisas auras, lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt;
Illum omnes Olliquæ Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt, nemorumque Deæ, rurisque puellæ;
Sebinusque alto gemitum lacus edidit amne.

Hi

Hi blandæ scilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum sunt fructus; heu tragici tantum, & miserabiles, quantum inter multiplices cruciatus amisisse vitæ dulcedinem, & quantum ex humana specie transmigrasse in brutam.

LXVIII. Locus hic etiam esset pauca de altera tumorum specie, qui ad Chirurgiam & quoque spectant, proferendi, nempe de Aneurismatibus, occulto morbi genere, quo plures hoc anno miserè interemptos adnotavimus; Sed hæc & pleraque alia prætermittere intacta lubet, ne ingentem in molem Pagina turgescat, alibi fortè prolixiùs de hisce acturis, novaque in dies meditantibus, quoad eorum originem, ac incrementa, revelanda aliquando. Exempla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorum Aneurismatum, quæ nobis occurrerunt, aut ab Amicis communicata. Quæ quidem alio tempore reservamus. Unum tantummodo, atque alterum superest commemorandum, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris; Primum est Castrationis historia in puero decenni, pro meliori vocis claritate, atque modulatione ab experientissimo Chirurgo *Andreâ Vernâ* felicissimè absolutæ. Febris huic supervenit cum vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipuè in regione tota hypogastrica. Alvus ad quartam usque occlusa penitus; Urinæ etiam parcâ copiâ effundebantur. Post quartam reserari sponte alvus cæpit, tum urinæ pleno gurgite copiosiùs effluere, evanescente paullatim, ac omninò tandem desinente febri, adeò ut undecimo die æger incolumis, adque omnia munera obeunda aptus videretur, uno relicto vulneris inflicti vestigio, quod quidem, cicatrice obducta, brevissimo tempore consolidatum apparuit. Alterum est Mammæ, quam fœdus, ac improbus Cancer occuparat diù, extirpatio ab memorato *Andreâ Verna* in Virgine quadam quadragenaria propè, feliciter peracta. Cæperat hæc de tumore in mamma dextra ab viginti & ultrò annis conqueri, cui cum varia passim Muliercularum, Agyrtarumque consilio Medicamenta adhibuisset, incrementa præbuit majora. Augescens is namque sensim, ac totam penè mammam obsidens, venisque in orbem nigro sanguine turgentibus circumfusus, in ulcerosam demum pravitatem degeneraverat, ultimum postulans in sectione præsidium. Mirum ut generosa Virgo invicto animo, nova velut Amazon, pertulit excisionis acerbitatem. Consolidato vulnere, ruri abiit, confirmandæ valetudinis gratia, ubi brevi post tempore acutâ febri prehensa decessit. Tertiò denique ac postremò recensendus subit diuturnus Oculorum affectus scarificationibus ad ima Palpebræ inferioris confinia institutis curatus, authoritate, & consilio Cl. Viri *Petri Rohaultii* Chirurgi, & Antecessoris Regii. Affectui isti initia, ac facem præbuit exterioris Oculorum membranæ inflammatio, cui cum imperitus quidam topica diù admovisset, nedum ingravescere hinc malum cæpit, sed & unà simul intumescere Palpebras visum, ac sensim in schirrhosam velut duritiem, inferiores potissimum desinere, quæ repetitis scarificationibus, ac topicis appropriatis, læto omine, cessit.

LXIX. Atque hæc sunt, quæ brevi sermone, accuratâ tamen Morborum temporumque indagatione exarata, pro tertiâ hacce Constitutione sufficiunt. Haud diffiteor quidem multa iis deesse, saltem hæc ipsa politiore calamo delineari potuisse; Quod à me exigi omninò vetant, tum quibus obstrictus, ac occupatus sum praxeos negotia, tum exigua prorsus ingenii acies, ac *curta* admodum *supellex*. Juvat autem aliquid adhuc sperare tum laudis, tum adjumenti: illius, quòd primus Ego in Patria glaciem fregerim, omnesque in hoc animi nervos intenderim, ut, si quo modo fieri possit, Morborum medela, post cineres meos, majori cum certitudine administretur: hujus verò, quòd nullus dubitem futuros aliquandò, ut nonnullos jam enumerare possem, quamplures, qui auxiliatricem mihi dexteram ferent; aut me defuncto fatis, tentatum à me opus feliciore Ævo perficient.

GUILHEL-

GUILHELMI

MUSGRAVE

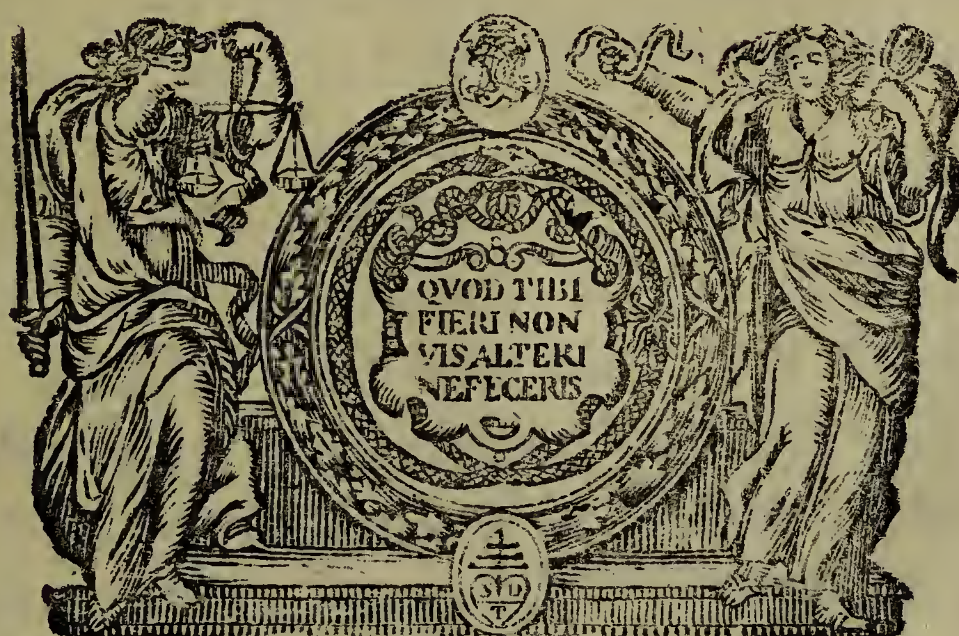
M. D. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE

ARTHRITIDE SYMPTOMATICA DISSERTATIO.

Αγαθοῖσι δὲ Ἰητροῖσιν αἱ Ομοιότητες πλάνας καὶ ἀπορίας *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XLIX.

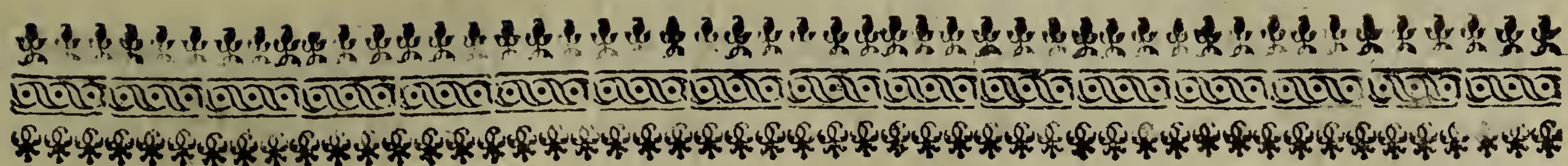
Hic Liber, cui Titulus

De Arthritide Symptomatica Dissertatio,

IMPRIMATUR

Tho. Millington, *Præses.*

Gualt. Charleton
Rob. Pitt
Sam. Garth
Humphredus Brooke } *Censores.*

Generosissimis, Spectatissimisque

GUILH. COURTENAY, *Baronetto.*
JOH. POLE, *Baronetto.*
ROB. ROLLE, *Armigero,*
Ad *PARLAMENTUM* hoc anno *MILITIBUS* à Devonia Delegatis, *Salutem.*

RÆTER *ista, quibus,* Viri Perillustres, *Me devinctissimum habet unusquisque* Vestrum *Beneficiis, non alio modo* Gratiam & Favorem *illum qualemcunque, in quo apud* Devonienses *sum, aut apertiùs* Agnoscere, *aut decentiùs pleniùsve possum* Remunerare; *quàm* Vobis, *hujusce Populi* Legatis, *singularem Eum & Votis majorem, palam prædicando; itemque* Vobis, *hujusce Populi* Deliciis, *Observantiam & Honorem quantum maximum, officiosè tribuendo.*

VOBIS *igitur* Inscribo, *& in perpetuam Cultûs & Observantiæ Memoriam,* Clarissimis Vestris Nominibus Sacratas *esse jubeo,* Similitudines *hasce meas, has* Imagines Arthriticas; *e media* Experientia *ductas, &* Usu *figuratas; Animi Nostri,* Vobis *devoti,* Pignus & Testimonium.

ET *quidem meritò;* Vos *enim estis, ut privata* (*in Alios* Vestra, *& Aliorum in* Vos) Officia *prætermittam; Quorum* Fidei, *Speciatim,* Comitatus *hic amplissimus,* Artis & Naturæ *Muneribus beatissimus,* Fortunæ *Bonis refertissimus,* Agricul-

turæ, Lanificii, Mercaturæ *rem*; *ne plura*; Se Suaque omnia *uno Ore commisit*; *&*, *quod majoris æstimandum*, *Qui* Vestræ *commissa* Fidei *sic* Curæ *habuistis*, *ut Eorum postulat* Momentum.

GRANDIORA *volo*: *Sub Auspiciis* Serenissimæ Augustissimæque *REGINÆ*, Vos ANGLIÆ Libertati; Vos Possessionibus *invigilatis*: Vos Civiles *Ejus Ritus*; Vos Sacros *tuemini*: Vos *Antiquam Ejus* Πολιτείαν *vindicatis*; Vos, Avitas Aras. *Nec quidquam* Vobis *Studio est ac Cordi*, *nisi quod* Reipublicæ *conducat*.

QUOTIES autem Libertatem *dico*, Religionemque; *duo maxima* Cœli *Munera* Me *dixisse videor*: *Cum* Homines *imprimis inter se distingui* (*quanta verò hæc* Distinctio!) *faciat* Religio; &, *quàm ab* Illis Hos *discriminet* Religio; *tàm*, *à Se invicem* Gentes, Libertas.

FAXIT Deus, *sic*, *ut* Nobis, *& quidem ferè* Solis, *non sine peculiari* Providentia, *perximiæ* Pietatis *&* Constantiæ Patronos, *hinc* COURTENÆOS; *illinc* POLOS; *isthinc* ROLLOS; *Utramque Harum integram*, *incorruptam*, *conservavit & tutatus est*; *Idem* (Optimus, Maximus) *per* Ipsos *diu*, *per* Ipsorum *denique* Progeniem *perpetuò*, *servare perstet*.

VOS *autem agite*, Viri Nobilissimi; *quæ* Personis, *&* Amplitudine Vestra; *quæ* Natalibus, *&* Familiis Vestris; *quæ* Patria, *& Ejus* Libertate; *quæ denique* Vobis *sunt digna & decora*, Ea *præstare pergite*: *&*, *e Re* Vestra *si esse censueritis*, *Favete*

Salutis *&* Existimationis
Vestræ *Studiosissimo*

Iscæ Damnoniorum iv. *Idus Decemb*. M. DCCII.

GUILH. MUSGRAVE.

PRÆFATIO.

Uotcunque inspexi de *Arthritide* scribentes, in eo sunt ad unum omnes, & quidem elaborant, ut tantummodo Morbi istius, qua *Exquisiti*, *Genuini*, *Legitimi*, suoque ordine *Primarii*, Doctrinam excolant, & Disciplinam edant: Ea videlicet Illius Notitia, quæ ex Ipsa manat, vel elicitur, contenti: de *Larvata*, sive *Symptomatica Arthritide*, num quæ sit, aut qualis, aut quanta, aut quota, aut quàm à se diversa, aut *Arthritida Primigeniam* quàm Mimicè & quantùm imitetur, (etiamsi hæc ad Illam illustrandam exponendamque adprimè conferunt) parùm, vel minimè soliciti.

Quid ab His Hominibus studeatur, & in isto genere quousque proficiatur, non est hujus Instituti, exquirere. Impræsentiarum Nos, Experientia Duce & Præside, proponimus, in iis Affectionibus, quæ *Podagræ* & *Arthritidos* Regularis Appellatione passim insigniuntur, explicandis sanandisque, (ut, à Medico quod suscipitur Negotii, luculenter id tractetur; &, ad Ægrotorum Commodum & Sanitatem, quod amplissimum fieri possit, id demum agatur) primum, in *Arthritida Primigeniam* & *Symptomaticam*, Earum Divisionem; tum *Symptomaticæ* in suas Partes Distributionem, constantissimè ante omnia religiosissiméque conservari.

Quanto Ille, & quàm dignè, Risu exciperetur; qui, dum Artem exercere professus sit Gemmariam, omnes illos, quotcunque circumferuntur (ita vulgo nominati) *Adamantes*, tanquam *legitimos* & *veros* æstimaret; atque adeò acciperet? An non *Artificem* potius deceret, quid *Adamanti legitimò* proprium sit, investigare; eoque posito, tanquam Regula & Norma, de *Pseudo-Adamantibus*, & Eorum à *Vero* dissimilitudine & discrepantia judicare? Nonne etiam delectaret *Falsorum* Varietatem, magnam utique & multiplicem, ut à *legitimo* Alii quàm longissimè removentur,

Ementiti, factitii; ut ad eum Alii propiùs accedunt; Alii *Colore* translucido æquiparant; Alii *Duritie* tantùm vincuntur, à *Vero Adamante* non nisi ab *Artifice* peritissimo distinguendi, diligenter expiscari?

Non minùs fixum aut immobile Fundamentum in Experimentis habet *Arthritidos*, illa in *Primigeniam* & *Symptomaticam*; & *Symptomaticæ* in suas *Species*; quàm habet *Adamantis* hæc in *Legitimum* & *Falsum*, & *Falsi* in *Partes* suas, Divisio Distributioque.

Quanti verò intersit hæc notari, & hisce perquirendis quàm egregiè locetur Res & Salus *Arthriticorum*; ex eo constat; quod, iis prætermissis neglectisve, jure merito verendum; Ne dum uni eidemque tantum Morbo, nempe *Arthritidi*, videamur; revera nos, quodque est certissimum, multis, iisque longè inter se diversis, & diversa ratione impugnandis, obsistere contingat: Id est, ancipiti prorsus eventu, Prælium, ne in Tenebris committamus.

Eum rectè curaturum credunt, qui Rationalem Medicinam profitentur, quem prima Origo causæ non fefellerit: Neque Curari id, quod ægrum est, posse, ab Eo, qui quid sit ignoret: Sed *Cujus rei non est certa Notitia,* quod *Ejus Opinio certum reperire remedium non potest. Celsus, Præf. L.* 1.

Hujus quidem modi Distinctionem, à Clarissimo *Mortono*, in *Phthisiologia*, fusè jampridem doctèque lucubratam esse video; &, istius opera, Morbum omnino difficillimum explicari, gravissimum curari. Sed, in Chronicis plerisque aliis, ab *Auctoribus* celeberrimis, aut penitus omissam, aut aridè nimis & jejunè proditam: Quam tamen, & in aliis perutilem, & quidem necessariam fore, ideoque multum desiderari, diu sum arbitratus; in *Arthritide* verò quàm plurimum; eò certè plus in *Arthritide*, quò diutiùs illa cæteris Affectionibus, quò crudeliùs Humanum Genus acerbiúsque infestavit; &, in illa, quò frequentiùs *Symptomatica* reperitur.

Quid, quod Insignissimus *Baglivius*, Magnum *Italiæ* Decus & Ornamentum, hac in parte ὁμόψηφος, graviter errare Medicos existimat; qui putant non nullos Morbos esse *Primarios*; ab iisdem Causis productos; eandemque etiam Medendi Methodum exposcentes:

poſcentes: cùm, per repetitas graviſſimorum Medicorum Obſervationes, certò conſtiterit, Eos eſſe *Secundarios*; à diverſis Cauſis pendere; *Specie* differre; propria habere Symptomata; propriaſque Methodos expoſcere. Et inter præcipua Artis Deſiderata illud meritò reponit, *Ut ſcilicet ſinguli quique Morbi in tot* Species *ſubdiſtinguantur, quot ſunt* Morbi Primarii *à quibus foventur, aut Cauſæ vehementes conſtanteſque quibus producuntur.* Praxeos Medicæ *Lib.* 2. *Cap. IX.*

Poſita ergo hac *Arthritidos* Diviſione, & in præſenti miſſo, tanquam *Poſtulato*, Diviſorum Membro Priori, ſcilicet *Arthritide Primigenia*; Poſterius aggredior, nempe *Symptomaticam*; hoc Conſilio & Spe fretus, ſi priùs Copiæ debellentur hæ *Auxiliares*, Hoſtem poſtea faciliùs depelli & evinci poſſe *Principalem*.

Dicam itaque *Arthritidem Symptomaticam*, & in ea *Species*, quotquot uſquam mihi innotuere, comprehenſas: Ut Illius *Ratio generalis*, & Harum *Deſcriptiones* & *Diſtinctiones*; ut, à Morbis ſuis *Primariis*, Earum *Ortus & Emerſiones*; ut, in *Arthritida Primigeniam*, Earum *Migrationes* & *Itinera*; in Statu maximè degeneri & peregrino, ut Earum *Facies* & *Proprietates*, (variæ, Jupiter! & diſſimiles) Ut ὁμοιότητες *Arthriticæ* uſquequaque aperiantur: *Curationes*, & *Medendi Intentiones* Earum ſingulis accommodatæ, & (quoad potero) congruentes, ut eliciantur: Poſtremo, totum id quod dicimus, ut *Hiſtoriis*, optima fide traditis, tanquam tot *Teſtibus*, ſtabiliatur, confirmetur. Hoc *Libelli* hujus *Opus* & *Argumentum* eſt.

Lectorem autem illud admoneri decet; quoniam ea, quæ à *Nobis*, nullius *Sectæ* Aſſeclis, imò *Sectam* omnem fugientibus, & *Hiſtoricam* (ea quidem una exercenda, vindicanda) *Medicinam* colentibus, ſiſtuntur & in medium proferuntur; aut Eventa habent, aut ex iis ultrò nata, vel facillimè ducta; iſta verò Eventa colligenti, maximam partem præbuit *Damnonium* hocce *Orientale*; quod idcirco *Medicina* hæc (ea verò ejus Pars præcipuè, quæ de *Scorbutica* eſt *Arthritide*) quodammodo *Provincialis*, & *hujus Populi Propria* eſſe videatur. Utinam ſanè Tanto & tam Nobili Populo par inveniatur!

ELENCHUS.

CAP. I. DE Arthritide Symptomatica *generatim.* Pag. 1.
II. De Arthritide *Rheumatiſmo* Supervenienti, Symptomatica falsò appellata. 6.
III. De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium ſuppreſſione.* 11.
IV. De Arthritide *Hydropi* ſuperveniente. 16.
V. De Arthritide *Melancholica*, *Hypochondriaca*, *&* *Hyſterica.* 24.
VI. De Arthritide Fixa *Scorbutica.* 31.
VII. De Arthritide *Lui Venereæ* ſuccedenti. 42.
VIII. De Arthritide *Aſthmatica.* 51.
IX. De Arthritide *Febri* ſuccedanea. 57.
X. De Arthritide ex *Colica.* 63.
XI. De Arthritide *Morbis* quibuſdam *Cuticularibus* ſubjecta. 71.
XII. *Corollaria & Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo.* 76.

DE

DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

VT Morbi rectè dignoſcantur, videndæ ſunt, (quod docet* *Hippocrates*,) ὅσαι ἐξ οἵων εἰς οἷα διαδοχαὶ νοσημάτων, h. e. *Quæcunque fiunt Morborum viciſſitudines, & ex quibus in quos ſuccedant.* Vertente Clariſſimo *Mediomatrico*, pariterque Textum in hunc modum interpretante: *Morborum Succeſſiones, viciſſitudines, & exceptiones, eſſe inſpiciendas; ut facilius de toto eorum exitu exiſtimes.* Et, *Hæc oportere omnia ad eam Morborum Tranſmutationem transferri, quæ ſolutionem quandam præ ſe fert, & Naturæ benignitate aliò Morbum ablegat.* Quibus præfatis, ex Divini Senis Oraculis, ad Gratiam, & Fidem, Operi noſtro conciliandam; (quod, ad ea ſe conformari, fruſtrà quidem, & ambitiosè nimis, exoptavit,) ipſam rem aggredior; ex illoque ſancto quaſi Fonte, noſtra omnis manabit Oratio.

II. Præter iſtam *Arthritida*, quæ Cauſam habet Continentem Propriam, & Peculiarem, quæ ſuis viribus pollet, & eſt ex ſe ſufficiens; ideoquè *Exquiſita* audit: nec, ab Affectu quovis alio, perfecto, mutuatur, ſive ducit, originem; unde *Primigenia*; (quæ quidem, in præſentia, Poſtulati loco ponenda:) Alia eſt *Arthritis*, quæ à Morbo aliquo Antecedente profluit: quæ alteri Morbo debet ipſum id, quòd naſcitur; &, quòd exiſtit;

* Επιδημιῶν α´ τμῆμα τε´τ.

exiſtit: & (à *Primario* illo) *Derivata*, *Secundaria*, *Symptomatica* uti, (præ *Arthritide Exquiſita*,) *Mendax*, *Simulata*, *Falſa*, jure merito nominetur.

III. Fuſiùs dicam: *Arthritis Symptomatica* cum *Primigeniâ*, ſi primas earum Facies conferamus, & illa quæ ſunt exteriora ſpectemus, in pleriſque convenit: (Par etenim Ratio Paroxyſmorum; iidem utrinque typi, ſimiles cauſæ, & Principia; nec non effectus, ſeu Reliquæ: ſive fructuoſæ, ſive contrariæ.·.) Proindeque generali Nomine *Podagræ*, & *Arthritidos*, utriuſque communi, comprehenſæ, magnam partem ἀδιακρίτως ſub eo delituere; Morbus idem eſſe, judicatæ. At, à vero quantum id abhorret, iis facilè innoteſcet, qui earum εἶδος καὶ ἦθος penitiùs ſcrutabuntur. *Arthritis* enim *Primigenia*, morbus exquiſitus, γνήσιος ſui ordinis Princeps, peculiarem & ſui generis conjunctam habet cauſam, proprio utique Marte agentem; per ſe, vel procatarcticarum ſtimulo, Paroxyſmos facientem; à nullo verò affectu alio, aut primitùs acceptam, aut in operibus dependentem. E diverſo, *Symptomatica* morbo alteri ſuccreſcens, vel materiam, (id eſt, cauſam continentem,) vel minimùm materiæ in hujuſce generis *Arthritida* μελιωρισμὸν, illi *Primario*, quo (directè vel obliquè) Ortus ejus promovetur, refert acceptum: Itaque tum morbi, unde fluit, Primarii; tum *Arthritidos*, quam æmulatur, exquiſitæ, de Naturâ, tanquam Hybrida, participat.

IV. *Symptomaticæ*, quas hoc Terrarum Tractu vigere comperimus, ſunt ex Rheumatiſmo *Arthritis*, ex Chloroſi, & menſibus ſuppreſſis, ex Hydrope, Melancholiâ, Scorbuto, Lue Venereâ, Aſthmate, Febre, Dolore Colico, Affectibus cutaneis: Perplures ſanè, dignæque omnes quæ in *Luciani* Drama prodeant Τραγοποδαγρικόν: quarum tamen Catalogum haud dubiè augebit induſtria poſterorum.

His affecti, eos qui in *Arthritide* ſunt *exquiſitâ*, numero videntur, (ſi rectè calculum ponas,) exæquare; imò quidem (mea ſic eſt Ratio,) vincere: Ut *Damnonio* noſtro *Arthritidos* pars dimidia, ſine ullâ dubitatione, ſit hodiè *falſa*.

V. *Symptomaticarum* ratio generalis in eo locari reperitur, quod, cùm morbi ſunt ab *Arthritide Primigeniâ* diverſi, & intervallo quodam diſtantes, ſtationes ſuas *Primarias* linquunt, & erga *Arthritidem* moventes, ei ſenſim appropinquant: Simili ferè modo, ac, in Hypotheſi *Copernicanâ*, Planetæ Apogæum (ſivè punctum illud Ellipſeos, quod eſt à Sole remotiſſimum) deferentes, verſus Solem inclinant; donec Hypogæum (ſive punctum ejus quàm proximè Solem) pertigerint.

De appropinquandi modo ut ritè cogitemus, non ſolùm ex Arthritidos *Primigeniæ* Symptomatis aut pluribus acceptis, aut diutiùs ſervatis, is exiſtimandus: Næ hoc, utrumque, Judicium fallax, & incertum: Imò potiùs à primario plùs minusve exuto, [ut in ſequentibus patebit] addiſcendus. Verùm enim verò *Primarii* Exuviæ ſimul cum uſurpato *Arthritidis Primigeniæ* vultu, *Symptomaticas* omnium certiſſimè commonſtrant.

Specialis harum eſt Conditio, quòd à ſtationibus *Primariis* quò celeriùs, & quò longinquiùs, ejuſdem Claſſis

Sympto-

Symptomaticæ deflectunt, eò rariùs ad eas revertuntur: hoc est, quò plura Morbi *Primarii* Symptomata deposuerunt, eò insolentiùs resumunt; eò celeriùs *Arthritidis* Puræ Symptomata usurpant; eò constantiùs retinent.

VI. Secum dissentiunt *Symptomatica* si earum Externa respicimus; quod Aliæ, εὐτοκίᾳ; aliæ Partu difficili, educuntur; Aliæ, à *Primigenio* ægriùs; aliæ libentiùs, decedunt: Aliæ ad Parentem citò regrediuntur; aliæ vix unquam, aut nè vix quidem: Aliæ sæpius; aliæ rarius, Παροξύνονται.

Harum autem *Paroxysmos* si attenderimus, sunt illi profectò longi, breves: acerbi, mites; abnormes, idonei; continui vel intercisi? eâdem planè varietate inconstantiâque, quâ sunt *Arthritidos* exquisitæ Paroxysmi: Et Reliquias sivè fructus, habent (sicut illi) suæ cujusque Ferocitati & Magnitudini, plerumque respondentes.

Partûs istam Diversitatem facit diversa *Primariorum* Indoles, & in *Arthritidem* Propensio: Nam, quò cujusque *Primarii* Materia virus *Arthriticum* magis refert, & Materiæ *Arthritidem* facienti, quò plus favetur: eò certè vividum magis *Arthritidos* Simulachrum, eò magis solidum emergit Ἐκμαγεῖον. Et è contrario.

VII. Sed, (quæ cum primis ad exponendas hasce *Symptomaticas*, conducit Differentia;) Alia *impropriè*, & ex Vulgi tantùm Opinione, sic appellatur: Quippe quoniam Paroxysmos, ad Normam *Arthriticam* formatos, & compositos, habet omninò nullos; nec Materiam, ei quæ est *Arthritica*, (quantum ex utriusque signis judicare licet) ullâ ex parte comparem. Hujusmodi una est, quæ Rheumatismo superat; quæque *Symptomaticarum* Nomine, quoties de iis verba fecerimus, à Nobis eâ re excluditur. Alia *magis propriè* dicta; quæ Morbo alicui *Primario* manifestè & palam ἐπιγινομένη, *Primigeniæ* ritu, per se vel aliundè stimulata, & adjuta, Paroxysmos celebrat.

VIII. Illa etiam duplex est; Altera Generatione, quæ dicitur *Æquivoca*, procreatur. Gravi quodam Morbo laborat Æger; eoque partim, vel penitùs subacto, Natura, sui demum juris & vegetior facta, Miasma *Arthriticum* in sanguine occultum, sanguinem & quicquid intus virium est depascens, (maximè verò si Pharmacis ea proritetur) ad τὰ ἔξωθεν appellit; itaque (præter spem & expectationem omnem sæpè) gignit *Arthritidem*. Huc pertinet *Arthritis* ex Chlorosi, & ex Hydrope, quæ quidem, accuratè si dixerimus, *Secundariæ* potius quàm *Symptomaticæ*, censeantur: uti infrà ostendetur.

Altera, quæ κυριωτάτως *Symptomatica*, eandem cum *Primario* (cōtrà quam modò dicta,) sed mutuam, & ab eo derivatam, habet Materiam; vel ipsam, vel aliquâ ex parte alteratam; vel integram, vel cum alio quodam mistam; sed in aliam Corporis Regionem, quæ transvehitur; aliaque ratione (id est *Arthritica*,) quæ operatur. Nam, ei quod ineptum est eliminando, per Morbos hunc vel illum, pro inepti ratione & corporis Constitutione, varios, dum incumbit Natura; (unde horum Morborum φύσιες ab *Hippocrate dicuntur* ἰητροί,) sæpe quidem fit, vel propter eos nimis remissos, & instituto impares, vel ob materiam parum tractabilem, & δύσκολον, quòd il-

lius pars in Corpore, necdum iſtis molitionibus exturbata, reſtet. Hanc natura, prælium redintegrans, ſecundò aggreditur; &, quoniam auſis prioribus exciderat, aliâ jam methodo conficere, alio morbo, ſcil. *Articulari* proſcribere, contendit. Atque hunc in modum oritur *Arthritis Symptomatica*; cujus ſpecies ſunt *Arthritis* Melancholica, Scorbutica quæ Lui Venereæ, quæ Aſthmati, quæ Febri, quæ dolori Colico, quæ morbis Cuticularibus, ſuccedit.

IX. Hoc autem minimè celandum, Quòd rarò illa, *quæ maximè propria Symptomatica* eſt, *Primarium* ſequitur niſi multorum dierum, veterem, &, ab Ætate quaſi venerabilem, Cronicum: Et, quòd illa, ſeriùs quàm *Primigenia*, nec niſi grādiores, invadit; Eos ſcilicet, qui, cum affectu *Primario* diu conflictati, cum eodem ſimul inveteraſcunt. Id quod de alterâ iſtâ *magis propriâ* parte, confirmari vetant experimenta; quippe quæ, robuſtioribus, quæ junioribus, congruere hanc, evincunt.

X. Verùm, ut ultrà diſtinguam *Symptomaticas*, earum quæ ſunt ἰδιωπάθειαι morbi primarii, (à quibus derivatâ ſui generis materiâ, quæ in *Arthriticæ* modum agere conatur, hæ ſingulæ potiuntur,) quum validè inter ſe diſcordant; *Symptomaticas* item haſce, utcunque primâ facie conſimiles habeantur, ſpecie tamen, pro ipſorum materiâ, pro illâ primariorum diverſitate, inter ſe differre, non eſt improbabile. Peculiarem habent ſigillatim omnes naturam, proprium ἦθος; & curationes exigunt proprietatibus ſuis accommodatas. Nam,

XI. In exercendâ Medicinâ, quoties occurrit *Arthritis Symptomatica*, morbi *Primarii* ratio, & modus omninò inveſtigandus; Therapia probatiſſima diligenter expiſcanda; & ex iis, unà cum *Arthritidis Primigeniæ* Doctrinâ, ſtudiosè conſideratèque penſitatis, eliciatur, & in quadrum redigatur, optima medendi perfectiſſimaque indicatio.

a *Neque enim credant, (qui Rationalem Medicinam profitentur) poſſe eum ſcire, quomodo Morbos curare conveniat, qui, unde hi ſint, ignoret:* Neque eſſe dubium, quin aliâ Curatione opus ſit, ſi à Lue Venereâ; aliâ, ſi à Melancholiâ; aliâ ſi à Scorbuto; aliâ, ſi ab Hydrope: aliâ, ſi à Chloroſi, (& ſic de cæteris Affectibus, toto, quod dicitur, Cœlo diſtantibus, & ſecundum illam Differentiam diversè medicandis) *Arthritis* oriatur.

XII. Etſi verò *Symptomaticæ* Ratio Compoſita, ab utroque Parente (tam eo qui genuit, quàm eo qui adoptavit,) Ætiologiam, Therapiam, ex parte accipit; tamen non id indiſcriminatim, & æquali factum eſt menſurâ; ſed modo, & proportione, prorſus ſingulari. Nam, in Paroxyſmo ab *Arthritide*, Therapia maximopere; extra verò Paroxyſmum, in ejus vacatione, Prophylactica quæ colatur, à morbo præcipuè *Primario*, haurienda.

XIII. Quæ quidem Prophylaxis, & in eâ quæ eſt Medicina vel latè ſumpta, cùm, ad morbos, veteribus Chronicis, iiſq; graviorique, ſecundarios, & malum συσαλθὲς (*Arthritidem*) æmulantes, evertendos, excolatur; diutiùs quidem, & contentiùs, ad menſes aliquot ducenda: ſæpè etiam per annos, ſtatis temporibus, repetenda eſt: Ut nempe morbis ita pertinacibus, inveteratis, ſanatu difficillimis, curatio par & æqualis adhibeatur.

a *Celſi* Lib. I. Præf.

beatur. Iſta verò Prophylaxeos diuturnitas aliàs longior, aliàs brevior, ordinanda, pro ſingulâ Curationum ſingularum Difficultate: quod in ſequentibus ſpeciatim, & preſſiùs, exponetur.

XIV. *Arthritidis Symptomaticæ* à *Primigeniâ* Diverſitas, inque Membra Partitio, ab Artis Profeſſoribus non ſatis obſervata, id effecit, ut Ætiologia *Arthritica* hodieque trunca, debilis, imperfecta, perturbata, minimè conſtet; nec cum Ægrorum Symptomatis concordet. Neque enim aliter fieri poteſt, cùm, quæ Una, & Simplex, æſtimata fuit Affectio, varia prorſus eſſe deprehenditur, & multifariam compoſita.

XV. At, quod magis dolendum, & in Humani Generis incommodum (ut ne quid gravius dicam) ceſſit immane quantum; id etiam fecit hoc Παρόραμα; ut, quæ non uno eodemque modo conſtrui, quid potiùs variari, & pro Morborum Differentiis, Diſcrepantiâ, Diverſitate, aliis aliiſque Indicationibus paſſim muniri, debuerat Therapia; anguſta n[illegible]ium, manca, & delumbis, eſſe reperiatur; utpote *Arthritidis* unius *Primigeniæ* Baſi, & Fundamento, (nimis arcto) ſuperpoſita; cum Medici, tùm Ægroti, ſpem, & vota, decipiens. Infelices *Arthriticos*! & eo quoque nomine miſerandos, quòd, dum adversùs Morbos Convulſivos; adversùs Phthiſin; adversùs Febres Intermittentes; aliaſque quàm plurimas; dum, adversùs graves & Herculeos Affectus, medendi Intentiones aptas, ſolertes, commodas, excogitavit Ætas; in *Arthritide* ſanandâ, pellendâque tam parum profecit.

XVI. Prædictas *Symptomaticas* hâc Methodo diſcutiam: Primùm nempe Remotiſſimam, & ab *Arthritide Primigeniâ*, quàm longiſſimè disjunctam: Deinde reliquas, eo ordine, quo ſunt, in ſuâ cujuſque Ellipſi, minus remotæ dum ad illam denique pervenero, quæ, ab *Arthritide Primigeniâ*, vel abeſt quàm proximè, vel ipſa eſt: Per totum hunc Decurſum, & univerſum percurrendo *Syſtema Symptomaticum*, habito reſpectu, quoad ejus fieri poteſt ad Acceſſum, & Proximitatem: quæ quidem hoc tempore potiſſimùm advertenda: En Opuſculi Partitionem:

Arthritis

- Primigenia.
- Symptomatica
  - *Falsò* ſic appellata, quæ Rheumatiſmo;
  - *Minus propriè* dicta, quæ { Chloroſi, Hydropi, Melancholiæ, Scorbuto, Lui Venereæ, Aſthmati, Febri, Colicæ, Morbis quibuſdam Cuticularibus,
  - *Magis propriè* dicta, quæ

Supervenit.

 In

In ipsis partibus tradendis, primùm, morbi cujusque *Primarii* stationem dicam: Tum, ejus in *Arthritidem* progressum: Deinde *secundarii*, jam facti, & in aditù maximè propinquo sistentis, Diagnosin qualemcunque: Post, à Cognatis *Secundarii*, & *Arthritide* exquisitâ, illius differentiam: Tum, morbi, ejusque Symptomatum, imprimis urgentium, curationem: Deinde, isthæc illustrandi ergò, historias: Hæc autem, non eâdem ubique ἀκριβεία; quantâ tamen opus est, Scripturâ persequar.

CAPUT II.

De Arthritide Rheumatismo supervenienti, Symptomatica falsò appellata.

ARTIC. I.

PRiusquàm ad *Veras* aggrediamur *Symptomaticas*, omninò necessarium est, *Arthritidem* ex *Rheumatismo* ortam, ità *falso* nominatam, propter ejus cum *Veris* similitudinem, & nè istam in illarum numero ponentibus, operi nostro deesse, videar, expediri; eâque re, de ipso *Rheumatismo*, mendosæ hujus *Symptomaticæ* Affectu *Primario*, paucula quædam præmitti.

De *Arthritide Vagâ*, quatenus *Rheumatismum* referat, & illius Appellatione se occultet, alîus loci est disserere: De *Rheumatismo*, quam ille *Arthritidem* imitetur, ac quasi vices rependat, hujus & temporis, & loci est.

II. *Rheumatismus* ille, cui quidem uni quantum ego rescivi, succrescit hæc *Symptomatica*, (nam à *Scorbutico* minimè unquam, nedum alio quovis *Rheumatismo*, prognatam memini) semper incipit à Frigore, causâ hujus affectionis evidenti fidelissimâ: Ex quâ celerrimè sanguini, præcipuè verò ab exercitationibus incalescenti, *Lentor* inducitur; qui, in Musculis & Membranis, infarciens Capillaria, circuituri Fluminis meatus obstruit; Dolores, & interdum Tumores affert. Quæ inest Sanguini, Pituitæ, sivè seri crassioris Massa, horæ paucarum aliquando *Sexagesimarum* Spatio, momento temporis, ferè tota *lentescit*, & (uti Cera per Syringem injecta,) Ductus implens exiguos, Impedimenta, Moras, Oppilationes creat, pro ipsius crassitie plùs minusve pertinaces.

III. Quî fiat tanta, tamque subita γλισχρότης, (haud explicatu facile Problema) Professores Medicos, optima quidem Ingenia fatigavit. Sunt, qui Lac acescens, si admoveatur Igni coagulum citò contrahere perpendentes, & Lac immissum venis statim Coagulari confirmantes, binis hisce positis, sibi videntur rei summam explicasse, Dubiique vim in totum diluisse: at quo jure, quâ ἀπέλεγξι, (præfato virorum de Republicâ benè meritorum Honore,) paucis expendam.

Primùm, Experimentis *Boylianis* manifestò constat, Acidi, præter Salis Marini, vel ejus æmuli, quantitatem perexiguam, atque huic Coagulationi producendæ minimè sufficientem, nihil Naturâ sanguini inesse: Neque de horum Experimentorum fide, per *Vieussenian*a, dicam?

cam? an *Chiracciana*? quicquam * derogatur.

De altero Argumenti Membro, etsi, apud Magni Nominis † Anatomicum, tanquam Experientiâ proditum, Lac immissum venis illicò densari, perscribatur; tamen, quòd vacillet hâc in parte, non tam Auctoris, quàm (ex eâ, quâ versamur, Rerum Caligine) eventi Fides & Testimonium, ideòque dubium æstimetur, habeo dicendum. Cùm enim, varias olim, *Oxonii*, Injectiones, & quidem hanc ipsam lactis vaccini, quantitate satis locupleti, exercendo, sanguinem indè nè vel minimùm coagulari, sive concrescere, tametsi hâc illâc agitatum accuratèque spectatum, deprehenderim; Virum clarissimum, Prosectorem eximium, aut Animali minùs sano, aut acescenti Lacte, fuisse usum, haud injuriâ suspicatus sum.

IV. Deinde, non solùm ab Acido fieri in Sero Animali Coagula, testatur id * *Boylei*, per *Oleum Tart. per Deliquium* illi adjunctum, perque *Spiritum vini* probè rectificatum, coagulari serum asserentis. Quin etiam, ut Symbolum meum conferam, *Rheumatismo* laborantis serum, pes calorem, & exinde quàm citissimum Frigus, (utrumque scilicet impensum,) in Gelatinam admodum lentam, viscidam, firmam conciliari & cogi Nobis experimento patuit. Hoc enim brevi evenit, quando, hujusce rei tentandæ gratiâ, istiusmodi serum, cochleari contentum, & subjectâ lucernâ calefactum, Aquâ frigidissima ac cochlearis marginem immergeretur.

Ab Acri verò Sale Alcalico, quàm ab Acido, *Lentorem* fieri, longè probabilius: Sagacissimi enim † *Baynardi*, Collegæ Nobilissimi, Experimento liquet, *Rheumaticorum* Urinâ, Salis Alcalici ejus, quem habent Sani bonâque utentes valetudine, partem quasi trigesimam, nec quidem suprà, destillando elici. Unde conjicitur, Salem istum acrem, pungentem, asperum, acutum, in Sanguine retentum, Pituitâ (forsan adjuvante Oleo, veluti in Sapæ Compositione,) irretiri involvique & ad viscidum in *Rheumatismo* faciendum, ad Dolores, & Tumores inferendos, opere quidem maximo contribuere.

At, quod rem absolvere videatur, *Rheumatici* cujusdam Ægri venâ pertusâ, sero *Syrupum Violaceum* instillavi, unde Mixturæ, brevi temporis spatio, *Color viridis*: Et ejusmodi sero, *Sublimati solutione*, parcè quidem & tantillulâ quantitate, additâ, quàm citissimè ad fundum se demisit Concretum *Albissimum*.

Ipsi porrò Pelliculæ, sanguini *Rheumatico* innatanti, (ut videlicet, in eâ salis quid dominetur, anquirerem) *Solutionis* dictæ guttis aliquot affusis, ejus superficiem ex hinc *Albere*, cum plerisque aliis astantibus hujus experimenti testibus, notabam.

Siqua igitur hisce probationibus Fides, vel à calore frigoreque vehementibus & continuis, vel ab sale alcalico intùs

* Hâc de re, Qui plura voluerit, adeat clarissimi *Pitcarnii* dissertationem Med. ultimam: Ut & Almi Coll. *Romanorum* Archiatrorum ad Cl. *Vieussenium* Responsionem.

† Vide Cl. *Lovverum* de Corde, Cap. 2.

* Vide *Humani Sanguinis. Historiam*, Partem 3.

† Acta Phil. Lond. N. 125.

intus retento, vel utroque Lentorem hunc oriri, veriſimile eſt.

V. Quoties è viſcido redemptus, priſcâ gaudet εὐχροίᾳ & more naturali circumagitur, ſanguis; evaneſcit tumor, quieſcit dolor, convaleſcit Æger: contrà verò, affectu malè tractato, id eſt perſeverante viſcido, nondum victo correctoque, non nunquam oritur *Arthritis* iſta, quam dico, *Symptomatica*. Nempe, cùm abundat τὸ γλισχρὸν, quà viſciditate, quà acredine, vehementiores, pariter ut *Arthritis* ipſa, profert diſtenſiones, dolores, tumores, alioſque non paucos effectus utrique huic vitio communes.

Frigidam verò *Arthritidem* æmulari geſtit hic affectus, illiuſque Partes ſuſtentare: Nam, neque dolor, æquè acerbus; nec inflammatio perinde contumax; neque declinatio ſimiliter propera, ac in illâ *Arthritide*, quam appellamus *Calidam*. Nihilominus fatendum eſt, quòd, ſi *Rheumatiſmo Scorbutico*, aut *Venereo*, *Arthritis* iſta ſuperveniat, (poſſe verò ſupervenire, nullam recipit controverſiam) ob aſperum aliquid, ac ſtimulans, interfuſum, & dolorem magis acutum, & inflammationem magis infenſam eſſe.

VI. Autumno maximè intenduntur hi dolores; eo videlicet tempore, quod fluxionibus favet, (quanquàm & alias anni tempeſtates iis prorſus immunes eſſe, nequaquàm affirmandum,) & diu, non nunquam ad totum Hyemale Spatium, ubi morbus inveteravit, excurrunt; ſæpe quidem interciſi, at à leviſſimo frigore recidivi; quod diuturno familiare *Rheumatiſmo*. turgent Articuli. Farcturâ extante, & in Tumorem albidum, & tanquam 'Οιδηματώδη, cutim elevante. Unde digitorum motus ſemper impeditus, interdum abolitus: Huc illuc digiti torquentur: Manus non nunquam retroagitur; ſicque cubitus, ut pars ejus interior jam emineat.

Cùm *Arthritidis* perſonam qualemcumque capeſſivit *Rheumatiſmus*, raro quidem exuit; ad vitæ uſque terminum plerumque perferens. Si modò ſanum id, quod intus, & incolume totum eſt, extremam aliquando ſenectutem, ſed digitis, ſed Artubus multatus, Æger adipiſcitur; *Podagram* interea, tanquam humani generis peſtem & perniciem, tanquam malum, vel ipſo teſte experto, acerbiſſimum, (quâ tamen Genuinâ fortaſſe nunquam eſt affectus) increpans acerrimè.

VII. Quamvis enim non nulla *Frigidæ Arthritidos* Symptomata gloriatur hic affectus: tamen, ſi rem attentiùs perſpexerimus, cum eâ parum convenit. Cutis ſanguini (ſic, ut in *Rheumatiſmo* ſolet eſſe) denſa, & quàm in *Arthritide* multò denſior, poſt quietem ſupernatans, hoc abundè arguit: Confirmat id, quòd Gelatina, quamdiucunque Commiſſuris immorata eſt, nunquam in Tofos indureſcit; quodque commiſſuris minimè contenta, cum Internodiis eas pari ferè proportione premit: tum verò omnium maximè, quòd nullo Cardiacorum, utut *Actu* vel *Potentiâ* calidorum, abuſu, vel quâvis aliâ de causâ (contrà quàm *Arthritis* omnis, ſive *Primigenia*, ſive *Symptomatica*; ſive *Calida*, ſive *Frigida*) in Paroxyſmum, qualis eſt *Arthritidis*, vel leviſſimum, evehatur unquam *Species* hæc *Adulterina*.

VIII. Ad haſce *Rheumatiſmi* Reliquias, duras equidem & pertinaces, prævertendus, valet ea, quæ morbi iſtius

istius curationem habet, quæ sanguinem attenuat, Medicina; ab Auctoribus, illam ex instituto tradentibus, haurienda. Cui tamen unum, ut mea memoria est, ab iis prætermissum, adjiciam; nempe, quòd, ad dolores *Rheumatismi* minuendos, ad sanguinem alterandum, & τὴν γλισχρότητα devincendam, conducit, supra quam quis expectaret, Vomitio; sed vehemens, sed iterata. Quod unde efficitur, sanguinem exagitando, concretiones inhibendo, motumque illi novum expeditioremque tum intestinum, tum periodicum, imprimendo; an quovis alio modo fiat, in medio relinquam.

Hoc autem gratis dictum, ne quis existimet; fidenter affirmare possum; solâ *Infusione Croci Metallorum* ad quatuor vices, quantitate benè magna, tot diebus continuis, ab Athletico quodam & multarum virium Ægro, contra *Rheumatismum* haustâ, unde cum εὐφορίᾳ toties evomuit; *Rheumatismum* gravem, & permolestum, me novisse penitus & radicitus extirpari. Cujus quidem Historiæ mentionem non ideò feci, quòd tristem & severam, ne dicam periculosam, hanc curationem, vix centesimo cuique tolerabilem, in communem indistinctè usum, inducere conarer, aut in animo haberem; (quæ enim hæc Temeritas!) sed tantùm, ut Emeticum ab hoc affectu per se considerato, non ex omni parte respui, seu vetari, submonerem; imò quadantenus indicari; &, quoties vires, & quæ sunt Ægri cætera consentiunt, posse ministrari.

IX. Ad easdem Reliquias præsentes extirpandas, requirit indicatio quæ quidem unicè attendenda, ut tollatur iste lentor, ut crassa pertinax & viscida materia, quæ juncturas obstruit, & in tumores cutim earum effert, causa videlicet conjuncta, corrigatur emendeturque, cujus gratiâ, è *Regno Vegetabili* depromantur *Antiscorbutica*, quæ dicuntur, sale volatili referta; qualia sunt *Radices Armoraciæ*, *Cerpæ*, *Ari*, *Allii &c. Folia Cochleariæ*, *Nasturtii Hortensis*, *Indicique &c. Semina Sinapios*, *Cochleariæ &c.* Quæ quidem omnia, rectè & artificiosè comparata, debitoque more data, viscidum incidant, tenuent, resolvant, perque Renes demùm expellant illius quicquid allenum est, & inidoneum.

Huc, eodem ferè nomine, respiciunt *Spiritus C.C. Urinæ, Fuliginis, Salis Armoniaci, & id genus alii Volatiles, sive simplices, sive oleosi.*

Quid per *Oleum Terebinthinæ*, Medicamentum mirè penetrans, & *deobstruens*, (Pulmonis illud solvit pituitam, in Catarrhis pertinacibus farcturam ejus allevat: In tingendo marmore, colorum illud optimum laudatissimumque vehiculum est:) Quid, inquam, in Lentore *Rheumaticorum* reducendo per illud præstetur, quando hoc hortatur Analogia, fiat periculum. Prosit autem tum internè sumptum, tum externè applicatum, v. g.

℞. *Ol. Tereb. gtt.* iiij. *ad* vj. *vel si Febris Suspicio nulla vetuerit, plures. Conf. Anthûs* ʒj. *Syr. de Rubo Idæo q. s. f. Bolus, horâ somni deglutiendus, cum Julapii Haustu.*

℞. *Aq. fol. Ari, Angelicæ, Ulmariæ ana* ℥v. *sp. Croci* ʒij. *Sambuci q. s. cum Marg. ptt. & sacch. f. Julapium.*

Balsamo Sulf. Terebinthinato Artus motu privati, cum Frictione, bis die, superillinantur; vel etiam *Vernice Terebinthinata.*

Camphoræ ſapor acris & pungens, Odor Aromaticus penetrantiſſimus, ignis comprehendendi facilitas eximia, ſed præ cæteris quibuſcunque in auras abitio celerrima, partes ejus ſubtiliſſimas tenuiſſimaſque oſtendunt. Ideòque nunquid Ægrotantibus hiſce noſtris, ad incidendum & tenuandum in eorum capillariis lentum illud viſcidumque, & quantum ab illius auxilio ſperari poſſit adjumenti, meritò exquiratur. Dari poſſunt *ejus Grana* v, *vel* vj, *Oleo Amygd. dulc: ſoluta, cum Conſ. flor. Borag.* ℥j. *Syr. Cort. Citreor. q. ſ.* (*ut f. Bolus*) *cum Jul. Hauſtu, hora ſomni:* quod quidem tempus exhibendi præfero, quoniam per noctem inſequentem (noctu verò, quàm interdiu, in his Ægrotis, ad ſuperficiem corporis ſanguinem magis efferri veriſimile eſt) unà cum ſanguine ad τὸ γλισχρὸν appulſum majori cum impetu, favente flumine rapidiori, in id arietet. Quin etiam *Epithemata Camphorata* poſſunt externè Partibus affectis admoveri.

X. Sin hæc è *Regno Vegetabili* fruſtrà eſſe reperiantur, & operi imparia, è *Regno Minerali* conducat optimè *Mercurius*; illo nempe pacto ſanguini commiſtus, & obſtructionibus advectus, ut incidendo dividendoque viſcidum illud attenuet, ſolvat, colliquet. Quare Ptyaliſmum hoc in caſu levem inſtitui, diuque proferri, (modò per Ægri vires, & alias res licuerit) è re futurum arbitror. Nec non ad eum finem *Mercurium* partibus iiſdem læſis, per unguenta, per emplaſtra, poſſe cum fructu ſuperponi.

At ſi iſta non ſentiat, quæ juncturis ineſt, Gelatina; *Suctu* frequenti validiſſimoque, per fiſtulam ad eam rem fabricatam & orificio priùs facto immiſſam, evocetur. Hoc in *Arthritide* verâ laborantibus fieri, vulgare jam & pervagatum eſt: Multò verò tutius in Rheumaticis poſſe credibile eſt. Hæc autem operatio non niſi recens affectis, & dum liquida eſt materia, promittit ſanitatem. Articulos Gelatinâ per ſuctionem inanitos, *Vino uſtulato* ſæpiùs fovere, & *Emplaſtro* quodam (*Stomachico* putà *Magiſtrali*) à gangræna defendere tutarique oportebit.

Iſtam medendi legem, ſecundùm morbi indolem & genium delineatam, ut in ejus initio probabilem, adduco; ſed nullo quidem experimento (fatebor enim) confirmatam. De morbi Hiſtoriâ plus ſatis conſtat, & etiam nunc in vivis ſunt, qui hujus veritati fidem faciunt, & aſtipulantur; de Medicinæ verò hujus uſu, & victoriâ, nihil habeo, quod dicam. In affectu inveterato, cum viſcidum id induruit, quod tenuetur, minùs veriſimile eſt.

Omittendum verò non eſt, quòd, τὴν γλισχρότητα Rheumaticorū Sanguini accedentem putrefactione ſolâ tenuari diſſolvique poſſe opinatus, medicus perilluſtris, clariſſimus * *Floyerus*, (cujus hoc eſt argumentum, quòd ovorum albumina, quæ quidem Gelatinam hanc noſtram cum primis referunt, putrefactione liquefiunt) ad eam, his in corporibus non minùs quàm in tuſſi laborantibus, promovendam, emollientia, maturantia, colliquantia, (qualia ſunt è *Rad. Glycyrrhizæ, Sarſæ, Chinæ, Iræos,* &c. ex *Hordeo, Paſſulis, & ejuſmodi aliis comparata*) non ſine

* Vide *Humorum Animalium ſtatum præter Naturam.* Cap. XI.

ſine multâ probabilitate præcepit. Utrum hæc, quæ in liquando ſolvendoque pulmonis phlegmate, tot ab annis, tantarum virium & ἐνεργείας eſſe meritò prædicantur, in Artuum illo Rheumaticorum valeant, operæ pretium eſſet experiri.

De *Symptomaticâ* falsò, & ex vulgi tantùm more, ſic appellatâ, quæ habebam, effunduntur: Itaque iis, quæ ad *Veras Symptomaticas* Aditum præcludere viderentur, de viâ dimotis expeditiſque *veras* jam attento.

CAP. III.

De Arthritide ex Chloroſi, Albâ; &, ex Menſium Suppreſſione.

ART. I. EX *Symptomaticis* ità κυρίως appellatis, illæ primùm expromendæ veniunt, quæ Ortu, quod dicitur, *Æquivoco* generantur: quarum è numero Principatum poſtulat *Arthritis* à *Chloroſi* nata. Quòd autem uſpiam ità naſcatur; quòd Adoleſcentulæ, Virgineo dudum morbo Languentes, nec dum illo prorſus liberatæ reſtitutæq; doleant *Arthritide*, à non nullis idem habeatur, ac ſi *Lucam Bovem* [ut in Proverbio eſt] *Locuſta* pariat; id eſt, Ἀδυνάτων ἕν. Sic à morbo, hiſce Puellulis parum congruenti, immunes eas reddere, incolumes præſtare, videatur, tum Ætas præmatura, tum affectio diſſimilis. Ita verò ſentientibus, utnè Calculum adjiciam, indubitatæ fidei cogit experientia; nec iſtam Ætatem, nec hanc affectionem, illas ab *Arthritide* penitus tueri comprobans.

II. Ut autem dicam, quî fieri poteſt, quòd, ex morbo ſic diſpari, morbus ſic diſpar oriatur, advertendum eſt; quòd *Arthritis* eas tantum modò pallidas [quantum mihi obſervare licuit] aggreditur, quæ Miaſmate hæreditario ſupra modum vitiatæ & imbutæ, ad iſtud mali naturæ inclinatione pervicaci, momento maximo, pronæ ſunt, & diriguntur.

De cujus rei veritate, ſatis, ut opinor ex eo liquet, tum quòd illa, quæ ad *Arthritidem* inducendam more agunt uſitatè Procatarctico, [qualia ſunt crapula, ſatietas, Venus immoderata, Lues Venerea &c.] Virginibus hiſce imputari minimè poſſe cogitandum eſt: tum etiam, quod *Arthriticæ* hujus Claſſis ſtirpe ſunt cum primis *Arthriticâ*.

III. Exinde patet, quòd *Arthritidos* ex *Chloroſi* procreatio, non eo ſenſu capienda, quaſi hanc quæ fecit, illam etiam faceret, *eadem Numero, vel Specie*, materia; ſed novâ ratione, agens, nova perpetrans φαινόμενα; [quod tamen in pleriſque *Symptomaticis* uſu venire palam eſt.] Noſtra quidem alia res eſt. *Chloroſi*, ſive ſanguinis Μόλυνσι, abituræ ſupervenit, & ſimul cum vultu colorato, cum robore, cum menſibus, nè multa, cum ſanguinis Μετεωρισμῷ horum ſocietati ſe immiſcens, ex accidenti proſilit *Arthritis*; peculiarem habens materiam, cauſam propriam continentem, à *Chloroſeos* illâ, multùm abludentem.

IV. *Symptomatica* hæc *Arthritis* interdum *Vaga* eſt: Artus hinc inde ſubſultando peragrans; dolore pungenti, & rodente gravans; aliquando *Rheumatiſmi* nomine deliteſcit: Aliàs, articulis inhæret, & *Affixa* eſt.

Vagæ Diagnosis incerta, & tenebricosa; uti *Arthritidis Vagæ primigeniæ.* Lucem tamen afferat, De Parentum Morbis, Numnam illi Pedibus doluêre: Et, an Ægræ *Rheumatismi* causis evidentibus, præsertim Frigori, paulò antè subjecta fuit quæstio. *Fixa* verò, Teneritudine Juncturarum, Dolore, Rubore, primùm Molli, deinde successu temporis Lapidescenti, & Tofaceo, se ostendit.

V. Hæc cum Morbi ratio sit, in eo ponenda Indicatio, singularis, & præcipua videtur; ut, à peccante Materiâ, jem nunc *Arthritidem* molliente, per Muliebria, primo quoque tempore, sanguis expurgetur; & sic *Chlorosi*, sic *Arthritidi*, simul semelque occurratur. Omnium maximè conducet, (dummodò res annuerit Familiaris, & iniri Nuptias permiserit,) ἐν γαςρὶ ἔχειν. Quum, Partu Naturali, quo, in Uterum, tanquam in sentinam, universi Corporis Inquinamenta secluduntur ad inanienda, & vacuanda, Fœminarum Corpora, nihil efficacius valentiusvè. Certè Hippiatris illud notissimum, & multiplici comprobatum usu: nec, cur Hominibus denegetur hoc Consilii, video. Procul dubio Laborantes isti Medicinæ generi minimè refragabuntur; quin Medico, Naturæ tam Ministro facilè obtemperabunt. Medicinæ Vires, & mirificos effectus, confirmabunt, Suarum gratiâ, Matronæ.

VI. Sin nulla fuerit Nuptiarum opportunitas, ad Menses (quia hâc in parte, secundas vendicant) omni auxilio, omni ope, & industriâ promovendos adnitendum est; eâ spe, & Fiduciâ fretis, *Arthritidos* materiam, *&* causam continentem, per eos facilè commodèque posse proturbari. Atq; hunc in finem *Martiata*, sed, (ut illorum vires, & potestates, ad uterum rectà collineentur,) aptissimè cum *Emmenagogis* copulata, vel artificiosè interposita, Fructum ingentem, Messem amplissimam, pollicentur.

Si Menses omninò nulli sunt, ex iis concreta, & composita, ad tempus diutinum & continens, cum exercitatione & purgatione debitis, adhibeantur. Si fluunt, sed diminutè, Illi; Interlunii tempore, bis die, *Martem* usurpari proderit; sed illo, quàm primùm Menses institerint, neglecto, ea dari, quæ hos ciendo Naturæ Rem (quâ nihil efficacius, conducibiliusvè) suo ipsius more, promovebunt. *Marti* nullum aptius Vehiculum, quàm *Aquæ Martiatæ*, per Urinam exeuntes; nec, uno tantum nomine, *Pallidis* his *Arthriticis* conveniunt: Coctionem integrant; Sanguinem exaltant; æstuque exundanti, virus *Arthriticum* abluunt abripiuntque; tum *Arthritidi*, tum *Chlorosi*, simul adversantes.

Horum autem usui, & præmitti Catharsin expediet, & septimo quoque die circiter interponi; nè ab Aquâ in Corpore alicubi restante; aut ab Alvi tarditate; aut, à sanguine roborato, nimis evecto exaltatoque (quod sæpissimè solet accidere) sit periculum. Cujus quidem modi Catharseos Intercalationem, ab Antiquis summo consilio præceptam, & diligenter institutam, non sine Ægrorum incommodo, & discrimine, dudum ab aliquibus omitti video.

Quæ verò reliqua generalem Morbi hujus Curationem respiciunt, & Materiam νοσερὴν, per Renes expellentia, sive Ortum ejus & Incrementum inhibentia, complectuntur, ex *Arthritidis*

Primi-

Primigeniæ Prophylaxi non inutiliter ducantur. Atque hæc de *Arthritide*, quam, quòd *Albarum* eſſe reperiatur, appellamus *albam*.

VII. Alia eſt *Arthritis Symptomatica*, priori propter Affinitatem adjungenda, quæ Adultas, (ut jam dicta Juniores,) quæ ſteriles affligit, & Catameniis, aut omninò nullis, aut aliquantò parcioribus, donatas. Hâc affectæ craſſiori plerumque Habitu ſunt, Viragines, ſedentariæ, voce gravi, neque ſemper Imberbes. Morbus, *Arthritidi Frigidæ* appropinquans, negligenter, & languidè παροξύνει; Juncturas denique Recrementis explet, motu privat.

Occlusâ nempe, quam caram, quam utilem, quam amicam habuit Natura, per Catamenia ſanguinem expurgandi, viâ, Materiæ vis in eo cõſtructa & coacervata eſt; quæ, graves & periculoſos inſerendo morbos, Oeconomiæ crebrò miſcet, turbat, evertit omnia. Sin Materiam Natura vincit, Portâ hac vel illâ, eam expellit, nec raro in Articulos trudit, Dædala Rerum Conſervatrix.

VIII. Iſta verò, non niſi Corporibus *Arthritidi* perferendæ (malitia vel acquiſitâ, vel Hæreditariâ,) præparatis, obtingunt; & illâ potiſſimum ætate, quæ provectior, & ingraveſcens, per Methodos ſuccedaneas Naturæ Defectus ambit quodammodò reſarcire.

Et quoties à laudabili deſideratiſſimoque κατορθώματι deſciſcens, natura *Arthritidem* molita eſt, rarò utique Greſſus retrò agit, rarò Catamenia renovat; quin *Arthritidi* impoſterum inſiſtens, illius beneficio vitam quàm poteſt longiſſimè, quàmque beatiſſimè, producit.

IX. Cùm Mali hujus, Partu allevandi ſpes omnis fruſtrata, & à Catameniis obſcura eſt, & tenuis; eam medendi Legem optimè poſſe fructuoſiſſimèque ſervari judico; quæ, per *Cathartica*, materiam peccantem, in ſanguine congeſtam, & res novas affectantem, expellit. Ut autem illa Ægrarum Conditioni quadantenus accommodentur; primùm eligantur ea, quæ, Sanguinem fundendo, & à ſeſe illius partes ſeparando, Menſium movendorum expectatione Medicum accedant; (hoc autem modicâ Doſi, potiùs quàm magnâ, fieri certiſſimum eſt.) Tum, ad eundem finem, *Emmenagogis* implicentur, & fiant *Purgationes*, quæ dicuntur *Hyſtericæ*. Poſtremò, omni tantummodò menſe alterno, (nec quidem ampliùs; ne Purgatione nimis liberâ & frequenti, materiâ aliò ablegatâ, Menſium ſpes interrumpatur) eâque Lunæ quadrante, quâ præcipuè ſanguis ζυμοῦσθαι, & ſe attollere cœpit, vere & autumno, iterum ſæpiuſq; repetantur: nec, quæ earum vires infringendo retundant, aut motum ſanguinis inteſtinum ſufflaminent, admittantur; horâ ſomni, poſt purgationem, Paregorica. e. g.

℞. *Calom. quinquies ſub. gr.*xv. *ſpécier. Conſ. de Hyac. Conſ. Roſ. rubr. ana* ℈j. *ſyr. de ſymph. q. ſ. f. Bolus ſerâ nocte deglutiendus.*

℞. *Pil. de ſuccino* j., *Aloës Roſat.* ℈ß. *Aſſæ fœtid. Pul. Caſtor. ſcammon. aā. gr.* v. *Balſ. Per. q. ſ. f. Pil.*

Si iſto ritu Purgatio, in hujuſmodi *Arthriticis* celebretur; de Catameniis poſtliminiò reſtituendis ſpes affulgebit aliqua, (modò ætas, & Naturæ ordo conſentiat) aut, ſi votis & expectationi non reſpondeant iſta, Capiti tamen, & Partibus internis, per Catharſin certiſſimè cavebitur, ne à Plenitudine lædantur;

tur; quod quidem minimè ſpernendum, atque adeò ſtudiosè laborandum.

X. Si Menſium ſpes fefellit omnis, neque reſtat ulla iſtius Anchoræ fiducia, majori quantitate catharticum (*Alboeticum* autem eſto; vel *Decoctum amarum purgans*) illoque menſis tempore, quod ſolebat eſſe eruptionis, εὐκαίρως adhibendum: Tum, Ano materiam quod emittat, itaque menſium vices ſuppleat; tum etiam *Arthritidis* (quæ Hominibus hiſce auro contrà, & cum vitâ æque, pretioſa,) ſpei quod indulgeat. Quæ quidem regula, tam illis commoda, tantique (ſi appoſitè obſervetur,) eſt momenti, ut nihil ſuprà.

Hiſce porrò ex uſu erit fonticulum aperire; aut, ne vetus exſiccetur, inſpicere: Et, ſi quod per fluorem album, vel aliud quodvis, παρὰ λόγον, erat excrementum; ut permaneat, perduretque vel etiam in Ægrarum commodum augeatur, eniti.

XI. Corollarii vice, memoriâ tenendum, in iſto pari *Symptomaticarum* impugnando (Dii Deæque!) quantum interſit; Altera Purgationem non niſi levem, & raram eligit; altera, tum fortiorem, tum frequentiorem. Altera eam, non niſi alterantibus, (id eſt, principali auxilio) viam præparantem; altera, tanquam ipſum principale. Altera Chalybem deſiderat, & in eo ferè ſpem ponit omn.m; altera eundem metuit, fugit, ut fatalem abhorret. Brevi dicam, altera ſanguinem augeri καὶ μετεωρίζεσθαι; Altera minui, & deduci, poſtulat. Adeò nempe contraria *Symptomaticis* hiſce Therapia; imò, ut fieri poteſt, in eodem corpore.

Hiſtoria Arthritidis Vagæ, Fixæ, ex Chloroſi, fugatæ.

Veteris *Arthritici* filia, duodeviginti annorum, ventriculi dolore quaſi colico, cum faſtidio, nauſeâ, vultu pallido, reſpiratione moleſtâ, menſium defectu, aliiſque ſymptomatis *Chloroſin* oſtendentibus, afflicta eſt. Poſt annum, materia quædem Artuum commiſſuras, earum autem intervalla magis, occupavit; diu, miſerèque cruciavit. Teneritudinem, torporem inibi, doloremque peperit acerbum; aliud ex alio. Ceſſavit intereà ventriculi dolor: Perduravit Ἀνορεξία, Δυσπεψία.

Dum ita ſe res habet, primò Emeticum, tum Catharticum, meo conſilio, datum eſt; & deinceps iteratum. Ob atroces, & ferè continuos, artuum dolores, ſanguis detrahitur. Poſt quas evacuationes, ad appetitum acuendum, ad ſanguinem evehendum, & menſes ciendos, (quem mihi ſcopum hâc in re palmarium propoſui,) *Martis Nutriti*, ℈ß. cum vehiculo convenienti, bis die, deglutiit: Et omni mane aquarum ferratarum, *Totoneſii* in ſuburbiis, ℔ij. exhauſit; cum Sp. vol. Oleoſ. (ad Διούρησιν, & calorem augendum,) guttis circiter triginta. Hâc methodo mēſes perplurimos, interpoſito ſubinde lenienti, obſervatâ; Dolor iſte rheumaticus, (ſic habebatur,) & teneritudo primùm mitigantur; demum in totum ferè devincuntur. Viget appetitus & digeſtio. Aliqua ſunt catamenia. Facies colorata fit & vivida. Scintillant oculi. Salus ex omni parte perfectior & integrior; niſi quòd Tumoribus albis,

albis, mollibus, teneris, & (ab iis) Δυσκινησία Juncturæ Artuum infestentur. Quæ quidem accidentia tempestate pluviâ plus solito sævière.

A *Rheumatismi* (sic perperam dicti) exitu, triennio vix elapso, Tumores indurescunt, & nodi fiunt Tofacei, tum numero plures, tum magnitudine conspicuâ; sed, & diversâ, & longè dissimili: Alii namque Granum triticeum; alii pisum; alii nucem æquantes avellanam, Digitorum articulos, eorumque regiones tumefaciunt; in articulis, permanentes; sed in eorum interstitiis, evanidi, inconstantes. Erat dextri summitatis Cubiti cæteris major; Nuci juglandi par; initio mollis; sensim exinde lapidescens. Juxta cubitum sinistrum, tumor albus eo tempore digito cedens, in Tofum abiturus. Adhuc pruriunt Artus, & quidem molestissimè; & emittunt pustulas. Per biennium ista *Podagræ* tulit symptomata, sed lenis, sed benignæ; neque toto hoc tempore, vel semel unquam, in paroxysmum evectæ. Ab ejus ortu, ventriculo, & iis quæ sunt intus, benè; ob illam artus aggredientem, procul dubio melius. Menses, per universum hoc biennium, mediocres.

Anno incipiente 1700. præter ista, quæ memoravi, *Arthritidos* symptomata, de ventriculi (præsertim à Pastu) dolore, inflatione, aliisque Δυσπεψίας indiciis, porrò quiritatur. Ut Therapiam, tum ad ista præsentem, tum prophylacticam, instituerem; auctor eram (ἄνω καὶ κάτω sæpius præmissâ catharsi, & primis viis uti par erat exoneratis,) ut, per quatuor menses, omni mane, sextam inter & octavam, aquarum ferrat. ℔ij. (quarum ℔ß. foliis *Theæ* alteranda) ebibat. Decima sequenti, Haustum infusi,

℞. *Summit. Trifol. palustris: Pug.* ij. *Aq. Pluviæ bullientis* ℔ß. *Infunde ad Amaritiem sufficientem: Colaturæ Cochl.* v. *adde sp. Junip.* ʒj. *Tinct. Aurant. gtt.* x. *f. Haustus.*

Quartâ pomerid. Bolum, è Conf. Trifol. palustr. Flaved. Aurant. ana ℈j. *Millep. pp.* ℈ß. *Chal. Nutriti gr.* v. *Syr. Caryop. q.s. cum leni Cathartico subinde repetēdo.*

Interdictâ, per totum hunc Decursum, Cerevisiâ, Potui dabatur Ordinario Decoctum. ℞. *Rad. Chinæ, Sarsæ ana* ℥iß. *coq. in Aq. font. Ferratæ* ℔iiij. *ad* ij. *Colaturæ adde spiritûs Juniperi, cum sacchari Crystallini, q.s.f. Decoctum.*

Vescebatur εὐπέπτοις, εὐχύμοις, *& Sanguinem temperantibus, summitatibus scil. Beccabungæ, Nasturtii Aquatici, & Hortensis, Urticæ; Rapa, Battatâ, Piso, Pastinaca, unà cum Agninâ, Pullinâ, Vitulinâ, & istiusmodi aliis.*

Harum rerum observantiâ diligenti, sedulâque corpus Ægræ πολιτεύεται. Nodi partim minuuntur, partim evanescunt. Pruritus cessat: Tolluntur pustulæ: Augetur appetitus; Coctio perficitur: Sanguis, expulso per renes uterumque inimico, fermentationem, & Πνευμάτωσιν acquirit Naturalem; quam monstravit εὐχροία, εὐσαρκία. Quod auspicatissimum judicavi, rectè postea fluxêre Catamenia; & quò rectius, eò certiùs fugatur, cum satellitio suo, *Arthritis.* Ut, neque Pustulæ; neque pruritus; neque tumor; neque dolor; jam, per annos perplures, ex eo tempore, reverterentur. Quod quidem indubitandum, optimæque fidei, Argumentum; *Per Emmenagoga &c. posse hujusmodi Arthritidem, etiamsi Nodosam, & Hæreditariam, auferri depellique.*

CAP.

CAP. IV.

De Arthritide Hydropi superveniente.

ART. I. AD alteram illam è *Symptomaticis* minùs *propriis*, ex recensione principio dictâ, properamus; nempe, ad *Hydropis* ἐπιγέννημα: eòque libentiùs, quia crebro hoc occurrit, &, uti spero, in hujusce populi commodum & tutelam explicetur.

Quod *Arthritidi* succrescat *Hydrops*, & facilè perceptu, & ordini, quem in hominibus è medio tollendis, servare solet natura, maximè consentaneum est: At, è contrario, quod *Hydropi Arthritis*, etiamsi aliquando accidit; tamen, naturæ methodo quasi inversâ factum, inter ejus Δυσνόητα non iniquè censeatur.

II. Ut de re tam utili, tam jucundâ, tam explicatu dignâ, pro ejus dignitate, quantum potero, dicam luculenter; advertere oportebit, Quòd ab Hepate, aut Viscerum aliquo nobiliori, sive Scirrho, sive aliâ quâvis indomitâ Labe, vitiato, quicunque fit *Hydropicus*, rarò is Ποδαγρικὸς: &, quò nobiliori, eò rariùs. Hoc enim in casu, sic in pejus ire solent omnia; sic corruere; ut, si qua olim emicuit *Arthritis*, à morbo graviori, & magis imperioso: (totas Ægri vires totum hominem exercente & fatigante,) ei plerumque officiatur, tanquam majoris morbi auctoritate victæ, & Paroxysmum rarò unquam rectè facere contingat: Verùm, in corpore taliter affecto corruptoque rarissimè omnium exoritur, & nascitur *Arthritis*.

Sin ea fuerit *Hydropis* ratio, quòd, salvis visceribus, aut parum læsis, ab unâ partium sanguinis ἀμετρίᾳ, & malo ejus habitu, (ad viscera contaminanda, quantumvis apto, & proclivi) ducat originem; ex eo, præsertim medicato, exoriri posse *Arthritidem*, iterum & sæpius observari.

III. In eo sanando, sive *Anasarca*, sive *Ascites* sit, cùm Aquæ quod abundat jam priùs emissum est, amaris & Chalybeatis, tum ad corrigendum sanguinem eumque roborandum, tum Mehercule imprimis ad eximendam Ἀνορεξίαν *Hydropi* familiarem, ex usu medico, insistimus. Quæ quidem medicamenta in exaltando sanguine tanti sunt momenti, tantarum virium; ut, si Æger nec ætate neque morbis fuerit debilitatus, idemque seminium habeat in sanguine *Arthriticum*, exulante eo & in Articulamenta misso, ex *Hydrope* in *Arthritidem* persæpe rectà progrediatur.

Imò quidem ita fieri potest, & aliquoties evenisse novi, ut, ubi consistant Vires, & *Arthriticum* Miasma in Sanguine copiosum, efficax, & jam ad ἀκμὴν evectum, insit, absolutis quæ ad *Hydropa* exsiccandum opus erant, Evacuationibus, & salvis Naturæ viribus, sine dictorum, vel istiusmodi, Alterantium usurpatione, *Podagrâ* quidam afficiantur.

IV. Utcunque fuerit, Natura (sive per se, sive Medicamētis adjuta,) novos init operandi modos; novam Ambitionem. Spiritus, qui in Oeconomiâ Animali tuendâ sustinendâque indesinenter

ter occupati, omnem abſolvunt operam, totum opus perficiunt, mala vitæ ratione dudum oppreſſi, & Sero ferè ſubmerſi, *Chalybis*, cæteraque *Alterantium* vi ſuo tempore (hoc eſt, remotis impedimentis) exhibitâ, tandem incitati, emergunt denique Αἱμάτωσιν promovent genuinam; Appetitum, & Coctionem emendant, Materiam è Sanguine pellunt alienam; itaque eum inſtaurant, depurgant, & longè reddunt Vegetiorem.

V. Dum in his verſantur, ſi ſeminium intus latuerit *Arthriticum*, (diu verò, & ſilentio, latuiſſe, ſæpenumerò comperimus, nec in paroxyſmum evehi,) ad illud amoliendum, expellendumque iiſdem hi urgentur Medicamentis. Hinc in ſanguine primùm diſcordia; tum, eâ paulatim gliſcente; (ut in veneno, ſi quod demiſſum fuerit, eliminando,) Orgaſmus, ſupra Naturæ modum, (qui lenis uſque & placidus eſſe ſolet) ſupra tenorem ordinarium, vehemens, & cum Impetu. Ad exturbandum inimicum, ſummis undique viribus & copiis, omni induſtriâ, contenditur. Hic Labor, hoc opus. Poſt aliquot dierum Luctam (eſt ubi citiùs) iſte fugatus, & loco cedens, quâ data porta viam capeſſit; Articulum aliquem externū petit; Dolorem, aliaque profert, *Arthritici* quæ ſunt Paroxyſmi ſigna Παθογνωμονικά.

VI. Bono quidem Omine, in conſpectum venit hujuſmodi *Arthritis*. Eſt, quòd ovans exclames, *Arthritice*!

Χαίροις, Μακάρων πολυπραοτάτη.

Morbum enim vix auſim appellare. Deſcendens Cœlo, Te ſalutat, *Diva Arthritis*: (Feret hæc *Latinitas*.) Tum Annos elargitur, tum valetudinem; ſi non integram, & omnibus numeris beatam, certè deſiderabilem; & Medentium, & Dolentium Encomiis celebratam: Divinam Hoſpitem, fac, gratè accipias; fac, colas.

Ita Natura, priori Sanguinis δυσκρασίᾳ fermè obruta, *Hydropis* edit Symptomata; at Brachia ſecundò agitans, & ſeſe colligens, aliam rerum faciem, aliam inducit Symptomatum catervam, atque adeò *Arthritidem*.

VII. Ex prædictis ſequitur, quàm nulla hic loci neceſſaria, quæ adverſus hanc *Arthritidem* (ſpecioſè, ſcilicet!) cudatur, Therapia. Quorſum enim ad tollendum morbum Medicina, cùm ipſe morbus ſanat; Utriuſque Pharmaciæ Armamentario præferendus; *Chymicorum*, & *Galenicorum*, Copiis; Univerſæ Gentis Medicæ Conſilio major; Viribus potentior.

Si rectè rem putemus, in eo potiùs ſudandum eſt, ut *Arthritis* iſta non tam obtundi poſſit, quàm ordinari & augeri; utque Æger, Morbo Primario feliciter & proſperè commutato, nutriat *Arthritidem*, foveat, tueatur, ſervet.

VIII. In hunc finem *è Regno Vegetabili ſeligantur Amara, & Antiſcorbutica acriora, Radices ſcil. Gentianæ, Zedoariæ, Serpentariæ Virg. Contrayervæ, Ari, Armoraciæ &c. Summitates Agrimoniæ, Centaurii min. Trifolii fibrini, Cardui ben. Abſinthii utriuſque, Salviæ tenuifol. Verbenæ, Chamædryos, Scordii, Marrubii albi, Matricariæ, Cochleariæ &c. Flores Salviæ, Chamæmeli, &c. Semina Cochleariæ, Cardui, Sinapios &c. E Regno Minerali, (quod inſtar omnium erit)*

erit) *Ferri Præparata*; *præcipuè Mars cum Sulfure præp. Martis Alcohol, sive Pulvis subtilissimus*; *ejusque Tinctura.* Quæ quidem *Singularia*, cum eorum similibus, sunt in hisce Auxiliis; & Formâ convenienti Composita, & quantitate & Methodo rectis exhibita, summo erunt Præsidio, Tutelæ optimæ. En! brevem Curationis Scenographiam.

IX. *Sumat Æger*, (*Hydrope, Medicinâ propriâ, & peculiari, priùs sublato*) *omni mane, Canarini Simplicis, vel Rhenano, si usus fuerit, diluti, Rad. Gentianæ, summit. Agrimoniæ, Centaurii min. Cort. ext. Aurant. alterati, coch.* vj. *cum Tinct. Martis gtt.* xx. *&* (*si videbitur*) *sp. vol. oleos. gtt.* xx. *Quartâ pom. Bolum, è Pul. Rad. Ari C. Conf. Fol. Abs. R.* (*vel Flor. Salviæ*) *ana* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *cū Syr. Garyoph. q. s. Horâ decumbendi, Pul. serp. V. & Zedoariæ*, (*vel Contrayervæ*) *ana* ℈ß. *cum Syr. Abs. Simp. q. s. ut f. Pilulæ Bolo, & Pilulis, superbibat Julapii Coch. quatuor, vel quinque.*

℞. *Aq. Cardui, Gent. Comp. Cin. hordeat. ana* ℥v. *Abs. Comp.* ℥j. *Marg. pp.* ℈ß. *sacch. q. s. f. Julapium.*

Quibus insistat, menses binos, vel etiam ternos; cum Purgatione, Septimo, vel Decimo, quoque Die intercalanda: Eaque prout opus fuerit, exinde repetat.

Ad Nauseas & Ægritudines subitas, quibus Ventriculi Vitiis, istiusmodi Homines, præcipuè Poculis si indulgent, non minùs quàm à Conceptione Mulieres, affliguntur; quoties pernecessum erit, *Canarini Zedoariâ medicati Momentum: quod nempe Viribus suis reficiat Ventriculum, & focillet; quantitate verò nimiâ non exurat;* *Cerevisia Rad. Armoraciæ; Summit. Trifolii fibrini, Marrubii albi, vel Salviæ tenuifol. siccat. Seminibus Cochleariæ, vel Sinapios, Infusis, alterata, in Potum ordinarium ministretur.*

X. Quin etiam, licet Abdominis Lacus, Tibiarum Tumor exstiterit omninò nullus; ad *Hydropa*, quasi Furcâ, propellendum, Artis erit, in Corporibus ei recipiendo pronis, Vere & Autumno præcipuè, bis terve, Alvo, debitis ex intervallis, Aquam detrahere; itaque ne recrudescat *Hydrops*, efficere.

Porrò, ad eundem Scopum oculum manumque dirigens, in eligendis, tum ad Arthritida invocandam, tum ad Intercalarium, Hydropa propulsandum, Medicamentis; quum, *Arthritidem* inferri, Spes & Consilium est; è re futurum arbitror, Diasticum & Stimulans (quo in Paroxysmum Sanguis citetur) Leniori cuivis & mitiori, utut iterato, longè præponere. Quo circa *Tincturæ Sacræ* ℥ij. *ad iij. aut Pil. è Duobus* ℈j. *ad* ℈iß. *aut Aloës rosat.* ℈iß. *Res. jal. gr.* v. *ad hoc Negotii præferre soleo.*

Sed & de Liquidis Ægrum quàm maximè sollicitum esse conducet; abdicatâque, si quam anteà complexus est, inutili libertate; neque plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni, & Nutritioni, quod sufficiat. Quantitatem potûs diminutam compenset Generositate.

XI. Adhæc, in Ruinis sarciendis quoniam occupati sumus, nec ad propositum faciens vel minutulum quodvis, ex Prudentiâ Medicâ præteriti decet, e lecto mane, pro anni tempestate, quàm primo exurgat Æger; ut Motûs, ut aprici fructus & utilitates decerpat; &

& in Prandium magis esuriat. Vesperi, maturè cubet; ut Spiritibus somno alendis repandisque sit Tempus opportunum.

Quin imò, dicta Medicamenta quò prosint magis tum etiam alias ob causas, apprimè confert, ut Æger, bis die, sub Jove, Corpus exerceat, ad Calorem usque vel certè, quàm enixè vires ferent. Unde motus Sanguinis tum intestinus, tum Periodicus, intendatur; Humores effæti, & emeriti, amandentur; Spiritus Animales recreentur; Appetitus, ad vigorem pristinum & latratum naturalem, reducatur; & Oeconomiæ ratio usquequaque renovetur.

Quæ quidem Res, à nobis eò lubentiùs in præceptis ponitur; quòd, ab *Hydrope*, seu potiùs ipsâ Morte, beneficio *Podagræ*, quos ego novi redemptos; Horum pars major, laboriosis illud exercitationibus aliquatenus acceptum retulêre.

XII. Ab *Hydrope*, *Arthriticorum* quotquot dictam methodum meo hortatu ire, rectèque percurrere commemini, nemo unquàm miserè, nemo, (quantum intelligere possum,) calamitosè doluit. Deinde, quamvis alius liquidis, neque paucis, neque probatis indulgeret: Alius ad *Hydropa* maximè proclivis cerneretur; Nemo tamen horum, eo, jam per annos complures urgetur recidivo: Non pauci integrè satis, & alacriter egêre: Aliqui verò sic, *Arthritida* si demas, ut rarò unquam meliùs. Quod quidem notatu dignissimum, *Arthritidi* potissimâ ex parte deberi, agnoscendum est.

Has ob causas, nullis certè Elogiis hanc *Arthritidem*, ejusque in accessu, opportunitatem, in Paroxysmis, Clementiam, in *Hydropicis* sublevandis, Perpetuitatem; in defendendis, constantiam; optima promerentem Encomia, dignè me, & uti par est, prosequi posse existimavero: Multiplici usu, variisque doctus experimentis, eam *Hydropicis*, præsertim Senioribus, esse summam, & securissimam spem, Columen, & Tutelam.

Quanta verò adversus *Hydropem*, *Arthritidis* est potentia; tantæ profectò Medicinæ, quæ *Arthritidem* primò novam introducit; quæ posteà tardam accessit; quæ denique segnem & languentem excitat (pace vestrâ liceat dixisse (Vires & utilitates.

Si *Arthritidos* hujus Symptomata, perpessu graviora, Medicinam postulaverint, *Primigeniæ* Doctrina deprimi potest.

Hist. I. *De Arthritide, Hydropi probè curato, feliciter accedente.*

NObilis quidam apud *Damnonios*, à Nativitate obesus, nondum Annos assecutus viginti quinque, primùm quieti plùs solito indulsit (quod à Corpulentiâ fuisse credebatur:) Deinde sensim, levi quâvis de causâ, frigus contraxit: Tussi creberrimè gravatus est; Catarrhis subinde pœne obruitur. Sub idem tempus Somnolentiâ, tristi & periculosâ, paulatim obrepente, tenebatur; ut Mensæ accumbens, vel cibi capiendi, vel Ludi, gratiâ; aut rebus quoquomodò arduis implicatus

brevi temporis Spatio, nec absq; casûs periculo, nutaret. Hisce circiter diebus, pedes latè accepti, & deinde venter, retento intus sero, gradatim extumebat. Pedes impressionem Digiti facillimè accepêre: Venter (quod ipse non sine quâdã admiratione sum expertus) Pugnum ferè dimidiatum. Hypogastrium occupavit externũ aliena quædam Materia, Partes Cuticulares Tumore duro & inæquali, variato plus minùs purpureo, & postea Nigricante sic obducens, ut Gangrænam præ se ferre judicaretur: Porrò Sitis, & Respirandi difficultas (ob ventris ὄγκον, & Diaphragma in Thoracem elatum,) impensissimè urgebat. Urina interim exigua, subrubra, turbida; Vultus Ægri demissus, pallidus; Vox humilis, tremula, languens. Ægrè tulerunt Familiares, Virum, Ortu præclarum, Gentilitii Nominis Principem, Patriæ Decus, & Ornamentum, ipso Ætatis Flore, Morte tam inexpugnabili, tam immaturâ, surripi: Quod tamen in Fatis esse putabatur, & percrebuit.

Quum Pectore laboravit, & difficili Spiritu, *Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Balf. Coch.* j. *deglutiit, simul Julapii cum Perlati Haustu.* Quo præsentissimo remedio, spirandi spatium & Anacatharsis multùm & æqualiter augebantur. Contra Vitium Abdominis, atrox certè, & terribile *Decocto sequenti* Lanea, per Expertissimum Dominum *Jac. Jenkinson*, Chirurgum hujus Civitatis Ordinarium, immerguntur; & liquore expresso, calidissimè creberrimèque imponuntur.

℞. *Summit. Abs. Rom. Menthæ, Cardui ben. Abrotani ãa Mii. Bacc. Lauri vulg. sem. Fœnic. dul. Carvi ãa* ℥j. *Coque in Cerevisiæ fort.* ℔.vi. *ad* iii; *adde postea sp. vin. vulg.* ℔.j. Fotu isto tempestivè adhibito, venter restituitur.

Ad *Hydropa* tum me, aliquantò post, accingo. Huic ut occurratur, quàm primùm tutò fieri potuit, *Pil. Rudii* ℥ß. *Res. jal. gr.* v. *cum Balf. Per. q. s. mane deglutiit*; & ex voto quoniam pilulæ operabantur, ad vices octo vel decem à bidui vel tridui intervallo illas repetiit; eò nempe usque dum Seri, quod erat nimium, omne deturbatum est: eundem etiam in finem *Tinct. Diureticæ gtt.* xxxx. cum *Vini albi* Haustu, bis die, Purgatione liber, assumpsit.

♃. *Millep. siccat. & pul.* ʒij. *Coccinellæ Pul. & N. M. ãa* ʒi. *sp. Juniperi, & Vol. Oleosi ãa* ℥i. *Misce, & Vitro arctissimè clauso, Igne Arenæ, per noctem, digere; Mane per Emporeticam filtra Tincturam Diureticam.*

Cerevisiam dedimus bibere Medicatam;

♃. *Summit. Cochlear. Mss. Ras. Radiculæ, sem. Sinapios ãa* ʒij. *Coccin. N. M. ãa* ℈i. *misce & infunde in Allæ mediocris* ℔ij. *pro potu ordinario, usûs tempore colandæ, & cum simplici Allâ temperandæ.*

Absoluta hoc modo *Hydropis* Curatione, ad ejus Prophylaxin animum applicui, ea præcipiendo quæ sequuntur.

℞. *Conf. Flor. Salviæ, Flaved. Aurant. ãa* ʒvi. *Pul. Rad. Ari Comp.* ʒß. *Salis Martis Riveriani* ʒii. *Syr. Garyoph. q. s. f. Elect. Dosis* ʒi. *bis die, cum Haustu Julapii. Nonnunquam, ejus vice, Tinct. Martis gtt.* xx. *cum eodem vehiculo. Singulis autem diebus quartis quintisve ad sex vel octo vices, nè abundet Serum, Syrupo sequenti Catharsis iterata est.*

♃. *Dia-*

♃. Diagrid. ʒvi. *Pul. Cinnam.* ʒij. *Sp. Vini* ℔j. *Ustulando coque ad dimidium; Colaturæ adde Sacchari Crystallini* ℔ß. *f. Syrupus. Dosis* ℥j.

Hisce diligenter usurpatis, non ità diu post Dolore primùm Convexi Pedis, tum vicini Calcis; postremò, digiti majoris Articulum majorem mordente, afficitur. De contusione, & ad Limen nescio quod illisione, (qui istiusmodi affectorum Mos est) initio questus, de *Podagrâ* tandem minimè dubitavit. Partim evacuantibus, partim Cardiacis, ad Paroxysmum effertur Miasma *Arthriticum*, quod ad eum usque diem in obscuro positum, nè hilum quidem micuit. Paucos aliquot dies duravit Paroxysmus; (ideò forsan pauciores, quòd Humorum Ano tanta vis ejiceretur;) omni Hyeme, & Autumnô, jam per quadriennium elapsum; ad unam circiter Hebdomada, constantissimè Redux. Ad tollendam ἀγρυπνίων, & Dolorem minuendum, *Frictione* utitur; manu molli, tenerrimè peractâ; quâ solâ quies, & Somnus, illi conciliatur.

Ab istâ Medicinâ, vix concipi potest, quantum Ægro est emolumenti: Primùm, à *Catarrho* planè liberatur; tum à *Gangrænâ* (medius fidius) imminente; tum, ab *Hydrope*, & dirâ ejus Symptomatum Cohorte; tum, à *Somnolentiâ* pertinaci gravissimaque: Tum denique ad ea profliganda omninò omnia, inducitur *Arthritis*; felici quidem Omine, Auspicio saluberrimo. Nam, à primâ ejus accessione, *Catarrhus*, & *Somnolentia*, prorsus evanuêre; *Hydrops* effugit.

Vere & Autumno, in majorem cautelam, septimo quoque die, ad tres vel quatuor vices, *Mannæ* ℥iij. *Aq. Alfordensis* (*summit. Abs. Rom. parum alteratæ*) ℔ij. *solutas, hosce per dies, ingerit.* Medicinæ verò præterea nihil.

Corpus hodiè præcrassum, expeditè movet: Equo identidem exercet. Ab hoc affectu, uxorem iterum tertiòque gravidam fecit *Arthriticus*, & quidem nunc primùm, etsi jam pridem maritus. Unâ *Arthritide*, sed nec eâ gravi, affectus, vitæ spem præbet tum multæ, tum incolumis: *Damnomium* vovet.

Hist. 2. *De Arthritide, Asciti, ejusque Remediis auspicatò agnatâ.*

Vir quidam ætate constanti, cùm, ex malâ vitæ ratione, ventriculus læderetur, coctio depravaretur, siti permolestâ inexplebilique, urinâ paucâ, & lixivâ, corripitur. Quibus supervenit tumor primùm Pedis infimi, & Cruris; deinde Femoris, & demum Abdominis; Serosus, & digito cedens, *Ascites* scil. exquisitus, omnibus numeris perfectus.

Ad affectum ancipitem, &, ubi primùm me arcessivit, inveterascentem, quin & jam diu rationalem medicinam eludentem, extirpandum; quum imprimis necessarium erat, ut humores, in lacum confluentes, vel Catharsi, vel Diuresi, amandarentur; tum ut, appetitum quæ exacuant, coctionem instaurent, sanguinem corroborent, ea exhibendo, *Tumores* arcerentur, *per Vini scillit.* ℥iß. *Per Extracti Eustach.* ʒß. *Ref. jal. gr.* v. (*Calom. gr.* xvj. *ad* xx. *alternis vicibus adjectis*) *cum Syr. Domestici q. s. ut f. Pil.* utriusque generis facta est *Purgatio*; & Vespere, post

utriusque Vices singulas, Paregorici beneficio, *Quies.* Posteà, quoniam Vires ex εὐφοϱίᾳ consensêre, Pil. vice, *Bolum ex Elaterii gr. iij. Diacrid.* ℈ß. *Conf. Viol.* ʒß. *Syr. Rof. solut. q. f. deglutiit. Diuretica* Chartulis seponuntur, & Allæ mediocris, in Potum ordinarium modicâ quantitate detrahendæ, totidem ampullis infunduntur.

℞. *Baccar. Junip. Milleped. siccat. & Pul. Sem. Dauci, Pul. N. M. ana* ʒß. *summit. Abs. R.* ℥j. *misce.*

Catharsi crebrò, & donec aqua omnis educta est, diebus primùm alternis, deinde tertiis, quartisve, repetitâ, ad alteram indicationem, ea quæ sequuntur, adhibeo.

℞. *Tinct. Myrrhæ (Liquore Nitri fixi priùs solutæ; tum spiritu Vini rectificato extractæ,)* ℥ij. *Pul. Gent.* ʒij. *Macera per noctem; mane f. expressio Tinct. Stomachicæ. Dosis gtt. xx. cum Tinct. Martis totidem, & Vini Haustu, horis duabus medicinalibus Catharsi interpositis. Post Catharsin ut Digestivis sedulò insistamus, mane Tinct. Martis; Horâ ante prandium, Canarini & Rhenani, paribus mensuris, Gentianâ alterat: Haustus. Quartâ pom. Bolus Chalybeatus, cum Jul. Haustu.*

Quibus continenter ad menses aliquot usurpatis, & ex intermissione quâdam sæpius repetitis; *Eccoprotico* non nunquam intercalato; quin imò crebris sub Jove exercitationibus; Liquidorum item imminutâ quantitate, debitoque *Sex Non naturalium* usu, Æger Appetitu, & Coctione rectâ de novo potitur. Vires redintegrantur, cum bono corporis habitu, cum εὐχϱοίᾳ καὶ εὐτοϱκίᾳ.

Post *Hydropa* fugatum, en brevi *Arthritidem*; dolore, tumore, Pedum articulos occupante, conspicuum. Ægrum illa jam primùm adoritur: Posthæc sæpissimè. Ructus sub accessum acidus, fidum usque symptoma, præcurrit, & de receptione monet.

Profectò minimè dubitandum, quin *Arthriticum* in hujus Ægri sanguine seminium, ante paroxysmum, ad tempus aliquod, delituisset; forsan etiam *Hydropi*, licet occultè, symbolum contulisset: Neque veri minùs simile, quod à dictis alterantibus *Arthritis* excitetur, quodque ex eâ rectè se habente, Anni posthæc Ægro quàm plurimi, per eosque sanitas obveniat.

Hoc etiam addam, (rei tam latæ infaustum absit Omen) quod ex frigido Viri hujus temperamento, & in serum abituro, sequitur: cùm demùm eum vires deficient, & ingruet senectus (οὐ γὰϱ ἔϱχεται μόνον) quamvis *Hydrope* jam per annos plures sit immunis, nè denique succumbat illi, cavendum est. Sed, ut quam potest diutissimè se defendat, *Hydragogũ* sæpius sumat, vitam agat temperatam, coctionem, ipsam utique salutis summam, tueatur religiosè, moneo & exhortor.

Demonstrat Historia (cum præcedenti) posse *Arthritidem Hydropi* supervenire, posse istius remediis suscitari.

Hist. 3. Podagra Asciti, per Naturæ Vires, suborta.

Dominus D. vivido & alacri Vir Ingenio, summæ spirituum ὁϱμῆς, neque *Venerem*, neque *Bacchum* nimio plus abhorrens, ætate mediâ, siti immodicâ, urinæ exiguo, crurum & abdominis tumore, signis *Asciten* osten-

oſtendentibus, afficitur. Ut affectu tam ancipiti ſe liberet quàm celerrimè, *Cathartica* & *Diuretica* præſcribuntur: Donec humor nimius pertinaci illorum uſu, exulat: Itaque fauſtè primis diebus Ægro ſuccurritur.

Natura onere ſublevata, ſuique iterum arbitrii facta, Aëre aprico, equitatione crebrâ pernicique adjuta, rebus ſuis ſeriò incumbit, & quidem bonis avibus. Brevi enim *Arthritis*; tum primùm eluxit: Quæ ſemel bis ſtatis anni temporibus recurrens, ſanguine quod alienum erat expellens, eundem purum & inquinamento liberum præſtabat.

Huic ego (naturæ ut ſuccurram, & opituler) commendavi *Chalybis* & *Amarorum Compoſitiones*. Utramque *Xerano* miſtam, menſes quotannis plurimos, ſed interpolatos, & ſecundum varias anni τρόπας idoneos, uſurpavit. Hinc avidiùs appetiit; perfectiùs coxit; rectiùs & commodiùs doluit.

Multos ille annos, gaudio & dolore variatos, ad uſque ſenium, ætatem prolongavit; optimo ſanè cum eventu *Arthriticus*; *Hydrope* per *Arthritidem*, adeò poſthæc immunis, ut tametſi liquidis tenuioribus plus æquo indulſerat, nihil hinc tumoris, nihil *Hydropici*, ſuboriretur.

Convincit Hiſtoria, (ſublatis Impedimentis,) vel ipſius Naturæ viribus, *Arthritidem Hydropi* poſſe ſuperaddi.

Hiſt. 4. De Hydrope, per Diureſin & Abſtinentiam victo; cum Arthritide, per Amara, & Chalybeata famulante.

QUidam, è Regione Sancti *M.* poculis & otio nimiùm indulgendo, vitiatâ Coctione, congeſto κακοχυμίας gurgite degenerumque ſuccorum Plenitudine, cùm vix ætatis medium exceſſerat, *Hydrope* corripitur. Facies illi pallida, Spiritus difficilis, Sitis importuna, Urina parca & Lixivia, venter intentus. Ut Malo occurrat Medicus (certè Ingenioſiſſimus) & Laborantem ſublevet; primùm, ab inutili libertate (nè quid gravius dicam) abſtinere ſuadet, utpote morbi Fontem quod exſiccet, neque Potionem ultrà vult, quàm ut vitæ ſatis faciat, neque aliam quàm Diureticam. *Cinerem ideò Geniſtæ dedit, Potui cum Abſ. Rom. ſummit. admiſcendum.* Obtemperavit Æger, neque plus librâ, nec quidem interdum plus ſelibrâ, Nycthemeri Spatio, ſorbillavit, per omnem abſtinentiam, quàm cum Congium quotidiè exhauſit, nihilo magis ſitienter. Urinam hinc ubertim excrevit, aliquantò forſan uberius quòd indies equitavit: quod quidem exercitandi genus haud parum ad Διέρησιν conferre, pervulgatum eſt. Seri factâ ſupervacui expulſione, Digeſtivorum ope cæpit de novo eſurire, concoquere, nutriri. Cibus, ita modicâ potione ſolutus, ξύμωσιν καὶ μετεωρισμὸν acquirit longè perfectiorem, quàm immodicâ cùm immergeretur. Brevi poſt Dolore Pedis afficitur, & genuino more ποδαγρικῷ, deindeque ſæpiſſimè Natura (quæ ſemper τὰ δέοντα ποιεῖ) *Hydrope* liberata, & ſuarum rerum potita, *Arthriticum* Miaſma, clam in ſanguine detentum, amolitur; idque quoties ſe contumaciùs extollere, aut Criſtam illud erigere conatur.

Quando mecum, de Salutis ſtatu ſervando, ſermonem habuit: Temperantiam ejus laudavi, morborum Victricem, Expultricem optimam, Sanitatis

nitatis Obsidem fidelissimam; & illius usum, laudando, commendavi. Quò ventriculi servem εὐπραγίαν, nec non, in Senium vergente ægro, labascentem sustineam; Auctor sum, *à Prandio Canarini Haustum, omnique mane Infusi amari alterantis Coch. sex cum Tinct. M. gtt.* xx. *bibat.* Hâc & hujusmodi Methodo, multos ille annos vitam protraxit, *Ascitico* omni Tumore vacuam. Qui pedum erat exinde Tumor, brevi, semper *Arthriticus*, evanuit. Uni ille *Arthritidi* & abstinentiæ debuit, quòd senuerat; &, præter spem humanam, quòd valuerat.

CAP. V.

De Arthritide Melancholica.

ART. I. EXpeditis *Æquivoci Ortûs Symptomaticis* ad eas Species, quæ sunt *Univocæ*, quæque Materiam cum affectu Primario eandem, sed alio ritu operantem, alia φαινόμενα edentem, præ se ferunt; id est, ipsam operis partem potissimam, accedo.

Harum è numero, primas obtinet *Melancholica*; quippe quæ, tametsi *Puram Arthritidem* eò usque æmuletur, quò ad *Symptomaticæ*, (Κυριωτάτως sic dictæ,) rationem & partes sustinendas opus sit; tamen ei dissimillima est, & in Ellipsi suâ distat *Univocarum* omnium longissimè.

Ut verò rem occipiam, præter istam Animi Depressionem, quæ, genuinæ *Arthritidos* Symptoma, Paroxysmos ejus pœnè omnes, & quò majores eò major, antecedit (alibi explicanda;) alia est, *Melancholiæ* Nomine insignita, quæ ad Menses, ad Annos, sæpè perducta, Arthritidem, Insultus rectè & creberrimè facientem, introducit.

II. *Melancholia*, quæ *Arthritidem* progignit, (de latiùs sumptâ dicere, in præsenti ἀπροσδιόνυσον) duobus pendet: Quorum Prius Spirituum Animalium à Natura debilitas & Teneritudo. Reverà, Constitutio illorum delicata, ut Perceptione Homines & Acumine, ut Ingenio & Consilio præclaros reddit; sic Ærumnis, sic etiam morbis subjicit. Ex eoque factum est, quòd aliàs levi de causâ in ἀταξίας illi gravissimas adigantur; quòd aliàs Humilitates, & Depressiones patiantur afflictissimas; quòd diutiùs inordinati *Melancholiam* ostendant non raró immedicabilem.

Ista verò illorum à Naturâ debilitas, sæpè Studiis impensioribus, otioso vitæ genere, & nimis sedentario, nonnunquam Morbis, Inediâ, Vigiliâ, & aliis ejusmodi sexcentis, augetur & intenditur. Atque hæc Spirituum Debilitas, *Melancholiæ* non ineptè προηγουμένη audit.

Posterius, quicquid Spiritus per se infirmos (sive extrà, sive iis intermistum) afficiendo, *Melancholiam* parit προκαταρκτικῶς.

Hujus autem ordinis sunt Humores pravi & vitiosi; Vermes; aliæque res permultæ, Primis Viis, Utero, hâc vel illâ Corporis Cavitate, collectæ, Animi Perturbationes, & in *sex non Naturalibus* Errata quàm plurima.

III. Hisce natus originibus, affectus iste (sive *Melancholia* dicatur, sive *Morbus Hypochondriacus*, sive *Hystericus*) aliquando *Arthritidem* imitari, & ejus ritu Pedibus, Manibus, Ægrum privare nititur. Hoc est, inimicum id, ac

ac alienum, quod antè, (in Fiſtulâ plerumque Alimentariâ Spiritus urgendo) *Melancholiam* peperit; Natura, novas agendi Methodos, nova ineunte Conſilia, in Articulos truditur, & *Arthritida* producit *Symptomaticam*.

Eſſe verò hanc *Arthritida* puram putam *Symptomaticã*, ipsâ *Melancholiæ* Causâ Continente & Proximâ, generatam, ſatis (ut opinor,) eò conſtat, quòd illa quoties exoritur, & ad gradũ elevatur quantumcunque ratâ hæc & perpetuâ proportione deducitur. Quâ quidem re, ad exponendam iſtius *Arthritidis* Naturam, eamque in *Symptomaticarum* numero collocandam, nihil poterit perſuadere magis, vel evincere luculentiùs.

IV. Intereà verò temporis, non eſt reticendum, quòd hæc *Arthritis*, præ aliis ſuæ Tribus *Symptomatici*, ferè clementer ſe gerit, & junctam habet cum ſeveritate lenitatem. Quòd *Melancholicorum* Sanguini, ſupra quam aliorum δυσμεταβλήτῳ; an eorum Spiritibus ſegniter, & in materiâ ſeparandâ dimittendâque otiosè ſe gerentibus; cuicunque demum Cauſæ debeatur, de re ſic in operto actâ, tenebris ſic obſcuratâ, nullus auſim diſceptare.

Sin *Melancholicos* indulgere Baccho aut Veneri (quorum alterum uſitatiſſimum, alterum minimè novum) aut etiam ad *Arthritidẽ* Hæreditariò propendere, contigerit; itaque habitos eâ multùm infeſtari, crudeliùs extorqueri: Nihil inde Propoſitioni noſtræ derogabitur, neque ex eo vacillabit illius Veritas. Cùm iſta Morbi Acrimonia Cauſis peregrinis adventitiiſque oriatur, nec ſit hujus quà *Melancholici*.

V. Ex miti hujus *Symptomaticæ*, & (uti ſolet eſſe) nimis leni Ingenio, factum eſſe cenſeo, quòd eâ qui tenentur, in antiquum ſtatum redeuntes, *Melancholiâ* cùm citò recidivâ, tum magnopere ſævienti, creberrimè conflictantur. In eâ videlicet delenda perimendâque, non multum facit *Arthritis* tam ignava, tam languens, tam ſocors vix ſublevando Affectui primario, nedum auferendo, par.

Ut *Symptomaticæ* hujus Diagnoſis apertiùs intellecta planiùs exponatur, de conditione priſtinâ, de Morbis Ægri veteribus exquirendum: Quæ per ſe difficulter, ex hâc indagine palam & facillimè dignoſcatur: e.g. ſi Æger diu Melancholiâ, demum Arthritide, laboraverit; & hâc quo magis, eò remiſſius illâ, maximè, ſi hoc iterum ſæpiuſque comparuerit; quin *Arthritis* iſta ſit *Melancholica*, nihil (ut exiſtimo) dubitandum.

VI. *Melancholiæ Eſſentialis*, ſive Delirii cum Triſtitiâ, Metu, *&c.* in *Arthritidem* migrantis, Therapia, nondum uſu confirmata, (unicum enim Morbi iſtius exemplum adhuc notavi, idque imperfectum, & omne genus Medicinam reſpuens) nobis hoc tempore prætermittenda eſt. *Arthritide*, Morbi *Hypochondriaci* ſive *Hyſterici*, ſobole, cùm Affectorum vis abundat, ejus Curatio paucis explicanda.

In hujus *Symptomaticæ* Prophylaxi (nam in Paroxyſmo ejus, ultrà quàm veræ & genuinæ ſanando, nihil habeo quod dicam) maximè juvabit alienum id ac inimicum, quod, in primis viis, (antequàm Sanguinem ingreditur,) Morbi cauſa exſtat *Hypochondriaci*, ſed è Sanguine expulſum, & Articulis ſuffuſum, Paroxyſmũ facit *Arthriticum* amandare, dimovere, amoliri; Tum, ejus Incremento, & Regermi-

nationi, obstare; posteàque, depressos Spiritus, Medicamentis ex proposito datis, directè allevare; languentes suscitare, & erigere; itaque Morbo huic universo, (quà Primario, quà Secundario) simul semelque occurrere.

Atque hunc in finem Impedimenta, siqua fuerint in Coctionis Εργαστηρίῳ (nulla verò non esse maximè probabile est,) primo quoque tempore, per Catharsin, (alteram, vel utramque) tollere; ad ἔντερα depurganda, aliquid *Stomachicum* (*Pil. putà Stomach. cum G. Dec. Amarum Purgans, vel Aquas Purgantes*) seligere; ad inimicum, in sanguine contentum, foras eliminandum, Aquas haurire Diureticas; cum iis, *Alcohol Martis*, semel bis die, deglutire; omni Hebdomadâ, Ventrem movere; menses binos, his insistere; ad annos aliquot, repetere; cavendo Alvi tarditatem, ex *Marte*; Febrim, & *Arthritidis* Paroxysmum.

VII. Ut horum non nulla fusiùs edisseram; profectò tanti est, in hoc Affectu, Ventrem (uti dixi) crebrò movere: & ab Απεψίας reliquiis immunē præstare; ut, vel eo solo, (*Aquis præcipuè Purgantibus, Tartaro Laxanti, & Mannâ* peracto,) *Arthriticum* ex *Melancholiâ* non unum, egregiè saluti prospexisse, noverim. Tempori proturbatur id, quod illicò spiritus, Ventriculi & Intestinorum Fibras incolentes, adoriendo, mœrorem affert *Hypochondriacum*; vel, in Articulos effusum, *Podagræ* Paroxysmum.

Cum primis autem prodest hujusmodi Affectis ante dicta *Solutio*, quòd blandè Alvum, quòd leniter, quòdque certissimè, subducat; Iis, quà *Melancholicis*, quà *Arthriticis*, (neutro enim nomine, Fortiora, & δραστικώτερα convenient) aptissimè.

Sed nec *Aquarum Diureticarum* vim (quales sunt *Bathonienses*, *Astropenses*, *Bamptonenses*, aliæque permultæ) adversus hunc Affectum, satis prædicare valeo; vel, ut decet, laudem illis deferre. Coctionem illæ conciliant: Digestionem illæ confirmant: illæ sanguinem expurgant: Illæ Spiritus permulcent: Illæ *Melancholicis* & *Hystericis*, solatio: Illæ *Arthriticis* Incolumitati.

Quibus nulla suppetit *Diureticarum* Copia, usui sit *Infusū Theæ*, Aquâ Pluviâ comparatum, à ℔ß. ad j. bis die, potum. Nam per Renes sanguinem, modò diu satis usurpetur, eluit; &, ad *Vapores* (qui dicuntur) relevandos, ad *Hypochondriacos* Flatus sopiendos, confert mirificè.

Quæ per tot secula *Melancholicorū* Medicina fuit, è *chalybe præparata*, ea quidem, ex *Melancholiâ* sive *Hypochondriaca* sive *Hystericâ* πεδαγριῶσι, potiori jure convenit: modò præmissâ Catharsi, artificiosè selecta, & Dosi & Methodo rectis, adhibeatur. Spiritus enim Animales incitat, exaltatque; in Radios vibrat acutissimos, ἐνεργητικούς; tum etiam, Miasma *Arthriticum*, (modò exigua Dosi fuerit exhibitum) blandè ad τὰ ἔξωθεν emittit; &, in Partes internas neu relabatur; spiritus Animales neu obscuret; tenebrasque iis offundat, efficacissimè operatur.

Quibus autem nec *Aquæ*, nec in Forma sicca *Ferrum*, mederi poterit: Eos interdum adjuvat *Decoctum Corticis*, simplex vel (pro re nata) *Chalybeatum*. Roborat ventriculum; εὐπεψίαν infert; &, ad Spiritus stabiliendos (quod *Hypochondriacis*, & *Hystericis*, lucrum pergrande,) summarum virium & momenti est. Multum valet, hac in parte, Simplex; propter id, quod

quod habet Cardiaci & Nervis propitii: multò verò magis armatū; medicamentum, si quod unquam, Πολύχρηςον.

Sed nec omittendum, quòd aliquando Cerevisia, utut defæcata, tantas ventriculo parit Cruditates, in *Arthritidis* materiam postmodum abeuntes; ut, unâ hâc objectâ, &, *Aqua fontana* cum Vini pauxillo; vel, *è Sarsâ*, *Chinâ*, *&c. Decocto*, vel *Infuso Theæ*, cum Lacte vaccino, in ejus locum suffecto; Ægris exinde meliùs successerit.

Hist. 1. *De Arthritide, Melancholiæ diuturnæ succrescenti.*

CLarissimus *T.* erectiori Vir Ingenio, in Medicis Ævi Celeberrimis, (Antecessorem, hâc in Urbe, Compotem, & Sanum, utinam æquis passibus sequi daretur;) *Melancholia* sensim obrepente, ætatis flore, exiit de Potestate. In hujus morbi Genium, & Morem, ut diligenter anquirerem, & de eo Curiæ renuntiarem, Prænobilis *Eveshamii* Magni *Angliæ* Cancellarii [cui apud Nos, hujusmodi Affectorum, à *Rege* Cura est commissa] per Literas mandato, *Dec.* 18. 1697. laborantem visitavi.

Fuit Ille (liceat tanti Viri Memoriæ, tamque Literati infortunio, paulisper immorari,) tum temporis Septuagenarius; Vultu constanti, & augusto; Capite orbiculato, neque, si Corpus spectemus aut Ingeniū, magno: Voce suavi, & canorâ; Gestu Corporis decoro.

Veterum Doctrinam, ut erat παλαιόφιλος excusserat; ad Medicinam conversus, eam de proprio ditauerat. Primus enim *Respirationis Usū Primariū* detexit; detectum, contra præclarum impugnantem, pertinacissimè defendit; acutissimè vindicavit. Nemo unquam Medicus Illustrior, neu qui Arti plus tribuerat.

Non nullorum Vitia, me audiente, leviter & quidem argutè perstrinxit; at Viros Sapientiâ, Nobilitate, Virtute præcellentes dignè prosecutus est. Clarissimi *Bigodi* Sagacitatem, & in Diagnosticis Peritiam; *Davei* lene, at solers Ingenium; *Dikei* Literas, & Acumen admirabile; Singularem *Entii*, nuper Adversarii, semper Amici, Humanitatem & Doctrinam, elegantem, variam, paratam; Nobilissimi *Courtenæi* (quanti verò, & quàm Magnifici Viri) celsum & sublimem Animum, Stemmati suo, quod est Regale, parem, multis laudibus efferebat. Sed omnium maximè *Cantabrigiam*, Almam Matrem, *Athenas* hujus Regni alteras, piè gratèque, λόγοις ὑψίςοις, prædicavit. Quin &, agnovit Filium, Mater.

Hæc cùm, à quoquam proferri, aliquis audiverit; Annon, eum, Animi summâ Rectitudine, Judicio acri, & perfecto, aliisque plurimis virtutibus, planè invidendis, insignitum existimaverit. Ità profectò fuit; jam alia Res est. Quæ protulimus: ea præbuerunt *Lucida* (sic appellantur) Intervalla; tum rara, tum breuia; densissimis Nubibus; & interdum Animi Concitationibus (tanquam Fulgure, & Tonitru) discreta. Audivimus Ακροάματα, summo dignissima Philosopho, & quæ sunt iis maximè contraria, simul & semel coram dicentem. Piguit, doluit Eruditionis optimæ reconditissimæque Fragmenta, (tanquam *Sybillæ* Folia, vento agitata,) cum astrictis, numero soluta; cum Latinis, Græca; cum Phy-

Physicis, Ethica; cum veteribus Nova; cum Profanis, Sacra; misceri, perturbari, confundi. Nullibi Gentium tot tantarumque Disciplinarum Chaos. Dii vestram Fidem! Quàm pusilla res Homo, vel Literatus. Dudum ille Noster Temporis Volumina præsentis præteritique, & in eo quæ sunt omnia; dudum ille Terram, Cælum, Sidera, vasta Universi Systemata, Spatia pæne infinita, animo est complexus; hodiè, ne sui quidem compos.

In Causis hujus Affectionis, primùm ponenda est, tanquam προηγουμένη, ad eam à naturâ Diathesis, (quam utique perspiceret Physiognomon) & animus commoveri aptus. His adjici oportebit Cælibatum, sive nimiam Castitatem. Tum in Procatarcticis, Casus è Plaustro, Cranium, annis olim Puerilibus, læsum: (nudato Capite Cicatricem aperuit.) Deinde, studia nimium flagrantia: Post, *Decoctum Coffee*, plus satis potum. Ad extremum, Animi perturbationem, Spei frustrationem.

Causæ tantarum virium evidentes, antecedentem à Naturâ cœptam, malisque moribus adauctam irritantes, morbum peperêre, per se magnum, sed tempore qui roboratus, medicinam respuere, Curationis Spem excludere, cerneretur.

Quod verò ad Rem nostram maximè pertinet, Digitorum Articulos ostentavit, tumefactos, inflammatos, *Chiragrâ*, multos annos, per intervalla, sed languenti, neque satis importunâ, tactos. Procul omni dubio, si plus *Articulis*, Capite minùs ægrotasset. Fuit tamen, gravi & diuturnæ *Melancholiæ*, *Arthritidem* suboriri posse, quod abundè comprobaret.

Hist. 2. De Morione, Melancholiâ Hypochondriacâ, & Arthritide interempto.

Sunt qui Morbum *Hypochondriacum*, uti etiam *Arthritida*, Sapientiæ solùm Professores, Ingenii dotibus præcellentes, infestare, iisque, tanquam ad tanti muneris Temperamentum, sortitò dari confirmarunt. Eorum Opinionem, ἐπὶ τὸ πολὺ probabilem, à perpetuâ veritate longè abhorrere, constat. Habet *Damnonia*, quod perpetuitatem perimit. Novi egomet haud ita pridem (attendite, Philosophi!) *Morionem*, multos annos Flatu, βορβορυγμοῖς, aliisque *Melancholiæ* sexcentis *Hypochondriacæ* Symptomatis, demum etiam (Ætate propemodum affectâ,) *Arthritide* conflictatum; adeoque graviter (ne de acrimoniâ quæstio sit,) ut ætate constanti diem obiret supremum, his Affectionibus interemptus.

Hist. 3. de Arthritide Hypochondriacâ, Purgantibus præoccupatâ.

Veteri quidam Amicitiâ mihi conjunctissimus, post homines natos maximè *Melancholicus*; Mali accessiones aliàs ab Animi Pathematis, alias à Cibo crassiori, & δυσπέπτῳ, vel Potu immoderato; hasce Carnis Æstu notabili, illas Algore; hasce Pulsu tum majori tum crebriori; illas raro & humili: Utrasque Spirituū mirâ Dejectione Μικροψυχίᾳ non vulgari, Ejulatu miserabili signatas, habuit. Sub ingressum senectutis, *Arthritide* tentabatur: eâ,

eâ; quæ *Melancholiâ* perturbationibus procreatam, ne ſemel quidem unquam excepit; alteram autem (id eſt, Intemperantiæ Sobolem) frequenter. Rarò cuivis unquam Mortalium fortunatiùs ceſſit dolere. Nubes illa ſupercilii diſſipatur; Spiritus ſe expandunt; ut Materiam, in Primis viis congeſtam,(*Hypochondriaci* Cauſam Mali continentem,) in Artus ejici liqueret. Ad eam initio præcidendam,& utrumque morbum antevertendum, *Aquis Purgantibus*, *Sale Cathartico*, *& Tartaro Laxanti* additis,Interanea purgavit.Uſum Purgationis creberrimum ſuadebat Utilitas.

Quum, *Arthritidis* Cippo fortè detentum, ad diem ſtatum iter conficere, voluit profeſſio, partibus tumefactis, & dolentibus. Hirudines admoveri, ſicque cauſam mali conjunctam evocari, jubeo. In re arctiſſimâ, ſummæque neceſſitatis, hoc artificii valuiſſe, certò certius eſt compertum.

Hiſt. 4. *De Morbo Hypochondriaco, cum Arthritide agnatâ, Aquis Aſtropenſibus ſubacto.*

Nobilis quidam apud *Dobunos*, affectione *Hypochondriacâ*,Ventriculi inflatione permoleſtâ, cogitatione inquieta, ſpirituum tremore, confuſione crebrâ, & ex illâ ſudore, cùm repentino, tum verò abundanti & profuſo, diu afflictatus, ætate provectior, *Arthritide* correptus eſt,quàm in *Melancholicis* obſervari ſolet, ſæviori, longèque immaniori; quippe Paroxyſmos Puræ & Genuinæ κατὰ λόγον, quæ profuderit.

Cùm eos ſecuta erat ſingulos, primis ſtatim diebus, animi protenus ſudum & ſerenum, *Hypochondriaci* affectûs Intervallum; materiam ejus productricem, & primis Viis inhærere ſolitam extrorſum pelli, omninò cogitandum erat.

Contra par Malorum δύσφορον καὶ δύσκολον, ut duos ſimul liniam parietes, nihil antiquius judicavi, quàm Dyſpepſian, quæ utriuſque fundamentum erat, pro meâ parte, corrigere; tum ſimul, alienum & factioſum id, quod *Arthritidis* cauſa eſt conjuncta, foras eliminare. Quocirca Alvo, (*Pil. de ſuccino Crat.* ℈j. *Tart. Qu.* ℈ß. *Reſ. ſcam. gr.* iv. *& Aq. Aſtrop.* ℔ij. *horâ poſt ingeſtis*,) priùs ſubductâ, iterumque ſeptimo quoque die ſolutâ, Aquas haurit *Aſtropenſes*, diebus otioſis, ad ℔iv. ad dies ſexaginta.

Ut Πέψις emendetur; dum *Martiati* aliquid præcipio, [quod Ægri res volebat, non nolebant Aquæ parum *Ferratæ*] ſpe decipior. Tanta Ægro ſive ἰδιοσυγκρασία, ſivè Spirituum Teneritudo, adque Minerale iſtud digerendum neſcio, quæ impotentia; ut ex eo, tametſi modicâ quantitate ſumpto, ſtatim inciderit in Diarrhœam, animi depreſſione, ſpirituum dejectione mirâ, ſtipatam.

Aquas autem *Aſtropenſes*, blandas, præcellentes, benignas, tum *Hypochondriacis*, tum *Arthriticis*, & tenerrimis pleriſque omnibus convenientes, omni æſtate, (magnum ad beatam vitam præſidium nactus,) per annos quàm plurimos repetit; Earumque beneficio & tutelâ, ſenectutem (uti audio) lætam, & deſiderabilem, adipiſcitur.

Hist. 5. De Gonagrâ miti, Hysterica, Chalybe &c. concitata.

PLacet, *Arthritidem* minutulam, & (uti videtur) Artificiosam, Memoriæ committere. Mulier lectissima, cum primis delicata, fragili constitutione, patre orta *Arthritico*, nondum ætate media, ἐν τοῖς γυναικείοις bene habens, ἀνορεξία καὶ δυσπεψία gravi diutinâque *Melancholiâ*, spirituum insolitâ *Depressione* affligitur. Horum omnium causa esse videbatur materia quædam mali moris, Ventriculum aggravans, & per Oesophagum Linguam omni mane feriens. His ut occurratur, purgato primùm hac illac corpore, *Amara Chalybeata* cum levi subinde Eccoprotico, per menses aliquot usurpavit. Ex horum usu Symptomata profliguntur ad unum omnia. Esurire, cibare, lætari, missis Tristitiâ & Metu in Mare *Creticum*. Genu tantummodo alterum, debilitate, & Dolore acri pungente; sed tolerabili, continenter impeditum; ut è sellâ assurgendo, gradus scalares, vel acclive quodvis, ascendendo, vix fit. Erecta firmo stetit Talo. Mitissimus hic affectus erat, neque Rubore, neque Tumore insignitus, qui tamen εἶδος *Arthriticum* præ se tulit: Laneis partem affectam involvi jubeo; calidè vestiri: & *Melancholia* si recruduerit, cum *Amaris* iterari *Chalybeata*. Morbi istius hasce reliquias percepit; hosce fructus, quòd (*Arthriticorum* more) ex Paroxysmo vegetior, quòd alacrior, evasit, & diu perseveravit.

Hist. 6. De Arthritide Hystericâ.

NObilis Matrona, molli & præter cæteras delicato habitu, *Hysterica*, blandè nimium Misericors (ut omnia ferè omnium Infortunia deplorans, & alieno Mærore mærens,) decies enixa, annis procedens, sine causâ ullâ evidenti, cæpit macrescere, & languere, potiùs quàm ægrotare. Hoc à familiaribus in Malis positum, in Lethalis alicujus Chronici Prognosticis: At in bonum, omni spe votoque majus, aliquantò post mutatur. Dolet, tumet, rubet Pedis Articulus ex *Podagrâ*. Corpus ortu persanum, ab omni labe hæreditariâ, quantum inaudiverim, immune, tot partibus, aliasque τοῖς γυναικείοις expurgatum; taliter occupari, profectò demiratus sum. Mali verò causa tanto sufflamine major. *Arthritidem* boni esse ominis, & in Ægræ commodum cessuram, existimavi. Hospitem gratè, & benignè, (suo more) accipiat, hortor: Calefaciat, vestiat, &c. ut in *Arthritide Primigeniâ*.

Paroxysmi re absolutâ, ad ea, quæ tum Morbum *Hystericum*, tum *Arthritida* prævertant, speciatī ad *Digestiva*, propero: *Præmisso (è Pil. Stomach. cum G.* ℨß. *Scam. pul. gr.* viij. *Ol. Cin. ch. gtt. j. El. Propr. q. s.*) *Lenienti*; cui vespere, loco *Narcotici*, Ægræ admodum inimici (quippe Spiritus deprimere, & nimio plus pessundare, solebat,) *Bolus*, *è Pul. Cantian.* ℨß. *Conf. Anthûs* ℈j. *Syr. Melissoph. q. s. sufficitur cum Jul. Haustu Hysterici deglutiēdus.* Tum, ad roborandos alendosque spiritus; *Decocti Corticis Martiati* Haustum,

ſtum, horis duabus medicinalibus, in menſem uſurpandum, & *Theæ Infuſum* (quod, ad eos permulcendos, & vapores ſopiendos, ex uſu diuturno, commodiſſimum experta eſt; quodque ſanguinem per renes expurgare aptum,) in dies ſingulos, præcepi. Partim Medicamentis, partim *Arthritide*, blandâ & perbeatâ, fideliter recurrente factum eſt; quòd, per hoſce dies ſexagenaria, ἔυχρος, καὶ εὔσαρκος conſpiciatur; ex *Arthritide*, jam vetuſta, melior. Unos enim pedum tumores (an Arthriticos, an hydropicos?) hodiè moleſtè fert, cetera benè habens.

Hiſt. 7. De Arthritide Melancholicâ, cum Ventriculi, &c. Affectione, per Arthritidem levatâ.

QUidam mediæ Ætatis, ad *Iſcæ* Oſtium, *Melancholicus*, Ventriculi Diſtentione, Βορβορυγμοῖς aggravatus, Flatu emiſſo ſublevatus, appetitum pronuper intercidi, Ventriculum mane moveri, & Bilioſum ejicere, reſpirationem impediri; carnem abſumi, conqueritur. Hiſce poſteà ſupervenit dextri Coxendicis Dolor, qui ad Genu brevi ſe transfert, ibique tumori locum facit, pallido, frigido, ſeroſo. Ab hoc tempore ventriculo, & iis quæ intus ſunt, meliùs, imò μικροψυχία, quam miſerabilem, & degenerem, Æger ſubierat, ab *Arthritidis* conſpectu, minuitur. Eatenus *Melancholiæ* Sanatio *Arthritis*; eoque magis, quòd ſuprà quàm in *Arthritide* frigidâ, ſuprà quàm in *Melancholicis*, ſolet fieri, extumeſcit.

Ego, Naturæ famulari contentus, & rerum ejus promovendarum ſatagens, in *Arthritide* firmandâ, Medicos adhibeo conatus, quantos poſſum maximos. Primas ergo vias leniente ſubtraho; veſperi, poſt purgationem (quò Humor extrà propellatur) *Bolum, è pul. Cant. Ther. Androm. & Syr. Pap. Errat. cum Hauſtu parum Diacodiato, ſumi præcipio.* Dein, eodem, *Pul. Rad. Ari C.* ℥ß. *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Jul. Hauſtu, bis die per menſem, cavendo alvum obduratã. Panno Wallico, Aquâ Reg. Hung. & Sp. Lavendulæ conſperſo, veſtiatur Pars affecta. Cane pejus & angue, vitentur Repellentia.* Horum ope Remediorũ, Æger auſpicatò Ποδαγριᾷ; Animo nempe alacri; ſanis Viſceribus, & ob *Podagram* tutioribus.

CAPUT VI.

De Arthritide Fixa Scorbutica.

ART. I. MElancholicæ proxima eſt *Arthritis* ea, quæ *Scorbutum* excipit, ſed longo proxima intervallo; quippe *Primigeniæ* ſimilitudinem quæ multò plenius apertiuſque referat, ad eamque multò propiùs accedat: Morbus certè, apud nos, Ingenio & natura valdè peculiari; quique evolvatur, & diligenter explicetur, aptiſſimus. Ut de illo dicam enucleatè, & dilucidè, de ipſo *Scorbuto*, ex quo emanat, priùs dicendum eſt.

De *Scorbuto* ea, quæ ab *Eugaleno*, aliis ejus ferè aſſeclis, deditâ operâ produntur literis, vel omninò prætermittam, vel leviter tangam: & illa potius (ex ſcripti hujus inſtituto) quæ noſtræ ditionis ſunt, & in hâc regione mali iſtius in *Arthritida* Metamorphoſin patefaciunt, ſtudioſè perſequar.

II. Anni

II. Anni ſunt haud ita multi, cum apud *Damnonios* (quod, à ſenioribus indigenis, iiſque fide digniſſimis, & in Medicinâ diu multumque exercitatis, accepi,) *Scorbutus* ſic graſſabatur, ut per illos artem qui *Exomæ* (nobiles ſanè) Medici factitarunt, in hujus unius morbi curatione, quod præſcriptis paſſim agitatis teſtatum fecerunt, non parum occuparentur; & grandiores hodie nihil æquè ac *Scorbutum* crepent: At diebus hiſce noſtris rariùs obſervatur hic affectus, & tantummodò σποράδην. Cujus quidem mutationis ratio, ſuo ſtatim loco, declarabitur.

Sed nec qui nunc dierum eſt *Scorbutus*, illi qui vicinos *Belgas* (populares meos,) imbuit, id eſt, genuino, & vulgari, per omnia conſimilis invenitur. Cùm agri *Somerſetenſis*, uliginoſi magnam partem, & depreſſi, aërem craſſum & humidum trahentes incolæ, maculis ſubnigris, ulceribus malignis, crurum dolore, reſpiratione difficili, laſſitudine ſpontaneâ, nervorum debilitate, hydrope, Gangrænâ, & iſtiuſmodi aliis, *Scorbuti* exquiſiti ſignis, creberrimè divexantur: Quæ apud *Damnonium*, tractum inæqualem, ſiccum, optimè ventilatum, aëre ſubtiliori puriorique gaudentem, neque ſtagnis inquinatum, rarò viſuntur.

III. Qui verò *Damnoniorum* eſt *Scorbutus*, in imo ventre Βραδυπεψίαν habet, Præcordiorum Inflationes, Ructus: Oris vitia quam plurima, Gingivarum ſcil. Tumores ſpongioſos, ſanguinem vel levi ſuctione, vel aliâ quâvis facili de causâ emittentes; interdum etiam Επουλίδα; Dentes ſæpenumero laxos, vacillantes, carioſos; & primores, ipsâ non nunquam adoleſcentiâ ſeu deciduos, ſeu exeſos; ſalivam acrem, ſalſam, pariterque copioſam; Anhelitûs fœtorem, (Putredinis indicium) ut rectiſſimè morbus iſte Στομακάκη audiat: In cute maculas, ſæpe rubicundas, interdum flammeas; parvas identidem, & rotundas, aliquando majores; papulas item denſas, ſcabras, aſperas, irritabiles, cum margine purpureo, catervatim, in cubito præſertim orientes; quæ ad eminentiam & confractum quandoque notabilem elatæ, & demum exiccatæ, Squammulas emittunt, tenues, ſubalbicantes, furfuraceas; quibus decidentibus locus apparet ruber & inflammatus. His adde pruritum, iſti fidum eruptioni comitem, & partium affectarum Æſtum, ab Unguinum vulnuſculis impenſiſſimè urgentem: Volas porrò aridas, æſtuantes, duras ſæpe etiam calloſas, contra Diapnoen occluſas, nec ullo eam labore admittentes. Quibus adjici oportebit crurum tumorem admodum inſignem, maximâ ex parte calidum, & acri ſero exſudante prurientem.

Iſta præcipuæ notæ ſunt Indicia *Scorbuti* per hoſce tractus hodie ſerpentis, & *Arthritidi* alludentis: Neque *Scorbuticum*, niſi tali ferè modo affectum, pedibus unquam hic loci dolere recolo: Ut calido unicè *Scorbuto* (cujus iſta ſigna ſunt Δηλωτικά) hâc in regione ſuppullulet *Arthritis*.

IV. Utrùm hujus *Scorbuti*, ſcil. *Calidi*, ſit ubique ſui generis materia, ſive innata, ſive adventitia; quæ cauſæ continentis obeat negotium, & dicta pariat ſymptomata; ſic, ut ex eâ ſolâ pendeat morbi hujus ratio & Αιτιολογία: An interdum modò hoc fiat, & in hâc affectione præcipuè malo alicui contagioſo ſecundariâ: ſed aliàs ea vitioſæ

ſanguinis

ſanguinis ζύμωσι (quod Doctiſſimis quibuſdam placere conſtat)aſcribenda: Tametſi præſtò ſunt , momenti ponderiſque haud exigui, quæ prius ſuadent Argumenta ; cum in utramque partem diſputari poſſit, nec id agatur hoc tempore ; in medio relinquam.

Audacter autem, (ut opinor,) affirmare poſſum, non ab Cœli Soliqùe ſive ſiccitate, ſive humiditate, ſive aliâ qualicunque facultate ; nec ab ullo in *Sex Non naturalibus* Errore, ſuo ignes, ſuas flammas , *Scorbutum* hunc noſtrum, proximè, & omninò omnes recipere ; Verùm ab aliâ potius causâ, in obſcuro poſitâ, paucis obſervatâ, & ab alio fonte, derivare.

V. Hoc ut innoteſcat, advertendum eſt, quòd,ante Centenos hoſce Annos, (ex Eſu Piſcium, uti veriſimile, nimio inſulſorum,) *Damnonio* Lepra quàm atrociſſimè graſſaretur, & in populum ſæviret, forſan non minùs , quàm in *Judæâ* olim, Endemia.

Utrùm ob eam templum illud exſtrueretur, quòd,è veterum monumentis, optimâ fide Auctor, Nobiliſſimus *Caræus*, in *Cornubiâ perluſtratâ*, tradidit, Anno Mundi 3172. à *Cunedago* ibi fuiſſe poſitum, & Apollini (Medicinæ Inventori & præſidi) ſacratum, etſi ita eſſe non improbabile videatur;Res eſt Antiquitate nimio plùs obſcurata, quàm de quâ decernam, aut diſceptem abſolutè.

Certô verò certius eſt, quòd ante Seculum Noſocomia, quibus ab integris ſecluderentur corrupti, tam hâc Noſtrâ *Exoniâ*,quàm alibi per univerſam uſquequaque *Damnoniam*,Incolarum Pietate condita, exſtiterant quàmplurima : Quæ quidem eorum Frequentia tum Morbi crebritatem , tum item Acrimoniam , abundè monſtrat.

VI. *Lepra* iſta , quæ, ut Clariſſ.denuntiat *Caræus* , circuli Seculi noviſſimè lapſi initia Populum miſerrimè laceſſivit ; dum ætas labitur , & dies diem docet ; partim ex Salis communis uſu, partim etiam Tabaci (quorum ille optimum, modicâ quantitate,receptiſſimumque Condimentum, Sanguinem tuetur , Putredinem arcet : Hoc autem, Vulgi Delicium, ſive Ore maſticatum,ſive Tubo hauſtum, Salivam movet, putres evocat Humores,)cicurata , pertinax illud τὸ Ἀγειον adeò depoſuit;ut Seculo ſuperiori circiter medio, in *Scorbutum* degeneraſſe , comperiretur, Anteceſſoribus Noſtris faceſſentem Negotium.

Verùm,ex quo *Damnonii* Remediis prædictis *Pomaceum* addiderunt, & uſitatè potarunt ; Morbi iſtius Vis & Ferocia tam magnoperè ſubigitur ; ut hodiè, quàm olim multò rarior, ſicut etiam multò mitior , obſervetur: Ita nempe, contra *Scorbutum* mali Moris, contra inveteratum,*ferinum*, & in pleriſque Hæreditarium ; id eſt, crudelem , magnum, & difficilem, egregiè valuit Pomorum Succus.

Atque hujus ferè Generis & Proſapiæ eſt, qui his temporibus in *Damnonio Scorbutus* ſe exercet. Hinc illæ frequentes Papulæ ; Cutis ille pruritus intolerabilis : Color ille flammeus ; Fervor importunus ; Exanthemata ; Lichenes ; Squammulæ ; Veteris ſcilicet Lepræ Reliquiæ ; Ignis nondum penitus extincti Scintillulæ.

VII. Prius verò, quàm de *Scorbuti* hujus in *Arthritida* Migratione & Excurſione verba facere occepero ; de ipsâ *Arthritide* pauca proponere, & , à ſe

se ut discedat illa, notare, necessum habeo: priùs, illa *Arthritidos* in Vagam & Fixam Distinctio recolenda, & Morbo præsenti accommodanda.

Arthritis Vaga Scorbutica, *Westphalorum* & *Gueldrorum* Morbus Endemius, qui tum Adolescentum, tum Adultorum Lumbos, Dorsum, Artus, vicissim occupare & multùm infestare solita est; uti locum hoc in Tractu talis, qualis passim ab Auctoribus depingitur, quod unquam sciam, nullum acquisivit; ita nec hoc in Scripto requirit ullum.

Et quamvis aliquando *Scorbutus* iste noster, *Vagam* eam *Arthritidem*, quæ nobis observetur, æmulari videatur; tamen frequentiùs, & quidem præcipuè, *Fixam Arthritidem* imitari gestit; & quoties Corpus (vel à Naturâ, vel malis Moribus, & Vitæ ratione perperam ordinatâ) appositum, ad tempus aliquod afflixit, nono vel decimo plerumque Lustro, pedum (maximè) Articulos invadit; Dolorem infert; Tumorem, cum ardore, aliisque *Podagræ* calidioris Symptomatis. Ex intervallis paroxysmos iterat, Genuinæ instar; sique una demas *Scorbuti* indicia, *Genuina* existimetur.

VIII. Nec cui mirum illud existimandum, quando in utroque patet Affectu (tam nempe *Scorbuto*, quàm *Arthritide*,) partes, primùm easdem obtinere Causas remotiores, (Victum, utputa, Salsum, & Crassum;) tum etiam Δυσαπεστίαν; dein acre aliquid, aut saltem alienum in sanguine, eumque valdè inquinans, & corrumpens, tum habere *Scorbutum*, tum *Arthritida*. Postremò, Naturam utrobique grave aliquid eliminare & expellere conari; hic, per Glandulas extremitatum Articulares, unde Paroxysmus *Arthriticus*; illic, per Salivarias, & Cutis *Miliares*: Unde prædicta, & Cutis, & Oris Symptomata.

Scorbutum autem adeò (sive Causas, sive Materiam, sive ipsam Morbi Rationem, & Symptomata maximè fida & constantia, spectemus,) *Arthritidi* persimilem, eam etiam ἐν τῷ Παροξύνειν æmulari & referre, ut observatu facile, sic neque intellectu difficile.

IX. Mitiores autem Paroxysmos habet hæc *Arthritis*, (ut illius aliquam Diagnosin expromam) quàm vel Exquisita & Calida, vel Lui Secundaria, neque Dolore tam acerbo conjunctos: Lenitatem explet Diuturnitas.

Ut verò pressiùs dicam, hujus *Arthritidis* omnium maximè proprium est, quòd Affectûs Primigenii non pauca Symptomata constanter retineat; ita, ut ex *Scorbuto Arthriticos*, Scabie, Maculis, Gingivarum Vitiis, renitente licet Medicinâ, & exeunte Paroxysmo, adhuc infici, (tametsi minùs fortè, quàm ante natam *Arthritidem*,) aspiciamus.

Hoc autem in iis potissimùm teneri arbitror, qui ex *Scorbuto* ceteri, confirmatoque Ποδαγριῶσι; nam, à recenti & evidenti Causâ suscitato, & ad dicta usque Symptomata evecto, qui laborant, (uti posthæc exemplo patefiet) iis non nunquam aliter obtingat; &, durante *Arthritidis* paroxysmo, *Scorbuti* lateant istius Symptomata.

X. Quomodo verò *Calidus* unicè *Scorbutus* (quod suprà comprehensum est) *Arthritidi* gignēdæ sufficere videatur; nec à Frigido vel semel ortam memoriâ tenuerim; huic respondet, quòd ea, Calido quæ suboritur *Arthritis*, semper reperitur *Calida*: τοῦ Πατρὸς τὸ Παιδίον.

Sed

Sed nec omittendum eſt, quòd, uti *Scorbutus* huic *Arthritidi* primarius, in eo potiſſimè verſatur, ut inepti aliquid per Glandulas exterminet Cuticulares: & *Arthritis* ei Secundaria, per articulares; ita, tam huic, quàm illi, obſunt Repellentia; quippe quoniam Humoris ad τὰ ἔξωθεν amandationem relegationemque à Naturâ deſignatam, utilem profectò, caram, & Vitæ cum primis neceſſariam, derepentè interrumpunt; & internarum partium mala graviſſima, ſæpe ipſam Mortem inducunt.

XI. In paroxyſmo, (quæ Medendi optima *Intentio*) Materia Articulis impacta, blandè foras elicienda; quem in finem extrinſecus imponatur Tumori lene quoddam attrahens; quale videlicet *Ceratum illud viride* ex quo fiunt Pe'alothecæ; vel *Braſſicæ Folium*, fibris craſſioribus purgatum, & ad mollitiem contuſum. Tumori per noctem, (modò calidè, quod juvat, Artus involvantur laqueis) adhærere ſolet Vapor, per inviſibilia foramina emiſſus, & in Rorem condenſatus. Ab ejus uſu dies aliquot producto, Doloris Sedatio tum fida, tum etiam tuta, ſubſequitur. Quæ quidem Artificioſa Διαπνοὴ, eâ forſan de causâ magis liberalis, quòd Materia per Habitum Corporis ſuâ naturâ pronior, & aptior ſit, quæ expellatur.

Quin imò, per totum Paroxyſmum magnoperè caveant Ægroti, ne Materia protenus eliminanda, retrò agatur: quòd ob eorum Sanguinem (quod veriſimile,) vitioſum, & Contagio *Scorbutico* corruptum, rarò (uti liquet) his Hominibus, *Arthritide* detentis, impunis Error; ſæpe etiam Lethalis.

Sin pravo Externorum Uſu, aliâve quâvis de Causâ, Materiam jám fugientem, quaſi clauſis foribus repelli, vel ſiſti obtigerit; Ad fores quàm primùm aperiendas, eam & extrà evocandam, aut in Balneum pedes calidiſſimum immergantur, aut Fotu imbuantur, aut Articulo dudum affecto, vel proximè illum, applicetur Epiſpaſticum, vel Cucurbitula: Et, intereà temporis, ut ab Interioribus extrudatur Humor *Arthriticus*, Cardiacum aliquid *è Pul. Cantian. Lapide Goano, theriacâ Andr. Elect. ex Ovo, vel Sp. C. C. Succinat. gtt. aliquot cum idoneo vehiculo*, Ægro ſtragulis cooperto detur, &, prout opus fuerit, repetatur.

XII. Extra paroxyſmum, Evacuantibus Materia peccans è Corpore κατ' Επίκρασιν amandetur; Alterantibus corrigatur; Digeſtivis illius Augmentum & Regerminatio, inhibeatur. Hæc è diverſis Claſſibus ſelecta, in Ordines, ſive Series, ut Artis eſt, pro Ægri conſtitutione, Malique more, formari, pro Annique tempeſtate variari, oportebit.

Ad domandam Morbi hujus malitiam, magnopere valet *Mercurius*: cujus præparata mitiora, (id eſt, *Calomelas*, & *Mercurius Præcipitatus albus*) Cauſam ejus Continentem impetendo aggrediuntur, & per aliud aliudvè excerniculum, pro ipſius quantitate, & ægri corpore vel ad purgationem, vel ptyaliſmum, ad Διούρησιν, vel Διαφόρησιν proclivi, eliminant exterminantque. Et tametſi hujus ea materiæ ferocia, quæ vel Ptyaliſmo laudabili diutinoq; non ex toto ubiq; cedat, & ſeſe ſubmittat: (nam poſt diurinum, & ex omni parte laudabilem, non nunquã recrudeſcere hunc Affectum in propatulo eſt) ex hoc Remedio, alienum illud Acre, Morbi Materiam Continentem, quam maximè obtundi; Sanguinem eximiè purgari;

Morbum quam plurimum mitigari, constat. Quare si Ætas, Vires, cæteraque quæ sunt Ægri, annuerint, nihilque repugnaverit, Ptyalismum lenem, sed prolixum (ut Tempore Lenitudo expleatur) fieri suaderem.

Ubi ptyalismo, vel ex Ægri Moribus vel Animo; vel διὰ τὰ ἐφ' ἡμῖν, nihil loci superfuerit, sequentem Methodum ingredior. Vere & Autumno, (facta priùs in plethoricis Venæ sectione) proderit, *Per Calomel. serâ nocte. Pil. Eustach. & Res. Jal. mane seq. quinto, vel sexto quoq; die ad tres vel quatuor vices:* Vel, *per Salem Catharticum, Manna, & Tartarum lax. Aq. hordeat. solutum, diebus alternis tertiisve, ad sex vel octo vices, purgare. Neque Medicinam inturbet Articularis, si oriatur, Dolor; quin pertinaci potius Purgatione sæpiusque iterata vincatur.*

Deinde *Antiscorbutica*, quæ dicuntur, cum *Antiarthriticis* maritata, usûs erunt eximii: Sumat Æger, omni mane, post dictam Purgationem, *Infusi* seq. Haustum.

℞. *Summit. Trifol. fibrini siccat. pug. ij. Anthûs p. j. infunde in Aquæ font. fervefactæ q. s. ad Alterationem modicam, Colaturæ ℥iij. adde Salis Martis gr. iij. Tinct. Aurant. gtt. xx. Sp. Menthæ. Haustus.*

Quartâ pom. Pulverem, vel Pilulas deglutiat.

℞. *Pul. Fol. Theæ siccat.* ℈ß. *Salis M. gr. iij. Pul. N. M. gr.* v. *Sacch. albiss. gr.* xv. *f. Pul. vel cum Syr. Melissoph. Bolus:* vel,

℞. *Conf. Flor. Salviæ, Æthiopis Min. ana* ℈j. *Syr. Caryoph. q. s. f. Bolus.*

℞. *Cerussæ Antim.* ℈j. *cum Extr. Gent. f. Pil.* vel,

℞. *Pul. Zedoar.* ℈ß. *Alcohol Martis gr. viij. vel x. cum Extr. Gent. f. Pil.*

Hisce singulis Vehiculum sit Julapii, vel Infusi, Haustus.

℞. *Aq. Ulmariæ, Fol. Ari, è Succis aa ℥v. Sp. Juniperi ℥ij. Marg. pp.* ʒß. *sacch. q. s. f. Jul. vel ex Summit. Salviæ tenui fol. & Aq. font. comparetur Infusum Sacch. dulcandum.*

Quibus *Alterantia* prædicta minùs arrident, placeat prositque *Succos Herbarum Martiatos*, semel bis quotidie potare. Quod sequitur magnarum Virium est, & sæpè à Nobis usu probatum.

℞. *Succi Cochleariæ Partem unam, duas vel tres (pro Ægri Constitutione plùs minùs calidâ.) Succi Limon. p. j. Misce, per Digestionem Clarifica: Dosis Coch. j. cum Salis M. gr. iij. Sacch. q. s. ex idoneo Vehiculo, per Mensem, post debitam Evacuationem.*

Horum Usui interponatur, septimo quoque die, vel Solutio Cathartica; vel Pil. Tart. Bontii, vel Stom. cum G. ℈j. *ad* ʒß. *cum Scam. gr. aliquot &c.*

Erit autem perutile, si, initio Æstatis, locum habeant *Aq. Ferratæ Diureticæ*; quibus, ad ℔ij. omni mane, inter sextam & oct. haustis, circa decimam *Vinum* aliquod *Stomachicum, Amaris* (si placet) *alteratum*, supponatur: Persistatque Æger ad Hebdomadas sex, octo, vel x.

Vel, ad Urinam domi movendam, itaque Sanguinem à Spurcitie vindicandum, valet *Infusum Theæ ad* ℔j. omni manè, potum; unde leniter, idoneo liquore, per Renes, id quod alienum abluatur.

Pomaceum his Hominibus Sanguinem contemperat; sed periculum est, ne ab eo *Arthritis* augeatur. Si secus fuerit, (tutò enim nonnullos eo poculenti

lenti genere gaudere certiſſimum eſt) in Potum ordinarium, præſertim Æſtate, miniſtretur. Hyeme *Cereviſia* ſi extrudi reſpuerit, *Rad. Oxylap. Milleped. Summit. Hed. ter. medicata eſto.*

XIII. Ut ad *Symptomata* transeam, obiter hìc notandum, quòd *Crepitus Oſſium*, qui (ut alibi dicetur) *Arthritidis* hâc in Regione Symptoma pervulgatum eſt, neque *Scorbuto*, (forſan ob Originem & Genium ejus peculiarem) neque *Arthritidi* Regionis hujus *Scorbuticæ*, quoad obſervavi, unquam acceſſit.

Quæ ad Oris Vitia, cæteraque *Scorbuti*, quo tempore *Arthritidem* mentitur, Accidentia ſpectant, cùm non huc propriè referuntur, ex Auctoribus de *Scorbuto* paſſim in uſum depromantur.

De uno *Pedum Tumore*, eo ſcil. qui *Symptomaticæ* huic *Arthritidi* quodam modo proprius eſſe videatur, verbum ſuperaddam.

Cùm *Pedum Tumor*, tum *Scorbuto*, tum *Arthritidi* familiaris ſit; quòd *Arthritidi Scorbuticæ* ſuccedat, minimè mirandum. Certè Senioribus, craſſis, & obeſis, *Scorbuto* Veteri in falſam *Arthritidem* mutato laborantibus, ſæpe licet notare Pedes & Crura, non ſolùm tumefieri; verùm etiam Cutis Rubore, Pruritu *ferino*: poſt Digitorum Vulnera quantumvis levia Colore planè flammeo, nunc item Fluxu dierum aliquot Ichoroſo, immane quantum affici. A ſcalpendo manus ſi ad tempus aliquod *Æger* abſtinuerit, (abſtinere verò perdifficile eſt) Cuticula ſuboritur paulo albidior, ardens, tenuis in Ulcuſcula rurſus ex Unguium Sulcis confeſtim abitura. Qui hoc modo affliguntur etſi Paroxyſmos graves, duros, immites *Arthriticos* olim perpeſſi ſunt, Articulis his diebus & minus & rarius dolent; Materiâ ſcil. *Arthritica* partim in Cruribus depoſitâ, & Seri ſtagno dilutâ, partim per Glandulas Cutis Miliares ἀδήλως exſudante. Eò ſæpe uſque ingraveſcit hoc Symptoma, ut aliquando rationem ἐπείγοντος ſuſtineat; ut Dolorem, Pruritum, Ἀγρυπνίαν creando, Turbas Ægris & negotium quàm moleſtiſſimum faceſſat; ideòque medicum enixè poſtulet auxilium.

XIV. Requirit Indicatio, ut, intolerabilis illa Humorum Acrimonia citiſſimè tutiſſimèque mitigetur. Hoc autem optimè fit Evacuationibus per Anum & Renes factis, tum etiam per Humorum Alterationem; Externè verò Balneo, Fotu illorum ferociam temperanti. Quorum omnium, ut & reliquorum huc pertinentium, unà connexorum, quando Exemplum ſtatim ſubjungam, Lectorem illuc (brevitatis ſtudio) remittam. Hoc autem addo, quòd in celebrandâ Catharſi ſummâ utique Cautione, ſummo opus erit Conſilio; ne forte, ἀτέχνως inſtitutâ, Humoris ille Fluxus, & ad Articulamenta ῥοπὴ, quæ ad iſtorum Hominum Vitam & Tutelam, omninò neceſſaria eſt, in eorum Incommodum, Ærumnam, Perniciem interpellatur.

Hiſt. I. *Ab Arthritide Scorbuticâ, Ulcus malè tractatum; undè Viſûs Abolitio, deinde Abſceſſus, & demum Mors.*

AGricola *Devonienſis*, ſexaginta circiter annorum, craſſus, obeſus,

Scorbuto Papulis in Capite & Manibus insignito, plus quinquennium inquinatus, contra Affectum pertinacem, & Medici, (quem Consultorem habuit) Doctissimi Præscripta eludentem, *Evacuantibus*, *Alterantibus*; *Mercurialibus*, *Antimoniatis*; è Regno *Minerali*, tum è *Vegetabili* quàm plurimis à Nobis instruitur. Cùm circa utrumque Æquinoctium, eandem medendi viam, usu diutino comprobatam, iterum ac sæpius esset emensus; & jam, more usitato, Bolum *Mercurialem*, detracto priùs Sanguine, demisisset; multus inde Sanguinis Orgasmus: Dejectiones haud paucæ, atque adeo copiosæ, Tumor, haud ita diu post in utroque Malleolo magnus, submollis cum Dolore, Rubore, Lævore, diu persistens, planè *Arthriticus*.

Ut Ægro prospiciam, quieti illum indulgere, Materiæ, quam *Mediam* vocant, Diætâ uti: & ut, à Farcturâ & Recrementis, Ossium Juncturas vindicem, & defendam, Tumoribus *Epispastica* admoveri: Laqueis eos involvi; calidè vestiri jubeo. *Epispasticis* succedit *Ulcus* hic illic Superficiarium, ex Ichoris Acrimoniâ molestum, sed benè coloratum, expletu facile neque periculosum. Æquo ferat illud animo exhortor, quippe quod è re futurum, & lucro Ægrum majori, si non interturbet ipse, remuneraturum.

Contra ille stomachari; de neglectis rebus suis deplorare: & citissimæ Curationis spe allectus, Agyrtæ nescio cui auscultare. Hic autem, protinus, medendi qua pollebat Arte, omissis Universalibus, Carne Ulcus obduxit; Cicatrice texit. Hinc Æger Capite, factâ Materiæ in illud Translatione, subitò perculsus; Visûs hinc Imminutio, & brevi Abolitio. Congestis aliquanto pòst Humoribus, in Regione Lumbari fit Abscessus, ex quo imperitè tractato, ulcerato, & Partes vicinas (ut accepi) corrodente, Diem supremum obiit Misellus.

Hist. 2. *Scorbuti Calidioris Soboles Arthritis.*

QUidam è *T.* Vir blandus, comis, Generosus, à Victu lauto dapsilique, dum esset Juvenis *Scorbuto* afficitur: Cui, ætate progrediente, accedit *Podagra.* Numeravit Annos quinquaginta, cum utroque gravatus me primùm consuluit. *Hujus* Paroxysmum habuit plerumque anniversarium; nisi si Genio nimium indulgendo, vel alio aliquo in *Sex non Naturalibus* errato, sæpius accerseret. *Illum* autem ostendebat Gingivarum Tumor, & Papulæ, Cubitos summoperè fædantes, cum Prurigine & Apicibus innumeris, acutis, confertim oriundis. Materia nunc Ulcuscula formavit, paulò pòst siccata in Squamas abire solita est subalbicantes; quæ ut deciderunt, Locus apparuit Ruber, à fricando statim Flammeus.

Ut utrique Malo pro virili parte occurram, tum ea, quæ Materiam aptè exprimant peccantem, tum quæ potenter alterent, adhibeo. Principio *Calomelane* (Catharsi, ne deorsùm illud elabatur, priùs peractâ) Salivam moveo: Eoque quoties Saliva parcior exigebat iterato, ad sex Hebdomadas Ptyalismum profero. Posteaque *Cinnab. & Cerussæ Antimon.* ana ℈ß. *Pul.*
Rad.

Rad. Ari Comp. ℈j. *Syr. Melissoph. q. s. ut f. Bolus horis tribus medicinalibus sumendus impero, cum Infusi seq. coch.* ℞. *Summit. Trifol. palud.* v. *Siccat. Mi. Aq. Lactis Alex.* ℔ii. *Sp. Junip.* ℥iv. *misce, & ad Alterationem idoneam infunde: Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ℥ij. *f. Infusum. Perstet autem menses binos, interposito septimâ quâque die Eccoprotico.* Efferam hanc Materiam ut ultrà subigam Aquas æstate sequenti *Diureticas* hortatu nostro sesquimensem haurit; cum *Salis Martis & Nitri purificati præparatis*, Quantitate, Vehiculis, & Methodo convenienti.

Hac Medendi Arte, Morbi materia, non parum mitigata, diu sanè conticet: cùm verò, annis aliquot post, sævire iterum, ὀργιᾶν, & de novo Tumultus inchoare cœperat; Consilio jam mutato (quoniam Pedes jam tumebant, vesperi præcipuè, Digitum admittentes, & Seniori & Compotatori Hydropa minitari videbantur; Tumores autem aliquâ ex parte *Scorbuticos* esse tum Inflammatio, tum etiam Maculæ comprobarunt) *per Calom. & Pil. Eustach. aā* ℈i. *è duobus* ℈ß. *Purgationem instituo; & deinceps, alterâ vel tertiâ quâque post die, per Solutionem Catharticam: sicque vicissim repeto.*

Hisce Medicamentorum ordinibus, non sine aliquâ Formularũ mutatione, Vere & Autumno, sæpius renovatis; addito insuper, ad alterandam in Potũ ordinarium Cerevisiam (*è Rad. Oxylap. Sum. Trifol. palud. Sem. Bardan. Bacc. Junip. Flaved. Aur.*) *Sacculo, & Martis Sale cum Conf. Trif. &c. repetito Ægrum Arthritide Scorbutica* graviter oppressum (levibus subinde hujus Paroxysmis, veluti ad Salutis rem facientibus, ex industriâ provocatis) ad Senectutem, & quidem lætam perduxi.

Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti Alumnus, cum Vomitu Bilioso, Δυσπεψία, *& Volarum Ariditate.*

QUinquaginta Vir annorum, gracilis, tener, acri & bilioso Sanguine donatus, *Scorbuto*, & ei supernatâ *Arthritide* diu conflictatus est, cum Ἀνορεξία, Nauseâ, Ventriculi Inflatione, Ructu sæpe acido, Vomitu frequenti & Cholerico, Capitis Dolore, & à Pastu Somnolentiâ, Cute aridâ, densâ, nec ad Διαπνοὴν idoneâ, Squamulis hic illic catervatim obsitâ, in manuum volis durâ callosâq; Pollicis pedis sinistri majorẽ, dextrique Brachii Articulum infestare solita est *Arthritis*; sed neque Tumore, neque dolore vehementi; quin levi potiùs in tempus diutinum projecto, inæquali, & creberrimè interciso. Diuturnitate pensata Levitas. Paroxysmos omnium certissimè Pomaceum accersivit, idque vel parcè sumptum; sic, ut ex Poculo communi semel iterumque siccato Pes doleret. Plures ille Methodos, easq; probabiles, à Medicis Celeb. præscripptas expertus, hanc commodissimè, & idcircò sæpissimè, prosecutus est.

In paroxysmo, *Brassicæ Folium* Tumori impositum acre Serũ elicuit, Dolorem mitigavit. Extra Paroxysmum, ad Prophylaxin, præmissâ per Aqq. *Alfordenses* (Alvum hæ subducunt) ter quaterve Catharsi, *Bathoniensium*, omni mane ℔ii. decimâ seq. *Infusi amari Alterantis* Haustum usurpavit: Quintâ pom. *Bolum è Chal. nutrito, &c.* deglutiit, superbibendo Julapii Perlati coch. aliquot; interponendo identidem lene quoddam Emolliens; & Alteran-

tium usum ad Hebdomadas sex vel octo quotannis proferendo.

Hâc,inquam,Methodo anniversariâ, ad Artus, ad Ventriculum, præcipuè ad Vomitum quod attinet, maximè levatus, à Malo tam *Scorbutico*, quàm *Arthritico*, graviori, se jam multos annos immunem præstitit: hodieq; illam ad Senectutis principia perductus,non impune negligit. Usq;verò mansit ista, quam modò dixi, Volarum Ariditas, Callositas, ut opinor, usque mansura.

Hist. 4. *Scorbuto suborta, & ejus Eruptionibus adjuncta, Arthritis.*

DUM in hisce versor, Fullo me appellat *Exoniensis*; Vir robustus, Athleticus, Ætate mediâ, Constitutione Sanguineâ. Frontem illi, Tempora, atque Faciem propemodum omnem fædarunt, turpiter infecerunt Pustulæ, sobrio certè & temperanti, (tanquam Ebrioso) magnæ rubicundæq; cum intervallo Coccineo, Flammeo. Æstus & Pruritus erat universalis,maximè verò Partium obsessarum; noctu per Stragulas ingravescens. Turgebant Venæ, & Sanguinem plus solito ζυμεῖσθαι, & ebullire,commonstrabant. Hæc cùm acceperam, Virus in Sanguine *Scorbuticum* efferri, & Cœlo (quamvis instabant tum temporis Saturnalia mitissimo, & Effervescentiæ provehendæ apto) favente proscribi, sum opinatus: Neq; enim alio de Affectu vel somniare erat. Sanguinem mitti jubeo, deinde Alvum molliri,alia deinceps suo quæque loco præcepturus. Sanguini Cremor impurus, Sebaceus in Cyathis quiescenti, post aliquod tempus innatavit. Ex *Res.Jalapii,Extracto Eustach. deglutiantur Pil.*, quibus inanitur Alvus. A Cathartico, Sanguine commoto concitatoq; Ægrotans Ποδαγρίᾳ. Adeò nempe Naturæ perinde erat, Humorum Vitiosorum Δυνάμεις καὶ Ἀκρότητας, per Articulos, atq; per Cutim,exterminare; & tam levi de causâ, ad illam ab hac Evacuatione; discedit illa digrediturque. Catharsin, quam quidem ampliùs destinaveram, ad εὐκαιρίαν prorogo; nè videlicet, nimium subtrahendo, intercidatur res Articularis, & prorsus abscindatur.Ad eam è diverso confirmandam augendamq;lenem interdum Ambulationem, Cothurnos laneos, quibus in pedes Humor demittatur, invitetur, impero; Repellentibus interdico.

Extra paroxysmum, ad *Arthritidos* hujus puræ puta *Scorbuticæ* prophylaxin, ut Sanguis corrigatur, ea præcipio, quæ sequuntur.

℞. *Succi, è Nasturtii Aquat.Summitatibus expressi Partes* iiij. *Succi Limonum p. j. per Digestionem fiat Clarificatio.*

℞. *Conf.Fr. Cynosbat.*℥i. *Salis Martis Riverian. gr.* iiij. *Syr. de Corall. s. q. s. f. Bolus.*

℞. *Aq. Ulmariæ, Melissæ, è Succis aā* ℥iiij. *Limac. Lumbr. Mag. aā* ℥ij. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. q. s. f. Julapium.*

Præmissâ Venæsectione,& per Vinum & Oxymel. Scillit. Vomitione; perque Salem Cathart. Manna, & Tartarum lax. Jusculo Avenaceo solutum, Purgatione; & deinde septimo quoque die repetitâ; sumat, diebus otiosis,horis duabus medicinalibus, Bolum cum Jul. Haustu; bisque indies Succi Clarificati coch. 1. *cum Seri Lactis, vel Posseti Haustu, idque per mensem unum alterumque, cavendo Alvi Tarditatem.*

Hist.

Hist. 5. *Pedum Tumor Scorbuticus, Arthriticus, cum Pruritu* ferino.

DOminus E. Generosus, Agricola *Devoniensis*, ætatis flore *Scorbuto*, & deinceps *Arthritide*, tentabatur: Illius Fluxu Dolores *Arthriticos* sensim mitescere, sed & eodem tempore Pedes tumescere, percepit. Ingruente Senectute, Corpulentus & Obesus, Pedem utrumque tumefactum molestè tulit. Cutis admodum distenta est, rubicunda, gravatè Pruriens, post levem aliquam Digitorum injuriam Flammea, Ichorem salsum & acrem ad dies aliquot exudans. Ob Pedes æquo grandiores & extensos Sollicitum, *Hydropis* Timor cruciavit; sed de *Hydrope* tanquam instanti, aut præ foribus, (cùm Urinam satis copiosam, probèque coloratam excerni; neque Sitim intendi; sed è contrario Appetitum à Tumoris initio magis latrare, deprehenderim) non esse quòd se tantopere afflictum haberet, pronuntiavi.

Quò auxilium adhiberem medicum, in eo laboravi, ut Humoris Acrimoniam, indesinenter acerbam, Evacuantibus Alterantibusque quàm celerrimè reprimerem. Hunc in scopum, rebus usquequaque collineatis, conceptis hisce verbis præcepi.

℞. *Calom. quinquies sub. gr.*xv. *Spec. Conf. de Hyacinth. Conf. Ros. r. aā* ℈j. *Syr. de Symph. q. s. f. Bolus, serâ nocte sumendus; mane seq. Pilulas è Rudii* ʒß. *Res. Jal. gr.* v. *Ol. Junip. ch. gtt.* j. *Bals. Per. q. s. deglutiat, cum custodiâ. Quarto vel quinto quoque die, ad quinque vel sex vices, utrumque repetat. Diebus otiosis, horis duabus medicinalibus, Bolum è Cinnab. & Cerussæ Antim. aā* ℈ß. *Cort. Citreor. Cond.* ℈j. *Syr. Caryoph. q. s. Horâ somni Pil. ex Æthiopis Min. (cum Mercurii crudi, & Flor. Sulph. aā p. æ. sine igne facti)* ℈j. *Syr. Melissoph. q. s. assumat, cum Jul. Haustu. Potui verò sit Infusum seq.*

℞. *Calcis vivæ* Devoniensis, (*id est, fortissimæ*) ℔ß. *solve in Aq. pluviæ* ℔xxiiij. *ad* xij. *coquendo evaporatis. Post Clarificationem leniter detrahe liquorem; eique adde Rad. Sarsæ, Chinæ, L. Sassafr. ras. aā* ℥iij. *Cort. ejusdem, Baccar. Junip. aā* ℥iß. *Milleped. siccat. No.* 200. *Coccinell.* ʒij. *Uvar. passar. exacin.* ℥vj. *Infunde clausa, Balneo Arenæ, per noctem; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒiß. *f. Infusum, per se, vel cum exiguo Canarini, loco Cerevisiæ usurpandum. Externè verò, Desiccantibus Repellentibusque Cane pejus & Angue vitatis, Fotum adhiberi jubeo.*

℞. *Summit. Malvæ, Althææ, Lauri vulg. aā* Mi. *Flor. Chamom. Sambuci aā* Mß. *coque in aq. font.* ℔iiij. *ad* ij. *sub finem adde Lactis Vaccin.* ℔ij. *Immergantur Lanea, Pedibus, quoties Pruritus instigaverit, applicanda. Utroque denique Brachio Fonticulus aperiatur.*

His obtemperando Æger multùm profecit; pruritum hunc *ferinum* mitigavit; ad diutinum tempus delevit; & quoties reverteretur, hisce præsentissimis Auxiliis, perfugio, & præsidio Salutis certissimo, creberrimè propulsavit.

CAP. VII.

De Arthritide Lui Venereæ Succedenti.

ARTIC. I.

QUòd immoderata Venus ad *Arthritidem* inclinet, eamque crebro introducat, ab antiquo positum est, ab omni Seculo decantatum; sic, ut in ejus Προηγουμέναις haud injuriâ cumprimis habeatur. Similiter notandum, quòd postremis his temporibus, cùm Isti Luem (forsan ad Humanum Genus monendum deterrendumque) adjicere, Rerum Auctori, Rectori, placuit; ab Illâ utique in *Arthritida*, tam facilis Migratio, ut Ætate Nostra, quæ Luis Imperium longè lateque dilatavit, frequenti populo stabilivit, Tyrannida confirmavit, ab Affectu, quem resciverim, nullo, facilior quæquam aut usitatior.

II. Istam rem inspicienti, & ejus Rationem perpendenti extra controversiam videtur, primùm, quòd hoc commune cum *Arthritide* [ut taceam alios Affectus] habeat *Paturſa*; Nempe invictum † & ἀνεπίληπτον τὸ, Massam inquinans ac corrumpens Sanguineam, utriusque morbi causam esse proximam & Continentem: Deinde, quod *Paturſæ* etiam miasma, non minùs quàm *Arthriticum* illud, cùm extollit se & ingravescit, è Sinu suo ejicere, & Sanguine expellere, Vim operamque det Natura: Ad hæc, quod Virus *Venereum*, è Sanguinis Flumine jam expulsû, solidisque partibus inhærens, non pauca faciat Symptomata, cum *Podagrâ Paturſæ* communia; Membranis scil. Dolores; Ossibus Cariem, Cuti Ulcera: Unde denique conjectari licet, Istorum Affectuum Miasma simile, & alterum alteri tanquam germanum, existere. Eccui verò Novum videatur, quòd, in Materiâ simili tractandâ ejiciendâque, Natura [quæ nihil temerè, nihil oscitanter, sed normâ & consilio semper agit] Evacuatione utatur simili, portâ eâdem, id est, Articulis?

Has ob Causas & hujusmodi alias, quæ est hodiè *Arthriticorum* pars haud exigua, ab *Lue* incipientes, ad *Arthritida* perducuntur; nec Grallatorem usquam Veterem, aut decrepitum quempiam, & admutilatum obtuemur *Arthriticum*, quin apud Vulgus Suspicio de infaustâ olim Militiâ confestim oriatur.

III. Nemo autem Hominum [quantum auribus, vel oculis, accepi] à recenti *Lue* & nuper contractâ, natam unquam *Arthritidem* detexit; neque nasci posse facilè concedam: Motu Sanguinis non minùs intestino, quàm periodico, cum Eo commisceri intimè; Corpusculorum Illius variè figuratorum Appulsu frequenti, mutari egregiè; atque ita tanquam maturari & evehi diutius Miasma *Venereum* priùs oportebit, quàm Articulis illidi, & ad *Podagram* inducendam impingi potuerit.

Hâc de causâ rarò Grandiores, & Ætate procedentes, (seriùs scil. quam *Primigenia*) invadit hæc *Arthritis*, id est, ex solâ *Lue* derivata; Juniores vix quidem, at nullo modo Adolescentes; quippe quibus evehendo Miasmati nondum tempus sit idoneum.

† Vide φυσικώτατον *Listerum*, Colleg. Doctissimum, de *Lue Ven.*

IV. Sed

IV. Sed è diverso, nec à Veteri *Patursâ*, tetrâ, horridâ, Carie & Ulceribus spurcatâ, *Arthritidem* generari vel solere, vel etiam posse, cogitandum est: Id quod minimè ex Istius defectu, quin potiùs Naturæ, quæ debilitata, fracta, enervata, Hosti fugando, *Arthritidi* moliendæ, impar reperiatur.

Hisce medii generis *Patursa*, *Arthritidos* Genitrix, Causam habet, Sanguini per minima insinuatam; ac quasi Municipem, potiùs quàm Hospitem; ob affectatas Res novas exulantem, & præfractè & cum Luctâ, licèt ex Naturæ Mandato, per Articulos abeuntem.

V. *Lui Venereæ* suâ Naturâ ad *Arthritidem* inclinanti & tendenti, Manus affert adjutrices, Calcar addit, Empiricorum Mos ille perniciosissimus; quo, in curanda Gonorrhœâ, Puris suppressioni properè nimis insistunt hi Ardeliones; neglectâ interim vel remissè factâ, quæ maximopere, quæ studiosissimè præmitti debuerat, Purgatione. Ita enim intus Hostis retentus, Sanguinem integrior, & fortior subintrat, partesq; primùm *Patursæ* agit Principes; demum ævo labente *Arthritidos* speciem præ se fert: Et ab hâc Istorum Περιεργίᾳ potissimùm, ex *Lue* tot ubique *Arthriticos* esse, jure merito suspicemur.

VI. Illis de *Affectu Primario* præmissis, de ipsius Ægri Corpore jam proximè dicendum est; quod utrum *Arthritidem* (secundariò) adsciverit, an secus, ex Illius ad Eam propensione pendet quàm plurimum: Quô major erga *Arthritidem* à Naturâ Corporis proclivitas, eò citius *Patursa* in *Arthritidem* migrat; eò planius ab eâ (mendaci) absorbetur.

Porrò intelligendum est, quòd etsi ista *Luis* in *Arthritidem* μετάβασις sæpissimè fit in eodem Corpore, tamen non nunquam diversa complectatur: Quum, à Mariti *Lue Arthritis* in uxore per Concubitum accendatur, & Illam Iste incestet. Hujus rei, utut Nova credatur, Historias omninò luculentas & exceptione quâlibet majores, quando plures in Adversaria retulimus, unam itemque alteram huic Capiti subjicere non gravabor.

Nec quidem hanc *Arthritidem* impropriè *Lui* secundariam, tametsi Corpus aliud exerceat, appellari posse existimo; quandoquidem ex *Lue* γνησιωτάτως oriatur, illiusque Naturam, εἶδος καὶ ἦθος, nihilo certè minùs quàm si in eodem Corpore sit, participet. Neque magis novum aut peregrinum hoc habendum, quàm quòd, in Gnatos aut Alumnos, Oculorum *Epiphora*, seu quid aliud Morbi à Parentis aut Nutricis *Lue*, derivetur: quo quidem nihil magis in Vulgus notum, aut pervagatum.

VII. Qui hac *Arthritide* conflictantur, sæpe macilenti sunt, tenues, Vultu quodammodo subsidenti, & ipsius præsertim margine, lurido; Oculis retractis, quodque eorum Album esse debuerat, interdum subluteo; Voce fuscâ, & cum Roncho edita: Verùm non Naturæ, sed Morborum operâ. Nimirum duram Hi Homunciones Servitutem serviêre; primùm *Deæ Blandæ* obsecuti; deinde *Lue*, postremò *Arthritide*, laborantes.

VIII. Morbi hujus Dolores vagi & erratici (sive præcurrentes, sive Ejus Accessionibus interpositi) à *Rheumatismi* Doloribus eò distinguantur, quòd

quòd Hi posteriores à Frigore tum ordiri, tum reverti, soleant; à Vagæ *Arthritidos*, ut & à *Rheumatismi* istis; quòd Illi, Origine nati *Venereâ*, Nocturni magis sint: Deinde quòd, Ipsius Paroxysmi, hâc in *Arthritide*, Dolores, quàm aliâ quavis, *cæteris paribus*, (ob acriorem Causam Continentem) atrociores sentiantur: Raró enim videas immanius Vociferantes, quàm à *Patursâ* qui Dolent Articulis. Hoc, inquam, *cæteris paribus*, quatenus ad Sanguinem, ad Animales Spiritus, & ea universa quibuscunque Doloris sumus plus minus patibiles, respiciamus. Quin etiam (præmisso, è *Primigeniæ* Doctrinâ, quod Dolor quò vehementior, eò Paroxysmus Regularis brevior, eò plerumque rarior) nulla unquam *Arthritis* Paroxysmos habet adeò acri Dolore stipatos, tam citò reversuros, tam simul longùm duraturos.

Hæ sunt hujusce Affectûs certæ quædam conditiones, in eo illustrando signandoque Usûs & momenti haud exigui; quas si fides optima deficiat, neque semper illæ Morbum oculis ex voto subjiciant, quicquid in Diagnosi desideratum est, ex *Lüe* præcurrenti & ejus Vestigiis percunctando adimplendum.

IX. Quousque se laudabiles ostentant paroxysmi, suum habent commodum, suas utilitates; quàm autem primùm interciduntur, aut multùm illi remittuntur (ut in aliis *Arthritidos* speciebus) non hoc nihil periculi. Si intercisis hisce nulla fuerit eruptio cuticularis, nulla aurium suborta humiditas, nullum uspiam ulcus, Hæmorrhagia nulla, *Congestio* nulla; sed è contrario, in muliebri sexu sistantur etiam Menses, & Partus omninò cesset; Diis hoc iratis accidit. Portâ jam obturatâ omni, & occlusâ fugæ viâ, in caput transferri solet hoc casu materia νοσηρὴ; & vel Apoplexiam, vel motus convulsivos, Ægro ferè fatales, excitare. Cujus quidem Eventi, iterum & sæpiùs à nobis observati, mentionem idcircò feci; quòd ex eo Prognosticum haud inutile, tametsi mæstum, identidem eliciatur.

X. In hujus *Symptomaticæ* Paroxysmo, ad Doloris impetus solitò majores quodammodo sedandos, & ex aliquâ parte permulcendos, hypnotica dari prodest, pro rei necessitudine (cautè tamen, ne Illorum abusu materia Morbi Nervis impingatur) Dimetienda. Reliqua, quæ ad paroxysmi therapiam pertinent, ex alio fonte (*Primigeniâ* scil. *Arthritide*) ducta, ad hoc negotii facillimè accommodentur.

XI. Quæ verò pars curationis *Prophylaxin* habet, & in Accessionum Intervallis exercenda est, à *Lue Venereâ* mutuatur indicationem. Nam *Antisiphyl.* (cùm evacuantibus, tum Alterantibus) à miasmate, causâ morbi conjunctâ, Sanguis tuendus. Heic loci *è Lignis*, *ex Antimonio*, *è Mercurio*, *comparata*, præ quàm alia quavis *Arthritide*, in series ac methodos artificiosè digesta, commodissimè proponantur: Certè *Mayernus*, [a] Experimentis & usu longè nobilissimus, *Mercurio* (*penitissima corporis jubeunte, instar Viverræ, jugulum Morborum petente, Fermento eorum adorto*) *Arthritidem Veneream certò curari*, non dubi-

[a] In *Prolegomenis* ad Tractatum de *Lue Venereâ*.

dubitavit asserere. Si per Vires liceat, & nihil adversetur, Usûs hic eximii *Salivatio*; quæ tametsi in *Arthritide Primigeniâ* & Ægroti & Medici votis sæpe excidat, in *hâc Arthritide Symptomatica*, ab ipsa *Luis* ipsissima profluente Causa, magnarum esse virium, virtute singulari, æstimanda est. Quæ verò *Salivæ* optima movendæ ratio, quis modus obeundus; utrùm Spissus ille, paucis aliquot Hebdomadis, sed jugi rivo, qui absolvitur; an potius Rarus, sed ad tempus diutinum qui excurrit; Utrum continuus, an intercisus eligendus, id, ex Ægri rebus omninò decernendum est.

De tempore *Ptyalismum* instituendi maximè opportuno, ut Verbum addam; Æstas à nonnullis præfertur, eo forsan nomine, quòd durante illa Sanguis (scilicet!) evectus huic Operi paratior habeatur; tum quod à Frigore minus ea Tempestate periculi: Contrà facit Spirituum Languor & Impotentia, Æstati propria, qua ad Ptyalismum inhabilis redditur Ægrotans; & Media profectò Hyeme, qua firmiores sunt ὁρμῶντες, & longè vegetiores, quàm Æstate, qua fatiscunt, expeditiùs stadium hoc percurri constat. Ver autem ego malim, & hoc incipiens; quo Æger per se ad hoc officii promptus, & tempore, ut ad Salivam protrahendam, sic ad vires exinde resarciendas, diutino fortunatos.

Qui *Sputum* horret, *Calomelana* per Anum exturbari patiatur. Dentur idcircò *gr.* ejus v. cum *Astringentibus*, bis die, per triduum, vel quatriduum. Postea *Catharticum*, quo *Mercurius*, cum pravis ab eo subactis & devictis Humoribus, expellatur. Huic autem muneri *Catharticum*, quod Ventrem leniter, at certò, vacuet, Sanguinem minùs agitet (nè videlicet *Arthritis* irritetur) imprimis seligendum: Conducunt *Aquæ Purgantes* cum *Manna* haustæ, post *Extracti seq.* ʒß. *ad* ℈ij. horas ante aliquot deglutitos.

℞. *Agarici, Hermodact. Helleb. N. Epithymi, Turpeti, Mechoac. ana partes* ij. *Salis Tart. p.* 1. *cum Spiritu Vini Digerendo, Exprimendo*; *tum Scammon. pul. partem unam addendo*; *dein evaporando, f. Extractum.* Repetenda verò hujusmodi purgatio, cum præmisso *Calom.* quarto vel quinto quoque die, tantisper dum Materia νοσηρὴ, vel tota prorsus expelli, vel evacuando enervari, jure merito credatur. Sin ex Ulceribus, & Saliva, Os affectare *Mercurium* advertas; ad eum subtrahendum, veluti frequentiùs, sic etiam copiosiùs, adhibenda *Catharsis*: Et quidem hisce *per Salivam*, *per Sedem*, excrementis, optimè omnium perfectissimoque Miasma hoc eliminari posse cogitandum est.

In Sanguinis Crasi redimendâ, & Veneno (si quod intus delituerit) cicurando, nusquam quidem non oportet *Decoct. L. Sti. Sassafr. cum utriusque Cortice*, forte & efficax, pro Anni tempestate, per Hebdomadas aliquot, ne dicam Menses, affatim quotidiè, post usum *Mercurii*, miscere.

Aquæ porrò *Diureticæ*, quales sunt *Bathonienses*, *Bamptonenses*, (Valentissimum potentissimumque Sanguinis Καθάρσιον) rectè diuque perpotæ, ad eluendam Morbi hujus Materiam non parum promittunt. Cujus quidem Rei amplam & luculentam Historiam, huic Capiti subjectam licet perlegere.

XII. Quin etiam poſthæc, ad majorem Cautelam, aut *Aquæ* [ſi conveniat] omni æſtate repetendæ, aut omni Vere, & Autumno per *Merc. d. & Aq. Purgantes*, primùm purgare corpus; deinde, per *Alterantia* [qualia ſunt *Cin. & Ceruſſa Antimonii*, *Æthiops Min. Panacæa Hartmanni*] Humores ejus corrigere juvabit. Imò quidem Iis, qui, vel Conſtitutione infirmiori, vel annoſiores, Salivam, Ventrem, & Urinam, moveri reſpuunt, *Antiſiphyl.* prædicta, cum è *Lignis Decocta*, ſummi erunt adjumenti.

Hiſt. I. *De Arthritide impurâ, Aquis Diureticis ſubacta.*

FOemina quædam è *Brigantio* integerrima, Viro diſſimili juncta, poſt annos aliquot Dolores ſenſit, per Muſculos & Membranas exteriores ferè omnes, erraticos, rodentes. Caro inter hæc Tabeſcit; Vultus Pallet; Vires enervantur. Currente mediâ ætate [id quod auſpicato incidit] ſæpius enixa eſt. A quo deſierat ἐν γαστρὶ ἔχειν, *Rheumatiſmus* [quod dicitur] ingraveſcit; Doloribus nocturnis, iiſque peracutis ſtipatus: Præter quos, externarum Partium Internodia laceſſentes, per ſeptimum & octavum ætatis Luſtrum & quod excurrit, Artuum Alii Juncturarum erant pæne omnium, fixi, & permanentes; cum earundem Tumore, Rubore, Ardore, cæteriſque quod eſt Paroxyſmi *Arthritici* Παθογνωμονικόν. Verùm, in Muliere Sanguinis parum calidi, temperante, morboque fatigatâ, Tumores nec in eam Molem efferuntur, nec æquè Rubent, nec pariter Dolent, nec quæ alia Symptomata ſunt, ſimiliter urgent, ac in *Arthritide*, Calidâ maximèque rectâ; imò ad *Frigidam* propiùs accedunt: tempus in diutinum procurrunt, & citò revertentia *Arthritidem* quaſi continuam, & perpetuò Παροξύνουσαν, indicant. Quo tempore mulctantur Artus, Viſcera, & quæ intus, ſunt tuta omnia: Cùm ad tempus, etſi pauxillum, iſti liberantur, [quod utique non ſine ſummo Diſcrimine plus ſemel obtigit] illa ſtatim afficiuntur. Tumoribus, Gelatina turgidis, Ætate fugiente, ſuccedunt Tofi, numero complures; granum nunc Hordeaceum, nunc Fabaceum æquantes. *Antimonii Mercuriique Præparatis* longùm utebatur; at ab *Aquis Diureticis* [quas, ad libram unam alteramque omni mane, plerumque per dimidium Anni, aliàſque in potum ordinarium perpetuò ferè adbibit] omnium maximè profecit. Jam Quadragenariâ major, & [quod dictu neceſſarium] Matrimonio paucis annis ſoluta, Faciem ſic ſatis coloratam, *Rheumatiſmum* [ita loqui amat Humanitas] mitiorem, Robur adauctum, aliaque Naturæ revireſcentis Signa, lætè gloriatur. Ob Partus aliquammultos, & Menſes ordinariè juges; ob Materiam per Articulos pulſam, & *Arthritida*, ſi non rectiſſimam, tamen utilem; ob Medicinam opportunè & diligenter adhibitam, Vitam hæc Matrona piiſſima, Venerabilis, etiamnum agit vitalem, actura [quantum hâc in re conjicere datum eſt] diuturnam.

Probat Hiſtoria, ex *Lue*, alio Corpore exiſtente, poſſe alio, per Concubitum, ſuboriri *Arthritida*; tum etiam *Aquis* præſertim *Diureticis*, poſſe permulceri.

Hiſt.

Hist. 2. de Arthritide, Luis Sobole, à Δυσπέπτοις irritatâ, Febrim excitante, Caput aggressâ.

PAtursâ quidam Adolescentia tactus (cujus perperam tractatæ, quà Sanguine, quà Vultu, ad Senium usque passus est reliquias) vertente nono & decimo Vitæ Lustris, ex Macie pristinâ Corpulentus & Habitior factus Ποδαγρικῷ. Plures Ille Paroxysmorum vices subierat, tristes sanè & calamitosos, (sed rectos & idoneos) cùm, ex Crapula cibo difficili & inepto avidè ingesto facta, ἄνω καὶ κάτω affatim ejecit: Capitis Hebetudine, & Vertigine, correptus: Pulsu celeri; Æstu universali. Quando in Febres istius Tempestatis (erant enim alius planè Indolis) Affectionem istam πυρετὴν referre neutiquam valuerim, & *Arthritidos* Insultus cùm multiformes, tum etiam (tanquam Lupi in Fabula) semper huic Ægro, minima quavis ex Causâ evidenti, paratos, esse recoluerim; ex ea, sed ἀνωμάλως se fundente, illam optimè derivari posse, unà cum Ægro, & qui astabant aliis harum rerum haud ignaris, judicavi: Eique Fundamento firmiter innixus, hunc in modum (profectò, quàm in Febre *Essentiali*, vel Capitis morbo quovis Idiopathico oporteret, longè diversum; imò in horum plerisque contrarium) Curationem ordinavi.

Ut *Arthritidis* Materiam, Capiti impactam, illinc excitem, & in Artus partim expellam, partim invitem, Pulverem primùm *è Chel. C. C. & Pulp. quartâ quâque horâ, cum Jul. Haustu*, exhibeo. *Deinde Phœnigmos (è Sem. Sinapios, Summit. Rutæ, Ras. Radiculæ, Halecis fumo indurati aā part.* I. *Fermenti vet. p.* iv. *cum Aceto Vini Albi, ad Consistentiam Cataplasmatis) Componi & applicari jubeo.* A *Pulvere* suscitantur *Spiritus*, oritur Diaphoresis; à *Phœnigmo* Malleolis (ea solebant, in hoc Corpore, *Arthritidos* Stativa esse) admoto, & quoties refrixit, quoad Tumor hinc inde oriatur, renovato, Caput omnino sanum & incolume redditur, idque præsentissimè. Tumoribus, ad majorem cautelam, (ut nè in Sanguinem, quo evocatum est, relabatur) Epispastica superaddi jubeo; unde Ichoris *Arthritici* Fluxus ad dies aliquot jugis, ad aliquot annos salutaris: Mitior enim aliquandiu post *Arthritis*, quod Affectionem hanc *Arthriticam* esse ab Evento comprobavit. Cùm jam ulcuscula per se exsiccarentur (nec quidem anteà, ne Fluxum tam felicem, tam blandum, tam ex omni parte benignum beatumque quodammodo abscindere videatur) Ventriculum, me hortante, movit: Diebusque post hæc otiosis *Trifolii Paludosi Infusum, horis medicinalibus, Menses binos, bono cum fructu quotidie potavit.*

Historia Confirmat *Arthritidem*, *Luis Venereæ* progeniem, posse Δυσπέπτοις irritari; posse Caput invadere.

Hist. 3. Lui Venereæ succrescens, Caput impetens, Arthritis.

SUb hujus Seculi initium, Fæmina quædam, ortu incolumis, piissima, lectissima, nec uno nomine Spectabilis, Marito

Marito jam olim Paturſâ, nuper *Arthritide*, diro Morborum Pari, mulctato, & miſerrimè cruciato, annos circiter viginti nupta, ſemel bis pepererat; exinde diu Catameniis rectè eſt potita. Poſteà *Scabiem* habuit, aliam in Cubiti ſummitate, ſiccam, ſubfuſcam, multiplicem, cum Interſtitiis & Ambitu purpureo; aliam in Capite ſubalbidam, ſquamatim decidentem: in Femore, & Latere, Impetigines, & mali moris Maculas: His adde Capitis, in totâ parte ſiniſtrâ, & Colli poſterioris, Dolorem Nocturnum. Ad hæc Hallucis Articuli majoris primùm Teneritudo, deinde Dolor, acutus & pungens; Tumor item, & Rubor ſupervenit; quæ quidem ita ſunt Accidentia, ut *Arthritidem* oſtendant. Certè Dolor ad integrum uſque menſem aliquoties manſit, alios atque alios Digitorum Articulos, Pedum etiam Plantas, identidem torquens, à Cathartico improvidè ingeſto exacerbatus; ſic, ut de *Arthritide Lui* ſuccreſcente minimè dubitandum.

Ut Eruptiones tolleret, ex Refrigerantibus neſcio quid temperatum clam oblinivit; unde brevi Caput Tremere, Manus & Pedes παραλύεσθαι cæpêre, nec erecto Corpore ſtare, nedum ambulare, potuit. Hiſce circiter diebus Menſes ſupprimuntur, quæque Vitia nota & manifeſta erant, ab eorum unâ Suppreſſione naſci putabantur. Caput inde plus ſolito afficitur; magis enim magiſque tremit, vel ex Imbecillitate antrorſum inclinat. Cùm Oculi Somno conniverant, Horror ingruit univerſalis, & ex improviſo totius ſubita Corporis Exultantia. Fugiente ſomno, brevis Stupor, & Motus ſæpe Convulſivi, tum Labii ſuperioris, tum Oculi ſiniſtri, tum etiam totius Capitis. Oculi porrò Dolor, Viſûs obſcuritas, & Caligo. Sub hæc Utriuſque Genu, ſed Occipitii maximè Frigus intolerabile: Faciei Rubor erat: Alvo ſolutâ Refectio: Cùm ingraveſcerent Symptomata, nec, quo illis occurreretur, à quoquam unquam, quod ſciam, quicquam adhibitum, (ex primâ enim morbi Origine, rem ejus totam pertinaciſſimè occultavit) tandem, fallente linguâ & tertiatis verbis, ſummum enarrat, & implorat (heu! poſt bellum) Auxilium. Nam Inſultu graviſſimo, Motibus Convulſivis, & Ἀναισθησίᾳ comitato, brevi tempore morbus abſumit Ægram, meliori Fato (ſi Deo viſum eſſet) digniſſimam.

Hoc Caſu Miaſma *Venereum*, quòd & *Podagricum*, intra Sanguinem aliquandiu retentum, neque Partu frequenti, neque Medicamentis, aut diminutum, aut ſatis cicuratum, Naturam aggravare cæpit; cum Inimico Illa colluctatur, & ejus eliminandi ſatagens, *Arthritidem* molitur. Quum autem (ob Sanguinem fortè Δυσμετάβλητον, vel aliâ aliquâ de Causâ) ad *Arthritidem* Ægra minus ſit proclivis; quumque per Cutim, Virus parcè expellatur, & jam Menſes ſuppreſſi ſint, adeòque fugæ via omnis occluſa; Caput illud aggreditur, & Genus Nervinum, itaque Laborantem opprimit.

Monet Hiſtoria, *Paturſæ Podagram* æmulatæ Materiam, in aliud Corpus aliquando per Concubitum infundi; in illo, veteri ſævitiâ procedere; Caput denique obſtructis exeundi Viis, adoriri.

Hiſt.

Hist. 4. *Arthritis Lui* ἐπιγινομένη, *Victu*, *digestivis*, *& Equitatione moderata*, *tandem Intestina invadens*, *Sanguinis* ἄνω καὶ κάτω *Missionem pariens.*

CUpidinis in Castris, à primâ Juventute versatus, Miles quidam, *Mollior*, (quod aiunt) *Anseris Medullâ*: ejusque Præliis haud parum contusus, circa mediam ætatem *Arthritide* corripitur, quæ, omni ferè anno, suaptè sponte, Accessiones iteravit: à malis autem Moribus sæpius, supra modum invitata. Cùm annos Æger nondum habuit quadraginta, in *Ascitem* incidit, durum (Jupiter!) & ancipitem, quem demum eluctatus, Curæ meæ aliquantò post occurrentis, se commisit; ut adversus *Podagram* (Ipso confitente Reo) minimè *Primigeniam*, item adversus *Hydropa*, Prophylaxin obsecrans, Claudum aspicio, Emaciatum, Vultu, præsertim ipsius Margine, lurido; sed Oculo flagranti, sed Animo alacri vividoque.

Et Medicinæ, & Aquis Mineralibus Hostem internecinum hortor, quod illis tentare non liceret, Diætâ & Exercitatione, quoad ejus fieri possit, conficere conetur: Ideòque Equo, sæpe, & multum, se oblectet; de Victu maximè sollicitus, non nisi εὐπέπτοις nutriatur; &, à Prandio semper Rubellum (quod Vini genus Ventriculo erat gratissimum, & Usu diutino probatum) hauriat: Maturè se in lectum det, parcè, vel non cænatus. Nec quid adhibui Medicamentorum, præter *Infusum Gentianæ*, *Zedoariæ & Cubebarum*, eodem Vino paratum, omni mane usurpandum; & *Pil. Stom. cum G.* omni Mense, ad tuendam servandamque Coctionem, *Arthritide* permittente, assumendas.

Horum Adjumento (vitatis simul iis, quæ obessent) diu vixit ille, *Arthritide* non nisi rectâ, quantumvis *Symptomaticâ*, sed acri, (forsan ob peculiarem ejus Materiam, magis) sed acerbo dolore comitatâ prægravatus.

Verùm ad Senectutis principia perductus, *Febre* cum *Diarrhœâ* laboravit, & Alvo restrictâ Abdominis secuta est Inflatio, Ventriculi & Intestinorum Dolor; Austeræ postmodum Materiæ, deinde Sanguineæ per Os, brevi verò Nigræ (pariter Sanguineæ) per Anum missio. Ab ingruente *Dysenteriâ Arthritis* ἐν τοῖς ἔξωθεν nulla. Ut his opitularer, per Literas rogatus, primò *Leniens præcepi*, *Sennæ & Rhab. Xerano infusorum. Tum Bolum astringentem & Cardiacum*, (*eò nempe*, *quò in Artus expelleretur Arthritis*) *ter die cum Infusi amari Haustu deglutiendum.*

Istius Hominis initio *Lue*, mox *Arthritide*, tum *Hydrope*, iterum *Arthritide*, quà rectâ, quà reflexâ & *Dysenteriam* inferente, iisque suo genere gravissimis, affecti, Robur & Patientiam sæpè demiratus sum; Hæc enim universa Animo præsenti, forti, & illis omnibus majori toleravit: Spiritu nempe Animali firmo, alacri, & Elastico donatus; equitando summoperè levatus; nam, ex Podagrâ fractum, imbecillem, languidum, eo solo certissimè citissimèque frequenter restitutum, observavi. Si Flatus postulaverit, nec *Arthritidis* vetuerit Paroxysmus, bis terve Hebdomadâ injiciatur Enema.

℞. *Flor. Chamom. Mj. Sem. Fœnic. d. Carvi ana* ℥ij *Coq in aqu. font.* ℔j. *ad* ß. *Colaturæ adde Catarini* ℔ . *Ther. Androm.* ʒß. *Sac. rubri* ℥iij. *f. Enema.*

Et in Tormina *Decoct. è Carminantibus*, Vesicâ inclusum, & Ventri admotum; aliasque pannus *Wallicus* Abdomini imponendus.

Diu illum *Dysenteriæ* superfuisse audio, & tandem emaciatum, Morbis & Ætate confectum, diem supremum obiisse.

Historia significat *Arthritidem Lue Venereâ* procreatam, Victu idoneo, Digestivis, sed præsertim Equitatione, non parum sublevari, *Dysenteriæ Productricem*, auferri.

Hist. 5. *Arthritis, Lui Venereæ superveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulsionem universalem, & demum Mortem, inducens.*

OCcurrit è Plebe Viri cujusdam, Historia, natu integri, *Lue*, cum adhuc adolesceret, corrupti. Huic Affectui, multùm ope Medicâ retuso, nequaquam extirpato, constanti jam Ætate, supernata est *Arthritis*; quæ, Lustris minimùm tribus, rectè agens, & omni Anno semel iterumque redux, tandem in *Anomalam* degeneravit: sesquiannum nulla fuit. Exinde Æger Melancholiâ, Gravedine, Caligine, sensim est afflictus; uti etiam Vertigine, eâque gravi adeo, ut in Notos & Familiares sæpe inscius irrueret. Quum iter aliquando intempestivè faceret, ex Frigore, primùm Visu, deinde Sensibus internis omnibus, ipsoque Judicio læso, per dies aliquot deliravit. Arthriticos hos Errores esse, quando mihi persuasissimum erat, (&, tribus ab incursu Mali primo Mensibus, eum recurrere immaniorem, cum, Auditus Gravitate præmissâ, Vultûs Pallore, Flatibus ἄνω καὶ κάτω creberrimis. Urina limpida copiosaque, Spiritu difficili, & demum Αναισθησία, accedentibus deprehenderam) quæ Medendi ratio plurimùm profecit ita se habuit: Ut Capiti succurratur, Sanguinem mitti jubeo; Ventremque per Enema, per Catharticum, subduci, &, ad Hostem in Artus evocandum, utrique Malleolo (solebat Æger illis dolere) *Phœnigmum* applicari, Tumoribusq; hinc inde ortis *Epispastica*. Humor effluxit Ichorosus copiosè; magis verò, quòd *Cardiaca*, (*Pul. Gascon. Vinum Hispanicum rubrum, Sp. vol. oleos.*) prompta in auxilium, & quotidiè exhibita, ad τὰ ἔξωθεν Materiam expulêre. Porrò, in *Prophylaxin* crebra fit per *Pil. Ruffi*, sed lenior, *Purgatio*: Et, utroque latere Spinæ, inter Homoplatas, Fonticulus, sex Pisorum capax.

Atque hisce Artibus, Laborantem, & tanquam Animam agentem, ab ipso Orco eripui. Verùm Materia, propter Naturam refragantem, neve satis evocata, neve Paroxysmum, utut tentatum, faciens Regularem, Caput, dudum enervatum, iterum aliquandiu pòst adorta, Ægrum mediâ-nocte post Sõnum placidissimum, *Spasmo* universali correptum, brevi temporis spatio, interemit; & indicio fuit, eam, quæ *Arthritidos* est à *Paturſa* natæ, jam non ampliùs expulsam, interdum παλινδρομεῖν, Cerebrum adoriri, Convulsionem universalem, eamque lethalem, Ægro afferre.

CAP.

CAP. VIII.

De Arthritide Asthmatica.

ARTIC. I. Asthmati succrescit *Podagra* creberrimè pituitoſo, ſive ei, quod à Phlegmate Pulmoni inhærente, & Bronchia infarciente, ſicque Spiritûs meatum obſtruente, factum eſt: Hoc in causâ morbi hujus Idiopathici, proximâ & conjunctâ, ponitur; dum in primis viis ſtabulans Saburra, & ſanguis in Canaliculis ad Plethoram auctus, ſociam aliquando operam adjungit, & ad hunc affectum confert κατὰ Συμπάθειαν.

Spiritu hâc de causâ difficili laborantes, interdum per ſe, aliàs ex Medicinâ, nono & decimo plerumque Ætatis luſtro, rarò quidem maturiùs, Ποδαλγᾶσι. Si, per Victum inordinatum Δυσπεψίαν, aliaſvè cauſas antecedentes vitium copiosè alitur, & in ſanguine congeritur materia, *Podagræ* effectrix, proprio illa Marte poteſt, & per ſe, in Paroxyſmum erumpere; verùm multò faciliùs paratiuſque, ſi Medicinâ fuerit extimulata.

II. Sunt autem ſtimulo, huic *Arthritidi*, uti aliis planè permultis, cujuſcumque fuerint generis, *Cathartica*: Quando eorum beneficio, ad amoliendum hoſtem, eumque in Articulos extrudendum, natura promptiùs & habiliùs operatur: Tum, ad hoc operis, è Catharticis Δραςικώτερα, præcipuè faciunt; quando ſanguinem exagitando, (quod ante dixi) novum afferunt Orgaſmum; quem è Veſtigio ſequitur Alieni ἐξαγωγὴ.

Valent hâc in parte *Alterantia*, ad debellandum *Asthma* vulgò adhibita, quotquot uſpiam à Naturæ Partibus ſtant Cardiaca, & in fugando Hoſte ei opitulantur: Quæ quidem Alterantia, *Antiasthmaticorum* maxima, vel ſaltem immenſa portio putanda eſt.

III. De *Arthritidos* hujus Materiâ, minimè recentem illam eſſe, ſed in Corpore quòd diu Paroxyſmum exſtiterat, in eo ſe occultans, vel hâc de causâ meritò, ſuſpicari licet, quia nemo repente Ποδαγρίᾳ. Imò quidem veriſimile eſt, quòd in corpore Phlegmatico, tuſſi agitato, pituita involvatur; ſimulque cum eâ pulmoni commiſſa, per ſputum illa κατ' Ἐπίκρασιν excernatur.

Quod ad amplectendam hanc Sententiam me impellit, eique confirmandæ ſtabiliendæque unum ſufficere videatur, non leve Pondus Atgumenti, hoc eſt, (hujuſce *Arthritidis*, prout obſervavi, Χαρακτηριςικὸν.) Nempe, quòd, aliis omnibus *Arthritidis* quà Veræ, quà Symptomaticæ Speciebus, eo nomine diſpar, æſtate lætetur. Cùm *Arthritis* reliqua omnis ſuâ Naturâ Hyeme, vel minimùm Sole infra Æquinoctium vergente; hæc noſtra, eo ſupra, imò ipſum circa Cancri Tropicum aliquando evecto, ſuâpte ſponte, neque ex causâ ullâ evidenti Παροξύνεται.

IV. Illud tamen nequaquàm ita capiendum, ac ſi hæc *Arthritis* omni omnino Hyeme prorſus obdormire, neque per illam Tempeſtatem quicquam unquam moliri ſoleat. Contrà φαινομένε hujus Ætiologiam, in eo locari cenſendum eſt, quòd Hyeme, quò quidem profectò tempore Cutis denſatur, fallit Διαπνοὴ, & in Pulmonem mittitur Pituita, cum eâdem in eum Miaſ-

ma etiam *Arthriticum* abripiatur: Æstate verò cùm superficiem & Ambitum Corporis Humidum evocetur, extrà idem tendat & Artus appellatur. Ut Hyeme ab *Asthmate* vincatur, sub ejusque Vultu & personâ delitescat; Æstate, propriâ eluceat.

V. Propterea quod *Arthritidis* hujus Materia frequenti expuitione magnam partem eliminatur, profluere autumo, quòd illius Paroxysmi, (utut Dolore, Tumore, Rubore, aliisq; Symptomatis, satis ad Diagnosin signati) raro utique infestissimi cernantur, aut ex eorum numero, qui Tofis, qui Ulceribus, qui Ossium Carie, cæterisque Fructibus istiusmodi acerbissimis, vel etiam Nodis, Doloribus diutinis, & id genus mitioribus, affligunt Ægros; sed tolerabiles, & æquo animo ferendi sunt.

Cùm autem istud sive Paroxysmorum Tempus, sive eorum Clementia, non eò usque huic *Arthritidi* propria est, ut ex eorum alterutro, vel utroque possit illa internosci; quò aliquod Δηλωτικὸν, in medium promam, quotiescunque *Asthmati Pituitoso* præsertim gravi & diuturno; maximè verò omnium, quoties usitatè, & ex more subjicitur *Arthritis*; Hæc ipsa est, quam ego *Asthmaticam* appello; Primigeniæ, si Paroxysmos, eorumque Symptomata circumspiciamus, certè persimilem, Successione luculentiùs, & ferè solâ agnoscendam.

VI. Ex dictis sequitur, quòd *Arthritis* hæc *Asthmatica*, tametsi puram Materiam & puram *Arthriticam* habere, per seque omninò Veram esse concedamus; (quod tamen itane sit, an secus haud definitu facile) quando quidem *Asthmati* submissa est, ipsâque ejus Materiâ gaudet; in *Symptomaticis* censenda est; habitâ, videlicet, Morborum Successionis, & tam Primarii, sive genuini, sive spurii (*Asthmatis*) quàm Secundarii (*Arthritidis*) ratione.

Ex eoque patet, quàm sit ea sui Generis ἐν τῷ παρέπειν æstimanda, quàm modô peculiari expugnanda; à Verâ *Arthritide* separata, quoniam nullam hæc Successionem præ se fert, nullum agnoscit morbum Primarium; à cæteris verò *Symptomaticis* quibuscunque, quoniam *Asthmate* subnata, ab eo Pectoris, Spiritûs, Tussis, Sputi, Considerationem deducit, necessarioque comprehendit.

VII. Ut hæc apertiùs exponantur, quoties de Epicœnæ hujus *Arthritidis*, nunc Pulmonem, nunc Artus infestantis ὕπαρξι, constiterit, & Curationem meditabimur, haud dubiè prodest in priori Statu (tametsi *Pituitosum* existimetur *Asthma*) rem *Arthriticam* non negligere; quin ad *Asthma*, quoties ingravescat, depellendum, in externis, simul atque fieri potest, Dolorem excitare; quò nempe factâ Materiæ ad Articulos Διαδοχῇ, levetur Pulmo. In eo certè Operam locari commodissimam; in eo Intentionem utilissimam, non inani Conjecturâ, sed Experimentis ex medio usu depromptis, & (ut opinor) Ratione fretus, habeo persuasissimum. Hoc igitur spectans, *Venæ sectione* vel prorsus abstineo; vel, quàm in simplici Pituitoso *Asthmate*, Sanguinem minori quantitate detraho: Ne scil. Natura, Missione nimiâ & improvidâ debilitetur, enervetur, & *Arthritidi* protrudendæ impar reddatur.

VIII. Catharsin per *Aloëtica*, sive quævis

quævis alia, quæ tum Alvum moveant, tum etiam Sanguinem exagitent, & in Orgasmum adigant, instituo. Novi quendam *Asthmaticum*, *Arthriticum*, qui *Spiritu Cochleariæ Aureo Purgante*, (cum *Scammonio*, *Julapio*, *vel fortasse Gambogiâ* comparato) ad guttas circiter triginta, ex Vehiculo convenienti, felicissimè creberrimèque utebatur: Satis enim hinc dejecit, nec ita diu post optatò doluit. Potionem ego sequentem, hujusce Classis, sed Magnarum Virium *Arthritico*, secundis Avibus, semel iterumque propinavi.

℞. *Fol. Sennæ* ℥ß. *Fibrarum Helleb. nigri*, *Turpeti aa.* ʒj. *Coq. in Aq. font. q.s. ad* ℥iij. *Colaturæ adde Syr. è Spinâ, Elix. Salutis aa.* ℥ß. *f. Potio.*

Catharseos ea quidem *Asthmaticis* Utilitas, ut, præterquam Alvum, etiam Pulmonem exonerent; quandoquidem Pituitam ab eâ tenuari, discutique, Sputum abundantiùs exantlari vulgatissimum est. Atqui, Purgatione jam semel institutâ, non opus erit, ut de illius Repetitione (quæ, à Pituitâ simplici *Asthmaticis*, neque per *Podagram* medendis, sæpe necessaria) nisi ex intervallo quodam, & urgente novâ intus Saburrâ, simus solliciti: Nescil. nimium exhauriendo, Naturam, *Arthritidem* rectam & regularem impensè desiderantem, aliò infaustè divertamus.

IV. Ad ea potiùs progredior, quæ, ut debelletur *Asthma* & (illius gratiâ) commoveatur *Arthritis*, validiùs conituntur: Ideòque omni Mane, Haustum *Infusi amari Chalybeati* misceo: *Bechicis*, nè Ventriculo, per se nimiùm languenti & obtuso, officiant, ad Tempus pomeridianum relegatis. Tum verò, quartâ circiter Horâ, iterumque nonâ Vespertinâ *Bals. Peruani*, vel *Chiliensis*, vel *Sulf. Anisati*, vel *Tinct. Sulf.* Dosin majusculam, (*Tincturæ putâ gtt. xv, ad xx. & de Balsamis simili proportione*) ex *Syr. Balsamici*, vel *è Succo Erysimi*, *Coch.* i. cum Allæ fortioris, vel Decocti pectoralis clarificati, Haustu præcipio.

Post Dies aliquot hisce Medicamentis collocatos, quàm primùm iis efferetur Sanguis, & Pulsus digitum fortiùs repellet, statim, extrà, loco sæpissimè dolenti, admoveatur *Ceratum viride*, vel *Emplastrum Cephalicum*, *cum Picis Navalis pari quantitate*; vel, (si placuerit) *Phœnigmus*. Tumori demum facto, si locus erit; vel, si in Digitis sit Tumor, Carpo, vel Malleolo vicino *Epispasticum*, ut evocetur *Arthritidis* Materia, nec in Sanguinem repelli permittatur.

Altero verò Statu, quo propriâ Personâ agit, & Artus invadit *Arthritis*, ei studiosiùs insistendum, per Amara, per *Chalybeata*, per idonea cujuscunque generis *Cardiaca*, si placuerit, excitandæ; per Involucra, per Crepidam, cæterumque Mundum Articularem, si viguerit, tuendæ servandæque. Rata enim esto, & indubitatæ fidei norma, Naturam *Asthmati* descripto per *Arthritida* occurrere, medicari, & in ejus Paroxysmo, conciliando præstandoque oportere illam adjutari.

X. Interea verò temporis, si istius ordinis sit *Asthmaticus*, qui Sputo carere nequit, tametsi dolet Articulis; ad illud sive retinendũ, sive revocandum, *Bechica* vel è Præscriptis in minori quantitate, vel leniora quædam, ut *Balsamum Gileadense*, seu *Lucatelli*, vespere præsertim, ex Vehiculo jam

 scripto,

ſcripto, aſſumantur: quorum beneficio, mane ſequenti Sputum egregiè projicitur, nec ad Meridiem uſque (quod ab iiſdem, Mane demiſſis, ſolet evenire) obtundetur Appetitus.

Etſi Dolor & Vigilia, Comites *Arthritidis* importuni, premant Ægrotantem, Hypnotica tamen, quæ in *Aſthmatis* Speciebus aliis pleriſque omnibus, tum etiam in *Arthritide*, non nunquam Ope ſunt eximiâ, Virium pænè Divinarum, in hoc Affectu, Doſi aliquâ notabili non ſunt temerè largienda; quippe quæ, cùm multùm *Aſthmati* Pituitoſo, tum etiam non parum *Arthritidi*, ſuâ Naturâ vix ſatis aſperæ, repugnent. Ad invitandum Somnũ, Artes exerceantur, ut minus certæ, ita minùs nocivæ; quales ſunt *Lectio*, *Frictio*, *Palpitatio*, & ejuſmodi alia.

XI. Simul ac Caſtra in externis partibus metata eſt *Arthritis*, ibiq; fixit; aboleſcit Corporis univerſi Gravitas; Spirituum Hebetudo; Reſpiratio anguſta: Tuſſis magnâ ex parte diſcutitur; pituitæ quod Veſiculis inhæſit pulmoneis, ejicitur; perque *Arthritida*, jam demum Regularem, cautum eſt, ne quid ſupra modum in eas infundatur; verùm in iis, quibus *Pituitoſis* ex conſuetudine opus eſt Sputatio, perſiſtit ea uſque ſed diminutè.

Solet hujus *Symptomaticæ* paroxyſmo adjungi (qui, cùm *Aſthmati Pituitoſo*, tum item *Arthritidi* Veræ interdum à Satellitio) *pedum Tumor ſeroſus*, digitum accipiens, Ægro ſæpe metum Hydropis incutiens; qui tamen brevi temporis ſpatio, Ambulatione, & Motu Corporis leni & idoneo aufertur. Hujus item pellendi ergò, Frictio, bis die peracta, cum Linteo craſſiori, adhibeatur.

XII. Qui nuper hâc *Arthritide* deſederunt, in Regionem eos apertam, & ventilatam quam primùm migrare, Equitatione crebrâ exerceri, convenit: Movetur enim inde, quod in pulmone reliquum eſt pituitæ; & ſimul is ſanatur, & Tono reſtituitur: Quinimò Spiritus eò reficiuntur Animales, redintegratur Appetitus, inſtauratur Oeconomia. Et quidem hunc in modum tractatos, ex hoc Affectu vegetiores, & quàm ante Aggreſſionem longè tutiores obſervavi: Donec Otio, Satietate, Victu dapſili & opiparo, eidem iterum tradantur.

Cui quidem Malo ut quodammodo occurrerem, è re futurum arbitror, Cibi potûſque rationem aptam accuratè proſequi; Ventriculum Digeſtivis roborare, Απεψίας Fæces & Reliquias Eccoproticis identidem ſubducere; itaque tum *Aſthma*, tum *Arthritidem* opportunè præcavere.

XIII. Sicco non nunquam *Aſthmati*, Exquiſito, dicam, an Notho? certè Idiopathico, nec Inflationibus nato, ſubnectitur *Arthritis*. Spirandi premuntur Organa, per Humores quantitate nimia illis commiſſos, neque verò in Veſiculis pulmoneis ſimul depoſitos; & Spiritus pro Cauſæ hujus Magnitudine plus minus eſt difficilis: Tuſſicula eſt, Anhelatio, & pectus interdum maximè gravatum. Nullos hoc *Aſthma* (quantum ego reſcivi) aggreditur, niſi partium inſigni Conformatione, vel Inclinatione Hæreditariâ, ei qui proclives ſunt; & Autumno illos, & Euro increbreſcente (pro more pituitoſi) maximopere infeſtat.

Cùm aliquandiu ſæviit, interdum ei ſe adjungit *Arthritis*, tam citò ſecuta, & eâ Spiritûs levatione, quæ Humo-

Humorum Μετάςασιν, in Externas partes; eoque harum Dolore, qui *Arthritidem*, aut genuinam, aut eam probè simulantem, abundè monstret.

XIV. In *Arthritide* hâc *Asthmaticâ* per Venæ sectionem & purgationem Materia pectore detrahenda: Tum iis, Spiritus Animales quæ diffundant; quæ per Fibras longè projiciant, quæ Motus eorum regant; maximè verò omnium, quæ in Artus materiam pellant, ibique figant, omninò insistendum est. Neque enim inhibeatur hæc *Arthritis*, multò minus supprimatur repellaturque atque adeò intendatur, in Ægri salutem augeatur: Minimè verò dubitandum, quin Ægri Vita & Incolumitas per *Arthritida* rectè moderatam conservetur, sanciatur.

Arthritidis Asthmate, quà sicco, quà pituitoso natæ, Exemplum mox subjiciam. *Asthmati* ab Inflatione (per Nobilissimum *Floyerum*, Graphicè depicto) nulla unquam, quod meminerim, est subnata.

Historia I. *De Asthmate Pituitoso, per Arthritida mitigato.*

VEtus quidam è proximo, triginta annos Δυσπνοϊκὸς, Labori olim assuetus, nuper ob ætatem emeritus, ideòque Crassior & Obesior factus, difficiliùs spiravit. Hyeme, Anni 1696. (quo quidem tempore, propter Autumnum humidiorem, & Frigus inde impensissimum, grassabantur *Catarrhi*) multùm lacessebatur eâ *Asthmatis* Specie, quæ (à Materiâ) *pituitosa* nuncupetur. Pectoris enim Oppressione, Spiritu sublimi laboravit, & deinde Tussi, primùm aridâ, postea pituitam exantlante, crassam & tenacem. Neque Spiritum sine Anhelatione traxit, neque Cervice nisi noctu eractâ; eò verò faciliùs, quò pituitæ plus emissum.

Ut Opem feram, ex Curatione *Asthmatis* familiari, Ventrem ter quater, diebus semper quatuor interpositis, subduco, majoriq; deinceps intervallo. *Anacatharsin* ad augendam, *Massæ pilularis* ℈j. *ex Linctûs*, *Cochleari*, quartâ pomeridianâ & horâ somni, deglutiit, cum Vini medicati Haustu: Omni verò mane, quæ Ventriculum tueantur, *Infusi amari Alterantis, Xerano compati, Coch. aliquot.*

℞. *Balf. Lucat.* ℨij. *Flor. Benzoin.* ℨj. *Balf. Sulf. anisati* ℈ß. *Succ. Glycyr.* ℨj. *cum pice liq. f. Massa pilularis.*

♃. *Syr. è Succo Erysim. Ol. amygd. d. r. ana p. æ. cum Sacch. Cryst. probè temperando, f. Linctus.*

♃. *Allii incisi* ℥ß. *Sem. anisi, Croci ana* ℈ß. *Infunde in Xerani* ℔j. *post debitam alterationem coletur Infusum.*

Post aliquod tempus, (ut mutatione Medicamentorum à Nauseâ caveretur) Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Balf. Coch. j. pilularum loco assumpsit.

Ægro hisce sublevato, sic, ut Προφυλαξιν *aggredi jam liceret, ad eam præstandam, Xerani Rad. Gent. Summit. Abs. R. Cent. M. Marrub. albi, & Fr. Cubeb. alterati, Haustum, omni mane Senex potavit, idque per menses aliquàm multos.*

Horum ideò Remediorum mentio à Nobis facta, quoniam iis prosperè utebatur, tum eâ Hyeme, tum post sæpissimè. Nam cùm *Asthma*, per reliquum Vitæ, sub brumale Solstitium, semper recurreret, ad hæc ille, certissima præsidia, recurrere solebat.

Anno

Anno 1698. Vertente Vere, cum Inſultum *Aſthma*, vice jam tertiâ, triſtem & ſeverum renovaſſet, Ægro in hunc uſque diem *Arthritide* (quod putavit) immuni, neque de illâ ſomnianti quidem, dolet Halli Pellis ſiniſtri Articulus major: Inflammatur, rubet, ardet, more pertinaci & planè *Podagrico*. Gratulor Vicino, de morbi tam commodi, tam ſalutaris, adventu. Contrà ille obmurmurare, Doloriſque impatiens, ex Dolore periculum metiri. Ego verò exhortor, pulmonem eo liberari, Anhelationem minui, contendo, & *Aſthma* per *Arthritidem* oportere vinci.

Hyemem Anni 1700. tolerabilem habuit, Ver inſequens periculoſum, Sole enim ſupra Æquinoctium evecto, Spiritus admodum gravis, imò quàm per ante actum ſeſquiannum gravior: Ægritudo univerſalis: Appetitus proſtratus: Nauſea & Sitis erat permoleſta. Cùm ita diu Valetudine quâdam obſcurâ teneretur, Solſtitio inſtante Æſtivo, tempeſtate fervidiſſimâ, paroxyſmorum, quos unquam perpeſſus erat, omnium graviſſimo, correptus eſt *Arthritico*. Per univerſum pedis Convexum extenſa eſt Inflammatio, elata, ardens; ad Calcem, ad Tibiæ medium Tumor; pulmo ab incipiente eo tutior, expeditior; Ventriculus avidior. Placuit novam rerum faciem obtueri; perjucundam Humorum Μετάςασιν contemplari; ad eamque promovendam *Tinct. M. & Elix. propriet. d. āā. gtt. xx. cum Xerani Amaris alterati Hauſtu, bis in die, ſumendas imperavi.* Porrò Vini iſtius (quando jam Ætate grandiori delicium erat, neque Ventriculo ingratum) ℔ß. quotidie bibendam, quo nempe, Miaſmate *Arthritico* in Pedem exulante, Sanguis purgaretur; defenderetur Pulmo.

Menſes circiter binos duravit Paroxyſmus, & Ægrum uſquequaque beatiorem fecit; Vegetum nempe, acutum, alacrem, Ventriculo præter modum avido & latranti, ut decennio noviſſimo nunquam magis. Unus illum Pedis Tumor gravatum habuit; qui tamen commodum ſuum & utilitatem tædio longè majorem attulit; cùm, à Materiâ Pedi affixâ Pulmoni meliùs ceſſiſſe, minimè indubitandum eſt.

De hujus Ægri *Arthritide* nequaquam prætereundum, quòd aliis *Speciebus*, quæ Anni dimidio Hyemali ſuâ Naturâ Παροξύνονται ad unam omnes, hâc ex parte multùm abſimilis, Æſtatem amat; Hyeme ne ſemel quidem in externis Partibus; Sole citra Æquinoctium verſato, jam ter emicuit, & Paroxyſmos totidem perfectiſſimos exegit.

Paroxyſmi, modo tam memorabili, tam præter more Reduces, iſtius *Aſthmatis* Naturam indigitant, exponunt; & in *Arthritidem* illud ex facili migraturum eſſe; &, diebus ſaltem hiſce poſtremis, à Puro *Aſthmate* Pituitoſo non multùm abhorrere monſtrant.

Hiſt. 2. *De Arthritide, Aſthmati ex Plethorâ, feliciter adjunctâ.*

VIR Nobilis, Craſſus, Plethoricus, Decennio labente ſexto, *Aſthmate*, cui ex Thoracis brevitate, Abdominis prominentiâ, præcordiorum diſtenſione, pronus erat, afficiebatur. Quo

Quo me tempore primùm accerſivit, efflictim ægrotavit; pæne ſuffocatus: Spiritum traxit ſublimem, & ob Organa conſtricta laboriosè: Tuſſiendo nihil excrevit.

Spiritûs Impedimenta, per Catharſin & Venæ ſectionem deduco. Deinde, quibus Coctio perficiatur, itaque Flatus pervertatur; quibus roborentur Ορμῶντες, dilatentur, expandantur, adeòque modo omni augeatur Reſpirandi Spatium, ea præcipio quæ ſequuntur.

℞. *Conſ. Abſ. R. Pul. Rad. Ari C. aā* ℈j. *Chal. Nutrit.* ℈ß. *Syr. Meliſſoph. q.ſ. f. Bolus.*

℞. *G. Ammon. Bdellii aā* ℨiß. *Flor. Benzoin. Extr. Croci aā* ß. *Balſ. Lucat. q. ſ. f. Pil.*

℞. *Aq. Rutæ, Hyſſopi aā* ℥xij. *Pæon. C. Bryon. C. ana* ℥iv. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. Cryſt. q.ſ. f. Jul.*

Sumat Bolum omni mane, Pil. quinque omni nocte cum Jul. Hauſtu, eique inſtillentur Tinct. Caſt. gtt. xx.

Quòd liberiùs Spiravit, id *Evacuantia*; quòd adhuc multò magis, id ex propoſito fecerunt *Alterantia*, ſed diutiùs uſurpata. Iſti verò Libertati par, novum exoritur Malum, ſi modò ita poſſit applicari, quod in Vitæ tutelam, quodque Ægro auſpicatiſſimū evenit. Quippe Compoſitionum jam dictarum & iſtiuſmodi aliarum operâ factum eſt, quòd Humeri Dolor, Tumor, Rubor, ne plura, quòd *Arthritis* emicuit; quod per Artus, ex eo tempore quàm plurimos peragravit: quòd frequentem in Eos crudelitatem exercuit: quòd exinde pectori pari menſura longè meliùs. Conſtat enim, & omni majus eſt exceptione, quòd ab *Arthritidis* exortu Spiritui pulmonique longè feliciùs ceſſit: ut Ægro jam ferè unicum reſtet tempori tam *Arthritidos*, quàm *Aſthmatis*, Cauſas remotiores prævenire; aut deinceps *Aſthma* per *Arthritidem* Curare.

CAP. IX.

De Arthritide Febri Succedanea.

ART. I. A*Rthritides* Chronicis oriundas huc uſque dedimus; de illis *Febre*, quà *Continua*, quà *Intermittente*, Morbo acuto, quæ Naſcuntur hodie Sermonem faciemus.

A *Febriculâ* quadam *Arthritidis* paroxyſmum fermè omnem exordiri, manifeſtum eſt: Differt autem illa, brevis ſcil. parva, Symptomatica, quæque ad Tribum, aut *Febrium* perfectarum Claſſem ullam referri nequit, ab ea, quæ à Nobis hoc tempore dicenda, Exquiſita, & in genere ſuo Conſummata eſt.

II. Quum *Febris* non nullius Speciei Ratio & Eſſentia in eo poni videatur, quòd Effervefcentia ſit, ob ἑτερογλώς, & indomitum aliquid, in Sanguine contentum, eumque perturbans, (illius nempe expellendi ergô) concitata: Aliæ verò *Febres* (quod ab * Auctore nupero argutè propoſitum) ex obſtructis Glandulis, & inæquali, quæ deinde ſequitur, enormique Fermentatione, oriri cenſeantur: Imò quidem omnes, cujuſcunque generis ſint, hoc inter ſe commune habeant, & in quo

* Vide *Synochorum Theoriam Novam*, addam etiam Αιτιολογωτάτlω, impreſſam *Londini* Anno 1701.

conveniant, Quòd Sanguinis motum &Orgasmum Ægrotanti talem faciant, qui supra Naturæ tenorem, (mitis ille & benignus esse reperitur) immodicus, vehemens, & Morbosus est: palam esse reor, quicquid horum respicias, quemcunque Fontem adeas, *Febris* in *Arthritidem* Abitum & Παρέκβασιν, ut Naturæ, sic rationi consentaneam, deduci posse perfacilè.

III. Ut enim hisce singulis parumper insistam, quoties à Miasmate, (quod prius dixi) *Febris* occœpit; nec incomprehensibile, nec explicatu difficile est, ab Eodem primùm concito, & Debacchanti, *Febrem*; ab Ipso postea lenito, subactoque *Arthritidem* accersiri; sic, ut eadem sit Utriusque Causa (quæ dicitur) Conjuncta, sed diverso modo longèque dissimili agens; nunc iracundè Omnia; Supera & Infera, conturbando; pacatè nunc, & leniter, rem gerendo.

Cui quidem Opinioni favet id quod sequitur, cum Experientiâ maximè conveniens, esse nempe Virus *Arthriticum* Sanguini movendo, *Febri* concitandæ valdè per se appositum; quodque raro ut paroxysmus (integrum volo, & numeris absolutum,) sit ἀπύρετος committat. His autem addere proclive est, quòd Idem, quoties exulare arduum est, Orgias in Sanguine pertinaces, id est, *Febrim* accendat, quoq; magis arduum, eo magis pertinaces. Itaque Materia, sive *Febrilis*, sive etiam *Arthritica*, utrumque potest Affectum, tam videlicet *Febrim*, quàm *Arthritida* progignere.

IV. Sin à Glandulis Obstructis, (quod altero loco confirmavi) *Febris* oriatur, Miasma tamen *Arthriticum*, in Sanguine quiescens & obscurum, sive per hanc sive per aliam quamcunque *Febrilem* effervescentiam, in paroxysmum adigi posse & impelli, nihil utique vetat; quin etiam verisimile est: Quando per Æstum Ambulando, Equitando, aliove quovis Exercitationis genere, adscitum, sive etiam Diaphoreticis, internè sumptis, Sanguinem exagitantibus, paroxysmum effici posse certissimum est, & frequenti constat Experimento.

V. *Arthritidos* hujus à *Febre* descendentis Ortum & Natales, quàm quæ maximè, illustrant ea, quæ à Nobis de *Anginâ Arthriticâ* in *Anomaliis* sunt perscripta. Quanquam enim *Angina* illa videatur, at manifesto sit *Arthritis Anomala*, (quod suo loco divulgabitur) ideòq; infrà debeat exquiri, tamen in præsentiâ notari potest, Hanc *Arthritidem* non nisi *Febre*, eâq; magnâ, & gravi præcedente, esse.

Ratum igitur esto, & persuasissimum, *Febri*, id est, Morbo Acuto, non minùs certò, quàm Hydropi, quàm Lui Venereæ, quàm Scorbuto, quàm Morbo Hypochondriaco, quàm alii cuivis Affectui Chronico & Diuturno, *Arthritidem*, tametsi fortè rariùs, supervenire.

VI. Ratione paroxysmorum, una est *Arthritis* ex *Febre* nata; quandoquidem Illi (ut istam rem video) & inter se, & ab *Arthritidis primigeniæ* paroxysmis haud multùm discrepant. Ratione verò Ortûs, non uno nomine diversa est, & à se dissentiens. Alia enim *Arthritis* ex Materiâ *Febrili* παροξυνθεῖσῃ; alia ex tranquillâ, & dormiente: Alia ex ipsâ *Febris* Materiâ; alia ex diversâ & à Febrili distinctâ; sed per *Febrim* in paroxysmum casu & fortuitò evectâ, procreatur: Alii Habi-

Habitudini πυρεκτικῇ in *Febrem* crebrò erumpenti, sed tandem intercisæ; alia *Febris* Insultui subjicitur: Alia *Febri* Continuæ; Alia Intermittenti: Alia denique usitatè, & ordinis quâdam perpetuitate; alia semel tantùm, & quasi casu. Harum Ego Exempla, statim expromam, & ea quæ dicuntur confirmabo Experimentis.

VII. De Curatione monendum, quòd, quæ Febri, sive (Συνόχῳ, cujus Exemplum est insigne) sive Συνεχεῖ subjiciatur *Arthritis*: sic, ut ea gliscente & Ferociam exercente hæc in Conspectum se det, omni diligentiâ, summo, quo possumus, studio promovenda est; quò nempè per Illius augmentum minuatur *Febris*. Et quidem omne illud, quod, in curanda hujusmodi Symptomatica, notatu dignum & diligentiùs persequendum invenitur, in Ea provehenda collocatur. Cujus quidem rei, qua perfici possit, Methodus, quando toties hoc Scripto enarratur, non est, hoc loco quod de illa speciatim agam.

Verùm in hujusce *Arthritidis* prophylaxi navanda est opera, ut *Febris* illius, cujus ea Symptomatica Fœtus est & Germen, habeatur ratio. Si habitudine, uti dixi, Πυρεκτικῇ *Arthritis* oriatur; in eo laborandum, ut istam tum Habitudinem, tum *Arthritidem*, efficiens Materia, *Venæ sectione Catharticis*, (*lenientibus*, & *blandis*,) *Aquis Diureticis*, *Diætâ Lacteâ*, & istiusmodi aliis, in *Arthritide Calidâ* præscribi solitis, exterminetur, corrigatur, prævertatur.

Si Febri Ἐρυσιπελατώδει supervenire eique crebrò (in Constitutione Cholericâ, quod aliquando exploratum) subesse, gestiat *Arthritis*; cùm utrumque Morbum, naturæ (sui Defensionem molientis, & alienum nunc per Ambitum corporis, nunc per Articulos expellentis) opus esse cogitandum est, eniti oportebit, ut, dum Insultus sit, utrique faveatur; *Febri* scil. per Diaphoretica; *Arthritidi*, per Cardiaca; Causam utriusque Continentem expellendo: & dum Vacatio fuerit, Causa Utriusque Antecedens *Aquis Diureticis* eluendo, *Lacte Asinino*, & Mediæ materiæ Diætâ, permulcenda.

Simili ferè modo procedendum, si ab ullâ aliâ *Febre* ortum habet *Arthritis*; Illius scilicet prophylaxis, secundum Morbum Antecedentem omninò instituenda, & in Affectos studiosè derivanda.

Hist. I. *Arthritis Synocho-Secundaria.*

MErcator *Exoniensis*, suavissimis Moribus & leni Vir Ingenio, Vultu florido & Constitutione Sanguineâ donatus, Cereri & Baccho (quod quidem illius Temperamenti Hominibus familiare) per Ætatem mediam indulgendo, favente etiam Corporis ad *Arthritidem* Inclinatione Hæreditariâ, septimum vel octavum agens Ætatis lustrum, illâ corripiebatur.

Dolor, hujus Affectionis Signum primâ Acie luculentum, per Annos plures πλανητικὸς, hos illos Artus pervagatus est; Rheumaticus esse visus; neque prius, quàm Articulis est affixus, Arthriticus censebatur. Hic autem Dolor, hæc *Arthritis* ita obfirmata est, ut Æger, Annos habens vix quinquaginta, Membra permolestè traheret, gravia scilicet, δυσκίνητα.

Catarrhis item, Autumno & Hyeme Fauces usitatè obsidentibus, infestabatur; qui Materiam forsitan *Arthriticam* ex aliquâ parte dimitterent, & imminuerent.

Sexagenarius prædium petiit suburbanum, ubi ob Aerem apricum & benè ventilatum, Victu pleniori se implevit. Exinde per Biennium, Articulis parum doluit: sed Coloratior, sed Habitior factus est. At, Væ Arthriticis crassescentibus! Dum ita res erat, & ad Morbum aliquem magnū & gravem Corpus paratum, ex Frigore, Mense Octobri 1701. Febricitavit, & quidem paulò posthæc infestissimè. Algor erat: Sopor, Lingua subfusca, Tussis, Dolor Lateris, qui Sanguinis Missionem suadere videretur: Febrium Mos, per illam tempestatem Epidemicarum malus Dissuasit: pulsus Ægri languidus & inæqualis, cum Voce tremulâ, Suspirio frequenti, Spirituum Inconstantiâ repugnarunt.

Ego certè rem mecum volvens, Materiam νοσηρὴν, seu *Febrilem*, seu *Arthriticam*, in Ambitum Corporis oportere, & quidem commodissimè per Cardiaca & Diaphoretica posse Extrudi, Febremque optimè *Judicari* opinatus, sic præcepi.

℞. *Pul. Lapid. Contray.* ℈j. *Conf. Lujulæ* ℈ß. *Syr. Melissoph. q. s. f. Bolus, quartâ, 5tâ, vel 6tâ quâque horâ (eâ scil. frequentiâ, quæ ad excitandam Diaphoresin sufficerit) assumendus, cum Jul. Haustu.*

℞. *Aq. Melissæ, Lactis Alex. aā* ℥vj. *Theriac. Epidem. aā* ℥iij. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. q. s. f. Jul.*

℞. *Rad. Petasit.* ʒij. *Scorzon. Cond.* ℥j. *Hord. mundat.* ℥ß. *Coq. in Aq. Font.* ℔iv. *ad* ij. *Colaturæ adde Sacch. Crystal. q. s. f. Decoctum: Nycthemeri spatio ebibendum.*

Ex horum usu Sudor exstillavit, emanavit; & inter hæc emicuit Dolor Pedis Articularis. Partium mearum esse duxi Naturæ obsecundare, & pro virili Dolorem intendere, Tumorem excitare, Materiam Artubus infigere. Quo circa *Phœnigmū ex Ras. Radiculæ, Sem. Sinapios, &c.* Pedi affecto applicavi. Hinc Paroxysmus *Arthritidos* absolutus; Dolore vehementi, Tumore, Ardore, &c. Notabili Signorum Globo stipatus, progrediente paroxysmo, & quidem pro ejus progressu, Declinavit Febris. Famâ denuò ἀπυρεξία, propter Animales Spiritus, quà *Febre*, quà *Arthritide*, debilitatos & pessumdatos, propter Appetitum debilem, & prostratum, instaurandum, *Infusi amari alterantis* haustum bis quotidie potavit.

Tametsi omnis *Arthritidos* paroxysmus *Febrim* habeat, in primâ Acie Flammas excitantem, & quidem in plethoricis & Sanguineis simili ferè modo, & utriusque mensura, ut qui multùm doliturus sit, multùm antè Febricitet, & contrariò; non adeò tamen accendi solet evehique nec ita perseverare, Febris ista *Arthritidis* Paroxysmo præludens, ac quæ modò à Nobis declarata est. Ideoque Febrim istam *Essentialem* esse, tandem in *Arthritida* desinentem, pro certissimo habendum.

Tanti esse Judico isthæc commemorare, primùm, ut ostendam *Arthritida*, non semper ratione totius Morbi, sed & unius ratione Paroxysmi, posse esse aliquando Secundariam.

Deinde, hujus nostræ Symptomaticæ Paroxysmum, quàm maximè possumus, esse promovendum, augendumque,

dumque, ut Illius Augmento de Morbi primarii, de *Febris* acrimoniâ & viribus derogetur.

Hist. 2. *De Arthritide Habitudini* πυρεκτικῇ *Subjectâ.*

VIxit jampridem apud Nos spectabilis & illustris Fæmina, Vultu virali, Temperamento post hominum memoriam maximè Sanguineo, Patre prognata *Arthritico*; quæ, dum media Ætas ageretur, *Febre*, eâque magnâ, creberrimè revertenti, & rarò annum ampliùs absenti, lacessita est. Quicquid inidonei & Naturæ proposito alieni, in Sanguine coactum, per illam magnopere, temporibus statis, deturbatum est; Sanguis expurgatus; atque adeò res Salutis sarta tecta, & ad tempus aliquod immunis. Cùm verò, progressu ætatis, Sanguis imbecillior, & efferri minùs proclivis erat; *Febris* intercidit; ex eoque tempore (quamvis Ægra sæpissimè enixa est, nec adhuc fefellere, quin etiam more prorsus salutari fluxêre, Catamenia) desubitò prosilit *Arthritis*; non ea quidem Frigida, segnis, ignava, lento gradu prorepens, Paroxysmum habens languentem, at diffusum, & ad temporis spatium excurrentem, (qualis solet esse fœminarum) sed è diverso Vegeta, sed Acuta; quæ Calorem habuit universalem intensum, partis affectæ inflammatum; quæ Ruborem planè igneum; quæ Tumorem insigniter protuberantem; quæ Dolorem acriter mordentem; quæ paroxysmi cujusque Symptomata difficilia, gravia, rapidiori gyro exacta, quæ denique paroxysmum brevi circuitu redeuntem, &, Animi Alacritatem, Articulorum Nodos Tofaceos, cæteraq; *Arthritidis* Calidissimæ consummatissimæque Vestigia relinquentem est amplexa. At (quod hoc Capite præsertim observandum) à *Febre* ad *Arthritidem* tam properè, transituque tam exiguo, abripiebatur Ægra, ab incunabulis affecta; ut Materiam in Sanguine latentem, primùm per *Febrem*: Eâ verò cessante per *Arthritidem* ejici, sine ullâ dubitatione statuendum: Sic, ut *Arthritis* superveniat *Febri*, & (quod in præsentiâ discutiendum) ex istius quasi Cineribus exoriatur.

Hist. 3. *De Arthritide, cum Febre* Ερυσιπελατώδει *vices exercente.*

NObilissimus Senex, Hypochondriacus, *Arthriticus*, paroxysmos habuit olim frequentes; per biennium antè quàm hæc scriberem, nullum. Deinquente verùm *Arthritide* Regulari, simili proportione ingruit Vertigo; & interdum Αναισθησία; ut, his Affectibus procedendo longius, Æger in humum persæpe caderet; &, ne cum damno præcipitaret, summum erat periculum. Quin etiam, Membranæ, & Ligamenta Cervicis, per accceptum Miasma *Arthriticum*, Dolore multùm affecta, Spasmo identidem riguêre. Nuper item Ventriculus ægrotavit, acidum, ærosum, Cholericum ejiciens. Hoc Ego tempore accersitus, & hosce Capitis Affectus, meras esse *Arthritidis* nuper occultatæ Anomalias advertens, quæ ad Materiam ex Capite ducendam, & vel è Corpore, vel in Artus, solicitandam, per Venæ sectionem, & Cathar-

ſin, erant neceſſaria, perſequi deſtinaveram; cùm (eccam!) ultrò ſe Transfert *Arthritis*: Ejus verò, tanquam Clavo trabali, ſiſtendæ figendæque gratiâ, *Phœnigmum* in Præſcriptis dedi.

℞. *Fermenti Veteris partes* iij. *Raſ. Raph. Sylveſtris*, *Sem. Sinapios*, *Fimi Columbini aā P.* j. *cum Aceto Vini albi ad Cataplaſmatis Conſiſtentiam temperentur*, *ſuper Linteo duplicato Pars calida extendatur*, *totis utriſque Pedibus applicanda*, *Laneis cingenda*, *cùm refrixerit repetenda*, *donec uſque Tumor augeatur.*

Si ex Doloribus Syncope ſuboriatur, *Sp. CC. gtt. aliquot cum Jul. Cardiaci Coch. quatuor vel quinque aſſumantur.*

Horas poſt duas tumuit utrinq; Malleolus; ex eoq; Caput, ſuprà quàm dici poteſt, allevatum. Diu manebat Inflammatio; Oculi Vigor reſtitutus: Capitis Tutela eſt. Iſtam autem Hiſtoriam, (alius certè Inſcriptionis, ſi modò dicta perpendamus) huc loci retulimus, quòd, de hoc Affectu, cum Ægroti Medico Familiari & Domeſtico, quo tempore Nobis Sermo intercederet, Nuntiavit Vir præclarus, Omnem hanc *Arthritidem* ex *Febriculâ* pendere, quæ, Eruptionibus quibuſdam in Cute Miliaribus ſociata, commodè, & cum Sanguinis Depuratione, Vigere, & Inſultus anniverſarios agere ſoleret; nuper autem intermitteret: Eâ carere cùm nequiret Æger, ſic, ut dictum eſt, *Arthritide* laboravit.

Hiſt. 4. *Quartanam*, *Cortice ſuppreſſam*, *Arthritis ſequitur cum Arenulis.*

NEc Continuæ tantummodò, *Febri* etiam *Intermittenti*, pediſſequa eſt *Arthritis*: Cujus rei Hiſtoriā, luculentam (Hercules!) & Notabilem, ad hæc adimiſcere non gravabor. Etiamnum in Vivis eſt ob præclarè acta Vir Inſignis; qui, ante Decennium & quod excurrit, de Valetudine, tum præteritâ, tum eo tempore præſenti, certiorem me Sermone fecit. Fuit Illi, Robuſto à Naturâ & Athletico, nec Adoleſcentiam prætergreſſo, ob Tabem fortè Veneream, (hoc enim ſubolebat) Corpus ſummè fædatum, Κακοχυμίᾳ mirè inquinatum: Sub quâ Προηγουμένῃ *Febre* primùm *Quartanâ* correptus, eâque tum gravi, tum diutinâ, conflictatus eſt: Donec Cortice (quem ἄνω καὶ κάτω præceſſit Catharſis) Peruano levaretur. Nondum Hebdomadam Quartana ſiluit, cum inopinatò Doluit, Tumuitque, & quidem tum temporis primùm, pedis Digiti majoris Articulus: *Podagra* erat, Signis ſuis Diacriticis ſatis ſuperque manifeſta. Ut Morbus non tam perimi & deleri, quàm ſopiri; non tam extirpari, & de medio pelli, quàm Vultum mutare videatur. Hoc autem caſu fieri ne quis exiſtimet, urgente, non ità diu pòſt, eâdem neceſſitate, *Quartanâ* ſcilicet recidivâ; *Febrifugum* idem cùm repetere neceſſum erat; idem iterum evenit, præcluſa etenim per *Quartanam* exturbandi Hoſtem Methodo, Natura ejus exilium molitur, & quidem derepente, (ſic, ut priùs) per *Arthritidem*.

Cum *Arthritis* Ægrum deſeruit, depravato Sanguine & Humorum εὐκρασίᾳ penitus eversâ, ſubſtituit ſibi alterum in Ægro exercendo quaſi Collegam, *Calculum.* Materia per Renes partim expulſa, &. ob loci in Arenulas coacta, & concreta, Vomitum, Στραγγουρίαν, Dolores acerbiſſimos,

Cru-

Cruciatus intolerabiles, induxit; eosq; tam frequentes, ut rara sex mensium ab his Vacatio; quin Affectûs hujus vel illius esset Insultus; & eorum ferè alternatim. Longè hinc agentem (quando ità voluit) per Literas suasi, ut debitâ præparatione, per Venæ Sectionem, per utramque Catharsin, præmissâ, Aquis Diureticis Sanguinem purgaret. Vino, quoniam ei inimicum erat, & perraro impunè Haustum, penitus abstineret. Quid horum factum sit, quâve Utilitate, mihi per distantiam omninò latet.

Hist. 5. *De Quartanâ in Arthritidem mutatâ.*

IN Morborum Successionibus & Derivationibus explicandis nonnullius momenti videatur id, quod de *Quartanâ* in *Arthritidem* mutatâ, altero jam Exemplo, prof-retur. Vitam hoc tempore apud Nos Urbanam sequitur, insigni probitate, nec quo melior est, Homo; qui, cùm mediâ circiter ætate esset, per Autumnos septem ex aliis alios, ut ab Ipso audivi, laboraverat *Quartanâ*; exeunte Anno 1696. miserè torquebatur. Ut Ægro Naturâ imbecillo debilique primo quoque tempore Medicus subveniret, per *Decoctum Corticis*, & *Opiata*, Morborum sufflaminavit, *paroxysmos* ejus suppressit: Quæ ad auferendam, & expellendam, Morbi Materiam opus essent, iis ad tempus opportunum & magis idoneū necessariò dilatis. Non defuerunt, qui paroxysmis liberato, & immuni, ut à Reliquiis *Febrilibus* eum tuerentur, certissimum probatissimumque hâc in re Auxilium, *Acidulas* proponebant, & tantùm Inducias, non autem pacem, inire Morbum, acriter urgebant. Hisce verò posthabitis, Vitæ genus quietum, neque laboriosum satis agens, ab *Arthritide* quam anteà parvam & mediocrem tulit, gravi nunc & molestâ non ita pòst desedit. Recurrit *Arthritis Quartana* Copiis adjuta, tum multò fortior, tum item frequentior: Variis posteà Symptomatis signata, Morem Varium affecuta: Donec Æger *Arthritide*; *Quartanæ* Viribus adauctâ, depressus, nec ab Imbecillitate ei vel tolerandæ vel curandæ par, è Vivis excessit.

CAPUT X.

De Arthritide ex Colica.

ARTIC. I.

AFfectio *Colica*, sic à Veteribus ab Intestino *Colo* nominata (quamvis *Cæcum*, & *Tenue* quoque Intestinum, imo *Ventriculum* eodem affici certissimum est) hisce Regionibus adeo grassatur, ut in Morbis hujus populi pervagatissimis, tanquam Vernaculus, habeatur.

Prætermissâ verò *Colicâ*, cum fortuitâ, tum Symptomaticâ, tum Hystericâ purè dictâ, aliisq; ejus Speciebus, quæ ad Dyonysum nostrū nequaquam pertinent; ut de illâ tantùm, quæ *Arthritidem* præcurrere, in Eamque (Falsam & Mendacem) mutari solet, faciam sermonem, est Illa diuturna, Alvo plerumq; durâ, creberrimis interdum *Dejectiunculis* solutâ; Dolore potiùs constanti & obtuso, quàm acri & acuto signata; nec non Eos potissimùm invadit, quibus *Intestinalis* Fistula Muco

parum

parum oblita, vel quibus Illius Fibræ tenuiores, vel Spiritus hasce incolentes sunt teneriores, citòque irritabiles. Quique ad hoc morbi Homines à Naturâ proni sunt, ex pravo Victu, Frigore vel Δυσπεψίᾳ, Causis hâc in re procatarcticis, in eum præcipitant.

II. Quoniam verò *Colica*, quæ *Arthritidem* antecedit, Naturâ multiplex & diversa est, ut de hâc apertè & luculenter dicam, de variis Illius Membris omninò aliquid differendum.

Alia igitur à Materiâ peccante, *Biliosa* dicitur; & ei qui proclives sunt Ætate adultâ, maximè verò si Natura δύσπλαγχνοι sunt, & Cœli Æstus, aut iniqua Victûs ratio præcessit, Torminibus primùm, deinde Nausea, Sapore ingrato, amaro, & Vomitione postmodùm *Cholericâ*, premuntur. Alvus his diebus astricta, at incommodè. Urina russa; Faciei, sed Oculorum præcipuè, quod Album esse debuerat, fit Luteum. In Bilis per Os ejectione peculiare aliquid Notandum, quod in scrupulis positum non nunquam Ægrū malè habet: A sumpto quippe Emetico, Nisus & Conatus inter robustissimos, Bilis sæpe nè hilum ejicitur, quæ tamen prompta aliàs & absque stimulo liberè solet exterminari. Bilis hæc incerta per Os Emissio, ejus in duodenum vel saltem in Ventriculum impulso Flumini similiter incerto, videtur respondere. Quum Intestinis inhærendo ea diu lacessivit, ab Alvi duritie suppressa & retenta, Sanguinem redux per Lacteas subintrat, Eumque tam incendit, ut hoc tempore Febriculam, Æstu Sitique immodicâ, Urinâ Ictericâ ex luteo rubenti, Cute aridâ & densâ, pulsu frequenti & elato, manifestam, liceat observare, per Sanguinem Materia ad Caput usitatè fertur, & ὑπερῷον atrocissimè impetens, aut Ægrum Apoplexia perculsum derepente interimit, aut in Nervos se insinuans Eos resolvit.

III. Hoc, inquam, Morbi hujus εἶδος καὶ ἦθος ordinarium est, verùm aliquoties, certè plus semel Notavi, post istiusmodi, quam modò dixi, dierum aliquot Febriculam, Dolere, Tumereque, interdum etiam Ardere, partium extremarum Articulos; idque, Signorum sive complexum ponderibus suis, sive Ordinem examinemus, more prorsus *Arthritico*.

Quâ verò proportione fulget effer-turque hæc *Arthritis*, se ad Rectæ *Arthritidis* Normam per Artus & Articulos extollens, eâdem planè Caput defenditur: Ut Ea quàm faustâ quantâque Ægri cum Utilitate, oriatur, illis solum innotescit, qui ex hac parte *Arthritidis* Mala, tametsi gravia, tolerabilia tamen; ex illâ verò Bilis Caput invadentis Sævitiam; ab eaque hujus periculum, intimè perspectum habeant; qui inquam hæc cum illius opposita conferant, æquâque lance perpendant.

Quin etiam de Capite conservato quæ à Nobis traduntur, de Intestinis item proponi poterunt; eatenus certè, ut, quemadmodum Materiam peccantem Artus suscipiant, ad eundem modum ea liberentur Intestina; & ex eadem translata, & pro ejus Mensura levetur *Colica*; quoque plùs Ægri dolent Articulis, eò minùs Interaneis.

IV. *Colicæ Biliosæ*, cum ἐπιφύλλῳ *Arthritis*, in eo Medicinam locari decet operam, eam præferri Indicationem, quâ Externis quibuscunque Materia foràs electetur. Quæ ad hanc rem Auxilia, nostris Hominibus explorata profuêre, per ea, toties hoc Scripto

Scripto passim memorata, non est hoc tempore ut percurram: Sed quæ hujus Curationis quædam Proprietas est, Cardiaca Interna, ut ut aliis Curationibus ad Paroxysmum conciliandum idonea, hìc loci vel prorsus omitti, vel cautè admodum usurpari par est; ne, incitatâ Febre & mutatâ simul Inclinatione Materiæ, confertim ea in Cerebrum impellatur. Quem utique Impulsum eo magis perhorrescas, quod huic Affectui Primario (*Colicæ* nempe *Biliosæ*) jure quodam avito proprius esse reperiatur; tum quòd istius Materiæ in Artus expressio non ità familiaris sit, aut Morborum Ordini tam conveniens, imò potiùs fortuitò facta & facillimè abscindenda.

V. Alia verò *Colica*, apud *Damnonium*, ex Pomaceo immiti & acido, nimis usurpato, derivatur; id quod ex eo liquet, siquidem illos solùm infestat, qui Potioni isti assuevêre, eâdemque ratione quâ sunt assueti; sic, ut iis Tempestatibus, quæ Pomaceo abundant, crescat & in vulgus ea grassetur: Contrà verò, Pomonâ copiam negante, rariùs obversetur.

Septimo & Octavo Ætatis lustro sæpè *Colicâ* tentantur Ii, qui vinum hoc indigena potare soleant, itaque pergræcari: Et, ubi illa confirmatur & jam inveterascit, non raro *Colicæ* suppullulat *Arthritis*, cum Articulorum ἐν τοῖς ἔξωθεν Dolore, Tumore, cæteroque Apparatu, ad puræ & genuinæ *Arthritidis* faciem ordinato.

VI. Istam Metamorphôsin, in iis Corporibus, quæ *Arthritidi* parata jam olim habuit, Natura per se nonnunquam molitur; sæpè verò numero per Causam aliquam evidentem & Procatarcticam, Virus irritantem & extra propellentem. Hujus autem generis esse solet per Drastica, & supra modum Elateria, Purgatio: Illa enim Corpori inimica, non tam peccantem & pravum expellunt Humorem, quàm universum Sanguinem exagitant, & perturbant: Cui demum Motui & Perturbationi (pari propemodum more, atque de *Astmaticâ*, de *Hydropicâ*, aliisque pluribus Symptomaticis, suprà declaratum est) creberrimè substituitur *Arthritis*. Et ab hisce Pharmacis ἀτέχνως sumptis, aliquam multi *Colici* Ποδαγριῶσι.

Non nunquam usu venit, ut ex Cardiacis (*Aquâ* putà *Mirabili*, *Usquebach*, *Theriacâ Andromachi*, *Zinzibere*, *Chalybe*, *aliisque id genus*) *actu* vel *potentiâ* Calidis, adversus *Colicam*, vel præsentem permulcendam, vel quiescentem abigendam, adhibitis, ex Ventriculo & Intestinis in Artus amandetur aliena Sanguini Materia, & in iis munus & officium colat usquequaque *Arthriticum*.

VII. Habet hæc *Arthritis* Dolorem, præ quod in aliis plerisque *Symptomaticis*, acutum; sed ab *Arthritide* recta & genuina, tum item omnibus *Symptomaticis* eo primùm distinguitur, quòd, in *Colicam* ex facili revertatur; iterumq; *Arthritidos* personam capiat, iterumq; deponat. (Enim verò Materia νοσηρὴ, Intestina & Artus vicissim premens, Morbos hoscè, *Colicam* & *Arthritida*, mutuò se excipere facit & alternare:) Deinde Articulorum Oppilationes, Steatomata, Abscessus, Tofi, Ulcera, quæ Exquisitæ *Arthritidi* crebrò, *Secundariæ* huic nostræ rarò accedunt: quod, ex Materia partim per

per Anum expulsâ, partim Inteſtinis dolorem inurente, ſicque Articulis parcente, fieri credibile eſt.

VIII. Eſt & alia, *Podagræ* gignendæ apta, quæ à *Dyſpepſiis* emanat, *Colica*. Qui ad tuendam alendamque Vitam ingeritur Victus, etſi nec qualitate, nec quantitate peccet, propter vitiatam Coctionem, in Maſſam turpem degenerat; in viroſam, & inimicam: Deeſt Cibi in Ventriculo ſine Tumultu Concoctio ſive Liquatio, tranquilla, facilis, & perfecta: Deeſt ejuſdem in Putredinem verſi, Motus per Inteſtina lenis, certus, æquabilis: Deſunt, inter duras & liquidas Dejectiones Figuratæ, horâ conſuetâ excluſæ; nimirum Laudabiles: quæ, Naturæ rectum agentis ſemper Comites, ejus Oeconomiæ monſtrant Integritatem. Sed è contrario adeſt à Cibo Gravitas, Inflatio, Ructus: Maſſæ adeſt inutilis, Spumoſæ, & Cruditatibus plenæ, tum Acrimonia, tum ab eâ στρόφοι, vel Contorſiones Interaneorum ærumnoſæ: Adſunt denique Dejectiones vel plures, vel pauciores, nunc liquidæ nimiùm, nunc coactæ, Naturæ modum hâc vel illâc excedentes; cum deſurgendi Cupiditate importunâ, Doloreque Ani, & aliis Accidentibus, quæ Coctionem depravari, & ejus Officinam à κατορθώματι deſciviſſe, planum faciunt, & magnopere probant.

IX. Qui ſunt hujuſmodi Κακοστόμαχοι, provectâ ætate, aliquando tandem *Arthritide* vexantur eâ, quæ jam delineatam opere quàm maximo repræſentat; ab aliis verò *Symptomaticis* diſtat longiſſimè. Illius inſtar *Colicam* exceptat, quoties Catharticis fortioribus, vel Cardiacis, ad Exteriora Mali Materia protruditur; tum à *Colicâ* excipitur, quoties Materia vel ad Inteſtina retrocedit, vel in Primis Viis de novo generatur: quorum alterum ſæpe, & ex facili fit; alterum quotidie.

X. Si quis autem *Arthritidem*, *Colicæ* hujus vel iſtius Proſapiæ ſupervenientem, non tam *Symptomaticam* & *Secundariam*, quàm *Primigeniam*, eſſe contenderet; ipſamque *Colicam* (aliter atque primâ facie videtur) *Arthritidem* eſſe, ſed Anomalam, & demum Regularem; profectò quidem hac in parte neque difficilem Me inveniet, neque vehementer repugnantem; ut neque temerè concedentem. Dubium eſſe fateor vel Apolline dignum, & Nodum Æſculapio Vindice. Nihil habent Symptomata, quod λόγοις ἀναγκαστικοῖς alterutrinque fidem hâc in re conciliet: Atque adeò, dum iſta ſilent, præcisè aliquid ſtatuere temerarium habeatur. Utcunque ſit, haud minori jure *Symptomatica* eſſe cõfirmetur hæc *Arthritis*, ac contra negetur; imò quidem majori; propterea quoniam *Colicam* manifeſtè inſequitur, eamque ſæpe Veterem, & (quantum hac in re perſpicere datum eſt) genuinam & exquiſitam: Verùm utut res ſe habeat, in Arte factitanda eôdem ferè recidit; Nam dubiæ hujus *Arthritidos*, nunc Inteſtina, nunc Artus infeſtantis, pro duabus iſtis Sedibus & ab alterâ ad alteram illius Migrationibus, Curatio propria ac peculiaris excogitanda eſt; nec in hâc *Arthritide* ſanandâ depellendâque Medicinam, uti decet, quis exercuerit, niſi *Colicam*, cui ea ſubjicitur, ob Oculos poſuerit, & ex hujus conſideratione illam vincere tentaverit.

XI. Hanc ad norman agenti conſenta-

ſentaneum videtur, ſive à Pomaceo, Vino ſubacido, Cereviſiâ veteri, vel à Diſpepſiâ proficiſcenti *Colicæ Arthritis* ſubnaſcatur, quòd Paroxyſmi fermè eadem, ac in *Arthritide* exquiſita, Medendi ratio: Prophylaxeos autem alia atque alia eſt, pro Cauſæ remotioris diverſitate; verùm, ac in *Colica Arthritica*, nequaquam alia. Ubi in Poculis Erratum, Mos ille perniciosiſſimus primo quoque tempore abrumpendus: tum quod intus alieni, iterata Catharſi deducendum. Hunc in finem Aquæ purgantes, per ſe, vel cum δυσλυσία poſtulaverit, per Salem Catharticum adjutæ, conducunt egregiè. Quotieſcunque verò *Colicam* à Dyſpepſiâ ſequitur *Arthritis*, Coctionis, Εργαςήριον benè & frequenter purgari, Coctionem Digeſtivis ſtabiliri, pari ferè ritu atque in *Arthritidos Exquiſitæ* Prophylaxi, oportebit.

XII. Noviſſimè, Corollarii loco addam, hujus Tribus *Symptomaticis*, præter cæteras ſui generis quaſcunque, præter *Arthritidem* Exquiſitam, omnibus hoc commune eſſe, quòd iſtarum Paroxyſmi per Eccoprotica ſubinde iterata maximè vel præcaventur, vel ſaltem minuuntur.

Hiſt. I. *Arthritis Colicæ Bilioſæ Secundaria.*

FÆmina quædam, Conſtitutione poſt hominum memoriam maximè *Cholericâ*, nunquam ἐν τῇ γαςρὶ ἔχουσα, ſub Ætatis flexum, *Colicâ* pertinaci *Bilioſâ*, cum ingrato Sapore, Δυσορεξίᾳ, Vomitu Bilis frequenti, Dejectionibus raris, & parum coloratis, Urinâ ruffâ, Ore luteo, & lentâ quâdam Febriculâ premebatur. Horum autem Malorum Procatarcticam habuit Errorem in Victu aſſiduum, utputa craſſorum & δυσπέπτων Eſtrix. Ubi Alvum inanientibus (præſentiſſimo illi remedio) plus ſemel levaretur *Colicâ*, ex Bilis incremento, conſtantiâque & acrimoniâ, menſes poſt aliquot, iterum & ſæpius, recidiva eſt. Fugiente Seculo ſuperiori, cùm Affectui gravi tollendo tempus aliquod apud nos impenderet, præter *Colicam* memoratã, pedum item orta eſt debilitas; quæ primo aſpectu Paralyſin, hujuſmodi *Colicæ* ἐπιγέννημα familiariſſimum, prædicere videretur. Quò per Anum Bilis exularet, neque ſe in Nervos inſinuare permitteretur, Catharticum adhibui. Iteratum inſecutus eſt utriuſque (ſed potiſſimè dextri) Pedis Tumor, Malleolum, & Pedis Convexum, Hallucem autem præcipuè, diſtendens; quem comitabatur hujus majoris Articuli Teneritudo mirifica, Dolor pungens, Rubor, Ardor reverà *Arthriticus*. Peræquâ verò proportione increſcit *Arthritis*, quâ minuitur *Colica*. Cùm de ſuis exinde interponerem, Matre admodum *Cholericâ*, & demum *Arthritica*, fuiſſe prognatam; veterique *Arthritico* diutius junctam accepi; ſic, ut Vitium partim Hæreditarium, partim Contagioſum eſſe ſuſpicari liceat. Rectè ſe habent Muliebria, & cum περιρροίᾳ.

Ad Medicinam morbi genio accommodandam, in eo fui, ut materiam, quo poſſim artificio, extrà dimoveam; ideoque Internis eam protrudentibus, Externis eam invitantibus, diverſis ſcilicet diverſo modo idem operantibus, inſiſto; ut & toti Malleolo, & dextri Pedis Summitati, *Epiſpaſticum* imponi,

poni, ſiniſtrum pedem Laneis involvi, calidèque veſtiri: Et paulò poſtea Soccos, ex Cerato illo viridi quo fiunt Pctaſothecæ, perpetuò geſtari jubeo. Unde exſudavit Humor, nec inutiliter: quamdiu enim perduravit iſte Fluxus, receſſit uſque *Colica* & viſa eſt declinare.

Erat autem iſta, per Articulos, Criſis imperfecta; quod reliquum erat materia, finitâ rè *Arthriticâ*, & ejus ſpe fallente omni, avitos intra limites ſe recepit, moreque proprio agens Caput eſt adortum: Ideòque de hujus Ægrotæ malo non eſt quod amplius addam; Unum iſtud volui, ex *Colicâ Biliosâ* poſſe *Arthritidem* exoriri.

Hiſt. 2. *Arthritis Colicæ ex Pomaceo* ἐπιγινομένη.

VIr Ampliſſimus, Animi & Fortunæ Dotibus Inſignis, Natu integerrimus, Ætate conſtanti, Venatione aliiſque exercitationibus otiosè & raro ſe fatigans, Poculis plus ſolito indulgere cœpit. Ex temperamento Sanguinis præfervido, in Deliciis habuit Pomaceum, Vinum indigena; propterea quòd, (defæcatum modò & tenue) abſque Sanguinis immodico fervore, pro illius naturâ potionis, hilaritate animum perfudit. Nondum ita diu indulſit, cum, Dolore *Colico* & annos aliquot deinde poſt *Arthritico*, teneretur; utroque interdum magno, ſed tolerabili. Sic ſe habuerunt hi affectus, ut ne ſemel quidem unquam concurrerent, ut nec vices, aut periodos remeandi certos unquam exercerent; contrà, nullo ordine (pro materiâ vel Inteſtinis, vel in Sanguine ex causâ evidenti congeſtâ, & ad ἀκμὴν evectâ) Ægrotum alter & alter occuparet; Interea temporis notatu erat facillimum, *Arthritidem* hanc, ab ipſiſſimâ *Colicæ* materiâ, in Artus tranſlatâ, haud dubiè fieri. Itaque ſe rem habere in propatulo fuit, tam ex eo quòd *Arthritis* ſæpenumero *Colicam* exciperet, eamque (ſic, ut Duratio paroxyſmi erat) mitigaret; quàm etiam, ab eâdem Ægrotum quòd ad tempus aliquod defendere cerneretur.

De vitandâ Morbi hujus utriuſque προφάσει Vir Nobilis non nimis ſollicitus, ſolito ex more egit. Prophylaxin autem utilē, efficacemque, ſimplicemque Deus illi fortunavit. Quoties enim Dolor Inteſtinorum ingrueret, inter ipſa ejus initia ut occurrat, *Syrupi Domeſtici* præter-propter Unciam idoneo vehiculo temperatam, hauriendo, Morbum ἐν καιρῷ præcidit, contudit, fregit. Quid? quòd eo ipſo cauſam *Arthritidis* προηγουμένην primis Viis avulſit. Cæterùm, Vere & Autumno, aliàſque quoties Inteſtinorum Inflatio, Æſtus Corporis univerſalis, & plethora (quæ Materiam recrudeſcere & gliſcere indicavit) exigere videretur, Aquas *Alfordenſes* in ſe ingurgitando, Fiſtulæ Inteſtinalis proluendæ ſatagebat: adeòque *Colica* cauſam conjunctam, *Arthritidos* Remotam, amovendo, Utriuſque ſævitiam magnâ ex parte antevertit.

Neque mitti oportebit, quòd ex frequenti Materiæ πλεονεξία & *Arthritidos* paroxyſmis (qui per annos plus viginti creberrimi fuere, ut & Regulares) tametſi Articulos hodiè corruptos, Recrementis *Arthriticis* diſtentos (neque temerè) quivis expectare potuiſſet, Vir hic Egregius aliter

aliter multò pedes, manus, habiles exercet; eorum usquequaque compos impræsentiarum est, &, quantum præsensione possum assequi, futurus.

Hist. 3. Colicæ ex Dyspepsiâ diuturnâ, Gonagra superveniens.

MAtrona quædam *Colico* Dolore, annos pæne viginti conflictata est, ut rarò Mensem immunis ageret; ut indies propemodum gravaretur. Torquebantur Intestina, & post Vermiculationes unius circiter horæ πεᾶττωμα quoddam acre & pungens, non sine Dolore Sphincteris acutissimo, quantitate modicâ dejici solebat: Dejectiones secuta est Spirituum Submissio, sive languor, Incredibilis; unde in lectum se projicere, quòcunque Fors permitteret, medio interdum itinere, donec Ægra somno, vel quiete, vires integraret, identidem necesse habuit. Deficienti maximè profuerat Cardiacum, vel *actu* Calidum aliquid pytissare. Post breve Deliquium, Vitæ Munia sicuti priùs, repetiit. Cibum sic satis sumsit, & quamvis eo, ut dixi, more crebrò lacessita est, Vires & Colorem retinuit. Plures illa Medicos (Doctos, Jupiter! & Exercitatos) hâc de re consuluit; quibus, ut ipsa mihi renuntiavit, communis erat, quæ & maximè probabilis, Sententia, *Colicam* hanc à *Dyspepsiâ* proficisci. Sub finem anni suprà quàm moris erat, urgebat *Colica*, & Hystericâ Affectione sociata Dominam valdè emaciatam, debilem, languentem pæne confecerat. Nihil potiùs illius causâ volui, quàm Alvum aperientibus expurgare Materiam, Turbas illic concitatas & inquietem paregoricis sopire & componere; cumque restituissem, ut tenerem quem ceperam locum, & Ægram fido tuerer prophylactico, *Decocti Corticis Martiati* haustum, bis vel ter in singulos dies propinavi.

Habet illud Decoctum pul. patrum & Limaturæ Ferri āā. ℥i. *in Aquæ pluviæ* ℔viij. *coquuntur ad* ii.) *per pannum Wallicum fit Colatura; Cujus* ℥ij. *adduntur Aq. Hystericæ Londinensium* ʒii. *Tinct. Aurant. gtt.* x. *Syr. Caryoph. qs. fit in usum præfinitum Haustus.* Remedium hoc, ad Menses aliquot, ad Congios plures usurpatum, magnum attulit momentum. Meliùs inde perfectiúsque concoxit Ægrota; rariùs & tolerabiliùs doluit; Bonis erat Viribus.

Æstate proximâ, majoris utilitatis spe allecta, ad Aquas se recepit, quas antea commodè adversus hunc Affectum hauserat, *Tunbrigenses*: Martiatorum, quà præparatorum, quà Naturalium, usu, partim etiam Currûs agitatione Milliaria quadringenta brevi spatio metientis (quod Herclè vero proximum) in Artus statim ab itinere, propellitur Materia νοσηρή. Erat utrumque Genu naturâ imbecille, nec ad motum, maximè ad declivem, idoneum satis. Utrumque obtorpebat, nec absque Dolore flectebatur: Dolori adjunctus est utrinque Tumor, cum mirâ debilitate & motu læso; Rubor autem nullus, ex Temperamento Craporis (quod opinor) frigido, neque Ardor ullus apparebat, sed Tumor, qualis solet esse Frigidæ *Arthritidis*; Interea temporis τοῖς ἐντέροις adeò prorsus integra est, ut nunquam magis.

Ut *Gonagræ*, Morbo *Colico* hunc in modum ἐπιγιγνομένῃ, pro facultate

mederer, utriusque Affectûs habitâ ratione, *Aquam* adhibui *Spadanam*, cujus Ampullam modicè tepefactam, instillatis cuilibet ℔ß. *Sp. vol. ol. gtt.* aliquot, horas inter sextam & nonam, omni manè exsiccavit.

Decimâ seq. Vini albi Lusitanici Haustum, Gentianæ Zedoariæque Infuso alteratum: Quartâ pom. Decocti Cort. Martiati Haustum, cum Hibernorum *Usquebach pauxillo. Quin imò, septimâ quâque die (quoniam illud Tormina, subinde recurrentia, pustularunt) Catharticum è Calomel.* ℈ß. *Extr. Eustach.* ℈j. *Scam. pul. Castor. Assæ fœtid. solut. ana gr.* v. *diluculo sumendum. Vesperi Bolum è Ther. Androm.* ʒß. *Zinzib. in Indiis Cond. Cons. Fruct. Cynorrhod. ana* ℈ß. *Syr. Aurant. q. s. cum Aquis idoneis & Diacod.* ℥ß.

His Auxiliis, quà per Renes, quà per Anum, emissa est causa *Gonagræ* conjuncta; utriusque Genu Tumor subsidit: *Colicæ* item Materiam, cum Emolumento Ægrotæ lauto & locupleti, tum ejici, tum ex parte aliquâ præcaveri constat.

Non est autem reticendum, quòd ex Dyspepsiâ brevi tempore recurrente, denuòque Materiam ministrãte, *Colica* recruduit; & Femoris dextri Internodium menses inde post aliquot infestavit Dolor, idem ferè ac si *Rheumaticus*; Vagus certè, quippe qui ad Acetabulum Coxendicis sensim ascenderet. Hunc comitabatur ejusdem *Pedis* (latè sumpti) totius Debilitas: Qui tamen Dolor &c. non alius esse jure potiori censeatur, quàm *Arthriticus*, ex Materiâ recens ortâ partem nuper affectam, & eo nomine debilitatam, occupante.

Hisce verò diebus, Anno nempe 1702. *Gonagrâ* & omne genus *Arthritide* immunis Ægra, Affectionibus interdum *Colicis*, at frequentissimè Hystericis, quibus olim per *Gonagram* utrisque liberabatur, afflicta, Aquis prædictis usa est, & fructum ex eâ re ingentem retulit.

Hist. 4. *Ex Colica Paralyticus, Arthriticus, Inunctione trucidatus.*

Dominus R. propter Viam *Apsamensem*, Ætatis flore, *Colica*, quam *Pictonicam* appellant, aliquandiu gravatus, ex more & progressu istius mali ordinario, incidit in *Paralysin*; Artus exinde marcidos, graciles, ἀκινήτες habens; per reliquum vitæ Clinicus. *Paralysi*, sub ejus initium, accesserunt Dolores erratici, incerti, horum illorum Artuum Internodia cruciantes Autumno & Tempestate pluviâ maximopere sævientes, & tum ad amussim *Rheumatismum* simulantes, ut Æger eo morbi plùs decennium ægrotasse (Medico, nec indocto, nec inexercitato, tota cum vicinia consentiente) passim haberetur.

Cùm Ætas præcipitavit, Dolor iste Vagus in Fixum mutatus est Articulorum juxtà positorum, & nova Symptomatum Cohorte stipatum; id est, Tumore, Rubore, Lævore, &c. quæ cùm *Arthritidem* eo loci jam esse *Fixam*, cùm à Decennio fuisse πλανητικὴν, vel luce clariùs ostenderunt. Materiâ in Articulos impulsâ, & *Arthriticos* ibi paroxysmos faciente, perrarum aliquod, notatuque dignum, observare licuit; Artus scilicet eosdem ex *Paralysi* flaccidos, macerrimos, tantùm non emortuos; ex *Arthritide* floridos, inflam-

inflammatos, vegetæ & vitalis Vitæ indicia commonstrantes.

Cùm eò loci res erat, perfectæ (videlicet!) consummatæque Curationis spe deceptus, Circumforaneo cuidam, Hominum impudentissimo, nec quidem Vulgi stupore nobili, Se Vitamque suam commisit. Hic sartum tectum protinus ut Ægrotum redderet, Membrorumque omnium omninò compotem, *Unguento* illa nescio quo (*Mercuriali*, an secus,) oblinivit. Quid exinde factum est? Qui per Annos aliquam multos, si Vitæ momenta perpendamus, sic satis habuit, (benè enim appetere, concoquere, dormire, generare, similiaque eum Officia rectè obiisse, certo certius est) istâ Inunctione absque ullâ concurrente causâ, tanquam *Asthmate*, suffocatus, Animam agere cæpit, & aliquantò posteà expiravit.

CAPUT XI.

De Arthritide, Morbis quibusdam Cuticularibus subjecta.

ART.I. QUÆ Suppressioni *Gonorrhœæ* Virulentæ subjicitur *Arthritis*, ad Luem ea pertinet Veneream; cujus quidē Mali ista Suppressio in Causâ est, & cui *Arthritis* illa proximè succedit. Quæ Scabiem *Scorbuti* flammeam, quæ *Paturſæ* siccam, quæ *Febris Eruptionem Miliarem* sequitur, ea non tam horum Symptomatum, quàm ipsorum est Morborum Ἐπιγέννημα: Nec eâ re hujusce loci. Quæ *Achoribus*, quæ *Hæmorrhoidibus*, quæ *Ulceribus*, aridis & siccatis superest, Illa hoc Capite perstringenda est.

II. De affectibus hujus *Symptomaticæ* Primariis generatim acceptis, primùm observandum est, quòd multâ Naturæ operâ & labore, illi (uti *Arthritidum Symptomaticarum* morbi Primarii plerique omnes) Materiam, quam habent ineptam, inidoneam, & alienam, in Ambitum Corporis expellunt, ibique exterminant: Quo quidem nomine, cum *Arthritide Primigeniâ* rectâ, & legitimâ, ad amussim concordant.

Tum, de His notandum, quòd, quoties eorum Materia, seu Victu pleno & immoderato, sivè Otio adaucta, per Excernicula priora minimè expressa, in Sanguine cumulata fuerit, ex eâ Sanguis Discordiam & Turbas subit, supra Naturæ modum vehementes; atque his succedit alieni per Articulos Expulsio; id est, ipsa quam dicimus, *Arthritis Symptomatica*.

Deinde advertendum, quòd *Arthritico* durante Paroxysmo Primariæ maximâ ex parte conquiescunt Affectiones; sistuntur Evacuationes istæ Morbosæ; Latices isti exsiccantur; Eo verò ad exitum perducto, scaturiunt denuò; & quidem tantisper, dum novâ repullulante & urgente Materiâ, Prælium redintegretur, & Ἄνεψις *Arthritica* revertatur.

III. Ex eo verò, quòd *Symptomatica* hæc nostra Morbo semper alicui externo submittatur; pronum est conjicere, eâdem Illam, cum Primario suo, sed auctâ, sed in Orgasmum majorem evectâ, & per Excerniculum insolitum, id est, Articulos expulsâ, gaudere Materiâ: Nec non exinde tum à reliquis *Symptomaticis*, tum ab *Arthritide Primigeniâ*, vel primâ facie distingui.

Sufficiunt enim, ex instituti nostri

ratione,

ratione, Morbi hujus Derivationes Successionesq; propter quas in *Symptomaticarum* numero Ille censeatur; tametsi concedamus (quod tamen non concedimus) Materiam ejus cum purè *Arthriticâ* reverá *Specie* convenire. Et, quæ res est, ut planè & Latinè dicam, ex hujusce Morbi Ortu & Metamorphosi quàm facillimâ, ex Ejus concordantiâ & similitudine cum *Arthritide Primigeniâ*, vel eandē his utrisque esse Materiam, alio corpore in Ano, alio in Tibiis, alio in Auribus, ἀνωμάλως; postea verò in Artubus; ὀρθῶς, se gerentem; Vel, *Symptomaticæ* huic nostræ Materiam esse, *Arthriticæ* illi longè simillimam & germanissimam, existimandum est. Et quia hæc *Arthritis* vel ipsa est *Primigenia*, vel ei quàm simillima, idcircò de illâ postremo hoc loco disseruimus.

IV. *Symptomatica* tam peculiaris subjicienda est Curationi quodammodo peculiari. Etiamsi enim in ejus paroxysmis eadem Medendi ratio, & in eorum Intervallis idem Victus, ac in *Arthritide Primogenia* valebit; in iis tamen alia locum merebitur, imò vindicabit, quæ huic Affectioni propria est Medicina, mirum quantum à prædictarum Methodis varianda.

Nihil enim Ægro per vacationes paroxysmorum commodius, aut quod Adjumenti plus contulerit, quàm ut Morbus, quicunque fuerit primarius, sustentetur, alatur: Ut e. g. *Ulcus*, si quid exstiterit *Cuticulare*, nè Carne obducatur aut arefiat, per *Cathæretica* sive Carnem modicè rodentia, eniti. Placet hunc in finem *Aqua Viridis exedens Barbettiana.*

Ad *Achores* revocandos *Epispastica* prope Aures applicentur; vel lenia quædam *Attrahentia*, quæ Humorem illuc peccantem & vitiosum invitent, eliciant.

Ut *Hæmorrhoides* aperiantur usui esse possent *Aloetica* internè adhibita, externè verò *Hirudines.*

Quemadmodum Salutares sunt Evacuationes, per *Ulcera*, per *Achores*, per *Hæmorrhoïdes*, hæ prædictæ, ideoque promovendæ, ita quidem, si Hydrops, Colica, Tussis, Apoplexia, vel siquid aliud Mali, ex earum Suppressione oriri videatur, omninò necessariæ sunt, & primo quoque tempore consciscendæ.

Atq; ista volui de *Arthritide Morbis his externis* supervenienti, quæ pro eorum numero multiplex habenda, & diversa: Hoc autem Capite propter eorum Convenientiam & *Arthritidum* iis enatarum Vicinitatem, ac si una tantùm esset, explicatur.

Hist. I. *De Arthritide Aurium Achoribus subjectâ.*

CUrrente Sæculo priori, *Damnonio* hoc *Orientali* florebat Ordine Equestri Gens, Humanitate, Opibus, & pietate insignis, illoque tantùm nomine infælix, quòd Ea tota, tam Fœminæ quàm Mares (erant autem illæ quàm plurimæ) *Podagrâ* miserrimè torquerentur.

Harum Una, Articulos non adeò graviter affectos habens, Dolore, Artus alios aliosque perreptāte, multos annos est afflicta. *Rheumatismi* nomine, pro Vulgi more, Malum isthuc appellatum est, quod tamen potiùs *Arthritis Vaga* æstimandum. Decedente eo Tussis exoriebatur, factâ in pulmonem Materiæ

μεταπ-

μεταπτῶσι, & phthisi paulò post occubuit.

Hujus *Arthriticæ* Filius jam quadrimus Aurium Morbo tentabatur; ex omni parte tumuerunt illæ, præcipuè verò *Helix*. Tumor initio ruber & φλεγμονώδης, brevi exinde tempore subalbicans. Serum illud acre, quod intus contentum, in Tumorem Cutim extulit; Fibras autem Cuticulares fodiendo, Spiritusque earum Incolas irritando, pruritum immanem, perpetuum & ferè intolerabilem excitavit; in Crustam posthæc albidiorem condensatum est: quæ quidem Crusta, demum exarefacta, & in Squamulas divisa, decidit; relicto loco, tanquam à Variolarum frustulis, inflammato. Confertissima erant hujusmodi Excrementa, & quidem adeò crebra, ut propemodum perpetua viderentur. Veteri subitò nova Messis successit; pro Materiæ peccantis abundantia, & Cæli Humiditate, (quæ ad hujusmodi ῥύσεις contribuere notabatur) major Ichor autem, quando largiter profluxit, non sine Fætore erat gravissimo, Naribusq; ingratissimo: Ea spes Amicorum erat, ut Ætate progrediente sisteretur iste Fluxus, & quidem tuto; ex eoq; Annis Puerilibus ita profuso, meliùs & tutiùs ageretur quod vitæ reliquum.

Ineunte quidem Adolescentiâ, forsan ob Exercitationes eo tempore vehementiores, Fluxûs est remissio: At Annorum vix triginta, Vir sobrius, neq; *Veneri*, neq; *Baccho* deditus, *Arthritide* corripitur, post homines natos acerbissimâ. Per idem tempus Aurium illa Affectio major recurrit, sed cum *Arthritidos* Paroxysmis vices habens alternatas. Horum enim Vacationibus scaturiunt Aures; at Naturâ Paroxysmum moliente, ad eumque sese, quasi accingente, siccantur hæ; &, ab his siccatis, instantis Paroxysmi non leve ortum est indicium.

Hæc sunt, quæ de hujus *Arthritidis* Ortu & Derivatione dicenda habui; quæque si rectè judico, illius generis eam esse ostendunt, cujus Materia partim per *Achores*, partim per *Articulos* expellitur: Eâque ratione, quòd ordinariò, prior illa sufficiat Evacuatio, quàm primum autem ὑπὲρ μέτρον in Sanguine cumulata & congesta fuerit Materia, itemq; ad Exilium parata, Paroxysmum illa cõcitet *Arthriticum*. Sic, ut Materiæ ad hanc vel illam Partem Determinatio, ex ejus quantitate & Naturæ nisu fortiori, prorsus pendeat. Si verò ipsam spectemus Materiam, esse illam, utrique harum pari ferè mensurâ propensam, & æqualiter faventem.

Sunt autem alia, quæ, cum aliis quibusdam *Arthriticis* huic nostro communia, memoratu digna censeantur. Primùm, præter labem Hæreditariam modò dictam, Caussam hujus & *Arthritidos* & *Achorum* antecedẽtem esse procul dubio *Dyspepsiam*: Cibo enim difficiliori (Porcinâ, Bubulâ, & istiusmodi aliis) nimium delectabatur; is autem Ventriculo minimè confectus, simul cum Corpore Morbum alere judicetur. His addendum Ægri genus Vitæ otiosum, neglectis scil. Exercitationibus, quibus Juniores Satietatis Mala seu prævertunt, seu resarciunt. Otio facta est (quod tertiò notandum) Perspirationis Diminutio; Cuticulæ universæ, Manuum verò præsertim Ariditas: Unde Humores intus retinentur; unde Malorum Ilias. Urina huic Ægroto in Paroxysmo pro Doloris

ris & inflammationis ratione rufula, aliàs ſtraminea, ſemper autem pro quantitate Poculenti larga. Ingruente Pluvia ſemper ille Venarum Diſtenſionem, Sanguinis Orgaſmum, Corporis Hebetudinem perſenſit. Complures ille periclitatus eſt, per *Aquas Bathonienſes*, per *Cathartica*, Sanguinem expurgandi Methodos. Nulla verò profuit. Adeò illi Sanguis intractabilis, & δυσμετάβλητος. In Cibo εὐχύμῳ καὶ εὐπέπτῳ, parcè ſumpto, quo Morbi Cauſa præpediretur, Spes ſita erat Prophylactica. Ille verò Cereri indulgens, & quicquid gratum erat, utut difficile coctu demittens, bis tervè Anno fermè omni deſedit *Arthritide*.

Unum adjiciam, quod huic Ægro proprium eſſe videatur; *Arthritida* nempe aliquando Dextram invadere Patellam; Drachmæ occupare ſpatium; per Dies aliquot durare: Paroxyſmum autem inſequentem, diuturnum eſſe, gravem, Genuque labefactare, & valde imbecillum reddere. Ob Genu imbecille factum eſt, quod Gradus ſcalares multò faciliùs expeditiùſque ſurſum, quàm deorſum iret: quando in deſcendendo neceſſum, nè Corpus antrorſum rueret, ſummis illud Viribus cohiberi. Hoc autem Silicerniis, & depontanis ferè omnibus commune.

Hiſt. 2. *De Arthritide Ulceribus ſuboleſcenti, Epiſpaſticis allevata.*

ULceribus, quæ Cutim mordent & exedunt, ἐπιγιγνομένης *Arthritidis* varia præſto ſunt Exempla; ex quibus uno, quod ob Oculos rem hanc omnem planè & perfectè repræſentabit, contentus ero.

Vivit etiamnum apud Nos, Ætate adhuc conſtanti Vir; cujus, ut in ipſis *Arthritidos* Paroxyſmis, ita non minùs in eorum Originibus, occurrunt plurima notatu longè digniſſima.

Ingruente Paroxyſmo præmitti ſolet Faſtidium, Symptoma creberrimè prænuncium; tum Urinæ tenuis & pallidæ, tanquam in *Hyſterica Affectione*, Profluvium; non nũquam etiam Mandibulæ Dolor, quaſi propter imminentem Ὀδονταλγίαν: Spinam autem Iſchiique Oſſis inter Acetabulum, uſitatè Dolor acutiſſimus, pariter ac ab Affectu illo moleſtiſſimo, quem Idiomate Noſtro *a Crick* appellamus: Ab illo verò diverſus, eò quod vagetur, & Spinam perreptans ad Homoplatarum uſq; intercapedinem aſcendat. Eò loci quam diu iſte viget, Spiritum Æger difficillimè trahit, ac ſi *Aſthmate* pæne ſuffocatus. Hoc in ſtatu, pomaceo liberaliter ingeſto, ſæpe ille ad tempus aliquod paroxyſmum protelat: Grallator alias, Artuum exinde cõpos. Hæ verò tantùm Induciæ ſunt, eæque breves & infidæ. Die enim poſtero, quà pedibus, quà manibus, ſolet universè & quidem acerbiſſimè dolere. Cum deferbuit Sanguis, in Carne Muſculosâ Tumores facere Materiam νοσηρὴν; duroſque & longos, Reſtis in modum, excitare; & per Artus alios alioſque πλανητικὴν Articulos aggravare, conſtat.

Quemadmodum *Febris* & Dolor accedunt & intenduntur, Urina magis flammea & rubra eſt: Iſte verò Rubor remittit ſimul cum Dolore, idque ejus proportione. Veteris jam *Arthritici* ſummitatem Cubiti ſiniſtri Tumor occupat Ὀιδηματώδης; Nuci Juglandi par, Tofos habens intermixtos, duritie & mobilitate diſtinguendos. Hæc

Hæc ſunt, ad hujus *Symptomatum* paroxyſmos quæ præcipuè ſpectant, eorum verò de Origine conſiderandum eſt, quòd Æger hic noſter *Ulcuſculis*, quorum alia minora erant, piſi majoris ſecti Baſin exæquantia, alia ad Diametrum Thaleri largiora, omnia verò Tibias obſidentia, ante multos annos afflictatus eſt. Quibus cum *Arthritis* ſubjiciebatur, quamprimum hujus Cura mihi demandata eſt, nihil potius habui, quàm ut, Naturæ Methodum imitando, ejuſque veſtigia reprimendo, Materiam per Cutim elicerem. Ideòque *Veſicatoria*, quibus id negotii perficiatur, in uſum propoſui; quin & Malleolo, Carpo, cæteriſque Articulis Dolore cruciatis, vel eos quàm proximè, nunc plura, nunc pauciora, prout exigere videretur Ægri res, admovi.

Hæc autem eo cum ſucceſſu acta ſunt, ut acris Seri fætidique admodùm, Uncias ſæpe quatuor, identidem ſex, non nunquam octo, unum idemque extraheret *Emplaſtrum*. Unde Vicini Dolor Articuli ſtatim mitigatus, & paulò poſt ſublatus. Artificioſis hiſce Colis adeò delectabatur Æger & profecit, ut quoties Dolor recruduit, ac ſi eſſet ἀνάλγητος. Ipſius ſæpenumero *Epiſpaſtica* ſuperponi juberet; ut, eodem tempore, ſex ſeptem interdum gereret.

Ex eorum Dolore & Fluxione maceſcit Æger; Caro illius impendiò abſumi; Vires debilitari & peſſum dari ſolent; ſed cum Emolumento, & Fructu certè amplo locupletique. Quamprimum enim *Ulcera* exſiccantur, Somno & Fame poſtliminio reſtitutis, Cibo multùm idem reficitur: Vires reparantur. Hiſce verò adaugendis non parum conducit Aer apricus, & Pomaceum; quorum alterum mirificè Appetitum acuit; alterum Animales Spiritus fovet recreatque.

Cùm Miaſmate *Arthritico*, ſive per paroxyſmum, ſive per Epiſpaſtica, liberatur Æger; nemo unquam Hominum vegetior, nemo hilarior. Ut Coctio recta ſit, *Infuſo Amaro Chalybeato* me hortante utitur; non nunquam etiam, ad Sanguinem inſtaurandum, *Aquis Germanorum Spadanis*; utroque certè, Eventu non infelici, imò feliciſſimo. Redit exinde εὐσαρκία Sanitaſque ſic, ut horum in paroxyſmorum Intervallis Uxorem quotannis gravidam faciat, Valetudine, ſi unam excipias Claudicationem, factus integerrimâ: donec Cibi abundantiâ & Satietate Corpus amplè nutritum, & nimis ſit impletum; inque Artus denuò erumpat Humor, iterumque παροξυνῶνται.

Hujuſmodi Cyclus, paroxyſmum ſimul cum Vacatione continens, quotannis in Annos ſingulos ter quater repetitur. Solet autem paroxyſmus nunc unius Menſis eſſe, nunc duorum, interdum etiam trium, pro Materiâ plus minùs cumulatâ & evectâ.

Ulcera, quæ ab *Emplaſtris* ſunt *Cuticularia*, brevi tempore ſanantur; maximè verò quoties *Aquâ Calcis vivæ* abluuntur.

Cùm aliquando pedes tumefierent, ad detrahendum Miaſma *Arthriticum*, unà cum Sero in iis depoſitum, Amici cujuſdam hortatu Catharticum è fortioribus aſſumen. malo id eventu fecit; adverſo *Æſculapio*. Si Evacuationes ſpectemus, inſtar omnium erant, in paroxyſmo, *Epiſpaſtica*; in Vacationibus, *Diuretica*. Horum autem Uſus uti perrarus fuit; Illorum

verò creberrimus; Illis potiſſimùm deberi agnoſcendum eſt. Quòd, dolore Æger etiamſi acerrimo ſubinurgeretur, tamen ei ſuſtinendo tolerandoque uſque par exiſteret; neque per Decennium nuper elapſum, etiamſi tot triſtiſſimis Acceſſionibus comitatum, ſi præcipuæ notæ Viſcera, ſi Vitæ pondus attendamus, enervaretur aut multùm debilitaretur.

Hiſt. 3. *De Arthritide* (*cum Febre Intermittente*) *ex Hæmorrhoïdibus occluſis.*

HIS affinis illa *Foreſti* Obſervatio, de *Hollandiæ* præſide quinquagenario; qui, cùm *Hæmorrhoïdibus* affici ſoleret, ex iis occluſis in *Tertianam* incidit, & paulò poſt in *Podagram & Chiragram*, adeo vehementes, ut per dies viginti lecto affigeretur.

Hujus Mali Cauſam eſſe, Vir Clariſſimus exiſtimavit, non ſolùm phlebotomiam ac Catharſin prætermiſſam, ſed (cùm aliis quibuſdam) & quidem maximâ ex parte *Hæmorrhoïdes ſuppreſſas*: Neque verò perperam; Ratus enim id, quod erat, per Lenientia, Ventrem inanivit. Quo ſubducto, & dolore Cataplaſmatis mitigato, in Excrementis denuo conſpicitur ex *Hæmorrhoïdum* apertione Sanguis. Hoc viſo Sanitatem Medicus pollicetur, & quidem brevi admodum Æger *Arthritide* liberabatur; neque Annis poſt ſex Dolores *Podagricos*, *Chiragricos*, aut *Articulares*, etiamſi illa jam Ætate quæ ad hoſce prona & proclivis, ſenſit.

CAPUT XII.

Corollaria & Spicilegia quædam, cum Epilogo.

ART. I. S*Ymptomaticarum* iſti, quem protulimus, cenſui *Corollaria*, quæ ex his recognitis, ſive omnibus, ſive pluribus, inter ſe comparatis oriantur; & *Spicilegia* quædam, quando ad illas ampliùs illuſtrandas utraque non nihil conferant, jam denique ſuperaddam.

Ex omnibus, gregatim ſumptis, omnino liquet, quod ἰδιωτάτων iis, quæ puræ & germanæ *Arthritidi* ſunt vicinæ (id eſt, *Arthritidi Colicæ*, & *Morbis Cuticularibus* ſupervenienti) maximè conſentire cernuntur illæ, ſi, miſsâ Morborum primariorum conſideratione, & ab iis *Symptomaticarum* Emanatione omni, illarum *Materiam* tantùm intueamur, quæ *Chloroſi* & *Hydropi* ἐπιγιγνόμεναι *Symptomaticæ minùs propriæ* nominantur. Iſte verò Conſenſus, ex illarum ſimili Materiâ proficiſcitur. Vicinis illis *Speciebus magis propriis* Materia, vel *Arthritidos* genuinæ ipſa, vel (uti ſupra declaravimus) ei quàm ſimillima eſt; (ſicut, è diverſo, *magis propriis*, ſed remotioribus, pro Diſtantia, diſſimilis.) Jam verò *Symptomaticis minùs propriis* Materia, (quod item oſtenſum eſt) pura puta eſt *Arthritica*: Unde elucet Dicti Veritas. Et quidem ob iſtam *minùs propriarum* cum *Exquiſitâ Arthritide* convenientiam, *magis propriis* poſtponi illæ poterant, imò (ut Ordinem hâc in parte corrigam) debuerant.

II. Se-

II. Secundò: De *Symptomaticis magis propriis* advertendum, quòd nihil me movebit, si quis è perspicacioribus & nimiò plus subtilibus, eâdem Materiâ Morbos oriri posse diversos, eosq; *Specie* distinctos asserens, *Luis* e.g. Materiam, non *Arthritida Falsam* & *Mendacem*, sed *Exquisitam* & *Genuinam* parere contenderit: Itaque *Symptomaticas*, (aliter quàm à Nobis statutum esse videatur) & inter Se, & cum *Arthritide Exquisitâ* congruere, pro certo habuerit: Nihil, inquam, isthuc me movebit.

Primùm enim, Morborum *Materiæ*, sive *Causæ Conjunctæ*, revera sunt in obscuro; & quis Atomorum Globus, sive Σχηματισμὸς, e. g. *pestem*, quis *Variolas*, quis *Hydrophobiam*, & ita Affectum quemcunque Contagiosum, aut exiguâ Materiâ, quasi Fermento natum, afferat & producat, Deo soli cognitum & perspectum est: Nec quis unquam mortalium hæc in operto Naturæ fabricata fideliter repræsentaverit, aut palam exhibuerit; Ideòque de *Symptomaticis* hisce nostris, utrum germana sunt *Arthritis*; an ejus tantummodo *Simulachra*; quum in utramque partem disputari potest, & quidem frustra; *ex earum Materiâ per se consideratâ*, non est temerè decernendum; quin philosophis magis oculatis, & λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦσι, missum illud faciemus.

Tum, de illarum Materiâ, *secundum phænomena*, si sentire & judicare liceat; certo certius est, primùm, diversis illas primariis Affectibus, iisque *Specie* distinctis, exoriri. Deinde, eorum *Materiam*, signis suis Diacriticis usque manifestam, propriisque Remediis impugnandam, in statu peregrino illas retinere. Et quoniam Morborum *Specificatio* à nullâ aliâ re ducenda magis, quàm ab illorum Materiâ peculiari, Signis suis Diacriticis ostensâ; his consequens videtur, illas *Symptomaticas*, pro Affectuum diversitate primariorum, *Specie* distingui, propriasque postulare Medendi Methodos; ut & propria Vocabula.

Neque enim, tertiò, siquis eas *Arthritidis* nomine comprehenderit, earum mutabit Naturam, aut Curationes; sed, nimis latâ significatione, Vocem eam, Morbum singularem exprimere solitam, reddet *Æquivocam*; Morbos longè disjunctos, eosque non paucos, complectentem: Quâ quidem re, ἐν τῷ Ὀνοματοποιεῖν nihil magis fugiendum.

Nos certè Opus practicum moliri, & hos Affectus eo modo tractare studuimus; qui ad eos tollendos, aut mitigandos, maximè conducat: Quem in finem, ut in superioribus *Arthritides* alias *Genuinas*, in *Secundariis* & sensu laxiori *Symptomaticis* censuimus; quòd *Chlorosi*, quòdque *Hydropi* subjiciuntur; ità hîc multò satius esse duximus, tametsi veræ sint omnes hæ *Arthritides* (quod tamen ita esse, nec à quoquam unquam probatum, nec à Nobis concessum) ut *Adulterinæ*, interque se diversæ, & *magis propriè Symptomaticæ*, habeantur: Quoniam hæc positio, ad earum Curationes & aptiùs lucubrandas, & feliciùs exigendas, usûs est immensi.

Perimetrum circulare ad suum Diametrum in ratione *Triplâ sesquiseptimâ*, sive ut 22. ad 7. esse statuunt, & quidem omnium consensu rectè statuunt, *Geodatæ*: Quamvis id non tam

ex Rei Veritate, quæ profectò nulla est, quàm ex positæ Commoditate & in Solidis dimetiendis Utilitate, factum est.

III. Unum adhuc restat, quod quidem me sollicitum habet, quodque Lectorem moneri par est: Non eam hujus Scripti Mentem esse, quæ *Melancholiâ*, *Scorbuto*, *Lue*, vel alio quovis Morbo è primariis suprà dictis laborantem, *primigeniâ* simul *Arthritide* laborare posse diffiteatur: Quin è contrario (quantum video) posse ita fieri, (ut, illorum altero qui ægrotet, *podagrâ* similiter ægrotet *primigeniâ*) lubens agnosco. Mihi verò cum hisce solum Morbis negotium, qui statum pristinum vel partim vel omninò deserentes, sub falsâ *Arthritidos* Imagine lacessunt Ægros.

IV. Præter has *Imagines Arthriticas*, quæ suo quæque genere perfectissimæ, & omnium, quas Ego notavi unquam, maximè sunt elaboratæ; Aliæ cernuntur minùs perfectæ, neque tam ex amussi ad Exemplar illud ingens, *Arthritida* videlicet *primigeniam*, formatæ. Sunt illæ Fœtus Naturæ, sed Abortivi; sunt illæ Conamina, sed languida, & frequenter vacua. Habent tamen omnes nihilominus Dolorem; aliæque Tumorem; aliæque etiam Ruborem, Breves habent plerumque paroxysmos, neque ex Stadiis omnibus perfectis conflatos; atque adeò intercisos, interruptos.

Harum *Abortionum* Causa, ex Naturæ imbecillitate, & ad *Arthritidem* eluctandam impotentiâ; vel ex Materiæ Defectu peccatricis; vel ex Sanguine δυσμεταβλήτῳ, & ad *Arthritida* subeundam minimè apto & proclivi, ut intelligo, petenda est: Certè tanta illarum Ἀπορία, Mos ita dubius, ut ad hasce nostras *Symptomaticas* nihil esse censeantur, neque sermone longiori persequendæ.

Minimè verò tandem, quòd hæ *Abortiones* nunc, ut aliorum Morborum aliæ non paucæ, (quod jam pridem detexit Clariss. *Sydenhamus*) apud Vulgus *Scorbuti*; nunc etiam *Rheumatismi*, facti, vel imperfecti, Nomine insigniuntur; & passim Curationi, pro hoc vel illo Nomine, (quàm autem auspicatò conjectari facile est) subjiciuntur.

V. Postremò addam, quòd *Articulares Glandulæ*, quæ tantopere in statu Corporis secundo & naturali, per secretam Mucilaginem, (*) Articulorum Motui, imò Vitæ Animali conservandæ; in statu ejus vitioso adversoque Sanguinis Depurationi & purgationi pari modo inserviunt; quando per has exprimitur Venenum, in alio Corpore Ποδαγρικὸν; in alio, *Melancolicum*; in alio, *Scorbuticum*; in alio, *Venereum*; in alio, *Febrile*; aliud videlicet aliudque longè diversum, summè perniciosum: Ut dictæ *Glandulæ*, ex Incerniculis totius Corporis celeberrimis sint: Neque per *Catarrhos*, Infantum; neque per *Rheumatismum* Muliebrem, Fæminarum; neque per *Hæmorrhoïda*, provectiorum; quàm per Ρύσιν hanc *Articularem*, Seniorum Vita, Salus, & Incolumitas, magis sustentetur.

Epilo-

(*) Vide Clarissimi *Haverii Osteologiam novam*, Diatribam *De Glandulis Mucilaginosis.*

Epilogus.

ITA demum absolvimus *Systema Arthritidum Symptomaticarum*; eas *Species* percurrendo omnes; non quas Imaginatio peperit; non quas Opinio commentata est; vel Auctores, Scripta sua compilantibus, sunt elargiti; sed quæ nobis usu & experimentis; quæ Observatione & Exercitatione medicâ occupatis, sese prodiderunt.

Harum Modos & proprietates expiscari fuimus conati, medendique rationes & Indicationes singulas, quàm possimus aptas idoneasque, earum singulis accommodare. Nunc *Calcar* adhibendum, & *Arthritidem* in nonnullis omni Industriâ promovendam; nunc contrà *Fræno* opus esse, & Morbos artificiosè sisti sufflaminariq; oportere: Materiam nunc per *Locos Muliebres*; nunc per *Renes*; nunc per *Ambitum Corporis*; nunc per *Anum*; nunc per *Os*, *evacuari*; nunc, omissâ Evacuatione omni, *alterari*; nunc, & Alterantibus & Evacuantibus neglectis, tantummodò *præcaveri*, in ipsoque Ortu *supprimi*, debere demonstravimus.

Si, in ponendis hisce Indicationibus, iisque designandis, errasse nos constiterit; (in re verò tam multiplici, tamque intricata, nihil errare, plusquàm humanum est) certè suam cuique *Symptomaticæ Arthritidi* propriam esse, ex Derivatione propriâ, Naturam; tum item harum singulis, pro suâ cujusque Derivatione & Naturâ, Curationem excogitandam esse propriam & peculiarem, omninò comprobatum est.

Jacto isthôc Fundamento, quæ mediocriter (pro earum Dignitate, si quidem mediocriter) à Nobis aperiuntur *Symptomaticæ*; tum eas ampliùs explicare; tum eas illustrare; tum earum Numerum explere poterit Observatio posterorum. Quibus in medio relinquam *Scrofulæ*, *Rachitidos*, *Psoræ*, *Diabetis*, *Icteri*, *Dysenteriæ*, aliorumq; complurium Chronicorum erga *Arthritidem* Inclinationes & Demigrationes, si quæ sint, & qualescunque, evolvendas: Esse verò plurimorum; Easque longè inter se diversas, & discrepantes: ex jam prolatis, quæ à Nobis, ut dabatur Occasio, perpaucis Annis spatii cogerentur, abundè verisimile est.

Animus erat, de *Arthritide Anomala* quæ habuimus dicenda, his subnectere: sed, in præsentiâ, Manum hâc de Tabulâ; &, Spatio jam exacto, sistentes (anhelantium more Cursorum) paulisper respiremus.

FINIS.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPITOME.

EPITOME.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Symptomatica, *generatim.*

M*Orborum Migrationes Successionesque ex* Hippocratis *Præcepto, sunt inspiciendæ.* ARTIC. I.

Arthritis *alia* Primigenia; *alia* Secundaria, *sive* Symptomatica. II.

Quæ vel Materiam, vel in hujusce generis Arthritida *Materiæ* Μετεωρισμὸν, *Morbo alicui Primario, & præcedenti, refert acceptum.* III.

Hujus Regionis Symptomaticæ *recensentur, suntque* Arthritidos, *generatim sumptæ, quasi Pars dimidiata.* IV.

Symptomaticarum *Ratio Generalis in eo sita est, quòd, cùm Morbi sunt à* Primigeniâ *distantes, Ei tamen gradatim appropinquant. Modum* Appropinquandi *certissimè commonstrant, simul cum usurpato* Arthritidis Primigeniæ *Vultu*, Primarii *Exuviæ. Conditio earum specialis.* V.

Symptomaticarum *Differentiæ, si earum Externa, si Paroxysmos spectemus: Partûs facilitas à* Primarii *Indole, & in* Arthritidem *Propensione.* VI.

Alia (Arthritis) Symptomatica *impropriè dicta, quæ* Rheumatismo *superat; Alia magis Propria.* VII.

Quæ generatione procreatur vel Æquivocâ; *ut ex* Chlorosi, *& ex* Hydrope Arthritis; *vel* Univocâ; *quæ eandem cum* Primario *Materiam habet, quæque ob Crisin aliquam imperfectam exoritur: Ut reliquæ omnes.* VIII.

Symptomatica magis Propria *non nisi Chronicum Vetustum sequitur, & Grandiores invadit; contrà quàm* minus Propria. IX.

Symptomaticas *hasce* Specie *inter se differre, & diversas poscere Curationes; existimandum est.* X.

Ex Morbi Primarii & Arthritidis Primigeniæ *Therapiâ elicitur, in medendis* Symptomaticis *Indicatio.* XI.

In Paroxysmo, ab Arthritide; *in Vacatione, à morbo* Primario. XII.

Prophylaxis ad Menses proferenda, ad Annos aliquando repetenda. XIII.

Ætiologia Arthritica, *ob neglectam* Symptomaticæ & Primigeniæ Arthritidos *Discrepantiam, hactenus imperfecta.* XIV.

Curatioque inidonea. XV.

Methodi Ratio. XVI.

CAP.

CAP. II.

De Arthritide *Rheumatiſmo* ſuperveniente, Symptomatica falsò appellata.

T*RANSITIO.* ARTIC. I. Rheumatiſmo *ſoli Frigore procreato ſuccedit* Arthritis; *Is autem*, *Sanguinis* Lentore *gravi & repentino Capillaria infarciente, generatur.* II.

Qui, fiat ea γλισχρότης *exquiritur. Non à Chylo aceſcente*; *(Sanguis injecto Lacte non coagulatur.)* III.

Neque ſolum ab Acido, Serum ejus calefactum per Frigus ſubitum condenſatur: Rheumaticorum *Urina minùs ſalſa: Serum, addito Syrupo Violaceo, vireſcit: Pellicula Sanguinis, per inſtillatam Sublimati Solutionē, albeſcit. Lentorem vel à Calore Frigoreque vehementius & continuis, vel à Sale Alcalico, vel ab utroque naſci concluditur.* IV.

Rheumatiſmo *malè tractato ſubjicitur hæc* Symptomatica, *&* Arthritidem *Frigidam æmulatur.* V.

Illius Facies & Mos. VI.

A reliquis Symptomaticis *ut diſtinguitur.* VII.

Adverſus Rheumatiſmum *valere poſſe Vomitionem, ſed frequentem & cautè præcipiendam.* VIII.

Ad hanc Arthritida *requirit Indicatio, ut tollatur iſte Lentor. Quem in finem Antiſcorbutica, Spiritus Volatiles, adhibeantur. Quid per Oleum Tereb. Quid per Camphoram agatur, periclitare.* IX.

Ptyaliſmus proponitur, & Emplaſtra cum Mercurio; ut &, ad Articulos exonerandos, Sūctus. Quid per Maturantia fiat, deliberandum. X.

CAP. III.

De Arthritide ex *Chloroſi*, *&* ex *Menſium Suppreſſione.*

A Rthritis *à* Chloroſi *Symptomatica eſt rariſſima.* ARTIC. I.

Eas tantùm aggreditur, quæ Stirpe ſunt Arthriticâ *prognatæ.* II.

Cauſam habet Continentē, à Chloroſeos *Continenti longè diverſam, & ad iſtū Morbum ſe fortuitò adjungit.* III.

Interdum Vaga eſt, ſub Rheumatiſmi *Nomine deliteſcens: Aliàs Articulis affixa: Utriuſque Diagnoſis.* IV.

Indicatio vult, ut per Muliebria Materia peccans expellatur; quà Partu Naturali; V.

Quà Menſibus. Hiſce procurandis inſerviunt Martiata cum Emmenagogis juncta, Aquæ Martianæ, cum Purgatione nō nunquam intercalanda. VI.

Arthritidis *ex Menſium Suppreſſione, Origo & Mos.* VII. VIII.

Medendi Lex ut per Catharſin, ſed Modo peculiari celebrandam, Materia dimittatur. IX.

Fonticulus aperiatur. X.

In iſta Pari Symptomaticarum impugnando, quantum interſit. XI.

Hiſtoria Arthritidis *vagæ, Fixæ, Nodoſæ, Hæreditariæ, ex* Chloroſi *Natæ, per Emmenagoga fugatæ.*

CAP. IV.

De Arthritide *Hydropi* Superveniente.

H Ydropi Arthritis *etiamſi crebrò ſupervenit, inter Naturæ* Δυσνόητα *tamen eſt cenſenda.* ART. I.

Ab Hepate, sive viscerũ aliquo nobiliori, Labe indomitâ vitiato, quicunque sit Hydropicus, rarò Is Ποδαγρικ.

At si in Liquido omne vitium, ex eo sæpe oritur Arthritis. II.

Maximè verò post Amara & Chalybeata, Hydragogis submissa, vel (ubi consistunt Vires) statim post Hydragoga. III.

Spiritus Sero liberati, vel per Se, vel Medicamentis incitati, emergunt denique, Materiam è Sanguine pellunt alienam; IV.

Atque adeò Seminium, si quod intus latuerit, Arthriticum: V.

Et quidem bono omine. VI.

Nullum postulat hæc Arthritis Therapiam nisi quâ servetur, augeatur, ordinetur. VII.

In hunc finem Singularia recensentur. VIII.

Ut ea componantur, & in Methodos redigantur. IX.

Ad Hydropa propellendum, Vere & Autumno aqua subducenda, & quidem Drastico potius quàm Leniente: Æger nec plus, nec aliud bibat quàm Coctioni & Nutritioni quod sufficiat. X.

E Lecto mane quàm primo exurgat; Vesperi maturè cubet; bis in die Corpus sub Jove exerceat. XI.

Hujus Methodi Utilitas. XII.

Historia Prima, De Arthritide Hydropi probè curato feliciter accedenti.

Secunda, De Arthritide Ascite, ejusque Remediis, auspicatò agnatâ.

Tertia exhibet Podagram, Asciti per Naturæ Vires subortam.

Quarta, De Hydrope per Diuresin & Abstinentiam victo, cum Arthritide per Amara & Chalybeata famulante.

CAP. V.

De Arthritide Melancholica.

EX Univoci ortûs Symptomaticis, Principatum habet Arthritis ea, quæ diutinæ succedit Melancholiæ. ARTIC. I.

Hæc Melancholia duobus pendet, 1. Spirituum Animaliũ à Naturâ Teneritudine; quæ causis evidentibus sæpe augetur: 2. Rebus eos afficientibus. II.

Natura id, quod Melancholiam peperit, aliquando in Articulos trudit; itaque Symptomaticam hanc Arthritida progignit. III.

Clementer ea ferè se gerit. IV.

Ideòque Melancholiâ, brevi recurrente, excipitur. Ut Arthritis ea dignoscatur. V.

In Arthritide Morbo Hypochondriaco subnatâ, juvat id, quod primis viis includitur alieni, per Alvum amoliri; Coctionemque instaurare. VI.

Præcipuè verò aquis purgantibus, Tartaro laxanti & Mannâ adjutis, quæ blandè Alvum subducant. His superaddi possunt aquæ Diureticæ, vel Infusum Teæ cum è Ferro præparatis; vel etiam Decoctum Corticis simplex, aut Chalybeatum. Prodest aliquando, loco Cerevisiæ, Decoctum Chinæ, Sarsæ &c. VII.

Hist. 1. De Arthritide Melancholiæ Diuturnæ succrescenti.

Hist. 2. De Morione, Melancholiâ Hypochondriaca & Arthritide interempto.

Hist. 3. De Arthritide Hypochondriacâ Purgantibus præoccupatâ.

Hist. 4. De Morbo Hypochondriaco cum agnatâ Arthritide, Aquis Astropentibus subacto.

Hist.

Hist. 5. *De* Gonagrâ *miti* Hystericâ, Chalybe *concitata.*
Hist. 6. *De* Arthritide Hysterica.
Hist. 7. *De* Arthritide Melancholica *cum Ventriculi &c. Affectione, per* Paroxysmum *regularem allevata.*

CAP. VI.

De Arthritide Fixâ *Scorbutica.*

MElancholicæ *proxima est* Arthritis Scorbutica, *sed longo proxima intervallo.* ART. I.
Scorbutus *apud* Damnonium *paulò antè frequentissimus; sed vicini* Belgii Scorbuto, *hoc est, Genuino dissimilis.* II.
Ejus Symptomata celebriora recensentur. III.
Utrùm Scorbuti Calidi *sit ubique sui generis Materia, ambigitur.* IV.
Lepra *jam pridem in* Damnonio *Endemia; cujus gratià Nosocomia passim quàm plurima.* V.
Partim illa Salis Communis, *partim etiam* Tabaci *usu cicurata, maximè verò* Pomacei, *in* Scorbutum *hunc Calidum degeneravit.* VI.
Scorbutus *hic Noster* Arthritida *Fixam imitari gestit.* VII.
Scorbuti *hujus cum* Arthritide *Convenientia.* VIII.
Mites habet Paroxysmos hæc Symptomatica, *sed diuturnos. Præter cætera, Morbi sui primarii retinet Symptomata,* Scorbuti *præcipuè veteris & confirmati.* IX.
Est semper Calida. X.
In Paroxysmo, Materia Articulis impacta blandè foras elicienda. In pravo Repellentiū usu quid illi fiet. XI.
Extra Paroxysmum, vel Ptyalismum, *vel per* Catharsin *Materiæ Evacuatio; tum per* Antiscorbutica Arthriticis *maritata, Alteratio,* Succi Herbarum Martiati *in usum commendantur; ut* & Aqq. Ferratæ Diureticæ; *&* Decoctum Teæ. Pomaceum *aliquibus prodesse potest, præsertim Æstate; & Hyeme* Cerevisia Rad. Oxylap. *&c. medicata.* XII.
Nullus hic Crepitus Ossium, *at* Tumor pedū *minimè prætermittendus; Ejus Descriptio;* XIII.
Et Curatio. XIV.
Historia 1. *Ab* Arthritide Scorbuticâ *Ulcus malè tractatum; unde Visûs Abolitio, deinde Abscessus, & demum Mors.*
Hist. 2. Scorbutici *Calidioris soboles* Arthritis.
Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti *Alumnus, cum Vomitu Bilioso,* Δυσπεψία *& Volarum Ariditate.*
Hist. 4. Scorbuto *suborta, & Ejus Eruptionibus adjuncta,* Arthritis.
Hist. 5. *Pedum* Tumor Scorbuticus, Arthriticus; *cum* pruritu ferino.

CAP. III.

De Arthritide *Lui Venereæ* succedenti.

AB *antiquo* Venus *immoderata, dudum autem,* Lue *ad eam se adjungente,* Arthritidem *maximè creberrimeque introducit.* ART. I.
Horum Morborum Convenientiæ, & inter se consensus; unde ad hanc ab illa tam facilis Migratio. II.
Nemo à recenti Lue Ποδαγρικ. *Miasma* Venereum *evehi priùs & maturari*

oportebit, quàm Articulis impingi potuerit. Ideòque rarò nisi Grandiores invadit hæc Arthritis, *scil. à* Lue *derivata.* III.
Sed nec à Veteri Paturſa *procreatur, ubi* Arthritidi *moliendæ Natura impar reperitur.* IV.
Paturſam Arthritida *parientem adjuvat Mos Empiricorum ille, quo in curandâ* Gonorrhœâ *præproperè, & neglectâ vel remiſsè facta Purgatione, Puris excretio ſupprimitur.* V.
Luis *in* Arthritidem *Mutatio, ex Ægroti Corpore ad eam recipiendam idoneo, vel ſecus, pendet quàm plurimùm.* Arthritis *iſta nunc in eodem Corpore cum* Lue *generatur, nunc per Concubitum in diverſo. Uti à Nutricis* Lue *in Alumnum derivetur Oculorum* Epiphora, *&c.* VI.
Quodnam hac Arthritide *Afflictorum Corpus.* VII.
Morbi hujus Diagnoſis qualiſcunque. VIII
Interciſis ejus Paroxyſmis Apoplexia, *vel* Motus Convulſivi *plerumque fatales (ſi nulla fuerit Evacuatio) ſuperveniunt.* IX.
In Paroxyſmo, Dolor Hypnoticis, ſed cautè adhibendis, nè illorum abuſu, Materia Morbi Nervis impingatur, mitigandus. X.
In Paroxyſmorum Intervallis, à Lue Venereâ *mutuò ſumenda Indicatio;* Antiſyphilicis *Sanguis tuendus; è* Mercurio *comparata adhibeantur, maximè verò per ea* Salivatio: *quodnã illius inſtituendæ Tempus imprimis opportunum: Placet etiam* purgatio *cum* Calomelane. *Poſt uſum* Mercurii, Lignorum Decocta *miſceantur. Valent* Aquæ Diureticæ *diu recteque potæ: Valent etiam, ex* Antimonio, *&c. Alterantia.* XI.

Hiſt. 1. *De* Arthritide *impurâ,* Aquis Diureticis *ſubactâ.*
Hiſt. 2. *De* Arthritide, Luis *Sobole, à* Δυσπέπτοις *irritata, Febrim excitante, Caput aggreſsâ.*
Hiſt. 3. Lui Venereæ *ſuccreſcens, Caput impetens* Arthritis.
Hiſt. 4. Arthritis Lui ἐπιγιγνομένη, *Victu, Digeſtivis, & Equitatione moderata; tandem Inteſtina invadens, Sanguinis* ἄνω καὶ κάτω *Miſſionem pariens.*
Hiſt. 5. Arthritis Lui Venereæ *ſuperveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem, inducens.*

CAP. VIII.

De Arthritide *Aſthmatica.*

Podagra *ſuccreſcit* Aſthmati *creberrimè* pituitoſo; *quo Affectu laborantes, nono & decimo ætatis Luſtro, rarò maturiùs, dolent* Articulis; *maximè ſi præceſſerit Medicina.* ART. I.
Quæ, ceu Cathartica, præcipuè verò Δραστικωτέρα, *ceu ex Alterantibus* Anti-Aſthmatica, *gignendæ* Arthritidi *cum primis confert.* II.
Arthritidis *hujus Materia minimè recens æſtimanda. Quia* nemo repente Ποδαγρικός: *Quin potiùs in Corpore diu illam latuiſſe, Pituitaque forſan involvi, & cum ea per Sputum* κατ' ἐπίκρασιν *excerni, credibile eſt. Æſtate hæc* Arthritis *lætatur; quod quidem ejus* χαρακτηριστικόν. III.
Ita hæc Arthritis, *Hyeme minimè obdormiſcens, ab* Aſthmate *ſuperatur; ſub ejus Perſona deliteſcit: Æſtate verò, cũ ad Ambitũ Corporis Sanguis liberiùs effertur, propriè elucet.* IV.

Ex:

Ex ista hujusce Materiæ frequenti Expuitione fieri videtur, quòd Arthritis *hæc omninò blanda, minimèque Dolore vehementi; multò minus Tosis, &c. est signata. Indicium ejus optimum in eo locatur, quòd* Asthmati *usitate & ex more submittatur; cætera* Arthritidi primigeniæ *persimilis est.* V.

Ex ista Successione in Symptomaticis *habēda est, & Pectoris, Spiritûs, Tussis, Sputi consideratione cōprehendit.* VI.

Neque enim hunc in modum Asthmaticos, Arthritidem *negligere juvabit; quin simul atque fieri potest in* Articulis *Dolorem excitare, quo levetur Pulmo. Hac de Causa, Sanguinis missio, vel parca admodum, vel nulla, ne* Arthritidi *protrudendæ Natura impar reddatur, admittenda.* VII.

Per Δραςικώτερα *Catharsis instituenda, quibus Sanguis in Orgasmum excitetur. Catharsis etiam Pulmonem exonerat, Spiritumque liberat: Sed, quoties in Simplici* Asthmate *Pituitoso, non toties hoc in* Asthmate *repetenda, ne recta* Arthritis *impediatur.* VIII.

Ad depellendum Asthma, *& concitandam* Arthritida, *mane* Inf.am. Chalyb. *exhibeatur: Quarta pom. & nona vespertina* Balsami *alicujus, vel* Tinct.Sulf. *Dosis majuscula. Diebus aliquot interpositis, extrà loco sæpissimè dolenti* Attrahens *admovendum; Tumori, vel quàm proximè illum,* Epispasticum. *Quando Artus per se invadit hæc* Arthritis, *omninò promovenda est. Natura enim,* Asthmati *occurrit per* Arthritida. IX.

Si Bechicis *Opus usque fuerit, Iis, sed lenioribus, Vespere utendum: Hinc mane seq. Sputum, nec ad Meridiem obtundetur Appetitus.* Narcotica *his* Asthmaticis *parum tuta. Ad invitandum Somnum, si defuerit, adhibeatur* Lectio, Frictio, *&c.* X.

Minuitur Asthma, *quâ proportione augetur* Arthritis.

Huic Symptomaticæ *adjungi solet Pedum* Tumor Serosus; Ambulatione, Frictione *sæpe brevi tollēdus.* XI.

Ab hac Arthritide *restitutis* Equitatio *commendanda; ut & Victûs idonea ratio; cum* Eccoproticis, *&* Digestivis, ad Asthma *&* Arthritida *præcavendā, subinde repetendis.* XII.

Sicco non nunquam Asthmati *subnectitur* Arthritis. *Illius Descriptio qualiscunque profertur, & in hanc Mutatio arguitur.* XIII.

Ejus Curatio *breviter delineata.* XIV.

Hist. 1. *De* Asthmate Pituitoso, *per* Arthritidē, *Exemplo notabili mitigato.*

Hist. 2. *De* Arthritide, Asthmati *ex Plethora, feliciter adjuncta.*

CAP. IX.

De Arthritide *Febri* Succedanea.

FEbri *non nunquā exquisitæ, & perfectæ, succedit* Arthritis. ART. I.

Quæ quidem Successio, sive ob aliquid ἑτερογενὲς *in Sanguine contentum, sive ob Glandulas obstructas oriatur* Febris, *perfacilè capiatur.* II.

Ab eodem Miasmate (quod priùs dixi) concito & debacchanti, Febris; *ab ipso leniùs moto, sed exulante,* Arthritis *accersiri solet. His addendum, quòd Virus* Arthriticum *concitandæ* Febri *valdè appositum est.* III.

Secundo, si Febris *à Glandulis obstructis sit, illa obstructio Sanguinis Orgasmum parere potest; ut & ille*

Orgasmus, (*sic ut Æstus Exercitatione quâvis adscitus*) Arthritidis *Paroxysmum.* IV.

Hujus Symptomaticæ *Natales optimè illustrat* Angina Arthritica; *quæ quidem manifestò* Arthritis *est* Anomala, *cum* Febre *magnâ & gravi præcedente. Morbo tamen acuto, rariùs forsan quàm diutino,* ἐπιγίγνεται *Arthritis.* V.

Ratione Paroxysmorum, una est Arthritis *ex* Febre *nata*; *eaque* Arthritidi Primigeniæ *persimilis: Ratione Ortûs, multiplex est, & longè à se diversa*; *quod particulatim exponitur.* VI.

Quæ Febrim *comitatur* Arthritis *omnino provehenda est, & promovenda*; *quæ præcipua, unica hujus medendæ Indicatio Therapeutica. Verum in hujusce* Symptomaticæ *Prophylaxi*, Febris *illius, cujus* Symptomatica *Fœtus & Germen est, habenda ratio. Si Habitudini* Πυρεκτικῇ *subolescat* Arthritis, *Habitudinem istam efficiens Materia exterminanda, corrigenda, prævertenda. Si* Febri Ερυσιπελατώδει *submittatur, durante Insultu, per* Cardiaca *&* Diaphoretica *utriusque Materia dimittenda est: In Vacatione, causa antecedens* Aquis Diureticis *auferenda*, Lacte Asinino, *&c. permulcenda: Et sic in aliis hujus generis* Symptomaticis. VII.

Hist. 1. Arthritis Synocho *secundaria.*

Hist. 2. *De* Arthritide Habitudini Πυρεκτικῇ *subjunctâ.*

Hist. 3. *De* Arthritide *cum* Febre Ερυσιπελατώδει *vires exercente.*

Hist. 4. Quartanam, Cortice *suppressâ*, Arthritis *sequitur, cum Arenulis.*

Hist. 5. *De* Quartanâ *in* Arthritidem *mutata.*

CAP. X.

De Arthritide ex *Colica.*

Colica *in Chronicis hujus Populi pervagatissimis est*; *ejus, quæ* Arthritidem *præcurrit, Descriptio generalis.* Art. I.

Est autem ea non nunquam Biliosa; *quæ breviter depingitur.* II.

Ejus in Arthritidem *Metamorphosis: Istiusque Commoditas*; *sive Caput, sive Intestina spectemus.* III.

In hâc Arthritide *Materia foras elicienda, idque Remediis potissimùm externis. Cardiaca interna* (*quæ hujus Curationis Proprietas esse videatur*) *admodùm cautè usurpanda, ne in Caput arietent.* IV.

Alia verò Colica *est* (Arthritidis *productrix*) *à Pomaceo immiti acidoque: Et est ejus proportione. Quo tempore nostros Homines invadat: Confirmatæ illi, & inveteratæ supervenit* Arthritis, *genuinæ persimilis.* V.

Natura istam Mutationem per se non nunquam molitur, sæpe verò numero per Purgationem Drasticam & Elateriam; *non nunquam etiam Cardiacis internis excitata.* VI.

Habet hæc Arthritis *Dolorem acutissimum*; *in* Colicam *ex facili revertitur*; *iterumque* Arthritidos *Personam induit, iterumque deponit*; *rarò Tofis &c. signata est.* VII.

Alia Podagram *progignit* Colica; *quæ à* Dyspepsiis *oritur: Hujus Descriptio.* VIII.

Qui sunt hujusmodi Κακοςόμαχοι, *Ætatis flexu aliquando* Arthritide *laborant*; *quæ* Colicam *tum exceptat, tum ab eâ sæpe excipitur.* IX.

Utrùm

Utrùm hæc Arthritis *à* Colica *derivetur; an potiùs* Arthritis *sit, dudum in Intestinis Anomala, jam verò in Externis Partibus rectè se habens, etsi in dubiis ponatur, in Arte factitandâ eôdem ferè recidit: Neque depelletur hæc* Arthritis, *nisi* Colicam, *cui subjicitur, intueamur.* X.

In Paroxysmo semè eadem, ac in Arthritide *Exquisitâ, Medendi ratio: Prophylaxeos alia atque alia est, pro Causæ remotioris diversitate.* XI.

Hujus Tribûs Symptomaticarum *Paroxysmi omnium maximè per Eccoprotica, vel præcaventur, vel minuuntur.* XII.

Hist. 1. Arthritis Colicæ Biliosæ *secundaria.*

Hist. 2. Arthritis, Colica *ex Pomaceo* ἐπιγιγνομένη.

Hist. 3. Colicæ *ex* Dyspepsiâ *diuturnæ*, Gonagra *superveniens.*

Hist. 4. *Ex* Colicâ *Paralyticus*, Arthriticus, *Inunctione trucidatus.*

CAP. XI.

De Arthritide *Morbis* quibusdam *Cuticularibus* subjecta.

QUÆ Achoribus, Hæmorrhoïdibus, & Ulceribus *superest* Arthritis, *hoc Capite tractatur.* ART. I.

Morbi ejus primarii *alienum aliquid expellunt; adaucta eorum Materia Turbas ciet in Sanguine, quas sequitur* Arthritis. Arthritico *durante Paroxysmo, conquiescunt* Affectiones Primariæ. II.

Hujus Symptomaticæ *Diagnosis: Est ea* Primigeniæ Arthritidi *conjunctissima: ideoque postremo hoc loco discutitur.* III.

Morbus quicunque fuerit Primarius *omnino promovendus:* Ulcus, *per* Cathæretica; Achores, *per* Epispastica, *vel leniter* Attrahentia; Hæmorrhoïdes, *per* Aloetica *internè data*; *per* Hirudines *externè adhibitas.* IV.

Hist. 1. *De* Arthritide *Aurium* Achoribus *subjectâ.*

Hist. 2. *De* Arthritide Ulceribus *subolescentis* Epispaticis *allevatâ.*

Hist. 3. *De* Arthritide (*cum* Febre Intermittente) *ex* Hæmorrhoïdibus *occlusis.*

CAP. XII.

Corollaria & *Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo.*

EX *prædictis sequitur, quod* Symptomaticis *quæ genuinæ* Arthritidi *sunt vicinæ* (*id est*, Colicæ, & Morbis Cuticularibus *submissæ*) *maximè consentiunt illæ, si tantum Materiam earum intueamur. Quæ sunt* minus propriæ; Chlorosi *nempe*, & Hydropi ἐπιγιγνομέναι; *ideoque* magis propriis *postponi poterant, imò quidem debuerant.* ART. I.

Si quis Materiam, v. g. Luis, *non* Arthritida Fallam, *verum* Exquisitam *parere; itaque* Symptomaticas *hasce, & inter se, & cum* Arthritide *Exquisitâ congruere argumentetur: Nihil isthuc Auctorem movebit; quando* Symptomaticarum *à Morbis* specie *differentibus successio, eas etiam,* (*quoniam Morborum* Primariorum *Materiam, unde ducenda earum* Specificatio, *manifestè retinent*) specie *differre monstrat; proprias postulare Curationes; ut & propria Vocabula.*

Vocabula. Si quis autem eas Arthritidis *Vocabulo includi voluerit*; *Quanta quæso hæc* Æquivocatio 'ις (Arthritidis,) *singularem Morbum exprimere soliti, jam verò quam plurimos, eosque* Specie *discrepantes Morbos exprimentis? Dato verò hasce* Symptomaticas *convenire* (*quod tamen nec probatum, nec concessum*) *ad earum* Curationes *tùm explicandas, tum exigendas, ex usu erit eas haberi differentes & discordantes.* II. Scorbuto, *aliove quovis è* Primariis *Affectibus supra dictis Laborantē*, Primigeniâ *simul* Arthritide *posse laborare, non diffitetur Auctor; cui cum hisce tantùm Morbis Negotium, qui* Arthritidos *induunt personam.* III. *Aliæ sunt* Imagines Arthriticæ *minus perfectæ; quæ sæpe* Scorbuti, *vel* Rheumatismi *nomine appellantur.* IV. Glandulæ Articulares *sunt ex celeberrimis totius corporis Excerniculis.* V. *Epilogus.*

Observationes Anatomicæ *&c. in* Actis Philosophicis *Londinensibus, ab Auctore divulgatæ.*

Numero 151.

INtestinum Canis *Cæcum* feliciter exectum.

N°. 162.

Instrumentum *Coctionis* Primarium esse *Spiritum Alcalici* generis *Volatilem*, & de *Glandulâ* in Ventriculo Lucii Piscis *Tubulata.*

N°. 166.

De Liquorum in Lacteas *Ingressu subito*, *Coloreque* in iis *non semper Albo.* Contra *Walæum*, &c.

N°. 167.

Molis immensæ *Glandula* Cor Bubulum, præter naturam, comprehendens.

N°. 240.

Primarius *Respirationis* Usus Experimento illustratus. Pro D°. *Thrustono.*

N°. 240.

Pectoris *Hydrops* Artificialis.

N°. 242.

Aphonia *Periodica.*

N°. 247.

Magni Regis *Arthuri* Cimeliarchum, in Reverendi Viri Di. *Geo. Hickes* S. T. P. *Thesauro Linguarum Vet. Septentrionalium Grammatico-Critico*, brevi edendo, planius & accuratius describendum.

N°. 258.

Bronchotomos promota.

N°. 266.

De *Polypo* raræ Magnitudinis in Cane reperto.

N°. 271.

Menstrua Viri cujusdam *Hæmorrhagia*, temerè suppressa.

N°. 275.

Venæ Lacteæ (post Clarissimum *Listerum*) *Coloratæ.*

F I N I S.

GUILHELMI

MUSGRAVE

M. D. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE

ARTHRITIDE

ANOMALA, SIVE INTERNA, DISSERTATIO.

Καὶ τοῦτο εὖ εἰδέναι χρὴ, εἴτε Λύεται ἡ Νοῦσος, εἴτε Μεταπίπτει ἐς ἑτέρην Νοῦσον. *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XLIX.

Librum hunc, cui Titulus

(*De Arthritide Anomala*, &c.)

dignum cenſemus, qui *Imprimatur*,

Edvvardus Brovvne, Præſes,

Carolus Goodall,
Johannes Bateman, } Cenſores.
Tho. Gill,

Datum ex Ædibus noſtris
Maii 3. 1707.

PRÆFATIO.

IN Diſſertatione non ita pridem edita, de Morbis iis Sermonem fecimus, qui, ab *Arthritide Primigenia* diſtincti, natura & indole plus minùs remoti, ſtationes ſuas deſerunt; ad illam adpropinquant; ejus ritu Paroxyſmos agunt, *Artus* affligunt: Quoniam verò, præter *Arthritidis*, ſive *Symptomaticæ*, ſive *Primigeniæ* Paroxyſmos eos, qui in Artubus omnino locum habent; & à me *Idonei*, *Recti*, & *Regulares* appellantur; alios adhæc Inſultus faciat *Arthritis* utraque, & interdum *Trunci* Partes has illas, Sedes, & Regiones intret alienas, atque illas ſæpe mulctet graviſſimè; hos utriuſque *Arthritidis* Errores, has Obliquitates, & Ανωμαλίας hoc loco exponere decrevimus.

Dari verò ſibi poſtulat hæc Diſſertatio, (& quidem optimo jure poſtulat dari) ſuos eſſe *Arthritidi* Cancellos, ſuos Limites certos, & definitos; quibus ſe quamdiu continet, tamdiu *Regularis* illa judicari poteſt; quotieſcunque verò eos excedit tranſilitque, toties *Anomala*. Dicam planius & apertius *Arthritidi Subjectum*, unos *Artus* eſſe *Regulare*, proprium, & ſuum hanc illos vindicare; Domicilium in illis collocare: contra verò, Organicam *Trunci* Partem aliquam, ſive *Provinciam interiorem*, non niſi *deviam* uſurpare; non niſi *Anomalam* invadere. Quæ quidem harum in Corpore Regionum deſignatio partitioque, non ex Arbitratu noſtro fieri, vel Opinionis commentum eſſe, verum, e diverſo, in Natura ſtabile, & fixum habere fundamentum Uſu & Experientiâ confirmatum, invenietur.

Quotuſquiſque Medicorum *Impetiginem*, e. g. Virus in *Cutim* effundentem, Squamas (ſic, ut moris eſt) præ ſe ferentem, animo perpendens, *Cutim* illi propriam eſſe Sedem, non exiſtimaverit? Quotus etiam quiſque eſt, qui relicta *Cute*, ſi Materia vitioſa *Pulmonem* ingrederetur, & *Tuſſim* faceret; non, hanc illius à ſuo in alienum locum aberrationem eſſe, judicaverit? Quis, hujuſmodi *Tuſſim*, à vulgari & exquiſita diſſidere, multumque diſcrepare, non libenter affirmaverit? Quis, aliâ Medendi Methodo, quam quæ *Tuſſi* conducat exquiſitæ, tractari eam oportere, vel ſecum dubitaverit? Imo quidem iſtiuſmodi *Tuſſim*; etiamſi *Bechica*, reliquaque Remedia *Pulmoni* dicata, minimè reſpuerit; tamen, per Materiæ Tranſlationem in Corporis ſuperficiem, in Sedem illi uſitatiſſimam, (unde *Pulmoni* cautum eſſet, donec è Corpore prorſus expellendæ ejus daretur occaſio) id eſt, per renovatam *Impetiginem*, modo renovari poſſet, appoſitè curari, quis in Arte noſtra prudens abnegaverit?

Quæ hîc de *Impetigine*, mutato nomine de *Arthritide*, narretur Fabula. Pari enim modo, atque illi Ambitus Corporis, huic Artus, *Subjectum* & Sedes eſt exoptatiſſima. Quod vel eo liquet, quoniam hos ſuapte ſponte adit

 Arthritis;

Arthritis; hos incolit; hos invita, plerumque exacta, linquit; hos celerrimè revisit: *Truncum* autem, nisi coactu, raro premit; Causa nempe fortuitu aliqua Naturæ consilium mutante, rationem Morbi conturbante, Morem alterante: Unde jure merito, quæ Artuum est *Arthritis*, habeatur *Regularis*; quæ reliqui Corporis, *Anomala*. Simili etiam modo, atque de *Tussi Impetiginosa* diximus, quæ e. g. *Tussis* est *Arthritica* (quandoquidem ex Miasmate *Arthritico* fiat) à vulgari & primigenia *Tussi*, si rectè comparetur illi, primum differre existimetur. Postremo, (ut in *Impetiginoso Tussiente*) nihil hac *Tussi* laborantibus conducibilius, nihil *Arthritidi* huic *Anomalæ* magis aptum, quàm ut in Viam ea, quaqua possit arte, reducatur, & fiat *Regularis*: id est, in Artus ut ejiciatur.

Præmissa hac *Arthritidos* (in *Regularem*, & *Anomalam*) divisione, tanquam hujus Scripturæ Basi; de *Arthritide Anomala* differere non jucundùm modo, verùm etiam utile; sed & difficile cogitandum. Est enim illa, Primum, perobscura, tenebris occultata, neque perpetuo animadversa; maximè, si ex primo ejus aspectu, nempe Symptomatum concursu, (qui vulgi mos est) Diagnoses statuantur. Partium quas invadit, Morbos, adeo ex amussi illa proprios & vernaculos, imitatur; ad eorum Modos se tam accuratè comparat; ex eorum Vultu, suum tam Mimicè componit; ut à Medicis omnis seculi omnino omnibus aut prætermissa, aut tantum leviter tacta; à nemine unquam Hominum, quod sciam, explicata fuerit; nedum à quoquam, uti par est, impugnata.

Deinde, illa ita numero (veluti Erroris alias natura) multiplex est; ut raro ullam in *Trunco* Regionem, ea prorsus immunem; nullam fere, quam non aliquando ingrediatur, animo liceat comprehendere: Ut *Trunco* quot Partes sint Organicæ, tot propemodum *Arthriticæ* sint earum *Anomaliæ*. Porro, tam à se diversæ sunt ut Malorum, quotquot undique Corpus Humanum infestent, eorum omnium vix ullum magis; vix ullum observare licet æquè πολύτροπον, πολύμορφον.

His adde postremo, importunam, semper eam esse, (sed ratione valde dissimili, & inæquali) imo quidem non raro summè periculosam: Quoties nimirum Miasma *Arthriticum*, Viscus aliquod è nobilioribus, & ad Vitam maximè necessariis ingressum illud sic, ut assolet, corrumpat. Hoc autem crebro fieri, hæc nostra *Dissertatio*, nisi quid me fallit, manifestum & testatum reddet. Testatum, inquam, reddet, *Arthritida* non solum (*Regularem*) Artubus Dolores, Tumores, Tofos, aliaque istius generis mala (quæ *Arthritidem* omnino omnem indicare, vulgo fuere judicata) inferre; verum etiam (*Anomalam*) modo *Ventriculo Nauseam*; modo, *Intestinis Tormina*; modo, *Renibus Nephritida*; modo, *Pectori Asthma*; modo, *Pulmoni Tussim*; modo, *Faucibus Anginam*; modo, *Cerebro Apoplexiam*; modo, *Nervis Paralysin*: &, quod *Trunci* Partes, Affectibus indigenis satis superque afflictatas, usque novis & peregrinis aggravet; usque miseros Mortales excruciet; tunc, ut sæpe accidit, maximè crudelis, quando minimè suspecta.

Tantæ pestis & tam funestæ impetum, ut Ego pro virili sisterem; harum

Anoma-

Anomaliarum Doctrinam, & Disciplinam attentavi: Quos in *Trunco* locos adeat *Arthritis*; quibus in Corporibus, quæ præferat *Diverticula*; quæ *Latibula*: itaque quos illa, generatim; quos, speciatim, *Mæandros*, *Anfractus*, & *Obliquatites* amet: quibus de Causis eas incipiat; qua Velocitate percurrat; quo Eventu terminet: quodnam item *Anomalæ* cujuslibet Εἶδος; quæ *Accidentia*; qualis, à Morbo Partis affectæ proprio, *Differentia*: qua demum Arte præcipuè quam peculiari, & privata, quælibet oppugnari; quaque præcaveri debeat, tradere conatus sum.

Circuli, Curvarum Linearum perfectissimæ, Natura & Proprietatibus explicatis; ea re minimè contenti Geometræ parvam & tantum inchoatam istiusmodi Linearum Mathesin, esse putavere; nisi etiam Curvæ minus Regulares enodatæ fuerint: atque ideo *Ellipticam*, *Asymptotas* aliasque Curvas, *Circulari* minus perfectas, suscepere; & in iis extricandis operæ multum impendere; tam sibimet ipsis, quàm aliis, utile & jucundum.

Quæ verò me ad Opus hoc aggrediendum impulerunt, imprimis duo sunt: Alterum, quod *Damnonios*, Populum nobilissimum, & de me optimè merentem, *Arthritide Anomala*, perinde atque *Recta*, multum urgeri vexarique, jam diu observaverim; illaque multo plures, quàm hâc occidere; ut *Arthritis Anomala* Morbus non immeritò *Lethalis* habeatur; uti, quæ *Recta*, *Salutaris*: raró enim hæc ægrotum interimit, nisi *Anomala* prius facta. Quibus tamen Hominibus, cum plerisque aliis, Morbi illius facie miserè deceptis, de vero ejus Ingenio, nempe *Arthritico*, raro unquam ulla fuit Suspicio. Et tantopere sub aliena Larva debacchatus est in Eos hic Affectus; ut, ex iis qui Ανορεξίᾳ, qui *Colica*, qui *Syncope*, qui *Phthisi*, qui *Asthmate*, qui *Apoplexia*, (ne dicam alios Affectus, utique complures) Exquisita, Pura, & Genuina perimi, & è medio tolli censerentur; revera *Arthritide*; unum eorum aliquem æmulante, & larvam induente, non pauci, atque adeo (quod verissimum est) permulti fuerint sublati: non solùm Morte, sed & ignota ejus Causa, infelices. Quas tamen eorum *Arthritides Anomalas*, Methodis hisce nostris opportunè adhibitis; quam iis, quæ Continentem, & Proximam earum Causam minimè attigerint; nec quidem unquam respexerint; facilius cedere potuisse, conjectura ducor ad suspicandum.

Quod verò præterea Calcar, atque Animum, ad scribendum dedit, altum erat illud de *Arthritide Interna*, sive tollenda, sive dignoscenda, apud Autores Medicos Silentium. Etsi enim patet, Eam, ut & Periculum, quod Eam insequatur, non esse novum, aut Artis Professoribus ignotum: tamen, quia neque illud Periculum, neque ipsa *Arthritis*; multo minus ejus Curatio; dedita unquam Opera, vel pro ejus Dignitate, & Momento, fuit à quoquam unquam exposita; nec, quod sciam, inchoata: idcirco ejus Doctrina, quatenus Diagnosin, & Therapian ejus comprehendit, inter Artis Medicæ Defectus, & Desiderata, non immeritò censeatur.

Ne verò quis, ex eo Medicinæ Consultorum hac in re Silentio, *Arthritidis* hujus in dubio ponat Υπάξιν; & de Morbo, non tam gravi periculosoque,

quam commentitio imaginarioque, disputare me coarguat; Operæ pretium existimo, Veterum, quorum Autoritate Morbus ille (*Arthritis* scil. *Interna*) confirmari possit, è multis aliquot Testimonia proferre.

Annos certè millenos abhinc septingentos (i. e. sub *Augusti Cæsaris* Imperium) *Aretæo* ille *Cappadoci* innotuit, ita de *Arthritide* verba * facienti, Τισὶ δὲ νέμεται τοῦ παντὸς σκήνεος περίοδον. id est, *Quibusdam in omnis Corporis ambitum vagatur.* Et deinceps, Ἡ δὲ Μετάβασις ἐς νώτου μύας, καὶ Θώρηκος. Ἄπιστον, εἰς ὅσον ἕρπει τὸ Κακόν. Σπόνδυλος ἀλγέουσι, ῥαχεός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. i. e. *Transitus quoque in Dorsi Thoracisque Musculos fit: Incredibile est, quam latè Malum* (i. e. Arthritis) *serpat. Vertebræ Dorsi, Cervicisque dolent, & in summo Sacri Ossis Dolor inhærescit.* Et paulò post, Τένοντες, Ἀδένες, Μύες ξὺν ἐντάσει ἀλγέουσι Γνάθων καὶ Κροτάφων μύες νεφρῶν καὶ κύστιος ἡ διαδοχή. Ὢ τοῦ Θώματος. i. e. *Tendines, & Musculi cum Distentione Dolorem patiuntur, nec non Maxillarum & Temporum Musculi: Item cum Renibus, & Vesica communicatur. O Rem admirabilem!*

Secundum hunc *Galenus* apertissimè, *Satius*, inquit, *est, ut Humores pravi relictis Principalioribus partibus, in Ignobiliores ferantur, quàm quod ab Ignobilioribus in Principes impellantur. Aspeximus etenim sæpe in his, qui* Articulari *Morbo, aut* Podagræ *obnoxii erant, quod, repulsis ab Artubus Humoribus eo delatis, illi in Principem aliquam Partem contendentes, Homini interitum attulere: cui ea sola relinquebatur Spes Salutis, si iterum possent ad Artus revelli* †.

Paulus etiam *Ægineta* nonnullorum meminit, *qui Aures, Dentes, Guttur, & non nunquam Jecur, Lienemque, Arthriticis Doloribus conflictari pronunciant: A quibus, nisi desubito Vitium in Artus sese recipiat eructetque, periculum brevi tempore Laborantes occupaverit* *.

Adhæc *Ætius* † (*Iano* interpretante *Cornario*) *Qui vero*, ait, *extreme ab hac Affectione* (nimirum Arthritide) *apprehenduntur, his & Spinæ Vertebræ, & Costarum Juncturæ, & Genæ dolent, aliquibus autem & Iris, sive Corona pupillam Oculi ambiens: neque est aliqua Ossium Connexio, quæ ab hac Affectione sit immunis.*

Quibus animadversis, *Trallianus* * sapienter monet, *Ne astringentibus & repellentibus in affectis Partibus utendum esse, nisi totum prius Corpus Recrementis liberaveris. Nam quod Articulis influit, ne ad Principales Particulas recurrens, Suffocationis causa fiat Ægro, periculumque Mortis adferat, metuendum est.* Et in sequentibus, *Multos Attonitos*, inquit, *fieri conspicimus, ubi Pedes tentari desierint.* Quid?

* Lib. 2. Cap. xii. Ed. in Fol. Augušt. Vindel. 1603. per Henischium.

† In *Hippocratis* Librum de Natura Hominis, Commentario II. ad Textum quintum: Editione *Parisiensi.*

* Libro 3. Cap. 78. Editione Aldina.

† Vide ejus Tetrabili tertiæ Sermonem quartum, Cap. vi. Editione Frobeniana. Basileæ MDXLII.

* Vide Alexandri Tralliani, Lib. II. Cap. I. Basileæ MDLVI.

Quid? quod *Demetrius*, inter recentiores Græcos, *Pepagomenus*, *Michaelis Palæologi* Medicus, his aſſentiatur; Libro (iſtius Imperatoris juſſu) de *Podagra* ſcripto, *Non tantum*, inquiens, *in* Manus, Pedes, *omnes* Articulos *tales ferri* Fluxiones: *verum etiam in* Cerebrum, Jecur, *atque adeo ipſum* Cor: *Eaſque teterrimas eſſe liberatuque difficillimas.* †

His accedunt ætate noſtra *Sennertus*, *Sylvius*, *Ettmullerus*, *Sydenhamus*, & complures alii; ut, tametſi *Arthritidos Internæ*, qua latè patet, Diagnoſis certa & fidelis, ſuperſit nulla; nedum ejus ulla Curatio propria; Morbum tamen eum, Medicorum omnis fere ævi opinione, revera eſſe; eumque Magnum, & Ancipitem eſſe, omnino conſtet: Et quidem mirari aliquando ſubiit, in Morbo, toties à Veteribus ſignificato, per tot ſecula Genus Humanum affligente, explicando curandoque; ab eorum temporibus ad hunc uſque diem, Progreſſum adeo parvum fieri; adeo Nihil agi: Utinam, quæ à nobis hanc ob rem in medium feruntur, Propoſito reſpondeant.

Illud denique adjiciam, unde Lectori *Hippocratis* æmulo, (id eſt, Præceptoris in Medicina optimi Diſcipulo) Diſſertatio noſtra, uti ſpero, commendetur, & Gratiam ab eo ineat; Omnem hanc *Arthritidum Anomalarum* Diſciplinam, ſive Ætiologicam, ſive Therapeuticam, cum Medicina *Hippocratica*, quantum in me eſt, convenire; &, (poſthabitis Hypotheſibus, Naturæ verò Judiciis tum avide inveſtigatis, tum etiam diligenter examinatis) ad Ejus normam & legem componi. Nec enim ille parum auſpicato Medicinæ operam dat, qui id aliter facit, quàm *Natura* Duce, & Comite *Ratione*: Hoc autem minimè omnium illi videntur facere, qui, neglectis Phænomenis, *Naturæ* nomine venditent *Opiniones*; itaque ſibi, ſuique ſimilibus Fraudi, aliis ſint Ludibrio.

Quare, de Humorum *Tranſitu Migrationeque*, & ab Artubus in Partem aliquam internam *Receſſu*; de eorum in ea Parte *Receptione*; deque eorum Medicamentis ore ſumptis, in Artus *Expulſione*, extra verò applicatis *Revulſione*, creberrimè nobis Sermo. Sunt autem iſta plane *Hippocratis* Μεταςάσιες, Διαδέξιες, Αποκρίσιες, Αντισπάσιες. Imo quidem, hanc noſtram Medendi Methodum, verbis generalibus, Ipſe Divinus Senex propoſuit, præcepitque: Præcepit enim Αντισπᾷν, ἃ μὴ ᾗ δεῖ ῥέπει: ἢν δ' ὅκη δεῖ, τυτέοισι δεῖ ςομῦν, ὅκως ἕκαςα ῥέπει. id eſt, *Revellenda ea, quæ quo non oportet, repunt: Sin autem quo convenit, iis Viam ſternere oportet, ut ſingula eo vergant.* Quo quidem Aphoriſmo, (tanquam Oraculo, *Apollinis* inſtinctu edito,) tum *Anomalæ*, tum *Primigeniæ Arthritidos* Curatio tota brevi comprehenditur.

Morbi *Hipochondriaci* Diverſitates & Morborum innumeras aliorum Imitationes, quæ per omne ævum Medicis fucum, Ægrotantibus moleſtiam fecerunt; à Clariſſimo *Sydenhamo* graphicè depingi, ſolertiſſimè curari vidimus. Utinam etiam *Arthritidis*, Morbi ſimiliter multiformis Varietates, Simulationes, Flexiones, *Anomalias* qui exprimeret, & pro rei dignitate, & amplitu-

† Cap. v. *Editione Pariſienſi*, *per Charterium.*

amplitudine defcriberet, par effet *Sydenhamo.* Hifce verò defperatis, huc fpectantia, quæ à me fuere paffim obfervata, lubens in medium fero; ea Spe fretus, etiamfi non perfectas & abfolutas, tamen non nullas harum *Anomaliarum*, per hæc noftra qualiacunque, fieri tum Hiftorias, tum Curationes.

Habes, Lector, Inftituti rationem & confilium: Utrique Fave.

ELENCHUS.

CAP. I.	DE Arthritide Anomala, *Generatim.*	Pag. 1
II.	De *Ventriculi Affectibus* Arthriticis.	9
III.	De *Colica* Arthritica.	30
IV.	De *Diarrhœa* Arthritica.	47
V.	De *Dyfenteria* Arthritica.	54
VI.	De *Abfceffu Inteftinorum* Arthritico.	60
VII.	De *Melancholia* Arthritica.	65
VIII.	De *Syncope* Arthritica.	70
IX.	De *Calculo Renum* Arthritico.	74
X.	De *Afthmate* Arthritico.	79
XI.	De *Catarrho*, *Tuffi*, & *Peripneumonia* Arthritica.	89
XII.	De *Phthifi* Arthritica.	99
XIII.	De *Angina* Arthritica.	106
XIV.	De *Capitis Dolore*, & *Vertigine* Arthritica.	116
XV.	De *Apoplexia* Arthritica.	129
XVI.	De *Paralyfi* Arthritica.	141
XVII.	De *Doloribus* in Corpore vagis, fixis; de *Ophthalmia*; de *Eryfipelate*; & *Achoribus* Arthriticis.	153
XVIII.	De *Epiphora*, & *Dolore Dentium* Arthritico.	156
XIX.	Corollaria continet, cum Epilogo.	157

DE

DE ARTHRITIDE ANOMALA, GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

UM materia peccans, & aliena, quæ *Arthritidos* ſive *Primigeniæ*, ſive *Symptomaticæ* cauſa proxima, continens, & conjuncta eſt; poſt aliquam in Sanguine moram, Naturæ demum moleſta, ideoque expellenda, jam exilio parata eſt; permagni ſanè refert, quas in corporis partes ea mittatur; quibus in locis deponatur: Si enim in *Artubus*, maxime verò ſi eorum commiſſuris; ſicque ut de ejus in Sanguinem reditu nullum ſit periculum; profectò quidem hoc eſt ipſum Naturæ propoſitum, quod in ſui defenſionem omni illa ſtudio, ſummis viribus attentat: hæc morbi hujus ſolutio fida, accommodiſſima: hæc *Arthritis* exoptatiſſima, quæque jure merito nominetur *Regularis*.

II. SIN aliter acciderit, & ad corporis *Truncum*, ſive aliquam ejus partem, materia fuerit appulſa, & in ea malum more ſuo machinata; longè alia rerum facies, alius eſt eventus: Nam aut nulla morbi fit ſolutio, aut ſaltem inepta, naturæque votis minimè reſpondens. Novus ex eo morbus exoritur, iſque ſæpe periculoſus, ſæpe pernicioſus; indole, & ingenio, propter materiam ab *Arthritide* ductam, admodum ſingulari. Atque hæc iſtius materiæ, in ea quæ intus ſunt, è ſanguine ablegatio, & in iis commoratio; quandoquidem ex primo Naturæ inſtituto (quæ ſemper *Regularem* præfert, & quoad fieri poteſt, molitur *Arthritida*) minimè

peragatur; verum multo aliter ex illius errato, vel defectione: hæc, inquam, *Arthritis* à nobis appellatur *Anomala*; ea vocis iſtius ſignificatione, qua apud veterem † Etymologum legitur *Anomalia*, *id eſt*, *extra Regulam.*

III. *Arthritidum Anomalarum* Διαγνώσεις difficultatibus quamplurimis involutæ, tenebris denſiſſimis obſcuratæ ſunt; ut autem excudam, & ante oculos ponam earum rationem aliquam generalem, omnino diſtinguendum eſt inter eas *Anomalas*, quæ *Regulari* nullo præcurrente Paroxyſmo ſunt; & eas, quæ regularem *Arthritidis* Paroxyſmum inſequuntur.

Illæ quidem Partium, quas afficiunt, Morbos tam mimicè legitimos & exquiſitos imitantur, ut internoſcere illas, & ab hiſce Charactere proprio diſcriminare, prorſus ἀδύνατον exiſtimetur. Quis enim, e.g. Morboſam iſtam affectionem, quæ in corpore, ad hoc uſque tempus immuni, neque *Arthritidis* Paroxyſmo regulari vel ſemel unquam tentato, vel ei (quantum apparet) proclivi locum habens, Anginam inducat; eamque Anginæ legitimæ tam ſimilem, ut neque ovum ovo ſimilius: quis, inquam, iſthuc malum; quis hanc Anginam, *Arthriticam* eſſe ſomniaverit; quando nulli teſtes, Symptomata nulla, vel minima quidem ex parte id arguere videantur. Nihilo minus tamen *Arthriticam* eſſe poſſe hanc *Anginam*, omni dubio procul uſu medico confirmatum eſt. Quare prætermiſſis hiſce, quæ, ut nunc ſunt Symptomata, & eorum interpretationes, ſupra captum humanum eſſe cenſeantur; ad eas progrediar *Anomalas*, quæ, Paroxyſmum *Arthritidis* Regularem à tergo ſecutæ, *Diagnoſes* habeant probabiliores.

IV. HÆ verò *Diagnoſes* non ex Caterva ſive Globo Symptomatum, ſimul ſemelque concurrentium, (quod in affectibus pleriſque locum obtinet) expectandæ; ſed ex Symptomatum ſerie, vel ordine, in longum producto, capiendæ ſunt. Ut autem iſtæ Catervæ, Συνδρομαὶ ab antiquo παθογνωμονικαὶ fuerunt nominatæ; ita quidem hi *Ordines*, *Pathognomonici* non ineptè nominentur.

Qui quidem *Ordines Arthritidum Anomalarum Pathognomonici*, pro iſtarum *Arthritidum* diverſitate, diverſi ſint, oportet; & quidem aliàs conveniunt, alias inter ſe magnopere ſunt disjuncti. Conveniunt in eo, quòd ad unum omnes ab *Arthritide regulari* ſumant initium: quandòquidem, de *Anomala Arthritidos* ὑπάρξει minimè unquam conſtabit, niſi de *Regulari Arthritide* præcurrente prius conſtiterit. Atque hæc iſtarum Διαγνώσεων pars prima eſt.

Diſcordant eo, quòd, eodem loco incipientes, diverſas omnes ingrediantur vias: Uti Radii ejuſdem Circuli, ab eodem Puncto, nempe Centro, incipiunt; ſed in varia Peripheriæ puncta deſinunt. Ut hoc Exemplo clarius oſtendatur, *Dyſenteria*, v. g. *Phthiſis*, & *Apoplexia Arthritica* conſentiunt in eo, quòd ab *Arthritide* regulari, & in Artus ſæviente, exordiantur omnes: Verum, quoniam Miaſma nunc ad Inteſtina appulſum eſt, ubi loci *Dyſenteriam* facit; nunc ad Pulmonem, ubi *Phthiſin*; nunc autem ad Cerebrum, ubi *Apoplexiam*; idcirco *Arthri-*

† *Iſidori* Lib. 1. Caput 27.

Arthriticæ hujus *Apoplexiæ*, *Phthiſeos*, *Dyſenteriæ Diagnoſes* ex Cerebri, Pulmonis, & Inteſtinorum, nempe ex locorum affectorum ſignis, maxima ex parte ſunt eliciendæ. Atque iſta locorum, ab *Arthritide* in eos tranſlata affectorum, accidentia, Διαγνώσεων harum eſt quod reliquum.

Quoniam verò hi affectus poſtgeniti, *Arthritidem regularem* nunc e veſtigio ſequuntur, nunc ex intervallo; eoque aliàs brevi, aliàs longiori; magna profecto, ob hanc rem, earum eſt diverſitas. Alii originem plene & planè confitentur *Arthriticam*; alii, utrum habeant, an ſecus, minimè declarant. Adeoque, ut Diagnoſes haſce finiam, hic *Canon* iſtorum affectuum *Pathognomonicus*. Quo certior *Arthritidos* regulari ὕπαρξις, & illius materiæ, in ea, quæ intus ſunt, quo poſtea certior eſt translatio; eo confidentius *Anomalam*, & quidem in parte jam nuperrimè occupata, eſſe *Arthritidem*, poſſimus ſtatuere.

V. CUM autem *Arthritidem* ea, quæ intus ſunt, *Anomalam* infeſtare dicam; vox (*intus*) ut & alibi (*Partes internæ*,) uti etiam τὸ (*Anomalam*) & (*Truncus*) ſic à me ſumuntur, ut *internæ partes* ſint Trunci omnes: *Truncus* autem tres Ventres comprehendat, & cum Artubus (quorum reſpectu partes ejus dicuntur *Internæ*) conſtituat univerſum corpus. Ut autem voces (*internæ*) & (*intus*) & (*Truncus*) ſenſu largiori, ita vox (*Anomala*) ſtrictiori accipitur: Non enim omnes *Arthritidos* in Trunco *Anomalias*, non Artuum ullas, tractare propoſitum eſt.

VI. HINC *Arthritidem* inter *Regularem* & *Anomalam*, quæ ſit differentia, quod diſcrimen, explicatu facillimum. Primum enim illa tantum Artus invadit, eorumque præcipuè articulos; tum humerum, & Coxendicem, tum cæteros omnes: Hæc corpus reliquum, cujus partes, nunc *contentas*, nunc *continentes*, aliaſque ſæpenumero adoritur, multifariam affligit.

Deinde, *Arthritidos* regularis, cuicunque articulo affixæ, quoſcunque artus pervagatæ Symptomata, ſimul ſumta, inter ſe conſentiunt, ſimiliaque faciunt *Pathognomonica*, & (quod de ſimilium Triangulorum lateribus ſolet dici) ὁμολογοῦσι. Nam in *Arthritide* regulari fixa, dolorem fere perpetuo, tumorem creberrimè, ruborem ſæpe, neque rarò ardorem & tofos cernimus: Et in Vaga dolorem, unde ipſius nominis ratio, Vagum; cui non nunquam accedit tumor albus, & tanquam οἰδηματώδης. Contra verò *Anomalæ Arthritidos*, uti in locis ea longe plurimis eſt, ita longè plurima & diverſa ſunt Symptomata; in ordines ejus *Pathognomonicos* & numero plures, & valde diſſimiles (ſecundum partes ab hac *Arthritide* tentatas & affectas) diſponenda, & digerenda.

Poſtremo *Arthritis* regularis eſt à natura potiſſimè petita; maxima ex parte tuta, perpetuo deſideranda, Criſis; ut ad vitam ſervandam imprimis neceſſaria; neque alium quemvis (niſi id caſu fiat) morbum gravem, & ærumnoſum habens ſupervenientem. Hæc contra ortus eſt ſiniſtri, & ex Naturæ fruſtratione; rarò abſque ægroti periculo, interdum ſummo comitata, exituque crebro fatali. Adeo nempe à *regulari* diſtinguitur *Anomala Arthritis*.

VII. ID autem memoria tenendum, non solùm exquisitæ *Primigeniæque Arthritidos* esse has Ἀνωμαλίας, verum etiam *Simulatæ Symptomaticæque*: easque esse *Arthritides Symptomaticas*, quæ *Primigeniam Arthritida* non tantum modo rectè agentem, sed etiam deviam, sed *Anomalam* sequantur, & in rebus permultis æmulentur. Hujus autem verbi vis, & interpretatio non ita intelligenda, ac si omnes *Symptomaticæ* ad *Anomalias* ἀδιακρίτως omnes æquè proclives essent; e contrario, has illis sæpiùs, & longius excurrere, & quidem ad alios corporis locos, est exploratissimum.

VIII. AT Truncum illa universum non æqualiter infestat, aut pari modo lædit, verum, ut in Provincia exteriori *Arthritis Regularis*, sedem in pedibus principalem ponit; quam creberrimè frequentat, habitatque constantissimè: aliam secundi ordinis sedem elegit, nempe manus articulos; quos aliquanto rarius, sæpe tamen invisit: alios habet tertii, videlicet genu, cubitum, humerum, & coxendicem; quos articulos adit, quasi invite, omnium rarissime. Ita quidem in Provincia interiori, sive corporis trunco, *Arthritis* se gerit *Anomala*. Namque omnium sæpissime Ventriculum, & intestina petit, & in iis tyrrannidem exercet: hinc Ἀνορεξία, Δυσπεψία, *Vomitus*, hinc *Colica*, *Dysenteria*, *Diarrhœa*; hinc interdum *Abscessus Arthriticus*. Sæpe caput, tanquam arcem munitissimam, aggreditur; & nunc *Vertiginis*, nunc *Cephalalgiæ*, nunc *Apoplexiæ* partes sustinet *Arthriticæ*. Aliquando etiam in nervos se insinuat; unde *Paralysis Arthritica*: Non rarò Pectoris regionem, spirandique tentat organa; & est vel *Asthma*, vel *Tussis*, vel *Hæmoptoe*, vel *Phthisis Arthritica*. Aliquando etiam Fauces invadit, & sub *Anginæ* vultu ludificat ægrotos. Interdum Gingivas, & appellari solet *Dentium Podagra*. Interdum Renes afficiendo *Calculum* infert, *Dysuriam*, *Stranguriam*: Aliàs, scil. aliasque trunci partes, Viscera, Membranas, Musculos, Glandulas, Tendines, ligamenta, ne dicam ossa penetrat inficitque ut in omni Trunco, quod ea liberum, & ex toto sit immune, vix reperiatur.

IX. NE cui verò *Arthritidi* videatur alienum, tot ei, vel erranti, *Anomalias* obtingere; inque morbos, si eorum facies spectemus, numero tam multos, natura tam diversos, illam diffindi, & dispertiri; hoc cum animo cogitet; Primum, Virus *Arthriticum*, sanguine commissum, unà cum eo corpus universum circumvehens, in singulos ventris singuli recessus, in partes corporis omnino omnes immitti, earumque Adyta intrare. Deinde, iter ad articulos non adeò recta facere miasma illud, ut in aliis corporis regionibus minimè unquam divertatur; verum ex contrario, ad partem Trunci aliquam appulsum, in ea sæpe morari, sedemq; tanquam propriam occupare. Postremo, illa commoratum, illius affectum aliquem, sed novi moris affectum, sed *Arthriticum* inducere tum posse, tum etiam solere. Ut *Arthritidis* imperium, usquequaq; dilatatum, amplum esse constet, pariterque fere atque humanum corpus immensum.

X. Causæ loco proximo perpendendæ veniunt; Eæ verò, uti mihi videtur, ita se habent. Alia est *ipsum Miasma Arthriticum*, vel in sanguinis

sinu

ſinu incluſum; vel ad corporis extremitates amandatũ; quod tamen iis minime defixum, aut inhærens, repercuſſu proclive ſit, & in Trunci Organicam partem aliquam facile repellatur.

Alia *in ipſis Trunci partibus*, quæ Miaſma depoſitum accipiunt, ineſt. Earum enim infirmitas & ἀτονία major, minor; eaque interdum naturalis, alias acquiſita, reddit eas *Arthritico* plus minus oneri ferendo idoneas. Atque hæ duæ cauſæ *internæ* ſunt, & Procatarcticæ, & in *Anomalis* hujuſce generis quibuſcunque locum obtinent.

Alia eſt *externa*, & evidens cauſa; uti Emplaſtra, Cataplaſmata Ἀποκρουστικά, Frigus, & quidem omne, quod materiam, vel à τοῖς ἔξωθεν repellens, vel iis affigi prohibens; ad ea, quæ intus ſunt, illam intrudat. Atque hæc cauſa frequens & pervagata, minimè verò conſtans, & perpetua eſt. Trunci enim partes aliquando debiles, & ἄτονοι nulla omnino urgente vi externa, ònus per ſe recipiunt, ultroque ſuſtinent.

XI. DIFFERUNT inter ſe *Arthritides Anomalæ*, Primò, ſecundum *locos ſive Subjecta*: Alia enim eſt Ventriculi; alia inteſtinorum; alia pulmonis; alia Faucium; alia cerebri; alia nervorum; &c. Et quidem adeò differunt, ut, tot diverſæ inter ſe morborum ſpecies, à pleriſque omnibus fuerint exiſtimatæ.

Tum, in eodem ſubjecto, differunt ſecundum *cauſas*: Ut enim illæ varietate magna diſtinguuntur; ut illæ nunc fortius, nunc remiſſius agunt; utq; hoc illoque modo, πολυτρόπως implicantur; *Anomaliarum* oritur *Arthriticarum*, quæ pari gaudet diverſitate, vis & copia ſimiliter varia.

Dicam planius, & diſtinctius; primum *ratione materiæ*, ſive cauſæ continentis; quam modo puram putam *Arthriticam*, modo alienam; uti *Scrofuloſam*, *Scorbuticam*, vel iſtiuſmodi aliam habet hæc *Arthritis*: Modo materiam rectà è ſanguine effuſam; modo ab externis partibus tranſlatam: Modo in iis partibus ſævientem, membranas acriter rodentem; modo mollem, & edentulam: Modo in iis nuperrimè; modo ex intervallo. Unde *Arthritidum Anomalarum* multiplex varietas, diſcrimen ingens.

Deinde, *ratione ſubjecti*, nunc illud à Natura debile; (uti ſunt glandulæ ferme omnes:) nũc materiæ vitioſæ à ſanguine ſecernendæ Natura deſtinatum; (uti præcipuè ſunt conglomeratæ:) Nunc malis moribus illud debilitatum; (quod in ventriculo ſæpiſſime obſervatur;) nunc, prægreſſo aliquo morbo, quod in Hæmoptoicorum pulmone,) ſuſpiciendo miaſmati *Arthritico* magis paratum eſt: Unde etiam harum differentiæ *Anomalarum* pæne innumeræ. Alia porro eſt differentia, ad hunc ordinem referenda: Nam ab alio *ſubjecto*, uti à Faucibus, ad Artus facillime, ſua quaſi ſponte adit; expeditiſſimè, promptiſſime demigrat; ab alio, uti à nervis, non niſi difficillime removetur, & ſummis Medicinæ viribus; remediis, veluti μοχλικοῖς, interdum verò ne quidem ullis. Unde etiam ἐν τῷ θεραπεύειν harum *Anomalarum* magna diverſitas.

Poſtremo, *ratione cauſæ externæ*; nonnunquam mero extremitatum robore, partium internarum ἰσοῤῥοπίην exuperante; ſæpe emplaſtris, cataplaſmatis, unguentis, linimentis, repellentibus, nonnunquam aere perfrigido; non nunquam pedum, in aquam fri-

gidam, vel salsam immersione; alias Ligaturis, aut Tibialibus nimis angustis fit *Arthritis Anomala.*

Ex hac varietate qua *Subjecti*, qua *causarum*, *Arthritides* sunt *Anomalæ* tam variæ, tamque multiformes, & detectu sæpe tam difficiles; ut vel *Æsculapio*, vel *Herculi* Medico facessant negotium.

XII. MEDENDI Indicatio generalis est, ut *Arthritide Anomala* pars affecta quam citissimè, quâm tutissime levetur. Hoc autem fit, materiam in ea depositam partim è corpore evocando, partim in Artus transferendo. Evocatur è corpore materia modo Venæsectione, modo Catharsi, modo Diaphoresi, modo Epispasticis, modo Apophlegmatismis, modo Errhinis: Quæ quidem omnia, sicut hujusmodi cætera, quando *Arthriticis* omnibus *Anomalis* simili nequaquam modo adversentur; verum è contrario, aliis alia: Quæ illorum auxiliorum quibus *Anomaliis*, quaque ratione opponantur, infra speciatim explicabitur.

In præsentia dicam, è Corpore materiam evocantibus (quæ primo loco erant) etiamsi crebro necessariis, non iis ita crebro solis, ægrum sanari; interdum lædi: *Lædi* nimirum, quoties perperam & imprudenter electa, vel incautè & supra modum ea fuerint adhibita, unde non nunquam malum augetur, aut aliàs ægri conditio pejor reddita est. *Non autem semper sanari*, quia Materia, quæ relicta est in corpore, *Arthritica*, tametsi Evacuationibus retusa, quando jam maturata & ad ἀκμὴν est evecta, brevi se attollet, iterumque turgendo cristas eriget, neque nisi propriis excerniculis (id est, Glandulis Articularibus) ejus fiat excretio, vel minimum Artubus appositio, Sanguini quies erit. Præmissis igitur, qua par est, Evacuationibus, optime fæliciſſimeque Curatio perficitur, per materiæ in Artus translationem. Hoc enim ipsum est Naturæ propositum; hoc illi maximè optatum; quod dum molimur, ei laboranti, neque alienum ex more, & qua via soleat debeatque exturbanti, ferimus suppetias. Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ [ἡ φύσις,] ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Hoc est, *Quæ educere oportet, eo ducenda, quo maximè Natura viam affectat, per loca convenientia. Hippocr.* Aphorism. XXI. Lib. I.

Medicamenta, huic Intensioni apta & inservientia, sunt duum generum: Quæ Ore sumpta materiam in Artus amoliantur; quæque extra iis admota, eo illam invitent.

Interna, *Arthritidem expellentia*, sive Ποδαγραγωγά, sunt è Classibus Cardiacis, & Diaphoreticis, magna ex parte, selecta Præsidia; uti;

Pulveres *Zedoariæ*, *Contrayervæ*, *Gentianæ*, *Serpent. Virg.* è *Chel. C. C. Purpureus* Batei, *Lapid. Goani*, *L. Contrayervæ*; *Species Diambræ*, *Confect. liberantis*, Cl. Fulleri *Pulvis Alexipharmacus*; *ejusdem P. Stomachicus amarus*; Cl. Willisii *P. Bezoarticus*; *Pulvis Ruber* Exoniensis; *Flores Salis Armoniaci*, *& id genus alii.*

Electuaria, *Theriaca Andromachi*, *Mithridatium*, *Elect. de Ovo.*

Spiritus *C. C. Simp. vel Succinatus*; *Sp. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Volatilis Oleosus*, *Serici*, *& ejusmodi alii.*

Vinum *Album Gallicum*, *Campanum*, *Mosellanum*, *Rhenanum*, *Burgundicum*, *Burdigalense*, *Lusitanicum*; *Pomaceum*, *maximè subacidum.*

Quo-

Quoniam autem *Ferro*, ad extrudendam *Arthritida*, nihil potentius inveni; aut quod Ægrotanti ſæpius ſit auxilio: quod efficax, & tutum; quod annorum uſu multorum à me expertum, ejus *Præparatum* accipe.

℞. *Limaturæ Ferri* ℔. x. *Sartagine, vel Patella terrea, vitro obducta, Urina madefac humana; æſtivo Sole, vel ad Ignem ſicca; iterumque (Spatula Ferri particulas, ne coaleſcant, bis in die agitando) irrora, donec abeat in Rubiginem Maſſa Exeſam, & Rubigine confectam eam in Mortario ferreo contunde: Tuſam, & in Pulverem redactam Situlæ, quatuor circiter Congios Aquæ fontanæ continenti, injice. Pulverem cum Aqua commiſce. Horæ poſt quadrantem, Aquæ, quod ſummum eſt, & minus turbidum, leniter detrahe; & ad Pulveris, in ea natantis, ſiccitatem evapora. Quod in ſitula relictum eſt humoris, ſimiliter evaporetur. Pulvis in fundo craſſior, Urina irroretur; &c. uti prius. Itaque Nutritio, Tritura, perque aquam ſeparatio repetatur, donec omne Ferrum in Pollinem mutabitur. Chartæ Emporeticæ, Coni in formam circumvolutæ, Pulveres ſiccatos indè; Aquam fontanā fervefactam, paulatim, & per vices, ſuger affunde; donec urinoſo ſale penitus abluto, exſtillabit Aqua inſipida. Pulverem denuo exſicca, & uſui ſerva.*

Eſt illa *Rubigo* Ferri ſubtiliſſima, merum *Alcohol*; non ſolum *Arthritide*, verum etiam Chronicis pleriſque aliis, Ægrotantibus, præcipuè teneris & imbecillibus utiliſſimum. Doſis ℈ß. ſemel, bis in die, pro re nata.

Pulvis Ruber Exonienſis *ita præparatur.*

℞. *Cacumin. Anagallid. Scabioſ. Draconis, Betonicæ, Scordii. Tormentillæ aā* ℥iiii. *miſce; inciſa digere, igne arenæ, horas* XXIV. *in Vini albi Luſitanici* ℔iiij. *Vitro probè clauſo. Tunc fiat Colatura, & Expreſſio.*

℞. *Boli Armenæ pul.* ℔j. *Infuſo prædicto in ſpiſſitudinem Linimenti temperetur; crebro agitetur; ſole exſiccetur; rurſus irrigetur; &c. Itaque Maſſa Infuſa nutriatur: At cum ultimā ejus ſemilibra, illi addatur.*

Mitridatii ℥j.
Diaſcord. ℥iß.
Conf. Alk.
Pul. Rad. Curcumæ aā ℥ß. *Serp. Virg.*
Croci Brit. aā ʒij. *miſce, exſicca; f. Trochiſci, vel Placentulæ; ſolis æſtu durandæ, loco calido ſervandæ, Doſis* ℈j. *ad* ʒß. *vel* ʒj.

Ad *Arthritidem* expellendam *Pulveres, Boli, Pilulæ*, poſt Evacuationes neceſſarias exhibendæ.

℞. *Ferri hujus Nutriti, ſive Alcohol Martis* ℈ß. *Sacchari albiſſ. gr.* XV. *Pul. Nucis Myriſt. gr.* V. *f. Pulvis, cum Vini Hauſtu aſſumendus.* Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Lapid. Contrayervæ*, vel *de Goa*, vel *Rubri*) ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *f. Pulvis.*

℞. *Ther. Androm.* ℈j. (*ad* ʒß.) *Alcohol M. gr.* V. (*ad* X.) *Syr. Caryoph. q. ſ. f. Bolus*, Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Alexipharmaci*) ℈j. *Spec. Diambræ, Ferri Nutriti aā* ℈ß. *Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus.*

℞. *Pul. Serpent. Virg.* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *Ol. Abſynth. Chym. gt. j. Ext. Cent. q. ſ. f. Pil.*

Detur aliquot ex hiſce Compoſitionibus, ſemel, bis, terve in die; uti res Ægroti poſtulet, & patiatur; cum idoneo vehiculo; *Vino* puta, *Pomaceo*, vel *Julapio Cardiaco.*

Si

Si Liquidum malis, in eundem finem propinetur *Infusum amarum, cum Tinctura Martis, vel ejus Alcohol.*

℞. *Rad. Zedoar. Gentian. aa* ℥ij.
Cacum. Abs. Rom. Agrimon.
Cort. extr. Aurant. siccat.
Croci Brit. aa ʒj. *misce, & digere, in Vini rubri Lusitanici* ℔ j. *ad idoneam alterationem: Tunc f. Colatura. Dosis* ℥iij. *cum Alcohol. Martis* gr. v. *ad* x.

Sunt & alia Medicamenta, *Arthritidi* protrudendæ apta; quæ *Anomalis* quibusdam singularibus occurrunt, & suis in locis tradentur: hæc autem maximè communia.

Internis hisce ποδαγραγωγοῖς, vel hujusmodi aliis, dies quatuor, aut quinque usurpatis; si in Artubus nihil excitabitur Doloris, ad ea, quæ extra imposita *Arthritidem* ad τὸ ἔξωθεν eliciant, descendendum est. Articulo dolere solito admoveatur *Empl. ex Gummi Caranna*, vel *Oxycroceum*, vel *Cephalicum, cum Picis Burgund. dimidio, triente, vel quadrante.* Valet *Urticatio*, Veteribus in usu adversus Dolorem Ischiaticum: Valent *Balnea*, sed calidissima; uti etiam *Pelles Animalium* recens detractæ. Vel applicetur *Ceratum illud viride*, ex quo fiunt *Petasothecæ*; vel si vires Ægri ferant, & res in dubio versetur, *Phœnigmus.*

℞. *Fermenti vet. partes* ij.
Sem. Sinapios,
Ras. Raph. Sylvestr. Allii,
Cucumin. Rutæ; Fimi Columbini, aa partem unam; cum Aceto Vini albi contunde; ad spissitudinem Cataplasmatis redige.

Admoveatur ejus portio, quam ferri potest, calidissimâ; cum vestitu apto, Laneorum nempe involucris; & quamprimum illa refrixerit, donec Tumor erit, usque eo renovetur. Ægrotanti, si inter cruciatus animo defecerit, *Julapium Cardiacum*, vel, quod præferre soleo, *Vinū* aliquod generosū sæpius propinetur. Tumori demum facto, ne sanguini reddatur in eo contentus Humor, *Epispasticum*, cujus beneficio is educi possit, applicetur.

Ubi nulla præsentis auxilii necessitas, aut Ægrotus debilis, & tener, Doloris fuerit impatiens; Tibiis vel Cubitis (prout *Arthritis* imos, vel supremos Artus solet occupare) primum *Epispasticum* commune superponatur; quo duodecim vel duodeviginti horis post detracto, imponatur id, quod sequitur.

℞. *Axung. Porcin.* ʒiiß. *Empl. Melilot. s.* ʒiß. *Pul. Cantharid.* ʒj. *m. f. Emplastrum.*

Hujus *Epispastici* auxilio, dies sex, octo, vel decem educatur, quamdiu nempe visum fuerit, ἰχωρῶδες αἷμα. Quacunque via progrediare; salutaris hæc severitas, manem omnem Clementiæ speciem, longè multumque vincens, *Arthritidem* paucis diebus solet allevare. Ita falsum est quod effluit, ut ex eo sæpe Pruritus, & partium aliquando vicinarum Inflammatio, & tam diutinum esse flumen observatur; ut ne perpetuum sit, interdum extimescat Æger. At, quantum mihi notare licuit, inanis hæc Solicitudo. Nam Ichore supervacuo exulante, concidunt Symptomata: ex quo Æger vegetior, Appetitu avidiori, Animo majori est donatus; ab *Arthritidis* accessione nova ad tempus aliquod incolumis.

At Tribum *Arthriticorum* delicatam, mollem, & doloris impatientem instare video; quæ periculum ex dolore me-

meticus, & ex ἀπονίᾳ felicitatem, omnem hanc *Arthritidis* expellendæ Medicinam, illiusque Professorem crudelitatis arguit; neque inter hæc tormenta (*Phœnigmos* scilicet aliaque dolorem excitantia) aliter, quàm in *Phalaridis* tauro, vivi contendit; neque sine indignatione quadam me objurgat, ac si verbis *Æschyli Prometheis* usa.

> Ἐλαφρὸν ὅςις πημάτων ἔξω Πόδα
> Ἔχει, παραινεῖν, νυθετεῖν τε τὺς κακῶς
> Πράσσοντας. Id est.

Facile, quisquis pedem extra mala habet, adhortari, & monere infelices. Et, ut verum fatear, querimonias hac de re me plus semel audivisse, non dissimulabo. Pii autem Medici est, dum morbum sedulo & artificiosè conatur relevare; quicquid in ea re occurrat impedimenti, studio & constantia vincere, vel patienter ferre. Exponenda igitur his hominibus est *Arthritidos Anomalæ* malitia; & quanto melior, & mitior sit hæc crudelitas, quàm per misericordiam methodus: Illa brevi, & tolerabili dolore sanitatem; hæc quiete, multo detestabiliori, mortem accelerat.

His in genere præmissis, *Anomalas Arthritides* speciatim explicandas, jam nunc aggrediar.

CAP. II.

De Ventriculi Affectibus Arthriticis.

ART. I. A *Ventriculi* & *Intestinorum* malo, nempe dyspepsia, creberrimè potissimeque nasci *Arthritida primigeniam*; ex ejus doctrina, luculenta & idonea liquidò patebit. Ejusdem *Arthritidis*, ut etiam *Symptomaticæ*, naturam exquirenti manifestum erit, nullam in universo corporis Trunco partem, *Ventriculo* & *intestinis*, eam utramque perfectam anteponere; nullam frequentius ingredi; nullam diutiùs tenere; nullam gravius affligere; nullam sæpiùs repetere. Quæ quidem res, uti methodi nostræ, ab *Arthritide* eorum *Anomala* incipientis, rationem abundè comprobat; ita quidem meritò requirit, ut, quæ sit hujus sævitiæ frequentiæque causa, studiosè examinemus.

Quo verò clarior & dilucidior *Anomalarum*, hasce partes sic infestantium, expositio sit; de iis, quæ in *Ventriculo* locum habent, hoc capite; de iis, quæ in *Intestinis*, suo ordine postea disputabimus: Ut, in quibus ea inter se concordent omnia, & in quibus discrepent ex conjunctis & juxta se positis faciliùs innotescat.

II. Ut *Ventriculum Arthritis* occupet, & in eo commoretur, duo videntur esse necessaria; Primùm, in sanguine miasma *Arthriticum*, sive nativum, sive malis moribus acquisitum. Sæpe quidem nativum, huic affectui suo marte generando, par & æquale reperitur: Sin ebrietate, gula, vel utraque id adaugeatur; fortius inde factum, omnem molitur efficacius accessionem, præcipuè *Anomalam*. Neque tantummodò inesse sanguini, & cum eo circumvehi sufficiet; nisi etiam in fugam abiturum; nisi exilio, quocunque vult natura, fuerit paratum. Alterum est, ut huic miasmati accipiendo, in tunicarum vel fibrarum intervalla adsciscendo, *Ventriculus* accommodetur; & ad illud in recessus intimos admittendum, aptus & conveniens sit.

III. ADVENAM illius accipit *Ventriculus*, ſæpe propter Imbecillitatem ab incunabulis ductam, ipſoque ortu factam; ob quam in illo expellendo arcendoque partes minimè poſſit ſuſtinere.

Et quidem tanti, ad inferendum hunc affectum, momentique tam magni, eſt hæc imbecillitas, ut ex iis, qui eo laborarunt, antea *Ventriculo* laborare, plerique omnes invenirentur. Illa vero, quam dixi, imbecillitas aliquando ſubita eſt, &, uti conjicio, ex improviſo: Quoties nimirum Venere abſumantur; vel, ex Dolore, Timore, aliove quovis Animi Pathemate, recedant Spiritus animales; *Inteſtinorum* membranæ flacceſcant; itaque advenæ, ſeſe intrudenti, non ad ἰσοῤῥοπίαν adverſentur, atque adeo viam aperiant. Cujus quidem rei, (*Anomaliæ* videlicet, hoc in loco *Arthriticæ*, à mœrore inductæ) Exemplum mox ſubjiciam.

Nonnunquam autem crudum, acidum, bilioſum, aliudve aliquod ineptum & vitioſum, in *Ventriculo* coacervatum, Miaſma illuc allectat, &, Tunicas ejus irritando vellicandoque, ut in iis illud deponatur, efficit: Non alio modo forſan, quàm, in ambitu Corporis *Epiſpaſtica*, *Phœnigmi*, & id genus *Attrahentia* vulgo dicta, Cutim mordendo ſtimulandoque, Serum, & nonnunquam ipſum Sanguinem ad ſe invitant, & quaſi attrahunt. Quod quidem uſu venit admodum frequenti; ſic, ut in cauſis hujus *Anomaliæ* Procatarcticis nihil, ut opinor, frequentius.

Interdum Miaſmatis in *Ventriculum* miſſi, cauſa eſt externa: uti *Cataplaſmus*, *Emplaſtrum*, aliudve quodvis iſtiuſmodi repellens; quo, ne extra in Articulis maneat, neve in eos emittatur *Arthritis*; verum è contrario, ut in *Ventriculum* pellatur, effectum eſt creberrime. Atque huc referri Frigus oportebit; ſeu Balnei, ſive Aëris fuerit: & quidem, multum hac in re valere frigus externum, iterum & ſæpius obſervavi.

Ex hiſce cauſis qua antecedentibus, qua evidentibus; ſed ratione, modo, & ἐνεργείᾳ alias alia, valdeque inter ſe diverſa operantibus; *Anomalias* notare licet, in *Ventriculo Arthriticas*: quarum εἶδος καὶ ἦθος, ut ad illa deſcendamus, plerumque tale eſt.

IV. Cum *Arthritis* aliquandiu *Regularis* fuit, & in Artubus acceſſiones receſſioneſque multas ex intervallis iteravit; ſæpe quidem videmus, Paroxyſmum ejus, vel ex *Frigore*, *Emplaſtro*, *Cataplaſmo*, *Unguento*, vel iſtiuſmodi aliquo externo repellente; vel poſt ſatietatem, aut crapulam, & in victu erratum aliquod, nunc abſcindi abrumpique; ſi nempe eſſet: Sin nullus fuerit tunc temporis Paroxyſmus, ſpatio præter morem excludi prorogarique. Hanc Paroxyſmi regularis ſive interruptionem, ſive intermiſſionem, nonnunquam ſequitur Ἀνορεξία, Cibi faſtidium; eique poſtea ſe adjungit Pectoris gravitas; & deinde ructus, Vomitio, & interdum Cardialgia. His ſæpe additur *Inteſtinorum* Oppreſſio, Dolor, Conſtrictio, & aliquando Æſtus, reſpiratio impedita & anguſta, Oſcitatio crebra, Cephalalgia, Vertigo, & interdum Mœſtitia, Σκότωμα, Faciei Pallor, & poſt aliquod tempus Imbecillitas univerſalis, & totius corporis Macies.

Etſi hæc Symptomata fortaſſe nunquàm

quàm

quàm in eodem Corpore ſimul ſemel obſervantur omnia; ea tamen horum Caterva creberrime videtur, quæ *Ventriculum* maximè, ſecundum cum *Interanea*, malo quodam inteſtino affici, gravarique ſignificet; eique κατὰ Συμπάθειαν ἐπιγίνεσθαι, tum imo Ventre, tum medio, tum etiam ſupremo, cum ſyſtemate Nervino, ea, quæ recitavimus, Symptomata: quod ea ſingulatim examinanti facillimè patebit.

Abs quo hæc intus oboriuntur, rara in Extremitatibus *Arthritis*. Fixus, vagus Dolor, Tumor rarus. Qui diu Clinicus fuit, non nunquam, hunc in modum affectus, expeditè & promptè ambulat. At, quod externo omni Dolore pejus, magis indies inteſtina mala magiſque ingraveſcunt: Sic, ut Æger (niſi fortunate *Deus* ſe interpoſuerit, &c, vel Tempeſtate ab immoderata & perfrigida, ad mitem & benignam mutata; vel Medicina appoſitè adhibita, reducta fuerit *Arthritis regularis*) inedia, languoribus, & dolore confectus, è medio ſenſim abiens, poſt menſes aliquot triſtiſſimè actos, mortem denique miſellus obeat.

V. Quicunque hæc Symptomata, maximè verò eorum Ordinem, quo ex aliis emanent alia, judicio ritè ponderaverit; mecum, ut opinor, ſentiet; *Arthritidem*, olim regularem, nunc *Anomalam* fieri, & in *Ventriculum* divertere. Cujus rei probabilitas ex hiſce paucis, ſimul conſideratis, omninò ſumi poteſt. Primum, quod nullum unquam hominem, niſi *Arthriticum*, adoriatur hic affectus. Deinde, quod nec eum, niſi Miaſmate *Arthritico*, eoque maturo, & volatili turgentem. Deinde, quod neque illum, niſi vel à Paroxyſmo vacuum; vel eum habentem interciſum, imperfectumque. Deinde, quod è veſtigio ſequatur rectæ *Arthritidos* defectum. Quibus omnibus, uti par eſt, penſitatis, nihil veroſimilius videtur, quàm quod *Arthritidos* materia, *Ventriculum* appulſa, dictam moveat Tragœdiam. Hujus autem opinionis fides ut ampliùs ſtabiliatur, hoc, quo nihil clarius, nihil luculentius optari poteſt, unum ſuperaddam; nempe quòd, *Arthritide regulari* denuo inducta, (id eſt, Materia *Arthritica* à *Ventriculo* in Artus amandata) nihil huic affectui citiùs, nihil tutiùs medeatur.

VI. Senes hac *Anomala* maximopere conflictantur; quorum ſanguis, in Miaſmate, per ætatem ingraveſcente, expellendo; quorumque Viſcera, propter imbecillitatem ætate creſcentem, in eodem avertendo, minùs valent. Sed non iis propria eſt habenda; quando in adultos, in iis juniores ſæpè numero cadat: Et quidem adeò, ut *Anomaliarum*, quotquot ſunt, *Arthriticarum*, nulla unquam, quod meminerim, magis. De cujus rei cauſa, ut conjecturam faciam, nihil magis in promptu, aut veriſimilius habeo dicendum, quàm iſtam in victu incuriam; licentiam iſtam (inutilem dicam, an pernicioſam?) qua iſtius ætatis Homines in mala ſe innumera immergunt. Quod ut pateat, unicum iſthuc adjicerè neceſſum eſt, in Juvenibus ab errato in potu aut cibo, incipere eam quam ſæpiſſimè ſolere.

De Anni tempore, quo potiſſimè gliſcat, enuntiari poteſt; etiamſi nullum illa non arripiat tempus, nullo tamen magis vigere, quam Autumno; quo, ad ſpumam omnem *Arthriticam* è Sanguine eructandam, vires exerit

Natura, & ut illam ad ſe alliciant, per fructus horæos æſtate devoratos, & in ductu ſuo retentos computreſcenteſque inteſtina præparantur.

VII. Hæc quum hujuſce *Anomalæ* ratio ſit creberrima; operæ pretium eſſe videatur, eam cum *Arthritide regulari* paucis comparare, & utramque, quaſi trutina, examinare. Age igitur, calculum ineamus, & initio, quod in confeſſo eſt, ponamus, Diatheſin in ſanguine *Arthriticam* tam hanc, quàm illam præcedere. Deinde miaſmatis è ſanguine ablegationem ſimiliter utramque anteire: Et quidem, in his duobus, eis inter ipſas convenire.

At, quod altero loco dicendum, in quibus ſecum diſſentiant, ſunt quàm plurima. Nam in acceſſione regulari ſanguinis orgaſmum, pulſum celerem, carnis æſtum, eumque aliquando ingentem, Naturæ nixum molitionemque plus minùs intenſam obſervare licet: Contra verò in *Ventriculi Arthritide*, nihil horum evenit; at Anxietas, Inquietudo, Languores ægrotantem urgent. Illa Naturæ vegetæ, vividæque, & magnum aliquod moventis opus; hæc fatigatæ, hæc oppreſſæ, & oneri ſuccumbentis. Poſtremo, illa Vitam reddit ſecuriorem, hæc Mortem imminentiorem. Tantum inter haſce *Arthritides* eſt diſcriminis; & tam certo, ſi earum altera *Regularis*, altera huic contraria eſt.

VIII. Neque de iſtarum *Anomaliarum* Hiſtoria, vel ejus Fide, derogari quicquam arbitror; ſi forſan earum aliqua (prout diverſæ ſunt, & earum numerus pene infinitus) ſine ulla ſive è prædictis, ſive alia quavis evidenti cauſa, fiat; vel ſi unà cum Paroxyſmo regulari, non autem poſt eum, uti nos ſtatuimus; vel, ſi ab ejus interruptione intervallo, quàm propoſuimus, longiori. Quandoquidem fingi poteſt, in ipſis hiſce *Anomaliis* quædam ineſſe perfectio; quam in deſcriptione nuper allata conati ſumus exprimere: Et quotquot eam habent *Anomalæ*, cenſeantur ἀκριβεῖς, ſuoque genere abſolutæ; quæ verò carent, & ab ea deſciſcunt, minùs perfectæ: De quibus tamen omnibus ſententia, per regulam datam, per *Anomalam* abſolutam, facillimè ferenda eſt.

IX. Illa porro Symptomata, quæ dicuntur *Hypochondriaca*, notitiam *Arthritidum* in Ventriculum *Anomalarum* identidem obſcurant, earumque Diagnóſin interturbant. Nam cum ea ſenes ſæpiſſime invadant; eoſque maxime, qui poſt madidam, & temulentam juventutem, mutata vitæ ratione, ſenectutem degunt ſobriam & ſiccam; à Vino abſtinentia Languores fere perpetuos, ructus, Anxietates, Triſtitiam, & nonnunquam Dolorem, aliaque *Ventriculi* mala non rarò infert; quæ *Anomalam* in eo *Arthritidem* diuturnam (qualis ea interdum eſt) non parum æmulantur. Ut autem eam internoſcat, & ab affectu Hypochondriaco diſtinguat; ejus inſultus explorare, modos eorum, vehementiam, & intervalla perſcrutari, medentem oportebit: Unde ab illo iſtam facilè diducet.

X. Hiſce libet adjicere, perinde fere eſſe, *Anomalam*, ut per ſe eſt, ſpectemus, utrum Artubus relictis in *Ventriculum* Materia directo ſe inſinuet; an verò primum in Fauces, in Partem aliquam contuſam, aliamve quamvis; & tandem, quaſi per circuitum,

tum, ineat *Ventriculum*: quum diverſa iſta progrediendi via, ad naturam hujus *Anomalæ* permutandam, ne hilum quidem faciat.

Idem etiam erit, ſive *Anomala Arthritidem* fixam, ſive erraticam ſequatur, ſive neutram harum; ſed Miaſma, ſine ulla in Artubus mora, è ſanguine rectà in *Ventriculum* mittatur: Idem, inquam, erit; modo mitti conſtet. De iſtarum *Anomalarum* natura, eandem nempe eſſe omnibus, nihil dubii eſt; de earum ὑπάρξει modo certi eſſemus.

Hoc autem adnotandum, uti ætate provecti, (quod ſuprà poſitum eſt) quam juniores: Ita labe *Arthritica* ab ortu inquinati, quam integri: grandioribus, quàm maturis Parentibus oriundi; Appetitu malo, quàm bono donati; *Arthritide* frigida, & languenti, quam calida & acri dolere ſoliti; *Anomaliis* his aſſueti, quàm iis ſemper liberi, hac *Anomala* citius, & diutius ægrotant.

XI. Medendi Indicatio *Ventriculum* quam citiſſimè, quàm tutiſſime levari, & ab *Arthritide*, ei incumbente, liberari poſtulat; quem in finem duo ſemper conſideranda, ut & ſæpe exequenda veniunt.

Prius, ut per Catharſin idoneam, & ægroti rebus convenientem, impura & aliena iſta maſſa, in *Ventriculo* contenta, qua ad eum quaſi attrahi, & (tanquam compede) in ejus Tunicis detineri ſolet *Arthriticum* Miaſma, foras per os, per anum eliminetur.

Poſterius, ut peracta Catharſi, vel, ſi nullius uſus erit, prætermiſſa, *Ventriculo* dimoveatur, in extremas partes exulet *Arthritis*: De quibus ordine.

Si reſpiratio anguſta & præpedita, ſi *Ventriculi* gravitas & inflatio, maximè vero ſi ructus, ſi Nauſea, ſi vomitio urgebit; adhibito leni Emetico, ſed tamen efficaci, modo vires annuerint & nihil repugnaverit, *Ventriculum* moveri planè opus erit. In Emetico ſeligendo curam & cautionem multam impendi, neque tantam rem negligenter agi oportebit. Ut enim, modo tuta, vomitio neceſſaria, ita, quæ languida, eſt inepta, & quæ juſto vehementior, eſt periculoſa. Qui ſunt εὐέμετοι, iis ſatis eſſe ſolet *Foliorum Theæ viridis*, vel *Cacuminum Cardui Decoctum*, copiosè potum; ad quatuor, quinque vel ſex egurgitandi vices; ad octo, decem, vel duodecim libras, ſi cum εὐφορίᾳ fieri poteſt, demiſſum. Quibus ſegne nimis hujuſmodi Decoctum, neque ſatis irritans, iis conducat libris ſingulis, alternis, tertiiſve, *Salem Vitrioli* pro re nata adjicere. Qui non niſi difficulter vomunt, iis opus eſſe videatur initio *Vinum vel Oxymel Scillit.* Vel ex eorum æquis ponderibus compoſitum, ad duas vel tres uncias ſumere; &, poſt horam quaſi dimidiam, poſſetum aliquod ſimplex, vel amarum. Qui verò *Arthritici* poſſetum, aquam tepidam, vel liquidum aliud aliquod quantitate benè magna, vel nequeunt, vel nolunt bibère; iis ne detur ex officina Emeticum, maximè cavendum. Ut enim aliis id incommodo eſſet, ita quidem *Arthriticis* præcipuè: Ne viz. allecta è ſanguine ad *Ventriculum* materia multa, ejecta verò nulla, laboret æger. Eſt ubi nec poſſetum, neque decoctum, neque Medicamentum aliud quodvis exhiberi poteſt; propterea quòd, ex eorum quopiam,

Torminibus, spasmis cito inutilibus corripiatur æger, imprimis Vino deditus: Hoc casu, Vino affatim, & ad vomitum usque sumpto, sæpiùsque repetito, rejectoque, (quod simul & Emetici & Cardiaci vires habeat) totum isthuc, utut difficile, & plenum opus alea, non nunquam absolvi; itaque ex fati faucibus ægrum eripui.

Quæ per Vomitum evacuari solet Materia, nunc Biliosa; nunc quæ in *Ventriculo* computruit & coacuit, cruda est; maximè post *Anomalam* ex Cerere vel Baccho natam. Respirationis spatium ex eo dilatari, Pectoris gravitas auferri solet: quinetiam ipse vomendi nixus, & quæ ab eo Sanguinis agitatio est, ad *Arthritida Ventriculo* excutiendam aliquando non parum facit, & Æger statim ποδαγριᾷ.

Hora post finitum Vomitum, maximè si Pharmaco moveatur, (ut, in Intestinis quicquid assumptorum manserit, evocetur) Enema vulgare injiciendum; eoque vespere, quo reficiantur vires, *Bolus ex Theriaca Androm. & Pul. Cantiano, unà cum Vini ustulati Haustu, dandus. Tunc infusionis amaræ Vino Lusitanico, vel Xeresano factæ Haustum, cum Pul. Cantiani* ℈j. *vel* ʒß. *ter quaterve in die* assumat æger, donec Alvo tempus erit inaniendæ.

Si vires ægri patiantur, interposito die uno post Vomitum, instituatur Purgatio: Sin imbecilliores eam vetuerint, in aliud tempus differatur: quam autem primùm commodè fieri potest, eam aggredi juvabit. In ea ordinanda curæ esse oportebit, ut ægri viribus conveniat; ut, in ductu alimentari quicquid insit alieni, tuto illud emittatur; sed neque Medicamento tam forti, tamque Elaterio, ut faciat Hypercatharsin. Uti hæc ægroto non nisi periculo plena, ita quidem Purgans nimis lene exhiberi, malum erit. Hoc casu enim, nisi brevi repetita fuerit Purgatio; illuc, ubi peccatum erat, posteà, majori cum incommodo, redeundum, & Venter iterum movendus. Ratum enim esto, auspicatissimam hujus *Anomalæ* Curationem fore, si à *Ventriculo* & *Intestinis* bene purgatis ordiatur. Mihi solenne est, per *Tincturæ sacræ* ℥iii. *vel* iv. *vel per Extr. Rudii* ʒß. *ad* ℈ii. *vel per Pul. Warvvicensis quasi* ʒß. *vel per Mannæ & Salis Cathartici Solutum, addito Elixir Dafsæano, Alvum ducere*; &, si spatio sex horarum nihil effluxerit, Clysterem immittere; Vesperi post purgationem, (uti post vomitum) Bolum exhibere.

Interdum accidit, post utramq; Catharsin, non nimis parcam aut debilem, Nauseam manere importunam; ipsaq; Medicamenta, quæ Sanguini suscitando, *Arthritidique* transferendæ sunt à Medico destinata, Ore confestim reddi. Hoc, uti conjicio, fit per acre illud *Arthriticum* Miasma, quod *Ventriculi* Tunicis inhæret. Ad Vomitum hunc inanem, imò noxium compescendum, *Laudani liquidi gtt. instar* x. *cum Aq. Cin. fort.* vel *Abs. C.* vel *Sp. Menthæ* ʒii. quarta, quinta, vel sexta quaque hora misceantur; ea nempe dosi, & frequentia, quæ Vomitionem tollat, & in Ventriculo *Podagragoga* retineri faciat. Laudanique Dosibus, post Vomitionem aliquantisper compositam, intervallo ea medio interponantur, sic, ut si Laudanum horis sexta & duodecima, remedia *Arthritidem* moventia

ventia tertia & nona exhibeantur. Quamprimum ea retinet, *Ventriculus*, tanquam inutile quoddam, ne dicam ineptum, & poſtea nocivum, omitti Laudanum, & in methodo præſcripta progredi juvabit.

Hæc autem omnia circa Catharſin à me propoſita, de iis tantummodo ægrotis intelligi velim, quibus & Purgationis utriuſquè opus, & ejus ſuſtinendæ vires ſunt. Quoties autem ejus nulla in conſpectu neceſſitas; (quod in *Anomala* per Mœrorem inducta, aliiſque paucis obſervare licet) vel quoties eam admittere nequeat ægrotantis imbecillitas; à *Podagragogis*, omiſſa ea, incipiendum: De quorum uſu verba jam proximè faciemus.

XII. Peracta re Cathartica, quæ prior erat medendi *Intentio*, ad alteram illam, quæ *Arthritidem Ventriculo* moveri jubet, &, quoad fieri poteſt in Artus amandari, properandum eſt. Hoc ut effectum reddam, iis utor non modo Stomachicis, quæ *Ventriculo* contra inimicum defendendo; verum etiam iis Cardiacis, Alexeteriiſque, quæ ſanguini, eum in corporis ambitum pellendo, quæ Miaſmati exturbando conferant. Quoniam verò iſtarum Claſſium Medicamenta non proſunt omnia; ſelectiora quædam, & huic propoſito utiliora, in medium feram.

Poſſunt illa vel *Pulveris*, vel *Boli*, vel *Pilularum*, vel *Infuſi* forma exhiberi: Atque hiſce pene omnibus *Ferri* (propter ejus excellentiam, & in *Arthritide* expellenda vires mirificas) Præparatum aliquod adjiciam.

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Purpurei*, vel *Lapidis Contray.* vel *Goani*, vel *Rubri Exon.*) ℈i. *ad* ℈iß.
Serp. Virg. ℈ß.
Chal. Nutriti gr. v. *miſce f. Pulvis.*

Loco *Rad. Serpent.* dare licet *Gentianæ*, *Zedoariæ*, vel *Contrayervæ* tritæ, eandem vel majorem quantitatem.

℞. *Pul. Rad. Ari C. P. Rubri Exon.* *aā* ℈i. *Alcohol Martis gr.* v. *miſce f. Pulvis.* Vel

℞. *Spec. Diambr.* (vel *Aromat. Roſat.*)
Pulv. Gaſcon. aā ℈j. *ad* ʒß.
Chal. prædicti gr. v. *miſce f. Pulvis.* Vel

℞. *ZZ. in Indiis Cond.* ℈j. (vel *Piperis in racemis C. gr.* vi.)
Pul. purpurei ℈j. *ad* ʒß.
Chal. N. gr. v.
Syr. Abſ. S. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Spec. Diambræ.*
Pul. Lap. Contrayervæ aā ℈j.
Alcohol M. gr. v.
Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Spec. Aromat. Roſat.* (vel *Dianthos*) ℈ij.
Flor. Salis Armon. gr. x.
Syr. Garyoph. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Conſ. Abſ. Rom. Pul. è Chel. C. C.* *aā* ℈j.
Ol. è Sem. Carvi gtt. j.
Chal. N. g. v.
Syr. Cort. Citreor. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Theriac. Androm.* (vel *Mithridatii*, vel *Elect. Stomach. à Clariſſimo* Fullero *deſcripti*)
Pul. Gaſcon. aā ℈j.
Chal. prædict. gr. v.
Syr. Menthæ q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Camphoræ gr.* v.
Pul. Rad. Contrayervæ gr. xv.
Extr. Rutæ q. ſ. f. Pil. Vel

℞. *Piperis longi pul.* (vel *Spec. Diatr. Piper.*) *gr.* v.
Pul. Gentian. ℈ß. *Myrrhæ gr.* v.

Extr.

Extr. Cent. Min. q.s. f. Pil. Vel

℞. *Pul. Serp. Virg.* ℈j.
Chal. N. gr. v.
Syr. Aurant. q. s. Pil.

Cum omni *Bolo, Pulveris*, vel *Pilularum* Dosi, sumendus est *Julapii* Haustus.

℞. *Aq. Cardui, Menthæ, Lactis Alex. Gent. Comp. Abs. C.* (vel *Cin. fort.*) āā ℥iij.
Marg. pp. ℈ij. *Sacch. q. s. f. Julapium.*

Olea Chymica, Sacchari beneficio, in *Julapium* addita, longè illud efficacissimum reddunt. In forma liquida placet hujusmodi *Infusum*.

℞. *Rad. Zedoar. Gentianæ.*
Cacum. Absinth. Rom. Agrimon. (vel *Trifol. Palustr.*) āā. ʒij.
Coccinell. ℈j. *Cort. ext. Aurant.* ℈ij.
Infunde in Vini rubri Lusitanici, vel *Xerani* ℔ij. *ad idoneam alterationem*; *tunc f. Colatura. Dosis* ℥ij. vel iij.

Simili modo ex *Aromaticis, Cortice Winterano, Fruct. Cubeb. Sem. Cardamom. Ex Seminibus Anisi, Carvi, Fœnic. d. Cochleariæ paretur Infusum.* Quilibet autem *Infusi* sive *Amari*, sive *Aromatici Haustus* habeat *Tinct. Martis Feburianæ*, vel *cum Succo Limoneo præparatæ gtt.* x. vel *Alcohol. M. gr.* v.

Pauperibus εὐπόριστον esse potest *Allii, Croci, Zinziberis, & Radiculæ rasæ, cum Absinth. Roman. Cacuminibus* infusum. Et ubi nulla in forma sicca placent Medicamenta, neque ulla quidem *Infusa*: Hoc casu, tum prodesse, tum placere potest *Spiritus Menthæ*, vel *Juniperi*, vel *Spiritus Absinthii.* Non nullis magni æstimatur, & quidem multarum virium est, *Aqua*, quæ nuncupatur *Hispanorum Arthritica*; cujus hæc est Formula.

℞. *Caryophyllorum Aromaticorum, Nucum Myristic. ZZberis, Maceris, Cinnamomi, Piperis nigri, Croci, Zedoariæ, Galangæ, Baccar. Juniperi, Corticum Citreorum & Aurantiorum, Spicæ nardi, Cubebarum, Aloes Hepaticæ, Ligni Aloes, Calami Aromatici, Stæchados*, āā ℥ß.
Cacum. Salviæ, Ocymi, Rorismarini, Menthæ, Majoranæ: Baccarum Lauri vulg. Pulegii, Ras. Gentian. Florum Sambuci, Ros. alb. & rubr. Chamæpit. Chamædryos, Calamenthæ, Melissæ, Origani, Matricariæ, āā *M*ij.
Ficuum, Dactylorum, Amygd. amar. Nucum Pinearum Nucleorum, Uvar. passar. major. āā ℥vj.
Mellis Virginis ℔j. *Sacchari optimi* ℔j. *Moschi triti* ʒj.
Incisa & contusa indentur Spiritus Vini Canarini optimi ℔. xv. *Infunde dies* x. *vel* xii. *tunc in MB. destilla.*

In affectibus Stomachi & intestinorum *Arthriticis* valentissima habetur.

Dosis ℥ß. cum Sacchari momento, vel cum Mica panis, uti videbitur, repetenda.

Est etiam externi usus, ad *Dolorem* mitigandum *Articularem*; modo calidissima dolenti articulo superlinatur.

Transacta Catharsi, vel si nullus ei locus fuerit, prætermissa, ad jam dicta Medicamenta, sive iis non multum absimilia, descendo; eaque hoc sumenda ordine præcipio. Mane, horam circiter nonam, *Infusi Haustum* ministro; tertia pomerid. *Pilulas*, vel *Pulverem*; nona vespertina *Bolum*, maximeque *Theriacalem*; & tertia matutina *Pulverem*, vel *Pilulas* exhibeo; cum *Vini Lusitanici*, vel *Julapii* Haustu, post eorum quodlibet.

Aliquando tridui, vel etiam bidui ſpatio, interdum citius, hujuſmodi Remediis, hac methodo datis, exturbatur *Arthritis*, & Articulis impingitur; ubi nimirum Sanguis tener, & tractabilis ſubito Medicamenta ſentit, eiſque facile obtemperat: Alias, non niſi longo tempore, fit Tranſlatio: Alias, non niſi aliis inſuper Remediis in auxilium, & operam ſociam vocatis.

Quando biduum iſtiuſmodi *Podagragogis* dicatum fuit; ſi Tumoris, ſi Doloris nihil erit obortum, Locis ἐν σοὶ; ἔξωτεν occupari ſolitis, admoveatur, vel *Empl. Cephalicum cum æquali quantitate Picis Burgundicæ*; vel *Ceratum viride*; vel utrique Cubito, ſive Tibiæ *Epiſpaſticum*, quo in Artus humor evocetur.

Si remedia tum interna, tum externa modò dicta, viribus ita junctis, *Arthritidi* removendæ minimè ſufficiant; intendatur, oportebit, eorum alterum, vel utrumque, & auxiliis (ſi videbitur) novis & aſcriptitiis augeatur. In Remediis ſiccis, *Chalybis Nutriti Doſis ad* ℈ß. in liquidis *Tinctura Chalybis*, ad guttas xx. amplificetur. Porro, hora quaque media, remediis præſcriptis interponere juvabit *Vini Luſitanici Hauſtum*; ſic, ut ejus ℔ij. vel iij. Nycthemeri ſpatio, (ſi quantitatem ejus, iſto tempore, quà per ſe, quà cum Medicamentis ſumpti, univerſam comprehendamus) ebibantur. Hoc autem in iis præcipuè locum habet, qui *Vino* diu conſuevere, & ſine noxa indulgent; verum, ex contrario, non abſtinent ſine noxa: quorum è numero non pauci ſunt, *Anomala* iſthac ægrotantes. Qui *Vinum* hoc modo potare nequeant, ii *Spiritus C.C. ſuccinati guttas aliquot*, cum *Julapii Hauſtu*, horis iſtis interpoſitis ſumant. Eo autem uſque (ut huic præcepto fidem imponant) evehendus, eo continuandus, ore datorum, tam Vini, quàm Pharmacorum uſus, ſi nihil repugnaverit, donec, æſtu & Orgaſmo in Sanguine facto, *Ventriculus* allevabitur.

Intendenda eodem tempore Externa, & quidem eo uſque, quoad in locum aliquem externum, *Arthritidi* recipiendæ aptum, Humor coactus, & in eo Tumor excitatus fuerit. Hunc in finem Pelle Vervecina recens extracta, Artus involvantur. At nihil certius hac in re, nihil præſentius quàm *Phœnigmũ* acrem & ſtimulantem applicare calidiſſimum; &, dum Tumor oriatur, tantiſper renovare frigeſcentem. Qui verò auxilium illud, ut graveolens; hoc, quia crudele, abhorreant delicatuli; per Laterem, aut Ferri Laminam calefactam, Linteoque incluſam, & loco admotam, idem præſtare poterunt.

Ut autem promptiùs *Arthritis* educatur, vel in lecto, vel cubiculo, ſe à frigore, per omnem hujus Methodi decurſum, tueatur Æger. *Panatella, Gelatina C. C. Juſculo pullino*, & ejuſmodi tenuibus, concoctuque facilibus veſcatur. Si Dolor, arte factus, forte fortuna nimius, ad Lipothymiam tẽdat; de eũ facientibus, de Cutim irritantibus aliquid detrahendum. Si Febris exardeat; vel minuenda, vel omittenda ſunt *Cardiaca*, quæ ſanguinem accendant. *Decoctum album* ad arbitrium ſuum bibat, itaque temperetur Æſtus. Eo denique modo, peragantur omnia; quo, cum εὐφορίᾳ finem propoſitum ægrotus aſſequatur; quoque per tolerabilia ſemper uſurpata, cito tutoque foras *Arthritis*, etiamſi non jucundè, eliciatur. Ne quis autem, Methodi hujus ſive novi-

tate, five infolentia motus, Cardiaca tam fortia, tamque larga à me præfcripta, tanquam aliquod ὑπέρμετρον actum improbaret, fciat omnino velim, ut hoc femel dicam, copia, quæ rem efficiat, me contentum effe minima; fed neque nefciat, eam (quod profecto non temere dictum) & magnam fæpe oportere, & fine damno, effe. Nam (ut, meos quod attingit, dicam) etfi complures ea medicina ferventes, & ad tempus ejulantes novi: eorum tamen multos, ad fanitatem perductos; neminem verò unquam hoc æftu læfum, quod meminerim, obfervavi. Cujus id in caufa effe videatur, quod, quibus illa Fortióra, & quafi Μοχλικά, five interna, five externa, opus fint, iis fanguis plerumque frigidus; nunc malis moribus, nunc ætate debilitatus, nec ad Febrim concipiendam aptus.

Quam primum Orgafmo fatis vehementi Sanguis exagitatur, folet ille virum *Arthriticum*, quod in *Ventriculi* Tunicis inhæret, & Vafis capillaribus continetur, abluere, reforbere, circumvehere; & tandem, quocumque vocant extremitatibus applicata, ibi deponere: Sic, ut unius horæ fpatio, poft *Phœnigmum* admotum, Tumor interdum oriatur.

Dum morbus ore fumptis oppugnatur; aliquando ea, quibus Ventri extrinfecus impofitis, Vifcera foveantur & corroborentur, non negligenda. Placet igitur, bis vel ter in die, Fotu fequenti, vel huic confimili, ope Stuparum è Panno *Wallico*, aliove quovis raro, uti.

℞. *Cacum. Abf. vulg. Menthæ*,
Flor. Rofar. Chamæm. aā ℥ß.
Sem. Anifi, Carvi aā ʒij.
Pulv. Cinnam. Cubeb. Garyoph. Aromat. incif. N. M. aā ℈ij.
Sp. Vini vulg. ℔ß.
Vini rubri Lufitanici ℔jß. macerentur horas tres vel quatuor, vitro bene claufo, in *Balneo Mariæ*: Colatura calidiffimè adhibeatur.

Vel *Emplaftrum* Abdomini admotum, continuo geratur.

℞. *Terræ Japon. Balf. Chilienf. vel Peruan. aā* ʒß.
G. Galbani ʒj.
Picis Burgund. ʒij.
Empl. Stomach. Mag. ℥ß.
Ol. Cin. chym. N. M. aā gtt. ij.

Ifta verò, poft Purgationem maximè profutura judico; Et quidem maximè, vel ætate, vel morbo enervatis; quorum Vifcera Topicum poftulent auxilium. Ne verò, quod in robuftioribus & fanguineis fufpicari oporteat, non tam illa *Ventriculum* defendant, quàm ipforum abufu *Arthritidem* allectent, Medico curæ erit.

Tumori jam facto, & ad magnitudinem confpicuam & notabilem evecto, (ne, quod infit humidi, in Sanguinem remigret) admovere foleo *Epifpafticum*; itaque Serum in eo contentum educere. Salfum illud, acre, virofumque effe conftat; Cutim etenim inflammat; Pruriginem facit permoleftam. Dies fæpè fluit complufculos; aliquot interdum Hebdomadas; & ad libras interdum aliquot: Ut, ipfum *Arthritidos* Miafma, ipfam caufam continentem una cum Sero ejici, non fit dubitandum.

Hactenus occupati fuimus in adducendis Ποδαγραγωγοῖς: verum, ut primū Tumor cum Dolore factus eft idoneus, ftatim de Remediorum internorū five dofi, five frequentia, five utraque, remittendum eft aliquid; neque majori copia jam utendum, quàm quæ, *Arthritidi*

tidi continuo propellendæ, &, ne intus refluat, inhibendæ, ſatisfaciat. Huic autem operi pars eorum dimidiata plerumque ſufficit. *Bolum* igitur e. g. duodecima quaque tantum hora, *Chalybiſque Doſin* non niſi vicibus alternis & duplo intervallo damus.

Sin eveniat, ut, vel ob aëris inclementiam & tempeſtatem perfrigidam; vel, ob erratum in cibo & potu, aut aliud quodvis, Artubus relictis, *Ventriculum Arthritis*, dum hæc aguntur, repetat, (quod quidem minimè rarum eſt) cauſa ejus recidivæ diligenter exquirenda, & ſine mora removenda eſt. Si novæ in *Ventriculo* Cruditates, aliæve impuritates ſint collectæ, Leniente quodam & alvum molliter inaniente, deducantur. Si ex Algore contrahatur Cutis, itaque repercutiatur Humor in Tumore comprehenſus; per Calorem externum, per Veſtitum, aliaque, jam dicta, applicata, denuo evellatur. Utroque verò caſu, Interna plena manu ſunt adminiſtranda: Ut nempe locum, quo per infortunium, vel ex incuria & negligentia ceſſimus, eum induſtria & vigilantia recuperemus.

Et quidem nullo, quod ſciam, hujus *Anomalæ* caſu (ut tandem hoc argumentum aliquando finiam) *Podagragoga* vel fortiora, vel majori quantitate danda; quam ubi illa recidiva eſt, aut in corpore Cruditatibus onerato, propter imbecillitatem minimè purgando, longaque Morbi obſidione debilitato. Illi enim ex *Chalybe*, *Zinzibere*, *Pipere* compoſita: Illi *Spiritu* maximè volatili referta, &, quàm à nobis dictum eſt, longè copioſius ſumpta, ſæpe vix ſufficiunt; imo ſæpenumero ne vix quidem. Æger enim, miſerè afflictus, Spirituum inexplicabili dejectione languens, inter Remedia, utut ardentia & Cardiaca, de *Ventriculi* Frigore & depreſſo animo clamans, è vita, & quidem interdum inopinato, ſtupente undique aſtantium multitudine, excedit.

Quamvis id deſiderandum, & quidem imprimis optandum, ut Articulo ἐν τοῖς ἔξωθεν aliquod figatur *Arthritis*; nihilo minus interdum ſatis erit, e. g. in *Arthritidis vagæ Anomalia*, ſi ad internodia ſua reducatur: Imo quidem ex Miaſmate tantum reſorpto, & in Sanguine retẽto, itaque *Ventriculo* immuni facto, ægrum aliquando novi ſervatum. At in *Arthritidos fixæ Anomalia*, omnium commodiſſimum, exoptatiſſimumque erit, ſi denique in Articulo aliquo defigatur.

Id autem obſervatu facillimum, pariterque viſu jucundiſſimum, quod, quibus gradibus Dolor, Tumor, aliaque rectæ *Arthritidis* Symptomata in extremis partibus oriantur & augeantur; iis planè illa, quæ poſt Vomitum manent *Ventriculo*, leventur, & imminuantur: Speciatim, iis omnino paſſibus Ανορεξία, Ventriculi Dolor, Cibi faſtidium, Cardialgia, Nauſea, &c. vincantur & fugentur: quibus ſuccedit Fames, Cibi concoctio, Oculorum vigor, & ſcintillulæ, aliaque redemptæ & recuperatæ ſalutis indicia. Ut ægrotanti denuo rectam in viam reducto, è re ſua ſit in eadem ſedulo & conſtanter progredi; donec *Arthritidis* materia ὀρθῶς emiſſa, ſpumaque omni effuſa, tum is alacriori tum etiam tutiori vita fruatur.

In hujus *Anomalæ* Prophylaxi valent *Aquæ Ferratæ*, diu recteque potæ; quibus adjungi poſſunt remedia *Stomachica*, Famem & Coctionem promoventia;

cum modicè restringentibus; speciatim *è Conf. Abs. R. Flor. Ros. rubr. Fruct. Cynosb. Pul. Rad. Ari C. Sale Martis, Ente Veneris, & ejusmodi aliis, lege medica, composita & assumpta.* Danda etiam opera est, ut Dyspepsia, Frigus, aliæque Causæ evidentes, maximè quam primum repullulavit, & in Sanguine renovatum est *Arthriticum* Miasma, evitentur. Prodest etiam Fonticulum in Brachio, vel infra Genu, prout *Chiragra*, vel *Podagra*, est frequentior, aperire. Qui verò sibi hac in parte prospicere minimè curabunt, *Anomalam* eos expectare par est, tum crebro, tum graviter recidivam.

Hæc est illa Medendi Methodus, quam meis utilem & salutiferam, in tractanda isthac *Anomala*, expertus, si per tenuitatem nostram licuerit, aliis commendare velim; donec ea meliorem dies docebit.

HISTORIA V.

In Ventriculum *&* Intestina *irruens* Arthritis, *foras expulsa.*

HIstoriarum agmen ducat Venerabilis & Prænobilis Dominus, *RICH. ANNESLEY*, in Ecclesia Cathedrali nostra, *Exoniensi*, Decanus; in *Hiberniæ* Regno Baro *Altham*; Magni Comitis de *Anglesey* Filius: Qui, cum Naturæ Muneribus eximiis, cum Ingenio planè divino, ex Illustrissimo Parente derivatam (*nam*, ut dictum est, *ad bona cuncta ne quidem* Agamemnon *natus*) accepit *Arthritidem*. Id autem huic *Arthritico* bene cessit, quod per annos complures aptè, quodque rectè doleret; & quod, in Paroxysmis quoties Spuma è Sanguine effunderetur *Arthritica*, non id cum Vitæ periculo, (sic, ut in plerisque solet *Anomaliis*) sed cum Ægri emolumento & tutela perageretur.

Ita illi Vitæ ratio si non integra, minimum incolumis diu fuerat; quum, ab *Arthritide* aliquando feriatus ultra modum, ex ea tanquam antecedente causa, Miasmate *Arthritico* Corpus habens ἐμπιπλάμενον, in malum incidit gravissimum, in summum Capitis periculum.

Nam horæos fructus nimio plus devorans, biduo vel triduo post, nempe quam primum ii in *Ventriculo* computrescentes illum aggravarent, Primum, Cardialgia, tum Animi deliquio, Motibus Convulsivis, Spasmo Oris Cynico, ut vel ipsam animam agere videretur, est correptus. Statim, atque Tragœdia incepit, arcessitus ad ægrum advolavi, malique tam atrocis, tam etiam repentini sciscitando causam indagans, eam, quam memoravi, esse inveni; neque nisi Vomitione tolli posse judicavi.

Quando verò huic ægroto, Medicamentorum minimè amanti, propter aliquod ex Natura fastidium, *Emetica* abhorrenti, neque sine periculo toleranti, ea, quæ Pharmacopolii sunt, *Emetica* non conveniret, vel liceret dare; aliam tentare viam necesse habui. *Vini*, Ægro familiaris, rubri, Lusitanici quantitatem bene magnam exhibui; eaque Ore rejecta, Haustum repetii; & quidem eatenus *Vino*, & tam celeriter dato, donec ἄνω Cruditatum massa omnis ejiceretur; quæ quidem magna erat, impura, acida, graveolens. *Emetici* hujus *Cardiaci* beneficio factum est, ut tum *Ventriculus* exoneraretur, tū etiam eodem tempore à deliquiis Æger incolu-

mis

mis ſervaretur. Tormina, quæ poſtridie ſupererant, *Inteſtina* etiam premi oſtenderunt: Et quidem aliter, quàm in vulgari *Colica*, ea premi mox conſtitit. Nam cum Æger jam diu ab *Arthritide* claudus fuiſſet; ea, quæ jam in Viſceribus congeſta ſunt, impura, Materiam Artubus inhærere greſſuque ægrum privare ſolitam, ad τὰ ἔἴδον, ad ſe vocarunt: Quod vel hoc innotuit, quoniam Viſceribus æger acerbiſſimè dolens, eodem tempore Pedum factus eſt compos; & quidem magis, quam per annos ante multos. Huc enim illuc expeditè, & erecto Corpore, quaſi Vinculis ſolutus, ambulavit; ut ab Artubus ad *Inteſtina* Materiam μεθίςαϑαι *Arthriticam* minimè ambigatur.

Ad *Inteſtina* expurganda leniens præcepi, & deinceps aliquot poſt diebus altera vice. Dolor, qui poſt Purgationem utriuſque generis ſatis vehementem manſit, *Inteſtina* aggravans, Naturam mali *Arthriticam* adhuc plenius monſtravit.

Ut in Artus hoſpitio novo moveretur Hoſtis, (quod jam proximè faciendum) *Pulvere Gaſconico*, &, quod in hac re momenti erat maximi, *Vino* prædicto uſus eſt Æger. Quorum ex uſu, primum, Dolor, deinde Tumor, cum Cute lævi & nitente, ortus eſt, & Chiragram indicavit. Tum poſt longam intermiſſionem rediit Fames, & ex alimento largiori paulatim Vires; ut, qui ſuſurro, languidè & debiliter, verba jam diu ediderat, voce iterum nunc viva loqueretur; iterumque gravidam faceret Uxorem.

Ægrotanti profuit, quod ea fuit illi Spirituum Animalium Vis, & tam *Elaſtica*, quanta utique raro obſervatur, quanta putari poteſt maxima: Quæ quidem plurimum in eo reſtituendo valuit.

Annos poſthæc aliquam multos exegit vir præclarus, Purgantibus, Coctionem corrigentibus, & *Arthritidem* expellentibus, ea, *Ventriculum* & *Inteſtina* multum affligente, cum fere conclamatum eſſet, allevatus.

HISTORIA II.

Arthritis *idonea*, *Balneo frigido in* Ventriculum, *& ea quæ intus ſunt, repulſa.*

HOmo adoleſcens, Καλοκἀγαθὸς, ætate provecto Patre oriundus, eaque de cauſa Corpore tenerrimo, Spirituque animali minus firmo donatus; quum è quinto Vitæ luſtro nondum exceſſerat, *Articulari* morbo plus ſemel laboravit. Appetitum habuit admodum languentem, Coctionem imminutam; unde ali deſinere cœpit, & inopia conſumi. Cum eo res deducta erat, conſilio certè non optimo Uxorem duxit: Adeo nempe verum eſt, Infortunia raro ſolitaria mortalibus obvenire. Matrimonio nihil huic humuncioni gravius, nihil unquam intolerabilius eſſe potuit. Corpus cito enervatum, & Vitæ vix ſufficiens innuptæ, maritali verò impar, Æſtus invaſit univerſalis, Febricula Συνεχὴς; cui poſtmodum acceſſit *Dolor Articularis*, cum Tumore, Rubore, &c. ſignis *Podagræ* παθογνωμονικοῖς.

Ut æſtum mitigaret, dolorem allevaret, aliaque, quæ Ægrotum maximopere urgebant, accidentia reprimeret;

quando Calor invitaret æstivus, Aqua Pedes immersit, in frigida & salsa (nempe marina) consistens. Hic Pedum evanuit Tumor, Rubor, *Podagræ* indicia; simul & Vomitus & Intestinorum Dolor est obortus, isque diuturnus, ingens; sic, ut ex eo planè colligi possit; Materiam ad ductum alimentarem, à Pedibus transferri νοσηρὴν. Sub id tempus, ut Viscera, quæ multum exæstuarunt, refrigeraret, reficeretque, fructus horæos ad gulam usque devoravit; devoratos, nec eorum, nec cujusvis generis Cibi tenax, statim ejecit. Cumque iste Victus non unius tantum diéculæ esset, verùm aliquot mensium; & omni eo tempore *Ventriculi* Gravitate, Vomituque, & Dolore, vel continuo, vel ex brevibus intervallis redeunti, Æger afficeretur; & Medicinam aut negligeret, aut ea perperam & perfunctoriè uteretur; isto denique statu erat, quo nullum Medicina præsidium, nullam opem conferre potuerat.

Uti, ad hujus Viri interitum, sociam operam quam plurima dare; ita quidem ex iis aliquo in numero esse, ne dicam primas obtinere, *Arthritida* verosimile est; quandoquidem Materiæ νοσηρῆς, sive *Arthriticæ*, Pedibus affixæ, ad ea quæ intus sunt Translatione, tanquam cardine principali, tota res Morbi versa est.

HISTORIA III.

Recta Arthritis, *&* *in* Ventriculo Anomala, *se vicissim excipientes*, *cum* Anomalæ *curatione*.

VIR Generosus, ætatis mediæ, *Arthritide Symptomatica*, sed & ea languenti, neque satis regulari, diu per vices ægrotavit. Anno MDCCIV. circa æquinoctium autumnale, hallucis articuli majoris, globique infra positi Dolore tentabatur; postea verò plantæ Pedis, & deinde Malleoli; sed eo incerto, & vago.

Elapso vix triduo retrocessit Humor (cujus tamen rei quid in causa esset, dubium erat) neque amplius Pedem momordit. Ægrotantem è vestigio invasit Algor universalis, tanquam Febri præludens intermittenti. Huic accedebat *Ventriculi* gravitas, Pectoris oppressio, Nausea, Respiratio angusta, & in suprema regione *Vertigo*, & somno appropinquante subita Spirituum exulatio.

Anomaliis olim *Arthriticis* vexato, & earum non ignaro, laboranti minimè latebat; hunc *Ventriculi* affectum, etsi prima facie vernaculus appareret, esse revera peregrinum; & in *Ventriculum*, relictis Pedibus, Miasma *Arthriticum*, hujusce mali causam, mitti. Qua ductus opinione Possetum hausit, amaris alteratum; ad Vomitum usque copiosum; ad impuræ, crudæ, biliosæ Vomitum materiæ. Ano etiam injecto ea nocte *Enemate*, subducta est ejusdem quantitas non exigua. Cervici admotum erat *Epispasticum*; *Pulvis* datus *è Chelis C.C.* Illo multum Seri elicitum; hoc animales Spiritus, humiles antea & depressis excitabantur. Interposito die uno, *Tinctura sacra* levabantur *Intestina*. *Bolus è Pul. prædicto, & Theriaca Androm.* eo vespere refecit ægrotantem. Posthæc, horis tribus medicinalibus, *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Conf. Abs. R. Spec. Aromatici Rosati, & Syr. Cort. Citreor. forma Boli deglutiit; cum Infusi amari, Vino Xeresano facti, vel*

Vini ſimplicis uſtulati Hauſtu. Pedibus Emplaſtra, ex Cephalico, & Pice Burgund. pari quantitate, applicata, continuo gerebantur. Si Caligo, vel Lipothymia poſtularet, vel quoquo modo Spiritus deficerent, in præceptis erat, *Sp. C. C. ſuccinati* guttæ aliquot, cum *Julapii* vel *Vini Hauſtu*, darentur.

Hiſce aliquandiu uſus, Æger beneficium inde bene magnum accepit: Purgatis etenim *Inteſtinis*, ad τὰ ἔξω amandata eſt *Arthritis*. Pedum factus eſt Dolor; tumque brevi tempore Cibum capeſſivit Æger: Melius, quàm ſolebat, eum concoxit. Quin illi lætiores eſſe Spiritus animales, commodiuſque Vitæ rem agi, vel ex una Oculorum acie planè conſtabat.

Quum eo loci res erat, de Valetudine reſtituta nimium ſecurus, *Emplaſtra* Pedibus abjecit: Hoc autem obſervatu digniſſimum conſequebatur, quòd intùs citò remeans Materia, ab integrô τὰ Ἔντερα invadens, Nauſeam iterum induxit. *Emplaſtris* iterum admotis, & Medicamentis ad menſem unum alterumque continenter uſurpatis, omnia proſperè cedebant.

Huic ægroto inter alia, Tutelæ gratia præcepi, ut, fonticulum infra genu aperiret; & ut quas olim ſummo ſuo commodo potavit, Aquas *Bamptonenſes* iterum hauriret.

Habes *Arthritides*, rectam & in *Ventriculo Anomalam*, ſe viciſſim excipientes; cum *Anomalæ* curatione, alienum expellentibus & educentibus abſoluta.

HISTORIA IV.

Arthritis *ſemel iterumque* in Ventriculo Anomala, *toties expulſa.*

AGricola ſuburbanus, ætate maturus, *Arthritide*, uti ex intervallis ſolebat, dolens, ex Halecum eſu immodico, Materiæ bilioſæ & crudæ vomitu, Dolore *Ventriculi*, & *Inteſtinorum* immani, Reſpiratione difficili, Cordis palpitatione, *Cephalalgiaque* premebatur. Magna erat Viſcerum oppreſſio, & quaſi conſtrictio. Tabaci, qui in numero deliciarum erat, uſus jam nullus. Ut primum illa intus ſuborta ſunt mala, deliquit illico *Arthritis* externa, quæcunque fuit Articulorum. Nutriculis, & familiaribus palam erat, ab *Arthritide*, Membra relinquente, cum *Inteſtinis Ventriculum* impetente, totam hanc oriri malorum Iliada.

Medendi Intentio erat, purgato prius Ductu alimentari, ſuam in Sedem, in Artus propellere *Arthritidem*: Ideoque *Vinum* exhibitum eſt *Scilliticum*, poſteaque *Pulvis Warvvicenſis*; unde ἄνω καὶ κάτω multum, & cum εὐφορίᾳ purgatus æger: Peracta Catharſi, data ſunt *Cardiaca*; iiſque poſtmodum auxilio erant Externa, *Arthritidem* educentia, Articulis admota.

Horum beneficio Viſceribus remota eſt *Arthritis*, & in Artus amandata: Verùm, propter erratum aliquod *in Sex non naturalibus*, quum ad Viſcera brevi poſt redierat, ea, quæ ſequuntur, in uſum adhibui.

℞. *Theriac. Androm.* ʒß. *Pulv. Chel. C. C.* ℈ij. *Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus*,

omni

omni nocte cum Vini rubri Lusitanici Haustu sumendus.

℞. *Gentian.* ℥j. *Zedoar.* ʒij. *Infunde, igne arenæ, in Vini prædicti* ℔ij. *ad idoneam alterationem,tunc f.Colatura: Sumat Colaturæ* ℥iiij. *additis Tinct. Martis, & Aurant.* ana *gtt.* x. *horis duabus Medicinalibus; cum Pul. Rad. Ari C.* ℈ij. *Chal. Nutr.* ℈ß. *Bis in die sumat Sp. Vol. Oleos. gtt.* xv. *cum Vini prædicti* ℥iiij. *Potui sit Decoctum album, cum Aq. cin. fort. Utrique Tibiæ applicetur Epispasticum.*

Auctis in hunc modum *Cardiacis*, & majori quantitate, sed neque nimia, datis, Viscera planè liberata, Articulis affixa est *Arthritis*, Æger restitutus.

At ille, ut erat Δύςπλαγχνος, & *Arthriticis* pronus *Anomaliis*, iis, sed diversis formis, sæpe recurrentibus affligebatur: de quibus suo loco.

Historia profert *Arthritidem* in *Ventriculo* & *Intestinis* semel iterumque *Anomalam*, toties Arte medica remotam, foras ad domicilium proprium, ad τὰ Ακρα pulsam.

HISTORIA V.

Arthritis *iterum ac sæpius in* Visceribus Anomala, *toties in Artus ablegata*; *cum ejus* Prophylaxi.

VIR quidam, à prima ætate *Arthriticus*, quinto & sexto Vitæ lustro, magnos Articulorum habuit Dolores; septimo & octavo, *Ventriculi Intestinorumque.* Cum enim Corpore valde imbecillo, Sanguine tenui, cumque infirmis esset Visceribus; post Frigora, Satietates, & Cruditates fere omnes, per hosce annos, *Arthritidi* rectæ vix sufficientes, ad ea, quæ intus sunt, appelli solita est *Arthritis.* Harum Ανωμαλίας, ad rem nostram conferentes, non nullas in medium afferre non gravabor.

Mense Oct. MDCCV. propter cruditates, maximè à Fructibus ὡραίοις, in *Ventriculo* & *Interaneis* collectas; omissa, qua ad ea tuenda solebat uti, medicina; Appetitu læso, Nausea, Dolore *Ventriculi*, Pectoris gravitate, Spiritus angustia, Oscitatione crebra corripiebatur.

Ut tanto onere, *Visceribus* incumbente, & *Arthritidem* iis impingente, levaretur æger; Purgatio per Os, per Anum, mediocris, & ejus viribus æqualis, adhibebatur. Quum verò, propter imbecillitatem ægri, nullus ei medicinæ, quâ ad Ventrem inaniendum opus erat, daretur locus; neque *Cardiaca*, Ore data, tametsi fortissima multum prodessent; ire in pejus omnia, conclamatam esse rem; quotquot adstabant, existimarunt omnes: Nec quidem temerè; Pulsus enim debilis, membra pendula, & quasi resoluta, Faciei pallor, Corpus subfrigidum fidem fecit opinioni.

In hoc miserrimo rerum statu, *Vinum Lusitanicum*, modica Dosi, sed crebra propinavi: Quo, ad libras aliquot sine vomitu poto, Pulsum augeri, Vires aliqua ex parte refici notabam. Utrique tunc Malleolo, ubi sedem habuit primariam *Arthritis, Phœnigmum* admovi, quam ferri potuit, calidissimum; frigidumque renovavi, quoad Dolor & Tumor exoriretur: Hoc verò paucis horis spatii perfectum est.

℞. *Cacum. Rutæ, Sem. Sinapios Ras. Raph. Sylvest. aā part.* j. *Fermenti vet. p.* iij.

jjj. *cum Aceto Vini albi misceantur, & fiat* Phœnigmus.

Tumori, ne in Sanguinem alienus humor retrocederet, *Epispasticum* applicui; cujus virtute, quantitas Seri bene magna eliciebatur. Dies etenim permultos, ne dicam Hebdomadas, effluxit; & quidem Flumine tam jugi, tamque magno, ut pro certo habeatur, foribus bis apertis inimicum in exilium mitti; causam *Arthritidis* continentem una cum Sero amandari.

Hujus Sententiæ confirmandæ gratia, duo subjiciam, quæ eam maximopere probare, omnique suspicione liberare mihi videntur. *Alterum* est, quod, qua proportione Serum emanavit, ea planè augeretur respirandi spatium; ea, rediret Fames: ea, *Ventriculi* gravitas; ea, Dolor reliquaque omnia Symptomata tollerentur. *Alterum* est, quod diutiorem ab *Arthritide* vacationem, longiorem ab ejus Paroxysmo quietem, ex eo tempore, quam per annos ante complures, æger obtinuit: Sanguinem nimirum, methodo jam dicta, depurgato.

Ut autem extrudatur *Arthritis*, ut evacuatio Seri tam benigna, tam commoda, præmoveatur; utque ei tolerandæ sustinendæque par reddatur æger; Vinum ei, jam dictum, quotidie dedi bibere, & quidem affatim; *Martisque Alcohol* bis in die sumendum præcepi: Eo quidem cum eventu, quod, uti primæ rerum mutationi conciliandæ multum contribuit *Phœnigmus*; ita ei continuandæ *Mars*; utraque verò ratione *Bacchus*.

Biennio post, cum ex *Ventriculi* gravitate, materiæ biliosæ Vomitu, Oscitatione, Pandiculatione, aliisque signis istius *Anomaliæ* in hoc ægroto prænunciis, eam in propinquo esse præsciverim; *Aquis Purgantibus*, semel iterumque opportunè datis, *Ventriculum* & *Intestina* purgavi; malum, eo loci mansurum, anteverti.

Ut contra *Arthritidem* Ægrotum, contraque *Anomalam* ejus *Ventriculū* defenderem; *Aquas Bathonienses* biberet; ea, quæ roborent *Ventriculum*, simulque faciant, ut bene concoquat, (*Chalybeata* nempe, *Stomachica*, & *Astringentia*) sumeret, ægroto inter *Anomaliarum* initia suasi. Et quidem adeo ille fecit imperata, cumque exitu tam felici, ut, qui claudus antea, Pedum vix compos, non nisi difficulter incederet; milliaria duo tria ambulando jam facile metiretur: Ex eoque tempore sanior & integrior evasit, diuque perstitit. Neglecta verò postea, quam dixi, Prophylaxi; vel parcè, & indiligenter adhibita; multum ille torquebatur *Arthritide*, nunc recta, nunc *Anomala*; donec ea, multis post annis, confectus & oppressus, è vita cessit.

HIST. VI.

Cum Plenitudine Arthritis, *partim recta*, *partim* (*in Ventriculo*) Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

Civis *Iscanus*, vitam agens inertem, & desidiosam, ea de causa *Plethoricus* & *Arthriticus* evasit. Ætate constanti, postquam ex intervallis sæpenumero recteque doluerat, tumore Pedis dextri tenebatur; eo, qui tum *Arthritidem*, tum *Plenitudinem*, manifestè

feſtè agnoſceret. Cum eo ſimul orta famis imminutio, Cibi fere omnis faſtidium, ſimilemque habuit cum eo progreſſum, & vehementiam. De cauſa malorum iſtorum altera, communi, nempe *Plethora*, nemo unquam dubitavit; de altera, nempe *Arthritide*, Pedem afficiente, quando Dolor *Articularis*, cæterumque Pathognomonicon, eum monſtraret, non eſt controverſum: Sed de ea locum in *Ventriculo* habente, Æger murmurare; &, *Podagram Ventriculi* Morbum eſſe commentitium, & imaginarium, æſtimare viſus, multa ſecum muſſitare.

Ego, ut ejus ingenio morem gererem, humaniſſimum, & priſcis moribus, Artiſque Medicæ cumprimis intelligentem, Dominum Doctorem *Hele*, eo tempore Medicinam hac Urbe factitantem, in conſilium vocari, lubentiſſimè conſenſi. Huic ego totius morbi, ſic, ut erat, compoſiti, Hiſtoriam enarravi; maximè verò *Arthritidem*, olim importunam, nuperis diebus nimio plus quietam, explicui: Quibus auditis, propoſitam ille viam mecum calcare non eſt dedignatus. Socia igitur opera, ægroto, antea perpurgato, *Chalybis & Pul. Rad. Ari C.* à me datorum uſum, ſed aucta quantitate, continuantes, hiſce verbis conſuluimus.

℞. *Pul. Rad. Ari C. è Chel. C. C. Chal. cum Sulf. pp.* āā ℈ß. *Ext. Calami Aromat. q. ſ. f. Pil. horis duabus medicinalibus ſumendæ, cum Hauſtu ſeq. Julapii.*

℞. *Aq. Menthæ, Flor. Chamæm.* āā ℥v. *Stephani, Gent. C.* āā ℥jjj. *Marg. pp.* ℈jj. *Sacch. q. ſ. f.* Julapium.

℞. *Sp. Vol. Oleoſ. Caſtorei* āā ℥ji. *miſce, ſumat gtt.* xxxx. *primo mane, & hora ſomni, cum Julapii, vel Vini alicujus Stomachici Hauſtu.*

Horum uſu Medicamentorum, maxime verò *Pilularum*, multo & diligenti, Famem æger conciliavit, unaque opera humores *Ventriculi* Tunicis vitioſos exturbavit.

Hiſtoria dicit *Arthritidem*, cum Plenitudine conjunctam; partim rectam, & in extremitate Corporis agentem; partim *Anomalam*, & in *Ventriculo* latentem; ſed & eam Medicina expulſam, in Sanguinem relegatam.

HISTORIA VII.

Arthritidem *ex Animi perturbatione* Anomalam, *in viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

DOmina *R* —— quinquagenaria major, *Arthritide* frigida diu multata, eaque Pedem nuper afficiente; propter Animi Pathemata, & turbas, neſcio quas, domeſticas, Materiam νοσηρὴν (interciſo Paroxyſmo) in *Viſcera* retroactam habuit. Remiſere Malleoli (id eſt, partis affectæ) Symptomata, Dolor, Tumorque; & ſimili proportione intendebatur Ανορεξία, Nauſea, acidi & pituitoſi Vomitus, Oſcitatio, Σκότωμα, cum affectione *Ventriculi* Idiomate noſtro appellata (*Water-pangs*:) Nam Oeſophagum aſcendens, bis vel ter in die, ad ℥jjj. vel jjjj. ab Ægrota, tanquam utero gerente, Aqua ore ejecta eſt. Hanc Affectionem imbecillitas Spirituum, Palpitatio Cordis, Faciei pallor, Vox tremula, languens, & inuſitata animi dejectio ſequebatur.

Ab *Arthritide Anomala*, & ad ea, quæ intus sunt, inversa, Symptomata ista proficisci minimè dubium erat. Hoc Historia morbi, & Symptomatum ordo demonstravit. Utque deviam *Arthritidem* in locum proprium, in Artus ducerem, propositum mihi palmarium erat, & medendi Indicatio.

Quem in finem, impedimentis, quæ *Stomachum* & *Intestina* premerent, per Alvi ductionem expurgatis, *Infusum amarum Martiatum, horis duabus medicinalibus; Bolum Cardiacum,* (*è Pul. Cantiano, Chalybe Nutrito, &c.*) *hora somni, cum Jul. Haustu; Spiritus vol. Oleos. gtt. aliquot, sæpius in die, cum idoneo quolibet vehiculo dedi.* Unde fructus, brevi temporis spatio, Spe omni major, Votis par. Restituta sunt Viscera, scintillarunt Oculi, doluit iterum Malleolus, servata est Ægra, & quidem una *Arthritidos* amotione, & in Pedes ἐξαγωγῇ.

HISTORIA VIII.

Arthritis *vaga primò Partibus ex contusione læsis; deinde* Ventriculo *hærens; in Sanguinem resorbetur, in Artus emittitur.*

VEtula quædam, origine, *Arthritica*, dolores habuit diu per Artus huc illuc erraticos; postea, contuso Corpore (quum ab Equo forte cecidit) læsis & debilitatis Partibus inhærentes. Hi verò deinceps, locis hisce relictis nescio qua de causa *Ventriculum* invasere: Namque Nauseá, & Vomitio secuta erat permolesta, cum Motibus Convulsivis & Hystericis aliquot accidentibus.

Nihil clarius esse potuit, quàm quod ea, quæ olim Membra infestaverat Materia, peccans & *Podagrica*, primum partibus contusis, deinde *Ventriculo* committeretur: Atque huic confisus opinioni, principio curandum existimavi, ut Vomitu sedato Materia *Ventriculum* aggravans per Anum ejiceretur. Præmissis igitur *Laudani* guttis aliquot, sub ejus præsidio Pilulas exhibui purgantes; quarum ope, ut & Enematis postmodum immissi, ægrota dejecit impura bene multa. Peracta Catharsi, *Pulvis è Chel. C. C. & Rad. Ari Comp. aā* ℈ß. *tertia quaque hora, sumebatur; cum Julapii haustu Hysterici,* & *Sp. Vol. Oleoso.*

Hisce remediis ex lege usurpatis, notatu jucundum erat, quibus gradibus sanitatem Ægra recuperaret. Primum, ut ex istiusmodi *Cardiacorum* usu solet, Calor oriebatur universalis; eique tandem aucto, & magnum in modum evecto, *Ventriculi* successit allevatio; sic, ut à Sanguine celerius & rapidius circumvecto, Miasma *Arthriticum*, *Ventriculi* Tunicis infixum, resorberi, & in Sanguinis sinus recondi censeatur.

Ad tuendum *Ventriculum*, & *Arthritida* procul emittendam, *Tinct. Martis* (*ex ejus Limatura & Succo Limoneo confectæ*) *gtt.* xx. semel bis in die sumendas, cum *Infusi amari alterantis Haustu*, præcepi. Quorum ope *Ventriculo* cautum erat, & rectè egit *Arthritis*. Nam ex illorum usu (uti posthæc, ex illis repetitis, sæpe) ægrotavit Anus hæc Articulis; at, per integrum jam decennium, & eo amplius, ne semel quidem, ut observavi, *Ventriculo*, vel partibus infirmatis. Tanti usus sunt, in ordinanda *Arthritide*, *Chalybeata*.

HISTORIA IX.

Multum interesse, quâ tempestate laboret Æger hac Anomala; *ad eamque removendam, tam externa, quàm interna, non nunquam in Corpore validissimo requiri.*

UT autem pateat, multum interesse quo anni tempore, quâ tempestate laboret Æger hac *Anomala*; Exemplum hujusce rei magnum adducam. Homo *Damnonius*, propter *Isca* ripam agens, *Arthritidem* habuit à Parentibus ductam, autumno vel hyeme maxima ex parte redire solitam. Hyems erat, quum, nescio qua de causa, *Ventriculum Arthritis* iniit, eumque crudelissimè gravavit.

Cùm eo loci res erat, accitus, de Morbi ingenio & natura ex Symptomatum ordine judicans, *Arthriticum* eum esse comperi, & in Artus materiam amoveri vitiosam quam citissimè debere. Atque illuc cursum dirigens, *Vini* & *Chalybis* eam quantitatem dedi, eoque cum eventu, ut ex animi sententia Pes doleret, *Ventriculus* sublevaretur : Ægri verò rebus favere, & ad educendam *Arthritida* non parum conferre, inventa est Cœli, medio Hyeme, clementia.

Sub id tempus, Vento, qui aliquandiu mitis fuerat, in Aquilonem mutato, tempestas ingruit acerbissima, frigus intensissimum : atque hujus sævitia, ambitum Corporis urgente, retroacta est, in ea, quæ intus sunt, *Arthritis*. Expellentibus altera vice usus sum, &, ut Materia denuo extruderetur, elaboravi : quod tamen, nisi remittente prius Frigore, minimè patratum.

Iterum Pede doluit ægrotans, & quidem eo usque, donec renovato frigore *Arthritis* jam tertiò *Ventriculum* invaderet. Huic autem adeo jam per Frigus (quo, ut Terra obriguit, ita valde constricta fuit ægri Cutis, humidumque intus actum) infixa est; ut eo loci dehinc ad ipsum Vitæ terminum maneret; neque *Vino*, neque *Ferro*, etsi plena manu exhibito, neque ulla *Cardiacorum*, etiamsi fortissimorum, vi dimoveretur.

Quid per *Phœnigmos*, & ejusmodi externa *Arthritidem* evocantia, fieri potuerat, (quando Tyroni, militiam istam nuper ingresso, mihi nullus erat tum temporis eorum usus) nihil habeo, quod dicam. Ex eo verò didici, *Ventriculi* hunc affectum unis ore assumptis, in Corpore validissimo, non semper auferri; verum externa, in auxilium & operam iis sociam adjungi, non nunquam oportere.

HIST. X.

Cibi fastidium, & Asthma, ex Arthritide Ventriculum *infestante*; *ea expulsa, sublata*; *ea denuo repulsa, recidiva.*

SEnex *Arthriticus* dolore Pedum, cui olim assueverat, aliquandiu liber, Appetitu læso, difficili Respiratione laboravit; utroque tam urgente, ut in dubio non modo Salus, verum etiam Vita esset. Tum denique de Medico quæritare cœpit. Cum illam esse rerum conditionem, mihi denunciatum est; ab *Arthritide* inversa, *Ventriculum*, & spirandi organa afficiente, turbas

hasce

hasce concitari, sum arbitratus: ideoque, quando Ægri vires infractæ consumptæque Purgationem minimè paterentur, primo quoque tempore *Bolum, ex Pul. Cantiano, & Theriaca Andromachi deglutiendum, una cum Vini rubri Haustu, Spiritusque vol. Oleos. gtt. aliquot, dedi, & hora quaque quarta repetii. Cardiaco* isto forti & generoso, pro re nata, repetito, factum est, ut in Artus statim expelleretur *Arthritis*; ut ab ea dolerent, tumerent Articulamenta. Felici huic Humorum Μεταβάσει debuimus, quod in mediis periculis, in extremo discrimine non omnino spe destitueremur.

Ut eum, quem ita nacti fuimus, locum teneremus, *Infusum* dedimus *amarum, Vino Xeresano* factum, modica quantitate, ter in die, potandum. Unde quidem multum Æger Articulis doluit, multum profecit: Hæc autem æstate acta, & favente Cœlo. Vix aderant Saturnalia, cum malum recruduit, propter Hyemis inclementiam, forsan gravius & intolerabilius. *Chalibe, Cardiacis* valentissimis tentata est Curatio; sed nequicquam. Morbo, Hyeme, Senecta oppressus Æger è vita excessit. Quid verò per Evacuationes opportunè adhibitas fieri potuerat, quando earum nulla mihi data fuit opportunitas, nihil ausim affirmare. Iis autem, modo Vires annuissent, opus fuisse autumo.

En *Asthma* & Ανορεξίαν, & *Arthritide Ventriculum* infestante: ea verò in Artus expulsa, eadem sublata: repulsa denuo *Arthritide*, recidiva eadem, importuna, mortifera.

H I S T. XI.

Ex Arthritide Cardialgia, *ut & aliàs* Ανορεξία, *per Catharticum & Humores in Artus expellentia, feliciter curata.*

SEnex honorabilis, à multis annis Paralyticus, *Arthriticus*, Sexagenario major, Tumore Pedum continuo laboraverat tali, qui Hydropa antecedere, præque foribus eum esse videretur ostendere. Totum enim propemodum Pedum ad Genu usque occupavit, Digito prementi cessit, ejusque foveam retinuit diutinam. Jampridem autem, (quod in hoc casu maximi est momenti) evanuit Tumor omnis, sive *Hydropicus*, seu *Arthriticus*.

Errat insuper huic ægroto, quæ quidem Paralyticis familiaris, Sputatio jugis; sic, ut diei spatio semilibram sæpe expueret, & quidem quo plus, (quod observatione longa palam erat) eo illi melius. Nam, cum noctu lecto, cum interdiu cathedræ perpetuo figeretur; itaque exercitatione pene omni, ejusque effectu, tum Urina, tum Perspiratione liberiori, privaretur; majori Salivatione usa est Natura, & per eam aliarum Evacuationum defectus quodammodo resarcivit. Saliva autem, hoc tempore suppressa, una cum Tumore Pedum abeunte, aliisque mali moris Symptomatibus, in periculo versari Ægrum manifestavit.

His adjiciendum, quod paucis post diebus *Cardialgia* suboreretur; quæ, cum perpetua fere esset, & Ανορεξίᾳ; cum *Melancholia*, tanquam satellitibus

ſtipata, Ægrum adeo confecit, ut ſimul & Caro multùm, & unà cum ea Vires abſumerentur.

Cum mihi jam antea daretur, Celeberrimi hujus Viri rebus invigilare Medicis, ſalutique proſpicere; malum illud nihil aliud eſſe judicavi, quàm *Arthritidem* inverſam, *Ventriculo* fixam, & quæ ab ejus *Anomalia* fluxerunt accidentia. Proindeque, ut *Ventriculus* & *Inteſtina* primùm exonerarentur, & tunc in Artus emitteretur *Arthritis*, conceptis hiſce verbis præſcripſi.

℞. *Aloes roſat. Pulv. Myrrhæ, Scammon. aã* ℈ß. *Reſ. Jal. gr.* v. *Ol. Abſ. Chym. gtt.* I. *Extr. Cent. q. ſ. f.* Pil. v. *mane deglutiendæ.*

℞. *Tart. Laxant.* ℈jjjj. *cum Juſculi Avenacei hauſtu, circa horam decimam ſumendos; ſi* Pil. *tardius operabuntur.*

Hora ſomni poſt Purgationem, ſumat *Pul. è Chel. C. C. & Marg. aã* ℈ß. *cum Aquæ Cin. hord. ten. Meliſſæ ana* ℥jß. *Pæoniæ C.* ʒjjj. *Sp. vol. Oleoſ. gtt.* xx. *Conſ. Alk.* ʒj.

℞. *Conſ. Abſ. Rom.* ℈j. *Pulv. Rad. Ari C. Alkool. M. aã* ℈ß. *Syr. Abſ. q. ſ. f.* Bolus.

℞. *Tinct. Myrrhæ* ℥j. *Sp. vol. Oleoſ.* ℥ß. *Pul. Gentian.* ʒj. *miſce, igne arenæ digere, f.* Tinctura.

Præmiſſa Purgatione, ſumat *Bolum* bis in die, cum *Julapii* Hauſtu; hora ante prandium, *Tinct. gtt. à* xxx. *ad* xxxx. cum idoneo quovis vehiculo.

Pharmacis hiſce aſſumendis, ſolito diligentius Æger, aliàs Pharmacorum oſor, incubuit; & quidem eorum viribus *Arthritis*, à *Ventriculo*, & iis, quæ intus ſunt, remota, in Artus exulare: Dolore Articuli; tumere Pedes; quodque iſthoc amplius, abire *Cardialgia*, redire Fames, incolumitaſque, pro Ægri ætate, cæteraque ejus conditione, magna.

Quando, ex quiete nimia, aliiſque in *ſex non naturalibus* erratis, vitium alio tempore contraxerat *Ventriculus*; paucis poſt diebus detumuere Pedes; fluere deſiit Saliva. Malum ex eo notabatur ingraveſcere. Cibi enim omnis obortum eſt faſtidium, *Inteſtinorum* æſtus; & dolor erat, Faciei pallor. Ab Ore & Pedibus, ad τὸ ἔνδον, ad *Inteſtina* Humorem *Arthriticum*, & ſeroſum ejus vehiculum ferri conſtabat. Per *Vinum* & *Oxymel Scilliticum*, perque *Solutum purgans*, Ductum alimentarem exinanivi. Pituita & Cruditate omni amota, per *Infuſum amarum*, forte & generoſum; perque *Chalybeata* factum, ut *Ventriculo* Fames; ut Ori Saliva; ut Pedibus Tumor; ut Faciei Color: Verbo dicam, expulſis, ad τὸ ἔξω Humoribus vitioſis, ut Ægro nobili conciliaretur, quanta maxima potuit, incolumitas.

CAPUT II.

De Colica Arthritica.

ARTIC. I. POſt affectus eos, qui in *Ventriculo* ſunt *Arthritici*, lata ducente via, ad illos, qui attingunt *Inteſtina*, deſcendendum eſt: Quorum è numero *Colicæ* dandus eſt Principatus; tum quod ea frequentiſſimè omnium occurrit, tum quod (uti ſolet evenire) magno cum ſupplicio laborantium. Hæc autem *Colica*, minimè uno contenta *Inteſtino*, Fiſtulam à *Ventriculo* ad Anum omnem,

nem, etiamsi non eodem tempore, tenet, & in ea sedem ponit. Imò quidem sæpe fit, ut, cum *Intestinis* hac *Colica* vexatis, *Ventriculus* etiam, & quidem ἰδιοπαθικῶς afficiatur, non nunquam multum affligatur.

II. *Colicæ* vultum induit *Arthritis* & fixa, & vaga; & regularis, & *Anomala*, & Primigenia, & Symptomatica. Horum omnium membrorum omnino nullum exstat, quod interdum ita non faciat. E Symptomaticis verò ea creberrimè, quæ *Colicæ* succedit; quæ à *Colica* incipiens, in eam desinit. Ea citissimè partes has invadit;

Ad limina nota,
Ipsa domum se fert;

& Artus & *Intestina* vicissim occupans sedem habet ambiguam. In natu grandioribus, & infirmis (qui *Anomaliarum*, uti dixi, *Arthriticarum* mos & consuetudo est) induit sæpissimè; in Athleticis, & ætatem nondum mediam ingressis, aliquando. Hujus autem Metamorphoseos modus & ratio talis est.

Quum Æger diu recta *Arthritide* per vices doluit, & jam ætate provectus est; vel ex debilitate, vel alia aliqua de causa statim exquirenda, Natura Paroxysmos identidem intermittit; & nullos, aut raros, aut parvos & breves edit. Paroxysmorum istam defectionem usitatissimè sequitur, ocius aut tardius, in iis, quæ intus sunt, novum quoddam malum; interdum autem caterva Symptomatum illa, quæ *Colicam* manifestè indicat. Primum, universi corporis Ægrotationem, & Ἀνορεξίαν æger; non rarò Nauseam quoque sentit: tum *Dolorem Intestinorum*; qui plerumque fixus, & eidem quasi puncto (Pali instar) hærens, portionem quandam Abdominis tantillulam (quod sæpe observavi) præcipuè περὶ τὸν Ὀμφαλὸν, pungit excruciatque. Huic Symptomati aliud fere æquale est, pectoris nempe Oppressio, & tanquam ab onere incumbente Gravitas; quæ, ut hujusmodi *Colica* afflictis fere cunctis accidit, ita quidem iis molestissima est. Hæc duo Symptomata, (Στρόφοι nimirum, & Gravitas pectoris) summa & primaria judicentur; quibus secundo loco adnumeranda Præcordiorum distentio, Βορβορυγμοὶ, Ructus, Materiæ plerumque biliosæ vomitus, Alvi segnities. Tertio loco, Accidentia κατὰ Συμπάθειαν nata; qualia sunt Oculorum languor, Spirituum dejectio, Vigilia, Animæ remissio, anxietas, &, si morbus duraverit, universi Corporis imbecillitas & macies.

Etsi non semper, tamen sæpe Autumno incipit hæc Tragœdia; &, nisi opem auspicato Medicina fert, per insequentem Hyemem ægrum affligit, & quidem miserabiliter. Nam à prima *Intestinorum* aggressione, Flatu, Tristitia, Dolore languet ille & deprimitur: noctu vigilat, interdiu lamentatur; dies noctesque calamitosas agit; donec Somno, Cibo, refectionibus Vitæ necessariis privatus, Vomitu creberrimo lacessitus, Dolor fractus & enervatus, Macie confectus, serius citiusve (prout illius vires sunt) vitam cum morte ærumnosissimam commutet.

III. Ex his Phænomenis, de morbi hujus genio & natura statuere, non erit difficile. Quid enim magis in propatulo, quàm quod materia ista *Arthritica*, quæ ad τὰ Ἄκρα propelli sueta est. (Natura novis utente consiliis, alioque

alioque instituto) jam in Visceribus deponatur, ibique dictam moveat Tragœdiam: Illa Famem tollit; illa Δυσπεψίαν infert; illa Vomitum ciet, illa Præcordiorum Inflationem creat; illa Pectus aggravat; illa dolere facit *Intestina*.

IV. Unde sequitur, quod in hoc affectu detegendo, ejusque formanda Diagnosi, quanquam prima facie plurimum valere videantur è prædictis aliquot Symptomata; Στρόφοι præcipuè, & Pectoris Gravitas; tamen, quum *Colicæ* huic *Arthriticæ* illa non sunt tam propria, quin aliis *Colicæ* speciebus eadem conveniant; hanc ob rem *Arthriticam* nostram ut rite dignoscamus, alio progrediendum est. A nullo autem alio fonte melius petenda est illius notitia, quàm à Morbo præcedenti, *Arthritide* scil. *regulari*: præsertim ab illius nupero Paroxysmo; ab ejus silentio, sive intermissione, Paroxysmum istum insequente; & *Colica* isti silentio superveniente. Quam quidem Morbi Historiã, ejusque aliam ex alia partem ordine perspicuo fluentem, quisquis studiosè ponderaverit; de *Colicæ* hujus natura, eamque revera esse *Arthriticam*, ut opinor, minimè dubitaverit.

V. Hæc, de causa hujus *Colicæ* proxima, sive Continente; quæ est ipsa Materia *Arthritica* τοῖς Ἐντέροις infusa: qui verò ea infundatur, sive quæ sint hujus Morbi causæ remotiores, loco jam proximo dicendum.

Eæ duum sunt generum; Externæ, vel Internæ. *Externæ* Materiam hanc, extremitatibus sive commissam, sive committendam, intro pellunt, & *Intestinis* illidi faciunt. Cujus ordinis sunt Frigus, Tibialia nimis arcta, Vincturæ, Emplastra, unguẽta, Cataplasmata, &c. Repellentia. Frigus, uti *Colicam* exquisitam ab omni ævo incutere, & vel ideo in causis ejus evidentibus locum non ultimum mereri; ita quidem *Arthriticam* identidem antecedere, eique producendæ multum conferre, certissimum est.

VI. *Internæ* sunt permultæ: Earum verò princeps habeatur *Intestinorum* à Natura imbecillitas, sive Ἀτονία; qua, ad sustinendum humidorum in Corpore libramentum, imparia redduntur illa, &, (secundum Leges à Mundi principio ratas & stabilitas) oneri nimio tum accipiendo, tum ferendo, prona. Quæ quidem causa, quandoquidem constans & perpetua est, non modo *Colicæ* conducit primum afferendæ intendendæque; sed, quod magis est, eidem postea sæpius revocandæ redintegrandæque.

Alia magnæ ad hanc *Colicam* efficacitatis causa, Impuritatum & Cruditatum massa est in Visceribus cumulata. Res notissima est, ab Hepate, à Pancreate, Glandulisque fragiformibus, in ductum *Intestinorum* mitti Sanguinis Impuritates & Recrementa: Pari etiam modo notum est, à *Ventriculo* Cruditates accipi creberrimas; in *Intestinis* sisti copiosissimas. Quoties verò *Arthritico*, quoties Δυσπλάγχνῳ id obvenerit, ad progignendam hanc *Colicam* mirum quantum operetur. Alienæ hujus massæ contagio & afflatu inficiuntur *Intestina*; & *Arthritis* intro (non aliter quam *Emplastro*, sicut ante dictum, aut *Phœnigmo* attrahente Pedibus admoto extrorsum) invitata est. Verum, ut hîc loci φαινομένυ, sæpe à me notati, mentionem faciam; nullæ unquam Impuritates hac in re plus efficere videntur; aut ad *Colicam*

gignendam magis valere, quam quæ ſunt *Billioſæ*: quod, Ægrotantium excrementis, ſive ore, ſive alvo redditis, oſtendi ſolet. Impuritates in hujuſmodi Ægris hac via copioſius è Sanguine effundi, id facere videtur; quod, vitam agendo ſedentariam, parum ii per cutim emittant; Humoreſque per Διαπνοὴν expelli ſolitos, intus ferri, & in *Viſceribus* deponi ſinant.

Inter haſce Cauſas porro cenſenda ſunt, & quidem merito, aliena ore demiſſa, ut fructus ὡραῖοι, &c. Pomaceum nimis acidum, immoderate ſumptum; aliaque in Victu, præcipuè frigido, errata.

VII. Hujus Morbi notionem quicunque rectam habuerit; à *Colica*, Humoribus, aut Flatu orta; à Biliosa, Hyſterica, reliquiſque ſpeciebus, quantum ille ſeparetur, facile perſpexerit. E contrario, quænam ſpecies ad hanc noſtram maximè appropinquent, & qua in re, ut videamus: Ratione *Originis*, *Colica Humoralis*, quoad à quiete nimia & Aëris conſtitutione frigidiori fiat, eatenus cum *Arthritica* concordat, & eandem habet cum ea Cauſam evidentem; quæ Materiam utrobique committat *Inteſtinis*. Ratione *Materiæ*, *Colicam* hanc maxime repræſentat ea, quæ Peſtilens; (qualis ab *Ægineta* deſcribitur (*a*). Hujus autem *Colicæ*, ut & *Humoralis*, cum *Arthritica* ſimilitudo tam languida, tam mediocris; ut in hac re Medicus, ſi Symptomatum attendat ordinem Pathognomonicum, ne decipiatur, non eſt ut multum vereamur.

VIII. Hæc, ut ab aliis Morbis ſejungatur hic Affectus, jam à ſe quemadmodum differat, & quotuplex ſit, examinemus.

Ratione *Materiæ*, nunc purè *Arthriticæ*, nunc autem (ut in Tribus Symtomatica) *Scorbuticæ*, *Scrofuloſæ*, &c. Differentias habet, cum affinibus Symptomaticæ Tribus *Anomaliis*, communes.

Ratione *Subjecti*; modo eidem quaſi Puncto, uti terebrum, infigitur, modo, ſed raro quidem, *Inteſtina* pervagatur; modo etiam *Ventriculum* comprehendit.

Ratione *Cauſarum Procatarcticarū*; alias externa aliqua Materiam repellente; alias Maſſa in Ductu alimentari coacervata, & eam intus alliciente; alias binis hiſce Cauſis conjugatis; alias earum agente nulla, ſed mera Viſcerum imbecillitate, contrahitur.

Itaque licet hic Affectus unam eandemque retineat Naturam; modos tamen, & ejus accidentia, præ ſe fert diverſa.

IX. *Colicam* exquiſitam raro vitæ ſpatio aliquid demere, magnaque ex parte periculo vacare, pervulgatum eſt. E diverſo *Arthriticam*, Morbum ſæpe lethalem eſſe; ſemper autem periculoſum, habemus exploratum. Si pectoris Gravitas, ſi *Inteſtinorum Dolor*, præcipue pungens, diu perſtiterit, malum. Gradatim it in pejus Æger; donec è medio cedat. Rara unquam, hoc caſu incolumitas, niſi *Arthritide* in extremis partibus apparente; ſed neque ea omni, aut ſemper. Nam ſi *Dolor* erit *Articulorum*, manente interea in Viſceribus ſterquilinio; ab iſto Dolore externo ſpes evanida, inanis. Intus ſtatim allicitur *Arthritis*, & Ægrum ſæpe opprimit.

At ſi *Inteſtinorum* Dolor, Pectoris oppreſſio,

(*a*) Lib. 3. Cap. 43.

oppressio, Alvique tarditas penitus tollatur, simulque fit in Extremitatibus *Arthritis*; eâ Morbi facies hilarior; is status optabilior.

Si verò prorsus sileant eorum, quæ intus sunt, querelæ; si revertatur Appetitus, & eodem tempore fulgeat in extremis partibus *Arthritis*; tunc demum æger ἔξω βελῶν; tunc Gallum Æsculapio litabit. Quod ut fiat, quaque methodo medendi, jam proximè dicetur.

X. Quandoquidem ad hunc Affectum interdum Febris, à Bile orta, se adjunxit; in Curationis initio id agendum, ut Pulsus, ut Æstus, ut Sitis, ut reliquorum Febris indiciorum habeatur ratio; &, ad præcavendam φλεγμονὴν si opus erit Venæ sectione, in ipso limine operis eâ fiet; parcè verò, neque supra modum huic Symptomati levando necessarium; ne, eum nimis excedendo, *Arthritidis* posthæc expellendæ tollatur omnis facultas.

Secundo loco videndum, una cum *Intestinis* utrum *Ventriculus* ἰδιοπαθικῶς afficiatur; præsertim, cruditate & alienis rebus utrum aggravetur: Hoc casu nihil antiquius habendum, quàm ut, epoto *Teæ*, vel *Cardui Decocto* (neque enim *Emetica* suaderem valentissima) cieatur Vomitus.

Postridie Vomitus, si vires Ægri permiserint, aut interposito die uno, fiat Purgatio; vel per *Extractum Eustachianum & Res. Jalap.* quibus, si placet, adjungi potest *Mercurius dulcis*; vel *per Syr. e Spina, & El. Salutis*; vel, si Febris urgeat, *per Manna, & Salem Catharticum, Aqua hordeata solutum*; vel per aliud quodvis Purgans, ad hanc rem appositum. Vespere, tam eo post Vomitum, quàm eo post Purgationem, nihil Paregorici (nisi si ὑπερκάθαρσις, aut aliquid improvisum id exegerit) adhibeo, ne illo *Arthritis*, in Paroxysmum eruptura, tanquam sufflamine retineatur.

Adeò valet hac in re, & tanti est momenti Purgatio, ut, omissa illa sive negligenter acta, si non mundentur *Intestina*, perturbata erit Curatio; & post conatus in ea varios incassum factos, sæpe illuc redire necessum erit, ubi per negligentiam est peccatum; ad *Intestina* nempe expurganda. Quare, si Purgatio minus perfecta fuit, neque rebus ægri conveniens, omnino repetenda est; & quidem eo usque, donec proposito respondebit. Atque hoc casu, diebus Purgationi interpositis, nunc *Pulveribus Testaceis*, nunc *Infuso amaro alterante*; illis, si Acido; his, si Bile abundent *Intestina*; ne planè nihil agam, insisto.

Quibus absolutis, & iis, quæ viam præcludebant, amotis expeditisque, (quo quidem iter quasi medium confici videtur) ad *Arthritidem* extrudendam, nec quidem citius, incumbo. Hunc in finem faciunt, præter *Arthritidem* expellentia, (Capite primo memorata) non nulla Remedia *Colicæ* ab antiquo propria; ut & *Aromatica*; quæ cum prædictis non ineptè complicentur. Hæc autem sunt Pulvis *Zedoariæ*, *P. Rad. Ari Comp. P. Aurant. C. Cl.* Fulleri, *P. ejusdem Bezoarticus. Spec. Diatr. Piper. Spec. Calaminth. simp. Spec. Diambræ, Dianthus.* Elect. *e Baccis Lauri*; *Mithridatium*, *ZZ in Indiis cond. cum ejus Syrupo.* Olea *Chymica*, *Bacc. Juniperi*, *Seminum Cumini*, *Carvi*; *Fœniculi dulcis*, *Anisi*, *& ejusmodi Carminantium*, *& Aromaticorum.* Vinum *Xeresanum, aut Rubrum Lusitanicum simplex, vel amaris & Aromatibus alteratum.*

His

His munitus auxiliis, ad *Arthritidem* expellendam, & in Artus amoliendam, ita progredior. Ægro in lectum dato, *Pulverem*, vel *Bolum*, vel *Pilulas* præcipio.

℞. *Pul. e Chel. C. C.* ℈iß. ℈ij.
Chal. Nutriti gr. v. *misce f. Pulvis Comp.* Vel

♃. *Pulv. Zedoar.* ℈ß. *Spec. Calaminth. Simp.* (vel *Diambræ*) ℈j. *Alcohol Martis gr.* v. *f. Pulvis.* Vel, forma Boli.

℞. *Elect. e Baccis Lauri* (vel *Mithridatii*) *Pul. e Chel. C. C. aā* ℈j. ℈iß.
Alcohol. M. gr. v. *Syr. Aurant. q. s. f. Bolus.* Vel

℞. *ZZ in Indiis cond. Pul. Rad. Ari C. aā* ℈j. *ad* ℈iß. *Chal. N. gr.* v. *Syr. N. M. q. s. f. Bolus.* Vel

♃. *N. Myrist. cond. Spec. Diambr. aā* ℈j. *Chal. N. gr.* v. *Ol. Junip. Chym. gtt. j. Confect. Alk. S. M. q. s. f. Bolus.* Vel forma Pilulari.

℞. *Spec. Diatr. Piper.*
Pulv. Serpent. Virg. ana ℈ß.
Chal. Nutrit. gr. v. *Extr. Rutæ q. s. f. Pil.*

Hisce Compositionibus superbibatur *Vini Xeresani*, vel *Rubri Lusitanici*, vel *Julapii* Haustus:

℞. *Aq. Cardui, Menthæ,*
Lactis Alex.
Chamæm. Comp. aā ℥iij.
Sp. Juniperi ℥ß. *ad* j.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. albiss. q. s. f. Julapium. Vel

♃. *Aq. Lactis Alex.* ℥xij.
Sp. Cerevis. Brunsvvicensis ℥iiij.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. q. s. f. Julapium.

At si Forma arridet liquida, *Infusi* Haustus, cum adjecto *Marte*, detur ebibendus.

℞. *Rad. Zedoar. Galangæ, Calami Aromat.*
Cacum. Absynth. R. aā ʒij. *Bacc. Junip. Croci Brit. aa* ʒj. *Infunde in Vini Xeresani* ℔ij. *ad alterationem idoneam, tunc coletur* Infusum.

♃. *Hujus Infusi* ℥iij.
Alcohol. Martis gr. v. *f.* Haustus, *ante bibendum agitandus.*

Ex hisce, vel hujusmodi Medicamentis, sumatur aliquod, quarta, quinta, vel sexta quaque hora, medioque Medicamentorum intervallo, *Vini*, è prædictis vel ejusmodi generosi, Haustus; ea quantitate, quam Æger tuto poterit haurire maximam. Quæ quidem Regula, de Medicamentis etiam tenenda est: Ea nempe Dosi, & frequentia, oportere illa dari, quæ non aliam Febrim, sive in Sanguine Orgasmum, excitaret; quàm quæ, *Arthritidi* ad ἔξω amovendæ, satis inveniretur.

Ita subinde fit, in robustioribus scilicet, aut Spiritu Animali valde *Elastico* donatis; ut à *Purgatione*, maximè si utraque (tam ea, quæ ἄνω movet, quàm ea, quæ κάτω) præcesserit; sive propter agitatum Sanguinem, sive propter impuritates (quibus uti dixi, in Visceribus retineri solet *Arthritis*) expulsas; ea jam suapte sponte erumpat in Articulos, & evadat *Regularis.* Hoc quandocunque fiet, unicum restabit; ut eo loci illa, quicquid iracundiæ permanet, exerceat; quicquid humoris effundendi, effundat. Verum, ut hoc interdum, &, quoties fieri contingit, auspicato fit; ita quidem, è contrario, antequam illuc perventum, & *Arthritis* Artubus affixa erit, plures sæpe interveniunt difficultates; plures scopuli deteguntur, qui moras in sanando Ægro medenti

faciant graviſſimas; quibus quaſi digito demonſtrandis, jam proxime incumbam.

Interdum igitur *Inteſtina* torqueri, & Spaſmis ita contrahi manifeſtum eſt, ut Medicamentum ea purgans, etiamſi Δραςικώτατον, non ſentiant; multo minus obſecundent, & obtemperent: quo rerum ſtatu, Abdomini *Fotum* admovere oportebit, eumque aliquoties repetere.

℞. *Cacum. Abrotan. Artemiſ. aā* ℥j.
Rad. Ariſtoloch. rotund.
Flor. Chamœm. aā ℥ij.
Bacc. Junip. ℥j.
Sem. Carvi, Fœnic. d. aā ℥ß. *coq. in Aq. Font.* ℔x. *ad* v. *Colaturæ adde Sp. Vini vulg.* ℔j. *pro Fotu Ventris calidiſſimo.*

Poſt omnem fovendi vicem, eo, quod ſequitur, *Venter* illinatur.

℞. *Unguenti Martiati* ℥ij.
Ol. Tereb. vel *Picis liquid.*
Rhod. Ch. gtt. vj. *f. Linimentum.*

Galbanetum Paracelſi, ut apud *Riverium* eſt, (Capite de *Colica*) *Linimenti* hujus locum implere, & totus eo Venter illini poteſt.

Nonnunquam autem, maxime in teneris Corporibus, etiam poſtquam *Inteſtina* fuerint purgata, multæ reſtant eorum contractiones, multus Dolor; nunc continuus, nunc intermittens: qui quidem eorum Affectus, cum ſit omnino Σπασμώδης, partim *Fotu*, & *Linimento* prædicto; partim *Enemate* ſequenti (quod Animales Spiritus mulcere, delinire, & in ordinem poterit redigere) vincendus eſt.

℞. *Vini Canarini* ℔ß.
Elect. e Baccis Lauri ℥ß. *f. Enema*, alvo diu retinendum.

Eſt autem, ubi *Ferri* Præparata, propter imbecillitatem, *Inteſtina* reſpuant, & quam citiſſime Ano ejiciant, una cum Medicamentis ei conjunctis. His ægrotantibus è re eſſet, omiſſo *Ferro*, Medicamenta præſcripta per ſe dare.

Aliàs obſervare licet non modò *Ferrum*, ſed & aliquando *Pul. Teſtaceos*, *Arthritidis* propellendæ cauſa datos, duros ſcilicet difficileſque, deſcendere, & per alvum reddi. Quoties hoc fiat, aſtringenda prorſus ea, priuſquam in *Arthritide* dimovenda, quicquam profeceris: neque enim, fluente alvo, *Arthritis* expectanda *regularis.* Ea verò, *Terra Japonica, Creta, Sanguine Draconis*, & ejuſmodi mollioribus aſtricta; per *Ther. Androm. Elect. è Bacc.* per *Species prædictas*, *è Regno Vegetabili ſumptas*; perque *Olea Chymica*; illa nempe remedia, quæ minus irritent, progredi juvabit.

Quamprimum Medicina, quæ *Arthritidem* extrudat, Ægri rebus eſt aptata uſui ejus interno, per bidui, vel tridui ſpatium inſiſtendum eſt; eoque tempore in ea conſumpto, ſi per hoſce dies in Artubus nulla in conſpectum venerit *Arthritis*, ad *Emplaſtra, Cerata, Phœnigmos* & ejuſmodi *Arthritidem* evocantia, (Capite primò relata) confugiendum eſt. Quinimo poſtquam in Articulis apparuerit, Ποδαγραγωγοὶ ore ſumendis uſque uti conveniet, donec Articulis hærens, & affixa, de ſuo in *Inteſtina* reditu & παλινδρομία, locum ea ſuſpicioni nullum relinquat. Hoc autem punctum cùm attigeris, & in rectam *Arthritidis* viam denique redieris; in ea, cum Remediorum portione dimidiata (duplo ſcilicet eorum intervallo, vel *ſubdupla* Doſi, ut in Capite præcedenti declaratum eſt) proce-

procedere juvabit; & quidem dies quatuor, sex, vel octo; eo nimirum usque quoad alienum sive per Extremitates eliminetur; sive in eas adeò protrudatur, ut de *Intestinis* iterum, intra breve spatium, impetendis nihil metuamus.

Notatu vero hoc dignissimum, atq; adeò jucundissimum, quod, Articulis quamprimum fixa est *Arthritis*, læto quidem omine, spem & vitam pollicetur. Visceribus statim melius est; quæque intus mali fuerint vestigia, subito tolluntur. Oculorum acies, Vultus vigor, Fames, & Concoctio restituitur, & in vado res salutis est.

Diæta per totum hunc decursum, qualis & quanta esse debeat, ex omni parte κτ̀ μέτρον ordinanda est. Nihil admittendum, quo in ea uspiam peccari possit. *Panatella*, *Gelatina*, *C. C. & Eboris*, *Panis biscoctus*, *Jusculum pullinum*, maxime autem *Vinum* prodest, vel *simplex*, vel *Decocto albo* temperatum. Certè *Vino* assuetis ab eo permagna expectatio, permagna est utilitas: quare iis præsertim illud largiter exhibeo; eam nempe quantitatem, quæ Calorem *Intestinis* conciliet; quæ *Arthriticum* Miasma ex iis ad τὰ ἄκρα pellat; quæque eo loci id impune figat. Hanc autem operam optime navat, quod è *Lusitania* rubrum hodie nobis apportatum est; ægro ad ℔ß. ad libram integram, vel etiam duas, Nycthemeri spatio, si ad rem propositam opus fuerit, concessum. Alvus si dura, (quod, tum lecto incumbenti, tum *Colica*, tum *Arthritide* laboranti familiarissimum) *Enemate Oleoso*, vel è *Jusculo Vervecino*, lubricante, diebus alternis mollienda.

Interdum observare licet, ægrum, *Arthritide* è Visceribus expulsa, perq; Artus exulante, penitus emancipatum; Ventris adhuc inflatione, doloreque *Intestinorum* urgeri; sic, ut exspes & despondens ille, per tanta Artis molimina, parum in Salute sua renovanda fieri; postque iter procellosum & scopulis plenum, in ipso portu se denique periturum opinetur. Hæc autem Flatuum, & Naturæ morbo debilitatæ, sunt indicia. Valet hac in re, ad Flatus educendos, Enema, *è Vini Canarini* ℥xij. *Elect. è Baccis Lauri* ℥ß. diebus continuis, vel alternis immissum: Valet *Infusum amarum*, & ejusmodi *Stomachica*, quæ tum Famem acuant, tum etiam Coctionem emendent.

Ista medendi methodo, (primas nempe Vias purgando, postea que foras *Arthritidem* mittendo) *Colica Arthritica* laborantes curare soleo; cumque hanc Methodum, huic *Colicæ* aptam, multoque usu comprobatam, & confirmatam esse, noverim; idcirco lubens in medio eam propono; aliorum meliora, modò proferre dignarentur, sequi paratissimus.

XI. In *Prophylaxi* enitendum, ut roborentur *Intestina*, contraque inimicum, ne illuc denuo se intrudat, obfirmentur; simulque, ut reliquiæ τῶν ἀυσπέπτων nullæ, Massa impuritatum nulla, in iis posthæc collecta, eum ad se alliciat. Qua de causa, hujus Classis *Arthriticos* studere Fami, & Concoctioni; Ductum alimentarem Eccoprotico sæpius purgare; aliisq; *Stomachicis*, cum modicè restringentibus uti, oportebit. *Aquas Minerales* multis hac in re prodesse novi, tam *Purgantes*, quàm *Diureticas*. Non pauci apud nos huic *Colicæ* proclives, Aquas *Alfordenses*, vel *Salem Catharticum*, aut

Tartarum laxantem, Aqua hordeata solutum, bis vel ter in anno bibunt: itaque Cruditates, à *Ventriculo* in *Intestina* derivatas, tempori tractantes, *Podagræ* præoccupant materiam, ano expellunt. Non nulli meo hortatu commodè *Purgantibus* Aquas adjunxerunt *Diureticas*. Ut autem *Aquæ Bathonienses* ab antiquo *Colicæ*; ita quidem ei, quæ *Arthritica* est, præ cæteris adversari censeantur. *Aquarum usui Diureticarum* interponantur ea, quæ ad propositum faciant *Alterantia*. Hora nempe decima, *Infusi amari* Vino albo *Lusitanico* facti, *Haustus*; quin etiam post prandium quotidie, ejusdem *Vini* simplicis Cochlearia aliquot. Hora quarta pom. *Elect.* seq. 3i. cum vehiculo convenienti.

℞. *Conf. Fruct. Cynosb.* (vel *Rof. rub. per Set. traject.*) *Abs. Rom. ZZ in Indiis Cond.* aā ℥ß.
Salis Martis ℈iiij.
Syr. ZZ. ℥iß. *Ol. Cin. Ch. gtt.* v. *f. Electuarium.* Vel
℞. *Trochisc. Hedych.*
Conf. Flaved. Aurant. aā ℥ß.
Salis M. ʒj. *Spec. Diamb.* ʒj.
Alcohol. M. ʒiij.
Syr. Abs. s. q. f. f. Electuarium.

Quatenus verò ab externo Frigore oriatur hæc *Colica*, Vestitu idoneo, vitatoque aere nimis gelido, illud eatenus fugiendum, hæc cavenda.

Id adjiciam, quod hoc Affectu laborantes, quotquot ætate maturiores, & voluptatibus, aut rebus civilibus impediti, *Prophylaxin* neglexere, rarò sine multa id fecerunt: sæpe quidem magno cum Salutis, sæpe cum ipsius Vitæ, damno.

XII. Placet denique, citato divini senis Oraculo, monstrare, *Arthritidis* hanc in *Colicam*, & *Colicæ* rursus in *Arthritida* migrationem, *Hippocrati* non fuisse incognitam. Ita enim ille; Ὧ τὸ Ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ Ἀρθριτικὸς ἐγένετο, ἦν ἡσυχώτερος, ἐπεὶ δὲ τούτῳ ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος. Id est, *Qui Articulari Morbo detentus, Intestini Dolore dextra parte vexabatur, levius habebat: ubi verò hic curatus fuit, magis dolebat.* * Quod de *Colico Dolore*, in *Morbo Articulari* obveniente, eumque allevante; postea verò, facta Humoris huc illuc transpositione, in *Arthritidem* iterum mutato, est intelligendum. Sed hæc hactenus.

HIST. I.

Colica Arthritica *malè tractata, demum lethalis.*

VIr ex *Tremulorum* Secta, probus & generosus, ingruente senectute, per integrum decennium, bis ter quotannis ægrotavit *Arthritide*; nunc Pedem, nunc Manum occupante; semper autem Regulari. Annus erat vitæ sexagesimus, cùm ea primum intermisit, neque more pristino ægrotum visitavit. Istamne verò quietem, & à Dolore immunitatem, bonam, optabilem, & commodam existimaveris? Imo potius formidabilem, exitiosam. Doloris enim salutaris, & externi vice, alio intra anni spatium *Intestinorum*, præcipuè τῶν περὶ τὸν Ὀμφαλὸν acerbo, constanti, & fixo est correptus. Interea temporis elanguit Appetitus: languenti prostratoque ei successit Oculorum gra-

* Vide *Epidem. Lib.* vi. *Sect.* iv. & in eam *Galeni* & *Foesii* Commentaria.

gravitas, Faciei pallor, totius Corporis macies & imbecillitas. Adhæc Cholerica & cruda, vomitu emiſſa, *Ventriculum* aggravari oſtenderunt.

Increſcente morbo, Empirici conſilio, *Aquæ ferratæ*, ut & *è Ferro præparata*, aliaque permulta ſunt adhibita; eo verò cum eventu, ut ab *Aquis Interanea* nimio algore; à *Ferri præparatis*, utpote concoctu & confectu difficilibus, è veſtigio Diarrhœa vexaretur.

Ad ſenem hunc denique accitus, eumque graviter ægrotantem, neque intra Catharticorum opem (quæ aliàs eſſent neceſſaria) locatum inveniens, ore datis ποδαγραγωγοῖς *Arthritidem* educentibus extra applicatis, ut in Artus ea transferretur eniſus ſum. At eheu! fruſtra: *Viſceribus* hærens Miaſma *Arthriticum*, & Coctionem impediens, aliud ſibi malum adſcivit comitem; nempe *Ventriculi*, & τῶν Εντέρων impuritates: quibus utriſque depreſſus æger, viribus ſenſim inclinatis, poſt anni dimidium, è vita diſceſſit.

Sæpe quidem mihi in mentem venit, robuſto huic ægroto, tametſi vetulo, fuiſſe melius conſultum; ſi, *Colicæ* principio facta Purgatione, Miaſma, per idonea, per ſtomacho minus gravia, per è *Regno Vegetabili* ſumpta *Cardiaca*, fuiſſet expulſum. Illud initio fieri potuiſſe, vero non eſt abſimile: At oppreſſo ei, viribuſque deficienti, ipſa Medicamenta, neque nimis conſideratè electa, neque nimis ſcitè data, mortem accelerârunt.

Hiſtoria narrat *Arthritidem* diu *Regularem*: at quæ progreſſu ætatis, *Inteſtina* perturbans, *Colicam* fecit, neglectaque Therapias opportunitate ægroto mortem maturavit.

HIST. II.

Arthritis *vaga*, Colicam *mentita*, *ad* regularem Arthritida *reducitur*, *cum ejus Prophylaxi.*

PEllio quidam ad *Iſcæ* ripam; annos habens quadragenos, Athleticus, & bene coloratus, patre generatus *Arthritico*; Dolore Artuum huc illuc vago; hyeme præſertim, & tempeſtate pluvia; cum Articulorum Tumore, Rubore, Nitore crebro recurrente, diu infeſtatus eſt. Hujus ſeculi initio, deſubito ceſſavit Artuum Dolor; ſed Inteſtinorum ortus eſt obtuſus, conſtans; una cum Febre quadam Symptomatica, Pulſu magno.

Nihil probabilius viſum eſt, quàm, in Ægroto jam diu *Arthritico*, materiam alienam *Inteſtina* invaſiſſe; quod utique judicium, emiſſi poſtmodum Sanguinis, ſuperficiem tegens Gelatina, craſſior certè & albidior (quæ *Colicam* genuinam rarò comitatur, *Arthritidi* verò familiaris eſt) abunde confirmavit.

Ut ægro proſpicerem, nihil prius habui, quàm univerſum *Arthritidis* ordinem mutare; id eſt, *Inteſtina* verſus Sanguinis impetum & inclinationem, arte quanta poſſim maxima, ſiſtere; & materiæ vitioſæ ad ea defluxum impedire: Secundo, ut ad ea, quæ ſunt extra dirigatur; &, ex *Arthritide Anomala*, fiat illa *Regularis*.

Ut utrique ſatisfacerem Indicationi, Sanguinem detraxi, *Catharticum*, *ex Pil. Rud. Scammon. & Calomel.* dedi. Veſpere poſt Purgationem, ut Sanguinis Orgaſmum incitarem, & ſimul *Arthritidem* in Artus amandarem, *Pul. è Chel.*

Chel. C.C. ʒß. sexta quaque hora, cum *Julapii Perlati* Haustu miscui; &, ordinata re Diætetica, discessi.

Quid ex eo fit? Intra biduum recrudescit *Dolor Articularis*; cumque vel lecto adhuc ægrum detineri crederem, domi meæ me salutat, alacris, jucundus, deque noviter reverso Hospite gloriatus. Digiti in Pede magni Articulum iste, more suo, primum & majorem, Plantæque Ligamenta potissime momordit. Placuit sane, & pergratum fuit, tam facili ægrotum redimi, durioribus suetum. Quæ ad *Prophylaxim* facerent, in aliud tempus, & magis opportunum, distuli.

Ea Vere, mense Majo sequenti, sic erant: *Præmissa Venæ sectione, perendie salis Cathartic.* ℥ß. *Mannæ* ʒij. *Aq. purg.* ℔j. *Solutas ebibat; omnique hora deinceps hauriat, donec usq; reddiderit; itaque diebus tertiis, qnartisve, ad tres vices, repetat. Postea, omni mane, Aqq. ferratarum* ℔ij. *ebibat; quinta pomerid. sequentis Elect.* ʒj. *cum Julapii haustu sumat.*

℞. *Conf. Flor. Salviæ* ℥j. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Pul. Cor. rub. è Chel. Simp. aā* ʒiß. *Salis Martis Riveriani* ʒj. *Syr. Caryoph. q. s. f. Electuarium. Cerevisia Cacuminibus Hed. ter. Baccis Junip. Sem. Dauci, in potum ordinarium, medicata esto. His in mensem unum alterumque incumbat.*

Ex eorum usu, propitio cum Deo, multos ille annos, tum *Anomala*, tum recta *Arthritide* immunes, egit; ad Medicinam hanc stabiliendam, & figendam, Exemplar utique luculentum.

HIST. III.

Colica, *ex Quiete* Arthritica, *in* Arthritida *regularem versa.*

MAgnificus senex, *Arthriticus*, Paralyticus, aut sellæ, aut lecto complures annos insidens, Humoribus vitiosis (qui, non uno Exercitationum genere, in omnes membrorum partes, cum eorum *Dolore Articulari*, solebant exprimi) occasionem dedit, ut in Viscera plus æquo immitterentur; ut in iis commorarentur.

Ex hac potissimum causa, Mense Majo, MDCCII. in *Dolorem Colicum* Vir Illustris incidit. Interea verò temporis Salivatio, quæ diu magna fuerat, suppressa; Pedum Tumor, qui jam multis annis immensus, imminutus est; facta videlicet Humorum ad *Intestina* translatione. Pectoris fuit totius gravitas, & oppressio, tanquam ab onere quodam molestissime ei superimposito.

Morbi hujus Historiam contemplanti mihi perspicuum erat, Humores inverti, & jam *Intestina* versus, eorum fieri inclinationem. Quo circa, primum huc incubui, ut Fæcibus, quibus ipsa premerentur, & tanquam retinaculis eo loci detineretur *Arthritis Intestina* quàm citissimè liberarentur; ideoque *Pil. ex Calom. Res. Jal. Extr. Eustachiano* dedi; quibus satis ex voto dejecit æger impura, biliosa. Purgationem è vestigio secuta est à *Vomitu, Colica*, & Oppressione dicta immunitas; uti etiam in extremis partibus *Arthritis*. Hujus promovendæ gratia *Guttæ*, quæ ab Inventore nuncupantur, *Goddar-*

Goddardianæ, & *Alcohol Martis*, bis in die, sumpta sunt. Ita Naturæ ferebatur auxilium, aptum quidem, & ejus agendi modo accommodatum: Rectè enim doluit, & εὐκαίρως, ægrotans. Quid enim septuagenario, morbis & ætate confecto, poterat accidere fortunatius? Cum *Arthritide* redux & Salivatio, & Pedum Tumor.

Nihil hujus *Arthritidos* in *Colicam* Metamorphosi manifestius: Nihil hujus *Colicæ* ad *Arthritidem* reductione desiderabilius.

HIST. IV.

Colica *multarum Hebdomadum* Arthritica, *eadem Methodo curata.*

SExagenarius quidam, Ingenio à natura subtili, rebus agendis elaborato, *Arthritide*, semel bis anno constanter reduce, per decennium afflictatus est: quo quidem tempore non nunquam Catharro, Fauces invadente, & in Tumorem eas elevante, sæpe correptus est. Huic Catharro se adjunxit, & quasi latus clausit, Febricula quædam; itaque *Anginæ* speciem præ se tulit. Post dies aliquot, huic affectui supervenerunt indicia *Podagræ*; Digiti nimirum majoris articuli primi Dolor, Tumor, Ardor: & planè indicarunt istum sive Catharrum, sive *Anginam* esse omnino *Arthriticam*; & *Arthritidem* hoc modo deviam, abnormem, *Anomalam*, demum in rectam, conformem, idoneam migrare.

Cum hujusmodi *Anomalias* iterum & sæpius est perpessus, Ann. MDCCII. propter usum Pomacei tenuis, acidique, immoderatum, incidit in *Colicam*; dolore non tam acerbo, quàm pertinaci, & constanti comitatam; Umbilici Regionem, sive potius illius portionem tantillulam indesinenter aggravantem. Ab hac *Colica* Spiritus animales multùm oppressi sunt. Crebra hinc suspiria, magna animi dejectio, magna corporis debilitas. Στρόφυς auxit frigidorum usus imperitus, improsperus; Cardiacis potius, & Calidis evincendos. Dum ex *Colica* desedit Æger, in Articulis externis emicuit *Arthritis*; sed quæ, brevi intus se proripiens, vana spe decepit ejulantem.

Quando *Colica*, binos circiter menses ægrotaverat, & quidem adeò graviter, ut pejori loco res esse vix potuerat; id egi sedulò, ut, quicquid alieni, quicquid Cholerici (quo maximè se gravari renuntiavit æger) Ductu alimentari inclusum esset, quàm citissimè per Anum ejiceretur: ea scil. opinione fretus (quod ante dictum est) vanam & frustra, *Arthritidos* regularis in Artubus excitandæ, spem & exspectationem fore omnem; quamdiu *Intestina* fuerint immunda, fæcibusque onerata. Quocirca præmisso, qui Humorem evacuandū molliret, paratumque redderet exilio, *Pulvere Alcalisato*, mane multo *Extracti Eustach.* ʒß. *cum Aq. Cin. hord.* ℥ij. *El. Salutis* ℥ß. *propinavi.* Inanitis ex sententia Visceribus, iisque quæ viam obstruerent, amotis, ipsum Curationis apicem attentavi; nempe, ut *Arthritidis* materiam ab *Intestinis* eruerem, & in Artus propellerem. Quem in finem, omni mane, *Infusi cochl.* v. cum *Tinct. Martis gtt.* xv. assumenda dedi.

℞. *Raf. Gent.* ʒv. *Cacum. Abs. Rom.* ʒij. *Cubeb.* ʒj. *Coccinell.* ℈j. *Infunde in*

Vini Xerani ℔ij. *ad idoneam alterationem; tunc fiat Colatura. Hora quarta pom. Bolum, ex Pul. Rad. Ari C.* ℈j. *Alcohol Martis, Conf. Abf. R. Cort. exterioris Aurant. Cond. aā* ℈ß. *Spec. Diatr. Piper. gr.* iiij. *Syr. zz. q. f. Hora somni Bolum, ex Theriac. Andromach.* ℈j. *Acohol. M.* ℈ß. *Pulv. Cantiani* ʒß. *Conf. Alk. q. f. Porro Vini rubri Lusitanici, meo hortatu,* ℔ *quotidie potavit; Carnibus* ἐυπέπτοις, ἐυχύμοις, *est nutritus.*

Ne multis hac & hujusmodi Medicina, diligenter adhibita, Dolor factus est *Articularis*; levatus is *Intestinorum*; &, cùm ferè conclamatum esset, ægroti vita & salus in tuto posita: quibus, etiam nunc post quadriennium, illum uti, frui, nuper accepimus.

HIST. V.

Colica Arthritica, *Vomitu, Purgatione,* Ποδαγραγωγοῖς *extra misso Miasmate, sublata.*

ÆTate nostra Fullo *Exoniensis*, Patre ortus *Arthritico*, etiamsi Adolescentiam vix egressus, sæpe doluerat. Erat hujus viri *Arthritis* nunc *Anomala*, Fauces invadens, (de qua alibi sermonem faciemus;) magna verò ex parte *Regularis*. Exeunte anno MDCCI. Pedem occupaverat; per tridui spatium tenuerat; cum, sine ulla ἐκ τ̃ ἔξωθεν προσπιπτόντων evidenti causa, abscissam excepit Nausea, & Dolor *Intestinorum*, una cum Anxietate animi, & pectoris gravitate.

Contra hunc affectum, *Manna & Salem Catharticum, Aqua Alfordensi* soluta hausit; ea spe & opinione, ut Humores alienos, dolorem excitantes, per anum eluendo, restitueretur. Eventus opinioni non respondit. Quare arcessitus, *Ventriculum* etiam, quod à vomendi cupiditate palam erat, opprimi; neque nisi eo, per *Emeticum* priùs purgato, colicam levari posse, monebam. Epoto *Cardui Decocto* (fuit enim ἐυεμὴς) biliosa multa ejecit. Eo vespere P. *Gasconic.* & *Theriac. Androm. aā* ʒß. demisit, cum Julapii haustu Cardiaci. Postero mane *Podagra*, Pedis sinistri convexū, marginemque exteriorem invasit. Ex quo statim *Ventriculo*, & iis quæ intus sunt, bene. Dolor, anxietas, pectoris gravitas sublata sunt. Ut autem opus, tam feliciter inchoatum, Medicina perficerem, *Chal. Nutriti* ℈ß. *Pul. Gascon. Conf. Flor. Salviæ aā* ℈j. *cum Syr. Garyophyl. q. f. ut f. Bolus*, bis in die, cum Jul. haustu propinavi: Æger hac methodo commodissimè doluit, morbo gravissimo levatus est.

Arthritis ista primo *Regularis*, Cruditatum, quæ in *Visceribus* constructæ & coacervatæ fuerant, illecebris attracta, *Colicam* facit *Arthriticam*; iis verò per Catharsin expulsis, Naturæ, & partim Medicinæ viribus effectum est, ut in *Arthritida* regularem illa denuo remigret.

HIST. VI.

Colica, *una cum Capite aggravato,* Arthritica, *plus semel allevata.*

ISCANUS Artifex, ætatis anno tricesimo quarto, laboravit tertia jam vice Pedibus; post hæc Humero, Cubito, Carpo, per quadriennium, bis vel

ter in annum: diverſas *Arthritide* Commiſſuras attingente, pervagante; nunquam autem diu affligente. Menſe Decemb. MDCCI. Pedum iſte Vir dolorem habuit, ſed brevem, neque ultra biduum manentem. Abſciſſum eum excepit Diſtentio *Ventriculi*, cibi faſtidium, Dyſpepſia, Vomitus, Στρόφοι, Vermiculatio *Inteſtinorum*, & Diarrhoea; quam inſecuta eſt Suffocatio, tanquàm Hyſterica; &, à Flatibus, κατὰ συμπάθειαν, Capitis affectus.

Iſta quando jam tres circiter menſes, eoſque hyemales, pertulerat, Ægrum viſitavi; cumque Humores in Ductu alimentari præparantibus, & evacuantibus; Materiam autem *Arthriticam*, ei adhæreſcentem, in Artus expellentibus, curari illum oportere reperi, iis ſuo loco utriſque uſus ſum: Diem nempe unum alterumque *Pul. e Chel. C. C.* quarta vel quinta quaque hora dedi; tunc Catharticum e *Pil. Euſtach. cum Calom.* dein, neglecto poſt Catharſin Paregorico, *Ferrum præparatum*, una cùm *Pul.* prædicto; uſque donec *Arthritis* ad τὰ ἔξωθεν expulſa fuit. Quod ut præſtitum, confeſtim oculorum acies acuta facta, vigor reſtitutus: Viſcerum, & quæ intus ſunt, eorum omnium quærelæ deſierunt. Ita quidem ægrotanti opem tuli, ſimulque, per materiæ in Artus Expreſſionem, hunc affectum utiliter auferri poſſe perſpexi.

Annus agebatur, aliter quàm ſolebat, *Arthritide* regulari penitus immunis; cùm, Menſe Aprili, MDCCIII. eundem hominem Flatus, Ructus, Nauſea, Præcordiorum Diſtenſio, Dolor *Interaneorum*, præcipuè τῶν περὶ τὸν ὀμφαλὸν, eſt adortus. Quibus ſeſe comites adjunxerunt, ex neceſſitudine quadam, tanquam eadem ſtirpe oriundi, & ὁμογενεῖς, Oculorum languor, & Capitis gravitas. Hiſce omnibus ut eatur obviam, primùm Venæ ſectio; tum, per *Extract. Euſtach. Syr. e Spina, & Elix. Salutis*, Purgatio facta eſt; qua vincuntur imi Ventris accidentia pleraque omnia. Poſthæc *Pul. Gaſconico, P. Rad. Ari C. Ol. Junip. & Cumini Chym. Ther. Androm. Chal. Nutrito, Infuſo amaro*, & iſtiuſmodi aliis, *Inteſtina* roborantibus, *Arthritidemque* expellentibus; una cum *Empl. Cephal.* parti ſæpiſſimè dolenti admoto; & *Decocto* interea *rubicundo* potui dato; Affectui graviſſimo penitus ſuccurſum eſt.

HIST. VII.

Arthritis *Inteſtina atrociſſimè invadens, ſæpiſſimè expulſa.*

Dicam Viri nobilis Hiſtoriam, à me non uno nomine prædicandi, omnium utique cultu & honore percolendi. Erat ille Parentibus *Arthriticis* procreatus; Corporis habitudine tenera, Spiritu Animali emicante & elaſtico donatus: Undè ſæpe numero tum improviſo ægrotavit; tum etiam citius ſpe, & contra expectationem convaluit. Amplo illi, & diviti malè id obvenit, quòd Hæreditas, à longa Majorum ſerie derivata, in tractu non nimium molli ſita, Aëre frigido, & magnam anni partem immiti, perflata eſſet: quæ quidem cœli ſolique inclementia Dolorem *Colicum*, atque adeò *Arthriticum* Domino, unà cum multis aliis, inferre cenſeretur.

Ver erat, Anni MDCLXXXXIV.

quum, nescio qua de causa, qui partes extremas solitus est excruciare dolor, eo jam cessante, intus incidit Morbi vis, & sibi comitem adscivit Pectoris gravitatem, tanquam ab onere imposito, permolestam. Erant tormenta *Interaneorum* peracuta, quæ ut allevarentur, *Catharticis*, si Diis placet, & *Opiatis* nimio plus elaboratum est. Nã ex nimia *Purgatione* Spiritus (per se agiles, & volatiles) ita perturbati, agitati, & quidem ita profligati sunt; ut jam orbatum somno & quiete ægrotantem, Vertigine multatum, Menteque captum, Vires planè deficerent.

Hoc modo laborantem, tum primum arcessitus, invisi: cumque, ex totius morbi, maximè verò ex gravati Pectoris consideratione, appareret, eum esse *Arthritidem Anomalam*, Medicina auctã; ut omnibus ejus medendæ Indicationibus simul semelque satisfacerem, (id est, ut somnum conciliarem; ut Vires reficerem; ut *Arthritidem*, ad τὰ ἔξωθεν, amolirer; itaque Ægrum in tuto collocarem) *Pulveris Cantiani*, Dosim majusculam, extemplo deglutiendam, eaque nocte repetendam, dedi. Ex animi sententia res successit: somno enim recreatum, & tanquam vitæ denuo restitutum ægrum, quæ perpessus erat, eleganter enarrantem, mane postero audivi. Ut autem Therapiam perficerem, & Humorum mutata inclinatione Materiam alienam Artubus infligerem, *Ferri præparatum* adhibui; quod paucorum dierum spatio, eam validissimè extrudendo, Pectoris gravitatem, *Intestinorum* Dolorum omnino omnem evicit.

Hæc erat hujusce mali Therapia: Quandoquidem verò, in Corpore delicato, multumque debilitato, Materia *Arthritica*, nunc à frigore externo repulsa, nunc à Cruditatibus in *Ventriculo* & alimentari Fistula contentis, intus allecta, *Colicam* hanc *Arthriticam* identidem revocaret; quibus eam auxiliis, qua methodo, quo demum eventu recurrentem oppugnavi, hisce paucis accipe.

Menses aliquot agebantur, læti quidem & dolore expertes, cum ex Fructibus ὡραίοις aliisque pravis avidè ingestis, & frigore eodem tempore contracto, redintegrata est *Colica*: Facta verò, per *Decoctum fol. Teæ* ἄνω per Catharticum mite, κατὼ Purgatione, datoque *Pulvere Testaceo*, & *Chalybe*, *Arthritidem* expuli, regularem feci.

Cùm aliàs in eodem ægrotante *Arthritidem* mero frigore repelli, & *Colicam* mentiri noverim; non nisi purgatis primùm *Intestinis* adhibitoque tum demum *Diaphoretico*, in fugam mitti illam, externa solùm causa factam, expertus sum. Materiæ verò emittendæ nihil in hoc ægroto melius conducere, aut votis respondere magis potuerat, quàm *Pulvis* ille prædictus; qui larga (℥j) Dosi, & quidem crebro (tertia nempe quaque hora) demissus, Dolori *Intestinorum* allevando, partium extremarum illi movendo augendoque maximi sæpe fuit momenti, & efficacitatis.

Cùm verò aliàs hæc invaluit *Colica*, neque adversùs eam *Vomitio*, *Purgatio*, *Pulveres Testacei*, ipsum *Martis Alcohol*, viribus junctis, vel nihilum profuere; ad *Bacchum*, miserorum præsidem & consolatorem, *Arthritidis* Averruncum confugiens, ejus auxilio planè divino, materiam in Artus commodùm ablegavi.

Postre-

Poſtremò addam, quum neque Medicina, neque Vinum huic ægroto, eadem *Colica* aliàs affecto, prodeſſet; languenti, & animam tantum non agenti, quum ruinoſa, conturbata, conclamata viderentur omnia, (quod quidem omnium expectationem vicit) opem ei, ſed madido, ſed bene poto, tulit *Phœnigmus*: Articulis dolori ſuetis admotum, aliam fecit Humorum inclinationem; ægrum manifeſtiſſimè ſervavit Remedium præſentiſſimum.

Ita quidem, multos annos θεῖσυα παλάμα, Viro illuſtri medicinam feci; & tametſi, propter Viſcerum imbecillitatem, Victus rationem non ſemper optimam; ne dicam Ambulationem, Equitationemque, quibus exercere ſe, & Humores vitioſos extra pellere conſuevit, interciſas; & Prophylaxin omnem aut penitus omiſſam, aut indiligenter actam; *Inteſtinis* ii minima quavis de cauſa infunderentur: tamen ita factum eſt, ut in hujus *Colicæ* Acceſſionibus, & creberrimis & difficillimis, æger ſemper relevaretur; & quidem eatenus, ut non niſi conſumptis & exhauſtis Viribus, nulla verò *Arthritide* intus agente, ſupremum ille obiret diem.

HIST. VIII.

Colica Arthritica, *cum ſuperveniente* Paralyſi.

MOribus honeſtis & ingenio ſingulari Vir, *Arthritide* per viginti annos, autumno quoque altero, (is fuit illius hoc in ægroto Typus) laboravit. Loci, quem invaſit, diverſitas ea fuit; ut nunc dexterum, nunc ſiniſtrum, nunc uno eodemque tempore Pedem utrumque, ſed dexterum maximè laceſſeret.

Excipiendum autem eſt, per hoſce Annos, quod Typum ea ſemel atque iterum mutavit; quod Autumno illo altero deficiens, inſultum Menſe Februario fecit. Quibus verò autumnis intermiſit *Arthritis*, iis ſemper ægrum adorta eſt *Epiphora*; qua ex Oculis, per Hebdomadas ſex vel octo, ſerum acre & pungens emanavit; & quidem adeo perpetim & conſtanter, ut *Arthritidis* vicem gerere, & ejus Materiam ſecum ferre, non immeritò crederetur.

Autumno Anni MDCCV. quum, in Sanguine & Viſceribus, ſordes & illuviem, otio & ſatietate, contraxerat; craſſior & obeſior eo factus, *Dolore Colico* corripiebatur; eoque, propter iter intempeſtivum, urgente frigore & imbribus, infirma valetudine ſuſceptum, gravi demum moleſtoque cruciabatur. Interdum huic adjuncta eſt Diarrhœa, qua cum alvus exonerata fuit, Dolor remiſit; ea verò ſiſtente, recruduit, unà cum Vomitione, nunc Cholerica, nunc Pituitoſa. Ut utrique mederetur æger, Clyſteribus, Emetico, & Purgante uſus eſt; ex eoque mala ad tempus allevata, brevi autem ex novo frigore recidiva.

Cùm ad ægrum arceſſerer, & præter jam dicta in Morbi res minutas inquirerem; (tales initio judicantur eæ, quæ facta indagine ad explicandam Morbi naturam interdū maximè conducunt;) præcipuè, quæ *Arthritidos* eſſet conditio; quæque ad præſentem Morbum ratio, quærenti patuit. Primùm, *Dolorem Colicum* eſſe, τὰ περὶ τὸ ὀμφαλὸν afficientem, iis cohærentem; Vento inſuper *Inteſtinorum* Appetitu læſo,

Oculorum languore, Facie pallida, Pulſu debili ſtipatum: Tum paulò ante *Podagram* fuiſſe, Pedis primum unius, deinde alterius; nunc autem Talum, nunc Pollicis Metacondylon, eam invadere, ſed edentulam, neque ſatis crudelem: Deinde, Ægrum tabeſcere; Vires ejus enervatas, & (quod præcipuè notandum erat) Partes externas, non modo Διαπνοῆ, ſed & calore fere privatas, ac ſi vitæ Lampas extingueretur, multum frigeſcere.

Cùm iſta, maximè quatenus *Arthritida* reſpicerent, animo perpenderam *Arthritidem* eſſe malum, ea, quæ intus ſunt, ingreſſam, & *Inteſtina* cruciantem, exiſtimavi. Hoc, in homine ſignificavit *Arthritico Colica*, tam curatu difficilis. Hoc palam fecit ipſa tum temporis, etiamſi mitis, in Artubus *Arthritis*.

Quare id conatus ſum, ut è Viſceribus hoſtis in Artus excuteretur, & quidem iis, quæ ſequuntur; Primò, *Catharſis* inſtituta eſt, per *Extr. Eucſtach.* ʒß. *Scam. pul. gr.* v. *Balſ. Per. q. ſ.* eaque nocte *Paregoricum* cum *Bolo Cardiaco* datum eſt. Quando Nauſea Alvi ductionem maneret, Vomituque opus eſſe indicaret; *Emetico* levi, Poſſeto nempe amaris alterato, is peractus, ea ſublata eſt.

Catharſi præmiſſa, *Arthritidi* protinus expellendæ memet accingo, compoſitionibus hiſce uſus.

℞. *Theriac. Androm. Diaſcor.* āā ℈j. *Spec. Diamb. Flor. Salis Armon.* āā ℈ß. *Chal. Nutriti gr.* v. *Ol. Cin. Ch. gtt. j. Syr. Garyoph. q. ſ. f. Bolus, nona veſpertina, tertiaque matutina demittendus, cum Vini rubri, Luſitanici, tepefacti,* ℥iiij.

℞. *ZZ in Indiis Cond. Diaſcord.* āā ℈j. *Pul. Serp. Virg.* ℈ß. *Chal. Nutrit. gr.* v. *Ol. e Sem. Aniſi Ch. gtt. j. Pul. Macropip. gr.* iij. *Syr. ZZ. q. ſ. f. Bolus, hora nona matutina, tertiaque pomeridiana cum eodem vehiculo ſumendus: Porro, Nycthemeri ſpatio, epota alia Vini prædicti* lbj. *Emplaſtrum ex Diaſcord. & Empl. Stom. mag.* āā *paribus menſuris, cum Picis Burg. q. ſ. Ventri impoſitum eſt.*

Horum uſui, dies inſtar octo impenduntur: eoque factum eſt, ut Pulſus, antea debilis & parvus, jam augeatur; & carni, antea ſubfrigidæ, laudabilis & naturalis æſtus concilietur.

Roborato itaque Cruore, ad mutandam humorum inclinationem, eamque τὰ Ἄρθρα uſque vertendam *Phœnigmum* utrique Pedi calidiſſimum, eoque frigefacto, ad quatuor vel quinque vices, novum imperavi applicandum: poſteaque Malleolis ambobus *Veſicatorium.* Hinc acre Serum Ulcuſculis elicitum; hinc *Podagra*: hinc *Gonagra*; & pro eorum ratione τῶν Ἐντοσθίων indolentia. Qua utique animadverſa re, medicamenta, ſed paulatim, minuimus; nunc eorum Doſes extenuando, nunc aſſumendi tempora extrahendo.

Interea verò, Sorbitiones, *ex Juſculo Pullino, Avenaceo; ex Chocolata,* & ejuſmodi cum tenuibus, tum *Analepticis*, ſæpius in die, ſed modicè demittuntur. Carnes etiam εὔχυμοι καὶ εὔπεπτοι quam primum per Stomachum liceat, apponuntur. Pedis ſiniſtri Calcem, dextri Aſtragalum, utriuſque Hallum occupavit *Podagra*; rediit verò cum ea Fames, & Concoctio; rediit oculorum acies; animi alacritas; Spirituum robur, & ovatio; aliaque Vitæ & Salutis indicia.

Cùm ita res ſalva eſſe videretur & omnium

omnium opinione in portu navigaremus; alter ecce Turbo exoritur, quo in procellosum Mare rursus abripimur.

Podagra, laudabilis & invidenda, (ad quam accessit *Chiragra*, ejusdem generis) æstu mordaci, cum stragulis æger coopertus incalesceret, cum noctu affecit: qui tamen per sudorem, brevi temporis spatio, magno cum ægri fructu, solitus est abire. Hujus æstus, rosionis hujus impatiens ille, ut eam vitaret, raro se in lectum commisit; Cathedra totas fere noctes, hyeme frigidissima, consumpsit. Perspiratione multum hinc diminuta retunditur Appetitus, Brachia παραλύονται, &, nisi opportunè miasma *Arthriticum* e Corpore fuisset emissum, de Ægro procul dubio actum esset. Lecto ei denique affixo, Diaphoreticis motum; Aqua *Bathoniensi* famem restitui. Post menses quinque tristes sanè & dubios, summo vitæ periculo liberatus, Æger, dicta methodo, (favente Vere, Deo Consilia nostra fortunante,) convaluit; excepto, quod Digiti vehementer resoluti, quamvis iis multum profuit Balneatio, ad consuetudinem suam autumno sequente, quo hæc scribo, minimè redierant. Scripsit enim, & quidem pristino Charactere, lectuque facili; sed literas vacillantes, neque semper ex æquo ductas: Cetera bellè se habuit, &, quàm Morbo primùm ineunte, longè melius.

CAP. IV.

De Diarrhœa Arthritica.

ART. I. Colicam prædictam sequitur ejusdem numeri *Diarrhœa*; naturam habens, & Curationem postulans quodammodo privatam. Diximus, *Arthriticum* in sanguine Miasma, αἰεὶ φυόμενον, fere perpetuo revocari, & certo quodam temporis spatio repullulare: Diximus, adauctum & vectum in *Intestina* sæpe mitti. Hisce positis, advertere licebit, non nunquam Pancreati, & Glandulis *Intestinorum fragiformibus* (à Clariss. * *Listero* primum, uti verisimile, detectis; à Clariss. † *Peyero* plenissimè descriptis) illud infundi, atque hinc in cavum *Intestinorum* à Natura pelli; & demum, urgente ejus acrimonia, Spiritusque animales stipulante, crebris Dejectiunculis è Corpore exterminari.

II. Hanc autem *Diarrhœam* esse revera *Arthriticam* si Symptomata, tum ea, quæ intercidunt, tum quæ alia ex aliis, insigni profecto ordine, emergunt, accuratè, & suis ponderibus diligenter examinemus; per ea satis superque declaratum est. Quis enim, quotiescunque veteri *Arthritico*, mediis in Doloribus versato, ex causa aliqua evidenti, Materiam in *Intestina* derivante; accipit *Diarrhœa*; eamque statim excipit Doloris, & Tumoris externi diminutio; postea verò libertas ab *Arthritide* diutior: quis, inquam, inficiabitur, hanc *Arthritidem*, initio rectam, *Intestina* jam petere, perque Alvum effugere; id est, *Diarrhœam* illam esse *Arthriticam*.

Ita certè, *Arthritico* dolenti quæ hujusmodi obvenit, *Diarrhœa* est planè *Arthritica*: Quæ Dolore immuni contin-

* Vide *Acta Philosophica* Londinensia *N.* 95.

† Vide Clariss. *Peyeri Parerga Anatomica*.

contingit, & Materiam, adhuc in Sanguine latentem, sed in Artus abituram, manifestè alio divertit, perque *Intestina* exprimit; quamvis argumento fortasse minori, certè tamen satis valido, & firmo, non alia, quàm *Arthritica* est habenda.

III. Hic Affectus, si consideremus ejus indolem, & Causam Continentem, est tantummodo unus quippe qui *Arthritidos*, per *Intestinorum* Excernicula, perque Dejectiones, quam ex consuetudine, frequentiores, fugam comprehendat, oculisque semper objiciat: Si verò illius initia, sique exitus varios evolvamus, longè à se diversus est. Miasma in Sanguine *Arthriticum* nunc à Natura directè, & quidem eo nomine quod ingravescat, deorsum pellitur; atque istiusmodi fluor Paroxysmos interdum *Arthriticos* antevertens, salutaris esse reperitur. Expulso etenim inimico, clauduntur Januæ; pax, & quies restituitur; viget Oeconomia. Hoc autem in Corporibus ἐυσπλάγχνοις, id est, Fibris robustioribus, firmis Spiritibus donatis. Sæpius autem multo, vel assumpto *Cathartico*, vel à Cruditatibus, *Intestina* irritantibus, *Ventrem* aperientibus, Miasma illud è Sanguine elicitur, &, una cum illuvie *Intestinorum*, Ano expellitur.

Hujusmodi *Diarrhœa* incerti admodum eventus est; si enim tempori cohibeatur, neque modum excedat, utilis sæpe invenitur; & quidem *Arthritidis* Materiam, etiamsi via non usitatissima, tamen tuta emittere: Cui isthuc consequens, quod Paroxysmus non nisi diu post recurrit *Arthriticus*. At in iis, quorum *Viscera* satietate crapulaque sunt debilitata; cum Natura *Ventris* impetum comprimere, Crisique legem imponere nequit; *Diarrhœa* nimium pertinaci, minimeque tolerabili, illa identidem opprimitur. Non tantum Inimicus, verum etiam Amici, Spiritus scil. ipsi, Vigiles & Præsides salutis, in exilium mittuntur: Oeconomiæ subversio est, & planè πανολεθρία.

Hujus utriusque Casus Exempla mox in medium vocabo.

IV. Therapiam hisce Casibus ut accommodem, in *Diarrhœa* ista *Arthritica*, quæ in Sanguine initium habet, nihil inepta sedulitate stultius, dicam, an periculosius? quæ, Pharmacis perperam ingestis, Naturæ opus sæpè interturbet, interdum abrumpat. Suo potius arbitrio ea, patiaris, agat; quodque intus læsurum erat, suo utiliter ingenio effundat; Si verò *Diarrhœa* nimium excurrat, Viresque excedat, Astringentibus sistenda est; Cardiacis Æger roborandus. Sive per se desiit *Diarrhœa*, sive per Medicinam, ejus reliquiæ *Aquis Purgantibus*, *Tartaro laxante*, & *Manna* (si opus fuerit) adjectis, post tempus aliquod egerendæ sunt.

Sin à *Cathartico* accidat ista *Diarrhœa*; similiter, atque Casu præcedenti, parum utilis Medicina; de Ὑπερκαθάρσει tantum Cautio sit.

In *Diarrhœa Arthritica* Cruditatibus exorta, quæ omnium mihi periculosissima videtur, alia res est: Hic, *Ventriculus* sæpissimè aggravatur; ideoque, si ita sit, *Decocto Teæ*, vel *Cardui*, movendus. Postea, (sive Vomitu neglecto,) Venter leni *Cathartico* subducendus: tunc ad *Adstringentia*, & *Fluorē cohibentia* festinandum. *Bolus ex Diascord. Spec. Conf. de Hyac. Croco Martis*

tis astr. Terra Japonica, Syr.de Ros.s. quarta, quinta, vel sexta quaque hora demittatur, cum *Julapii Cretacei Haustu.* In *Alvum* detur *Enema*, ex *Vino Canarino, cum Gelatina Amyli, vel Diascordio: Ventri* admoveantur *Lanea, Decocto Rad. Bistort. Tormentill. Balaust.* &c. *Cerevisia* generosiori facto, immersa; & sæpius repetantur. Potioni sit *Infusum Ros. rubr.* vel *Decoct. album*: Et, ad vires instaurandas, *Vinum rubrum ustulatum.*

Si Pulsus sinet, optime conducet *Opiatum, Laudani* puta guttas aliquot, vel potius *Opii* quasi granum, cum *Theriac. Androm.* ʒß. ℈ij. dari.

Si periculum est, in *Dysenteriam* ne transeat *Diarrhœa*, sumatur *Emulsum* sequens.

℞. C.C.C. ℥ß. *G. Arab. Tragac. aã* ʒij. *coq. in Aq. Oryzatæ tertiæ Decoctionis* ℔iij. *ad* ℔ij *Colatura Amygd. d. cortice nudatis, & Sem. Pap. albi inter contundendum affundatur: iterum colata, Aqua Cin. fort. aromatizetur; Saccharo dulcetur.*

Quæcunque vero Vomitum & Purgationem excitent, ea non, nisi caute, in usum trahenda; ne, quæ auxilio esse debuerant, Ægroto imbecilli graviterque laboranti obsint. Quod quidem in monitis ideo præcipue à nobis positum est, quoniam hujusmodi laborantes, Fluore multum enervati & depressi, Catharsi tolerandæ sæpe impares inveniantur: quo quidem in Casu, *Cardiacis* & *Astringentibus* solis utendum est.

Cujuscunque demum Originis sit *Diarrhœa* prædicta, *Prophylaxis* optime per *Aquas ferratas*, & quidem jucundissime, parata est: quibus addi potest, ut in Artus Eructatio fiat Materiæ, è *Ferro Præparatum* aliquod; omnium autem optimum id, quod *Alcohol Martis* appellavi.

HIST. I.

Diarrhœa Arthritica *crebra & salutaris.*

MAtrona quædam, in Regione Civitatis septentrionali, multos annos *Arthritide* per vices ægrotavit; initio Vaga, deinde fixa; nunc Recta, & idonea, nunc Anomala. Primum Gutture, tum Manu dolentem; *Angina* primum *Arthritica*, tum *Chiragra* laborantem, invasit aliquando *Diarrhœa*: de qua, ut illam supprimerem, cum arcesserer; ejus de vehementia frequentiaque percontanti, mihi narratum est, neque tam urgentem, ut quæ non possit tolerari; nec quidem aliam esse eam, quam quæ commode & utiliter possit; pariterque, Alvo soluta, Paroxysmumque finiente regularem, non sine ingenti fructu, Ægram iterum & sæpius fuisse.

Quæ cum ita esse acceperam; vitatis hinc, quæ *Diarrhœam* intenderent; illinc autem maxime, quæ contraherent, in operam navavi, ut Ægra mediocritatem, multo usu comprobatam, probatione multa commendatam teneret; ipsamque Naturæ, Medicorum Principis, in sanando Methodum, omnino persequeretur. Nec quidem minus aliquid, imo majus eo factum esse arbitror; quàm si inutili, ne dicam ancipiti plane, περιεργίᾳ, corrasis usquequaque Medicamentis, multaque arte compositis, Ægra, tanquam Corbita, oneraretur.

Hoc autem, in tempestivæ illius Negligentiæ laudem, addi insuper oportebit; quod, tametsi Ægra sæpius ex eo tempore desedit *Arthritide*, eaque semper in *Diarrhœam* desinente, perque Alvum exeunte; nihil illa damni propterea tulerit, lucri vero permultum. Cujus quidem rei causa nescio an ulla probabilior excogitari possit, quam quod Ægra, Spiritibus firmis, constantibus, ad munera sua obeunda paratissimis, (qui nempe tum malum Civem prompte expellant, tum eo expulso foribus occludendis subito invigilent) donaretur. Rara autem hæc, *Arthritide* ἐν τοῖς Εντέροις ægrotantibus felicitas; quorum pars maxima, Alvo vel liquida nimis, vel nimis dura, esse observatur. Ægra, post sex Hebdomadas ab *Arthritide* triformi immunis, sanior & vegetior evasit.

Historia tradit, ex una eademque *Febre*, ad amoliendum Miasma *Arthriticum* suscitata, diversis posse illud deponi locis, perque diversa Excernicula proturbari; nempe per Glandulas Oris *Salivares*, per Artuum *Mucilaginosas*, perque *Intestinorum Fragiformes*; &, cum *Arthritide* regulari, *Diarrhœam* esse posse simul *Arthriticam*, eamque salutarem.

HIST. II.

Diarrhoea *ex* Cathartico, Arthritica *opportunè suppressa*.

ALiam novi Generosam, lectissimam, cultu & honore profecto dignissimam; quæ, cum Marito juncta esset *Arthritico*, ipsa etiam citò laborare cœpit. Cubitos, Humeros, hos illos in Manibus Articulos habuit afflictos. In Cubiti dextri extremitate Tofus erat, à durato Steatomate, Juglandi par: Digitus ejusdem Manus longissimus, Tofis distentus, metu privatus. Articulamenta, præcipue medium ejusdem Digiti infarctum. Malleolus item, Pedis Planta, Calcis tendo, & Genua laborarunt. Paroxysmi solebant esse gravissimi, dolore multo comitati, mensem integrum, interdum etiam alterum, permanentes.

Nuper autem, quum per hosce sex menses urgeret ægrotatio quædã; Torpor videlicet, Inertia, una cum Vertigine, Visu Oculi dextri imminuto, Dolore ejus, ut & universi Corporis externi molestissimo, Appetitu depresso, (quæ quidem omnia, neque satis fixæ, neque satis rectæ *Arthritidos*, erant accidentia) sumpto, nescio cujus hortatu, Cathartico, sed neque eo fortiori; aut Elaterio; Vomitu illa, & *Diarrhœa* Materiæ viridis præcipitante, corripiebatur; sic, ut sex dierum spatio sexagesies minimum dejiceret. Sordium hæc *Arthriticarum* erat per Ventrem Evacuatio copiosa, neque ex omni parte inepta. Nam Symptomata hinc collapsa sunt, & evanuere omnia. Digitorum Tumores, ob *Arthritida* παροξυνούσαν eo tempore magni, subsedere: quæque ab ista *Diarrhœa* fluxerunt incommoda, lucro & compendio eam consequenti, facile cedebant. Ab effusis hisce Purgamentis, Corpus liberum, & ad tempus aliquod incolume.

Hoc pene totum Naturæ opus, unum Artis erat, *Diarrhœa* nimium ne excurrat, curare, & Ægræ vires sustentare. Hoc ego propositum, hanc metam spectans, nihil aliud, quàm astringens & Cardiacum aliquid, præcepi; illud autem

autem opportune adhibitum, languenti, debilitatæ, pulſum humilem & imbecillum habenti, Alvum compreſſit, Vires inſtauravit.

Habes Exemplum *Arthritidos* (Cathartico viam monſtrante) in fugam ſe per *Anum* conjicientis; *Diarrhœæ* habes *Arthriticæ* Curationem.

HIST. III.

Arthritis *Vaga* Inteſtina *occupans*, *ſolo Externorum uſu evocata eſt*, *&* *Artubus affixa.*

DUodeviginti annorum Adoleſcens, Patre inde ab incunabulis *Arthritico* natus, Artuum habuit Dolores; à longo tempore vagos, & ut amicorum opinio tulit, *Rheumaticos*; cum Tumore albo, ſubmolli, Articulorum intervalla ſæpiſſime, ipſos etiam Articulos aliquando infeſtante. Sanguini, quem identidem & copioſe detraxi, Cutis uſque craſſa & denſa, brevi ſemper innatavit. Et ejus Dyſcraſiam auferat, æſtate anni MDCCV. hortatu noſtro, varia periclitatus eſt æger; *Succum* nempe *Taraxaci & Cochleariæ depuratum*, *cum Hordei*, *Rad. Gram. C. Fœnic. d. Aſparagi Decocto*; *Cryſtallum item Minerale*; *Chalybeata*; *ſuoque loco Lacticinia*, *& Aq. Bathonienſes.* Ex quibus omnibus utilitates & fructus cepit aliquam multos, Obſervantiæ pares: Intermiſit dictus ille *Rheumatiſmus.*

At poſt ſeſquiannum, cum Æger Sanguinem, uti par erat minime correxerat, *Inteſtinorum* Tormina, cruciatus ſubſit immanes, *Diarrhœam* pertinacem, neque Medicinæ facile ceſſuram: Unde enervatus, multumque debilitatus Æger, neque morbum diutius, neque remedia ferre poſſe videbatur; ſed in ipſa mortis propinquitate verſari.

In hoc ancipiti & pene deplorato ſtatu, morbi naturam plane *Arthriticam* animo advertens, Methodo, quam in *Arthritide Inteſtinorum Anomala* interdum non infeliciter adhibueram, uti animus fuit. Neglectis ſcilicet Medicamentis, quibus ore ſumendis impar erat Ægrotus, externis incumbere. Ideoque iis utriuſque Brachii locis, quos excruciare ſolita eſt *Arthritis*, è *Fermento veteri*, *&c. Phœnigmos* juſſi calidiſſimos applicari, & cum refrixerint iterari; donec aborti fuerint Tumores, iis, qui à *Rheumatiſmo* credebantur eſſe, perſimiles. Tumoribus his, ex voto factis, admovi Epiſpaſtica: unde Ichor, ad Hebdomades aliquot, jugiter effluxit.

Quantum hinc utilitatis, quæ commoda, quam ſubita Curatio, capi vix poteſt. Quo Tumor eſt evectus, pari certe cum eo paſſu ſublata Tormina; ſuppreſſa *Diarrhœa*: quinimo novatur Appetitus, & reſtituuntur Vires. Ægroti ſtatus, ſive Viſcera, ſive Artus ſpectemus, omni dolore paulo poſt immunis, quam per annos aliquot anteactos ſanior, & quidem multò jucundior evaſit.

En *Arthritidem*, Artus pervagari ſolitam, *Inteſtinis* adhæreſcentem; cum Torminibus, *Diarrhœam* inducentem ſolo Externorum uſu ad τὰ ἔξωθεν evocatam.

HIST. IV.

Cruditatibus exorta Diarrhoea Arthritica, *Medicinæ viribus inhibita.*

VIr ampliſſimus, antiqua *Damnonii* Nobilitate natus, *Podagra* utroque ſtemmate derivata conflictatus, ejus impetum bis vel ter in annum conſtanter eſt perpeſſus. Ad Hoſpitem tam certam, tam fidelem, pro utriuſque ingenio accipiendam, mundum ille *Arthriticum*, comptum adeo ac elegantem, in promptu, apparatum habuit; ut, è Ποδαγριώντων natione magna & lauta, raro ullus unquam magis.

Annos ille permultos hunc in modum (id eſt, duriter) exegit; cum ad tuendam Concoctionem opera, diligentiaque, quam omni Vere & Autumno, per Catharſin, &c. ponere ſolebat, penitus omiſſa, vitaque acta nimis ſedentaria; primum, plane conticuit *Arthritis*; neque, more ſuo, in extremis Partibus eluxit: mox, in *Ventriculo*, & *Inteſtinis*, ſordium Maſſa collecta, compreſſa eſt. Hinc Ανορεξία, Ructus ſæpe impuri, Sapor ingratus, à paſtu Ventriculi gravitas, Præcordiorum diſtentio; hinc Oſcitatio creberrima (Symptoma *Arthritidos*, in Viſceribus latentis, huic Ægroto familiare;) Dolor à Flatu lateralis, pungens; illarum videlicet Impuritatum indicia. Hæc ſubſequitur *Diarrhœa*, qua tum illæ tum quæ *Viſceribus* adhæſerunt *Arthriticæ*, per anum exprimuntur.

Cum autem iſta *Diarrhœa* neque Naturæ rebus, nec Ægroti votis reſponderet; per *Decoctum Teæ*, Ventriculum; per *Rhubarb. Infuſum*, addito *Salutis Elixir*, *Interanea* purgavi; itaque facta, quanta opus erat, Evacuatione, per *Diaſcordium*, per *Crocum Martis*, & ejuſmodi alia, *Ventrem* cohibui. Aqua, ſed cocta, & Vino miſta potui daretur; Cibi, ſed ſolidi & intus manſuri, paululum caperetur, in præceptis poſui. Ut autem appetitum languentem, & proſtratum excitem; ut *Arthritica* Sanguinis recrementa ad τὰ ἔξωθεν propellam; & in Artubus, uti moris erat, deponi faciam; *Aquas Bathonienſes omni mane hauriendas*, *Bolum è Pul. Rad. Ari C. Conſ. flor. Salviæ*, *Chal. Nutrito*, *Syrupoque Garyoph. cum Vini hauſtu demittendum, præcipio*: Itaque in viam *Arthritida* reduxi; Ægrum σὺν Θεῷ reſtitui.

Diarrhœam, Cruditatibus exortam, Miaſma *Arthriticum* ad τὰ ἔντερα invitantem, perque Anum effundentem, arte curatam, exhibet Hiſtoria.

HIST. V.

Diarrhoea Arthritica *lethalis*.

DOminus C. tum *Cereris*, tum *Bacchi* cultor egregius, *Arthritidem*, non uno nomine hæreditariam, malis moribus, victu autem inordinato maxime, auxit & exaſperavit. Ab ineunte Pueritia minime temperatus, Adoleſcentiam vix ingreſſus, Cacochymiæ factus eſt *Arthriticæ* Gurges, neque tam Affectu iſto tentari, quàm ab eo occupari diceretur; anni enim vix dimidium vacavit.

Cùm ita materia gravaretur *Arthritica*, eaque de cauſa in ſtatu eſſet dubio; caſus intervenit, qui exitum ægrotanti

tanti fecit non minus ſeverum & triſtem, quàm improviſum & inopinatum. Ea fuit tempeſtas, quæ Fructibus ὡραίοις cœpit abundare: Hos ita devotavit, præcipue (quod maxime appetiit) Fragum; ut diu nihil aliud eſculenti capeſſiverit. Vini autem loco, quod τῶν ὡραίων frigidum mitigare debuerat, Lac, vel Aqua Fontana erat, Saccharo dulcata.

Gulæ tam inſolitæ poſt impenſam circiter Hebdomadam, *Diarrhœa* immani Æger eſt correptus; quæ non ſolum Maſſam *Ventriculo* & *Inteſtinis* incluſam, verum etiam *Arthriticam*, in Sanguine contentam, & exilio paratam, Ano ejicere jure merito cenſeatur. A Dejectionibus ita crebris & immodicis, vires adeo proſtratæ ſunt & peſſum datæ, ut Ægri res (iis, quæ opportune data auxilio eſſe potuerant, neglectis,) ſtatim in pejus ire cernerentur. Primum enim, Pulſu debili, deinde Senſu communi vacillante; tum Motibus Convulſivis, & Deliquiis atrociſſimis, & brevi tempore revertentibus eſt oppreſſus.

Ita quidem Ægrotans, qui, dum *Arthritis* impetus fecerat idoneos, etſi vitam non beatiſſimam, at non temnendam, imo tutam egit; *Diarrhœa* (quam quidem ſolitariam, & *Arthritidi* minime conjunctam, tutius & melius, ſi non εὐφόρως ſubire valuerat) hac exorta, illico una cum Morbo, vitam effudit.

HIST. VI.

Aliud Exemplum Ægroti Diarrhœa Arthritica *occidentis.*

HUic conſimilis eſt Hiſtoria Viri, apud *Damnonios* olim notiſſimi; quæ, quantis in anguſtiis, qualique diſcrimine verſentur ii, qui Fluore alvi laborant *Arthritici*, luculenter explicat. Fuit ille ætate integra, laxo & obeſo Corpore, alvo (quod habitioribus ſolenne) plerunque liquida. Inordinata Victus ratione, quicquid occurrit avide ingerendo, Vomitus aſſiduos, & *Diarrhœam* arceſſivit; quodque temere dimiſit, ſtatim Ore, vel brevi temporis ſpatio Ventre reddidit. Hoc etiam modo *Arthritidis* Paroxyſmos, quibus in ſingulos annos affici ſolebat, regularibus & idoneis, (ejus ſcilicet materiam ad *Inteſtina* ſolicitando, *Diarrhœa* fere perpetua per Anum expellendo) ingruentes abſcidit; plus biennium aſpulerat; neque ad faſtigium aliquod notabile, & obſervatu dignum, unquam, eo tempore toto evehi permiſerat. Proſtratus Appetitus, Ciborum omne genus faſtidium erat; Caro abſumpta, Cutis flacceſcens, languentes Oculi, Faciei macror, quaſi ab Aurugine, flaveſcens; Urina exigua, & colore rubro; Suſpiria crebra, Animi dejectio miſerabilis; Pulſus debilis & celer, Sitis importuna. Quibus animadverſis, non hæc ab una *Inteſtinorum* imbecillitate (tametſi illam eſſe non negaverim,) aut Natura quaſi confecta; ſed ab aggravata potius, & *Arthritide* ἀνωμάλως agente oppreſſa, oriri contendebam; ideoque *Arthritidem*, deviam & palantem, ad externas Partes, ad Artus expellendam. Cui quidem Opinioni cum Medicus Ægri Ordinarius, & Συνεργάτης meus eſt aſtipulatus, primum, ut ſordium Maſſa, quæ *Ventriculo* oneroſa, *Arthritidem* eo loci detinere viſa eſt, dimoveretur, *Emeticum* dedi: *Decoctum* nempe *Cardui*, *cum Vino Luſitanico*, *propter Ægroti*

imbecillitatem, *admisto*. Plegma dejectum est, cum ἰωφεσίᾳ copiosum. Nullum eo vespere Paregoricum. Postero mane, Respiratio liberior, Vigor Oculorum vegetior, major animi alacritas. Et, quod desideratissimum, en etiam Manus & Pedis Dolor, Tumor, Rubor *Arthriticus*: Qui, in statu tam lubrico, ut augeatur, *Bolus ex Ther. Androm. Croco M. astring. Pul. à Chel. C.C. Syr. de Rof. f. quarta quaque hora sumitur, simul cum Vini rubri prædicti haustu; cui Tinct. Martis nutriti gutt.* xx. *sunt adjectæ. Sp. C. C. Succinatus subinde datur, & Potui Vinum, Aqua Fontana cocta dilutum.* Quinimo, ut quem auspicato nacti sumus, eundem cautè & diligenter locum tueamur, *Phœnigmos* (è *Seminibus Sinapios, Raf. Raph. Sylv. aā p. j. Fermenti vet. p.* iij. *Aceti Vini albi q. f.*) Tumoribus *Arthriticis* calidos admoveri, &, quam primum refrixerint, iterari præcipimus; donec in molem illi majorem elevarentur. Aucta hoc modo utraque Inflammatione, ad evocandum illius Serum, & materiam simul *Arthriticam Epispastica* super eam imposuimus, quibus Ichoris salsi virosique libræ minimum duæ, spatio quatridui, sunt elicitæ. Pallidior hinc paulatim Urina, & ab *Arthritide* Quies.

Finito Paroxysmo, ad instaurandam Coctionem, & robur *Interaneorum* confirmandum, socia opera, primo *Lene Catharticum*, deinde *Chal. Nutritum* adhibuimus. Diætam omnem quantitate & qualitate aptis, accommodavimus.

Quamdiu κτ̀ μέτρον egit, monitis & præceptis his obtemperatus Æger, tulit Observantiæ fructum. Cibum avide satis appetiit, tenuit, digessit; raro, neque nisi laudabiliter dejecit: integra & tuta videbantur omnia. Ante vero, quàm vires, nupera tempestate labefactatas, resarcire valuerat, suo se iterum more gerens, & Genio indulgens, *Diarrhœa* subito recidiva, Motibus Convulsivis, &c. stipata, paucarum horarum spatio est surreptus.

CAP. V.

De Dysenteria Arthritica.

ARTIC. I. Quæ tormina, qui *Intestinorum* cruciatus, graves utique & terribiles, ex *Arthritica* Materia illorum Tunicis impacta oriantur, in superioribus tractatum est. Tentemus ultra, &, utrum hæc tantummodo, an etiam alia; an his majora miseros mortales interdum non excrucient, & demum Morti objiciant, serio expendamus. Quocirca, hoc Capite de *Dysenteria Arthritica*, & in sequenti de *Abscessu Intestinorum Arthritico* sermonem inferemus.

II. Et quidem hasce res inspicienti palam erit, acrem illam & virosam *Arthritidos* Materiam, & Causam Continentem; qua Dolores passim in Corpore crudelissimi concitantur; qua Membranæ vellicantur, & exulcerantur, qua ipsa interdum Ossa corrumpuntur, & Carie conficiuntur: *intestina* etiam aliquando mordere: illius rosione perfodi, & exedi Vasa eorum exilia: sicque fieri posse *Dysenteriam* quam tradimus, *Arthriticam*. Verum, ut ab hujus Morbi probabilitate, ad ejus ὕπαρξιν & experimenta medica transeam, revera dari hunc Affectum explorato

plorato conſtat. Ejus autem εἶδος καὶ ἦθος, quantum expiſcando conſequi valeo, tale eſt.

III. Gracili & tenero Corpore *Podagroſos*, *Inteſtinis* præcipue teneris donatos, & δυσπλάγχνους aggreditur. Præire ſolet Dolor Colicus, pariter *Arthriticus*: & cum crebris ejus acceſſionibus læſæ & corruptæ ſunt *Inteſtinorum* Tunicæ, debilitatæque flaccent eorum fibræ; Miaſma *Arthriticum*, Cauſa aliqua externa illud intro pellente, vel intus poſita eo alliciente, in Arterias, (*Cœliacæ* nempe *Inteſtinalis* ramum, & utramque *Meſentericam*) *Inteſtina* irrigantes, ἀθρόως infunditur. Hinc Dolor *Inteſtinorum* mordax, erodens; cum Pulſu celeri, & Febricula quadam. Si eodem tempore externis partibus *Arthritis* inſit, celerrime omnis evaneſcit, ad τὰ Ἔντερα feſtinat. Vaſis Sanguine diſtentis, eroſis, ruptis, in Fiſtulam demum alimentarem is exſtillat; qui, in ejus cavo collectus, alvo, & interdum ore ejicitur. Emiſſi quantitas ſæpe unius libræ, aliquando binarum pondo. Qui tantum, & humoris tam commodi diſpendium excipiunt languores, ab eo cavernæ *Interaneorum* commiſſo magni ſunt; ab expreſſo, & è Corpore expulſo, majores. Collabuntur Vires, Artus frigeſcunt, frequens eſt Deliquium, planè in dubio Vita. Levantur ex hac evacuatione Tormenta, & ſi Æger inſultus vim & ferociam tolerare valeat, † quies ſequitur, & à Paroxyſmi impetu *Arthritici* ad tempus aliquod induciæ. Materia modo jam dicto per *Inteſtina* exulante aliena, non iterabitur Inſultus, donec in Sanguine nova condatur, & coacervetur; quam autem primum illud fiet, tam in Artubus citiſſime, vel *Interaneis*, iterum exſpectandus erit.

IV. Obſervatu facile eſt, ingenio & natura quam ſingulari ſit hic Affectus, & à *Dyſenteriis*, quotquot uſpiam inveniantur, aliis, quam diverſus: Quod ut pro certo habeatur, animadvertendum (præter iſtam τῶν Ἐντέρων imbecillitatem, qua dirigitur Sanguis, & in ea derivatur) ab una *Arthritidos* Materia in Sanguine contenta, Affectum hunc, conſtanti norma & ratione manifeſta, dependere: ab ea ebulliente, fieri, ab ea minuta, minui; neque niſi ab ea renovata, & in novum Orgaſmum excitante Sanguinem, renovari: Quo quidem argumento, ad confirmandam morbi hujus Αἰτιολογίαν, nihil gravius, nihil, ut opinor, validius afferri poteſt.

V. Ad hujus morbi exitum, ſive Prognoſin, ut deſcendam, non ſemper ille miſſione Sanguinis contentus unica; verum, è contrario, Inſultus ſæpe repetens, *Arthriticis* illos facit Paroxyſmis, ſi Typos & utriuſque frequentiam ſpectemus, reſpondentes & analogos. Adhæc, vel prima vice, vel poſtea (ſecundum Miaſmatis *Arthritici* in Sanguine incrementum) recurrens, quando videlicet Miaſma in Tunicis *Inteſtinorum* adhæreſcit, aut affigitur & eas ſuo more mordet inficitque, nunc in Ulcus *Inteſtinorum*, nunc in abſceſſum degenerat, itaque notas illis inurit triſtiſſimas, morbos incutit ærumnoſiſſimos.

† *Dyſenteria* ſolvi poſſe *Arthritidem* notavit olim *Hippocrates*, hiſce verbis. Ἰῶνται τοὺς [Ποδαγριῶντας] ἄριστα μὲν Δυσεντερίαι ἢν ἐπιγίνωνται, *Sanant hos* (*Podagroſos*) *optime* Dyſenteriæ, *ſi ſucceſſerint*. Prædictorum Lib. 2. Sect. xv.

VI. Profluente Sanguine, commodissimum erit, ut Æger conquiescat: ne, Corpus nimium agitando; ne profluvium, supra quam ferri potest, intendendo, gravius ille luat: quare Lecto, vel Cathedræ se det, quàm primum Morbus ingruerit. Nefas autem habeatur, ea quæ, Cardiacorum titulo, ubique ad manus sunt Matronis, (quæque sua, modo opportune propinentur, non carent utilitate) sic ingerere; ut Sanguinem accendendo, noxam magis augeant, quàm Ægrū levent. Caute ista, neque largius adhibenda, quàm ad Spiritus reficiendos, & à Deliquio sustinendos, opus esse invenietur. Contra, si Profluvium εὐφορίαν excedat, *Laudano* illud comprimendum; ideoque Linguæ super illinantur, Ore teneantur illius Guttæ aliquot, (quoniam demissæ vomitione reddi possint,) donec cohibeatur. *Romanis* in curanda, quoties importuna fuit, *Dysenteria*, Aquæ bene frigidæ, Potio in * usu erat; quippe quæ astringat, Vulnusque sanet: & à † recentioribus, unde confirmentur illius in sanando Vires, præclara multa referuntur: quorum autoritati innixus, *Decoctum album*, *Dysenteria* hac afflictis, non sine fructu & emolumento, sæpius præcepi. Oportet autem modice, sed crebro, Laborantem sorbere, & quidem eo, ad tempus aliquod, loco cibi potionisque omnis, solo uti.

Quibus curæ fuerit, ne *Intestina* nimium aperiantur; iis etiam, ut ne astringantur nimium, aut præpropere claudantur, vitium nempe contrarium, est cavendum; &, si Corpus astrictum, leniter est solvendum. Est enim illa *Dysenteria* omnino Critica, ex alterutra parte, sive major, sive minor æquo, vitiosa; cum mediocris, optima. Et Virium contemplatione debita, Mediocritas illa tum intelligenda, tum item obtinenda.

Post breve temporis spatium expelli solet inimicus, & jam tum pacari & deliniri Sanguis: quod si aliter eveniat, & Sanguis pertinacius descendat; quæ eum sistant, & Vulnus contrahant, expediet dari: *Tinct.* puta *Japonicam*, *Decoct. albo*, *vel Traumatico instillatam*; *vel Balsamum Lucatelli*, *cum Olibano*, *Mastiche*, *Sanguine Draconis*, *& Croco Martio astringentis*, *vel Bolo vera*, *forma Pilulari*; vel cum *Conf. Fr. Cynosbat. Rosar. rubr. per setaceum traject. Spect. Conf. de Hyacintho cum Syr. de Rosis siccis*, *forma Boli*, *ex eodem vehiculo*. *Tinctura Japonica*, solvendo *Terram* ejusdem nominis, sive *Gummi Catechu*, in Spiritu Vini rectificato, vitro probe clauso, igne arenæ conficitur. Lanea, Decocto astringenti, cui adjectum est Vinum rubrum, immersa, super ventrem imponantur.

Si prope Anum Vena dehiscat, ex *Gelatina Amyli*, vel ejusmodi κολλητικοῖς, *Hæmorrhagia* persistente, immittatur Enema, & diutius retineatur. Interea vitentur, etsi astringant, Acida; ne (propter eorum stimulum) major ex eorum usu damni metus sit, quàm emolumenti spes. Cibus ex *Gelatina* C.C. *Eb. aut Pedum Vitulinorum*: *ex Ovo tremulo & sorbili*; *ex Lacte*, *cum* Oryza ei incocta; vel ex *Oryzæ Cremore*, & ejusmodi aliis, quæ simul nutriant, & incrassent, quæque Vulnera conglutinent.

A The-

*Vide *Synopsin Discursuum Magistri* Vander Heyden: *Impressum* Londini: *Anno* 1653. *pag.* 53. *& quæ sequuntur.*

† Vide *Celsum*, *Lib.* 3. *Cap.* xviii.

A Therapeia *Dysenteriæ*, proprie sic dictæ; hanc *Arthriticæ Dysenteriæ* Therapeiam multum abludere, quilibet harum rerum vel imperitissimus videbit: quando ista Purgationem, eamque interdum repetendam, enixe postularet, &, nisi illa esset, raro unquam perficeretur; hæc ut nunquam, aut certe perraro Ventrem medicamentis solvi patietur.

Cum ad *Prophylaxin* accedas, nihil valentius, nihil ex omni parte fructuosius, quam *Aquæ Tunbrigenses*, sive *Bamtonenses*, vel istiusmodi Ferratæ; quæ, satis diu recteque potæ, *Intestinorum* adyta ingrediantur, Vulnera persanent, Ulceribus medeantur, Fibras constringant, Tunicas corroborent: Hæ porro Humorem vitiosum per Renes efficacissime avertunt, itaque *Intestina* maximopere defendunt. Hisce vero, ad mutandam Humorum inclinationem, & deducendam in Artus *Arthritidem*, non incommode adjiciantur, cum astringentibus, è *Ferro* præparato.

HIST. I.

Tenesmum & Dysenteriam *inferens* Arthritis, *omisso Externorum usu*, *lethalis*.

QUum rure, Anno MDCC. mense Maio, forte agerem ad *Iscanum* ostium; me consuluit Septuagenarius *Arthriticus*; qui ita sæpe doluit Articulis, & quidem Vere tum nuper elapso, ut in rem esse arbitremur. Sub initium Aprilis, nescio qua de causa evidenti, (nisi hoc in numero ponenda, propter res domesticas, quæ illum mire exercuere, Animi perturbatio) derelictis Artubus, ea, quæ intus sunt, invasit *Arthritis*. Fames, antea naturalis, ab eo tempore multum imminuta, fere nulla: Animales Spiritus, humiles & depressi. Vidimus, at non sine commiseratione vidimus ægrum, in lecto jacentem, Oculis concavis, & retractis, Respiratione difficili, cibi omnis fastidio, Nausea, Ventriculi gravitate pene perpetua, Αγρυπνίᾳ etiam afflictum.

Malis hisce, circa eorum initia, vires & incrementum dedit *Lac Amygdalinum*, pessimum omnium eduliorum, & alia istiusmodi frigida. Hæc ille interdiu, noctu, demisit affatim; Calida & Cardiaca (ne videlicet Dolorem moverent in Articulis) Cane pejus & angue, fugiens. Ab ipso victu confirmatum est cibi fastidium, ceterorumque malorum agmen.

Puduit sane misertumque fuit ægroti, (hominis aliàs sapientis, & civili prudentia præclari) in tanti re momenti, in ipsius Vitæ re, tam egregie hallucinati. Calidorum enim egentissimus, frigida calidis præposuit.

Malum indies aggravescens adduxit *Tenesmum*, & dein *Dysenteriam*: unde pejus omnia. Ut his occurrerem, primo *Theriacæ Androm. & Diascord. aā* ℥ß. *cum Julapii Cretacei Haustu dedi*; *ex intervallis sæpius repetii. Potui dabatur ordinario Decoctum album.* Hinc alvus suppressa, Dejectiones solidæ, & bene coloratæ.

Hasce vero inducias, quando parum fidas esse suspicarer; nisi etiam *Arthritis*, quæ τὰ Ἔντερα jam ipsis nutriculis aggravare visa est, πρὸς τὰ Ἄρθρα extruderetur; eum in fine *Podagragoga* interna (nempe *ex Rad. Serp. Virg. Pul. Cantiano*, *Lapide Contrayerva*, *Conf. Alk. Bolum*) præcepi, cum istiusmodi aliis.

Quorum beneficio malleoli, & ad genu usque; Carpi, & ad cubitum usque dolor: quaque ratione proportioneque doluerunt Artus, liberata sunt *Intestina*. Erat autem adhuc pectus aggravatum; erat, tanquam à cingulo, strictum abdomen.

Ne vero hisce remediis, Sanguinem exagitantibus, in ægroto *Dysenterico*, nimium insisterem; in *Arthritide* removenda, quantum operis maximum potueram, Externis, *Arthritidem* educentibus, agere institui. Quocirca, Pellem vervecinam, jam tum extractam, Artubus applicari, in præceptis dedi.

Ille his gravatus: omnium, quæ Dolorem excitarent, osor acerbissimus, eorum usum non admisit; non sine indignatione respuit; ut vel perire mallet, quam dolere. Neque salutis, neque ipsius vitæ consideratio, etiamsi ab amicis amantissime proposita, studiose commendata: ut animum mutaret, vel hilum fecit. Retrocessit denuo *Arthritis*; & Æger, viribus infractis, Morbo dicam, an Pertinacia? periit.

HISTORIA II.

Dysenteria Arthritica *in* Abscessum *migrans*.

DOctrinæ, hujus Δυσεντερίας in superioribus traditæ, fidem conciliat Agricola *Devoniensis*, antiquis moribus, & malo tantum habitu infelix. Fuit ille tener, gracilis, Visceribus imbecillis, *Arthritide* primo permultos annos idonea, tum ἀνωμάλως *Intestina* simili frequentia impetente, aggravatus. Post ἀνωμαλίας hujusmodi complures, (quibus sublevandis non incassum ei Medicinam factitavi) per quas effectum est, ut ad *Intestina* citius & facilius diverteret *Arthritis*; tandem, Anno seculi novissimi postremo, exeunte Vere, *Arthritide* omni jam diu vacans, novum in morem ægrotavit. Prægressa enim Corporis Plethora, Vomitu Sanguinis & *Dysenteria* corripiebatur, adeo vehementi, ut brevi spatio libræ aliquot Sanguinis ore & alvo redderentur, & Æger animam agere videretur.

His angustiis versato, *Bolum astringentem* (ex *Conf. Ros. r.* ℥j. *Pul. G. Arab.* ℈ß. *Sang. Drac. Boli veræ, aa gr.* v. *Syr. de Symphyt. q. s.*) bis in die, cum *Julapii Cretacei Haustu sumendum*, præcepi. Potui datum est *Decoctum Album*, & in cibum *Pedes Vitulini*. Ad Sanguinem vero quàm citissime reprimendum, & intra cancellos suos retinendum, *Laudani* aliquot *liquidi* Guttæ, bis ter quaterve in die (modo postularet Hæmorrhagia, & vires ægri paterentur) repetendæ. Id enim agendum arbitrabar, ut Hæmorrhagiæ, quadam ex parte forsan necessariæ, & huic Ægroto salutari, modum ponerem, naturæ rebus convenientem: nec quidem alienum egi; quandoquidem hac medendi via, ne lethalis ista, ne injuria esset, provisum est. Hisce difficultatibus liberato (qua Vulnus sanaretur) *Tereb.* dedi *Venetam*, forma pilulari, cum *Pul. Dialthææ*, bis in die sumendam, & quod superbiberet, Julapium.

Quando vero posthæc, propter restitutas Ægri vires, Sanguinem instauratum, & *Arthritidem* interruptam; Pulsu ille magno, Cibi fastidio, *Intestinorum* æstu immodico, Doloreque pungenti,

genti, cum aliis mali hujus reverſuri notis, urgeretur; Brachio Sanguinem detraxi; Orgaſmum ejus mitigavi; *Interaneis* proſpexi: utque pacem, quam eo nactus ſum modo, confirmarem, *Aquas Bamtonenſes*, vivas & de fonte, per menſem biberet, imperavi. Paruit Æger, adjecitque cuilibet Aquarum ſelibræ, *Syr. Balſamici* ℥ß. & hora ſomni, *Balſami Gilead* ℈ß. ex ejuſdem *Syrupi* cochl. deglutiit. Recte bibendo, Medicamenta recte ſumendo, recteque vitam inſtituendo, quantos ille progreſſus fecit, vel hinc conjicere liceret, quod Fame & Concoctione domum rediit laudabili, Vultuque bene colorato. Vitæ res & ſalutis cetera, qualis ſano, & incolumi ſolebat eſſe; &, quam dudum, multo integrior.

Nondum annus effluxit, cum *Arthritide* pertinacius ſilente, nec in Artubus unquam quicquam moliente, Materia vero ejus (uti licet opinari) in Sanguine congeſta, eadem fere, atque nuper, *Inteſtinorum* Accidentia, Materiam eo loci denuo coire, manifeſte oſtenderunt: Quæ quidem Mala, methodo penè eadem, qua prius, erant ſublata. Verum, ut tutelam Ægro certam & diutinam præſtarem, eum hoc admonui; ut de Plenitudine ſollicitum ſe haberet tanquam Morbi hujus Genitrice certiſſima, Altrice paratiſſima.

Quæ cum ita præciperentur, vel Ægri incuria, vel Morbi magnitudine, & ad renaſcendum propenſione factum eſt; ut aliquoties, nec opinato, recurreret *Dyſenteria*: Cujus acceſſiones cum jam quatuor aut quinque eſſent; eæque omnes, ex intervallo anni quaſi dimidii; (quo temporis ſpatio novam *Arthritidis* materiam pullulare credibile eſt,) *Dyſenteria* tandem in *Abſceſſum* migravit, ſuo loco tractandum.

Obſervatu facile eſt, Primum, ab hoc Affectu, priſtinis in Ventriculo & Inteſtinis *Arthritidos Anomaliis* ſuccedenti, licere nobis opinari, earum locum illum tenere, & quaſi numerum explere: Deinde quod, cum omnes iſtæ *Anomaliæ* (qua in hac regione priſtinæ, qua novæ & *Dyſentericæ*) rectos & idoneos *Arthritidos* Paroxyſmos ſubſequantur; horum Paroxyſmorum illæ vicem gerant; nihilq; aliud ſint, quam *Arthritis* commiſſa *Inteſtinis*, & illac exulans: Cujus quidem rei argumentum, idque noſtra ſententia firmum eſt; quod deſeruerit Ægrum *Arthritis recta*, quo tempore, &, qua proportione occupavit eum *inverſa*, ſive *Anomala*; & quod, *Arthritidi* rectæ, & *Anomalæ*, Acceſſionum eſſent intervalla plane eadem; diſtantia par: quo nihil magis probare poteſt, Affectus hoſce, (ſi tantummodo vultus eorum intueamur) varios & diverſos inter ſe; ab una eademque propagine derivari; eademque fieri Materia; pari ſemper ratione nata, &, quantum in ſe eſt, pari modo ſemper operante; ſed, propter aliquod ſibi externum, & locos novos ingrediente, & diverſo in iis modo agente.

Huc quodammodo referri poteſt *Dyſenteria*, quæ ad *Arthritidem* ex *Lue Venerea* generatam pertinet; cujus olim protulimus * Exemplum, ſi placet, adeundum.

h 2 CAP.

* Vide *Diſſertationem* De Arthritide Symptomatica, *Cap.* vii. *Hiſt.* iv.

CAP. VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum* Arthritico.

ART. I. ABſceſſus ſequitur *Inteſtinorum Arthriticus*: hic enim eſt Naturæ ordo, quæ à *Dyſenteria* ad *Abſceſſum* migrare, ut ab *Hæmoptoe* ad *Phthiſin*, obſervatur. Alienum & viroſum, e Sanguinis ſinu expelli, Partibus à corde remotis & debilibus immitti, Tumoremque iis uſitato inferre, paſſim experientia confirmatum eſt: Ad *Abſceſſum* vero conficiendum proclive, & ſuapte ſponte pronum eſſe Virus *Arthriticum*, vel eo conſtat, quod in Artubus is identidem cernatur; eorum Articulos, poſt duras & iteratas acceſſiones, quibus Materiæ multum illis illiditur, aggravans & extendens; ſic, ut veteres *Arthriticos*, (quos omnium frequentiſſime Morbus hic affligit) hac de cauſa claudos, eorumque Pedes Manus laqueis obvolutos, ſæpe tueamur.

II. Virus illud, *Inteſtinis* à Sanguine commiſſum, in eorum Tunicis nidulatur: Fibras earum corrodit, excedit; Spiritus iis incluſos extimulat, in Spaſmos adigit. Hinc Calor interdum acris, pungens, lancinans; quem ut deliniat, & Humoris acrimoniam diluat Natura, (non alio modo, quam in Apoſtemate Gingivarum ex Dolore Dentium; vel alio quovis Apoſtemate, ex aliena & virulenta materia) Seri copiam ſuffundit. Ex his Humoribus hoc in loco depoſitis, conflatur & efficitur *Abſceſſus*; qui, ſerius citiuſve, (pro ejus Compoſitione, & Calore innato, vel adventitio) maturatus, extenſa primum, mox rupta, vel aperta, qua includitur pellicula, *Pus* evomit. Quod utique, ſi Natura copioſe ejicitur, vel Arte eximitur, ceteraque Curatio recte procedit, Ægroto commodum; proſcripto malo Cive, conciliatur incolumitas; purgato Sanguine, ſalubritas: ſi vero latice nimis exiguo Pus exprimitur, Ægroto, propter retentum malum Civem, difficultas; propter reliquias intus ſervatas, affectarum partium Durities, & nonnunquam in Gangrænam degeneratio.

III. Cauſæ hujus Tumoris manifeſto binæ ſunt; quarum altera *Inteſtinorum Imbecillitas*, ſive Ἀτονία; quæ, ad *Inteſtina* Sanguinem invitat, eumque (prout Leges volunt *Hydraulicæ*) facit inclinare. Hanc autem eſſe, ipſa Morbi natura arguit; evincit id, quod hominibus vel ab incunabulis, vel malis moribus Δυσπλάγχνοις, hic Affectus ſæpiſſime contingat. Altera, *Sanguinis Depuratio*, ſive Miaſmatis *Arthritici* [ſecundum normam, à Natura in alienis rebus exturbandis, obſervari ſolitam] expulſio: Utque binæ iſtæ cauſæ ſe habent, & majores aut minores ſunt; *Abſceſſus* inde orti accidentia, mores, conditiones ſint, neceſſe eſt.

IV. Magnus hic *Inteſtinorum Abſceſſus* eſſe ſolet, duarum trium aliquando librarum Materiæ capax; contra, quam qui vulgo ſunt Extremitatum: hi etenim fere parvi. Notandum etiam, nullam totius Trunci partem magis, quàm alimentariam Fiſtulam, infeſtare: ut hæc illi Regio gratiſſima; hæc ſedes † Principalis eſſe cenſeatur. Tertium, addi poteſt, (quod huic noſtro

† Vide *Celſi*, Lib. v. Cap. 28. §. 11.

tro *Abscessui*, præ ceteris sive Artuum *Arthriticis*, sive totius Corporis *Abscessibus primigeniis*, privum & peculiare) esse eum creberrime, paucis post mensibus, recidivum. Hæc autem omnia Causis modo dictis, alteri nempe vel utrique potentiori, sunt attribuenda.

Quo enim celerius *Arthriticum* Miasma in Sanguine denuo condatur; quo frequentius Natura conditum expellere, & e Sanguine conetur in exilium ejicere; quo exulanti, & expulso ei recipiendo, propter imbecillitatem, proniora sint *Intestina*; eo hi illorum *Abscessus* majores; eo frequentiores, &, qui repleantur, aptiores sint, necesse est.

V. Si in *Ano* fuerit *Abscessus*, eadem prope Curatio, ac in *Abscessu Ani* primigenio. Si in *Oesophago*, *Ventriculo*, vel *Intestinorum* aliquo; [quæ, extra Sensum posita, ortum, & incrementum, vix unquam manifestum esse sinunt;] ante ruptam Vomicam, & Pus evacuatum, ejus sæpe nulla, sive Ægroto, sive Medico, vel minima incidit suspicio. *Abscessum* hisce locis oriturum una, quantum video, prædicit *Vomitio Sanguinis*, sive *Dysenteria* quæ appellatur *Arthritica*: qua prægressa, ejus Prophylaxi magnopere studendum: hæc enim adversus *Vomitionem*, adversus *Dysenteriam*, adversus *Abscessum* erit utilissima.

Rupta autem Vomica, in Lectum se det Ægrotans, vel minimum Quieti, quoad poterit, indulgeat. Si copiose nimis, supra vel infra, Pus emissum fuerit, *Hipnotico* moderanda evacuatio, minime sistenda. *Laudano* madefiant tempora, Nares, Lingua, donec cohibeatur, & ad εὐφορίαν, ut ne videlicet eam excedat, redigatur. Puris autem diluendi, gradatim & partitis vicibus educendi, ulcerisque detergendi gratia, hujusmodi *Apozematis*, quarta, quinta vel sexta quaque hora Cyathus assumatur.

℞. *Hordei mundati* ℥ß. *Rad. Symphyt. maj.* ℥j. *Cacum. Betonicæ*, *Saniculæ aā* ʒij. *Coq. in Aq. font.* ℔ij. *ad* iij. *Colaturæ adde Mellis Rosarum* ℥ij. *vel* iij. *f.* Apozema.

Julapium præsto sit *Cardiacum*, aut *Vinum* aliquod generosum; cujus, in Languoribus summis, Cochlearia aliquot hauriantur. Interea temporis [ut *Celsi* verbis utar] *Nihil facere oportet*, *quominus*, *quicquid est Puris*, *exeat*.

Cum Vomitus, & Diarrhœa, & Puris evacuatio desierint, ex usu erit *Tereb.* à ℈ß. *ad* ℈j. *cum Ovi Vitelli pondere æquali temperatum*; vel *Bals. Lucat.* ℈ß. *cum Myrrhæ pulv. q. s. in Pil. redact. bis in die*, *ex Apozematis haustu demitti.* Vitentur Acida, vitentur acria, &, quibus læsa pars exasperetur, quibus noxa augeatur, omnia. Ipsorum *Cardiacorum* vitetur ea Vis, quæ Sanguinem nimis exagitet, & e foribus jam apertis eum eliminet. *Eboris*, *C.C.Pedum Vitulinorum Gelatinis*; *Hordeaceis*, *Avenaceis*, *Pullinis*, *Ovinis*, *Vitulinis*, & ejusmodi sorbitionibus, vescatur Æger. Si alvus soluta nimis fuerit, potioni sit *Decoctum album*; si dura nimis *Hydromel.*

Prophylaxis, sive in *Ano*, sive intus sit *Abscessus*, *Aquis Diureticis* optime perficitur; quibus adjici potest *Sal* & *Crocus Martis*, *Myrrha*, *Terra Japonica*, *cum Syr. Cydon. forma Pilulari*. His enim partes vulneratæ debilitatæque contrahuntur, & defenduntur; quodque maximi est momenti, Ma-

teria vitioſa per Renes emittitur; unde Viſceribus major, etſi non ubique certa, erit Tutela. Conducet item *Venæ ſectio*, præſertim in Corporibus Plethoricis, ſique nihil repugnaverit. Conducet *Ambulatio*, *Pedum Frictio*, & in Aquam calidam immerſio. Purgatio fugienda.

VI. Unum huic Capiti, veluti Coronida, ſubnectam: Veteres *Arthriticos* non tantummodo Colica, aliiſque *Interaneorum* morbis, (ut ante dictum,) verum etiam morbis *Ani Arthriticis* identidem affligi, nonnunquam miſere cruciari: maxime cum ætas exacta eſt, & Vires jam imminutæ, ad Miaſma in Artus expellendum minime ſatiſfaciant. Ea morbi mutatione, in *Ano* Materia deponi *Arthritica*, in eam infundi videtur: Cujus utique rei Argumentum hoc eſt, quod quamdiu *Ani Abſceſſu*, *Fiſtula*, vel ejuſmodi Morbo aliquo gravi afficiantur homines hi *Arthritici*, tam illi diu raro Articulis ægrotent, ubi vero ea tollantur *Ani* vitia, recurrat *Arthritis*, (quod iterum & ſæpius obſervavi) in extremis partibus *regularibus*.

VII. Hæc, & hujuſmodi alia, quum ab *Arthritide* fiant in Viſceribus, ſexcenta mala; videre licet, quàm appoſite, quàm belle ſit à * *Luciano*, ex *Eraſmi Schmidii* verſione, de ea dictum.

Viſceribuſque in ipſis ignitum diſcurrit Malum.
Vorticibus Flammarum Carnem ignis more depaſcens;
Veluti crater plenus Ætnæi ignis,
Aut Siculus Canalis æquorei interſtitii,
Ubi confuſe fluctuans,
Ob fiſſuras petrarum, obliquus volvitur æſtus.

* Σπλάγχνων δ᾽ ἔσω αὐτῶν διάπυρον ἄρχει κακὸν,
Δίναισι φλογμῶν σάρκα πυρπολούμενον,
Ὁποῖα κρητὴρ μεστὸς Αἰτναίου πυρὸς,
Ἢ Σικελὸς αὐλῶν ἁλιπόρου διασφάγος,
Ὅπου δυσεξέλικτα κυματούμενος
Σήραγξι πετρῶν σκολιὸς εἱλεῖται κλύδων.

HIST. I.

Abſceſſus Inteſtinorum Arthriticus *auſpicato ſanatus, recurrendo Lethalis.*

Abſceſſum in Viſceribus, *Arthritica* fieri poſſe materia, probat Agricola, prædio nudiuſtertius ſuburbano agens. Fuit ille Corpore pertenui, Δύσπλαγχνος, annos *Arthritide* permultos, primum *Regulari* tantum, mox etiam *Anomala*, τὰ Ἐντόσθια premente, *Dyſenteriam* inferente cruciatus.

Dyſenterico ei medicinam, ex utriuſque noſtri ſententia, iterum ac ſæpius feci; ductoque Prognoſtico à vulneratis multumque læſis & debilitatis *Inteſtinis*, uti etiam ex eo, quod illa jam frequentaret *Arthritis*; de *Abſceſſu* ægrotantem, de eo, tanquam impendente & pertimeſcendo, monui. Nec quidem aliter evenit: Namque elapſo ab *Arthritidis* Paroxyſmo brevi ſpatio, cum jam repletum eſſet Corpus, & dolerent *Inteſtina*, (quæ duo Acceſſiones itidem *Dyſentericas* ſolebant antecedere) Materiam, rupto in *Inteſtinis Abſceſſu*, purulentam ἄνω καὶ κάτω reddidit. *Vomitum* & *Diarrhœam*, ut ne violenta nimium urgeret, *Laudano* compeſcui; eorum ſævitiam mitigavi. Finita

nita Puris *Evacuatione*, *Bolum astringentem* (*ex Conf. Rof. rubr. Croco Martis*, *&c.*) *bis in die*, *Pil. Balsamicas*, *ex Balf. Lucat. Pul.* C.C.C. *hora somni demittendas*, *cum Julapii Haustu dedi.* Potui, quod dilueret Puris acrimoniã, simulque reprimeret Diarrhœam, *Decoct. Album tenue* dabatur. Cibus, e *Jusculis* & *Gelatinis*, erat *Analepticus*. Porro, *Prophylaxeos* ergo, decem post diebus, omni mane, Aqq. *Bathoniensium* ℔ij. paulum tepefactas, hausit; singulis selibris adjiciendo *Vini Canarini* cochl. unum alterumve. Per *Elect. Lenientis* Dosin, uti opus fuit, assumptam, Alvi prævenit tarditatem.

Caro, Color, Vires ab hac methodo augentur; sic, ut Hyeme sequenti, menses inde post quatuor vel quinque, Pedibus iterum doleret, & omni periculo liber esse prima facie videretur. Contra vero ob ipsa hæc indicia salutis, (ita vulgo æstimantur) censenda erat hujusce ægri salus in dubio versari. Quandoquidem illa, tametsi quodam modo salutem, modo longe majori contrarium indicarent, & *Intestina* denuo gravari minarentur. De *Venæsectione*, ut de *Intestinis* mihi curæ sat esset, deliberavi : vetuit Corpus à Natura tenerum: vetuit male constitutum, Morbis mulctatum, atque adeo *Arthritidi* rectæ vix obeundæ par.

Anni circiter dimidium erat, cum recurrit acris ille & pungens *Intestinorum* Dolor, novum materiæ coitum ostendens. Subsequitur, paucis post diebus, Puris tenuioris subalbidique, ad tres minimum libras, paucarum horarum spatio, per Os, per Anum excretio. Vires ægri statim collabuntur, &, *Cardiacis* frustra, licet copiose datis, oppressi Oculis obductum est θανάτοιο μέλαν νέφος.

Notatu dignum erat, *Arthritidem* ex quo *Intestina* primum est aggressa, nova illa sede adeo delectari, ut intra triennium sexies eam inviseret; & toties vel *Dysenteriam*, vel *Abscessum* eo loci faceret: *Visceribus* scil. à natura imbecillibus, & Morbi crebris insultibus enervatis, depositum, imo infusum erat, expulsioni jam tum idoneum, Miasma *Arthriticum*. Sed neque præteriri illud oportebit, quod, qua proportione *Visceribus* inhæserit, ea usque *Arthritis* Artubus pepercerit. Quinetiam observari potest, quod ab *Arthritidos* Paroxysmis regularibus, per Accessiones *Dysentericas* & *Abscessus* hosce *Intestinorum*, magna ex parte defenderetur Æger; quandoquidem hisce crebro revertentibus, illi tum rariores, tum etiam mitiores invenirentur : ut, tum *Arthritidos*, tum *Dysenteriæ*, tum etiam *Abscessus* Causam continentem & conjunctam, eandem prorsus, nonnunquam Artus, alias *Intestina*, sed alio alioque modo infestantem, esse constet.

HIST. II.

Abscessus *Ani* Arthriticus *feliciter curatus.*

ANtistes nobilis, Ingenio summe prædicando, nisi quod Animi magnitudo superaret Ingenium, *Arthritide* nativa, (ea prosperarum cum adversis, ea rerum humanarum mistura) quam & ipse minime tenuavit, est affectus. Diu ille, semel bis in anno, doluit; sed apte, sed utiliter; Tandem *Ventriculum*, *Intestina*, &c. eorum extremitatem, *Anum*, à muneribus suis desciscere compertum est, &

novo

novo more affici : hanc humoris nimium recipere, *Hæmorrhoides* extrudere; illam Cibum minus recte conficere; iftum minus appetere. Hæc autem mala, five Naturæ per fe deficientis & debilitatæ, five *Arthritidos* inverfæ figna erant, (quum *Interanea* multum iis enervari confitendum eft) rectæ & externæ *Arthritidi* intus vocandæ, non parum contulere.

Hujus Procatarxeos maleficio factum eft, quod, ex errato in re Diætetica commiffo, materia, (quæ Digitos etiam tum extendit, quæ in Tumores idoneos elevavit,) *Arthritica*, intro invitata, *Ano* impacta, *Abfceffum* in ea faceret. Primum, Offis Coccygos regionem, Menfe Decembr. Anno MDCLXXXXII. invafit : inde per dies aliquot Dolor, & totam pene Hebdomadam Ἀγρυπνία. Vena, Medici confilio, pertufa eft. Nihilominus increvit Tumor; dextram, finiftram, Partes circa *Anum* omnes comprehendens, & ad fuppurationem tendens. Quo citius maturefcat, ei *Cataplafma* admovetur. Horis poft triginta fex, cum jam moveretur intus contentum, & fluctuaret Pus, Phlebotomo per *Jenkinfonium* noftrum eft apertus : unde Materiæ putidiffimæ fœtidiffimæque quafi libra effluxit; mundificantibus ab eo injectis detergitur finus, Fomentis roboratur.

Curatio perfecta, & abfoluta effe vifa eft, quum, exeunte Maio, *Arthritis*, quæ tum temporis in Artubus emicuit, ob πρόφασιν nefcio quam, ad *Ani* regionem, non ita pridem læfam, fe proripuit, eamque magnopere corrupit. Pelle Ovina, recens extracta, involvi Pedes & Abdomen Ægrotantis, imperavi. Hinc fuppuratio maturior, atque adeo celerrima; adjuvante *Ung. Bafil.* &c. per penicillum admoto. Secto Tumoris apice, Puris altera quafi libra expreffa eft. Perjucundum erat notare, non tantum omnia, ftatim ab emiffo Pure, Symptomata concidere; fed & Appetitum, aliquandiu languentem, ex eo tempore vigere, latrare, & (quod eo amplius) Ægrotantem comefa concoquere.

Quicquid hujufce mali reliquum erat, (hoc autem neque grave, neque longum,) id omne laboranti, non nimium morigero, deberi ftatuendum eft; id etiam brevi fublatum. Nam fartus tectus evafit Æger, neque, tametfi fæpe pofthac *Arthritide*, hujufmodi unquam *Abfceffu*, de integro laboravit.

En igitur *Ani Abfceffum*, in quem, tanquam in Sentinam, miffa funt *Arthritica* purgamenta : Cujus rei notitia vel eo manifefta, quod ex *Abfceffu* favetur Artubus, neque iterum, dum nova in Sanguine coacervata fuit Materia tantifper in eos fævitum.

HIST. III.

De Ani Arthritica, *propter Aloeticum,* Inflammatione; *cum inftante* Gangræna.

MAtrona Nobilis, Sancta, Venerabilis, ob caufam alibi dicendam *Arthritica*, exeunte anno MDCCV. Dolorem Artuum, huc illuc vagum, & repentem habuit, Articulos etiam aliquando, more folito, perftringentem. Sub ifto rerum fuarum ftatu, & conditione, *Tincturæ Sacræ* Dofin, hortante quodam è vicinia fumfit; heu! infaufto

infaufto omine, & irato *Æfculapio : Hæmorroidum* enim dolore alias affli-cta, tantam earum injuriam, tam grave malum ex eo pertulit, quam quod graviffimum.

Magna vis Humorum, qui in Sanguine jam evecti & exilio parati erant, ut hac vel illac levi ex caufa verterentur; *Aloetico* viam oftendente, ad *Anum* pulfa eft, & eam diftendi maximeque cruciari fecit.

Non Ægræ profuit, quod e Gallis, aliifque reftringentibus, Aqua ferrata incoctis, ftuparum ope, *Fotus* adhiberetur; contra, malum ex hoc acerbius. Ægram inveni, cruciatus inter & tormenta, mifere oppreffam. Per *Anum* humor nigerrimus, odore cadaverofo effluxit, & de *Gangræna* impendente me admonuit. Paulo poft, in *Ani* margine tumore rupto, tam jugiter emanavit humor, ut de Ægræ vita pene cōclamatum effet; Parum aberat, quin opprimeretur. Libræ minimum binæ effluxerunt, quibus nihil fœtidius, nihil graveolentius. Non nifi *Cardiacis* copiofe creberrimeque datis, Ægra fuftentari potuerat, iifque mehercule vix quidem.

Siftente demum Flumine, Cifternam ejus immiffo ftylo exploravimus. Ab orificio, quod in dexteri Podicis medio propter *Anum* erat, verfus Os *Coccygeum*, duas circiter uncias finus intravit: altera vero parte, prope *Inteftinum Rectum*, eique parallelus, circa quinque uncias. Tanta verò ejus latitudo, quanta humori contento refponderet. Præterea, Caro prope orificium ad Drachmæ fpatium livida, fenfuque valde obtufo, νέκρωσιν in propinquo effe manifeftavit.

Ut autem ea prohibeatur, eodemque tempore fiftatur Humor, nimium profufus, per *Injectiones* aptas, aliaque Topica, Chirurgis adhibita, provifum eft. *Turundæ* immiffæ funt, paulatim breviores; & demum, menfis ufque fpatium, ne nimis cito occludatur, tanquam Fonticuli, os apertum eft: poftea feliciter reclufum. Ex morbo gravi, & prorfus ancipiti convaluit Ægra, & partum intra breve fpatium geffit.

Commonet exemplum, in Corpore *Arthritico*, materia ad fugam prona faturato, quàm dubia, autem? imo quàm periculo plena, maxime per *Aloetica*, Purgatio.

C A P. VII.

De Melancholia Arthritica.

ART. I. Poft *Ventriculi* & *Inteftinorum* affectus *Arthriticos*, qui appellari poffunt Idiopathici, (de quibus fupra difputavimus;) ad eos jam deveniendum, qui locis fæpe remotis & diftantibus, femper autem aliis, κατὰ Συμπάθειαν, ineffe deprehenduntur. Hi vero, tametfi plures, & quidem prima facie longe inter fe diverfi reperiuntur, (uti *Melancholia*, *Syncope*, *Cephalalgia*, *Vertigo*, *Refpirandi difficultas*, aliique permulti;) quando hoc conveniunt, quod ex caufa *primis Viis* contenta omnes exoriantur; eaque fublata, aufe-rantur; eorum Curatio, maximam partem, ex prædictis elicienda eft. Par autem unum, cæteris prælucens, (nimirum *Melancholia* & *Syncope*;) cum utrumque ita interdum ingravefcat, ut Symptoma evadat ἐπεῖγον, & morbi rationem ambiat; hoc, & fequenti Capite, fpeciatim exponetur.

II. Nullos æque laceſſit hujuſmodi *Melancholia* (ut de ea primò loquar) ac qui molles, teneri, delicati, animo præditi puſillo, vel alia aliqua inclinatione naturali, *Melancholiæ* ſunt ab incunabulis addicti. Quandiu horũ *Arthritis* Paroxyſmos agit regulares; & Natura, Viſceribus parcendo, Materiam in Artus alienam exprimit; tam certe diu ægrotorum proſpere res ſuccedunt; & in Paroxyſmorum vacationibus, Cor illi lætum; Vultus hilaris; ſudum undique, & ſerenum eſt. Quoties autem hoc ſalutare opus, ſive prorſus interciſum, ſive remiſſe & oſcitanter actum eſt; maxime, quoties *Ventriculo*, & *Inteſtinis* committitur Materia; primum, Appetitus, & Concoctio depravata eſt: hinc eo loci Maſſa, brevi ſpatio putreſcens, & inepta, coacervatur: hinc Flatus Hypochondriacus, Βορβορυγμοὶ, Præcordiorum diſtentio, & interdum Dolor *Inteſtinorum* fere continuus: hinc illi, per conſenſum, Cerebri & Nervini generis affectus; illa Μικροψυχία, illa *Melancholia*. Turpis ſcil. illius Maſſæ afflatu & contagione, deprimuntur Spiritus, Senſui jam Motuique obeundo impares. Nihil iſthoc hominum genere triſtius; nihil infelicius. Neque Somnum capeſſunt, neque Cibum. Pœnitet, piget, pudet, ipſos Vitæ ſuæ tædet. Quodque omnium graviſſimum eſt, quæ, in ſummis calamitatibus, perſugio; quæ Ægrotantibus, ſolatio; quæ *Arthriticis*, certiſſimo eſſe ſolet præſidio; hoſce plane deficit, Spes.

Nullas unquam *Arthritidis Anomalias*, hac noſtra diuturniores inveni; nec quidem multas temere frequentiores. Nono vel decimo circiter ætatis luſtro, Ægrotantem aggreditur; & per reliquum Vitæ (niſi Medicinæ Viribus depulſa fuerit) eum perraro deſerit; quin ex intervallis, iiſque crebro brevioribus, affligit. Eſt autem ad *Arthritidem*, in eodem Corpore *Regularem*, (ſi ad eam comparetur) Proportione, quæ dicitur, *inverſa*: quandóquidem, quò minor; quò rarior; quò mitior hæc: eò major; eò conſtantior; eò vehementior illa; & è contrario.

III. Quod autem ita ſit diuturna, cauſam eſſe puto in præcedentibus enunciatam; *Dyſpepſian* nempe, & *Ventriculi* Imbecillitatem: quæ, ut uſitate Materiam ad *Primas Vias* Arthriticam invitare ſolet, crebramque facit (ut oſtenſum eſt) hujuſmodi *Anomalian*, ita quidem uſitata major, (qualis his Ægrotis eſt) tum invitat allicitque magis, tum etiam arctius complectitur, retinetque diuturnius.

Ne vero, cum *Arthritide Melancholica* idem hic affectus eſſe cenſeatur; advertere oportebit, illum eſſe *Melancholiam* puram, & exquiſitam, in *Arthritida*; hunc, *Arthritidem* ſimiliter genuinam, in *Melancholiam* deſinentem, eamque propria Materia facientem.

IV. Requirit *Therapia*, ut Morbo Ægrum prementi, *Ventriculum* & *Inteſtina*, ἄνω (ſi opus fuerit) καὶ κάτω purgantibus, primum adverſemur. Iſta vero blandiora ſint, neceſſe eſt; è *Decocto* puta *Fol. Teæ*, vel *Poſſeto Carduato*, *Vomitorium*; ex *Rhabarbaro*, *Pil. Tart. Bontii*, *Stom. cum G.* vel iſtiuſmodi aliquo leniente, *Catharticum*. Statim à Purgatione, eo nempe veſperi, omiſſo *Paregorico*, locum habeat *Cardiacum*; quod Materiam Viſceribus adhæreſcentem extra propellat: poſteaque, cum ad *Alterantia* deſcendes, ea quantitate pro-

propinentur, sed Dosibus idoneis, quæ si nihil repugnaverit, intentioni Therapeuticæ (i.e. Materiæ *Arthriticæ*, à τοῖς ἔνδον educendæ, & in Artus ablegandæ) satisfaciat.

Vult autem *Prophylaxis*, primum, ut *Aquis Diureticis*, rectè diuque potis, e Sanguine virus evehatur *Arthriticum*. Deinde, ut *Arthritis*, vere & autumno, altero nempe vel utroque, si per se quiescat, Medicamentis ad eum finem datis, cieatur: regulares Paroxysmos, suoque numero perfectos (quoties opus erit) edere cogatur: & ut alias Coctionis summa teneatur ratio, in victu minime peccetur. Quare *Eccoproticum* frequenter adhiberi, putres sæpe extrudi reliquias oportebit; & in eum finem usui erunt *Pilulæ*, quibusdam in pretio habitæ, *Melancholicæ* ab *Exoniensibus* appellatæ.

℞. *Pil. Macri*, *Stom. cum G. aā* ʒjß.
Rudii ʒj.
Ref. Jal. ʒß.
Ol. Cin. Chym. gtt. x.
Balf. Per. q. s. f. Pil.

Dosis ʒß. primo mane, omni mense; vel, eodem intervallo, sumatur *Tart. laxantis*, & *Mannæ aā* ℥ß. *ad* ℥j. *Aqq. purgant.* ℔jj. *soluta*. Omni vero Purgationi Prophylacticæ succedat, hora somni, *Paregoricum*. Prodest porro Corporis exercitatio, præsertim equitatio. Quæ verò reliqua huic affectui medeantur, ex supra dictis hauriuntur.

HISTORIA I.

Melancholia *propter* Arthritidis *accessiones minus idoneas.*

TEmpus olim nobiscum Homo traduxit alienigena, ingenio prorsus singulari: affectu *Hypochondriaco* non parum multatus. Ægritudini importunæ permolestæque ut occurreret, *Baccho* ille, non nimium modo, verum etiam intempestive (pernoctando scilicet) indulsit: quo quidem more, *Arthritidos* perniciosissimæ, Senectutis tristissimæ posuit fundamenta.

Adolescentiam vix egressus, *Arthritide*, malo hæreditario ægrotavit; quod *Melancholiam* vel primum intulit, vel magnopere auxit. Quamdiu Paroxysmos edere soleret *Arthritis* ista regulares, (satis scil. magnos, & frequentes) nihil illo homine mutabilius, aut sibi dissimilius; utpote Lætitia nunc elato, Mœstitia nunc depresso. Quoties enim Paroxysmus aliquis finierat, Cantu, Jocis, Salibus effundendis, Carminibus aut pangendis, aut recitandis occupato eo, nihil usquam gentium festivius jucundiusve: quamprimum autem *Baccho*, *Cerere*, & Ignavia, nova in Sanguine cumularetur Materia, & jam expulsioni parata esset, nihil illo tristius, lugubriusve.

Nondum annos compleverat quadraginta, quum *Arthritis* rarius & remissius agerè occœpit; & pro illius remissione, Ægrotanti evenit male: nam *Melancholia* ingravescere reperta est, & quidem eatenus, ut in eam demum mutaretur *Arthritis*: quibus autem modis, & qua Metamorphoseos ratione, (quippe ad explicandam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* naturam cumprimis faciens) narratu dignissimum.

Qua proportione Paroxysmi, sive earum acrimoniam, sive frequentiam spectemus, cessavere; ea semper, rata perpetuaque, crevit Ανορεξία; ea Δυσπεψία; ea, Flatus immodici; ea, Dolor, & innumeræ *Ventriculi* querelæ;

ea, *Melancholia*: ut Materiam ad τὰ ἔξω *Arthriticam* minime propulsam, Visceribus infundi, res sit evidentissima.

Chalybem ille *Amara*, non unius generis *Cardiaca*, initio commode; *Corticem*, cum *Vino*, omnium multo commodissime; postea vero frustra, ingessit. Validus à Natura, & Athleticus, Morbo gravi & ærumnoso, animum cum corpore pessumdanti, impar, ætate adhuc constante, succubuit,

Victima nil miserantis Orci.

HIST. II.

Arthritis Melancholico *saluti.*

HOmo *Damnonius* per omnem primam juventutem Coctionis pravitate, Ventriculi à pastu distensione, flatu, Capitis gravitate identidem afflictus, de majori malo adveniente monebatur. Annis aliquot post, exorta est *Arthritis*, nunc uni eidemque Articulo inhærens, nunc per Artus erratica; semper autem regularis, & cum *Morbo Hypochondriaco* (uti cum *Polluce Castor*) vices habens alternatas. Quæ istorum affectuum Επαλληλία, communem utrisque Materiam esse, nunc, quæ sunt intus, afficientem; nunc, quæ extra, corrodentem ostendebat. Gravedo etiam, per hosce dies, humorem multum, & acrem, in vacationibus *Arthriticis* emittere, sicque Capitis gravitatem minuere solebat.

Sub finem Anni MDCCII. Paroxysmi, qui lenes semper, & parvi reperiebantur, *Arthritici*, præter morem intermiserunt; neque jam per annum integrum emicuit *Arthritis* ulla, sive fixa, sive contraria: quanto vero Ægroti cum discrimine, vel ex eo disci potest, quod nausea frequens; quod appetitus exinde prostratus; quod Coctio vitiosa, neque nisi liquidorum ulla; quod flatus, ἄνω καὶ κάτω sæpe emissi; quod, eis aliquantisper retentis, Auditus ad tempus aliquod omnino nullus; quod Dolor Lateris pungens; quod Spirituum defectus miserabilis; quod Marcor, quasi junctis undique copiis, Ægrotum pene conficerent.

Considerata istius Morbi natura, plane visa est *Arthritis*, quæ diu recte egisset; jam verò, Brumæ urgente frigore, Sanguinemque deprimente, intus in *Ventriculum*, &c. repelleretur, & dictam faceret *Melancholiam.*

Proposita Medicinæ via, ut languentes Spiritus suscitarem, ut inimicum ab intestinis dimoverem, & ad Artus propellerem; eam ingredior. *Aquarum Ferratarum, quæ in propinquo erant, Tavvtonensium*, modice tepefactarum selibram, hora septima matutina, hauriendam; omnique horæ quadrante, ad horas usque duas repetendam; cuilibet vero selibræ *Sp. vol. ol. gtt.* x. *vel* xv. instillandas: Nona sequenti, *Infusi Teæ, eadem Aqua comparati,* ℔ß. hora deinde post, *Infusi amari alterantis Coch.* v. quarta pom. *Bolum Absynthiatum*; hora somni, *Cardiacum* sequentem, cum Julapii, aut Vini Xeresani haustu demittendum, imperavi.

℞. *Rad. Zedoar.* ʒjj. *Gentian.* ℥ß. *Cacum. Agrim.* ʒjj. *Coccinellæ* ℈j. *Cort. ext. Limon. Flor. Rorismar. aā* ʒj. *Infunde in Vini Xeresani* ℔jj. *ad idoneam alterationem; tunc coletur* Infusum.

℞. *Pul. Rad. Ari C.* ʒß. *Conf. Abs. R.* ℈ß. *Syr. Z. Z. ex Indiis q. s. f.* Bolus.

℞. *Pul. Gascon.* ʒß. *Spec. Diambræ* ℈j.

Syr.

Syr. Garyoph. q. f. f. Bolus.

Carnibus εὐπέπτοις καὶ εὐχύμοις, Pullina sc. Vitulina, Agnina, & ejusmodi aliis vesci; &, loco Cerevisiæ, huic Ægroto pestiferæ, Aquam dari bibere, prædictam, cum crusta panis incocta; *Xerano* demum addito, præscripsi. Utrique *Bolo*, paucis post diebus, nempe quamprimum *Martem* ferre valuerat teneritudo *Intestinorum*, adjecta sunt ejus *Nutriti* gr. v. primoque Aqq. Haustui, omni mane, *Tinct. Martis Feburianæ gtt.* xx.

Porro, ad caput per Nares purgandum (quoniam hoc innuere visa est *Gravedo*) *Pulverem* adhibui *Sternutatorium*, sæpius in die usurpandum.

℞. *Caulium Tabaci* ℥j. *Cacum. Majoranæ, Rorismar. Salviæ aā* ʒß. *Rad. Helleb. albi* ℈j. *Moschi gr.* jj. *e Siccatis f. Pulvis* Ἔῤῥιν(ον).

Ista Medicina, vix credibile est, quam celerrime restituta, & quanta Ægroto sanitas. Spiritus Animales, ab assumpta Aqua maxime, & quidem subito recreati: paulo post vigere cœpit, & deinde latrare, appetitus; partim Medicamentis, partim victu, sed aqua potissime, vegetior factus, oculos homo sustulit, Vultum explicavit *Arthritide* recta, Pedem alterum occupante, postmodum est tentatus. Maximi erat momenti Dolor iste regularis; utpote qui Materiam, relictis visceribus, πρὸς τὰ ἔξω arceri comprobavit. Medicina eadem, vel simili, dies quadraginta usque continuata, memet *Exoniæ* visitavit; ex mœstissimo, & tristissimum in modum languente, in sanum & vividum, in lætum & alacrem mutatus. Ego, ut Morbi recurrentis metum adimerem, & in tuto rem omnem ponerem, ad dies adhuc viginti plures, Medicinæ usum protuli. Quinimo, contra *Melancholiam*, aliaque *Ventriculi* & *Intestinorum* mala, ut in posterum se incolumem præstet; de *Arthritide* curet, exhortor, ut ea rectum, & idoneum, semel minimum anno, Paroxysmum edat.

Historia narrat *Arthritidem*, intus ad *Ventriculum* & τὰ Ἐντόσθια missam, Ægrotum mirifice lædere; *Melancholia* gravi afficere; demum Medicina ad τὰ ἔξωθεν auspicato pelli.

HIST. III.

Melancholiam, *&* *Hydropa* Arthriticum, *sanat, arte comparata*, Arthritis *idonea.*

Aliud dicam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* Exemplum, nobile & insitatum. Vir Reverendus, antiquis moribus, per ætatem mediam, nunc *Arthritide*, nunc *Melancholia* premebatur: hujus sc. accessionibus olim, ante annos viginti; illius nuper, omisso Tabaci usu, ante sexennium, ortis: hujus, perpessu gravioribus; illius, tum minus molestis, tum etiam raris; at semper commodis, semper utilibus; siquidem *Melancholiam* illi ad tempus diutinum, ad annum quasi dimidium, semper abegerunt.

Sub finem anni MDCCII. post Appetitum aliquamdiu læsum, *Melancholia* ille multum angebatur; Μικροψυχία & depressione Spirituum importunissima, incredibili stipata. Lamenta, querimonias, ejulatus die noctuque effundentem, tanquam Ægrotorum post hominum memoriam afflictissi-

mum, audivi. Mehercule! se arbitro, nemo unquam mortalium, nec quisquam gentium æque miser. Paulo post emicuit, qui sævitia longe *Melancholiam* excellere visus erat, Tumor Pedum, deinde Femorum, profundas digitorum foveas accipiens; isque serosus, Hydropicus. Umbilici Regione exudavit, tanquam è colo, Liquor. His accessit difficultas spirandi, debilitas universa, & δυσκινησία, brevi tempore, fere Paralytica; sitis etiam insatiabilis, Urina pauca, & lixiva, potionis nec quadrante plus: Ut, de Ægroto plane conclamatum esse, non immerito omnium fere sermone percrebuerit opinio.

Quo affectui tam periculoso Medicinam facerem, idcirco primum ex usu esse judicavi, Seri vim minuere, Hydragogis amandare; tum, quibus rebus possem, *Arthritidem* (quam horum omnium causam esse suspicabar) evocare, & τοῖς ἔξωθεν infigere. Hac proposita medendi lege, *Pil. Aloeticis* facta semel iterumque Purgatione, meo jure sic præscriptum est.

℞. *Rad. Gentian.* ℥j. *infunde in Vini albi Lusitanici* ℔jj. *ad alterationem idoneam; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒjj. *misce. Dosis* ℥jjj. *sexta quaque hora, cum seq. Pil.*

℞. *Sal. Martis, Chal. Nutriti, aā gr.* v. *Pul. Serpent. Virg.* ℈ß. *Syr. Absynth. simp. q. s. f. Pil.*

℞. *Sp. Vol. Ol.* ʒjjj. *Tinct. Stom. cum M.* ʒj. *misce sumat gtt.* xxxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die, sæpiusve, si languores urgebunt.*

Quantum Ægrotanti ab hac Methodo utilitatis, opinione majus est. Quando per evacuantia, Seri, quod nimium erat, vix dimidium expelleretur; ita quidem factum est, ut Natura, per Cathartica, perque Chalybem adjuta, tum in Pedem *Materiam* extruderet *Arthriticam*; tum etiam Serum per Renes abundanter emitteret. Septem, octo dierum spatio usurpandis hisce *Pil.* dicato, Pedis sinistri doluit Malleolus, & Digiti majoris Articulus major, ejusque Orbis. Dolori paulo post successit Urinæ profluvium, tam juge, tamque copiosum; ut, diebus quinque vel sex, Pedum & Femorum Tumor omnis Hydropicus, etiamsi immanis, auferretur; & simul cum Tumore, parique proportione, Sitis. Ex sententia successere omnia. Alacrem, vividum, cibi appetentem, animo plenum denuo conspexi; Vitam hodie quadriennio postquam ita fuit correptus, vivit; & quidem eam, quæ sola vita est vocanda: ut vel uno hoc Exemplo demonstrari possit, quantum *Hydropa*, quantam *Melancholiam* faciat *Arthritis Anomala*, quantum etiam utrumque sanet *Regularis*.

Hactenus de *Melancholia Arthritica*; ad ejusdem originis, & naturæ *Syncopen*, accedo.

CAP. VIII.

De Syncope Arthritica.

ART. I. ALius est affectus, ei, qui præcessit, sive causæ utriusque Continentis & proximæ, sive κατὰ Συμπάθειαν ortus, habeatur ratio, congener & geminus; *Syncope* nimirum *Arthritica*, hunc in locum aptissime referenda.

Ante dictum est, *Arthritidem*, maxime in Corporibus senecta, vel ebriositate

ſitate læſis, & enervatis, *Ventriculum* & *Inteſtina* minima quavis de cauſa petere. Quinetiam exploratum eſt, in eas Partes ingreſſam *Arthritida*, non ſemper *Anorexian*, *Nauſeam*, *Tormina*, *Diarrhœam*, & hujuſmodi Morbos ἰδιοπάθικοὺς inferre; ſed, uti nonnunquam *Melancholiam*, (in ſuperiori Capite tractatam) ita etiam interdum *Syncopen*.

II. Compertum, inquam, eſt, à Potione nimis frigida, & tenui; vel δυσπέπτῳ aliquo, ore ſumpto, & *Ventriculum* aggravante, Primum, univerſo Corpori male eſſe; tunc paulatim Os pallere; ſudore frigido deinde Cuticulam madére; Pulſum imbecillem, modo nimis tardum, nunc inæqualem, reddi; interdum minui tantum, aliàs intermittere; ſolvi denique Spiritus animales; Senſum, motumque deficere; Vitæ omnes corruere Facultates: Interea vero temporis, *Arthritidem*, (ſi qua forte in Articulis, antequàm hæc inciperet Tragœdia, comparuit) deſubito recedere. Ne multis, Ægrum, niſi remedioquodam efficaciſſimo præſentiſſimoque, niſi Deo in vicinia mortis opem ferente, ſervatus fuerit, e vivis exturbari.

Hanc ego Συνκοπὴν, quatenus à Miaſmate *Arthritico* commiſſa eſt, *Arthriticam*; quatenus vero per omneCorpus ſe diffundens, à cauſa (in *Ventriculo*, & τοῖς ἐντέροις ſita) longe poſita elucet, κατὰ Συμπάθειαν natam appello.

III. Huic ut occurratur, ancipiti prorſus, & acuto morbo; nihil æque valere judico, ac, Cardiacorum permagna doſi potentium adhibita. Indicationem Vitalem tueri; Spiritus animales ſiſtere, & inſtaurare; ut & alienum (ſi modo id fieri poſſit) ad τὰ ἔξωθεν arcere. Quo circa *Aquæ Hiſpanicæ* quantitatem amplam, in ægri rem, plus ſemel dedi bibere: proq; re nata repetii. Ubi illa defuit, aliam, quæ ſequitur, (quando Medicamenta in forma liquida citius adjuvant, & propterea ſolidis anteponenda ſunt) præſcripſi.

℞. *Aq. Abſ. C.* ℥xjj.
Sp. Menthæ.
Tinct. Lavend. C. ā ℥jj.
Sacch. albiſſ. q. ſ. f. Julapium.

Doſis ℥ß. j. ad jj. ubi uſus veniat, adhibenda; &, ut per uſum videbitur, iteranda.

Cum Doſi prima, vel ſecunda, ſi placet, demittatur *Bolus*, ſeu *Pulvis* ſequens.

℞. *Theriac, Androm.* ʒß.
Flor. Salis Armon. ℈ß.
Conſ. Anthus. ℈j.
Syr. Cort. Citreor. q. ſ. f. Bolus: *vel*

℞. *Pulv. Serpent. Virg.* ℈ß.
Spec. Diambræ ℈j. (*ad* ℈jß)
Macropig. gr. jjj. jjjj. v.
Ol. Cin. Chym. gtt. j. *f.* Pulvis.

Paupertinis, & indigentibus (uti etiam aliis, ubi medicamenta non ad manus erunt aptiora) *Spiritus Vini* detur uſtulati quantitas ea, quæ propoſito reſpondeat: vel *Aquis Cardiacis* ſuperaddi poſſit, *Spiritus C. C. Succinatus*.

Cum hiſce *Frictiones* ſimul adhibendæ ſunt: & in *Vino*, vel *Spiritu Vini* calefacto immerſæ *Stupæ*, Scrobiculo Cordis, & toti Abdomini applicandæ crebroque renovandæ ſunt.

His, vel hujuſmodi ſimilibus, utendum eo uſque, donec Æger refectus, & (modo hoc effectum reddi potuerit) in ſolido locatus fuerit: quod utique raro fit, priuſquam *Arthritis* in Articulos ablegata, & iis ſit infixa.

Si

Si à Δυσπέπτῳ aliquo temere comefo *Syncope* proficifcatur, & Æger facile vomat, aut ad vomendum pronus fit; quamprimum ita factum fit, ad fe ut paululum rediret, per *Decoctum Teæ*, vel *Cardui*, largiter exhauftum, alienum ejiciatur. Verum, fi ad incitas ita redactus fit æger, ut moræ locus relinquatur omnino nullus; quin, ad falutem Ægroti quicquid peragi poffit, uno id, neceffe fuerit, eodemque tempore peragatur omne; hoc cafu, inquam, *Vini* quantitas ebibatur ea, & quidem ea celeritate, quæ tum Viribus redintegrandis, tum Vomitui movendo fatis effe reperiatur.

At fi revertantur, & importunæ fuerint hujufmodi Συγκοπαὶ; ut iis initio ftatim occurratur, præfto fint oportet iftiufmodi *Cardiaca*, prout facto opus erit, ingerenda. Quanquam enim fanis, integraque valetudine ufis, nullum unquam potionis genus hifce *Cardiacis* (*Spiritibus* nempe, & *Aquis generofis*) peftilentius aut magis noxium, fi in ufum communem trahantur, excogitatum fuit; tamen *Arthriticis* veteribus, præcipue Vino deditis, hifque *Lipothymiis* invadi folitis, nihil, quod fciam, utilius, falutariufve. Adeo, videlicet, quibus alii, certe permulti, rebus conficiuntur, & è vivis extruduntur; iifdem ipfis alii fervantur, & multos annos eorum beneficio, vivunt valentque. Hoc autem, uti re ipfa conftat, animoque à me fincero, & in humanum genus benevolo dictum, boni velim confulatur; nec in pejorem partem, & fui perniciem, à quoquam, tanquam ad malos mores licentia, rapiatur. Qui *Cardiacis* hac occafione nimiò plus indulferit; qui erratum tam turpe, tam ftultum erraverit, ipfe viderit.

HISTORIA I.

Syncope Arthritica, *forat abacta hofte, curata.*

Moribus & ingenio præftantiffima Fœminarum, eadem fere de caufa, quam in fequenti Hiftoria repetam, fe in vitæ periculum redegit. Diu enim *Arthritide*, culpà non ex fua, laborans; Paroxyfmo gravi, imo quidem omnium, quos unquam eft perpeffa, longe graviffimo, vix ad exitum perducto; Aquam illa fontanam, & frigidam potavit; eoque forte largius, quoniam anteá non folum impune, verum magno fuo commodo fuerat aquæ potrix. At in rebus humanis, utramque facit paginam opportunitas: multumque refert, in iis agendis, quæ fint earum fingulis accidentia.

Circa idem tempus (ut aliud effe folet ex alio malum, ἐπὶ δ' ἄλβεσιν ἄλγεα κεῖται) cibo quodam inepto, & difficili comefo, mirum quantum ab eo in victu errato, & quam mox adductum eft difcrimen. *Ventriculo* primum ægrotavit, naufea & faftidio gravata: Doluit deinde vehementer, tanquam fpafmis arctiffime contrahentibus. Orta tunc erat Hyfterica (talis effe videbatur) fuffocatio. Erat Vomitio, fed inanis. Senfuum, & virium erat diminutio. Dum ifta fiunt, *Arthritis* (quæ in extremis partibus Paroxyfmum, aliquot jam per menfes, exercuerat) illico regreffa eft, ad ea, quæ intus funt, vocata.

Plumæ juxta comburuntur; ut nimirum Spiritus animales, præpoftere agentes, odore fœdo coerceant, inftruantque,

ſtruantque, *Aqua* datur *Hiſpanica*, ſemel atque iterum; quanta nempe *Ventriculum* reficiat, & *Arthritidem* horſum adigendo, inque artus pellendo, Ægram reſtituat. Trium, aut eo amplius, horarum ſpatio, *Syncope* remiſit. Dolor in extremis partibus recruduit; Ægra ſervata eſt.

HISTORIA II.

Ejuſmodi alia.

NAvis olim Præfectus, neque *Veneris*, neque *Bacchi* cultor parcus, & infrequens, propter iniquam eorum obſervantiam, *Arthritide* multatus eſt. Graviter, & diu ille doluerat, cum forte fortuna ſimul in eadem domo eſſemus, & de Navarcho noſtro, tanquam animam agente, ex improviſo clamaretur. Ægrum adolavi; quid hoc clamoris, inquiſivi; Pulſum inveni languidum, imbecillem, rarum; qui ſolebat eſſe maximus, & duriſſimus. Os expalluit. Anhelitus ſublimis, & cum intervallo longiori tractus. Corporis ſuperficiem Frigus Sudorque occupavit. Senſus, Motus, Vires univerſæ ſunt collapſæ; ipſiuſque propemodum Oeconomiæ ſubverſa ratio.

De mali cauſa interroganti declaratum eſt, Ægrum, *Pedibus dolentem*, febricitantem, ſitientemque fontanam paulo ante aquam hauſiſſe frigidam, ad ejus quaſi ſelibram; itaque ſibi malum arceſſiviſſe.

Aquæ ego *Cardiacæ*, maximeque generoſæ, Doſin illico prælargam, cum *Sp. Vol. Oleoſ.* guttis aliquam multis, in os immiſi; &, poſt tempus aliquod, cum *Theriac. Androm. & Pul. Gaſcon. aā.* ℈ß. repetii; imò quidem *Hauſtum* tertia vice, ſpatio quodam interpoſito repetere, neceſſum habui. Ne plura, non niſi remediorum ſumme Cardiacorum immenſa vi reſtitutus eſt Æger.

In eo vero reſtituendo, duo notatu digna erant: Primum, neque ea *Cardiaca* Febrim; ſed è diverſo Æſtum modo benignum, ſudorem blandum, & auſpicatum inferre: Cujus id in cauſa eſſe videbatur, quod Ægro mari verſato, frigori aſſueto, *Cardiaca* minime nova eſſent, & quod illius Sanguis, *Arthritide* diuturna depreſſus, non cito incenderetur. Deinde, non multo poſt, quam in Artubus Calor redierat; quod *Dolor* redierit *articularis*, & cum eo incolumitas.

Habetis *Syncopem Arthriticam*; Facultatum omnium perturbationem; animalis vitæ Eclipſin; *Arthritide* revocata, & ad ea, quæ intus ſunt, allecta factam: Habetis eam, *Arthritide* foras abacta, ſublevatam.

HIST. III.

Arthritide *diu ignava & inerti generata* Syncope, *illius Paroxyſmo regulari ſublata.*

VIr Melancholicus, ſolers, ingenioſus, Patre natus *Arthritico*, ætate progrediens ipſe doluit *Arthritide*; ſed ea, quæ ſegnis, & ignava, paucos habuerit Paroxyſmos; &, ex iis paucis, idoneos & laudabiles certe pauciſſimos. Hujuſmodi anni prope viginti erant, cum, ingraveſcente jam ætate, diu quieverat *Arthritis*; &, in iſta quiete quando fortuitu accidit (tanquam πρόφασις, ſive cauſa evidens)

dens) in potulenti erratum, Æger ultra morem largiore Vino menses aliquot usus, non ita diu post *Syncope* correptus est. Frigus occupavit Artus; Pallor Faciem; Spiritus animales perturbati, & depressi sunt; Pulsus in carpo humilis, ictuque omni tertio intermittens. Nihil fuit propius, quam ut periret. Stupebant astantes, unde, & qua ex causa, malum tam grave, tamque repentinum oreretur.

De *Arthritide* interrogavi, quam illa pridem παροξύνουσα esset; & quam perfecte. De insultu ejus tum raro, tum miti certior factus, operam dedi, ut per *Arthritidem* (quoad ejus fieri posset) in Artus exturbatam, malo præsenti occurreretur. Quocirca, præter *Haustus Cardiacos, Spiritusque CC.* vim magnam, iterum atque sæpius datam; *Electuarii Arthritici* quasi ℨj. ter quater in die sumendam, imperavi: quumque horum, & *Pul. Gasconici* ope, fausto quidem omine, Pes inciperet dolere; ut bene res feliciterque verteret, & inceptus promoveretur opus, *Alcohol Martis* grana aliquot ex *Julapio* propinavi.

Nondum ejus Scrupulum demisit Æger quum paucis horis spatii tantus in Sanguine factus est Orgasmus, quantus observatione dignissimus. Pulsus illico celerior, elatior: Æstus universalis ingens: Venarum Hæmorroidum apertio; Sanguinis eruptio; Sitis immodica; Spirituum agitatio vehementissima; quæque spes & ratio sanitatis erat, in Pede sinistro digiti & articuli maximi Tumor, Ruborque Orgasmum indicavit.

A quantitate *Martis*, ut ut valentissimi, tam exigua, tantas excitari turbas, equidem perrarum est. Cassum aliquod, & viribus spoliatum *Martem*, esse nostrum hoc illius præparatum, nemo prudens affirmabit; quando tam Cardiaca, prius sumpta, tam longe virtutibus exuperet; tamque potenter *Podagram* expellat.

Ut autem Humor evocetur, vel minimum in Articulo retineatur, *Vesicatorium* alio alioque loco impositum est; loco autem affecto *Emplastrum, ex Picis Burgund. & Emp. Cephalici paribus mensuris.* Pedi vero toti, ex *Cerato viridi* Cothurnus, fascia lanea constrictus.

Propediem Humerum, usque sumptis ore *Cardiacis*, invasit *Arthritis*; ejus alliciendæ ergo, *Empl. e. g. Caranna*, cum Vestitu laneo, illi superpositum est. Horum, qua intus, qua extra, adhibitorum usu, partim per *Podagram*, & Ὠμάγραν; partim per *Diaphoresin*; alienum amandatum & exemptum est, Spiritusque instaurati; &, quam vidi gravissima, multoque omnium atrocissima, *Syncope* levata est.

CAP. IX.

De Calculo Renum Arthritico.

ART. I. Renum ille *Calculus*, qui Concretio est *Arthritica*, cum eorum Calculo vulgari, tam per omnia concordat; ut, de eo verba hoc loco facere, supervacuum opinarer; nisi in ejus *Therapia*, & προφυλάξει, ne dicam *Historia*, quædam occurrerent, quorum consideratio specialis sit habenda.

De *Calculo* primum annotatu dignum est, raro cuiquam unquam Morborum eum frequentius supervenire, quam

quam *Arthritidi*: quod ut aliis in Regionibus aliorum obſervatione palam factum, ita in *Damnonio* noſtra eſſe certo ſcio. Minime verò cogitandum eſt, *Arthritidi*, tametſi gravi vetuſtæque, Calculum eſſe *Comitem individuum*; nec quidem *fere individuum*: quando *Arthritides* aliquas nunquam, aut certe raro, ille comitetur; (raro enim *Frigidam*, quæ dicitur, *Arthritida*; raro languentem; quæ tamē *Arthritidis*, late ſumptæ, partes utique permagnæ ſunt,) nec quidem ullas ſemper.

II. Qui à cunabulis ad affectuum horum alterum, maxime vero qui ad utrumque ſunt proclives; ipſa nonnunquam adoleſcentia *Calculo*, ne dicam citius, afficiuntur. Alias vero ita fere ſe res habet. Cum *Cereri*, & *Baccho* æger diu indulſit, tam mala vitæ ratione condi, & in Sanguine coacervari ſolet, aliena illi materia; quæ, Naturæ moleſta, & inimica, partim per Articulos, (unde *Morbus Articularis*;) partim per *Renes*, una cum Sero, quod illi vehiculum eſſe videtur, amandata eſt. Ad Ureterum autem initium adhæreſcens, in *Arenulas* eo loci primum coit, uti poſtmodum Arenulæ in *Calculum*. Huic autem Materiæ, in Sanguine cumulandæ, maxime conferre cenſeatur Diæta, ſucco lapideſcente abundans, eumque Sanguini impertiens: confert etiam mala Concoctio: Vaſorum conferunt *Lacteorum* Ora nimis aperta: ut & *Renum* à natura imbecillitas.

III. De *Calculi* humani, generatim accepti, productione; multa quidem, tum ex ejus Analyſi Chymica, tum etiam Pondere *Specifico* proferuntur; quæ Oſſibus magis, quam Lapidibus, eum appropinquare annumerarique oportere, non parum arguunt. Hæc autem omnia non tam naturæ *Calculorum*, quàm certis quibuſdam eorū accidentibus; præcipue Craſſamentis, à Sanguine acceptis; quæ *Calculum* magna ex parte conflant & efficiunt, debētur. *Calculi* vero ipſa Γένεσις, ex particularum quarundam Lapidearum, cum affine Sale, (Calcarii nempe Lapidis, cum Sale ſuo Calcario; vel Ocræ, cum Sale Vitriolico) coitione fieri; iiſque ſanguinis Craſſamenta, tanquam vinculis, connecti judicentur. Iſta vero quando non ſunt hujuſce inſtituti, & à Clariſſimo *Liſtero* φυσικωτάτως & dilucide, ſunt tractata; ad eum lubens quidem Lectorem remitto. *

IV. *Calculi* autem *Arthritici* partes, & compoſitionem, ſi attente inſpexerimus; eandem fere, quæ *Calculi* Renum vulgaris, & *non Arthritici*, eſſe inveniemus. Hæc autem res ex duobus *Leevenhookii* pronunciatis, elucebit. *Calculum* cremavit ille, crematoque adjecit Aquam Fontanam: Idem fecit cum calcaria, & tofacea *Arthriticorum* Materia. In his Lixiviis, beneficio Microſcopii, apparuit ſalinarum copia particularum plane ſimilium; rigidarum nempē, concretioni aptarum, diſſolutioni reſiſtentium. Jam vero, (ut, quod dixi, inferam) ſi *Calculus*, ex Corpore non *Arthritico* extractus, adeo cum Tofo *Arthritico* conveniat; multo magis, qui eſt *Arthriticus*, cum utroque, cum *Calculo* præcipue, convenire judicetur. Hoc autem, utut primo aſpectu probabile, non tam Argumentis quam experimentis ſtatuendum, & definiendum.

k 2 V. *Cal-*

* Vide *Diſſertationem ejus Medicinalem, de Calculo Humano, & de Petrificatione.*

V. *Calculi* jam facti, sive *Arthriticus* fuerit, sive non, Symptomata prorsus eadem inveniuntur: at à vulgari *Arthriticus*, ea re potissime distinguendus; quod *Arthritidis* quum sit Ἐπιγέννημα, Naturam ejus participet; Materiam amplectatur, & comprehendat. Ideoque, utrum Æger in Ποδαγρῶν numero fuerit habendus, & à Paroxysmo quamdiu vacaverit, diligenter inquirendum, ut de *Calculi* natura constet.

A *Colica* exquisita differt, per ea, quæ *Calculum* exquisitum ab illa differre faciant: A *Colica Arthritica*, quod nullam spirandi difficultatem, nullos in Umbilici Regione Στρόφυς; sed neque Melancholiam adeo tristem, & urgentem; aut Materiæ crudæ, acidæ, biliosæve Vomitum adeo constantem habeat.

VI. Medendi etiam intentiones eædem, ac in *Calculo* vulgari; at, quod in hoc nostro momenti est præcipui, per auxilia quædam propria, per Methodum particularem exequendæ. Nullus enim hic, aut certe perrarus, *Acidorum* usus; quinetiam *Fotus*, *Linimenta*, *Cataplasmata*, aliaque Dorso applicari solita, maxime si Paroxysmus simul *Arthriticus* erit, tanquam periculo plena, sunt prætermittenda, fugienda.

At ejus Dolori, si cum Artuum Dolore concurrat, & intolerabilis fuerit, deliniendo conducunt *Paregorica*; & quidem maxime, si nulla Sanguinis detractione (quæ in *Calculo* alias utiliter præmitti solet; at in hoc nostro, ad ea, quæ intus sunt, vocare possit *Arthritida*; vel, ut ne exulet, inhibere) præmissa, Ægroto propinentur. Illa vero *Paregoricorum* Dosis, ejusque repetitio optima; quæ, Dolori sublevando satisfaciens; Cerebro interea non obfuerit, neque Materiam ei vitiosam impegerit.

Si, nullo *Arthritidis* comitante Paroxysmo, *Calculus* erit; alia rerum facies, aliaque medendi via est. Hic enim, in Plethoricis, & multo Sanguine distentis, ad prohibendam *Inflammationem*, secetur Vena: *Enema*, ex *Decocti com.* & *Ol. Amygd. d. rec. aā* ℔ ß. *cum Tereb. Ven. Ovi Vitello solut.* ℥j. *injiciatur.* Postero die, *Electuario leniente*, *Pul. Rhab.* & *Syr. Violac. forma* Boli *commistis*; vel, *Jusculo Avenaceo*, *cum Foliis Sennæ incoctis*, & *Manna superaddito*, *purgante*, Venter aperiatur, eoque vespere *Peregoricum*, (quale sunt *Pil. Matthæi* grana totidem, quot Opii granum continebunt unum) locum merebitur. Quinimo, si à *Calculo* Dolor urgebit, ne Intestina Spasmis contrahantur, ad hosce præveniendos, & illum compescendum; horas aliquot ante Purgans, sumatur *Paregoricum*; ipsumque Purgans, si justo lenius fuerit, suo tempore sequatur *Enema*.

His, ad dilatandas Urinæ vias, actis, ad *Calculum* exprimendum usui erit *Balsamum Gileadense*, *Chiliense*, vel *Peruanum*, ex *Syrupo Dialthææ*, vel *Balsamico* datum, & bis, ter, quaterve in die, repetitum.

Syrupus Balsamicus, quem vidi, elegantissimus, hoc modo præparatur.

℞. *Aq. Hordeatæ*, (*tertiæ Decoctionis*) *colatæ*, & *per subsidentiam clarificatæ*, ℔iij. *Bals. Tolutani* ℥ij. *Infunde calida*, *ad* ℔j. *consumptionem: deinde adde Sacchari Crystallini optimi* ℔ij. *leniter coque ad consistentiam* Syrupi *tenuioris*, *quem per Linteum densum*, *frigidum trajice*, & *usui serva.*

Si

Si forma *Boli* arridet, *Opob.* ℈ß. vel alius *Balsami* Dosis, cum *Ovi Vitelli* ℈j. temperetur, & intervallis jam dictis assumatur.

Hisce vehiculo esse potest *Alla* nostrorum hominum Mustea, (*Grout-Ale*) præsertim Alba; quæ cum primis generosa, tum etiam maxime *Diuretica:* vel, *Rad. Althææ, Glycyr Eryng. Cond. Hordei, aliorumque his similium* Apozema; *Saccharo Crystallino*, vel *Syrupo Balsamico dulcatum.* Ad eundem finem utile *Foliorum Teæ Infusum, libere potum*; vel, *ex Decocto præscripto*, & *Amygd. d.* Emulsum; vel id, quod sequitur.

℞. *Amygd. d. corticibus purgatarum*, *N.x. inter contundendum, affunde Infusi Teæ* ℔ij. *postea coletur* Emulsum; *eique adde Aq. Rosac. vel Cin. hord. & Sacch. cryst. q. s. Nonnullis Vinum album, vel Decoctum modò scriptum, cum Ol. Amygd. adjecto Sacchari cryst. momento, propinamus.*

Extra, *Cuniculi Adipem*, Dorso superillitum, adversus Colorem mirifice valere, à Sene calculoso, tanquam expertum, accepi.

Ad *Prophylaxin* optimè conducunt *Aqq.* calidæ *Bristolienses*; quibus adjungantur *Opobalsamum*, & *Syrupus* è prædictis lubricans. Quibus nulla istiusmodi *Aquarum* copia illis usui esset *Teæ Citreæ Infusum*, omni mane bibere. Novi *Calculosum*, qui methodo sequenti Renes subinde purgans, ad Senectutem veterem & tutam est perductus. Ter, quaterve in Anno *Terebinthinæ Venet.* quasi ʒj. cum *Pul. Glycyr.* forma Pil. sumpsit; *Cerevisiæ*, vel *Posseti* libras aliquot superbibens: confestim milliaria quatuor, vel quinque, Equo succussatore mensus est: Unde sæpe *Arenulas* excrevit, seque, si non immunem, tamen incolumem servavit. *Cerevisia* omnium optima, quæ cum *Aqua pluviatili* comparata: illam volo, quæ, neque in Nivem unquam, neque in Glaciem mutata, sincera sit, & pura, nulla Tecti Calce, nullis Salibus, aut particulis lapideis inquinata: Ea Aquarum omnium levissima; ea cum primis *Diuretica.* Medicamentis autem Urinam moventibus præmitti, & nonnunquam interponi oportere, Ventrem & ductum alimentarem inanientia, lippis notum & Tonsoribus.

Libet his adjicere, in *Dysuria*; (quæ *Calculo* interdum accedit) quoties à ductuum urinosorum spasmis oriatur ea; nihil efficacius, conducibiliusve, quàm *Opiata* cum *Diureticis* juncta; quibus, utut Urinæ alias sistendæ illa conferant, simul & remittantur spasmi, & Urina cieatur.

At, à Dorsi Dolore, de *Renum Calculo*, ne quis temere statuat, unum his subjungam. Olim Vetulæ, Hydrope interemptæ, *Anatome* interfui; quæ, cum per annos aliquot eo Dolore gravaretur, *Calculoque* effici à familiaribus haberetur, illo tamen, ut ex Cadavere aperto constitit, omnino caruit. *Reni* dextro ingens adnata erat *Hydatis*, sive *Vesicula*, Sero insipido plena, Doloris fortasse causa.

Atq; hæc de *Calculo Renum Arthritico.*

HISTORIA I.

Calculo & Chiragræ *unà occurrentibus, facta simul Medicina.*

QUarto ab Urbe lapide, propter *Iscæ* Ostium, sexagenarius *Arthri-*

thriticus, ſimul & *Chiragra* & Calculo doluit: Illam oſtenderunt Tumor, Rubor Articulorum, aliaque *Arthritidis* indicia, ordine & concurſu *Pathognomonico* apparere viſa: Hunc in Dorſi regione lumbari Dolor, ut & Inteſtinorum quaſi Colicus; quodque fideliſſimum hac in re Symptoma, *Arenulæ* ſub id tempus excretæ.

Morbis adeo diverſis ægrotanti, ea dari par erat, quæ contra utrumque prodeſſent; quæ neutri faverent. Itaque Therapiam, *Balſami Peruani* quantitate, bene magna & frequenti, cum vehiculo idoneo, tentavi, atque adeo perfeci. *Balſami* hujus Guttæ plus minus x. ex *Syr. Balſam. coch.* j. bis, vel ſummum ter in die, ſunt adhibitæ. Hoc, qua *Cardiacum*, in extremas Corporis partes *Arthritidem*, qua lubricans, & *Terebinthinum*, è *Renibus* Arenulas per Urinæ vias expelli fecit: ſicque una eademque fidelia, non infeliciter duo ſimul dealbati ſunt parietes.

HIST. II.

Adverſus Calculum Arthriticum *Prophylaxis*.

VIro præcellenti & eximio, qui diu *Arthritide* per vices doluit, aliquando etiam Calculo, in ſe à Patre derivato; quum adverſus utrumque malum *Prophylaxin* exigeret, conſului; ut, Exercitatione pertinaci, & crebra, ſabulum è *Renibus*, è Sanguine materiam alienam exturbaret; itaque Saluti ſuæ proſpiciens, Senectæ viam faceret incolumi.

Facta per *Lac Scammonii* Purgatione, Aquas hauſit vir Illuſtriſſimus *Bathonienſes*, menſes binos, libere & recte Equo aſſidue Corpus exercens. His adjunxit *Balſami Peruani*, Stomacho non ingrati, *Renibus* utiliſſimi, guttas aliquot, omni nocte, ex *Syr. Balſam. coch.* j. cum ejuſdem Aquæ Hauſtu. *Renes* inde melius habuere, Sabulo purgati. Dorſi Calor, qui Ægrotantem multum afflixerat, evanuit. Hac, & hujuſmodi *Prophylaxi*, Aquis ſcil. Purgantibus & Diureticis, ſtatis anni temporibus, iteratis, Equitatione, Ambulationeque fere continua, contra malorum par crudele, hodie Vir Inſignis ſe defendit, momenta Vitæ propugnat.

Fatendum autem, quod hujuſmodi *Prophylaxis*, non niſi Corpore perpurgato, & evacuationibus generalibus exonerato, in uſum trahenda ſit, ne videlicet in *Renes* Sanguinis impuritates effundantur. Quinimo notari fas eſt, quod ipſæ interdum *Aquæ Diureticæ*, Succum lapideſcentem habentes, non tam è *Renibus* Arenam eluant, quàm iis impertiant, & in iis concretam faciant. Atque hoc caſu, *Infuſum Teæ*, Aqua pluviatili confectum, *Diureticis* illis *Aquis* anteponendum.

HIST. III.

Calculus Arthriticus, *Vertigo* Arthritica, & Arthritis *regularis ſe mutuo excipientes*.

QUoniam vero à nonnullis, de *Calculo Arthritico* dubium exiſtimetur, utrum ille Concretio ſit *Arthritica*; annon potius ex Sanguinis retrimentis, emeritis, & inutilibus; per quietem, & vitam nimio plus inertem; in

in *Renibus* depositis, nata atque ficta: Unum his subjiciam, quod (opinione nostra) tollendo huicce dubio omnino satisfecerit.

Vir summa familiaritate mihi conjunctissimus, ex intervallis diu *Arthritide* recta conflictatus, enormem eam ætate suprema habuit. Loco rectæ, primum Vertigine *Arthritica*, longa utique, ancipiti, & periculosa (quippe, qua in humum ne irrueret, sæpe quidem summum erat periculum) est correptus. Postea vero quamprimum iste Capitis affectus inclinavit, Æger *Renibus* dolere cœpit, Calculosque varios, non sine ingenti cruciatu, per Urinam excrevit: nunquam autem *Calculo*, nisi *Vertigine*, & *Arthritide* regulari liber, ægrotavit.

Post menses aliquot, *Pedibus* denuo laboravit; verum eo tempore, tum *Vertigine*, tum item *Calculo* immunis. Et quidem ita res erat, ut, tametsi horum affectuum alio, atque alio posthac creberrime; tamen, eodem tempore non nisi uno semper, aggravaretur. His etiã adjiciendum, quod eundem ordinem minime tenuerunt hi affectus; verum *Calculus* interdum, post *Arthritida* diu vacantem, (cum in Sanguine nova materia coacervata, novaque facta esset illius germinatio) Ægrum per se invasit: interdum *Arthritidis* Paroxysmum è vestigio excepit, tanquam Morbus ei geminus, à communi stirpe oriundus; vel potius, in alia Corporis regione, ejus pars altera.

Magni vero hîc momenti esse arbitror notare, quod, ex quo *Arthritidi* se adjunxit interdum *Vertigo*; alias *Calculus*; pro istorum Morborum malitia frequentiaque tenuata sit *Arthritis*; & quidem ea proportione, ut, ab illa demi, quicquid istis attribui, confirmetur.

Istorum autem Morborum Ortus, Incrementum, Ordo, Vicissitudo, & inter se Relatio, numquid aliud significant, quam, quod ii omnes simili gaudeant causa continente; quæ nunc, in Artubus, *Arthritidem*; nunc, in Capite, *Vertiginem*; nunc, in Renibus, *Calculum*; & quidem hosce omnes, pro istius causæ renovatione, viribusque, tum crebros, tum vehementes pariat, & producat.

CAP. X.

De Asthmate Arthritico.

ART. I. Tractata imi Ventris *Arthritide*, ad eam jam progredior *Anomalam*, quæ est *Thoracis*; quæque respirationis Organa præsertim afficit: Ubi primum de *Asthmate Arthritico*; tum de *Tussi Arthritica*; de *Phtisi Arthritica*, deinde sermonem faciam.

Asthmata sunt hujusce tituli permulta, quæ à causis alibi locorum, nec in *Pectore* extantibus, oriunda, (Nauseæ, verbi gratia, Colicæ, Anginæ, vel hujusmodi Morbo alicui *Arthritico*, κατὰ συμπάθειαν, ἐπιγίνονται; & istorum, quibus superveniant Morborum Capitibus, sunt vel dicta, vel dicenda. Unum, hoc Capite, *Asthma* dicam *Arthriticum*, nimirum ἰδιοπαθικόν.

II. Hoc affectu omnium creberrime laborant ii, quibus breve, vel aliàs male compositum Pectus, aëri reciprocando minime accommodatum; & quorum Parentes *Asthmate* & *Arthritide* fuerãt, maxime vero si utroque, gravati.

Hic

Hic enim, multo apparatu & molimine, producendo huic affectui, quaſi ſtudetur: cumque, nato & perfecto homini, reſpiratio uſus ſit perpetui, &, ad vitæ opus ſuſtinendum, continui; mirandum non eſt, illius impeditionem, & difficultatem aliquam inſignem, ſæpe periculoſam, ſæpe lethalem eſſe.

III. *Aſthmati* huic inferendo (ut, de Aëre ſpiſſo, Carbonum ſumo, Ventis, aliiſq; tam hujus *Aſthmatis*, quàm vulgaris & primigenii cauſis evidentibus, nihil dicam) huic, inquam; inferendo confert Miaſma *Arthriticam*, Pectori inflictum; illius utpote cauſa continens, & conjuncta: itaque ut, tametſi plures illud cauſas evidentes & remotas, (alio ſc. tempore & corpore aliam) unicam tamen habeat continentem, & proximam, videlicet *Arthriticam*.

IV. *Pectori* Miaſma nunc Opiata, perperam adhibita, infigunt; nunc quicquid aliud *Arthritida* repellat, & Pectus appelli faciat: nunc, urgente nulla vi externa, ſive cauſa evidente, pectus anguſtum, gracile, gibboſum, breve, aliterve male formatum, ipſa per ſe *Arthritis* intrat; tanquam domicilium maxime conveniens. Interdum evacuatione aliqua ſolenni (qualis eſt Fluxio Sanguinis, Ulcus, vel etiam partus naturalis) ſuppreſſa, quæ Miaſma ſenſim amandare ſolita eſt; in Sanguine cumulatum illud, neque, uti par eſt, in Articulos expulſum, Pectori committitur. *Arthriticæ*, Utero ex more non gerentis, *Aſthmate* hunc in modum aggravatæ, exemplum memoratu dignum his ſubnectam.

V. De hujus *Aſthmatis* Ὑπάρξι, & de ejus natura plane *Arthritica*, ut palam fiat, advertendum eſt, *Aſthma* nunc è veſtigio ſequi *Arthritida* regularem interciſam; &, à τοῖς ἔξωθεν, ad ea, quæ intus ſunt, Materiolæ vitioſæ fieri μετάστασιν, aperte monſtrare: nunc, è contrariò, *Aſthma* in *Arthritidem* mutari; antiquam Sedem, & avita Regna, ſe denuo ingredi, Materiam indicare: Nunc, hos affectus ſe mutuo excipere, viceſque agere alternas: Nunc ab *Aſthmate*, *Arthritidem* vinci, abſorberi; uti nonnunquam, ab *Arthritide*, *Aſthma*. Qui quidem iſtorum malorum ordo, reciprocatio, habitudo, & ratio inter ſe nihil magis ſignificat, quam quod, ex eadem Materia, *Arthritidi* propria, nunc in Artubus, nunc in Pectore vires exercente, utrumque producatur; & *Aſthma* illud ſit revera *Arthriticum*. Quod quidem enunciatum eo magis probabile, quoniam *Arthritidem* ſua gaudere Materia, peculiari & propria, quæ in alias aliquando Regiones evagetur, omnino conſtat; *Aſthma* vero, non tam à propria ulla Materia, quàm à vitioſa aliqua communi, (ſive alia quavis inimica, & aliena;) una cum mala Corporis febricitatione, Partiumve reſpirationi dicatarum imbecillitate, cauſa hujus Morbi privata, fieri.

VI. Quæ vero hujus proſapiæ *Aſthmata*, dum ſunt generum; alterum (uti de exquiſito *Aſthmate* pronunciatum eſſe ſolet) ſiccum, alterum humidum. In ſicco iſthoc *Aſthmate* anhelum videre licet *Arthriticum*, &, tanquam animam agentem, Spiritu difficili, Reſpiratione brevi, Pectore gravato, Tuſſi vel nulla vel mediocri, Sputatione parca laborantem. Qui Vini Spiritus dediti fuerunt *Arthritici*, eos ſicco hoc *Aſthmate* plus ſemel ægrotare novi.

Aſthmate,

Aſthmate, quod *Arthriticum* eſt, humido affecti, tuſſiendo Sputum plerumque craſſum, & viſcidum, idque nonnunquam vitreum exantlant, unde levari ſolet *Aſthma*, donec, nova in *Pulmonem* miſſa, Seri vitioſi copia renovabitur: Hoc autem, in teneris Corporibus, tenui, laxoq; Sanguine, & ad colliquendum apto, donatis, & quidem Autumno maximè, locum habere mos eſt.

VII. Pituita craſſa involvitur; una cum eo, *Pulmoni* incutitur; Tuſſique ejicitur Miaſma *Arthriticum*: Sic, ut per multos interdum annos, inverſa *Arthritis* hac via fugam capeſſat; eaque Sputatione, (ſimili fere modo, atq; Paroxyſmo *Arthritidis* regulari) à periculis gravioribus defendatur Æger. Et quidem *Arthritidum*, quotquot obſervantur, *Anomalarum*, nullæ videntur eſſe benigniores, aut minus timendæ, eo, quod nunc dico, humido *Aſthmate*, & Diarrhœa *Arthritica*; eò videlicet, propter Materiam *Pulmonibus* emiſſam; hac autem, *Ano*.

VIII. Ex diverſis hujus *Aſthmatis*, qua ſicci, qua humidi Symptomatibus, opinari fas eſt; in priori, Membranas, Nervos, aut Muſculos Spiritui trahendo inſervientes affici, & iis Miateriam impingi; unde *Reſpirationis*, cum ſiccitate labor; In altero, Miaſma, Sanguinis Sero implicatum irretitumque, una cum eo *Pulmonibus* committi, & iis inhærendo reſpirationem impedire: Atque pro diverſitate Symptomatum, diverſa Morbi hujus *Subjecta* eſſe, non temere judicamus.

IX. Nonnunquam equidem *Arthritis* (quod ante traditum) ipſis à Carceribus, ipſo ab initio devia; neque Pede, neq; Manu ſalutata quidem, *Pulmonem* adit, occupat, laceſſit, tanquam *Aſthma* germanum; nec ab eo facile diſtinguitur, donec, ætatis progreſſu, aliquando foras erumpat, Artus exerceat, recteque ſe gerat. Cujus quidem in Artus Tranſlationis, hoc effectum eſſe ſolet, quod, quo rectius ſe gerat *Arthritis*, eo *Pulmoni*, & poſthac reliquo Corpori univerſo, melius. Qua de cauſa licet exiſtimare, malum iſthuc nihil aliud eſſe, quàm *Arthritida*; primùm in pectore deviam, ipſoque principio *Anomalam*; poſtea ſuo loco regularem.

X. Hujus *Aſthmatis* Πρόγνωσις quam legitimi, veri, & genuini, longe alia videtur. *Legitimum enim, curatu difficillimum, Juvenes nō ſine magno labore, Senes nunquam eo liberari dicuntur.* * Contra verò exploratum, hoc *Aſthmate* laborantes, facilius allevari, ſæpius liberari; & quidem interdum, (quod de vero *Aſthmate* rarius affirmari poteſt) ex toto.

Ut autem in re tam multiplici diſtinctius dicam, adjiciendum, *Aſthmate* iſthoc *humido* gravatos; Sputatione, quod dixi, ſervos, ſæpè diu vixiſſe: *Arido* affectos maximo ſæpe in periculo verſari; brevi tempore, non raro ſtrangulari; ſed &, ope medica opportune adhibita, factaque humorum Metaſtaſi, nonnunquam ſubito reſtitui: denique, nulla Arte ſublevatos, eò ſe modo habere, & demum è vita cedere, tanquam *Aſthmate* legitimo oppreſſos.

XI. Curatio tollit impedimentum reſpirandi; vel è Corpore illud evocando, vel in Artus amandando. Materiam è Corpore vitioſam evocat *Venæſectio*,

* Vide *Riverium*, Cap. *de Aſthmate*.

naesectio, & *Purgatio*; quarum illa Plethoricis, & nimio Sanguine distentis; haec Gulae deditis, Satietate laesis utilissima: Utraq; vero talis sit, oportet, ut ab ea *Arthritidis* πρὸς τὰ ἔξωθεν expulsio promoveatur. Hoc autem optime fit Sanguinis detractione mediocri; Purgatione quae per *Drasticum* aliquod, & Sanguinem exagitans, peracta. Detrahantur igitur, (quando res postulat, & Vires aegri patiuntur) Unciae quasi novem: *Enema* brevi post injiciatur: die proximo *Purgans* (ex *Aloe*, *Syrupo domestico*, *Pil. Cochiae*, vel ejusmodi aliquo) sumatur, sine Paregorico vespere sequenti propinando.

Post Evacuationes hasce generales, in *sicco Asthmate Arthritico*, magnarum virium & momenti sunt *Sp. C. C.* aliiq; istius generis *Volatiles*, & *Flores Salis Armoniaci.*

℞. *Pul. è Chel. C. C. Conf. Tussilag. aā* ℈j. *Flor. Salis Armon.* ℈ß. *Syr. Balsam. q. s. f.* Bolus, *quinta, vel sexta quaque hora, cum idoneo vehiculo demittendus.*

In *Humido*, *Vesicatorium* Dorso inter Omoplatos applicatum, allevandis *Pulmonibus* summopere confert. Pituitam movent, eodemque tempore *Podagram* expellunt è *Sulfure* praeparata; qualia sunt *Tinctura*, *Balsamum*, & *Flores Sulfuris*: uti etiam, his affinia, & plane congenera, *Gummi Antiasthmatica*, *Ammoniacum*, *Bdellium*; *Balsama Naturalia*, *Peruanum*, *Chiliense*, *Capivi*, &c. Placet *Tinct. Sulf. gtt.* xx. vel *Balsami* seq. gtt. x. ad xv. ex *Syr. Balsam.* coch. dare; & sexta, nona, vel duodecima quaque hora, prout opus fuerit, repetere.

℞. *Tinct. G. Guajac. Balf. Per. aā p. aq. misce.*

In utroque vero, tam humido, quàm sicco *Asthmate*, remediis hisce, cum vehiculis idoneis, uti juvabit; usque dum *Pulmoni* conciliabitur quies, & inducendo Spiritu facilitas.

Clysteres, & *Purgantia*, quae in vulgari *Asthmate* non incommode plus vice simplici adhibeantur, in *Arthritico* hocce post primam vicem minime praescribenda: ne videlicet humorum in Artus eruptionem, quae rebus quibuscunque aliis longe praeferri debeat, sufflaminent.

Pulmoni Phlegma quod impactum est, *Oleo Amygd. d. Ol. Lini*, *Syr. Balsamico*, *Cap. Ven.* & aliis ejusmodi *Anacatharticis* movendum, excreandum.

In *Paroxysmo*, siquidem urgebit ille, neque auxiliis supra dictis mitigabitur; maxime valet *Oxymel Scillit.* vel cochleatim, & per vices datum, ut eo spirandi spatium adaugeatur, vel ea dosi, qua Vomitio cieatur, humorum inclinatio mutetur, & in Articulos vertatur. Certe, per unam Vomitionem, *Arthritidem* ex *Anomala Regularem* fieri, plus semel novimus. Nonnullis in *Paroxysmo* profuit *Fumus Tabaci*, *Potio Coffee.* Valent suo loco *frictiones.* Non magni aestimantur *Unguenta*, vel *Linimenta*, *Asthmaticis* vulgo commendata, in re praesenti parum valitura.

Prophylaxis in *Humido Asthmate*, praemissa Purgatione, instituitur per *Diuretica*; quae Serum apte & tempori amandent: per *Antiasthmatica*; quae *Pulmonem*, & spirandi Organa tueantur: per *Fonticulos*, Dorso inter Omoplatas apertos; vel *Epispastica*, maxime diuturna: perque ea, quae *Arthritidis* primigeniae *Prophylaxin* agant.

agant. *Siccum* autem *Marte*, cum *Antiaſthmaticis*, *Gummi* puta *Ammoniaco*, &c. juncto; iis videlicet, quæ Spiritus animales una cum Pectore reſpiciant, fugandum. In utroque, uſus eſt immenſi *Aër* apricus, & probe agitatus; uti etiam bona victus ratio: quam ut teneat ægrotans, fugiat neceſſe eſt, τὸ ποικίλον τῆς Διαίτης, à Medicis non ſine cauſa paſſim improbatum, & cibo ſimplici veſcatur.

HISTORIA I.

Adoleſcens, ab Arthritide Aſthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

AD trium ſupra viginti annorum Adoleſcentem, in regione Urbis ſeptentrionali, vergente ſeculo ſuperiori, anxie & propere arceſſebar. Ut ætatem hominis adimpleret, à Natura ille deſtinatus eſſe videbatur. Erat enim forti, & quadrato Corpore, Vultu colorato, uno Miaſmate *Arthritico*, quod à Patre acceperat, infectus. Sanguinem, ab ipſo vitæ exordio vitioſum, ipſe malis moribus non parum inquinavit. *Spiritus ardentes* avide potavit: malam victus rationem affectavit: Coctionem, quaſi de induſtria, peſſum dedit.

Podagra, quæ Paroxyſmum regularem plus ſemel ediderat, & dudum Artus exercuerat, neſcio qua de cauſa relictis artubus, ad ea, quæ intus ſunt, translata, Reſpirationis Organa invaſit: Hinc *Pectus* aggravatum, Spiritus difficilis, Reſpiratio brevis & laborioſa.

Viſa eſt Materia, vel è Muſculis Reſpirationi inſervientibus aliquem, vel eorum Membranas occupaſſe; vel in Nervorum *Paris vagi* fibras ſe inſinuaſſe. *Aſthma* enim ſiccum erat; nec quicquam *Sputum*, nec quicquam *Tuſſim* ſibi adſcivit.

Dum ita res erat, Empiricus è Laniorum vico, ad Vitam & Salutem (Proh Deum atque Hominum fidem!) inſtaurandam, eſt accitus. Ille, Hiſtoriæ neque caput, neque finem ob oculos habens, περιεργίᾳ familiari & uſitata, multa factitavit; nihil egit: donec elapſo penè quatriduo, propter ἀγρυπνίαν (hanc Argumenti ſpeciem obtendebat) Paregoricum audax, & nequam, ſub noctem dedit. Hinc illæ Lacrymæ: hinc ille properus ad Medicum nuncius.

Ægrum ego ἄσφυκτον inveni, moribundum, & jam, per totam, quæ præceſſerat, noctem, animam agentem. Rem aſtantibus palam feci, & (honore habito) diſceſſi. Τοῖς ἱεροῖσι, τὰ ἱερά.

HISTORIA II.

Aſthma *ſiccum* Arthriticum, *Venæſectione, & Cardiaco ſublatum.*

INgenio, Scriptis, & Eruditione Vir præclarus, *RAD. BOHUN*, Hypochondriacus, Aſthmaticus, Cruditatibus acidis, Dolore Artuum *Arthritico*, ſæpè vago, interdum fixo, diu afflictatus; Dolorem iſtum nuper acutum, ex improviſo abruptum, & interciſum habuit. At brevis iſta mali intermiſſio, Ægrotantem, olim Collegam meum, & eo tempore Convicto-

rem, visitavi, Lecto inveni prostratum, jam per noctem anhelum, &, ea respirandi fuit difficultas, reciprocatione crebra quasi animam agentem. Neque *Sputatio*, neque *Tussis* erat ulla. Pulsus in carpo fortis, & elatus.

Ex omni parte re perpensa, Materiam *Arthriticam* in *Pulmonum* Adyta, in eorum Membranas, Nervos, aut iis movendis inservientes Musculos, per Μετάπτωσιν ingredi, & eos occupare censui.

Pertusa meo consilio Vena, missus est Sanguis; cui, post horas aliquot, innatavit, Gelatinæ viscidæ similis, placenta. Deinde, ut è Castris inique usurpatis hostem exturbarem, *Spiritus Volat. Oleosi* copiam, ex idoneo vehiculo, propinavi; & pro rei necessitate repetii. Auxiliis hisce paucis, & paupertinis, sed opportune adhibitis, sine difficultate respiravit Æger: *Pulmone* liberato, & relicto, in Pedum & Manuum articulos (non novos illi locos) fugatus est Hostis: confirmatus Æger.

HIST. III.

Arthritidis *in* Paralysin *&* Asthma *Metamorphosis.*

QUidam Artis Sciens Chirurgicæ, semel aut iterum in anno *Arthritide*, per lustra quatuor recurrente, multum ægrotavit; ætate verò provectus, neque tam crebra, neque tam vehementi, per biennium minuta, & sensim mitigata est *Arthritis*; quum in ejus locum mala, multo graviora, simili modo & mensura, successere; sinistri nempe Brachii, Pedisque resolutio, cum totius Lateris imbecillitate: deinceps *Asthma*, tam molestum, tamque importunum, ut non nisi recta Cervice Spiritus traheretur. Siccum autem erat *Asthma*, Paroxysmos habens, sed nullo *Typo* regulari signatos. Mari Æger diu Artem exercuerat; ubi *Spiritum Vini* nimium pytissando, tum *Arthritidi*, tum *Paralysi*, tum etiam *Asthmati* viam fecisse, & fundamenta jecisse non immerito censeatur.

Ita laboranti *Venæsectio*, *Oxymel scillit. Purgatio*, *Antiasthmatica Podagragogis* juncta, cum Aere aperto, nonnihil profuere. At cum illa Morbi natura esset, quæ Nervos, eosque valde afficeret, quæ Spiritus in iis contentos, (id est, intimum totius Corporis humorem) mirifice debilitaret; eum ætas simul ingravesceret, ægroque ferè jam inutilis esset Medicina; partim morbis partim ætate consumptum eum, sine ullo in Articulis dolore renovato, abstulit ἄωρος θάνατος.

Eatenus verò rei nostræ conducit Historia; ut ex ea disci potest, maximè verò ex denso Morborum ordine, subitaque mutatione; *Arthriticam* in Nervos transferri Materiam; &, tum *Paralyseos*, tum *Asthmatis*, causam fieri proximam, & continentem.

HISTORIA IV.

Arthritis *in* Asthma, *&* Hydropa, *desinens.*

MUlier *Exoniensis*, brevi Pectore, neque Respirationi satis apto; diu *Arthritica*, nuper omni dolore libera, nec pro more utero gerens;

gerens; propter hasce Causas, annum circiter quadragesimum, *Asthmate* & *Tussi* corripiebatur; illa non parum, isto multum excruciata.

Audita morbi Historia, Symptomatum ordinem & momentum meditanti mihi, luce clarius videbatur; illius Materiæ, quæ per uterum, perque Articulos soleret amandari; quod in Corpore relictum, vel de integro cumulatum esset; in respirandi Organa infundi, eorumque motum impedire. Qua quidem Opinione ductus, ut Aere puro, & aperto, frueretur ægra, (perpurgato prius Corpore) tus illam misi; sed *Antiasthmaticis*, & *Arthritidem* expellentibus munitam. Neglectis autem Medicamentis, nulla in Articulis visa est *Arthritis*; verum è contrario nova, tum in imo, tum medio Ventre, coacervata est Materia: Unde tantus Abdominis Tumor, Spiritusque tam gravis, ut non nisi cum sono & anhelatione spiraret Ægra, propemodum strangulata.

Clysteribus ex Urina crebris subducta est alvus, Tumor Abdominis sublatus: atque sic amotis impedimentis, *Sp. C. C. Succin.* aliisque *Podagragogis*, uno eodemque tempore, extrusa est in Articulos *Arthritis*, & amplificatum respirandi spatium: atque adeo (quod attendendum) æqualiter.

Hinc aliqua Curationis Spes; at fallax, & inanis. Natura enim deficiente, neque operam conferente, frustra omnis Medicina. In *Hydropa* incidit Ægrotans, *Diarrhœa*, & Narium *Hæmorrhagia*, Symptomaticis, & sæpe recidivis, comitatum: quibus demum oppressa, Mortem, omnium Morborum finem, oppetiit.

HISTORIA V.

Asthma, *cum Iliade malorum*, Arthritidos *defectu* regularis, *exortum*.

VIr Reverendus, quocum magna pervetusque mihi familiaritas, Natura firmus, temperamento Sanguineo, vultuque colorato præditus; post Juventutem non tam intemperantem, quàm delicatam, & dapsilem; matura ætate corpulentus, & habitior factus est; Annoque MDCLXXIV. & deinceps, *Arthritide* per vices ægrotavit.

Postea solum, & cœlum, (quorum illud siccum, hoc perflatum erat) humido, & minus salubri mutans, ætateq; procedens; *Arthritide* non, ut ante, fixa, verum per Artus, ad instar *Rheumatismi*, vaga & erratica, laboravit. Sed neque diu Morbus istud τὸ ϐ retinuit: Nam paucos post menses, quam in Corporis ambitu ille sævierat, *Catarrhis* & *Tussi* correptus est Æger: unde Sputum magna ex parte laboriosum; utpote crassum, viscidum, ab imo *Pectore* citatum. *Tussi* accessit *Asthma*, grave profecto, importunum, & quod Aegrotantem multos annos, autumno maximè & tempore hyemali, divexarit. Quamvis autem *Asthma*, nec interdiu unquam, neque noctu penitus cessavit; ea tamen natura erat, ut, eadem Nycthemeri hora constanter redux, (tanquam ad Horologii fidem) & quidem multos in menses continuos, Paroxysmum ageret. Dum ita res erat, *Venæsectione*, *Vomitu*, *Purgatione*, *Decoctis Pectoralibus*, *Spiritibus*, *Gummi*, &c. *Antiasthmaticis*, plus semel levatum *Asthma*, minimè verò sublatum.

Aliàs *Hemorrhoidum* Tumore, magno utique, & diutino, torquebatur Æger; eoque tempore illud præcipue notandum, quod neque Spiritum difficulter traheret; neque *Articulis* doleret.

Aliàs *Vertigine* tenebatur, adeo vehementi; ut quæ Ægrum neque ambulare pateretur, neque erectum ſtare: durante vero illa, cetera bene ſe habuit.

Menſe Junio, MDCLXXXV. ex Vino nimio plus poto, incidit in *Pleuritidem*, *Hæmoptoe* comitatam: Auxilio, cum pleriſque aliis, ſed omnium multo maximo, fuit Sanguinis detractio, iterata, copioſa. *Pleuritidi* nondum penitus evictæ, ſubnata *Arthritis*, in extremis Corporis partibus, regularis, ea vero, neſcio qua de cauſa, ſive quieſcente, ſive repulſa; febricitavit denuo ægrotans, *Angina* affectus. *Anginæ* paulo poſt ſuborta eſt *Arthritis* (uti poſt *Pleuritida*) regularis.

Anno plus minus MDCLXXXVII. ſuadente neſcio quo, fortiſſima ſumens *Hydrotica*, (ut erat Æger remediorum Empiricorum amantiſſimus) Sanguinem, à natura calidum, adeo exagitavit; ut *Impetigo* ſtatim erumpens Corporis Superficiem mire turparet. Tumo lato, & inæquali, facies inflammata eſt. In *Squamulas* ſubalbicantes, & Furfur, abiit Tumor; eoque exeunte, loci, tanquam à *Variolis*, Rubor apparuit. Multum, & diu, graviſſimo hoc affectu laboravit Æger. Alio enim loco reſtituto ſanatoque, alium, ſed à noviſſimo diſtantem occupavit; & quidem ita, ut Maculas creſcentes, maturas, areſcentes ſimul ſemel aſpicere daretur, facies autem maxime, & pene continuò fœdata eſt. Cui addendum, quod Æſtus Corporis univerſalis, pruritus, & ex eo Spirituum inquietudo, Ægrum, molli teneraque conſtitutione præditum, ſupra quam dici poteſt, excruciavit. *Impetigo* Sanguinis miſſione, Purgantibus cum Calomel. ſæpius iteratis, *Antimoniatis*, eſt curatus.

Verbo dicam: ex quo *Arthritis* idonea, & regularis, Ægrum deſeruit; affectu hoc, vel illo, raro autem mitiori, & minus periculoſo, annis fere ſingulis, urgebatur; ſæpe tantum non opprimebatur.

Ex *Impetigine*, mutata rerum facies; namque, anno poſt uno, vel altero, redux *Arthritis* (tanquam ex poſtliminio) Paroxyſmos ἐν τοῖς ἔξωθεν, aptos & ſatis crebros, agitavit. Nihil opportunius, nihil commodius eſſe potuit: nam *Arthritidis* denuo *regularis* ope, ſervatus Æger, per extremum vitæ decennium multo magis, quàm ſolebat eſſet, immunis, non tam Morbis, quàm Ætate fractus, è medio exceſſit.

Hic animadvertendum (quod quidem maximi, in re præſenti, grande pondus argumenti) Ægrum, quo tempore ſive *Aſthma*, ſive *Tumor Hæmorrhoidum*, ſive *Vertigo*, ſive *Pleuritis*, ſive *Angina*, ſive *Impetigo* locum habuit, *Articulis* nunquam doluiſſe; nec quidem, in iſtorum morborum intervallis, ita crebro, aut tam graviter, atque ante *Aſthma*: Unde veriſimile, hos affectus, aliqua ſaltem ex parte, per materiam *Arthriticam*, (in Pulmone *Aſthma*, & ſingulos affectus in ſingulis eorum locis facientem) excitari. Cujus enunciati fides eo confirmatur, quod in *Arthritidem*, etſi minutam,

nutam, & parvam, tum *Pleuritis*, tum etiam *Angina* semel; *Asthma* vero sæpius mutaretur. At, quod (Testium mille instar) omnem Argumenti metum adimat, hoc est; per *Arthritidem*, iterum recte, & debitis ex intervallis, edentem Paroxysmos; tum *Asthmate*, tum *Impetigine*, ne dicam alios affectus omnes, Ægrum liberari; difficillimisque Vitæ annis, supra quam spes, aut amicorum expectatio fuit, defendi.

Minime vero credendum, Morbis hisce procreandis unam sufficere Materiem omnibus *Arthriticam*; quin potius serosa Sanguinis eluvie v. g. in *Asthmate*, eam involvi, irretiri, &, simul cum aliis Sanguinis retrimentis, per *Pulmones* exterminari. Quod vero de *Asthmate* propositum, de *Impetigine*, cæterisque affectibus jam dictis, aliqua parte affirmari posse, cogitandum est.

Hinc opinari par est, Aegrotantem illum, bono Corporis habitu à Natura donatum, Vitæque ratione non adeo prava, aut inepta usum; in tot gravissimos affectus, forsan non alia potius de causa, incidisse; quam quia *Arthriticum* Miasma, quod, (ἀεὶ φυόμενον ex more usitate, & regulari minime, sic, ut debuit, expulsum fuit) in ea, quæ intus sunt, ferretur; ibique dictos, vel ex toto, vel ex parte, eaque nunc majori, nunc minori, faceret affectus.

Unde probabile, si, longo illo multorum Annorum spatio, (discessum inter reditumque rectæ, in Artubus molestæ, & vehementis *Arthritidos*) quo toti tantisque modis Æger afflictatus erat; habita *Arthritidos* ratione, fuisset ille tractatus, &, in *Arthritide* reducenda, locata fuisset opera; Medendi viam tutiorem, Ægroque multo fuisse commodiorem.

HIST. VI.

Asthmatis *Vultum induens* Arthritis.

NOnnunquam Artus, ut ante dictum est, relinquit *Arthritis*, & ingressa *Respirationis Organa*, vel ea continuenter urget, vel accessionibus adeo crebris & molestis; ut, in illa Corporis Regione, non tam peregrinus, quàm Morbus indigena, & vernaculus esse videatur. Hujus rei exemplum hic subjiciam, mihi notissimum; Virum medendi Arte percelebrem, eamque hodie feliciter exercentem. Fuit ille parentum altero, diu *Asthmatico*; altero *Phthisico* procreatus: brevem, & male formatum habens *Thoracem*, tanquam ad *Asthma* factus, *Pectoris* affectibus ab ipso ortu proclivis existimari potest.

Post Adolescentiam floridam, sed & temperatam, ætate matura, laboravit *Arthritide*, crebro recurrente, satisque apta. Anni aliquot hunc in modum agebantur, cum à *Catarrho* spirandi difficultas *Arthritidi* succrevit, progressu temporis ingravescens. Huc non parum contulit Aer, Fumo Carbonum, salinis (è vicino mari) Vaporibus, & Officinarum, quæ in propinquo erant, graveolentia repletus. Flante Euro, vel Euro-aquilone, raro ille sine difficultate spiravit; ut vel ea de causa, (Vento nimirum eo exorto) sæpe lecto se ejicere, & Corpus erigere cogeretur. Eo durante Vento, semper Δυσπνοϊκός; cessante eo, vel in alium mu-

mutato, tanquam incantamento, levatus est. Cena interdum obfuit immodica, & in Victu error fere omnis. Obfuit Cutis, alias à Frigore, alias ab Aere nimis spisso, constipatio, & impedita Διαπνοὴ. Quin etiam *Asthma* nonnunquam intulit, ab Equitatione, vel Ambulatione, vel alia aliqua Exercitatione nimia, fatigatio; uti etiam nonnunquam Aeris, & Platearum ardor æstivus: unde Spiritus animales, sive exhausti, sive debilitati, reciprocando Pectori vix sufficerent. Sæpe à Cruditatibus incepit *Asthma*: namque inde Flatus; inde Abdominis distentio; inde Thoracis coarctatio, in Spiritu trahendo, inde labor, & difficultas.

Sanguis huic Aegroto, *Inflammationi* contrahendæ admodum pronus erat; sæpe in *Peripneumonias*, aliasque *Febres*, (nunc *Sudoribus*, nunc *Diarrhœa*, nunc *Urinæ profluvio* signatas) evectus; semper autem pertenuis, quique minima de causa colliqueret; qui nunc per Renes efflueret; *Pulmones* sero qui nunc obrueret, & Spiritum elideret. Illud autem Serum, post aliquam in *Pulmone* moram, vitreo sæpè colore exantlatum est.

Ingruente *Asthmatis* insultu, reliqua ejus Symptomata antecedere solebat Ventriculi inflatio, cum Intestinorum Vermiculatione, & Dejectione postmodum insequente: magna *Pectoris* erat Constrictio; Lateris præcipuè dextri, subtus Mamillam: ubi loci Aeger in omni *Asthmate*, potissimè torquebatur.

In Paroxysmo *Asthmatis* (quoniam unum idemque rarò diu profuit) Medicamenta in usum trahebantur varia. *Mixtura* nempè *Riveriana*, *Tabaci Fumus Tubo haustus*, *Empl. Epispasticū Dorso inter Omoplatas admotum. Ol. Amygd. d. cum Diacod. Potio Teæ*, cum adjectis *Bals. Sulph. Terebinthinati* guttis aliquot: at omnium maximè, certissimeque, *Inflationem* mirum in modum cicuravit, compescuit Potio *Coffee*.

Ad *Prophylaxin*, & adversus *Asthma* sui tutelam, Æger, (auxilium ab exploratis sumens) *Eccoprotico* identidem adhibito, tempori Cruditates exterminavit; itaque malum anticipavit. Profuit *Decoctum Corticis*, eo namque Sanguini robur conciliatum. Profuit Diætæ ratio accurata; Cœna parca, vel nulla; loco Cerevisiæ, *Vinum Burdegalense*, aqua dilutum; profuere *Fonticuli*, Dorso aperti. Id autem, ut recte concoqueret, & Frigus evitaret, Ægro præcipuè curæ erat.

At, quod rem nostram maximè attingit, eamque non parum illustrat, ex quo tam gravi *Asthmate*, omni mense, ne dicam Hebdomade, recidivo laboravit Æger (id est, per decennium ultimo lapsum, & quod excurrit) rarius, minus ille doluit Articulis: &, quod imprimis notandum, hujusmodi Dolor, quoties occurrit, è vestigio *Asthmatis* insultum est secutus, eique connexus: ut, ab eadem causa communi, nempe *Arthritica*, non immerito fieri credatur, uterque hic affectus; & quod *Asthmati*, natura tam *Arthritico*, per *Arthritidis* Paroxysmum regularem, (modò Vires aliæque Ægri res annuerint) utiliter occurratur.

Huic quidem Ægro persuasi, ut quo fieri posset Artificio, præsertim *Marte*, & *Phœnigmis*, à Pectore longè arceretur, in extremas partes evocaretur *Arthritis*; ea nimirum opinione ductus, quo

quo plus *Pedibus*, eo illum minus *Pulmone* laboraturum. Neque huic opinioni refragatus eſt Æger; imo maxima ex parte conſenſit: Iſtam autem medendi viam excluſit Ægri Conſtitutio tenera, *Phœnigmorum*, aliorumque, quæ Dolorem excitarent, uſum non admittens. Quæ ad hanc rem adhiberentur omnia, *Pectori* ne obeſſent. *Aſthma* ne inferrent; potius quam ut *Arthritida*, cavendum erat.

Ut autem Hiſtoriæ nobili finem imponam, habetis *Arthritidem*, Dolore Articulorum, Tumore, certiſque omnibus numeris abſolutam, germanam, exquiſitam; habetis, inquam, eam caſtra mutantem; Pectus invadentem; idque ſic afficientem, ut in *Aſthma*, morbum illius Regionis proprium, & vernaculum, mutari exiſtimetur.

HIST. VII.

Ab Arthritide *repercuſſa*, Pectoris *externi Oppreſſio*, Spiritus *impeditus.*

VIr inſignis, illuſtri Domo natus, poſt Adoleſcentiam opiparam, & non nimis ſiccam, ſub ingreſſum Juventutis *Arthritide* correptus eſt; eaque multos annos apta, & regulari laboravit. Pede doluit, cum, à frigore repercuſſa, *Arthritis* Sternon, & reſpirandi Organa derepente invaſit. Pectus hinc gravatum: impeditus Spiritus: nulla vero expuitio, nulla *Tuſſis* erat; ut, in Membranas Muſculoſque, Pectus ambientes, Materiam impelli vitioſam, omnino judicemus.

Vomitu, quando illi proclivis erat, per *Decoctum Cardui* citato, tametſi non multum ejecit, dilatavit tamen Spiritum, & Caput dolore affectum allevavit. Viſum erat *Diaphoreſi* Materiam evocare; quem in finem *Epithemate* (ex *Aq. Reginæ Hungariæ*, *Tinct. Lavendulæ*, *Spiritu Vol. Oleoſ.*) immerſa Lintea, *Pectori* applicantur; Stragulíſque ſimul pro rei neceſſitate adjectis, Sudor elicitur exoptatiſſimus, utiliſſimus. Verum Materia nondum penitus educta, ſed interdum *Inguen*, nonnunquam *Oculos*, alias *Cervicem*, modo etiam *Genu* afficiente, ut magis regularem *Arthritida* facerem, & extremarum Partium Articulis infigerem, *Infuſi amari* Hauſtum, cum *Tinct. M. gtt.* xx. bis in die ſumendum, imperavi: nec quidem fruſtra: paucorum etenim dierum ſpatio Pes doluit; expulſa eſt *Arthritis*; ea, quæ intus, ſunt liberata.

Alio tempore, cum à Frigore pariter repelleretur *Arthritis*, ejuſque Materia una cum Sero abrepta *Gravedinem* faceret; uſu *Tyncturæ Sulfuris*, (cujus beneficio Materiæ inclinatio commodum mutata, & ad τὸ ἔξωθεν verſa erat) Æger convaluit.

CAP. XI.

De Catarrho, Tuſſi, & Peripneumonia Arthritica.

ART. I. QUamvis hi affectus, quoties abſoluti & legitimi reperiantur; propter diverſos eorum Vultus, & Pathognomonica diverſa; non immerito *Specie* diſtingui: proindeque non unius tituli eſſe judicentur: Nihilominus has *Anomalias*,

quando ab eadem causa, nempe *Arthritica*, idem *Subjectum*, nempe *Pulmonem*, afficiente producantur; propter hanc earum inter se convenientiam, & necessitudinem, una, non inepte hoc Capite, tractari fas est. Ut autem de illis clare, & perspicue dicam; primum, earum communia, quæ omnibus, vel minimum plerisque sunt; tunc quibus illarum, quæ propria sint, edisseram.

II. Omnibus hoc commune est, illas tam cito nullos unquam invadere, nullos æque male habere, & multare, ac quos sive gibbosos, sive graciles, sive *Pectore* nimis brevi aut acuto, aliove quovis modo angusto, nec satis apto, Natura fabricavit, aut etiam Constitutione nimis tenera donavit. Si qui etiam *Ictu*, *Casu*, *Vociferatione*, vel *Exercitatione* aliqua vehementi injuriam *Pulmoni* intulerunt; vel à Parentibus *Phthisicis*, aut *Asthmaticis* exorti, vel ipsi tales fuerunt. Hos, inquam, omnes *Arthritis* sæpe larvato Vultu aggreditur; quumque ejus suspicio ne vel minima incidit; *Pulmonis* Adytum intrando, Membranas ejus corrodendo; tarde crebro, ac certo, perimit. His enim Corporibus, *Pulmo* læsus, & debilitatus, alienum facile recipit; difficulter rejicit, itaque tandem acri, & viroso eo corrumpitur.

III. Hujusmodi Corpora vexantur his *Anomaliis*. Utrum vero *Arthritis*, vel quousque ea, *priusquam se Regularem ostentavit, & in Artubus unquam emicuit*, *Pulmonem* afficiat; quoniam indicia non habemus manifesta, & fide digna, explicari nequit. Suspicari vero licet, Naturam, in iis, qui parentibus nati *Arthriticis*, una cum ipsa vitæ Lampade Miasma accepere; quoties illi, ætate prima & ineunte, *Achoribus*, *Catarrhis*, *Tussi*, aliisque hujusmodi malis supra modum urgeantur, (eos autem crebro sit urgeri, & Morbis his alienum aliquod exterminari constat) Miasma, à Parentibus acceptum, in Natorum Sanguine retentum, ibique copiis adventitiis quotidie auctum, hisce morbis, aliqua ex parte ablegare. Hoc autem, utrum ita revera sit, an secus; ex Natorum, & Parentum malis simul comparatis, optime (tametsi, propter rei obscuritatem, non sine aliqua dubitatione) colligendum. Quare in *medicis*, uti dixi, *Suspicionibus* hoc habendum, eoque magis, quoniam, data positaque conjecturæ hujus veritate, Medicinæ *Arthritidem* expellendæ reducendæque, ætate hac tenellula, omnium minime locus inveniatur.

IV. Ad eas transeo *Anomalias*, quæ disquisitioni nostræ magis exponantur, & patescant. Postquam *Arthriticis* Paroxysmos aliquot idoneos, & regulares sustulere, non raro accidit; maxime, si iidem Corpora modo descripta habent; à Paroxysmo sive interciso, nimis leni, vel raro, Materiam in *Pulmonem* transferri ὑστερὴν. In *Paroxysmo* intercisos, vel abrupto, sæpe per *Emplastrum*, *Cataplasmum*, *Frigus*, vel externum aliquod aliud istiusmodi repellens, ad τὸ ἐνεότον retro agitur materia, cujus utique Repulsioni statim superveniunt Pectoris Gravitas, & Farctura, spirandi angustia, aspera Arteriæ Titillatio, Tussis, Sputum primò tenue, posteà crassius; quæ quidem accidentia, qua sunt proportione, *Pulmones* affici, & in eos humidum impelli *Arthriticum*, aperte indicant. Hæc est *Arthritidos* in *Pulmonem* Trans-

Translatio, omnium maxime evidens & certiſſima.

Eſt autem ubi, *Paroxyſmo* minime abſciſſo; verum, propter ejus ſive lenitatem, ſive raritatem, mala eadem oboriantur; & dubium magis reddant, ſintne ipſa *Arthritica*, annon. Hoc autem dubium, *Arthritide* brevi poſt in *Paroxyſmum regularem* erumpente, non raro eluitur: & ea, recte nunc demum agendo, ſe nuper minus rectam fuiſſe confitetur. Ita, ex *Arthritide* regulari præcedente, comitata, vel inſequente, habes, de iſtarum *Anomaliarum* natura prorſus *Arthritica*, quibus tuto poſſis acquieſcere.

V. Porro, in hoc concordant hæ *Anomaliæ*, (uti cum iis ceteræ fere omnes) quod ſæpiſſime Seniores, interdum media ætate Viros, at rariſſime Juvenes, quantum obſervatione conſtet, adoriantur. Ut de meis loquar; ex hujuſmodi laborantium numero, quem vidi, non exiguo, unum tantummodo Adoleſcentem inveni: alios omnes aut ætate grandi, aut ſaltem matura, ac conſtanti.

Hujus rei cauſa minime obſcura eſt; quia, licet *Arthritide* nativa, & à Parentibus ducta, Ægrotantes, ipſa quidem Adoleſcentia, nonnunquam Pueritia, dolent; hoc in *Arthritide* acquiſita non temere cernendum. Ebrietate, Gula maliſque ea moribus acquiritur; atque ideo, ante medium vitæ, raro Paroxyſmos inchoat regulares; perraro ἀνωμαλίας: in ſexu vero muliebri, raro ante Partus, & Catamenia finita.

VI. Sputi ratio eſt habenda: Primo illud tenue, nec quidem multum eſſe ſolet; brevi poſt tempore copioſius: aliquando cum Humorum tanto in *Pulmonem* flumine, quantum Pectus aggravet; *Pulmonem* infarciat; Vocem obtundat, Spiritum impediat, quodque, ſi diuturnum eſſe contigerit, Ægri Corpus attenuet, infirmet, & demum opprimat. Qua vero proportione *Sputum* excreatur, eadem fere minuitur, in extremis Partibus, *Arthritis*, ſic, ut quo plus *Sputi* ejiciat Ægrotans, eo minus *Articuli* afficiatur. Etſi vero iſtiuſmodi *Sputatio* maxima ex parte ſalutaris (quoties nimirum non immodica, neque temere ſuppreſſa) eſſe reperiatur, in extrema tamen Senectute, nimiam, & perniciosam, interdum novi, ſic, ut ea multum Æger enervaretur, & demum enecaretur. Hoc autem, ut opinor, rariſſime occurrit.

VII. Nihil hos affectus eſſe *Arthriticos*, evidentius ſignificat, quam unum illud, quod ſint omnes *Arthritidi inverſa* ratione, qua Paroxyſmum vel regularem, vel interruptum excipiant, vel abſentem introducant; vel deficientem ſuppleant, & quidem ita, ut quo minor, rariorve ille, eo hi majores: ut ex imminuta *Arthritide* externa, pro affectuum horum acrimonia & importunitate, internos hos affectus *Arthritica* origine eſſe conſtet; &, à Miaſmate *Arthritico* Pulmonem ineunte, *Tuſſim*, vel *Catarrhum*, vel *Peripneumoniam* excitari.

VIII. De *Anomaliis* hiſce ſingulatim ſumptis, jam proxime dicendum; & quidem, primo, de *Tuſſi* obſervandum, illam harum omnium eſſe frequentiſſimam, quæque Paroxyſmum *Arthritidis* regularem uſitatiſſime inſequatur, raro autem comitetur, niſi ægroto valde *Arthritico*, *Pulmonem* admodum imbecillem habente: Hujuſmodi ego *Arthriticos*, nimirum *Phthi*-

m 2 *ſicos*,

ficos, Ægrotantes, uno eodemque tempore Tussientes, & Dolentes, aliquando inveni. *Tussis* hæc *Arthritica* nonnunquam in Paroxysmum *regularem*, (Materia in Artus translata) suapte sponte desinit; promptissime vero, si *Cathartico* non nimis leni, sed Sanguinem miscente, & turbante, fuerit adjuta.

De *Tussi* porro aliud notavi, silentio minime prætereundum; nempe, in nonnullis *Arthriticis* Paroxysmum eam omnem antecedere; Ægrum, dies quatuor, vel quinque exagitare; inter Accessionis Symptomata prænuncia, jure merito censeri; quumque ea Sputi multum ejiciatur; (aliquando permultum ejici exploratum habui) una cum eo Miasmatis partem aliquam *Arthritici*, per *Anacatharsin*, quod probabile videtur, expelli.

IX. Hujus generis *Catarrhos*, uti semper *Asthma* comitatur; ita interdum *Hæmoptoe*: Immensa Seri copia Spiritus viæ occluduntur, unde *Asthma*; & in eodem Sero demum exantlando, quia *Pulmo* (simul cum universa *Pectoris* compagine) concutitur, rapide convellitur, ipsumque Serum, acre & mordax, vascula exedit; ab ista agitatione, acrimonia, fit interdum *Hæmoptoe*. Quæ, tametsi Ægro terribilis, horroremque ei, forsan alias meticuloso, incutiat; minime tamen pertimescenda, tanquam pessimi prorsus ominis: modo *Pulmones*, à natura ἴυζοι, nulla evidenti causa læsi, & Curatio matura, & apta fuerit instituta.

X. Hæ *Tusses* sæpe, & interdum hi *Catarrhi* ex intervallo aliquo revertuntur, quando nimirum Miasma, (ut est semper nascens) in Sanguine renovatum, ac cumulatum, *Pulmoni* infigatur. Accessionibus his imprimis favet Autumnus, qui, quum illud tempus sit, in quo, ad τὸ παροξύνεσθαι, & Miasma emittendum, moveri soleat *Arthritis*; & in quo *Catarrhi*, & *Tusses* grassentur exquisitæ; quidni disce nostris favere judicetur. Unum autem hisce omnibus inesse, & quidem magnopere ad eas contribuere censeo, nempe *Pulmonum* à natura imbecillitatem, & ἀζυγίαν: unde ii, *Arthritico* Miasmati, (quandocunque fuerit in Sanguine congestum, & expulsioni aptum) Pectus adeunti, in se recipiendo, arcteque complectendo, perpetuo sunt parati.

XI. *Tussientibus* his *Febricula* seu nulla, sive lenis esse reperitur; sin eos algere, aut Cardiacis nimium indulgere contigerit, (unde *Febris* sive accendatur, sive augeatur) *Peripneumoniam* est quod timeas. Quacunque vero de causa initium capiat hic affectus, signa eum ostendentia, quæ συνδρομὴν constituant παθογνωμονικὴν, plane sunt eadem, ac in *Peripneumonia* vulgari, & absoluta; &, utrum affectus hic *Arthriticus* sit, an vero minime, nisi forte Dolor *Articularis* simul occurrat, extraque dubium rem ponat) ex ejus *Historia* tantummodo petendum est. Quoties autem *Arthriticus* esse apparebit, hujus rei in eo curando rationem aliquam haberi, oportebit.

XII. *Anomaliis* hisce medendi Indicatio generalis, eo, quod alienum est, citissime tutissimeque *Pulmonem* liberat: illud autem in diversis his affectibus, modo non uno perficiendum. In iis omnibus *Venæsectio* prodest, ubi nihil adversatur: In teneris, & debilibus, vix unquam administranda; in morbis, & ætate fractis, ne vix unquam. *Hæmoptoe*, & *Peripneumonia* labo-

laborantibus est aptissima; præcipue *Peripneumonia*, qui omissa *Venæsectione* raro curantur. Ubicunque vero instituta fuerit, caute & provide cavendum est; ut, *Arthritidi* postmodum in Artus expellendæ fugandæque, Natura ne reddatur impar.

Proximo loco de *Purgatione* cogitandum: Ea etiam omnibus hisce malis occurrit: & probabilis videtur, ubi Vires Ægri consentiunt; maxime vero, ubi Corpus crassum, & plenum; aut Intestina sunt immunda, & nulla fuit *Venæsectio*. Illa vero *Purgantia* jure merito præferenda, quæ sanguinem exagitando, & turbando, ad *Arthritida* movendam conferant: de quibus iterum, & sæpius alibi.

Præmissis his, ad ea descendimus, quæ *Arthritidi*, hospitio novo, & inepto, (*Pulmone* scilicet) excitandæ, & foras ejiciendæ faciant. His adjungi, & cum iis simul componi juvat illa, quæ, *Pulmoni* dicata, ei, sive per *Anacatharsin*, sive alio quovis modo inserviant. En horum Exempla.

℞. *Alcohol. M. Balsam. Capivi aā* ℈ß. *Conf. Fruct. Cynosbat.* ℈j. *Syr. Cap. Ven. q. s. f.* Bolus.

℞. *Flor. Sulf.* (*vel Benzoin*) *Chal. prædicti aā* ℈ß. *G. Ammon. soluti q. s. f.* Pil.

In *Tussi*, vel *Catarrho Arthritico*, (modo nulla *Febris* suspicio fuerit,) sumatur *Bolus*, vel ex *Syr. Balsamici coch. j. Pil.* bis in die, cum *Decocti Pectoralis* haustu: quem quidem *Syrupum*, vel ejusmodi aliquem, alias sæpius in die lambat: Alias, forma liquida siquidem arridet, iisdem temporibus propinetur *Haustus*.

℞. *Syr. Tussilag.* (*vel Cap. Ven.*) ℥ß. *Tinct. Sulf. gtt.* x. *quibus probe mistis adde Pul. Olib. Chal. N. aā* ℈ß. *Aq. Hyssopi* ℥iijß. *f.* Haustus.

Loco *Tinct. Sulf. Balsamum* ejus *Anisatem*, vel *Terebinthinatum*; *Balsamum Capivi*, *Gileadense*, *Chiliense*, vel *Peruanum* certis suis Dosibus adhibeantur.

Quando malum inveteravit, ad prohibendam Sanguinis Colliquationem, *Decoctum Corticis* aliquoties præscripsi, in Ægroti emolumentum non mediocre.

Tussienti prosunt *Troch. Nigri Londinenses*, *Ecligmata*, & ad Sputum educendum, & *Tussim* mitigandam, quæque tuto faciant *Arteriaca*.

Quum Remediis internis dies tres, vel quatuor impertiveris; unde roboretur Sanguis, & ad τὸ Παροξύνειν exstimuletur; si nulla in Articulis apparebit *Arthritis*, applicetur extra, Parti creberrime dolenti, *Empl. Cephalicum*, per se, aut cum *Picis Burgund.* quantitate æquali; vel *Ceratum viride*. Sin ista, nimis imbecillia, Materiam non movebunt, & ex eorum usu nulla *Pulmoni* fiet utilitas; validioribus opus erit auxiliis, & majori mole pugnandum. Hoc casu *Phœnigmi*, *Vesicantia*, *Setacea* possunt usurpari. Eo autem modo in eorum usu, progredi juvabit; ut à mitioribus semper incipias, neque, nisi illa frustra fuerint, ad severiora ascendas: quumque severioribus uti necessum erit, non nisi Naturæ permissu, & sic, ut ejus vires pati possunt, id tentandum.

XIII. Hac methodo, in his affectibus, *Pulmoni*, ut opinor, optime prospicitur; maxime si, Tutelæ gratia, in Dorso *Fonticulos* aperiat, sique aëre sicco, & ventis agitato utatur *Æger*, sique eo omnia dirigat, ut recta perstet

Arthritis, & ex intervallis debitis recurset.

Hisce vero prætermissis, aut odiose, & negligenter actis, *Tussis* ingravescit, Corpus non alitur, nullus in eorum, quæ decedunt, locum subeuntibus, succedit *Macies*: Pituita, quæ principio tenuis erat, jam crassior fit, exscreatuque difficilior, & interdum cruenta. Exulceratio fit *Pulmonum*, unde, tanquam exquisita φθίσι, oppressus æger, e medio excedit.

XIV. In *Peripneumonia* vero *Arthritica*, rapidiori gyro versatur res. Inter initia, Morbo protinus occurrendum; alias sane non facile vincendo. Sanguinem cito detrahi, Enema post horas aliquot immitti, *Purgationem* die postero institui, oportebit. *Linctus ex Oleo Amygd. d.* vel *Oleo Lini*, omni fere hora delingendus. Vitanda sunt *Emulsa*, & *Decocta* nimis frigida; sique apparebit in Artuum aliquo *Arthritis*, vel, eam educi posse, Spes erit; per eam educentia consulendum est Ægroto. Hoc enim perpetuo ratum esse arbitror, *Peripneumoniam*, ex *Arthritide* inversa, & in Febrim adaucta, natam, ejusdem *Arthritidis* expulsione, & in Artus amandatione, & in viam reductione (modo hoc effectum reddere licebit) comodissime posse removeri.

XV. Non ignoro Clarissimum *Sydenhamum*, Medicum ἰσόθεον, de sanandis his affectibus aliter scripsisse: nimirum, Metastasi Materiæ vitiosæ facta in *Pulmonum* lobos, Intentionem medendi non ad ipsam *Podagram*, esse dirigēdam; verum, (hoc symptoma, *pari modo tractandum*, *quo* Peripneumonia *absoluta*; Venæsectione *scilicet repetita, cum* Diæta, *&* Remediis refrigerantibus, *ac incrassantibus: Purgandum insuper Ægrum, inter* Venæsectiones, *idque* Potionibus lenientibus: *Sudorem autem obesse, materiam* Pulmonibus *impactam indurando; unde generantur abscessuli & tandem Ægri mors certissime subsequitur.*) At ego per Ὑγίειαν, per *Æsculapium*, per ipsius *Sydenhami* Manes, oro obsecroque; quænam *Morborum Venenosorum* (cujusmodi sunt hi omnes) Curatio probabilior, quam per ipsius *Veneni* è Corpore, vel in Artus, in Partes à Centro vitæ remotas, & minus nobiles, expulsionem? Annon Natio Medicorum omnis, ipseque alias *Sydenhamus* ἀνεπιτήδειον, quoties ingravescat, & in Orgasmum evehatur, exterminari, exturbari, ejicique jubet? Annon hoc ipsum Naturæ opus; eique ministerio, & auxilio, Medicorum esse, prædicatum est. Hisce vero, tanquam Basi & Fundamento, positis, quæ (secundo loco) Medicina hanc alieni expulsionem magis promovere possit? ea, videlicet, quæ *Venæsectiones repetitas*; *quæ Diætam*, & *Remedia refrigerantia*; quæque *Cathartica* blanda, & lenientia; (quæ quidem omnia, Sanguinem deprimendo, *Venenum* in eo retineri faciant) spretis interea, neglectisque *Diaphoreticis*, *Arthritidem* expellentibus, comprehendat; An, è contrario, quæ ex Remediis calidioribus, Venenum, ad Naturæ votum, & propositum, in Artus tuto extrudentibus; quæque ex *Venæsectione & Purgatione*, ad hoc opus accommodatis; quæque auxiliis, extra admotis, *Arthritidem* evocantibus, sit composita? Si à *Febre*, Medicamentis Calidis ne inferatur, erit periculum? hoc ut devitetur, missione Sanguinis sufficienti, & Calidorum usu non nimio, cavendum est; sed neque rei ullius, propter ejus, qui incidere

dere possit, abusum, spernenda protinus utilitas; præsertim ubi magna, & humano generi salutaris. Altera vero ex parte *Veneno* retento, licet depresso; quam exulante, & amoto, tum commodi minus, tum periculi plus, oriri certum est: itaque esse, non suadet Opinio temere suscepta, sed cogit Experientia, non sublestæ fidei, verum iterata, firma, & (uti mihi videtur) rationi consona.

HISTORIA I.

Tussis Arthritica.

DUm hæc in manibus sunt, memet interea consulit è propinquo quidam; humili loco natus, annos circa quinquaginta; Pectus aggravatum, Vocem impeditam, & *Tussim* habens media æstate molestissimam. Screatu ille multum ejecit, *Tussi* exantlavit; nonnihil elanguit; febricitavit. Erat, quod *Tussim*, qua magnam, qua diutinam, qua tempestati non nimis congruentem, ingenio & natura esse singulari, submonere videretur.

Quæ per Anum Materiam è Sanguine, leniter educerent, ex usu medico Remedia præscripsi: quibus sumendis, postquam Aeger dies aliquot, tam utiliter, quam sedulo, incubuerat; novum ecce malum, improvisum, inopinatum est exortum; *Genu* nimirum dextri *Dolor*. Cumque didicerim, *Pedibus* illum antea, more prorsus *Arthritico*, doluisse; per annum autem integrum, & quod excurrit, minime; Dolorem hunc *Arthritidis*, sese in *Paroxysmum* efferentis, indicium esse existimavi. Cum brevem eum, mediocrem, neque satis acutum observaverim, partim Materiæ per Anum, partim per *Pulmonem* ejici, *Tussimque* illam revera *Arthriticam* esse, judicavi.

HISTORIA II.

Tussis *Paroxysmi* Arthritici *Symptoma prænuntium.*

SEnex perhonorificus, morum suavitate, animique integritate clarus; quum de varia, & multiformi *Arthritidis* natura, sermones unà fecerimus; de sua, qua triginta jam annis per vices ægrotaverat, sciscitanti mihi confirmavit, se Febricula, per omnem fere juventutem, quotannis fuisse, deinde vero Rheumatismo, affectum; cum hoc eventu minime reticendo, quod, ex quo hic primum apparuit, illa plane desierit, neque semel unquam Ægrotantem ex eo tempore invaserit.

Rheumatismo ut mederetur, hortatu Medici, per totam *Angliam* tum temporis, celeberrimi, *Diaphoretica* sumpsit; iisque affatim assumptis, quæ per Artus hic illic sparsa erat Materia, jam Articulis affixa est, & vulgi quidem opione Æger Ποδαγρία. Eo more *Paroxysmus* erat, ut *articulari* (Digitorum maxime) *Dolore Tumoreque*, noctis unius spatio, excitatis, se ostendere; &, omni Vere, & Autumno, multos annos reverteretur. Quod vero memoria dignissimum, *Paroxysmum* omnem præivit *Tussis* importuna, vehemens, molesta, qua, dies quatuor, vel quinque, Ægrotum exagitante, multum ille tussiendo semper ejecit, & una cum Pituita (quod quidem

verisimile) Miasmatis *Arthritici* partem. Cetera vero, quantum ab ægroto accepi, *Arthritis* se rectè gessit.

HIST. III.

Sputatio Arthritica, *in extrema ætate nimia.*

TAbernarius quidem in vicino Oppidulo, per ætatem mediam & constantem, *Arthritide* doluit recta, & idonea; grandior autem, inversa & *Anomala.* Nunc *Ventriculum* ea, nunc *Pulmonem* est ingressa; illi Ἀνορεξίαν, Δυσπεψίαν, Nauseam inducens, huic, *Tussim.* Erat *Tussis* admodum molesta; Pituitæ tantum movens, quantum Ægrotum ætate provectum debilitaret, alimento privaret, macilentum redderet: qua vero ratione gliscebat in Visceribus *Arthritis*, in extremis partibus ea remisit, & quidem è vestigio; sic, ut de Materiæ, ad τὰ ἔνδον à τοῖς ἔξω, translatione, & de his affectibus, ab eadem causa communi oriundis, nihil omnino dubitandum. E *Cortice*, *Marte*, & *Sulfure* præparatis, varia præcipiebantur, una cum incrassantibus, & Sanguinem roborantibus: eo videlicet, ut in Artus expelleretur *Arthritis*, itaque defenderetur *Pulmo.* Natura autem viribus deficiente, (πρῶτον μὲν πάντων δεῖ φύσιος) frustra erant omnia. Medicamenta, utut probabilia, sexagenario, annis & tristitia fracto, parum profuere. Sputatione nimia, Virium imbecillitate, Animi mœrore, propter res domesticas depressum, & Medicamenta vix sentientem, Mors abstulit, *ultima Morborum Medicina.*

HISTORIA IV.

Anacatharsis Arthritica *Salutaris.*

INeunte seculo supra millesimum septingesimo, ad Presbyterum *Exoniensem* arcessor, qui, eo tempore quadragenarius, constitutione tenerrima, & jam annos septem *Arthriticus* fuit. Paroxysmo dudum gravissimo affectus est, Manus, Pedes, Genu alterum obsidente, eoque adhuc consistente, mox apparuit *Catarrhus*, Nares, Os, Pulmonem, more pene *ferino*, obtuens. Hinc *Pectoris* farctura, Spiritus difficultas, *Tussis*, Sputum primo tenue, postea crassum & copiosum, & imo Pectore, magnoque cum molimine eductum. Quemadmodum illud συνέδρευον (*Sputum* volo) increvit, ad eundem plane modum & rationem, signa pure *Arthritica* (id est, *Dolor* & *Tumor Articularis*) sunt minuta. Ut *Arthriticum* Miasma aliqua ex parte per *Anacatharsin* expelli, compertum habeatur.

Ad *Tussim* mitigandam, & *Sputum* simul movendum, *Syrupum Balsamicum* & *de Meconio*, sæpius in die lambendos; & *Pil.* hora somni, sed modica quantitate, *Styracinas* dedi: Quod Humorum nimiam inhiberet *Colliquationem*, & ab ea Sanguinem tueretur, *Decoctum Corticis*, iisdem *Syrupis* dulcatum, imperavi: quæ cum fructu, & emolumento non mediocri adhibebantur.

Biennio post, ab una eademque causa evidenti, nempe Frigore, & *Articulis*, & *Tussi* laboravit Æger; eoque procul dubio magis, quoniam, cum

cum Autumnus esset, ille Sanguini depurgando non parum faveret; Is erat Dolor *Arthriticus*, quo nunquam huic *Arthritico* major, nunquam acerbior; ea vero *Tussis*, quæ, Sputatione multa, & Pituita larga vi emissa, Dolorem penitus abscinderet; ejusque causam, per *Anacatharsin*, amoliretur. Cujus rei veritas vel hinc eliciatur, quod Doloris interruptio *Sputum* derepente sequeretur, & pari passu comitaretur. Hujus *Sputi* movendi citandique gratia, *Opobalsamum*, ex *Syrupo Balsamico* sæpius in die, non sine fructu, datum est. Omnia denique sic comparata sunt, ut *Arthritidi*, per *Pulmones* fugam molienti, via patefieret. Ex sententia res successit.

HISTORIA V.

Peripneumonia Arthritica.

MAtrona lectissima, sanctissima, majores habens inter Aborigines *Damnonios*, stirpe tam nobili dignissima; *Pectore* à natura brevi donata, nonnullis ejus affectibus, ea de causa proclivis esse visa est. Quæ, ab ipso vitæ initio, *Pulmonem* illius ingredi, *Tussimque* facere sueta fuit Pituita, crassiorem jam, & ætate progredientem Ægram, magis aggravavit. Hinc *Tussis* illi, per ætatem omnem mediam, permolesta; hinc *Dyspnœa* fere perpetua.

Vitæ annum circiter quinquagesimum, cessante *Tussi*, locum ejus supplevit *Dolor Artuum* erraticus. Tumuerunt Digiti; doluerunt Articuli, præsertim *Genua*, & *Carpi*; qui interdum Tumore, sed in omni Paroxysmo Dolore sunt affecti. Ruboris, Splendoris interea nihil unquam est visum.

Cùm Materia crebro *Subjectum* mutaverit, nunc quæ extra, nunc quæ intus sunt, obsidens; frequenti observatione palam factum est, ea foras erumpente, & in *Artubus* subsistente, *Pulmones* esse tutos, *Respirationem* integram: contra, intus agente Materia, immunes esse Artus. *Tussienti* nihil magis profuit, quam *Trochisci nigri Londinenses*, & istiusmodi Pharmaca Pituitam educentia. Potioni fuit Pomaceum, Cerevisia longe commodius. Nihil algore pejus, hoc enim Spiritus brevi impeditus, Ægra pene strangulata.

Quum iter hinc in locum, Carbonibus & Fumo celebrem, facere decreverat; Plethoricæ, *Tussienti*, *Asthmaticæque* suasi, ut, priusquam inciperet, Sanguinem detrahendo, Ventrem inaniendo, *Sputum* movendo, Materiam in Artus vitiosam expellendo, itineri (quando Hyems erat) inauspicato, Civitati *Tussientibus* infestæ, se quodammodo paratam redderet. Prætermissis autem hisce, *Tussis* itinere adaucta est. Fumo Spiritus impeditus, ut, accedente ad hæc Febre, (Medico longe nobilissimo frustra vocato) vita paucis post diebus cederet.

Per *Tussim* veterem & humidam, id, quod alienum erat, Naturam exterminasse; sicque Articulis pepercisse, non improbabile est: per abruptum *Articularem* Morbum, ejusque Materiam *Pulmonibus* impactam, fieri *Peripneumoniam*, interfici ægrotantem, manifestum est.

HIST. VI.

Catarrhus, *Asthma*, *Tussis* Arthritica, *per Humorum in Artus* Αντίσπασιν, *& deinde Evacuationem*, *mitigata*, *sublata.*

ABhinc annos tres vel quatuor, forte mihi obvenit hujusce Tituli Historia, nisi fallor, observatu, memoratuque digna. Erat in suburbiis *Totonesii*, de meliore nota, Vir, olim Athleticus, valentissimus, Corpore quadrato, constitutione firma, senectutem eo tempore ingressurus; qui septem ante annis algere, & levi quavis ex προφάσει tussire solitus, hunc in modum sæpe graviter afflictus est. Frigore quod *Tussim* & Algorem creberrime præcurrit, interdum etiam effectum est; ut per Artus Dolor incertus, & erraticus pervaderet; ut internodia, sive Articulorum intervalla, magnopere pungeret; ac si esset Rheumaticus; ut aliquando *Articulos*, (præsertim *Humerum*, & *Coxendicem*) morderet: Cum Dolore Tumor. Rubor etiam interdum *articularis* erat, ut de mali natura nulla restaret dubitatio.

Olim hic illi valitudinis status erat: nuper autem, interciso, nescio qua de causa, in extremis Partibus Dolore, tanto in *Pulmonem* impetu & copia, Morbi infusa est Materia; quanto raro advertatur. Seri vi immensa Pectus aggravatum est: Tussiit Æger indesinenter, & quidem enixe. Non nisi difficillime spiravit, neque nisi erecta Cervice. Sæpe Tussienti deliquit animus, neque Spiritus, (cogitandi munus exercentes,) agitati jam & profligati, pristinum ordinem cito recuperarunt. Sputum modò tenue, & salsum; modò Sanguine, ex Tussis importunitate, interspersum. Facies pallidior, Corpus attenuatum.

A quo tam mire affectum est *Pectus*, id est, per menses duos, vel tres novissimos, nullus in extremis Partibus (qui tamen alias creber esse consueverat) *Dolor*; nullæ querelæ. Quibus omnibus recte ponderatis; uti etiam quod à Patre, post homines natos maxime *Arthritico*, gigneretur æger; ea fui sententia, non alium esse Morbum, quàm *Arthritida* vetustam, menbra olim ὀρθῶς, nunc *Pulmonem* ἀνωμάλως excruciantem; neque facilius expeditiusve posse illam removeri, quam ejus Materiam, *Pulmonem* occupantem, in membra, sedem illi propriam, quaqua possit arte, expellendo reducendoque.

Ita mecum arbitratus, post *Venæsectionem*, utrique malleolo *Phœnigmum* (*ex Fermenti veteris part.* iv. *Seminum Sinapios*, *Fimi Columbini*, *Ras. Radiculæ*, *Cacum. Rutæ aā p.* j. *Aceti Vini albi q. s.*) calidissimum applicui, frigidum usque renovavi, donec Tumor utriusque Pedis est exortus. Tumori hic illic facto, vel quam proxime eum, admovi *Epispasticum*. Hæc, ut *Arthritis* evocaretur; ut autem expelleretur; eodem tempore Ποδαγραγωγὰ præscripsi.

℞. *Pul. Gascon.* ʒß. *Ther. Androm.* ℈j. *Bals. Per. gtt.* v. *Conf. Alk. q. s. f.* Bolus, *vespere sumendus cum Julapii Haustu. Interdiu vero, loco Theriac. Chal. N.* ℈ß. *cum prædictis*, *forma pilulari*, *ex Syr. Balsam. cochleari. Pro potu ordinario Decoctum Pectorale*, *ex Rad. Helenii Cond.* ℥ß. *Eryng. C.*

℥j.

℥j. *Raf. C. C. Eb. aā* ℈jjj. *Balf. Tolut.* ʒjj. *Sem. Coriand.* ʒjj. *Aq. Hordeat.* ℔jjj. *ad* jj. *incoctis. Ad Tuffim mitigandam Eclegma datum eft*, (*ex Syr. Balfam. de Mecon. aā* ℥jß. *Tinct. Aurant.* ʒjj) *fæpius ufurpandum. De Tuffi caveret, monui; ut ab ejus acrimonia ne Pulmo læderetur; ideoque Bechicis fæpe uteretur.*

Hifce pofitis, & jure meo præceptis, medendi viæ Ægrotum commifi; ea fpe plenus, fi *Pulmones* adhuc integri & fani effent; fique ad τὰ ἔξωθεν Humor transferretur, fervari poffe reftituique Ægrotantem, fi aliter res fuerit, occubiturum.

Dolori, Siti, & Languori, à *Phœnigmorum* ufu ortis, propriis remediis; *Paregorico* leni, *Decocto* fitim extinguenti, & *Julapio Cardiaco* medetur.

Phœnigmorum ope Tumor factus eft utriufque Pedis, ad ufque Suras, egregius, immenfus. *Vesicantibus* Seri non parum elicitum eft. Quod vero maxime aufpicatum, & omnis erat optatiffimi; qua Serum elicitum eft, ea penitus proportione mitigata *Tuffis*; ea reftitutum eft *Pectus*. Qua de caufa *Vesicantium* Ulceribus, cito nimium exficcatis, (ut, quod ineffet Tumoribus Seri, penitus educeretur) in utraque Sura *Setaceum* meo confilio factum eft. Hinc juge Seri flumen: quicquid ab *Epifpafticis* defectum, hinc fuppletum eft.

His auxiliis, extra, intus, fimul femelque adhibitis, factum eft; ut à *Tuffi*, ab *Afthmate*, à Pectori gravitate, ceteroque ejus malo omni liberaretur Æger: eorum autem loco fubortus eft *Humeri Dolor* plane *Arthriticus*; ifque, fi confideremus Serum nuper evacuatum, fatis acutus.

At quia longa Morbi obfidione *Pulmones* enervatos, & debilitatos effe jam liqueret; propterea (tutelæ gratia) quando *Setacea* Serum emittere jam finierant; utroque Spinæ latere, inter Omoplatas, aperiri *Fonticulum*, magno certe Ægri cum emolumento, juffi, & *Hydragogum* aliquoties adhiberi.

Hac ille medicina, Morbo certe ancipiti, & periculofo liberatus, habitum & colorem brevi tempore bonum obtinuit, omnino convaluit; neque fublefta fide teftabatur, *Rheumatifmum* illum veterem, quo per annos aliquam multos fe gravari Æger opinatus erat, *Arthritidem* revera effe erraticam; nec non illum *Pectoris* affectum, iftius effe *Arthritidos* ἀνωμαλίαν. Sic opinari fuadet Hiftoria Morbi fit Curatio.

CAP. XII.

De Phthifi Arthritica.

ART. I. Affectuum in Pulmone *Arthriticorū* proximus, longeque periculofiffimus eft φθίσις: quæ, ut permulta habet cum abfoluta *Phthifi* communia; ita quidem propria, (five caufam ejus continentem, five medendi methodum intueamur) tam multa, momentique tam magni habet; ut eam præterire nefas æftimetur. Hujus autem Morbi hæc conditio effe folet.

II. *Arthriticus*, ex Materia vitiofa, vel per caufam aliquam externam in *Pulmonem* repercuffa; vel per ejus imbecillitatem allecta, acceptaque; primum, Pectoris gravitate, *Dyfpnœa*, &

raucedine corripitur: deinde, Sputum exſcreatur; quod, initio tenue, paulatim craſſeſcit. Progreſſu temporis, Caro flacceſſit; ſimili fere proportione, qua craſſum id ejicitur; & paulatim abſumitur; Vires enervantur. Interea vero dum iſta fiunt, nullus in extremis Partibus Tumor, Dolor nullus articularis; aut, ſi ullus acciderit, parvus, & brevis ſpatii, apparet. Creſcit autem Faciei pallor, & Corporis univerſi Macies; & comitem, (propter vaſa, frequenti, & violenta *Tuſſi* exagitata, & diſrupta,) interdum nanciſcuntur *Hœmoptoen*. Demum, Calor Hecticus exoritur; cum Pulſu celeri, Cute arida, præſertim veſperi; quibus mane ſuccedunt Sudores Symptomatici. Atque ita Æger, Tuſſe pertinaci, Sputatione multa, Sudore colliquante, *Diarrhœa* impatibili, nec quavis arte diu ſiſtenda, vel (ſi non ſit *Diarrhœa*) Tumore Pedum aggravatus; &, tanquam exquiſita *Phthiſi*, certe ei ſimillima, oppreſſus, cum Morte, ærumnarum requie, Vitam miſerrimam commutat.

III. Etſi vero ultimum hujus *Phthiſeos* ſtadium, ab Exquiſitæ ultimo, (tanta earum inter ſe convenientia eſt) vix poteſt internoſci, aut ſignis Diacriticis diſtingui: duo ſunt, in ejus ſtadiis prioribus, (Incremento nempe, & Statu) quæ *Phthiſi exquiſitæ* raro conveniant, aut de ea dici mereantur.

Unum eſt, quod, aliter quam *Phthiſis exquiſita*; quæ Adoleſcentum, aut Juvenum Morbus eſſe, neque alia, quam firmiſſima ætate, facile reperiatur, hæc noſtra *Phthiſis*, è contrario, Adoleſcentes raro aggreditur; ſæpius autem conſtantes, & interdum (quod de *Exquiſita* nondum videre licuit) Viros natu grandiores: Mulieres autem maturius; propter Naturæ privilegia, (Partus ſc. & Catamenia, quæ tum *Arthritida*, tum *Phthiſin* arcent) maturius ceſſare ſolita.

Alterum, quod *Calor Hecticus* (qui in *Phthiſeos* exquiſitæ ſtatu, & initio, gravis eſſe ſolet, reliquaque interdum Symptomata præcurrit omnia) ſerius in *Phthiſi Arthritica*; nec quidem uſitate ante Sputum largiter exſcreatum, Corpuſque eo debilitatum, oriatur. Cujus quidem φαινομένε ratio, partim ex jam dictis (hunc affectum non niſi annoſiores, id eſt, Sanguine frigidiori præditos, invadere) eliciendum; partim ex eo, quod *Arthriticorum*, ſiquidem juniores fuerint, Sanguis, propter frequentes *Arthritidis* Paroxyſmos, neque temere incendatur, nec quidem incenſus adeo exæſtuet; Et quidem *Phthiſis Arthritica* lenta eſſe ſolet, neque multa *Febre Hectica*, niſi ultimo vertente ſtadio, comitata.

IV. Prædicto fere modo res agitur, quoties in *Pulmonem*, à natura debilem, Miaſma *Arthriticum*, gravi aliqua urgente cauſa externa, impellatur; aliave quavis ei infigatur; neque Medicina ſatis efficaci, vel ſatis opportuna, removeatur.

Interdum autem ad *Pectus*, non adeo recta itur; verum, à τῶν ἔξωθεν, ad τὰ ἔνδον, & retro, variæ ſunt itiones, & reditiones; eæque, non niſi annorum aliquot ſpatio, peractæ: donec denique, poſt *Tuſſes* varias, graves, & importunas, ſuccedit *Phthiſis*, abſolutæ ſimilis, *Arthritica*. At, ubi *Pulmonis* εὐτονία eſt, & Medicina tempori fuit adhibita; Materiæ vitioſæ partim in Artus exturbatur; ſcreatu partim ejicitur; *Pulmones*, crebris inſultibus debilitati, ſanantur; Æger

Æger & colorem, & robur pristinum acquirit. Quibus autem modis hæc præstari possint, statim exponetur.

V. Ex supradictis (ut opinor) liquet, nullo modo hujus Morbi indolem, & ingenium, posse magis patefieri, quam per ejus Γενεαλογίαν. Quæ enim dixi, illi propria, quando neque semper, neque soli competant; atque adeo fidei non spectatissimæ perpetuæque, verum è diverso dubiæ, sint habenda; ut de Morbi hujus ingenio constet: Quæ illi cum *Arthritide* necessitudo; quæ conjunctio, quam illa prope *Paroxysmum* excipiat; utrum e vestigio, an è longinquo: utrum, & qua de causa, intercisum; an vero deficientem suppleat, & ejus vicem gerat, pro ejus declinatione, increscens: Ne plura, utrum ejus ratio, *Arthritidi* rectæ sit, & quatenus sit, inversa, sedulo quærendum est.

VI. Curatio postulat ut levetur; ut hoste infestissimo, quàm citissime, liberetur *Pulmo*: id autem modis, alio alioque tempore diversis, & quam in *Arthritica Tussi* aliis, elaborandum est.

In principio Morbi, ubi *Tussis* urget, & tantum in propinquo φθίσις est; multum à *Phlebotome* & *Catharsi* rite factis, expectare licet. Hisce potest fieri, ut e Corpore exturbetur, vel minimum ut è *Pulmone* eruatur id, quod alienum. At quia non semper hoc effectum est, nec evacuationibus illis commode confiditur; ita illæ fiant, oportet, ut *Paroxysmi* regularis excitandi habeatur ratio; id est, intra modum: ne Natura nimium debilitetur, & expellendæ *Arthritidi* impar reddatur.

Post Sanguinis detractionem, & Alvi ductionem; alteram nempe, vel utramque; vel, ubi inutiles censebuntur, iis omissis, ad alia confugiendum, Bechicis, & ποδαγραγωγοῖς utendum: His, ad Materiæ in Artus expulsionem; illis, ad expuitionem. Hos in fines *Linctus* (ex *Ol. Amygd. dul. rec.* vel *Ol. è Seminibus Lini, & Syrupo Balsamico*, vel *de Prassio*, vel *de Rapo*, *aliove quovis Sputum movente*) componendus; & hora quaque altera, tertiave, ad cochleare unum adhibendus. Atque ubi nulla Febris indicia repugnant; *Pilulæ ex Pul. Gascon. Chal. N. Succo Glycyr. Bals. Peruan. sexta, vel octava quaque hora*, adjectæ, isto ex vehiculo sumantur, & in Potionem ordinariam *Apozema* detur *Pectorale*: Vel, in forma liquida, cochleari *Ecligmatis* instillari possunt, octava quaque hora, *Bals. Peruan.* vel *Tinct. Sulf. gtt.* x. &, intervallo omni medio, *Chal. N. gr.*vi. *vel* viii.

Eo vero usque calidis hisce Remediis utor, quoad siverit à Febre periculum, & *Arthritidis* expulsio postulaverit. Et quidem eo lubentius hac via progredior, quoniam à calidis hisce, præsertim in senioribus, & *Arthritide* crebrò recurrente depressis, non magnum unquam oriri periculum observavi; &, si quod unquam extiterit, desubito tolli posse, non vana spes est: at commodum è diverso uberrimum est: adversis hisce longe uberius. Et, ne Medicina hæc nostra, tanquam nimis calida, & *Phthisicis* inepta, male accipiatur, sancte profiteor, me ea prospere, magnaque Ægri cum utilitate, plus semel fuisse usum: cujus ego rei statim Exempla proferam.

Si vero Febris, ceu per se, ceu Pharmacis excitata; quam ad rem præsentem opus fuerit, major exardeat,

deat, *Pulmonique* φλόγωσιν intendat: ei, per detracta isthæc calida; per *Enemata*; per Sanguinis missionem; per *Corticem Peruanum*, tempori adhibitum, &, quamdiu incursat Febricula, repetendum: perque alia, quæ *Peripneumoniam* tenuare solent, est cavendum. Neque enim *Arthritidem* ex *Pulmone*, nisi tuto, licet amoliri; neque Vitæ, nisi per ei conducibilia, prospicere. Febre vero tenuata, Medicina jam dicta (quoad commode fieri potest) similis, in usum denuo vocanda.

Quando Remediis istiusmodi internis, (*Arthritidem* expellentibus, una cum *Bechicis*) dies aliquot teruntur; nimirum duo, vel tres; citiusve si, in Articulo & τῶν ἄκρων aliquo Dolor fuerit excitatus; Articulo jam affecto, vel qui sæpius efficitur, extra id, quod materiam educat, applicari par est; eo, quo, in Capite præcedenti, aliasque passim, modo declaratum est. His autem eo magis insisto; quoniam ab antiquo commendari video, veterumque usu confirmari. „*In Tabe, ubi* „*vehementior noxa est, ac neque Fe-* „*bricula, neque Tussis quiescit, tenuari-* „*que corpus apparet, validioribus opus* „*esse auxiliis*, inquit * *Celsus*: *& exul-* „*cerandum ferro candenti, sic ne sa-* „*nescere sinas Ulcera, nisi Tussis finita* „*fuerit*. Quod quidem auxilium, etiamsi acre & severum; tamen, ut in *Phthisi* absoluta commodum; ita in hac nostra, propter Venenum intus contentum, eliciendumque, commodissimum.

Unum hic monendum, ægrotantibus hisce ponderis & momenti non exigui: *Opiata*, licet vulgo *Phthisicis* utilissima, in hoc casu suspecta esse, neque copiosa temere præscribenda: Ne videlicet Miasma *Arthriticum*, jam in *Pulmonem* inditum, eo loci infigant. Dentur itaque sic, ut *Tussim* supra modum importunam inhibeant, & quietem ab ea tutam concilient. Quod autem de *Opiatis* dictum, id etiam de iis, quæ Pituitam faciant crassiorem; quæ *Pulmonem* obstruant, eique impedimento sint; ex parte aliqua dicendum.

Quoties hac, vel hujusmodi via, in extremas Corporis partes amovetur *Arthritis*, mirum quantum inde levetur *Pulmo*: Nihil, ut opinor, Ægrotantibus his commodius: quo enim magis *Articulum* illa mordet, eo minus *Pulmonem*. Vidi equidem *Tussim* hac arte primum fieri tolerabilem; Sputum minui; utrumque post auferri: vidi restitutam Oculorum aciem, εὐσαρκίαν, εὐχροίαν, & à *Phthisi* incolumitatem. Quæ quidem omnia, quo certiora fiant, opus erit, *Arthritidem* tam expellentia, quàm evocantia (id est, tam interna, quàm externa) continuare; donec omne id, quod naturæ alienum est, e *pulmone* fuerit dimotum.

VII. Quoniam vero *pulmonem*, Pituita diu gravatum, enervari debilitarique necessum erit; ad ejus robur instaurandum, cum primis facient *Aquæ ferratæ* per Urinam exeuntes, & *Aer*. Finito igitur *Arthritidos* Paroxysmo regulari, aliasve Æger restitutus, Prophylaxeos ergo; bibat per mensem integrum istiusmodi *Aquas*: Sin earum Copia non detur, vel ex ægroti re civili non sit, eas bibere, bibat omni mane *Fol. Teæ Infusi* quasi selibram,

* Lib. III. Cap. XXII.

libram, per menſes aliquot. *Cereviſia Herbis pectoralibus, Hederæ nempe terreſtris, Linguæ Cervinæ, Capilli Veneris, Abietis, Cupreſſi cacuminibus; Bardanæ, Dauci Sylveſt. Seminibus; Juniperi Baccis; Millcped. ſiccatis medicata eſto, & potioni detur ordinariæ.*

Aeris gratia, commodiſſime *Topoſamum* ex *Iſca* itur: quoniam ille, maritimus, *pulmoni* benigniſſimus ſit; & Nautæ raro *Tuſſi* vexentur; rariſſime *Phthiſi* moriantur. Si ægri imbecillitas, aut loci ratio aëre maritimo uti non patitur, Equo vectari, & quidem ſæpius, juvabit. Aerem vero profuturum arbitror, tam quia Spiritus animales recreat; quàm quia *pulmonem* ſubintrando, eum roborat confirmatque. Proſunt etiam *Frictiones*; modo vehementer, bis terve in die, perfricentur externæ Partes. Proſunt *Fonticuli* in Dorſo magni, aperti, juges. Placet *Sorbitio* ex *Chocholata*, adjecto, ſi lubet, *Ovi Vitello*. Cavendi vero, & quidem maximopere, *Catharri*; ne Miaſma, denuo germinans, & in Sanguine renovatum, ii ad *Pulmonem* abripiant: quod quidem hiſce laborantibus, ſi Frigoris ſint impatientes, (ut ſunt plerique omnes) non inuſitatum; præſertim eo temporis ſpatio, quo repetere ſolet Paroxyſmus.

Hac de cauſa, præter jam dicta, quæ *Pulmonem* tueantur; *Pectoralia*; quæque in primo *Phthiſeos* ſtadio, cum fructu adhibeantur; iſtiuſmodi reliqua frequenti ſint in uſu, quæ contra hoſtem non jam victum, quam repulſum, & viribus redintegratis inſultus iteraturum, eos defendant. Quare, per anni dimidium hyemale, *Decoctum L. Saſſaffræ, cum ejuſdem Cortice, Rad. Chinæ, & ſarſæ, bis in die ſumatur.*

VIII. Hæc de *Phthiſi*, à Miaſmate *Arthritico*, per Sanguinem, cum *Pulmone* comunicato. Siquis autem *Phthiſin Arthriticam*, à Fermento e Nervis ſuppeditato ortam, ejuſque indolem; & tractandæ modum intueri velit; Clariſſimi adeat *Mortoni*, Collegæ, dum viveret, amiciſſimi *Phthiſiologiam*; Lib. III. Cap. XI.

Ut autem pateat, Antiquitati non latere, materiam *Arthriticam* in *Pulmonem* aliquando invehi, & morbum ei incutere quàm graviſſimum, Fluxionis *Arthriticæ* mentionem fecit * *Galenus*, primum per univerſum Corpus oberrantis; tum à *Pulmonibus* ad ſe attractæ, donec Æger fuerit ſuffocatus; idque ſe in multis exploratum habuiſſe.

HISTORIA I.

Phthiſis Arthritica *lethalis.*

Ineunte anno ſuperioris ſeculi noviſſimo, Fœmina *Cliſtenſis*, è multis una, fere quinquagenaria, me vocari voluit. *Tuſſis* illi fuit, eo tempore graviſſima; cum Sputo, interdum Sangui-

* Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν φαρμάκων, ὅσα εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος οἱ ποδαγριῶντες πίνουσι, τὴν μὲν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ ῥεύματος φορὰν κωλύει γίγνεσθαι, οὐκ ἐξαναλίσκοντα δὲ τὴν περιττὴν τούτων ὑγρασίαν, ἄλλου πρὸς μείζονος νοσήματος γένεσιν ἐργάζεται. Πλανωμένου γὰρ ἐν τῷ σώματι τοῦ ῥεύματος ὁ πνεύμων ἀεὶ κινούμενος διὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκην, καὶ διὰ τὸ μανὸν τοῦ σώματος δέξασθαι τὸ ῥεῦμα ῥαδίως δυνάμενος, τὸ πᾶν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων οὕτω πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἱστορικῶς ἐπὶ πολλῶν ἐγὼ τῇ πείρᾳ κατέμαθον. De Theriaca, Lib. I. Cap. xv.

Sanguineo; semper autem, quoties ab imo Pectore duceretur, crasso, & purulento. Respiratio porro difficilis, Vox tremula, & (ab imbecillitate) cum clangore quodam: Pedum item Tumor, Pulsus debilis, & Hecticus, Tabes universalis, Virium prostratio fuit; ut in ultimo *Phthiseos* stadio Ægra; *Febris* autem mitior, quàm in *Phthisi primigenia* affectis eo morbi tempore solet, esse videretur.

Difficillimi, & jam obfirmati hujus Morbi originem, & causam antecedentem, inquirenti perscrutantique mihi, ipsa narravit; Matrem sibi fuisse diu multùmque *Podagra* cruciatam, eaque demum extinctam: sibi autem ipsi, ante annum, & quod excurrit, tumere Tarsum, & Pedis convexum; atque adeo rubere, nitere, dolere: sed, quum mature nimis Tumor aut evanesceret, aut repelleretur, quod *Tussis*, (qua, per multos ante annos, fuisset identidem afflicta) desubito ingravescens, *Phthisi* Viam aperuerit: ut à Materia *Arthritica*, Pedem languide nimis afficiente, in *Pulmonem* irruente, longaque eum obsidione subvertente, *Phthisin* hanc oriri; &,(auxiliis medicis sive neglectis, sive inscite usurpatis) inveterare, res esset fide omnino digna, paucis post diebus, è vivis excessit Ægra, *Phthisi*, sed *Arthritica*, quæ vero à primigenia *Phthisi* non facile distingui poterat, oppressa.

HISTORIA II.

Phthisis Arthritica *Medicamentis calidioribus sæpe levata.*

Mercator *Exoniensis*, gracilis, *Arthriticus* natura factus, ætate cōstanti leves habuit Paroxysmos; extrema vero, & decrepita, jam diu nullos. Bellum pax secuta est, omnium opinione alma, tranquilla, salutaris. Sed (ut eventus comprobavit) dubia, sed fide Punica. Aliquanto post (Septembri, MDCCIII.) suborta est Sputatio, cum aliquo Spiritus impedimento; cum *Pectore* gravato; sed, ex crassa mane Pituita, affatim citata, exantlataque, ad tempus aliquod immuni languit Appetitus; flaccuerunt Artus; obtusa fuit Oculorum Acies, & decolor Vultus. *Tussis*, sed *Arthritica* est; & *Phthisis*, ultima Senectute, tempore prorsus inusitato, incipiens.

Ut contra hostem, atrocem & truculentum, ore larvato redeuntem, me paratum habeam, præmisso, ad Intestina leniter inanienda, *Eccoprotico*, *Infusi amari alterantis coch.* v. *Tinct. M. gtt.* xv. *bis in die. Tinct. vero Sulf. gtt.* xjj. *ex Syr. de Succo Erysim. coch.* j. *hora somni, cum Julapii Pectoralis haustu, demittenda meo jure præcipio*: *Spiritus item Vol. Oleosi guttas subinde aliquot, cum veteris Malacani haustu.* Eò nempe hæc omnia, *Phthisicis* raro præscripta; ut Medicamentis hisce calidioribus, in Artus, siqua fieri possit, Hostis expellatur. A præscriptorum usu melius certe se habuit; tumuere Pedes; levatus est *Pulmo*, Tussis elisa.

Mense proximo Decembri, nescio qua de causa, detumuere Pedes; *Catarrhus* ortus est propemodum *ferinus*, cum Sputo tenui copioso. Ut humorum partim eliminaret, *Decoctum Sennæ* (duplicatæ) *Gereonis*; partim, ad τὸ ἔξωθεν, ut amandaret, *Bolum è Pul. Rad. Ari C.* ℥j. *&c. cum Infusi amari haustu*, horis duabus medicinalibus sumendum dedi. Medicamenta ex voto pro-

profuerunt: Pedibus iterum paulo poſt, ab eorum uſu, doluit Æger.

At vere ſequenti, (qua anni tempeſtate inſultus iterare ſolita eſt,) quum jam plane ſiluit *Arthritis*; in illius locum tanquam ſublecta, *Tuſſis* recruduit, importuna, pertinax; cum Sputo tenui, Raucedine, Tracheæ titillatione fere perpetua, ſpirandique difficultate. Ad quæ *Pomacei*, ægro gratiſſimi, uſum pene quotidianum nonnihil conferre, veriſimile eſt. *Tuſſis* iſta negligenter habita (toto enim ſeſquianni ſpatio, nihil unquam medicamentorum, uti decuit, aſſumptum eſt) *Tuſſis*, inquam, inveteravit; Caro abſumpta eſt, Pulſus plane Hecticus. Menſe Julio MDCCI. iterum arceſſitus, ea, quæ ſequuntur, adhibui: Bis ſcilicet in die, *Decocti Corticis Chalybeati* ℥jjjj. *cum Syr. Balſamici* ℥j. *Aq. Cin. fort.* ʒj. *Hora vero ſomni Tinct. Sulf. gtt.* x. *è ſeq. Ecligmatis coch.* j. *cum Jul. Pectoralis hauſtu.*

℞. Syr. de Mecon. Balſam. Aq. Hyſſopi aā p. æq. miſce: de quo inſuper Ecligmate, nocturno tempore, ſæpius ad deliniendam Tuſſim pitiſſet. Cereviſia Cacuminibus Hed. terreſt. Rad. Chinæ, Sarſæ, Eryng. medicata erat. Inter Omoplatas, utroque Spinæ latere Fonticulus, ſex piſorum capax, aperiebatur.

Medicamentis hiſce dies xx. uſurpatis, micuit Oculorum acies, Vultus ἐρυχρόνης, remiſit *Tuſſis*, largiter ex intervallis faciens Pituitam. Hinc Pectus liberum; hinc εὔπνοια. Pro Hectico, Calor mitis, blandus, benignus, plane naturalis; cum Diaphoreſi, tam utili, quam jucunda. Verbo dicam, omni ex parte ſanior evaſit Æger, & à *Phthiſi* viſus eſt incolumis. At eheu! Senibus incerta res Salutis: Autumno proxime ſequenti, ſine cauſa evidenti ulla, in *Diarrhœam* incidit, gravem, & impatibilem; Excrementis liquidis, & bilioſis ſignatam: quæ, Alvum indurantibus ſuppreſſa, brevi recurrit; &, una cum Tumore Pedum Hydropico, Naturæ ſubverſionem oſtendens, Ægrum, ætate grandem & imbecillum, media Hyeme occidit.

HIST. III.

Phthiſis Arthritica *incipiens, curata.*

Memorabilis certe Hiſtoria Domini *C.* ex Inſula *Iſcana*, Adoleſcentis ſeptem ſupra viginti annorum, Patre *Arthritico* procreati, gracilis, teneri, Frigus ſine injuria non facile tolerantis, & diu *Phthiſici*. Ante triennium *Arthritide* correptus ille, anno noviſſimo (tanta morbi fuit pertinacia, Pedum, Manuum alium aliumque digitum invadentis, & viciſſim occupantis) vix binos menſes egit immunes. Paroxyſmi non ex illo fuerunt genere, quod Inflammatione, ceteroque iſtiuſmodi ſatellitio more ſuo ſtiparentur; quin potius lenes, mites, quique in longum idcirco tempus extraherentur. Quoties animus (is autem creber fuit) Pedibus imminentem antevertere Paroxyſmum, Tibialia ne vel lectum ingreſſurus exuere conſuevit; tam noctu, quam interdiu gerens; neque ſine ſucceſſu: hoc enim artificio, *Arthritidem*, Paroxyſmum molientem, identidem protelavit.

Hujus ſeculi initio, mitius ſe habuit *Arthritis*, & diutius ſolito conticuit:

Pulmonem interea obsedit Pituita; quæ spirandi intulit difficultatem, Anhelationem immodicam, Pectoris gravitatem, *Tussim*, Sputum, tam mane crassum, quam etiam copiosum. His accessit Faciei pallor, universi Corporis imbecillitas, Languor, & in propinquo *Tabes*.

A Materia *Arthritica* Pectus aggravante, malorum hanc catervam induci, luce clarius fuit meridiana; neque enim tunc primum istius in *Pulmonem* Metastasin, etsi nūquam antea tam magnam, & tam molestam, est perpessus. Tutos autem *Artus*, & dolore liberatos, quoties *Pulmo* premeretur; &, è contrario, *Pulmonem* liberum, quoties aggravarentur *Artus*, semper observavit. Calor autem vespertinus, & Sudor ei usitate superveniens; qui, prædictis hisce accidentibus, in *Phthisi* affectis, præcipue hac anni tempestate, solent se adjungere; certe in hoc nostro Ægrotante nondum emicuere.

Quibus omnibus serio pensitatis, in eo operam & studium impendi; ut primo Pituitam, *Pulmoni* impactam, Ἀνακαθάρσει amolirer: Secundo, *Arthritidem* deviam, & *Anomalam*, ad τὸ ἔξω ut reducerem, itaque tuerer *Pulmonem*. Ut Indicationibus hisce satisfacerem, Haustum *ex Aq. Hyssopi, Cardui ben. aā* ℥j. *Tinct. Croci* ʒj. *Alcohol. M.* ℈ß. *Syr. Balf.* ℥ß. *omni mane sumendum:* Pilulas, *è G. Ammoniaci* ℈ß. *Mirrhæ pul. Alcohol. M. aā gr.* v. *Picis liq. q. s. hora quarta pom.* Alias *vero è Balf. Lucat.* ℈ß. *Pul. Dialthææ q. s. hora somni, ex Syr. Balf. coch.* j. *demittendas, cum Julapii Pectoralis haustu, præscripsi.* In potionem ordinariam, *Apozema è Rad. Chinæ, Sarsæ, L. Sassaphræ aā* ℥j. *Cort. ejusdem* ʒß. *Uvarum passarū exacinat.* ℥j. *in Aq. font.* ℔iiij. *ad dimidium coctis; colatura Saccharo crystallino dulcata. Ægrum porro sæpius apricari,* εὐπέπτοις *vesci, parce cœnare jussi, & Hydromel interdum bibere.*

Vix per unam, & alteram Hebdomada, præscriptis usus fuerat; quum, exantlato fere omni Phlegmate, Spiritus liberior evasit; *Tussis* minus importuna, imo rarissima. Vires, & cum iis Vultus εὐχροια rediit. Quicquid fuerat Symptomatis, breve intra tempus obtusum, & mitigatum est; paulo post subactum. Quinimo Corporis æstus universalis, sed blandus, salutaris, benignus, quique Naturæ vigorem, potius quam *Febrim* indicaret, est subortus. Posthac intra triduum in Pedum altero successit Dolor, Tumor, Rubor, *Arthritidos* Regularis signa. Hinc Pectus sanum, à *Phthisi* graviter urgente liberum; &, si Διάθεσιν excipias à natura *Phthisicam*, bono cum Deo, usquequaque integrum. Imo quidem postea, per annos sex septem, bona usus fuit valetudine; nisi quod *Arthritide* laboraverit, recte interdum recurrente & quidem (uti licet opinari) propter eam ita recurrentem, bona.

CAP. XIII.

De Angina Arthritica.

ART. I. Post Febriculam, ad expellendum Miasma *Arthriticum*, à Natura in Sanguine concitatam; quoties ea per *Fauces* illud expellere conetur, & eo loci, una cum vehiculo, id deponēs, Inflammationem afferat, spirandi deglutiendique vias obstruen-

obſtruentem; *Angina* fit *Arthritica*: Morbus certe Ἦθος habens peculiare, & à Medicis parum adhuc conſideratus; ab *Angina* pura, & exquiſita (ne dicam alios affectus, ei conſimiles, & congeneres) ſive *Therapiam* intueamur, ſive *Ætiologiam*, accurate diſtinguendus.

II. Ut autem initio, de Morbi hujus ὑπάρξει, verba faciam; dari hujuſmodi *Anginam* omnino liquet, Primum, quod ex eodem Æſtu Febrili, ſimul cum Articulorum Dolore, tanquam illi gemina, ὁμογίνεσθαι ea ſæpe deprehendatur: & quidem (ut frequenter accidit) interpoſito quodam intervallo poſt *Arthritidos* regularem Paroxyſmum; quo utique intervallo novam in Sanguine Materiam cumulari certiſſimum eſt; uti, cumulatam expulſioni jam eſſe idoneam, eſt probabile.

Deinde, quod hæc *Angina*, per ſe exorta, modo perfecta ſit, in Abſceſſum deſinens, & copioſe Pus ejiciens, Paroxyſmi *Arthritici* vicem explere; quod, ejus cauſam vacuare, quod, ab ejus in curſu *Podagrum*, ad tempus aliquod, immunem & ſalvum præſtare; quod vegetum eum, & lætum reddere, (qua ſunt *Arthriticæ* Deceſſionis indicia) crebro advertatur.

Poſtremo, quod *Angina* hæc, per materiæ Νοσηρῆς in Artus Translationem, alias fortuitam, alias Arte procuratam, interciſa, ſæpe in *Arthritidem* mutetur *Regularem*; ſæpe etiam ſuapte ſponte tranſeat: eadem plane ratione, qua *Vertigo*, qua *Aſthma*, qua *Colica*, vel aliud quodvis Νόσημα Ποδαγρικὸν, & eodem Ægri cum emolumento. Ut de morbi hujus, perinde ac illorum Ὑπάρξει, nullus ſupereſſe poſſit dubitandi locus.

III. Eos creberrime invadit hæc *Angina*, quibus, ad eam à Natura factis, Collum breve, craſſum, humidum, Tono Fibrarum laxo & imbecilli præditum; itaque Humoribus tum accipiendis, tum retinendis aptum: Viros præ Fæminis (ſic enim ipſa *Arthritis*) ſæpius, ſed & utroſque aggreditur; ex illis præcipue eos, qui media ſunt ætate; ex hiſce vero eas, quæ Catameniis dudum orbatæ; ex utriſque maxime Bilioſos, Sanguine præfervido, vel tenui donatos: nec quenquam, uti mihi videtur, unquam; niſi Materia prius *Arthritica* (cauſa videlicet Procatarctica) copioſa, & evecta in Sanguine turgentem, jam jamque Articulis doliturum. Interea vero temporis, à cauſis *Anginæ exquiſitæ* prævalidis, & urgentibus, in partes ſuas, levem & quieſcentem illam aliquando trahi, non eſt diffitendum; ita vero quæ ſe habet *Angina*, cum parum *Arthritica* ſit, & propriam Medendi Legem minime requirat, non eſt hujuſce Tituli.

Cauſa hujus *Anginæ*, (externa & evidens) frequentiſſima, eſt *Potatio*; maxime Pomacei, aut Vini alicujus tenuis, liberior; maxime vero omnium, ſi accedat Algor.

IV. Ut ad *Diagnoſin* qualemcunque deſcendam, præcurrit Febris: eaque ſæpe, quam in alia quavis *Arthritide* præmitti ſolet, vehementior: quæ, tametſi prorſus *Symptomatica*, Febrium nonnunquam æquare videatur *Eſſentialem*, ardentem: & eſt, pro Ægroti temperamento, ætate, & pro cauſæ evidentis magnitudine, plus minus ardens. Paulo poſt exoritur *Faucium Dolor*, & *Tumor* φλεγμονώδης, unde deglutiendi ſpirandique viæ ſemper arctatæ: interdum autem adeo, ut tridui, vel quatri-

dui spatio, nihil unquam Victus possit demitti, neque Spiritus nisi difficillime trahatur. Salivæ interdum affatim emanat; Alvus adstricta est. Sanguis à *Venæsectione* Gelatinam (uti in *Pleuritide*, & *Peripneumonia*) præ se fert, in excipulis supernatantem, puram, tenacem, sebaceam, & quidem, quàm in *Arthritide* solet Exquisita, magis. Utrum vero *Arthritica* sit *Angina*, necne; id, ex *Arthritide*, vel *Angina* prægressa; vel ex ea simul semelque cum *Angina* locum habente; vel, eam è vestigio insequenti; id est, ex horum affectuum ratione inter se, omnino intelligendum est.

V. De *Angina* pura & genuina, passim apud Auctores observatum est; *Viscidum* illud, quæ est illius causa conjuncta, modo in Latus, modo in Pulmonem transvehi; iisque in locis Pleuritidem, vel Peripneumoniam facere; Morbos scilicet non tam Materiæ, quàm locorum affectorum diversitate distinguendos. Eadem de *Arthritica* narretur Fabula: Pari enim ritu *Anginæ Arthriticæ* Materiam, sive causâ Continens, sæpe in Pedem, nonnunquam in manum, interdum in Genu (ut taceam alias Corporis Partes quamplurimas) transfunditur; & in illis *Podagram*, vel *Chyragram*, vel *Gonagram* affert; affectus, uti nonnullis visum fuit, longe diversos; at revera ejusdem indolis, & Naturæ, Locorumque ratione maxime discrepantes.

VI. Curatio vult, ut *Fauces* quam primùm liberentur, & quidem Methodo ei, quæ vulgaris est *Anginæ*, longissime diversa. Nam, cùm Indicatio illa generalis, duobus perficitur; quorum alterum Humores evocat è Corpore; alterum è Parte affecta tantum modo revellit, & in Artubus deponit; cumque prius illud, (quod *Venæsectione*, *Purgatione*, *Gargarizatione*, *Vesicatione*, & ejusmodi aliis affectum est) utrique *Anginæ*, puræ videlicet cum *Arthritica* commune est; Posterius vero (quod *Arthritidem* in viam reducentibus, & Paroxysmum ejus regularem facientibus absolvitur) uni *Anginæ* convenit *Arthriticæ*: Nos ea duo conjungentes, medendi legem, quam iterum & sæpius, nec infeliciter fuimus secuti, & aperiemus, & quasi digito monstrabimus.

Quoties igitur ad *Anginosum* aliquem arcessor, explorata prius Tumoris magnitudine, reliquisque ejus, quæ maximi sunt momenti, Symptomatibus; in illius causas inquiro; &, si Æger fuerit ex *Arthriticorum* numero, quamdiu ab *Arthritide* vacavit, interrogo. Eam autem si invenio frequenter olim Paroxysmos, statisque temporibus regulares; eosque magnos, & vehementes habuisse; nuper autem præter morem interrupisse; ex eo suspicor, *Arthriticam* in Sanguine Materiam, per hanc vacationem cumulatam adauctamque, in eo turbellas facere; jam nunc exulare; & in Fauces, ob earum imbecillitatem & ἀτονίαν, immissam, Inflammationem in iis excitare. Maior autem erit hujusce rei suspicio, si Nausea, & Fastidium; si Gravitas, & Torpor; si Dolores vagi (uti solent ante Paroxysmum regularem) ad tempus aliquod præcesserant.

VII. Hac igitur opinione ductus, primùm Sanguinem (nisi nuper ille detractus fuit) detraho, & quidem copiosum. *Enema* paulo post immitti jubeo.

jubeo. Poſtridie *Venæſectionem*, Purgatio, per *Rhei* puta, *Sennæ*, & *Agarici Infuſum*, *cum Syr. Roſ. Solut. q. ſ.* lene videlicet aliquod, inſtituenda; quando Sanguinem exagitantia, propter ejus Orgaſmum, (qui in hoc affectu jam ſatis rapidus eſſe ſolet) ne obfuerint, periculum eſt. De alvo ſollicitanda, ſi Cathartico fuit inanita, per dies quatuor vel quinque, poſtea nihil laboro; ne alienum ad τὰ ἔντερα, contra Naturæ propoſitum, alliciatur. Cervici *Epiſpaſticum* poſt Purgationem applicandum, idque prælargum; quod nempe Colli dimidium obtegat: huic autem, horis poſt viginti quatuor, ſuccedat *Emplaſt. Meliloti*, *Cantharidum Pulvere* aſperſum, ſæpe renovandum, ut flumen juge & diutinum ſit. Ab initio morbi uſus fere perpetui eſt *Gargariſma* incidens, aperiens.

℞. *Aq. Hordeatæ* ℔j. *Diamor.* ℥jjj. *Sp. Sulf. per Camp. quantum Lingua ferre potuerit, fiat* Gargariſma. Vel *Melli Roſaceo addatur Sp. Salis, ſive Nitri, ad acorem ſummum & tolerabilem*: Indatur Ori paululum, & cum Saliva poſt aliquod tempus ejiciatur. Nihil vero Pulvere ſequenti præſtantius efficaciuſve novi:

℞. *Cryſt. Min. Sacch. Chryſtall. ana p. æq. Miſce. Teneatur Ore* ℈j. *donec Saliva abundaverit: tunc exſpuatur, &, horæ poſt quadrantem vel dimidium, (modo ſinat Vigilia) repetatur. Mirum, quantum hinc Salivæ.*

Proſunt Herbarum *Artemiſiæ*, *Salviæ*, *Majoranæ*, *Roriſmarini*, *Sambuci*, *Chamæmel.* *Calaminthæ*, *Matricariæ* (quæ acri, & volatili Spiritu refertæ, diſcutiant) decoctarum Halitus, obvelato Capite, & hiante Ore, in Arteriam immiſſi. Die perendino, vel etiam citius, ſi neceſſe fuerit, de iteranda *Phlebotome* deliberandum. Iterari illam, & quidem interdum plus altera vice, poſtulabit deglutiēdi ſpirandique, ſi fuerit, difficultas urgens, importuna, periculoſa; ſique Venam iterum ſecari oportuerit, *Jugularis* eſto. In ſummo *Gutturis* Dolore admoveatur extra *Cataplaſma*, ex *Rad. Althææ*, *Fol. Malvæ*, *Ficubus inciſis*, *Aqua Hordeata coctis*; *addita hujuſce Magmatis* ℥jjj. *Cepar. coct.* ℥jß. *Sem. Lini* ℥ß. *Micæ Panis* ℥j. *Ol. Lil. alb. q. ſ.* Gargarizetur autem Os *Aqua Hordeata* & *Lacte Vaccino*, paribus menſuris, ad ipſas Fauces, capite reſupino, intromiſſis. De graviſſimo Symptomate, (*Spiritu* nempe *intercluſo*) ut verbum addam, quoties ita ingraveſcat, ut Ægro pene ſuffocato ſtatim moriendum, niſi aliquis *Apollo* intervenerit; in hoc caſu *Laryngotome*, tutiſſimum præſentiſſimumque remedium, omnino facienda. Tuto certe illam, commodeque poſſe fieri, *Arteria penitus diviſæ* (cujus Hiſtoriam, admodum luculentam, videre licet, *Actorum Philoſoph.* N°. 258.) Curatio probat.

VIII. Dum hæc aguntur, & quidem eo modo omnia, ut ne Materia in Partes internas transferatur; (cujuſmodi Μετάβασις in *Angina Arthritica*, quam in vera & exquiſita, tum frequentior, tum incommodior) alia faciunt ad *Faucium* allevationem *Arthritida Regularem* inducendo, quapropter *Acida*, ſicut *Pomaceum*, *Vinum Album*, aut *Rhenanum*, vel alia quævis Potio, dolorem arceſſens *Articularem*, poſt Purgationem, & quidem interdum libere potanda. Articulo *Arthritidi* uſitatiſſimo, vel *Empl. ex Oxycroc. Cephalico* & *Pice Burg. ana p. æq.* Vel, ſi

efficacioribus utendum, *Phœnigmus* acris & ſtimulans admoveatur, &c, prout uſus erit, iteretur. Huc confert, quæ olim Veteribus familiaris, in Aqua, quanta tolerari poteſt calidiſſima, *Pedum lotio*. Tumor excitatus, *Panno Wallico*, aliove quovis raro & molli, vel *Linteo duplicato* veſtiatur. Ut ille Tumor *Artuum* in conſpectum venit; plerumque ſubſidit *Faucium* iſte, recurrit Dolor, aliaque jam denuo rectæ *Arthritidos* indicia: Atque tum in tuto omnia, ἔξω γάρ τρέπεται το Νόσημα: quod *Hippocratis*, in ſimili caſu, argumentum eſt.

Si rumpatur Vomica, *Gargariſma* componendum emolliens, & ſuppurans, (è *Decocto* puta *Hordei*, *Glycyrrhizæ*, *Ficubus*, *cum Syr. Cap. Ven.*) & demum modice aſtringens. *Juſculis Avenaceis*, *Hordeaceis*, *& ejuſmodi tenuibus* veſcatur Æger; &, ut Humorum effervescentia minuatur, utque Collum verſus abſcindatur Ρωπὴ, Lecto, tempore diurno, quantum poteſt, abſtineat; Sella erectus ſedeat; Pedes deorſum verſum inclinet; & in Lecto aliàs Caput elevatum, habeat. Finita re Paroxyſmi, leniente quodam Alvus ſubducenda.

Exempla jam in apertum proferam, quæ lucem, uti ſpero, non mediocrem prædictis fœnerabunt.

HISTORIA I.

Arthritis, Fauces, & Artus *ſimul ſemelque occupans.*

HOmo *Iſcanus*, è regione Portæ Auſtralis, decimo ætatis luſtro, ex frigore, quod ante præceſſerat, *Angina* laboravit. Febris, Pulſu celeri, æſtu carnis immodico ſignata fuit: *Fauces*, cum rubore, tumuerunt: Voce nihil diſtincte ſignificavit: Spiritum difficillime traxit: Cibi tranſitus præcludebatur. Non dubito fore pleroſque, qui ex his indiciis *Anginam* iſtam ſimplicem, & veram eſſe judicaverint; quam vero recte, confeſtim apparebit. De Dolore interrogavi, Satin Salve? Numne alias Corporis partes itidem occuparet? Quem cum Genu, etiam & Malleoli ſiniſtri, eo ipſo tempore, tametſi mitem & tolerabilem eſſe; cùm eum *Articulos* invadere, & more prorſus *Arthritico* reverti, ſolitum acceperam; *Anginam* hanc non tam veram & exquiſitam, quam in *Arthriticarum* numero & claſſe ponendam æſtimavi; ideoque non iis opus eſſe auxiliis, (Sanguinis ſcilicet miſſione copioſa, *Clyſteribus* crebris, *Emulſis*, & iſtiuſmodi *Refrigerantibus*) quæ quidem omnia, in affectu abſoluto commoda, in hoc noſtro partim fruſtra, partim incommoda eſſent: Sed ab hac Methodo deflectendum & id, quod ſtrangulat, aut evocandum, aut in artus transferendum eſſe.

Quem in finem, Colli dimidio poſteriori *Veſicatorium* ſuperpono; *Cryſtalli Mineralis* ℈ß. & *Sacchari* tantumdem (Remedium ad Salivam hac in re movendam efficaciſſimum) ut Ore teneatur, ut retentum ſolvatur, ut ſolutum expuatur, omni horæ quadrante adhibeo: Hinc fluidum Salivis, Os, Ptyaliſmus hinc immanis.

Ut alteram Curationis partem aggrediar, & Materiæ reliquum in Articulos transferam, ita præcipio.

℞. *Pulv. è Chel. C. C.* ʒß. *Conſ. Anthus* ℈j. *Serp. Virgin. pul. gr.* v. *Conſ. Alk.* q. ſ.

q.ſ.f. Bolus,hora quaque octava ſumendus,cum *Julapii* hauſtu *Perlati.* Potui vero dabatur *Decoctum Sarſæ*, *Chinæ*, *Raſ. C. C. Eb. Sem. Coriandr.* Genu & Malleolo dolentibus, ut illuc Materia invitaretur, *Empl. ex Oxycroc. & Picis Burgund. aã p. æq.* admovi.

Horum uſu,temporis ſpatio perbrevi, biduo nempe,tantus Artuum,& tam acris erat Dolor, ut neque *Bolo* diutius, neque *Emplaſtro* opus eſſet,hoc amplius pari etiam modo & proportione, *Fauces* deturgere; Spiritus, Cibique tranſitum aperiri, *Anginam* curari,certiſſimum erat. Ægroto gratulabar, quod redierat jam in viam, itaque vale dixi.

Paroxyſmo illo, quo quidem nihil unquam utilius, nihil opportunius evenit, jam finito; quum illius eo tempore recidivi,nullum omnino periculum extaret; ut Alvus ſubduceretur *Catharticum*,at (ne materia de novo irritaretur) blandum, & leniens propinavi; cum *Paregorico*, hora ſomni poſt purgationem, aſſumendo.

Menſes inde poſt aliquot, ad *Prophylaxin* obeundam incumbẽs, *Aquas* omni mane *Diureticas*,quarta pomeridiana *Pil.ex Salis Martis gr.v.Pulv. Chamæpit.gr.* xv. *cum Syr. Abſ. ſ. q.ſ.* demittere,initio vero,& deinceps ſeptimo quoque die, per *Salem Polychreſtum*, & *Manna aquis purgantibus ſolutũ.* Ventrem movere, in præſcriptis habuit.

Hiſtoria profert *Arthritidem*, primùm; Febriculam ex Algore generantem, tum *Fauces* graviter prementem, nec quidem Artubus interea parcentem; Deinde, *Faucibus* (Medicinæ beneficio)expulſam,&in Articulos Membrorum miſſam: Quæ quidẽ omnia, quum ejuſdem morbi irritatio & progreſſus ſint, de *Arthritide Anginam* mentiente, ſententiam noſtram magnopere corroborent.

HIST. II.

Anginæ Arthriticæ *ad* Abſceſſum *tendentis*, *in* Arthritida *Regularem Metamorphoſis.*

HUc etiam facit agricolæ cujuſdã ſuburbani Exemplum,qui,annorũ plus minus viginti, *Arthritide* ſubinde revertenti diu afflictatus,initio veris, (neſcio qua de cauſa) *Faucium* Inflãmatione gravi corripiebatur, cũ æſtu corporis univerſali, & pulſu magno. Dies ille cõplures nihil devoravit; voce nihil clare ſignificavit; Spiritum ægre traxit. Sanguis,ingruẽte Morbo,miſſus eſt;cui Gelatina,poſt aliquod tempus,ſupernatavit denſa,craſſa.Saliva jugiter effluxit.

Ut *Fauces* quam citiſſime relevarem, (hoc enim medendi poſtulavit Indicatio) Sanguinem, quoniam abundavit, iterum mitteret; &, ad ſputum augendum, *ſalis prunellæ ſaccharique cryſtallini* partes æquales ore ſæpius teneret, ſolutas poſtmodum expueret, Ægroto imperavi. *Miſtura* porro data eſt, ex *Syrup. Balſam.& Aq.Cin.hord.*ad deliniendam humorum acrimoniã, & Tuſſim mitigandã. *Clyſma* emolliens quotidie injectum. Loco cereviſiæ, *Decoctum Hordei*, *Rad.Eryng. C.Glycyrrhiz.Cacum. Adianth.cum Syr.Viol.* Brevi poſt tempore, peropportune recidit, quod Genu alterum diu multumque doleret, tumeret: unde *Fauces* levabantur,facta in hunc Articulum Materiæ reliquæ Tranſlatione:qua quidem re,ut nihil utilius,nihil eſſe potuit Ægroto deſiderabilius;quando per eam Gutturi maxime caveretur, Vitæ & Saluti conſuleretur.

Hiſto-

Historia confirmat *Anginæ Arthriticæ* Doctrinam; simulque monstrat, iis, quæ affluxum ad *Fauces* cohibeant, quæ gravatas eas exonerent, (*Revellentibus*, scil. *Derivantibus*, & *Resolventibus*) *Abscessum* aliquando præverti, in Faucibus, *Arthriticum.*

CAP. III.

Materia Arthritica *partim* Asceſſu Anginoso, *partim per Articulares Glandulas expressa.*

VIr amplissimus, nec uno nomine colendus, humida Constitutione, Collo crassiori præditus; Catarrho Oris fere indesinenti, per primam omnem Pueritiam delibutus; circa Juventutis initia, tum *Arthritide*, tum etiam *Angina*, Morbo, uti videtur, hæreditario, verum non eodem tempore, solebat affici. Ætate progrediente, quum, ex levi in Poculis errato, post Artuum Dolorem vagum, urgeret *Angina*, Spiritus Animales impendio deprimeret, suffocationem minaretur; neque vulgarem Medicinam, etsi multiplicem, sentiret; ad eam allevandam arcessitus, de *Arthritide* quæro; Num quando illa nuper idoneum ex more Paroxysmum egisset? Quænam apud Ægrotum illius ciendi ratio probabilior? Cumque ad hoc operis, prævalere ceteris quibuscunque *Pomaceum* inaudiverim; illius subacidi, sed generosi lib. j. alteramque propinavi; eo nempe animo, ut *Arthritida*, quam diutius silentem ἀνωμάλως *Fauces* invadere subsensi, in Artus propellerem. Eventus suspicionem comprobavit; paucis enim post horis, emicuit altero pede *Arthritis*. Laneo vestiri, blande tractari, molliter haberi, secundum illius Genium, admonui. Sub hoc tempus, aperto *Faucium Abscessu*, Pus emissum est: *Gargarisma* suppurans, & modice detergens, sæpius adhibitum.

℞. *Decocti Hordei, cum Ficubus incisis, & Vini Rubri Gallici aā* ℔ß. *Diamori* ℥jj. *f.* Gargarisma.

Doluit interea, cum Ardore tumuit ex animi sententia Articulus: Post exitum Paroxysmi, *Aq. Purgantes*, quibus abluerentur reliquiæ Morbi, diu potavit Æger.

Anginam hanc *Arthriticam* esse constat, Primùm, ex diutino *Arthritidos* silentio; Tum, ex Dolore prævio, antequā Materia figeretur, erratico: Tertiùm, ex subita & facili *Regularis Arthritidos* Emersione: Quibus simul consideratis arguitur, præter istam *Anginæ* causam evidentem (in Potulentis scil. Erratum) fuisse etiam προηγουμένην, *Arthriticum* intus in Sanguine Miasma evectum, ebulliens, ambitiosum; quod, junctis causæ externæ Copiis, Naturam eo usque lacessiverit, donec illa Vires recolligens, Hostem in exilium, Materiam alienam in *Fauces*, (ab Origine debiliores) & demum, Arte adjuta, in Artus amandaverit.

Docet Historia, in *Arthritide Anomala*, *Anginam* æmulante, Spiritumque elidente, posse utiliter, Artis ope ἰατρικῆς, *Arthritida* suscitati *Regularem.*

His subjiciam, Ægrotum hunc nostrum, posthac *Articulis* sæpissime laborare, *Angina* vero non item: imo ratione prorsus *inversa*; sic, ut quo minus hac, eo magis illa: Quæ quidem istorum affectuum, adeo inter se dissimiles mutationes pondus aliquod habent; &, demum *Arthritida* se in viam dare, & magis rectam esse ostendunt.

HIST.

HISTORIA IV.

Arthritis *primùm* Fauces, *deinde Articulos invadens.*

MUlier lectiſſima, dignitate Domus, ſuaque celebris; nunquam ἐν γαστρὶ ἐχοῦσα, quãquam Marito ſatis probabili diu nupta; cum annos quatuor ſupra quadraginta compleverat, & deficere Catamenia jam menſes aliquam multos perſenſerat, obeſior, & craſſior evaſit. Eo Corporis ſtatu ac conditione fuit, quum, Vere anni MDCCV. ineunte, Febricula & Tumore Faucium repentino corriperetur: quibus ut occurreret, ſuaſione amicorum, primum, Sanguinẽ detraxit; dehinc Cervici *Epiſpaſticum* admovit: Quorum beneficio quicquid humidi in *Faucibus* depoſitum fuerat, vel evocatum & elicitum, vel Sanguini redditum & repenſum eſt.

Poſt *Tumoris* abolitionem, perpaucæ agebantur horæ, cum Genu alterum, tum Malleolus, tum Digiti in Pede maximi Globus, & vicinus ei Articulus ordine doluere; tam recte, tamque ex more *Arthritidis* exquiſitæ, ut, utrum ipſa eſſet, an ſecus, nullus extaret dubitandi locus.

Horum autem malorum ordo, quem expoſuimus, *Anginæ* hujus naturam non parum explicat: Nam, ut *Anginam* e veſtigio ſecuta eſt *Arthritis* omnibus numeris abſoluta; ſic, *Arthriticam* eſſe hanc *Anginam*, liquido & manifeſte probat. Et quidem, utrumque hunc affectum eidem Febriculæ ſubnaſci, ab ea ſuſtentari; & in *Fauces*, & in Artus, alienam è Sanguine Materiam, per eandem Febriculam expelli, minime ambigendum.

Ex hac Hiſtoria, & hujus numeri aliis, veriſimile videtur; non tam extremæ, & decrepitæ ætatis; quam mediæ & conſtantis Affectum, eſſe hanc *Anginam*: Certe ea laborantes, qui ad hunc uſque diem mihi innotuere, Adoleſcentes, aut Juvenes, excepto tantum uno, fuere omnes.

HISTORIA V.

Anginæ Arthriticæ *auſpicato ſupervenit Arthritis Regularis.*

VIr Nobilis, *HEN. COURTENAY*, Regia ſtirpe oriundus, & Majoribus ſuis digniſſimus, ætate media, plus ſemel *Arthritide* doluerat; quum, ex intervallo aliquo ab ejus Paroxyſmo, (nulla, quod ſciam, urgente Cauſa evidenti) *Faucium* Dolore, Tumore Φλεγμονώδει, ſpirandi glutiendique vias intercludente, tentabatur. Guſtus ſumme depravatus, Saliva viſcida, Sitis permoleſta, Aſtus univerſalis, vigilantia gravis, Febris acuta erat. Ad Therapiam Vena illico pertuſa eſt, & poſtridie per *Pulv. Warvvicenſem*, Alvus ſubducta: *Veſicatorio*, Cervice tota poſteriori Serum elicitur: Omni horæ dimidio Salivam movens, adhibetur id, quod ſequitur.

℞. *Cryſtall. Min.* ʒiij. *Salis Vol. Succini* ʒj. *Sacchari Cryſtal.* ʒß. *Miſce, & divide in partes æquales*, *N°.* xxiv. teneatur Ore particula, quoad diſſolvatur; deinde cum Saliva expuatur.

Potui datum eſt *Decoctum* ſequens, calidiſſime pytiſſandum;

℞. *Rad. Gram. Can. Eryng. Cond.* aã ℥j. *Hordei mundat.* ℥ß. *Coccinell.* ℈j. *Coq. in Aq. Font.* ℔iiij. *ad* ij. *Colaturæ*

adde Syr. e Corall. Simp. ℥iiij. *Tinct. Aurant.* ℥j. *f. Decoctum.* Bolus ex *Salis Saturni gr.* iij. *Nitri purificati gr.* v. *Conf. Lujul.* ʒj. *Syr. Melissoph. q. s.* ter in die sumendus, cum *Jul.* Haustu, & ad alvum molliendam, omni vesperi *Enema* præscriptum est.

Quibus sedulo observatis, Salivam mirum quantam, ac si *Mercurio* concitatam, ejecerit. *Faucibus* allevatis, spiravit, glutiit facilius. Restitit Febris, quam in declinante *Angina* solet esse, pertinacior; & huic rei aliquid amplius subesse, neque omnia conspici, comprobavit. Accessit *Podagra*, rem totam aperiens; *Anginam* esse puram putam *Arthriticam*, Curationem postulare propriam ostendens. *Bolo* igitur, & *Decocto* refrigerantibus, ne fraudi sint ægroto, omissis, ad ea, quæ *Podagram* absque nimio Febris incremento promovere possint, deflecto.

℞. *Salis Martis gr.* iij. *Pul. e Chel. C. C.* ℈ß. *Conf. Fruct. Cynosbat.* ℈ij. *Syr. Garyoph. q. s. f.* Bolus, bis in die sumendus, cum *Julapii* haustu. Et quoniam, ad invocandum augendumque Morbi hujus Paroxysmum regularem, plurimum valere *Pomaceum*, in Experimentis est, libram illius unam alteramque, Nycthemeri spatio bibat, exhortor. Pedi affecto *Ceratum* viride admoveo. Doluit exinde Pes, & quidem laudabiliter. Expulsa est ad ejus Articulos *Arthritis*, & relictis *Faucibus* jam recte παρξώς. Aquas aliquanto post, finita Paroxysmi re, *Diureticas* hortatu nostro hausit, alias aliasque; primum *Bamptonenses*, anno sequenti *Bathonienses*, utrasque commode.

In *Arthritidis* silentio, supra modum longo & ancipiti, *Angina* si acciderit; utrum *Arthritica* sit, quam merito suspectum habeas, ostendit Historia.

HIST. VI.

Angina & Abscessus Arthriticus, *cum* Arthritide *insequenti, recta, & idonea.*

ANni sunt complures, cum Adolescentem visitavi, Sanguineum, robustum, & bene coloratum; cui *Faucium* cum Dolore *Inflammatio* fuit, Spiritus & Cibi vias obstruens, (quam Græci Συνάγχην nominant) cum Æstu immodico, Pulsu celeri. Numquid *Articulis* unquam doluerat? interrogo: Dolui, inquit, acerbissime, ter quaterve; istud vero quid ad rem. Ego quidem, maxime, reposui, nec in Curatione negligendum. Sanguinem quamprimum misi, sed, pro Ægri ætate & temperamento, parce; &, quam in *Angina* fieri solet Exquisita, parcius: ea vero Copia, quæ ad demittendos Cibos, & Spiritum reciprocandum satisfaceret. Eo vespere *Enema.* Postridie *Catharticum.*

℞. *Rhei incisi* ʒj. *Fol. Sennæ* ʒij. *Pulpæ Cassiæ, & Tamarind. aā* ʒiij. *Coq. in Aq. font.* ℥vj. *ad* iij. *Colaturæ adde Salis Cathart. Elect. e Succo Ros. aā* ʒij. *f. Potio*, bene mane ebibenda. Sæpius desurrexit, cū levamine. *Gargarismum* resolventem (ex *Ficuum pinguium* N°. iv. *Rad. Althææ ras.* ℥ß. *in Aq. Hordeat.* ℔jß. *ad* j. *incoctis, Mell. Mororum* ℥iij. *Sp. Sulf. per Camp. qu. s. ad acorem temperata*) præscripsi, eumque sæpius adhibendum: In Potum Ordinarium, *Ptisanam* propinavi; Articulis olim dolentibus, ad *Arthritidem* in eos, siqua fieri posset, invitandam, *Empl. ex Cephalici*, & *Oxycroc. aā. p. æq.* admovi.

admovi. Paucis poſt diebus, aperto Tumore, Puris emiſſa eſt quaſi Uncia. Lenito, non compoſito, Sanguinis Orgaſmo, poſt breve tempus, Articuli dolent, tument, rubent, *Arthritis* recte agit, & *Anginam Arthriticam* fuiſſe monſtrat. Finito Paroxyſmo, ad *Prophylaxim*, purgatis prius per *Aquas* & *Salem Catharticum* Interaneis, *Aquas Diureticas* omni mane hauſit; hora decima ſeq. *Trifolii fibrini Infuſum*; quarta pom. *Bolum*, cum *Sale Martis*; demiſit; *Hydragogo* ſeptima quaque die interpoſito, Menſes binos perſtitit; Methodumque in multos annos commodiſſime repetiit.

Eos, qui dolere ſolent *Arthritide*, *Angina* cum invadit; ſitne illa genuina, an *Arthritica*; recte ambigitur; & *Anginam* contra *Arthriticam*, optimis auſpiciis, conſilio ſaluberrimo, *Arthritis* invocatur *Regularis*.

HIST. VII.

De Arthritide *multos annos Erratica*; *tunc* Anginam *iterum & ſæpius ſimulante*; *poſtremo* Regulari Fixa.

ADdam denique Hiſtoriam, tum *Anginæ* hujus noſtræ Naturam, tum *Arthritidis* morem varium, & incertum, cum primis oſtendentem.

Pharmacopœi *Exonienſis*, viginti annos *Arthritici*, Uxor fere ſexagenaria, *Rheumatiſmo* per quinque luſtra creberrime recurrente, cruciari viſa eſt: Dolore quippe Artuum, Brachii potiſſimum ſiniſtri internodia laceſſente, rodenti, erratico, vexata: *Rheumatiſmi* hujus larvati originem *Pomaceo*, quæ illi Potio fuit, acceptam retulit.

Sub finem ſeculi ſuperioris, circa vernale Æquinoctium, *Anginæ* correpta fuit illa Specie, quam *Synanchen* appellant, adeo atroci, ut (ad illam minuendam, humoreſque alio detrahendos, etiamſi Collo *Epiſpaſticum* admotum, Alvus Enemate ſoluta, Vena ſemel iterumque pertuſa fuerat) toto quatridui ſpatio, ne hilum quidem victus ore demiſerit. Eodem tempore, & pari ferme proportione, Carpo exorſus eſt Tumor, cum Dolore, Rubore, Calore, Nitore prorſus *Arthritico*. Dies minimum ſexaginta perduravit, in rugas demum contrahente ſe Cuticula, & ſquamatim ultimo decidente; ſic, ut cujus generis, quaque eſſet familia, Tumor omnino palam faceret. Et *Anginam*, & *Chiragram*, ab eadem viſcida, & acri Gelatina, in Sanguine producta, fieri credibile eſt; quæ hic illic Capillariis inhærens, Oppilationes, Tumores, Dolorem, ceteraque Morbi utriuſque faceret Symptomata.

Adverſus *Anginam*, quum Humores derivantibus, & repellētibus, initio morem gerere recuſaret; & Maturationem affectaret Tumor; *Gargariſmum* è *Decocto Ficuum*, *Hordei*, *cum Melle Mororum* (poſtea ad detergendum, *Mel* adjectum eſt *Mercuriale*) in Præſcriptis dedi: Externe vero *Theriacæ Ven. Empl.* Gutturi applicandum. Quicquid intus Purulenti fuit, Tumore poſt quatriduum, aperto, ſenſim expreſſum eſt.

Contra *Chiragram* imperavi, ut, admoto Parti affectæ *Veſicatorio*, vel (quoniam illud abhorrere viſa eſt Ægrota) Panno molli & denſo, per Cutim

evocaretur quicquid humidi præter naturam Articulis ineſſet. Carpi poſt Paroxyſmum manſit Imbecillitas, & ad Motum impotentia, quæ tamen aliquanto poſt evanuit: Animi vigor & alacritas major; Cibi appetitus, uti ab *Arthritidis* Paroxyſmo ſolet eſſe, avidior fuit; ſic, ut ex trium pene menſium adverſa valetudine, melior Ægrota & ſanior evaſerit.

Ad tollendam utriuſque cauſam, & Sanguinem (cujus in Cyatho Facies ſebacea) corrigendum, primum, miſſo *Pomaceo*, & leni per *Salem Catharticum*, &c. facta *Purgatione*, *Taraxaci Cochleariæque Succos* clarificatos; *Lac Aſininum*, & *Stomachica* ſumeret, imperavi. Medicina vero omni (quod ejus odium fuit) neglecta, inſequenti Autumno, vagos iterum Dolores Ægra perſenſit; qui tamen poſtea progreſſu temporis evanuerunt, in Fixos ſenſim mutati.

Anginam poſtea ſæpiſſime recidivam habuit, Vere vel Autumno quotannis in annos complures reducem; &, vel ei à latere conjunctam, vel à tergo famulantem *Arthritida*; nunc Carpum, nunc Digitum, nunc Talum occupantem, & κτ̀ λόγον aggravantem: cum ſolita in deceſſionibus Animi lætitia, Spirituum alacritate, Ventriculi latratu. Hoc vero cum diſcrimine, & quaſi Privilegio, quod, ex quo figi occœperat *Arthritis*, eo lenius & pacatius ſe vaga geſſerit, eoque minus vagata fuerit; & quæ diebus hiſce fuit hujuſmodi *Angina*, fere blandior obſervata; *Venæſectioni*, *Veſicatoriis*, *Clyſteribus*, *Gargariſmis* facilius cedens; & in *Arthritida Regularem* promptius, & quaſi ultro abitura.

Evincit Hiſtoria, primùm, *Arthritidem* multos annos πλανητικὴν, & *Rheumatiſmi* uſquequaque ſimilem, & in *Fixam* poſſe demum migrare: Deinde, in Erraticam retrogradi; iterumque defigi. Tertiùm, *Arthritidem* in eodem Corpore, ex eadem Febre exoriri poſſe duplicem; in Faucibus, *Anomalam*, in Artubus, *Regularem*. Quibus hoc adjiciendum, quod Ægra, genere nata ſaluberrimo, quum nullum habuerit à Parentibus Miaſma, itemque diu Veteri juncta fuerit *Arthritico*; hoc Contagii ſuſpicionem alere cenſeatur, & *Arthritidis* à marito acceptæ.

Ita quidem *Anginæ Arthriticæ*, (Morbi, niſi fallor, hactenus obſcuri) ſecundum illius Symptomata, Naturam, & Morem, quantum in me eſt, explicui; Curationem exaravi; & Exemplis utramque illuſtravi.

CAP. XIV.

De Dolore Capitis, & Vertigine Arthritica.

ART. I. AD *Caput* jam aſcendimus, & ab *Arthritide* factas in eo errationes. Iſtius autem Morborum, uti vulgo deſcribuntur, numerus eſt adeo multus; *Ætiologia*, tam difficilis; limites, & fines (propter obſcuros illius Partium, & † incognitos uſus) explicatione ſic egentes; ut nemini mirum videatur, Morbos eos communiter receptos, hos à me prolatos non æquiparare. Paucas in apertum proferam *Arthritidos* in Capite *Ano-*

† *Vide Clariſſ.* Stenonis, *de* Cerebri Anatome *Diſſertationem*, *impreſſam* Lugd. Bat. *Anno* 1671.

Anomalias; sed, quas exploratas habeo; quas certas, evidentes, & perspectas; *Cephalalgiam* nempe, *Vertiginem*, *Apoplexiam*, & *Paralysin Arthriticam.* De duabus primis in hoc Capite, propter earum conjunctionem, sicut evenire solet, frequentem; postea de reliquis, verba faciam.

II. Eos sæpe invadit iste *Dolor*, (nam de illo separatim, & primo loco dicam) qui, cum multos annos *Arthritici* fuerunt, traducto jam vitæ medio, Poculis & Diætæ nimis amplæ, plus æquo indulgent; Exercitationi vero interea, laborique (quæ eorum mala possint corrigere) vix satis; quique ea re *Plethorici* evadunt, & solito crassiores: *Sanguinei* vero præ ceteris quibuscunque, tum graviter hoc affectu, tum crebro affliguntur.

Ex hisce vero illos sæpissime invadit, qui Collo breviore natura fiunt; vel qui, in *Capite*, vasa Sanguinem vehentia, supra modum magna, habent; vel, qui nimis imbecillia, Sanguinique in circuitu propellendo minus valentia: Illos scilicet omnes, quibus ea Corporis Fabrica & compago, quæ Humorum in *Caput* inclinationi, diutinæque in eo moræ, nimio plus faveat, opemque conferat. At huc conferre non parum videntur, in *Cranio* foramina nimis angusta; quibus (veluti Ligaturis) coarctentur *Venæ Jugulares*, & Sanguis (sic, ut in Venæsectione) Vasa tumefaciat; itaque Fibras extendendo Nervinas, Spiritusque in is contentos perturbando, creet *Dolorem.*

Atqui illos maximopere hic infestat *Dolor*, quando jam ætate grandes, aucta Humorum vi & plenitudine simul gravati, simul iis tolerandis impares, illi, malo vehementi pariter, atque intempestivo conflictentur.

III. Sic constituto, & ad Morbum hunc excipiendum aptato Corpore, cogitare licet Ανεπιτήδειον id, quæ est *Arthritidis* causa proxima & conjuncta; post aliquam à Paroxysmo quietem, iterum repullulans, se iterum movens, & attollens, itaque Orgasmum in Sanguine faciens; eo nonnunquam ipso; (pari ferme ritu, ac in Variolarum initio solenne est). *Dolorem* excitare; *Membranas* scilicet nobiles, tam intra, quam extra Calvariam; aut *Tunicas Vasorum* membranaceas extendendo, *Spiritusque* animales, earum *Fibras* incolentes, irritando vexandoque. Nonnunquam evenire potest, ut, in his *Membranis*, acutissimo sensu præditis, depositum Miasma, virulentum & acre, pungat eas, arrodat, atque ea ratione faciat *Dolorem.*

Quocunque vero modo fiat *Dolor*, omnino palam est, eum Miasmatis, sese in Paroxysmum erigentis, Signum esse non raro primum, & prænuntium; ad dies aliquot durare; & tunc in Paroxysmum desinere regularem. *Arthritide* vero delinquente, & accessiones sive nullas, sive languidas iterante, *Cephalalgia* sæpe oritur gravis & diuturna, Ægrum Hebdomadas (ne dicam, Menses) aliquot excruciat; & demum nisi Miasma ad Artus transferatur, vel à Capite aliàs adducatur, *Apoplexiam* introducit.

IV. AT de Natura ejus *Arthritica* ut plane constet, non solum ex *Arthritidis* silentio defectuque oritur, (quod tamen unum magni hac in re momenti est, multumque valet) verum etiam pro Miasmatis *Arthritici* renovatione, incremento, & in Paroxysmum eru-

eruptione, renovatur; Periodos eaſdem, quas *Arthritis* ipſa, ſervat; frequentiſſime in eum regularem, & genuinam migrat; & quidem raro finitur, niſi per regularem Paroxyſmum, (quo quidem oriente ſtatim evaneſcit) vel per *Apoplexiam*: Quibus ſimul ſumptis, Morbum hunc Miaſmate *Arthritico* in Caput irrepente naſci, nihil, ut opinor, indicio poteſt eſſe luculentiori.

Dolor ille non ſemper magnus, ſæpe tolerabilis, ſed dierum ſæpe multorum; interdum autem pene ad Delirium uſque gravem obſervavi, patientia majorem omni.

V. Quanquam iſte *Dolor* inſultum aliquem *Arthriticum*, & quidem uſitate regularem, vel *Apoplexiam* antecedat; interdum accidit, ex regulari Paroxyſmo, (repellentibus, vel animi Pathemate, aliave aliqua cauſa interciſo, & abrupto,) eum excitari; mediaque Naturæ opera, & molimine, primum apparere. Quod tamen eodem pertinet; quando utroque caſu miaſma, minime ſic, ut debuit, expulſum, *Capiti* inflictum eſt, in illud vires exercet, καὶ Ὀλύμπια δώματα ναίει.

VI. Nonnunquam ægrum hæc *Cephalalgia* per ſe laceſſit; identidem *Vertigine* comitata: hæc enim illi eſt tanquam Soror gemina, & Comes fere individua. Adhæc aliquando accedunt Tinnitus Aurium, Spirandi gravitas, Pulſus magnus, Artuum Dolores vagi, Faciei color ſaturatior, aliaque iſtiuſmodi manifeſta Sanguinis ὀργαζομένου indicia: Quæ quidem omnia, ut ab *Arthritide* inerti, neque ſatis idonea proficiſcuntur; ita quamprimum illa Artus occupaverit, & ad tempus aliquod recte ſe geſſerit; confeſtim ea, ſimul cum *Dolore* Capitis, recedunt; neque aliam videre licet *Arthritida*, quam quæ ex omni parte regularis.

VII. *Vertiginis Arthriticæ*, ſicut omnis, *Subjectum* eſt ea *Cerebri medullaris* pars, quæ cogitandi officina eſt: In qua, dum Spiritus animales ejus inflant Tubulos, & in iis ſeſe movent, uti placuerit *Animæ Rationali*; (cujus ſub præſidio, nutu, & imperio, totum iſthuc *Cogitationis* opus efficitur;) hi eorum Motus, ſive pleno flumine, ſive tenui; ſive in Tubulis pluribus, ſive paucioribus; ſive prorſum, ſive retrorſum; ſive magno cum impetu, ſive remiſſo; ſive inflectione, ſive evolutione; ſive demum alio quocunque modo, & figura ferantur illi; ipſæ videntur Hominis, ſani & valentis, eſſe *Cogitationes* & pro harum varietate talem in numerum variari, ut, quo ſingula *Cogitatio* formetur exprimaturque, ſuus ſingulæ Spirituum rite ordinatorum, & huc illuc rite fluitantium, *Motus* reſpondeat.

Hoc ut clarius oſtendatur, quivis ſeipſum examinando facile perſpiciet, quanta ſibi in ſomno Tranquillitas; quam alta quies; &, à ſenſu Motuque omni voluntario (in Somno, veluti in ipſa Morte) Vacatio. Contra, Somnum excutienti palam eſt, primum omnium in Cerebri meditullio derepente quoddam *micare*; eodemque ipſo temporis articulo, *Cogitandi* ſolitum munus, & penſum inſtaurari. Prima vero *Cogitatio*, vel pro re nata omnino nova eſt, & jam tum incipiens; vel (quod ad hujus rei explicationem non parum confert) quæ Somno interrupta fuit, at jam ex intervallo aliquo reſumpta eſt: quarum prior Modulationi, Organis Pneumaticis inchoatæ, quodammodo ſimilis videtur:

poſterior

posterior intercisæ, & medio Systemate fractæ; sed aliquanto post elaboratæ, & ad finem perductæ. Atque istam in Cerebro Spirituum ἔκλαψιν illico sequitur (nonnunquam comitatur) Motus, ab ea propagatus, in Corpore Muscularis; &, † *Galeno* jam olim observante, *Qui expergiscuntur, è vestigio Pulsus magnos, vehementes, celeres, & cum quadam vibratione habent; qui mox mediocritatem assequuntur.*

Quis autem unquam, in Somno Spiritus extingui, & ad nihilum redigi putavit? Annon potius credendum est, durante Somno in medullaris *Cerebri* Tubulis eos stagnare, & (tanquam aërem, in Tibiis Organi silentis) quiescere; *micansque* istud, quod expergiscentes primum sentimus, horum esse *Spirituum* in iis (ad instar Venti, in Tibiis organi) *Motum*; &, quod erat explicandum, *Cogitationes* humanas nihil aliud esse, quam Πνευματουργίαν, sive *Spirituum animalium* certis quasdam, in Tubulis prædictis, *Fluctuationes*; secundum leges, & regulas, ab *Anima Rationali* positas, & datas.

VIII. Hisce præmissis, altero jam loco dicendum est, in *Vertigine* Spiritus animales cogitandi munere exequendo impediri; in Rivulis e suis aliquot ordinandis, eorumque Motibus regendis, interturbari; eumque in modum perverti, qui externa quæque *Objecta*, tanquam in Gyro circumacta, repræsentet; itaque, ut ex eo fallatur *Imaginatio*, *Judicium* autem maneat integrum, & inconcussum. Perinde forsan, ac in Modulamine faciendo, si una, vel altera Organi Tibia, rauca fuerit, & dissonans; ex illius vitio, (tametsi reliquæ omnes claræ fuerint, & illæsæ,) statim Auribus peritis gravitas quanta maxima fit; Harmonia perimitur.

IX. Scio nonnullos, Arte nostra Principes, hac de re aliter opinari; Spiritusque animales, Acie quasi militari, & veterum itionum reditionumque tractibus relictis, in Gyros agi, tradentes, per *Rotationem*, & Spirituum Εἴλιγγον, *Vertiginis* modum & naturam explicare. Quum vero, quo in Campo eorum Acies instruantur; quo, eorum fiat Αταξία nulla unquam detexit Anatome: contrà verò, *Cerebrum Medullare* totum, ex *Tubulis*, sive *Ductibus*, in *Cerebri Cortice* incipientibus, una hoc loco colligatis; & in *Nervos* infra divisis, & dispertitis constare; sicque Spirituum Gyris, & Vorticibus, (aliter quam in *Tubulis*, qui quidem iis admittendis minime sufficiant) ineptum esse, quando Clarissimi *Malpighii* Anatome detexit oculatissima: longe satius videtur, per *Tubulos*, perque Spirituum in iis Motus; quales in rerum natura esse, pro certo habeamus; (etsi, quis Spirituum Motus cui conducat *Cogitationi*, prorsus ignoretur;) quam per ea, quæ nusquam inveniantur, aut esse judicentur, Morbi hujus explicationem aggredi.

Quinimo, dici potest, rerum extrasitarum, totiusque Hemisphærii visibilis, per ea, quæ sibi sunt dissimilia, veras intus in *Cerebro* posse fieri repræsentationes: (nisi velimus, objecti *Viridis*,

† Τῶν δ' ἐξ ὕπνου μεταπεπτωκότων, εἰς ἐγρήγορσιν παραχρῆμα μεγάλοι, καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοὶ, καὶ τινὰ κλόνον ἔχοντες, μετ' ὀλίγον δ' εἰς συμμετρίαν ἔρχονται. *De causis Pulsuum, Libro tertio, Cap.* x.

ridis, e. g. concipiendi ergo, *Viride* quoddam in compendio; ſicque *Rubri* ergo, *Rubrum*, *Nigri* ergo, *Nigrum*, &c. in *Cerebro*, quo nihil unquam abſurdius, ſtatuere:) eoque poſito, Rerum externarum falſas Imaginationes, quales ſunt in *Vertigine*, per iis rebus diſſimilia poſſe fieri dicamus; adeoque, ad earum in gyro & circuitu moventium Imaginationem, etiam falſam Spirituum in Cerebro motu ſimili nequaquam opus eſſe.

X. At qualeſcunque fuerint eorum motus (neque enim in his στοχασμοῖς diutius hærere lubet) certe perturbari poſſunt, vel per alienum & inimicum aliquod, in *Cortice Cerebri* à Sanguine depoſitum; hæc in penetralia, & ſacroſancta Adyta, ſe inſinuans; *Spirituum* Choro ſe immiſcens; ad eos adhæreſcens; eoſque inter ſe confundens: vel, per Vaſa Sanguinem vehentia, in propinquo tumefacta, Tubuloſque Spiritus continentes coarctantia. Quæ poſterior ratio probabilior eſt, in *Vertigine* Cranii depreſſionem excipiēte; ubi anguſtiis *Spiritus* urgentur, nec, quo poſſint Choreas exercere, Theatro ſatis ſpatioſo gaudent. At in *Vertigine* Variolas antecedente, vel ab Ebrietate, & in hac noſtra *Arthritica* locum obtinere poteſt (uti videtur) utraque.

XI. Cetera *Vertigo* hæc, cum *Dolore Capitis Arthritico*, concordat ex amuſſi: ſimilia namque cum eo Corpora, craſſa nempe, plethorica, maximeque ſenilia, invadit: ſimilem habet Originem, ex Miaſmate *Arthritico* repullulante, criſtas erigente, fugam e Sanguine conſciſcente: ſimiles habet Periodos, & Typos, *Arthriticis* Paroxyſmis reſpondentes; eoſque in nonnullis ægrotātibus numero permultos: ſimiles habet Comites, ſive Signa Συνεδρεύοντα, dyſpnœan, Capitis gravitatem, Aurium Tinnitum, Spirituum depreſſionem: ſimilem etiam exitum; quum Paroxyſmo plerumque regulari terminetur; interdum *Apoplexiæ* cedat *Arthriticæ*.

Aliquando levis hic affectus, & *Arthritidis*, Paroxyſmum molientis, Signum inſuper primum, & prænuntium. Moleſtus ſæpe ſic, ut eo laborans, ne in humum cadat, baculo adniti; fere continuo cavere, neceſſum habeat. Quæ levior eſt, *Arthritide* regulari, ſerius aut citius erumpente, fere concluditur. At quando nulla venit in tempore *Arthritis*, *Vertigo* interdum adgraveſcit, & deinde paulo poſt in *Apoplexiam* migrat. In *Epilepſiam*, utpote Morbum confinem & proximum, *Vertiginem* mutari exquiſitam, à Medicis paſſim obſervatum eſt; at in eam mutari *Vertiginem Arthriticam*, ex noſtra, vel aliena obſervatione, ne ſemel quidem novi; ut Miaſma *Arthriticum Epilepſiæ* generandæ minime aptum exiſtimetur.

XII. Curatio partim fit per ea, quæ utriſque his affectibus ſunt communia; partim per iis propria. Inter communia, primùm *Phlebotome* conſideranda eſt; quæ, ut Humoribus è *Capite* derivandis, tam repentino, quàm magno eſt auxilio, ſæpe commoda reperitur; &, ubi *Dolor Capitis*, aut *Vertigo* iſthæc urget; maxime vero ubi Oculorum Caligine, Faciei rubore, Arteriarum in Temporibus pulſu, & ejuſmodi (quæ Sanguinis ad *Caput* inclinationem indicant, & *Apoplexiam* minantur) aliis comitatur, apprime neceſſaria eſt: Ea vero ratione copiaque (quod in malis

ſimilibus

similibus alias sæpe dixi) mittendus Sanguis; non qua vulgo in his Affectibus absolutis, & minime *Arthriticis* soleat; sed qua, *Arthritidi* in Artus abigendæ faveatur; nec, quam ad *Caput* allevandum opus fuerit, uberiori.

Pertusa Vena, & Orgasmo in Sanguine novo, Miasma expellente, facto, nonnunquam illico dolent Articuli; sin aliter fuerit, *purgatio* instituenda est. Si qua Ventriculi querela sit, hoc tempore *Vomitio* moveatur, & quidem per *Decoctum Teæ*, vel *Possetum Carduatum* aptissima. Ea vel peracta, vel (tanquam inutili) prætermissa, protinus ducenda Alvus; dato, in eum finem, è *Pil. Ruffi*, vel *Cochiæ min.* vel è *Duobus*, una cum *Res. Jal.* granis aliquot, Purgante; quod nimirum Intestina non solum inaniat; verum etiam Sanguinem exagitet, turbet, & à Miasmate, foras illud expellendo, liberet. Opus istud duplex (Humores alios per Alvum evocandi, alios in Venis agitandi) interdum mitioribus, in constitutione scil. tenera purgatuque facilis perficitur. Interdum *Aquæ*, sive *Alfordenses*, sive *Fontana*, *Sale Cathartico* saturata, rem conficit. Et ubi *Purgatio*, sive propter ejus lenitatem, sive propter humorum colluviem, una vice non sufficiat, atque pro re nata repetenda sit; ita vero ut *Arthritidi* τοῖς ἔξωθεν affigendæ accommodetur.

Purgationem, uti par est, factam creberrime sequitur Extremitatum Dolor: At si usque se Miasma in Sanguine contineat, usque delitescat; turbis in eo intestinis & ciendis, & augendis, quam exilio, pro Naturæ jussu, capessendo pronius; hoc casu, ea, quæ Ore sumpta fortius *Podagram* expellant; quæque extra admota evellant, usurpentur. Quæ vero, Ore data *Podagram* expellant, non nisi caute (præmissa nempe Venæsectione, Alvique ductione, & *Capite* multum iis sublevato) adhibeantur; ne, quæ Sanguinis, & simul cum eo Miasmatis, in Artus extrudendi causa præbeantur, contra in *Caput* utrumque pellant; itaque malum intendant, & Mortem arcessant. Et quidem, à *Chalybeatorum* potentissimorum, & *Arthritidem* maxime expellentium usu, manum idcirco melius abstinere possumus; quia *Cephalica*, mox dicenda, suoque tempore propinanda, istorum Medicamentorum magna ex parte vices supplere judicentur.

Qua de causa, in *Dolore Capitis*, (ut ad propria descendam) *Pul. è Chel. C. C.* vel *è Corall. r. è Chel. Simpl. Succini albi*; vel istius Classis alii mitiores; *sive per se*, *sive cum Conserva Anthus*, vel *Conf. Flor. Betonicæ*, & *Syr. Stœchados*, vel *Syr. Pæon. Simp. sub forma* Boli; aut *ex iis Pulveribus, una cum Pul. dictamni Cretici*, *Castorei, vel Sem. Pæon. & Extracto Gentianæ*, Pilulæ *componi possunt.* Quin etiam hisce, sive *Bolis*, sive *Pilulis*, tuto interdum, & utiliter adjicere licebit. *Salis Martis* (vel etiam *Alcohol. M.* post Evacuationes copiosas) gr. iij. vel iiij; & Compositionem, sexta, vel octava quaque hora, repetere. Omni autem ejusmodi Dosi superbibere oportebit *Julapii* (*ex Aqua puta Cerasorum nigr. Flor. Tiliæ, Pæon. simpl. & Comp. & Spiritu Lavend.*) *Haustum*: Mediis autem intervallis ex usu erit *Tincturæ Succini*, vel [ubi Febris, non immodica, fuerit] *Sp. Vol. Oleos.* vel *Sp. C. C. cum Speciebus destillati, guttas*

tas aliquot, *ex Cacuminum Salviæ tenuifol.* vel *Rorismar.* vel *Teæ*, *infus. Haustu demittere.* Hæc enim Remedia, præmissis universalibus adhibita, Spiritus animales blande reficiunt, & *Arthritidi* in Artus expellendæ quodammodo opitulantur. Neque *Coffeæ Sorbitio*, quando *Cephalalgiæ* ritu singulari medeatur, præcipue si *Cephalica* ei superinjiciantur, Ægrotis hisce deneganda.

Simili fere modo in *Vertigine Arthritica*, post Evacuationes jam dictas universales *pul. Sem. Rutæ*, *pæon. maris*, *Castorei*, *Rad. Valerian. Sylvest. Cyperi*, *Cort. Winteran. Cort. ext. Aurant. Species Dianthus*, *Diamosch. dul. per se possunt adhiberi*, vel *eorum aliqua cum Cons. Flor. Pæon. & Syr. eorum*, vel *Syr. N. Myrist. ex Indiis allato*, Electuarii *forma.* Porro ex *pul. de Gutteta*, *& Ente Veneris*, *cum Extr. Calami Aromatici*, vel *Assæ fœtidæ solutione*, *formentur pilulæ*: vel, cum iisdem Pulveribus adjungi potest, in eadem forma *Sal. Martis*, vel *Sal. Succini.* Ex his composita sumantur, hora quaque sexta, vel octava; Dosi videlicet adeo tum frequenti, tum etiam magna, quæ Spiritus animales ordinet, recreetque; non quæ confundat, irritetve. Dosi vero cuilibet æger superbibat *Julapii Cephalici* Haustum: Uti mediis etiam intervallis *Infusi* præscripti Cyathum, cum *Tinct. Succini* guttis aliquot. Prosunt graveolentia Naribus admota, *Sp. Salis Armon. cum Sale Tartari*, *Castoreum*, *Assa fœtida*, &c. Prosunt etiam Ευώδια: *Balsamum*, quod ab humanissimo Sene, D°. D^re^ *Watherouse*, hac in Urbe Medico, dum viveret, præcellentissimo, communicatum fuit, ad Tempora & Nares inungendas, his aliisque *Capiti* Affectibus quamplurimis, utile & jucundum erit.

℞. *Ol. Rorismar. Lavend. Majoran. Thymi*, *Origani*, *Hyssopi Chym.* *aā* ℈j. *Cinam. Aurant. Angelicæ*, *Rutæ aā* ʒj. *Succini* ʒß. *Varioph.* ℈ß.

Ol. Nucis Moschat. per express. ℥iiij. *Ambra gris.* ʒij. *Moschi* ʒj. *Bals. Per.* ʒv.

Ambra gris. & Mosch. ponantur super Lapidem marmoreum; *humectentur Oleis*; *& simul triturentur Lapide molari*; *donec fiat Massa*, *instar Pomati*, *inspissata. Huic mixturæ adde Bals. Per. Per horæ dimidium triturentur. Deinde adde Ol. N. M. per Expressionem*, *& per horam fiat Trituratio. In phiala servetur usui* Balsamum ἐυώδες Cephalicum.

Quanquam autem ista *Caput* multum allevent, Spiritusque labantes suscitent, non iis solis adhibenda fides. Nusquam major incolumitas, nulla perfectior Curatio, quam per *Arthritidos* in Artus expressionem. Quare, post diem unum, alterum, *Cephalicis* ore sumptis impertitum, in utroque hoc Affectu (par enim utriusque ratio) *Externa*, quæ *Arthritidem* educant, adhibeantur. Articulo nempe sæpissime dolenti applicetur *Empl. ex G. Carannæ part.* ij. *Ceræ flavæ p. j. Ol. Lumbric. q. s.* vel aliud aliquid Αντισπαστικόν. Hoc autem si nullarum erit virium, & *Capitis* Affectus remanebit; maxime, si increscet, tanquam in *Apoplexiam* abitura; ad *Sinapismos*, *Vesicantia*, *Vestitum laneum*, & *Laqueos* hac in re idoneos, (quibus *Arthritis* summopere educatur) quasi ad sacram Anchoram, confugiendum est.

Quam parum autem adjuvent in utroque hoc Affectu; imo quam suspitio-

pitiosa, ne dicam periculosa, sint *Emulsa*, *Decocta refrigerantia*, *Narcotica*, *Oxyrrhodina*, *Epithemata*, *Capitis Aqua frigida Lotio*, & ejusmodi alia; quæ ad compescendum Sanguinis Orgasmum alias cum fructu usurpentur, facile apparebit; quando illa Materiam alienam, protinus evocandam expellendamque, Medicina prorsus adversante, & repugnante, *Capiti* infigant. Neque satis, ut opinor, tutus Sanguinis per *Hæmorrhoides* Suctus; quando eo, nimia sit Humorum in Anum derivatio; quæ vel *Inflammationi*, vel *Fistulæ* viam aperiat.

Ut autem Materia vitiosa, tutelæ ergo, præscindatur, alioque divertatur; operæ pretium erit, *Epispasticum* Brachio, vel Cervici aliquando imponere: Ineunte Anno, (quod *Apoplexiæ* tempus esse solet) aliasve, si urgebit *Capitis* Affectus, Sanguinem detrahere: *Purgans*, omni mense, repetere: Alvo nunquam diu astricta esse: Artus, at præcipue Pedes calidissime vestire. Quin & his Hominibus incumbit *Errhinis*, & Meditationibus, religiose vero à nimia Potatione, abstinere.

HIST. I.

Ab ignava Arthritide Vertigo, *Sanguinis missione & Alvi ductione*, *victa*.

QUidam annos quatuor supra quinquaginta natus, *Vertigine* affectus, dum in his lucubrandis occupor, è vicino Oppidulo me appellit. Fuit ille jamdiu *Arthriticus*, Paroxysmos habens, sive eorum frequentia, seu severitas inspecta sit, idoneos. Autumno anni MDCCV. *Arthritis*, ignava jam & socors facta, non eo, quo solebat, ardore & vehementia se gessit; Paroxysmum, uti moris erat, laudabilem non ullum edidit; verum, in mediocri & imbecilli edendo, languide enixa est. Loco Paroxysmi regularis, & acuti, *Vertigo* Ægrum invasit, multumque cruciavit. Quoties enim lecto ille jacuit dextro latere, statim *Vertigine* prorsus intolerabili (quippe qua universa sursum deorsum rapidissime ferri viderentur) tanquam oppressus, & penè moribundus, posituram Corporis illico mutare, necessum habuit. Porro ea fuit Hominis fabricatio, quæ plenum, subpinguem, brevique Collo donatum eum, Morbis Cephalicis pronum, & proclivem abunde redderet.

Sic constituto suasi, ut quàm citissime Venam incideret; *Pilulis Purgantibus* (*è Rudii* ℥ß. *Res. Jal. gr.* v. *Calom.* ℈ß. *Balsam. Per. q. s.*) Ventrem inaniret; itemque altera vice, pauculis post diebus; nisi Dolor *Articulorum* novus id vetaret. Eo vero redeunte, parti affectæ *Empl.* è *Cephalici*, & *Picis Burg.* æquis ponderibus, imponeretur. Detracto Sanguini, & parumper in Cyatho quiescenti, super increvit Gelatina densa, crassa, cum superficie flavescente.

Præceptis Æger obtemperavit; & quidem magno suo, quod deinde accepi, commodo.

HIST. II.

Vertigo Arthritica, *Purgatione in* Podagram *mutata*.

AUri faber *Exoniensis*, Vir priscis moribus,

Integer vitæ, scelerisque purus, ætate progressus, &, ex ea nimis desidiose acta, crassior jam & habilior factus; de nimia Plenitudine, & ad motum impotentia; de *Vertigine* gravi, & urgente (quæ in negotiis obeundis magno illi jam impedimento fuit) me consuluit. Cum *Arthritidem*, hujuscemodi deviam, & *Anomalam*, me plus semel observasse recoluerim. Num Articulis unquam ægrotaverat? Interposui. Olim sæpissime, respondit Æger: Hosce vero per Annos minime.

De Morbi indole & natura certum me habens, ut eum à *Capite* deducerem, & in Articulos, sedem & domicilium suum abire facerem (quæ quidem Indicatio rectissima esse videbatur.) Viam, atque in *Vertigine* absoluta, calcari aliam oportere judicavi.

Quare Sanguinis detractione (quæ propositorum alterum tantum promovere solet, alterum autem interdum inhibere) prætermissa, *Catharsin*, quæ utrisque illis satisfaceret, institui; Purgante, pro Κοιλίας ἐυλυσίᾳ; satis forti ad eam rem electo. *Calomel. gr.* xv. *Scammon. pul.* ℈ß. *Pil. Stom. cum G.* ʒß. *cum Balf. Per. q.f.* pilulari forma, mane demisit; sæpius hinc dejecit; hinc claudicavit; hinc convaluit.

HIST. III.

Vertiginem, *& in Capite* Dolorem *faciens* Arthritis, *idque usitate, Venæsectione & Purgatione toties in Articulos acta.*

Aromatarius hac in Urbe, constitutione Sanguinea, Plethoricus, sexagenario major, anno MDCXCVI, *Vertigine* laboravit. Simul atque eum novi Pedibus sæpe doluisse, suspectumque habui Capitis hunc affectum esse *Arthriticum*; hac re considerata, Primo, Sanguinem detraxi: deinde, Alvum semel iterumque movi: postremo, Animales Spiritus quæ reficerent, eorum Ἀταξίας inhiberent, ea suo ordine sumenda; Fonticulos etiam utroque latere Spinæ inter Omoplatas aperiendos, imperavi. Quæ autem inde fruges? *Pes* iterum jam tum doluit; defensum est *Caput*; Civis servatus.

Anno proxime sequenti, circa vernum Æquinoctium, idem pene casus altera jam vice accidit. Intermittente enim, ultra quam soleret, *Arthritide*, rediit *Vertigo* cum *Dolore Capitis*: quæ quidem ambo Venæsectione, Purgatione, Pharmacisque jam dictis, in *Podagram*, (qua nihil Capiti salutarius esse potuit) actum mutabantur.

Æstate anni MDCCII. Æger iterum *Vertigine*, simul cum Aurium tinnitu, spirandique difficultate multatus est: quæ quidem mala, Plenitudine & *Arthritide* nimis inerti nata, post Venæsectionem & Catharsin, Articulari dolore finiere.

Observationibus hisce toties iteratis, planum omnino factum est, *Arthritida* suppressam, & à Paroxysmo quiescentem, *Caput* aliquando visitare; quin etiam derelictum illud, præ cæteris in Trunco locis quibuscunque; tanquam alteram Domum frequentare. Porro, cum in alieno isthoc, utut caro, & amabili loco diversetur, posse in Sedem primariam, in Artus, & Articulamenta revocari. Denique nonnunquam (in iis scilicet ægrotis, qui firmiores, & multo robore valentes sunt) per Venæsectionem,

nem, & Purgationem, per meras Evacuationes; quibus ſibi reſtituatur, & ſuis viribus uti, ſuoque modo agere permiſſa ſit natura, ſine multo Ποδαγραγωγῶν apparatu, poſſe egeri.

HIST. IV.

Capitis Dolor & Vertigo Arthritica, *ſæpe revertentes, ſimili methodo curati.*

MEdicamentarius *Exonienſis*, quo multos annos utor familiariſſime, *Arthritide* diu regulari Affectus, ſub exitum ſeculi nuper elapſi mitius ſolito, rariuſque cœpit dolere. Malorum ex eo tempore ſtatim crudele par exortum eſt; *Vertigo* nempe, cum *Dolore Capitis* acuto; vel, ægrotum eo deficiente, Cardialgia, cum Ructu acido, & inflatione Ventriculi.

Biennio poſt, quum *Arthritis* nimium ignava eſſet, nec, ut opus fuit, Paroxyſmum ageret, Κεφαλαλγία rediit, una cum vagis Artuum Doloribus, & quidem Pedum incertis.

Quid autem annos dicam? Decies ego minimum, hunc hominem hac *Vertigine* laborantem vidi: decies eam mœſtiſſime querentem audivi. Quando enim *Arthritide* multum affligeretur, neque ea ſemper regulari; quali ea modo ſe plerumque geſſerit, hiſce paucis accipite. Præceſſit Dolor, hic illic erraticus, per Artus, per Trunci ambitum propemodum omnem: hunc excepit, ita vero, ut illius fere latus clauderet, Torpor, & univerſi Corporis gravitas; cum Ανορεξία, Sanguinis Orgaſmo, & tumultu, Venarumque diſtentione. His acceſſit alias Articulorum, alias *Capitis Dolor*, & deinde *Vertigo*. Tam autem magna, tamque moleſta *Vertigo*, ut, qua in præceps ne ageretur, ſæpe haud immerito pertimeret. Ægroto autem forti, robuſtaque, & omnino firma conſtitutioné prædito, ea fuit felicitas, ut, poſt dies quatuor, vel quinque, *Arthritis* ſæpe per ſe, τὰ Ἄκρα peteret, eodemque tempore *Caput* deſereret. Si quando gravius urgere, diutiuſque *Vertigo* perſtare contigerit; quod aliquoties accidiſſe novi; Venæſectione & Purgatione; (altera earum, vel utraque) in Articulos ſemper exulavit. Cui & hoc adjiciendum, nunquam Ægri, ſeu *Vertigine*, ſeu *Dolore* adflicti, *Caput* ex toto immune, & incolume prius reddi, quam in *Articulis* Dolor oboreretur; eo vero jam oborto, liberari ſemper, &, tanquam auxilio præſentiſſimo & plane divino, iſthuc incolume reddi. Qua utique re, ad iſtarum *Anomaliarum* & explicandam *Ætiologiam*, & confirmandam *Therapiam* (ut ego quidem ſentio) nihil magis poteſt conducere.

Cauſam autem ne ſilentio prætercam, quare Sanguis in hoc Ægroto toties, & tanto impetu in *Caput* irrueret, vel impelleretur; ipſa *Facies* eam monſtravit: *Facies*, inquam, hominis Pyropi ruberrima; Venis ubique turgidis ſignata, Sanguine pleniſſima. Quæ cum ita ſe haberet, Vaſa, in *Capite* Sanguinem vehentia, ſupra modum magna, & immenſo ejus flumine, quod utrique iſti *Anomaliæ* daret originem, diſtenta eſſe indicavit.

HIST. V.

Cephalalgia Arthritica, *Venæſectione & Spiritu Volatili*, *in* Podagram *verſa.*

CUm vitam aliquot ante annis Academicam ſecutus ſim, quidam è proximo vicinus, oppidanus, Ebrietati ſatis, Socordiæque ſatis deditus, (quarum altera vim humorum magnam in Corpore congerere; altera non eliminare ſolet) opem meam qualemcunque medicam imploravit. Erat illi, propter malam Vitæ rationem, Corpus craſſum, *cacochymicum*, pingue, morbo non unius generis accipiendo paratum: ita vero conſtitutum forte fortuna invaſit *Arthritis*, & à malis gravioribus, tanquam poſſeſſione ſuum, defendit. Semel, bis in anno Paroxyſmos, eoſque ſatis longos, & acutos celebravit; perque omne illud tempus abſtinere fecit Ægrum. Demum, neſcio qua de cauſa, *Arthritis* intermiſit. *Cephalalgia* ſtatim orta fuit acris, & toleratu difficilis. Membranas *Capitis* majores contrahi, & in Spaſmos obſtinate conſtringi, veriſimile eſt. Enim vero tantus Ægri fuit cruciatus, quantus omnem modum excedere; quantus Senſum communem obruere, & pene delirium inferre videretur.

Hæc ut primùm novi, & ab *Arthritide* interrupta, devia, & in *Caput* inverſa, turbas has oriri intellexi; Sanguinem extemplò mitti, &, quia conſtanti Vir ætate, firmoque Corpore erat non nimis parce detrahi præcepi. Spiritum poſthæc è Volatilibus, cum vehiculo conveniente, dedi. Quam quidem medendi viam ideo calcavi, primum, ut alienum è Capite revellerem; deinde, ad τὰ ἔξω amandarem, iiſque figerem. Neque à ſcopo aberravi; hac enim medicina factum eſt, ut dolerent, ut tumerent, utque ruberent iterum Articuli; & quidem (ut illa facta eſt) ſtatim, maximaque Ægri cum utilitate.

HIST. VI.

Miaſma Arthriticum *in* Caput *immiſſum*, *eique* Vertiginem *&* Dolorem *inferens*, *eo revulſum*, *& in Artus amandatum.*

TEnera conſtitutione mulier, frigida *Arthritide*, & languenti creberrime adfecta, Tumorem ejus pallidum, tanquam à Flatu generatum, in utraque manu, & carpo, magnum oſtentavit. *Arthritide* ſic gravatæ profecto male evenit, Animi *Pathemate*, propter res quaſdam adverſas, ſupra modum affligi. Eo enim effectum eſt, non ut Spiritus ſolum perturbarentur, multumque deprimerentur; verum etiam ut Tumores hi *Arthritici* prorſus ſubſiderent, evaneſcerent. *Vertigo* ſtatim hinc exorta eſt, una cum *Dolore Capitis & Colli*; cum Somno non tantum injucundo, ſed inquieto, tumultuoſo, & frequenter interrupto. Quæ quidem mala, ſi ex omni parte *Hyſterica* dicantur: temere nimis & parum conſulte [quod utique rei exitu probatum] id diceretur. *Epiſpaſticum Nuchæ Cervicis* impoſitum eſt, deinde utrique Brachio; quibus Seri multum evocatur. *Pilulæ* ſumuntur *Aloeticæ*

(ex

(ex *Aloës Rosat.* ℈iß. *Pil. è duob.* ℈ß. *Ol. absynth. gtt. j. El. prop. q. s.*) quibus Alvus inanita, Sanguis agitatus. *Spiritu C. C. succinato*, bis die cum *Julapii Cephalici* Haustu, & *Pulvere Podagram* expellente (*Chalybis* nempe *Nutriti* ℈ß. *Pul. è Chel. C. C.* ℈j. *Maceris Pul. gr. iiij.*) pariter bis die, cum *Vini Canarini* Haustu, per dies circiter decem assumpto, factum est, ut denuo Tumores, & quidem intra breve spatium, elevarentur; ut *Arthritis* procul à locis principibus arceretur; ut partibus à Centro vite remotis infigeretur, & detineretur. Qua vero ratione gradibusque sunt hæc effecta; *Cerebri* incolumitas effecta, ipsius Vitæ res servata est.

HIST. VII.

Cephalea *&* Vertigo Arthritica, *Medicina pari, cum* Phænigmis, *sublata.*

VIr reverendus, ætate constanti, doluit *Arthritide*; nunc vaga, per hæc illa membrorum internodia, nunc Articulis afflxa, dolore: Rubore, & tumore comitata. Primo supra decimum exeunte lustro, *Cephalalgia* & *Vertigine* laboravit, tum gravibus, tum diutinis. Cum me, consilii ergo, primum arcessiverit, ex Constitutione Sanguinea, Vultuque florido judicavi, Plenitudinis, & quidem ejus unius, has esse soboles; itaque sola Evacuatione posse eas auferri: quam tamen (excussa omni re, & , inito cum ægrotante colloquio, penitus examinata) sententiam mutare necessum habui, & , alienam, & *Arthriticam* in *Caput* irrepere materiam, apud animum meum statuere.

Hoc igitur propositum ante oculos statuens, Venam primum incidi; & minore quantitate, quam in his affectibus absolutis conveniret, detracto Sanguine, *Emeticum* præcepi; posteaque *Purgans.* Quibus malum quando leniri, minime vero tolli persensseram, *Pilulas* (ex *duobus, & Ruffi*) Drasticas adhibui, ut in Sanguine major Orgasmus cieretur, & alienum proscriberetur. Postridie Purgationis, ut Humores excitati, foras evellerentur, suisque demum locis, nempe *Articulis*, insererentur; Curæ mihi erat, utrique Malleolo, quem *Arthritis* locum usitatissime frequentavit, *Sinapismum* (ex *Fermento veteri, Ras. Radiculæ, Sem. Sinapios, Cacuminibus Rutæ, & Aceto Vini albi*) applicare.

Atque ista methodo, in *Celebrum* se insinuantem, *Arthritida* revelli; proprio loco (nempe *Artubus*) mandavi; suos intra terminos, sua spatia coercui; Ægrum senavi.

HIST. VIII.

Vertiginis Arthriticæ, *Cum Spirituum depressione gravi, Curatio.*

CIvis *Iscanus*, *Arthritide* regulari, quotannis redeunte, per senectæ initium, est afflictus, Sexegenarius autem, vel eam circiter ætatem, Paroxysmos habuit tum paulatim mitiores, tum etiam rariores, & demum nullos. At brevis ista fuit serenitas, & ab adversa valetudine vacatio; ubi etiam dubia: Malum *Arthritide* gravius successit, longeque periculosius; *Vertigo* nempe; cui princeps comitem

ſeſe dedit *Depreſſio* Spirituum ſupra modum moleſta, continua.

Cum ita affectum inviſerim, pulſum magnum, & elatum obſervavi; ac ſi inſtaret *Apoplexia.* Quare Venam illico pertundi, Sanguinemque ea quantitate detrahi, qua *Capiti* levamento eſſet, juſſi. Porro, quoniam iſti *Capitis* Affectus non tam abſoluti, quàm *Arthriticis* (quod ex malorum ordine vel ipſi Ægro, rei Medicæ non ignaro, patuit) exiſtimari poſſent; quo *Arthritis* educeretur, *Phœnigmum*, ex ea evellentibus, acerrimum, & calidiſſimum, utrique Malleolo, quæ *Arthritidis* in hoc ægroto fuere ſtativa, impoſui; frigidum, altera quaque hora, renovavi; Tumoribus, eo factis *Epiſpaſtica* admovi; unde Seri acris, ſalſi, vitioſi, *Arthritici* multum eſt elicitum. Æger ex eo tempore convaleſcens, annos egit poſtea permultos, eoſque pro ætate ſatis beatos; & tandem Morbo, uti accepi, Nephirtico occubuit.

HIST. IX.

Ex Arthritide Vertiginoſus, *Victu nimis tenui depreſſus, è vivis exceſſit.*

VIr mihi conjunctiſſimus, diu bona valetudine uſus, ætate adulta dolere cœpit *Arthritide*; quæ, propter multas Equitationes, & laude dignam in victu temperantiam, raro aliter ſe habuit, quam quæ maxime regularis, quæque maxime ſalutaris. *Paroxyſmum* enim, ſemel bis in anno, cumque malo Symptomate nullo comitatum, tanquam ad præſcriptum Medici, aut votum Ægrotantis egit.

Ita multos annos, ſi non omni Doloris ſenſu carens,

(τίς δὲ, πλὴν Θεῶν.

Ἅπαντ' ἀπήμων τὸν δι' αἰῶνος χρόνον;)

beate tamen, & tuto, imo ipſam per *Arthritida* tuto vixit.

Huic, ingruente Senio, acceſſit *Vertigo*; quæ, paulatim ingraveſcens, eo increvit uſque, ut ſæpe ne in humum Æger concideret, périculum eſſet. Quapropter *Venæſectio, Emetica, Veſicantia, Purgantia*, aliaque multa, ſuo quæque loco, ſunt à Viris Arte noſtra præcellentibus, imperata, &, vel omnia, vel magna ex parte, ab Ægro uſurpata: Quum vero iſta propoſito minime reſponderent, *Vertiginem* eam non tam exquiſitam & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* eſſe ſuſpicatus ſum.

Sexagenario jam major, *Arthritidem*, uti illi videbatur, nimis gravem, diutius non alere, ſed per Diætam decrevit tenuare: proindeque, Cereviſia potenti & generoſa (quam, per annos aliquam multos, interdum ad hilaritatem, at non incommode, potaverat) abjecta neglectaque, non niſi aquoſam, nullarum virium, & vilem adbibit. Væ autem illis! qui *Arthritida*, diu Satietati ſuetam, abſtinentia demum nimia tentant evincere. Male habita *Arthritis* intimas in Corpore regiones, ejuſque Viſcera nobiliſſima invadit; unde Ægri res in peſſum abiit, & (ut ſæpe accidit) in dubio vita. Minus quidem Articulis, ex eo tempore, doluit hic noſter *Arthriticus*; at inauſpicato *minus.* Sanguis enim intempeſtive, & magna Ægri cum injuria debilitatus, alieno amplius expellendo, ſic, ut olim, non erat. Faciem depreſſam, nec, ut ante coloratam, Oculos concavos, Vires enervatas notare familiares, & malum aliquod præ foribus ominari.

Quum

Quum vero eo res deducta eſſet, magni aliquid momenti accedit, dictuque non indigni. Recurrente enim *Podagra*, & inſultum denuo, qualem potuit, faciente, Aqua frigida Pedes media hyeme immerſit Æger, itaque temere Tumoris *Arthritici* Materiam repercuſſit. Pectore, *Capite* ſubito gravatus primo tuſſiit, & cum impedimento Spiritum traxit; mox Senſus omnis, ipſa etiam Mens defecit; &, tota undique aſtantium mirante turba, non tam exceſſit, quam ſurreptus eſt è medio.

C A P. X V.

De Apoplexia Arthritica.

ART. I. DE Vertigine, & Dolore Capitis *Arthritico* ſupra dictum eſt; ſpeciatim, hos Affectus in *Apoplexiam* non raro migrare, eaque terminari: Quod quidem malum, quando hodie graviſſimum; eoque gravius, quo minus ſuſpectum, intellectumque ſit; operæ pretium mihi videtur paulo altius ejus rationem repetere, & totam Hiſtoriam, ut potero, deſcribere; qua, niſi me fallit animus, apparebit, hanc *Apoplexiam*, non minus quam reliquas hujuſce nominis *Anomalias*, ἦθ@ habere privatum, & propria indigere medendi methodo.

II. Docuit rerum medicarum uſus, *Arthriticos*, eos præcipue, qui Conſtitutione Sanguinea, Collo brevi, & toroſo donati, multos ægrotarunt annos, ſeniumque jam ingreſſi ſunt; maxime vero eos, qui *Cereri*, *& Baccho* indulgentes, ludoque campeſtri & exercitatione Corporis intermiſſa, fiunt Plethorici; Senſu Motuque, nunc aliqua ex parte, nunc omni, ſubito privatos *Apoplexia* non raro corripi. Quæ ſi *Arthritidis* Paroxyſmo regulari, ſive interciſo, ſive dilato, minimique, qua par eſt, ſævitia peracto, enaſcatur; hanc ego *Apoplexiam* non tam exquiſitam, & genuinam; quam notham, & *Arthriticam* appello. Ea certe eſt, de qua, ex communi, &c, apud doctos & literatos hactenus recepta, *Apoplexia* Doctrina, minime ferenda eſt ſententia; minime ordinanda Medicina: verum multo aliter, ex eo, quod huic Affectui proprium, de utriſque ſtatuendum eſt.

III. Ut autem proprium illud explicetur, animadvertendum eſt, in caſu jam deſcripto veri admodum ſimile eſſe. Miaſma *Arthriticum* in Corpore diu affecto, neque Paroxyſmis utilibus, & ſic, ut oporteret, expurgato, congeri & coacervari: mox Sanguinem, eo ſaturatum, fermenteſcere, turgere, & in Orgaſmum evehi; Natura ſc. in ſui defenſionem, & tutelam, alieni ſummis viribus expulſionem attentante, moliente. Jam vero ſi acciderit, vel propter *Cerebri* imbecillitatem & ἀτονίαν, vel propter aliud quodvis προκαταρκτικὸν, in *Cerebrum* vehementius Sanguinem arietare, & cum majori impetu partes ejus tenerrimas ferire; ex eo, primum *Cephalalgia*, & *Vertigo*, altera nempe, ſive ambæ ſuboriuntur; *Caput* aggravatum; Facies plenior, & coloratior eſt; Lingua ſæpe titubat; Motio fit Corporis incompoſita; Greſſus inæquales: Sique Malum ingraveſcit, & validiſſimo ægrum inſultu urget. Senſu ille, Motuque interdum captus, cum Oculorum, ac ſi in ipſa Morte, vitreo colore, tanquam *Apoplexia*, perculſus eſt.

Hæc hujusce Morbi pars prior; cui si aliud adjiciatur, & ab ejus Curatione ducatur argumentum, (Nullam melius sperari, nullam citius, nullam tutius perfectiusque fieri, quam per alieni, Morbum in *Capite* committentis, ad Articulos expulsionem) profecto quidem, ad confirmandam Morbi hujus Naturam Ἀρθριτικὴν, nihil deesse video.

IV. E prædictis liquet, etiamsi nullam hujus Morbi, quatenus *Arthritici*, Diagnosin, è Symptomatum simul concurrentium globo, poterimus ullo, quod sciam, modo elicere: (nam in *Apoplexia* hac *Arthritica*, atque Exquisita, Motus & Sensus similis est Defectus, Stertor, Rhonchus, eademque his utrisque Signorum Συνδρομὴ:) tamen, si Ægri, diu jam *Arthritici*; si Paroxysmi, dudum languidi, & inertis; si *Apoplexiæ*, languorem & Eclipsin illam à tergo secutæ, habeatur ratio, horum, inquam, ex Symptomatum Ordine, ipso Morbi initio facile erit ingenium, & morem ejus *Arthriticum* investigando consequi.

V. Posito ergo hoc Affectu, de ejus *Subjecto*, de Causa continente, de remota, de Prognosi, aliisque ejus expositioni necessariis, clare dicam, &, quoad potero, enucleare.

Subjectum Apoplexiæ frequentissimum, omnium, qui de illo verba fecerunt, acutissime, Partem esse *Cerebri Corticeam*, affirmavit Doctrina, Ingenio, & Humanitate Vir Clarissimus, *Guilelmus Cole*, Collega plurimum honorandus. "Ea [sic ille solidissime disputat] Morbi omnis Sedes, & *Subjectum* est habendum; quod Materiam, eum committentem, initio accipere, & in quo defigi illa judicetur: Nullo autem in loco Materia promptius, quam in *Cerebri Cortice* defixa, facit *Apoplexiam* *. Huc eam apportant Arteriæ nobiles, ingentes, in ramos divisæ tum magnos, tum etiam amplum inter se commercium exercentes. Huc allata, & eo loci sistens, Vasorum Sanguinem vehentium fines, (surculos scil. Arteriarum, & Venarum origines) extendit dilatatque. Vasorum istam extensionem necessario, & quidem è vestigio sequitur, in *Corpore Calloso*, reliquoque *medullari Cerebro*, Tubulorum compressio, coarctatioque. Hinc Spiritus in Tubulis istis animales interpelluntur: In Motu ordinando, eorum Mandata; in Sensu recipiendo, eorum Impressiones; in Cogitationibus elaborandis, eorum Fluctuationes interturbantur, confunduntur. *Sensitiva*, cumque ea *Rationalis Anima* patitur Eclipsin.

Quod vero multum in ea *Apoplexiæ* Sede confirmanda valet; ei datæ sunt à Natura Venæ, prædictis Arteriis, qua numero, qua magnitudine, qua denique commercio respondentes; quæ, quicquid alieni sit advectum, (facta præcipue Sanguinis detractione, vel minimum Ἀντισπάσει debita) resorbent, asportantque. Hoc modo partim, ut opinor, evenit, quod qui gravissima laborarunt *Apoplexia*, sæpe curentur, de integro nunquam in eam incidentes; *Cerebri* nempe *Cortice*, sic, ut par est, exonerato, & deinde pristinam recuperante εὐτονίαν: Quod de *Corpore Calloso* minime, si eum *Apoplexiæ* locum esse fingamus, expectandum: Nam cum ei nulla sint, quæ tam

* *Vide Autoris Tentamen Physico-medicum de* Apoplexia.

tam grande onus (*Apoplexiæ* nempe Causam continentem) auferre possint, Animam occupabit non Eclipsis solum, sed ipsa Nox; *Catulli*

Nox, perpetuo dormienda.

Minime vero negandum, Miasma *Arthriticum* ipsos aliquando Tubulos intrare *Nervinos*; Spirituum undulas miscere; nubem Animæ, & torporem injicere; & quidem ita semper (alias autem alia ratione) fieri conjicio, quoties hæc *Apoplexia* demigrat in *Paralysin*; ubi nulla videtur alieni, nisi per Tubulos prædictos, extrudendi via.

VI. De causa hujus *Apoplexiæ* conjuncta & proxima, notatu dignum est, illam creberrime Vasculorum esse in *Cerebri Cortice* Dilatationem; quæ *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* statim comprimi, Spiritusque facit Animales in iis obstrui, & turbari. Ista vero *Dilatatio* vel à Sanguinis in ea Vascula irruentis, & in iis commorati, vitio; vel ab ejus quantitate provenit.

Vitium isthuc, quatenus *Arthriticum* est, à Miasmate *Arthritico*, Sanguinem commovente multumque exagitante ortum, procul dubio hac in re non parum operatur: Huic autem aliud vitium accedere solet, Sanguinis nimirum *Lentor*; qui ut omnium pene *Arthriticorum*, maxime vero ætate grandiorum, Sanguini inesse; eique detracto, & in Cyathis quiescenti, innatare deprehenditur; ita hujusmodi laborantium tum inesse Sanguini, tum etiam eorum *Cerebro* inhærere, Vasculaque (sic, ut dixi) referciendo complere, & extendere jure merito censeatur.

Miasma isthuc *Arthriticum* per se, maxime vero τῷ γλίσχρῳ involutum; si *Cortici* impingatur, & in eo insideat; Sanguinem eo loci sistit; itaque dilatationem modo dictam infert; & sæpenumero Causa hujus *Apoplexiæ* proxima, uti suspicor, & conjuncta est.

Quoties autem Miasma, penetrato *Cortice*, *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* subintrat; Spiritus animales tunc cominus aggreditur; & proxime tunc facta in eos impressione, *Fluctuationes* eorum ordinarias subvertit permiscetve; donec Morbus aut in *Paralysin* exit, aut Morte, linea rerum ultima, concluditur.

VII. Istam autem Sanguinis, seu vitiosi, seu nimii, in *Capite* moram, & mansionem, (ut de Causis remotioribus nonnihil dicam) imprimis *Cerebri* creat à cunabulis imbecillitas. Huc confert etiam, quicquid Sanguinem impetuosius, & in *Cerebrum* copiosius impelli; quicquid etiam in eo diutius retineri faciat. Copiosius autem impellitur exercitatione Corporis, & labore pertinaci.

Anni ferme sunt viginti, cum Celeb. *Matthæus Slade*, Medicus *Amstelodamensis*, *Londinum*, *Oxonio* proficiscens, & in itinere collem [ambulandi gratia] pedibus ascendens, vix superato ejus fastigio, quasi de Cœlo tactus, *Apoplexia* prostratus est; neque unquam ad se rediens, animam brevi post efflavit.

Infantuli, paucis ante diebus nati, subitoque, sine Veneni suspicione, mortem obeuntis, Corpus olim aperui. Nulla erant Veneni in Stomacho vestigia, at in *Capite*, Arteriæ & Venæ *Cerebrum* amplectentes, bis tanto majores, Sanguinem magna illa nascendi lucta & nisu, in *Caput* Infantuli nimio plus intrudi, &, tum *Apo-*

plexiæ, tum etiam Mortis Causam fuisse, verisimile reddiderunt.

Diutius Sanguinem in *Capite* retineri faciunt, inter alia Vincturæ Colli nimis strictæ: Non ita pridem, in vicinia nostra, quidam madidus, & Baccho plenus, in lectum commissus, intra breve tempus obiit. Rigidus enim, ore livido, demortuus horis post paucis est inventus. Quum, de causa Mortis adeo repentinæ inquireretur, præter ingestam liquidorum vim, Collari linteo nimis arcto, & in poculis non exuto (tanquam Fune in strangulatis) Sanguinis reditum, maxime in Corporis situ plano; & *Horizontali*, impediente, nihil probabilius inveniri, aut quidem excogitari potuit. Quæ à nobis *Apoplexia* puræ, & genuinæ προφάσις afferuntur (nimirum, ob accidentia prædicta, Sanguinis in *Caput* invectio largior, & exportatio diminutior) possunt etiam *Arthriticis*, ob accidentia similia interdum obvenire; &, in *Apoplexiis* eorum inducendis, locum obtinere.

Huc porro referendus *Opiatorum*, ut & *Errhinorum* abusus; quibus *Arthritici* Materiam in cruore alienam, magno suo cum periculo sæpe *Capite* impegerunt.

His, quæ ritu peculiari Humorem in *Caput* dirigunt, adjungantur ea; quibus (externis, & evidentibus causis) à τοῖς ἔξωθεν, Humor repellitur, & intro agitur: quæ quum huic *Anomaliæ*, simul cum ceteris omnibus *Arthriticis*, sunt communes, alibi tum fusius enumeratæ, tum satis explicatæ sunt.

VIII. De nostra hac *Apoplexia*, si cum *Exquisita* comparetur: observandum, quod uti Vere hæc,

—— *quum Spiritus Orbis Bacchatur*——

eoque ineunte creberrime occurrit; & Calori, se per Sanguinem humanum una cum Mundi reliquo, tum temporis fundenti, eumque agitanti, debet originem: Ita quidem illa, nimirum *Arthritica*, pendet ex uno Miasmate *Arthritico*, præsertim augente & ebulliente; quocunque anni tempore hoc contingat. Ver autem, & Autumnus sunt tempora, in quibus id *Arthriticum* maxime ὀργιᾷ, & in *Caput* sæpissime irrumpit.

IX. De hujus *Apoplexiæ* προγνώσει jam ordine dicendum: Tametsi plures ignorata Morbi natura, & ob eam rem instituta medendi methodo non satis idonea, fato cesserunt; tamen (quod hujus modi laborantibus solatio sit) omnino constat; per multos, ea tentatos; artificiose, sic, ut decet, tractatos, ex ancipiti Morbo hoc convaluisse; vitalem diu postea vitam egisse; &, quam ab *Apoplexia* vulgari, & exquisita, longe meliorem. Cujus id in causa esse censeo, quod, debita Humorum è *Capite* facta primum Αντισπάσει, &, deinde, restituto *Cerebri* Tono, saniorem ii, tutioremque Vitæ rationem ineant; libertate missa inutili, imo perniciosa: quod, è Gulæ deditis fiant temperantes; è temulentis, sobrii: itaque omnibus sedulo vitatis, quæ aut Corpus plenitudine gravent, aut gravatum orbent Paroxysmis regularibus, Senectutem habeant tolerabilem. Verum, ut omne id emolumenti, tum Artis Medicæ opus, tum Observantiæ fructus est; Quicunque Fructum istum, minime calcata potiundi ejus via, speraverit; Messem ille, nullo Semente facto, (quod est unum ex absurdissimis) videtur expectare.

X. Medendi Indicatio postulat, ut quam

quam citiſſime *Cerebrum* allevetur, ut Mens, Motuſque, & Senſus inſtaurentur. Hoc autem optime faciendum *Evacuatione*, *Revulſione*, & alieni in Artus amandatione. Primum omnium inquiratur, utrum Calceamentis, aut Tibialibus nimis arctis, aliove quovis externo, *Arthritis* à τοῖς ἔξω repellatur, aut, in ea ne erumpat, inhibeatur. Porro, de Sanguinis in *Caput* flumine, nimis largo, & torrenti num intrudatur; num in eo diutius, quam ex Oeconomiæ legibus ſoleat debeatque, retineatur, eſt quærendum; & ex hiſce Procatarcticis quæcunque fuerint inventa, ſunt initio removenda.

In hujuſmodi *Apoplexia* fere omni neceſſaria eſt *Venæſectio*: nihil ea certius, nihil citius opitulatur. Detrahantur igitur, quam primum fieri poteſt, [quam citiſſime conficies id, tam maxime proderit] Unciæ xii, xiv, vel libra una ſemis pro Ægri viribus & conſtitutione. Paulo poſt injiciatur *Enema* pungens, & acre; ſive ex *Urina humana*; ſive ex *Decocto communi*, cum *Sale vulgari*, vel *Aloe roſata*; aliove id genus alvum irritante. Sub id tempus adhibeatur *Purgans*, è potentiſſimis, & Sanguinem agitantibus; *Pulvis* puta *Warvvicenſis à* ʒſs. *ad* ℈ij. vel *Reſ. Jal. à gr.* vi. *ad* x. *cum Extr. Rudii* ℈j. *ſive* ʒß. *Elix. Propr. q. ſ. ut fiant* Pilulæ; vel *ex Decocti amari Purgantis* ℥iij. *& Syr. è Spina ab* ℥j. *ad iß.* Potio. Si ſegnius erit demiſſum *Purgans*, neque trium, aut quatuor horarum ſpatio Ventrem movebit, *Enema* repetatur. Toto iſthoc tempore, vel Lecto, vel Cathedra, Corpore, quoad poteſt, erecto ſedeat Ægrotans; ne in *Caput* depreſſum, & nimis inclinatum, Humor impetu, & copia majori ſuffundatur, malumque augeatur.

Purgatione facta, de *Venæſectione* iteranda, & quo in loco, Brachio, an Cervice, deliberandum eſt. *Curcubitulæ*, hoc tempore, Dorſo [inter Omoplatas] admotæ, cum multiplici *Scarificatione*, uſus ſunt eximii.

Vacuefacto Corpore, operæ pretium erit Articulo nuperrime dolenti *Emplaſtrum*, vel *è Pice Burgundica & Terebinthina Venet.* vel *Cephalicum cum Euphorbio*, aliudve quodvis potenter attrahens, imponere; totumque Membrum, ut è *Capite* Materia ducatur, & loco magis idoneo figatur, Laneis involucris calidiſſime veſtire. In hujuſmodi caſu, Pedes, in Aquæ fontanæ Balneum, quam potuit tolerari, fervidum immittendo, ibique retinendo, Ægrum, omni ſpe vitæ pene deſtitutum, & animam, ut apparebat, jam tum agentem, ἐν χερῷ ſervatum, aliquando novi.

Cum hæc aguntur, ad τὰ ἔξω *Arthritis* evocari, *Cerebrum* magnopere levari ſolet: Natura, prædictis auxiliis adjuta, in viam redit; & opus, inauſpicato cœptum, felicius & accuratius perficit. Sin aliter res ſit, neque per ea ſanetur Æger; ut alieni fiat Evacuatio, quæ nominatur *Topica*, Collo poſteriori dimidio, Sincipiti, vel Capiti raſo *Epiſpaſticum* applicetur, & dies quatuor vel quinque geratur. Brachiis etiam internis, aut Suris, [uti *Chiragra*, vel *Podagra* frequentior eſt] admoveri poſſunt iſtiuſmodi *Emplaſtra.* Si vero anguſtiis prematur Æger, & graviter laboret, *Cervici*, vel *Capiti*, ubi *Sutura Sagittalis* cum *Lambdoidea* coit, vel ubi cum

Sutura Coronali [prout Capitis pars posterior, vel anterior magis afficitur] *Cucurbitula* imponatur. Si nihil horum in usum trahetur, tondere minimum ad Cutim oportebit; deinde *Caput* radere, & ad relaxationem Cutis perfricare; postremo, *Emplastrum è Cumino*, vel istiusmodi aliud, quod Διαπνοὴν exaugeat, & Humores eliciat, applicatum continuo gestetur.

Malo usque permanente, proderit Materiam per nares, per Os detrahere. Valent hanc in rem *Errhina*, quæ sine Sternutatione Serum educant, Sternutationem moventia jure merito vereamur, ne, vi sua & nisu Corporis laboriosissimo, humores in *Cerebrum* impellant, ægrumque obruant. Manducare juvat, quæ sunt acerrima; eorumque beneficio Salivam largiter educere.

℞. *Raf. Raph. Rustic.*
Sem. Sinapios contuf. aā ʒß.
Pul. Pyretri ʒj. *misce*; *Melle excepta & Serico inclusa ori indentur, & Sputo identidem ejecto Dentibus conterantur.* Huc confert etiam *Electuarium Apophlegmaticum* infra descriptum.

Interea vero temporis, dum fiunr Evacuationes, ea, quæ Spiritus Animales stimulent, & munus suum obire faciant, magni & quidem frequentissimi usus sunt: quamobrem *Spiritus Volatiles oleosi*, vel *Sp. C. C. succinati*, *cum Jalapii Cephalici Haustu*, crebro & affatim, sic, ut requirat usus, sunt adhibendi: Quinimo *Pulvis de Gutteta*, *cum Castoreo*, *& Oleo Succini*, *Assæ fœtidæ solutione in Pilulas* temperatus, bis vel ter in die dimittatur, cum *Jalapii* prædicti haustu. Hæc quidem Medicamenta eo potius eligantur; quoniam non solum animales Spiritus instaurent, sed & *Arthritidi* etiam expellendæ quodammodo inserviant: verum præmissis Evacuationibus, quæ appellantur *generales*, iis potissime utendum; ne, à Medicamentis adeo *Cardiacis*, in Corpore satiato & pleno, malum intendatur.

Si à prædictis ἐν τοῖς ἔξω nulla fiat *Arthritis*; ad auxilia externa, magis efficacia, progredi juvabit; ad *Phœnigmos* scil. aut ejusmodi alia; quæ valentissime, quæque Materiam evellant omnium certissime.

Quamprimum Tumor, aut Dolor significabit *Arthritidem* ad τὰ ἄκρα appelli, studio elaborandum est, ut eo loci retineatur, neque retro agatur: Hoc autem optime fit per *Epispasticum*, & *Empl. Meliloti*, ordine applicata; quibus per Ulcuscula diutine aperta, perniciosus Humor educatur. Atque huic proposito non alienum erit, *Emplastro* Lanea superponere; laqueos iis involvere, Pedemque interdiu, modo Pes afficitur, deorsum versum inclinare.

Omni hoc tempore commodissimæ sunt *Fricationes*, Artuum præcipue, bis vel ter in die, vehementes: quæ quidem è *Cerebro*, sed non è Corpore, Sanguinem educant, & illius ῥοπὴν ad Corporis extrema vertant.

Arthritide in extremis apparente, veluti præsente Numine, servatur Æger. Nihil auspicatius, nihil ei felicius obvenire potest. Morbi, à quo idoneo & recto Ægri vita & incolumitas omnino pendet, à quo [è contrario,] inuerso, & Ἀνωμάλῳ, ejus periculum, quantum animo comprehendi potest, maximum est obortum; istius, inquam, morbi hoc modo sublata est Ἀνωμαλία, iisque jam denuo factus salutaris.

Quum

Quum Humorum plane mutatur inclinatio; quique nuper in Caput irrepsere, foras jam in Artus adeunt; ad eos expellendos, & promptius expediendos (nec quidem antea, ne sursum eleventur, & in Partem iis affectam impellantur) lene quoddam Ποδαγραγωγὸν oportet dare: *Pulveris* scilicet *Cantiani quasi* ℈j. *sexta, vel octava quaque hora:* cui, si visum est, & tuto fieri potest, adjiciantur semel, aut in Constitutione Phlegmatica, bis in die, *Chalib. Nutriti gr.* v. Quod tamen *Arthritidem* expellens, si quovis modo repellatur Humor Articularis, aut Caput desubito male habeat, protinus omittendum; & auxiliis externis humorem evocantibus, una cum iis, quæ ore data Spiritus animales recreent, utendum est.

Diæta, per omnem hunc decursum, à maximè sit tenuibus: placet *Jusculum Pullinum, Avenaceum; Panatella, cum Uvis Corinthiacis, aut passis majoribus*; placet *Chocolata* & ejusmodi *Sorbitiones*; molles scilicet & faciles Cibi, quibus Ægri Vires nutriantur, Stomachus autem non gravetur. In Cerevisiæ vicem, aut *Pomaceum*, aut *Vinum* aqua dilutum, aut *Salviæ*, aut *Teæ*, aut *Anthophilli Infusum.* Nihil Gula & Satietate, præcipue vespertina, periculosius. Alvo neque durat neque lubrica sit Æger; illa Caput aggravari facit, hæc ad τὰ ἔντερα malum invitari.

XI. Ad *Prophylaxin* nihil conducibilius quam in Dorso *Fonticulos* aperire; Rus petere; Aëre aperto, & Ventis probe agitato frui; Vere, & Autumno alvum subducere; in robustioribus Venam initio Octobris secare; &, quod utramque absolvit paginam, maximeque attendendum est, *Arthritidos* recte παροξυσμοῦ curam diligenter adhibere.

Apoplexiam, in *Cerebri Cortice* locatam, Curatio jam descripta plerumque tollit; & ea minime recidiva, ægri multos annos immunes agunt: si veri *Cerebri* meditullium, sive aliquam ejus partem, Tubulos oppilando *Nervinos*, Morbus occupat; aut desubito ægrum interimit, aut in *Paralysin* degenerat, Capite proximo tractandum.

XII. Hæc Curatio ei *Apoplexiæ*, quæ à *Cerebro* oppresso fit, accommodatur: si Materia morbum committens, in *Ventriculo* & *Intestinis* sita est, *Symptomaticæ* illius *Apoplexiæ* (cujus Historiam mox subnectam) Curatio, *Purgatione* tum ἄνω tum κάτω, & Medicamentis Spiritus animales excitantibus, & *Arthritidem* expellentibus, est tentanda.

HIST. I.

Vertigo Arthritica, *cum impendente* Apoplexia.

Subacti Vir ingenii, & in rebus gerendis subtilissimi, multos annos *Arthriticus*, (quo quidem tempore statis ille Periodis, &, ut oportebat, doluit) Hyemem anni MDCCI. nimia transegit indolentia. Ab hoc *Arthritidis* defectu, pro consuetudine Paroxysmum minime repetentis, (tanquam omissa re quadam usus egregii, & ad Vitam imprimis necessarii) statim Oeconomiæ ratio turbata est: Gravitate, & Vertigine Caput afflictum; Facies supra modum colorata, &, tametsi hominis minime temulenti, perque ipsos hosce dies

dies fobrii; nihilominus tanquam immoderato tumefacta potu. Lingua titubavit, & Voces edidit non fatis claras, notabili nempe cum impedimento. Corporis totius Motus incertus, incompofitus fuit; neque geftu regulari factus. Quæ quidem accidentia, cum eorum ordine fimul confiderata, &, uti par fuit, expenfa, Materiam *Arthriticam*, intus fervatam, Ægroti *Caput* adoriri, & ex ea *Apoplexiam* in propinquo effe, manifefte comprobarunt.

Huic autem Affectui in ifthoc homine generando, præter jam dicta, viam hæc tria patefecerunt. Primo loco, Corpus ad hunc Affectum concipiendum à Natura promptum; utpote Collum habens perbreve; cujus opera factum eft, ut in *Caput* Sanguis impetu cum majori ferretur: Deinde, craffus hujus Ægrotantis, & generofus Sanguis; qui facile fervefceret, minimaque de caufa incitaretur, & in Orgafmum veheretur: Poftremo Ver, *Apoplexiarum* tempeftas.

His adjuta Συναιτίαις, malum graviffimum, *Apoplexiæ* vicinum, intulit *Arthritis*: Cui ut occurreretur, hanc medendi rationem inii. Primo, Sanguinem mifi, & quidem copiofe, ad liberam ufque integram; hoc ferente Ægri conftitutione, Morbo poftulante. Tum, adhibito *è Pil. Rudii, & Pul. & Scammonii Purgante, Draftico,* [quod in hac re commodiffimum effe oftendit ufus] Alvum inanivi, Sanguinem exagitavi, *Arthritidem* expuli. Doluit denuo Articulis Æger, & quidem aufpicato doluit. Nam ex ea tam *Arthritidos* ad τὰ ἄκρα reductione; quam ex humidi, quod nimium erat, è Corpore Evacuatione, malo graviffimo impendente Æger liberatus, & Veftitu, aliifque rebus idoneis, quæ à Capite procul tenerent *Arthritida*, curatus eft.

Biennio poft, eadem ille caufa, [fcilicet *Arthritidis* defectu] eadem anni tempeftate, [nempe Vere] fimili modo eft affectus; Capite diu, & impenfe aggravato, præcipue parte ejus anteriori ea, quæ Oculis fupereminet. Vena femel iterumque pertufa, *Enemate*, & *Cathartico* fortiori dato, è *Capite* in Manus & Pedes exturbata eft *Arthritis*. Multum hinc Æger, at toto doluit; Ejulatus edidit, at inanes; neque, curato per eos *Capite*, mifericordiam moventes. Huic autem *Arthritidis* translationi non parum contulit [nequid hac in re momenti prætermittam] *Empl. Cephalicum*; quod Tendini, ad Pedis Pollicem pertinenti [quem in hoc Ægroto locum *Arthritis* maxime frequentaverat] applicatum, eo tantopere Morbi vim allexit, ut trium horarum fpatio Doloris Æger impatiens, illud detrahere cogeretur. Tantæ efficacitatis in hoc Affectu nonnunquam funt externè applicata!

HIST. II.

Arthritidi *repercuffæ fuperveniens* Apoplexia.

CEreris & *Bacchi* mancipium, Vitam agens defidiofam, ex eo craffum, & ventricofum evafit, ipfoque ætatis flore *Podagrofum*, Annos natus fortaffe quadraginta, faginatus ifte Lurco doluit: dolenti vero accidit, quod

quod hic loci memoratu digniſſimum; non minus inſolens, quam grave infortunium. Hallucis Globum, & Articulum majorem occupavit *Podagra*, Calore, Tumore, Rubore comitata; Cruciatibus eum affecit, ſed periculi expers. Ut ejus acrimoniam mitigaret Æger Fœminæ cuidam medicinam exercenti, (leniendis ægritudinibus procul dubio doctæ) ſe commiſit. Illa Medicamentum à ſuis (ſcilicet!) comparavit: utrum autem ex *Solano lethali, Hyoſcyamo Cicuta*, aliiſque id genus *Herbis*, quibus uti ſolent nonnullæ; An ex *Ovorum albumine*, *Sapone*, & *Spuma Cereviſiæ*, quod utique mihi renunciatum eſt, in medio relinquam. Conſtat autem, hora decima matutina Remedium iſthuc, quicquid erat, loco adflicto ſuperponi: Conſtat, Dolorem magnum, acrem, urgentem, horæ unius ſpatio leniri; duabus horis penitus auferri: Conſtat, Ægrum lecto ſurgere, Cibum capeſſere ſatis modicum: Conſtat, hora ſecunda pomeridiana, Somno eum gravari, connivere; poſt paulo obdormire: Conſtat, hora ſeptima veſpertina ſtertere, &, tanquam in Somno nimis profundo morboſoque, rhonchiſſare: Conſtat, tum primum Ægri conditionem Uxorem ejus ſuſpicari; nec deeſſe, qui de ea, tanquam ancipiti, & periculo pleniſſima, fide illam moneret. Monitionibus illis, utut amicis, & pendentibus, ſpretis neglectiſque, (ne videlicet *Epiſpaſtica*, *Scarificationes*, aliaque *Tormenta* medica ſubiret Æger, in utramvis autem etiamſi dormiens, ſeu potius ſemimortuus) conſtat illum, mane proximo, horam circiter quartam, è Vita exceſſiſſe.

Diſcant hinc *Arthritici*, quam dubii ſint eventus, ſeu potius quam fatalis, ea, quæ Parti extra dolenti ſuperpoſita, Cauſam Morbi repercutiant: Diſcant, eam repercuſſam, & in Sanguinem repulſam, poſſe *Cerebro*, Viſceri omnium nobiliſſimo, impingi: Diſcant, impactam ferre poſſe *Apoplexiam*, poſſe mortem. Diſcant, & caveant.

HIST. III.

Somnus ab Opiato *profundus*, &c. *ipſa propemodum Mors.*

PAri temeritate uſus eſt, ſed cum minori damno, quidam mihi notiſſimus, & jam inde ab Adoleſcentia familiaris. Fuit ille *Arthritide* multos annos adflictus, & Paroxyſmis ejus, tam gravibus, quam diuturnis, mirum in modum emaciatus; quum, Menſe Martio, Anno MDCCIII. neſcio qua ex cauſa, Μίασμα (quod in hoc *Arthritico* abundans, Sanguinem infecerat univerſum) Viſcera, imo Ventre contenta, ſubintravit. Dolor Inteſtinorum ex eo magnus, quem ut deleniret, *Opiati* quantitatem non immodicam aſſumpſit. Somnus hinc profundus: Horis poſt ſex ſupra triginta, Delirium. Mane proximo Σπασμοὶ; ipſa propemodum Mors.

Detracto prius Sanguine, *Sp. C. C.* & *Tinct. Caſtorei*, cum idoneo vehiculo dedi; deinde *Bolum*, & *Pilulas*, alternis, ſexta quaque hora.

♃. *Fæcul. Bryoniæ*, *Pul. Caſtorei*, *Succin. albi*, *Aſſæ fœtid. aā gr.* v. *cum Syr. Artemiſ. f.* Pilulæ.

♃. *Pul. de Guttetæ* ʒß. *cum Syr. Pæon. q. ſ. f.* Bolus.

Pedibus totis *Empl. Cephalicum*, una cum *Picis Burgund.* subtriplo: Tibiæ, & Barchio utrique *Epispasticum*; Cervici prælargum admovi. Erat etiam in præscriptis id, quod sequitur, Salivam movens.

℞. *Ras. Raph. Sylvest. tenuissimæ* ℥j. *Ol. N. M. Chym. gtt.* v. *Mellis q. s. f.* Electuarium Apophlegmaticum. *Teneatur Ore quasi* ℥ß. *usque dum manaverit Saliva; utrumque tunc ejiciatur; omni hora repetatur* Dosis.

Hac quidem Medicina ἐν καιρῷ adhibita, cum in summo quidem discrimine Vita esset, cum fere actum & conclamatum esset, contra omnium opinionem *Æger* restitutus est. Et quidem, malo & intempestivo *Narcoticorum* usu, Morbi vim in *Cerebrum* & *Nervos* infigente, quanta passim incommoda ducantur; apud eos *Arthriticos*, quibus Quies, utut dubia & periculosa, Vita carior est; testimonio nimis amplo, & frequenti patet.

HIST. IV.

Arthritis, ex Acidorum usu gravior, in Apoplexiam desinens Symptomaticam.

IScanus Artifex, inde ab incunabulis *Arthritide*, una cum omnibus consanguineis, imbutus, multis annis ea premebatur Regulari; Artus scil. afficiente, & post debita intervalla recurrente. Quum vero, de Affectu valde molesto prorsus evincendo, Medicos suæ ætatis celeberrimos consultor adierat, & quidem (non sine quodam Artis nobilissimæ & divinæ contemptu) incassum: Sortis suæ impatiens, & absolutæ Curationis Spe allectus, *Acidorum* usui, *Servo* nescio per hortante *Medico*, totus incubuit: quali vero cum eventu, & quo fructu, narratione dignissimum est. *Pomaceum* ille Regionis hujus (id est, omnium, ut videtur, acidissimum) elegit; quo, in vicem Potionis ordinariæ, per biennium paulo plus aut minus, usurpato, Cibi appetentiam, antea tenuem, & languentem, omni fere illo tempore acutam & latrantem habuit; uti etiam Paroxysmos tum rariores, tum etiam mitiores. De nova Methodo cum *Ægrotante* sermones sevi, qualemque exitum haberet, avidissime expectavi; speciatim, utrum illa Quies, *Arthritidis* esset diminutio; an Paroxysmi, in aliud tempus, Prorogatio tantum; majori demum discrimine (quod ego plus semel observavi) concludenda.

Ab induciis sævior *Arthritis*, hujus seculi initio, tum Manus, tum ea, quæ intus sunt, invasit; Δυσορεξίαν, Δυσπεψίαν, Ventriculi inflationem, Ructus, Spiritusque difficultatem introduxit. Mense Junio sequenti, post Narium Hæmorrhagiam, Motu Sensuque omni derepente captus, Spiritum ex imo Pectore laboriose traxit, tanquam jam statim moribundus: Pulsus, à natura magnus, ab effectu major erat.

Sanguinis, quàm ocissime, libra detracta est; unde Linguam *Æger*, & Oculos movit. *Vitrioli albi depurati* ℥j. cum *Decocto Cardui* data est; eaque plus semel iterata, ter quater evomuit. *Enema* posthæc injectum, acre, & stimulans; unde largiter ejecit. Non nimis ea nocte dormivit, Mane sudum, & serenum; uti etiam die postero. Caput immune, Ructus autem perduravit

vit ingratus, Spiritus difficilis, ut & Cibi fastidium. *Arthritidem*, ἐκ τῶν Ἐντοσθίων, ore datis, expellere; extra admotis, educere sum conatus. Die, ab insultu, tertio Somnolentia continua, Oculorum gravitas, & color vitreus, Brachiorum Motus interdum Convulsivi, Ægro male ominabantur. *Sp. C. C. Succinatum*, cum *Aqu. Cardiacis* dedi; aliaque feci non pauca, ad avertendum, siqua fieri posset, Insultum; at inani opera: Ægrum eo vespere subripuit.

Θεός τε μέγας, καὶ Μοῖρα κραταιή.

Tametsi primo aspectu videatur, eum hujus Ægroti casum esse, qui, ex *Capite* principaliter, & ἰδιοπαθικῶς affecto, apte possit explicari: (hoc enim, Motus Convulsivi, Somnolentia, Ἀναισθησία, Ἀκινησία non parum arguere judicentur; & quidem in primo insultu, nimio Sanguine Caput aggravari, & ex parte lædi, ob beneficium à Venæsectione non negaverim;) tamen, si Ἀνορεξίας, si Flatus, si Ructus, si *Arthritidos*, Coctionis Organa diutius obsidentis, habeatur ratio, verisimile est, eam esse hanc *Arthritida*, quæ primario Ventriculum, & Intestina afficeret; *Caput* autem, & *Genus Nervinum*, non nisi secundario, & συμπτωματικῶς: & quod ista *Capitis* Accidentia, revera Naturæ, jam pessundatæ, oppressæ, & in ruinam vergentis, essent indicia.

Si Vita, sine *Dolore* jucundior videatur; videndum tamen, ne tutior non sit. Bellum honestum, sui defendendi, & publicæ Salutis ergo susceptum, Paci infidæ, ignobili, periculoque plenæ, longe anteponendum est.

HIST. V.

Apoplexia *Arthritica feliciter curata.*

MErcator *Exoniensis*, humanus, integer, & probus; Vir ita Natura fabricatus, ut, ob Colli brevitatem, & temperamentum Corporis Sanguineum, ad contrahendam aptus natus sit *Apoplexiam*; per viginti plus minus annos, *Arthritide* vexatus est; claudus ea jamdudum factus, neque, nisi sustinente illum aliquo, via progrediens. Cum eo ventum erat, & Æger, prope sexagenarius, *Arthritidem* mitescere; neque Παροξυσμοὺς ex more duros, & laudabiles, iterare senserat; statim huic sereno horrida insecuta est Tempestas, Mense enim Junio, Anni MDCCVII. subita *Caligine* correptus, Motu Sensuque tam interno, quam externo omni privatus, *Apoplexia* perculsus est; cum Oculorum, tanquam in ipsa Morte, gravitate. Pulsus, sed & ille perturbatus; cum respiratione, sed alta & gravata, unicum Vitæ restitit argumentum.

Mali causa satis perspecta, Materiam *Arthriticam*, in *Caput* delatam, ex eo evocare nitor: Quem in finem, à vestigio Sanguinem, eumque copiosum mitto. Primum *Enemate*, dein *Cathartico* quàm citissime Ventrem emollio. *Epispasticis*, Cervici, aliisque locis compluribus applicatis, Serum elicio. Itaque Materiæ alienæ facta partim Evacuatione, an protinus *Cerebrum*, ejusque incolas, Spiritus animales sistam, & instaurem; eodemque tempore, quod alieni reliquum est, ad τὰ ἔξω amandem; huc ego respiciens, *Spiritu Volatili Oleoso*, *Julapio Cephalico*, *Haustu*

etiam *Arthritidem* expellente usus sum; &, ad *Arthritidem* evocandam, *Emplastris ex Picis Burgund. & Empl. Oxycroc.* pari mensura mistis, & extra Plantis Pedum impositis.

Quum dolere cœpit Articulus [quo nihil lætius, nihil opportunius huic Ægroto potuit obtingere] primum *Frictionibus*, tum *Unguento*, (*ex Ung. Nervino, Spiritu Tereb. & Sp. Vol. Oleos.*) Articulum urgente, & irritante ungi; posthæc calide vestiri jubeo: unde doluit Æger egregie, magnoque suo cum emolumento.

Atque ista quidem Medicina (Deo operam fortunante) mentem, & motum Ægro restitui. Cum vero gravior, & diutior insederit *Apoplexia*, sicque *Caput* infirmaverit: quod quidem ex illius Sermone, vix satis constanti, aliisque morbi vestigiis, notatu facile erat; ut *Spiritibus* Vigor; ut *Cerebro*, & *Systemati Nervino* robur redderetur: Villæ suburbanæ Aërem siccum & apertum, Spiritu ducere; & Equo Corpus sæpe exercere, Ægroto suasi. Quibus ille mirifice recreatus, tam Oculorum, quam Ingenii pristinum adeptus est acumen, & argutias; atque annos jam duodecim, *Arthritide* crebro recurrente, verum *Apoplexia* ne semel quidem, egit.

HIST. VI.

Arthritica ut occurratur Apoplexiæ.

MAtrona nobilis, illustri Domo orta, verum *Arthritide* graviter afflicta, nunquam Utero gerens, circa nonum ætatis suæ lustrum, Febre intermittente corripiebatur; ejusque Paroxysmos, pro Typi ratione revertentes, tres vel quatuor toleravit. Quum hi finierant, neque ulla Medicina, qua Materia, & Causa eorum proxima eliminari posset, in usum traheretur; statim à Febris abitu, novum aliquod, à proposito nostro non alienum, in extremis Partibus exortum: utriusque nempe Malleoli Dolor, & deinde Tumor plane *Arthriticus*; sed, propter frigidum Sanguinis Temperamentum, Nitore nullo, nec quidem multo Rubore insignitus. Perduravit Dolor, quatuor vel quinque dies; eoque exeunte, mansit Tumor, alteros adhuc complures. Hujus illa modi Paroxysmos, nempe *Arthriticos*, ex intervallo anni quasi integri, non paucos subierat; quum inopinato *Caput* affectum est, &, tanquam invadente *Apoplexia*, perculsum. Ita laboranti, una cum aliis è *Capite* Materiam evocantibus, supra quam expectare merito liceret, profuere *Frictiones*; quæ ad Pedes Materiam invitarunt, & in eorum Articulis Tumores excitarunt. Hinc *Capitis* Tutela; hinc, ejus Malum *Arthritica* esse natura, signum ἀποδεικτικόν.

Meum erat Dominæ, *Prophylaxin* ordinando, consulere: Hæc duobus comprehensa est, Primùm, Materiæ vitiosæ, à Patre *Arthritico* acceptæ, nullo Partu minutæ; verum Mensibus obstructis auctæ, [quæ tum Febris Intermittentis, tum Morbi Articularis causa esse videretur] quanta maxima fieri possit, tam *Expulsione*, quam, ne crescat, & repullulet, Inhibitione: Deinde cavendo, ne in Caput iterum eadem irrepat.

Ut primæ harum Indicationi satisfacerem, Purgatio omni mense, loco τῶν ἐμμήνων imperata est; Diebus autem otiosis,

otiofis, *Aquæ Spadanæ*, & *Stomachica*. Ut alteri occurreretur, quotiefcunque *Capitis* periculum immineret, & *Arthritis* id invaderet, ad eam educendam *Venæfectio*, Dorfi *Scarificatio*, cum *Cucurbitulis*; Colli pofterioris, vel totius Capitis, *Veficatio*; Malleolo utrique *Phœnigmorum* applicatio, & deinde *Epifpafticorum* prope locos tumefactos. Hæc, inquam, una cum *Podagragogis* ore datis, Ægræ funt commendata. Hoc autem loco id præcipue notandum, *Arthritidem* interdum ad *Caput*, ad Pedes, æque fere inclinare, & in hos ab illo, levi *Frictionum* ope derivari.

CAP. XVI.

De Paralyfi Arthritica.

ART. I. VEnio ad *Paralyfin Arthriticam*. Quum Miafma *Capiti* appulfum, in ejus *Cortice*; fpeciatim, Vafis illius Sanguinem vehentibus, non diu commoretur; verum in Glandularum Ductus, in *Nervinos* fc. *Tubulos* impellatur; ex duobus hifce, quæ fequuntur, unum femper eveniat, neceffe eft.

Nunc in iis, quæ funt Meditullii, *Tubullis* fiftendo, *Apoplexiam*, *Vertiginem*, *Oblivionem*, ἀγρυπνίαν, *Somnolentiam*, aliumve aliquem *Cerebri* Affectum creat; & quidem aliter, quam in præcedenti Capite declaratum eft; nimirum (ipfos Spiritus in Officinis fuis cominus aggrediendo, eorumque confertim Operas, & jam proxime difturbando) ἰδιοπαθικῶς; itaque ægrotantem fæpe opprimit. Quod quidem eo ufque crebrum exiftimare licet, ut *Apoplexia* laborans *Arthritica*; quoties (*Phlebotome*, *Catharfi* aliifque auxiliis, ei tollendæ neceffariis, incaffum adhibitis) idem occumbit; *Apoplexia* hujufmodi *Idiopathica*; potius quam ea, quæ in *Cerebri Cortice* locum habet; interimi judicetur.

II. Sæpe vero Miafma ad eos *Tubulorum* locos propellitur, ubi *Spirituum* meatus obftruendo & vias implendo, *Paralyfin* affert: eamque hujus, vel illius Membri; ficut *Nervus*, qui ad hoc, vel illud Membrum pertinet, eft affectus. Unde fequitur, iftius Membri five *Motus*, five *Senfus* tantum, five uterque læfus, & diminutus; interdum etiam abolitus.

III. In Caufa *Paralyfeos* exquifitæ, proxima & continente, defcribenda, Medicis inter fe non convenit: Alii enim, duce *Erafiftrato*, (quod à *Galeno*, ipfis *Erafiftrati* verbis utente, traditum eft,) ab *Lenta*, *tractili*, & *excretu difficili Materia*, *Nervos oppilante*: Alii vero, à vim Narcoticam, aut alias virulentam habente, ipfofque Spiritus confodiente, *Paralyfin* fieri contendunt.

Profecto, neutrum horum, opinione noftra, penitus excludendum: Enim vero, ita poffe accidere non improbabile eft, ut ad committendum hunc Affectum, ambo concurrant, & viribus fociatis fimul operentur. Nam, ut fingulatim hæc attingam, ufu quotidiano patet, *Arthriticorum* Sanguini γλίσχρον τι ineffe; eique detracto, & in excipulis quiefcenti, poft breve tempus, innatare; quod utique (five an-

* Αὕτη δὲ γλίσχρος, καὶ ὅλκιμος, καὶ δυσέκκριτος. De Atra Bile, Cap. 5.

tiquorum *Pituita*, sive non) ad *Nervos* obstruendos omnino satisfaciat.

Et, quod altero loco dicendum, virosum aliquod in *Nervos* se recipere; *Spiritus* in iis contentos afflatu, & contagio perimere; &, vel per se, vel cum aliquo alio *Spiritibus* inimico *Paralysin* inferre, Exemplo mox addendo: (*Historia* sexta) manifestum, ut opinor, & testatum fiet.

IV. Ut causas investigem magis remotas, eæ sunt, primum in Sanguine *Diathesis Arthritica*, seu Virus istiusmodi indomitum, ἑτεροφυὲς, in fugam, ubicunque possit, abiturum; in *Nervinum Genus* ingressurum. Quæ quidem *Diathesis*, per se multarum virium, & in hoc Affectu producendo valentissima; Causam interdum adjuvantem habet, nempe *Plenitudinem*; quæ, apud Populum Satietati deditum, cum ea solet jungi, & in hoc negotio ξυναιτιᾶται, Certe in hac Regione, eorum, qui ex *Arthritide* perperam agente, & minus *Regulari*, primum *Apoplexia*, dein *Paralysi* corripiuntur; non pauci causam istorum malorum antecedentem in Sanguine duplicem agnoscunt; videlicet *Arthriticum* Miasma, *Plenitudine* comitatum.

Deinde, *Cerebrum* à natura molle, aut Morbo aliquo, aut Ictu, aliave quavis evidenti causa, debilitatum, & *Nervi* supra modum teneri: quibus facile, per Ora plus æquo dehiscentia, Virus admittatur, & diu intra *Tubulos* retineatur.

His postremo loco adjiciendum, quicquid Externæ, sive causæ evidentis, via tam patula Materiam adeo paratam adigat: Hujus autem generis sunt Aër humidus, & paluſtris; aliaque omnia, quæ in *Paralysi Primigenia* locum inveniant: at in hac *Arthritica* præcipue memoratu digna sunt Vita sedentaria & otiosa, mala Victus ratio, frequens *Hyptinocorum* usus, *Spiritus ardentes* immoderate sumpti. *Venus* immodica, Frigus, &, in Corporibus calidis & biliosis, Medicamentorum abusus calidorum; omniaque, quæ *Arthritidi*, ne Articulis infigatur, obsistent, aut iis affixam quæcunque repercutiant.

V. Ex hoc causarum apparatu, facile est conjicere, quem in modum fiat hæc *Paralysis*, & (præcurrente modo *Capitis* gravitate, modo Dolore, modo Vigilia, modo Somnolentia, modo Vertigine, modo Oblivione, modo Tristitia, modo mentis alienatione, modo etiam nullo præcedente *Capitis* Affectu, sed Intestinorum Colico; modo neque hoc quidem) quam expedite Virus *Arthriticum* in *Nervos* intrudatur; quamque, eos adimplendo, aliasve *Spiritus animales* afficiendo, cito *Paralysin* hanc inducat.

Ægroti vero conditio, sive morbi εἶδος pro ratione Partis affectæ, aliud atque aliud esse reperitur. Si *Linguæ Nervus* παραλύεται, aut sonum Æger inconditum edit, aut Verba (Voce confusa blaterans) dimidia: Si, qui *Paris vagis* ramus est, ad *Ventriculum* pertinens, (quod quidem *Arthritico*, Plenitudine gravato, & ex ea *Procatarxi* primum *Apoplexia*, tum *Paralysi* perculso, contigisse novi) Æger omni Concoctione, & quidem Appetitu captus, Cibi fastidio pertinaci laborat; donec, Humorum penu Vitalium indies decrescente, neque novis accessionibus, uti par est, refecto, summa tametsi Copia beatus, paulatim marcet, Tabe conficitur. *Paralyseos Arthriticæ*

thriticæ in Corporibus *Biliosis*, maxime vero *Colicæ Biliosæ* supervenientis, alia solet esse ratio, & quidem priva: Hac qui laborant, Famem habent imminutam, pene prostratam; Corpus attenuatum, Cutim universam (at præsertim Oculorum album) Icterico colore tinctam; aridam, neque ex Naturæ lege perspirantem: Adeo nempe diversa Facies hujusce morbi, pro Loci ab eo occupati, & Causæ conjunctæ diversitate.

VI. *Paralysis Arthritidi* Secundariæ, sicut Primigenia, multiplex invenitur, *Ratione Subjecti*, nunc unius Lateris; nunc unius membri est; & quidem (uti meis obtigit) præcipuè Linguæ; *Ratione Materiæ*, sive Causæ Continentis, interdum eam habet simplicem, & puram *Arthriticam*; aliquando γλισχρότητι involutam; aliquando Bile, vel alio aliquo commistam alieno: Aliàs sola, & per se occurrit; aliàs motibus Convulsivis comitata: Alia denique imperfecta est, qua non satis habiles redduntur Artus; & in motibus obeundis sæpe vacillant, at non ex toto resolvuntur; alia vero perfecta, qua penduli fiunt, & immobiles. Hæc autem omnia, cum *Paralysi Primigenia*, nostræ huic *Arthriticæ* sunt communia.

VII. *Periodicam* neque ego novi hanc *Paralysin*; neque temere, propter materiam *Nervis* impactam, & cohærentem, (id est, continenter eos oppilantem) esse posse judico: qualem tamen aliam observavi, nimirum Ἀφωνίαν, statis temporibus, permultos menses, ad fidem pene Horologii, recurrentem; (& *Regiæ* olim *Societati* *renunciavi,) Contra quam *Galenus*, qui *Paralysin* nullos habere *Typos* asserit †: nisi forsan (ut illustri *Pergameno* suus servetur Honos) de *Paralysi* omnium exquisitissima; & *Primigenia*, sermonem ille facere; nostra vero, jam dicta *Paralysis Hysterica* censeatur.

VIII. *Paralysis Arthritica* morbus curatu perdifficilis, idque præcipue duas ob causas: Harum altera Situs est istius morbi in Corpore profundus, nimirum intra *Cerebrum*: ex quo fit, quod adversus eum quæcunque dentur, Ore demittendo, Remedia Colum tam *Cerebri*, quam *Intestinorum* penetrantia, non parum alterentur, nec in alienum, quod est morbi adeo remoti Causa conjuncta, pulsu satis valido arietet, aliasve, uti par est, afficiat. Altera vero difficultatis hujus causa est, quod in Corporibus senio, vel *Arthritide* conflictatis, aliasve fractis, & debilitatis; itaque medicinam minime sic, ut par est sentientibus, locum hic Affectus plerumque teneat.

Verum, ut singularia persequar, si morbus hic *Apoplexiæ* succedat, propter injuriam *Cerebro* inflictam. Curatio longe difficilior; &, si recurrit *Apoplexia*, tanta plerumque vis Humorum, & tam ἀθρόως in *Cerebrum* impellitur; quanta id obruatur, & ægrotus, antea debilis, è medio feratur.

Sin è diverso Μίασμα; sine ulla (sive per *Apoplexiam*, sive alias) in *Cerebrum* gravi facta impressione, in *Nervorum* Tubulos irrepat, & se paulatim insinuet: sique interea medicamenta, malo

* *Vide Acta Philosophica Londinensia, num.* 242.

† Ὀλίγα τῶν παθῶν οὐ τυποῦνται. ὡς Ἀτροφίας, Παράλυσις, κλ. *Libro de Typis, Cap.* 2.

malo tam immani convenientia, sint adhibita; reliquaque Æger ad præscriptum agat idoneum universa; hæc illius conditio minime desperata. Habet Ἰατρική, quod (Deo adjuvante) hujusmodi debilem, quod elumbem, quod emaciatum, quod decolorem, motu, Viribus, ἐυχροίᾳ ἐυσαρκίᾳ, donet; & ægrotantem, ultra quam expectatio sit, restituat. Quibus autem modis hæc Curatio fiat, jam proxime declarandum.

IX. *Therapia* duplex est; vel quæ, in Morbo auferendo; vel in eo, ut ne augeatur, neve renovetur, inhibendo, quæ summis viribus contendit. In prima ejus Accessione (quæ quidem Indicatio primo loco persequenda.) Ne alieni vis ἀθρόως in *Nervos* impellatur, enitendum; quem in finem, si *Plenitudo* sit cum Pulsu forti, & nihil repugnet; è re futurum arbitror Sanguinem, è Brachio, aut Vena Jugulari, vel *Cucurbitulis*, & *Scarificatione* Dorso detrahere. Horis aliquot post *Venæsectionem*, immittatur *Enema*. *Purgatio* usus fere perpetui est, maxime vero ea, quæ Sanguinem exagitet, & *Arthritidi* in Artus amoliendæ faciat. Porro conducit, quamprimum Morbus ægrum invadat, Articulo ἐν τοῖς ἄκροις sæpissime dolenti, *Cataplasma* Claris. *Batei Apoplecticum*, seu *de Raphano* Cl. *Fulleri*, aliudve quodvis acre, φοινιγμὸν excitans, applicare; & *Arthritida*, quæ jam nunc è Sanguine fugam meditatur, ad τὰ ἔξω educere.

Facta Humorum è Capite *Antispasi*, & mutata eorum inclinatione, (nec quidem maturius, ne in *Caput* ii, impetu cum majori, à medicamentis inferantur) ad eos extra pellendos, ægroto dentur è *Pulvere Gasconico*, *Purpureo*, aliisque mitioribus Παρηγορικοῖς, sic, ut Artis est Composita; bis vel ter in die, cum *Julapii* Haustu *Cardiaci*, *Cephalici*. Quamprimum Tumor ἐν τοῖς ἔξω fuerit, admoveatur ei *Vesicans*; quod Humorem, in eo contentum, foras eliciat, neque, retro agi patiatur.

Huc etiam confert *Epispasticum*, Cervici, seu Collo posteriori dimidio; huc Capitis ad Cutim *Tonsura*, *Rasura*, & *Emplastrum* ei de *Cumini Seminibus*, aliudve quodvis attrahens, impositum; quod nempe, post *Evacuationes* generales, si aggravetur, *Caput* allevarit. Prosunt *Gargarismi*, Salivam jugiter elicientes, & *Diætæ* ratio tenuis.

Interea temporis, *Spiritus volatiles*, *Tinctura Castorei*, *Succini*, &c. cum *Julapii Cephalici Haustu*, vel cum *Anthus*, sive *Salviæ Infuso*; quæque Indicationem Vitalem tueantur reliqua, sive extra, sive intus, ea, qua opus fuerit, Dosi, modo, & frequentia, juvat adhiberi.

Quoties autem materia *Nervis* est impacta, & infixa, ad eam tenuandam, & vias *Spirituum* aperiendas, (quæ medendi Indicatio altera est) iis è *Ligno Sancto*, *&* *Sassaph. eorumque Corticibus Decoctis opus*; iis, *è Ferro præparatis*, *Frictionibus*, *Balneatione*, *Embroche*, *Vestitu*, *Linimentis*, *Ceratis*, *Emplastris*, & id genus aliis, quæ in *Paralysi Primigenia* cum fructu præscribuntur. In *Paralysi Arthritica*; viroso afflatu facta *Decoctum Corticis Chalybeatum* Ægro multum profuisse novi.

Hic autem sedulo videndum, Corpus Ægri frigidum, an calidum;

miasma

miasma simplex, seu γλισχρότητι involutum, an Bile mistum; ut in *Paralysi Arthritica*, *Colicam Biliosam* insequente: Cujus Exemplum mox subjungam satis luculentum. *Calida* enim (si ad diutinum tempus, & copiosè propinentur) Remedia insomnes reddunt ægros, inquietos, & perpetuo quasi febricitantes. Spiritus eorum animales, indesinenti tumultu & agitatione fatigati, perimuntur; nec à medicamentis hisce, utut valentissimis, & maximè *Cardiacis*, vel minimum iis Robur accedit; contra, turbarum & debilitatis multum. Hujusmodi laborantes *Aqua* seu *Spadana Germanorum*, seu *Bathoniensi*, seu *Bristoliensi*, (& procul dubio alia non pauca *Ferro* gaudente, perque Renes exeunte) modo viva hauriatur, magnopere reficiuntur: Restinguit enim illa Spirituum ardorem, à Bile factum; Oestrum eorum mulcendo componit, & adjectis, suo tempore, & modo, *Chalybeatis*, hujusmodi affectorum Curatio quàm jucundissimè, quàm certissimè perficitur.

X. In morbi hujus *Prophylaxi* nihil conducibilius, quàm, ut *Arthritis* Paroxysmos habeat Regulares, studiosè niti. Hoc enim, ut opinor, ratæ, firmæ, indubitandæque fidei Axioma, *Paralyticum* hunc *Arthriticum*, quo plus Artubus ægrotaverit, eo minùs *Capite* & *Genere Nervino* laboraturum. Quam primùm igitur crescit, & in Sanguine se attollit Miasma *Arthriticum*; si nihil vetuerit, *Purgans*, & quidem, Δραστικὸν adhibeatur; posteaque *Martis Alcohol gr.* v. bis, vel ter in die sumi præcipiantur. Quibus in subsidium, paucis post diebus, veniat Externum aliquod, τοῖς Ἄρθροις admovendum, *Arthritidem* evellens; & in horum usu perseverandum, donec *Arthritis*, si commodè fieri potest, eruatur, & in Artubus sistatur. Interea verò temporis, *Alvus* ne dura sit, & Humores ne in *Cerebrum* eleventur, est cavendum; &, ut Janua nunquam non aperta sit, qua Natura, (quoties ei visum fuerit) in exilium Miasma mittat, & foras extrudat; in Brachio, vel Dorso potiùs, ut Fonticuli fiant, utque juges sint, curandum.

Hac quidem Medicina, qua *Curationem*, quà *Prophylaxin* exhibente *Paralysin Arthriticam* tum perfectam abstuli; tum etiam (quantum ex usu licet conjecturam facere) quo minus reverteretur, effeci: & Morbo, olim gravissimo, & ad recurrendum apto afflicti, Senectutem, hac tutela (nimirum *Arthritidos* beneficio *regularis*) tum longam, tum incolumem sunt adepti.

De *Paralysi Arthritica* hæc dicta sunto.

HIST. I.

Cephalalgia Arthritica, cum Paralysi incipiente *curata.*

MUlier *Exoniensis*, adolescentia nondum exacta, citius nimirum, quàm Viri solent, *Arthritide* laboravit. Sed supra viginti annos habens, per multos ejus Paroxysmos ex intervallis erumpentes; Dolore primùm articulari; deinde Tumore, Nitore, Rubore signatos, est perpessa: quibus verò modis, & gradibus, increvit Tumor; iis usque remisit Dolor. Maximè affecti sunt Pedes; non nunquam Genu, sub accessionem *Arthritidis* nuperam Articulum dolentem *Linimento* quodam repellente lenivit. Hinc Materia Dolorem faciens, Sanguini reddita; in

Caput translata: quod vel eo palam factum est, quoniam Ægram *Cephalalgia*, (rarò aliàs, vel nunquam ei molesta) jam tunc invasit atrocissima. Artus etiam aggravatos, & vix satis habiles, non nihil affici, atque adeò insultu *Paralytico* tentari patuit.

Contra *Paralysin* incipientem, & *Cephalalgiā* ex *Arthritide* repercussa confirmatam, ea præcepi, quæ sequuntur.

℞. *Aloes rosat.* ʒß. *Scam. pulv. gr.* v. *Ol. Abs. ch. gtt.* j. *El. Propiet. q.s.f.* Pil. *mane demittendæ.* Harum Ægra beneficio, ter quaterve, modo laudabili, dejecit. Peracta Purgatione, *Bolum* hora somni, (*ex Theriac. Androm.* ℈j. *Pul. Purpurei, & Gascon. ā̄ā* ℈ß. *Conf.* Alk. *q. s.*) & quarta alios quaque hora, *Pulveres*; in eo contentos, per se assumpsit, ex *Julapii Cardiaci Haustu.* Ter etiam in die, *Spiritus Vol. Oleos. gtt.* xv. cum Posseti, *Floribus Rorismarini* alterati, haustu. Ut autem hæc, quæ Materiam in Artus expellant; ita comparata sunt alia, quæ, Artubus superposita, eam extrahant. *Emplastrum* nempe, *ex Saponis Veneti, Picis Burgund. Empl. Cephal. aquis ponderibus:* utrique Genu, & Malleolo applicandum; Tibiæ verò utrique, & Cervici *Epispasticum.*

A Dejectionibus *Caput* non mediocriter levatum; ab *Epispasticis* multum. *Emplastra* attrahentia Pruritus sequebatur; uti etiam *Dolor* planè *Arthriticus.* Ægræ succursum est, tum magnum in modum, tum celeriter, tum etiam opportunè; brevi, forsan, alias succubituræ. Addam denique, facta hæc, & transacta omnia, tempestate nullo modo favente: Frigidissima enim erat, & *Arthritidi* educendæ, (quod à me plus semel observatum) ineptissima.

Quum verò *Cephalalgia*, longo post tempore, recruduit; iterato *Cathartico*, & ambobus brachiis admoto *Epispastico*, curata est Ægra.

HIST. II.

Hemiplegia Arthritica *simili modo curata.*

DUm in his conscribendis sum, obviam mihi venit hujusce Morbi Historia; in eo confirmando, explicandoque, momenti non exigui. Civis *Exoniensis*, per omnem vitam sobrius & temperatus, Dolore primùm Brachiorum, Crurum, & Coxendicis, ad mensis spatium vago, & afflictus. Hunc ut tolleret, *Theriacam* ille *Venetam* assumpsit; cujus ope proturbatus Humor, in pedis digitum missus est. Articuli enim maximi dolor, ardor, rubor erat; simulque Globi, infrà positi, tumor. Raro unquam *Arthritis* ulla manifestior.

Cùm ita res esset, circumforaneus quidam Medicus, nunc Oneribus bajulandis, nunc autem Medicinæ, uti fors tulit, faciendæ operam dare solitus, Ægro persuasit, ut ad Dolorem mitigandum ex suis Emplastrum, (nobile quoddam Antidotum, à *Triphone* acceptum) dolenti Articulo superponeret. Quo temere facto, Dolor intra breve tempus sedatus est; Tumor omnis subsidit, & repulsa, in eo contenta, Materia *Caput* invasit. Somnolentia primùm, inexpugnabilis penè dormiendi necessitas oborta est; tum paulò pòst *Vertigo*; deinde *Apoplexia*, quæ vicos obambulantem Ægrum humi prostravit. In domum proximè adjacentem vectum, pulsu dubio & vacillanti, sinistri lateris *Hemiplegia* labo-

borantem, ſenſu motuque corporis univerſi prope orbatum reperi. Sanguinis ℥xij. quàm citiſſimè detractis, & *Enemate* in alvum miſſo, rejectoque, non nihil levatus eſt. Ad excitandos Spiritus animales, iis amicos, & ὁμογενεῖς, Volatiles, ex *Julapio Cephalico* largiter, & ſæpiuſcule dedi. Vertici, & Cervici *Epiſpaſtica*, Plantis Pedum *Emplaſtra* ex *Pice Burg.* & *Empl. Cephalico* admoveri; *Sp. Salis Armoniaci, cum Sale Tart. præparati* ſæpe ſubmitti Naribus inſtitui: Poſtridie *Pulvere Warvvicenſi* Alvum moveri.

His ſimilibuſque auxiliis paucis pòſt diebus Verba diſtinctè pronunciavit; mediocriter ambulavit; *Capiti* ſiniſtram erexit, debilem verò, & ſenſus adhuc obtuſi. Ut hæc Secundæ Valetudinis initia confirmarentur, utque Spiritus animales recrearentur, & ad munera ritè obeunda ſtimularentur, ea, quæ ſequuntur, adhibui.

℞. *Sem. Rutæ gr.* viij. *Salis Vol. Succini gr.* iv. *Conſ. Anthus* ℈ij. *Pul. Serp. Virg. gr.* viij. *Syr. Pœon. ſimp. q. s. f.* Bolus, *ter in die ſumendus, cum Julapii hauſtu.*

℞. *Aq. Pulegii, Rutæ aā* ℥j. *Bryoniæ C.* ʒiv. *Marg. pp.* ℈iſs. *Sacch. albiſſ. q. s. f.* Julapium.

♃. *Tinct. Caſtorei, Sp. Vol. Oleoſ. aā p. æq. ſumat gtt.* xxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die.*

℞. *Cacum. Salviæ tenui fol.* ℥vj. *Sem. Sinapios, Cochleariæ contuſ. aā* ℥ij. *Cort. ext. Aurant. Rad. Raph. Sylveſt. raſ. aā* ℥j. *f.* Sacculus, *quatuor Congiis Cerevisiæ in Potionem ordinariam, infundendus.*

Hac utique Medicina, ſi Vitæ rem ſpectemus, ad ſanitatem pervenit, ſartus & tectus, Æger: quum verò Siniſtri Lateris quædam maneret imbecillitas, illius cauſa *Bathoniam*, meo hortatu, petens, *Thermas* ingreſſus eſt; unde Artuum, qui defecerunt, vires & robur priſtinum pene redintegratum habuit; ex illoque tempore, ſubinde dolens Articulis, annos ille permultos egit, *Apoplexia*, & omni Capitis inſultu liber, non niſi ſenio demum confectus.

HIST. III.

Paralyſis Arthritica, *cum* Spaſmo *Cinico, lethalis.*

QUidam ad *Credenum* humili loco natus, mediâ ætate per multos annos *Arthritide* laboravit; tentationes certis quibuſdam periodis, eaſque rectas, & benignas, iterante. Menſe Maio, anno MDCCII. tum *Chiragra*, tum *Podagra*, poſteàque *Spaſmo* Oris *Cynico* (nullo Capitis Affectu, nedum *Apoplexia* præcedente) correptus eſt. Verba edidit imperfecta, confuſa, dimidio *Linguæ* reſoluto. Pulſum inveni debilem; Vires fractas, neque Venæ ſectioni, neque Purgationi conſentientes.

Capiti ad Cutim tonſo, & deinde raſo, *Epiſpaſticum* applicui: Malleolis, & manibus (locis ab *Arthritide* frequentari ſolitis) *Phœnigmos.* Tumoribus à *Phœnigmorum* applicatione factis, *Epiſpaſtica.* Intereà temporis *Pul. è Chel. CC.* ʒſs. *Chal. N.* ℈ſs. *ter in die, cum Vini rubri Hiſpanici* ℥iij. Porrò, ter in die, debito à *Bolis* intervallo, *Sp. Vol. Oleoſi, & Tinct. Caſtor. aā gtt.* xv. *ad* xx. *cum Julapii Cephalici Hauſtu. Sp. C. C. cum Calce viva,* Naribus ſubinde in languoribus admovetur. *Cerevisia, Raſ. Radiculæ, Cacum. Cochlear. Sem. Bardanæ medicata eſt.*

Quod deraſo *Capiti* impoſitum fuit,

bidui spatio parum evocavit. Cetera profuerunt ægrotanti. Postquam enim *Arthritis* ad τὰ Ἄρθρα fuit translata (quod sex septem diebus factum) *Spasmi* omnes sublati sunt, vox restituta.

Minimè verò perfecta hæc Curatio; etsi enim Sputum, (*Paralyticis* ferè omnibus familiare) jugiter effluxit; etsi auxiliorum usu præscriptorum, duos prope menses *Arthritis* Artubus insedit; unde Fames renovata, Facies colorata, aliaque Sanitatis orta fuere indicia; (quæ *Arthritidi* denuò reductæ ipse Æger retulit accepta). *Linguam* tamen usque resolutam, memoriam insuper labefactatam habuit.

Contra malum tam pertinax, & δύσλυτον, ad tres vices *Purgatione*, & diebus otiosis *Decocto* usus est *è Lignis*; Neque sine fructu aliquo. Verum in *Nervos* tanta alieni vis irrepserat; itaque eos corruperat; ut, post varia Medicamentorum genera incassum adhibita, [utpote, Causam in Corporis recessu tam recondito locatam, quæ non dimoverent] Ægrum

Θανάτιο μέλαν νέφος ἀμφικάλυψεν.

HIST. IV.

Colica Arthritica in Paralysin *degenerans* Arthriticam.

HActenus *Arthritidos* rectæ, in *Paralysin* abeuntis, Exempla protulimus; *inversæ* jam & *Anomalæ*, eodem modo finientis, ecce tibi Historia. Tenui Corpore, biliosa Constitutione Vir, annorum ferme quinquaginta, quindecim verò annorum Podager, ineunte anno MDCCII. Pedibus & utroque Genu doluit: cessante verò brevi tempore eo Dolore, *Colica* tentatus est. Successit Brachiorum primò gravitas, & debilitas; mox *Resolutio*; ut è Digitis nullum movere posset. Fames abolevit; Cibi omnis fastidium fuit; quod quum jam diuturnum esset, ex eo reliquisque Morbi satellitibus, Corpus jam planè emaciatum; Faciei Color flavus; Oculorũ, quod albũ esse debuit, Ictericum id omne factum est. *Arthritidem* hanc ad τὰ Ἔντερα inversam, & à Visceribus, una cum Bile Colicam dudum committente, in *Nervorum Tubulos* translatam esse judicavi.

Ut Curationis, quoad fieri posset, absolutæ iniretur ratio; primùm, *Decocto Cardui* Ventriculum moveri; *Soluto* tum *Purgante* Ventrem inaniri sedulo institui. Iis, quæ impedimento essent, expressis, *Aquam* dedi *ferratam* bibere tepefactam, omni mane, ad libram quasi integram, neque nisi sorbillando, & paulatim hauriendam; aliasque, loco Potionis ordinariæ, eandem, cum *Vini Lusitanici* ea quantitate, quæ ad εὐπεψίαν opus inveniretur.

Magno fuit huic ægrotanti auxilio, unà cum prædictis *Aqua ferrata*: Nauseam enim ademit; Famem (id est, Vitæ spem) reddidit; aliisque post hæc adhibendis viam aperuit. *Chalybem* addidi *Nutritum*; quo in Articulos pulsa est *Arthritis*, Pedis Tumor & Dolor, factus; quæ tamen, omisso *Chalybe* cito decreverunt.

Hac autem Medicina (Ὑδροποσία) nempe diu producta, continuataque, & *Chalybe* interdum adjecto) Visceribus robur, Oculis Vigor, Faciei Color restitutus est. Spirituum turbis & agitatione, quæ quidem magna & permolesta fuit, composita, sudum undique & serenum est. Ex elumbi, debili, & emaciato Ægro, quà Morbo, quà Inedia prope jam enecto, res Salutis adeò

adeò ſervata, & Vires inſtauratæ ſunt, ut, tametſi quædam maneret Artuum imbecillitas; negotia tamen obire, itinera Equo longa & crebra facere valeret; Vitamque alacrem, & vitalem tum ageret, tum etiam acturus eſſet.

Adeò enim ex ea Medicina profecit, ut jam, annis poſt quatuor, multo rarius, multo illum mitiùs dolere, & Paroxyſmis tuto carere;(Manum verò ſiniſtram, ob Tendines contractos, motu ferè omni privatam eſſe) per Literas nuper accepi.

HIST. V.

Arthritis primùm, & deinde Paralyſis, *à Materia Colicæ bilioſa.*

FOeminæ olim memoratæ, primùm Colica bilioſa, deinde *Podagra* laborantis, Hiſtoriam, quoniam eo tempore pleniùs de illa diſſerere nihil attinebat, interruptam, hìc loci continuare libet, & ad finem perducere. Remittente (ſic, ut dixi *) *Arthritidis* Paroxyſmo, Caput illico tentatum eſt, & quidem impenſiſſimè. Somnus enim inquietus, nec qui, uti par erat, ægrotantem reficeret. Huic adde *Capitis* gravitatem, & dolorem: quod verò præcipuè notandum, quoties expergiſceretur, quod diceret ageretve, nihil in promtu habuit: oppreſſo nempe *Capite*, & *Mente* quaſi Nube obducta. Periculum erat, ne confeſtim *Apoplexia* poſterneretur: Detractione Sanguinis periculum iſthuc imminutum, Nubes ſublata. Brevi poſt tempore *Paralyſis* ſecuta eſt; qua demum Ægra Ὑδροποσία, & *Balneatione* diutina liberata fuit.

Quandiu hujus Ægræ membra fuere reſoluta, & Aquæ potationi illa incubuit; *Arthritide* tamdiu immunis omni perſtitit: integra verò ad conſuetudinem rediens, & veteri Diætæ ratione uſa, *Arthritide* jam nunc urgetur regulari: qua utique confirmatur, priſcos illos, ſive Pedis, ſive Malleoli Dolorem & Tumorem, fuiſſe planè *Podagricos*.

Aliam novi Inteſtinis pariter dolentem, & quidem ex eadem cauſa; poſtea verò *Paralyticam*; cui, cum integrum eſſet, & intactum adhuc *Caput*, at Bile Sanguis æſtuaret, ortus eſt in Manibus Dolor, & Tumor planè *Arthriticus*; & indicio fuit, Naturam hac inimicum porta conari expellere. Hi verò conatus, quantum adhuc obſervavi, languidi & pene fruſtra fuere omnes, & *Paralyſi* ceſſerunt: quæ denique *Chalybeatis*, & Remediis Sanguinem evehentibus, ut & Genus *Nervinum* penetrantibus, una cum *Aquarum Bathonienſium* Potatione, & in iis *Balneatione* crebra, penitus ſanata eſt.

Hiſce verò obſervatis omninò liquet, materiam Colicæ Bilioſam, cauſam ejus proximam & continentem, nunc in *Articulos* extrudi, & ab iis in *Nervos* transferri, ſicque in non nullis Corporibus eandem eſſe *Colicæ*, *Arthritidos*, & *Paralyſeos* ordine materiam.

HIST. VI.

Ob Arthritidem in Nervos inverſam, Αφωνία.

VIr bonus, cumprimis honeſtus diu meus ἐν τῷ φαρμακοποιεῖν familiaris, jam inde ab adoleſcentia *Arthritide*, ad tempus redeunti, laboravit. Vox à puſillo puero, ei denſa fuit, obſcura: nec quæ Verba clarè, vel

* *Vide Diſſertationem de Arthritide Symptomatica, Cap. x. Hiſt. I.*

vel articulate satis exprimeret; à *Nervorum*, uti videtur, imbecillitate nativa ducens originem. Ad hæc accessit, ob mortem filii (quem ille quam maxime amavit) Dolor vix consolabilis; Ægritudo valde discrucians. Cum eo loci res esset, & Paroxysmus jam declinaret, nondum autem ad exitum perduceretur, in apricum animi causâ Æger vectari voluit. In collem proximum & vicinum, at eminentem & apertum, Bruma tunc temporis sæviente, quando, etiam tum e lecto surgens, elatus fuerit, ibique plus nimio commoratus: mœstum, & imbecilli Lingua *Arthriticum* invasit primùm Algor; deinde Vertigo; tum brevis quædam mentis alienatio, actionibus absurdis, insolitis, & indecoris manifesta; deinde Lateris, postmodum resoluti, imbecillitas, & obeundi motus impotentia; postremo, & paulatim Linguæ *Paralysis*, Αφωνία.

Non novum huic ægroto hujusmodi malum: nam, quum moris erat, exeunte omni Paroxysmo, quàm citissimè potuit, lectum abdicare, & foras illico Pedem efferre, vel gestari; raro id impune facit: imo, quàm citissimè fecit, tam maximè pœnas dedit; tam citissimè Lingua ejus, tanquam Ligamento, impedita, & (quod à familiaribus sæpe observatum) aliena Vox. *Non novum*, inquam hujusmodi malum; nova mali fuit Gravitas.

Ut morbo isti medicinam facerem, quæ sequuntur, auxilia sunt à me præscripta.

℞. *Conf. Abs. Rom. Spec. Diambræ, Z. Z. in Indiis Cond.* aā ℈j.
Conf. Alk. q. s. f. Bolus.

℞. *Pul. Serp. Virg. gr.* xij.
Castor. Spec. Diatr. Piper. aā *gr.* iv.
Ol. e Sem. Carvi Chym. gtt. jj.
Bals. Per. q. s. f. Pilulæ.

℞. *Cort. Winterani,*
Rad. Zedoar. pul. aā ʒiij.
Sem. Anisi. Carvi aā ʒj.
Cochlear. ℥j. *misce, & infunde in Vini albi Lusitanici* ℔ij. *usus tempore Cochlearia duo, vel tria colentur, cum Cerevisia commiscenda. Cerevisiæ haustus hujusmodi medicatus Bolo, & Pilulis quotidie superbibatur. Ampulla, ad dimidium vacua, Vino simpli repleatur.*

Porrò, infundantur in Aqua fontana bulliente *Sem. Cochlear. contusa, Rasura Radiculæ*; *Infusu Diambrâ* dulcetur, f. *Gargarisma* sæpius in die adhibendum. *Frictiones* Artuum sint frequentes. Sumat etiam *Spiritus Vol. Oleos. gtt.* xxx. cum vehiculo idoneo, bis vel ter in die, Cervici *Epispasticum* admoveatur; post dies duodecim, vel duas hebdomadas repetatur.

Horum usu medicamentorum (non quidem perpetuo, sed longo, & cum intermissionibus ad tempus diutinum producto) factum est, ut Verba, uno aliquo quamplurima præeunte, ipse, eadem nullo negotio clarè repeteret. Vegetior item, coloratior, & hilarior evadere; Cibum capessere, devorare. *Arthritis* sub id tempus manum occupavit; Curationis spem adduxit, ac (eheu!) brevem, & fallacem. Relicta manu, tam inclementer Ægrum habuit, ut e vestigio *Caput* Dolore, Stupore, aliisque mali moris accidentibus affligens, eum pene confecerit. Hoc ob Alvum, incuria domesticorum, nimis duram (unde in *Caput* Humores acti) evenit. Ex Paroxysmo tam infelici, & Naturæ rebus tam malè convenienti, nullum *Paralyseos* levamen;

levamen, nulla Vocis reſtitutio. Contra, medicamento non uno, neque impotenti fruſtra adhibito, integrum jam triennium (ſi Verbum unum, aut alterum, μονοσύλλαβον, excipiatur) mutus fuit; & quod annotatu digniſſimum, per eoſdem hoſce annos, etiamſi ſatis cibi ingerens, rariùs & mitius ſolito doluit Articulis.

Ut Hiſtoriæ hujus ſummam brevi complectar; de hac *Paralyſi*, in homine *Arthritico*, & jam tum dolenti, Frigus inſecuta, quid aliud cogitandum? quàm, quod Humores *Arthritici*, adhuc in Sanguine relicti, effæti, & in fugam abituri, Algore contracto, & anguſtato Corpore, in *Nervos* impellerentur: & in eos ſe abdentes mala jam dicta committerent. Materia verò aliena, quæ e Corpore expelli debuerat, in *Nervos*, natura forſan nimis apertos, & dehiſcentes, impulſa; tanta ex eo Oeconomiæ perturbatio, Naturæque Vires adeo fractæ, & debilitatæ ſint; ut, *inverſæ* in poſterum *Arthritidi* favens ea, regularem, uti olim, Paroxyſmum minimè moliatur.

HIST. VII.

Ex Morſu Canis, Arthritidis rectæ ſilentium, Stupiditas, Paralyſis; *Arthritide denuo facta Regulari, curata.*

RAra quidem, annis abhinc aliquot, & inaudita forſan *Arthritidos Anomalæ* mihi ſeſe obtulit Hiſtoria; quæ, ut multa obſervatu digniſſima, ita Doctrinæ huic noſtræ lucis non parum allatura continet, ideoque protenus adſcribenda eſt. Homo adhuc in vivis eſt *Iſcanus*, qui ſub exitum ſeculi noviſſimi, decimo ætatis ſuæ luſtro, Pedibus ſubinde doluit. *Podagra* nimirum affectus germaniſſima, Malleolum mordente, omnibus numeris abſoluta. Hunc in modum ea, per triennium bis terve ſingulis annis, acceſſerat; quum ex *Morſu Canis* (forſan rabioſi) *Podager* ægrotavit. Vulnera, Cruribus inflicta, per menſis ſpatium, Ichorem emiſere, ſanatis autem iis, ſuppreſſoque flumine, nova malorum ingruit caterva, atrox certè, & peſtifera: Primùm enim late, per univerſum Corpus, ſparſum eſt alienum aliquod, Sanguinis Ὀργασμὸν, Corporis æſtum faciens immodicum. Deinde *Caput* tentatum eſt: Sedulùm enim, & in agendis rebus antea verſatum, Ægrum occupavit rerum prope omnium Oblivio. Stupiditas adjuncta eſt, & in ſententia de negotiis ordinariis cum judicio ferenda, impotentia. Magna ſub hoc tempus erat Membrorum undique omnium debilitas; & Digitorum huc illuc ſerpens, tanquam ab Acu pungente, Dolor. Succeſſit *Tetanos*, aliàſque Pedum Torpor, & Δυσκινησία. Simili verò ratione, qua Corpus, ipſa laboravit, ipſa ſubſidit Anima. Levi quavis de cauſa Ejulationes Æger, & Lamenta edidit; non raró Lacrymas. Poſtremo loco Manuum, Pedum *Paralyſi* correptus, eorum neutrum, niſi laborioſè, movit. Quod verò maximè notandum, *Arthritis*, quæ (ut dixi) Paroxyſmos, bis, ter quotannis iterare ſolita eſt, jam inde à *Canis Morſu*, per integrum biennium (quo, prædicto more, cruciatus eſt Æger) ne ſemel quidem reddit. Ut hæc malorum Ilias à Miaſmate *Arthritico*, multum conturbato, perque Corpus univerſum, in ipſos

Nervos

Nervos acto (& quidem *Canis Veneno* forsan impellente) proficisci, non immeritò credatur.

Docti utique Medici, & experientes, in hujus Ægri curam incubuerunt: Quamprimum ea mihi demandata esset, (quando præter Symptomata jam dicta, Ventriculum etiam lædi, Ἀνορεξίας, multoque Vomitu urgeri deprehenderim) primùm Alvum subduxi; tum *Decoct. Cort. Chalybeati* ℥ij. ter in die sumendas imperavi. *Decocti* hujus verè *Polychresti* usu, cum levi Corporis Exercitatione diu continuato, (nempe, cum intermissionibus quibusdam ad annos aliquot) mirum quantum ex eo commodi exortum: Fames enim, Oculi vigor, Faciei color, Spirituum animalium robur (*Arthritide* denuò ἐν τοῖς ἔξω revertente, & Paroxysmos, sic, ut olim, edente regulares) tum Animæ, tum Corporis mala finiere cuncta. Εὐκινησία, & Valetudo, post annorum aliquot interruptionem, omni ex parte integra, & perfecta, felicissimè restituta, paulatim, tanquam ex postliminio, redierunt.

Si *Arthritidos* isthoc, ex *Morsu Canis*, Silentium; si Symptomata, per istius Silentii triennium oriunda, (gravia profecto, & terribilia;) si, ex *Arthritidis* Reductione, Symptomatum istorum fugam animo ritè perpendamus; nihil manifestius, quàm quòd à Miasmate *Arthritico*, devio, & in *Nervos* irrepente, fierent ista *Spirituum animalium*, & *Nervorum* mala; & quod, ex eodem Miasmate in Artus (uti par est) exulante, *Paralysis* cum malorum ista cohorte tolleretur.

HIST. VIII.

Convulsiones, *ex* Arthritide *inversa*, *universales*, *Arte medica sublatæ*.

His, ob Morbi discrepantiam, an affinitatem dicam? *Convulsionum* addam universalium, ex *Arthritide* intus in *Nervos* acta, Historiam. Vixit, annos ante paucos, in *Isca* nostræ suburbiis, Familia, proba quidem & honesta; neque Veneri, neque Baccho dedita; quæ tamen *Arthritidi*, sic, ut raro quæquam unquam magis, est afflicta. Fratrum unus è medio *Apoplexia* subreptus est *Arthritica*; alter *Arthritide* τοῖς Ἐντόσθια premente obiit: de quibus, suis locis Fratrum Tertius, hic noster, Articulis olim doluit, tum crebro, tum vehementer. At quum hujusmodi cessavere, aut minùs crebræ, minusve vehementer fuere *Arthritidis* accessiones; *Convulsionibus* ille correptus est, observatu dignissimis. Primùm enim ille Partium externarum erant; deinde, mira Spirituum in *Capite* Ἀταξία, postea verò Eclipsi comitatæ. Quum ad Ægrum arcesserer, *Spasmis* eum gravissimis implicitum, Sensibus orbatum inveni: quumque diuturnitate malum ingravesceret, (dies enim aliquot jacuit ἀναίσθητος) tollendi ejus ergo, Medicina, qua possem efficacissima, usus sum.

Præmissis Alvum inanientibus, ut *Caput* allevarem, ad Cutim tonso, & raso, ei *Epispasticum* admovi: Quod quidem amplum, & diu adhærescens, optimo fuit Ægrotanti auxilio; Seri enim libras (quinque, vel sex dierum spatio) minimum binas evocavit. Interea temporis, quæ Spiritus sustentarent

rent animales; quæque eorum motus ordinarent, ore sumenda dedi.

℞. *Pul. Castorei* ℈j. *G. Galbani, Sagapeni, Assæ fœtid.* aā ℈j. *Opopan. solut. q. s. f.* Pilulæ. *Sumantur quatuor, ex Julapii Cephalici Haustu, quarta quaque hora. Spiritus Castorei, & Vol. Oleos. in eundem finem, ex eodem vehiculo, subinde sunt adhibiti.*

Hac ego medicina, supra astantium expectationem, Ægrum excitavi; morbo eum ancipiti, & pestifero liberavi; &, ut idem ne recurreret incommodum, *Chalybe, & Cortice*, præsidiis hac in re certissimis, Ægrum munivi.

CAP. XVII.

De Doloribus in Corpore vagis, fixis; de Ophthalmia; de Erysipelate, & Achoribus Arthriticis.

ART. I. Vidimus, quanta cum sævitia Partes Corporis nobilissimas, & Vitæ maximè necessarias, agitet *Arthritis*: quam illa (tanquam malus Civis, qui exulare respuens, Rebus usque novis studeat, Domos illustres ad factionem suam trahat Intestina, Pulmonem, Cerebrum, Viscera ἐν ταῖς Κοιλίαις contenta fere omnia corrumpat;) Nunc, in Regionibus à Metropoli, & locis principibus, longo dissitis & remotis; in Provinciæ interioris ambitu; in Partibus Viscera continentibus, quid eadem faciat, quoque se modo gerat, diligenter exquiramus.

Horum locorum *Anomalæ*, quæ à à me notatæ, sunt in iis *Vaga*, *Fixa Arthritis*, *Ophthalmia*, *Erysipelas*, & *Achores Arthritici*; de quibus omnibus hoc Capite dicam; uti in sequentibus, de *Epiphora*, & *Dolore Dentium Arthritico*.

II. *Arthriticis* iis, quibus Sanguis acri Miasmate diu multumque inquinatus, quum ad ἀκμὴν id elatum efflorescit, familiares aliquando sunt *Dolores*; qui nunc vagantur per Regiones Dorsi, & Lumborum; per Scapulas, Sternon, Cervicem, & Caput externum: Earum nempe Partium aliqua incipientes, eam ad tempus aliquod afficiunt; donec alio, quocunque vult Natura, transferuntur. Quæ utique loci mutatio interdum crebra est; & in nonnullis hi *Dolores* (quod ab *Arthritico* non uno compertum accepi) per Corpus serpunt externum, pene universum: *Arthritis* sic in *Trunco* vaga, non semper intellecta, *Rheumatismi* nomine vulgo delitescit; quæ tamen, si utriusque hujus Morbi naturam penitus scrutemur, ab eo longe discrepat.

Nunc in eodem loco commorantur hi *Dolores*, eumque non parum multant. Novi Hominem, cujus Sanguis, quando planè computruit, & in *Arthriticam* degeneravit Dyscrasiam; huic, inter alias Morbi hujus Ανωμαλίας, in Regione Lumborum, (ac si à Renum Calculo) *Dolor* immanis, & permolestus accidit; quem tamen à Miasmate *Arthritico*, Membranas eo loci Spinam investientes stimulante, fieri probabile est. Vertebrarum hasce *Membranas*, etiamsi plurimum urgeri corrodique noverim; raro hoc fit, præterquam in iis, quibus, seu ætate, sive morbis penè confectis, regularem *Arthritida* præstare nequit Natura. Novi *Arthritidis* calidæ Materiam, *Oculi Tunicam adnatam* invadentem, *Ophthalmiam* inferre; quæ cum paulo post Articulos inviseret, iisque Paroxysmum aptum, & laudabilem excitaret; eodemque tempore finem *Inflammatio-*

ni poneret; eam omnino *Arthriticam* esse manifestavit.

Novi *Arthritida Palpebram* in Vetulo quodam superiorem, mensem & eo amplius, excruciantem; quæ cum *Omagram* habuit adjunctam, & *Podagram* è vestigio sequentem, ingenium & morem suum abunde declaravit.

Faciei porro *Erysipelas* notavi, quod detractione Sanguinis, factaque inde Materiæ in Artus Διαδοχῇ, quum in *Dolorem* mutaretur isthuc *Arthriticum*, naturam planè confessum est *Arthriticam*, ipsumque esse Materiæ istius generis calidæ & evectæ, eo in loco ἐξάνθημα.

Nullius autem *Anomalæ* in Externo Corpore natura subtilior, quàm quæ est *Arthritidos Achores* inducentis. * Jampridem tradidi, in nonnullis Corporibus fere idem esse, Utrum per Articulos, an per *Aurium Ulcuscula*, id quod alienum, emitteretur: quod quidem Observatione mihi non una confirmatum. Sunt enim *Arthritici*, quibus, in Paroxysmorum intervallis, (maximè si Paroxysmi tenues sint, & nimium mites, aut forte intercisi) ista per *Aures* Evacuatio vicem obtinet *Arthritidis* summè Regularis. Sunt etiam, in quibus, neglecta re Articulari, neque Artuum Glandulas Veneni expulsione penitus omissa, Natura unis *Achoribus* contenta, per eos id exterminet.

III. Affectibus jam dictis, unà cum aliis omnibus, quæ *Trunci* relinquuntur, *Anomalis*, hoc commune est; Eas periculo, quàm *Anomalæ* sunt *internæ* reliquæ, multo magis expertes esse, & ad *regularem Arthritida* propius accedere. Cujus rei ratio, tam ex Locorum à natura ignobilitate; quàm ex eo, quod Auxiliis etiam externis ii tractari possint, elicienda est.

Quin etiam hoc addendum, à Corporis ambitu, ad ejus meditullium; à τοῖς ἴσχουσι ad τὰ ἰσχόμενα, *Arthritidem* non creberrime transferri: certe rarius, quàm ipsam *Regularem*. Cujus eventi nullam aliam excogitare valeo rationem, quàm quod *Artus*, à Corpore longe in Aerem projecti, sæpe à Frigore magis patiantur; &, quæ *Arthritida* repercutiant, Causis magis pateant externis: Quibus hæ nostræ *Anomalæ* non sunt adeo obnoxiæ, & raro intercisæ Viscera subintrant; verum è contrario in Artus multo frequentius erumpunt.

IV. Communis harum *Anomalarum* Medicina vult, ut, graves eæ si contingant esse, initio detrahatur Sanguis; deinde Purgans, (sive *Aloëticum*, sive aliud è Δραστικωτέροις aliquod) quo Materiæ vitiosæ partim Ano possit expediri, partim ad Artus amandari, detur.

Præter hæc communia, nisi malum ingravescit, nihil est, quod amplius suadeam Medicinæ. Tuta enim est, & incolumis Ægroti res; si non ex omni parte placida. Quin & ii Homines *Arthritici* molestius sæpe ferunt *Dolores* in Articulis, etsi restituendæ Sanitatis ergo factos, quàm, cui medeantur illi, Malum. Mos igitur iis in hoc rerum statu gerendus, &, donec Malum per se inclinet, aut tempore vincatur, expectandum est.

At si urgebunt *Dolores* (quæ propria eorum Medicina est) Æger stragulis in Lecto coopertus, aut *Spiritu C. C.* aut *Theriaca Androm.* cum *Pul. Gasconic.* vel *Rubro Exoniensi*, vel ejusmodi

* *Dissertatione, de Arthritide Symptomatica.* Cap. XI.

modi aliquo *Cardiaco*, una cum *Posseto Anthosato*, sive Sudore Materiam foras ejiciat, sive in Artus amoliatur.

Quod de *Doloribus* hisce, tam fixis, quàm vagis, pronunciavimus; id etiam in *Erysipelate* valebit; ut nempe per *Cardiaca*, *Podagram* expellentia, miasma procul arceatur.

Si, post Evacuationes jam dictas, intendatur *Ophthalmia*; sive etiam minimè levetur, erit, quo Organum, æque pene cum vita carum tueamur, Remedio opus: Quare *Collyrium* modicè discutiens, & corroborans adhibeatur. Inservit huic Intentioni, id, quod sequitur.

℞. *Album. Ovi, agita, Aqua Rosac. dilue, adde Camforæ gr. aliquot, f.* Collyrium; cujus Guttæ in *Oculum* paucæ omni mane instillentur, Linteaque eo immersa Palpebræ bis terve in die superponantur. Potest commode *Lapis Calaminaris*, sive *Tutia* præparata *Collyrio* superaddi.

Si Αχῶρες permolesti sint *Arthritici*, eandem fere recipiunt Curationem, ac qui absoluti; neque enim, eorum causa, in Articulis Dolorem excitari velim: tanta eorum incolumitas, tam magna utilitas. Quod de hac *Anomala* [quantum mihi videtur] una proponendum.

HISTORIA.

Achores, ab Arthritide in alio Corpore generati.

POstremo ineunte seculo, non procul ab Urbe, Vir egit Generosus; qui, ob juventam non nimis sobriam, ea vix finita, laboravit *Arthritide*. Ætate progrediente, similem ea progressum habuit, & quotannis increvit: donec Artuum motu ferme omni privatus, Æger demum Clinicus evasit. Erat ille Vir, si quis unquam, totus ex *Arthritide* factus; pari certe ratione, atque dicitur

Ὅλος αἰθρωπος ἐκ φύσεως νόσος.

Cum annos prope viginti maritus sine Prole esset, favente demum *Arthritide*, Filiam progenuit. Castissima, & Venerabilis ejus Uxor non tam *Lucinæ*, aut *Dianæ*, quàm *Arthritidi* debuit, quod facta esset mater. Patris tam *Arthritici* Filia, Originis suæ labem & maculam non uno modo agnovit: Erat enim Vultu pallido & languenti, Constitutione tenerrima. Plures enixæ filios, Partus ei non parum profuerunt; & à Miasmate nativo, magnam illius partem evacuando, tuebantur. Αχῶρες autem, præcipuè cum illa desierat ἐκ γαστρὶ ἔχειν, erant gravissimi. *Aures* externæ, multum tumefactæ, per *Ulcuscula* Virus emisere, mordax & acre: cujus acrimonia Regio isthæc omnis inflammata est. *Virus* siccatum in Squamas abire solitum est; in furfuraceas, subalbidas: quibus, sive sponte decidentibus, sive refricando sublatis, Ichor denuo jugiter emanavit. Neque *Purgantia*; neque virtutum optimarum *Alterantia*, [à Viris arte nostra celeberrimis præscripta] malum hoc vicere; modum ei forsan imposuere.

Ut semel dicam, Miasma hoc indomitum & pestiferum, Matronæ illius Filios hunc in diem aggravat; quorum plerique omnes (sunt autem multi) *Aurium* Exudationes, aut alias illius Veneni notas, & indicia, veteri nempe Contagio afflati, gerunt; & testimonio sunt probabili, Miasma hoc virulentum, in alio Corpore per *Ar-*

thritida regularem, in alio per *Achores* à Natura ejici.

CAP. XVIII.

De Epiphora, & Dolore Dentium Arthritico.

ART. I. De *Catarrhis* iis, qui *Arthritica* facti materia, Pulmones, aliaque Respirationis Organa invadunt, & Tussim frequenter inferunt, alibi disputavimus: Qui *Oris* sunt, & *Oculorum*, eadem Materia facti, atque eodem è numero reliqui; eos, hoc Capite dicendos, jam nunc aggrediemur.

De *Podagra Dentium* Libellum olim in lucem misit *Joh. Steph. Strobelbergerus*, Thermiater Cæsareus; ut vel propterea super hac re Sermonem instituere supersederem. At quum iste Liber, quicquid promittat ejus Inscriptio, non tam de *Dolore Dentium Arthritico*, (cujus neque Therapiam propriam, nec quidem Diagnosin ullam in medium profert,) quàm de Affectu isto, quatenus Exquisito agat; integrum mihi erit, hanc *Anomalam*, cum aliis suæ Tribus, unà tractare.

II. Quod ut accuratè faciam, imprimis observandum est, Humores illos acres *Arthriticos*, qui, per ambitum Corporis erratici, Dolores ciere solent ante dictos; in *Glandulas Oculis* vicinas, & secernendis Lacrymis dicatas, à Natura non nunquam infundi, & jugiter isthinc emanantes *Epiphoram* creare: modo in Gingivas, & eas, quæ Dentes circumvestiunt, Membranas immitti, & ὀδονταλγίαν facere. Qui utique affectus sæpe diutini sunt, & (Humore salso teneras, sensusque acutissimi Fibras urgente, Spiritusque eas inhabitantes stimulante) non nunquam etiam molesti: Quoniam autem iidem, ab *Arthritide* nunc à τοῖς ἔξω repercussa, & Paroxysmum interrumpente, oriantur; nunc in *Arthritida* regularem desinant; utrumque verò ita tum oriri, tum desinere constat,) idcirco etiam *Arthritici* censeantur; ipsamque esse *Arthritida*, Sede germana, & Via jam relictis, alieno in regno ἀνωμάλως sævientem.

III. Si morbi illi tenues sint, nec ægrotantes supra modum urgeant. Curatio his *Arthriticis*, ac quæ Exquisitis, eadem sit utilissima: Si verò graviores periculum, vel molestiam inducant, hujusmodi velim Medicinam.

Primò, Sanguis mittendus; speciatim, optimeque *Vena Jugulari*: Tum Venter resolvendus, Sanguis turbandus; dato, quod ambobus his sufficiat muneribus, mane postero, *Purgante*: Deinde *Epispasticum* Cervici applicandum: Ulcuscula verò, ne arescant, *Litu* illinantur *Epispastico*; & tamdiu quidem, quamdiu mali gravitas perduraverit. Postea, si *Arthritis* ad affectam usque Partem adhærescat, non nisi molimine quodam in Artus removenda, ad rem facient auxilia, tam quæ, extra applicata, educant eam, evocentque; quàm quæ ore sumpta expellant. Atque hæc istorum Medicina Morborum est communis.

Propria requirit, ut in *Epiphora* vitatis, initio præcipuè, restringentibus (ne Sero, acri, & venenoso exeunti Viam occludant, & Fistulam inducant) *Collyriis* mollientibus Seri nimia mitigetur acrimonia. Quem in finem *Lac* inservit muliebre, recens, *Oculis* immissum; uti etiam, è *Mucilagine Sem. Psyllii*, & *Cydon. Aqua Ros.* extracta:

vel

vel *è Trochisc. albo Rhasis & Aqua Plantaginis* Collyrium.

Sin *Os Catarrhus* opprimat,& ægrotantem Humorum Copia,vel Asperitas offendat; prodest *Gargarismis* eos tum diluere, tum elicere. Ad eliciendum, quam quod maximè, conducit *Ras. Raph. Rusticani*, ore retenta, & manducata; cujus solicitatione prægnantes se Gingivæ possint exonerare.

Si *Dentem* forcipe evelli, postulaverit *Dolor*; eo, quod Alveolum purget, (*Melle* puta *Mercuriali cum Sale communi*, *Aqua fontana mixtis*, vel ejusmodi alio) oportebit gargarizare: quo peracto, rursus in Alveolum intrudatur *Dens*,ob Evulsionem utilior evasurus.

Epiphoræ hujus Exemplum in Capite undecimo protulimus; *Odontalgiæ* verò *Arthriticæ* in manibus est Historia, quam illico adscribam.

HISTORIA.

Dentium Dolor Arthriticus.

Quidam mihi familiarissimus, & in rebus agendis conjunctissimus, biliosum & siccum habens Corpus, *Catarrhis* jam inde à Cunabulis immune; ubi ad ætatis medium accessit, ex Pedibus laboravit. Plurima huic *Arthritico* acciderunt; quæ attentè observata, recteque considerata, ad morbi hujus inconstantis, dubii, versatilis ingenium & morem explicandum, valeant egregiè: Unum habeo in præsentia dicere; alias alia.

Cum ætas præcipitavit, (quæ non humanam modò Sanitatem, sed & ipsos morbos afficit, eorumque interturbat, & abrumpit ordinem) Eclipses primo leviores, paulatim magnas, & graviores passa est *Arthritis.* Pro *Arthritide*, Juncturas Artuum more suo occupante, multumque cruciante, nunc *Vertigo*, nunc *Cephalalgia*, nunc *Dolores* per universum Corpus externum erratici, nunc (quod ad rem nostram attinet) *Dentium Dolor* acutissimus erat. Mirum Ægro videbatur, & Portenti simile, morbo se vexari tam parum convenienti; Vetulum nempe, Pumice aridiorem, *Catarrho* Dentes infestante.

Inito hac de re Colloquio, dubium & solicitum percunctor, quo se modo gesserat per dies hosce nuperos *Arthritis*: Utrum Paroxysmos satis crebros, satis vehementes, sic, ut olim, ediderat. Neque crebros, neque vehementes Æger reponit; sed, in propinquo esse *Arthritidem*, ex *Cephalalgia*, ex *Doloribus* huc illuc vagis, se hariolari. Quibus Ego; Quid si adventantis illis *Arthritidos* Signis, addas etiam ὀδονταλγίαν: quando, hunc Affectum, una cum ceteris modò dictis, eadem Causa fieri verisimile sit; *Arthritica* scil. materia, naturæ jam molesta, janua non optima in fugam pulsa.

Ut in pauca rem conferam, paulo post Articulos invasit Dolor, *Arthriticus*, omnibus numeris absolutus; eodemque tempore *Dentium* ille *Dolor*, ut & omnes alii remisere. Hujusmodi ὀδονταλγίαν ille postea sæpenumero perpessus est; ex *Arthritidos* aberrationibus, & deliquiis semper exortam; in *Arthritida regularem*, & idoneam, semper exeuntem: ut de confirmanda indole morbi hujus *Arthritica*, plura, ut opinor, addere supervacaneum esset.

CAP. XIX.

Corollaria continet, cum Epilogo.

ART. I. HÆ sunt *Arthritidis* in *Trunco* Corporis *Ano-*

maliæ; non dicam omnes, nec quidem ullas omnibus numeris abſolutas; (certe abſolutum, & perfectum hujuſmodi Opus vix unius Seculi, nedum Hominis unius eſſet;) ſed inſigniores aliquas, & quæ in facienda medicina mihi paſſim obvenere, notatu digniores.

Ex iis, quales ſint, perſuaſum mihi habeo, quod apparebit, miaſma *Arthriticum*, præter Artuum mala, omni ævo animadverſa, varios, multi formes, multumque diſcrepantes inter ſe Affectus, ſi eorum Facies, ſi Phænomena ſpectemus, efficere; & quidem in hac noſtra Regione (forſan etiam in aliis non minus) crebro: Varios ſcil. pro iſtarum Partium, & locorum in quibus ſunt, varietate; multiformes, pro diverſa eorum ſtructura; & pro eorum uſu, diſcrepantes.

Deinde, conſtat Affectus, ſic à devio hoc miaſmate generatos, Partium affectarum morbos proprios, & vernaculos, ad amuſſim omnes ſimulare, Vultus eorum uſurpare; Signa vel Pathognomonica præ ſe ferre, neque à morbis indignis, per ea, quæ concurrunt Diagnoſtica, poſſe quovis modo diſtingui; ſed è contrario revera cum iis ſæpenumero confundi.

Deinde palam, uti ſpero, factum eſt, non hos Affectus, alienos & *Arthriticos*, quoties ingraveſcant, & jam magni fiant; etiamſi propriis affectarum Partium morbis ſimillimos, illorum medicinis, [quæ quidem magnis, & gravibus hiſce ſublevandis, nequaquam aptæ, vel pares ſunt,] tractari oportere; verum è diverſo privis, ſuoque ſingulorum mori, & ingenio accommodatis. Ἦθος autem καὶ εἶδος uniuſcujuſque horum pro ejus *Subjecto* eſſe, & cum eo multiplicari: unde tot novæ *Arthritidis* Formæ, fereque tot diverſæ earum Curationes, quot inveniantur ejus *Anomaliæ*.

Deinde, diximus *Anomaliæ* ſingulam ſingulæ Curationem non alio modo facilius abſolvi, nec quidem auſpicatius ſuſcipi, quam Partem aggravatam, & novô hoſte obſeſſam allevando: Illud autem optime effectum reddi, partim Evacuationibus, tam Univerſalibus, quàm Topicis; ſed iis, privata ratione, quæ nimirum malis hiſce maximè conducat, adhibitis, optimè vero omnium per Hoſtis Expulſionem, & ab iis quæ intus ſunt iniquè occupata, πρὸς τὰ ἔξω, ad Artus ablegationem. Quibus autem Auxiliis, qua medendi methodo, in prædictis *Anomaliis* hoc præſtari poſſit, hujus Scripti Pagina fere omni oſtenſum eſt, & declaratũ.

Hæc hujuſce *Diſſertationis* Sũma eſt.

II. Hiſce poſitis, manifeſtè patet, quàm ad Hominum Salutem magni ſit momenti, deviam hanc *Arthritida* ſectari, inveſtigare; quamque, Latebras ejus perſcrutari, Larvas excutere, & in Artus ſuos, & Domum, utcunque invitam & reluctantem, eam, quaqua tuto poſſit Arte, reducere. Nam, cùm *Arthritis Regularis* & *Anomala* plerumque ſint in ſimili ratione, de *Anomala*, tametſi per ſe obſcura, ſeque multum occultante; quantum illa graſſetur in vulgus, & quatenus ſæviat, ex *Arthritide Regulari* laborantibus, (nempe ex illius crebritate ſævitiaque; horum autem *ſex non naturalibus*) cuivis liceat conjicere. Qui rectè calculum hac in re poſuerit, pro certo invenerit, quod, tametſi *Arthritide Regulari*, quàm *Anomala*, plures ægrotent; tamen *Anomala*, quàm *Regulari*, longe plures occumbant: imo quidem *Regularem* raro,

niſi

niſi prius degenerantem in *Anomalam*, occidere ; ita vero creberrimè.

Prætermiſſis autem his, & harum *Anomaliarum* inveſtigatione;(quam in ſuorum commodum & tutelam, Medentis ſemper erit pro re nata exercere) ſive neglecta,ſive perfunctorie, vel imperitè facta ; neceſſe eſt ægrotos, ſimulatis his Affectibus,*Colica* nimirum, *Phthiſi*, *Aſthmate*, *Angina*, ne dicam aliis ejuſmodi *Arthriticis* (id eſt, *Arthritide* morbos illos referente) opprimi quamplurimos ; quoque longius ſerpat, & magis gliſcat *Arthritis* idonea, ea proportione plures.

III. Neque noſtram hac de re Doctrinam, ulla quidem ex parte, convellet; nedum eam evertet id, quod de *Arthritidis Symptomaticæ* Speciebus olim dixi, (Si quis haſce *Anomalias*, Partium affectarum morbos eſſe Vernaculos, & Exquiſitos ; *Apoplexiam* v. g. veram, & genuinam, miaſmate fieri poſſe *Arthritico* ; fruſtraque toties, & ſine neceſſitate multiplicatam à me *Arthritida* contenderit;) quandoquidem (ut de Rerum Nominibus, quæ earum Naturas explicent, & tanquam Icones, in conſpectu ponant, eligendis & præferendis, nihil dicam) horum Affectuum utcunque dominatorum, medicina, quæ à me potiſſime ſpectata eſt, θεραπευτικῇ ſuo uſque, ſic opinor, ſtabit talo, recto nempe & inconcuſſo; *Arthritidis* in Artus Expulſione, quod à me propoſitum, omnino molienda.

Quibus addi poteſt Veteres (*Paulũ* volo, *Alexandrũ*, *Aetium*, *Galenũ*, *Aretæum*) non ſolum, τὰ ἔξω, ſed etiam (ut in Præfatione dixi) τὸ ἔνδον *Arthritidem* exhibuiſſe, Horumque me Autoritate fuiſſe uſum, & Veſtigia repreſſiſſe.

IV. Hæ, quas nunc protulimus, *Arthritidis Anomalias*, ſuo quæque genere graves ſunt, magnæ, & immodicæ καθ' ἐξοχήν : Alias autem minoris ordinis, eaſque non paucas eſſe ſuſpicor ; quæ nunquam eminentes, aut ad ſtatum hunc notabilem evectæ plerumque viſum fugiant, & pro nullis habeantur. Enimvero, uſu medico vel parum exercitatis, hoc latere nequit ; *Arthritide*, (præcipue frigida, inerti, languida ; maximè verò omnium ea ſuppreſſa, retuſaque,) ægrotantes, interdum *Humeri*, *Pectoris*, *Dorſi*, *Lumborum*, aliarumque in ambitu Corporis Partium *Dolore vago*, tanquam *Rheumatico*; ſæpe etiam Capitis Affectibus, more prorſus *Hyſterico* ; alias aliis in Corpore malis, quaſi *Scorbuticis* urgeri ; ſæpiſſime verò *valetudine dubia*, & in tempus diutinum incerta, & neutra, eſſe. Qui quidem eorum ſtatus, ac conditiones, ſenſu remiſſiori, & leniori gradu morboſæ, natales ſuos *Arthritico* miaſmati, cæco, in Corpus ſubrepenti, & eo loci clam agenti, ſe debere, ultro videntur agnoſcere : Quin etiam aliquando, multos poſt annos dubium hunc in modum actos ; tandem, apparente Paroxyſmo *Arthritidis* idoneo, de iſtorum Origine & Natura malorum *Arthritica*, omnis ſublata dubitatio eſt.

V. Quid ! quod *Arthriticorum* Gnatos quoties obtueor, & nunc *Achores*, nunc *Catarrhos*, nunc *acres* Inteſtinorum *Humores*, (ut taceam alios Affectus certè non paucos,) iis familiares animo complector ; profecto quidem memet vix temperare poſſum, quin eorum Ortus incuſem ; & Affectus hoſce nihil aliud eſſe mecum reputem, quàm *Arthritidis* Hæreditariæ quædam Ἀποσπασμάτια, ſeu ſcintillulas, à Parenti-

Parentibus acceptas; in Natorum Corpora, simul cum ipsa Vitæ Lampade derivatas; & in iis, secundum eorum modum agentes.

Hæ verò quum sint tantummodo Conjecturæ, nec quidem ullis fide dignis probationibus suffultæ; de iis solum *Anomaliis* scripsi, quæ indiciis certis, & Argumentis, si non ἀποδεικτικοῖς, tamen valde probabilibus, *Arthritidos* esse comprobentur; iisque fui contentus maximam partem *Anomaliis*, quæ ex *Arthritidis* præapertæ, claræ, & manifestæ Deliquiis oriri jure merito censeantur.

Epilogus.

HÆc sunt, quæ dicere habui de *Arthritide Interna*; sive in *Trunco* Corporis *Anomala*; totius *Arthritidographiæ* Parte (nostra quidem opinione) principali & potissima, certè cultu & expositu omnium dignissima: In quibus exponendis eo fui prolixior, quoniam magni Salutis Hominum interesse judicavi; & à medicis aut nulla fuit harum rerum mentio; vel, si ulla, semper utique brevissima, & quasi in transcursu facta: verum de certa *Arthritidos Anomalæ Diagnosi*; de illius *Reductione*, & ejus præstandæ methodo, nemo unquam mortalium (quantum scio) quidquam est locutus. Uti verò apud *Astronomos* ista *Solis* Theoria, quæ Ortus, ceteraque gloriosissimi illius Luminis Phænomena describeret, omnino manca judicaretur; nisi etiam *Eclipses* ejus exhiberet; eò certè plenius, & accuratius exhibendas, quo illæ sint in Chronologicis Rebus illustrandis, & Temporum Punctis statuendis utiliores; quoque etiam explicatu difficiliores: Ita quidem *Arthritidis* Historia, tametsi *Regularem* planè dilucicè tradat *Arthritida*; nequaquam absoluta, atque adeo imperfecta credatur, si nullos habeat *Arthritidis Defectus*; si nullam *Internam* cujus insuper Notitia, quo Humano Generi commodior; quoque fuerit ignotior, eo distinctius, eo fusiori calamo tractanda.

Quin hæc à me diligenter observata, non sine labore collecta, fideliter renunciata, & jam, animo erga Humanum Genus benevolo, in lucem missa, boni consulite.

FINIS.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPITOME.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Anomala *generatim.*

ARtus *Sedes* Arthritidis Regularis, ARTICULUS I. Truncus, *sive quod reliquum est Corporis* Anomalæ; II. Arthritidum Anomalarum

malarum, *quæ Regularem nullum præcurrentem habent Paroxyſmum, Diagnoſes admodum difficiles*; III. *Earum quæ Regularem Paroxyſmum inſequuntur, Diagnoſes, variis Symptomatum ordinibus ſunt eliciendæ. De* Anomalæ Arthritidos Ὑπάρξει *minimè conſtabit, niſi de* Regulari Arthritide *præcurrente prius conſtiterit. Eodem Puncto incipiunt hi Ordines, at diverſos habent exitus. Quo certior* Arthritidos *Regularis* Ὕπαρξις, *illiuſque Materia quo certior, in ea, quæ intus ſunt, Translatio; eo certior* Anomalæ *Notitia*; IV. Internæ Partes *intelliguntur eſſe* Trunci *omnes*, V. Arthritidem *inter* Regularem *&* Anomalam, *quæ ſit Differentia*, VI. *Tam* Symptomaticæ, *quàm* Primigeniæ Arthritidos Ἀνωμαλίαι, VII. Trunci *Partes fere omnes, ſed alias aliis frequentius, invadunt*, VIII. *Unde tam vaſtum earum Imperium*, IX. *Cauſæ earum enumerantur*, X. *Ut & differentiæ*, XI. *Medendi Indicatio generalis, ut* Arthritide Anomala *pars affecta citiſſimè, tutiſſimè levetur*; *Materiæ partim è Corpore evocando, partim in* Artus *transferendo. Præmiſſis, qua par eſt, Evacuationibus, Curatio reliqua per Materiæ, in* Artus *Translationem efficienda eſt: Quam ejus expellendæ viam Natura maximè affectat. Medicamenta huic Intentioni inſervientia ſunt vel* Interna Arthritidem *expellentia*; *maximè conducunt è* Ferro *præparata, præcipue* Martis Alcohol, *ſive* Ferrum Nutritum, *ejus conficiendi Modus*; *Formulæ* Ποδαγραγωγῶν: *Vel* Externa, *quæ Articulis dolere ſolitis poſt* Internorum *uſum aliquem applicata, foras* Arthritidem *invitent: Eorum recenſio. Ichore vitioſo exulante, Æger ad tempus aliquod immunis eſt. Mitior hæc Crudelitas, quàm per Miſericordiam methodus.* XII.

CAP. II.

De *Ventriculi* Affectibus Arthriticis.

NUllam in Trunco *Partem magis infeſtat* Arthritis, *quàm* Ventriculum *&* Inteſtina, Art. I. *Ut* Ventriculum *ingrediatur ea, duo requiruntur*; *primum, in Sanguine Miaſma fugitivum*; *deinde* Ventriculus, *ei recipiendo accommodatus*; II. *Quibus ille modis ſic accommodetur: Ex Cauſarum diverſitate magna, oritur* Anomalarium *diverſitas*, III. Arthritidis *in* Ventriculo *agentis Deſcriptio*, IV. *Quibus ſignis innoteſcat Natura ejus* Arthritica, V. *Senes ea plurimum urgentur. Autumno ſæpe incipit*, VI. *Ejus cum* Arthritide *Regulari Comparatio.* VII. Anomala *hìc deſcribitur abſoluta*, VIII. *Ut ab Affectu diſtinguatur* Hypochondriaco, IX. *Perinde eſt, Materia per circuitum, an recta* Ventriculum *intret, & ſive* Fixæ, *ſive* Erraticæ Arthritidos *ſit Materia: Qui denique huic malo procliviores*, X. *Medendi Indicatio poſtulat* Ventriculum *allevari Purgatione: & in Artus* Arthritidos *amotione: Utriuſque Purgationis inſtituendæ ratio.* Vomitio, *ſi manet poſt Catharſin, Laudano compeſcenda*; XI. *Quibus auxiliis amoveatur* Arthritis, *quaque Arte tum expellatur, tum evocetur. Quæ hoc tempore Diæta. Si* Ventriculum Arthritis *repetat, quid faciendum. Hujus Methodi Utilitas. Prophylaxis*, XII.

Hiſtoria I. *In* Ventriculum *&* Inteſtina *irruens* Arthritis, *foras expulſa.*

Hiſt. II. Arthritis *idonea, Balneo Frigido in* Ventriculum, *& ea, quæ intus ſunt, repulſa.*

Hist. III. Recta Arthritis, *& in* Ventriculo Anomala, *se vicissim excipientes*, *cum* Anomalæ *Curatione.*

Hist. IV. Arthritis *semel iterumque in* Ventriculo Anomala, *toties expulsa.*

Hist. V. Arthritis *iterum ac sæpius in* Visceribus Anomala, *toties in* Artus *ablegata*, *cum* Anomalæ *Prophylaxi.*

Hist. VI. *Ex Plenitudine* Arthritis, *partim Recta*, *partim in* Ventriculo Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

Hist. VII. Arthritidem, *ex Animi perturbatione*, Anomalam, *in Viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

Hist. VIII. Arthritis Vaga, *primo Partibus ex Contusione læsis*; *deinde* Ventriculo *hærens*, *in Sanguinem resorbetur*; *in Artus emittitur.*

Hist. IX. *Multum interesse*, *qua Tempestate laboret Æger hac* Anomala; *ad eamque removendam*, *tam* Externa, *quàm* Interna *nonnunquam in Corpore validissimo requiri.*

Hist. X. *Cibi Fastidium*, *& Asthma*, *ex* Arthritide Ventriculum *infestante*; *ea expulsa*, *sublata*; *ea denuo repulsa*, *recidiva.*

Hist. XI. *Ex* Arthritide, Cardialgia, *ut & alias* Ἀνορεξία, *per Catharticum*, *& Humores in* Artus *expellentia*, *feliciter curata.*

CAP. III.

De *Colica* Arthritica.

MOrbus hic, *gravis & frequens*, *una cum* Intestinis *Ventriculum premit*, ART. I. *Ejus Descriptio*, II. *Natura* Arthritica, III. *Diagnosis*, IV. *Causæ remotiores externæ*, *quæ repellunt* Arthritidem, V. *Interna*, Intestinorum *Imbecillitas*, *&c*, VI. *Ab aliis* Colicæ *Speciebus*, *ut distinguatur*, VII. *Ejus Differentiæ*, VIII. *Prognosis*, IX. *In Curatione*, *de Phlebotome*, *de Vomitu deliberandum*; *deinde Purgatio instituenda. Tum* Podagram *expellentibus*, *una cum* Anticolicis, *utendum. Eorum Formulæ*, *& sumendorum Methodus. Contra Spasmos* Intestinorum *pertinaces Fotus*, *Linimentum*, *Enema. Quæ Diætæ ratio optima. Vinum utilissimum*, X. *Prophylaxis*, XI. *Morbus hic* Hippocrati *non incognitus*, XII.

Historia I. Colica Arthritica *malè tractata*, *demum lethalis.*

Hist. II. Arthritis *Vaga*, Colicam *mentita*, *ad Regularem* Arthritida *reducitur*; *cum ejus Prophylaxi.*

Hist. III. Colica, *ex Quiete*, Arthritica, *in* Arthritida Regularem *versa.*

Hist. IV. Colica *multarum Hebdomadum* Arthritica, *eadem methodo curata.*

Hist. V. Colica Arthritica, *Purgatione*, *&* Ποδαγραγωγοῖς, *sublata.*

Hist. VI. Colica, *una cum Dolore Capitis*, Arthritica *plus semel allevata.*

Hist. VII. Arthritis, Intestina *sæpe atrocissimè invadens*, *toties exturbata.*

Hist. VIII. Colica Arthritica, *cum* Paralysi *superveniente.*

CAP. IV.

De *Diarrhœa* Arthritica.

MIasma Arthriticum *non nunquam* Intestinis *infusum*, *ea stimulat*, *donec Ano exterminatur*, ART. I. Diarrhœa *ista ut dignoscatur esse* Arthritica, II. *Causam Continentem*, *& proximam*, *tantummodo unam habet*; *initium*, *& exitus varios. Quæ per se accidit*, *non raro Salutaris*: *Quæ Pharmacis excitatur*, *si modum non excedat*, *utilis*;

utilis; ſin nimis pertinax fuerit, dubia, vel lethalis, III. *In priori, Naturæ relinquendum opus, niſi nimium excurrat* Diarrhœa; *tunc enim Aſtringentibus; at Cardiacis eget: Reliquiæ verò morboſæ poſt tempus aliquod Lenientibus exprimendæ.* Diarrhœa *ſiſtenda, ſi à Purgātibus fiat: Si à Cruditatibus, Purgatione (altera, vel utraque) opus erit; deinde Reſtringentibus. In* Dyſenteriæ *periculo Emulſum. Ad Prophylaxin* Alcohol Martis, *cum* Aquis Ferratis, IV.

Hiſtoria I. Diarrhœa *crebra, & Salutaris.*

Hiſt. II. Diarrhœa, *à Cathartico*, Arthritica, *opportunè ſuppreſſa.*

Hiſt. III. Arthritis *vaga* Inteſtina *occupans, ſolo externorum uſu evocata, &* Artubus *infixa.*

Hiſt. IV. *Cruditatibus orta* Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ beneficio inhibita.*

Hiſt. V. Diarrhœa Arthritica *lethalis.*

Hiſt. VI. *Alia ejuſmodi.*

CAP. V.

De Dyſenteria Arthritica.

T*Ranſitio*, ART. I. *Miaſma* Arthriticum *aliquando* Inteſtina *mordet, exeditque Vaſa eorum exilia, Sanguinem vehentia: Unde* Dyſenteria, II. *Morbi hujus* ἦθ@, III. *Dependet is à Miaſmate prædicto in Sanguine renovato, idque conſtanti norma.* IV. *Inſultus ſæpe repetit, Paroxyſmis* Arthriticis, *ſi ſpectemus intervalla reſpondentes. Nunc in Ulcus, nunc in Abſceſſum degenerat*, V. *Curatio: Sanguine profluente conquieſcat Æger: Cardiaca non niſi cautè adhibenda: Lingua Laudano ſuperillinatur. Potioni ſit Decoctū albū.* Dyſentetia *hæc omnino Critica. Ad eam, ſi nimia fuerit, inhibendam Adſtringentia. Valet interdum Enema. Vitentur* Acida. *Quæ conveniat Diæta.* A Dyſenteriæ *exquiſitæ Curatione, quantum hæc differat. In Prophylaxi valent* Aquæ Ferro *alteratæ.*

Hiſtoria I. *Teneſmum, &* Dyſenteriam *inferens* Arthritis, *omiſſo Externorum uſu lethalis.*

Hiſt. II. Dyſenteria Arthritica *in Abſceſſum migrans.*

CAP. VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum Arthritico.*

A*D* Abſceſſum *inferendum Miaſma* Arthriticum *cum primis aptum.* ART. I. *Ejus formandi ratio*, II. *Cauſæ ejus binæ, quarum altera dictum Miaſma è Sanguine expulſum; altera* Inteſtinorum *Imbecillitas*, III. *Hic* Abſceſſus *ſæpe magnus, in alimentari Fiſtula, creberrimus; ſæpe recidivus*, IV. *Si in* Ano *fuerit, eadem fere Curatio, quæ in* Abſceſſu Ani *genuino; ſi in* Fiſtulæ *ſuperiori parte, raro ante Puris Evacuationē ſentitur.* Dyſenteriæ *aliquādo* ἐπιγίνεται. *Quæ, rupta Vomica, conveniat Curatura. Evacuato Pure, Balſamica; Venæ ſectio interdum prodeſt: Aqua ferrata, cum è Ferro præparatis, & reſtringentibus, &c.* προφυλάττονται, V. *Veteres* Arthritici *Vitiis* Ani Arthriticis *affliguntur*, VI. Arthritis *in Viſceribus, à* Luciano *belle deſcripta*, VII.

Hiſtoria I. Abſceſſus *Inteſtinorum* Arthriticus *auſpicato ſanatus; recurrendo lethalis.*

Hiſt. II. Abſceſſus *Ani* Arthriticus, *feliciter curatus.*

Hiſt. III. *De Ani* Arthritica, *propter Aloëticum*, Inflammatione, *cum inſtante* Gangræna.

CAP. VII.

De *Melancholia* Arthritica.

TRansitio, Art. I. *Morbi hujus Mos*; II. *Dyspepsia oritur. Ut ab* Arthritide Melancholica *distinguatur.* III. *Curatio Purgantibus*, (*sed blandis*) *&* *Podagragogis peragenda*: *Quæ ratio Prophylaxeos*, IV.

Historia I. Melancholia, *propter* Arthritidis *Paroxysmos minus idoneos.*

Hist. II. *Arthritis* Melancholico *Saluti.*

Hist. III. Melancholiam, *& Hydropa Arthriticum sanat*, *arte comparata*, Arthritis *idonea.*

CAP. VIII.

De *Syncope* Arthritica.

TRansitio, Art. I. *Morbi ratio*, II. *Therapia requirit Cardiaca*, *admodum generosa*; *Frictiones*, *interdum Vomitionem*, *eamque Vino movendam*, III.

Historia I. Syncope *Arthritica*, *foras abacta Hoste*, *curata.*

Hist. II. *Alia ejusmodi.*

Hist. III. *Arthritide diu ignava & inerti*, *generata* Syncope, *illius Paroxysmo regulari sublata.*

CAP. IX.

De *Calculo Renum* Arthritico.

RAro *cuiquam unquam Morborum frequentius supervenit* Calculus, *quàm Arthritidi*; *Estque vulgari* Renum Calculo, *Arthriticus persimilis*, Art. I. *Huic malo conferunt mala Concoctio*, *&* *Lacteorum Ora nimis dehiscentia*, II. *Est hic* Calculus, *Lapidis Calcarii cum Sale suo Calcario*, *vel Ochræ cum Sale Vitriolico*, *coitio*, III. *Ejusdem planè Naturæ est cum* Tofo Arthritico, IV. *Ut à* Colica, *tam Exquisita*, *quàm* Arthritica *distinguatur*, V. *Si Paroxysmus simul* Arthriticus *erit*, *nullus hic* Acidorum Fotuum, *aut* Cataplasmatum *usus*: *Prosunt interdum* Paregorica. *Silente verò* Arthritide, *si quis hoc* Calculo *ægrotet*, *quæ Curatio.* Syrupi *Præparatio* Balsamici. *In Dysuria* Calculo *superveniente*, *juvant Opiata cum Diureticis juncta.* Dorsi Dolor *judicium* Calculi *æquivocum.*

Historia I. Calculo *&* Chiragræ *una concurrentibus*, *facta simul Medicina.*

Hist. II. *Adversus* Calculum *Arthriticum Prophylaxis.*

Hist. III. Calculus *Arthriticus*, Vertigo *Arthritica*, *&* Arthritis *regularis se mutuo excipientes.*

CAP. X.

De *Asthmate* Arthritico.

UNum *hoc Capite tractatum* Asthma, *nimirum* ἰδιοπαθικόν, Art. I. *Quænam hoc Affectu Corpora maximè graventur*, II. *Causa Continens*, *Miasma* Arthriticum, III. *Causæ remotiores*, IV. Asthmatis *hujus*, *&* Arthritidis *ratio inter se*, *naturam illius* Arthriticam *manifestè probat.* V. *Est vel* Siccum, *vel* Humidum; *utriusque Mos*, VI. *Virus* Arthriticum *Pituita involutum*, *Sputatione ejicitur*; *& quidem commodè*, VII. *In* Asthmate sicco *quodnam Morbi* Subjectum ? VIII. Asthma *interdum occurrit* Arthriticum *sine prævio* Arthritidis *Paroxysmo*, IX. *Quæ in utroque* Asthmate, (*tam humido*, *quàm arido*) πρόγνωσις, X. *Curatio tollit Impedimentum respirandi*, *Venæsectione*, *Purgatione*, *Clysteribus*: *Quæ*

Sicco

Sicco *propria*; *quæ* Humido *Therapia*: *Quid in Paroxyſmo faciendum*; *quid in Prophylaxi.* XI.

Hiſtoria I. *Adoleſcens*, *ab Arthritide* Aſthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

Hiſt. II. Aſthma *ſiccum*, *Arthriticum*; *Venæ ſectione & Cardiaco ſublatum.*

Hiſt. III. *Arthritidis in Paralyſin*, *&* Aſthma *Metamorphoſis.*

Hiſt. IV. *Arthritis in* Aſthma, *&* Hydropa *deſinens.*

Hiſt. V. Aſthma *cum Iliade Malorum*, *Arthritidos defectu Regularis*, *exortū.*

Hiſt. VI. Aſthmatis *Vultum induens Arthritis.*

Hiſt. VII. *Ab Arthritide repercuſſa* Pectoris externi *Oppreſſio*, *Spiritus impeditus.*

CAP. XI.

De Catarrho, Tuſſi, *&* Peripneumonia *Arthritica.*

HI *Affectus, quoniam ab eadem Cauſa eundem Locum aggravante fiunt, una hoc Capite tractantur,* Art. I. *Quænam ii creberrimè invadunt*, *quæque Corpora potiſſimè laceſſunt*, II. Achores, *&* Catarrhi *Puerorum*, *qui* Arthriticis *orti ſunt Parentibus*, *haud immerito ſuſpecti*, III. Arthritidis *in* Pulmonem Μετάβασις *omnium certiſſima. De minus certis quomodo judicandum*, IV. *Seniores ſæpe invadunt hæ* Anomaliæ *& qua de cauſa*, V. *Sputi conſideratio*, VI. *Si Affectus* Arthritidi *Regulari apponuntur*, VII. Tuſſis *eorum omnium frequentiſſima*, *aliquando Regularis Paroxyſmi* Symptoma prænuntium, VIII. Tuſſim *interdum excipit* Hæmoptoe, IX. *Tempus horum Affectuum Autumnus*; *multum ad eos confert* Pulmonis *Imbecillitas*, X. *Ex Algore*, *vel Cardiacis* Peripneumonia *nonnunquam accedit*, XI. *Medendi Indicatio communis eſt*, *ut* Pulmo *quam citiſſimè levetur*: *Ubi nihil adverſatur*, *prodeſt Venæ ſectio*; *maximè verò in* Peripneumonia: *In pleriſque Purgatio*, *ſed peculiari modo facienda*: *Tum* Ποδαγραγωγὰ, *cum* Anacatharticis *juncta. Horum Formulæ proferuntur. Ad prohibendam Sanguinis* Colliquationem *valet* Decoctum Corticis. *His ſuccedunt* Externa, *Arthritidem evellentia*: *quibus ſeveris*, *non niſi urgente neceſſitate*, *utendum eſt*, XII. *Ad* Prophylaxin, *aperiantur in Dorſo* Fonticuli: *Aëre aperto fruatur Æger*; *quibus*, *aliiſque hac in re*, *idoneis*, *aut prætermiſſis*, *aut perperam adhibitis*, *Æger* φθίσει *opprimitur*, XIII. Peripneumoniæ *quæ* Arthriticæ *Curatio*, XIV. *Medicina iſthæc* (*alia*, *quam Clariſſ.* Sydenhami) *defenditur.* XV.

Hiſtoria I. Tuſſis *Arthritica.*

Hiſt. II. Tuſſis *Paroxyſmi Arthritici* Symptoma prænuntium.

Hiſt. III. Sputatio *Arthritica*, *in extrema ætate nimia.*

Hiſt. IV. Anacatharſis *Arthritica Salutaris.*

Hiſt. V. Peripneumonia *Arthritica.*

Hiſt. VI. Catarrhus, Aſthma, Tuſſis *Arthritica*, *per Humorum in* Artus Αντίσπασιν, *& deinde Evacuationem mitigata*, *ſublata.*

CAP. XII.

De Phthiſi *Arthritica.*

TRanſitio, Art. I. *Morbi hujus* Ἦθος. II. *Ultimum ejus Stadium*, *cum Exquiſitæ* Phthiſeos *ultimo concordat. Homines natu provectiores* (*aliter*, *quam* Exquiſita Phthiſis) *aggreditur*; Febris

ejus Hectica, plerumque Lenta, III. *Nunc ex* Arthritide *repercussa, hæc* Phthisis *brevi tempore fit; alias non nisi spatio annorum aliquot,* IV. *Morbi Natura patet ex ejus* Γενεαλογία, V. *Curatio postulat, ut* Pulmo *allevetur. In principio valere potest* Phlebotome, *&* Catharsis. *Postea* Bechicis, *&* Ποδαγραγωγοῖς *utendum; & quidem eo usque, quoad siverit à Febre periculum, & postulaverit* Arthritidis *Expulsio. Si* Febris *exardeat, quid fieri oporteat. Hisce dies aliquot adhibitis, extra admoveantur* Arthritidem *educentia. Opiata, & Incrassantia meritò suspecta,* VI. Prophylaxeos *ergo, maximè valent* Aquæ Ferratæ, *& Aër, præcipuè Maritimus. Prosunt Artuum Fricationes, Fonticuli, Sorbitio, Chocolata Pectoralia; obsunt Catarrhi,* VII. Galenus *mentionem fecit hujusmodi* Ῥεύματ@ *(scil.* Arthritici) *in* Pulmonibus, *Ægros sæpe suffocantis,* VIII.

Historia I. Tussis *Arthritica lethalis.*

Hist. II. Phthisis *Arthritica, Medicamentis Calidioribus sæpe levata.*

Hist. III. Phthisis *Arthritica, incipiens, curata.*

CAP. XIII.

De Angina *Arthritica.*

F*Ebricula ad expellendum Miasma* Arthriticum, *in Sanguine excitata, non nunquam parit* Anginam, I. *Natura ejus* Arthritica, *ut detegatur,* II. *Quæ illa Corpora, & quas ob* προφάσεις *invadat usitatissime,* III. *Diagnosis,* IV. *Cum* Angina *exquisita, ejus convenientia,* V. *Curatio vult, ut Fauces, quam primum alleventur, & quidem Methodo privata: Prodest interdum* Laringotome, VI. *Uti non nunquam* Acida: *Externa,* Arthritidem *educentia,* VII.

Historia I. *Arthritis* Fauces, *&* Artus *simul semelque occupans.*

Hist. II. Anginæ *Arthriticæ, ad Abscessum tendentis, in* Arthritida Regularem *Metamorphosis.*

Hist. III. *Materia* Arthritica *partim* Abscessu Anginoso, *partim per* Articulares Glandulas *expressa.*

Hist. IV. Arthritis *primum* Fauces, *deinde* Articulos *invadens.*

Hist. V. Anginæ Arthriticæ *auspicato supervenit Arthritis* Regularis.

Hist. VI. Angina *&* Abscessus *Arthriticus cum* Arthritide *insequenti, recta idonea.*

Hist. VII. *De* Arthritide *multos annos Erratica, tunc* Anginam *iterum, & sæpius simulante; postremo* Regulari, *Fixa.*

CAP. XIV.

De Capitis Dolore, *&* Vertigine *Arthritica.*

O*Bscuri sunt in* Capite *Partium usus,* I. *Quos sæpissime infestet* Dolor *hic* Arthriticus, II. *Ejus Mos; Signum est aliquando Paroxysmi Regularis prænuntium: Ni tale fuerit, etsi in* Capite *Materia remanserit,* Apoplexiam *introducit,* III. *Ut de ejus* ὑπάρξει *constet;* Dolor *hic interdum lenis, interdum pene ad Delirium usque gravis,* IV. *Paroxysmum aliquando Perfectum, aliquando intercisum excipit.* V. Vertiginis Arthriticæ *Comes fere individua, & tanquam Soror gemina est,* VI. Vertiginis *Arthriticæ* Subjectum *est Cogitandi Officina:* Cogitationis *ratio probabilis: Videtur esse quædam* Πνευματουργία, VII. *In* Vertigine *Spirituum* Fluctuationes *interturbantur,* VIII. *Spirituum* Ἴλιγγ@ *à* Cl. Willisio *propositus, in dubium vocatur. Rerum Externarum*

Imagines

Imagines in Capite veræ, ut & in Vertigine *falsæ, per iis Rebus dissimilia fieri possunt*, IX. *Perturbantur Spiritus, vel ab alieno, à Sanguine accepto, hæc in penetralia se insinuante; vel Externo aliquo Tubulos coarctante*, X. Vertigo *hæc in plerisque, cum* Dolore Capitis *Arthritico concordat: Aut in* Paroxysmum regularem, *aut in* Apoplexiam *migrare solet. Miasma* Arthriticum Epilepsiæ *generandæ parum idoneum*, XI. *Horum Affectuum Curatio communis; tum etiam singulis propria. Balsamum* εὐώδες Cephalicum *Doctoris* Waterhouse: *Emulsa, Narcotica, Oxyrrhodina, &c. quæ Materiam* Capiti *infigant, omnino fugienda.* Prophylaxis, XII.

Historia I. *Ab gnava Arthritide* Vertigo, *Sanguinis missione & Alvi ductione victa.*

Hist. II. Vertigo *Arthritica, Purgatione in* Podagram *mutata.*

Hist. III. Vertiginem, *& in* Capite Dolorem *faciens* Arthritis; *idque usitatè, Venæ sectione & Purgatione toties in* Articulos *acta.*

Hist. IV. Capitis Dolor, *&* Vertigo *Arthritica sæpe revertentes, simili Methodo curati.*

Hist. V. Cephalalgia *Arthritica, Phlebotome & Spiritu Volatili in* Podagram *versa.*

Hist. VI. *Miasma Arthriticum in* Caput *immissum,* Vertiginem *&* Dolorem *inferens, eo revulsum, & in* Artus *amandatum.*

Hist. VII. Cephalæa, *&* Vertigo *Arthritica, Medicina pari, cum Phœnigmis, sublata.*

Hist. VIII. Vertiginis *Arthriticæ cum Spirituum depressione gravi, Curatio.*

Hist. IX. *Ex Arthritide* Vertiginosus, *Victu nimis tenui depressus, interemptus.*

CAP. XV.

De Apoplexia *Arthritica.*

T*Ransitio*, I. Apoplexiæ *hujus Mos, & Medicina propria*, II. *Moris istius explicatio*, III. *Morbi ex Symptomatum Ordine investigatio*; IV. Subjectum *Cerebri Cortex*, V. *Causa continens, Vasculorum in* Cerebri Cortice Dilatatio; *vel* Lentor *Sanguinis*; *vel Miasma* Tubulos *subintrans*, Spiritusque *cominus aggressum*, VI. *Causæ* remotæ, VII. *Ex uno Miasmate pendet* Arthritico, VIII. *Prognosis*, IX. *Curatio propria.* X. *Prophylaxis*, XI. Apoplexiæ, *à Causa Arthritica*, Symptomaticæ *Curatio*, XII.

Historia I. *Vertigo Arthritica, cum impendente* Apoplexia.

Hist. II. *Arthritidi repercussæ superveniens* Apoplexia.

Hist. III. Somnus, *ab Opiato profundus, ipsa propemodum Mors.*

Hist. IV. *Arthritis, ex* Acidorum *usu gravior, in* Apoplexiam *desinens* Symptomaticam.

Hist. V. Apoplexia Arthritica *feliciter curata.*

Hist. VI. Apoplexiæ *ut occurratur* Arthriticæ.

CAP. XVI.

De Paralysi *Arthritica.*

M*Iasma nunc in* Meditullii Tubulis *sistit*; *unde* Apoplexia Idiopathica, I. *Sæpe ad* Tubulos Nervinos *propellitur*; *unde* Paralysis Arthritica, II. *Fieri potest, vel à Materia* Viscida, *vel à* Virulenta, III. *Causæ ejus remotiores*, IV. *Morbi* εἶδος, *pro ratione Partis affectæ, varium*, V. *Ejus Differentiæ*, VI. Typos *habet aliquando* Paralysis Hysterica, VII. *Prognosis.* VIII. *Therapia*

pia peculiaris; IX. *Prophylaxis*, X.

Hiſtoria I. *Cephalalgia Arthritica*, *cum* Paralyſi incipiente, *curata.*

Hiſt. II. Hemiplegia *Arthritica ſimili modo curata.*

Hiſt. III. Paralyſis *Arthritica*, *cum* Spaſmo Oris Cynico, *lethalis.*

Hiſt. IV. *Colica Arthritica in* Paralyſin *degenerans Arthriticam.*

Hiſt. V. *A Materia Colicæ Bilioſa*, *primum* Arthritis, *& deinde* Paralyſis.

Hiſt. VI. *Ob* Arthritidem, *in* Nervos *inverſam*, Αφωνία.

Hiſt. VII. *Ex Morſu Canis*, *Arthritidis rectæ Silentium*, *Stupiditas*, Paralyſis, *Arthritide denuo facta Regulari*, *curata.*

Hiſt. VIII. Convulſiones, *ex Arthritide inverſa*, *univerſales*, *Arte Medica ſublatæ.*

CAP. XVII.

De Doloribus *in Corpore vagis*, *fixis*; *de* Ophthalmia; *de* Eryſipelate, *&* Achoribus *Arthriticis.*

T*Ranſitio*, ART. I. *Horum quis Dolorum Mos: Rheumatiſmi nomine vulgo deliteſcunt* Vagi. Fixi *nunc quaſi Nephritici*; *nunc Oculos*, *Faciem*, *Aures occupat Miaſma*, *& Ophthalmian quandam*, *Eryſipelas*, *Achores inducit. Achores Arthritici vices aliquando tenent Arthritidos ſummè Regularis*, II. *Affectus hi*, *periculo magnam partem expertes*, *ad regularem Arthritida propius accedunt. A Trunci Ambitu rarius*, *quàm ab Artubus*, *ad ea*, *quæ intus ſunt*, *transfertur Arthritis*, III. *Harum Anomalarum Medicina communis*, *propria. Nullus ob Achores excitandus Articularis Dolor: quod de una hoc* Anómala *proponendum*, IV.

Hiſtoria. Achores, *ab Arthritide*, *in alio Corpore generati.*

CAP. XVIII.

De Epiphora, *&* Dolore Dentium *Arthritico.*

D*E* Dolore Dentium exquiſito *ſcripſit* Strobelbergerus, ART. I. *Ejus Arthritici Mos & Natura*, II. *Quæ iſtorum Affectuum Medicina communis*, *quæ eorum ſingula propria*, III.

Hiſtoria. Dentium Dolor *Arthriticus.*

CAP. XIX.

Corollaria *continet*, *cum* Epilogo.

D*Iſſertationis ſumma*, ART. I. *Hujuſmodi Medicinæ quæ neceſſitas*; Arthritis *rarò occidit* Regularis, *rarò niſi prius degenerans in* Anomalam: *ita vero creberrimè*, II. *Si quis haſce* Anomalias, *Partium affectarum Morbos eſſe Vernaculos affirmaverit*, *noſtram hac de re Doctrinam minimè convellet*, III. *Aliæ ſunt* Arthriticæ *minoris Ordinis* Anomaliæ, *propter obſcuritatem prætermiſſæ*, IV. V. *Epilogus.*

F I N I S.

